

Jn'oon xco na tquen tyo'ts'on

San Pedro Amuzgos New Testament

Contents

San Mateo	1
San Marcos	65
San Lucas	107
San Juan	171
Los Hechos	218
Romanos	278
1 Corintios	307
2 Corintios	333
Gálatas	351
Efesios	361
Filipenses	370
Colosenses	376
1 Tesalonicenses	383
2 Tesalonicenses	388
1 Timoteo	391
2 Timoteo	399
Tito	404
Filemón	408
Hebreos	410
Santiago	431
1 Pedro	438
2 Pedro	446
1 Juan	451
2 Juan	458
3 Juan	459
Judas	460
Apocalipsis	463

Jn'oon xco na tqen tyo'ts'on
New Testament in Amuzgo, San Pedro Amuzgos (MX:azg:Amuzgo, San Pedro Amuzgos)

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amuzgo, San Pedro Amuzgos

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amuzgo, San Pedro Amuzgos [azg], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amuzgo, San Pedro Amuzgos

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

ISBN 978-1-5313-0068-5

PDF generated on 20 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016

d8a54041-81ce-5bdf-9060-152f7eb71dc8

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *“filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea.”* (Habakkuk 2:14)

Jñ'oon Naya Ntyja 'Naan' Jesucristo Na Tji Mateo

Nguee nn'an tsjan na tui Jesucristo

(Lc 3:23-38)

¹Ndö lista nguee nn'an tsjan na tui Jesucristo. Condui jon tsjan David na jndyocahan' ndo' mantyi ntyja 'naan' Abraham.

²Abraham jnda jon Isaac, Isaac jnda jon Jacob, ndo' Jacob jnda jon Judá yo ntyje tsan'ñeen. ³Juu Judá scuu' jon jndyu Tamar. Ndahin jndyu Fares yo Zara. Ndo' juu Fares jnda jon Esrom, ndo' Esrom jnda jon Aram. ⁴Ndo' Aram jnda jon Aminadab, ndo' Aminadab jnda jon Naasón, ndo' Naasón jnda jon Salmón. ⁵Ndo' Salmón scuu' jon jndyu Rahab. Ndahin jndyu Booz, ndo' Booz scuu' jon jndyu Rut. Ndahin Obed, ndo' Obed jnda jon Isaf. ⁶Ndo' Isaf jnda jon David, tsan na taquintyja toco'xen. Ndo' David ty'oon jon scuu' tsoUrias, ndahin Salomón.

⁷Ndo' Salomón jnda jon Roboam, ndo' Roboam jnda jon Abías, ndo' Abías jnda jon Asa. ⁸Ndo' Asa jnda jon Josafat, ndo' Josafat jnda jon Joram, ndo' Joram jnda jon Uzías. ⁹Ndo' Uzías jnda jon Jotam, ndo' Jotam jnda jon Acáz, ndo' Acáz jnda jon Ezequías. ¹⁰Ndo' Ezequías jnda jon Manasés, ndo' Manasés jnda jon Amón, ndo' Amón jnda jon Josías. ¹¹Ndo' Josías jnda jon Jeconías yo ntyje tsan'ñeen. Tom'an joohin xjen na nque nn'an tsjoon Babilonia tyechohan nn'an Israel ndyuaahan cha'vijon preso ng'e tsu nn'an Israel ya tont'a nn'an Babilonia tyia' yohin.

¹²Jndé na tyecho nn'an Babilonia nn'an Israel ndyuaahin, Jeconías jnda jon Salatiel, ndo' Salatiel jnda jon Zorobabel. ¹³Zorobabel jnda jon Abiud, ndo' Abiud jnda jon Eliaquim, ndo' Eliaquim jnda jon Azor. ¹⁴Ndo' Azor jnda jon Sadoc, ndo' Sadoc jnda jon Aquim, ndo' Aquim jnda jon Eliud. ¹⁵Ndo' Eliud jnda jon Eleazar, ndo' Eleazar jnda jon Matán, ndo' Matán jnda jon Jacob. ¹⁶Juu Jacob'ñeen jnda jon José, tsan na toco yo María. Ndo' juu María'ñeen singui jon Jesús na nquii jon conduihin Mesías.

¹⁷Yajo' ntyja 'naan' tsjan nn'an na tui Jesucristo, quindé nqui ncho'nenque jnda tsjan nn'an na jndyocahan' na jnanhan' Abraham na tuee'han' ata xjen David. Ndo' cüiichen nqui ncho'nenque jnda tsjan nn'an na jndyocahan' na jnanhan' David na tuee' tiempo ya na tyecho nn'an Babilonia nn'an Israel ndyuaahin cha'vijon preso. Ndo' cüiichen nqui ncho'nenque jnda tsjan nn'an na jndyocahan' na jnanhan' na tyecho nn'an Babilonia nn'an Israel ndyuaahin na tuee'han' na tui nquii jon na conduihin Mesías.

Ndö vaa na tui Jesucristo

(Lc 2:1-7)

¹⁸Ndö vaa ntyja na tui Jesucristo. Ndyee jon María, tomin jñ'oon na ngoco jon yo José. Majo' vitjachen na ntoncohin, taa' ts'on María na ñjon jnda juu ntyja 'naan' najndei nquii Espíritu Santo. ¹⁹Majo' José je', tsan na ndisaa' María, tonduihin ts'an na itsiquindé jon juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhán'. Tyí'quint'ue ts'on jon na ngüejnaan' tsan'ñeen. Ng'e na nnda', sitiü jon na ve' ninma'chen ndyuii' juu jñ'oon'ñeen. ²⁰Ndo' viochen xjen na toquindyii' ts'on jon jñ'oon'ñeen, tityincyoo' cüii ángel nnon jon xjen na tsoo' jon ndaa. Ndo' tso ángel'ñeen nnon jon: "U' José na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', tyi'nty'ue' na ngyon' cüenta juu María na ndiscu'hin ng'e ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, jo' na ñjon jnda jon. ²¹Nndui jnda jon yus'a. Ndo' 'u' ntsiquinjndyu'hin Jesús ng'e nque nn'an cüentaa' jon, ntsin'man jon ñuaanhan yo jnan na nan'xuanhin."

Ndö' jñ'oon siquindyii' ángel'ñeen José.

²²Tui na nnda' cha' quitsiquindéhan' jñ'oon na siquindyi Tyo'ts'on yo 'ndyo Isaías na toninncyaa juu jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.

²³Itso tsan'ñeen:

Quitquenho' cüenta, ngaquiñjon jnda juu yuscundyua na ntsingui juu cüii yus'a, ndo' nnan'quijndyu nn'an jon Emanuel.

Juu jñ'oon Emanuel itsiquindyihan': "Nquii Tyo'ts'on m'aan jon yo jaa."

²⁴Ndo' juu José, xjen na ticjee' jon na tsoo' jon ndaa, siquindë jon jñ'oon na tso ángel'ñeen nnon jon. Ndo' ty'oon jon cüenta María na ndiscuu' jonhin. ²⁵Majo' ty'quitjon'han yo ntyjehin na ninñoon' ata vi na jndë singui tsan'ñeen yujnt'a'ñeen. Ndo' siquijndyu Joséhin Jesús.

2

Nn'an na jnda' nquen ty'ehin Belén

¹Tui Jesús tsjoon Belén ndyuaa Judea. Xjen'ñeen juu Herodes co'xen jon ndyuaa'ñeen. Juu xjen'ñeen nn'an na jnda' nquen, squenonhin Jerusalén na jnanhin ndyuaa tontyja na quindui' ndo'cüjioon'. ²Tota'xee'hin ndëë nn'an:

—¿Yuu jon m'aan nquii yujnt'a na tui na conduihin na co'xen jon 'o' nn'an judíos? Ng'e xjen na ninvaa m'án ndyuaa nján yuu jon na jnán tontyja na quindui' ndo'cüjioon', xjen'ñeen jnty'ia na tityincyoo' quixjuu na itsi'manhan' na jndë tuihin. Jo' na tincyó na nnaan't'mán' jon.

³Ndo' nquii Herodes, vi na jndë jndyii jon juu jñ'oonva', ti'ndaa' tycya ntyjii jon ndo' mantyi tsoñ'en nn'an tsjoon Jerusalén. ⁴Ndo' t'ua jon ts'ian na cancüi tsoñ'en ntyee na conintque ntyja 'naan nn'an judíos yo nn'an na conan'man ntji na co'xenhan' na tqen Moisés. Jo' taxee' Herodes'ñeen ndëë nan'ñeen yuu jon itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on na ndui nquii jon na conduihin Mesías. ⁵Ndo' t'a nan'ñeen, jnduehin nnon jon:

—Ntji na tqen Tyo'ts'on itsiquindyihan' na juu Mesías nduihin tsjoon Belén ndyuaa Judea. Ee jñ'oon na tji Miqueas na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen, ndö vaa na itsiquindyihan':

⁶O' nn'an tsjoon Belén ndyuaa Judá,

'o' t'manntyi conduiho' quii' nt'an njoon ninvaa ndyuaa Judá, ng'e quityquii' nt'an 'o' ndui' cüii ts'an na mnintquehin tondëë nn'an.

Juu jon ngüantyyee' jon nn'an njan nn'an Israel.

Ndö' vaa jñ'oon tso juu tsan'ñeen na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on.

⁷Ndo' juu Herodes, ve' nty'iu, tqeen' jon joo nan'ñeen na jnda' nquen na jnanhin tontyja na quindui' ndo'cüjioon'. Taxee' jon ndëëhin nin nquii xjen na tityincyoo' juu quixjuu'ñeen. ⁸Ndë jo' jñon jon joochin na c'ohin Belén. Tso jon ndëëhin:

—C'oho' Belén, ndo' vi na jndë squeho' jo', quijnt'ue jnda' 'o' yuu vijon m'aan juu lu'ñeen. Ndo' vi na jndë jndioho'hin, ncyo ntcüe'ho' na quinan'quindyiiho' ja, cha' mantyi ndëë ncjö na ntsit'maan'hin.

⁹Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oon na tso juu tsan'ñeen na ico'xen, jndui'hin, ty'ehin. Ndo' mantyi juu quixjuu na jnty'iahin xjen na ninvaa m'anhin ndyuaahin tontyja na quindui' ndo'cüjioon', tejndyeehan' tondëëhin, taquintyjahan' nquii najjon m'aan lu chjo'ñeen. ¹⁰Ndo' ya na jnty'ia nnda'han juu quixjuu'ñeen, tyincyaaahan' na nein jndyihan. ¹¹Jndë na squehin na m'aan José yo María, tyeque'hin. Jnty'iahin juu lu'ñeen yo ndyee juu María. Satoquityehin nnon lu'ñeen, jnan't'maan'hin jon. Ndo' jnan'quinaanhin quichu 'naanhin, jnt'ahin nayahin, s'on ijan yo su yo 'nan quichi jndyi na jndyuhan' mirra. ¹²Jndë jo' ty'e ntcüe'hin ndyuaa na jnanhin. Majo' mañoon nato ty'ehin ng'e quityquii' tsantsjon, siquindyii Tyo'ts'onhan na tavinc'o ntcüe'hin na m'aan Herodes.

José yo scuu' jon, jnt'ahin vi ntyja, ty'ehin Egipto

¹³Xjen na jndë jndui' nan'ñeen, cüii ángel cüentaa' ta Tyo'ts'on tityincyoo'hin nnon José xjen na tsoo' jon ndaa. Tso ángel'ñeen nnon jon:

—Quinaquintyja', cayon' luchjöhö' yo ndyee jon, quinan'c'jeho', c'oho' ndyuaa Egipto. Jo' quintjoho' ata xjen na ntsiquindyi 'u'. Quitsa' na nnda' ng'e nt'uevichen ts'on Herodes luchjova cha' na ntscuee' jonhin.

¹⁴Ndo' jnanquintyja José na itso jon. Majuuntyi tsjon'ñeen tÿy'oon jon luchjo'ñeen yo ndyee jon, jndui'hin, ty'ehin Egipto. ¹⁵Jo' tom'anhin ata xjen na tue' juu Herodes. Ndo'

na tui na nnda', siquindéhan' juu jñ'oon na si'man Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen nnon Oseas, tsan na toninncyaa jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nguua. Ndö vaa na itsohan': "Tquên' yus'a jnda na quindui' ntcüe' jon ndyuuaa Egipto."

T'ua Herodes ts'ian na cüje yotsca

¹⁶Majo' juu Herodes'ñeen, vi na jndë tquen jon cüenta na joo nan'ñeen na jnan tontyja na quindui' ndo'cüjioon', ve' jnan'vi'nn'anhan jon na jnduehan na ntsque ntcüe'han na m'aan jon, sev'ii jndyi jon. Jo' t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quinan'cüjehin tsoñ'en yotsca yonon na m'an tsjoon Belén, yo na jndë ve chu na tocje ndo' mantyi yo yotsca na cüajon ndyu na m'an njoon quijndë na m'an xi'jndio juu tsjoon'ñeen. Ng'e nnda' vaa na tji' jon cüenta ntyja 'naan' juu xuee na jndue nan'ñeen na tityincyoo' juu quixjuu'ñeen na jnty'iahin. ¹⁷Ndo' na s'aa jon na nnda', siquindéhan' jñ'oon' Tyo'ts'on na tyincyaa nquii Jeremías na tonduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon nchu vaa 'nan na nguua. Sinin jon jñ'oon ntyja 'naan nanntcu judías tsjoon Belén na ntsichjoo' jndyihan' n'onhin na nnan'cüje nn'an ndahin. Ty'quitsinin nquii' jon jñ'oon'ñeen.

¹⁸Tso jon:

Quityquii' tsjoon Ramá tic'uaa na cotyuee ndyee yotsca.

Jndeí conan'xuaahin, cotyueehin ntyja 'naan ndahin min tyi'ninncyahin na ntsinjoon' ts'anhin ng'e jndë jnan'cüje nn'an ndahin.

Nnda' vaa jñ'oon na tji Jeremías.

Tay'oon ntcüe' José Jesús yo María Nazaret

¹⁹Ndo' vi na jndë tue' juu Herodes'ñeen, juu ángel cüentaa' Tyo'ts'on, tityincyoo' nnda'hin nnon José xjen na tsoo' jon ndaa. Xjen'ñeen ninvaa m'aan jon ndyuuaa Egipto.

²⁰Tso ángel'ñeen nnon jon: "Quinaquintyja', cayon' ntcüe' yuchjova yo ndyee jon ndo' c'o ntcüe' 'o' ndyuuaa Israel, ng'e nn'an na tojnt'uehin yuchjova na nnan'cuee'hanhin, jndë tjéhan."

Ndö' vaa na siquindyí ángel'ñeen jon.

²¹Ndo' juu José je', jnanquintyja jon, tay'oon jon yuchjo'ñeen yo ndyee juu, ty'e ntcüe'hin ndyuuaa Israel. ²²Majo' vi na jndë jndyii José na jndë tue' Herodes, ndo' juu jnda jon Arquelao co'xen tsan'ñeen ndyuuaa Judea, jo' na sity'uehan' José na ncja ntcüe' jon Judea. Ndo' xjen'ñeen s'aa nnda' Tyo'ts'on na tsoo' juu ndaa na si'man jon nnon juu na tyi'ncja juu jo'. Mang'e jo' tja jon tontyja ndyuuaa Galilea. ²³Jndë na squehin jo', ntjohin tsjoon Nazaret. Ndo' na tui na nnda', sequindéhan' jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncyaa nn'an ndyu na toxen'chen na juu Jesús nnan'quijndyu nn'anhin ts'an Nazaret.

3

Incyaa Juan jñ'oon ndëë nn'an

(Mr 1:1-8; Lc 3:1-9, 15-17; Jn 1:19-28)

¹Juu xjen'ñeen na ta' Juan na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nn'an vi ntyjaa' jndëë najjon tyi'jndye nn'an m'an. Totsiquindëë' jon nn'an. ²Totso jon ndëëhin: "Quintcüe' n'onho' yo jnan na nan'xuanho' ng'e nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue, jndë tindyo na ngitye' na ntco'xen jon 'o' na cotsam'anho'."

³Juu Isaías, tsan na ndyu na toxen'chen na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguua, sinin jon ntyja 'naan' Juan'ñeen quii' jñ'oon na tji jon, tso jon:

M'aan cüii ts'an tojndëë najjon tyi'jndye nn'an m'an. Incyaa jon jñ'oon ndëë nn'an, itso jon:

"Juu na conan'jonho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, itsijonhan' juuhan' cha'vijon nato.

Quita'yaho' na tonnon jon.

Quinan'yuhó' ntyja na cotsam'anho' cha'vijon na conan'yuhó' nato na nndyo jon."

Mannda' jñ'oon tso Isaías'ñeen.

⁴Juu Juan'ñeen tocüe jon ndiaa na jndéhan' yo soo' camello. Ndo' tsiaa' jon toquityen tjan. Ndo' ve' quintcaa ndyue' tocüa' jon, ndo' to'u jon tsion' quinty'i jndëë. ⁵Jndye nn'an tsjoon Jerusalén ty'ehin najjon m'aan jon na nin'quindyehin jñ'oon na toninncyaa jon,

mantyi yo nn'an ndyuua Judea yo nin'nn'an na m'an ndyo jndaa Jordán. ⁶Ndo' vi jndë na tji' jndyoyuhin nchu vaa na tonan'tjahin nnon Tyo'ts'on, siquindëe' Juan joohin quityquii' ndaa jndaa Jordán.

⁷Ndo' jndyiaa' Juan na jndye nn'an tmaan' fariseos yo tmaan' saduceos, squehan na m'aan jon na nt'ue n'onhan na quitsiquindëe' jon joohan. Majo' ya na tqen jon cüenta na nda', jo' jaa' jñ'oon tso jon ndëehan: "Joo quindu xjen na ndyo chon, ncyaa jndyi o', conan'non o'han'. 'O' ntyja na cont'aho', itsijonhan' juuhan' cha'na cont'a joo cho'ñeen. 'O' concyoho' na m'an ja ng'e na conan'tjaho' nnon Tyo'ts'on. ¿Nin ts'an si'man ndëeho' na vaa na nndëe' nt'aho' na tyi'ntsvii' jon 'o'? ⁸Cüa, quint'aho' ncüii ncüii nnon na ntsi'man jndyoyuhan' na jndë contcüe' n'onho' yo jnan na nan'xuanho'. ⁹Min tyi'nan'tiuho' na vanaan na nnan'saa' nque n'onho' na nndueho': Jaa tyi'xe'quit'uui Tyo'ts'on jaa ng'e condui jaa tsjan Abraham na jndyocahan'. Quindyeho' jñ'oon na ntsjõ, min ve' ntjõ'min nndëe' ntscüequen Tyo'ts'onhan' na nnduihan' nn'an tsjan 'naan' Abraham ndo' na nda' n'ndyihan' 'o'. ¹⁰Cha'xjen ndyii' cje hacha nt'ö ts'an na nc'ua juu ng'ee n'oon na tyi'ya tã cont'a, ndo' vi na jndë tinquehan', ndyion juuhan' nnon chon, mannda' itsijonhan' na nts'aa Tyo'ts'on 'o'. ¹¹Jñ'oon na mayuu' na matsiquint'ë 'o' yo ndaa, ng'e na contcüe' n'onho' jnan na nan'xuanho'. Majo' vi na jndë na jnty'iihan' ja na matsixuan ts'ianmin, yajo' nc'oon nquii jon na ntsiquindëe' jon 'o' na mnincyaa jon Espíritu Santo. Majo' ñ'en 'o' na ntsiquindëe' jon 'o' yo chon ng'e na nnt'uiityenhan' 'o' ntyja 'naan' jnan 'o'. Juu jon t'manchen conduihin, chintyi ja, min tyi'quijnt'ue ja na ve' na ncjocy'õn ntcoon' jon na ñijon jonhan'. ¹²Cje ntscüe'ndyii jon juu trigo. Ndë jo' ntsue jon juu trigo'ñeen quityquii' vaa' jon, majo' tsjaa'han' ntsco jonhan' yo chon na tajon quinduu'."

Ndõl jñ'oon na sinin Juan ndëe' nan'ñeen. Jñ'oon'ñeen tyi'quitsinin nquii' jonhan'.

Siquindëe' Juan Jesús

(Mr 1:9-11; Lc 3:21-22)

¹³Jndë jo' jndui' Jesús ndyuua Galilea, tja jon jndaa Jordán na ntsiquindëe' Juanhin. ¹⁴Majo' quii 'ndyo Juan na tyi'nts'aa Jesús na nda'. Itso jon:

—Ja chuhan' na 'u' ntsiquindë' ja. Tyi'quichuhan' na ja na ntsiquint'ë 'u'.

¹⁵Majo' sentcüe' Jesús jñ'oon nnon tsan'ñeen, tso jon:

—Jndyoyu icüjji'han' na quindui 'han na matsjõ, ng'e icanhan' na quita'nc'uë jaa tsoñ'en na itsijnda' Tyo'ts'on.

Yajo' tanguae' Juan. ¹⁶Ndo' vi na jndë siquindëe' Juanhin, yajo' jndui' Jesús quityquii' ndaa. Majuu xjen'ñeen jnaan quiñoon'ndue, ndo' jndyiaa' jon na jndyocue Espíritu cüentaa' Tyo'ts'on cjoo' jon na cha'vijon quitu'. Jndyoquintyo Espíritu Santo cjoo' Jesús.

¹⁷Ndo' nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue, tic'uaa na sinin jon, tso jon: "Ndõhin tsans'a jnda na vi'nchjii jndyihin, na nën jndyihin."

4

Itsichon yutyia na quitsitja Jesús

(Mr 1:12-13; Lc 4:1-13)

¹Vi na jndë tui na nda', tay'oon Espíritu Santo Jesús ndyuua najon tyi'jndye nn'an m'an. Jo' totsichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' Jesús.

²Jndë na tejndo' jon venn'an xuee ndo' venn'an tsjon, tyioo na ninjndo' jon. ³Ndo' tyjee'non yutyia na m'aan Jesús na nin'quityii' juu ng'ee juuhin. Tso juu nnon jon:

—Xe na aa mayuu' condui 'u' jnda Tyo'ts'on, quitsu' ndëe' ntjõ'min na cüequen tyoo'han' na ntcüa'.

⁴Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon, itso jon:

—Jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan' na chito ve' xia'ntyio tyoo' ngüiando' ts'an. Majo' ntyja na vanguee' ts'an ncüii ncüii 'ndyo jñ'oon na incyaa Tyo'ts'on, jo' ngüiando' juu.

⁵ Jndë jo' tay'oon yutyia Jesús Jerusalén, tsjoon ji'ua cüentaa' Tyo'ts'on. S'aa juu na cüentyjee' Jesús xquenvi' vats'on t'man na m'aan juu tsjoon'ñeen. ⁶ Tso juu nnon jon:

—Xe na aa mayuu' condui 'u' jnda Tyo'ts'on, cüa, cju' 'u' tyuaa, ng'e jñ'oon' jon itsohan': Nc'ua jon ts'ian ndëë ángeles cüentaa' jon ntyja 'nan'.

Joohin ntyi'hin ndueehin 'u' cha' tyi'ncjaquiñjon ntjõ' ng'e'.

⁷ Majo' t'a Jesús, itso jon nnon yutyia:

—Min tyi'quichuhan' na quits'a cha'xjen na matsu' ndõ' ng'e mantyi vaa jñ'oon' jon na itsiquindyihan': “Tyi'ntquen' xjen 'nan' nquii ta Tyo'ts'on na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en.”

⁸ Ndo' na mats'ia tay'oon yutyia Jesús cüii tyo' ndye. Si'man juu nnon jon ncüii ncüii nnon nanm'ann'ian na ninvaa tsonnangue ndo' yo ntyja na t'man najndëhan. ⁹ Tso juu nnon jon:

—Tsoñ'en nan'min' nninnnya na nnan'xuanhan' cüenta' xe na aa ntco'xyte' na ntsit'-man' ja.

¹⁰ T'a Jesús, tso jon:

—Quenan' 'u' nnõn Satanás. Ee quityquii' jñ'oon' Tyo'ts'on chuu' jñ'oon na coxehan' na xia'nty nquii jon na quitsit'maan' ts'an, ninnquii jon ntye'ntjon' nnon jon.

¹¹ Ndë jo' jnty'ii yutyia Jesús, ndo' sque ángeles, totixee'han jon.

Ta' Jesús ts'ian 'naan' jon ndyuaa Galilea

(Mr 1:14-15; Lc 4:14-15)

¹² Ndo' vi na jndë jndyii Jesús na jndë tyi' nn'an Juan vancjo, tja ntcüe' jon Galilea. ¹³ Majo' tyi'quintjohin Nazaret, jndui' jon jo', ntjohin tsjoon Capernaum na m'aanhan' 'ndyo ndaandue. Ndyuaa'ñeen tsixuanhan' cüenta tmaan' nn'an judíos tsjan Zabulón yo Neftalí.

¹⁴ Na tom'aan jon juu ndyuaa'ñeen, siquindëhan' jñ'oon na tji Isaías, tsan na toninnnya jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nguaa. Juu jñ'oon'ñeen, ndõ vaa na itsiquindyihan':

¹⁵ Ntyja 'naan nn'an na m'an ndyuaa cüentaa' Zabulón yo nn'an ndyuaa cüentaa' Neftalí, joohan na m'an ndyuaa nato na vjahan' tondaandue, ndo' mantyi nn'an na m'an ixndya jndaa Jordán,

yo nn'an ndyuaa Galilea na chito conduihin nn'an judíos,

¹⁶ joo nan'ñeen m'anhin na cje 'naan' najaan, majo' naneinhin jndë tityincyoo' ncüii nnon na quixuee jndyí ndëëhin.

Itsijonhan' juuhan' cha'vijon na ndyova ndo'cüjioon' na itsixueehan' nnon tsonnangue, mannda' ro jndë sixueehan' quii' n'on nn'an na m'anhin nacje 'naan' ncüaan' 'nan tyia na its'aahan' cotsu ñuaanhan.

Nnda' jñ'oon na tso Isaías'ñeen na toninnnya jon jñ'oon' Tyo'ts'on.

¹⁷ Ndo' nquii Jesús, xjen'ñeen ta' jon na toninnnya jon jñ'oon. Totso jon:

—Quintcüe' n'onho' jnanho', ng'e jndë tentyja xjen na nninnnyaho' na nquii Tyo'ts'on na m'aan quíoon'ndue ntye'ntjon jon 'o'.

Iqueen' Jesús ninnque nn'an na cotji' quintcaa

(Mr 1:16-20; Lc 5:1-11)

¹⁸ Xjen na mandyi' Jesús 'ndyo ndaandue Galilea'ñeen, jndyiaa' jon ve tsans'a na ninncüii ts'an ntsindahin, Simón, tsan na jndyu Pedro, yo tyje jon na jndyu Andrés. Cotjue'hin ntqui' 'naanhin quityquii' ndaandue na cotji'hin quintcaa. ¹⁹ Jo' t'man Jesús joohin, itso jon:

—Quindyonan'jonho' yo jñ'oon na mancya ndo' nts'a na nnan'tjonho' nn'an na nc'onhan cüentaa' Tyo'ts'on.

²⁰ Ninñoon' jnty'ehin ntqui' 'naanhin, ty'ehan yo juu jon.

²¹ Jndë na tjantyichen jon, jo' ntji jon mañoon vechen ts'an. Nan'ñeen ntsinda Zebedeo, jndyu ncüii tsan'ñeen Santiago yo tyje jon Juan. M'anhin quityquii' v'aandaa yo nquii tyehin. Cota'yahin ntqui' 'naanhin. Tqueen' Jesús joohin. ²² Ndo' jo' ninñoon' jndui'hin quii' v'aandaa'ñeen, jnty'ehinhan' yo tyehin, tyenan'jonhin yo jon.

Tsi'man Jesús ndëë jndye nn'an
(Lc 6:17-19)

²³ Ndo' nquii Jesús, tomandyi' jon ninvaa ndyuaa Galilea. Totsi'man jon ndëë nn'an quityquii' nt'aan'on 'naanhin. Toninncyaa jon jñ'oon naya na nanein ngita' Tyo'ts'on na ntye'ntjon jon nn'an, ncüii nnon na ñoncyaa vaa yo na tots'aa jon ndyu na toxen'chen.

²⁴ Ninvaa ndyuaa Siria tocyaa jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Ndo' joo nn'an ndyuaa'ñeen, tondyochohan tsoñ'en nn'an v'i na m'aan jon na jndye nnon ntycu cotjonhin yo na toquiihan'hin. Ndo' mantyi yo nn'an na m'an jndyetyia quii' n'on, ndo' yo nn'an na cho tycu na ive'quiso yo tycutquen. Ndo' sin'man Jesús nan'ñeen.

²⁵ Jndye ntmaan' nn'an tentyjahin naxen' jon. Nnanhin ndyuaa Galilea yo joo nqui njoon na condeuhin Decápolis, yo tsjoon Jerusalén yo ndyuaa Judea ndo' mantyi nin'ndyuaa ixndyaa' jndaa Jordán.

5

Jñ'oon na tyincyaa Jesús xjen na tovequityen jon ncüii tyo'

¹ Ndo' ya na jndyiaa' Jesús na vancüi tmaan' nn'an na jndye jndyi'hin, teva jon ncüii tyo'. Jndë na təcjo jon jo', nque nn'an na tqween' jon na quinan'jonhin yo jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, tentyjaa'hin nnon jon. ² Jo' ta' jon, totsi'man jon ndëëhin, tso jon:

Nan'min incyaahan' na neiin' ts'an
(Lc 6:20-23)

³ —Joo nn'an na covaa' n'onhin na conduihin nn'an nty'iahin na tonnon Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin' n'onhan. Conduihin nn'an na ityentjon jon.

⁴ “Joo nn'an na chjoo' n'onhan na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin' n'onhan ng'e ntsinjoon' jonhan.

⁵ “Joo nn'an na cotjue'cjehin na tonnon nquii Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin' n'onhan ng'e nndahin juu tsonnangue xco.

⁶ “Joo nn'an na nt'ue jndyi n'onhin na nt'ahin 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin' n'onhan ng'e quindë ya nninncyaa jon nchu vaa na contyja n'onhan jon.

⁷ “Joo nn'an na m'anhin na nty'ia ro ntyjehan ngiohan, incyaahan' na neiin' n'onhan ng'e nc'oon Tyo'ts'on na nty'ia rohan nchjii jon.

⁸ “Joo nn'an na ntju' m'anhin na conan'tiuhin yo na cont'ahin, incyaahan' na neiin' n'onhan ng'e njnty'ia ndëëhin nquii Tyo'ts'on.

⁹ “Joo nn'an na cota'yahin ntyjehin na cho nan'ñeen tyia', incyaahan' na neiin' n'onhan. Joo nan'ñeen na ya cont'ahin, ngitso Tyo'ts'on na conduihan ntsinda nquii jon.

¹⁰ “Joo nn'an na conty'e nn'anhin ng'e na cotsantyjahin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin' n'onhan. Joo nan'ñeen conduihan nn'an na m'an nacje 'naan' na ico'xen nquii Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue.

¹¹ “Incyaaahan' na neiin' n'onho' xjen na conan'cüejnaan' nn'an 'o', ndo' na cont'avi'hin 'o', ndo' cotji'hin tsoñ'en nnon jñ'oonvi' cjoho' na ve' quintuhan' ng'e na conduiho' nn'an na m'an ntyja njan. ¹² C'onho' na nein jndyihio' ng'e na coquenonho' nan'min' ng'e t'man naya 'naanho' vave quiñoon'ndue. Ee macha'xjen cont'avi'hin 'o', mannda' ro tont'avi'han nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguaa.

Conduiho' cha'vijon tsjaan' ndo' yo chon
(Mr 9:50; Lc 14:34-35)

¹³ “O' conduiho' cha'vijon tsjaan'chjen' quii' nt'an nn'an tsonnangue. Majo' juu tsjaan' je', xe na aa jndë jndui' na chjen'han', ¿Nchu ya nts'aa ts'an na ndichjen' nnda'han'? Tayuu jnt'uehan'. Ve' ntyque'to ts'anhin' na ntque'ntjo nn'an cjohan'.

¹⁴ “Ndo' mantyi conduiho' cha'vijon chon na condixuee ndëë nn'an tsonnangueva. Mangioho' cüii tsjoon na vequityenhan' xquen cüii tyo', tyi'xe'quindëë ngite'han'. ¹⁵ Min tanin juu na ntscü'a ncüii lámpara cha' ndëcyaa ntscüangioo' tsan'ñeen istjö' cjoo'han'.

Juu tsan'neen ntsintya jon lámpara'neen cha' ya ntsixuehan' ndëë tsoñ'en nn'an na m'an v'aa. ¹⁶ Mannda' quint'aho' 'nan na chuhan' yo nn'an ng'e naya na nt'aho'hin ntsijonhan' juuhan' cha'vijon chon na covixuee ndëëhin. Ee na nnt'aho' na nnda', yajo' ntquenhin cüenta joo 'nan ya cont'aho' ndo' nnant't'maan'hin nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue.

Tsi'man Jesús ntyja 'naan' jñ'oon na tqen Moisés

¹⁷ “Joo jñ'oon na tqen Moisés yo jñ'oon na toninnca nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nguaa, tyi'nan'tiuho' na jndyö na ntsity'ui joochan', ja jndyö na joo jñ'oon'neen ntsiquindëhan' juuhan' ntyja njan ndo' cha' ntsi'man nchu vaa itsiquindyihan'. ¹⁸ Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', viochen xjen na vacachen na m'aan tsjö'ndue yo tyuaa, ncüii cüii ntji na quindëchen na m'aanhan' tyquii' jñ'oon' Tyo'ts'on na co'xenhan', tsoñ'enhan' ntsiquindëhan' juuhan'. ¹⁹ Mang'e jo', min'cya ro ts'an na nts'aa na tyi'quinjon ncüii nnon jñ'oon na tqen Moisés, min na tyi'jaa'chen tsixuanhan' quii' nt'an jñ'oon'neen, ndo' xe na aa ntsi'man juu ndëë ntyje juu na tyi'nan'vehan jñ'oon'neen, najjon na ico'xen Tyo'ts'on, ngitsohan' ntyja 'naan' tsan'neen na tyi't'man conduihin. Majo' juu ts'an na itsue jñ'oon'neen, ndo' ntsi'man jon ndëë nn'an na quita'nguee'hinhan', t'manchen condui tsan'neen najjon na ico'xen nquii Tyo'ts'on. ²⁰ Cha' na mndëë ntsijon ts'an ntyja 'naan' juu na ico'xen Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue, chuhan' na quitsiquindëntyichen juu cha'xjen 'nan na nt'ue ts'on jon, chito cha'xjen na cont'a nn'an tmaan' fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tqen Moisés. Xe tyi'quint'aho' cha'xjen na matsjö ndö', tyi'jon quindëë nan'jonho' ntyja 'naan'han'.

Tsi'man Jesús na tyi'nan'vjëë ntyjë

(Lc 12:57-59)

²¹ “O' jndë mangioho' jñ'oon na tso Tyo'ts'on ndëë ndochiho': 'U' tyi'ntscue' ts'an, ndo' min'cya ro ts'an na ntscuee' juu tyje juu, majnda' nt'uiityenhan'hin tonnon jüe. ²² Majo' ja matsjö ndëëho', min'cya ro ts'an na ntsiv'ii juu ncüii ntyje juu, chi nt'uiityenhan' tsan'neen, ndo' min'cya ro ts'an na ngitso juu na tayuu'nt'ue tyje juu ndo' xe na aa ngitso juu nnon tsan'neen: Tsan' 'u', vaa na toncuu' na ncju'han'hin quityquii' chon v'io.

²³ “Mang'e na nnda', juu xjen na matyio' 'nan nnontyiu na ntsit'man' Tyo'ts'on, cañjoon' tson' xe na aa m'aan ncüii ts'an na tyi'ya nchjii juu yo 'u'. ²⁴ Ndo' xe na aa nnda', yajo' qui'ndy' juu nan'neen na tyio' nnontyiu'neen, caco'ya jndyee 'u' yo juu, ndë jo' quindyö' ntcüe' na ntsit'man' Tyo'ts'on.

²⁵ “Juu ts'an na nin'quen juu 'u' nnon ts'ian, cje ro quitsa' na ntjo ya ntyjii juu yo 'u' viochen na incyaahan' xjen na nninjnda' jñ'oon 'nan' yohin, tyi'nts'aahan' ng'e na tyi'cotsijnda' jñ'oon na vaa yo 'u', ntquen juu 'u' nnon jüe, ndo' juu jüe nc'ua juu ts'ian na quityi' cominsión 'u' vancjo. ²⁶ Jñ'oon na mayuu' matsjö nnon', tyi'xe'quindui' jo' ata jndë tyion'ñ'en' na chu'jnan'.

Tsi'man Jesús na tyi'nc'oon tsans'a yo tsanscu na ve' ndö' ro

²⁷ “O jndë jndyeho' na tso Tyo'ts'on ndëë ndochiho': 'U' tyi'nc'on' yo ts'an na ve' ndö' ro. ²⁸ Majo' ncö, jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', min'cya ro ncüiiho' na ndyiaa' juu ncüii tsanscu, na nin'c'oon jndy' juu yo tsan'neen, ndo' na nnda', jndë tsixuan juu jnan yo tsanscu'neen, ng'e quii' ts'on juu jndë siti juu na nnda'.

²⁹ “Ndo' ng'e na nnda', xe na aa tēnnon' ntyjaya nts'aahan' na matsitja 'u', yantyi cüji'han', quityque'han' na tycya na m'an', ng'e yantychen na tyi'quindë 'u' na ngaque' na m'aan Tyo'ts'on, chito na quindë 'u' ncja' v'io. ³⁰ Ndo' mantyi juu nt'ö' ntyjaya, xe na aa its'aahan' na matsitja 'u', yantyi quityje'han' ndo' ndë quityque'han', ng'e yantyi na tyi'quindë 'u' na ncja' quiñoon'ndue, chito na quindë 'u' na ncja' v'io.

Joo nn'an na jndë tonco, tsi'man Jesús na tyi'ndyehan ntyjehan

(Mt 19:9; Mr 10:11-12; Lc 16:18)

³¹ “Mantyi 'o' jndë jndyeho' jñ'oon na tqen Moisés na itsohan': Min'cya ro ncüii 'o' na n'ndy'ii juu scuu', mndë ncüii tson na ngitsohan' na jndë jnty'ehan ntyjehan. ³² Majo' jñ'oon

na mayuu' na matsjö ndëeho', xia'ntyi xe na aa m'laan scuu' ts'an yo ncüiichen ts'an, jo' vanaan na n'ndyii jonhin. Xe na aa chito nnda' vaa, ndo' 'ndyi'hin, matsa' na ve' m'laan ya juu yo ncüiichen ts'an, ndo' mantyi juu tsans'a'ñeen vaa jnaan' jon na ve' m'laan ya jon yo juu tsanscu'ñeen.

Tsi'man Jesús na tyi'ntji' jaa xuee' Tyo'ts'on na ve' cotquëntyën jndyuë

³³ “Ndo' mantyi jndë jndyeho' jñ'oon na tondye ndochiho': Tyi'ntco' 'ndyo' na nchjii Tyo'ts'on na mayuu' jñ'oon na matsinin' ndo' nchji' ya' na je'quitsiquindë'han'. Majo' 'u' quitsiquindë' jñ'oon na jndë tco' 'ndyo' nnon jon. ³⁴ Majo' ja matsjö ndëeho', min'ncüii nnon tyi'ngita'ho' jndyueho' jñ'oon na condueho' na nchjii Tyo'ts'on na mayuu'han', min tyi'ngita'ho' jndyueho' na ntji'ho' xuee' quiñoon'ndue ng'e juuhan' conduihan' silla na manin'ts'iaan' na vequityen jon. ³⁵ Ndo' min tyi'ngita'ho' jndyueho' na ntji'ho' xuee' tsonnangue ng'e juuhan' m'aañhan' tocje 'naan' jon, ndo' na nndueho' na nnda' itsijonhan' na condueho' na nchjii jon na mayuu' jñ'oon na condueho'. Ndo' min tyi'ntji'ho' xuee' tsjoon Jerusalén na cota'ho' jndyueho', ng'e conduihan' tsjoon najon na ico'xen Tyo'ts'on na nquii jon taquintya na t'man conduihin. ³⁶ Min tyi'ntji'ho' xuee' nquen nqueho' na cota'ho' jndyueho' ng'e min'ncüii sonquenho' je'quindëë nt'aho' na nminquichi'han' ndo' min na aa ndintonhan'. ³⁷ Majo' ya na cota'ho' jndyueho' na mayuu' cüii jñ'oon, quitsi'manhan' na mayuu'han', ndo' juu xjen na cota'ho' jndyueho' na min tyi'yuu' ncüii jñ'oon, quitsi'manhan' na tyi'yuu'han'. Ng'e min'cya ro jñ'oon na ntsciantjo'ntyi ts'an na ntco' juu 'ndyo juu na nchjii Tyo'ts'on na jñ'oon mayuu' itsinin juu, juu jñ'oon'ñeen conanhan' na m'laan yutyia.

Itsi'man Jesús ya na cont'avi' nn'an jaa, tyi'jnt'uë na nnjon nan'ñeen

(Lc. 6:29-30)

³⁸ “O' jndë jndyeho' jñ'oon na tqen Moisés na itsohan': Minninchen nnon navi' na nts'aa ts'an yo cüiichen tyje juu, manincüajon quitjon juu. Xe na aa t'ennon tyje juu isquee' juu, mantyi nnda' quitjon juu. Ndo' xe na aa tsi'n'on cüii tyje juu tcon juu, mantyi quiton tsi'n'on juu. ³⁹ Majo' ja, ndö vaa matsjö ndëeho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva': Tyi'nt'ue' 'u' na nnjon ts'an na its'aa vi' 'u'. Minninchen ts'an na imin' nda'chya quincho' tontyjaya, ncy'a' na quimin' juu cüiichenhan' tontyjandyuaan'. ⁴⁰ Ndo' nin juu na iquen 'u' nnon ts'ian na nin'cüji' juu coton', mantyi ncy'a' na ngay'oon juu ndiaaso'. ⁴¹ Ndo' nin juu na its'aa na ijndei'han' na cja' yohin na ngichu' xu 'naan' juu cüii kilómetro, cja' yohin min na ve kilómetros. ⁴² Ts'an na ican 'nan nnon', ncy'a'han' nnon juu, ndo' min tyi'ntsintycüii 'nan nnon ts'an na nin'cüji' jnan 'nan nnon'.

Cüivi'ngiö nn'an na jndo jaa

(Lc 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Mantyi 'o' jndë jndyeho' jñ'oon na tqen Moisés na co'xehan': Cüive'nchji' ts'an na ya jñ'oon 'u', ndo' ts'an na jndoo' 'u', cüejon quitsa' yohin. ⁴⁴ Majo' ndö vaa matsjö ndëeho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva': Cüivengioho' joo nn'an na jndohin 'o', ndo' quitanho' na quityio Tyo'ts'on jñ'aañ nque nn'an na conty'ehinho' tsojnaan' na conan'jonho' ntyja njan. ⁴⁵ Ee na nt'aho' cha'xjen na matsjö, nnduiho' ntsinda nquii tyeho' na m'laan jon quiñoon'ndue. Nquii jon its'aa jon na juu ndo'cüjioon' 'naan' jon ndyiaa'han' ndëë nn'an na ya nn'an ndo' mantyi yo ndëë nn'an na tyia nn'an. Ndo' mantyi itsquioo jon ndaatsua' 'naan' jon cjo nn'an na cont'a cha'xjen na chuhan' ndo' mantyi cjo nn'an na conan'tja nnon jon. ⁴⁶ Ng'e xe na aa ve' xia'ntyi nque nn'an na vi'ngiohinho' na conan'vengioho'hin, ¿Aa conan'tiuho' ng'e jo' vaa naya 'naanho' tonnon Tyo'ts'on? Quitquenho' cüenta, joo nn'an na cotyehin s'onndyuaa cüentaa' gobiernon tsjoon Roma, mannda' vaa cont'ahan. ⁴⁷ Ndo' xe na aa ve' xia'ntyi joo nn'an na ya jñ'oonhin yo 'o' na concyaho' ts'onhin, ¿Aa conan'tiuho' na t'man vaa na conan'quindëho'? Joo nn'an na tyi'quinan't'maan' Tyo'ts'on, mantyi nnda' vaa cont'ahan. ⁴⁸ Cha'xjen nquii Tyeho' na m'laan jon quiñoon'ndue, tsoñ'en ntyja 'naan' jon conduihin na jndyoyuhin, mantyi mannda' c'onho' quii' nt'an nn'an.

6

Itsi'man Jesús na quint'aha 'nan ya

¹“Ya na cont'aho' cüii nnon na chuhan' ng'e na cotsantyjaho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, quitquenho' cüenta na chito cont'aho'han' cha' na quitquen nn'an cüenta ntyja 'naan'han'. Ng'e xe na aa ve' tondëë nn'an cont'aho'han', tanaya 'naanho' tonnon nquii Tye'ho' na m'aan jon quiñoon'ndue.

²“Mang'e jo' ya na matsa' naya cüii ts'an, quitsa' na ninncu' cüintyji'han', tyi'ntsixua' ndëë nn'an juu naya na matsa' cha'xjen na cont'a nn'an na ve' cont'a nquehin na ya jndy' nn'anhin. Joo nn'an na covancüi nt'aan'on ndo' natahin', cont'a nan'ñeen na quindy' nn'an juu naya na cont'ahin cha' quindy' nan'ñeen na ya jndy' nn'anhin. Jñ'oon na mayuu' matsjõ ndëëho', xia'nty' jo' naya 'naanhin na joo ntyjehin conan't'maan' nan'ñeehan. ³Majo' 'u' je', ya na matejndei' cüii ts'an 'nan na itsitjahan'hin, min'ncüii nnon ts'an tyi'ntsu' ntyja 'naan' 'nan na matsa', min ts'an na ya jndy' jñ'oon yo 'u'. ⁴Yajo' nts'aahan' na ninncu' ntyji' juu naya na matsa'. Majo' nquii Tye' na indyiaa' jon naya na matsa' yo cüiichen ts'an na ninncu' ntyji'han', ntsinon jon 'nan na icanhan' 'u'.

Itsi'man Jesús nin jñ'oon na nnan'nën nnon Tyo'ts'on

(Lc 11:2-4)

⁵“Juu xjen na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, tant'aho' cha'xjen cont'a nn'an na ve' cont'a nquehin na njon jndyihin tonnon Tyo'ts'on. Ng'e joohin ya jndy' ngiohin na quijnty'ia nn'anhin xjen na minntyjee'hin quityquii' nt'aan'on ndo' nata na conan'neinhin nnon Tyo'ts'on. Jñ'oon na mayuu' na matsjõ ndëëho', xia'nty' jo' naya 'naanhin na vaa. ⁶Majo' 'u', xjen na ntsinin' nnon Tyo'ts'on, caque' quityquii' va', quitscu' ndyohan', jo' quitsinin' nnon Tye' na taty'i'ncyoo'hin, majo' m'aan jon yo 'u' jo'. Ndo' nquii jon na conduihin Tye' na nchjii jon tsoñ'en na tacovityincyo ndëë nn'an, ntsiquindaa' jon tsoñ'en na icanhan' 'u'.

⁷“Ya na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, tandueho' jñ'oon na ve' ninjuuntyi ninjuuntyihan', cha'na cont'a joo nn'an na tyi'quitajn'aanhin jon. Ee conan'tiuhin na ndyii jon ng'e ninjuu ninjuu jñ'oon na conduehin. ⁸Majo' 'o' tyi'nt'aho' cha'xjen na cont'ahan, ng'e vitjachen na ngitanho' nnon jon, majndë nchjii jnda' jon nin 'nan na icanhan' 'o'. ⁹Ndö vaa jñ'oon na quindyehö' nnon jon:

Tyé na m'an' quiñoon'ndue, quits'aahan' na ninnquii'chen cüit'maan' xue'.

¹⁰Juu na matye'ntjon', quindyö co'xenhan' na vja na m'an.

Quindui 'nan na nt'ue tson' nnon tsonnangueva cha'xjen na conduihan' quiñoon'ndue.

¹¹Ncya' 'nan na icanhan' na ntcü'á xeevahin.

¹²Quitsit'man tson' já yo 'nan tyia na jndë jnt'á cha'xjen conan't'man n'ón nn'an na conan'tjahin ndé.

¹³Quitejndei' já na tyi'ntyii'han' ng'eehan' já na nt'á 'nan na tyi'quichuhan', majo' quitsiquindya' já tsoñ'en nnon 'nantyia na nin'quitsi'ndaa'han' já.

Ng'e ntyjantyi xjen na tquen' tsoñ'en,

'u' condui na maco'xen',

ndo' condui 'u' najndu',

ndo' tsixuan' na tsoñ'en na tquen' na cüit'maan' 'u' ntyja 'naanhan'.

Quindui na mac'an.

¹⁴Ndo' tsontyichen Jesús: “Xe na 'o' conan't'man n'onho' nn'an na conan'tjahin ndëëho', yajo' mantyi nquii Tye'ho' na m'aan jon quiñoon'ndue, ntsit'man ts'on jon 'o' na conan'tjaho' nnon jon. ¹⁵Majo' xe na aa tyi'conan't'man n'onho' nque ntyjeho' na conan'tjahin ndëëho', mantyi nquii Tye'ho' tyi'xequitsit'man ts'on jon 'o' 'nan na conan'tjaho' nnon jon.

Itsi'man Jesús ntyja na ntyje ts'an 'nan 'ndyo juu

¹⁶“Xjen na conan'quindëho' jñ'oon na cotyjeho' 'nan jndyueho', tyi'nt'a yaho' na ntsi'manhan' na chjoo' n'onho' cha' quitquen nn'an cüenta na juuhan' cont'aho'. M'an

nn'an na ve' cont'a yahin na cotyjahin 'nan jndyuehan cha' quijnty'ia nn'an na conan'quindëhin. Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', ve' ntyja 'naan' na cojnty'ia nn'an na nda' cont'ahin, xia'nty'i jo' vaa naya 'naanhin. ¹⁷ Majo' 'u', xjen na matyje' 'nan 'ndyo', quiman' nnon', quitscjo'ya' xquen', ¹⁸ Cha' tyi'ntsi'manhan' ndëë nn'an na matyje' 'nan 'ndyo', majo' nquii Tye' na m'aan jon quiñoon'ndue, ntsi'manhan' nnon jon na juuhan' matsa'. Ndo' nquii jon na ndyiaa' jon 'nan na taty'i'ncyo ndëë nn'an, nninncyaa jon tsoñ'en na icanhan' 'u'.

Naya 'naan' ts'an na vaa quiñoon'ndue

(Lc 12:33-34)

¹⁹ "Min 'nan na conan'ncüi nn'an na njon jndyihan' na conan'qui n'onhinhan'. Majo' quinty'ua conan'ndaa' o'han' ndo' co'on tscüahan' ndo' mantyi co'oque' nannty'uee nt'aa nan'ñeen na ntji'hinhan'. ²⁰ Majo' 'naanho' na njon jndyihan' na conan'qui n'onho'han', quinan'ncüiho'han' quiñoon'ndue najion na je'cüa' quinty'uahan', min na je'c'on tscüahan' ndo' min na je'coque' nannty'uee na ntji'hinhan'. ²¹ Ng'e najion na covave 'nan na njon jndyi na conan'ncüiho', majo' vijon m'aan na ndyii' n'onho'.

Tënnon ts'an itsijonhan' juuhan' cha'vijon lámpara

(Lc 11:34-36)

²² "Ya na mandyi' jñ'oon na mayuu' yo na xoncüee' tson', itsijonhan' 'u' cha'na ts'an na tyincyo ya naxuee ndyiaa'. Ng'e xjen mavaa' tson' jñ'oon'ñeen, yajo' itejndeihan' 'u' tsoñ'en xuee na vam'an'. ²³ Majo' xe na aa tyi'nin'quindy'i jñ'oon na mayuu', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon ts'an na tyi'ya tënnon na m'aan juu na nchjaan' juu. Ng'e min na mandyi' jñ'oon'ñeen, majo' tyi'je'cüaa' tson' na mayuu'han', ng'e tyquii' tson' matsixuan' cha'vijon najaan jndyi.

Je'quindëë na ntye'ntjön ndëë ve patrón na ninvi xjen

(Lc 16:13)

²⁴ "Tamin'ncüii ts'an nndëë ntye'ntjontyen ndëë ve patrón na ninvi xjen. Ng'e nc'oon juu na tyi'cuee' ts'on juu ncüii patrón'ñeen ndo' ncüiichenhin nc'oon juu na vi'ntyjii juuhin. Ee nts'aahan' na njon jndyi nchjii juu yo ncüiihan, majo' cüiichenhin tyi'quinjonhin ntyjii juu. Xe na jen cojoo' n'onho' na nnan'tjonho' 'nan na nnintyaho', ntscu'han' na nnan't'maan'ho' Tyo'ts'on, ng'e tyi'je'quindëë ntye'ntjonho' ndëë ve nnonhan'.

Ncyaa Tyo'ts'on 'nan na icanhan' ntsinda jon

(Lc 12:22-31)

²⁵ "Mang'e na nda' vaa, matsjö ndëëho' na tanc'onho' na m'aan' jndyi n'onho' nchu vaa na vja na m'anho' tsonnangueva, na nin 'nan ntcüa'ho', ndo' na ncüeho', min ntyja 'naan ndiaa na ntcüeho'. Ng'e ntyjii Tyo'ts'on nchu vaa na cotando'ho', majndeichen yo 'nan na ntcüa'ho'. Ntyjii jon tsoñ'en ntyja 'naanho', majndeichen yo ndiaa na ntcüeho'.

²⁶ Quitquen yaho' cüenta ntyja 'naan quintsa na ma'ntyja nandye. Joo o' taconon o' cha' ngue'han' na ntyje o' ndo' na nnan've o'han' na nninjnt'ue o' 'iocha. Majo' min na nda', nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue, incyaa jon 'nan na cocia' o'. Ndo' 'o' je', ¿Aa chito njonchen nchjii jon yoho', chichen quintsahin'? ²⁷ Min tanin ncüii 'o' nndëë ngüando'ntyiho' ng'e na jndye jndyi m'aan' n'onho'.

²⁸ "Yajo' ¿Ndu na m'aan' jndyi n'onho' ntyja 'naan' ndiaa na ntcüeho'? Quitquenho' cüenta ntyja 'naan ntjaa' jndëë ya na covindyehan'. Nancoo' covaa'han'. Joohan' min tacont'ahan' ts'ian, min tacoto'ñoonhan' tsuan na nndë ndiaahan'. ²⁹ Majo' quindyeho' ntsjö: Juu rey Salomón, min na tyja jndyihin, ndo' t'equintyja na ya 'nan na tonan'chu jon, majo' tyi'quitsijonhan' na nancoo' ndiaa na tocüe jon cha'xjen nancoo' ncüii ntjaa'min. ³⁰ Ndo' ng'e na nda' vaa na incyaa Tyo'ts'on na nancoo' ntjaa' jndëë na ve' xeevaa ro minhan', ndo' 'iocha coninjnt'ue nn'adhan' na conan'quineinhan 'nan na cocüa'han, majndeichen ntyjii jon yuu jon nnan ndiaa na ntcüeho', 'o' na chjo jndyi vantyja n'onho'hin. ³¹ Jo' tajan nc'onho' jñüaan' ts'on na nndueho': ¿Nin 'nan nt'aha na nninjnda' 'nan ntcüa' ndo' na ncüë? ¿Nin 'nan nt'aha na nninjnda' ndiaa ntcüë? ³² Ee joo nn'an

na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ninnquii'chen m'aa'n' n'onhin nan'min', majo' nquii jon na conduihin Tyeho' na m'aa'n jon quiñoon'ndue, nchjii jnda' jon na tsoñ'en nan'min' itsitjahan'ho'. ³³Navejndyee quijnt'ueho' na nquii Tyo'ts'on itye'ntjon jon 'o'. Ndo' quint'aho' 'nan na cavee' ts'on jon ee xe na nnda' tsam'anho', nts'aa jon na ndaho' tsoñ'en 'nan na icanhan'ho'. ³⁴Mang'e jo' tyi'nc'onho' na m'aa'n' jndy n'onho' 'nan na nminjnt'ueho' 'iocha na tonnon. Xuee 'io ntsijnda' nquiihan' nin jñ'oontiu na nc'onho' ntyja 'naan' 'nan na icanhan' 'o'. Juu navi' na iquenon ts'an na ncüii ncüii xuee, maxjen condinon ntyja 'naan'han'.

7

Tyi'ncüiji' cüenta na aa conan'tja nn'an

(Lc 6:37-38, 41-42)

¹“Tyi'ntji'ho' cüenta na aa conan'tja nn'an, ng'e xe na aa nt'aho'han', mantyi ncüiji' Tyo'ts'on cüenta na conan'tjaho' nnon jon. ²Ng'e cha'xjen na cotji'ho' cüenta na aa conan'tja nn'an ndëëho', mannda' ncüiji' jon cüenta na conan'tjaho' nnon nquii jon. Macha'xjen na cont'aho' yo nn'an, mannda' nts'aa jon na quit'uui ntcüe'han' 'o'. ³¿Ndu na maquen' cüenta ncüii nnon na tyi't'man itsitja cüiichen ts'an ndo' min ncu' tyi'maquen' cüenta na t'man matsitja 'u'? Na nnda' matsa', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon na mandyia' jndëë'n'oon na tuahan' ténnon cüii ts'an, majo' min'chjo tyi'quen'to' cüenta na ñjon ts'oon tseii' v'aa ténnon' ncu'. ⁴Ndo' na nnda', tyi'quitsohan' na ntsu' nnon tsan'ñeen: Cúa ntyjê, ncy'a' na ncüiji' jndëë'n'oon na tua ténnon'. Ndo' majuuto xjen'ñeen ninvaa ñjon ts'oon tseii' v'aa ténnon' ncu'. ⁵U' na ve vaa na matsitiu', juu ts'oon tseii' v'aa na ñjon ténnon', cüiji' jndyee'han', yajo' xuee ndyia' na ncüiji' jndëë'n'oon na ñjon ténnon tsan'ñeen.

⁶“Nan na ji'ua nan'xuanhan' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, tyi'ninncyaho'han' ndëë nn'an na tyi'quinjonhan' ngiohin. Ee xe na aa nt'aho' na nnda', ntsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon ndëë quindue' coninncyaho' 'nan na nan'xuanhan' cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' quindë'ñeen ngüe'quen o' ndo' ntquii o' 'o'. Min tyi'ninncyaho' 'nan na njon jndy nan'xuanhan' ndëë nn'an na tyi'quinjonhan' ngiohin. Ng'e xe na aa nt'aho' na nnda', itsijonhan' cha'vijon cotjue'ho' ts'uaa tē' perlas ndëë quintcu. Ndo' cho'ñeen ndyue o'han'.

Quitanho' nnon Tyo'ts'on, yajo' ncy'onho' cüentahan'

(Lc 11:9-13; 6:31)

⁷“Ninnquii'chen quitanho' nnon Tyo'ts'on, yajo' ncy'onho' cüenta 'nan na cotanho'. Ninnquii'chen quijnt'ueho' nchu ya na quint'aho' tonnon jon, ndo' nminjnda'han'. Ninnquii'chen quinan'manho' nnon jon 'nan na coquenonho', yajo' ntsiquinaan jon tondëëho' cha'vijon na nnaan' ndyo v'aa. ⁸Ng'e ncüii ncüii ts'an na ninnquii'chen ican juu nnon Tyo'ts'on, ncy'oon juu cüenta 'nan na ican juu. Ndo' ncüii cüii ts'an na ninnquii'chen nt'ue juu nchu vaa na nt'ue ts'on jon, mancüiixjen ncüaa' ts'on juuhan'. Ndo' juu ts'an na ninnquii'chen itsi'man nnon jon 'nan na iquenon, ntsiquinaan Tyo'ts'on tonnon tsan'ñeen cha'vijon conaan' ndyo v'aa.

⁹“Juu jnda', xe na aa ntcán juu cüii tan' tyoo' nnon', tyi'je'ncy'a' na ve' cüii tsjò' nnon juu na ntcia' juu. ¹⁰Ndo' min xe na aa ntcán juu cüii quitscaa nnon' na ntquii juu, tyi'je'ncy'a' ve' quitsu ntquii juu. ¹¹Ng'e na nnda', 'o' na conduiho' nn'an na tyia nn'anho', xe 'o' ngioho' nninncyaho' 'nan ya ndëë ndaho', majndeichen nquii Tyeho' na m'aa'n jon quiñoon'ndue, nninncyaa jon 'nan na yantyichen ndëë nn'an na cotanhan' nnon jon.

¹²“Jo' tsoñ'en 'nan na nt'ue n'onho' na quint'a nn'an yo 'o', majo'nty quint'aho' yohin. Ee na nts'aa ts'an na nnda', itsiquindëhan' juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xenhán', ndo' mantyi jñ'oon na jndui na tondue nn'an na itsiquindyihan' 'nan na nguaa.

Quitsac'ë' ndyo teon na quintuhan'

(Lc 13:24)

¹³“Quitsaque'ho' 'ndyo teon na quintuhan' cha' nndëë nc'onho' natoo' Tyo'ts'on. Ng'e vaa 'ndyo teon tuen na ngaquee' ts'an nato tuen. Majo' juu nato'ñeen ngay'oonhan' ts'an

na ngitsuhin, ndo' jndye jndyi nn'an cotsaque'han'. ¹⁴ Majo' 'ndyo teon na ngaquee' ts'an nato na ngay'oonhan'hin na tyi'quintycüii na ngüando' ñuaan' juu, quintuvi'han' ndo' tyi'jndye nn'an condiohinhan'.

Ng'e të na its'aa ts'oon, jo' ngüajnaan' ts'an nin ts'oonhan'

(Lc 6:43-44)

¹⁵ "Quitquenho' cüenta yo nque nn'an na coninncyahin jñ'oon na itsivi'nn'anhan'ho'. Cotsquehin quii' nt'anho' ndo' ngioho' na ndyia' n'onhin cha'xjen joo quinman ndyia' n'on o', majo' quityquii' n'on nan'ñeen nan'xuanhin nanvi' nn'anhin cha'vijon lobo. ¹⁶ Nndëë ncüaa' n'onho' nchu vaa nan'xuanhin na cotquenho' cüenta 'nan na cont'ahin. Mangioho' na joo tëndöndyoo' tsjan, tyi'xe'quityjee ts'anhan' n'oonneon, min tyi'xe'quityjee ts'an tēhigos tsonneonndye. ¹⁷ Nan'ñeen itsijonhan'hin cha'vijon cüii ts'oon. Ts'oon ya, cove' të ya, majo' min'cya ro ts'oon na tyi'ya, its'aahan' të tyi'ya. ¹⁸ Juu ts'oon ya xecue' të tyi'yahan', majo' juu ts'oon tyi'ya, min tyi'xecue' të yahan'. ¹⁹ Ncüii cüii ts'oon na tyi'quint'ahan' të ya, cot'uahan', ndë chi nguahuan' nnon chon. ²⁰ Nnda' vaa na ntajn'aanho' nin 'nan nan'xuan nan'ñeen, ng'e ya na ntquenho' cüenta 'nan na cont'ahin, ntsi'man jndyoyuhan' ndëëho' na chito jñ'oon mayuu' coninncyahin.

Chito tsoñ'en nn'an ntsaque'han ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on

(Lc 13:25-27)

²¹ "Jndye nn'an conduehin nnön ta, majo' chito tsoñ'enhan ntsaque'han tyquii' juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an. Majo' minninchen ts'an na ntsiquindë juu cha'xjen na nt'ue ts'on Tyëhö' na m'aan jon quiñoon'ndue, juu tsan'ñeen ngaquee' juu ntyja 'naan' na itye'ntjon jon nn'an. ²² Ya na ngüentyja xjen ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na jndë jnan'tjahin nnon jon, nnduehan nnön: Manchji' rii' ta na jndë tyincyá já jñ'oon naya 'nan' yo juu najndeí na matsixuan', ndo' jndyetyia yo nanjndyi, jndë tjí' jáhan' quityquii' n'on nn'an, ndo' yo najndeí na condui 'u', jndë jnt'á jndye nnon ts'ian na tyi'xe'quinduihan' yo na jndë nqué. ²³ Yajo' ntsintcü'ë jñ'oon ndëë nan'ñeen: Min tyi'cüaj'an 'o'. Quenaanho' na tonnön, 'o' na ninncüii'chen tont'aho' 'nan tyia.

Jñ'oon ntyja na condë ve v'aa

(Mr 1:22; Lc 6:47-49)

²⁴ "Ncüii ncüii ts'an na indyii juu jñ'oonmin na matsjö ndo' vanguee' juuhan', itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon ts'an na jnda' xquen na sia vaa' cjoo' tsjö' na tyen minntyjee'han'. ²⁵ Ndo' tyioo ndaatsua', ²⁶ Majo' ncüii cüii ts'an na indyii jñ'oon na matsjö, majo' tyi'quitsiquindë juuhan', itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon cüii ts'an na tyi'jnda' xquen na ve' siato juu vaa' juu cjoo' tei'. ²⁷ Ndo' tyioo ndaatsua', jndui' ndaats'o t'man ndo' jndeí tyioo jndye. Tovaquiñjonhan' juu v'aa'ñeen, mana tyioohan'. T'man tsuhin ntyja 'naan'han'.

²⁸ Vi na jndë sinin Jesús tsoñ'en jñ'oonmin', nn'an na jndye jndyi'hin na tondyehan jñ'oon na toninncyaa jon, jndye tom'aan' n'onhin ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen, ²⁹ Ng'e tots'i'man jon ndëëhin cha'xjen ts'an na conintquehin na ityentjon, chito cha'xjen nn'an na tonan'man nchu vaa itsiquindyí juu ntji na tquen Moisés.

8

Sin'man Jesús ts'an na chu ndö' cotö'

(Mr 1:40-45; Lc 5:12-16)

¹ Xjen na tjantcüe' Jesús na jnan jon juu tyo'ñeen, nn'an na jndye jndyi'hin tyentyjahan toxen' jon. ² Ndo' tyjee'non cüii tsans'a na chu ndö' cotö', tconxtye juu tonnon jon, itso juu:

—Nnda' ta, nchji na vaa najndeí na condui 'u' na nndëë ntsin'man' ja xe na aa nt'ue tson'.

³ Ndo' tyio Jesús nt'ö jon nacjoo' tsanvii'ñeen, itso jon nnon juu:

—Nt'ue ts'ön, c'on' na jndë ntjo ya ntcüe' 'u'.

Ndo' ninñoon' jn'man juu, mana tsu ndö'ñeen. ⁴ Ndo' tso Jesús nnon juu:

—Ndyee'he', min'ncüii nnon ts'an tyi'ntsu' nchu vaa s'a. Naneinhin cja', quitsi'man' nnon tyee njan jaa nn'an judíos na jndë jn'man', ndo' juu quioo' na itsiquindy jñ'oon na tquen Moisés na nninncyaho' nnon Tyo'ts'on, juu o' ncyaa' nnon tyee'ñeen. Ee na ntsiquindë' na nnda', ntsi'man jndyoyuhan' ndëë nn'an na jndë jn'man'.

Sin'man Jesús mosoo' cüii capitán

(Lc 7:1-10)

⁵Jndë na tēquee' Jesús tsjoon Capernaum, tēntyjaa' ncüii capitán na m'aan jon. Juu tsan'ñeen co'xen jon ncüii ciento sondaro cüentaa' tsjoon Roma. Tcan jon na quits'aa Jesús vi naya'ñeen'hin yohin. ⁶Itso jon:

—Nnda' ta, mioon jndyi iquenon moso njan na vaa juu v'a, iy'oon tycu coquenhin ndo' iquii jndyihan'hin.

⁷T'a Jesús, itso jon:

—Ncjö ntsin'manhin.

⁸Majo' sintcüe' capitán'ñeen jñ'oon, itso jon:

—Nnda' Ta, tyi'quitsixuan na ngaque' quityquii' v'a. Majo' ve' quitsu' na quin'man moso njan, ndo' n'man juu. ⁹Ng'e mantyi ja m'an nacje 'naan nn'an na coto'xenhin ja. Ndo' mantyi m'an sondaro na maco'xën. Ya na ma'ua ts'ian nnon ncüiihin, matsjö nnon juu: “Cja' ndöhin, ndo' ncja juu.” Ndo' ya na ma'ua ts'ian nnon cüiichenhin: “Quindyö' ntjoohin”, ndo' nndyo juu. Ndo' na ntsjö nnon moso njan: “Quitsa' ts'ianva', ndo' nts'aa juuhan'.”

¹⁰Ndo' vi na jndë jndyii Jesús jñ'oon na tso tsan'ñeen, tēvee' jndyi ts'on jon. Tso jon ndëë nn'an na cotsantyja naxen' jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', quii' nt'an ntyjēhē nn'an Israel, min'jon tacontji ncüii ts'an na t'man vaa na vantyja ts'on juu Tyo'ts'on cha'na juu tsanvahn. ¹¹Quitquenho' cüenta jñ'oon na ntsjö, juu xjen ya na nnintyincyo' ntyja na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an tsonnangue, nnan nn'an xi'jndiohan' na ngüendyuaahan yo ndochihi Abraham, Isaac yo nin'Jacob na ntcüa' nan'ñeen yohan. ¹²Majo' nque nn'an judíos, joohin chuhan' na nan'xuanhin juu na itye'ntjon Tyo'ts'on, ncüiji'han'hin jo'. Ndo' ncju'han'hin najon na tēquintyja najaan, ndo' jo' nc'onhan na nnan'xuaahan na ntsi'ndaa'han' ngiohan. Ndo' manin'nan'quii'oon'hin ndi'n'onhan na ntquiihan'hin.

¹³Jndë jo' tso Jesús nnon juu capitán'ñeen:

—Cja' ntcüe' va', ndo' quindui cha'xjen na mavantyja tson'.

Ndo' majuunty xjen'ñeen jn'man mosoo' juu capitán'ñeen.

Sin'man Jesús tsanscu xeen' Pedro

(Mr 1:29-31; Lc 4:38-39)

¹⁴Ndo' tja Jesús vaa' Pedro. Jndë na tēquee' jon jo', jndyii jon jñ'oon na juu tsanscu xeen' Pedro, vaa tsan'ñeen cjoo' jndu. Iy'oon tjuen'hin. ¹⁵Jo' t'ui Jesús nt'ö tsanscu'ñeen. Ndo' ninñoon' jndya tjuen'hin. Jnanquintyja juu, ta' juu na sijñ'oon' juu na tcüa'han.

Jndye nn'an v'i sin'man Jesús

(Mr 1:32-34; Lc 4:40-41)

¹⁶Ndo' vi na jndë tua ndo'cüjioon', nn'an na nan'xuan jndyetyia, tyecho nn'an joohin na m'aan Jesús. Tco'xen jon jndyetyia'ñeen na quindui'hin quii' n'on nan'ñeen. Mantyi sin'man jon tsoñ'en nn'an v'i. ¹⁷Tui na nnda' cha' quitsiquindëhan' jñ'oon na jndui na toninncyaa Isaías ndyu na toxen'chen. Itso jon: “Manquii Tyo'ts'on tejndei jon jaa na tyi'jndei' nn'ön. Ndo' sin'man jon jaa tsoñ'en nnon ntycu na coquenön.”

Nn'an na nin'quitsantyja toxen' Jesús

(Lc 9:57-62)

¹⁸Ya na jndyiaa' Jesús na jndye jndyi nn'an m'an xejndio ngiaa' jon, tso jon ndëë nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon na quinan'jnda'hin v'aandaa na ngüe'jndyahan ndaandue. ¹⁹Tantyjaa' ncüii ts'an na tsi'man nchu vaa itsiquindy ntji na tquen Moisés. Itso juu nnon Jesús:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndé, minyuuchen na ncja' ntsijon ja yo 'u'.

²⁰Jo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu, itso jon:

—Joo ndyondyehin' min ndue' o', ndo' quintsahin' min ntycya o', majo' ja na condui tsans'a na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, min najon na ngüajndyëë, ta'nan yu ro.

²¹Cüiichen ts'an na ivay'oon juu yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, itso juu nnon jon:

—Ta, ncya' chjo jñ'oon na ntix'ë tyëhö' ndo' vi na jndë ty'iuhin, yajo' yu je', ngöy'ön ja yo jñ'oon na mancyaa'.

²²T'a Jesús, itso jon:

—Jndye nn'an m'anhin cha'vijon nt'oohin. Qui'ndyi' na quity'iu nque nan'ñeen ntyjehin. Majo' 'u' quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancyaa'.

Sichen Jesús jndye yo na iju ndaandue

(Mr 4:35-41; Lc 8:22-25)

²³Tua Jesús quityquii' v'aandaa ndo' nn'an na tqueen' jon na quitsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ty'ehin yo jon. ²⁴Ndö vaa 'nan tui, ty'covijndye na ty'ehan, ndo' tyioo ncüii jndye t'man nnon juu ndaandue'ñeen, mavaaxjen na nchjehan' v'aandaa'ñeen ng'e juu ndaandue'ñeen, jndei ijuhan'. Ndo' Jesús je', itso jon. ²⁵Yajo' joo nn'an na tonan'jon jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ndyoo'hin nnon jon, jnan'ntcüihan jon, jnduehan:

—Nnda' ta, quitsin'man' jaa, ee juu v'aandaa na ñjön, mangua ndaahan' na nchjehan' juuhan' na ntscüjehan' jaa.

²⁶T'a Jesús, itso jon:

—'O' tyi'covantyja ya n'onho'. ¿Ndu na coquityueho'?

Ndo' jnanquintyja jon, sityia' jon jndye'ñeen yo ndaandue, ndo' tichen ntcüe'han'.

²⁷Ndo' s'aahan' na jndye jndyi t'oon n'onhan na nnda' tui, taxee'han ndëë ntyjehan:

—Juu tsanvahin, ¿nin conduihin? Ata juu jndye yo ndaandue cota'nguee'han' jñ'oon na icoxen jonhan'.

Sin'man Jesús nn'an Gadara na m'an jndyetyia quii' n'onhan

(Mr 5:1-20; Lc 8:26-39)

²⁸Jndë na tejndyahan juu ndaandue'ñeen, squehan ndyuaa na jndyu Gadara. Jo' jndui'han v'aandaa. Ndo' tyequitjon ve nn'an ndyuaa'ñeen jon na ninquii'chen tom'anhan ndi'nt'ua nt'oo. Nan'xuan nan'ñeen jndyetyia quii' n'onhan. Vjee jndyihan ata ndiquindëë ngüe'non nn'an najon na m'anhan. ²⁹Tye' jnan'xuaahan, jnduehan:

—'U' Jesús na condui 'u' Jnda Tyo'ts'on, ¿Nin 'nan nt'ue tson' yo já? ¿Aa jndyo' na ntsa'vi' já, min na tyi'coventyja xjen na nt'ui'vi' já?

³⁰Ndyo najon m'an nan'ñeen m'an cüii tmaan' quintcu na cotqui o'. ³¹Ndo' tan jndyetyia'ñeen cüii naya'ñeen nnon Jesús, jnduehan:

—Xe na ncüji' já quityquii' n'on nanmin, ncya' jñ'oon na ntsac'é quii' n'on quintcu na m'an ndö'.

³²T'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Cüa, quindui'ho'.

Yajo' jndui' jndyetyia'ñeen, tyeque'han quii' n'on joo cho'ñeen, ndo' na nnda' ninvaa tmaan' o' jnan'non o', tyecue o' najon ty'a vaa na njoon jndyihan', jo' tequityee' o' tyquii' ndaandue, tjë o' na sava ndaa nquen o'.

³³Ndo' joo nn'an na tota'ntyjee' cho'ñeen, jnan'nonhan, tyentcüe'han tsjoonhan. Chen jndyi tonan'quindyiihan nchu vaa 'nan na tui na tjë o', ndo' mantyi ntyja 'naan' na jn'man joo nan'ñeen na tonan'xuanhan jndyetyia. ³⁴Ng'e na nnda', tsoñ'en nn'an tsjoon'ñeen jndui'han, tyequijnty'iahan Jesús. Ndo' xjen na squehan najon na m'aan jon, tanhin nnon jon na quits'aa jon vi naya'ñeen na quindui' ntcüe' jon ndyuaa tsjoonhin.

9

Sin'man Jesús ts'an na ndicaca
(Mr 2:1-12; Lc 5:17-26)

¹Jndë tui na nnda', tua nnda' Jesús v'aandaa yo nn'an na totsaj'on yo jñ'oon na toninncyaa jon. Te'jndya ntcüe'hin ndaandue. Squehan tsjoon najjon m'aan ya jon. ²Jo' squenon nn'an na m'aan jon, y'onhin cüii tsanvii', vaa juu cjo' tsue. Tycu coquen ty'oohin, ntjo ntjein ng'ee juu. Ya na tquen Jesús cüenta vantyja n'on nan'ñeen, tso jon nnon juu tsanvii'hin:

—'U' jnda, cyon' na t'man tson'. Ja jndë sit'man ts'ön 'u' jnan na tsixuan'.

³Ndo' vendye nn'an na conan'man nchu vaa tsi'man jñ'oon na tquen Moisés, vi na jndë jndyehan na nnda' tso Jesús, jnan'tiuhan, jnduehan: “Tsanva', jñ'oon tsan' itsinin juu, ee its'aa juu na cüajon conduihin yo nquii Tyo'ts'on.” Nnda' vaa na jndue nan'ñeen. ⁴Majo' ntjyji Jesús nchu vaa conan'tiuhan, ng'e jo' taxee' jon ndëehan:

—¿Ndu na conan'tiuho' jñ'oon vi' ntyja njan? ⁵¿Nin jñ'oon na cotji'ho' cüenta na tyi'jndyaa'chen ntsjö nnon tsanvahin? “¿Aa na ntsjö nnon juu na matsit'man ts'önhin yo jnan na tsixuan juu?” Ndo' “¿Aa ntsjö na quinquityja juu, cjaca juu?” ⁶Majo' quitquenho' cüenta, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ntsjö jñ'oon na jndyaa'ntyichenhan' ngioho'. Yajo' vi na jndë jn'man tsanva', ncüaa' n'onho' na vaa najndö na matsixuan nnon tsonnangue na nndëë ntsit'man ts'ön nn'an jnan na nan'xuanhan.

Jo' tso jon nnon ts'an na ntjein ng'ee'hin:

—Cüa, quinaquityja', quintsintcüi' tsue' ndo' cja' va'.

⁷Ndo' jnanquityja juu, tja juu vaa' juu. ⁸Ndo' nn'an na jndye jndyi'hin, vi na jndë jnty'iahin na nnda' tui, tyuehin ndo' tyincyaaahan' na nein jndyihin ndo' tonan't'maan'hin Tyo'ts'on na nnda' vaa tyincyaa jon najnde na tsixuan jon nnon Jesús na itejnde jon nn'an.

Tqueen' Jesús Mateo
(Mr 2:13-17; Lc 5:27-32)

⁹Jndui' Jesús jo', tja jon na tonnonchen. Jo' jndyiaa' jon ja Mateo. Tom'an v'aa najjon na m'an nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma. Tso jon nnön:

—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.

Ndo' jnty'i ts'ian'ñeen, ndo' tyjë yo nquii jon.

¹⁰Ndo' ndö vaa 'nan na tui, vequityen Jesús mesa quii' v'a na cocü'á. Ñ'en ntjyë na mantyi cotye s'on na cotyion nn'an ntyja 'naan' tsann'aants'ian tsjoon Roma, ndo' mantyi ñ'en nn'an na cotji' nn'an cüenta ntyja 'naanhan na conduihan nn'an na conan'tjahin nnon Tyo'ts'on. Ninvi tojnaan' tovendyuaa nan'ñeen yo nn'an na conan'jon jñ'oon na toninncyaa Jesús. ¹¹Ndo' joo nn'an tmaan' fariseos, vi na jndë jnty'iahan na nnda' s'aa jon, taxee'han ndëë nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnduehan ndëë nan'ñeen:

—¿Ndu na juu tsan na itsi'man ndëëho' icüa' jon yo nn'an na cotye s'on ndo' yo nn'an na cotji' cüenta na nan'xuanhan jnan tonnon Tyo'ts'on?

¹²Ndo' vi na jndë jndyji Jesús na nnda' conduehin, sinin jon jñ'oon na itsijonhan' juuhan' ntyja 'naan nan'ñeen, itso jon:

—Nn'an na tyi'v'i, tyi'icanhan'hin ts'an na nts'aa nasihin. Majo' nn'an v'i, joohan icanhan'hin ts'an na nts'aa nasihin. ¹³Nquii Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon na cüaa' n'onho' jñ'oonva na itsohan': “Ja njon jndyi ntjji na nc'onho' na cüivengioho' nn'an, chichen na nman'cuee'ho' quioo' na conan't'maan'ho' ja yohan'.”

Ndo' tsontyichen Jesús:

—Quint'aho' cha'xjen itsinin jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui: “Ja chito jndyö na mac'ën nn'an na cont'a ntyja na nt'ue ts'on Tyo'ts'on. Joo nn'an na nan'xuan jnan, jndyö na mac'ënhin na quintcüe' n'onhan.”

Cota'xee'han nnon Jesús na ntyjee ts'an 'nan 'ndyo juu
(Mr 2:18-22; Lc 5:33-39)

¹⁴Nn'an na conan'jon jñ'oon na toninncyaa Juan squehan na m'aan Jesús, taxee'han nnon jon:

—Já yo nn'an tmaan' fariseos cotyjé 'nan jndyué, majo' joo nn'an na matsi'man' ndëë, tyi'cont'ahan na nnda'. ¿Ndu?

¹⁵T'a Jesús, sinin jon ncüii jñ'oon ndëë nan'ñeen na it'luihan' ntyja 'naan' nquii jon, tso jon:

—Nn'an na conan'jon yo nquii tsans'a na ngoco, ¿Aa nc'onhan na chjoo' n'onhan viochen xjen na condit'maan' na ninvaa m'aan tsan'ñeen tyquii' nt'anhin? Tyi'xe'quin't'ahan na nnda'. Majo' ngüentyja xuee na ntji' nn'an juu tsan'ñeen quityquii' nt'anhan. Juu xjen'ñeen nnan'chjoo' n'onhan ndo' ntyjehan 'nan jndyuehan.

¹⁶Ndo' sininntyichen Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan' ntyja 'naan' jñ'oon xco na toninncyaa jon. Tso jon: “Vi tan' ndiaa xco na tyi'cotmanhan', tyi'quichuhan' na ncüjaa' ts'anhan' ndiaa ntsa. Ng'e xe na aa nts'aa ts'an na nnda', juu ndiaa xco'ñeen ngateihan' ndo' nc'ioo'han' juu ndiaa ntsa'ñeen. Ndo' na nnda', juu najjon na t'io ndiaa'ñeen, t'manntyichen nt'iohan'. ¹⁷Min ntjan quioo' na cotyion nn'an ndaa vinon, majo' tyi'je'quityion nnda' ts'an juu ndaa'ñeen ntjan na jndë tijnt'ue ts'anhan' toxen'. Ng'e xe na aa nnda' nts'aa ts'an, joo ntjan'ñeen ndi'ndaa'han' ndo' mantyi juu ndaa vinon na ñjonhan', nntcüe'han'. Ng'e na nnda', ndyion ts'an ndaa vinon xco tjan xco ndo' na nnda', min juu tjan'ñeen tyi'je'cüi'ndaa'han' min ndaa vinon'ñeen tyi'je'quitsuhan'.

Tyincyaa Jesús na tando' xco yuscu chjo jnda Jairo
(Mr 5:21-43; Lc 8:40-56)

¹⁸Ninvaa na itsinin Jesús jñ'oon'ñeen ndo' ncüii ts'an juu tsoon'ñeen na conintquehin ntyja 'naan' vats'on cüenta nn'an judíos, tyjee'non juu na m'aan Jesús. Tconxyte tsan'ñeen nnon Jesús. Tso jon:

—Quichenvi' tue' yuscu chjo jnda, majo' xe na aa ntsa' vi naya'ñeen na ncja' quityio' nt'ó' cjoo' juu, yajo' ngüando' nnda' juu.

¹⁹Maninñoon' sicje Jesús, tanytyja jon toxen' tsan'ñeen, mantyi já na toutsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, sãñ'én yohin. ²⁰Ndo' majuuto xjen'ñeen jndyontyja ncüii tsanscu toxen' Jesús, mioon vii' juu. Jndë ncho've chu na coc'a neoon' juu. Jndyotsindyoo'hin toxen' jon, t'uii juu 'ndyo ndiaa' jon. ²¹Ng'e siti juu: “Xe ve' aa nndëë nt'ui ndiaa' jon, nn'man.” ²²Ndo' nquii Jesús, tequen jon, jndyiaa' jon nnon tsanscu'ñeen. Tso jon nnon juu:

—U' jnda, cyon' na t'man tson'. Ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'.

Ndo' majuuto xjen'ñeen ntjo ya ntcüe'hin.

²³Ndo' xjen na tuee' Jesús vaa' juu Jairo'ñeen, tēquee' jon quii'han'. Jo' jndyiaa' jon m'an nn'an na cotja' nmaan na coninjnda' na nganty'iu juu ts'oo chjo'ñeen. Conan'xuaa nn'an ndo' cotyuee jndyihin. ²⁴Tso jon ndëëhin:

—Cüa, quindui'ho' ntjoohin, yuscu chjovahin, chito aa tue' juu, ve' itso juu.

Majo' jnan'cüejnaan'hin jon, ve' toncohin ng'e nnda' tso jon. ²⁵Majo' vi na jndë tji' jon nan'ñeen ch'en, tēquee' jon najjon vequityen ts'oo chjo'ñeen, jo' t'uii jon nt'ó juu, ndo' jnanquintyja juu. ²⁶Ndo' na s'aa Jesús na nnda', tycya jñ'oon ntyja 'naan'han' ninvaa nt'ó juu ndyuaa'ñeen.

Sin'man Jesús ve nn'an nchjan

²⁷Xjen na jndui' Jesús v'aa'ñeen, tentyja ve nn'an nchjan toxen' jon. Tonan'xuaahan, jnduehan:

—U' ta na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', c'on' na nty'ia ró ntyji'.

²⁸Ndo' vi na jndë tēquee' jon quityquii' v'aa, jnan'ndyoo'hin na m'aan jon. Taxee' jon ndëëhin:

—¿Aa vantyja n'onho' na nndëë nninncyaa na njnty'ia nnda'ho'?

T'ahan, jnduehan:

—Ta, vantyja n'ón.

²⁹Ngue ro jñoon nt'ó jon tëndëehin, ndo' tso jon ndëehin:

—Quindui cha'xjen na vantyja n'onho'.

³⁰Ndo' tyincyaaahan' na ya cojnty'iahan. Majo' jaa' jñ'oon na tso jon ndëehan na tyi'nan/quindyiihan nn'an na nnda' s'aa jon.

³¹Majo' ta'nan jnan/quindëhinhan'. Ee vi na jndë jndui'han juu v'aa'ñeen, chen chen tonan'neinhan ndëë nn'an na m'an juu ndyuaa'ñeen 'nan na s'aa Jesús yohan.

Sin'man Jesús ts'an na ndiquitsinin

³²Xjen na jndui' nan'ñeen v'aa'ñeen, sque mañoon nn'an na m'aan Jesús. Y'onhin cüii ts'an na tsixuan juu jndyetyia quii' ts'on juu na ndincyaaahan' na ntsinin juu. ³³Ndo' vi na jndë tji' Jesús jndyetyia'ñeen quii' ts'on tsan'ñeen, tye' tsinin juu. Ndo' nn'an na jnty'ia na tui na nnda', tyuehin ndo' tom'anhan na neinhin. Jnduehan:

—Jaa nn'an Israel, min'jon tajojnty'ia na nts'aa ts'an cüii ts'ian t'man cha' juu 'nan na s'aa Jesús ndö'.

³⁴Majo' jnan'cüejnaan' nn'an fariseos jon. Jnduehan:

—Ve' ntyja 'naan' juu najndeí na itsixuan nquii juu na conditque ndëë tsoñ'en yotyia, jo' na condëë icüji' tsanva' yotyia quityquii' n'on nn'an.

Nty'ia nchjii Jesús nn'an

³⁵Tomandyi' Jesús tsochen njoon t'man yo njoon quijndë ndyuaa Galilea. Totsi'man jon ndëë nn'an na covancüi nt'aan'on. Toninnycya jon jñ'oon ntyja 'naan' na ityentjon Tyo'ts'on nn'an juu na cotsam'anhan. Ndo' mantyi totsini'man jonhin ncüii cüii nnon ntycu na coquenonhan yo ncüii cüii nnon na tajndeí' n'onhan na iquiihan'hin. ³⁶Ya na jndyiaa' jon ntmaan' nn'an na jndye jndyi'hin, t'oon jon na nty'ia rohan ntyjii jon, ng'e m'anhan na ntycüii najndëhan na jndye vaa na m'aan' n'onhan. Cha'vijon na cocyaatohan tyuaa na ndiquindëë na nc'ontyihan. Itsijonhan' ntyja 'naanhin cha'xjen coquenon quinman na tats'an ivantyjee'. ³⁷Ndo' ta' jon na itsi'man jon na jndye nn'an m'an na ndyehan jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' nn'an na nnan'neinhinhan' ndëehan, tyi'jndyehan. Ndëë joo nn'an na totsai'on yo jñ'oon na toninnycya jon, sinin jon jñ'oon na sijonhan' juuhan' yo juu nan'ñeen. Tso jon:

—Jñ'oon na mayuu' jndye jndyi ntjon na tue', majo' tyi'jndye nanntjon m'an na ntyjehan'. ³⁸Mang'e jo' quitanho' nnon nquii jon na 'naan' joo ntjon'ñeen na quijñon jon nn'an na quitsaquityjehin ntjon 'naan' jon.

10

Icüji Jesús ncho've nn'an na quitsay'onhan jñ'oon yohin

(Mr 3:13-19; Lc 6:12-16)

¹Tqueen' Jesús já nn'an na ncho've. Tyincyaa jon na mantyi nan'xuán juu najndeí na condui nquii jon cha' ntj' jndyetyia quii' n'on nn'an, ndo' na quinan'n'mán nn'an tsoñ'en nnon ntycu vjee yo tsoñ'en nnon na tajndeí' n'onhan na iquiihan'hin.

²Ndö ngué já nn'an na ncho've na t'ua jon ts'ian 'naan' jon ndé. Naminjndyee Simón, na mantyi xuee' jon Pedro, jndë ve, tyje jon Andrés, ndë jo' Santiago yo tyje jon Juan, joohan ntsinda Zebedeo, ³Felipe yo Bartolomé, Tomás yo ja Mateo na toquë s'on 'naan' gobiernon tsjoon Roma, ndo' Santiago jnda Alfeo yo Tadeo, ⁴Yo Simón, tsan na totsijonhin yo tuaan' nn'an na tonan'vehan nacjoo' gobiernon tsjoon Roma, ndo' yo nin'Judas Iscariote, tsan na jndëcya tyincyaa juu cüenta Jesús nduee nn'an na jnan'cuee'hanhin.

T'ua Jesús ts'ian ndëë nn'an ncho've

(Mr 6:7-13; Lc 9:1-6)

⁵Ndo' ndö vaa ts'ian na t'ua Jesús ndé na ncho've já na tji jon, tso jon:

—Tyi'ntsaque'ho' quii' nt'an nn'an na chito conduihan ntyjé nn'an judfos, ndo' min tyi'ntsaque'ho' njoon na m'an nn'an ndyuaa Samaria. ⁶Xia'ntyí c'oho' na m'an ntyjeeho'

nn'an Israel, na conduihan cha'vijon quinman na jndë tsu. ⁷Viochen na cotsacondy'i'ho', ndö jñ'oon quindueho' ndëë nn'an: Quitquenho' cüenta na nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue, jndë tentyja xjen na ninncyaho' na ntye'ntjon jon 'o'. ⁸Ndo' tsonyichen Jesús ndé: Quinan'n'manho' nn'an v'i yo nn'an na cho ndö' cotö'. Quint'aho' na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë. Quitji'ho' jndyetyia quii' n'on nn'an. Juu nayavahin, ve' yu tyincyaa Tyo'ts'on na nan'xuanho'han'. Mantyi 'o' tyi'nta'ntjonho' xoquitu' ndëë nn'an ntyja 'naan'han'.

⁹"Tyi'ntsachoho' s'on ijan, min s'on xuee min s'on ve na ñjon chetsja' na ntyjahan' ndi'ntscu'ho' na ntsaquint'aho' ts'ian njan. ¹⁰Min tyi'ntsachoho' nchetsja' na nc'oho' nato na ñjon 'nan na ndijnt'ueho', min ncüiichen ntjo ndiaa, min ntcon, min ts'oon na ntyjaho'. Ng'e cha'xjen ivantjon ts'an yo ts'ian na its'aa juu, mannda' chuhan' na nndaho' 'nan na icanhan'ho' na cote'ntjonho' nnon Tyo'ts'on.

¹¹"Ndo' minnichen tsjoon na ntsqueho', min na aa t'manhan', ndo' min na aa chjohan', chen quijnt'ueho' nin ts'an na its'aa na njon jñ'oon' Tyo'ts'on na ncy'oon juu cüentaho' vaa' juu na ntixee' juu 'o'. Jo' quintjoho' vaa' tsan'ñeen ata xjen na nndui' ntcüeho' juu tsjoon'ñeen. ¹²Juu xjen na nc'oque'ho' v'aa'ñeen, quitanho' na quityio Tyo'ts'on jn'aan nan'ñeen. ¹³Ndo' joochan, xe na aa ya nn'anhin, yajo' ndyio jon jn'aanhin. Majo' xe na aa tyi'quinan'xuan nan'ñeen na ncy'onhan cüenta juu naya'ñeen, yajo' tyi'xe'quits'aa Tyo'ts'on cha'xjen na cotanho' nnon jon. ¹⁴Ndo' nn'an tsjoon'ñeen, xe na aa t'han ncüiihan na nin'cy'oon juu cüentaho' na ntixee' juuho', min tyi'ninquin'dyii juu jñ'oon na coninncyaho', juu xjen na ndui'ho' vaa' juu oo tsjoon'ñeen, quinan'cyaa'ho' ts'ojndë na chuu' ng'eho'. Na nt'aho' na nnda', ncüji' jndyoyuhan' na joo nan'ñeen tyi'nin'cy'onhan cüenta juu jñ'oon' Tyo'ts'on na coninncyaho'. ¹⁵Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', nn'an tsjoon'ñeen juu xuee ya na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na tonan'tjahan nnon jon, t'manntychen nt'uiivi'han'hin, chichen juu navi' na isquioo jon cjo nn'an tsjoon Sodoma yo Gomorra.

Nt'a vi' nn'an 'o'

¹⁶"Quitquenho' cüenta, 'o' na conduiho' cha'vijon quinman, majñöñho' quii' nt'an nn'an na conduihan cha'vijon lobo. Ng'e jo', cha'xjen quindu m'an na jnda' nquen o', mantyi 'o' c'onho' na jnda' nquenho' na tyi'ntsi'vinn'anhan' 'o'. Ndo' cha'xjen tyi'manyaan' qitu', mannda' vaa' c'onho'. ¹⁷Tyi'nc'onho' na conan'qui n'onho' nn'an ee nninncyahan cüentaho' nduee nanm'ann'ian, ndo' nan'ñeen ntji'han ts'ian na ngich'oho' quityquii' nt'aan'on 'naanhan. ¹⁸Ndo' ng'e na conduiho' nn'an na m'an ntyja njan, nnt'ahan na ngüentyjee'ho' tondëë nn'an na conduihan gobiernon ndo' mantyi ndëë nn'an na tëquintya t'man condui. Ndo' na nnda', nninncyaa'han na ntji' jndyoyuho' ndëëhin ntyja njan ndo' mantyi ndëë nn'an na tyi'quinan't'maan'han nquii Tyo'ts'on na vando'. ¹⁹Ya na nninncyahan cüentaho', tyi'nc'onho' jñ'maan' ts'on na nin jñ'oon nnan'ntcüe'ho' ndëëhan. Ng'e majuuntyi xjen'ñeen nninncyaa Tyo'ts'on nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho'. ²⁰Ee nquii Espiritu na condui nquii tyeho' Tyo'ts'on, ntsi'man jon nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho', tyi'xe'canhan' na nnan'ntcüe'ho' jñ'oon ndëë nan'ñeen ve' yo na jnda' nquen nqueho'.

²¹"M'an nn'an na ninncüii ts'an ntsindahin na nninncyahan ntyjehin nduee nanm'an-n'ian cha' nnan'cüje nan'ñeen joo. Ndo' mantyi m'an nn'an na nninncyahin ndahin nduee nanm'ann'ian cha' nnan'cüje nan'ñeen joo. Ndo' majo'nty nnt'a nda nn'an cha' cüje tye ndyee joo. ²²Ndo' tsoñ'en nn'an nc'onhan na tyi'quijndoo'han 'o' ng'e na conduiho' ntyja njan. Majo' juu ts'an na ntjotyen ntyja njan ata juu xjen na ntycüii tsoñ'en, ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naan' tsan'ñeen. ²³Nn'an ncüii tsjoon, xjen na contylehan 'o', quinanonho', c'oho' cüiichen joo. Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, nndyo ntcü'ë nnt'a. Majo' ninjo' m'anchen njoon ndyuaa na m'an nn'an Israel na tyi'cotsqueho' na nninncyaho' jñ'oon naya ntyja njan ndëëhin juu xjen na nncüjé ntcü'ë.

²⁴“Já nn'an na t'man Jesús na quitsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, sininntyichen jon jñ'oon ndé ntyja 'naan' juu ts'ian na tsixuan nquii jon. Tso jon: “Juu ts'an na itsijnään', tyi't'man conduihin cha'xjen nquii mastro 'naan' juu. Min juu ts'an na tye'ntjon nnon patrón, tyi't'man conduihin cha'xjen nquii patrón'ñeen. ²⁵Juu ts'an na itsijnään', quintjo ya ntyjii juu na cüejon iquenon juu cha'xjen na iquenon nquii ts'an na itsi'man nnon juu. Ndo' mantyi juu ts'an na itye'ntjon nnon patrón, quintjo ya ntyjii juu na cüejon iquenon juu cha'xjen na iquenon nquii tsan'ñeen na itye'ntjon juu nnon. Ncö na condui ja ts'an na conditque ndëë nn'an v'aa, condue nn'an na tsixuan Beelzebú, 'o' na cotye'ntjonho' nnön, mantyi nnda' nnduehan cjocho'.

*Xia'ntyi Tyo'ts'on nan'xuan na c'ön na ncyaa
(Lc 12:2-7)*

²⁶“Majo' 'o' tyi'ndyueho' na nin 'nan nnt'a nn'anho'. Ng'e tsoñ'en na vanty'iu m'anhan', ngüentyja xjen na mntyincyoo' jndyoyuhan'. Ndo' juu jñ'oon na tyi'condye nn'an, ncüaa' n'onhan nchu vaa itsiquindyihan'. ²⁷Mang'e jo', jñ'oon na matsinën ndëëho' na tyi'matsjö nc'ihan', quinan'nein jndyoyuho'han' ndëë nn'an. Ndo' jñ'oon na matsinën ndëëho' na ninnqueho', quindueho'han' ndëë tsoñ'en nn'an. ²⁸Joo nn'an na conan'cüje ntyje, majo' tyi'je'quindëë nt'ahin na ngitsu ñuaanho', tyi'ndyueho'hin. 'O' c'onho' na ncyaa'ho' Tyo'ts'on na nquii jon vaa najnde' na conduihin na ncju' jon si'ts'o 'naan' ts'an yo ñuaan' ts'an quii' v'io.

²⁹“O' mangioho' na tyi'jnda coninjnt'ua ve quintsa quijndë. Majo' nquii Tyeho' Tyo'ts'on iquen jon cüenta joo o'. Nchjii jnda' jon ya na ngovje ncüii cüii joo o'. ³⁰Ndo' ata ntyjii jnda' jon tsa'nnda' sonquenho'. ³¹Mang'e jo', tyi'ndyueho', ng'e 'o' njonntyichen ntyjii jon, nchichen na jndye quintsa quijndë.

*Quitji' jndyoyu jaa ntyja 'naan' Jesucristo
(Lc 12:8-9)*

³²“Minninchen ts'an na icüji' jndyoyu juu ntyja njan tondëë nn'an, mantyi nnon Tyëhö' na m'aan quiñoon'ndue, ja ncüji' jndyoyu nnon jon na condui tsan'ñeen ntyja njan. ³³Majo' minninchen ts'an na icüjihin ntyja njan, mantsjö nnon Tyëhö' na min tyi'quitsixuan tsan'ñeen ntyja njan.

*Ntyja 'naan' Jesús ic'onhan' nn'an yo ntyjehan
(Lc 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴“Tyi'nan'tiuho' na jndyö tsonnangue cha' ya nc'on nn'an yo ntyjehan. Chito juu ts'ian jndyö. Ja jndyö na nc'on nn'an cjo ntyjehan. ³⁵Ee ntyja njan ja, nc'oon tsans'a na tyi'cüejon jñ'oonhin yo tye juu, mantyi tsanscu yo ndyee juu, ndo' mantyi tsanntsa yo nquii tsanscu xeen' juu. ³⁶Ata nts'aahan' na nque nn'an vaa' ts'an na vantyja ts'on juu ja, joohin ata xjen nman'vjehanhin.

³⁷“Minninchen ts'an na njonntyichen ntyjii juu tye juu ndo' ndyee juu, chichen ja, tyi'quitsixuan tsan'ñeen na nc'oon juu ntyja njan. Mantyi minninchen ts'an na itsivi'ntyjiichen juu jnda juu yus'a, yuscu, chintyichen ja, tyi'quitsixuan tsan'ñeen na nc'oon juu ntyja njan. ³⁸Cha' na ndëë ntsijon ts'an ntyja njan, chuhan' na quintjo ya ntyjii jon 'nan vi' na iquenon juu. Xe na aa tyi'nts'aa juu na nnda', xe'quindëë ntsixuan juu ntyja njan. ³⁹Ntyja 'naan' na vam'aan ts'an, xe na aa ntsichon juu na ndui cha'xjen na nt'ue ts'on nquii juu cha' ncy'oon Tyo'ts'on cüentahin, ngitsuhin ntyja 'naan'han'. Ng'e min'cya ro ts'an na incyaa na quitjon nin 'nan na ngenon ng'e na m'aan juu ntyja njan, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu. Majo' min'cya ro ts'an na nt'ue nquii nchu ya cha' ntyja 'naan' jo' ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu, majnda' ntyja 'naan' nan na its'aa tsan'ñeen, ngitsu ñuaan' juu.

*Naya na itsiquindaa' Tyo'ts'on nn'an
(Mr 9:41)*

⁴⁰“Min'cya ro ts'an na ntsintjoo' juu 'o', mantyi ja itsintjoo' tsan'ñeen. Ndo' juu ts'an na ntsintjoo' ja, mantyi itsintjoo' tsan'ñeen nquii Tyëhö' na jñon jon ja quii' nt'an nn'an.

⁴¹ Ndo' minnichen ts'an na ntsintjoo' juu ncüii ts'an na incyaa jñ'oon ng'e na jñ'oon' Tyo'ts'onhan', ncy'oon tsan'ñeen maninjuu naya cha'xjen juu naya na ncy'oon ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' minnichen ts'an na ntsintjoo' juu ncüii ts'an na itsijonhin cha'xjen na chuhan' na c'oon ts'an na tonnon Tyo'ts'on, ng'e nt'ue tsan'ñeen na nts'aa juu na nda', tsan'ñeen ncy'oon juu cüenta maninjuu naya cha'xjen juu naya na ncy'oon nquii ts'an na its'aahan'. ⁴² Ndo' jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', minnichen ts'an na ninncyaa min ve' chjovi' ndaatioo tein na nc'u ncüii ts'an na itsijonhin yo ja, tanin min na aa tyi't'man conduihin, majnda' vaa naya na ncy'oon juu cüenta."

11

*Jñon Juan nn'an na m'aan Jesús
(Lc 7:18-35)*

¹ Ndo' ya na jndë si'man Jesús jñ'oonmin' ndë na ncho've já na t'man jon na quitsay'ón jon jñ'oon na toninncyaa jon, yajo' jndui' jon jo'. Tja jon na ntsi'man jon ndo' na ninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an na m'an njoon ndyuua Galilea.

² Ndo' juu Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, xjen'ñeen ndyii' jon vancjo. Jo' jndyii jon jñ'oon ntyja 'naan' juu ts'ian na its'aa Cristo. Jo' t'ua Juan ts'ian ndëë ve ndye nn'an na t'man jon na quitsay'onhan yo jñ'oon na incyaa jon na c'ota'xee'han cüii jñ'oon nnon Jesús. ³ Jndue nan'ñeen nnon jon:

—¿Aa condui 'u' nquii jon na tso jñ'oon' Tyo'ts'on na nndyo jon nnon tsonnangue, oo aa ngüent'ó na ncüjee' cüiichen ts'an?

⁴ Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon: “Quitsantcüe'ho' na m'aan Juan, quindueho' nnon jon nchu vaa jñ'oon na condyeho' na mancyaa, yo na cojnty'ia ndëëho' na jndye nn'an con'manhin. ⁵ Quindueho' nnon jon na joo nn'an na nintom'anhin na nchjanhin, naneinhin xuee cojnty'iahin. Joo nn'an na tom'an na ntjein ng'e, nein ya cotsaca'hin. Joo nn'an na nintoquichohin tycu ndö' cotö', jndë jn'manhin. Joo nn'an na nintom'anhin na quitahin, nein ya condyehin. Joo nn'an na jndë tjë, cotando' xcohin. Ndo' joo nn'an na nty'ia jndyihan, jndë macondyehan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on. ⁶ Ndo' juu ts'an na tyi'vacüaa'hin ntyja njan, condui tsan'ñeen ts'an na neiin' juu na tonnon Tyo'ts'on.”

Jñ'oonmin' sinin Jesús ndëë nan'ñeen na jñon Juan.

⁷ Ndo' vi na jndë na tyentcüe' nan'ñeen, ta' Jesús na sinin jon ntyja 'naan' Juan ndëë tmaan' nn'an na m'an xi'jndio ngiaa' jon. Tso jon: “Juu xjen na ty'eho' jndëë najjon tom'aan Juan, ¿Nchu vaa na tji'ho' cüenta na tsixuan jon? ¿Aa jnty'iaho'hin cha'na ts'an na ve vaa itsinin na sijonhan'hin cha'vijon cüii tmaan ts'on na nay'oon jndyehan'? Chito nda' totsixuan jon. ⁸ Ndo' na nda', yajo' ¿Nin ncüii nnon jnan'tiuho' na tsixuan jon na tyequijnty'iaho'hin? ¿Aa jnty'iaho'hin na conduihin ncüii ts'an na cüe ndiaa na njon jndyi? Min chitojo'. ⁹ O' ngioho' xia'ntyi nn'an na t'manntyi conduihin, jooan cocüeha ndiaa na njon jndyi. ⁹ Yajo' ¿Nin 'nan t'oon' n'onho' na tyequijnty'iaho'hin? Ja nchji na tyequijnty'iaho' cüii ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguua. Ndo' juu jon t'manntyichen conduihin quityquii' ts'ian'ñeen, chito tsoñ'en nn'an na coninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. ¹⁰ Juu jñ'oon' jon na jndui, itsininhan' ntyja 'naan' juu Juan'ñeen. Ndö vaa na itsohan':

Majñön moso njan na vja jndyee jon na tonnon'.

Jñ'oon na ninncyaa jon ntejndeihan' nn'an na nnan'cjehan na nndyehan jñ'oon na ninncyaa' vi na jndë tue' quii' nt'anhin.

¹¹ Tsontyichen Jesús: “Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', juu Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, min'jon tat'oon cüii ts'an na tondui t'manhin tonnon Tyo'ts'on cha'na nquii jon. Majo' min na nda' totsixuan jon, minnichen ts'an na ninncyaaahin na ityentjon Tyo'ts'on juu na vam'aan juu, t'manntyichen condui tsan'ñeen, chichen nquii Juan.”

¹² Ndo' sininntyichen Jesús ndëë nn'an, itso jon: “Nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, xjen na ta' jon na toninncyaa jon jñ'oon, jndye nn'an condyehan na i'man Tyo'ts'onhan na quinan'jonhan na ntye'ntjon jonhan, ndo' ñ'enhan na conan'chonhan

na nnan'jonhan ntyja 'naan'han'. ¹³Tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncyaa nn'an ndyu na toxen'chen yo jñ'oon na tquen Moisés, ninnquii' conan'manhan' nchu vaa na ityentjon Tyo'ts'on nn'an juu na cotsam'anhán. Ndo' ya na tye' na toninncyaa Juan jñ'oon' jon, si'man juu na jndë tentyja xjen na ntyentjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhán. ¹⁴Ndo' xe na aa m'an cjeho' na ngantyja n'onho' jñ'oonvahin, nquii Juan conduihin juu Elías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on cominndoo'ho' na nndyo nnda' jon. ¹⁵Minninchen ts'an na min ndö'nqui na ndyii jñ'oon na matsjö, cüaa' ts'on juuhan'."

¹⁶Ndo' tsontyichen Jesús: "Nque nn'an na m'an nanein, ¿Nin jñ'oon na ntsjion' ja ntyja 'naanhin? Itsijonhan'hin cha'vijon yotsca na concy'lo nata quii' tsjoon. ¹⁷Conan'xuaa yo'ñeen ndëë ntyje joo, condue joo: Jndë tjá' tsuaan juu son na cotja' na cotonco nn'an, majo' 'o' tajnan'jonho'. Jndë jo' tjá' son na vaquiten ts'oo chjo, majo' 'o' tatyueeho'. ¹⁸Mannnda' itsijonhan' na cont'a nn'an na m'an nein. Jndyo Juan quii' nt'anho', nty'ia jndyi tom'aan jon. Ve' ninntyi 'nan tocüa' jon, min tyi'c'u jon vinon, majo' jndueho' na tsixuan jon yutyia. ¹⁹Ndo' vi jndëcyá, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, tyjë na m'anho'. Matsjon ja yo nn'an na cocüa' ndo' ma'ua vinon yohan, majo' condueho' ntyja njan: Tsanvahin, jen icüa' quitscu juu ndo' jen i'uu juu. Ndo' mantyi ya jñ'oonhin yo nn'an na conan'tjahin nnon Tyo'ts'on yo nn'an na cotye s'on cüentaa' nquii gobiernon tsjoon Roma. Nnda' vaa jñ'oon na conan'neinho' ndëë ntyjeeho' ntyja njan. Majo' tanin, ng'e covityincyö jndyoyu na jnda' xquen Tyo'ts'on ng'e tsoñ'en na itsijnda' jon tsi'manhan' na nnda'."

*Jñ'oonvi' cjo nn'an na tyi'nin'quita'nguee'han
(Lc 10:13-15)*

²⁰Jndë jo' ta' Jesús na itsityia' jon nn'an ncüii cüii tsjoon najon na tots'aa jon jndyentyi ts'ian na tyi'je'quindëë nduihan' yo najndei nquii ts'an. Majo' min na nnda', ta'nan ntcüe' n'on nan'ñeen jnanhan. ²¹Itso jon: "O' nn'an tsjoon Corazín, vi' jndyi ntque'nonho'. Ndo' mantyi 'o' nn'an tsjoon Betsaida, vi' jndyi ntque'nonho', min na jndye nnon ts'ian njon jndyi na tots'a quii' nt'anho', majo' ta'nan ntcüe' n'onho' jnanho'. Majo' xe na aa s'a joo ts'ian'ñeen quii' nt'an nn'an tsjoon Tiro yo Sidón, cjechen jndë tcüehan ndiaatsja' ndo' jndë tyiohan tsjaa' nquenhan na nnan'manhan' na contcüe' n'onhan jnanhan. ²²Matsjö ndëëho', juu xuee xjen na ntc'o'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na jndë tonan'tjahan nnon jon, tyi'jaa'chen nt'uiivi'han' joo nn'an tsjoon Tiro yo Sidón, majo' 'o' jaa'ntyichen nt'uiivi'han', chichen nan'ñeen. ²³Ndo' mantyi 'o' nn'an tsjoon Capernaum, jndye ts'ian tots'a quii' nt'anho'. ¿Aa ng'e jo' cotji'ho' cüenta na taquintya 'o' na t'man condui? Jñ'oon na mayuu' ncju'cjeñ'en Tyo'ts'on 'o'. Joo nn'an tsjoon Sodoma, xe na aa juuhan' jnty'ia ndëëhan ts'ian t'man na tots'a quii' nt'anho', tyi'nan ro na ninvaa m'aan juu tsjoon'ñeen ata xjen nein. ²⁴Matsjö ndëëho' juu xuee xjen na ntc'o'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan, jaa'ntyichen nt'uiivi'han'ho', chichen joo nn'an na tom'an ndyuua tsjoon Sodoma'ñeen."

*Ncyoho' na m'an ja ndo' nninncyaa na nta'jndyeeho'
(Lc. 10:21-22)*

²⁵Majuu xjen'ñeen sinin Jesús nnon Tyo'ts'on, tso jon: "U' Tye' na condui 'U' na maco'xen' quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue, matsit'man' ja 'U' ng'e jndë iscu' jñ'oonmin' ndëë nn'an na cotji' nquehin cüenta na jnda' jndyi nquenhan yo na jen covaa' n'onhan nchu vaa itsi'manhan'. Majo' ndëë nn'an na nty'iachen nan'xuan, jndë tyincyaa' na covaa' n'onhinhan'. ²⁶Mayuu' Tye' ng'e nnda' vaa na tëvee' tson'."

Mannnda' ro jñ'oon na sinin jon nnon Tyo'ts'on.

²⁷Nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, tso jon ndëëhan: "Nquii Tyëhö' jndë tyincyaa jon najndö na matsi'man jñ'oonmin' ntyja 'naan' na conduihin na ityentjon jon nn'an nchu vaa na cotsam'anhán. Ndo' min tanin ts'an na ivaa' ts'on juu nchu vaa matsixuan na condui ja jnda jon, xia'ntyí ninnquii jon ntyjii. Ndo' min ta'nan ts'an ivaa' ts'on nchu vaa tsixuan Tyëhö', ninncö na condui jnda jon mavaa' ts'ön ntyja

'naan' jon. Ndo' mantyi min'cya ro ts'an na nt'ue ts'ön na cüaa' ts'on nchu vaa tsixuan Tyëhö', mancyä ja na cüaa' ts'on tsan'ñeenhan'. ²⁸ Tsoñ'enho' na tejndyaa'ho' ngioho' ng'e na ja jndyi xu choho' na ndiquinanho'han', ncyoho' na m'an ndo' nminncyä na nta'jndyeeho'. ²⁹ Juu ts'oon na cotyio nn'an quitya' ndoro, its'aahan' na cüa jon cont'a o' ts'ian. Mantyi quita'nguee'ho' na nnan'jonho' yo ja. Ncyaho' na ntsijn'an 'o' ntyja njan, ng'e ja tyi'nc'uaa' ts'ön yo m'an na ndyiaa' ts'ön. Ndo' na nnan'jonho' yo ja, nts'a na ngüajndyee ñuaan 'naanho'. ³⁰ Ng'e juu na nnan'jonho' yo ja, tyi'jndyaa'han', ndo' juu xu na matyiö nacjoho', tyi'jahan'."

12

Tyjehan xju' ntquen trigo juu xuee na cota'jndyee nn'an

(Mr 2:23-28; Lc 6:1-5)

¹ Ndö vaa na tui cüii xee saro' xuee na cota'jndyee nn'an judíos. Venon Jesús najjon vaa ntjon ntquen trigo. Ndo' já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyä jon, t'á na totyjé xju' ntquen trigo'ñeen ng'e na ninjnt'ó, toty'ué joo xju'ñeen, totquéhan'. ² Majo' joo nn'an tmaan' fariseos, xjen na jnty'iahan na jnt'á na nnda', jnduehan nnon Jesús:

—U' ts'an, quen' cüenta, joo nn'an na tquen' na quinan'jonhan yo ts'ian 'nan', cont'ahin 'nan na tyi'quichuhan' na nts'aa ts'an juu xuee na cota'jndyëéhë.

³ Ndo' t'a jon jndyuehan, itso jon:

—O' je'quits'aahan' na tyi'conan'jn'aanho' jñ'oon nchu vaa 'nan s'aa David yo nn'an na tom'an yohin juu xjen na t'onhan na ninjndo'han. Majo' 'o' tyi'conan'ng'eho' ntyja 'naan' na s'aa jon na nnda'. ⁴ Juu jon tèquee' jon quii' vats'on cüentaa' Tyo'ts'on, ndo' tcan jon tyoo' nnon nquii tyee tqe. Tcüa' jonhan' ndo' mantyi tyincyaa jonhan' ndëe mn'an na tom'an yohin. Ndo' joo tyoo'ñeen, tyoo' na jndë tqen nn'anhän' tonnon Tyo'ts'on, min tyi'cüanaan na ntcüa' min'cya ro ts'anhän'. Xia'nty nyque ntyee'ñeen vanaan na ntcüa'hinhan'. ⁵ Ndo' mantyi min je'quits'aahan' na tyi'conan'jn'aanho' jñ'oon na tqen nquii Moisés najjon na itsiquindyihan' na nque ntyee'ñeen, juu xjen na cotye'ntjonhan quityquii' vats'on t'man, jndye ts'ian cont'ahin juu xuee na cota'jndyëe. Majo' taconan'tjahan na cont'ahan na nnda'. ⁶ Quindyeho' jñ'oon ntsjö ndëeho', ja na jndë tyjé quii' nt'anho', njonntyichen condui ja, chichen vats'on t'man na cont'a jndyihö' na njonhan'. ⁷ O' vitjachen na ncüaa' ya n'onho' nchu vaa itsi'man jñ'oonva na tso Tyo'ts'onhan': "Njonntyichen ntyji ja na c'onho' na nty'ia ro nn'an ngioho', chintyi na coninncyaho' quioo' na conan'cüjeho' na conan't'maan'ho' ja." Nnda' itsiquindy jñ'oon na toninncyaa Oseas. Ndo' tsontyichen Jesús: Xe na aa taa' ya n'onho' juu jñ'oonva', yajo' taxe'quinan'chonho' na quit'uiihan' nn'an na tyi'conan'tjahan. ⁸ Ng'e na nnda', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, tsixuan na quitsjö nin 'nan vanaan na nnt'a nn'an min juu xuee na cota'jndyëéhë.

Sin'man Jesús ts'an na jndë tētei nt'ö

(Mr 3:1-6; Lc 6:6-11)

⁹ Ndo' vi na jndë jndui' Jesús jo', tja jon na tonnonchen, tuee' jon na vaa vats'on tsjoon'ñeen, tèquee' jonhan'. ¹⁰ Ndo' jo' m'aan cüii tsans'a na tētei nt'ö. Ndo' nn'an fariseos na m'anhin juu vats'on'ñeen, tojnt'uehin nchu vaa nnt'ahan cha' na nndëe ntji'han jñ'oon cjoo' Jesús. Ta'xee'han nnon jon:

—Juu xuee na cota'jndyëéhë, ¿Aa vanaan na ntsin'man ts'an tsanvii', ndo' aa tyi'cüanaan?

¹¹ Ndo' jo' sentcüe' Jesús jñ'oon ndëehan, itso jon:

—Ndo' ncüii nqueho', xe na aa m'aan quitsman tsjuen', ndo' ngioo o' quityquii' cüii tsue', mancüiixjen cje ngacüji' juu cho'ñeen min na aa juu xuee na cota'jndyëéhë. ¹² Jo' quitji'ho' cüenta, nquii Tyo'ts'on, njonntyichen ntyjii jon yo ncüii ts'an, chito ve' quitsman. Mang'e jo' chuhan' na quitejndei ts'an cüiichen tyje juu na iquenon tsan'ñeen navi', min na aa juu xuee na cota'jndyee nn'an.

¹³ Ndo' itso jon nnon juu tsanvii'ñeen:

—Quitsindiu' nt'ö'.

Ndo' sindiuu juu nt'ö. Jo' maninñoon' ntjo yahan' cha'xjen cüiichen ntyja. ¹⁴ Majo' joo fariseos'ñeen, vi na jndë jndui'han, ta'han na tonan'jnda'han nchu vaa nt'ahan na nnan'cuee'han Jesús.

Jñ'oon na tyincyaa Isaías ntyja 'naan' Jesús

¹⁵ Ndo' vi na jndë taa' ts'on Jesús na nnda' vaa na conan'jnda' nan'ñeen, jndui' jon jo'. Ndo' jndye jndyi nn'an tyentyjahan toxen' jon, jo' sin'man jon nn'an v'i na sachohan. ¹⁶ Ndo' jaa' jndyi jñ'oon na siqui'maan' jon nan'ñeen na tyi'nan'quindyihan nn'an nin ts'an conduihin. ¹⁷ Ndo' na s'aa jon na nnda', siquindëhan' jñ'oon na tji Isaías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Tso jon:

¹⁸ Ndö juu ts'an na jndë tji ja ntyja njan.

Conduihin moso njan na ityentjon jon nnön.

Ve'nchjihin ndo' nën jndyi ntyja 'naan' jon.

Ninncyaa na t'man ntsixuan jon Espíritu Santo.

Juu jon ninncyaa jñ'oon njan ndëë nn'an na chito judíos conduihin cha' ndëë ntjo ya ntcüe'han tonnön.

¹⁹ Juu jon tyi'je'quitsintja'hin yo nn'an,

min tyi'xe'quitsijnde¹ 'ndyo jon,

min tyi'xe'quintjii ts'anhin nata quii' tsjoon na ityii' jon tyia' nn'an.

²⁰ Tyi'xe'quits'aa vi' jon ts'an na chjo jndyi vantyja ts'on na itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon tsmaan na jndë ton na jndei jndyo jndye.

Ntejndeintyichen jon ts'an na nnda' vaa na itsijonhan' na iquenon juu.

Ndo' ntejndei jon ts'an na jaa' 'nan na iquenon, na ndiquindëë ncja juu na tonnonchen na itsijonhan'hin cha'vijon chon candi na ngüe ngüe ro cov'ahan'.

Nan'min' nts'aa jon ata ngüentyja xjen na juu na chuhan' na condui nquii Tyo'ts'on na ngüantjonhan' ntyja 'naan tsoñ'en.

²¹ Ndo' nn'an na mañoon tsjan conduihan,

nc'onhan na ntyja n'onhan jon.

Ndö' jñ'oon na tji Isaías.

Conduehan na tsixuan Jesús yutyia tque

(Mr 3:20-30; Lc 11:14-23; 12:10)

²² Tom'aan cüii tsannchjaan' na ndiquitsinin juu. Tye'y'on nn'anhin na m'aan Jesús. Tom'aan yutyia quii' ts'on juu. Sin'man jonhin, tyincyaaahan' na xuee jndyiaa' juu ndo' ya itsinin juu. ²³ Ndo' tsoñ'en nn'an na jnty'ia na tui na nnda', tèvee' jndyi ngiohan, taxee'han:

—¿Aa nts'aahan' na juu tsanva' conduihin nquii jon na cominnt'ö na ncüjee' na nnduihin tsjan David na jndyocahan'?

²⁴ Majo' nn'an fariseos je', xjen na jndyehan na nnda' vaa jñ'oon conan'nein nan'ñeen, jnduehan:

—Tsanva' itsixuan juu najnde¹ ntyja 'naan' Beelzebú, nquii yutyia tque. Ve' jo' condëë icüjji' juu yutyia yo nanjndyi quii' n'on nn'an.

²⁵ Ndo' taa' ts'on Jesús na nnda' vaa conan'tiuhan. Tso jon ndëëhan:

—Ncüii cüii gobiernon na cot'ioo' nn'an na conan'jon ts'ian na its'aa jon, nndyuui' ntyja 'naan' jon. Ndo' mantyi nn'an ninncüii tsjoon oo nque nn'an na ninncüii v'aa, xe na aa conan'ntja'han yo ntyjehan, majnda' na ic'onhan'hin. Ndo' na nnda', conan'tyuii' nquehin. ²⁶ Ndo' xe na aa mayuu' cha' na conducive' na nquii yutyia tque icüjji' nquiihin quii' n'on nn'an, yajo' tsi'manhan' na itsityuii' nquiihin. Ndo' xe na aa nnda' vaa, ¿Nin 'nan nts'aa juu cha' ntjotyenhin na ico'xen juu joo nn'an na conduihan cüentaa' juu? ²⁷ 'O' conducive' na ve' yo najnde¹ na tsixuan Beelzebú, jo' na macüjji' yotyia quii' n'on nn'an. Xe na aa jñ'oon mayuu'han', yajo' mantyi nque ntyjeeho' cotji'han yotyia quii' n'on nn'an yo maninjoo najnde¹ na itsixuan juu. Majo' ng'e na tyi'yuu' na nnda', jo' 'nan na cont'a nquehan, icüjji' jndyoyuhan' na cochue n'onho' ntyja 'naan'han'. ²⁸ Majo' ng'e na macüjji' yotyia quii' n'on nn'an yo najnde¹ na tsixuan nquii Espiritu na condui nquii Tyo'ts'on,

jo' tsi'manhan' na juu na ityentjon jon nn'an quityquii' na cotsam'anhan, jndë tyjee'han' quii' nt'anho'.

²⁹ “Cüii tsanch'uee je', tyi'je'quindëë ngaquee' juu quii' vaa' ts'an na tsixuan ñuaan' na ncüji' juu 'naan' jon. Icanhan' na quitsityen jndyee juu tsan'ñeen, cha' nndëë ncüji' juu 'naan' jon. Mannda' vaa itsijonhan' ntyja njan ja na macüji' yotyia yo jndyetyia quii' n'on nn'an.

³⁰ “Juu ts'an na tyi'c'oon ntyja njan, m'aan juu na jndoo' juu ja. Ndo' juu ts'an na tyi'quitsitjon nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on yo ja, ic'on juu nn'an.

³¹ “Ntsit'man ts'on Tyo'ts'on nn'an tsoñ'en jnan na nan'xuanhan yo jñ'oon tsan' na conan'neinhan. Majo' minnichen ts'an na itsinin jñ'oonvi' nacjoo' nquii Espíritu Santo, tyi'je'quitsit'man ts'on Tyo'ts'on juu tsan'ñeen. ³² Minnichen ts'an na itsinin jñ'oonvi' nacjõ na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnõn na coxën tsoñ'en nn'an, nndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on juu tsan'ñeen. Majo' min'cya ro ts'an na itso na ve' ntyja najndei na tsixuan juu yutyia, jo' condëë mats'a ts'ian njan, itsinin tsan'ñeen jñ'oonvi' cjoo' nquii Espíritu Santo. Ndo' na nnda', tyi'je'quitsit'man ts'on Tyo'ts'onhin, min xjen nein, ndo' min juu xjen na ntycüii tsoonngue.”

Juu jñ'oon ntyja 'naan' tēē' ts'oon, vaa na itsi'manhan'

(Lc 6:43-45)

³³ Yajo' sinin Jesús cüii jñ'oon na icanhan' na quitji' nn'an cüenta ntyja 'naan' nquii jon. Sijoon' nquiihin na conduihin ncüii ts'oon na ya tēē'han'. Tso jon: “Ncüii ts'oon, xjen na cojnty'iaho' na ya tēē'han', condueho' na ya ts'oon. Ndo' mantyi ya na cotquenho' cüenta ncüiiichen ts'oon na incyaahan' tē tō', condueho' na juu ts'oon'ñeen tyi'cüijnt'uehan'.

³⁴ Cha'xjen quinduntja, vjee jndyi ndaa jndyue o', mannda' itsijonhan'ho'. Tyi'je'quindëë nnan'neinho' jñ'oon ya ndo' mantyi too'chen natyia quityquii' n'onho'. Ng'e ntyjantyi jñ'oon na ndyii' ts'on ts'an, mantyjantyi juuhan' na itsinin juu. ³⁵ Juu ts'an na ya ts'anhin, its'aa juu 'nan ya ng'e 'nan na m'aan' ts'on juu, yahan'. Majo' juu ts'an natyia ts'anhin, its'aa juu 'nan natyia ng'e juu 'nan tyia ndyii' ts'on juu, xia'ntyi juuhan' m'aan' ts'on juu. ³⁶ Matsjõ ndëēho', juu xuee ya na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' natyia na jndë tont'ahan, yajo' nninncyahan cüenta nnon jon ntyja 'naan' ncüii ncüii jñ'oon na ve' jnan'neintohin. ³⁷ Ng'e yo ntyja 'naan' jñ'oon na conan'neinho', mayo juuhan' ntco'xen Tyo'ts'on 'o'. Joo jñ'oon ya na conan'neinho', ngüañoon'han'ho'. Ndo' mantyi jñ'oon tyia na conan'neinho', nt'uityenhan'ho'.”

Jn'aan ntyja 'naan' Jonás

(Mr 8:12; Lc 11:29-32)

³⁸ Juu xjen'ñeen vendye nn'an fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tqen Moisés jnduehan nnon Jesús:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' ndëë nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on, nt'ue nn'õn na quitsa' chjo cüii nnon ts'ian na njnty'ia na tyi'je'quindëë nduihan' yo najndei nquii ts'an.

³⁹ Majo' t'a Jesús, itso jon ndëēhan:

—Nn'an na m'an nein, tyia jndyi nn'anhan, jndë jnty'ehan Tyo'ts'on, itsijonhan' ntyja 'naanhin cha'na ts'an na jndë jnty'ii juu scuu' oo saa'. Ve' ng'e na nnda' nan'xuanhan, cotanhan na njnty'iahan cüii jn'aan t'man cha' ncüaa' n'onhan nin ts'an condui ja. Majo' taje'ncyia juu 'nan na cotanhan. Xia'ntyi njnty'iahan cüii na itsijonhan' cha'na juu 'nan na tenon Jonás. ⁴⁰ Juu Jonás ndye xuee ndo' ndye tsjon toquiñjon jon quii' tsiaa' quitscaa t'man. Mannda' vaa na ntsijonhan' na ngenõn na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnõn na coxën tsoñ'en nn'an, ndye xuee ndo' ndye tsjon nc'õn quityquii' tsi'ts'ua. ⁴¹ Joo nn'an na jndë tjë, juu xuee xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an 'nan na tonan'tjahan, xjen'ñeen nque nn'an tsjoon Nínive, nntcüi nnda'han. Ndo' mantyi nn'an na m'an na neinhin na ya ngüentyja xjen na ngovjehan, nntcüi nnda'han juu xjen'ñeen. Ndo' joo nn'an Nínive'ñeen, nnduehan na nque nn'an na m'an naneinhin, t'manntyi jnan nan'xuanhan, chito nquehan, ng'e juu xjen ya na jndyehan jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncyaa Jonás'ñeen, ntcüe' n'onhan jnanhan. Ndo' quitquenho' cüenta, ja na m'an

quii' nt'anho', t'manntyichen condui ja, chito Jonás, ndo' min tyi'nin'quintcüe' n'onho' jnanho'. ⁴²Ndo' juu xuee ya na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an na jndë tjë xeng'e na tonan'tjahan, ya jo' mantyi nquii tsanscu na toco'xen nn'an ndyuaa tontyja na condui' ncjuu tsonjn'aaan, ntcüi nnda' jon. Mantyi nn'an na m'an nanein ya na ngüentyja xjen na ngovjehan, nntcüi nnda'han juu xjen'ñeen. Ndo' juu tsanscu'ñeen ngitso jon na nque nn'an na m'an nanein t'manntyi jnan nan'xuanhan, chito nquii jon, ng'e tycya ndyuaa 'naan' jon na jndyo jon na nin'quindy jon jñ'oon 'ndyo Salomón, tsan na jnda' jndyi xquen. Ndo' quitquenho' cüenta, ja na m'an quii' nt'anho' t'manntyichen condui ja, chichen Salomón. Majo' tyi'nin'quindyeho' jñ'oon na mancyä.

Na cova ntcüe' yotyia quityquii' ts'on ts'an

(Lc 11:24-26)

⁴³“Xjen na jndë jndui' cüii jndyetyia quii' ts'on ts'an, ve' mandyi'to juu ndyuaa na tandaa c'oon yu ro na nt'ue juu najon ya nc'oon juu. Majo' ng'e tantjii juu ncüiichen joo, jo' sitiü juu quii' ts'on juu. ⁴⁴Itso juu: “Nanein ncjö ntcü'ë nnt'a na nc'ön quii' ts'on ts'an najon na jnt'ui.” Majo' xjen na nguee' ntcüe' juu, ntjii juu quii' ts'on tsan'ñeen cha'vijon quityquii' v'aa na tats'an quindyii'. Ntju'han' cha'vijon na tca ya ts'an ndo' jndë tijnda' ya. ⁴⁵Ndo' na nnda', vja yutyia'ñeen, vaquichu juu ntyque' yotyia na vi'ntyichen nan'xuanhan', chichen cha'xjen nquii juu. Ndo' ngoque'han quityquii' ts'on juu tsan'ñeen na ntjotyenhan jo'. Ndo' na nnda' ndui, mamioonntyichen ntquenon tsan'ñeen, chichen cha'xjen na toquenon jndyee juu. Mannda' itsijonhan' na ntquenon nn'an manyan na m'an naneinhin.

Tyjee' ndyee Jesús yo ntyje jon na m'aaan jon

(Mr 3:31-35; Lc 8:19-21)

⁴⁶Ninvaa na itsinin Jesús ndëë nn'an na jndye jndyi'hin, ndo' tyjee'non ndyee jon yo ntyje nquii jon. Nin'quinan'neinhin yo juu jon, majo' ntjohin toch'en v'aa. ⁴⁷Ndo' siquindyii cüii ts'an Jesús, itso juu nnon jon:

—Nnda' ta, juu 'ndyo'ho' yo manin'nty'iu'hin', m'anhan ch'en na nin'quinan'neihan yo 'u'.

⁴⁸Majo' sintcüe' jon jñ'oon nnon tsan'ñeen, tso jon:

—Quindyi' ntsjö nnon', ¿Nin ts'an na condui ndyö ndo' nin'ntyjö ncö?

⁴⁹Yajo' si'man jon nt'ö jon ndëë nn'an na tqueen' jon na quitsay'onhan jñ'oon yo jon, itso jon:

—Nanmin conduihan ndyö ndo' yo ntyjö. ⁵⁰Ng'e minnichen ts'an na its'aa cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyëhö' na m'aaan quiñoon'ndue, condui tsan'ñeen tyjö ncö na tsans'a, tyjö ncö na tsanscu ndo' conduihin ndyö.

13

Juu jñ'oon ntyja 'naan' ts'an na tēquitscyaa tsjan ntquen trigo, vaa 'nan itsi'manhan'

(Mr 4:1-9; Lc 8:4-8)

¹Tjantyí chjochen xjen juu xuee'ñeen na jndui' Jesús quii' v'aa, tēcjo jon 'ndyo ndaandue. ²Ndo' jndye jndyi nn'an tētjon na m'aaan jon. Mang'e jo' tua jon quityquii' v'aandaa, tēcjo jon jo' ndo' nan'ñeen tentyjee'han tyuaatcüii 'ndyo ndaandue'ñeen. ³Ndo' ta' jon na jndye jñ'oon totsi'man jon ndëëhan yo jñ'oon na tyi'quitso nquii' jon nchu vaa na itsiquindyihan'. Tso jon:

—Tom'aaan cüii ts'an na tots'aa juu ts'ian jndëë. Tja tsan'ñeen, tēquitscyaa juu ntquen trigo. ⁴Ndo' viochen xjen na itscyaa juu ntquen'ñeen, ñ'enhan' na tycyaahan' 'ndyo nato. Maninñoon' squenon quintsä, tqüii o'han'. ⁵Ndo' ñ'en ntquen'ñeen tycyaahan' najon na jen ntjö', yuu na tyi'ta m'aaan ts'o. Juuhan' cje t'onhan' ng'e tyi'ta m'aaan ts'o. ⁶Majo' ya na tijmin' na jndyiaa' ndo'cüjioon', t'uaahan', tēcanhan' ng'e na tyi'njoon ty'e nch'ioo'han'. ⁷Ndo' ñ'en ntquen'ñeen tycyaahan' najon na m'an nda' nt'ööneon. Cje tēvindy n't'ööneon'ñeen, sciüjehan' ntjon ntquen'ñeen. ⁸Majo' vendye ntquen'ñeen tycyaahan' najon na ya ts'o, vaa ya jndyi s'aahan'. Ncüii tan' juu ntjon'ñeen tji'han'

ninnque xu ntquen trigo na cüii istjöhan' na iscyaa tsan'ñeen. Ndo' cüii tan'han' tji'han' ve xu xo'ncüie na cüii istjöhan' na iscyaa tsan'ñeen. Ndo' ncüiiichen ncüii tan'han' tji'han' cüii xu vantjo' yon istjö na cüii istjöhan' na iscyaa tsan'ñeen. ⁹ Minninchen ts'an na min ndö'nqui na ndyii, cüaa' ts'on juu jñ'oonva'."

Ts'iaan' na sinin Jesús jñ'oon na tyi'quitsu nquii' jonhan'

(Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)

¹⁰Nn'an na tqeen' Jesús na quitsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ndyoo'han m'aan jon. Ta'xee'han nnon jon:

—Joo jñ'oon na matsinin' ndëë nn'an, ve' jñ'oon na tyi'quitsu' nqui'han'. ¿Ndu na ndda' vaa na matsinin' ndëëhan?

¹¹T'a jon jndyuehan:

—Ndëë 'o' incyaa Tyo'ts'on na cüaa' n'onho' juu jñ'oon na tyi'cotsi'man jonhan' na toxen'chen nchu vaa na itye'ntjon jon nn'an ntyja na cotsam'anhan. Majo' ndëë min'ndyechenhan tatyincyaa jon na ncüaa' n'onhinhan'. ¹² Minninchen ts'an na iy'oon cüenta jñ'oon na matsi'man, nninncyaa Tyo'ts'on na ncüaa' yachen ts'on juuhan'. Majo' minninchen ts'an na tyi'nin'cy'oon juu cüenta jñ'oon na matsi'man, nts'aahan' na ve' jn'aan na ivaa' ts'on juu chjovi'han'. ¹³Ng'e jo' matsinën ndëë nn'an yo jñ'oon na tyi'quitsjö nc'i. Ng'e min na ninnquii'chen cojnty'iahan, majo' tyi'xequitquenhan cüenta. Ndo' min condyehan, majo' m'anhan cha'vijon na tyi'condyehan, min tyi'covaa' n'onhan jñ'oon na condyehan. ¹⁴Ntyja 'naan joohin itsiquindëhan' jñ'oon na tji Isafás, tsan na toninncyaa jñ'oon Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nguua. Itso jon:

Ninnquii'chen nndyeho', majo' tyi'xe'cüaa' n'onho'han'.

Ninnquii'chen njnty'ia ndëëho', majo' tyi'xequitquenho' cüenta nchu vaa itsi'manhan'.

¹⁵Ng'e nanmin' jndë jnan'que' n'onhan cha' tyi'quinan'tiuhan yo na jnda' nquenhan.

Tavinin'quindyehan jñ'oon na matsjö cha' nndëë ncüaa' n'onhinhan'.

Cont'a nquehin cha'vijon tacobnty'iahin cha' tyi'icanhan' na ntquenhan cüenta.

Ndö' vaa na cont'a yahan cha' tyi'ntcüe' n'onhan jnanhan na tonnön ndo' na ntsin'man ñuaanhan.

Ndö' vaa na itsiquindy juu jñ'oonva' na tji Isafás.

¹⁶“Sininntyichen Jesús ndëë nn'an na conan'jon jñ'oon na toninncyaa jon. Tso jon: T'man ityio Tyo'ts'on jn'aanho' na cojnty'ia ndëëho' ts'ian na mats'a ndo' mantyi covaa' n'onho' jñ'oon na condyeho' na mancyaa. ¹⁷Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', jndye nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ndo' jndye nn'an tont'ahin cha'xjen na chuhan' na tonnon jon, tojnt'ue jndyihan na njnty'ia ndëëhan 'nan na cojnty'iaho', ndo' na ndyehan jñ'oon na condyeho', majo' tyi'quijnty'iahinhan' min tyi'quindyehinhan'.

Ndö vaa 'nan na nin'quitsiquindyihan' na iscyaa ts'an ntquen trigo

(Mr 4:13-20; Lc 8:11-15)

¹⁸“Juu jñ'oon'ñeen na tyi'quitsjö nc'ihan' ntyja 'naan' ts'an na taquitscyaa tsjan ntquen trigo, quindyeho' nin 'nan nin'quitsiquindyihan': ¹⁹Min'ndye ntquen'ñeen na tycyaa 'ndyo nato na tqüii quints'a, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' min'cya ro ts'an na ndyii juu jñ'oon ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an, majo' tyi'canyja ts'on juuhan', jo' icüjee' juu yutyia ndo' icüji' juu jñ'oon naya'ñeen quii' ts'on tsan'ñeen. ²⁰Ndo' minndye ntquen'ñeen na tycyaa najon na ntjö' jndyi, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on, ndo' yo na nein jndyihan coy'onhan cüentahan'. ²¹Majo' itsijonhan' nan'ñeen cha'vijon ntjon na tyi'njooon ty'e nch'ioo', ndo' macje ro tēcanhan'. Ee xjen na coquenonhan navi' oo conty'e nn'anhin ntyja 'naan' juu jñ'oon naya, maquintyjachén co'ndyehan na conan'jonhan yo juu jñ'oon naya'ñeen. ²²Ndo' ntquen na tycyaa najon na m'aan nt'ööneon, jo' nn'an na condye jñ'oon naya. Majo' ng'e na jndye jndyi jñuaan' ts'on na m'anhan ntyja 'naan' na cotsam'anhan, yo nchu vaa nnt'ahan cha' nminjndye 'naanhin, mang'e nan'min' m'aan' n'onhan, jo' itscu'han' na nnt'ahan cha'xjen na chuhan'. Joo jñ'oontiu'ñeen itscu'han' na nnan'qui'ndëhan tonnon Tyo'ts'on, cha'xjen jnt'a joo nt'ööneon'ñeen na iscüjehan' ntjon ntquen'ñeen. ²³Majo' ntquen na tycyaa najon na ya jndyi ts'o, jo' nn'an na condye jñ'oon

naya. Covaa' n'onhinhan' ndo' yo 'nan na cont'ahan, covityincyo na conan'vehan nchu vaa na itso juu jñ'oon'ñeen. Min'ndye nan'ñeen tëquintya ya cont'ahin. Itsijonhan'hin cha'na cüii istjö ntquen'ñeen na tji'han' ninnque xu. Ndo' minndye nan'ñeen, chjochen cont'ahan. Itsijonhan'hin cha'vijon cüii istjö ntquen'ñeen na tji'han' ve xu xo'ncüe. Ndo' min'ndyehan tyi'cjoo' n'onhan na cotsantjahan nchu vaa na chuhan', jo' itsijonhan'hin cha'vijon cüii istjö ntquen'ñeen na tji'han' ninncüii xu vantjo' yon istjöhan'."

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntqueen' jndë yo ntquen trigo

²⁴Ndo' sinin Jesús cüiichen jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan'. Tso jon ndëëhan:

—Ntyja na ityentjon Tyo'ts'on nn'an, itsijonhan' juuhan' cha'na cüii ts'an na tja juu na vaa tyuaa' 'naan' juu, tjaquitscyaa juu ntquen tsjan 'nan ya. ²⁵Majo' ncüii tijaan xjen na itso jon yo nn'an vaa' jon, tja cüii ts'an na v'iihin, taquitscyaa tsan'ñeen ntqueen' jndë mañoon quii' nt'an trigo'ñeen. Jndë jo' tja tsan'ñeen. ²⁶Juu ntquen'ñeen tëvindyehan' ndo' tye' condui' xju'han', ndo' mantyi tityincyo na ñ'en jndë mañoon quii' nt'anhan'. ²⁷Ndo' joo nanntjon 'naan' tsan'ñeen tquenhan cüenta na nnda' vaa, jo' tyequinduehan nnon jon: Nnda' ta, ¿Aa tyi'yuu' na tëquitscyaa' tsjan ntquen ya tyuaa 'nan'? Yajo' ¿Ndu na covityincyoo' na ñ'en jndë mañoon quityquii'han'? ²⁸T'a jon jndyuehan, itso jon: Ts'an na v'ii ja, juu s'aa na nnda'. Ndo' ta'xee' nanntjon'ñeen nnon jon: ¿Aa nt'ue tson' na ntsaquitj'i'han' quityquii' ntjon 'nan'? ²⁹Majo' t'a jon, itso jon ndëëhan: Min chitojo', ng'e xe na aa ntyeho' joo jndë mañoon'ñeen, nts'aahan' na mantyi ntyeho' juu ntjon ya. ³⁰Qui'ndyeho' na ninvixjen ndindyë na mancha've nnonhan' ata xjen jndë tmanhan'. Yajo' ntsjö ndëë nn'an na ntyjehan ntjon'ñeen: Quityje jndyeeho' juu jndë ntquen mañoon, quint'aho' xjen sëë'han' cha' ntcohan'. Ndëcya quityjeho' jndë ntquen 'nan ya na ntjue'ho'han' quityquii' tsë' njan'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntqueen' mostaza

(Mr 4:30-32; Lc 13:18-19)

³¹Mantyi sininntyichen Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii' jon nin 'nan itsiquindyihan'. Jñ'oon'ñeen itsi'manhan' na ndijndyentyi nn'an na ityentjon Tyo'ts'onhin juu na cotsam'anhan. Tso jon:

—Juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'na ncüii ntqueen' mostaza na tëquinon' ts'anhan' quityquii' teon 'naan' jon. ³²Juu nan'ñeen quijndëntyichenhan' na tsoñ'en ntquen na nnon' ts'an, majo' ya na jndë t'onhan', jndë tindyehan', yajo' ngüenoon'han' tsoñ'en n'oon na ninncüii nguesua' na coventyje'e, t'man ndueehan' ata joo quintsa nnan'ya 'o ntycya o' xquenhan'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tsquentë

(Lc 13:20-21)

³³Ndo' mantyi sinin Jesús ncüiichen jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii' jon nin tsiquindyihan'. Itso jon:

—Juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, itsijonhan' juuhan' cha'vijon tsquentë na sitjon' cüii tsanscu quityquii' ndye kilo jndë tyoo'. Ndo' juu tsquentë'ñeen tsiquindëhan' ninvaa tsquen tyoo'ñeen.

Ts'iaan' na tijnt'ue Jesús jñ'oon na tyi'quitsinin nquii' jonhan'

(Mr 4:33-34)

³⁴Ninnquii'chen tijnt'ue Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ya na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nn'an. Tasinin jon ndëëhan na ve' ndö' ro. ³⁵Ndo' na nnda' s'aa jon, siquindëhan' jñ'oon na sinin nquii' ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen. Tso jon:

Ntsinën ndëë nn'an yo jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' nchu vaa 'nan na nguaa.

Ndo' jñ'oon na vanty'iuu' m'aanhan' ntyjanty xjen na tquen Tyo'ts'on tsonnangue, joo jñ'oon'ñeen ntsiquinanhan' ndëëhan.

Ndö vaa itsiquindy jñ'oon ntyja 'naan' ntqueen' jndë mañoon yo ntquen trigo

³⁶ Joo nn'an na jndye jndyi'hin, vi na jndë jñon Jesús joochan na c'o ntcüe'han, yajo' tëquee' jon quii' v'aa. Ndo' já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninnycyaa jon, jnan'ndyoo' já nnon jon, jndué:

—Juu jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntqueen' jndë mañoon na t'onhan' quii' ntjon ya, quitsu' ndé, ¿Nin 'nan itsiquindyihan'?

³⁷ T'a jon jndyué, itso jon:

—Nquii ts'an na tëquitscyaa ntquen tsjan ya, ja condui juu tsan'ñeen, ncö tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'lian nnön na coxën tsoñ'en nn'an. ³⁸ Tyuaa 'naan' tsan'ñeen, jo' tsonnangue. Ntquen tsjan ya, jo' nque nn'an na cota'nguee'hin na quitye'ntjon Tyo'ts'onhan. Ndo' ntqueen' jndë mañoon, jo' nn'an na m'an ntyja 'naan' yutyia. ³⁹ Juu tsan'ñeen na tyia ts'anhin na tëquitscyaa juu tsjan ntqueen' jndë mañoon, jo' nquii yutyia tque. Ndo' xjen na jndë tman ntjon na saquityje nanntjonhan', jo' xuee ya na nntycüii tsonnangue. Joo nanntjon na tyequityje juu ntquen'ñeen, conduihan ángeles cüentaa' Tyo'ts'on. ⁴⁰ Ndo' cha'xjen jnt'a nanntjon xjen sëé' jndë mañoon na ntcohan', mannda' itsijonhan' na ndui xuee na nntycüii tsonnangue. ⁴¹ Juu xjen'ñeen ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'lian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, njñön ángeles njan na ntji' ndya'han nn'an natyia nan'xuan yo nn'an na conan'jnda' nquen ntyje na quint'a nan'ñeen 'nan tyia. ⁴² Ndo' ntjue' ángeles joo nan'ñeen quityquii' chon v'io. Jo' ndyueehan ndo' manin' ntcüa'han ndi'n'onhan. ⁴³ Yajo' ngue'ntyja na ityentjon Tyo'ts'on tsoñ'en. Juu xjen'ñeen nque nn'an na tajnan nan'xuan, nc'onhan naijon na m'aan jon. Ntyja 'naan' na ngaquinjonhin, itsijonhan' cha'vijon na manin' conduindui' ndo'cüjioon'. Nin juu na nin'cüaa' ts'on jñ'oonva', quindyii juu.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' xoquitu' na vanty'iuu' m'aanhan' quii' tyuaa

⁴⁴ “Ntyja 'naan' juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon cüii iston na ñjon s'on na ty'iu ts'an quii' tyuaa. Ntjii ncüiichen ts'anhan', majo' maninñoon' ty'iu ntcüe' jonhan'. Tja jon na neiin' jon, tëquijndëé jon tsoñ'en 'naan' jon na min. Jndë jo' sijnda jon juu tyuaa'ñeen naijon na ndyii' iston'ñeen.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' të' perla

⁴⁵ “Mantyí ntyja 'naan' na ityentjon Tyo'ts'on nn'an na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'na ncüii ts'an na ninnquii'chen nt'ue jon të' perlas na yantyichen na itsijnda jon ndo' na ijndëé nda' jonhan'. ⁴⁶ Ndo' vi na jndë ntjii jon ncüii të' perla na tëquintyja na yahan', tja jon, tëquijndëé jon tsoñ'en 'naan' jon na min, jndë jo' sijnda jon juu të' perla'ñeen.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tsqui'

⁴⁷ “Ntyja 'naan' juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'na ncüii tsqui' t'man na cotjue' nn'an quityquii' ndaandue. Jndye nnon quintcaa covahan'. ⁴⁸ Ndo' vi jndë too'han' na ñjon quintcaa, contyja nn'anhan' tyuaatcüi. Jndë jo' cotsacüendyuahan, cotjihhan quintcaa na yantyichen. Cotyionhan joo o' quityquii' ntque, majo' quintcaa na tyi'quijnt'ue, conan'cyaaahan joo cho'ñeen. ⁴⁹ Mannda' itsijonhan' na nguaa xuee ya na nntycüii tsonnangue. Nndyocue ángeles na ntji'han nn'an na tyia nan'xuan na m'anhan quii' nt'an nn'an na cotsam'an cha'xjen na chuhan' tonnon Tyo'ts'on. ⁵⁰ Ndo' ntjue'han joo nan'ñeen quii' chon v'io. Jo' ndyuee nan'ñeen ndo' manin' ntcüa'han ndi'n'onhan tsojnaan' na vi' na ntque'nonhan jo'.”

Njon jndyi nan'xuan jñ'oon xco yo jñ'oon ndyo

⁵¹ Jndë jo' taxee' Jesús ndé já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ón yo jñ'oon na toninnycyaa jon, tso jon:

—¿Aa covaa' n'onho' tsoñ'en jñ'oonmin'?

T'á, jndué nnon jon:

—Covaa' n'ónhan', ta.

⁵² Ng'e jo' itso jon ndé:

—Covaa' n'onho' nin 'nan conan'quindy joo jñ'oon na tyi'quitsjö ncl'ihan'. Matsjö ndëëho', tyincüii nciüi ts'an na jndë taa' ts'on nchu vaa itsi'man juu jñ'oon na tquen Moisés ndo' yo ntyja 'naan' juu na co'xen Tyo'ts'on nn'an, itsijonhan' juu tsan'ñeen cha'vijon ts'an na conintque cüii v'aa. Covijnt'uehin 'nan ndyo na nachu jon, ndo' mantyi tsixoncüi jon 'nan xco na nninjnt'uehin. Ndo' na nnda', min'cya ro xjen na icanhan' na nninjnt'uehin cüiihan', vaa cjehan'.

*Tja nnda' Jesús tsjoon Nazaret
(Mr 6:1-6; Lc 4:16-30)*

⁵³Jndë na sinin Jesús jñ'oonmin' na tyi'quitso nquii'han', yajo' jndui' jon jo'. ⁵⁴Tantcüe' jon ndyuua tsjoon yuu jon na taquehin. Ta' jon tots'i'man jon quii' vats'on tsjoon'ñeen. Ndo' tsochen nan'ñeen vacue tom'aan' n'onhan ntyja 'naan jñ'oon na toninncyaa jon. Jnduehan:

—Tsanva', ¿Nin 'nan s'aa juu na jnda' jndy xquen juu? Juu najnde'i na condëë its'aa juu ts'ian t'manmin' na cojnty'ia, ¿Yuu ty'oon juu najnde'i'ñeen? ⁵⁵Juu ve' jnda ts'an na icyu n'oonhin, ndo' ntjoo m'aan ndyee juu María, ndo' mantyi ntjoo m'an ntyje juu Santiago, José, Simón yo nin'Judás, mantyje nquii juuhin. ⁵⁶Ndo' mantyi quii' nt'an m'an nanntcu ntyje juu. Ng'e na nnda', ¿Nchu vaa na condëë its'aa juu ts'ianmin', ndo' ve' ts'an tsjööhin?

⁵⁷Mang'e jo' ndincyaahan' na ngantyja n'onhan Jesús. Majo' tso jon ndëëhan:

—Minyuuchen na vja ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on, mancüüixjen cont'a nn'an na njonhin. Majo' nque nn'an ndyuua' tsjoon' juu yo nn'an chuu'hin, joo nan'ñeen tyi'quint'ahan na njonhin.

⁵⁸Ndo' nque nn'an tsjoon' jon, ng'e tyi'cantyja n'onhan jon, jo' ve' cüantyi ro ts'ian t'man s'aa jon quii' nt'anhan.

14

*Jnan'cuee' nn'an Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an
(Mr 6:14-29; Lc 9:7-9)*

¹Majoo nguee'ñeen tom'aan Herodes na ico'xen jon ndyuua Galilea. Jo' jndyij jon jñ'oon na tonan'nein nn'an ntyja 'naan' ts'ian t'man na tots'aa Jesús. ²Tso Herodes ndëë nn'an na cotsantya yo ts'ian na conduihin:

—Tsanva' majuu Juanhin, tsan na totsiquindëë' nn'an. Jndë vando' xco jon na tom'aan jon na ts'oonhin. Mang'e na nnda', covityi'ncyoo' ts'ian t'manmin' na its'aa jon.

³⁻⁴Nnda' tso Herodes ng'e ve' tom'aan ya jon yo Herodías, scuu' tyje jon Felipe. Ndo' juu Juan'ñeen, tsojnaan' na tso jon nnon Herodes'ñeen na tyi'quichuhan' na m'aan jon yo scuu' tyje jon, ng'e jo' na t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quinan'tyenhan tsan'ñeen, quitjue'hanhin vancjo.

⁵Ndo' min na nin'quitscuee' jon Juan, majo' ncyaa' jon nn'an, ng'e jndye nn'an tji'hin cüenta na juu Juan'ñeen tonduihin ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguua. ⁶Majo' ya na jnan't'maan' nn'an na tuee' xeechuu' nquii Herodes, yajo' yuscundyua jnda Herodías'ñeen, sijnon juu tondëëhan. Ndo' tavee' jndy ts'on Herodes na nnda' s'aa juu. ⁷Jo' tco' jon 'ndyo jon nnon juu yo jñ'oon na tyi'jon quitscüejndyo jonhan'. Ata tso jon na min'cya ro 'nan na ncan juu nnon jon, nninncyaa jonhan'. ⁸Ndo' ng'e na nnda', juu yuscundyua'ñeen, tyii' ndyee juu jñ'oon nnon juu na can juu xquen Juan. Ndo' tso juu nnon Herodes:

—Ndö vaa 'nan na nt'ue ts'ön. Ncya' ndöhin cüii xio na ñjon xquen Juan, nquii tsan na itsiquindëë' nn'an.

⁹Ti'ndaa' ntyjii Herodes ng'e nnda' vaa 'nan na tcan juu, majo' ng'e jndë tso jon na tyi'je'quitscüejndyo jon jñ'oon na tso jon nnon juu ndo' ng'e na jndye nn'an m'an na conan'jon na tuee' xeechuu' jon, jo' t'ua jon ts'ian na quindui cha'xjen na tcan juu yuscundyua'ñeen. ¹⁰Jo' juu Herodes'ñeen, jñon jon sondaro na c'ohan vancjo na m'aan Juan na quityjehan xquen jon. ¹¹Ndo' vi jndë na jnt'ahan na nnda', tye'y'onhan xquen

Juan'ñeen na ñjonhan' quii' xio. Tyincyahinhan' nnon yuscundyua'ñeen, ndo' tÿy'oon juuhan' na m'aan ndyee juu.

¹² Jndë na tui na nnda', joo nn'an na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Juan, tyecy'onhan si'ts'o 'naan' jon. Tyequity'iuhanhin. Jndë jo' tyenan'quindyiihan Jesús 'nan na tui.

Tyincyaa Jesús 'nan na tcüa' 'on min nannon
(Mr 6:30-44; Lc 9:10-17; Jn 6:1-14)

¹³ Xjen na jndyii Jesús na jndë jnan'cuee' nan'ñeen Juan, tua jon quityquii' v'aandaa, jndui' jon jo' yo já nn'an na t'man jon na quinan'l'jón yo jñ'oon na toninncyaa jon. Sá ncüiii joo najon na ninnquë. Majo' joo nn'an, vi na jndë jndyehan na jndë vet'io jon ndaandue, yajo' jndui'han njoonhan, ty'e ng'e'han, tyencyahan ntyee' 'ndyo juu ndaandue'ñeen na tyentyjahan tonc'én. ¹⁴ Ndo' juu xjen na jndui' Jesús v'aandaa'ñeen, jndyiaa' jon cüiii tmaan' nn'an na jndye jndyi na jndë squehan jo', ndo' tyioo na vi'nchjii jndyi jonhin. Sin'man jon nn'an v'i na sachohan. ¹⁵ Ndo' xjen na vi vaninnton chjo, já nn'an na totsai'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, santyjá' nnon jon. Jndué:

—Nanein jndë tman ndo' ntjoohin quii' jndëehan'. Mang'e jo' quijñon' nanmin', na c'ohan njoon quijndë na nnan'jndahan 'nan ntcüa'han.

¹⁶ Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndé:

—Min tyi'icanhan' na nc'ohan, 'o' ncyaho' na ntcüa'han.

¹⁷ Jo' jndué nnon jon:

—Ninxia'nty 'on tan' tyoo' y'ón yo ve quitscaa.

¹⁸ Tso jon ndé:

—Quindyoy'onho'han' ntjoohin.

¹⁹ Yajo' t'ua jon ts'ian na cüe'ndyuaa nn'an cjo' jndë quijndë. Ndë jo' ty'oon jon joo 'on tyoo'ñeen yo ve quitscaa'ñeen, jndondë jon quiñoon'ndue, ndo' tyincyaa jon na ncyaa ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Jndë jo' tyjee jon xjen ntan'han' ndo' tyincyaa jonhan' ndé. Ndo' já tyincyáhan' ndë nn'an na jndye jndyi'hin. ²⁰ Ndo' tso'en nan'ñeen tcüa' t'ëcjohan. Jndë jo' joo tyoo' ntan' yo nin'quintcaa ntan' na jnty'iihan', jnan'tjónhan', ndo' jnan'quit'ó ncho've tsque yo joo ntan'ñeen. ²¹ Ndo' nn'an na tcüa' tuee' cha'na 'on min nannon, majo' nanntcu yo yotsca, tajnt'á cüentahan.

Taca Jesús nnon ndaandue
(Mr 6:45-52; Jn 6:16-21)

²² Jndë na tui na nnda', já nn'an na cotsai'ón yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, t'ua jon ts'ian ndé na quitsacüet'ió nnt'á ndaandue na ntsquë cüiichen ixndya. Majo' nquii jon ntjohin na ññon jndyee jon nn'an na jndye jndyi'hin, ndë jo' ndyontyja jon tonc'én.

²³ Ndo' vi na jndë jñon jonhan na contcüe'han nt'aahan, yajo' téva jon ncüiii tyo' na ninnquii jon na ntsinin jon nnon Tyo'ts'on. Ndo' xjen na t'évinton, ninva m'aan jon jo' na ninnquii jon. ²⁴ Ndo' juu v'aandaa na ñjón, jndë tuee'han' xo'ncüe ndaandue na covet'ió, majo' ndicjahan' ng'e toju ndaandue na vaquiñjonhan' juuhan', ndo' mantyi ityque' ndya' jndyehan'. ²⁵ Ndo' cha'na ninnque na vitsjoon jndyoca Jesús nnon ndaandue na m'án yo v'aandaa. ²⁶ Ya na jnty'ía na ndyoca jon nnon ndaandue, tyué jndyi, jnan'xúa quityué, jndué:

—'O' ntyjë, ncüaan' ts'oo ndö'.

²⁷ Majo' nin'ñoon' t'man Jesús já. Itso jon ndé:

—Quinan'xuanho' ñuaanho', tyi'ndyueho' ng'e maja ndö.

²⁸ Ndo' Pedro je', t'a jon 'ndyo Jesús:

—Ta, xe na aa mayuu' na ncu', quitsu' na ncjöca nnon ndaatoo na ncjöquitjon ja 'u'.

²⁹ Tso Jesús:

—Quindyo'.

Ndo' jndui' Pedro quityquii' juu v'aandaa'ñeen. Ta' jon na taca jon nnon ndaatoo na taquitjonhin Jesús. ³⁰Majo' xjen na jndyiaa' jon na jndei jndyi m'aan jndye, jndyo nciiii na sity'uehan'hin, tye' nchjehan'hin quityquii' ndaa'ñeen. Jo' sixuaa jon, tso jon:

—Ta, cüji' ja quityquii' na toncuu'vahin.

³¹Ndo' nin'ñoon' t'uii Jesús nt'ö juu, ndo' tso jon nnon juu:

—Icanhan' na cantyantyichen tson'. ¿Ndu na ve vaa sítuu'?

³²Ndo' juu xjen na tua ntcüe'han tyquii' v'aandaa'ñeen, tichen ntcüe' na m'aan jndye.

³³Ng'e na nnda', já na mancüixjen ñjón quityquii' v'aandaa'hin, tonquityé na tonnon Jesús. Tonan't'mán'hin. Jndué nnon jon:

—U' mayuu' condui 'u' Jnda nquii Tyo'ts'on.

Sin'man Jesús nn'an v'i ndyuaa Genesaret

(Mr 6:53-56)

³⁴Ndo' vi na jndé tyejndyá ndaandue, jnt'uí ndyuaa Genesaret. ³⁵Ndo' nn'an ndyuaa'ñeen, xjen na ta'jn'aanhin Jesús, jnt'ahan na tycya jñ'oon ninvaa xi'jndio juu ndyuaa'ñeen. Ndo' jo' joo nn'an v'i na tom'an ndyuaa na m'anhin, tondyochohan tsoñ'en nan'ñeen na m'aan jon. ³⁶Tanhan jñ'oon nnon jon na nncyaa jon na nnt'uehan min ve' 'ndyo ndiaa' jon. Ndo' nciiii nciiii nn'an na t'ue ndiaa' jon, jn'manhan.

15

Nan'min its'aahan' na tyi'ji'ua tsixuan ts'an na tonnon Tyo'ts'on

(Mr 7:1-23)

¹Yajo' vendye nn'an fariseos na jnanhan Jerusalén yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés, squenonhan na m'aan Jesús. Taxee'han nnon jon:

²—¿Ndu na joo nn'an na conan'jon jñ'oon na mancya', tyi'quitanguee'han joo jñ'oon na tqen ndochihi? Ng'e nn'an 'nan' tyi'quinan'quindéhan juu jñ'oon na iquenhan' xjen jaa na quituan ndué vitjachen na ntcü'a.

³Ndo' sentcüe' Jesús jñ'oon ndéehan, tso jon:

—Ndo' mantyi 'o', ¿Ndu na tyi'quita'nguee'ho' jñ'oon na tso Tyo'ts'on na ico'xenhan' ve' na nin'quitsantyaho' jñ'oon na tqen ndochihi? ⁴Ee ndö vaa na itso jñ'oon' jon: “Quitsa' na njon tye' yo 'ndyo'.” Ndo' itsontyichenhan': “Minninchen ts'an na itso jñ'oonvi' nnon tye, ndyee juu, ijndei'han' na quinan'cuee' nn'anhin.” ⁵Majo' 'o' condueho' na vanaan na ngitso ts'an nnon tye juu, ndyee juu: “Quitsit'man tson' ja, taje'quindé ntejndei 'u' yo 'nan na itsitjahan' 'u', ng'e tsoñ'en 'nan njan jndé tyincyahan' cüentaa' Tyo'ts'on.” ⁶Ndo' cont'aho' na min'cya ro ts'an na ngitso na nnda', min tyi'icanhan' na quits'aa juu na njon tye juu, ndyee juu na ntixee' juuhan. Ndo' na nnda' condueho', cont'aho' na juu jñ'oon' Tyo'ts'on ta'nan najndei'han' ng'e cont'aho' na njonntyichen joo jñ'oon na tqen ndochiho', chintyi jñ'oon na tso nquii jon. ⁷O' na ve vaa na cont'aho', juu jñ'oon na toninncyaa Isafas, ya tacüji'han' ntyja 'naanho'. Ndö vaa na itso juu jñ'oon'ñeen:

⁸Nanmin' ve' yo jñ'oon jndyuehin conan't'maan'han ja.

Majo' t'man vaa na tyi'xoncüee' m'onhan yo ja.

⁹Ve' jn'aan na conan't'maan'hin ja ng'e ve' jñ'oon na conan'jnda' nn'an conan'manhan, chito aa jñ'oon njan.

Nnda' vaa itsiquindy juu jñ'oon na toninncyaa Isafas'ñeen.

¹⁰Jndé jo' t'man Jesús nn'an na jndye jndyi'hin na quinan'ndyoo'han na m'aan jon. Tso jon ndéehan:

—Quindyeho' jñ'oon na ntsjö ndo' cüaa' n'onho'han': ¹¹Joo 'nan na icüa' ts'an, tyi'xe'quits'aahan' na tyi'ji'ua tsixuan juu na tonnon Tyo'ts'on. Majo' jñ'oon tsan' na itsinin ts'an, joo'han' iquenhan' tsan'ñeen na tyi'ji'ua tsixuan juu na tonnon jon.

¹²Ndo' já nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, santýjá' nnon jon, jndué nnon jon:

—¿Aa nchji' na juu jñ'oon sinin' ndö', si'ndaa'han' ngio nn'an fariseos'ñeen?

¹³Jo' sintcüe' jon jñ'oon ndé na tyi'quitso nquii' jonhan', itso jon:

—Nquii Tyéhö' na m'aan quiñoon'ndue, ncüii cüii nnon ntjon na chito jon jnon'han', nque jonhan' xen nch'ioo'chenhan'. ¹⁴Mang'e jo' tanc'oon jñ'oontiuho' ntyja 'naan nanmin'. Itsijonhan' ntyja 'naanhin cha'vijon nannchjan na conan'manhan nato ndéé ntyje nchjanhan. Ndo' mangioho' xjen na vay'oon tsannchjaan' tyjenchjaan' juu, ninvaa vehan ntycyaahan tsé'tsjoon.

¹⁵Ndo' jo' tso Pedro nnon Jesús, tso juu:

—Quitsi'man' chjo ndé nin nin'quitsiquindy juu jñ'oonva' na tyi'quitso nquii'han.

¹⁶Sintcüe' Jesús jñ'oon, itso jon:

—¿Aa min 'o' ndicüaa' n'onho'han'? ¹⁷Aa tyi'quindioho' na tsoñ'en 'nan na icüa' ts'an, xia'ntyi quityquii' tsiaa' juu co'ohan', chito quii' ñuaan' juu. Ndo' ndé jo' chi ncja juu 'ndyo jndéé. ¹⁸Majo' joo jñ'oon na itsinin ts'an, quityquii' ts'on juu conanhan', ndo' joohan' cotquenhan'hin na tyi'ji'ua tsixuan juu tonnon Tyo'ts'on. ¹⁹Ee quityquii' ts'on ts'an conan jñ'oon tyia na itsitiu juu na ntscuee' juu ts'an, ndo' mantyi na ve' ndö ro nc'oon juu yo cüiichen ts'an na chito saa' juu min chito scuu' juu, oo na nc'oon juu yo tyje s'a juu, tyje scu juu, oo na nch'uee juu, oo na ntsinin juu quintu cjo' cüiichen ts'an, oo jñ'oon tsan', jñ'oon ntjein. ²⁰Joo nan'min' cotquenhan'hin na tyi'ji'ua tsixuan juu na tonnon Tyo'ts'on, majo' na ntcüa' ts'an na ve' tyi'quiman juu nt'ö cha'xjen jñ'oon na cotquen nn'an fariseos, juuhan' tyi'xe'quenan ts'an na tyi'ji'ua conduihin na tonnon Tyo'ts'on.

Cüii tsanscu na tovytyja ts'on juu Jesús

(Mr 7:24-30)

²¹Yajo' jndui' Jesús jo', sá yohin na tja jon ndyuaa tsjoon Tiro yo Sidón. ²²Ndo' cüii tsanscu tsjan nn'an cananita na m'aan ya juu ndyuaa'ñeen, têtsindyoo'hin na m'aan Jesús, jndei sixuaa juu nnon jon, itso juu:

—Nnda' ta na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'ia rö nchji'. Juu yuscu chjo jnda, ji vaa jndyi iquenon juu na m'aan jndyetyia quii' ts'on juu.

²³Majo' tajñ'oon t'a Jesús. Jo' jnan'ndyoo' já nnon jon, jndué:

—Cüa, quijñon' tsanscuva', ng'e itscüëté' jon já na ndyotsixuaa jon toncl'en.

²⁴T'a Jesús, tso jon:

—Xia'ntyi i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na quindyoy'ön jñ'oon naya 'naan' jon tondéé nn'an ndyuaa Israel. Ng'e joohin itsijonhan'hin cha'vijon quinman na jndé tsu.

²⁵Majo' tsanscu'ñeen sindyoo'hin, téco'xtye jon nnon Jesús, tso jon:

—Nnda' ta, quitejndei' ja, rii'.

²⁶T'a Jesús, sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan', itso jon:

—Joo yotsca na cocüa', tyi'quichuhan' na ncüji' ts'an 'nan jndyue joo ndo' na ncju' juuhan' ndéé quindé' quijndé.

²⁷Ndo' t'a tsanscu'ñeen 'ndyo jon:

—Mayuu' ta, majo' min na nnda', quindé' quijndé cocüa' o' 'nan quijndé na cocyaa nacjee' mesa 'naan' ty'o o'.

²⁸Ndo' t'a Jesús 'ndyo tsanscu'ñeen, itso jon:

—'U' tsanscu, t'man vantyja tson'. Quindui cha'xjen na macan'.

Ndo' majuuto xjen'ñeen jn'man yuscu chjo jnda jon.

Jndye nn'anv'i sin'man Jesús

²⁹Jndé na jndui' Jesús jo', sá yohin na tja ntcüe' jon 'ndyo ndaandue Galilea. Tëva jon cüii tyo', təcüetyen jon jo'. ³⁰Jndye jndyi nn'an squehan na m'aan jon. Ndo' jndyochohan vendye nn'an ntjein ng'e, yo nn'an na nchjan yo nn'an na tyi'quindé nduee, yo nn'an na ndiquinan'nein, yo nn'an na mañoon ntycu totjon. Tquenhan nn'an v'i'ñeen tonnon Jesús, ndo' sin'man jonhan. ³¹Ndo' joo nn'an na jndye jndyi'hin, tyincyaahan' na tëvee' jndyi ngiohan na jnty'iahan na joo nn'an na ndiquinan'nein, ya conan'neinhan, joo nn'an na tyi'quindé nduee, yo ng'e, jndé tco' yahan'hin, ndo' nn'an nchjan, xuee cojnty'iahan. Ndo' tonan't'maan' nan'ñeen nquii' Tyo'ts'on cüenta nn'an Israel.

Tyincyaa Jesús 'nan tciüa' ninnque min nannon
(Mr 8:1-10)

³²T'man Jesús já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon toninncyaa jon. Tso jon:

—Nty'ia ro nanmin' nchji ng'e nein jndë jndë ndye xuee na m'anhon yo ja ndo' jndë ntycüüi 'nan na y'onhan na ntcüa'han. Ndo' tyi'nin'quijñön ntcü'ëhan nt'aahan na ninvaa nin'jndo'han, ng'e nndëë nts'aahan' na ngüejanhan nato.

³³Jo' jndué mnon jon:

—Ntjoohin ve' jndëë m'an jaa. ¿Yuu jon ya nnan'jnt'á 'nan na nninnonhan' na ntcüa' nanmin' na jndye jndyihin?

³⁴Ndo' taxee' Jesús ndé, tso jon:

—¿Tsa'nnda' tyoo' y'onho'?

Jo' jndué nnon jon:

—Ninntyque'han' yo vendye quintcaa quijndë.

³⁵Ndo' t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na jndye jndy'i'hin na cüendyuuaahan tyuaa. ³⁶Ndo' ty'oon jon cüenta tyoo'ñeen yo quintcaa'ñeen, ndo' vi jndë na tyincyaa jon na ncyaa ya Tyo'ts'on, yajo' tyjee jon xjen ntan'han' ndo' tyincyaa jonhan' ndé, ndo' já t'ónhan' ndëë tsoñ'en nan'ñeen. ³⁷Ndo' tsoñ'enhan tciüa' təcjohan. Ndo' ntan' quijndë na jnty'i'ihan', tuee' ntyque' ntque na jnan'quit'ó yohan'. ³⁸Ndo' joo nn'an na tciüa', cha'na ninnque min nannon min tajnt'ahan cüenta tsa'nnda' nanntcu yo yotsca. ³⁹Ndo' vi na jndë tyincyaa Jesús ts'on nan'ñeen, yajo' tua nnda' jon v'aandaa, sá yohin, squé ndyuua Magadán.

16

Cotanhon na quits'aa Jesús cüüi jn'aan
(Mr 8:11-13; Lc 12:54-56)

¹Nque nn'an tmaan' fariseos yo nn'an tmaan' saduceos squehan na m'aan Jesús. Tanhan nnon jon na quits'aa jon jn'aan na njnty'iahan na ntsi'manhan' na mayuu' na jnan jon quínoon'ndue.

²Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, tso jon: “Ya na jndë tman ndo' cojnty'iaho' na m'aan chincyu vequindyaa' tsjö'ndue, condueho' na ya jndy'i nnonco cüiichen xuee.”

³Majo' vi na jndë tonco juu xuee'ñeen, ndo' cojnty'iaho' na ntyja chincyu jnt'a na colo ve, condueho' na ngua'. 'O' nn'an na tyi'ninncüüi cotji'ho' cüenta, 'o' jnda' nquenho' na cotji'ho' cüenta ntyja 'naan' chincyu na ntyja tsjö'ndue, majo' ndicüaa' n'onho' nin nin'quitsiquindy'i joo ts'ian t'man na cojnty'iaho' na mats'a.

⁴Tsontyichen Jesús: “Nn'an na m'an nanein, tyia nn'anhon, jndë jnty'ehan Tyo'ts'on, majo' min na nnda', cotanhon na njnty'ia ndëëhan cüüi jn'aan t'man. Majo' tyi'je'quits'a 'nan na cotanhon, xia'nty'i cüaa' n'onhan nchu vaa itsi'manhan' 'nan na tqenon juu Jonás.”

Jndë jo' tja jon, jnty'ii jon nan'ñeen.

Tsquentë na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos yo tmaan' saduceos
(Mr 8:14-21)

⁵Ndo' sá nnt'á cüiichen ixndyaa' ndaandue. Ndo' vi na jndë squé jo' yo Jesús, tēñjooon' n'ón na tsuu' tcyaa n'ón na ntsay'ón 'nan na ntcü'á. ⁶Tso jon ndé:

—Quitquen jndyoho' cüenta ntyja 'naan' juu tsquentë na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos yo nn'an tmaan' saduceos.

⁷Ndo' já na t'man jon na quinan'jón yo jñ'oon toninncyaa jon, t'á na conan'nén nqué ndëë ntyjé, jndué:

—Nnda' jñ'oon tsinin jon ndëë ng'e ta'nan cy'ón 'nan ntcü'a.

⁸Majo' taa' ts'on Jesús na nnda' m'aan' n'ón, jo' tso jon ndé:

—'O' na chjo vantyja n'onho'. ¿Ndu na conan'neinho' ndëë ntyjeeho' ng'e na tajndy-oy'onho' 'nan na ntcü'a? ⁹¿Aa tyi'covaa' n'onho' jñ'oonva' na tsjö? ¿Aa tyi'cañjooon'

n'onho' joo 'on tan' tyoo'ñeen na tyjé xjen ntan'han' na tcüia' 'on min nn'an ndo' ti'ndyo tsque na tua tyoo' ntan' na jnty'iihan' na jnan'veho'? ¹⁰Ndo' ¿Aa min tyi'cañjooon' n'onho' cüiichen ntyque' tan' tyoo' na tcüia' ninnque min nan'ñeen, ndo' mantyi ti'ndyo tsque na tua tyoo' ntan' na jnty'iihan'? ¹¹Ndo' na s'a nan'min', ¿Ndu na tataa' n'onho' na min chito matsinën ntyja 'naan' 'nan na ntcü'a? Matsjö na quitquenho' cüenta juu tsquentë na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos yo nn'an saduceos.

¹²Yajo' taa' n'ón na chito tso jon na quitquén cüenta juu tsquentë na coninjnt'ue na condé tyoo', majo' tsi'man jon ndé na quint'á cüenta ntyja 'naan' joo jñ'oon na conan'man nn'an fariseos yo nn'an saduceos.

Tji' jndyoyu Pedro na Jesús conduihin Mesías
(Mr 8:27-30; Lc 9:18-21)

¹³Ndo' vi na jndé squé ndyuaa cüentaa' tsjooon Cesarea Filipo yo Jesús, já na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, taxee' jon ndé, tso jon:

—Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ¿Nin ts'an condue nn'an na condui ja?

¹⁴T'á 'ndyo jon, jndué:

—M'an nn'an conduehan na 'u' Juan, nquii tsan na totsiquindëé' nn'an. Ndo' ñ'en nn'an conduehan na 'u' Elías, ndo' vandyá' m'an nn'an na conduehan na 'u' Jeremías oo cüiichen ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.

¹⁵Yajo' taxee' jon ndé:

—Ndo' 'o' je', ¿Nin ts'an condueho' na condui ja?

¹⁶T'a Simón Pedro 'ndyo jon, itso juu:

—'U' condui nquii Mesías, Jnda Tyo'ts'on na vando'.

¹⁷Tso Jesús nnon Pedro:

—'U' Simón, jnda Jonás, ng'e na mavaa' tson' na nnda', t'man jndyi ityio Tyo'ts'on jn'aan 'u' ng'e chito aa ve' ts'an si'manhan' nnon', nquii Tyéhö' na m'aan quiñoon'ndue, juu jon incyaa na mavaa' tson' ntyja njan. ¹⁸'U' jndyu' Pedro, jñ'oon na tsiquindyihan' tsjö', ndo' nacjoo' jñ'oon jndyoyu na tsu' ntyja njan, jo' ntquén tmaan' nn'an na macüji ntyja njan. Ndo' min yotyia na m'an quityquii' v'io na nan'xuan najndé tyi'je'quindëé' ntjue' cjejin joo nn'an na conduihan tmaan' cüenta ja. ¹⁹Ja nninncyaa na ntsixuan' najndu' na ntsi'man jndyoyu' ndëé' nn'an nin jñ'oon na nninncyahan cha' cüaa' n'onhan nin 'nan quint'ahan, cha' ndëé' ntye'ntjon Tyo'ts'onhan. Jñ'oon na ntsu' na tyi'itsohan' na nnt'a nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, ntsijonhan' juu jñ'oon'ñeen yo jñ'oon na ntyjii nquii jon. Ndo' jñ'oon na ntsu' na vanaan na nt'a nn'an, mantyi ntsijonhan' juuhan' cha'xjen jñ'oon na ntyjii nquii jon na vanaan na nque nn'an na conduihin cüentaa' jon quint'ahan.

²⁰Ndo' jaa' jñ'oon na tso Jesús ndé na min'ncüii nnon ts'an tyi'nan'mán na nquii jon conduihin Mesías.

Itsiquindy Jesús na nnan'cuee' nn'anhin
(Mr 8:31-9:1; Lc 9:22-27)

²¹Xjen'ñeen já na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ta' jon na itsi'man jon ndé na mancüii xjen icanhan' na chi ncja jon Jerusalén. Ndo' joo nn'an na conintque ndëé' nn'an na m'an juu tsjooon'ñeen, yo ntyee na conintque ndëé' nan'ñeen, yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés, nnan'jnda' nan'ñeen na ntquenon jon naví' t'man ndo' nnt'ahan na cue' jon, majo' xee na jndé ndye nguando' xco jon. ²²Ndo' vi na jndé jndyí Pedro na nnda', tÿy'oon jon Jesús vi ntyja, ta' jon na jaa' jñ'oon tso jon nnon Jesús, tso juu:

—Tyi'ntsiitiu' na nnda', ta, tyi'jon ncyaa Tyo'ts'on na ngenoon' na nnda'.

²³Tequen Jesús, itso jon nnon Pedro:

—Quenan' 'u' na tonón, 'u' yo Satanás mavayon' jñ'oon. 'U' nin'quitsa' na ntsitja ja, ng'e chito m'aan' tson' cha'xjen itsitiu nquii Tyo'ts'on, 'u' m'aan' tson' cha'xjen na m'aan' n'on nn'an.

²⁴Jndë jo' tso Jesús ndé na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon:

—Minninchen ts'an na nin'cay'oon juu yo jñ'oon na mancyá, icanhan' na cüjihin yo 'nan na itsitiu nquii juu. Quintjo ya nchjii juu yo navi' na iquenon juu, min xe na aa ntyja 'naan' jo' ntscuee'han'hin, ndo' mantyi quindyontsijonhin yo 'nan na mats'a. ²⁵Ng'e minninchen ts'an na incyaa juu na cuanquii na nin 'nan na ngenon juu, ng'e na m'aaan juu ntyja njan, tsan'ñeen ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu. Majo' minninchen ts'an na itsijnda' nquii juu nchu ya cha' ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu, ntyja 'naan' jo' ngitsu ñuaan' juu. ²⁶Tanin, min xe na aa ninvaa tsonnangue ngüantjon ts'an, majo' xe na aa ngitsu ñuaan' juu, ¿Yuu vaa na itejnde nan'ñeenhin? Mangioho' na ta'nan ncüii nnon na nninncyaa ts'an na ngüañoon'han' juu cha' ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu. ²⁷Ja na condui tsans'a na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, mdyö nnt'a tsonnangue yo ángeles cüentaa' Tyëhö'. Yajo' cha'xjen condit'maan' jon, majo'ntyi ntsixuan ja. Juu xjen'ñeen nts'a na ncüii cüii ts'an ncy'oon juu cüenta ntyjanty' 'nan na tots'aa juu, aa 'nan na ya, ndo' aa 'nan natyia. ²⁸Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', quii' nt'anho' m'an ntyjeeho' na tyi'xe'cüjehan ata xjen na jndë jnty'ia ndëëhan ja na condui ts'an na jnan quiñoon'ndue na ncüjë na ntyentjön.

17

Siñoonhan' Jesús

(Mr 9:2-13; Lc 9:28-36)

¹Jndë na tenon yon xuee na tso Jesús na nnda', ndo' tÿy'oon jon Pedro yo Santiago yo nin'Juan tyje Santiago. Tëchu jonhin xquen cüii tyo' ndye naijon na ninnquehan. ²Xjen na cojnty'iahan ndo' siñoonhan' jon tondëëhan, s'aahan' na manin' condui'ndui' nnon jon cha'vijon na xuee ndo'cüjioon'. Ndo' iscüaquenhan' ndiaa' jon na quichi'han' cha'xjen quichi' na xuee chon. ³Ndo' juu xjen'ñeen tityincyoo' ve nn'an na tom'an tivio, Moisés yo nin'Elías, jnan'neihan yo Jesús. ⁴Ndo' ve' tsoito Pedro nnon jon:

—Nnda' Ta, vaa ya jndyi na m'án ntjoochin. Xe na aa cavee' nchji', nnan'yá ndye xque' ntjoochin, cüiihan' cüenta' ncu', cüiihan' cüentaa' Moisés, ndo' nin'cüiiichenhan' cüentaa' Elías.

⁵Ninvaa na itsinin Pedro, ndo' jndyoquioo ncüii chincyu quichi' na quixuee jndyihan' nacjohan. Iscu'han'hin. Jndyehin jndyee' nquii Tyo'ts'on quityquii' juu chincyu'ñeen, tso jon:

—Juu tsans'avahin conduihin Jnda na venchji jndyihin. Ninnquii'chen incyaaahan' na nën ntyja 'naan' jon. Quitanguee'ho' jñ'oon na incyaa jon.

⁶Ndo' joo ndye nan'ñeen na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, xjen na jndyehan juu jñ'oonva', tyeta'ngiohan xen' tyuaachen, mioon jndyi tyuehan. ⁷Majo' sindyoo' Jesús na m'ahan. T'uui jonhan, tso jon ndëëhan:

—Quinan'quintyjaho'. Tyi'ntyueho'.

⁸Ndo' xjen na jndondëhan, min'ncüii ts'an tavijnty'iahan, xia'ntyi nquii Jesús vi m'aaan.

⁹Ndo' viochen xjen na tyecuehan juu tyo'ñeen, jaa' jñ'oon sinin Jesús ndëëhan, tso jon:

—Viochen xjen na ninvaa vant'ö, min'ncüii nnon ts'an tyi'ndueho' 'nan na jnty'iaho' quichen. Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ncü'io, ndë jo' ngüant'ö xcö. Juu xjen'ñeen vanaan na nnan'neinho' ndëë nn'an juu 'nan na jndë jnty'ia ndëëho'.

¹⁰Yajo' já na totsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, ta'x'ë nnon jon:

—Ndo' nn'an na conan'man nchu vaa tsi'man jñ'oon na tqen Moisés ¿Ndu conduehan na itsohan' na juu Elías ncüjee' jndyee, ndë jo' ncüjee' Cristo?

¹¹Jo' t'a Jesús jndyue':

—Mayuu' na conan'manhan na Elías ncüjee' jndyee, ndo' ntsijnda' jon tsoñ'en. ¹²Majo' ja matsjö ndëëho' na jndë tyjee' jon, min tataa' n'on nn'an ntyja 'naan' jon. Ndo' jnt'ahan yo jon cha'xjen na nt'ue n'onhan. Ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, majo'ntyi nnt'ahan yo ja.

¹³Jo' taa' n'ón na itsinin Jesús ndé ntyja 'naan' nquii Juan, tsan na totsiquindéé' nn'an.

Sin'man Jesús cüii yus'achjo na ve' coquiotohin
(Mr 9:14-29; Lc 9:37-43)

¹⁴Ndo' vi na jndé squé nt'á naijon na m'an nn'an na jndye jndyi'hin, jndyo sindyoo' cüii tsans'a na m'aan Jesús. Taco'xtye juu na tonnon jon. ¹⁵Itso juu:

—Nnda' ta, c'on' na ndyia' ro ntyji' yus'achjo jnda. Ee nay'oon jndyetyiahin ndo' ji vaa jndyi iquenon juu. Jndye jnda itsquioohan'hin quityquii' chon, ndo' mantyi quii' ndaa. ¹⁶Ndo' jndyoy'ónhin na m'an nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na mancya', majo' tyi'quindéé' nnan'n'manhan juu.

¹⁷Nqué na totsay'ón jñ'oon yo Jesús, t'a jon, tso jon ndé:

—O' nn'an na tyi'nin'cantyja n'onho' ja na conan'que'to n'onho'. ¿Tsa'nnda' xjen vio na icanhan' na nntjo ja yoho' na ntsi'manntyéchen ndéeho'? ¿Tsa'nnda' xuee na icanhan' na nts'a ts'ian quii' nt'anho' ata na ncüaa' ya n'onho' nchu vaa najnde na tsixuan Tyo'ts'on? Quindyoy'onho' yus'achjöhö' ntjoohin.

¹⁸Yajo' sityia' Jesús juu jndyetyia'ñeen ndo' yo najnde'han' s'aa jon na quindui'han' quii' ts'on yu'ñeen. Maninñoon' jn'man juu.

¹⁹Jndé na tui na nnda', yajo' já na conan'jón yo jñ'oon na toninncyaa jon, jnt'uí vi ntyja naijon na ninnqué yohin. Ta'x'é nnon jon:

—¿Ndu na tyi'quindéé' ntji' jndyetyia'ñeen?

²⁰Sentcúe' Jesús jñ'oon ndé, itso jon:

—Jnaan' na tyi'vantyja ya n'onho' Tyo'ts'on, jo' na tajndéé' jnt'aho'. Majo' tanin, min xe na aa chjo vantyja n'onho' cha'xjen quijndé cüii ntqueen' mostaza, majo' t'man ts'ian ndéé' nt'aho'. Min na covenantonho' ncüii na jndyaa' jndyi na nt'aho'han', na itsijonhan' juuhan' ngioho' cha'vijon tyo' t'man, majo' nndéé' nt'aho'. Quindueho' nnonhan': "Quenan' tonnön, cja' ndö'ñeenchen," Ndo' ngenaan'han'. Ee ta'n'an cüii nnon na tyi'je'quindéé' nt'aho' xe na aa covantyja n'onho'. ²¹Majo' jndyetyiamin' icanhan' na quityje ts'an 'han' ndyo ts'an ndo' na ntsinin juu nnon Tyo'ts'on cha' nndéé' ncüji' juuhan'.

Itsiquindy nnda' Jesús na nnan'cuee' nn'anhin
(Mr 9:30-32; Lc 9:43-45)

²²Ndo' viochen xjen na tomanty'í ndyuaa Galilea, tso Jesús ndé na juu jon na conduihin tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na coxen jon tsoñ'en nn'an, m'aan nin juu na minncyaa cüentahin nduee nn'an. ²³Ndo' nnan'cuee' nn'anhin, majo' xee na jndé ndye minncyaa Tyo'ts'on na ngüando' xco jon.

Vi na jndé jndyé na nnda', sichjoo' jndyihan' n'ón.

Tyion Jesús s'on cüentaa' vats'on t'man

²⁴Jndé na tuee' Jesús tsjoon Capernaum yo já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon toninncyaa jon, joo nn'an na cotye s'on cüentaa' vats'on t'man, squehan na m'aan Pedro. Jnduehan nnon jon:

—Juu tsan na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndéeho', ¿Aa tyi'ityion jon s'on cüentaa' vats'on t'man?

²⁵T'a Pedro, itso jon:

—Ityion jonhan'.

Jndé tiquiuu' chjo na tui na nnda', ndo' tuee' Pedro na vaa v'aa, tèquee' jon jo'. Ndo' Jesús je', tityuaa'ntyí jon, ta' jon na sinin jon jñ'oon tyi'quitsi'man nquii'han' nnon Pedro. Tso jon:

—U' Simón, ¿Nchu vaa macüji' cüenta? Joo nn'an na m'an n'ian t'man, ¿Nin nn'an matsitiu' na cot'ua nan'ñeen ts'ian ndéehin na quityionhan' s'onndyuaa? ¿Aa nn'an ndyuaahan na ntquenhan jñ'oon na quityion nan'ñeen s'on'ñeen, ndo' aa nn'an na ve' cotsque ya?

²⁶T'a Pedro 'ndyo jon, tso juu:

—Nn'an na ve' cotsque ya, joochan cont'a nanm'ann'ian t'man na quityionhan s'on'ñeen, chito nn'an na m'an ndyuaahan.

Tsochen Jesús:

—Yajo' joo nn'an ndyuaahan, tyi'icanhan' na ndyionhinhan'. ²⁷Majo' min na nnda', cha' tyi'nan'vjee nn'an na conan'ncüi s'on cüentaa' juu vats'on t'man, ndyion cha'xjen na nt'ue n'onhan. Mang'e jo' cja' 'ndyo ndaandue, cju' tsi'quintycüe. Quitscaa na ncüji' jndyee', quitsinuein' 'ndyo o', jo' ntji' cüii xoqitu' na juuhan' ndinonhan' na ndyion' ntyja njan ndo' yo ntyja 'nan'. Cayon'han', na nninncyah'an' ndëehan.

18

¿Nin juu na njonntyi tsixuan?

(Mr 9:33-37; Lc 9:46-48)

¹Majuuntyi xjen'ñeen já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, santýjá'cyá na m'aan jon. Ta'x'ë nnon jon, jndué:

—¿Nin juu nc'oon na njonntyichen conduihin najon na ityentjon Tyo'ts'on?

²Yajo' t'man Jesús ncüii yuchjo, tquen jonhin xoncüe quii' nt'án. ³Itso jon ndé:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëeho', icanhan' na quintcüe' n'onho' ntyja 'naan' 'nan na conan'tiuho', ndo' c'onho' cha'na yoquijndé na tyi'quinanchon joo na ndinjonhin, yajo' nndëe nnan'jonho' ntyja 'naan' na ityentjon Tyo'ts'on. ⁴Yajo' min'cya ro ts'an na iju'cjehin min tyi'quint'ue juu na ndiquinjonhin, itsijonhan'hin cha'na yuchjova. Juu tsan'ñeen njonntyichen conduihin najon na itye'ntjon nquii Tyo'ts'on. ⁵Ndo' minnichen ts'an na yo xuë iy'oon juu cüenta ncüii yuchjo cha'na yuvahin, ncö iy'oon tsan'ñeen cüenta.

Vaa na toncuu' xe na nt'aha 'nan tyia

(Mr 9:42-48; Lc 17:1-2)

⁶“Majo' min'ninchen ts'an na its'aa juu ncüii 'nan na ntyja 'naan'han' na ngacüaa' ncüiichen ts'an na tyi't'man na vantyja ts'on juu ja, yantyichen na nnan'tyen nn'an tosu t'man xtyo' tsan'ñeen ndo' quitjue'hanhin quii' ndaandue, cue' juu. ⁷Vi' jndyi na coquenon nn'an tsonnangue na jndye nnon 'nan tyia na cont'ahan na ntyja 'naan'han' na vacüaa' nn'an na tonnon Tyo'ts'on. Majo' tanchu ya, ng'e mancüixjen minhan'. Majo' juu ts'an na its'aa juu 'nan na ntyja 'naan'han' na ngacüaa' cüiichen ts'an na quits'aa juu 'nan tyia, vi' jndyi ngenon tsan'ñeen.

⁸“Cüii nt'ö', cüii ng'e', xe na aa ntyja 'naan'han' ngacüaa' 'u' na tonnon Tyo'ts'on na matsitja 'u', quen' xjen joochan' cha'vijon jndé tyje'han' na ntyque'han', cha' tantsitjanty 'u'. Ng'e yantyichen min xe na aa tyi'quindé 'u' cha' na nndëe ntsixuan' na tyi'quintycüii na ngüando' ñuan 'nan', chito na quindé 'u' ndo' na ntjue' ángeles 'u' quii' chon na tyi'jon quinduu'. ⁹Ndo' mantyi xe na aa ve' tsojnaan' 'nan na mandyia' its'aahan' na vacüaa' 'u' na matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on, quen' xjenhan' cha'vijon na macüji' ténnon' ndo' na ntyque'han' cha' tyi'ntsitjantyichen 'u'. Ee yantyichen ntsixuan' na tyi'quintycüii na ngüando' ñuan 'nan' min na ninncüii ténnon', chito na quindé vehan' ndo' na ntjue' ángeles 'u' quii' chon v'io.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' quitsman na tsu

(Lc 15:3-7)

¹⁰“Quitquenho' cüenta na tyi'cue' n'onho' ncüii joo nanmin na tyi't'man vantyja n'onhin. Matsjö ndëeho' joo ángeles cüenta nan'ñeen, ninncüii'chen cotsquehan na m'aan nquii tyëh'ö' na m'aan jon quiñoon'ndue, cotquenhan cüenta nin 'nan cont'a nn'an nan'ñeen. ¹¹Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, jndyö na ntsin'man ja ñuaan nn'an na tsuhan.

¹²“¿Nchu vaa cotji'ho' cüenta? Xe na aa m'aan ncüii ts'an na m'aan ncüii ciento quinman ntsjuen', ndo' tsu ncüii joo cho'ñeen, ¿Aa chi n'ndyii juu joo nenquenn'an ncho'nqui vantjo' ñjen cho'ñeen cjo' tyue' ndo' ngaquint'ue juu cho'ñeen na tsu? ¹³Ndo' vi na jndé ntjii jon juu o', jñ'oon na mayuu' nein'ntyichen jon yo juu quitsman'ñeen, chintyi

yo tsoñ'en quinman'ñeen na tyi'catsu o'. ¹⁴ Mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naan' Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue. Joo nn'an na tyi'njon conduihan, min'ncüiihan tyi'quint'ue ts'on jon na ngitsu ñuaanhan.

Nan'xuan jaa na quinan't'man nn'ön ntyjê

(Lc 17:3)

¹⁵ “Xe na aa m'aan cüii ty'iu' na vantyja ts'on na itsitjahin nnon', cüa, cja' cüan' ya'hin xjen na ninnquii juu. Quitsi'man' nnon juu na sitjahin. Ndo' xe na aa ndyii juu jñ'oon na tsu', yajo' jndê jnan'ntycüiiho' jñ'oon ndo' jndê tejnde'hin na ntjo ya ntcüe'hin tonnon nquii Tyo'ts'on. ¹⁶ Majo' xe na aa tyi'nin'quindyii juu jñ'oon na matsu', yajo' cayon' ncüii oo ve ts'an, c'ohan yo 'u' cha' nndyehan jñ'oon na conan'neinho' cha' cüaa' jnda' n'onhan nchu vaa jñ'oon jnan'neinho' yo juu tsan'ñeen. ¹⁷ Ndo' xe na aa min tyi'nin'quindyii juu jñ'oon na condue nan'ñeen, yajo' juu tmaan' nn'an na vantyja n'on Tyo'ts'on, quitsiquindy'i'hin ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Ndo' xe na aa majo'ntyti tyi'nin'quindyii juu jñ'oon na condue nan'ñeen nnon juu, yajo' ta'nan ncüiichen nnon na ndêê ntsa'. Cüji' cüenta na tsixuan juu yo ntyja 'nan' cha'vijon ts'an na tyi'tsit'maan' juu Tyo'ts'on, tsijonhan'hin cha'vijon ts'an ique s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma.

¹⁸ “Jñ'oon na mayuu' matsjö ndêêho', joo nn'an tsonnangue na jndê vantyja n'on, min'-cya ro jñ'oon na condueho' na tyi'quichuhan' na nnt'ahan, ntsijonhan' juu jñ'oon'ñeen cha'xjen na ntyjii Tyo'ts'on. Ndo' min'cya ro jñ'oon na condueho' na ndêê nt'a nn'an na vantyja n'on, mantyi ntsijonhan' juu jñ'oon'ñeen cha'xjen na ntyjii nquii jon.

¹⁹ “Mantyi matsjö ndêêho': Xe na aa ve 'o', nincüajon m'aan' n'onho' jñ'oon na cotanho' nnon Tyêhõ' na m'aan jon quiñoon'ndue, yajo' nndyii jon ndo' nninncyaa jon jñ'oon na cotanho'. ²⁰ Ee min'yuuchen na covancüi ve nn'an oo ndyehan na conan'jonhan ntyja njan, xoncüe quii' nt'anhan, jo' m'an.

²¹ Ndo' têtsindyoo' Pedro na m'aan Jesús. Taxee' juu nnon jon:

—Nnda' ta, ¿Tsa'nnda' jnda na chuhan' na quitsit'man ts'ön cüii ntyjê na itsitjahin mnõn? ¿Aa cüii ntyque' jnda?

²² Tso Jesús nnon juu:

—Chito aa matsjö nnon' na ninntyque' jnda. Matsjö na quitsit'man tson'hin ntyque' veel' jnda na ndyenn'an ncho'nqui. Ninnquii'chen quitsit'man tson'hin.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ve ts'an na chujnan

²³ “Mang'e na nnda' vaa, juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, cüaa' n'onho' nchu vaa na itsiquindyihan'. Itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii rey na sitiü jon na ntsijnda' jon tsa'nnda' tuee' na chujnan ncüii cüii ts'an cotsantyja naxen' jon yo ts'ian na m'aan jon.

²⁴ Xjen na ta' jon na icüji' jon cüenta na tsa'nnda' na chojnan nan'ñeen nnon jon, ndo' jndyoy'on nn'an ncüii ts'an na minyonchen s'on na chujnan juu nnon jon. ²⁵ Ndo' juu rey'ñeen, vi na jndê tqen jon cüenta na min'chjo ndiquindêê ndyion tsan'ñeehan', yajo' t'ua jon ts'ian na cüijnt'ua tsan'ñeen na ngaquee' juu na quitye'ntjontyen juu, ndo' majo'ntyti scuul' juu yo ndahan, yo nin'tsoñ'en 'naan' juu cha' nt'io na chujnan juu nnon jon. ²⁶ Ndo' juu tsan'ñeen na vantyja xen' rey'ñeen, tconxtye juu nnon jon, tocan juu vi naya'ñeen nnon jon. Tso juu: “Nnda' Ta, cyon' chjo na t'man tson' ja, cüendo' ya' chjo ndo' nndyionñ'ën na chöjnan nnon'.” ²⁷ Ndo' juu rey'ñeen ty'oon jon na ndyia' ro juu nchjii jon. Sit'man ts'on jonhin yo na ninvaañ'en na chujnan juu, ndo' siquindyaa ntcüe' jonhin.

²⁸ “Majo' xjen na jndui' juu quii' vaa' jon, tjonhin ncüiichen ntyje juu na ninncüii ts'ian m'anhan. Chujnan tsan'ñeen nnon juu nin'ncüii ciento s'on. T'uii juuhin, tonchje juu xtyo' tsan'ñeen. Sixuaa juu nnon tsan'ñeen: “Quityion' na chujnan' nnõn.” ²⁹ Yajo' tconxtye tsan'ñeen tonnon juu. S'aa juu ty'oohin: “Mac'an na quitsit'man chjo tson' ja, cüendo' ya' chjo ndo' nndyionñ'ën na chöjnan nnon'.” ³⁰ Majo' tatendoo' tsan'ñeen, matêquen juu jñ'oon nnon ts'ian. Tju' juu tsan'ñeen vancjo, ata xjen na ndyion juu na chujnan juu nnon tsan'ñeen. ³¹ Majo' vendyechen ntyjehan na mantyi conduihan

nn'an cotsantyja naxen' rey'ñeen, xjen na tquenhan cüenta na s'aa tsan'ñeen na nnda', sichjoo' jndyihan' n'onhan. Tyenan'quindyiihan nquii rey'ñeen tsoñ'en 'nan na jndë s'aa tsan'ñeen. ³²Ng'e na nnda', tqueen' nnda' jonhin, tso jon nnon juu: "U' na vi' jndyi ñuan tsixuan'. Ja sit'man ts'ön 'u' tsoñ'en na chujnan' nnön ng'e na sindyia' 'u' nnön. ³³Mang'e jo' ¿Aa chi mantyi chuhan' na cyon' na vi'ntyji' juu ty'iu' moso' cha'xjen ty'ön na vi'ntyji 'u'?" ³⁴Ndo' sijmiin' jndyihan' rey'ñeen. T'ua jon ts'ian na quitjue'han tsan'ñeen vancjo, ndo' quint'avi'han juu ata xjen na ndyionñ'en juu ninvaañ'en na chujnan juu nnon jon.

³⁵Yo jñ'oonva siquindë Jesús jñ'oon'ñeen na tyi'quitso nquii' jonhan', itso jon:

—Nquii Tyëhö' na m'aan quiñoon'ndue, mannda' vaa nts'aa jon yo 'o' xe na aa chito yo na xoncüee' n'onho' na nnan't'man n'onho' ntyjeho' ya na conan'tjahan ndëëho'.

19

Jñ'oon na si'man Jesús ntyja 'naan' na ndyuii' tson na toco ts'an

(Mr 10:1-12; Lc 16:18)

¹Jndë na sinin Jesús jñ'oonmin', yajo' jndui' jon ndyuaa Galilea, tja jon nt'ö Judea, ixndya jndaa Jordán. ²Ndo' jndye jndyi nn'an tyentyjahin toxen' jon. Tsoñ'en nn'an v'i na m'an jo', totsins'man jon nan'ñeen.

³Yajo' vendye nn'an tmaan' fariseos, jnan'ndyoo'han na m'aan jon na nt'ue n'onhan na quits'aa jon nciüi nnon cha' ntyja 'naan'han' ngacüaa'hin. Ta'xee'han nnon jon:

—Ntyja 'naan' jñ'oon na tyen Tyo'ts'on na iquenhan' xjen, ¿Aa ncyaaahan' na ntsityuii' ts'an tson na toco juu yo scuu' juu ng'e min'cya ro nciüi nnon na itsitja tsan'ñeen nnon juu?

⁴Jo' t'a Jesús jndyuehan:

—¿Aa min'jon tyi'conan'jn'aanho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na itsininhan' ntyja 'naan' na ta' jndyee jon na tquen jon tsoñ'en? Itsohan' na sia jon tsans'a yo tsanscu. ⁵Itsontyichen Jesús: "Mang'e na nnda', n'ndyii tsans'a tye juu, ndyee juu na ntjon' matyehin yo scuu' juu, ndo' vehan nin'ncüii ts'an nduihan." ⁶Mang'e juu jñ'oon'ñeen tsohan' na nnda', tyi'nan'xuanhan na ve ts'an, nanein ninncüii ts'an conduihan. Ndo' ng'e na nnda' vaa sijnda' nquii Tyo'ts'on, tyi'quichuhan' na ve' ts'an ntsityuii' ntyja na m'anhan.

⁷Ndo' nque fariseos'ñeen taxee'ntyichenhan nnon jon, jnduehan:

—Yajo' ¿Nin ng'e'ñeen na t'ua Moisés ts'ian na cüji ts'an jñ'oon na ndyuii' tson 'naan' juu yo scuu' juu, ndë jo' ncyaaahan' na n'ndyii juu tsan'ñeen?

⁸T'a Jesús jndyuehan:

—Ve' ng'e na que' jndyi n'onho' na itscu'han' na cüaa' n'onho' nchu vaa na sijnda' Tyo'ts'on, jo' na tyincyaa Moisés na ndëë nnan'tyuii'ho' tson 'naanho' yo ntcuho'. Majo' chito nnda' vaa na sijnda' Tyo'ts'on na minjndyee. ⁹Ncö matsjö ndëëho', nciüi tsans'a je', xe na aa ntsityuii' juu tson na toco juu yo scuu' juu ndo' ngoco juu yo cüiichen tsanscu, itsiqindyihan' na ve' m'aan ya juu yo tsanscu'ñeen. Nin'nquii'chen xe na aa m'aan scuu' juu yo cüiichen tsans'a na ve' ndö' ro, jo' vanaan na quityuii' tson na toco jon yo juu.

¹⁰Já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jndué nnon jon:

—Xe na aa nnda' vaa ntyja 'naan' ts'an yo scuu' jon, yantychen na tyi'ngoco jon.

¹¹T'a Jesús jndyué:

—O' condueho' na yantychen tyi'ngoco ts'an, majo' tyi'tsoñ'en nn'an nndëë nnt'ahan yo jñ'oonva'. Ve' jnda' nn'an na nndëë nta'nguee'han na nnda' ng'e na jndë tyincyaa Tyo'ts'on na condëë cont'ahinhan'. ¹²Ee m'an nn'an na tyi'quiconcohan ng'e tuihan na tyi'canhan'hin tsanscu, ndo' ñ'ehnan na tyi'quiconcohan ng'e na tui nasihin cha' tyi'nt-canhan'hin tsanscu. Ndo' ñ'en nn'an na conan'jnda' nquehin na tyi'nin'quiconcohan ng'e nin'quityentjonhan nnon nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue. Min'cya ro ts'an na ivaa' ts'on juu jñ'oonva' ndo' nndëë ntsiquindë juuhan', quitsiquindë juuhan'.

Ityio Jesús jn'aan yotsca

(Mr 10:13-16; Lc 18:15-17)

¹³ Vəndye nn'an na tyechohan yotsca na m'aan Jesús na quityio jon nt'ò jon cjo joo na ndyio jon jn'aa'nhin ndo' na can jon na quityio Tyo'ts'on jn'aa'n joo. Majo' já nn'an na conan'jón yo jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ty'iaá nan'ñeen. ¹⁴ Ndo' tso Jesús ndé:

— Qui'ndyeho' na quindyio ntyjaa' yotscahin' na m'an. Tyi'nan'ntcüe'ho'hin ng'e nque nn'an na nin'quinan'xuanhan yo juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an, chuhan' na quinan'xuanhan cha'na yotsca.

¹⁵ Ndo' vi jndé na tyio jon nt'ò jon cjo yotsca'ñeen, jndui' jon jo'.

Itsiniñ cüii tsantya yo Jesús

(Mr 10:17-31; Lc 18:18-30)

¹⁶ Cüii jon tyjee' cüii ts'an na tyi'tquechen na m'aan Jesús. Taxee' juu nnon jon:

— 'U' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndéé m'an, ¿Nin 'nan na njonntyi na chuhan' na quits'a ja cha' ntsixuan na tyi'quintycüii na vando' ñuan njan?

¹⁷ Sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu, itso jon:

— ¿Ndu na mavaxe' nnön ntyja 'naan' 'nan na njonchen na quitsa'? Xia'ntyí nquii Tyo'ts'on conduihin na njonchen. Majo' xe na aa nin'quitsixuan' na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'nan', juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', cüangue'han'.

¹⁸ Jo' taxee' juu nnon jon:

— ¿Nin jñ'oonhan'?

T'a Jesús 'ndyo juu:

— Tyi'ntscue' ts'an. Tyi'nc'on' yo cüiichen ts'an na ve' ndó' ro. Tyi'nch'ue' 'naan' ts'an. Tyi'ntsinin' quinto nacjoo' ts'an. ¹⁹ Juu tye' yo 'ndyo', quitsa' na njonhan, ndo' c'on' na ve'ntyji' cüiichen ts'an cha'xjen na ve'ntyjii nquii 'u'.

²⁰ Jo' t'a juu 'ndyo Jesús:

— Tsoñ'en jñ'oonmin' matsiquindéehan' xi' na tichjo ja. ¿Aa vaa ncüiichen nnon 'nan na icanchenhan' na quits'a?

²¹ T'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:

— Xe na aa nt'ue tson' na quindé ya ntsixuan' na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'nan', cja', quijndé' tsoñ'en 'nan' na min. S'on na ncyon' cüenta na njndé'han', ncyah'an' ndéé nannin'ñen'. Xe na aa ntsa' na nnda', ntsixuan' na tya 'u' tonnon Tyo'ts'on. Ndé jo' quindyotsijon 'u' yo juu ts'ian na mats'a.

²² Majo' xjen na jndyé juu jñ'oonva', jndye jndyi nnon tondyíi' n'ón. Jo' ta'x'é ndéé ntyjé, jndué:

²³ Jo' tso Jesús ndé já na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon:

— Jñ'oon mayuu' na matsjö ndéého', ncüii tsantya, jndyaa' jndyi na ntsijonhin nchu vaa na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan. ²⁴ Mantyi matsjö nnt'a ndéého', jndyaa'chen na ncju'cje cüii tsantya na ntsijonhin yo juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an, chichen na ngüequindyí' camello tsue' x'ee tsi'ncyaa.

²⁵ Majo' xjen na jndyé juu jñ'oonva', jndye jndyi nnon tondyíi' n'ón. Jo' ta'x'é ndéé ntyjé, jndué:

— Ng'e na nnda' vaa, ¿Nin ts'an nndéé ntsixuan juu na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan'?

²⁶ Jo' jndyíaa' Jesús ndé, tso jon:

— Min'ncüii nnon 'nan je'quindéé nts'aa ts'an na ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu. Majo' nquii jon tsoñ'en nnon condéé its'aa jon.

²⁷ Ndo' itso Pedro nnon Jesús:

— Manchji' na jndé jnty'é tsoñ'en cha' condéé conan'jón yo ts'ian na matsa'. ¿Nin naya na ncy'ón cüenta?

²⁸ T'a Jesús jndyúé, itso jon:

— Jñ'oon na mayuu' matsjö ndéého', juu xjen na nguaa tsonnangue xco, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ncjöquijman nnon silla na manin' ts'iaan' njan na taquintya na njon tsixuanhan' naijon na ntcóxën nn'an yo 'nan na jndé tont'ahan. Ndo' 'o' na jndé jnan'jonho' yo ja, mantyi nguaa ncho've silla

na manin' ts'iaan' 'naanho' na ntsacüendyuuaaho' na ngotoxenho' joo ncho've tmaan' ntyjeeho' nn'an Israel ntyja 'naan' na jndë tont'ahan. ²⁹Ndo' ncüii cüii ts'an na jndë jnty'ii juu vaa' juu, ndyee juu oo scuu' juu oo ntsinda juu, oo ndyuua 'naan' juu, ntyje juu nannon yo ntyje juu nanntcu ng'e na jndë vay'oon juu jñ'oon ntyja njan, xjen neinhin ncy'oon juu cüii ciento vee' jnda tsoñ'en nnon na jndë jnty'ii juu, ndo' nninncyaa Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. ³⁰Jndye nn'an m'an nanein na conan'tiu nquehin na njon conduihin, majo' ngüentyja xjen na ncju'cجهان'hin. Ndo' mantyi jndye nn'an na m'an nanein na tyi'hjon conduihan, majo' ndëcya ntsiquinjonha'n'hin.

20

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan nanntjon

¹ Sininntyichen Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii'han', tso jon: “Nquii Tyo'ts'on na ityentjon jon quiiñoon'ndue, itsijonhan'hin cha'vijon cüii patrón na vaa ntjon 'naan'. Vitsjoonya tēquint'ue patrón'ñeen nanntjon na ngoque'han ts'ian 'naan' jon. ² Ntjo ngiohan na tso jon ndëehan na ndyion jonhan ncüii denario na cüii xuee cha'xjen cota'ntjon nn'an. Jndë jo' jñon jonhan na quitsaquent'ahan ts'ian najon vaa ntjon 'naan' jon. ³ Ndo' cha'na ñjen na vitsjoon, tja nnda' jon quii' tsjoon, jo' ntjii jon mañoon vendye nn'an na tats'ian cont'a. ⁴ Tso jon ndëehan: “Cüa, c'oho' na vaa ntjon njan na quint'aho' ts'ian. Ja ndyiönho' cha'xjen na chuhan'.” Nan'ñeen ninñoon' ty'ehan. ⁵ Ndo' mantyi cha'na yajmin' tja nnda' jon quii' tsjoon. Ntjii nnda' jon mañoon nanntjon. Ndo' ya tuee' cha'na ndye na matman, majo'nty' s'aa jon. ⁶ Xjen vi manguee'vi' na 'on na matman, tja nnda' jon quii' tsjoon. Ntjiichen jon mañoon nn'an na ve' m'anchenhan. Tso jon ndëehan: “¿Ndu na cüa' xuee na m'anho' ntjoohin na tats'ian cont'aho'?” ⁷ Ndo' jo' jnduehan nnon jon: “Mayuu' ng'e tanin ts'an t'ua ts'ian ndé.” Yajo' tso jon ndëehan: “Ya xe na aa mantyi nc'oho' na vaa ntjon njan, jo' quint'aho' ts'ian, ja ndyiönho' cha'xjen na chuhan'.”

⁸ “Ndo' ya na tuee' na yon na matman, tso patrón nnon nquii moso tque 'naan' jon: “Cüan' nanntjon ndo' quityion'han na jnt'ahin ts'ian. Quityion' jndyee' joo nn'an na tyeque' na mats'ia. Chen chen ncyaa'han' ata ngyee'han' nn'an na tyeque' jndyee.” ⁹ Yajo' santyyaa' nn'an na tyeque' na 'on na matman. Ncüii ro ncüiihan ty'onhan cüenta na ncüii cüii denario cha'xjen na ngüantjon ts'an na ncüii xuee. ¹⁰ Ndo' ya na tuee'han' nn'an na tyeque' jndyee, jnan'tiuhan na jndantyichen nta'ntjonhan. Majo' ncüii ro ncüiihan, mantyi ty'onhan cüenta ncüii ncüii denario. ¹¹ Ndo' vi na jndë ty'onhan cüenta joo s'on'ñeen, ta'han na tyi'cavee' ngiohan yo nquii patrón'ñeen. ¹² Jnduehan nnon jon: “Joo nanmin' na tyeque' vi mats'iañ'en, ninncüii hora jnt'ahan ts'ian, majo' nincüajon tyion'han cha'xjen na tyion' já. Ndo' já cüa' xuee tonan'chón ndo' tonan'quii n'ón min na jmin' tondyiaa' ndo'cüjioon' já.” ¹³ Majo' t'a patrón 'ndyo cüii joo nan'ñeen, tso jon: “U', ¿Yuu vaa na matsitja ja nnon'?” “¿Aa chi jndë ntjo nchji' na ngüantjon' cüii denario cha'xjen cota'ntjon nn'an? ¹⁴ Cyon' s'on 'nan', cja' va'. Ncö ntyji xe na aa cüajon nin'quityiön tsanva' cha'xjen na matyiön 'u' min na tinioon' tēquee' juu. ¹⁵ ¿Aa matsit'u' na je'lquindë nts'a cha'xjen na nt'ue ts'ön yo xoquitu' njan? ¿Aa matsitëe' tson' ng'e ja tyi'ntycü'i?”

¹⁶ Ndo' tsontyichen Jesús:

–Juu jñ'oonva' na tyi'quitsjö nc'ihan', ndö vaa na nin'quitsi'manhan'. Nn'an na tyi'quinan'tiu na njon conduihan na tonnon Tyo'ts'on, nincüajon ntsit'maan' jonhan cha'xjen ntsit'maan' jon mañoon ntyjehan. Ndo' nn'an na conan'tiu nque na njon conduihan, ngüentyja xjen na mnintyi'ncyo na nincüajon nnan'xuanhan tonnon Tyo'ts'on cha'xjen min'cya ro ts'an.

Itsiquindy' nnda' Jesús na nnan'cuee' nn'anhin

(Mr 10:32-34; Lc 18:31-34)

¹⁷ Viochen xjen na ñjon Jesús nato na tja jon Jerusalén, já na ncho've já na tqueen' jon, tēchu jon já vi ntyja na ninnqué. Tso jon ndé:

¹⁸ —Quitquenho' cüenta, nanein co'ö Jerusalén. Ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, jo' nninncyaa ts'an cüenta ja nduee ntyee na conintque ndëe ntyjêehë nn'an judfos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés. Ndo' joo nan'ñeen nnt'ahan na quit'uiityenhan' ja na cü'io.
¹⁹ Nninncyahan cüenta ja nduee nn'an na mañoon tsjan conduihan na joo nan'ñeen nnan'cüejnaan'hin ja. Ntja'hin ja ndo' nt'ionhan ja tsonjn'aan na cü'io, majo' xee na jndë ndye ngüant'ö xcö.

*Jñ'oon na tcan ndyee Santiago yo Juan
 (Mr 10:35-45)*

²⁰ Scuu' juu Zebedeo yo ntsinda jon Santiago yo nin'Juan, jnan'ndyoo'han na m'aan Jesús. Tconxtye juu tonnon jon na ican juu vi naya'ñeen nnon jon. ²¹ Taxee' Jesús nnon jon:

—¿Nin 'nan nt'ue tson'?

T'a tsanscu'ñeen, itso juu:

—Ya na ngüentyja xjen na ntye'ntjon' nn'an, ncyaa' jñ'oon na ve ntsinda nanmin, nnan'jonhan ntyja na ndit'maan' 'u'. Cüiihan nc'oon ngia' tontyjaya ndo' cüiiichenhin nc'oon juu ngia' ntyjatymaan'.

²² Majo' t'a Jesús jndyue ve nan'ñeen, tso jon:

—Tyi'covaa' n'onho' nchu vaa icüji'han' jñ'oon na ican ndyeeho'. Juu navi' na ngenön, ¿Aa nndëe nnanho'han'? Ndo' ¿Aa nndëe nntjo ngioho' na ncüjeho' cha'xjen ntjo nchji na ncü'io?

T'ahan 'ndyo jon, jnduehan:

—Nndëe.

²³ Sentcüe' Jesús jñ'oon ndëehan, tso jon:

—Majnda' ngenonho' maninjuentyi navi' na ngenön. Ndo' icanhan' na quintjo ngioho' na nnan'cüje nn'an 'o' cha'xjen contjo ya nchji na ncü'io. Majo' chito ncö tsixuan na ntsijnt'a nin ts'an na ngüaquityen nc'ia tontyjaya oo tontyjatymaan'. Nquii Tyêhö' nninncyaa jon naya'ñeen ndëe joo nn'an na jndë sijnda' jon na ncy'onhan cüentahan'.

²⁴ Ndo' jo' ncüiiichen nqui já na totsaj'ón yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús, xjen na jndyé jñ'oon na tcan tsanscu'ñeen, jnan'vjé yantyé joo ve ntyjé nan'ñeen. ²⁵ Ng'e jo' tqueen' Jesús tsoñ'en já na m'aan jon. Tso jon ndé:

—'O' mangioho' na joo nn'an na conintquehan ncüii cüii tsonnangue conan'ntsahan ndëe nn'an na coto'xenhan. Ndo' nn'an na condit'man, cotoxenhan nn'an na m'an nacje 'naanhan. ²⁶ Majo' tyi'quichuhan' na 'o' nc'onho' na nnda' yo ntyjeho'. Ee minnichen cüii 'o' na ntyja ts'on juu na t'man nduihin quii' nt'anho', chuhan' na quityentjon juu ndëeho'. ²⁷ Ndo' min'cyaa ro cüii 'o' na ntyja ts'on juu na ncju'han'hin na tonnon, c'oon juu na xoncüee' ts'on juu na ntejndei juu 'o'. ²⁸ Quits'aa juu cha'xjen mats'a na condui ja nquii tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an. Jndyö na ntye'ntjón ndëe nn'an, chito na ntyentjonhan nnön. Ndo' mantyi na nninncyaa na cü'io na ndyiön jnan nn'an jndye jndyi cha' nndyaahan yo ntyja 'naan'han'.

*Sin'man Jesús ve tsannchjaan'
 (Mr 10:46-52; Lc 18:35-43)*

²⁹ Xjen na sant'uí tsjoon Jericó, tyentyja ncüii tmaan' nn'an naxen' Jesús. ³⁰ 'Ndyo nato'ñeen, jo' vendyuua ve nannchjan. Ya na jndyehan jñ'oon na juu Jesús venon jo', ta'han jnan'xuaahan, jnduehan:

—'U' ta na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'ia' ró nchji'.

³¹ Majo' joo nn'an na m'an jo', jnan'tyia'han joo nannchjan'ñeen na cüichen jndyuehan. Majo' joohan jndeintyichen jnan'xuaahan, jnduehan:

—Nnda' ta, 'u' na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'ia' ró nchji'.

³² Tëcüentyjee' Jesús, t'man jon nan'ñeen. Tso jon ndëehan:

—¿Nin 'nan nt'ue n'onho' na quits'a 'o'?

³³ T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:

—Nnda! ta, já nt'ue n'ón na nndëë njnty'ía.

³⁴Ndo! ty'oon Jesús na nty'ia rohin nchjii jon. Tyio jon nt'ö jon ndö'ndëëhan, ndo' ninñoon' xuee jnty'iahin. Tyentyjahin toxen' jon.

21

Tëquee' Jesús Jerusalén

(Mr 11:1-11; Lc 19:28-40; Jn 12:12-19)

¹Ndo! vi na jndë tindyo na ntsqué Jerusalén, na ndyoo' tyo' na m'an n'oon olivos, squé tsjoon Betfagé. Jo' joo ve ntyjë na cotsay'onhan yo jñ'oon toninncyaa Jesús, jñon jonhan ncüii nt'aa. ²Tso jon ndëëhan:

—Quitsaque'ho' tsjoon chjo na m'aanhan' tondëëho'. Jo' maquintyjachen nndioho' ncüii snonxque na tyen o' yo jnda o'. Quinan'quinan'ho' joo o', ndo' quindyoy'onho' cho'ñeen ntjoochin na m'an. ³Ndo! xe na aa ngüaxee' ts'an ndëëho' ndu na cotsay'onho' cho' ntsjuen' juu, jo' quinan'ntcüe'ho' jñ'oon nnon juu: “Nquii jon na t'man condit'man-hin ndë, icanhan' na nninjnt'ue jon joo o', ndo' ya na nndë, ntscüenon ntcüe' jon joo o'.”

⁴Nnda! tui cha' quitsquindëhan' juu jñ'oon na sinin Zacarías, ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguua. Ndö vaa jñ'oon na tji jon:

⁵Ndö jñ'oon na quindueho' ndëë nn'an tsjoon Sión: “Quitquenho' cüenta, nquii jon na taquintyja na t'man conduihin ndëëho', mancüjee' jon quii' nt'anho', ndyia' ts'on jon, ntjo jon cüii snon, jnda quoo' na ichu xu.” Ndö' vaa na siquindyi jñ'oon na tso tsan'ñeen.

⁶Ndo! jo' ve nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon toninncyaa Jesús, ty'ehan, jnt'ahan cha'xjen ts'ian na t'ua jon ndëëhan. ⁷Suehan, y'onhan snonxque'ñeen yo jnda o'. Ndo! tyiohan ndiaahan nquen' joo o' ndo' tantjo Jesús juu o'. ⁸Ndo! jndye jndyi nn'an tyenan'jonhan yo Jesús. Ñ'en vendyehan jnan'nueen'lon ndiaahan xoncüe nato yuu jon na vja jon. Ndo! vendyehan totyjehan nduee n'oon, totquenhinhan' nato'ñeen na jnt'ahan na njon jon. ⁹Ndo! nque nn'an na vel'jndyee yo nn'an na santya toxen' jon, ta'hin tonan'xuaahan, tonduehan:

—Cüit'maan' nquii jon na tuihin tsjan tsochihi David na jndyocahan'. T'man ityio Tyo'ts'on jn'aan nquii jon na ndyo jon yo najndeí na tsixuan nquii Tyo'ts'on na co'xen jon jaa. Quindit'maan'hin quiñoon'ndue.

¹⁰Xjen na tëquee' Jesús quityquii' Jerusalén, tondic'uaa jndyue nn'an na m'an juu tsjoon'ñeen, ta'x'ehan:

—Tsanvahin, ¿Nin ts'anhin?

¹¹Ndo! nn'an na ty'e yo jon, t'ahan, jnduehan:

—Ndö Jesús, nquii jon na incyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on. Jnan jon Nazaret nt'ö Galilea.

Tëquee' Jesús vats'on t'man

(Mr 11:15-19; Lc 19:45-48; Jn 2:13-22)

¹²Ndo! vi na jndë tëquee' Jesús vats'on t'man, tsoñ'en nn'an na condëëhan ndo' conan'jndahan 'nan jo', tji' jonhan. Ndo! siquityee' jon mesa 'naan nn'an na conan'jndyo s'on jo'. Majo'ntyí s'aa jon yo silla 'naan nn'an na condëë quintu'. ¹³Ndo! tso jon ndëë nan'ñeen:

—Jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsohan: “V'aa njan tsixuanhan' v'aa yuu jon na covatjon nn'an na conan'nein nnon Tyo'ts'on.” Majo' 'o' cont'aho' na tsixuanhan' cha'vijon tsë'tsjö' najjon cotoo' nannty'uee.

¹⁴Ndo! juu xjen na m'aan Jesús vats'on t'man'ñeen, sque nannchjan na m'aan jon yo nn'an na ndic'oca'. Ndo! sin'man jonhan. ¹⁵Ndo! nque ntyee na conintque vats'on'ñeen yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tqen Moisés, jnty'iahin ts'ian t'man na s'aa Jesús na itsin'man jon nn'an. Mantyí tondyehan na tonan'xuaa yotsca na

tondue joo: “Cüit'maan' nquii jon na tuihin tsjan tsochiihi David na jndyocahan'.” Ndo' na mnda' jndue yotsca'ñeen, majndeichen jnan'jmiin' ntyee'ñeen. ¹⁶Jo' jnduehan nnon Jesús:

—¿Aa mandyi' nchu vaa condue yotscamin?

T'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Mandyi. Ndo' 'o'je', ¿Aa min'jon taconan'jn'aanho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na itsohan'?:

'U' jndë sijnda' na yoquijndë yo yo'ndaa na ninvaa cotei',

nnaan't'maan' yo'ñeen ja yo na xoncüee' n'on joo.

¹⁷Jndë na tso Jesús na mnda', jnty'ii jon nan'ñeen, jndui' ntcüe' jon Jerusalén, tja jon tsjoon chjo Betania. Jo' ntjohin natsjon.

Tju' Jesús jñ'oonvi' nacjoo' ts'oon higuera

(Mr 11:12-14, 20-26)

¹⁸Tonco cüiichen xuee, xjen na vja ntcüe' jon Jerusalén, tyjee' na ninjndo' jon. ¹⁹Ndo' jndyiaa' jon cüii ts'oon higuera na minntyjee'han' 'ndyo nato'ñeen, têtsindyoo'hin nnonhan', majo' min'ncüii të higo tana ntjii jon, xia'ntyi ve' tscó t'uui'han'. Tso jon nnon ts'oon'ñeen:

—Tajon xuee vi ngaquichu' mnda' të 'u'.

Ndo' juu ts'oon'ñeen je', ninñoon' tcanhan'. ²⁰Já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon toninncyaa Jesús, ya na tqüén cüenta na tui na mnda', s'aahan' na ndicüaa' n'ón, jndüé nnon jon:

—¿Nchu tui na ninñoon' tcan ts'oonva'?

²¹Jo' t'a Jesús jndyué, itso jon:

—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', xe na aa covantya ja n'onho', ndo' min tyi'c'onho' na ve vaa na conan'tiuho', nndëë nt'aho' cha'na s'a juu ts'oon higuera'. Ndo' chito ve' xia'ntyi jo', mantyi nndëë nt'aho' min'cya ro nnon 'nan na ngioho' na jndyaa'han'. Ntsijonhan' juuhan' cha'vijon na nndueho' nnon tyo'va': “Quenan' ntjoochin. Cüa, cju'han' 'u' quityquii' ndaandue”, ndo' nndui na mnda'. ²²Ee ncüii cüii nnon jñ'oon na cotanho' na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, xe na aa vantya n'onho' na ncy'onho'han', mancüiixjen ncy'onho' cüentahan' cha'xjen na cotanho'.

Najndeí na tsixuan Jesús

(Mr 11:27-33; Lc 20:1-8)

²³Jndë na tui na mnda', tëquee' mnda' Jesús vats'on t'man. Viochen xjen na itsi'man jon ndëë nn'an na sque jo', nque ntyee na conintque yo nin'joo nn'an na conintque ndëë ntyjehan nn'an judíos, tentyjaa'han nnon jon. Tax'ehan nnon jon, jnduehan:

—¿Nin najndeí na matsixuan' na tji' nanmin' quii' vats'on? Ndo' ¿Nin nquii ts'an na tyincyaa na matsixuan'han'?

²⁴Jo' t'a jon jndyuehan, itso jon:

—Mantyi ja ngüax'ë cüii jñ'oon ndëëho'. Xe na aa nt'aho'han', yajo' mantyi ntsjö ndëëho' nin nquii tyincyaa najndeí na matsixuan na s'a na mnda'. ²⁵Ntyja 'naan' na totsiquindëë! Juan nn'an, ¿Nin juu t'ua ts'ian'ñeen nnon jon? ¿Aa nquii Tyo'ts'on jñonhin na quits'aa juu na mnda', ndo' aa ve' nn'an jndue na quits'aa juu ts'ian'ñeen?

Ndo' nan'ñeen je', ta'han, tonan'nein nquehan yo ntyjehan. Jnduehan:

—¿Nin jñ'oon nt'a na mnda' vaa na ivax'ee jon ndëë? Ee xe na aa nndüé na nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian'ñeen nnon Juan, yajo' ngitso jon ndëë: ¿Ndu na tatëntya n'onho' jñ'oon na totso juu Juan'ñeen? ²⁶Majo' xe na aa nndüé na juu najndeí na totsixuan jon jnanhan' ve' ntyja 'naan nn'an, joo nn'an na jndye jndyi'hin nndëë nt'uevi'han jaa ng'e tsoñ'ehan cotji'han cüenta na juu Juan tonduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.

²⁷Ndo' t'ahan 'ndyo Jesús, jnduehan:

—Juu Juan'ñeen, ntyja 'naan' ts'ian na totsixuan jon, min tyi'quindió nin juu t'ua ts'ian'ñeen nnon jon.

Yajo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Tanin, min ja xequitsjö ndëëho' nin juu na tyincyaa najnde'i na matsixuan na mats'a nan'min'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ve ts'an na ninncüii tye

²⁸Yajo' sininntyichen Jesús ndëë nan'ñeen:

—Ntsinën jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'. C'oon' n'onho' ntyja 'naan'han'. Tom'aan ncüii ts'an. Tom'an ve ntsinda jon nannon. Tso jon nnon jnda jon, tsan na tui jndyee: “U' jnda, xevahin cja' quitsa' ts'ian na vaa ntjon njan.” ²⁹T'a tsan'ñeen, itso juu: “Ja tye', tyi'cjötö.” Majo' vi jndëcyä scüejndyohan' 'nan na sitiü juu, tja juu, tëquits'aa juu ts'ian. ³⁰Ndo' vi jndëcyä, sindyoo' tyehan nnon ncüiichenhin. Majuuntyi jñ'oon tso jon nnon juu. T'a juu ndyö jon: “Ya tye', ncjö,” majo' tatja juu.

³¹Ndo' taxee' Jesús ndëë nan'ñeen, tso jon:

—Cüa je', quindueho', ¿Nin cüii na ve joohan jnt'ahan cha'xjen na nt'ue ts'on tyehan?

T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Jnda jon tsan na vejndyee.

Ndo' tso Jesús ndëëhan:

—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', nque nn'an na cotye s'on na cotyion nn'an ntyja 'naan' tsan'maants'ian tsjoon Roma ndo' mantyi joo nanntcuntjaa', tyuaa'ntyti nmimncyahan na ntye'ntjon Tyo'ts'onhin ntyja na cotsam'anhan, chito 'o'. ³²Ee tyjee' Juan quii' nt'anho' na toninncyaa jon jñ'oon na si'manhan' nchu vaa na chuhan' na c'onho' tonnon nquii Tyo'ts'on, majo' 'o' ta'nän tentyja n'onho' jñ'oon na toninncyaa jon. Majo' nque nn'an na cotye s'on na cotyion nn'an ntyja 'naan' gobiernon ndo' mantyi yo joo nanntcuntjaa', joohan tentyja n'onhan jñ'oon na toninncyaa juu Juan'ñeen. Ndo' 'o' min na jnty'iaho' na tui na nnda', majo' ta'nän ntcüe' n'onho' min tyi'cantlya n'onho' jñ'oon na toninncyaa jon.

Nn'an na totquen cüenta nt'ööntjon

(Mr 12:1-12; Lc 20:9-19)

³³“Nanein ntsinën cüiichen jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na cüaa' n'onho'han'. Tom'aan ncüii ts'an na vaa tyuaa 'naan' jon. Jnon' jon nt'ööntjon tëndöndyoo' tsjan. Ndo' tyii' jon teontjöt' xi'jndiohan'. Jndë jo' jñ'en jon pila yuu jon na ngocue ndaa' joo tëndöndyoo' tsjan na jndë jnty'ii nanntjon'ñeen. Jndë jo' sia jon cüii v'aandyë najion na nc'on ts'an na ntquen cüenta juu ntjon'ñeen. Jndë jo' sijnda' jon nin nn'an na nnt'a ts'ianhan', jndë jo' jndui' jon, tja jon cüiichen ndyuaa na tycya. ³⁴Ndo' ya na jndë tentyja xjen na jndë tqe tēhan', jñon jon mosoo' jon na m'an nan'ñeen na coquichohan tē na tantjon juu tyuaa 'naan' jon. ³⁵Majo' joo nn'an na cont'a ts'ian tyuaa 'naan' jon, ty'onhan joo moso'ñeen. Cüii tsan'ñeen tja'hanhin. Cüiichen tsan'ñeen jnan'cuee'hanhin. Ndo' tsan na jndë ndye, totuen'han ntjöt'hin. ³⁶Ndo' juu patrón'ñeen, xjen na jndyüi jon na nnda', jñon nnda' jon majndyentyichen mosoo' jon na m'an nan'ñeen. Majo' nin'cüajon jnt'ahan yo joo nan'ñeen.

³⁷“Na mats'iañ'en nquii tsans'a jnda jon, jñon jonhin na m'an nan'ñeen. Ee sitiü jon: “Mancüiixjen nt'ahan na njonhin.” ³⁸Majo' joo nan'ñeen na cont'a ts'ian, ya na jnty'iahan juu jnda nquii patrón'ñeen, jnduehan ndëë ntyjehan: “Ndö jnda nquii patrón. Tsanva', vi na jndë tue' tye juu, ntjo tyuaava nt'ö juu. Cüa, quinan'c'ueñin cha' 'naan' juu ntjohan' ndüë.” ³⁹Ndo' ty'onhanhin, tjue'hanhin toxen' juu ntjon'ñeen, ndo' jnan'cuee'han jon.

⁴⁰Taxee' Jesús ndëë nan'ñeen, tso jon:

—Juu ts'an na 'naan' ntjon'ñeen, xjen na ncüjee' nnda' jon, c'oon' n'onho' nin 'nan nts'aa jon yo joo nan'ñeen na cont'ahin ts'ian tyuaa 'naan' jon.

⁴¹T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:

—Majnda' na ntscüje jonhan ng'e tyia jndyi nan'xuanhan, ndo' nninncyaa jon juu ts'ian'ñeen ndëë mañoon nn'an na nninncyahan 'nan na ngüantjon tyuaa 'naan' jon xjen na ngue' ntjonhan'.

⁴²Ndo' sininntyichen Jesús ndëë nan'ñeen na sijoön' nquiihin na conduihin tsjö' ya. Tso jon:

—Joo albañil na conan'yahin tsjaan' v'aa, majuuto tsjò' na conduehin na tyi'je'cüi-jnt'uehan', majndë vaquityentyenhan' nquii najon na tjilhan' nquii tsjaan' v'aa. Nquii ta Tyo'ts'on sijnda' jon na nnda'. Ndo' ndicuee' na ncüaa' ya nn'òn na cojnty'ia na tuihan'. ⁴³Ng'e na nnda' vaa na tsi'man juu jñ'oon'va', ndò jñ'oon na matsjö ndëëho'. Juu na tyincyaa Tyo'ts'on na conan'jonho' ntyja 'naan' na itye'ntjon jon nn'an ntyja na cotsam'anhan, nciiji' ntcüe' jon na nan'xuanho'han', ndo' nninncyaa jon na mañoon nn'an nnan'xuanhan juu ts'ian'ñeen. Ndo' ndit'maan' jon ntyja 'naan' juu ts'ian na nt'a nan'ñeen. ⁴⁴Ndo' ntyja 'naan' tsjò'va' na sinën ndëëho', mimminchen ts'an na tyi'cüaa' ts'on juu ntyja njan, vi' ntjon tsan'ñeen cha'vijon ts'an na tonhin na tyioohin nacjoo' tsjò'. Majo' ts'an na tyi'cantya ts'on ja, majnda' nt'uiivi'han'hin ya na ngüentyja xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan nnon jon. Ntyja 'naan' 'nan na ngenon tsan'ñeen, itsijonhan' juuhan' cha'vijon na tyioo nciüi tsjò' t'man nacjoo' juu na sitiuu jndëhan'hin.

⁴⁵Ndo' joo jñ'oonmin' na tyi'quitso nquii' Jesús joohan', nque ntyee na conintque yo nn'an fariseos, vi na jndë jndyehan jñ'oon'ñeen, taa' n'onhan na tji' jonhan' ntyja 'naanhin. ⁴⁶Ng'e jo' nin'quit'uehan jon, majo' ncyaaahan nn'an na jndye jndyi'hin, ee nan'ñeen tji'hin cüenta na conduihin ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on.

22

*Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' na toco ts'an
(Lc 14:15-24)*

¹Cüiichen jon sinin nnda' Jesús ndëë ntyee na conintque yo nn'an fariseos. Sinin jon jñ'oon na tyi'quitso quii'han' ndëëhan:

²—Juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon nciüi rey na s'aa jon nguee t'man na ngoco tsans'a jnda jon. ³T'ua jon ts'ian ndëë mosoo' jon na quitaquitqueen'han tsoñ'en nn'an na jndë siquindyii jon na ncyohan nguee na its'aa jon. Majo' joo nan'ñeen tajnt'ue n'onhan. ⁴Ng'e jo' jñonchen jon moso, tso jon ndëëhan: Quindueho' ndëë nn'an na jndë siquindyi ja na ncyohan ng'e jndë min cje 'nan na nninjnt'ue na ngoco juu tsans'a jnda. Jndë isciijë ndoro yo minndyechen quioo' na jndë siqui'mën, jndë tijñ'oon' tsoñ'en, mang'e jo' ncyohan nguee na ngoco juu tsans'a jnda. ⁵Majo' joo nan'ñeen je', tyi'quinan'jñ'oon'han juu jñ'oon na tyej'on mosoo' jon. Nciüi joohan tēquits'aa juu ts'ian tyuaa 'naan' juu. Nciüiichenhin tēquijndëë juu 'nan. ⁶Ndo' minndye nan'ñeen t'uehin mosoo' jon, ji vaa jndyi tja' nan'ñeen joohan ata jnan'cüjehanhin. ⁷Ndo' vi jndë taa' ts'on juu rey'ñeen na nnda' tont'la nn'an mosoo' jon, siv'ii jndyi jon. Jo' jñon jon sondaro 'naan' jon na quitsanan'cüjehan nan'ñeen. Ndo' jñonhan chon tsjoon nan'ñeen. ⁸Jndë jo' tso jon ndëë minndye mosoo' jon: Tsoñ'en jndë tijnda' ya na ndit'maan' na ngoco tsans'a jnda, majo' nn'an na tquën' jndyëë na ncyohin ngueeva, taviquinan'xuanhin na nts'a na njonhan. ⁹Nanein c'oho' nquii nata t'man, jo' qui'manho' nciüi cüii ts'an na ntjonho' jo'. Quindueho' ndëëhan na quindyontyjaa'han na icoco juu jnda. ¹⁰Ndo' joo moso'ñeen, jndui'han, jndyi'han nata quii' tsjoon. Jnan'ncüiian tsoñ'en nn'an na tjonhan. Ñ'en nn'an na tyia nn'anhan ndo' ñ'en nn'an na ya nn'an. Ve' nda' ro s'aahan' na too' v'aa yo nn'an na jnan'ncüiian na toco jnda nquii rey'ñeen.

¹¹Majo' nquii jon, xjen na tēquee' jon na minncyaa jon ts'on nn'an'ñeen, jndyiaa' jon nciüi ts'an na tyi'cüe juu ndiaa cha'xjen juu ndiaa cocüe nn'an na conan'jonhan ya na ngoco ts'an. ¹²Itso jon nnon juu: “U' ntyjë, ¿Ndu na jndyoque' ntjoohin ndo' min tyi'cüe' ndiaa cha'xjen na cocüe nn'an ya na icoco ts'an?” Majo' tsan'ñeen, min'ncüii jñ'oon ta'nan t'a. ¹³Jo' juu rey'ñeen tso jon ndëë nn'an na cotye'ntjon nnon jon: “Quinan'tyenho' ng'ee tsanva' yo nt'ò juu. Ndo' quitjue'ho'hin ch'en najon najaan jndyi. Jo' yuu na cotyuee nn'an ndo' cocüa'hin ndi'n'onhin na iquii jndyihan'hin.”

¹⁴Ndo' sintycüii Jesús jñ'oonva', itsontyichen jon:

—Jndye jndyi nn'an na i'man Tyo'ts'on na quintcüe' n'onhin yo jnanhin, majo' tyi'jndyehin icijji jon na nnan'xuanhan cüentaa' jon.

Nan'xuan na quityiön s'on cüentaa' gobiernon

(Mr 12:13-17; Lc 20:20-26)

¹⁵ Yajo' jndui' nn'an fariseos'ñeen, jnan'nein nquehan yo ntyjehan nchu vaa nquii nnt'ahan na quit'uiivi'han' Jesús tsojnaan' joo jñ'oon na itsinin jon. ¹⁶ Jndë jo' jñonhan vendye ntyjehan yo nn'an tmaan' cüentaa' Herodes na quitsataxee' nan'ñeen nnon Jesús. Ty'ehan, jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, mangió na condui 'u' ts'an na tyi'je'quitsivi'nn'an'. Jñ'oon na mayuu' na matsi'man' ndé nchu vaa na nt'ue ts'on Tyo'ts'on yo nn'an. Min tamatyi' cüenta nchu vaa na conan'tiu nn'an oo nchu vaa nan'xuanhan. ¹⁷ Quitsu' nndyé nchu vaa matsitiu': ¿Aa chuhan' na quityiön s'on nnon tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma, oo aa tyi'quichuhan'?

¹⁸ Majo' taa' ts'on Jesús manyan na nan'xuanhan. Tso jon ndëëhan:

—'O' na ve vaa na conan'tiuho', ¿Ndu na jen cojnt'ueho' nchu vaa nquii nt'aho' cha' quit'uiivi'han' ja? ¹⁹ Cüa, quinan'manho' nnön cüii xoquitu' na cotyionho' s'on na ican gobiernon.

Yajo' tji'han ncüii s'on denario, jnan'manhinhan' nnon jon. ²⁰ Ndo' taxee' jon ndëëhan:

—Juu xoquitu'vahin, ¿Nin ts'an 'ndyo nnon na chuu'han'? Ndo' ntjimin, ¿Nin ts'an xuee'han'?

²¹ T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Ndö 'ndyo nnon nquii tsanm'aants'ian t'man yo xuee' nquii jon.

Jo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan:

—Jo' nquii tsanm'aants'ian t'man, quityionho' s'on nnon jon na tsixuan jon na ncy'oon jon cüentahan'. Ndo' mantyi tsoñ'en na vacüja'han' Tyo'ts'on, ncyaho'han' cüentaa' nquii jon.

²² Ndo' vi na jndë jndyehan na nnda', vacue m'aan' n'onhan na nnda' vaa na tso jon. Jnty'ehin jon, ty'ehin.

Cota'xee'han ntyja 'naan' na nta'ndo' xco nn'an

(Mr 12:18-27; Lc 20:27-40)

²³ Maninjuuntyi xee'ñeen sque nn'an tmaan' saduceos na m'aan Jesús. Quii jndyue nan'ñeen na joo nn'an na jndë tjë, tyi'je'quita'ndo' xcohan. Ndö vaa jñ'oon jnduehan nnon jon:

²⁴ —Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, juu jñ'oon na ty'ön cüenta na tqen Moisés icoxenhan' na ncüii tsans'a, xe na aa tue' juu ndo' min ta'nan ntsinda jon yo scuu' jon, yajo' ijndei'han' na juu tyje ts'oo'ñeen ngoco juu yo scuu' tsoxio juu. Nc'oon ntsinda juu yo juu tsanscu'ñeen cha' ntsinonhan' na tantsinda xio juu na tui. ²⁵ Ndö vaa 'nan na tui, cüii jon quii' nt'án tom'an ntyque' nannon na nincüii ts'an ntsindahan. Juu tsantque toco juu, majo' tue' juu. Tantsinda juu yo scuu' juu. Jo' tyje juu ts'oo'ñeen, toco juu yo scuu' tsoxio juu. ²⁶ Ndo' majo'ntyti tsans'a na jndë ve, ta'nan ntsinda juu yo tsanscu'ñeen xjen na tue' juu. Majo'ntyti tjon tsan na jndë ndye, ndo' manincüajon ata tsan na jndë ntyque'. ²⁷ Ndo' mats'iañ'en mantyi nquii tsanscu'ñeen, tue' juu. ²⁸ Ta, juu jñ'oonva na nin'quita'x'é nnon'. Juu xjen na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, ¿Nin ncüii joo na ntyque'hin na ndiscuhin juu tsanscu'ñeen? Ng'e ninvaa na ntyque' nan'ñeen tondiscuhin jon.

²⁹ T'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—'O' cochue' n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva', ng'e min na conan'jn'aanho' jñ'oon na tqen Tyo'ts'on na vaa, majo' tyi'covaa' n'onho' nin 'nan nin'quitsiquindyihan'. Min ndicüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu najndei na condui jon. ³⁰ Ee juu xjen na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, taxe'quitonco nnda'han, min nannon, min namtcu. Ee juu xjen'ñeen nnan'xuanhan cha'na ángeles na m'an quiñoon'ndue. ³¹ Ndo' mantyi juu jñ'oon na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, ¿Aa min'jon tyi'conan'jn'aanho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndë jndui na itso jon: ³² “Ja condui Tyo'ts'on na totsit'maan' Abraham, yo Isaac ndo' yo

nin'Jacob.” Mang'e na tso jon na nnda', itsiquindyihan' na conduihin Tyo'ts'on ntyja 'naan nn'an na cota'ndo', chito ntyja 'naan nt'oo.

³³ Ndo' nn'an na jndye jndyi'hin, xjen na jndyehan na sinin jon jñ'oonmin', vacue tom'aan' n'onhan jñ'oon na tots'i'man jon.

Jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xehan', jaa'ntyi tsixuanhan'

(Mr 12:28-34)

³⁴ Joo nn'an tmaan' fariseos jndyehan na juu jñ'oon na sinin Jesús, sichenhan' jndyue ntyjehan nn'an saduceos'ñeen, ng'e jo' jnan'ncüihan ntyjehan. ³⁵ Ndo' ncüii joohin, ts'an na tsi'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na ico'xehan' na tqwen Moisés, taxee' jon ncüii jñ'oon nnon Jesús na nt'ue juu na juu jñ'oon na ntsintcüe' jon, ndëë nninjnt'uehin juuhan' na quit'uiihan' jon. Tso juu:

³⁶ —'U' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on, quityquii' jñ'oon' jon na tqwen Moisés, ¿Nin jñ'oon na t'manntyi na ico'xehan'?

³⁷ T'a Jesús 'ndyo tsan'ñeen, tso jon:

—“Juu jñ'oon na njonntyichen tsixuanhan', ndo' na t'manntyichen ico'xehan', ndö vaa na itsohan': Nquii Tyo'ts'on na conduihin na co'xen jon 'u', cüivintyji'hin yo na mancha'chen tson' yo ninvaa ñuan', yo tsoñ'en 'nan na matsitiu'.” ³⁸ Juu jñ'oonva' na ico'xehan', juuhan' njonntyichenhan' ndo' juuhan' navejndyee ngue quityquii' tsoñ'en jñ'oon na ico'xehan'. ³⁹ Ndo' jñ'oon na jndë ve itsijonhan' juuhan' cha'na juu jñ'oon'ñeen. Ndö vaa na itsohan': “Cüive'nchji' minninchen ts'an cha'xjen ve'nchjii nquii 'u'.” ⁴⁰ Joo ve jñ'oonmin' conduihan' x'ee tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na tqwen Moisés yo jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncyaa nn'an ndyu na toxen'chen na tonduehan nchu vaa 'nan na nguua.

Cristo conduihin Jnda Tyo'ts'on

(Mr 12:35-37; Lc 20:41-44)

⁴¹ Viochen xjen na ninvaa m'an nn'an tmaan' fariseos, taxee' Jesús cüii jñ'oon ndëëhan. ⁴² Tso jon:

—¿Nchu vaa na cotji'ho' cüenta ntyja 'naan' nquii juu na conduihin Cristo? ¿Nin ts'an tsjan 'naan'hin?

T'ahan, jnduehan nnon jon:

—Conduihin tsjan David na jndyocahan'.

⁴³ Ndo' tso jon ndëëhan:

—Mayuu' na nnda'. Ndo' nquii David yo na tyincyaa Espíritu Santo na jnda' xquen jon, tji jon ncüii jñ'oon ntyja 'naan' Cristo, tsjan 'naan' nquii jon na jndyocahan', na itso jon na ityentjon Cristo jon. Ndö juu jñ'oon na tji David, ndö vaa na itsiquindyihan':

⁴⁴ Nquii ta Tyo'ts'on ico'xen jon tsoñ'en, tso jon nnon nquii jon na conduihin na ityentjon jon ja:

“Quijman' n'cia ntyjaya najjon na itsit'maan'han' 'u' ata xjen nque nn'an na jndohan 'u' jndë tju'cjëhan nacje 'nan'.”

⁴⁵ Ndo' tsontyichen Jesús:

—Ndö vaa jñ'oon mavax'ë ndëëho': Juu David itso jon na nquii Cristo conduihin tsjan 'naan' nquii jon na jndyocahan', yajo' ¿Nchu vaa na itso jon na nquii Cristo conduihin nquii ta na ityentjon jonhin'?”

⁴⁶ Majo' min'ncüii joo nan'ñeen tyi'quindëë nt'ahin yo jñ'oon na taxee' jon. Ndo' mantyi xuee na tacachenhan', tavi 'nan ts'an ty'oon na t'man ts'on na ngüaxee'ntyichen jñ'oon nnon Jesús.

23

Ncyaa Jesús jnan fariseos yo nn'an na conan'manhan nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tqwen Moisés

(Mr 12:38-40; Lc 11:37-54; 20:45-47)

¹ Jndë jo' sinin Jesús ndëë nn'an na jndye jndyi'hin yo ndé já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon:

²—Nque nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tqwen Moisés yo joo nn'an tmaan' fariseos, ty'onhan cüenta juu ts'ian na totsixuan Moisés na quinan'quindy-ihinho' nchu vaa tsi'man juu jñ'oon na tqwen tsan'ñeen. ³ Mang'e jo' quitquenho' cüenta jñ'oon na conan'manhan. Ndo' quinan'quindêho' tsoñ'en cha'xjen na coto'xenhan na quint'aho'. Majo' tyi'ntsantjaho' cha'na cont'a nquehan, ee joohan ya jñ'oon na coninncyahan, majo' ñoon ñoon 'nan na cont'ahan. ⁴Ee nquehan cotquenh jñ'oon na ijndei'han' na quinan'quindê nn'anhan' na itsijonhan' juuhan' cha'vijon conan'tyenhan ncüii xu na ja na cotyiohinhan' quitya' nn'an. Majo' min nquehan tyi'je'quityi'han min ve' nin'ncüii ndëë ndueehan na ntejdeihan nan'ñeen. ⁵Tsoñ'en 'nan na cont'ahan, cont'ahinhan' cha' quitquen nn'an cüenta na jen conan'quindêhan. Min ntjan na ntuein chjo na chuu' jñ'oon' Tyo'ts'on, conan'tyehinhan' quitahan yo ndueehan. Joo jñ'oon'ñeen tji nquehinhan' nnon ntjan'ñeen. Cont'ahin na nnda' cha' quitquen ntjehin cüenta na njon jndy ngiohan juu jñ'oon' jon. Ndo' mantyi ndiaatonco na cüehin, toncontyichen nman 'ndyohan' cont'ahan, chichen ndiaa' min'cya ro ts'an. ⁶Ndo' mantyi ya na covee' ngeue, cojoo' n'onhan na nquehan ngüendyuua naijon na itsiqinjonntyichenhan'hin. Ndo' ya na covancüi nn'an vats'on, cojnt'uehan silla na tonnonntyichen naijon na ndit'maan'hin. ⁷Mantyi cavee' jndy ngiohan na nninncyaa ts'an ts'on joohan xoncüe ts'ua, ndo' na quindue nn'an ndëehan na mastrohin na conan'manhin jñ'oon na tqwen Moisés.

⁸“Majo' 'o' tyi'jnt'ueho' na quindue nn'an mastro 'o', ng'e tsoñ'enho' conduiho' ntyje nqueho', ndo' xia'nty nquii Cristo conduihin mastro 'naanho'. ⁹Min tyi'nant't'maan' 'o' ncüii ts'an tsonnangue na ndueho' na conduihin tyeho'. Ng'e ninncüiihin na conduihin Tyeho', nquii jon na m'aan jon quiñoon'ndue. ¹⁰Min tyi'ninncyaho' na ndue nn'an na 'o' conduiho' nn'an na co'o jndyeeho', ng'e xia'nty nquii Cristo conduihin na vja jndyee jon tondeëho'. ¹¹Ndo' minnichen ts'an na t'manntyi conduihin quii' nt'anho', chuhan' na quitye'ntjon juu ndëëho'. ¹²Min'cya ro ts'an na itsiqinjon nquiihin, ncju'cje Tyo'ts'onhin. Ndo' minnichen ts'an na iju'cje nquiihin, ntsiqinjon Tyo'ts'onhin.

¹³“‘O' nn'an fariseos yo 'o' nn'an na conan'manho' jñ'oon na tqwen Moisés, vi' jndy ntquenonho'. 'O' ve' cont'a nqueho' na jen ya nn'anho', majo' cot'ioo'ho' ndëë nn'an cha' tyi'ndëë nnan'jonhan yo na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an. 'O' tyi'quita'nguee'ho' na ntye'n-tjon jonho', ndo' joo nn'an na nin'quinan'jonhan ntyja 'naan'han', conan'tcüe'ho'hin. Nqueho' tyi'nin'quityii'ho' juu na ityentjon jon, min tyi'nin'ncyaho' na ngoque' nn'an ntyja 'naan'han'.

¹⁴“‘O' nn'an tmaan' fariseos yo 'o' nn'an na conan'manho' jñ'oon na tqwen Moisés, vi' jndy ntquenonho'. 'O' ve' cont'a nqueho' na njon jndy Tyo'ts'on ngioho'. Majo' joo nanntcu ninnque, cotyeho' nt'aahan, ndo' cha' nnan'tiu nn'an na njon jndy Tyo'ts'on ngiohan, jndye jñ'oon conan'neinho' nnon jon cha' tyi'ntsi'man nquii'han' na vi' nn'an 'o'. Mang'e jo' juu xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahin nnon jon, t'manntyichen nt'uiivi'han' 'o'.

¹⁵“‘O' nn'an tmaan' fariseos yo 'o' nn'an na conan'manho' nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqwen Moisés, vi' jndy ntquenonho'. Ee 'o' ve' cont'a nqueho' na ya jndy nn'anho'. 'O' tycya coma'ndyi'ho' ata covet'ioho' ndaandue na cojnt'ueho' min ninncüii ts'an na ntsijonhin yo jñ'oon na coninncyaho'. Ndo' ya na jndê jndê jnt'aho' na vantyja juu cha'xjen cont'aho', yajo' vjay'oonhan'hin na ji vaachen nts'aa juu. Ndo' na nnda', jaa'ntyichen nt'uiivi'han'hin quii' v'io, chichen 'o'.

¹⁶“‘Vi' jndy ntquenonho', 'o' na conan'manho' ndëë ntyjeeho', majo' itsijonhan' 'o' cha'vijon nannchjan. Ee ya na icüji' ts'an xuee' vats'on t'man, cha' quitsi'manhan' na ntyjii Tyo'ts'on na jñ'oon mayuu' itsinin juu, condueho' na tyi'jaa' jñ'oon'ñeen na iquentyen juu nacjoo' juu. Majo' condueho' na juu jñ'oon na ncüji' ts'an xuee' s'on ijan na tcüe' vats'on t'man cha' quitsi'manhan' na ntyjii Tyo'ts'on na jñ'oon mayuu' itso juu, juu jñ'oon'ñeen cotji'ho' cüenta ja'ntyichenhan'. ¹⁷'O' nan' jndy nquenho'. Nan'xuanho' na nchjan yantyiho'. Ee ¿Nin cüii na ve nan'min' njonntyichen tsixuanhan'? Juu s'on ijan tyi'njonchen tsixuanhan' ng'e joo 'nan na jndê yo s'on'ñeen, iquenh' joohan'

cüentaa' Tyo'ts'on ng'e itsixuanhan' ntyja 'naan' nquii vats'on t'man. ¹⁸ Ndo' mantyi condueho' xjen na icüjji' ts'an xuee' nnontyiu quii' vats'on t'man cha' quitsi'manhan' na ntyjii Tyo'ts'on na mayuu' jñ'oon na itso juu, tyi'jaa' jñ'oon icüjji' juu. Majo' condueho' na juu jñ'oon tji' ts'an xjen na icüjji' juu xuee' s'i quioo' na cotyio nn'an nnontyiu'ñeen cha' quitsi'manhan' na ntyjii Tyo'ts'on jñ'oon na mayuu' condueho', juu jñ'oon'ñeen jaa'chenhan'. ¹⁹ 'O' nan' jndyi nquenho'. Quindëñ'en nan'xuanho' nannchjanho'. Ee çNin cüii na ve nan'min' njonntyichen tsixuanhan'? Juu s'i quioo' na cotyio nn'an nnontyiu'ñeen tyi'cüentyja na njonchen conduihan'. Ee juu nnontyiu naijon contyjo si'ñeen, juuhan' njonchen tsixuanhan' ng'e ntyja 'naan'han' iquenhan' si'ñeen cüentaa' Tyo'ts'on. ²⁰ Jo', juu ts'an na iquentyen ncüii jñ'oon nacjoo' nquii xjen na icüjji' juu xuee' nnontyiu quii' vats'on t'man cha' quitsi'manhan' na mayuu' jñ'oon tso juu, chito xia'nty ntyja 'naan' nnontyiu'ñeen iquentyen juu jñ'oon, mantyi iy'oonhan' tsoñ'en 'nan na contyjo nacjoo'han'. ²¹ Ndo' juu ts'an na iquentyen ncüii jñ'oon nacjoo' nquii na icüjji' juu xuee' vats'on t'man, chito ixia'nty ntyja 'naan'han' iquentyen juu jñ'oon, ndo' mantyi iy'oonhan' nquii Tyo'ts'on na m'aan jon jo'. ²² Ndo' juu ts'an na iquentyen ncüii jñ'oon nacjoo' nquii na icüjji' juu xuee' quiñoon'ndue, chito xia'nty ntyja 'naan'han' iquentyen juu jñ'oon, mantyi iy'oonhan' juu silla na manin'ts'iaan' 'naan' Tyo'ts'on ndo' mantyi yo nquii jon na vequityen jonhan'.

²³ "'O' nn'an fariseos yo 'o' na conan'manho' nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tqen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee 'o' ve' cont'a nqueho' na conduiho' nn'an na conan'quindë. Ee coninncyaho' diezmo cüentaa' Tyo'ts'on ntyja 'naan' na cove' ntjon 'naanho', ata min ve' tso quichi menta yo tso anís yo ntqueen' cominon na coninncyaho', majo' juu jñ'oon na jaa'nty tyquii' jñ'oon na tqen Moisés, tyi'nin'quita'nguee'ho'han'. Joo jñ'oon'ñeen conan'manhan' nchu vaa na nc'onho' cha'xjen na chuhan' tonnon Tyo'ts'on, yo na quinan'vengioho' nn'an ndo' mantyi quinan'quindëho' jñ'oon na condueho'. Ee cha'xjen na itsohan' na coninncyaho' diezmo, mantyi quinan'quindëho' jñ'oonmin' na njonntyichen conduihan' na tqen Moisés. ²⁴ Itsijonhan' 'o' cha'na nn'an na conan'cü'aa'hanhan ndaatoo na covehan cha' ncüjji'han' quioo' quijndë, majo' tyi'quitquenhan cüenta na tondye tsjo'ñeen, jo' ñjon ncüii camello tue'. Ee cojoo' n'onho' na nin'quinan'quindëho' jñ'oon na tyi't'manchen nan'xuanhan', majo' jñ'oon na njonntyichen tyi'nin'quinan'quindëho'han'. Mang'e na nnda', 'o' nan'xuanho' nn'an na conan'manho' nato ndëë nn'an, majo' nqueho' conduiho' cha'vijon nannchjanho' na cove'jndyeeho' ndëëhan.

²⁵ "'O' nn'an fariseos yo 'o' nn'an na conan'manho' nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee 'o' ve' cont'a nqueho' na ya jndyi nn'anho' majo' juu na cotsam'anho', itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na ya ya itsintju' juu naxen' vaso yo xio, majo' quityquii'han' ty'a jndyihan'. Ee 'nan na cocüa'ho' na ñjonhan' jo', nan'xuanhan' 'naan nn'an na conty'ueeho' yo na tyi'nin'quitquen nqueho' xjen yo 'nan na nt'ue jndyi n'onho'. ²⁶ 'O' nn'an fariseos, 'o' conduiho' cha'vijon nannchjan. Nqueho' quitquen jndyoyuho' na tonnon Tyo'ts'on, yajo' ntyja 'naanho' ntsijonhan' cha'vijon na jndë jnan'ntju' 'o' quityquii' vaso yo xio. Ndo' na nnda', nts'aahan' na cüejon ntju' quityquii'han' yo naxen'han'.

²⁷ "'O' nn'an fariseos yo 'o' na conan'manho' nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee 'o' ve' cont'a nqueho' na ya jndyi nn'anho'. Majo' itsijonhan' 'o' cha'na ndi'nt'ua na ve' cjoan' quichi' jndyi ndyiaa' ts'an, majo' quityquii'han' too' ndi' nt'oo yo tsochen nnon 'nan ty'a nan'xuanhan'. ²⁸ Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naanho' ee tondëë nn'an cont'aho' na jen ya nn'anho', majo' tyquii' n'onho' ninnquii'chen ve vaa na conan'tiuho', yo na too'chenhan' m'aan 'nan tyia.

²⁹ "'O' nn'an fariseos yo 'o' na conan'manho' nchu vaa siquindy jñ'oon na tqen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee ve' cont'a nqueho' na jen ya nn'anho'. Ee conan'yaho' ndi'nt'ua 'naan nque nn'an na toninncyahin jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' mantyi conan'tycüi'ho' ndi'nt'ua 'naan nt'oo na

totsam'anhan yo na chuhan'. ³⁰Ndo' condueho' xe na juuhan' aa m'anho' juu xjen na tom'an ndochiho' ndyu'ñeen, tyi'xequinan'jonho' xjen na tonan'cüje nan'ñeen nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. ³¹Ndo' na condueho' na nnda', nqueho' cotji' jndyoyuho' jñ'oon nacjoho' na conduiho' tsjan 'naan nan'ñeen na jndyocahan', nque nan'ñeen na tonan'cüjehan nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. ³²Mang'e jo' cha'xjen na tont'a ndochiho', quinan'quindëñ'enho'han'.

³³“O' ntyja 'nan tyia na cont'aho', conduiho' cha'vijon nda quinduntja. Min'ncüii 'nan je'quindëñ nt'aho' cha' ntyja 'naan'han' ndyaaho' juu navi' na nt'uiihan' nn'an na nc'ohan v'io. ³⁴Mang'e jo' matsjö ndëëho', quii' nt'anho' njñön ja nn'an na nninncyahan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëho' na nnan'neinhin ndëëho' yo ntyja 'naan' na jnda' xquen jon ndo' na nnan'manhan ndëëho' nchu vaa na ico'xen jon. Majo' minndye nan'ñeen, nnan'cüjeho'han. Ndo' ñ'en ntyjehan njñonho'hin nonjn'aan. Ndo' ñ'en nan'ñeen na ntja'ho'hin quii' nt'aan'on. Ndo' ñ'enhan na nty'eho'hin ncüii ndo' ncüii tsoon. ³⁵Ndo' tsojnaan' na nt'aho' na nnda', ndyionho' jnan nn'an na jnan'cüjehan tsoñ'en nn'an na tonduihan nn'an na jnt'ahan 'nan na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on xjen na tye' na m'aan tsonnangue ata xjen nein. Ngitye' na nt'uiivi'han' 'o' xjen na iscuee' Caín tyje juu Abel, tsan na tova m'aan juu cha'xjen na chuhan', jndyocahan' ata xjen jnan'cuee' ndochiho' nquii Zacarías jnda Berequías xoncüe quii' nt'an' nnontyiu t'man yo ta vats'on t'man. ³⁶Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tsoñ'enho' na m'anho' nanein, majndë majnda' na nt'uiivi'han' 'o' ntyja 'naan' tsoñ'en navi'min' na tqenon nan'ñeen.

T'ioo Jesús ntyja 'naan nn'an Jerusalén

(Lc 13:34-35)

³⁷“O' nn'an Jerusalén na conan'cüjeho' nn'an na coninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa ndo' cotuen'ho' ntjö' joo nn'an na ijñon jon na m'anho', majndye jnda tontyja ts'ön na ntsincüi ja 'o' na nc'onho' ntyja njan cha'xjen ncüii quitsjon xque itsincüi o' ntsinda o' quityquii' tsëë' o'. Majo' 'o' ta'nann jnt'ue n'onho'. ³⁸Jo' quitquenho' cüenta, jndë jnty'ii Tyo'ts'on 'o', taje'cüantyyee'ntyichen jon tsoonho'. ³⁹Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nanein na tonnonchen taxe'quijnty'iantyichenho' ja ata juu xjen ya na ngüentyja xuee na nndueho': “Ityo Tyo'ts'on jn'aan nquii jon na icüjee'non jon na m'an jaa yo juu najndeí na condui nquii jon.”

24

Itsiquindyí Jesús na ndyuui' vats'on t'man

(Mr 13:1-2; Lc 21:5-6)

¹Jndui' Jesús vats'on t'man, ndo' viochen xjen na vja jon, já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon toninncyaa jon, jnan'ndyoo' já nnon jon. T'á na conan'mán nnon jon nchu xjen na nancoo' jndyí nt'aa cüentaa' juu vats'on t'man. ²Majo' t'a jon jndyueé:

—Mayuu', itso jon, nanein cojnty'iaho' nt'aamin'. Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tyi'xe'qui'ndyihan' min'ncüii tsjö' nacjoo' ntyjehan'. Tsoñ'en nt'aamin' ndyuui'ñ'engan'.

Jn'aan na conan'manhan' na manndyo ntycüii tsoñ'en

(Mr 13:3-23; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³Ndo' sá tyo' na m'an n'oon olivos. Ndo' vi na jndë təcjo Jesús jo', já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon toninncyaa jon, santyjá' nnon jon cha' nndëë nnan'nén yohin na ninnquëchéñ. Jndué:

—Quitsu' ndé yuu xjen na ndui nan'min' na tsu'. Ndo' ¿Cüan na ndityincyoo' na ntsi'manhan' na jndë tindyo nndyo' nnda' ndo' na mantycüii tsonnangue?

⁴T'a Jesús jndyueé, itso jon:

—Quitquenho' cüenta na minncüii ts'an tyi'ntsivi'nn'an 'o' ntyja 'naan jñ'oonmin'.

⁵Ng'e jndye nn'an nninncyohan yo xuë na nnduehan joochan conduihin Mesías, ndo' na nnda' ntsivi'nn'anhan' nn'an. ⁶Nndyo nndyoo' nndyeho' na m'aan ndyia' ndo' mninc'uaa

jñ'oon na nc'oon ndyia' mañoon tsonnangue. Majo' tyi'ntyueho' ee mancüüixjen ijn-dei'han' na ngüenon jndyee nan'min'. Majo' min na nnda' ninvaa vitjachen na ntycüüi tsonnangue. ⁷ Nn'an ncüüi tsonnangue nnan'vehan nacojo nn'an ncüüichen tsonnangue. Ndo' ncüüi tsanm'aants'ian t'man ntsuehin nacjoo' cüüichen tsanm'aants'ian. Jndye joo nc'oon jndo' t'man ndo' jndei ngonts'ii tyuaa. ⁸ Tsoñ'en navi'min', joohan' ndui na vejndyee. Itsijonhan' joohan' cha'vijon ya na ngitye' na iquiihan' tsanscu na ntsingui jon.

⁹ “Xjen'ñeen nt'uevi' nn'an 'o' ng'e na m'anho' ntyja njan ndo' nninncyahan cüenta 'o' nduee nn'an na nnt'avi'han 'o' ndo' nnan'cüjehan 'o'. Ndo' nn'an xejndio tsonnangue nc'onhan na jndo jndyihan 'o' ng'e na m'anho' ntyja njan. ¹⁰ Joo xjen'ñeen jndye nn'an ntji ntcüe'han ntyja 'naan' na vantyja n'onhan Tyo'ts'on. Nc'onhan na jndohan ntyjehan ata njnt'uehan jñ'oon na quit'uiivi'han' nan'ñeen. ¹¹ Ndo' nnintyi'ncyoo' nn'an na nnduehan na coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' ve' quintuhan' na ntyja 'naan'han' jndye nn'an nnan'vi'nn'an nan'ñeen. ¹² Ndo' ng'e vandijndye nnon 'nan tyia, juuhan' nts'aahan' na tavi'je'cüüiv'ngio nn'an ntyjehan. ¹³ Majo' ncüüi cüüi ts'an na ntjotyehin ntyja njan ata xjen ntycüüi tsoñ'en, ntsin'man ja ñuaan' tsan'ñeen. ¹⁴ Ninvaa tsonnangue nc'o nn'an na nninncyahan juu jñ'oon nayavahin ntyja 'naan' juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhän. Juuhan' ntsi'man jndyoyuhan' ndëë nn'an ncüüi ncüüi tsonnangue nchu vaa na c'onhan na nonnon Tyo'ts'on, yajo'ñeen ngüentyja xjen na ntycüüi tsoñ'en.

Tsan na tyia jndyi tsixuan

¹⁵ “Min'cya ro ts'an na itsijnaan' jñ'oonmin', cüaa' ts'on juu nchu vaa na nin'quit-siquindyihan'. Juu Daniel, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguua, tji jon jñ'oon ntyja 'naan' juu tsan na ji vaa tyia 'nan its'aa na ntsi'ndaa' juu tsoñ'en. Juu xjen na njnty'iaho' na jndë m'aan tsan'ñeen quityquii' vats'on t'man najon na taquityja na ji'ua conduihan' cüentaa' Tyo'ts'on, ¹⁶ Yajo' tsoñ'enho' na m'anho' ndyuua Judea, quinan'onho' na quitsata'nty'iuho' quii' ntyo' jndë. ¹⁷ Joo xjen'ñeen ts'an na ntyjo juu xquen vaa' juu na su, ya na nndyocue juu, tyi'ngaquee' juu quii'han' na ncüüi' juu 'nan. Quitsityuaa'ntyichen juu, quinanon juu. ¹⁸ Ndo' minninchen ts'an na m'aan tojndëë na its'aa juu ts'ian, tyi'ngantcüe' juu vaa' juu na ngaquichu juu ndiaa' juu. ¹⁹ Joo xjen'ñeen, joo nanntcu na ñjon nda na m'anhin ndyuua'ñeen, vi' jndyi ntquenonhan, yo joo ntyjehan na 'ndaa nda. ²⁰ Ntyja 'naan' juu navi'ñeen, quitanho' nnon Tyo'ts'on na tyi'ntsijonhan' na nnan'onho' tyquii' nguee tein, min chito juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos. ²¹ Ng'e juu xjen'ñeen ngioo cüüi navi' na t'manntyichen na min'jon tyi'cotjon nn'an ntyjantyi xjen na tye' tsonnangue ata xjen nein. Ndo' na tonnonchen taje'quindui nnda' cüüichen navi' na ntsijonhan' juuhan' cha'na juu navi'ñeen. ²² Majo' nquii Tyo'ts'on, jndë sijnda' jon na tyi'viochen na nguua juu navi' t'man'ñeen. Ee xe na aa tyi'quits'aa jon na nnda', min'ncüüi ts'an je'quin'man yo juuhan'. Majo' ng'e na ve'nchjii jon nn'an na jndë tji jon na conduihan cüentaa' jon, jo' chi nts'aa jon na tyi'jndye xuee na nc'oon navi'ñeen.

²³ “Joo xjen'ñeen xe na aa ngitso cüüi ts'an ndëëho': “Ndö m'aan nquii Mesías”, Oo ngitso juu “Ndö'ñeen m'aan jon”, tyi'ngantya n'onho' jñ'oon'ñeen. ²⁴ Ee nnintyincyoo' nn'an na nnduehan na joohan condui Mesías. Nnduehan na jñ'oon' Tyo'ts'on coninncyahan min na min'chjo tyi'yuu'han'. Ndo' nnt'ahan jndye nnon jn'aaan t'man yo jndye nnon ts'ian na tyi'je'quinduihan' yo najndei nquii ts'an. Ts'ian'ñeen ngave' ngio nn'anhän', majo' nnan'vi'nn'anhan'hin. Nnt'a nan'ñeen juu ts'ian'ñeen cha' nnan'vi'nn'anhan nn'an na icüüi Tyo'ts'on cüentaa' jon xe na aa nndëë nnt'ahan. Majo' tyi'xe'ncyaa jon na nndëë nnt'ahan na nnda'. ²⁵ Matyuua'ntyichen matsiquindy'i ja 'o' vitjachen na nnduihan' cha' quint'aho' cüenta. ²⁶ Mang'e jo' xe na aa ngitso ts'an ndëëho': “Ndö'ñeen m'aan juu Mesías totyquii' jndëë”, tyi'nc'oho' jo'. Ndo' xe na aa nnduehan: “Ntyjava m'aan jon quityquii' v'aa”, tyi'ngantjato n'onho'. ²⁷ Ng'e ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, juu xjen ya na nndyö nnt'a, juu na ndityincyoo' ja ndëë nn'an na ninvaa tsonnangue, ntsijonhan' juuhan' cha'xjen na covixue chontsuee tontyja na quindui' ndo'cüjioon' ata tontyja na vahan'. ²⁸ Joo navi'ñeen na jndë tsjö na ntquenonho',

mancüüixjen ngüentyjahan' ng'e minyuuchen na vaquityen quioo' tue', majo' ngancüii nt'ën.

Ndö vaa nguaa xjen na nndyo nnda' Jesús

(Mr 13:24-37; Lc 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹“Ndë ngue na ngüenon navi' t'man nguee'ñeen, ndijaan ndo'cüjioon', ndo' mantyi chi' taxe'cüixueehan', ndo' ntycyaa ncjuu tsjö'ndue. Ndo' mantyi joo natyia na coto'xen na m'an tsjö'ndue, nndyüii' tsoñ'engan. ³⁰Ndo' juu xjen'ñeen tsjö'ndue nnintyincyoo' jn'naan ntyja njan na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an. Xjen na njnty'ia nn'an tsonnangue juu jn'naan'ñeen, ntsit'ioohan'hin. Ndo' nnt'ui na nndyocüë quityquii' chincyu yo najnde'i na condui ja ndo' yo juu na nanncoo' na quixuee na condui t'man ja. ³¹Yajo' jnde'i nnin'c'uaa ndu 'naan' Tyo'ts'on, ndo' njñön ángeles njan na nc'ohan ninvaa tsonnangue na quinan'ncüihan nn'an na jndë tji ja cüenta na m'anhan ncüii ncüii ndyuaa na ninvaa tsonnangue.

Jñ'oon na itsiquindyihan' ntyja 'naan' ts'oon higuera

³²“Juu jn'naan ntyja 'naan' ts'oon higuera, cüaa' n'onho' nchu vaa itsiquindyihan'. Juu xjen na cojnty'iaho' na condei' nt'öhan', ndo' condui' tscö'ndaahan', yajo' covaa' n'onho' na jndë tindyo ngeesua'. ³³Macha'xjen covaa' n'onho' ntyja 'naan' na nnda', mantyi xjen na cojnty'iaho' na condui tsoñ'en nan'min' na jndë siquindyi 'o', jo' cüaa' n'onho' na jndë tichjo xuee. Mavaa mavaa xjen na nndyö nnt'a. ³⁴Quindyeho' ntsjö, jñ'oon na mayuu', nn'an na m'an nein tyi'xecüjeñ'engan ata xjen na jndë siquindëñ'engan' tsoñ'en jñ'oonmin'. ³⁵Tsjö'ndue yo tsonnangue ntycüiiñ'engan', majo' juu jñ'oon na mancyaa, tsoñ'engan' ntsiquindëñ'engan' juuhan'.

Tats'an quintjii nin xuee ndo' yuu xjen

³⁶“Majo' min'ncüii ts'an tyi'quintjii nin xuee ndo' yuu xjen na nndui tsoñ'en nan'min'. Min nque ángeles na m'an quiñoon'ndue tyi'quindiohan, min ja na condui Jnda Tyo'ts'on tyi'quintyji yuu xjenhan', xia'nty'i nquii Tyéhö' ntyjii jon.

³⁷“Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, xjen na nndyö nnt'a, nn'an na m'an juu xjen'ñeen, ntsijonhan' ntyja 'naanhan cha'xjen na tonan'xuan nn'an xjen na tom'aan Noé. ³⁸Ee joo ndyu'ñeen vitjachen na siquitsu ndaatsua'ty'a tsonnangue, joo nan'ñeen tocüa'han, tovehan, totoncohan, toninncyahan ndahan na nnonco joo ata juuntyi xuee ya na tēquee' nquii Noé v'aandaa t'man. ³⁹Majo' joo nan'ñeen min'chjo tyi'quitquentohan cüenta na vaa na toncuu' ata juu xjen na jndyo ndaatsua'ty'a na tachuhan' tsoñ'engan. Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, mannda' vaa na itsijonhan' na ntquenon nn'an juu xjen ya na ncüjë nnt'a. ⁴⁰Majuu xjen'ñeen ntsijonhan' m'an ve nn'an na cont'ahan ts'ian jndë. Cüii tsan'ñeen ncjöy'önhin na nc'oon juu na m'an ja ndo' ncüiiichen tyje juu n'ndyihan'hin. ⁴¹Mannda' ntsijonhan' ntyja 'naan ve nanntcu na cotua. Cüiihan ncjöy'önhin na nc'oon juu na m'an, ndo' ncüiiichen tsan'ñeen n'ndyihan'hin.

⁴²“Mang'e jo' ninnquii'chen c'oncjeho' ee tyi'quindioho' yuu xjen na nndyö ntcü'ë ja na condui na matye'ntjön 'o'. ⁴³Juu jñ'oonvahin na tyi'quitso nquii'han', cüaa' n'onho'han'. Xe na aa ntyjii ts'an yuu xjen ntsque nannty'uee vaa' jon, tyi'xequitso jon, min xe'ncyaa jon na ngoque'han na ntji'han 'naan' jon. ⁴⁴Mang'e jo' mantyi 'o' c'oncjeho' ee majuu xjen na tyi'quinan'tiuhö', majuu xjen'ñeen, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nndyö ntcü'ë.

Moso na tsiquindë yo moso na tyi'quitsiquindë

(Lc 12:41-48)

⁴⁵“Juu moso na jnda' xquen ndo' itsiquindë juu, majuu juu ntquen jndyee patrón 'naan' juu na quityentjon juu tsoñ'en ntyje moso juu na m'anhin v'aa'ñeen. Ndo' ntixee' juuhan xjen na icanhan'. ⁴⁶Xjen na ncüjee' ntcüe' patrón 'naan' juu na tja jon cüii joo, ndo' xe na aa ntjii jon na juu moso'ñeen ya itsiquindë juu ts'ian na chu juu, neiin' jndyi jon. ⁴⁷Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëeho', tsoñ'en 'naan' juu patrón'ñeen, nnincyaa jon cüentahan' nt'ö

juu moso'ñeen. ⁴⁸ Majo' juu moso'ñeen, xe na aa conduihin na tyia ts'anhin, ndo' ndyii' ts'on juu na tyi'xecüjee' tyuaa' patrón 'naan' juu, ⁴⁹ Ndo' ng'e jo' ngita' juu na ncüja' juu minndyechen nan'ñeen na m'an nacje 'naan' juu, ndo' ntsijonhin yo nanquindye na nc'u juu ndo' na ntcüa' juu yohan, ⁵⁰ Ndo' na nnda', nquii patrón 'naan' juu ncüjee' ntcüe' jon manin'juu xuee na tyi'c'ooncje juu, majuuto xjen na tyi'quitsitiu juu na ncüjee' jon. ⁵¹ Ndo' nquii patrón, ji vaa jndyi ncüja' jonhin, ndë jo' ncju' jon tsan'ñeen najon na m'an nn'an na ve' cont'a nquehan na ya nn'anhan. Jo' najon na nt'ioo juu ndo' ntcüa' juu ndi'n'on juu na itsi'ndaa'han' ntyjii juu.

25

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan nqui yontcundyua

¹ Sininntyichen Jesús ncüiichen jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' na toco ts'an. Juu jñ'oon'ñeen it'uii'han' ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an. Itso Jesús:

—Tom'an nqui yontcundyua, tyecho joo candi 'naan joo na cov'ahan' yo aceite. Jndui' joo, tyequitjon joo juu tsans'a na ngoco. ² Onhin tyi'jnda' nquen, ndo' cüiichen 'on ntyje joo, jnda' nquen yo'ñeen. ³ Joo yontcu na tyi'jnda' nquen, tyecho yo'ñeen candi 'naan joo, majo' tasay'onchen joo aceite na nc'ua. ⁴ Majo' joo yontcu na jnda' nquen, tyecho yo'ñeen candi 'naan joo na cov'a ndo' mantyi yo nin'ndioo na ñjon aceite. ⁵ Viochen xjen na minndoo' yo'ñeen nquii tsans'a na ngoco, sijaa'han' tsantsjon ndëë joo, ndo' jnda joo. ⁶ Ndo' xoncüe tsjon, tic'uaa na itsixuaa ts'an. Itso juu: “C'oncjeho', jndë mandyo nquii ts'an na icoco. Ncyoho' na nnan'jonho' yohin.” ⁷ Jo' jnan'quintyja yontcu'ñeen. Ta'ya joo ndiaa nnon candi 'naan joo. ⁸ Ndo' joo yontcu'ñeen, yo na tyi'jnda' nquen, jndue ndëë ntyje joo, yo na jnda' nquen: “O' s'ei, quitejndeih'o' chjo aceite na conan'y'onho' já ng'e jndë vanduu' candi na y'ón.” ⁹ Majo' joo yontcu ntyje joo yo na jnda' nquen, t'a yo'ñeen, jndue joo: “Xe'quindë ng'e nts'aahan' na tyi'je'cüijndeih'an' na nninjnt'ue nqué ndo' mantyi 'o'. Yantyichen quitsanan'jnda nqueho' nan na nninjnt'uee'ho'.” ¹⁰ Ndo' viochen xjen na tyenan'jnda yontcu'ñeen aceite, tyjee'non nquii tsans'a na icoco. Yajo' joo yontcu na m'ancje, tyeque' joo quii' v'aa yo jon na ndit'maan' na ngoco jon. Jndë jo' t'e' ndyo v'aa'ñeen. ¹¹ Jndë jo' vendye yo na tyequijnt'ue aceite, squenon ntcüe' joo. Jnan'c'uaa joo 'ndyo v'aa. Jndue joo: “Nnda' ta, quitsiquinan' chjo 'ndyo v'aa.” ¹² Majo' t'a jon jndyue joo: “Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', tyi'cüajnan' ja 'o'.”

¹³ Ndo' tsontyichen Jesús ndé:

—Mang'e na nnda', cüaa' n'onho' nchu vaa itsiquindyi jñ'oonva' na c'oncjeho' ng'e tyi'quindioho' nin xuee ndo' yuu xjen na ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian mnön na coxën tsoñ'en nn'an, nndyö nnt'a na m'anho'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ndye moso

(Lc 19:11-27)

¹⁴ “Nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue, ntsinënntyëchën cüiichen jñ'oon ndëëho' na tyi'quitso nquii'han' na tsi'manhan' na itye'ntjon jon nn'an. Tom'aan ncüii ts'an na sijnda' jon na ncja jon cüiichen tsonnangue na tycya. Tqueen' jon mosoo' jon ndo' tyincyaa jon xoquitu' 'naan' jon ndueehan na quint'ahan ts'ian yohan'. ¹⁵ Nnon cüii joo nan'ñeen tyincyaa jon 'on min s'oon. Nnon cüiichenhin tyincyaa jon ve min ndo' nnon cüiichenhin ninncüii min tyincyaa jon. Ndëë ncüii cüii nan'ñeen tyincyaa jon cha'xjen na taa' ts'on jon na nndëë nt'ahin ts'ian. Jndë jo' jndui' jon, tja jon cüiichen tsonnangue. ¹⁶ Ndo' juu ts'an na ty'oon cüenta 'on min s'on'ñeen, maquintyjachen tots'aa jon ts'ian yohan', ndo' tantjonntyichen jon cüiichen 'on min. ¹⁷ Ndo' mantyi juu ts'an na ty'oon cüenta ve min, tots'aa juu ts'ian yohan' ndo' mantyi tantjonntyichen juu cüiichen ve min. ¹⁸ Majo' juu tsan'ñeen na ty'oon cüenta na ninncüii min s'on'ñeen, tja tsan'ñeen, taqui'ñen juu tyuaa, jo' ty'iu juu s'on 'naan' patrón'ñeen.

¹⁹ “Majndye xuee tēcahan' ndo' tyjee' ntcüe' patrón 'naanhan. Sijnda' jon na ncüji' jon cüenta yohan nchu xjen tuee' na tantjonhan yo s'on 'naan' jon. ²⁰ Jo' tyjee' juu tsan'ñeen

na ty'oon 'on min s'on. Y'oon juu s'on'neen, mantyi yo cüiichen 'on min na tantjon juu yohan'. Tyincyaa juuhan' nnon patrón 'naan' juu. Itso juu: “Nnda' ta, 'u' tyincyaa' 'on min s'on nnön. Quindyia', ndö cüiichen 'on min na jndë tantjón yohan'.” ²¹ Senticüe' patrón'neen jñ'oon nnon juu: “‘U' moso njan, ya sa'. Tsi'manhan' na tojoo' tson' ndo' na siquindë', min ve' ncüii ts'ian chjohan', majo' 'u' siquindë'han'. Nein nc'ua ja ts'ian na t'manntyi ndui 'u'. Quindyotsijon 'u' yo ja juu na m'an na nën rö.” ²² Jndë jo' tyjee' juu tsan'neen na ty'oon cüenta ve min s'on. Itso juu: “Nnda' ta, 'u' tyincyaa' ve min s'on nnön. Quindyia' je', ndö cüiichen ve min na jndë tantjón yohan'.” ²³ Ndo' sintcüe' patrón'neen jñ'oon nnon juu: “‘U' moso njan, ya sa'. Tsi'manhan' na tojoo' tson' ndo' na siquindë', min ve' cüii ts'ian chjohan', majo' 'u' siquindë'han'. Nein nc'ua ja ts'ian na t'manntyi na ndui 'u'. Quindyotsijon 'u' yo ja juu na m'an na nën rö.”

²⁴ “Yajo' na mats'iañ'en tyjee' juu moso'neen na ty'oon ninncüii min. Tso juu nnon patrón 'naan' juu: “Nnda' ta, mantyi na 'u' ji quii 'ndyo' ndëë moso 'nan'. Ee 'u' ve' 'nan na cove' ntjon 'naan' ncüiichen ts'an, juuhan' matsive'. Ja nchji 'nan na ngüantjón, 'u' ncüij'han' nt'ö. ²⁵ Mang'e na nnda', sincyaa'han' ja, jo' tyjé, tēquity'iu s'on 'nan' quii' tyuaa. Ndo' ndö juuhan', cyon' ntcüe' cüentahan'.” ²⁶ T'a patrón 'naan' juu: “‘U' moso na tyia ts'an 'u' ndo' na nchquen'. Manchji' na ja ts'an quii 'ndyo yo 'u' ndo' 'nan na ngüantjón', ncüij'han' nt'ö. ²⁷ Ng'e na nnda' tji' cüenta, ¿Ndu na tatja' quityi' s'on njan banco yuu jon na condive s'on 'naan' nn'an, yajo' ncy'ön ntcü'ë s'on njan yo manin' jndahan'?” ²⁸ Ndo' jo' tsontyichen patrón'neen ndëë vendye moso 'naan' jon: “Quitji' 'o' ncüii minva' nt'ö juu ndo' ncyaho'han' nnon juu tsan na nay'oon nqui min. ²⁹ Ee ntyjanty na itsixuan ncüii cüii ts'an, xe na aa ya ts'ian its'aa juu yohan', yajo' ncy'oonntyichen juu cüenta na mninjnt'uee'hin. Majo' juu ts'an na tyi'ya ts'ian its'aa, nndui'n'en chjovi' 'nan na nay'oon juu. ³⁰ Ndo' ntyja 'naan' mosovahin na tayuu jnt'uehin, quitjee'ho'hin ch'en najion na jaantsue'. Jo' nt'ioo juu ndo' ntcüa' juu ndi'n'on juu na itsi'ndaa'han' ntyjii juu.”

Ntco'xen Tyo'ts'on nn'an na ninvaa tsonnangue

³¹ “Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nndyo ntcü'ë nnt'a yo tsoñ'en ángeles njan na ntco'xën. Juu xjen'neen ndit'maan' ja na ncjöquijman silla na manin' ts'iaan' njan na nanncoo' quixueehan' najion na ntyentjón. ³² Jo' na tonnön ngancüii nn'an na nnan ninvaa tsonnangue. Yajo' nc'ön joohin cha'xjen its'aa cüii ts'an na m'an quinman yo quinch'io ntsjuen' na ic'on juu o'. ³³ Ndo' nts'aa jon tmaan' joo quinman ngiaa' jon tontyjaya, ndo' quinch'io nts'aa jon tmaan' o' ngiaa' jon tontyjatyamaan'. ³⁴ Yajo' ja na condui na matyentjón nn'an, ntsjö ndëë nn'an na m'an nc'ia ntyjaya: “Ncyoho' 'o' nn'an na jndë jndaho' na ityio Tyëhö' jn'aanho'. Ncyoho' na ncy'onho' cüenta juu naya na incyaa jon na mantyi 'o' nnan'jonho' ntyja 'naan' juu na itye'ntjon jon ng'e xjen na tquen jon tsonnangue, nnda' vaa na sijnda' jon ntyja 'naanho'. ³⁵ Ng'e xjen na tom'an ja na nin'jnt'ö, 'o' toninncyaho' 'nan na tocü'a. Juu xjen tom'an na nin'c'ua ndaa ndo' toninncyaho' ndaa na to'ua. Tomanty'i ncüii cüii tsjoonho' yuu na tata'jn'aan nn'an ja ndo' toy'onho' cüenta ja quii' nt'aaho'. ³⁶ Tom'an na totsitjahan' ndiaa na ntcüë ndo' 'o' toninncyaho' ndiaa na tocüë, ndo' tom'an na v'i ndo' 'o' tota'ntyjee'ho' ja. Tom'an vancjo ndo' 'o' totsaquijnty'iaho' ja.” ³⁷ Yajo' nque nan'neen na m'an nc'ia tontyjaya na jndyoyu conduihan na tonnon Tyo'ts'on, nt'ahan 'ndyö, nnduehan: “Nnda' ta, ¿Ndo' cüan tojnty'ia' 'u' na nin'jndo' ndo' toninncyá 'nan na tocü'a, oo tojnty'ia' 'u' na nin'c'ua' ndaa ndo' toninncyá ndaa na to'ua'? ³⁸ ¿Ndo' cüan tojnty'ia' 'u' na tomandy'i quii' nt'an nn'an na tyi'quita'jn'aanhan 'u' ndo' toy'ón cüenta 'u' quii' nt'á, oo na tojnty'ia' 'u' na itsitjahan' ndia' ndo' toninncyá ndiaa na tocüë'? ³⁹ ¿Ndo' ncüan tojnty'ia' 'u' na v'i oo na tom'an' vancjo ndo' totsaquijnty'ia' 'u'?” ⁴⁰ Yajo' ja na condui na matyentjón ntsjö nndëë nan'neen: “Jñ'on mayuu' na matsjö ndëëho', minnichen nnon 'nan tont'aho' na totejndeiho' cüii ncüii ntyjëéhë, nanmin' na nty'ia jndyihin, ntyja njan ja tont'aho'han'.”

⁴¹ “Ndë jo' ja na taquintyja na t'man condui ja na matyentjón nn'an, ntsjö nndëë nn'an na m'an nc'ia ntyjatyamaan': “Quenaanho' na tonnön, 'o' nn'an na jndë tju'vi' Tyo'ts'on 'o'.

Nanein ngoque'ho' quii' chon na tyi'jon quinduu', juuhan' sijnda' jon cüentaa' juu yutyia na nts'aavi'han'hin yo ángeles 'naan' juu." ⁴²Ng'e tom'an na nin'jnt'ö, majo' tatyincyaho' 'nan ncü'a. Tom'an na nin'c'ua ndaa, majo' tatyincyaho' ndaa nc'ua. ⁴³Tomanty'i ndyuaaho' najjon na tata'jn'aan nn'an ja, majo' 'o' taty'onho' cüenta ja. Tom'an na totsitjahan' ndia, majo' tatyincyaho' ndia ntcüë. Tom'an na v'i, majo' tatyequijnty'iaho' ja. Toquinty'i vancjo, majo' tatyequijnty'iaho' ja." ⁴⁴Yajo' joo nan'ñeen nnan'ntcüë'han jñ'oon nnön, nnduehan: "Nnda' ta, ¿Ndo' ncüan tojnty'ia' 'u' na nin'jndo', oo na ninc'ua' ndaa', na nintondyi' najjon na tatajn'aan nn'an 'u', oo na nint'on' na totsitjahan' ndia', oo na nintivi', oo na toquindy'i vancjo ndo' tatotejndeí 'u'?" ⁴⁵Yajo' ntsintcü'ë jñ'oon ndëë nan'ñeen: "Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', jnaan' na tatotejndeího' ntyjë nanmin' na nty'ia jndyihin, mantyi ntyja njan ja tatont'aho'han'." ⁴⁶Ndo' nc'o nan'ñeen najjon na tyi'jon quintycüii na nt'uiivi'han'hin. Majo' nque nn'an na jndë jnduu' jnanhan na tonnon Tyo'ts'on, ncy'onhan cüenta na tyi'jon quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan.

26

Conan'jnda'tyehan na nt'uehan Jesús

(Mr 14:1-2; Lc 22:1-2; Jn 11:45-53)

¹Vi na jndë sinin Jesús tsoñ'en jñ'oonmin', tso jon ndé na cotsay'ón yo jñ'oon toninncyaa jon:

²—Mangioho' na ninve xuee vitja ndo' nguee' nguee pascua. Ndo' ja na condui tsans'a na 'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, majuu xjen'ñeen nninncyaa nn'an cüenta ja nduee nn'an na njñonhan ja tsonjn'aan.

³Majuu xjen'ñeen nque ntyee na conditque yo nn'an na conditque ndëë nn'an judíos, tēncüihan v'aa t'man vaa' t'ye na conintque na jndyu Caifás. ⁴Jnan'jnda'han jñ'oon yo ntyjehan nchu vaa nnt'ahan na nnan'vi'nn'anhan Jesús cha' nnt'uehan jon, ndo' na nnan'cuee'hanhin. ⁵Majo' jnduehan ndëë ntyjehan:

—Chito nt'uëhin xoncüe na m'aan nguee, tyi'nts'aahan' na nnan've nn'an cjö.

Iscongio ncüii tsanscu nchen' nacjoo' Jesús

(Mr 14:3-9; Jn 12:1-8)

⁶Tom'aan Jesús tsjoon Betania vaa' Simón, tsan na toquichu tycu ndö' cotö'. ⁷Xjen'ñeen sindyoo' ncüii tsanscu na m'aaan Jesús, y'oon juu ncüii tsioo na sia ya ts'anhan' yo tsjö' quichi' na jndyu alabastro. Tsioo'ñeen ñjon nchen' quichi na njon jndyi. Iscongio juu nchen'ñeen xquen Jesús xjen na vequityen jon mesa. ⁸Ndo' já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, ya na jnty'ia' na nnda', jnan'vjé. Jndué:

—Ve' jn'aan t'man tsu nchen'va'. ⁹Yantyichen xe na aa jndëë juuhan'. Jndye s'on ncüji'han' na nndui naya nanninñen'.

¹⁰Ng'e na taa' ts'on Jesús na nndaa' condué, tso jon ndé:

—¿Ndu na conan'ntjaan' 'o' ntyja 'naan' juu nan'va' na s'aa tsanscuva yo ja? Tëquinjon' naya na s'aa jon yo ja. ¹¹Ng'e ja chito ninnquii'chen nc'ón quii' nt'anho', majo' joo nanninñen', ninnquii'chen m'anhan quii' nt'anho'. ¹²Tsanscuva iscongio juu nchen' cjö na itsijnda' juu ntyja 'naan' na nganty'iu ja. ¹³Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', minyuuchen na ninvaa tsonnangue na nninncyaa nn'an jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, ninnquii'chen nnan'neinhan ntyja 'naan' juu naya na s'aa tsanscuva, cha' tyi'ngitsu jñ'oon ntyja 'naan' jon.

Ijndëë Judas Jesús ndëë ntyee

(Mr 14:10-11; Lc 22:3-6)

¹⁴Ndo' ncüii nquë nn'an na ncho've já, juu tsan na jndyu Judas Iscariote, tja jon na m'an ntyee na conditque. ¹⁵Tso jon ndëëhan:

—¿Nchu ndyionho' ja na ninncyaa cüenta Jesús ndëëho'?

Jö' jnan'jnda'han, tyincyahan ntycyu ncho'nqui s'on xuee nnon juu. ¹⁶Ndo' xjen'ñeen ta' juu, tont'ue juu nchu ya nts'aa juu na nninncyaa juu cüenta Jesús ndueehan.

Itsijnda! Jesús na ntcüa' jon quitsman yo nn'an na totsaj'on jñ'oon yohin

(Mr 14:12-25; Lc 22:7-23; Jn 13:21-30; 1 Co 11:23-26)

¹⁷ Tuee' xuee na cotye' nguee na cocüa' nn'an judíos tyoo' na tatsquentë tēquee'. Já nn'an na cotsaj'ón yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnan'ndyoo' já na m'aan jon. Jndüé nnon jon:

—¿Yuu jon nt'ue tson' na ntsanan'jndá' já ntyja 'naan' nguee pascua, na nninjnda' na ntqui' quitsman?

¹⁸ T'a jon, tso jon ndé:

—Quitsaque'ho' quii' tsjoon, ndo' quindueho' nnon ncüii ts'an na nndioho' jo!: “Nnda' ta, nquii jon na itsi'man jñ'oon! Tyo'ts'on ndé, itso jon na jndë vavindyoo' na ngenon jon juu navi' t'man. Nt'ue ts'on jon na quitejndei' va' na ndijnda' na ntcüa' jon, ntqui jon quitsman na ntsit'maan' jon Tyo'ts'on na nguee' nguee pascua yo já nn'an na cotsaj'ón jñ'oon yohin.”

¹⁹ Ndo' jo' jnt'á cha'xjen na tso jon. Jnan'jnt'á na ntcüi'á cüenta matman ntyja 'naan' juu nguee'ñeen.

²⁰ Xjen na tuee' na tinton chjo, tuee' Jesús v'aa'ñeen. Tacüetyen jon mesa yo ninvaa ncho've já. ²¹ Ndo' viochen xjen na tcüi'á, ta' jon, sinin jon ndé. Tso jon:

—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëé'ho', ndyii' ncüiiho' na nninncyaa juu cüenta ja nduee nn'an.

²² Juu jñ'oonva' sichjoo' jndyihan' n'ón. Ncüii ro ncüii já t'á, ta'x'é nnon jon, jndüé:

—Ta, ¿Aa nts'aahan' na ja?

²³ T'a jon jndyüé, tso jon:

—Manquii ts'an na ninvijxen ijooon quii' xio yo ja, majuu juu nninncyaa cüenta ja. ²⁴ Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, mancüixjen nt'uiivi'han' ja cha'xjen na itsiquindyi juu jñ'oon' jon na jndui. Majo' juu ts'an na mninncyaa cüenta ja nduee nn'an, vi' jndyi ngenon juu. Yantyichen xe na aa tatuihin.

²⁵ Yajo' juu Judas, tsan na tyincyaa cüentahin, taxee' juu, tso juu:

—Nnda' ta, ¿Aa nts'aahan' na ja?

T'a Jesús 'ndyo juu:

—Aa majo' ro cha'xjen na jndë tsu'.

²⁶ Viochen xjen na tcüa'han, ty'oon Jesús cüenta tyoo', sit'maan' jon Tyo'ts'on na tyincyaa jon na ncyaa yahin ntyja 'naan'han'. Jndë jo' tyjee jon tan'han' ndo' tyincyaa jonhan' ndé. Tso jon:

—Cy'onho' cüentahan', cüa'ho'han', juuhan' conduihan' s'i.

²⁷ Jndë jo' mantyi ty'oon jon cüenta ncüii vaso na ñjon ndaa vinon. Sit'maan' jon Tyo'ts'on na tyincyaa jon na ncyaa yahin ntyja 'naan'han'. Tso jon:

—Nan'va cüeho'han'. Quinan'cüenonho'han' ndëé ntyjeeho'. ²⁸ Juu ndaa vinonva conduihan' n'eön na ntcüe'han' cüenta jndye jndyi nn'an cha' nndëé ntsit'man ts'on Tyo'ts'onhan jnanhan. Yo juu n'eön maquëntyën jñ'oonxco. ²⁹ Matsjö ndëé'ho', xuee na tonnonchen taje'c'ua nnt'a ndaa vinon ata vi na jndë tentya xjen na ityentjon Tyëh'oh' tsoñ'en. Yajo' nc'ua xcöhan' yoho'.

Itsiquindyi Jesús na ncüiji Pedro

(Mr 14:26-31; Lc 22:31-34; Jn 13:36-38)

³⁰ Jndë na tá vendye salmos, yajo' jnt'uí já jo!. Sá juu tyo' Olivos. ³¹ Juu xjen'ñeen itso Jesús ndé:

—Tsjonvahin tsoñ'enho' ntjiho' ntyja njan. Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsohan': “Mancya ja na vanaan na nman'cuee' nn'an nquii ts'an na vantyjee' quinman. Ndo' quinman ntsjuen' jon ntycyaa o'.”

³² Ndo' tsontyichen jon ndé:

—Majo' xjen na jndë vant'ö xcö na t'liö, ja ncjö jndyëé ndyuaa Galilea. Jo' quitsantyjaho'.

³³ Ndo' jo' t'a Pedro 'ndyo jon, tso juu:

—Min xe na aa tsoñ'en nanmin' ntjihin ntyja 'nan', majo' ja tyi'jon cüji ja.

³⁴Itso Jesús nnon juu:

—Jñ'oon na mayuu' na matsjö nnon', tsjonvahin, vitjachen na ntsixuaa quill'ö, majo' 'u' jndë ndye jnda na jndë tji 'u' ntyja njan.

³⁵Majo' sentcüe' Pedro jñ'oon nnon Jesús:

—Min xe na aa ngacju'han' na cü'iö yo 'u', majo' tyi'jon cüji ja ntyja 'nan'.

Ndo' maninjuuntyi jñ'oon t'á tsoñ'en já na cotsay'ón yo jñ'oon na toninnycyaa Jesús.

Itsinin Jesús nnon Tyo'ts'on naijon min ntjon Getsemani'

(Mr 14:32-42; Lc 22:39-46)

³⁶Yajo' sá yo Jesús, squé naijon min ntjon na jndyu Getsemani'. Tso jon ndé:

—C'uhó' ndöhin viochen xjen na jö ndö' na ntsinën nnon Tyo'ts'on.

³⁷Yajo' tjantyichen jon, tÿy'oon jon Pedro yo ve ntsinda Zebedeo. Tye' na si'ndaa' jndyihan' ntjii jon, ndo' na sichjoo'han' ts'on jon. ³⁸Tso jon ndëë nan'ñeen:

—Juu 'nan na ngenön, itsichjoo' jndyihan' ts'ön, juuhan' vay'oonhan' ja na ntscuee'han' ja. Quintjoho' ntjoohin. C'oncjeho', quinan'jonho' yo ja, chito ve' ndaho'.

³⁹Yajo' tjantyichen jon chjochen. Tëcüangio jon na itsindya'hin tonnon Tyo'ts'on. S'aa jon ty'oo, tso jon:

—'U' Tye', xe aa vaa na nndëë ndui, ncyá' na tyi'ngenön juu navi' t'manva. Majo' min na nnda' mac'an, quindui cha'xjen na nt'ue tson' ncu', chito cha'xjen na nt'ue ts'ön ja.”

⁴⁰Jndë jo' jndyo ntcüe' jon na m'an joo ndye nan'ñeen na conan'jonhan yo jñ'oon na toninnycyaa jon. Ntjii jonhan na condahan. Tso jon nnon Pedro:

—¿Cüa ndicüiqui n'onho' na ve' ninncüii hora na tyi'ndaho', na nnan'jonho' yo ja nan'neinho' nnon Tyo'ts'on? ⁴¹Tsoñ'enho' c'oncjeho' na quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on cha' ya na va 'nan na ityii'han' ng'eehan' 'o', tyi'ngachuhan' 'o' xjen 'naan'han'. Mayuu' 'o' m'ancjeho' na nt'aho' cha'xjen na icanhan', majo' ng'e na nn'anho', jo' ndiquinanho'.

⁴²Ndo' tja nnda' jon na jndë ve na ntsininntyichen jon nnon Tyo'ts'on. Tso jon:

—'U' Tye', xe na aa tyi'je'quindëë na ngüenoon' juu navi' t'man na ngenön, tanin, quindui cha'xjen na nt'ue tson' ncu'.

⁴³Jndë jo' tuee' nnda' jon na m'adhan, ntjii jonhan na conda jndyihan, ee ta jndyi jndë ty'oon tsantsjonhan. ⁴⁴Yajo' jntyl'ii jonhan, tja nnda' jon na jndë ndye na sinin jon nnon Tyo'ts'on. Ndo' maninjuuntyi jñ'oon tcan jon. ⁴⁵Tyjee' nnda' jon na m'an nan'ñeen na totsaj'onhan jñ'oon yo jon. Tso jon ndëëhan:

—¿Aa ninvaa condaho' ndo' cota'jndyeeho'? Cüa je', c'oncjeho', ng'e ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, jndë tentyja xjen na quit'ui-ivi'han' ja na ninncyaa ts'an cüenta ja nduee nn'an na nan'xuan jnan. ⁴⁶Quinaquintyjaho', cja, ndö jndë ndyo juu ts'an na tancyaa cüenta ja nduee nn'an.

T'uehan Jesús

(Mr 14:43-50; Lc 22:47-53; Jn 18:2-11)

⁴⁷Ninvaa na itsinin Jesús ndo' nquii Judas, ncüii já nn'an na ncho've, tyjee' juu. Jndyochu juu jndye nn'an na conduihan nn'an na m'an ntyja 'naan ntyee na conintque ndëë nn'an judíos, ndo' mantyi yo nn'an na m'an ntyja 'naan nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén. Cho nan'ñeen ncjo espadas yo nonnch'io. ⁴⁸Ndo' Judas, tsan na tyincyaa cüenta Jesús, jndë si'man juu ndëëhin nchu vaa na nnts'aa juu. Tso juu ndëë nan'ñeen: “Juu ts'an na nc'ua quinchoo' na mninnycyaa ts'onhin, majuu tsan'ñeen na cojnt'ueho'. Ninñoon' quit'ueho'hin.” ⁴⁹Ndo' tja jndyoyu juu na m'aa Jesús. Tso juu:

—¿Aa tijaan ya 'u', ta?

Ndo' t'u juu quinchoo' jon. ⁵⁰Tso Jesús nnon juu:

—'U' ntyjë, quistsiquindë' ts'ian na jndyo'.

Yajo' jnan'ndyoo' nan'ñeen nnon Jesús. Ty'onhan jon, t'uetyenhanhin.

⁵¹Ndo' ncüii já na m'án yo Jesús, tji' juu xjo. Tyjee' juu tsö'nqui mosoo' tyee na conintque.

⁵²Ndo' jo' tso Jesús nnon juu:

—Quityion' ntcü'e' xjo'hö' tyquii' tjanvaa'han'. Ng'e juu ts'an na its'aa natë' yo xjo, mayo juuhan' ngue' juu. ⁵³¿Aa tyi'covaa' tson' na nndëë ntc'an nnon Tyëhö' ndo' ninñoon' nc'ua jon ts'ian ndëë minchen ntmaan' ángeles na ntejdeihan ja? ⁵⁴Majo' xe na aa nts'a na nnda', tyi'je'quitsiquindëhan' juu jñ'oon' jon na jndui na itsiquindyihan' na tsixuan na quenön nan'min.

⁵⁵Yajo' tso Jesús ndëë tsoñ'en nan'ñeen:

—¿Ndu na tyincyoho' na ncy'onho' ja yo ncjo espadas ndo' yo nonnch'io? Cha'vijon na jndyoquijnt'ueho' tsanch'uee. Ja 'io 'io tovaquityën quityquii' vats'on t'man na tots'i'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', min taty'onho' ja. ⁵⁶Majo' maquenön tsoñ'en nan'min cha' joo jñ'oon' Tyo'ts'on na toninnca nñ'an ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, ntsiquindëñ'ehan' joohan'.

Ndo' juu xjen'ñeen tsoñ'en já na conan'jón yo jñ'oon na toninncaaa Jesús, jnannón, jnty'éhin na ninñuuintyi jon.

Nn'an na conintque coy'onhan Jesús

(Mr 14:53-65; Lc 22:54-55, 63-71; Jn 18:12-14, 19-24)

⁵⁷Ndo' nque nn'an na ty'onhan Jesús, tyey'onhan jon vaa' Caifás, nquii tyee na conintque. Jo' jndë tēncüi nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tquen Moisés, manin' yo nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén. ⁵⁸Ndo' nquii Pedro, tycya tycya tēntyja jon toxen' Jesús. Ya na tuee' jon vaa' juu tyee na conintque'ñeen, tēquee' jon toch'een' juu v'aa'ñeen. Jo' tēcjo jon quii' nt'an nannt'i na cota'ntyjee' vats'on t'man, na nndyiaa' jon nchu vaa nquii na nninjnda' ntyja 'naan' Jesús.

⁵⁹Ndo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén yo tsoñ'en minndye nn'an na m'an n'ian, tojnt'uehan nn'an na quityji'han jñ'oon quintu nacjoo' Jesús cha' nndëë nninjnda' jnaan' jon na cue' jon. ⁶⁰Majo' min na jndye nn'an jnduehan jñ'oon quintu nacjoo' jon na vaa jnaan' jon, majo' jñ'oon'ñeen tyi'cüiyuu'han'. Jndë jo' jnan'tjon' ve nan'ñeen jñ'oon quintu, jnduehan:

⁶¹—Juu tsanva' itso juu na ntsityuui' juu vats'on t'man cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' minndye xuee ntsia xco juu ncüiichenhan'.

⁶²Ndo' nquii tyee na conintque, tēcüentyjee' jon, taxee' nnon Jesús:

—Juu jnanva' na cotji' jndyoyu nanmin' cjo', ¿Aa min'ncüii 'ndyo jñ'oon tyi'cü'a' ntyja 'naan'han'?

⁶³Majo' Jesús, min'ncüii 'ndyo jñ'oon tat'a jon. Yajo' nquii tyee'ñeen tso jon nnon Jesús:

—Ng'e nquii Tyo'ts'on na vando' indyiaa'chen jon, jo' na maco'xën 'u' na co'tyen' 'ndyo' na quitsu' jñ'oon na mayuu' na ndyé. 'U', ¿Aa condui 'u' Mesías jnda Tyo'ts'on?

⁶⁴T'a Jesús 'ndyo jon:

—Majo' ro cha'xjen jñ'oon na mats'u'. Ndo' mantyi matsiquindy 'o' na 'io cha, xuee na vjantiyihan', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, njnty'iaho' na m'an ntcü'ë najjon na condit'maan' ja ngiaa' Tyo'ts'on tontyja, nquii jon na tsixuan tsoñ'en najndei. Ndo' njnty'iaho' ja na nnan quiñoon'ndue na nndyocüë nnt'a quii' chincyu.

⁶⁵Ndo' juu tyee na conintque'ñeen, jndyii' jon ndiaa' jon ve' ng'e quindyia' jndyi nchjii jon. Tso jon:

—Tsanva jndë sinin juu jñ'oon tsan' cjoo' nquii Tyo'ts'on. Min tyi'icanntyichenhan' ts'an na ncüiji' jndyoyu jñ'oon nacjoo' juu. Nqueho' jndë macondyeho' jñ'oon tsan' na itsinin juu. ⁶⁶¿Nin 'nan conan'tiuho' na chuhan' na quitjon juu?

T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:

—Majnda' na chuhan' na cue' juu.

⁶⁷Ndo' totjue'han ndaajndyuehan nnon jon. Totyiohan nda'hin, ndo' vendyehan totmin'han nda'chcya quinchoo' jon. ⁶⁸Ndo' jnduehan nnon jon:

—'U' na matsa' ncu' na condui 'u' Mesías na jñon Tyo'ts'on, cüa, quitsu' nin ts'an tmin' nda' 'u'.

Icúji Pedro ntyja 'naan' Jesús

(Mr 14:66-72; Lc 22:56-62; Jn 18:15-18, 25-27)

⁶⁹Ndo' viochen xjen na condui nan'min', vaquityen Pedro toch'en. Ndo' ncüii tsanscu na ityentjon jo', sindyoo'hin nnon Pedro. Tso juu nnon jon:

—'U' mantyi toquiñ'en 'u' yo Jesús, tsan na jnan Galilea.

⁷⁰Majo' tjihin tondëë tsoñ'en nn'an na m'an jo'. Tso jon:

—Min'chjo tyi'quintji ja jñ'oon na matsu' 'u'.

⁷¹Jndë jo' tja jon najon na vaa 'ndyoteon juu v'aa'ñeen ndo' cüiichen tsanscu na mantyi ityentjon jo' ntjii juuhin. Tso tsan'ñeen ndëë nn'an na m'an ndyo:

—Tsanvahn mancüixjen toquiñ'enhin yo Jesús tsan na jnan Nazaret.

⁷²Jo' cüiichen jon tji Pedro, tco' jon 'ndyo jon. Tso jon:

—Ntyjii jnda' Tyo'ts'on na tyi'cüajñ'an ja tsanva'.

⁷³Ndo' tyi'covivio xjen ndo' vendye nn'an na minntyjee' jo', tentyjaa'han nnon jon. Jnduehan:

—Mayuu' na 'u' ncüii nque nn'an na conan'jon yo tsanva', ng'e jñ'oon na matsinin' itsi'manhan' na jnan' Galilea.

⁷⁴Yajo' ta' jon na tju' nquii jon jñ'oonvi' nacjoo' jon. Tso jon na nquii Tyo'ts'on ntyjii jnda' jon na mayuu' jñ'oon itsinin juu. Tso juu:

—Min'chjo tyi'cüajñ'an tsanva'.

Ndo' majuuto xjen'ñeen sixuaa ro quil'ö. ⁷⁵Ndo' na nnda' tui, ninñoon' tēñjooñ' ts'on Pedro juu jñ'oon na jndë tso Jesús nnon jon: “Vitjachen na ntsixuaa quil'ö, ndo' 'u' jndë ndye jnda tji 'u' ntyja njan.” Ndo' jndui' jon jo'. T'ioo jndyi jon.

27

Tyencyahan Jesús nt'ö Pilato

(Mr 15:1; Lc 23:1-2; Jn 18:28-32)

¹Vi na jndë tixuee, tsoñ'en ntyee'ñeen yo nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén, nincüajon tjoo' jñ'oonhan nchu vaa nguaa cha' cue' Jesús. ²Jnan'tyengan jon, tyey'on-hanhn. Tyencyahan cüentahin nt'ö Pilato, tsan na condui gobernado juu ndyuaa'ñeen.

Iscuee' nquii Judas

³Ndo' juu Judas, tsan na jndëë Jesús ndëë nan'ñeen, vi na jndë tquen ya juu cüenta na jndë tijnda'tyen na cue' Jesús, tyioo na si'ndaa' jndyihan' ntyjii juu ntyja 'naan' 'nan na s'aa juu. Jo' têtsintcüe' juu ntcyu ncho'nqui s'on xuee'ñeen ndëë ntyee na conintque'ñeen yo ndëë nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén. ⁴Tso juu ndëëhan:

—Min'chjo tatëquinjon' s'a. T'man jndyi jnan chö na juu ts'an na tajnan tsixuan, jndë isquöhin ndueeho'.

Majo' t'a nan'ñeen, jnduehan nnon juu:

—Min'chjo ta'nan its'aahan' já. 'U' ntyji' nin 'nan sa'.

⁵Jo' tyque'to Judas joo s'on xuee'ñeen quii' vats'on t'man. Mana jndui' juu jo', tja juu, têtsintyjahin na iscuee' nquiihin.

⁶Ndo' joo ntyee'ñeen jñen' ntcüe'han joo s'on'ñeen. Jnduehan:

—S'onmin jndë tyionhan' na cue' ts'an. Mang'e na nnda', tyi'chuhan' na nnan'tjön' ntcü'ëhan' yo s'on na coninnca nn'an cüentaa' Tyo'ts'on.

⁷Mang'e jo' tjoo' jñ'oonhan yo ntyjeehan. Jnan'quitsuhinhan' na tyionhan cüii tan' tyuaa najon na min ts'oquichu na condëë nguaa. Juu tyuaa'ñeen, manin'ts'iaan' na tijnt'uehinhan' na ngaty'iu nt'oo, nn'an na chito nn'an tsjoonhan. ⁸Mang'e na nnda', ata xee nein juu tyuaa'ñeen jndyuhán' Tyuaa Neon'. ⁹Ndo' na ty'on ntcüe'han juu xoquitu'ñeen, siquindëhan' jñ'oon 'ndyo Jeremías, tsan na toninncaaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Tso tsan'ñeen: “Nn'an Israel jnan'jnda'han na ndyionhan ntcyu ncho'nqui s'on xuee ntyja 'naan' ts'an. Jndë jo' ty'on ntcüe'han cüentahan'.” ¹⁰Ndo' yo juuhan' jnan'jndahan ncüii tan' tyuaa nnon ts'an na itsia juu nguaa cha'xjen na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na mancüixjen quindui.”

Mannda' jñ'oon tji Jeremías.

Ivajndo Pilato Jesús

(Mr 15:2-5; Lc 23:3-5; Jn 18:33-38)

¹¹ Tyey'onhan Jesús na m'aan gobernado Pilato. Taxee' tsan'ñeen nnon jon:

—¿Aa 'u' condui nquii ts'an na taquintya na t'man conduihin na co'xen' nty'iu' nn'an judíos?

T'a Jesús, itso jon:

—Majo' ro cha'xjen na matsu'.

¹² Ndo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conintque quii' tsjoon, tyincyahan jnaan' Jesús nnon Pilato. Totquenhan jñ'oon cjoo' jon, majo' min'ncüii jñ'oon tat'a jon. ¹³ Mang'le jo' itso Pilato nnon jon:

—¿Aa tyi'mandyi' jñ'oon na conan'tja'han nacjo'?

¹⁴ Majo' min'ncüii jñ'oon tat'a Jesús ntyja 'naan' jñ'oon na jnan'tja'han cjoo' jon. Ndo' na nnda', s'aahan' na ndicüaa' ts'on Pilato ndu na s'aa Jesús na nnda'.

Tijnda'tyen na cue' Jesús

(Mr 15:6-20; Lc 23:13-25; Jn 18:38-19:16)

¹⁵ Tyincüii cüii chu, juu xjen na covee' nguee pascua, tovaa costumbre na nquii gobernado itsiquindyaa jon min'cya ro preso na ngitan nn'an judíos nnon jon. ¹⁶ Ndo' majuu xjen'ñeen tom'aan ncüii preso na jndyu juu Barrabás, na t'man jnaan' juu vaa.

¹⁷ Ndo' juu xjen ya na jndé tencüii nn'an tonnon Pilato, taxee' jon ndëëhan:

—Quindueho' nndyi, ¿Nin juu na nt'ue n'onho' na quitsiquindya? ¿Aa juu Jesús Barabás, oo aa juu Jesús na condue nn'an na conduihin Mesías?

¹⁸ Nnda' tso Pilato ndëëhan ng'e taa' ts'on jon na joo ntyee'ñeen ve' jndohan Jesús, jo' na jnan'quioohanhin nt'ö jon, chito aa ng'e mayuu' sitjahin.

¹⁹ Ndo' viochen xjen na vequityen Pilato najon na ico'xen jon jñ'oon, nquii scuu' jon scüenon juu cüii jñ'oon na m'aan jon. Tso juu: “Tyi'ntyi' 'u' xquen' jñ'oonva' ee condui tsanva' ts'an na tajnan tsixuan tonnon Tyo'ts'on. Ee tsjon toncoquiuu' jen vaa jndyi sichju tsantsjon ja ntyja 'naan' jon.”

²⁰ Majo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conintque quii' tsjoon, tyi'han jndyuehan nn'an na qitanhan na quindyaa juu Barrabás, ndo' Jesús je', cue' jon. ²¹ Yajo' nquii Pilato taxee' nnda' jon ndëë nn'an na jndye jndyi'hin, tso jon:

—Cüa, quindueho' nnön, ¿Nin ncüii na ve nanmin' nt'ue n'onho' na quitsiquindya?

Ndo' jo' t'ahan, jnduehan:

—Juu Barrabás, quitsiquindya'.

²² Yajo' ncüiichen jon taxee' Pilato ndëëhan, tso jon:

—Xe na aa ndyaa Barrabás, yajo' ¿Nin 'nan quits'a yo Jesús na condueho' na conduihin Mesías?

Tsoñ'engan t'ahan, jnduehan nnon Pilato:

—Quijñon'hin tsonjn'aan.

²³ Yajo' taxee' nnda' Pilato ndëëhan, tso jon:

—¿Nin jnaan' juu vaa na ngioho'?

Majo' jndeintyichen jnan'xuaahan, jnduehan:

—Quijñon'hin tsonjn'aan.

²⁴ Ndo' Pilato, vi jndé jndyiaa' jon na ndiquinan jon jndyue nan'ñeen, ata manndyo na nman'vehan nacjo' jon, jo' tcan jon ndaatioo, tman jon nt'ö jon tondëëhan, tso jon:

—Maman nt'ö cha' cüji' jndyoyuhan' ndëëho' na tajnan quichó xe na aa nnan'cue'ho' tsanva'. Ntyja 'naan' nqueho'han'.

²⁵ Ndo' tsoñ'en nan'ñeen t'ahan, jnduehan:

—¿Nin its'aahan' já? Nqué chó jnan ndo' mantyi ndá ntyja 'naan' na ngue' tsanva'.

²⁶ Ndo' s'aa Pilato cha'xjen na tan nan'ñeen, siquindyaa ntcüie' jon Barrabás. Ndo' t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quitja'han Jesús. Jndé jo' tyincyaa jonhin nduehan na quijñonhanhin tsonjn'aan.

Jnan'cüejnaan' sondaro Jesús

²⁷ Ndo' nque sondaro'neen, tvey'onhan Jesús quityquii' vats'ian. Jo' jnan'ncüihan tsoñ'en ntyje sondarohin na xi'jndio ngiaa' Jesús. ²⁸ Tji'han ndiaa' jon ndo' jnan'cüehan ncüiichen ndiaahin, ndiaatco colo ve. ²⁹ Jndë jo' jnan'cüetyjohan neon, jnt'ahan tseihan', tyionhinhan' xquen jon cha'vijon corona. Ndo' tyi'han ncüii tsmán nt'ö jon ntyjaya cha'vijon tsonjnt'ei 'naan' tsanm'aants'ian t'man. Jndë jo' totongityehan tonnon jon na ve' toncohin jon. Tonduehan:

—'U' tsan na matyentjon' joo nn'an judíos, vaa t'man condui 'u'.

³⁰ Mantyi totjue'han ndaa jndyuehan cjoo' jon. Ndo' tji' ntcüe'han tsmán na ndyii' nt'ö jon, totuein'hinhan' xquen jon. ³¹ Vi na jndë təcjoo'chen n'onhan na concohan jon, yajo' tji' ntcüe'han juu ndiaatco'neen, jnan'cüe nnda'han ndiaa' jon, jndë jo' tvey'onhan jon na njñonhin jon tsonjn'aan.

Cojñonhan Jesús tsonjn'aan

(Mr 15:21-32; Lc 23:26-43; Jn 19:17-27)

³² Xjen na tyendui'han quii' tsjoon, tjonhin ncüii ts'an tsjoon Cirene na jndyú Simón. Yo naijndeihan', jnt'ahan na cay'oon juu tsonjn'aan 'naan' Jesús.

³³ Jo' squehan ncüii joo na jndyú Gólgota. Jñ'oonva' tsi'manhan' Tyo' Tsi'xquen Ts'oo. ³⁴ Jo' tyincyahan vinon na nc'u jon na tjon'han' yo ncüii nasi ja. Majo' vi na jndë ntjii' ndyo jon na tjon' nasi'neenhan', tat'u jonhan'.

³⁵ Ndo' sondaro'neen je', vi na jndë jñonhan jon tsonjn'aan, ty'e'han x'iaa' na njnty'iahan nin ncüii joohan ndijnoon' ncüii cüii ndiaa' jon. Ndo' na tui na nnda', siquindëhan' juu jñ'oon na tji ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyú na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Itsohan': "Ty'e'han x'iaa' na njnty'iahan nin joohan ndijnoon' ncüii cüii ndia." Nnda' vaa na tso juu jñ'oon'neen. ³⁶ Jndë jo' tyecüendyuua sondaro'neen na ntquenhan cüenta Jesús. ³⁷ Ndo' tondye xquen Jesús, t'ionhan tscaa' na chuu' ntji na si'manhan' nin jnaan' jon. Tsohan': "Ndöhin juu Jesús, tsan na taquintyja na t'man conduihin na ico'xen jon nn'an judíos."

³⁸ Mantyi jo' jñonhan ve nannty'uee ndëë nonjn'aan. Ncüii tsan'neen ñoon juu tsonjn'aan na minntyjee' ngiaa' Jesús tontyjaya. Ndo' ncüiichenhin ñoon juu tsonjn'aan na minntyjee' tontyjatmaan'. ³⁹ Ndo' nn'an na tovenon jo', totjue'han jñ'oonvi' cjoo' Jesús. Tonan'cahan nquenhan. ⁴⁰ Tonduehan:

—'U' ts'an na matsui' na ntsityui' vats'on t'man ndo' ninndye xuee ntsia' xco'han', cüa je', quitsin'man nquii 'u'. Xe na aa mayuu' condui 'u' jnda Tyo'ts'on, cüa, quindyocuee' tsonjn'aanva'.

⁴¹ Ndo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tquen Moisés, yo nin'nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén, mantyi mannda' vaa tonan'cüejnaan'han Jesús. Tonduehan ndëë ntyjehan:

⁴² —Vaa jñ'oon na totsín'man tsanva' nn'an ntyja 'naan' navi' na coquenonhan. Majo' min ndiquindëë ntsin'man nquihin navi' na iquenon juu. Condue nn'an na conduihin nquii ts'an na taquintyja na t'man conduihin na ico'xen juu jaa nn'an Israel. Xe na aa mayuu' na nnda', yajo' quindyocue juu na ñoon juu tsonjn'aanva'. Xe na aa nts'aa juu na nnda', yajo' chi ngantya nn'ónhin. ⁴³ T'man quii ts'on juu Tyo'ts'on ee tso juu ndëë na nquii juu conduihin Jnda Tyo'ts'on. Xe na aa mayuu' njonhin ntyjii Tyo'ts'on, cüa, cüji' jhnhin quii' navi'vahin.

⁴⁴ Ndo' mantyi nque nannty'uee'neen na ñoon nonjn'aan tongiaa' Jesús, manincüajon jnan'cüejnaan'hin jon.

Tyincyaa ya Jesús na tue' jon

(Mr 15:33-41; Lc 23:44-49; Jn 19:28-30)

⁴⁵ Xjen na tuee' yajmin', ninvaa tsonnangue tijaanhan' ata na ndye na matman. ⁴⁶ Ndo' cha'na ndye na matman jndei sixuaa Jesús, tso jon: "Elí, Elí, ¿Lama sabactani?" Juu jñ'oonva' itsiquindyihan': "'U' Tyo'ts'on na matsitman', ¿Ndu na jndë jnty'i' ja?"

⁴⁷ Ndo' vendye nn'an na m'an ndyo, xjen na jndyehan jñ'oonmin', jnduehan:

—Tsanva' itsixuaa juu Elías, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.

⁴⁸Ndo' ncüii tsan'ñeen je', ninñoon' jnannon juu, tēcy'oon juu ncüii 'nan na nchja' na ya ncü'aahan' ndaa. Nchje juuhan' quii' vinon tē, tyio juuhan' nnon tsman cha' ya nguee'han' 'ndyo Jesús na ngitei jonhan'. ⁴⁹Majo' vendyechen nan'ñeen jndyuehan:

—Qui'ndyi'. Cüa, njnty'ia na aa ncüjee' Elías na ncüji' jonhin.

⁵⁰Ndo' jndei sixuaa nnda' Jesús, juu na ndyii' na vando' jon, tyincyaa jon cüentahan', ndo' tue' jon. ⁵¹Ndo' majuuto xjen'ñeen, juu ndiaatco na ntyjat'io quityquii'chen vats'on t'man, t'io ninvaa tcohan' ata xjen nmontyuaachen. Mantyi jndei s'ii tsonnangue, ndo' tiuu ntjö'. ⁵²Mantyi jnaan ndi'nt'ua ndo' jndye nn'an na jndē tjē na tovyntya n'on Tyo'ts'on, tando' xcohan. ⁵³Ndo' vi na jndē na vando' xco Jesús, mantyi joo nan'ñeen jndui'han quityquii' ndi'nt'uaahan, ndo' tyeque'han quii' tsjoon Jerusalén. Ndo' jndye nn'an jnty'iahan nan'ñeen jo'.

⁵⁴Nquii capitán yo sondaro 'naana' jon na cota'ntyjee'han Jesús, xjen na ticjehan na s'ii ndo' yo tsoñ'en 'nan na tui, tyue jndyihan. Jnduehan ndēē ntyjehan:

—Jñ'oon mayuu', juu tsanva' conduihin Jnda Tyo'ts'on.

⁵⁵Ndo' jndye nanntcu m'an najjon jñon sondaro'ñeen Jesús tsonjn'aan. Joohan ve' jnty'ia tycyahan 'nan na tui. Jnanhan ndyuaa Galilea, santyjahan toxen' Jesús na totixee'han jon. ⁵⁶Quii' nt'an nanntcu'ñeen m'aan María, tsan tsjoon Magadán, yo María ndyee Santiago yo José, ndo' mantyi yo juu ts'an na condui ndyee ntsinda Zebedeo.

Ty'iuhan Jesús

(Mr 15:42-47; Lc 23:50-56; Jn 19:38-42)

⁵⁷Ndo' tom'aan ncüii tsantya na jndyu José, ts'an tsjoon Arimateahin. Itsijonhin yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. ⁵⁸Xjen na tuee' na tman juu xuee'ñeen, tja tsan'ñeen na m'aan Pilato, tēcan jon si'ts'o 'naana' Jesús. Ndo' Pilato, t'ua jon ts'ian ndēē sondaro'ñeen na nncyahan cüenta juu si'ts'o 'naana' Jesús nt'ō juu José'ñeen. ⁵⁹Jo' ty'oon José cüenta nquii ts'oo Jesús. Ndo' ndiaa sávana na ntju' na jndē yo tsan lino, scüetyjo jonhan' tsoJesús. ⁶⁰Jndē jo' tyii' jon ts'oo'ñeen quityquii' tsi'ts'ua 'naana' nquii jon. Juuhan' tsē'tsjō' xcohan' na jndē jnan'ya nn'an. Jndē jo' iscu' jon 'ndyo juu tsi'ts'ua'ñeen yo ncüii tsjō' t'man. Jndē jo' tja jon. ⁶¹Ndo' juu María, tsan tsjoon Magadán, yo ncüiichen María'ñeen, jnty'iahan na s'aa jon na nnda'. Tyeüendyuahan tonnon juu tsi'ts'ua'ñeen.

Tota'ntyjee' sondaro tsi'ts'ua

⁶²Xuee na tantly'iu Jesús, majuu xuee na conan'jnda' nn'an judíos 'nan na icanhan'hin, ng'e xuee saro' xuee na cota'jndyeehan. Ndo' juu xuee saro'ñeen, nque ntyee na conintque yo nn'an fariseos, ninncüii tmaan' ty'ehana na m'aan Pilato. ⁶³Jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, vañjooñ n'ón jñ'oon na totso tsanquintu'ñeen xjen na ninvando' juu. Tso juu xuee jndē ndye ngüando' xco juu na tue' juu. ⁶⁴Mang'e jo' nt'ue n'ón na c'ua' ts'ian na c'o sondaro 'nan', na ngoquitquenhan cüenta tsi'ts'ua 'naana' tsan'ñeen ata xjen na jndē tenon ndye xuee. Tja ndo' nts'aahan' na joo nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na toninncyaa juu, ntsquehan ndo' nty'ueehan si'ts'o 'naana' juu, ndo' nnduehan ndēē nn'an na jndē vando' xco juu. Ndo' quintuva' t'manntyichen ntsivi'nn'anhan' nn'an, chito jñ'oon na toninncyaa juu xjen na tovando' juu.

⁶⁵T'a Pilato, tso jon ndēehan:

—Sondaromin mancya na nminjnt'ueho'. Cüa, c'oho' yohan. Ya ya quita'ntyjee'ho' juu tsi'ts'ua'ñeen.

⁶⁶Ndo' jo' jndui'han. Tyequitē'tyenhinhan'. T'ionhan sello xoncüe na ntjon 'ndyo tsē'tsjō' yo tsjō' t'man cha' ntsi'manhan' xe na aa ntsiquinaan ts'anhan'. Jndē jo' jnty'ehana sondaro'ñeen na quitquenhan cüenta juu tsi'ts'ua'ñeen.

Na vando' xco Jesús

(Mr 16:1-8; Lc 24:1-12; Jn 20:1-10)

¹Jndë tenon xuee saro'ñeen na cota'jndyee nn'an judíos ndo' jndë tavixuee xuee nuinco', xee na vejndyee soana. Juu xjen'ñeen, tja María tsan tsjoon Magadán yo ncüiichen María'ñeen, tyequijnty'iahan juu tsi'ts'ua. ²Ndo' jndei jndë s'lii ng'e ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on jnan jon quiñoon'ndue, jndyocue jon naijon vaa juu tsi'ts'ua'ñeen. Tendyaa' jon tsjö' na tē' ndyohan', tēcjo jon cjoo'han'. ³Ninvaan'enhin quixuee cha'vijon chontsuee. Ndo' quichi' ndiaa' jon cha'vijon tein quichi' jndyi. ⁴Ndo' joo sondaro'ñeen na totquenhin cüenta tsi'ts'ua'ñeen, ya na jnty'iahan juu ángel'ñeen, toviqijnty'ehan na ncyaaan, tycyaaan tyuaa cha'vijon nt'oo. ⁵Ndo' juu ángel'ñeen, sinin jon ndëë nanntcu'ñeen, tso jon:

—Tyi'ntyueho'. Ja mantyi na juu Jesús cojnt'ueho', manquii jon na jñon nn'anhin tsonjn'aan. ⁶Tac'oonhin ntjoohin ng'e jndë vando' xco jon na tue' jon, cha'xjen jñ'oon na totso jon. Quindyquijnty'iaho' naijon na tquen nn'anhin. ⁷Ndë jo' quinan'c'jeho' na quitsanan'quindyiiho' nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon, na jndë vando' xco jon na tue' jon. Ndo' quindueho' ndëëhan na juu jon vajjndyee ndyuua Galilea, ndë jo' jnty'iaho'hin. Ndö vaa jñ'oon na jndyoquitsjö ndëëho'.

⁸Yajo' quintyja quintyja jndui' ntcüe' nanntcu'ñeen naijon na vaa juu tsi'ts'ua'ñeen. Tyue jndyihan ndo' neinhan. Jnan'nonhan na tyenan'quindyiihan nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús na ndda' vaa 'nan na tso juu ángel'ñeen ndëëhan. ⁹Ndo' ninjonto nquii Jesús tjon jon joochan. Tso jon ndëëhan:

—¿Aa tonco ya 'o'? Toquityehan nnon jon, t'uehan quityu' ng'ee jon na jnan't'maan'han jon. ¹⁰Ndo' tso jon ndëëhan:

—Tyi'ndyueho'. Cüa, c'oho', quitsanan'quindyiiho' joo ntyjë na cotsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa, na c'ohan ndyuua Galilea, jo' njnty'iahan ja.

Jñ'oon na jnan'nein joo sondaro'ñeen

¹¹Viochen xjen na ty'e joo nanntcu'ñeen, ve ndye sondaro'ñeen na totquen cüenta juu tsi'ts'ua'ñeen, tyeque' ntcüe'han Jerusalén, tyenan'quindyiihan ntyee na conintque tsoñ'en 'nan na tui. ¹²Ndo' joo ntyee'ñeen tetjonhan yo joo nn'an na conintque quii' tsjoon'ñeen. Ndo' jnan'tjon'han jñ'oon yo nan'ñeen, maya xoquitu' tyincyahan ndëë sondaro'ñeen. ¹³Ndo' jnduehan ndëë nan'ñeen:

—Quindueho' ndëë nn'an na nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yo Jesús, natsjon squehan. Ndo' xjen na jndaho', tequitji'han si'ts'o 'naaan' juu quii' tsi'ts'ua'ñeen. ¹⁴Min'chjo jñ'oonntiu tyi'nc'onho', ta'nan ntquenonho'. Ee xe na aa ncüaa' ts'on gobernado juu jñ'oonva', nquë ngió nchu vaa nt'a cha' na tyi'nt'uiihan' 'o'.

¹⁵Ndo' ty'on sondaro'ñeen cüenta xoquitu'ñeen. Ta'han tonan'cyahan jñ'oon cha'xjen na jndue ntyee'ñeen na quinduehan. Ve' ng'e jo', ata xjen nein condei'nein nn'an judíos na nque nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, tyequinty'ueehan juu si'ts'o 'naaan' jon.

Ts'ian na t'ua Jesús ndëë nn'an cüentaa' jon

(Mr 16:14-18; Lc 24:36-49; Jn 20:19-23)

¹⁶Ndo' nquë na nqui ncho'ncüii já sá Galilea, naijon na m'aan juu tyo' na siquindyi Jesús na ngitsá. ¹⁷Ndo' xjen na jnty'iahin, tonan't'mán'hin. Majo' ñ'en vendye ntyjé na ve vaa na tom'aan' n'onhan na aa mayuu' na juu jon. ¹⁸Yajo' sindyoo' Jesús na tondé. Tso jon:

—Nquii Tyo'ts'on jndë tyincyaa jon na vaa najndö na condui ja na co'xën tsoñ'en na m'aan quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue. ¹⁹Mang'e na ndda', c'oho' na m'an nn'an ncüii cüii tyuaa na ninvaa tsonnangue. Nninncyaho' juu jñ'oon naya ndëëhan cha' ngantyja n'onhan ja. Quinan'quindëë'ho'han yo xuee' Tyëhö' yo xüé na condui ja Jnda nquii jon, ndo' yo xuee' nquii Espíritu Santo. ²⁰Quinan'manho' ndëë nan'ñeen na quita'nguee'han tsoñ'en jñ'oon na jndë tqüen ndëëho'. Ndo' cañjoon' n'onho' ninvito na m'an ja yoho' ata xjen na ntycüii tsonnangue, tyi'xe'qui'ndyi ja 'o'.

Jñ'oon Naya Ntyja 'Naan' Jesucristo Na Tji Marcos

Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, toninncyaa jon jñ'oon

(Mt 3:1-12; Lc 3:1-9, 15-17; Jn 1:19-28)

¹ Ndö cotye' juu jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo na conduihin jnda Tyo'ts'on. ² Cha'xjen juu jñ'oon na chuu' nnon juu tson na tji Isafas, tsan na totsinin jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguua. Cha'vijon nquii Tyo'ts'on itsinin jon nnon jnda jon Jesucristo. Itso jon:

Quen' cüenta, na tonnon' majñön nquii ts'an na nninncyaa jñ'oon ntyja njan.

Juu jon ntsijnda' nato na ncja'. ³ Juu tsan'ñeen nninncyaa jñ'oon ndëë m'an na ngancüihan ndyuaa najjon tyi'jndye m'an m'an. Ngitso jon:

“Quinan'jnda'ho' juu nato na nndyo nquii ts'an na conduihin na co'xen jon nn'an.

Quinan'quinaanho' nato jndyoyu na ncja jon.”

Mannda' itsiquindi juu jñ'oon'ñeen. ⁴ Cha'xjen na itso Tyo'ts'on na ncüjee' ts'an na ninncyaa jñ'oon' jon, juu Juan tyjee' jon ndyuaa najjon tyi'jndye m'an m'an. Toninncyaa jon jñ'oon na quint'ë m'an, cha' quitsi'manhan' na contcüe' n'onhan jnan nan'xuanhan na ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnanhan. ⁵ Nn'an na m'an ninvaa ndyuaa Judea jndui'han na to'ohan najjon tom'aan juu Juan'ñeen. Mantyi ñ'en nn'an tsoon Jerusalén, jndui'han, ty'ehan najjon na tom'aan jon. Ndo' vi na jndë tji' jndyoyuhan jnanhan, yajo' ncüii ro cüiihan siquindëë! Juan'ñeen joohan quii' ndaa jndaa Jordán.

⁶ Ndo' ndiaa na tocüe tsan'ñeen jndëhan' yo soo' camello, ndo' tsiaa' jon toquityen tjan, ndo' tocüa' jon quintcandyue', ndo' to'u jon tsion' quinty'i jndëë. ⁷ Ndo' toninncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen, totso jon:

—Na tox'ën ndyontyja ncüii ts'an na t'manntyichen conduihin, chichen ja. Min ty-i'qinjon ja na ve' na ngüangiö na ntsiquin'an tjan na tyen ntcoon' jon. ⁸ Ja matsiquint'ëho' yo ndaatoo, majo' juu jon ntsiquindëë' jon 'o' yo nquii Espiritu Santo.”

Nnda' jñ'oon tyincyaa juu Juan'ñeen.

Jndëë' Jesús

(Mt 3:13-17; Lc 3:21-22)

⁹ Ndo' juu xjen'ñeen jnan Jesús tsoon Nazaret ndyuaa Galilea. Tuee' jon najjon m'aan juu Juan'ñeen jndaa Jordán, ndo' jo' siquindëë' jon juu Jesús. ¹⁰ Ndo' juu xjen na jndui' Jesús quityquii' juu jndaa'ñeen, jndyiaa' jon na jnaan tsjö'ndue najjon na m'aan nquii Tyo'ts'on. Juu xjen'ñeen tityincyoo' Espiritu Santo, cha'vijon ncüii quito', jndyocue jon nacjoo' Jesús.

¹¹ Ndo' tic'uaa ncüii jndye na tondye tsjö'ndue na sinin nquii Tyo'ts'on, itso jon:

—U' condui 'u' jnda. T'man vaa na vi'ntyji 'u' ndo' nën jndyi 'U'.”

Itsichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' Jesús

(Mt 4:1-11; Lc 4:1-13)

¹² Ndo' majjuuntyi xjen'ñeen s'aa Espiritu Santo na cja Jesús ndyuaa na tyi'jndye m'an m'an. ¹³ Ndo' jo' tom'aan jon venn'an xuee. Ndo' juu yutyia totsichon yantyi juu na quityii'han' ng'eehan' Jesús na quitsitjahnin nnon nquii Tyo'ts'on. Ndo' tom'aan Jesús quii' nt'an quioo' ncyaa. Ndo' majjuuto xjen'ñeen, nque ángeles na cotyentjon nnon Tyo'ts'on squehan na tixee'han jon.

Ndyuaa Galilea ta' Jesús na toninncyaa jon jñ'oon

(Mt 4:12-17; Lc 4:14-15)

¹⁴ Ndo' vi na jndë ty'on nanm'ann'ian juu Juan'ñeen na tyi'han jon vancjo, yajo' jndui' Jesús juu ndyuaa'ñeen, tja ntcüe' jon ndyuaa Galilea. Ndo' jo' toninncyaa jon jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on. ¹⁵ Totso jon:

—Juu xjen na ninncyaa m'an na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhan ntyja 'naan' na cotsam'anhan, jndë tuee' xjenhan'. Ng'e jo' quintcüe' n'onho' jnanho', ndo' cantyja n'onho' juu jñ'oon naya 'naan' jon.”

Tqueen' Jesús ninnque nn'an na cotji' quintcaa

(Mt 4:18-22; Lc 5:1-11)

¹⁶Ndo' viochen xjen na venon Jesús 'ndyo ndaandue Galilea, jndyiaa' jon tsan na jndyu Simón. Iju' tsan'ñeen tsquitsan quityquii' ndaandue'ñeen yo tyje jon na jndyu Andrés, ng'e ninnquii' juu ts'ian na cont'ahan na cotji'han quintcaa. ¹⁷T'man Jesús joochan, tso jon ndëehan:

—Quindyonan'jonho' yo ja ndo' ja nts'a na nnan'tjonho' nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on.

¹⁸Ndo' joochan ninñoon' jnty'ehan ntqui'tsan 'naanhan, tyenan'jonhan yo Jesús.

¹⁹Ndo' tjantyi jon chjochen. Jo' jndyiaa' jon Jacobo yo tyje juu Juan, tyehan jndyu Zebedeo. M'anhan quityquii' v'aandaa 'naanhan na cota'yahan ntqui'tsan 'naanhan.

²⁰Ndo' majo'ntyi ninñoon' t'man Jesús joochan. Ndo' juu tyehan jnty'ehan jon quityquii' juu v'aandaa'ñeen yo nin'moso 'naanhan, jo' tyenan'jonhan yo Jesús.

Ncúii tsans'a na tsixuan jndyetyia

(Lc 4:31-37)

²¹Ndo' jo' squehan tsjoon Capernaum. Juu xjen na tuee' xuee na cota'jndyee nn'an judíos, taquee' Jesús vats'on 'naan nan'ñeen. Ta' jon na si'man jon ndëe nn'an na tēncúii jo'. ²²Majo' jñ'oon na tyincyaa jon, ndicuee' na ncúaa' n'onhan juuhan' ng'e si'man jon cha'xjen ncúii ts'an na tsixuan na iqen xjen, ng'e joo jñ'oon na si'man jon njonntyichenhan', tachi cha'xjen joo jñ'oon na concya nque nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tqen nquii Moisés. ²³Ndo' quii' nt'an nn'an na tēncúii juu vats'on'ñeen, jo' m'aan ncúii ts'an na tsixuan juu jndyetyia. Juu jndyetyia'ñeen, s'aahan' na jndei sixuaa tsan'ñeen. ²⁴Itso juu:

—'U' Jesús na jnan' tsjoon Nazaret, ¿Nin ts'ian na matyii' 'u' yo ntyja nján? ¿Aa jndyo' na ntsiquitsu' já? Ja mavaa' ya ts'ón nin condui 'u'. Ja ntyji na condui 'u' ñuan nquii' na jnan' na m'aan nquii' Tyo'ts'on.

²⁵Majo' juu Jesús, sityia' jon juu jndyetyia'ñeen. Itso jon nnon juu:

—Machen 'ndyo', quindui' tyquii' ts'on tsanvahin.

²⁶Ndo' juu xjen na jndui' juu jndyetyia'ñeen, s'aahan' na tue'quiso tsan'ñeen ndo' jndei sixuaa juu. ²⁷Ndo' joo nan'ñeen na jnty'iahan na tui na ndda', vacue m'aan' n'onhan. Ndo' jo' tota'xee'han ndëe ntyjehan, jnduehan:

—Joo jñ'oon na incyaa tsanva', ¿Nin tsiquindyihan'? Ee joo jñ'oon'ñeen tyi'cúajonhan' yo jñ'oon na condyëe na conan'man nn'an ndëe. Ee juu jon ata iqen jon xjen joo yotyiahin' ndo' cota'nguee'han' jñ'oon na ico'xen jon.

²⁸Ng'e na ndö' vaa na s'aa Jesús, jo' tsoñ'en nn'an na m'an ndyuaa Galilea, quintyja quintyja tonan'neihan ndëe ntyjehan ntyja 'naan' jon.

Sin'man Jesús tsanscu xeen' Simón Pedro

(Mt 8:14-15; Lc 4:38-39)

²⁹Ndo' xjen na jnan Jesús juu vats'on'ñeen, juu Jacobo yo nin'Juan, jnan'jonhan yohin, ty'ehan vaa' Simón yo tyje juu na jndyu Andrés. ³⁰Ndo' juu tsanscu xeen' Simón, vaa juu cjoor' jndu na iy'oon tjuen'hin. Jo' jnduehan nnon Jesús na vii' juu tsanscu'ñeen. ³¹Ndo' nquii Jesús, sindyoo'hin nnon tsan'ñeen, t'uui jon vi ntyjaa' nt'ö juu, sue jonhin na vaa juu cjoor' jndu'ñeen. Ndo' majuantyi xjen'ñeen jndya tjuen'hin. Jo' jnan'quintyja juu, ta' juu, sijnda' juu 'nan na tcúa'han.

Jndye nn'an v'i sin'man Jesús

(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)

³²Ndo' vi na jndë tua ndo'cüjioon', nque nn'an na m'an juu tsjoon'ñeen jndyochohan tsoñ'en ntyjehan nn'an na v'i. Mantyi yo nn'an na m'aan jndyetyia quityquii' n'on na quitsin'man Jesús joochan. ³³Ndo' nn'an juu tsjoon'ñeen, tsoñ'ehan tēncúihan 'ndyo juu v'aa'ñeen. ³⁴Ndo' jndye nn'an na jndye nnon ntycu na cotjonhan, sin'man Jesús joochan. Ndo' mantyi nn'an na nan'xuan jndyetyia na ñ'ehan jo', tji' jon jndyetyia'ñeen quii' n'onhan, min tyi'ncyaa jon na nan'nein jndyetyia'ñeen ng'e mangio jnda'han nin condui jon.

Toninncyaa Jesús jñ'oon naya ndëë nn'an ndyuaa Galilea
(Lc 4:42-44)

³⁵ Vítjachen na nonnco ncüiichen xuee, ninvaa jaanchen jnanquintyja Jesús, jndui' jon juu v'aa'ñeen. Tja jon ncüii joo najjon na tann'an c'oon na ntsinin jon nnon Tyo'ts'on.

³⁶ Majo' juu Simón yo ntyje juu, tentyjahan naxen' Jesús na cojnt'uehan jon. ³⁷ Ndo' xjen na jndiohanhin, jnduehan nnon jon:

—Tsoñ'en nn'an cojnt'uehan 'u'.

³⁸ Majo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Cja nc'ö mañoon njoon na ndyo ndyo cha' mantlyi nndëë nninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen, ng'e majuu ts'ian na jndyö.

³⁹ Jo' tomandyi' Jesús njoon ndyuaa Galilea. Toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos joo njoon'ñeen. Ndo' quii' nt'an nque nn'an njoon'ñeen, ñ'en nn'an na nan'xuanhan jndyetyia. Jo' tji' jonhan' quii' n'on nan'ñeen.

Sin'man Jesús ts'an na chu ndö' cotö'
(Mt 8:1-4; Lc 5:12-16)

⁴⁰ Ndo' ncüii ts'an na chu ndö' cotö', tyjee'non juu na m'aan Jesús. Tco'xyte tsan'ñeen tonnon jon. Tcan juu vi naya'ñeen, tso juu:

—Nnda' ta, xe na aa nt'ue tson', ndëë ntsin'man' ja.

⁴¹ Ty'oon Jesús na ndyia' ro tsan'ñeen nchjii jon, tyio jon nt'ö jon cjoo' juu. Tso jon:

—Mannda' nt'ue ts'ön, c'on' na jndë jn'man'.

⁴² Ndo' xjen na tso jon na nnda', majuuentyi xjen'ñeen jn'man juu. ⁴³⁻⁴⁴ Ndo' siqui'maan' Jesús tsan'ñeen, tso jon:

—Min'ncüii nnon ts'an tyi'ntsu' yo 'nan na s'a 'u'. Majo' nanein cja' na m'aan juu tyee cüenta jaa nn'an judíos. Ndo' juu quioo' na itso nquii Moisés na ninncyaa nn'an na jndë jn'man, ncy'a o' nnon juu tyee'ñeen cha' quitsi'manhan' ndëë m'an na jndë ntjo ya ntcüe' 'u' 'nan na toquenoon'.

Nnda' jñ'oon siqui'maan' Jesús tsan'ñeen. Jndë jo' jñon jonhin na cja juu.

⁴⁵ Majo' juu tsan'ñeen, jndui' juu. Ndo' nato na tja juu, ndo'vanjan totsiquindy juu nn'an nchu vaa 'nan na tjon juu. Ndo' ng'e na nnda' s'aa juu, iscu'han' na ngaquee' Jesús quityquii' njoon'ñeen. Tsojnaan' jo', tom'aan jon quii' jndëë, ndo' nn'an na tonan ncüii cüii tsjoon, majndyehan totsquehan na m'aan jon jo'.

2

Sin'man Jesús ncüii ts'an na ntjein ng'ee
(Mt. 9:1-8; Lc 5:17-26)

¹ Jndëcyaa vendye xuee, ndo' tyjee' ntcüe' Jesús tsjoon Capernaum'ñeen. Ndo' tic'uaa jñ'oon na jndë m'aan nnda' jon v'aa na mancüixjen tocüjee' jon. ² Ndo' jndye jndy' nn'an na t'encüii jo'. Ndo' juu v'aa'ñeen too'chenhan' m'an nn'an, min tancüiünon mañoon ntyjehan quityquii'han'. Ndo' tyincyaa Jesús jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen. ³ Ndo' juu xjen'ñeen squenon ninnque ca' nn'an, y'onhan ncüii tsanvii' na ntjein ng'ee. ⁴ Ndo' tsojnaan' na jndye jndy' nn'an na m'anhan', jo' na ndiquindëë na ntsquehan yo juu tsan'ñeen najjon m'aan Jesús. Ng'e na nnda', tyevahan cjoo' v'aa'ñeen, jnan'cjohan tsue' xquenhan', ndo' jo' jnan'cüenonhan juu tsanvii'ñeen najjon na m'aan Jesús na ninvaa vaa juu cjoo' tsue'hin. ⁵ Ndo' nquii Jesús, vi na jndë jndyiaa' jon na vantyja n'on nan'ñeen jon, itso jon nnon juu tsanvii'ñeen:

—'U' jnda, ja matsit'man ts'ön 'u' tsoñ'en jnan tsixuan'.

⁶ Ndo' jo' m'an vendye nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tquen nquii Moisés. Xjen na jndye nan'ñeen juu jñ'oon'ñeen na tso Jesús, jnan'tiuhan quii' n'onhan:

⁷ “¿Ndu na ndö' vaa jñ'oon na itsinin tsanvihin? Jñ'oon na itsinin juu, itscüejnaan'han' Tyo'ts'on na jju'cjehan'hin. Ee ta'nan ts'an nndëë ntsit'man ts'on jnan na nan'xuan nn'an, xia'nty' nquii Tyo'ts'on condëë its'aa jonhan'.”

Ndö' vaa jñ'oon na jndue nan'ñeen. ⁸ Ndo' nquii Jesús, taa' ts'on jon na nnda' vaa na conan'tiuhan nacjoo' jon. Jo' taxee' jon ndëëhan:

—¿Ndu na ndö' vaa na cotji'ho' cüenta? °¿Nin ts'an nchjito na aa ng'e ntyja 'naan' jñ'oon na matsjö, jo' condui ja na ntsit'man ts'ön ts'an na tsixuan jnan? Majo' xe na aa ntsjö nnon tsanvahin na quinanquintya juu, ndo' quitsintcüii juu tsuee' juu, cja juu vaa' juu, yajo' ntsi'manhan' ndëëho' na majo' condui ja. ¹⁰Majo' cha' quitsi'man nquiihan' ndëëho' na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, na mayuu' tsixuan na ntsit'man ts'ön nn'an jnan na nan'xuanhan, yajo' tso jon nnon tsanvii'ñeen:

¹¹—'U' ntyjë matsjö nnon', quinanquintya', quitsintcüii' tsue', ndë cja' va'.

¹²Ndo' jnanquintya tsan'ñeen, sue juu tsuee' juu, jndui' juu quii' nt'an nan'ñeen. Ndo' jooohan, vacue tom'aan' n'onhan na tui na nnda', ndo' mantyi tyincyaahan' na neinhan. Ta'han tonan't'maan'han Tyo'ts'on. Jnduehan:

—Nquii Tyo'ts'on, vaa t'man conduihin. Min'jon tacobntya'ia na ndui ncüii nnon 'nan cha'xjen juu 'nan na tui naneihin.

Iqueen' Jesús Leví

(Mt 9:9-13; Lc 5:27-32)

¹³Ndë jo' tja ntcüe' Jesús 'ndyo ndaandue Galilea. Jo' squenon ncüii tmaan' nn'an na m'aan jon. Ndo' jo' tye' tyincyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen. ¹⁴Jndë jo' tja nnda' jon juu tsjoon Capernaum. Ndo' viochen xjen na venon jon jo', jndyiaa' jon tsan na jndyu Leví, jnda Alfeo. Vaquityen juu mesa na ique juu s'on cüentaa' tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma. Itso Jesús nnon Leví'ñeen:

—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.

Ndo' jo' jnanquintya juu, têtsijonhin yo jon.

Sijñ'oon' Leví na tcüa' Jesús

¹⁵Ndo' juu Leví'ñeen, t'man juu Jesús na chi ncja jon vaa' juu yo nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon na ntcüa'han. Ndo' jo' ñ'en vendye nn'an na majo'ntyi cotyehan s'on cüentaa' tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma, ndo' mantyi yo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon' nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tquen nquii Moisés. Ee jndye jndyi nn'an cotsantya naxen' Jesús. ¹⁶Ndo' majo'ntyi m'an nn'an na tonan'man nchu vaa itsiquindyí juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen. Joo nan'ñeen totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa nn'an tmaan' na jndyu fariseos. Totquenchen nan'ñeen cüenta na tcüa' Jesús yo joo nan'ñeen na totye s'on ndo' mantyi yo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'hin nchu vaa itsiquindyí juu jñ'oon na tquen Moisés. Ndo' ng'e na nnda', ta'xee'han ndëë nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnduehan ndëë nan'ñeen:

—Cüa juu ts'an na itsi'man ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndëëho', icüa' jon ndo' i'u jon yo nanmin'. Tyi'quichuhan' na its'aa jon na nnda'.

¹⁷Ndo' juu Jesús, jndyii jon na jndue nan'ñeen na nnda'. Jo' itso jon ndëëhan:

—Itsijonhan' ja cha'na ncüii ndoto. Juu tsan'ñeen, tachi nn'an y'a na vancyaa jon nasi. Juu jon nn'an v'i vaquindyiaa' jon. Ja chito jndyö na ntc'ën nn'an na conduehan na nquehan na ya nn'anhan na quitsay'onhan yo juu jñ'oon na mancya. Ja jndyö na mac'ën nn'an na covaa' n'onhan na nan'xuanhan jnan tonnon Tyo'ts'on.

Taxee' nn'an nnon Jesús na ntyjee ts'an 'nan' ndyo juu

(Mt 9:14-17; Lc 5:33-39)

¹⁸Nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Juan, juu tsan na totsiquindëë' nn'an, sque nan'ñeen na m'aan Jesús, mantyi yo nin'nn'an fariseos. Joo nan'ñeen cotyehan 'nan jndyuehan cha' quitji' nn'an cüenta na jen conan'quindëhan na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' jo' jnduehan nnon Jesús na joohin na conan'jonhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Juan'ñeen, cotyehin 'nan jndyuehin, ndo' manin' cüajon cont'a nn'an na nan'xuan tmaan' fariseos. Ndo' taxee' nan'ñeen nnon Jesús ndu na nque nn'an cotsay'on yo jñ'oon na incyaa jon, tyi'quityehan 'nan jndyuehan.

¹⁹Jo' t'a Jesús, sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ndëëhan:

—Joo nn'an na conan'jonhan juu xjen na ngoco tsans'andyua, ¿Aa chuhan' na ntyjehan 'nan jndyuehan? Min'chjo tyi'quichuhan' na nt'ahan na nnda. Aa chi majndeichen

jndyechen ntcüa'han ng'e nein jndyihan na coco ntyjehan tsan'ñeen yo juu yu na ndiscuu' juu. ²⁰ Majo' mangüentyja xjen na ntji' nn'an nquii ntyjehan tsans'a'ñeen na coco, jo' juu xjen'ñeen joo nn'an na conan'jon yo juu, ntyjehan 'han jndyuehan. Mannda' itsijonhan' ntyja njan, ngüentyja xjen na ntji' nn'an ja, ndo' juu xjen'ñeen nque nn'an na cotsay'onhan jñ'oon yo ja ntyjehan 'han jndyuehan

²¹ "Ndo' mantyi juu ndiaa xco na tyi'cotman, min tyi'quichuhan' na ncüjaa' ts'anhan' ndiaa ntsa ee xe na aa nts'aa ts'an na nnda', yajo' ngatihan', ndo' na nnda', nc'ioo'han' juu ndiaa ntsa'ñeen, ndo' juu najon na t'ioo' ndiaa'ñeen mat'manntyichen na nt'ioo'han'.

²² Min tyi'quityion ts'an ndaa vinon xco tyquii' ntjan na jndë tindyö, ng'e xe na aa nts'aa ts'an na nnda', ndo' juu vinon xco'ñeen, ya na ntsiquindeihan', yajo' joo ntjan'ñeen nt'ioo'han'. Ndo' na ndui na nnda', ve' jn'aa na tsu juu vinon yo juu ntjan'ñeen. Ndo' ng'e jo', chuhan' na quityion ts'an vinon xco ntjan xco.

Tsixuan Jesús na quen jon xjen min'cya ro xuee
(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

²³ Ncüii xuee na cotajndyee nn'an judíos, nquii Jesús yo nn'an na cotsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, tenonhan nc'uui nato najon min ntjon 'naan nn'an. Ndo' nque nan'ñeen na conan'jonhan juu jñ'oon na incyaa jon, ta'han cotyjehan xju' ntquen trigo.

²⁴ Ndo' joo nn'an tmaan' fariseos, vi na tqenhan cüenta na cont'a nan'ñeen na nnda', yajo' jnan'jndyehan jndyuehan nnon Jesús. Jnduehan nnon jon:

—Juu jñ'oon ns tqen Moisés iquenhan' xjen na tyi'nt'a jaa ts'ian juu xee na cota'jndyëhë. Majo' quen' ya' cüenta na joo nn'an na cotsay'onhan yo juu jñ'oon na mancya, tyi'quint'ahan na njon juu jñ'oon'ñeen.

²⁵ Ndo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—'O', ¿Aa min'jon tyi'conan'jn'aanho' juu jñ'oon na itsiquindyihan' ntyja 'naan' 'nan na s'aa nquii David juu xjen na sitjahan' 'nan na ntcüa' jon? Juu xjen'ñeen t'oon jon na nin'jndo' jon yo nin'nn'an na cotsay'onhan jñ'oon yo jon. ²⁶ Juu xjen'ñeen taquee' jon vats'on 'naan' Tyo'ts'on. Juu ndyu'ñeen nquii tsan na jndyü Abiatar, juu jon conduihin tyee tqe ntyja njanhan nn'an judíos. Ndo' juu David je', tcan jon 'nan na ntcüa'han nnon juu Abiatar'ñeen. Ndo' mantyi tyincyaa tsan'ñeen tyoo' na jndë tqen nn'anhan' cüentaa' nquii Tyo'tson. Ndo' tcüa' David juu tyoo'ñeen ndo' majo'ntyti nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yohin. Ndo' juu tyoo'ñeen. chito ve' min'cya ro ts'an na ndë na ntcüa'han'. Xia'ntyti nque ntyee'ñeen vanaan na ntcüa'hinhan'. Majo' min na nnda' s'aa David, ta'n'an tso Tyo'ts'on na sitjahan.

²⁷ Ndo' itsontyichen Jesús ndëë joo fariseos'ñeen:

—Nquii Tyo'ts'on tqen jon xuee na cota'jndyee nn'an cha' quitejndeihan' joochan, chito tqen jon nn'an na ve' quint'ahan na njonchen juu xuee'ñeen. ²⁸ Ng'e jo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën nn'an, condui ja na quën xjen nchu vaa 'nan na quint'a nn'an juu xuee na cota'jndyëhë.

3

Sin'man Jesús ts'an na tatei nt'ö vi ntyja
(Mt 12:9-14; Lc 6:6-11)

¹ Ndo' taquee' mnda' Jesús ncüii vats'on cüenta nn'an judíos. Jo' tom'aaan ncüii tsans'a na tatei vi ntyjaa' nt'ö juu. ² Ndo' nn'an tmaan' fariseos yo ntyjehan nn'an judíos na m'an jo', cotquenchenhan cüenta xe na aa ntsin'man jon juu tsan'ñeen xee na cota'jndyeehin. Ndo' xe na aa nts'aa jon na nnda', yajo' nt'ahan jnaan' jon. ³ Ndo' tso Jesús nnon tsan'ñeen, tsan na tatei nt'ö'hin:

—Quinanquityja', quindyö' ntjoohin tondëë nn'an.

⁴ Ndo' taxee' Jesús ndëë nan'ñeen, tso jon:

—Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', ¿Aa incyaaahan' na vanaan na ntejnedei ts'an cüiichen ntyje juu juu xuee na cota'jndyëhë, oo aa qui'ndyü juu na quitjon tsan'ñeen navi'? Oo ¿Aa chuhan' na quitsin'man ts'anhin min na aa juu xuee na cota'jndyëhë

cha' tyi'ngue' juu? Ndo' ¿Aa qui'ndyiito ts'an na cue' nquii juu ve' ng'e na tsijonhan' juu xee'ñeen?

Ndo' jo', chen tui jndyue nan'ñeen. ⁵ Ndo' na nnda', jndyiaa' Jesús xi'jndio ndëë nan'ñeen, quindyaa' ntyjii jon ntyja 'naanhin ndo' mantyi chjoo' jndyi ts'on jon ng'e tyi'nin'quindyehan. Yajo' tso jon nnon juu tsanvii'ñeen:

—Juu nt'ò' tontyja vi', quitsindiu'han'.

Ndo' sindiuu juu nt'ò' juu, ndo' majuumtyi xjen'ñeen ntjo ya ntcüe'han'. ⁶ Majo' nque nn'an fariseos'ñeen, ta'han na jnan'tjon'han yo joo nn'an tmaan' cüentaa' Herodes. Jnan'jnda'han yo nan'ñeen nchu vaa nquii nt'ahan cha' cue' Jesús.

Jndye nn'an na tancüi 'ndyo ndaandue

⁷ Ndo' jo' jndui' Jesús yo nn'an na totsaj'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, ty'e'han ndaandue. Ndo' jo' nn'an na jndye jndyi'hin tentyjahan naxen' jon. Joo nan'ñeen jnanhan ndyuaa Galilea, ⁸ Judea, tsjoon Jerusalén ndo' mantyi ndyuaa Idumea, ndo' ñ'en nn'an na jnan nciüichen ixndya jndaa Jordán, ndo' ñ'en mañoon nn'an na jnan ndyo juu tsjoon Tiro yo Sidón. Jndë tondye nan'ñeen tsoñ'en 'nan na tots'aa jon, jo' squenonhan na m'aa jon. ⁹ Ndo' tso Jesús ndëë nn'an na totsaj'on yo juu jñ'oon na toninncyaa jon na quinan'jnda'han nciüi v'aandaa na ngua jon, cha' tyi'ngaquinto' nn'an na jndye jndyi'hin na m'aa jon. ¹⁰ Ndö' tso jon ng'e jndye jndyi nn'an na sin'man jon, ndo' tsoñ'en nn'an v'i, tonan'chonhan na nin'quitsaquiiñoonhan jon cha' ndëë n'manhan.

¹¹ Ndo' joo nn'an na nan'xuan jndyetyia, min'cya ro xjen na jnty'iahan Jesús, joo jndyetyia'ñeen tont'ahan' na toto'quitye nan'ñeen nnon jon, ndo' jnt'ahan' na jndei tonan'xuaa nan'ñeen. Jnduehan:

—U' condui 'u' jnda Tyo'ts'on.

¹² Ndo' yo na jndei'han' tso jon ndëë joo jndyetyia'ñeen na tavinduehan nin condui jon.

Tji Jesús ncho've ts'an na nc'oncyahan juu jñ'oon naya

(Mt 10:1-4; Lc 6:12-16)

¹³ Yajo' tava Jesús nciüi tyo'. Jo' tqueen' jon nn'an na jndë sitiü jon na ya ntejndeihan jon. Ndo' squenon nan'ñeen na m'aa jon. ¹⁴ Ndo' quii' nt'an joo nan'ñeen, tji jon ncho've ts'an, t'ua jon ts'ian ndëëhan na quinan'jonhan yo jon na njñon jonhan na ntsancyahan juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. ¹⁵ Ndo' maninjuu najndei na condui nquii jon, tyincyaa jon na quinan'xuanhinhan' cha' ndëë nnan'n'manhan nn'an v'i ndo' cha' mantyi ndëë ntji'han jndyetyia quii' n'on nn'an. ¹⁶ Nque nn'an na tji jon na t'ua jon ts'ian'ñeen ndëëhan na quitejndeihan jon, ndö ngueehan: Simón, xue' juu na vja ve siquijndyu Jesús juu Pedro, ¹⁷ Jacobo yo Juan, joohan ntsinda Zebedeo, ngueehan na jndë ve siquijndyu Jesús joohan Boanerges. Jñ'oonvahin tsi'manhan' jaa' jñ'oon jndyuehan ya na conan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on. ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo jnda Alfeo, Tadeo, Simón tsan na totsijonhin yo juu tmaan' nn'an na jndyuhan' cananista, ¹⁹ Yo nin'Judas Iscariote, tsan na jndëcya tyincyaa juu cüenta Jesús nduee nn'an na jndohan jon.

Condue nn'an na iciüji' Jesús jndyetyia ve' yo najndei na tsixuan juu Beelzebú

(Mt 12:22-32; Lc 11:14-23; 12:10)

²⁰ Ndo' vi jndë jo', tjaquee' Jesús nciüi v'aa yo nan'ñeen na jndë tji jon. Ndo' cüiichen jnda t'encüi nnda' nciüi tmaan' nn'an na m'aa jon, ndo' ng'e jo' min na ndincyaa'han' xjen na ntcüa' jon yo nan'ñeen na totsaj'onhan jñ'oon yo jon. ²¹ Ndo' joo nn'an na ntyje nquii Jesús, vi na jndë jndyehan na nnda' vaa, yajo' saquitji'han jon quii' nt'an nan'ñeen, ng'e jnduehan t'man vaa tsi'ndaa'han' xquen jon.

²² Tsjoon Jerusalén jnan nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyü juu jñ'oon na tquen nquii Moisés. Tonan'cüejnaan'han Jesús tondëë nn'an. Tonduehan:

—Juu Beelzebú, nquii yutyia na conintque tondëë yotyia, ntyja 'naan' juu jon, jo' vaa najndei na tsixuan tsanvahin. Jo' na condëë iciüji' juu yotyia quii' n'on nn'an.

²³ Tsojnaan' na jndue nan'ñeen na nnda', jo' t'man Jesús joochan na quinan'ndy-oo'chenhan na m'aan jon. Yajo' sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ndëëhan cha' quitsi'manhan' na ve' cochue n'on nan'ñeen. Tso jon:

—Nquii yutyia Satanás, tyi'je'cüji' nquii juu ntyje juu na m'anhan quii' n'on nn'an.

²⁴ Nque nn'an na conintque ncüii ndyuaa, xe na aa cot'on nquehan ntyjehan yo 'nan na cont'ahan, taje'quintjontyichenhan na cotoxenhan. ²⁵ Ndo' majo'ntyti nn'an na m'an cüii v'aa, xe na aa cot'on nquehan ntyjehan yo 'nan na cont'ahan, mataje'quintjo yahan. ²⁶ Ndo' majuuntyti xjen ntyja 'naan' Satanás, xe na aa itsue nquiihin nacio ntyje yotyia juu, ntycüii na ico'xen juu quii' n'on nn'an.

²⁷ “Ndo' mantyi cüii ts'an na vaa najndei na nachu juu nt'ö ts'ian tyia', ya iquen juu cüenta vaa' juu, ndo' 'naan' juu na min, tanin 'nan ntjonhan'. Majo' xe na aa ngaque' ncüiiichen ts'an na vantyichen najndei, chichen nquii juu, yajo' juu tsan'ñeen ntsityen jonhin ndo' ncüji' jon 'naan' juu, ndo' nninncyaa jonhan' ndëë nn'an na cotsay'on jñ'oon yohin.

²⁸ “Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tsoñ'en nnon na conan'tja nn'an nnon Tyo'ts'on yo joo jñ'oon vi' na conan'neinhan nacjoo' jon, nndëë ntsit'man ts'on jonhan. ²⁹ Majo' min'ninchen ts'an na itsu na mats'a ts'ian yo ntyja 'naan' juu najndei na tsixuan juu yutyia Satanás, nacjoo' nquii Espíritu Santo itsinin tsan'ñeen jñ'oon vi', jo' taje'quindyaahin yo juu jnan'ñeen, taje'quitsit'man ts'on Tyo'ts'onhin.”

³⁰ Ndö' jñ'oon na itsu Jesús ng'e jndue nan'ñeen na ntyja 'naan' nquii yutyia, jo' its'aa jon joo ts'ian'ñeen.

Ndyee Jesús yo nque ntyje jon squehan na m'aan jon

(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

³¹ Juu xjen'ñeen tyje' ndyee Jesús yo ntyje jon na m'aan jon, ve' ch'en ntjohin. Jo' jnduehan ndëë nn'an na m'an jo', quinan'quindyii nan'ñeen jon na jndë squehan. ³² Ndo' joo nan'ñeen jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, ch'en m'aan 'ndyo'hö' yo nty'iu'hin', cojnt'uehan 'u'.

³³ Ndo' jo' t'a jon jndyue nan'ñeen, tso jon:

—¿Nin nn'an na conduihin ndyö yo ntyjö ncö?

³⁴ Yajo' jndyiaa' jon xi'jndio ndëë nn'an na vendyuaa ngiaa' jon. Itso jon:

—Joo nanmin conduihin ndyö yo ntyjö ncö. ³⁵ Ng'e min'cya ro ts'an na its'aa juu 'nan na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen condui tyjö tsans'a yo tyjö tsanscu yo ndyö.

4

Jñ'oon ntyja 'naan' ts'an na tēquitscyaa ntquen trigo

(Mt 13:1-9; Lc 8:4-8)

¹ Ndo' ncüiiichen jnda, xjen na t'oon Jesús 'ndyo ndaandue Galilea'ñeen, ta' jon na tyincyaa jon jñ'oon ndëë nn'an. Jndye jndyi nn'an tēncüii najjon na m'aan jon jo'. Ndo' jo' tua jon quityquii' ncüii v'aandaa na ntyjachenhan' nnon ndaa. Tēcüetyen jon tyquii'han' ndo' joo nan'ñeen m'anhan 'ndyo ts'otei' ndaandue. ² Jndye jndyi nnon jñ'oon na tyi'quitsiquindyi nquii'han' na si'man jonhan' ndëëhan.

Ndö jñ'oon na tso jon xjen na si'man jon ndëëhan:

³ —Quindyeho' jñ'oon na ntsinën. M'aan ncüii ts'an na taquitscyaa juu tsjan ntquen trigo. ⁴ Ndo' viochen xjen na iscyaa jon juu ntquen'ñeen, ñ'enhan' na tycyaa xoncüe nato. Ndo' jo' sque quintsa, tqüii o' joo ntquen'ñeen. ⁵ Ndo' minndyehan' tycyaahan' cjoo' chjo ts'o na ntyjo cjoo' ntjö'. Ndo' cje ro t'onhan' ng'e ñjen m'aan ts'o jo'. ⁶ Majo' xjen na jndui' ndo'cüjioon', yajo' tye' co'uaahan', tsojnaan' na ñjen m'aan ts'o'ñeen, jo' ndic'o nch'ioo'han', jo' na tcanhan'. ⁷ Ndo' minndyechenhan' tycyaahan' tyuaa najjon na minntyjee' n'oon neon. Ndo' joo neon'ñeen tēvindyehan', sincüan'han' cjo joo ntjon'ñeen, jo' na tatie'han'. ⁸ Ndö' mantyi minndyechenhan' tycyaahan' najjon na m'aan ts'o ya. T'on joo ntquen'ñeen, tēquehan', juu ntjon'ñeen ya tue'han'. Ñ'enhan' na tyincyaaahan' ncüii xu vantjo' yon stjö na cüii stjöhan' na iscyaa tsan'ñeen, ndo' minndyechenhan'

tyincyaaahan' ata ve xu xoncüe na ncüii istjöhan' na iscyaa juu tsan'ñeen, ndo' mantyi minndyechenhan' tyincyaaahan' ata ninque xu na ncüii istjöhan' na iscyaa juu."

⁹Ndo' tsontyichen Jesús:

—Juu ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oon na matsjö, quen ya juu cüentahan'."

Ts'iaan' na totsiniñ Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'

(Mt 13:10-17; Lc 8:9-10)

¹⁰Joo nan'ñeen na jndye jndyi'hin, vi na jndë jndui'han, yajo' nn'an na ncho've'hin, taxee'han nnon Jesús, jnduehan:

—Juu jñ'oon na sinin' quichen na tyi'quitso nquii'han', ¿Nin 'nan nin'quitsiquindyihan'? ¹¹Ndo' t'a jon jndyuehan, tso jon: —Ndyu na toxen'chen ta'nán si'man Tyo'ts'on ndëë nn'an jñ'oon na vanty'iu na m'aanhan' nchu vaa na ico'xen jon nn'an. Majo' ndëë 'o' itsi'man jndyoyu jon ntyja 'naan'han'. Ndo' nque nn'an na tyi'c'onhan ntyja njan, joo jñ'oon na mancyaa ndëëhan ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an juu na cotsam'anhan, ninnquii'chen matsinën jñ'oon ndëëhan na tyi'quitsjö nc'ihan'. ¹²Nnda' vaa cha' min jndye jnda condyehän, majo' xe'cüaa' n'onhan nin 'nan itsiquindyihan'. Ndo' min na jndye jnda cojnty'iahan 'nan na mats'a, majo' je'quitquenhan cüenta. Ndo' na ndö' vaa na nan'xuanhan, ndicachuhan'hin na ntcüe' n'onhan yo jnanhan ndo' na ntsit'man ts'on Tyo'ts'onhan."

Ndö vaa na itsiquindyihan' ntyja 'naan' ts'an na tēquitscyaa trigo

(Mt 13:18-23; Lc 8:11-15)

¹³Ndo' taxee' Jesús ndëë nn'an ncho've'hin, tso jon:

—Ndo' na tataa' n'onho' juu jñ'oonva' na tyi'quitsjö nc'ihan', yajo' ¿Nchu ya nt'aho' na ncüaa' ya n'onho' xe na aa ntsinën mañoon jñ'oon cha'na juuhan'? ¹⁴Juu ts'an na itsyaa ntquen trigo'ñeen, conduihin nquii' ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. ¹⁵Ndo' joo ntquen na tycyaa nato na tquii quintsahan', jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' vi na jndë jndyehinhan', juu xjen'ñeen icüjee' yutyia na m'anhan, ndo' its'aa juu na quitsuu' n'onhinhan'. ¹⁶Ndo' ntquen na tycyaa najion na jen ntjö' na ñjen m'aan ts'o, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on, joohan coy'onhan cüentahan' yo na nein jndyihan. ¹⁷Majo' tyi'xoncüee' n'onhan na covantyja n'onhan juu jñ'oon'ñeen, ndo' ve' ng'e vi' coquenonhan na conan'vje nn'anhan, ndo' conan'cüejnaan' nn'anhan na nin'quitjihän quityquii' na tsixuan juu tsonnangue, yajo' co'ndyehän juu jñ'oon' Tyo'ts'on, cotsacüentyjee'han na covantyja n'onhan juuhan'. ¹⁸Ndo' joo ntquen na tycyaa najion na minntyjee' n'oon neon, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on. ¹⁹Majo' jnaan' na jndye jndyi m'aan' n'onhan yo 'nan na icanhan'hin nanein, yo na itsivi'nn'anhan'hin na nin'cüityahan, yo jndyechen nnon 'nan na nin'cuen ndueehan, ndo' ng'e na nnda' vaa m'aan' n'onhan, ta'nán cüii nnon na itsi'manhan' na conan'jonhan yo juu jñ'oon naya'ñeen. ²⁰Majo' m'an nn'an na itsijonhan'hin cha'na juu ntquen trigo na iscyaa tsan'ñeen najion na m'aan ts'o ya. Condye nan'ñeen juu jñ'oon' Tyo'ts'on, ndo' cona'quii n'onhan juuhan'. Ndo' jo' itsijonhan'hin cha'na joo ntjon na ya cove'. Cha'xjen vendye ntjon'ñeen ya tue'han', tyincyaaahan' ncüii xu vantjö' yon istjö, ve xu xoncüe ndo' ata ninque xu. Mantyi m'an nn'an na nnda' vaa na conan'jonhan yo jñ'oon' Tyo'ts'on, ndyii'han jndye ts'ian cont'ahan ntyja 'naan' nquii' jon, ndo' ñ'enhan na chjo ro cont'ahin ntyja 'naan' jon, ndo' ñ'enhan na majndyentyichen na cont'ahan."

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han ntyja 'naan' lámpara

(Lc 8:16-18)

²¹Mantyi sininntyichen Jesús ncüiichen jñ'oon ndëëhan, na tyi'quitso nquii'han'. Tso jon:

—Ta'nán ts'an na ntscü'a lámpara na ve' na ntco'to juuhan' na tocjee' jndu, oo min na ntscu' juuhan' yo stjö. Chito nnda' nts'aa ts'an. Juu lámpara'ñeen ntsintyja ts'anhan' cha' quitsixueehan' chon ndëë tsoñ'en nn'an na m'an v'aa. ²²Min'cya ro jñ'oon na matsinën na ndicüaa' n'on nn'an na tyi'quitsjö nc'ihan', majo' ngüentyja xjen na ncüaa'

ya n'onhinhan'. Tsoñ'en jñ'oon na matsinën naneinhin na ndicüaa' ts'on ts'anhan', majo' ngüentyja xjen na ñ'en nn'an xi'jndio tsonnangue na ncüaa' n'onhinhan'. ²³Juu ts'an na nin'cüaa' ts'on joo jñ'oon na matsinën, quen ya juu cüentahan'."

²⁴Mantyi tso Jesús ndëëhan:

—Quitquen yaho' cüenta jñ'oon na condyeho' na matsinën, ng'e xe na aa ve' chjo rohan' na cotquenho' cüenta, mantyi tyi'jndyehan' na ncüaa' n'onho'. Ndo' xe na aa ntquen yaho' cüentahan', yajo' majndyentyichenhan' ncüaa' n'onho'. Ndo' nninncyaa Tyo'ts'on na mat'manntyichen na ncüaa' n'onho'han'. ²⁵Ng'e juu ts'an na ivaa' ts'on juu jñ'oon na mancyaa, mat'manntyichen nndaa' tsan'ñeen na ncüaa' ts'on juuhan'. Ndo' xe na aa m'aaan ts'an na tavi nin'quindyii juu jñ'oon na matsjö, ngitsuu' ts'on juu chjo jñ'oon na jndë nchjii juu ntyja njan."

Jñ'oon na sinin Jesús na tyi'quitso nquii'han' ntyja na vaque ntjon na jnon' ts'an

²⁶Sininntyichen Jesús, tso jon:

—Juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, ndö vaahan'. Itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na jnon' ncüii nnon ntjon. ²⁷Ndo' juu tsan'ñeen tyi'ncüii tman vacuaa juu, itso juu, ndo' nnanquintyja juu tyi'ncüii nonnco. Ndo' joo 'nan tsjan'ñeen co'onhan', coquehan', covindyehan' min na tyi'quintjii tsan'ñeen nchu vaa na its'aahan' na nnda'. ²⁸Co'on ntjon its'aa tyuaa. Navejndyee condui' ntsquiihan', ndo' vi na jndë tindyehan', condui' xju'han', ndë jo' cotsaque' n'onhan', ndë jo' comanhan'. ²⁹Ndo' ya na jndë tcanhan', yajo' ntyjee ts'anhan'. Ndö' vaa na itsijonhan' ntyja na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan.

Jñ'oon na sinin Jesús na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntquen mostaza

(Mt 13:31-32; Lc 13:18-19)

³⁰Mantyi tso Jesús:

—Ntsinën cüii jñ'oon ndëëho' na tyi'quitsjö nc'ihan' cha' quitejndeihan' 'o' na ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. ¿Nin jñ'oon na ntsinën cha' na ncüaa' n'onho' ntyja 'naan'han'? Ndo' ¿Nin ncüii nnon jñ'oon na ntsijön' ntyja na ico'xen jon? ³¹Itsijonhan' juuhan' cha'na ncüii ntquen mostaza na jnon' ts'anhan'. Ndo' majjuuhan' na quijndëntyichenhan' na tsoñ'en ntquen 'nan na conon nn'an. ³²Majo' vi na jndë t'onhan', majjuuhan' na coninndyentyichenhan' na tsoñ'en n'oon na ninncüii ngueesua' na coventyjee', ata conan'ya quintsahin' ntycya o' xquenhan'.

Jñ'oon na totsiman Jesús ndëë nn'an, ninnquii'chen tyi'quitso nquii' jonhan'

(Mt 13:34-35)

³³Jndye jndyi jñ'oon totsiniin Jesús ndëë nn'an na tyi'quitso nquii' jonhan' cha'na joo jñ'oonmin'. Tonincyaa jon jñ'oon'ñeen xi'ncüii cha'xjen na taa' ts'on jon na mndëë ncüaa' n'onhan. ³⁴Ndo' ninnquii'chen totsiniin jon ndëë nn'an yo jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'. Majo' xjen na ntjo nquiihin yo nque nan'ñeen na tqueen' jon na quinan'jonhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, yajo' totsiman jon ndëëhan nchu vaa itsiquindyi ncüii cüii jñ'oon'ñeen.

Sichen Jesús jndye yo na iju ndaandue

(Mt 8:23-27; Lc 8:22-25)

³⁵Majuuntyi xee'ñeen na jndë macontsjë chjo min, itso jon ndëë nn'an na tqueen' jon na quitsay'onhan jñ'oon yohin:

—Cja, nc'ö, ngüe'jndya ndaandue.

³⁶Yajo' jnty'ehan nn'an, jndui'han. Ndo' tyey'onhan Jesús yo majjuuntyi v'aandaa na tijnt'ue jon xjen na tyincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen. Ndo' mantyi vendyechen nn'an na tom'an na tondyehan jñ'oon na toninncyaa jon, tentyjahan naxen' jon yo mañoon nt'aandaa. ³⁷Ndo' tyioo vi jndye jndyo tque nnon juu ndaandue'ñeen, ata totyionhan' ndaa quityquii' juu v'aandaa'ñeen, mavaa xjen na ngitoo'han' yo ndaa. ³⁸Ndo' Jesús xi' tëntycüii ts'aan juu v'aandaa'ñeen, jo' itso jon, ndyii' ndiaa quitya' jon. Ndo' jo' jnan'ntcüihanhin, jnduehan:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' ndé, ¿Aa min'chjo ta'n'an its'aahan' 'u' na mavaa xjen na ncüjé na ngava ndaa nquén?

³⁹Ndo' jnanquintya Jesús, sityia' jon juu jndye'ñeen, tso jon nnonhan':

—Cüichen na jndei m'an' nnon ndaandue.

Ndo' nnon nquii ndaandue'ñeen tso jon:

—Cacüentye'.

Yajo' tēvichen jndye nnonhan'. Ndo' mantjo taquiñjonchenhan'. ⁴⁰Jo' tso Jesús ndëe nan'ñeen:

—¿Ndu na coquityueho'? ¿Aa tyi'cantlya n'onho' na ntejndei Tyo'ts'onho'?

⁴¹Ndo' tyue jndyihan s'aahan'. Ndo' jnduehan ndëe ntyjehan:

—¿Nin condui tsanvahin? Cüa tanin tqen jon xjen juu jndye ndo' yo juu ndaandue, ndo' ta'nguee'han' jñ'oon na tso jon.

5

Ts'an Gerasa na nay'oon jndyetyiahin

(Mt 8:28-34; Lc 8:26-39)

¹Jesús yo nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon tet'iohan ndaandue'ñeen, squehan ndyuaa Gerasa. ²Ndo' juu xjen na jndui'han v'aandaa'ñeen, jndyotsindyoo' ncüii ts'an ndëehan, jnan juu ndi'nt'ua nt'oo. Ndo' tsan'ñeen, m'an jndyetyia quii' ts'on juu. ³Ninquii'chen ndi'nt'ua nt'oo tom'aan juu, ndo' min'ncüii ts'an ta'n'an jndëe ntsixjen yo 'nan na tots'aa juu, min na yo carena. ⁴Ee jndye jnda jndë tonan'tyen nn'an nt'ö juu, ng'ee juu yo carena, majo' ninñoon' toc'ioo' juu ncjo'ñeen na tyenhan' nt'ö juu, ndo' totsitiuu jndë juu carena na jnan'tyen nn'an ng'ee juu. Ndo' min ta'n'an ts'an na ndëe ntscu' mnon juu 'nan na tsixuan juu. ⁵Cüa'xuee ndo' cüa'tsjon totsixuaa juu na tonannon juu quii' nt'an ntyo' yo ndi'nt'ua nt'oo'ñeen. Ndo' totsquee' nquiihin yo ntjö'. ⁶Ndo' Jesús je', ninvaa tycyachen ndyo jon, ndo' jndyiaa' tsan'ñeenhin, jnannon juu na nguee' juu na m'aan jon. Tëconxtye juu na tonnon jon. ⁷Ndo' juu jndyetyia'ñeen, s'aa juu na jndei sixuaa tsan'ñeen, itso juu:

—'U' Jesús na condui 'u' jnda Tyo'ts'on na m'aan nandye quiñoon'ndue, ¿Nin ts'ian na jndyo' ntjoohin? Ndyii jon na matsixua ja xuee' jon na tyi'ntsa'vi' ja.

⁸Ndö' vaa na tso tsan'ñeen ng'e jndë tso Jesús nnon juu:

—'U' jndyetyia, quindui' quii' ts'on tsanvahin.

⁹Ndo' tsontyichen Jesús nnon juu jndyetyia'ñeen:

—¿Nchu jndyu'?

T'a juu, tso juu:

—Já jndyú Legión, ng'e minchen já.

¹⁰Ndo' juu jndyetyia'ñeen, tocan juu vi naya'ñeen nnon Jesús na tyi'jñon jon joohan na quindui'han juu ndyuaa'ñeen. ¹¹Ndo' ndyo jo' m'an ncüii tmaan' quintcu na cotqui o'. ¹²Jo' tan jndyetyia'ñeen nnon Jesús na ncyaa jon jñ'oon na nc'oque'han quityquii' n'on joo quintcu'ñeen.

¹³Ndo' jo' tyincyaa Jesús jñ'oon. Ndo' joo jndyetyia'ñeen jndui'han quii' ts'on juu tsan'ñeen, saque'han quii' n'on joo quintcu'ñeen, joo cho'ñeen cha'na ve min o'. Ndo' joo o' jnan'non o', ty'e o' tontyia na ji vaa jndyi na congjo juu tyo'ñeen, tycyaa o' quityquii' juu ndaandue'ñeen, ndo' tava ndaa nquen o', mana tjë o'.

¹⁴Ndo' joo nn'an na tota'ntyjee' quintcu'ñeen, jnty'iahan na nnda' vaa 'nan na tui. Jo' tyii' yantiyhan na jnan'nonhan na sanan'quindyiihan joo nn'an na m'an juu tsjoon na ico'xenhan' juu tyuaa'ñeen, yo nin'nn'an na com'an jndëe na nnda' vaa 'nan na tui. Yajo' nn'an na nin'quijnty'ia nchu vaa 'nan na tui, ty'ehan najjon na m'aan Jesús. ¹⁵Ndo' xjen na squehan najjon na m'aan jon, jnty'iahan juu tsan'ñeen na totsixuan juu jndyetyia, vequityen juu na cüe juu ndiaa, ndo' jndë tco' ya ntcüe'han'hin, tavitsitsan'han' xquen juu. Ndo' jo' sity'ue jndyihan' joo nan'ñeen na nnda' vaa 'nan na tui. ¹⁶Ndo' nque nn'an na tota'ntyjee' joo quintcu'ñeen na jnty'iahan na nnda', jnan'neihan ndëe nn'an na tancüii

jo' nchu vaa na tco' yahan' juu tsan'ñeen yo nchu vaa na tjë joo quintcu'ñeen. ¹⁷Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oon'ñeen, ta'han na tanhan nnon Jesús na quindui' ntcüe' jon ndyuaa 'naanhan.

¹⁸Ndo' xjen na vacua nnda' Jesús v'aandaa'ñeen, juu tsan'ñeen na jndë tco' yahan'hin, tcan juu jñ'oon nnon jon na ncyaa jon na chi ncja juu yohin. ¹⁹Majo' ty'ncyaa jon jñ'oon na tcan tsan'ñeen. Tso jon nnon juu:

—Cja' ntcüe' va' na m'an nn'an 'nan'. Jo' quitsu' ndëëhan nchu vaa 'nan t'man jndyi na s'aa Tyo'ts'on yo 'u' na ty'oon jon na ndyia' ro' nchjii jon.

²⁰Ndo' juu tsan'ñeen, siquindë juu, tja juu. Ndo' tye' totsiniin juu ndëë nn'an na m'adhan njoon ndyuaa Decápolis ntyja nchu vaa 'nan na s'aa Jesús yohin. Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jndyehan na nnda' s'aa Jesús yohin, tëvee' jndyi ngiohan.

Yuscu chjo jnda Jairo yo tsanscu na t'uui ndiaa' Jesús

(Mt 9:18-26; Lc 8:40-56)

²¹Juu Jesús tet'io nnda' jon ndaandue yo v'aandaa. Tuee' jon ncuüichen ixndya yo nn'an na totsay'on yo jñ'oon yohin. Ndo' jndye jndyi nn'an squenon na m'aan jon 'ndyo ndaandue'ñeen. ²²Ndo' jo', ncüii ts'an na jndyu Jairo, tyjee' juu na m'aan jon. Juu tsan'ñeen conduihin ts'an Israel na conintquehin vats'on cüenta nn'an judíos tsoon' juu. Xjen na jndyiaa' juu Jesús, tëconxtye juu na s'aa juu na njonhin. ²³Tcan juu na quitejndei jonhin, tso juu:

—Mioon jndyi vii' juu yuscu chjo jnda, jndë manin'cue' juu. Quitsa' chjo vi naya'ñeen na chi ngaquityio' nt'ö' nacjoo' juu cha' n'man juu na tyi'ngue' juu.

²⁴Ndo' tja Jesús yo tsan'ñeen. Mantyi jndye nn'an tentyja na nquen'han, manin' conchjehan jon na co'ohan. ²⁵Ndo' quii' nt'an tmaan' nan'ñeen, jo' ñ'en ncüii tsanscu, jndë ncho've chu na vii' juu na coc'a neonon' juu. ²⁶Ji vaa jndyi totjon juu na tont'a ndoto nasihin, ndo' min'jo' taquits'aahan', majndeichen vavimioon' juu. Ndo' jndë ntycüii xoquitu' 'naan' juu na totsiquitsu juu na tondui nasihin. ²⁷Ndo' ng'e na jndyii juu jñ'oon na tonan'nein nn'an ntyja 'naan' Jesús, jo' na sindyoo'hin quii' nt'an nan'ñeen na tentyjahan toxen' jon, ndo' t'uui juu ndiaa' jon. ²⁸Nnda' vaa na s'aa juu ng'e jndë sitiü juu: “Xe na aa ve' ndëë nt'ui ndiaa' jon, yajo' chi n'man.” ²⁹Ndo' xjen na s'aa juu na nnda', manin'oon' taquitscu'han' 'nan na iquenon juu, ntyjiichen juu na tëco' yahan' quii' si'ts'o 'naan' juu na jndui' juu tycu'ñeen. ³⁰Ndo' taa' ts'on Jesús na jndë jn'man ts'an yo ntyja 'naan' juu najndei na condui jon. Jo' tëquen jon, taxee' jon ndëë nn'an na tentyja toxen' jon, tso jon ndëëhan:

—¿Nin juu t'uui ndia'?

³¹Ndo' joo nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, t'ahan, jnduehan nnon jon:

—Mandyia' na tyen ro m'an nn'an ata conchjehan 'u', ndo' aa mavaxe' ¿Nin ts'an t'uui ndia'?

³²Ndo' Jesús, jndyiaa' jon xi'jndio, na ndyiaa' jon nin nquii ts'an t'uui ndiaa' jon. ³³Ndo' juu tsanscu'ñeen, tyioo na ncyaa' juu, sindyoo'cyahin nnon jon na coviquijnty'ehin. Tëconxtye juu na tonnon jon ng'e nchjii juu nchu vaa na s'aahan'hin. Ndo' tso jndyoyu juu nnon jon yo 'nan na s'aahan'hin. ³⁴Ndo' tso Jesús nnon juu:

—'U' jnda, ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'. Naneinhin cja' ntcüe' va', min'ncüii jñ'oontiu tavi nc'on'. Jndë jn'man' yo juu tycu na maquenoon'.

³⁵Ndo' viochen xjen na sinin Jesús nnon tsanscu'ñeen, jo' sque ro nn'an na jnan vaa' nquii tsan'ñeen na conintquehin ntyja 'naan' juu vats'on'ñeen, juu tye yuscu chjo yuvii'. Ndo' jnduehan nnon jon:

—Jndë tue' juu yuscu chjo jnda'. Jo' juu tsan na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, tavantsinchju'nty'i'hin.

³⁶Ndo' nquii Jesús, jndyii jon na jndue nan'ñeen na nnda', majo' itso jon nnon juu tsan'ñeen na conintquehin vats'on:

—Tyi'nty'ue', 'u' xia'nty'i cantyja tson' Tyo'ts'on.

³⁷Ndo' juu Pedro, Jacobo yo nin!Juan tyje juu Jacobo'ñeen, ty'ehan yo Jesús vaa' nquii Jairo'ñeen. Min tyi'ncyaa Jesús na ncja nciüichen ts'an yohin. ³⁸Ndo' xjen na squehan vaa' Jairo'ñeen, jndyij jon na c'uaa jndyi jndyue nn'an na cotyueehan, ndo' conan'xuaahan na tue' yuscu chjo'ñeen. ³⁹Majo' vi jndë na taquee' jon quityquii' v'aa, min na ntyjii jon na jndë tue' juu yuscu chjo'ñeen, tso jon ndëë nn'an na m'an jo':

—¿Ndu na c'uaa jndyi jndyueho' na cotyueeho'? Ee juu nian chjöhö', chito aa tue' juu, ve' itso juu.

⁴⁰Majo' nn'an na sque ya juu v'aa'ñeen, ve' toncohan Jesús ng'e ngio yahan na jndë tue' juu. Jo' tji' jon nan'ñeen ch'en, ndo' ndë jo' tÿy'oon jon nquii tye juu ts'oo chjo'ñeen yo ndyee juu. Teque'han juu cüarto naijon na vaquityen juu. ⁴¹Ndo' t'uui jon vi ntyjaa' nt'ö ts'oo chjo'ñeen, tso jon yo jñon'ndaa 'naan' jon:

—Talita, cumi. Juu jñ'oonva'hin itsiquindyihan!: “Yuscu chjo, matsjö nnon', quinan-quintya!”

⁴²Ndo' juu xjen na tso Jesús jñ'oonva', jnanquintya yuscu chjo'ñeen, ndo' tye' na vaca nnda' juu, ng'e jndë jndë ncho've chuu' juu. Ndo' na tui na nnda', joo nn'an na m'an jo', tÿvee' jndyi ngiohan. ⁴³Majo' jaa' jñ'oon siqui'maan' Jesús joochan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nduehan na nnda' vaa 'nan na s'aa jon. Ndo' mantyi t'ua jon ts'ian ndëëhan na ncyahan 'nan na ntcüa' juu yu'ñeen.

6

Tja nnda' Jesús Nazaret

(Mt 13:53-58; Lc 4:16-30)

¹Jndëcya jndui' Jesús tsjoon Capernaum, tja nnda' jon tsjoon naijon tÿquehin. Ndo' nn'an na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, mantyi ty'ehan yohin. ²Ndo' ya tuee' juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos, yajo' taquee' jon vats'on juu tsjoon'ñeen, tyincyaa jon jñ'oon. Ndo' jndye nn'an na m'an jo', tÿvee' ngiohan juu jñ'oon'ñeen. Jnduehan ndëë ntyjehan:

—¿Yuu va chu tsanvahn joo jñ'oonmin' na itsinin juu ndëëhë? ¿Nin ts'an si'man nnon juu? ¿Nin conduihin na condëë its'aa juu ts'ianmin', na joohan' ve' min'cyato ts'an je'quindë nts'aahan'. ³Juu jon ve' ts'an tocyu ntcaa'hin, ndo' ve' jnda Maríahin, ndo' mantyi ntjoo m'an ntyje juu Jacobo, José, Judas yo nin'Simón, ndo' mantyi nanntcu ntyje juu mantjoo ro com'an juu.

Nnda' vaa na tyi'quint'a nan'ñeen na njon Jesús. ⁴Ndo' ng'e na nnda' jndue nan'ñeen, yajo' tso jon ndëëhan:

—Nn'an na mañoonchen, tsoñ'engan cont'ahan na njon juu ts'an na ncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' nque nn'an tsjoon' tsan'ñeen, tyi'quinjonhin ngiohan, min nn'an chuu'hin min nn'an vaa' juu.

⁵Ve' ng'e na nnda' vaa na tonan'tiu nan'ñeen yo ntyja 'naan' Jesús, tsojnaan' na tyi'cantlya' n'onhan, jo' na iscu'han' na ntsin'man jon nn'an tsjoon' jon. Xia'ntyi ninvendye ts'an na tyio jon nt'ö jon johin jn'manhan. ⁶Majo' si'ndaa'han' nchjii jon na tyi'nin'cantlya' n'onhan jon.

Ndë jo' jndui' jon, toca jon njoon quijndë, jo' toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an.

I'ua Jesús ts'ian ndëë nn'an na cotsay'on jñ'oon yohin na quitsancyahan juu jñ'oon' Tyo'ts'on

(Mt 10:5-15; Lc 9:1-6)

⁷Ndëcya tqueen' jon joo ncho've nn'an na i'ua jon ts'ian ndëëhan na ve vehan na c'ohan ts'ian 'naan' jon, ndo' tyincyaa jon na nan'xuanhan juu najnde' na conduihin cha' ndëë ntji'han jndyetyia quii' n'on nn'an. ⁸Ndo' tquen jon jñ'oon ndëëhan na xia'ntyi tsonjnt'ei quitsay'onhan, majo' tyi'ntsai'onhan chetsja', min 'nan na ntcüa'han, min xoquitu'. ⁹Ndo' quityionhan ntconhan ng'ehan, ndo' min tyi'ntsai'onhan nciüichen ntjo ndiaahin. ¹⁰Ndo' tso jon ndëëhan:

—Tsjoon najjon na ntsqueho', ndo' xe ngitso ts'an ndëëho' na ngüenonho' quii' vaa' jon na ntixee' jon 'o', jo' quintjoho' vaa' jon ata xjen na nndui' ntcüe'ho' juu tsjoon'ñeen.
¹¹ Ndo' xjen na ntsqueho' ncüii tsjoon, majo' nque nn'an juu tsjoon'ñeen, xe na aa tyi'nin'cy'onhan cüentaho', ndo' min tyi'nin'quindyehan jñ'oon na concyaho', ndö vaa quint'aho'. Xjen na nndui' ntcüe'ho' 'ndyo juu tsjoon'ñeen, quinan'cyaa'ho' ts'o na chuu' ng'eho', yajo' ntsi'manhan' ndëë nan'ñeen na tyi'ya jnt'ahan. Joo nn'an tsjoon Sodoma yo Gomorra, tyia jndyi 'nan na tont'ahan. Juu xuee na nt'uii Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na tonan'tjahan nnon jon, vi' jndyi ngenon joo nn'an njoon'ñeen. Majo' nque nn'an m'an njoon na tyi'nin'cy'onhan cüentaho', vi'ntyichen ngenonhan, chichen nn'an joo njoon'ñeen.

¹² Vi jndë sinin Jesús ndëëhan, yajo' jndui'han, tyencyahan jñ'oon na quintcüe' n'on nn'an yo jnan na nan'xuanhan. ¹³ Mantyi jndye jndyi jndyetyia tji'han quii' n'on nn'an, ndo' jndye nn'an v'i na tyeehan aceite, jnan'n'man nan'ñeen.

Jnan'cuee' sondaro Juan tsan na totsiquindëe' nn'an

(Mt 14:1-12; Lc 9:7-9)

¹⁴ Jndye nn'an tonan'neinhan ntyja 'naan' juu ts'ian t'man na tots'aa Jesús, ndo' jndyii Herodes joo jñ'oon'ñeen. Juu jon conduihin na ico'xen jon nn'an juu ndyuaa'ñeen. Tso jon:

—Ja tqüen jñ'oon na jnan'cuee' sondaro njan juu Juan, tsan na totsiquindëe' nn'an. Nts'aahan' jndë vando' xco jon, mang'e jo' covityincyoo' ts'ianmin' na its'aa tsanvahin na je'quinduihan' na ve' yo najnde'i nquii ts'an.

¹⁵ Ndo' ñ'en nn'an jnduehan ntyja 'naan' Jesús na conduihin Elías, nquii ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nguaa.

Majo' vendyechenhan jnduehan:

—Juu Jesús conduihin ncüiichen ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on tiviontyichen nchu vaa 'nan na nguaa.

¹⁶ Ng'e na tonan'nein nn'an joo jñ'oonmin', ndo' Herodes, vi na jndë jndyii jon ntyja 'naan' 'nan na its'aa Jesús, tso jon:

—Tsanvahin majuu Juanhin, tsan na tqüen jñ'oon ndëë sondaro njan na quityjehan xquen juu, majuu jon jndë vando' xco.

¹⁷⁻¹⁹ Nquii Herodes'ñeen jndë toco jon yo juu Herodías, scuu' tyje jon Felipe. Majo' juu Juan'ñeen jndë tso jon nnon juu Herodes: “Tyi'quichuhan' na manayon' scuu' ty'iu' na ndiscu'hin.” Ng'e na nnda' vaa na tso Juan, jo' si'v'ii matyen Herodías'ñeen jon. Nt'ue jndyi ts'on juu na cue' tsan'ñeen, majo' ta'nan jndëe' s'aa juu. ²⁰ Majo' juu Herodes, tots'aa jon na njon juu Juan'ñeen. Ee taa' ts'on jon na ya ts'anhin, ndo' na tsixuan juu ñuan nquii' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Mang'e jo' tyi'ncyaa jon na ngenon juu natë'. Ndo' min na ndicüaa' ya ts'on jon jñ'oon na toninncyaa Juan'ñeen, majo' tëvee' nchjii jonhan'. ²¹ Majo' juu Herodías, tuee' xjen na jndëe' s'aa juu yo 'nan na nt'ue ts'on juu na cue' Juan'ñeen. Ee juu xjen ya na tuee' xeechuu' nquii Herodes, s'aa jon ncüii nguee na ntcüa' jon yo nque nn'an na condui nanm'ann'ian na cotsantya naxen' jon juu ndyuaa Galilea, yo nn'an na conintque ndëë sondaro 'naan' jon ndo' yo nin'nantya. ²² Ndo' jo', juu yuscundyua jnda Herodías'ñeen, tëquee' juu najjon na m'an nan'ñeen, sijnon juu. Ndo' Herodes taxjen vaa tëvee' jndyi ts'on jon na nnda' vaa s'aa juu, nquii jon ndo' mantyi joo nan'ñeen na conan'jonhan yohin juu nguee'ñeen. Ndo' itso jon nnon juu yuscundyua'ñeen:

—¿Nin 'nan nt'ue tson' na nts'a naya 'u'? Quitsu' nnön ndo' ja mninncyahan' nnon'.

²³ Nquii Tyo'ts'on, ndyiichen jon jñ'oon na mayuu' matsjö nnon', ata xoncüe ndyuaa na macoxën nninncyahan' nnon'.

²⁴ Ndo' juu yuscundyua'ñeen, vi na jndë jndyii juu na nnda', jndui' juu, taquitso juu nnon ndyee juu:

—'Ndyo', ¿Nin 'nan ntc'an?

Ndo' t'a ndyee juu, itso jon:

—Can' nnon jon na quitscuenon jon xquen Juan nt'ö', juu tsan na totsiquindëe' nn'an.

²⁵Ndo' juu yuscundyua'ñeen, maquintyjachen tja ntcüe' juu na m'aan Herodes'ñeen, tso juu nnon jon:

—Nt'ue ts'ön na nin'ñoon' nein quitscüenon' xio na ñjon xquen juu Juan nt'ö, juu tsan na tsoisquindë' nn'an.

²⁶Ndo' nquii Herodes, xjen na jndyji jon na nnda', tyioo na tyia jndyi nchjii jon. Majo' ng'e jndë tso jon na ntyjii Tyo'ts'on na ntsiquindë jon juu jñ'oon na tso jon nnon juu, ndo' mantyi joo nan'ñeen na sanan'jon na cocüa'han yohin jndë jndyehan juu jñ'oon'ñeen, jo' xe na aa ngitso jon je'quindëë na ntsiquindë jon juu jñ'oon'ñeen, yajo' ngüejnaan' jon tondëehan. ²⁷Ng'e na nnda', nin'ñoon' jñon jon nciüi sondaro na caquityjee juu xquen Juan na ndyji' jon vancjo. ²⁸Ndo' juu tsan'ñeen, tja juu, taquityjee juu xquen juu Juan'ñeen yo xjo, ndo' jndë jo' jndyoy'oon juuhan' na ñjonhan' quityquii' xio. Tyincyaa juuhan' nnon yuscundyua'ñeen, ndo' juu juu tyincyaa juuhan' nnon ndyee juu.

²⁹Ndo' joo nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Juan, vi na jndë jndyehan na nnda' vaa na tjon jon, tyecy'onhan si'ts'o 'naan' jon, saquity'iuhan juuhan'.

Tyincyaa Jesús 'nan na tcüa' 'on min nannon

(Mt 14:13-21; Lc 9:10-17; Jn 6:1-14)

³⁰Vi jndë tui na nnda', joo nn'an ncho've na jñon Jesús ts'ian 'naan' jon, tñncüi nnda'han na m'aan jon. Chen jndyi jnduehan nnon jon ntyja 'naan' juu ts'ian na jndë tont'ahan yo ntyja 'naan' jñ'oon na tonan'manhan ndëë nn'an. ³¹Jo' itso jon ndëehan:

—Cja nc'ö nciüi joo najon na ninnquë, cha' ya nta'jndyëë chjo.

Nnda' vaa na tso jon ng'e jndye jndyi nn'an cotsque najon na m'aan jon, min ndincyaaahan' xjen na ntcüa'han. ³²Yajo' jndui'hin yo v'aandaa, te't'iohan ndaandue na ninnquehan. Ndo' squehan nciüi joo najon tavi 'nan nn'an c'on. ³³Majo' jndye nn'an tquchenhan cüenta najon ty'ehan. Ndo' jndui' nan'ñeen cha'tso njoon na m'aan xi'jndio juu ndyuaa'ñeen, jnan'onhan, ndo' macjentyichen squehan najon vja Jesús yo nn'an na totsaj'onhan jñ'oon yohin. ³⁴Ndo' juu xjen na jndui' Jesús v'aandaa'ñeen, jndyiaa' jon na jndye jndyi nn'an jndë sque. Ndo' tyioo na nty'ia rohan nchjii jon, ng'e itsijonhan'hin cha'vijon quinman na tats'an vantyjee'. Yajo' jndye jñ'oon tye' na totsai'man jon ndëehin. ³⁵Ndo' vi na jndë vaman, yajo' nque nn'an na totsaj'on yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ndyoo'han, jnduehan nnon jon:

—Jndë vaman ndo' ntjoohin ta'nan nciüi joo na nninjnda' 'nan na ntcüa' nn'an.

³⁶Mang'e jo' quitsu' ndëë nanmin na chi nc'ohan jndëë yo njoon quijndë na m'an xi'jndio na chi nnan'jndahan 'nan na ntcüa'han, ng'e ta'nan quichoan na ntcüa'han.

³⁷Majo' t'a Jesús, tso jon:

—Nqueho' ninncyaho' 'nan na ntcüa'han.

Ndo' joo nan'ñeen, t'ahan, jnduehan nnon jon:

—Min xe na aa nnan'quitsu ve ciento s'on denarios na ntsanan'jndá tyoo', majo' tyi'je'cüinonhan' na nninncyá na ntcüa' joo nanmin.

³⁸Ndo' t'a Jesús, taxee' jon:

—¿Tsa'nnda' tyoo' na y'onho'? Cüa, quitsaquijnty'iaho'.

Ndo' vi na jndë jnty'iahan na tsa'nnda'han', yajo' jnduehan nnon jon:

—Nin 'on tan' tyoo' na y'ón yo ve quitscaaa na jndë jnein.

³⁹Ndo' t'ua Jesús ts'ian na xen' ntmaan' na quitsacüendyuaa nn'an cjoo' jndë quijndë.

⁴⁰Yajo' sacüendyuaa nan'ñeen na xen' ntmaan'han. Ñ'en ntmaan' na jnt'ahan na venn'an venn'an ncho'nqui ts'an, ndo' ñ'en ntmaan' na nciüi ciento ts'an na jnt'ahan. ⁴¹Jndë jo' ty'oon Jesús joo 'on tan' tyoo'ñeen yo ve quitscaaa'ñeen, ndo' jndondë jon toquiñoon'ndue, tyincyaa jon na ncyaa ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Ndë jo' tji' jon xen' ntan'han'. Ndo' vi jndë jo' tyincyaa jonhan' ndëë nn'an joo ntmaan'ñeen. Ndo' majo'nty'iaa jon yo ve quintcaaa'ñeen, tji' jon xen' ntan'han' na ntquii tsoñ'en nan'ñeen. ⁴²Ndo' tsoñ'en nan'ñeen tcüa' tacjohan,

⁴³Ndo' ndë jo', nque nn'an na totsaj'on jñ'oon yo Jesús, jnan'quitoo'han ncho've tsque yo

tyoo' ntan' na jnty'lihan' na tcüa' nan'ñeen yo nin'quintcaa'ñeen. ⁴⁴Ndo' joo nn'an na tcüa' juu xjen'ñeen, tuee' cha' na 'on min na xia'ntyí nannon.

Vaca Jesús nnon ndaandue
(Mt 14:22-27; Jn 6:16-21)

⁴⁵Ndë jo' tso Jesús ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon na cua mnda'han v'aandaa na chi ngüet'io nnda'han juu ndaandue'ñeen na ntsquehan tsjoon Betsaida, viochen xjen na njñon jon nan'ñeen na c'lo ntcüe'han nt'aahan. ⁴⁶Ndo' vi na jndë njñon jon joo nan'ñeen, tava jon ncüüi tyo' na ntsinin jon nnon nquii Tyo'ts'on. ⁴⁷Ndo' vi na jndë tijaan, joo nan'ñeen na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, jndë m'anhan xoncüe ndaandue yo juu v'aandaa'ñeen, majo' juu jon ninm'aan jon tyuaa tcan. ⁴⁸Ndo' jndyiaa' jon na vi' jndyi coquenonhan, na tandiquindëë nt'ahan ndaa ve' ng'e na totsintcüe' jndye juu v'aandaa na ñjonhan. Ndo' xjen na vanco, yajo' tëca Jesús nnon ndaandue. Sindyoo'hin nnon v'aandaa'ñeen najon na ñjonhan, ndo' s'aa jon na cha'vijon ngüenoon' jon joohan. ⁴⁹Ndo' xjen na jnty'iahan na vaca jon nnon ndaandue'ñeen, jnan'tiuhan ve' ncüaan' ts'oo na cojnty'iahan. Ng'e na mnda' ta'han na jnan'xuaahan na coquityuehan. ⁵⁰Ndo' tsoñ'enhan jnty'iahan jon, ndo' mioon jndyi tyuehan. Majo' t'man jon joohan, tso jon:

—Quinan'xuanho' ñuaanho', mancõntyë na mamanho', c'onho' na tavi ncyaa'ho'.

⁵¹Ndo' tua jon v'aandaa na ñjonhan jo', yajo' tichen na m'aan juu jndye'ñeen. Majo' min ndicüaa' n'onhan nchu vaa na nnan'tiuhan na mnda' vaa 'nan na tui. ⁵²Ng'e tyi'covaa' ya n'onhan na tsoñ'en nndëë nts'aa Jesús min na jnty'iahan na s'aa jon na tinon juu tyoo'ñeen na tcüa' tsoñ'en nan'ñeen. Joohan tsojnaan' na tsan ñuan 'naanhan, jo' iscu'han' na ncüaa' n'onhinhan'.

Sin'man Jesús nn'an v'i ndyuaa Genesaret
(Mt 14:34-36)

⁵³Xjen na jndë tet'io nnda'han juu ndaandue'ñeen, squehan ndyuaa Genesaret najion jnan'tyenhan juu v'aandaa'ñeen. ⁵⁴Ndo' xjen na jndui'hinhan', joo nn'an ndyuaa'ñeen ta'jn'aanhan Jesús. ⁵⁵Ndo' cje ro jnan'quindyiihan ntyjehan na m'an xi'jndio. Jo' ta'han na totsachohan nn'an v'i na ntyjohan cjo ndue min'cya ro najion tic'uaa jñ'oon na ngüenon nquii Jesús. ⁵⁶Ndo' min'cya ro najion na tuee' jon, aa njoon t'man ndo' aa yuu na m'aan ninve ndye nt'aa, totquen nn'an ntyjehan nn'an na v'i jndyue nata, na ngitanhan na nt'uehan ndiaa' Jesús cha' n'manhan. Ndo' tsoñ'en nn'an na t'ue ndiaa' jon jn'manhan.

7

'Nan na its'aahan' na tyi'ji'ua tsixuan ts'an tonnon Tyo'ts'on
(Mt 15:1-20)

¹Nque nn'an fariseos, jnan'ndyoo'han na m'aan Jesús yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyí juu jñ'oon na tqen nquii Moisés. Joo nan'ñeen jnanhan Jerusalén.

²Totquenhan cüenta na nque nn'an na conan'jon yo Jesús, tocüa'han min na tyi'quitmanhan ndueehan cha'xjen juu costumbre na cont'a ntyjehan nn'an judíos. Jndue fariseos'ñeen na joo nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, tyi'ya na mnda' cont'ahan.

³Ee joo fariseos'ñeen yo tsoñ'en ntyjehan nn'an judíos, xe'cüa'han xe na aa tyi'nan'quindë jndyeehan juu jñ'oon na jnan'jnda' ndochihan na tom'an ndyu na toxen'chen ntyja 'naan' na cotmanhan ndueehan. ⁴Ee nque nn'an fariseos'ñeen yo tsoñ'en ntyjehan nn'an judíos, vi na jndë jnanhan ts'ua, tyi'je'cüa'han xe na aa tyi'quitquen ntju' jndyeehan na cotman ndueehan cha'xjen co'xen costumbre. Ndo' jndyechen 'nan min na cont'ahan cha'xjen na jnan'jnda' nque ndochihan na tom'an ndyu na toxen'chen, cha' na majnda' na cotmanhan vaso na nc'u ts'an ndaa, yo nguaa jaro, yo nguaa ncjo yo nin'jndu 'naanhin. ⁵Yajo' joo fariseos'ñeen yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tqen nquii Moisés, taxee'han nnon Jesús, jnduehan:

—Joo nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na mancyaa', ¿Ndu na tyi'quita'nguee'hin jñ'oon na jnty'e ndochihi na tom'an ndyu na toxen'chen? Majo' joo nn'an 'nan', cocüa'han

min na tyi'quint'a jndyeehan juu 'nan na ntsiji'uahan' ndueehan cha'xjen na co'xen juu costumbre.

⁶Ndo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Juu jñ'oon na tji Isaías, jndyoyu na tsi'manhan' na conduiho' nn'an na ve vaa na cont'a. Ee itso jñ'oon'ñeen:

Nanmin' ve' yo nnon jndyuehan na conan't'maan'han ja, majo' 'nan na covitincyoo' na vja na m'anhin, tsi'manhan' na tycya m'anhhan yo ntyja njan.

⁷Ve' jn'aaan na conan't'maan'han ja, ee jñ'oon na jnan'jnda' nn'an na ico'xenhhan', joohan' conan'manhin ndëë nn'an,

ee cont'ahan na njon joo jñ'oon'ñeen cha'vijon conduihan' jñ'oon na sinin nquii Tyo'ts'on. Ndo' jñ'oon na sinin Isaías. ⁸Ndo' itsontyichen Jesús ndëë nan'ñeen:

—Tquen Tyo'ts'on jñ'oon na coxenhhan' 'o', majo' 'o' co'ndyeho' joohan' cha' ninncyaa-han' na nnan'quindëho' costumbre na tquen nn'an, cha' ntyja 'naan' na cotmanho' vaso yo nguaa jaro yo nguaa ncjo yo vendyechen nnon 'nan na itsijonhan' joohan'.

⁹Mantyi tsontyichen jon ndëëhan:

—Conan'tiuho' na njon jndyi cont'aho' na conan'quindëho' joo jñ'oon na tquen ndochiho' na tom'an ndyu na toxen'chen. Majo' tanin min na tyi'quita'nguee'ho' juu jñ'oon na iquen nquii Tyo'ts'on. ¹⁰Cha'na juu jñ'oon na sinin Moisés, na itsohan': "Quitsa' na njon tye' yo 'ndyo'." Ndo' mantyi tso jon: "Min'cya ro ts'an na itsinin jñ'oon tsan' nnon tye, ndyee juu, quinan'cuee' nn'anhin." ¹¹Majo' 'o' condueho' tanin min xe na aa ngitso ts'an nnon tye juu yo ndyee juu: "Ndiquindëë na ntejndei 'u' yo 'nan na icanhan' 'u', ng'e 'nan na manachö tsixuanhan' Corbán." Juu jñ'oon Corbán itsiquindyihan' 'nan na jndë tyincyaa ts'an cüentaa' juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on. ¹²Majo' 'o' na conduiho' tmaan' fariseos, min xe na aa itsitjahan' 'nan nquii tye ts'an oo ndyee juu, 'o' tanin'ncyaho' na ntejndei tsan'ñeen tye juu oo ndyee juu. ¹³Ndo' na cont'aho' na nnda', its'aahan' na juu jñ'oon na tquen nquii Tyo'ts'on, ve' jn'aaanhan' ng'e vandyä' tsiquindyi joo costumbre na conan'veho'. Ndo' jndyechen nnon 'nan min na cont'aho' na itsijonhan' joohan' cha'na jñ'oonmin'.

¹⁴Ndo' t'man nnda' Jesús nn'an, tso jon ndëëhan:

—Tsoñ'enho' quindyeho' jñ'oon na matsjö, ndo' cüaa' n'onho' joohan'. ¹⁵Nan na icüa' ts'an, tyi'xe'quitsiji'uahan'hin na tonnon Tyo'ts'on. Majo' joo jñ'oon na itsitiu juu quii' ts'on juu, joohan' cont'a na tyi'ji'uahin na tonnon jon. ¹⁶Juu ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oon na matsjö, quen ya juu cüentahan'.

¹⁷Jndë na jnty'ii Jesús joo nan'ñeen, tja ntcüe' jon v'aa. Ndo' xjen na m'aaan jon quii' v'aa, yajo' nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon, taxee'han nnon jon nin 'nan itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen na tyi'quitso nquii' jonhan'. ¹⁸Ndo' t'a jon, tso jon ndëëhan:

—¿Aa mantyi itsijonhan' 'o' cha'na joo nan'ñeen? ¿Aa tyi'cüaa' n'onho' juu jñ'oon'ñeen? Tachi 'nan na icüa' ts'an na iquenhan'hin na tyi'ji'uahin na tonnon Tyo'ts'on, ¹⁹Ng'e chito quityquii' ñuaan' juu co'ohan', quityquii' tsiaa' juu covahan', ndo' ndë jo' vja juu 'ndyo jndëë.

Ndo' yo juu jñ'oonvahin tsi'man Jesús na tajnan tsixuan ts'an na ve' nciüi nnon 'nan icüa' juu. ²⁰Ndo' tsontyichen jon:

—Joo jñ'oon na itsitiu ts'an quii' ts'on juu, joohan' cont'a na tyi'ji'uahin na tonnon Tyo'ts'on. ²¹Ee quii' ts'on ts'an conan natyia na itsitiu juu, cha'na ve' nin'c'oon ya juu yo nciüichen tsanscu, oo na nin'c'oon juu yo tsanscuntjaa', ndo' aa na ntscuee' juu ts'an, ²²Ndo' aa na ich'uee juu 'naan' ts'an, ndo' aa nin'cy'oon juu 'naan' nciüichen ts'an na nndi'naan' juuhan', ndo' na its'aa vi' juu nn'an, ndo' na itsivi'nn'an juu ntyje juu, ndo' joo jñ'oon na ico'xenhhan', min tyi'quits'aa juu na njonhan', ndo' na itsitëë' ts'on juu ntyje juu, ndo' tyia jñ'oon itsinin juu nacjoo' nciüichen ts'an, ndo' na itsitiu nquii juu na t'manhan conduihin, ndo' na ve' tsitsan'to juu xquen juu yo 'nan na its'aa juu. ²³Tsoñ'en natyammin', quii' ts'on ts'an conanhan', ndo' ntyja 'naan' joohan' na coninjnda' na vaa jnaan' juu na tonnon Tyo'ts'on.

*Tsanscu na mañoon ndyuaa na vantyja ts'on jon Jesús
(Mt 15:21-28)*

²⁴Jndui! ntcüe! Jesús juu tsjoon'ñeen najjon na toninnycyaa jon jñ'oon. Tja jon, tuee' jon ndyuaa Tiro yo Sidón. Ndo' tuee' jon vaa' ncüii ts'an juu tsjoon'ñeen, min tyi'quint'ue ts'on jon na ncüaa' n'on nn'an na tyjee' jon jo'. Majo' min na nnda', tic'uaa jñ'oon na jo' jndë m'aan jon. ²⁵Juu tsjoon'ñeen tom'aan ncüii tsanscu na m'aan jnda juu, yu'ñeen yuscuhin na nay'oon jndyetyahin. Ndo' juu ndyee yuscu chjo'ñeen, vi na jndë jndyii juu ntyja 'naan' Jesús, sityuaa' juu na tja juu najjon na tuee' jon. Ndo' xjen na tuee' juu na m'aan jon, tēco'xtye juu tonnon jon. ²⁶Majo' tachi ts'an jud'ohin, jñon'ndaa griego itsinin tsanscu'ñeen, tuihin tsjan nn'an ndyuaa Sirofenicia. Ndo' vi na jndë tyjee' juu na m'aan Jesús, tcan juu na cüji' jon juu jndyetya'ñeen. ²⁷Majo' t'a Jesús, juu jñ'oon na sinin jon nnon tsanscu'ñeen, tyi'quitso nquii'han'. Itso jon:

—Chuhan' na quitejndei jndyëë nn'an na ninncüii tsjan conduihan yo ja, chito nn'an na mañoon ndyuaa. Ng'e tyi'quichuhan' na ntyjee ts'an 'nan na cocüa' ntsinda juu ndo' na ncju' juuhan' ndëë quindue'.

²⁸Ndo' juu tsanscu'ñeen, mantyi sintcüe' juu jñ'oon nnon Jesús na tyi'quitso nquii'han', tso juu:

—Mayuu' ta yo juu jñ'oon na tsu', majo' joo quindë'hin' ve' 'nan quiyndë na cocyaa tyuaa na cocüa' yotsca, juuhan' cojñen' o'.

²⁹Ndo' jo' t'a Jesús, itso jon:

—Ya jndyi jñ'oon na sintcüe'. Nanein, cja' ntcüe' va'. Juu yuscu chjo' jnda', jndë jndui' jndyetya quii' ts'on juu.

³⁰Ndo' xjen na tuee' ntcüe' juu tsanscu'ñeen vaa' juu, ntjii juu yuscu chjo'ñeen na vaa juu cjoo' jndu, jndë jn'man juu.

Sin'man Jesús ts'an quita' na nchee'hin

³¹Jndui! ntcüe' Jesús ndyuaa Tiro, tenon jon ndyuaa Sidón, tancyaa jon ntyee' juu ndyuaa njoon Decápolis. Tuee' nnda' jon juu ndaandue Galilea. ³²Ndo' jo' jndyoy'on nn'an ncüii ts'an quita' ndo' nchee'hin na m'aan Jesús. Nn'an na m'an jo', tanhan na quityio jon nt'ö jon cjoo' tsan'ñeen cha' n'man juu. ³³Ndo' tēy'oon Jesús juu tsan'ñeen vi ntyja najjon na ninnquii jon yohin. Tuii jon ndëë nt'ö jon ndë'nqui juu, vi jndë jo' tji' jon ndaa 'ndyo jon, ndo' tyu jonhan' nnon tsa juu. ³⁴Ndë jo' jndondë jon toquiñoon'ndue, tcan jon vi naya nnon nquii Tyo'ts'on. Sinin jon yo jñon'ndaa 'naan' jon, tso jon:

—“Efata.” Juu jñ'oonvahan itsiquindyihan' na ncyaa nnda'han' na ya ndyii juu yo na ya ntsinin juu.

³⁵Ndo' majuuntyi xjen'ñeen jnaan ndë'nqui tsan'ñeen, mantyi ntjo ya ntcüe' na itsinin juu. ³⁶Xjen na tja nnda' Jesús yo tsan'ñeen najjon na m'an nn'an, yajo' siqui'maan' jon joohan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nan'manhan ntyja 'nan na s'aa jon. Majo' tajnt'ahan na njon juu jñ'oon'ñeen na tso jon, ee ndo'vanjan tonan'neinhan ntyja 'naan' juu ts'ian t'man'ñeen na s'aa Jesús. ³⁷T'man jndyi vaa na tēvee' ngiohan, jnduehan ndëë ntyjehan:

—Va ya jndyi its'aa jon. Nque nn'an quita, itsin'man jonhan na ya condye nnda'han, ndo' joo nn'an nchee', mantyi itsin'man jonhin na ya conan'nein nnda'han.”

8

*Tyincyaa Jesús na tcüa' ninnque min nn'an
(Mt 15:32-39)*

¹Xjen'ñeen jndye jndyi nn'an jndë tēncüi najjon na m'aan Jesús. Ndo' juu xjen'ñeen, sitjahan' 'nan na ntcüa'han. Mang'e jo' t'man jon joo nn'an na tots'ay'on yo juu jñ'oon na toninnycyaa jon, tso jon ndëëhan:

²—Nty'ia ro nanmin' nchji ng'e naneinhin jndë ndye xuee na conan'jonhan na condyehan juu jñ'oon na mancyaa, ndo' 'nan na jndyochohan na ntcüa'han, jndë jndyuehan'.

³Ndo' xe na aa njñonhan na c'o ntcüe'han nt'aahan na ninvaa nin'jndo'han, mndëë

nts'aahan' na ntsi'ndaa'han' nquenhan ndo' ntycyaahan nato ng'e ñ'enhan na tycya chjo na jnanhan.

⁴Ndo' joo nn'an na totsai'on jñ'oon yo jon, t'ahan, jnduehan:

—¿Nchu nt'á na nninncyá 'nan ntcüa' nanmin' ntjoohin? Ee ntjoo ta'nhan nn'an c'oon na nndëehan 'nan.

⁵Taxeel' Jesús ndëehan:

—¿Tsa'nnda' tyoo' y'onho'?

T'ahan, jnduehan:

—Ninntyque' tan' tyoo' y'ón.

⁶Ndo' tso jon ndëe nn'an na jndye jndyi'hin:

—C'uhó' tyuaa. Ndë jo' ty'oon jon joo ntyque' tan' tyoo'ñeen, ndo' vi jndë jo', tyincyaa jon na ncyá ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', ndë jo' tji' jon xjen ntan'han'. Ndë tyincyaa jonhan' ndëe nque nn'an na totsai'on jñ'oon yohin, ndo' joohan t'onhinhan' ndëe joo nan'ñeen. ⁷Ndo' mantyi y'onhan vendye quintcaa quijndë. Mantyi tyincyaa jon na ncyá ya Tyo'ts'on ntyja 'naanhan'. Ndë jo' mantyi tyincyaa jon quintcaa'ñeen ndëe nan'ñeen na quit'onhan joohan' ndëe nn'an na jndye jndyi'hin. ⁸Ndo' tsoñ'en nan'ñeen tcüa' təcjohan, ndo' ndë jo' nque nan'ñeen na totsai'onhan jñ'oon yo Jesús, jnan'quitoo'han cha' vi ntyque' tsque yo tyoo' ntan' na jnty'iihan'. ⁹Ndo' joo nn'an na tcüa' jo', tuee' cha'na ninque minhan. ¹⁰Ndo' vi jndë jo' tso jon ndëe nan'ñeen, ya xe na nc'ó ntcüe'han ng'e jndë mavja jon. Ndo' tua nnda' jon v'aandaa yo nn'an na totsai'on yo jñ'oon na toninncyaa jon. Ty'ehan, squehan ndyuaa na jndyu Dalmanuta.

Nn'an tmaan' fariseos, tanhan nnon Jesús na quits'aa jon cüii jn'aan

(Mt 16:1-4; Lc 12:54-56)

¹¹Ndo' vendye nn'an tmaan' fariseos squehan na m'aan Jesús. Ta'han tonan'jndyehan jndyuehan yo jon na quits'aa jon ncüii nnon ts'ian na ntsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on t'ua ts'ian nnon jon. Ee cojnt'uehan na quityii'han' ng'eehan'hin ntyja 'naan' jñ'oon na itsinin jon. ¹²Yajo' jndyo ncüii na ton ts'on jon na sichjoo'han' ts'on jon ntyja 'naanhan. Itso jon:

—Nque nn'an na m'an naneinhin, ¿Ndu na nt'ue n'onhan na quits'a ncüii nnon ts'ian na njnty'iahan na ntsi'man jndyoyuhan' na nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian nnön na jndyó? Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëeho', tyi'je'quits'a ncüii na ntsi'manhan' na nquii jon ncyaa na t'man condui ja.

¹³Yajo' jnty'ii jon joo nan'ñeen. Ndo' tua nnda' jon v'aandaa, tet'io nnda' jon ndaandue'ñeen. Tuee'cya jon ncüiichen ixndyaa'han'.

Tsquentë na nan'xuan nn'an fariseos

(Mt 16:5-12)

¹⁴Ndo' nque nn'an na totsai'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, juu xjen na tuahan v'aandaa, tsuu' tycya n'onhan na ntsai'onhan tyoo' na ntcüa'han, cha' ve' ninncüiito tyoo' na say'onhan. ¹⁵Yajo' siqui'maan' jon joohan na tyi'nan'jonhan yo 'nantyia na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos. Tso jon:

—Nn'an fariseos yo nn'an tmaan' cüentaa' Herodes, vaa ncüii nnon ntyja 'naanhan na itsijonhan' juuhan' cha'vijon tsquentë. Quitquenho' cüenta na juu 'natyia nan'xuanhan tyi'ncü'aahan' 'o' na ntsi'ndaa'han' 'o'.

¹⁶Ndo' na tso jon na nnda', joo nan'ñeen na totsai'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, tye' na jnduehan ndëe ntjehan:

—Ndó' vaa na itso jon ndëe tsojnaan' na tsuu' tycya nn'ón na ndyoy'ón tyoo'.

¹⁷Majo' taa' ts'on Jesús na nnda' vaa na conan'tiuhan na itsinin jon ntyja 'naan' tyoo'. Majo' chito jo', itsiqindyó' jonhan ntyja 'naan' 'nantyia na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos yo nn'an tmaan' cüentaa' Herodes. Yajo' tsontyichen jon ndëehan:

—¿Ndu na conan'neinho' na tatyoo' jndyoy'onho'? ¿Aa tyi'covaa' n'onho', ndo' aa min tyi'quitquenho' cüenta? 'O', ¿Aa ninvaa m'anho' na conan'tsanho' ñuan 'naanho'? ¹⁸'O' na min tëndëeho', ¿Aa tyi'cojnty'iaho'? 'O' na min ndë'nquiho', ¿Aa tyi'condyeho'? ¿Ndo'

aa tyi'cañjooon' n'onho' nin 'nan s'a xjen na sitjahan' 'nan na ntcüa' nn'an? ¹⁹Juu xjen na s'a xjen ntan' joo 'on tan' tyoo' na t'onho'han' ndëë 'on min nn'an, ¿Tsa'nnda' tsque na jnan'quitoo'ho' yo ntan' quijndë na jnty'iihan'?

T'ahan, jnduehan nnon jon:

—Jnan'quit'ó ncho've tsquehan'.

²⁰—Ndo' juu xjen'ñeen na s'a xjen ntan' joo ntyque' tyoo' na t'onho' na tcüa' ninque min nn'an, ¿Tsa'nnda' tsque na jnan'quitoo'ho' yo ntan' quijndë na jnty'iihan'?

T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Jnan'quit'ó ntyque' tsquehan'.

²¹Ndo' tso jon ndëëhan:

—Ndo' na nnda' vaa, joo ts'ian t'man na mats'a, ¿Ndu na ndicüaa' n'onho' nin ts'an condui ja?

Sin'man Jesús cüii tsannchjaan' tsjoon Betsaida

²²Ndë jo' nquii Jesús yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon toninncyaa jon, squehan tsjoon Betsaida. Ndo' joo nn'an tsjoon'ñeen tyey'onhan ncüii tsannchjaan' na m'aan jon. Tanhan na quityio jon chjo nt'ö jon cjoo' tsan'ñeen cha' n'man juu. ²³Ndo' t'uii Jesús nt'ö tsan'ñeen, tëy'oon jonhin 'ndyo tsjoon naijon na ninnquii jon yohin. Tyu jon ndaa'ndyo jon ndö'nnon juu. Ndë jo' tyio jon nt'ö jon ndö'nnon juu, ndo' taxee' jon nnon juu:

—¿Aa jndë ya chjo mandyia'?

²⁴Ndo' ya na jndondë tsannchjaan'ñeen, itso juu:

—Manty'ia nn'an, ve' itsijonhan' na manty'ia joochan cha'vijon na contsjë n'oon.

²⁵Yajo' tyio nnda' Jesús nt'ö jon ndö'nnon juu tsan'ñeen. Ndo' jndë na s'aa jon na nnda', tyincyaaahan' na xuee jndyi jndyiaa' juu, tco' ya ntcüe'han'hin. Min 'nan na tycya, majo' ya jndyiaa' juu. ²⁶Jndë jo' jñon ntcüe' Jesús juu na cja juu. Itso jon nnon juu:

—Cja' vi tova', min tyi'ngaque' quii' tsjoon, min tyi'ntsinin' ndëë nn'an ntyja 'naan' juu naya na s'a 'u'.

Tji' jndyoyu Pedro na juu Jesús conduihin Cristo

(Mt 16:13-20; Lc 9:18-21)

²⁷Jndë jo' juu Jesús yo nn'an na totsay'on jñ'oon yohin, ty'ehan, squehan ndyuaa Cesarea Filipino. Ndo' xoncüe na ñjonhan nato, taxee' jon ndëëhan, itso jon:

—Ntyja njan ja, ¿Nin ts'an na condue nn'an na condui ja?

²⁸T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Ñ'en nn'an na conduehan na 'u' condui Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, na vando' xco juu. Ndo' vedyechen nn'an conduehan na 'u' condui nquii Elías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen. Ndo' mantyi m'an nn'an na conduehan na condui 'u' ncüii nque nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguaa.

²⁹Jo' taxee' jon ndëëhan, itso jon:

—Ndo' 'o' je', ¿Nin condueho' na condui ja?

T'a Pedro, itso jon:

—'U' condui nquii Cristo na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon' na ntsin'man' ñuaan nn'an.

³⁰Ndo' jaa' jñ'oon na tso jon ndëëhan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nan'neinhan na nnda' vaa na conduihin.

Itsiquindyi Jesús na nnan'cuee' nn'anhin

(Mt 16:21-28; Lc 9:22-27)

³¹Jndë jo' ta' Jesús na itsi'man jon ndëë nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon, na juu jon na conduihin tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na co'xen jon tsoñ'en nn'an, chuhan' na jndye navi' ngenon jon. Nque nn'an na conintque ndëë nn'an judíos nt'ahan na tyi'cuee' n'onhan jon, ndo' majo'ntyti nt'a joo nn'an na conintque ndëë ntyee 'naanhan, ndo' manin' yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tqen Moisés. Itso Jesús na nnan'cuee' nan'ñeenhin, majo' xee na jndë ndye na jnan'cuee'han jon, ngüando' xco jon. ³²Sinin jndyoyu jon jñ'oon'ñeen ndëë nn'an na totsay'on yo

jñ'oon na toninncyaa jon. Majo' vi na jndë jndyii Pedro na nnda', s'aa juu vi ntyja yohin. Siqui'maan' jon Jesús. Itso juu nnon jon:

—Tyi'quichuhan' na ngenoon' na nnda'.

³³Majo' nquii Jesús, vi na jndë jndyii jon na tso Pedro na nnda', jo' tequen jon, jndyiaa' jon tontya na ntjo joo nn'an na totsai'on yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, jaa' jñ'oon na sinin jon nnon Pedro na siqui'maan' jonhin, itso jon:

—'U' Satanás, quenán' 'u' nnön. 'U' Pedro, tachi cha'xjen ndyii' ts'on nquii Tyo'ts'on na ndyii' tson', 'u' cha'xjen na conan'tiu nn'an, jo' matsijon 'u'.

³⁴Yajo' t'man Jesús nn'an na totsai'on jñ'oon yohin yo tsoñ'en nn'an na m'an jo'. Itso jon ndëehan:

—Minninchen ts'an na nin'quitsijonhin ntyja na matsixuan, icanhan' na cüji nquiihin nchu vaa na nt'ue ts'on juu, ndo' c'oon juu na quintjo ya nchjii juu yo navi' na ngenon juu ng'e na m'aan juu ntyja njan, min xe na aa ntyja 'naan' jo' nnan'cuee' nn'anhin. ³⁵Ndo' minninchen ts'an na itsichon nquii juu na ngüando' ñuaan' juu ntyja 'naan' juu, conduihin ts'an na jndë tsuhin. Majo' minninchen ts'an na cotji' nn'an cüenta na cotsu naya 'naan' juu ng'e na incyaa juu jñ'oon naya njan ndëë nn'an, juu tsan'ñeen vaa naya 'naan' juu na tyi'xe'quintycüii na ngüando' ñuaan' juu. ³⁶Tanin min xe na aa ninvaa tsonnangue cuaahan' na 'naan' ts'an, majo' min na nnda' ¿Yuu vaa naya 'naan' juu xe na aa ngitsu ñuan 'naan' juu? ³⁷Ee ta'nan cüii nnon 'nan na ndëë nninncyaa ts'an nnon Tyo'ts'on na juuhan' ngüañoon'han'hin na tyi'ngitsu ñuan 'naan' juu. ³⁸M'an nn'an na tyi'njon Tyo'ts'on ngiohan ndo' na nan'xuanhan jnan. Minninchen ts'an na jnaan' juu tondëë nan'ñeen ng'e na m'aan juu ntyja njan yo ntyja 'naan' juu jñ'oon naya njan, mantyi ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, nc'ön na jn'an yo tsan'ñeen xjen na nndyö nnt'a yo juu najndeí na condui nquii Tyëhö' ndo' yo nque ángeles na cotyentjon nnon jon.

9

¹Ndo' tsontyichen Jesús ndëehan:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', quii' nt'anho' m'an ntyjeho' na tyi'je'cüjehan ata vi na jndë jnty'ia ndëehan na jndë tyjee' Tyo'ts'on na ntye'ntjon jon nn'an 'naan' jon yo juu najndeí na conduihin.

Na siñoonhan' Jesús

(Mt 17:1-13; Lc 9:28-36)

²Taca yon xuee na jndë tso Jesús na nnda', ndo' tÿy'oon jon Pedro, Jacobo yo nin'Juan. Tyevahan ncüii tyo' ndye naijon na ninnquehan. Xjen'ñeen jnty'iahan na siñoonhan'hin.

³Ndo' juu ndiaa' jon, manin' condui ndui'han', ndo' quichi'tyenhan' cha'vijon tein. Min'ncüii ts'an tsonnangue je'quindëë ntsiquichi' ndiaa cha'xjen quichi' ndiaa' jon juu xjen'ñeen. ⁴Ndo' jo' joo ndye nan'ñeen jnty'iahan na tyjee' nquii Elías yo nin'Moisés, na jnanhan quiñoon'ndue, na jnan'nein nan'ñeen yo nquii Jesús. ⁵Ndo' jo' tso Pedro nnon Jesús:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndé, vaa ya jndyi vaa na m'án ntjoohin. Nnan'yá ndye xque' ncüan', ncüiihan' cüenta', cüiiichenhan' cüentaa' nquii Moisés, ndo' ncüiiichenhan' nin'cüentaa' juu Elías.

⁶Ndö' vaa jñ'oon na tso jon ng'e ndicüaa' ts'on jon nin jñ'oon ngitso jon ee mioon jndyi tyuehan. ⁷Ndo' juu xjen'ñeen tyoo ncüii chincyu nacjohan, ndo' quityquii'han', jo' tic'uaa jndyee' nquii Tyo'ts'on, tso jon:

—Juu tsanvahan conduihin jnda na vi'nchji jndyihin. Quitquenho' cüenta jñ'oon na ngitso jon.

⁸Ndo' xjen na jnty'ia nan'ñeen xil'jndio, min'ncüii ts'an tavi c'oon, ninnquiintyi Jesús na vi m'aan.

⁹Ndo' viochen xjen na tyecuehan juu tyo'ñeen, tso jon ndëehan:

—Min'ncüii nnon ts'an tyi'nan'neinho' 'nan na jnty'ia ndëëho' quichen. Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, vi na jndë jnan'cuee' nn'an

ja, ndo' ya na jndë vant'ö xcö, juu xjen'ñeen vanaan na nnan'neinho' ntyja 'naan' juu 'nan na jnty'ia ndëëho'.

¹⁰Ndo' nan'ñeen, jnan'vehan juu jñ'oon'ñeen. Ndo' majuuntyi xjen'ñeen, ta'xee'han ndëë ntyjehan nin 'nan nin'quitsiquindyihan' na tso jon na ngüando' xco jon vi na jndë jnan'cuee' nn'anhin. ¹¹Ya jo' taxee'han nnon jon, jnduehan:

—Nque nn'an na conan'man nchu vaa na itsiquindyi juu jñ'oon na tqen Moisés, conduehan na juu Elías ncüjee' jndyee, ndo' ndë jo' ncüjee' nquii Cristo. ¿Nchu vaa na conduehan na nquii Elías'ñeen ncüjee' jndyee jon?

¹²Jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Juu jñ'oon' Tyo'ts'on mayuu' itsiquindyihan' na ncüjee' ncüii ts'an na ntsixuan juu cha'xjen totsixuan nquii Elías'ñeen, ndo' nts'aa tsan'ñeen na nt'a xco nn'an na njon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi juu jñ'oon 'naan' jon itsiquindyihan' na ja na condui tsans'a na i'ua jon ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, jndye navi' ngenön. Ndo' mantyi nnt'ahan na tyi'cuee' n'onhan ja. ¹³Majo' matsjö ndëëho' na mayuu' jndë jndyo ncüii ts'an na totsixuan jon cha'xjen juu Elías'ñeen, ndo' nque nn'an jndë jnt'a vi'han jon ntyjantyi na nt'ue n'onhan cha'xjen tsiquindyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on na mancüixjen nt'ahan jon.

Sin'man Jesús ncüii yus'a na nay'oon jndyetyiahin

(Mt 17:14-21; Lc 9:37-43)

¹⁴Ndo' tja ntcüe' Jesús yo ndye nan'ñeen najon m'an ntyjehan, nque nn'an na totsai'onhan jñ'oon yo jon. Ndo' vi na jndë squehan jo', jnty'iahan na jndye jndyi nn'an na jndë tēncüi najon na m'an nan'ñeen. Quui' nt'anhan ñ'en cüanntyi nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tqen Moisés, conan'jndyehan jndyuehan yo nan'ñeen.

¹⁵Ndo' nque nn'an na jndye jndyi'hin, xjen na jnty'iahan na ndyo Jesús, tēvee' jndyi ngiohan, jnan'nonhan na tyequitjonhan jon na tyencyahan ts'onhin. ¹⁶Yajo' taxee' Jesús ndëëhan, tso jon:

—¿Nin jñ'oon na conan'jndyeho' jndyueho' yo joo ntyjë na cotsai'onhan jñ'oon yo ja?

¹⁷Ncüii ts'an na m'aan quii' nt'an nn'an juu tmaan'ñeen, t'a juu, tso juu:

—Nnda' ta, ndö m'aan yus'a jnda na jndyoy'önhin na nay'oon jndyetyiahin na itscu'han' na ntsinin juu. ¹⁸Ndo' minyuuchen na m'aan juu xjen na covee' xjen na itsijaa'han', itsquioohan'hin, ndo' condui' chon' 'ndyo juu, manin' tsiqui'oon' juu ndi'n'on juu, ndo' 'ndyihan'hin vi na jndë sits'oonhan'hin. Ndo' jndë tc'an vi naya'ñeen ndëë nque nn'an na cotsai'onhan yo jñ'oon na mancya' na quitji'han juu jndyetyia'ñeen, majo' tana jndëë jnt'ahan.

¹⁹Jo' t'a Jesús jndyue nque nan'ñeen na totsai'on jñ'oon yo jon, tso jon:

—'O' nn'an na tyi'cantlya n'onho' ja. Majndye xuee na m'an quii' nt'anho' na matsi'man ndëëho'. Jndye vaa na m'an na t'man ts'ön 'o', majo' min na nnda', ninjo' tyi'cantlya n'onho' ja. ¿Tsa'nnda' chu na icanhan' na nc'ön yo 'o' cha' ngantlya n'onho' ja? Quindyoy'onho' yus'aha' ndöhin.

²⁰Ndo' xjen na say'onhanhin na m'aan Jesús, ndo' vi na jndë jndyiaa' juu jndyetyia'ñeen jon, yajo' s'aa juu na si'ndaa'han' xquen juu lu'ñeen, tyioohin tyuaa, totsiquityee'ñ'enhin, ndo' tondui' chon' 'ndyo juu. ²¹Ndo' jo' taxee' Jesús nnon tye juu:

—Juu jndyetyia'vahin, ¿Tsa'nnda' xuee na jndë vja na nay'oonhan'hin?

Ndo' juu tye yus'achjo'ñeen, t'a jon, tso jon:

—Tye'han' xjen na chjohin. ²²Ndo' tijndye jnda na itsquioohan'hin quii' chon ndo' quii' ndaa cha' na ntsucee'han'hin, majo' xe na aa vaa na nndëë ntsa' na ntejnde' já, c'on' na nty'ia' ró nchji' na quitsin'man'hin.

²³Jo' t'a Jesús 'ndyo tye juu yuchjo'ñeen, tso jon:

—Tyi'ya tsu' xe na aa vaa na nndëë nts'a, ee min'cya ro ts'an na vantlya ts'on nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en 'nan na ican juu nnon jon, nndëë nts'aa jonhan'.

²⁴Yajo' juu tye yuchjo'ñeen, jnde' tic'uaa 'ndyo jon, tso juu:

—Vantlya ts'ön Tyo'ts'on, majo' quitejnde' ja ntyja na ndicantlya ts'ön cha'xjen na icanhan'.

²⁵ Ndo' Jesús, xjen na tquen jon cüenta na jndye nn'an vancüi jo', ninñoon' sityia' jon juu jndyetyia'ñeen. Tso jon nnon juu:

—U' yutyia na tyi'nin'ncyia' na ndyii yuvahin, min na ntsinin juu, quindui' quii' ts'on juu, matavi xuee na ngaque' nnda'.

²⁶ Yajo' s'aa jndyetyia'ñeen na jndei sixuaa juu, ji vaa jndyi na si'ndaa'han' xquen juu yus'a'ñeen, ndë jo' jndui'han'. Majo' jnty'iihan'hin cha'vijon ts'oohin, ata jndye nn'an na m'an jo' jnduehan:

—Jndë tue' juu. ²⁷ Majo' nquii Jesús t'uii jon vi ntyjaa' nt'ö juu lu chjo'ñeen, tejndei jonhin na tacüentyjee' juu, ndo' jnanquintya juu.

²⁸ Ndo' vi na jndë tèquee' Jesús cüii v'aa yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon yo jon, ta'xee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Ndu na tyi'quindëe' ntji' juu jndyetyia'ñeen quii' ts'on yus'a'ñeen?

²⁹ Ndo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Cha' nndëe' ntji'ho' jndyetyiamin', icanhan' na quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on.

Itsiquindi nnda' Jesús na nnan'cuee' nn'anhin

(Mt 17:22-23; Lc 9:43-45)

³⁰ Ndo' jndui' Jesús jo' yo nque nan'ñeen na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon. Sactüenonhan juu ndyuua Galilea. Ndo' tyi'quint'ue ts'on Jesús na ncüaa' n'on nn'an ya vaato ntyja vja jon. ³¹ Ng'e itsi'man jon ndëe' nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon. Tso jon:

—Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nninncyaa ts'an cüenta ja nduee nn'an, ndo' joo nan'ñeen nnan'cuee'han ja, majo' xee na jndë ndye na t'io, ngüant'ö xcö.

³² Majo' joo nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ta'nan taa' n'onhan juu jñ'oon'ñeen, ndo' ncyaaahan na nta'xee'han nnon jon nin tsiquindyihan'.

¿Nin ts'an na njonntyichen condui?

(Mt 18:1-5; Lc 9:46-48)

³³ Jesús yo nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon sque nnda'han Capernaum. Ndo' vi na jndë na teque'han ncüii v'aa, taxee' jon ndëe'han:

—Nato na tincyö, ¿Nin jñ'oon jnan'jndyeho' jndyueho' yo ntyjeho'?

³⁴ Ndo' jo' chen tui jndyuehan, ee nato na ñjonhan, jnan'jndyehan jndyuehan yo ntyjehan nin ncüii nquehan na nndui' juu na njonchen conduihin quii' nt'anhan.

³⁵ Yajo' təcjo Jesús. T'man jonhan na quinan'ndyoo'han na ndyehan jñ'oon. Tso jon:

—Min'cya ro ts'an na nt'ue ts'on na njonchen na nnduihin, quitsindya' ts'on juu ndo' quitejndei juu tsoñ'en nn'an.

³⁶ Ndë jo' ty'oon jon ncüii yuchjo, tco' jonhin xoncüe quii' nt'anhan, chu jonhin. Tso jon ndëe'han:

³⁷ —Mininchen ts'an na yo na ya ntyjii juu na ncy'oon juu cüenta ncüii yuchjo, mantyi iy'oon juu cüenta ja yo na ya ntyjii juu. Ndo' min'cya ro ts'an na iy'oon juu cüenta ja, mantyi iy'oon juu cüenta nquii jon na jñon jon ja quii' nt'an nn'an tsonnangue.

Juu ts'an na tyi'tsuehin nacjö, m'aan juu ntyja njanhan

(Mt 10:42; Lc 9:49-50)

³⁸ Ndo' tso Juan nnon Jesús:

—Nnda' ta, jnty'ia' ncüii ts'an na icüji' juu xue' cha' quindui' jndyetyia quii' n'on nn'an. Ndo' jndué nnon juu na tavi nts'aa juu na nnda' ng'e tyi'cay'oon juu jñ'oon yo jaa.

³⁹ Majo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Tyi'ndueho' na tants'aa juuhan', ng'e ts'an na jndë s'aa ncüii ts'ian t'man yo xuë, tyi'je'quits'aahan' na quintyachen ntsinin juu jñ'oon tyia nacjö. ⁴⁰ Ng'e juu ts'an na tyi'itsuehin nacjö, juu tsan'ñeen m'aan jon ntyja njan. ⁴¹ Ndo' min'cya ro ts'an na nninncyaa juu ncüii vaso ndaa na ncüeho' ng'e na conduiho' cüenta ja, nquii Tyo'ts'on ndyon juu tsan'ñeen naya na s'aa juu 'o'.

Ta'ndyicje jaa nnon ncüüi 'nan na ityüi'han' ng'eehan' jaa na quinan'tja jaa
(Mt 18:6-9; Lc 17:1-12)

⁴²“Min'cya ro ts'an na ntsi'man juu nnon ncüüichen ts'an na chjo na vantyja ts'on juu ja na ntsitjahin nnon Tyo'ts'on, yantyi xe na quinan'tyen nn'an ncüüi tosu xtyo' tsan'ñeen, ndo' ntjue'hanhin quityquii' ndaandue. ⁴³Ndo' xe na aa matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on ve' ng'e yo 'nan na matsa' yo nt'ö', tyi'ntsa'han', c'on' cha'vijon na quitycüan' nt'ö'. Ng'e yantychen na tyi'quindë 'u' na ncja' najjon na tyi'quintycüüi na cota'ndo' nn'an, chito na quindë 'u' ndo' na ncja' v'io, najjon na tavi xuee nduu' chon, ⁴⁴Najjon tyi'cüje quintyi min tajon quinduu' chon. ⁴⁵Ndo' mantyi xe na aa matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on ve' tsojanaan' ng'e', yantyi tavi ncja' jo', c'on' na cha'vijon na quitycüan' ng'e', ee yantyi ngaque' najjon na cotando' nn'an na quitycüan' ng'e', chito na quindë ng'e' na ncja' v'io najjon na tavixuee nduu' chon. ⁴⁶Ee quii' v'io, tajon ncüje quintyi min tajon quinduu' chon. ⁴⁷Ndo' mantyi xe na ve' nin'quindiyaa' 'nan na ntyja 'naan' jo' nts'aahan' na ntsitja 'u' nnon Tyo'ts'on, yantyi c'on' cha'vijon na jndë tji' tēnnon', ng'e yantyi ngaque' najjon na ico'xen jon na ninncüüi tēnnon', chito yo ve' joohan' ncja' v'io. ⁴⁸Najjon na tyi'jon cüje quintyi min tyi'jon quinduu' chon.

⁴⁹“Joo quioo' na tonan'cüje nn'an na tijnt'uehan na tonan't'maan'han Tyo'ts'on, totyiohan tsjaan' nacjo o' xjen na tonan'cohan o'. ⁵⁰Juu tsjaan' ya jndyihan'. Coninjnt'uehan' cha' tyi'nin'ndaa' 'nan, majo' xe na aa jndë jndui' na chjen'han', ¿Nchu ya nts'aa ts'an na mninchjen' nnda'han'? Matavi nchu ya na ntjo yahan'. Ng'e na mnda', quinduiho' na cha'vijon tsjaan' na ya chjen'han', ndo' c'onho' na ya ntyjii' ñuan 'naanho' yo ntyjeeho'.

10

Tyi'nan'tyüüi' nn'an tson na toncohan
(Mt 19:1-12; Lc 16:18)

¹Jndui' Jesús Capernaum. Tja jon ndyuaa Judea tontyja na quindui' ndo'cüjioon' na toxnDYaa' jndaa Jordán, ndo' jo' tovancüüi mnda' nn'an najjon na tyjee' jon. Ndo' jo' ta' jon na itsi'man jon ndëëhan cha' mancüüi xjen its'aa jon. ²Ndo' vendye nn'an fariseos squenonhan najjon na m'aan jon. Cojnt'uehan nchu vaa nt'ahan cha' ntyja 'naan' jñ'oon na ntsintcüe' jon ndëëhan, quit'uiüivi'han' jon. Taxee'han nnon jon:

—¿Aa vanaan na ntsityüüi' ts'an tson toco juu yo scuu' juu?

³Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Jñ'oon na tqen juu Moisés na iquenhan' xjen 'o', ¿Nchu vaa itsiquindyihan'?

⁴T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Nquii Moisés, tyincyaa jon na vanaan ngave ncüüi tson na ngitsohan' na jndë jnty'ehan ntyjehan.

⁵Yajo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Ng'e na que' n'onho', jo' na tqen Moisés juu jñ'oon'ñeen. ⁶Majo' xjen na tye' na tqen Tyo'ts'on tsoñ'en 'nan na min, vaa jñ'oon na itsiquindyihan' na sia jon tsans'a yo tsanscu. ⁷Mang'e na itsohan' na mnda', xuee na ngoco tsans'a, n'ndyüi juu tye juu yo ndyee juu cha' ntjotyehin yo scuu' juu. ⁸Ng'e na mnda', ve' joo nan'ñeen its'aahan' na ninncüüi ts'an conduihin. Ndo' na mnda', tachito ve' ts'an conan'xuanhan, ninncüüi ts'an conduihan. ⁹Ndo' ng'e jo', ya na jndë toco cüüi tsans'a yo tsanscu, itsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on sijnda' jon na mnda' vaa, mang'e jo' tyi'ndyehan ntyjehan.

¹⁰Ndo' vi na jndë tyjee' ntcüe' Jesús v'aa yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, taxee' nan'ñeen nin nin'quitsiquindyüi juu jñ'oon'ñeen. ¹¹Ndo' t'a Jesús, itso jon ndëëhan:

—Juu ts'an na n'ndyüi scuu' ndo' ngoco mnda' juu yo ncüüichen tsanscu, jndë vaa jnaan' juu nnon scuu' nquii juu, ee conduihin ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüüichen tsan'ñeen. ¹²Ndo' mantyi xe na aa n'ndyüi tsanscu saa' juu ndo' ngoco mnda' juu yo ncüüichen tsans'a, jndë vaa jnaan' juu nnon saa' nquii juu, ee conduihin ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüüichen tsans'a'ñeen.

Tyio Jesús jn'aan yotsca
(Mt 19:13-15; Lc 18:15-17)

¹³ Ndo' tyey'on nn'an yotsca na m'aan Jesús, na nt'ue n'onhan na quityio jon nt'ö jon cjo yotsca'ñeen cha' ndyio jon jn'aan joo. Majo' nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ta'han na jnan'tyia'han joo nan'ñeen na jndyochohan yotsca'ñeen.
¹⁴ Majo' nquii Jesús, xjen na jndyiaa' jon na nnda' vaa na cont'a nan'ñeen, siv'ii jon. Tso jon ndëehan:

—Ncyaho' na vanaan na ntsque yotsca na m'an ja. Tyi'nan'ntcüe'ho' joo ng'e ntyjanty n'nan na covantyja n'on ja cha'xjen na covantyja n'on yotsca ja, joo nan'ñeen conduihan nn'an na itye'ntjon Tyo'ts'onhan. ¹⁵ Xe na aa m'aan ts'an na nin'quitsijonhin yo juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, icanhan' na nninncyaa tsan'ñeen na ntco'xen jonhin cha'xjen ncüii yuchjo vanguee' juu 'nan na tso tye juu ndyee juu. Majo' juu ts'an na tyi'nin'ncyaa juu na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhin, tyi'je'quindëe na nduihin ts'an na m'aan ntyja 'naan' jon.

¹⁶ Yajo' nquii Jesús, ncüii ro cüii yotsca'ñeen, chu jonhin, ndo' tyio jon nt'ö jon nquen joo. Tso jon ndëe joo:

—Nquii ta Tyo'ts'on quityio jon jn'aan ncüii ro ncüiiho'.

Itsinin ncüii tsantya yo Jesús
(Mt 19:16-30; Lc 18:18-30)

¹⁷ Xjen na vandui' Jesús na chi ncja jon, jnannon ncüii ts'an, tja juu na m'aan jon, tēco'xtye tsan'ñeen nnon jon. Tso juu:

—Nnda' ta, 'u' na ya ts'an 'u', ¿Nin ncüii nnon na chuhan' na quits'a cha' ntsixuan na tyi'quintycüii na vando' ñuan njan na tonnon nquii Tyo'ts'on?

¹⁸ Ndo' t'a Jesús, tso jon nnon juu:

—¿Ndu na tsu' na ya ts'an ja? Min'ncüii ts'an tac'oon na ya ts'anhin, xia'nty nquii Tyo'ts'on conduihin na nnda'. ¹⁹ U' nchji' jñ'oon na ico'xehan' na tqen Moisés, cha'na “Tyi'nc'on' yo tsanscu na ve' ndö' ro, tyi'ntscue' ts'an, tyi'nch'ue', tyi'ntsinin' quintu nacjoo' ncüiichen ts'an, tyi'ntsvi'nn'an' ts'an, ndo' mantyi quitsa' na njon tye' yo 'ndyo'”.

²⁰ Ndo' juu tsan'ñeen je', sintcüe' juu jñ'oon, tso juu:

—Nnda' ta, xjen chjo ja tye' na mavanc'ue' tsoñ'en jñ'oonmin'.

²¹ Jndyiaa' Jesús nnon juu, tyioo na vi'nchjii jonhin. Ito jon nnon juu:

—Vaa ncüii nnon na icanchenhan' na quitsa'. Cja', quijndë' tsoñ'en 'nan' na min. Ndo' xoquitu' na ngyon' cüenta, quitsa' nayahan' nannin'ñen', yajo' ntsixuan' na tya 'u' na tonnon nquii Tyo'ts'on. Ndo' ndë jo' quindyotsijon 'u' ntyja njan.

²² Majo' juu tsan'ñeen, vi na jndë jndyii juu na nnda', si'ndaa'han' nchjii juu, tja ntcüe' juu. Ee juu jñ'oon'ñeen sichjoo' jndyihan' ts'on juu ng'e jndye jndyi 'naan' juu min, ndo' min tyi'nin'quijndëe juu joohan'.

²³ Ndo' na tui na nnda', jndyiaa' Jesús xi'jndio ndëe nn'an. Ndo' tso jon ndëe nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:

—Ncüii tsantya je', vaa jndyaa' jndyi na ntsijonhin yo jñ'oon na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhän.

²⁴ Ndo' nan'ñeen, si'ndaa'han' ngiohan na nnda' vaa na tso Jesús. Majo' tsontyichen jon ndëehan:

—Nnda' 'o' ntsinda, joo nn'an na t'man quii n'on yo 'nan na tyahin, jndyaa' jndyi na nta'nguee'hin na nquii Tyo'ts'on ntco'xen jonhan. ²⁵ Ncüii tsantya, jndyaa'ntyichen na ntsijonhin juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhän, chintyichen na ngüequindyi' camello tsue' x'ee tsi'ncyaa.

²⁶ Ndo' nque nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, t'man vaa na ndinncyaa'han' na ncüaa' n'onhan na nnda' vaa itso jon, jo' taxee'han ndëe ntyjehan:

—Ng'e na nnda' vaa, ¿Aa chi tsi'manhan' na tanin juu na mndëe n'man ñuaan'?

²⁷ Jndyiaa' Jesús ndëehan, tso jon:

—Juu na cotji' nn'an cüenta yo ntyja 'naan' jñ'oonva', tanchu ya, majo' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en condëë its'aa jon.

²⁸ Na jndyii Pedro na nnda', tso jon nnon Jesús:

—Já tsoñ'en 'nan na nan'xuán, jndë jnty'é'han' cha' condëë na conan'jón ntyja 'naan' juu ts'ian na matsa'.

²⁹ Jo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', minnichen ts'an na 'ndyii juu vaa' juu na ngancyaa juu jñ'oon naya ntyja njan, 'ndyii juu ntyje juu nannon, yo nanntcu, tye juu, ndyee juu, scuu' juu, ntsinda juu, tyuaa 'naan' juu, ng'e na conduihin ts'an na m'aan juu ntyja njan, cha' ndëë ngancyaa juu jñ'oon naya, ³⁰ Ndyuminhin jndyechen nn'an na ndixee'han juu cha'vijon na vaa' juuhan', ndo' nn'an na ngichu juu cüenta, ndui nan'ñeen ntyje juu nannon, yo nanntcu, nn'an na ndui cha'vijon tye juu, ndyee juu, nn'an ndui cha'vijon ntsinda juu, yo nin'ndyuaa 'naan' juu. Ndo' mantyi nnon tsonnanguevahin ngenon juu navi', majo' ya na nguee' juu quiñoon'ndue, ntsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu tonnon nquii Tyo'ts'on. ³¹ Jndye nn'an na m'an neinhin conan'tiuhan na joohan njon conduihan, joo nan'ñeen ncju'cje Tyo'ts'onhan. Majo' juu ts'an na condue nn'an na tyi'quinjonhin, ncju' jon tsan'ñeen na tonnon.

Itsinin nnda' Jesús na nnan'cuee' nn'an jon

(Mt 20:17-19; Lc 18:31-34)

³² Tava Jesús nato na vjahan' Jerusalén yo nque nan'ñeen na totsaj'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon. Majo' joo nan'ñeen ti'ndaa' tycya ngiohan na vja jon juu tsjon'ñeen, ndo' mañoon nn'an na santya na nquen' nan'ñeen, mantyi ve' ncyaa ncyaaahan. Yajo' t'man nnda' jon joo ncho've nan'ñeen na totsaj'onhan yo jñ'oon toninncyaa jon, jndui'han 'ndyo nato'ñeen. Ta' jon sinin jon ndëëhan nchu vaa na mavaa xjen na ngenon jon navi' t'man. ³³ Tso jon ndëëhan:

—Quitquenho' cüenta na cotsava na ntsquë Jerusalén. Ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën nn'an, jo' nninncyaa ts'an cüenta ja nduee ntyee na conintque ndëë jaa nn'an judíos, ndo' mantyi yo nduee nn'an na conan'man nchu itsiquindyí juu jñ'oon na tqen nquii Moisés. Ndo' joo nan'ñeen nnan'jinda'han na cü'iö, ndo' mantyi nninncyahan cüenta ja nduee joo nn'an na tachi nn'an judíos conduihan. ³⁴ Ndo' joo nan'ñeen nnan'cüejnaan'han ja, ndyiohan 'nan ja, ndo' ntjue'han ndaa jndyuehan cjö, ndë jo' nnan'cuee'han ja. Majo' xuee na jndë ndye na tui na nnda', ngüant'ó xcö."

Santiago yo Juan cotanhan vi naya nnon Jesús

(Mt 20:20-28)

³⁵ Juu Santiago yo nin'Juan, ntsinda Zebedeo, squenonhan na m'aan Jesús. Jnduehan nnon jon:

—Ta, nt'ue nn'ón na ntsa' vi naya'ñeen na cotán nnon'.

³⁶ Yajo' taxee' jon ndëëhan:

—¿Nin naya nt'ue n'onho' na quits'a yo 'o'?

³⁷ Jo' t'ahan, jnduehan:

—Ya na ngacüetyen' naijon na ndit'maan' 'u' na ntcoxen' tsonnangue, nninncyaa' na ngüendyuá ncüii cüii ntyja ngia' na nnan'jón yo 'u' ntyja 'naan' na maco'xen'.

³⁸ Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, tso jon:

—'O' min tyi'covaa' n'onho' nin 'nan na cotanho' nnön. Ja contjo ya nchji yo navi' na ngenön na nnt'a nn'an ja, ndo' na nnan'cuee'han ja. Ndo' 'o' je', ¿Aa ntjo ya ngioho' navi' na nnt'a nn'anho' min xe na aa na nnan'cüjehan 'o'?

³⁹ T'ahan, jnduehan:

—Nndëë nnt'á.

Ndo' itsochen Jesús ndëëhan:

—Ng'e na cotsay'onho' jñ'oon yo ja, jo' juu navi' na ngenön, mantyi ngenonho'han', ndo' ng'e na nan'xuanho' ntyja njan, jo' na nman'cüje nn'anho'. ⁴⁰ Majo' chito ja tsixuan na mninnnya na ngüendyuaaho' ncüii cüii ntyja nc'ia, nquii Tyo'ts'on mninnnya jon juu naya'ñeen ndëe nque nn'an na nan'xuanhan na ncy'onhan cüentahan'.

⁴¹ Ndo' joo nqui nan'ñeen na mantyi totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninnnya Jesús, ta'han, jnan'vjehan Santiago yo nin'Juan'ñeen. ⁴² Ng'e jo' t'man Jesús na ninvaa ncho'vehan, tso jon ndëehan:

—Nque nn'an na conintque ndëe nn'an ncüii cüii tsonnangue, mangioho' na conan's'ahan ndëe joo nn'an na cotoxehhan. Ndo' nque nn'an na condui nanm'ann'ian t'man, cotquenhan xjen nn'an na m'an nacje 'naanhan. ⁴³ Majo' 'o' minchjo tyi'quichuhan' na nnda' nc'onho' ndëe ntyjeho'. Min'cya ro na cüiho' na ntyja ts'on juu na nnintquehin quii' nt'an ntyjeho', tsixuan juu na quityentjon juu ndëeho'. ⁴⁴ Ndo' min'cya ro cüiho' na ntyja ts'on juu na nc'oon juu na tonnon quii' nt'anho', quinduihin ts'an na ityentjon juu ndëeho'. ⁴⁵ Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, chito jndyö na mant'ue' nn'an na quitye'ntjonhan nnön. Ja jndyö na ntye'ntjön ndëe nn'an, ndo' n'ndyii nquii ja na cü'io na ndyion' jnan nn'an, cha' ndyaahan ntyja 'naan'han'.

Sin'man Jesús Bartimeo

(Mt 20:29-34; Lc 18:35-43)

⁴⁶ Squehan tsjoon Jericó, ndo' xjen na vandui' Jesús juu tsjoon'ñeen yo nin'nn'an na totsay'onhan jñ'oon yohin, yo cüii tmaan' nn'an jndye jndyi, jo' 'ndyo nato'ñeen vaquityen ncüii tsannchjaan', ican juu xoquitu' ndëe nn'an. Jndyu juu Bartimeo, jnda tsan na jndyu Timeo. ⁴⁷ Xjen na jndyii juu na nquii Jesús, tsan na jnan Nazaret, ivenon jon jo', ta' juu na sixuaa juu. Tso juu:

—Nnda' Jesús na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'ia rö nchji'.

⁴⁸ Ndo' jndye nan'ñeen jnan'tyia'hanhin na cüichen 'ndyo juu, majo' juu juu majndeintyichen tic'uaa 'ndyo juu. Tso nnda' juu:

—'U' na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'ia rö nchji'.

⁴⁹ Ndo' jo' t'cüentyjee' Jesús. Tso jon ndëe nn'an na totsay'on jñ'oon yohin:

—Qui'manho'hin.

Ndo' t'manhan juu tsannchjaan'ñeen, jnduehan nnon juu:

—C'on' na ya ntyji', quinanquintya', nquii jon i'man jon 'u'.

⁵⁰ Yajo' tju'to juu ndiaa na vanjoon'hin, ninñoon' jnanquintya juu, tja juu na m'aan Jesús. ⁵¹ Ndo' taxee' Jesús nnon juu, tso jon:

—¿Nin 'nan nt'ue tson' na quits'a ja 'u'?

Ndo' jo' t'a juu tsannchjaan'ñeen, tso juu:

—Ta, nt'ue jndyi ts'ön na nnty'ia nnt'a.

⁵² Ndo' sintcúie' Jesús jñ'oon nnon juu:

—Jndë ya ncja', ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'.

Ndo' majuuntyi xjen'ñeen ntjo naxuee jndyiaa' tsan'ñeen. Tja juu yo Jesús nato na vja jon.

11

Taquee' Jesús Jerusalén

(Mt 21:1-11; Lc 19:28-40; Jn 12:12-19)

¹ Vi na jndë tindyo na ntsquehan Jerusalén, na ndyo m'aan juu tsjoon Betfagé yo Betania na tonnon tyo' na minntyjee' n'oon Olivos, t'ua Jesús ts'ian ndëe ve joo nn'an na totsay'on yo juu jñ'oon na toninnnya jon na c'ohan ncüii nt'aa. ² Majo' vitjachen na jndui'han, tso jon ndëehan:

—Quitsaque'ho' tsjoon chjo na m'aan tondëeho'. Ndo' vi na jndë squeho' jo', yajo' njnty'iaho' ncüii snonndyua na min'jon tacontjo ts'an. Quinan'quinan'ho' juu o', ndo' quindyoy'onho' juu cho'ñeen ntjoohin. ³ Ndo' xe na aa ngüaxee' ts'an ndëeho' ndu

na cont'aho' na nnda', quinan'ntcüe'ho' jñ'oon nnon tsan'ñeen xe ng'e nquii jon na conintque nninjnt'ue chjohin o', ndo' ya ndë jo', ngaquintjo ntcüe' o'.

⁴Ndo' jndui' nan'ñeen, ty'ehan ndo' mayuu' jndiohan juu snon'ñeen na tyen o' 'ndyo v'aa na m'aaan 'ndyo nato, jo' jnan'quinan'han juu o'.

⁵Ndo' nque nn'an na m'an ndyo jo', taxee' nan'ñeen ndëëhan, jnduehan:

—¿Ndu na conan'quinan'ho' juu snonva'?

⁶Yajo' t'ahan cha'xjen juu jñ'oon na jndë tso Jesús na quinduehan. Ndo' nn'an njnuen' juu cho'ñeen, tyincyahan na tyey'on nan'ñeen juu o'. ⁷Ndo' xjen na sque ntcüe'han najjon m'aaan jon na y'onhan juu snon'ñeen, tyiohan ndiaahan naxen' o', jo' tantjo jon juu o'. ⁸Ndo' jndye nn'an na m'an jo', totquenhahan ndiaa tonco 'naanhan nato, ndo' vendyehan tyeehan nduee n'oon, tquenhahan joochan' nato'ñeen na jnan't'maan'han jon. ⁹Ndo' nn'an na ve'jndyee na tonnon jon yo nin'nn'an na ntyja toxen' jon, ninnquii'chen tonan'xuaahan:

—Nën jndyi jaa ngiö nquii tsan na icüjee'. Quityio Tyo'ts'on jn'aaan nquii juu na icüjee'non ndëë yo xuee' nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon nn'an. ¹⁰Conan't'maan' jaa nquii jon na mavaa xjen na ntc'o'xen jon, cha'xjen nquii David ndyu na toxen'chen toco'xen jon nn'an tsjan jaa na jndyocahan'. Quindit'maan' nquii Tyo'ts'on na m'aaan quiñoon'ndue.

¹¹Ndo' xjen na taquee' Jesús Jerusalén, tja jon vats'on t'man. Ndo' nn'an na m'an jo', vi na jndë tquen jon cüenta nchu vaa 'nan na cont'ahan, ndo' ng'e na vaman, jo' jndui' ntcüe' jon. Tja jon Betania yo nque nn'an ncho've'ñeen.

Tju' Jesús jñ'oonvi' cjoo' ts'oon higuera na tatë quichuu'han'

(Mt 21:18-19)

¹²Ndo' tonco cüiichen xuee, jndë na jndui' nnda'han Betania, tyjee' na nin'jndo' Jesús. ¹³Jo' jndyiaa' tycya jon ncüii ts'oon higuera na min tscoo'han'. Ndo' jo' sindyoo'hin nnon juu ts'oon'ñeen, na tëquindyiaa' jon aa chuu' téhan' na ntquii jon. Majo' xjen na tuee'cya jon nnonhan', ve' xia'ntyti tscó minhan', ng'e tyi'covee' xjen na nguen téhan'. ¹⁴Ndo' tso jon nnonhan':

—Tavi xuee na ntsa' të na ntquii ts'an.

Ndo' nn'an na totsaj'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, mantyi jndyehan juu jñ'oon'ñeen.

Tji' Jesús nn'an quityquii' vats'on t'man,

(Mt 21:12-17; Lc 19:45-48; Jn 2:13-22)

¹⁵Ndë jo' sque nnda'han Jerusalén. Ndo' Jesús, tëquee' nnda' jon vats'on t'man. Jo' ijjon jndye 'nan min na condëë nn'an, yo quioo' na conan'cüje nn'an na conan't'maan'han nquii Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na itsi'ndaa'han' nchjii jon na coninjnt'ua 'nan jo', ta' jon, tji' jon nan'ñeen ch'en. Mantyi nn'an na conan'jndyo s'on 'naan nn'an na cotsque ya, scüequityee' jon joo mesa 'naanhin. Ndo' manin' cüajon s'aa jon yo joo silla 'naan nn'an na condëë quintu'. ¹⁶Min tatyincyaa jon jñ'oon na vanaan na ngüenon ts'an ch'leen' juu vats'on'ñeen na chu juu xu. ¹⁷Tye' na itsi'man jon ndëë nan'ñeen, tso jon:

—Quityquii' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui' itsohan': Juu v'a tsixuanhan' v'aa najjon nque nn'an na ninvaa tsonnangue na conan'neinhan nnön. Ndo' tsontyichen jon: Majo' 'o' cont'aho' na itsijonhan' juuhan' ncüii tsë'tsjö' na cotoo' nan'nty'uee, ee 'o' conty'ueeho' xoquitu' 'naan nn'an na cotsque ntjohin na nnan'neinhan nnon jon.

¹⁸Ndo' nque nn'an na conintque ndëë ntyee 'naan nque nn'an judíos yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tqen nquii Moisés, jndyehan na nnda' vaa na s'aa Jesús. Tsojnaan' jo' tojnt'uehan nchu vaa nt'ahan na nnan'cuee'han jon. Majo' ve' ncyaaahan na nt'ahan na nnda' ng'e tsoñ'en nn'an, t'man vaa na tëvee' ngiohan jñ'oon na totsaj'man jon ndëëhan. ¹⁹Ndo' xjen na taman, yajo' jndui' nnda' Jesús Jerusalén yo nn'an 'naan' jon. Ty'ehan.

Ts'oon higuera jndë tcanhan'

(Mt 21:20-22)

²⁰ Tonco ncuüichen xuee, tenon nnda'han najon minntyjee' juu ts'oon higuera'ñeen. Jo' cojnty'iahan na jndë tcanhan' xjen nch'ioo'chenhan'. ²¹ Ndo' tañjooon' ts'on Pedro 'nan na tui. Tso jon nnon Jesús:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, quindyia', juu ts'oon higuera na tju' jñ'oonvi' cjoo', jndë tcanchenhan'.

²² Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Cantyja n'onho' nquii Tyo'ts'on. ²³ Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', xe na aa ican ts'an nnon jon na quenaan' jon tyo'vahin ndo' cju' jonhan' quityquii' ndaandue, xe na aa tyi'nts'aa juu na ve vaa na ndyii' ts'on juu, ndui cha'xjen jndë vantyja ts'on juu. ²⁴ Mang'e jo' matsjö ndëëho', tsoñ'en na cotanho' nnon Tyo'ts'on, cantyja n'onho' na jndë tyincyaa jonhan' ndëëho', ndo' nndui cha'xjen na cotanho'. ²⁵ Ndo' juu xjen na matsinin' nnon Tyo'ts'on, xe na aa m'an' na v'i' ncuüi ty'iu', quitsit'man tson' juu cha' min tyi'ntscu'han' na nquii Tyëëhë na m'aan quiñoon'ndue ndëë ntsit'man ts'on jon 'u' na matsitja 'u' nnon jon. ²⁶ Majo' xe na aa tyi'nin'quitsit'man tson' juu ty'iu' na sitjahin nnon', min nquii Tyëëhë na m'aan quiñoon'ndue, xe'quitsit'man ts'on jon 'u' na matsitja 'u' nnon jon.

¿Nin juu incyaa najndei na condui Jesús?

(Mt 21:23-27; Lc 20:1-8)

²⁷ Ndo' ncuüichen jon sque nnda'han Jerusalén. Ndo' viochen xjen tyincyaa jon ntyee' ch'een' juu vats'on t'man, vendye ntyee na conintque ntija 'naan nn'an judíos squenonhan na m'aan jon, yo ntyjehin nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tqen Moisés, ndo' yo nn'an na conintque ndëë tsoñ'enhän na conduihan nn'an judíos. ²⁸ Joo nan'ñeen taxee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Nin najndei condui 'u' na tji' nn'an quityquii' vats'on t'man? Ndo' ¿Nin juu tyincyaa najndu' na sa'han'?

²⁹ Jo' t'a jon jndyuehan, tso jon:

—Mantyi ja vaa jñ'oon na nguax'ë ndëëho', xe na aa nnan'ntcüe'ho' juuhan', yajo' mantyi ntsjö ndëëho' nin nquii na t'ua ts'ian nnön na tji' nan'ñeen quityquii' vats'on t'man. ³⁰ Nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, ¿Nin nquii juu t'ua ts'ian nnon jon na quits'aa jon juu ts'ian'ñeen? ¿Aa nquii Tyo'ts'on, ndo' aa ve' nn'an jndue na quits'aa jonhan'? Cúa, quit'aho'.

³¹ Yajo' tye' na jnan'nein nquehin yo ntyjehan, jnduehan:

—Xe na aa nnduë na nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnon juu tsan'ñeen na quitsiquindëë' juu nn'an, yajo' juu tsanvahin ngitso juu ndëë: “¿Ndu na tatentyja nn'ön juu jñ'oon na toninncyaa Juan'ñeen?” ³² Ndo' mantyi xe na aa nnduë na ve' nn'an t'ua juu ts'ian'ñeen nnon juu.

Mannda' jñ'oon na tom'aan' n'onhan. Majo' tyi'je'quinduehan na nnda' ng'e ncyaa jndyihan na nnan'vje nn'anhin, ee tsoñ'en nn'an tovantyjatjen n'onhan na nquii Tyo'ts'on t'ua jon juu ts'ian'ñeen nnon Juan. ³³ Mang'e na nnda', jnduehan nnon Jesús:

—Aa já mancüiixjen tyi'quindió.

Ndo' jo' t'a jon, itso jon ndëëhan:

—Min ja xe'quitsjö ndëëho' nin nquii jon na t'ua ts'ianmin' nnön na s'ahan'.

12

Nn'an na cotquen cüenta nt'ööntjon

(Mt 21:33-46; Lc 20:9-19)

¹ Ndo' ta' Jesús na sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ndëë nn'an. Ndö vaa na itso ncuüi jñ'oon'ñeen:

—Tom'aan ncuüi ts'an. Jnon' jon nt'öö tëndöndyoo' tsjan. Ndë jo' tyii' jon teon xi'jndio juu ntjon'ñeen. Ndo' mantyi tqen tsan'ñeen ncuüi tsjö' na su nnon na ndëë nchje jon tëndöndyoo' tsjan'ñeen cha' ncuüi' jon ndaa'han'. Ndë jo' sia jon ncuüi jndu ndye cha' ndëë ntquen ts'an cüenta juu ntjon'ñeen, jndë jo' jnt'ue jon nn'an na quint'ahan ts'ianhan'. Jndë jo' jndui' jon, tja jon ncuüichen tsonnangue. ² Ndo' xjen na nchjii jon na

jndë tue' të joo nt'öö'ñeen, jo' jñon jon nciüi ts'an na tye'ntjon jon na m'an nan'ñeen na nnon juu tsan'ñeen nninncyahan të na tsixuanhan' cüentaa' nquii jon. ³Majo' joo nan'ñeen, ty'onhan juu, totja'hanhin, ndë jñon ntcüe'han juu na tatë tyincyahan na ngachu juu. ⁴Ndo' na nnda', juu ts'an na 'naan' juu ntjon'ñeen, jñon nnda' jon nciüichen ts'an na itye'ntjon jon najon na m'aan nan'ñeen. Juu tsan'ñeen totuen'han ntjõ'hin, jnan'quee'han xquen juu. Ji vaa jndyi jnt'ahanhin. ⁵Jndë jo' juu ts'an na 'naan' ntjon'ñeen, jñon nnda' jon nciüichen ts'an na ityentjon jon. Juu tsan'ñeen, jnan'cuee'hanhin. Ndo' joo nan'ñeen, ninnquii' nnda' vaa tont'ahan tsoñ'en nn'an na tojñon nquii ts'an na 'naan' juu ntjon'ñeen, ñ'en nn'an na totja'han, ndo' vendye nan'ñeen jnan'cüjehan.

⁶“Majo' taquintjo ninncüii ts'an na vi m'aan na itsitiu jon na ijñon jon na m'an nan'ñeen. Jo' jnda nquii jon, ninncüii ts'onhin na tuihin ndo' t'man vaa na vi'nchjii jonhin. Na mats'iañ'en jñon jonhin ndëë joo nan'ñeen. Ee sitiü jon: Nque nanmin' na totyentjonhan nnön, tajnt'a nan'ñeen na njonhan, majo' jnda ja nt'ahan na njonhin”.

Nnda' va na toquindyii' ts'on jon. ⁷Majo' juu xjen na tyjee' jnda nquii jon na m'an nan'ñeen, jnduehan ndëë ntyjehan: Ts'ian ya yuu', vi na jndë tue' tye tsanvahan, juu ntjonvahan ntjohan' cüentaa' juu. Cüa, quinan'cuëë'hin cha' ntjotyehan' nduëë. ⁸Ndo' na nnda', ty'on nan'ñeen jon, jnan'cuee'han jon, ndë jo' tyque'han si'tso' 'naan' jon na toxen' juu teon'ñeen.

⁹Ndo' taxee' Jesús:

—Nquii ts'an na 'naan' juu ntjon'ñeen, ¿Nin 'nan nts'aa jon? Nquii jon nndyo ntcüe' jon ndo' ntscüje jon joo nn'an na jnty'ii jon juu teon'ñeen ndueehan, ndo' ntsijnda' jon mañoon nn'an na nt'ahan ts'ian juuhan'.

¹⁰“Tyi'xe'quits'aahan' na taconan'jn'aanho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na minhan' ndueeho' na itsohan':

Nque nn'an na conan'ya v'aa, jnan'neinhan, jnduehan:

Juu tsjö' na jndue nn'an na conan'ya v'aa na tayuu jnt'uehan', tquenhan' juuhan' na conduihan' tsjö' na ngüentyjee'tyen nqui v'aa.

¹¹Nquii jon na itye'ntjon jon jaa, nnda' vaa na sijnda' jon.

Cavee' jndyi ngiö na cotquëñ cüenta na nnda' vaa na its'aa jon.

¹²Ndo' joo nan'ñeen na jndohin Jesús, vi na jndë jndyehan jñ'oonva' na sinin jon, nt'ue jndyi n'onhan na cy'on cominsión jon, na chi ncja jon navi', ng'e joohan sijoon' jon yo nque nan'ñeen na tont'ahan 'nan natyia. Ee taa' n'onhan nacjo nquehin sinin jon juu jñ'oon'ñeen. Majo' jnty'ehan na nin'quit'uehan jon ng'e ncyaaahan na joo nn'an na jndye jndyi'hin nt'a vi' nan'ñeehan. Ty'ehan.

Cotaxee' nn'an nin ts'an nnon na ndyionhan s'on

(Mt 22:15-22; Lc 20:20-26)

¹³Ndëcya nque nn'an tmaan' fariseos jñonhan vendye ntyjehan yo nn'an 'naan' Herodes na m'aan Jesús. T'uahan ts'ian ndëë nan'ñeen na quitquenan cüenta jñ'oon na itsinin Jesús cha' ntyja 'naan'han' quit'uiihan'hin. ¹⁴Xjen na squehan na m'aan jon, jnduehan:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, mangiö na matsinin' jñ'oon na mayuu', min tacüenta matyi' joo jñ'oon na conan'nein nn'an nacjo'. 'U' ninncüii xjen ntyji' yo tsoñ'en nn'an. 'U' jñ'oon na mayuu' matsi'man' nchu vaa nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quint'a nn'an. Majo' nin'quindyé jñ'oon 'ndyo', juu s'on na ique tsanm'aants'ian, ¿Aa chuhan' na cotyiónhan', ndo' aa tyi'quichuhan'?

¹⁵Majo' taa' ts'on Jesús na ve' conduce nquehan jñ'oon'ñeen. Jo' tso jon ndëëhan:

—O' nt'ue n'onho' na quit'uiivi'han' ja, jo' na nnda' vaa na conduceho' nnön. Quindyoy'onho' nciüi xoquitu' denario na nty'ia.

¹⁶Tyey'onhan cüiihan'. Ndo' taxee' jon ndëëhan:

—¿Nin ts'an tsö'xquen chuu'han', ndo' nin nquii ts'an xuee' na chuu'han'?

T'ahan, jnduehan nnon jon:

—Nquii tsanm'aants'ian t'man César.

¹⁷Ndo' tso Jesús ndëëhan:

—Mayuu! jñ'oon na t'aho'. Jo' quinan'quindëho' jñ'oon na iquen jon ndëëho', ndo' juu jñ'oon na iquen Tyo'ts'on ndëëho', mantyi quita'nguee'ho'han'.

Ndo' na nnda' t'a jon jndyuehan, ntjohin na vacue m'aan' n'onhan ntyja 'naan' jon.

Taxee' nn'an ntyja 'naan' na nta'ndo' xco nn'an

(Mt 22:23-33; Lc 20:27-40)

¹⁸Ndë jo' vendye nn'an juu tmaan' saduceos squenonhan na m'aan Jesús. Nan'ñeen conduehan ncüii ts'an na jndë tue', tyi'je'cüando' nnda' juu. Ndö juu jñ'oon na jnan'neinhan nnon Jesús, jnduehan:

¹⁹—Nnda' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, nquii Moisés, vaa jñ'oon na jnty'ii jon ndëë jaa na co'xenhan', xe na aa ngue' ts'an ndo' ntjo scuu' juu na min ta'man ndahan tui, ico'xenhan' na ngoco tyje nquii ts'oo'ñeen yo scuu' jon na ntjo, na nc'on ndahan na ntsive juu xuee' nquii ts'oo'ñeen. ²⁰Jñ'oon na ngió, tom'an ntyque' nannon na ninncüii ts'an ntsindahan. Nquii tsan na vejndyee, toco jon, majo' ya na tue' jon ta'nhan jnda jon yo scuu' jon. ²¹Ndo' tyje jon, tsan vja ve, toco juu yo tsanscu'ñeen, ndo' majo'ntyti xjen na tue' juu, min ta'nhan jnda juu t'oon yo juu tsanscu'ñeen. Ndo' majo'ntyti tjon tyje jon tsan vja ndye. ²²Ndo' tsoñ'en na ninvaa na ntyque' joo nan'ñeen, toncohan yo juu tsanscu'ñeen, ndo' min'ncüii ndahan tat'oon yohin, ndo' vi na mats'iañ'en, mantyi nquii tsan'ñeen tue' juu. ²³Jñ'oon na nin'quita'x'é nnon', nn'an na jndë tjë, xe na aa nta'ndo' nnda'han, cha'xjen juu jñ'oon na matsi'man', ¿Nin ncüii joo na ntyque' nan'ñeen na ndisaa' juu tsanscu'ñeen, ng'e ninvaa na ntyque'han tondisaa' juu?

²⁴Ndo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Juu jñ'oonva' na condueho' ndö', tsi'manhan' na cochue n'onho', min ndicüaa' n'onho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na conan'jn'aanho', ntyja 'naan' juu najnde' na condui nquii jon. ²⁵Ee joo nn'an na jndë tjë, juu xjen na ntando' nnda'han, taje'quitonco nnda'han, min taje'ncyahan ndahan na nnonco joo. Ee nndui nan'ñeen cha'na nque ángeles na m'aan quiñoon'ndue. ²⁶Majo' ntyja 'naan' juu jñ'oon na cota'ndo' nnda' nn'an na jndë tjë, 'o' jndë jnan'jn'aanho' nacjoo' tson na tji Moisés, juu jñ'oon na sinin Tyo'ts'on nnon jon xjen na tëquindyiaa' jon ts'oon chjo na cov'a. Itso jon nnon Moisés'ñeen: “Ja condui Tyo'ts'on cüentaa' Abraham yo Isaac yo nin'Jacob na vantyja n'onhan ja. Nnda' vaa jñ'oon na tso jon min na tivio jndë tjë nan'ñeen.” ²⁷Jo' min na jndë tjë nn'an na tui tsjan nquii Moisés, sinin Tyo'ts'on ntyja 'naanhan na ninvaa vando'han. Ndo' ng'e na nnda', condui jon Tyo'ts'on cüenta nque nn'an na cotando', chito cüenta nt'oo. Jo' tsi'manhan' na 'o' cochue n'onho' yo 'nan na conan'tiuho' na tyi'je'quitando' nnda' nn'an na jndë tjë.

Jñ'oon na njonntyichen na ico'xenhan'

(Mt 22:34-40)

²⁸Xjen na sinin Jesús ndëë nn'an saduceos'ñeen, tyjee' cüii ts'an na itsi'man nchu vaa itsiquindy' juu jñ'oon na tqen Moisés. Jo' jndy'ii juu jñ'oon'ñeen na sintcüe' Jesús ndëë nan'ñeen. Ndo' taa' ts'on tsan'ñeen na juu jñ'oon na sintcüe' Jesús, jndyoyuhan'. Jo' taxee' juu nnon jon:

—Quii' nt'an tsoñ'en jñ'oon na tqen Tyo'ts'on na ico'xenhan', ¿Nin nquii jñ'oon na njonntyichen tsixuanhan'?

²⁹T'a Jesús, itso jon nnon tsan'ñeen:

—Nquii jñ'oon na njonntyichen tsixuanhan', ndö vaa na ico'xenhan': “‘O' nn'an Israel, quindyeho', xia'ntyti nquii ta Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa, taquintyja nquii jon na conduihin Tyo'ts'on, ta'nhan ncüiichen. ³⁰Jo' cüive'nchji' jon yo na concüiee' tson'. Tsoñ'en na ndëë ntsa', quitsa'han' ng'e na ve'nchji' jon, mantyi tsoñ'en 'nan na matsitiu', quitsitiu' ya'han' ng'e na venchji' jon. Quiiyentjon' nnon jon yo na ninvaan' en najndu' ng'e na venchji' jon. Jñ'oonvahin tsixuanhan' na njonntyichen na ico'xenhan'.” ³¹Ndo' juu jñ'oon na vja ve na ico'xenhan', itsijonhan' juuhan' cha'na juu jñ'oon na vejndyee: “Cüivenchji' tsoñ'en nn'an cha'xjen na venchji' nquii 'u'.” Ta'nhan ncüiichen jñ'oon na njonntyichen

conduihan' yo jñ'oonmin'. ³²Yajo' juu tsan'ñeen na tsi'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tqen nquii Moisés, sintcüe' juu jñ'oon nnon Jesús, tso juu:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndé, juu jñ'oonva' na tsu', jndyoyuhan'. Mayuu' jñ'oon na mats'u' na nquii jon ninncüiihin. Ninnquii jon co'xen, ta'nan ncüiichen. ³³Ndo' na nc'oon ts'an na cüivechjii juu jon yo na xoncüee' ts'on juu, ndo' yo tsoñ'en na ndëe' nts'aa juu na quits'aa juuhan' ng'e na venchjii juu jon, ndo' tsoñ'en na itsitiu juu na ntsiquindë juuhan' ng'e na venchjii juu jon, ndo' na ntyentjon jon juu na ninvaa najnde juu, ndo' mantyi na cüivenchjii juu nn'an cha'xjen na venchjii nquiihin, joo nan'min' njonntyichen conduihan', chichen quioo' na ntscuee' ts'an na ntsc'o juu o' na na itsit'maan' juu Tyo'ts'on, yo mañoonchen nnon na ninncyaa ts'an na ndit'maan' jon.

³⁴Ndo' tqen Jesús cüenta na ya jñ'oon sintcüe' tsan'ñeen. Jo' tso jon nnon juu:

—'U' tavi jndye vitja na ntsijon 'u' yo na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhän.

Ndë jo' matavi 'nan ncüiichen ts'an na sisaa' ts'on na ngüaxee'chen jñ'oon nnon jon.

Cristo conduihin nquii jnda Tyo'ts'on

(Mt 22:41-46; Lc 20:41-44)

³⁵Viochen xjen na itsi'man Jesús ndëe' nn'an quityquii' juu vats'on t'man, tso jon:

—Joo nn'an na conan'manhin ndëe' ntyjehin nn'an judíos, condehän na nquii Cristo na jñon Tyo'ts'on jon quii' nt'an nn'an, conduihin jnda nquii David. ¿Ndu na condehän na nda'?

³⁶Ee juu David ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo tso jon:

Nquii ta Tyo'ts'on itso jon nnon nquii jon na itye'ntjon jon ja:

Quijman' nc'ia na tontyjaya, viochen xjen na joo nn'an na jndohan 'u' nts'a ntmaan'han

nacje 'nan' na ntco'xen'han.

Tsontyichen Jesús ndëe'han: ³⁷Ja matsjö ndëe'ho', juu David tso jon na nquii Cristo conduihin nquii jon na itye'ntjon jonhin. Ndo' na nda', ¿Nchu vaa na tso juu na conduihin jnda juu?

Ndo' na sinin Jesús jñ'oonmin', joo nn'an jndye jndyi'hin, tavee' jndyi ngiohan na tondyehan joohan'.

Nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés, 'nan tyi'quichuhan' cont'ahan

(Mt 23:1-36; Lc 11:37-54; 20:45-47)

³⁸Viochen xjen na itsi'man Jesús, tso jon:

—Quint'aho' cüenta na tyi'nt'aho' cha' na cont'a nque nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tqen nquii Moisés. Ee cavee' ngiohan na cocüehan ndiaa tonco cha' quindue nn'an na t'man conduihan. Ndo' mantyi cavee' jndyi ngiohan na ninncyaa ts'an ts'onhan nata. ³⁹Ndo' xjen na covatjon nn'an vats'on, joohan na nin'cüendyuahan najjon itsiquinjonhan'hin. Ndo' xjen na covee' nguee, joohan nt'ue n'onhan na ntciüa' jndyeehan. ⁴⁰Majo' joo 'nan 'naan nanntcu ninnque, cotji' nan'ñeehan' na nin'cüi'naan-hinhan', ndo' ndë jo' jndye jñ'oon na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on cha' quinan'tiu nn'an na vaa njon jndyi jon ngiohan. Matsjö jaa'ntyichen nt'uiivi' Tyo'ts'on joohan ng'e na nda' vaa cont'ahan.

Juu tsanscu ninnqui, njonntyichen 'nan tyincyaa juu

(Lc 21:1-4)

⁴¹Ncüii jon m'aan Jesús vats'on t'man. Jo' vequityen jon na tonnon najjon min quiton na cotyion nn'an s'on cüentaa' juu vats'on'ñeen. Ndo' jndyiaa' jon jndye nn'an tjue'han s'on jo'. Ndo' jndye nantya, t'man s'on tyionhan tyquii' joohan'. ⁴²Majuu xjen'ñeen, cüii tsanscu na jndë ntjohin ndo' jñen' jndyihin, tyjee'non juu, tacju' juu ve xoquitu' s'on ve ncüii joo iston'ñeen. Joo xoquitu'ñeen njonhan' cha'na ninncüii xoquitu'. ⁴³Ndo' na tui na nda', tso Jesús ndëe' joo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëe'ho', tsanscuvahin na jndë tue' saa' juu, njonntyichen 'nan na tju' juu quityquii' iston'ñeen, tachito joo s'on jnda na tjue' nantya. ⁴⁴Ee tsoñ'en nan'ñeen ve' s'on na vantjo'chen na tjue'han quityquii' quiton'ñeen, majo' juu

tsanscuvahin na jndë ntjohin na jñen! jndyihin, tju'n'len jon xjoquitu! y'oon jon, min tajnty'lihan' na ninjnda 'nan na ntcüa' jon.

13

Itsiquindyí Jesús na ndyuui' vats'on t'man

(Mt 24:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Xjen na vandui! Jesús na m'aan jon vats'on t'man yo nn'an na totsai'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, ncüii joochan tso juu nnon jon:

—Nnda' ta na matsi'man! jñ'oon! Tyo'ts'on ndé, quindyia' nancoo' jndyi ntjö'min na tijnt'ue na jndé juu vats'onvahin yo nt'aa cüentaa'han'.

² Ndo' jo' t'a Jesús, tso jon:

—Mayuu' nancoo' jndyi nt'aamin na mandyia' na jndëhan' yo ntjö' t'man. Majo' min'ncüii tsjö' je' quintjohan' nacjoo' ntyjehan'. Tsoñ'engan' nnan'tyui' nn'anhan'.

Jn'aan na ntsi'manhan' na ntycüii tsonnangue

(Mt 24:3-28; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Yajo' ty'e'han tyo' na m'an n'oon olivos na tonnon vats'on t'man. Jo' tacjo Jesús, ndé jo' nquii Pedro, Jacobo, Juan yo nin'Andrés, tye' taxee'han nnon jon, jnduehan:

⁴ —Quitsu' ndé ¿Yuu xjen na ngüentyja yo 'nan na tsu' quichen? Ndo' ¿Nin 'nan nndui jndyee na ntsi'manhan' na mandyo ngüentyja na nndui nan'min'?

⁵ Jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Quitquen ya yaho' cüenta na tyi'ntsivi'nn'an ts'anho' ntyja 'naan joo jñ'oonmin'. ⁶ Ee jndye joo nndityincyoo' nn'an yo xuë na nnan'vi'nn'anhan nn'an, na nnduehan: Ja condui Cristo, Tyo'ts'on jñon jon ja na jndyö.

⁷ “Ndo' juu xjen na nndyeho' na jndye joo jndé tye' ndyia', tyi'ndyueho' ng'e mancüii-xjen nnda' vaa na nguua. Ndo' min na nnda' vaa, majo' tyi'coventyja xjen na ntycüii tsonnangue, jndyentyichen 'nan na nndui. ⁸ Ee nn'an ncüii tsonnangue nt'ahan tyia' yo nn'an ncüiiichen tsonnangue, ndo' ncüii tsanm'aants'ian t'man ntsiquinan jon tyia' yo ncüiiichen tsanm'aants'ian t'man. Ndo' jndye joo ngots'ii. Ndo' mantyi nc'oon jndo' t'man, ndo' nn'an ncüii tsjoon nnan'ntja' nquehin yo ntyjehin. Joo navi'min' 'nan na nndui na vejndyee. Ndo' mañoon navi' na majantyichen ngüentyja na ngenon nn'an.

⁹ “C'on cje'ho', ee ngoy'on nn'an judíos 'o' tondéë nn'an na conintque nt'aan'on 'naanhan, ndo' majo' ijon na conan't'maan'han Tyo'ts'on, jo' ntja'hanho'. Yo navi' ngüentyjee' 'o' na tondéë nanm'ann'ian t'man na ntji' jndyoyuho' ndëëhan ntyja 'naan' na covantyja n'onho' ja. ¹⁰ Majo' vitjachen na ngitsu tsonnangue, chuhan' na juu jñ'oon naya ntyja nchu vaa na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, nninncyaa nn'anhan' ndéë ntyjehan na ninvaa tsonnangue. ¹¹ Majo' juu xjen na nninncyaa nn'an cüenta 'o' nduee nanm'ann'ian, min tyi'nc'onho' jñ'oontiu na nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho' ndëëhan. Juu xjen'ñeen, joo jñ'oon na nninncyaa Tyo'ts'on quii' n'onho', joochan' quinan'ntcüe'ho' ndëë nan'ñeen, ee nquii Espiritu Santo ntsijnda' jon nqenho' nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho' ndëëhan. ¹² Juu xjen'ñeen xio ts'an, nninncyaa jon cüenta juu na nnan'cúee' nn'anhan. Majo'nty nquii tye ts'an nninncyaa jon cüenta joo ntsinda jon na nnan'cüje nn'an joo. Ndo' mantyi ntsinda ts'an nninncyaa joo cüenta tye joo yo ndyee joo cha' nnan'cüje nn'anhan. ¹³ Ndo' tsoñ'en nn'an nc'onhan na jndohanho' ng'e na conduiho' nn'an na m'an ntyja njan, majo' juu ts'an na vantyja ts'on ja, xe na aa tyi'ncüijihin ntyja njan ata xjen na nnan'cúee' nn'an juu, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' tsan'ñeen.

Quii' vats'on t'man Jerusalén, ji vaa 'nan nc'oon jo'

¹⁴ “Ndyu na toxen'chen, tom'aan ncüii ts'an na toquijndy Daniel. Vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na sinin jon ndéë nn'an, quitquen yaho' cüenta juu jñ'oon'ñeen cha' ncüaa' ya n'onho'han'. Itsiquindyihan' na ngita' nn'an ncüii 'nan na ji vaa quityquii' juu vats'on t'man na quinan't'maan' nn'an juuhan' cha'xjen nquii Tyo'ts'on. Juu xjen na njnty'iaho' na nnda' vaa, 'o' na m'anho' ndyuua Judea, quinan'nonho' na nc'oho' na m'an ntyo'

na ntanty'iuho' ng'e t'man jndyi na toncuu' m'aan. ¹⁵ Ndo' juu xjen'ñeen, minnichen ts'an na vajndyee juu ch'een' juu, tyi'ntsitiu juu na ngaquee' nnda' juu quityquii' vaa' juu na ncüji' juu 'naan' juu na ngachu juuhan'. ¹⁶ Ndo' mantyi juu xjen'ñeen, ts'an na m'aan jndëe na its'aa juu ts'ian, min tyi'ndyo ntcüe' juu na ncüji' juu ndiaasoo' juu. ¹⁷ Ndo' joo nanntcu na ñjon ndahin juu xjen'ñeen, vi' jndyi ngotjonhin, ndo' mantyi ntyjencuhin na m'an ndahin yo'ndaa. ¹⁸ Quitanho' nnon Tyo'ts'on na min chito ngueetein na ngenonho' juu navi'ñeen. ¹⁹ Ng'e joo nguee'ñeen, ngenon nn'an ncüii nnon navi' na min'jon tacoquenonhan xjen navejndyee na tqen Tyo'ts'on juu tsonnangue ata xjen neinhin, min tajon jnda ngenon nnda'han cüii navi' cha'na juuhan'. ²⁰ Ndo' juu navi'ñeen, xe na aa jndye xuee na ngenon nn'anhan', yajo' matavi jndyehan na n'ndyihan'. Majo' ng'e na vi'nchjii Tyo'ts'on joo nn'an na icüji jon na nincüentaa' nquii jon, nts'aa jon na cje ro ntycüiihan'.

²¹ "Ng'e na nnda', juu xjen'ñeen xe na aa ngitso ncüii ts'an ndëëho': Quijnty'iaho', ntjoo m'aan nquii Cristo, oo xe na aa ngitso tsan'ñeen: Quijnty'iaho', ndö m'aan jon, min tyi'ngantya n'onho' juu jñ'oon'ñeen. ²² Ee ntsquenon nn'an quii' nt'anho' na nnduehin nquehin conduihan Cristo. Nnduehan juu jñ'oon' Tyo'ts'on coninncyahan, min na ve' jñ'oon quinto juu jñ'oon na conan'manhan. Ata nnt'ahan na nndityincyoo' jndye nnon jn'aan t'man yo ts'ian na tyi'je'quinduihan' na ve' ntyja najnde nquii ts'an. Ndo' joo ts'ian'ñeen mandyo na nndëe nnan'vi'nn'anhan' nque nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' jon. ²³ Tyuaa'chen matsiquindy ja 'o' na nan'min' nguaa, ng'e jo' quitquen ya yaho' cüenta.

*Ndö vaa na nguaa xjen na nndyo nnda' Jesús
(Mt 24:29-35, 42, 44; Lc 21:25-36)*

²⁴ "Joo nguee'ñeen vi na jndë tenon juu navi' t'man'ñeen, juu ndo'cüjioon' nndijaanhan', min chi' taxe'cüixueehan'. ²⁵ Ndo' ncjuu ntycyaa o' ndo' juu ntjö'ndue t'man ngots'iihan', yajo' nque na cotoxen na m'anhan' ntjö'ndue, ndyuui' jooohan'. ²⁶ Ndo' juu xjen'ñeen ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, njnty'ia nn'an na nndyö nnt'a quityquii' chincyu. Juu xjen'ñeen nndyö yo na t'man vaa na condui ja na matyë'ntjön yo manin' conduindui' na condit'maan' ja. ²⁷ Yajo' tsoñ'en nn'an na ninvaa tsonnangue na macüji ja na conduihan cüenta, joo ángeles na cotyentjon nnön, nc'ua ts'ian ndëehan na quinan'ncüiihan joo nan'ñeen najjon na m'an ja.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'oon higuera

²⁸ "Ts'oon higuera vaa jñ'oon na itsi'manhan' ntyja 'naan' jo'. Cüaa' ya n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Juu xjen na cojnty'iaho' na condei' nt'öhan' ndo' na condui' tscö 'ndaahan', covaa' n'onho' na jndë tindyo nguesua'. ²⁹ Mantyi xjen na cojnty'iaho' na jndë condui nan'min' na jndë tsjö ndëëho', yajo' cüaa' ya n'onho' na mavaa mavaa xjen na nnan quiñoon'ndue na nndyö nnt'a. ³⁰ Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', nn'an na m'an naneinhin, tyi'xe'cüjeñ'engan ata na jndë siquindë ñ'engan' tsoñ'en jñ'oonmin'. ³¹ Juu tsjö'ndue yo tsonnangue ntycüiiñ'engan', majo' juu jñ'oon na mancyä tyi'je'quintycüii juu najnde na itsixuanhan'.

³² "Majo' ta'nän ts'an quintjii nin xuee min yuu xjen na nndyö nnt'a, min nque ángeles tyi'quindiohan yuu xjenhan', min ja na condui jnda nquii Tyo'ts'on, xia'nty nquii Tyëhö' nchjii.

³³ "Mang'e na nnda' vaa, jo' quitquen ya yaho' cüenta, ndo' quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ng'e tyi'ndioho' nin xuee ndo' yuu xjen na nndyö nnt'a. ³⁴ Majo' ntyja na nndui na nnda', vaa jñ'oon na itsi'manhan' ntyja 'naan'han'. Tom'aan ncüii ts'an, jndui' jon na chi ncja jon ncüiichen tsonnangue na tycya. Xjen na jndui' jon, t'ua jon ts'ian ndëe nn'an na itye'ntjon jon. Ndo' nnon juu ts'an na iquen cüenta 'ndyo vaa' jon, tso jon: Cüantye' ya' v'a viochen xjen na ja tac'ön.

³⁵ Ndo' tsontyichen Jesús: Mancha' juu jñ'oon'ñeen na tso tsan'ñeen, mannda' vaa matsjö ndëëho': Quitquen ya yaho' cüenta ng'e itsijonhan' ntyja njan cha'na juu tsan'ñeen na jndui' juu vaa' juu. Ndo' 'o', itsijonhan' 'o' cha'na joo nan'ñeen na totyentjonhan nnon

jon. Ee min tyi'quindioho' yuu xjen na nndyö nnt'a, aa nts'aahan' na vaman, ndo' aa tsantsjon navejndyee xjen na ntsixuaa quil'ö, ndo' aa xoncüe tsjon, ndo' aa vi vanco. Tyi'quindioho' yuu xjen na nndyö ntcü'ë. ³⁶ Ee xe na aa ninjonto na nndyö ntcü'ë ndo' 'o' tyi'c'on cjeho', yajo' ntsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon ts'an itso. ³⁷ Juu jñ'oonva' na matsjö ndëëho', mantyi matsjöhan' ndëë tsoñ'en nn'an na c'on cjehan."

14

Cojnt'ue nn'an nchu ya cha' quit'uiivi'han' Jesús

(Mt 26:1-5; Lc 22:1-2; Jn 11:45-53)

¹ Nn'an judíos m'aan nguee xjen na vañjooon' n'onhan na siquindyaa Tyo'ts'on ndochihan navi' na toquenon nan'ñeen ndyuuaa Egipto. Juu nguee'ñeen jndyuhan' pascua, xjen na cocüa'han tyoo' na ta'nan tsquentë taquee'. Vechen xuee na vitja na nguee' juu nguee'ñeen, yajo' joo nn'an na conintque ndëë ntyee yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tquen Moisés, ta'han na ve' nty'iu tojnt'uehan nchu vaa nquii nt'ahan cha' cue' Jesús. ² Jnduehan ndëë ntyjehan:

—Tyi'nt'a na nt'uë v'i jon juu xjen na xoncüe na m'aan ngueeva, cha' tyi'nan'vjee nn'an jaa.

Scongio María nchen' quichi cjoo' Jesús

(Mt 26:6-13; Jn 12:1-8)

³ Tsjoon Betania tom'aan Jesús vaa' ts'an na jndyu Simón. Juu tsan'ñeen tondivii' juu yo tycu ndö' cotö'. Viochen xjen na minndyuuaahan mesa, tyjee'non ncüii tsanscu. Y'oon juu ncüii 'nan na jndëhan' yo tsjö' quichi' na jndyu alabastro. Tyquii'han' jo' ñjon nchen' quichi na jndyu nardo, jnda jndyi njon juu nchen'ñeen. Manin' ts'iaan'han' na covijnt'ue nn'anhan' na cotyehinhan' nt'oo. Tan' tsanscu'ñeen 'ndyo juu tsioo'ñeen cha' ya nndui' nchen'ñeen, ndë jo' scongio juuhan' xquen Jesús. ⁴ Majo' vendye nn'an na m'an jo', jnan'vjenhan juu tsanscu'ñeen, jnan'nein nquehin yo ntyjehan, jnduehan:

—¿Ndu na ve' jn'aan scongio juu nchen'va' xquen jon? ⁵ Yantychen xe na aa jndëë juuhan', ngüenon ndye ciento s'on denario na ncy'oon juu, ndo' na nnda', ndëë ninjnt'uehinhan' na ntejdei juu nanninñen' 'nan na icanhan'hin.

Nnda' vaa na jnan'manhan na tyi'cavee' ngiohan 'nan na s'aa juu tsanscu'ñeen.

⁶ Majo' tso Jesús ndëëhan:

—Qui'ndyeho'hin na nnda' its'aa juu. ¿Ndu na conan'cüejnaan'ho'hin? Ya jndyi 'nan na jndë s'aa juu ja. ⁷ Ee joo nanninñen' ninnquii'chen m'anhan quii' nt'anho', ndo' min'cya ro xjen na nt'ue n'onho' ndëë ntejdeiho' joochan. Majo' ja je', chito mancha'xjen na nc'ön yoho'. ⁸ Tsanscuvahin jndë s'aa juu yuu vantyi na jndëë s'aa juu. Ee vitjachen na ncü'io' ndo' jndë tyio juu nchen' quichi cjö cha'xjen cont'a nn'an xjen na conan'jnda'han na nty'iuhan ts'oo. ⁹ Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', min'cya ro joo na ninvaa tsonnangue na nninncya nn'an jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, quinan'neinhan ntyja 'naan' juu nayava' na s'aa juu ja, cha' quiñjon n'on nn'anhin.

Jndëë Judas Jesús ndëë ntyee

(Mt 26:14-16; Lc 22:3-6)

¹⁰ Jndë na tui na nnda', ndo' cüii nque nn'an na ncho've na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, tsan na jndyu Judas Iscariote, tja juu na m'an nque ntyee na conintque ndëë nn'an judíos. Tatsijnda' juu jñ'oon yo joochan na ninncyaa juu cüenta Jesús ndueehan.

¹¹ Ndo' joo nan'ñeen, tyioo na nein jndyihan na jndyehan na nnda' siti juu. Jnduehan na nninncyahan s'on na ngüantjon juu. Jo' ta' juu na tont'ue juu nchu ya nts'aa juu na nninncyaa juu cüenta Jesús ndueehan.

Itsi'man Jesús ntyja 'naan' tyoo' yo vinon

(Mt 26:17-29; Lc 22:7-23; Jn 13:21-30; 1 Co 11:23-26)

¹² Xee na vejndyee na m'aan nguee pascua, xjen na nque nn'an judíos cocüa'han tyoo' na tatsquentë taquee', maninjuu xuee na conan'cüjehan quinman quijndë, nque nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús, taxee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Yuu jon nt'ue tson' na nnan'jnt'á na ntcüa' quitsman chjo ntyja 'naan' juu nguee pascua?

¹³ Yajo' t'ua jon ts'ian ndëë ve nan'ñeen na c'ohan cüii nt'aa. Tso jon ndëëhan:

—Quitsaque'ho' quii' tsjoon, jo' ntjonho' ncüii tsans'a na y'oon juu tsjö ndaa. Quitsan-tyjahol' naxen' tsan'ñeen. ¹⁴ Ndo' v'aa na ngaquee' juu, quindueho' nnon ts'an na vaa' juu v'aa'ñeen: “Nquii ta na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, tso jon ndë na quindué nnon': ¿Yuu jon vaa cuarto na ninjnt'uehin na ntcü'a quitsman chjo yohin tman nein'?”

¹⁵ Ndo' juu tsan'ñeen ntsi'man jon ndëëho' ncüii cuarto t'man v'aa vja vequito' na tsoñ'en 'nan jndë min na ninjnt'ue na nt'a ngueeva. Jo' quinan'jnda'ho' na ntcü'a.

¹⁶ Ndo' ve nan'ñeen je', jndui'han, tyeque'han quii' tsjoon. Ndo' tui tsoñ'en cha'xjen na jndë tso Jesús ndëëhan. Jo' jnan'jnda'han na ntcüa'han quitsman chjo ntyja 'naan' juu nguee pascua'ñeen.

Itsiquindy Jesús na ncüii nquehan nnincyaa juu cüenta jon

¹⁷ Ndo' vi na jndë contsjë chjo min, tuee' Jesús yo nque nn'an ncho've'hin jo'. ¹⁸ Ndo' viochen xjen na vendyuuaahan na cocüa'han, tso jon ndëëhan:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', cüii nqueho' na icüa' juu yo ja, nein nninncyaa juu cüenta ja.

¹⁹ Juu jñ'oon'ñeen sichjoo' jndyihan' n'onhan, tye' totaxee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Aa nndëë nts'aahan' na ja nts'aa na nnda'?

²⁰ Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Mancüii nqueho' na ncho'veho' na vendyuuaahol' mesavahin na ninvijxen ijooon juu quii' xio yo ja, juu nninncyaa cüenta ja nduee nn'an. ²¹ Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ncüi'ö cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui jndë itsiquindyihan' na ngenön, majo' vaa vi' jndyi ngenon juu ts'an na nninncyaa cüenta ja. Yantyi xe na tatuihin.

²² Ndo' viochen xjen na cocüa'han, ty'oon Jesús tyoo', tyincyaa jon na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', ndo' ndë jo' tyje jon ntan'han', ndë t'on jonhan' ndëëhan. Tso jon:

—Cy'onho' tyoo'min na conduihan' si'ts'o njan.

²³ Ndë jo' majo'ntyi ty'oon jon cüii vaso na ñjon vinon. Ndo' vi na jndë tyincyaa jon na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', ndë jo' tyincyaa jonhan' ndëëhan, ndo' tsoñ'enhan tēhan juu nan'ñeen. ²⁴ Ndo' tso jon ndëëhan:

—Nan'vahin tsixuanhan' n'eön. Mancya na ntcüe'han' ntyja 'naan jndye nn'an. Na yo juuhan' contjotyen juu jñ'oon xco na itsijnda' Tyo'ts'on yo nn'an. ²⁵ Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', taxee'c'ua nnt'a vinon ata nguee' xjen na itye'ntjon Tyo'ts'on tsoñ'en, juu xjen'ñeen nc'ua vinon xco.

Itsiquindy Jesús na ncüii Pedro

(Mt 26:30-35; Lc 22:31-34; Jn 13:36-38)

²⁶ Ndo' vi na jndë tahan joo Salmos na mancüixjen cota nn'an judíos jndë na tcüa'han juu nguee'ñeen, jo' jndui'han juu v'aa'ñeen, ty'ehan tyo' najon mintyjee' n'oon olivos.

²⁷ Ndo' tso Jesús ndëëhan:

—Quii' jñ'oon' Tyo'ts'on itsiquindyihan' ntscuee' jon nquii ts'an na vantyjee' quinman, ndo' joo cho'ñeen ntycya o'. Nnda' vaa na ngenonho', nnan'cuee' nn'an ja ndo' 'o' n'ndyeho' ja.

²⁸ Ndo' tsontyichen Jesús:

—Majo' xjen na jndë vant'ö xcö, ncjö jndyëë Galilea, jo' c'oho' na m'an.

²⁹ Ndo' jo' tso Pedro nnon Jesús:

—Tsoñ'en nanmin, min xe na aa quitjihan ntyja 'nan', majo' ja tyi'je'cüji ja.

³⁰ Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu, tso jon:

—Matsjö nnon', majuuntyi tsjonvahin, vitjachen na ntsixuaa quil'ö na ve jnda, majo' 'u' jndë ndye jnda macüji 'u' na m'an' ntyja njan.

³¹ Majo' ninvito na tso Pedro:

—Min na quitscüee'han' ja ntyja 'nan', majo' tyi'xe'cüji ja.

Ndo' tsoñ'enhan maninnquii' nnda' na jnduehan.

Itsinin Jesús nnon Tyo'ts'on quii' Getsemaní

(Mt 26:36-46; Lc 22:39-46)

³² Vi jndë jo' squehan cüii joo na conan'quijndy nnan'han' Getsemaní. Jo' tso Jesús ndëehan:

—C'uhö' ndöhin, jö ndö' na ntsinën nnon Tyo'ts'on.

³³ Ndo' jo' tjantyichen jon, tay'oon jon Pedro, Jacobo yo nin'Juan. Ndo' tye' tyioo na itsi'ndaa'han' nchiji jon yo na itsichjoo'han' ts'on jon. ³⁴ Tso jon ndëë ndye nan'neen:

—Itsichjoo' jndyihan' ts'ön 'nan na ngenön, ata ntscuee'han' ja. Jo' quintjoho' chjo ndöhin, quitquen yaho' cüenta, chito ndaho'.

³⁵ Ndo' jo' tjantyichen jon, tēcüangio jon nnon tyuaa. Tcan jon nnon Tyo'ts'on xe na aa ndëë ninncyaa jon na tyi'ngenon juu navi' na ndyontyja nacjoo' juu. ³⁶ Tso Jesús:

—Nnda' Tye', tsoñ'en na condëë matsa'. Mac'an na quitsiquindya' ja yo juu navi'vahin, majo' tanin, quindui ntyja na nt'ue tson', tachi cha'xjen na nt'ue ts'ön."

³⁷ Ndë jo' jndyo ntcüe' jon najjon jnty'ii jon ndye nan'neen. Ndo' ntjii jonhan na condahan. Jo' sintcüi jonhan. Ndo' tso jon nnon Pedro:

—'U' Simón, ¿Aa vatsu'? ¿Aa ndiquinan' tsantsjon min na ve' ninncüii hora?

³⁸ Ninncüii'chen c'oncjeho', ndo' quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on cha' juu xjen na itsichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' 'o', je'quindëë ngüantjon juu yoho'. Ntyji na nin'quint'aho' na nnda', majo' ng'e juu si'ts'o 'naanho' cjehan', jo' na ndiquindëë nnan'quindëho'han'.

³⁹ Jndë jo' tja nnda' jon najjon sinin jndyee jon nnon Tyo'ts'on, maninjuuntyi jñ'oon'neen sinin nnda' jon. ⁴⁰ Ndë jo' tyjee' ntcüe' jon na m'an nan'neen, cüiichen jon ntjii jonhan na condahan ng'e ta jndyi na jndë ty'oon tsantsjonhan. Min ty'quindiohan nin jñ'oon na nt'ahan 'ndyo jon. ⁴¹ Ndo' mantyi tja nnda' jon na vja ndye, ndë jo' tja ntcüe' jon na m'anhan. Tso jon ndëehan:

—¿Aa jndë tacjoh' na condaho' na cotajndyeeho'? Cuaanquii ndö' ro, ng'e jndë tuee' xjen na ninncyaa ts'an cüenta ja nduee nn'an na nan'xuan njan. ⁴² Cüa, quinanquintyjaho', ncl'ö. Ndövi' jndë ndyo juu ts'an na ninncyaa cüenta ja nduee nn'an.

Ty'on nn'an Jesús

(Mt 26:47-56; Lc 22:47-53; Jn 18:2-11)

⁴³ Ninvaa na itsinin Jesús jñ'oonva' ndo' tyjee'non juu Judas, juu ncüii nque na ncho've nn'an na totsaj'onhan jñ'oon yo jon. Jndye nn'an sque yohin, chohan ncjo espadas yo nonnch'io. Joo nan'neen nn'an cüenta ntyee na naintque ntyja 'naan nn'an judíos yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tqwen Moisés yo nn'an na conintque nnon tsjoon. ⁴⁴ Ndo' juu Judas'neen, tsan na tyincyaa cüenta Jesús nduee nan'neen, jndë si'man juu ndëehan nchu vaa 'nan nts'aa juu. Itso juu: "Nquii juu tsan na cojnty'iaho' na ma'ua ja ntsmaan' na mancya ts'onhin, majon jo', quit'uetyenho'hin ndo' quint'aho' cüenta xjen na ntsaj'onho' jon." ⁴⁵ Ndo' ya na tyjee'non juu na m'aan Jesús, jndyoyu nnon jon na tuee' juu. Tso juu nnon jon:

—¿Aa m'an' ta?

Ndë jo' tyincyaa juu ts'on Jesús na t'u juu ntsmaan' jon. ⁴⁶ Yajo' joo nan'neen na tēchu juu, t'uehan Jesús, tyey'onhan jon na quit'uiivi'han'hin.

⁴⁷ Majo' ncüii ts'an na tova'yoon juu jñ'oon yo Jesús na minntyjee' juu jo', tji' juu xjoo' juu, ndo' tyjee' juu ts'ön'quii juu tsan na itye'ntjon nnon nquii tyee na conintque ndëë ntyee.

⁴⁸ Ndo' taxee' Jesús ndëë nan'neen na squehan najjon m'aan jon:

—¿Aa yo ncjo espadas ndo' yo nonnch'io jndyoquit'ueho' ja cha'vijon cont'a nn'an na nt'uehan tsanch'uee? ⁴⁹ Ja 'io 'io na tots'i'man ndëëho' quii' vats'on t'man, ndo' taty'onho'

ja. Majo' tamin min na nnda' cont'aho' ja cha' quitsiquindëhan' joo jñ'oon na jndui ntyja njan.

⁵⁰Ndo' nque nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, jnan'onhan, jnty'ehan jon.

Ncüii tsans'andyua na jnannon

⁵¹Majo' tanyja cüii tsans'andyua na tonquen' nan'ñeen na ve' xia'ntyí sávana vetyjohin, ndo' t'ue nan'ñeen juu sávana na vetyjohin. ⁵²Jo' jnty'ii juu ndiaa'ñeen, tja juu na ninquisihin.

Minntyjee' Jesús tondëë nanm'ann'ian cüenta nn'an judíos

(Mt 26:57-68; Lc 22:54-55, 63-71; Jn 18:12-14, 19-24)

⁵³Ndo' joo nan'ñeen, tyey'onhan Jesús vaa' nquii tyee na conintque ndëë ntyee. Ndo' tsoñ'en nn'an na conintque ndëë joo ntyee'ñeen, tetjonhan jo', yo nque nn'an na conintque nnon tsoon ndo' yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyí juu jñ'oon na tqen nquii Moisés. ⁵⁴Majo' Pedro je', tycya tycya tanyja juu. Tuee' juu vaa' juu tyee na conintque'ñeen, jo' ntjohin ch'en, tēcüetyen juu quii' nt'an nannt'ei cüentaa' vats'on, itoon' juu chon yohin.

⁵⁵Ndo' nque nn'an na conintque ndëë ntyee'ñeen, yo tsoñ'en nanm'ann'ian 'naana nn'an judíos, tojnt'uehan nn'an na ninncyaa jnaan' Jesús. Ee cha' ndëë na quit'uiityenhan'hin na vaa jnaan' jon, icanhan' ve ts'an na nincüajon juu jñ'oon na ninncyahan ntyja 'naana' jon cha' quitsijnda'han' na quinan'cuee' nanm'ann'ian tsoon Roma jon. Majo' tatijnda' ve ts'an na nincüajon jñ'oon tyincya. ⁵⁶Majo' jndye nn'an jnan'nein jñ'oon quintu nacjoo' jon, majo' joo jñ'oon'ñeen min tyi'cüajonhan'. ⁵⁷Yajo' jnan'quintyja vendyechen nn'an na tyincya jnaan' jon. Majo' ve' quintu jnan'neinhan, jnduehan:

⁵⁸—Já jndyé na tso tsanva' na ntsiyuui' jon vats'on t'man njanhan na jnan'ya nn'an, ndo' nimdye xuee na ntsia jon ncüiichenhan' na tachito nn'an na nnan'yahan'.

⁵⁹Majo' min na nnda' jndue nan'ñeen, tatijon juu jñ'oon na jnan'neinhan.

⁶⁰Yajo' nquii ts'an na conintque ndëë ntyee, tacüentyjee' jon quii' nt'an joo nan'ñeen, taxee' jon nnon Jesús:

—¿Ndu na tyi'cü'a' joo jñ'oon na conue nanmin' nacjo'?

⁶¹Majo' Jesús, tajñ'oon sintcüe' jon, min'ncüii jñ'oon tat'a jon. Ndo' na nnda', juu tyee na conintque'ñeen, taxee' nnda' juu nnon jon:

—'U' je', ¿Aa condui 'u' Cristo, jnda nquii Tyo'ts'on na conan't'mán'?

⁶²Ndo' jo' t'a Jesús, tso jon:

—Mayuu' jo' condui ja, ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, njnty'iaho' na mavaquityën ngiaa' jon tontyjaya. Ndo' mantyi njnty'iaho' na nndyö nnt'a a quityquii' chincyu na nnan ja quiñoon'ndue.

⁶³Ndo' juu tyee na conintque'ñeen, vi na jndë jndyí jon na nnda', tye jon ndiaa' jon na quindyá' jndyí ntyjii jon, ee ntyja na tji' jon cüenta na t'man jnan tsixuan Jesús ng'e na nnda' jñ'oon sintcüe' jon. Ndo' juu tyee'ñeen tso jon ndëë nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon:

—¿Aa icanntyichenhan' ncüiichen ts'an na ninncyaa jnaan' juu? ⁶⁴Nqueho' jndë macondyeho' juu jñ'oon tsan' na itsinin juu nacjoo' nquii Tyo'ts'on. Itso juu na conduihin jnda nquii jon. ¿Nin conueho' na tsixuan juu na quitjon juu?

Ndo' tsoñ'en nan'ñeen t'ahan, jnduehan:

—Tsixuan juu jnan. Chuhan' na cuee' juu.

⁶⁵Ndo' vendye nan'ñeen ta'han totjue'han ndaa jndyuehan jon, t'han nnon jon, ndo' totuein'han nda'hin. Conuehan:

—Cüa, quitsu' nin ts'an icijja' 'u'.

Ndo' mantyi joo nannt'ei'ñeen totuin'hin nda' chcyaa'hin.

Itso Pedro na tyi'cüajnaan' juu Jesús

(Mt 26:69-75; Lc 22:56-62; Jn 18:15-18, 25-29)

⁶⁶Ndo' viochen xjen na m'aan Pedro toch'en juu v'aa'ñeen na tocje, tyjee' cüii tsanscu na itye'ntjon juu nnon nquii tyee na conintque'ñeen. ⁶⁷Na jndyiaa' juu na itoon' Pedro chon, mavio chjo xjen jndyiaa' juu nnon jon. Tso juu:

—Manty 'u' toquiñ'en 'u' yo juu Jesús, tsan na jnan Nazaret.

⁶⁸Majo' Pedro tjihin, tso jon:

—Min'chjo tyi'cüajñ'an tsan'ñeen, min tyi'quintji ntyja 'naañ' juu jñ'oon na tsu' ndö'.

Yajo' s'aa jon vi ntyja, tja jon najjon m'aan 'ndyo teon. Ndo' juu xjen'ñeen sixuaa quil'ö.

⁶⁹Ndo' majuuntyi tsanscu'ñeen jndyiaa' nnda' juuhin. Ta' juu itso juu ndëë nn'an na m'an jo':

—Tsanvahn, juu ncüii nque nn'an na itsijonhin yo juu Jesús.

⁷⁰Majo' tji nnda' Pedro. Ndo' min tyi'covivioto xjen, nque nn'an na m'an jo', jnduehan nnon jon:

—Mayuu' jñ'oon na condui 'u' ncüii joochan, ng'e juu jñ'oon na matsinin', cüajonhan' yo juu jñ'oon na conan'nein nn'an ndyuaa Galilea.

⁷¹Ndo' ta' Pedro, itsinin jon jñ'oon tsan cjoo' Tyo'ts'on, itso jon:

—Ja min'chjo tyi'cüajñ'an juu ts'an na condueho' ndö'.

⁷²Ndo' manin'oon' sixuaa nnda' quil'ö na vja ve. Jo' tañjooñ' ts'on Pedro juu jñ'oon na jndë tso Jesús nnon jon: “Vitjachen na ntsixuaa quil'ö na vja ve, majo' 'u' jndë ndye jnda na macüji 'u' ntyja njan.” Ndo' ya na tēñjooñ' ts'on jon juu jñ'oonva', t'ioo vichen ts'on jon.

15

Coy'onhan Jesús nnon Pilato

(Mt 27:1-2, 11-14; Lc 23:1-5; Jn 18:28-38)

¹Ya na tonco ncüiichen xuee, yajo' joo ntyee na conintque'ñeen, jnan'tjonhan nn'an na conintque nnon tsjoon, yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tqen Moisés yo nin'tsoñ'en nanm'ann'ian 'naañ ntyjehan nn'an judíos. Ndo' jnan'tyehhan Jesús, tyencyahan cüenta jon nt'ö nquii Pilato. ²Ndo' juu Pilato, taxee' jon nnon Jesús, tso jon:

—Joo nty'iu' nn'an judíos, ¿Aa condui 'u' nquii ts'an na co'xen joochan?

Ndo' jo' t'a Jesús, tso jon:

—Mayuu' jo' cha'xjen na matsu'.

³Ndo' nque ntyee na conintque'ñeen, jndye jnaañ' jon tyencyahan nnon Pilato. ⁴Ndo' taxee' nnda' jon nnon Jesús, tso jon:

—¿Ndu na tyi'cü'a'? Quen' cüenta jndye jnan' na concya nanmin'.

⁵Majo' tajñ'oon sintcüe' Jesús, taxjen ndicüaa' ts'on Pilato ndu na nnda' vaa na s'aa jon.

Tijnda' tyen na cue' Jesús

(Mt 27:15-31; Lc 23:13-25; Jn 18:38-19:16)

⁶Ndo' chu ro chu ro, xjen na covee' juu nguee pascua, ncüii ts'an judío na m'aan juu navi' nt'ö Pilato na ngitan nn'an ntyje judíos juu na quitsiquindyaa jonhin ndueehan, tots'aa jon na nnda'. ⁷Ndo' juu xjen'ñeen, jndye nn'an m'an vancjo jnaañ' na jnan'vehan najo nanm'ann'ian ndo' na jnan'cüjehan nn'an. Ncüii joochan na m'aan navi', tsan na jndy Barrabás. ⁸Ncüii tmaan' nn'an judíos'ñeen, jnan'ndyoo'han na m'aan Pilato. Ta'han na tanhan na quitsiquindyaa jon ncüii ts'an na m'aan navi' ndueehan cha'xjen na mancüijxen its'aa jon. ⁹Ndo' jo' taxee' jon ndëë nan'ñeen:

—'O' nn'an judíos, juu ts'an na conduihin na co'xen jon 'o', ¿Aa nt'ue n'onho' na ndueeho' nninncyahin? ¹⁰Ndö' jñ'oon itso Pilato ng'e jndë ivaa' ts'on jon na nque ntyee na conintque, tyencyahan Jesús nt'ö jon ng'e na jndohanhin. ¹¹Majo' nque ntyee na conintque'ñeen, jnan'jmiin'han joo nan'ñeen na quitanhan nnon Pilato na quitsiquindyaa jon juu Barrabás'ñeen, chito nquii Jesús. ¹²Ng'e jo' taxee' nnda' Pilato ndëë nn'an judíos'ñeen:

—Ndo' na nnda', 'o' nn'an judíos, ¿Nin 'nan nt'ue n'onho' na quits'a yo juu ts'an na condueho' na conduihin na co'xen jon 'o'?

¹³Jnan'xuaahan, jnduehan:

—Cüa, quit'ion'hin tsonjn'aan.

¹⁴T'a Pilato jndyuehan, tso jon:

—¿Ndu? ¿Nin jnaan' juu vaa na ngioho'?

Majo' jnan'xuaa nnda'han, jnduehan:

—Cüa, maninjon ro quit'ion'hin tsonjn'aan.

¹⁵Ndo' ng'e juu Pilato nt'ue ts'on jon na quitji' nan'ñeen cüenta na ya ts'anhin yohan, yajo' t'ua jon ts'ian na quindyaa juu Barrabás'ñeen cha'xjen na nt'ue n'onhan. Ndë jo' t'ua jon

¹⁶Ndo' sondaro'ñeen, tyey'onhan Jesús quityquii' vats'ian 'naan' nquii gobernado. Ndë tqueen'han tsoñ'en ntyje sondarohan. ¹⁷Ndë jo' jnan'cüehan ncüii ndiaa colo venton Jesús cha'na ndiaa cocüe nque nn'an na cotoxen, ndo' jnan'yahin ncüii tsei yo nt'ööneon, tyionhan juuhan' xquen jon. ¹⁸Ndë jo' ta'han concyahan ts'onhin cha'vijon na mayuu' na cont'ahan na njonhin. Jnduehan:

—Vaa t'man jndyi condui 'u', ninncu' na condui na matye'ntjon' nty'iu' nn'an judíos.

¹⁹Ndo' totuein'han tsonjnein xquen jon, mantyi totjue'han ndaa jndyuehan jon, ndo' totonquityehan na ve' cont'a nquehan na conan't'maan'han jon. ²⁰Nnda' vaa na tonan'cüejnaan'han jon. Ndë jo' tji' ntcüe'han juu ndiaa colo venton'ñeen, jnan'cüeh ntcüe'han juu ndiaa' jon. Jndë jo' tyey'onhanhin na nt'ionhan jon tsonjn'aan.

Na t'ionhan Jesús tsonjn'aan

(Mt 27:32-44; Lc 23:26-43; Jn 19:17-27)

²¹Xjen na sandui'han quii' tsjoon, jo' tjonhan ncüii ts'an na jnan jndëë. Simón jndyu tsan'ñeen, tuihin ndyuaa Cirene. Ntsinda juu jndyu Alejandro yo Rufo. Yo najjnde'han' jnt'a sondaro'ñeen na cay'oon juu tsonjn'aan na nt'ionhan Jesús.

²²Yajo' tyey'onhan Jesús ncüii joo na jndyu Gólgota. Juu jñ'oonvahn itsohan': "Tyo' Tsi'xquen Ts'oo." ²³Jo' tyincyahan vinon na jndë tjon'han' yo cüii nasi na jndyu mirra na nc'u jon cha' tyi'ntquiihan'hin. Majo' tyí'c'u jonhan'. ²⁴Ndo' t'ion sondaro'ñeen jon tsonjn'aan. Ndo' ty'e'han x'iaa' cha' njnty'iahan nin ncüii joochan na ngacüja'han' ncüii cüii ndiaa' jon. Nnda' vaa na t'onhan ndiaa' jon.

²⁵Cha' vi na ñjen navitsjoon xjen na t'ionhan jon tsonjn'aan. ²⁶Ndo' mantyi jo' t'ionhan ncüii tscaa' nnonhan', jo' jndui juu jnan na tsixuan jon na tijnda' na cue' jon cha' na nnan'jn'aan nn'an juuhan'. Jñ'oon'ñeen itsohan': "Tsanvahn conduihin tsan na taquin-tyja co'xen juu nn'an judíos." ²⁷Ndo' mandyo jo', mantyi ta'han mañoon ve nonjn'aan na t'ionhan nannty'uee. Ncüii tsan'ñeen ngiaa' jon tonty'jaya ndo' ncüiichenhin ngiaa' jon tonty'jantymaan'. ²⁸Ndo' na tui na nnda', jo' siquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio na itsohan': Quii' nt'an nn'an na t'man jnan'tjahan, jo' jnan'ñ'ehhan jon.

²⁹Ndo' nn'an na tovenon jo' tonan'cüejnaan'han jon, tonan'cahan nquenhan na tyi'cuee' n'onhan jon. Tonduehan:

—¿Aa ve' 'u' na ntsityui' juu vats'on t'man nján ndo' na ninndye xuee ntsia' xco'han'?

³⁰Cüa, quitsin'man nquii 'u'. Quindyocuee' na ñon' juu tsonjn'aanvahn.

³¹Ndo' mantyi nque ntyee na conintque'ñeen, yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tqen Moisés, tonan'cüejnaan'han jon. Jnduehan:

—Tsanvahn, va ya jndyi tots'in'man juu nn'an, majo' ndiquindëë ntsin'man nquiihin.

³²Xe na aa njnty'ia na ndyocue juu tsonjn'aanvahn, yajo' ngantyja nn'ón na conduihin Cristo, nquii jon na tsixuan na co'xen jaa nn'an Israel.

Ndo' mantyi joo nan'ñeen na ñoon nonjn'aan na ventyjee' ngiaa' jon, majuntu'ntyi jñ'oon jnduehan.

Tyincyaa Jesús na tue' jon

(Mt 27:45-56; Lc 23:44-49; Jn 19:28-30)

³³ Ndo' vi na jndë tuee' yajmin', s'aahan' na tijaan tsonnangue ata xjen na ndye na matman. ³⁴ Ndo' majuu xjen'ñeen, jndei sixuaa Jesús yo jñon'ndaa 'naan' jon, tso jon:

—Eloí, Eloí, ¿Lama sabactani? Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan': Tye' Tyo'ts'on, ¿Ndu na ma'ndyi' ja?

³⁵ Ndo' vendye nn'an na m'an jo', jndyehan na nnda' vaa na tso jon. Jnduehan:

—¿Aa jndyeho' na itsixuaa jon Elías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen?

³⁶ Ndo' ncüii ts'an na m'an jo', jnannon juu, tacy'oon juu ncüii 'nan na nchja', nchje juuhan' quii' vinon të, jndë jo' tyio juuhan' nnon ncüii ts'oon cha' ya ngeue'han' 'ndyo Jesús na ngitei jonhan'. Tso tsan'ñeen:

—Quindyeho', njnty'ia aa nndyo nquii Elías na ndyoquitsquioo jon juu na ñoon juu tsonjn'aanvahin.

³⁷ Vi jndë jo', jndei sixuaa Jesús, tue' jon. ³⁸ Ndo' juu ndiaa na ntyjat'io quii' vats'on t'man'ñeen na itscu'han' najon na ji'uantyichen tsixuanhan', jndyii' tcohan' ata xjen nmontyuaachen. ³⁹ Ndo' juu capitán na minntyjee' na tonnon Jesús, ya na jndyii juu na sixuaa jon, ndo' na tue' jon, yajo' tso juu:

—Tsanvahin mayuu' conduihin jnda Tyo'ts'on.

⁴⁰ Ndo' mantyi vendye nanntcu na tycya chjo ventyjee', jnty'iahan na nnda' vaa 'nan na tui. Quii' nt'an joo nanntcu'ñeen m'aaan María, tsan tsjoon Magadán, yo Salomé yo nin'cüiichen María, ndyee José yo Jacobo, tyje José. ⁴¹ Joo nanntcumin' tonan'jonhan yo Jesús xjen na tomandyi' jon Galilea na totejndeihan jon 'nan na tocanhan'hin. Ndo' mantyi jo' m'an vendyechen nanntcu na jnan'jonhan yo jon na jnan jon Galilea na tja jon Jerusalén.

Ty'iuhan Jesús

(Mt 27:57-61; Lc 23:50-56; Jn 19:38-42)

⁴² Juu xjen'ñeen majndë contsjë chjo min, ndo' juu xuee'ñeen, jo' xuee na nque nn'an judíos conan'jnda'han 'nan na ninjnt'uehan juu xuee na cota'jndyeehan. ⁴³ Mantyi jo' vijon m'aaan ncüii ts'an tsjoon Arimatea, juu tsan'ñeen jndyu jon José. T'man conduihin quii' nt'an nanm'ann'ian cüenta nn'an judíos. Mantyi juu jon minndoo' jon na ngeue' xjen na ndityincyoo' juu na itye'ntjon Tyo'ts'on. Yajo' sisaa' ts'on tsan'ñeen, taquee' jon na m'aaan Pilato. Tëcan juu si'ts'o 'naan' Jesús nnon tsan'ñeen. ⁴⁴ Ndo' nquii Pilato, sitsan' chjohan'hin xjen na jndyii jon na nnda'. Tom'aaan' jndyi ts'on jon ¿Aa yuu' jo' na jndë tue' Jesús? Ndo' na nnda', tqueen' jon nquii capitán'ñeen na ngüaxee' jon nnon juu, ¿Aa mayuu' na jndë tue' Jesús?

⁴⁵ Ndo' vi na jndë tso juu capitán'ñeen na mayuu'han', yajo' tyincyaa Pilato jñ'oon na juu José'ñeen, ya ngay'oon jon juu si'ts'o 'naan' Jesús. ⁴⁶ Ndo' tja José, tëtsijnda juu ncüii sávana ya na jndëhan' yo tsan lino, ndë isquioo juu si'ts'o 'naan' Jesús tsonjn'aan, iscüetyjo juu sávana'ñeen jon. Ndë jo' ty'iu juuhin ncüii tsë'tsjö' na jnan'ya nn'an ncüii ngíaa' tyo' cha'xjen coty'iu nn'an judíos nt'oo. Ndë jo' iscu' juu 'ndyo tsë'tsjö'ñeen yo ncüii tsjö' t'man. ⁴⁷ Ndo' juu María, tsan na jnan tsjoon Magadán yo María ndyee José, jnty'iahan najon na tanty'iu Jesús.

16

Jndë vando' xco Jesús

(Mt 28:1-10; Lc 24:1-12; Jn 20:1-10)

¹ Ndo' vi na jndë tua ndo'cüjioon', juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos, juu María'ñeen na jnan tsjoon Magadán yo Salomé, yo nin'María ndyee Jacobo, sanan'jndahan nchen' quichi na ntyeehinhan' juu si'ts'o 'naan' Jesús. ² Ndo' ya tonco vitsjoon nuinco', ty'ehan juu tsi'ts'ua'ñeen, vi na jndë jndui' ndo'cüjioon'. ³ Ndo' nato na ñjonhan, jnan'nein nquehan ndëë ntyjehan, jnduehan:

—¿Nin ts'an na ntejndei jaa na ngenaana' juu tsjö' na të' 'ndyo tsi'ts'ua?

⁴Majo' xjen na squehan jo', jnty'iahan juu tsjö' t'man'ñeen na jndë tquenaan'han'. ⁵Ndo' vi na jndë tyeque'han quityquii' juu tsi'ts'ua'ñeen, jnty'iahan tontyja ya vaquityen cüii tsans'andyua. Cüe juu ncüii ndiaa quichi', ndiaa tco, ndo' jo' tyue jndyihan na jnty'iahan jon. ⁶Majo' itso tsan'ñeen ndëehan:

—Tyi'ndyueho', nchji na cojnt'ueho' nquii Jesús na jnan Nazaret, nquii jon na t'ion nn'anhin tsonjn'aan. Majo' jndë vando' xco jon, mang'e jo' tac'oonhin ntjoo. Quijnty'iaho' ndö' najjon na tquen nn'an si'ts'o 'naan' jon. ⁷Ndo' naneinhin c'oho' na m'aan juu Pedro yo nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ndo' quindueho' ndëehan na vja jndyee jon Galilea, ndo' jo' njnty'iahan jon cha'xjen juu jñ'oon na jndë siquindy jonhan.

⁸Ndo' nan'ntcu'ñeen, ninñoon' jndui' ntcüe'han, manin' conan'nonhan, ty'e ntcüe'han, ndo' toviquijnty'ehan na tyuehan. Min tana jnduehan 'nan na tenonhan tsojnaan' na tyue jndyihan.

*Tityincyoo' Jesús nnon María tsan na jnan Magadán
(Jn 20:11-18)*

⁹Ndo' vi na jndë vando' xco Jesús na vitsjoo nuinco', tityincyoo' jndyeehin nnon juu María'ñeen, tsan tsjoo Magadán, tsan na tji' jon ntyque' jndyetyia quii' ts'on. ¹⁰Ndë jo' tja María'ñeen, tatsiquindy juu nque nan'ñeen na tom'anhan yo Jesús. Juu xjen'ñeen t'onhan na chjoo' jndyi n'onhan ndo' totyuehan. ¹¹Majo' xjen na siquindy juu jooohan na jndë vando' xco jon, ndo' jndë jndyiaa' nnon juu jon, min tatëntyja n'onhan juu jñ'oon'ñeen.

*Tityincyoo' Jesús ndëe ve nn'an na conan'jon jñ'oon yohin
(Lc 24:13-35)*

¹²Ndo' vi jndëcya, tityincyoo' Jesús ndëe ve nn'an na conan'jonhan yohin, xjen na ty'ehan jndëe. Cha'vijon mañoon ts'an na jnan'jooon'han jon. ¹³Ndo' vi na jndë taa' n'onhan na manquii jon na jnty'iahan, ty'e ntcüe'han Jerusalén, tyenan'quindyihan ntyjehan na jndë tityincyoo' jon ndëehan. Majo' nan'ñeen, min ta'nan tëntyja n'onhan jñ'oon na jnduehan.

*Ts'ian na t'ua Jesús ndëe nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon
(Mt 28:16-20; Lc 24:36-49; Jn 20:19-23)*

¹⁴Vi jndë jo', nque nn'an na nqui ncho'ncüii na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, tityincyoo' jon ndëehan juu xjen na cocüa'han. Ndo' sityia' jonhan jnaan' na tatëntyja n'onhan juu jñ'oon na jndue nn'an na jndë jnty'iahan na vando' xco jon ndo' mantyi ntyja na que' n'onhan. ¹⁵Ndo' tso jon ndëehan:

—C'oho' ninvaa tsonnangue, ncyaho' juu jñ'oon naya ntyja njan ndëe tsoñ'en nn'an. ¹⁶Juu ts'an na vantyja ts'on juuhan' ndo' na ndëe' juu, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' tsan'ñeen. Majo' juu ts'an na tyi'cantlya ts'on juu jñ'oon'ñeen, juu xjen na ntco'xen Tyo'ts'on jnan nn'an, mantjotyen jnaan' tsan'ñeen. ¹⁷Ndo' joo nn'an na covantyja n'onhan Tyo'ts'on, jndye nnon ts'ian na nt'ahin cha' ntsi'manhan' na mayuu' jñ'oon na concyahan, ndo' na ntji'han jndyetyia quii' n'on nn'an yo ntyja 'naan' juu najnde na tsixuan xuë, ndo' mnan'neihan jñ'oon na chito mancüii xjen na conan'neihan. ¹⁸Xe na aa nt'uehan quinduntja ndo' xe na aa ncüehan ncüii nasi na ntscuee'han' ts'an, majo' ta'nan na ngenonhan nts'aahan'. Ndo' na ndyiohan ndueehan nacjo nan'vi, n'man nan'ñeen.”

*Tava Jesús quiñoon'ndue
(Lc 24:50-53)*

¹⁹Vi na jndë ntycüii na sinin Jesús joo jñ'oonmin' ndëe nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, tava ntcüe' jon quiñoon'ndue, tëcüetyen jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya. ²⁰Ndo' jndui' nan'ñeen, ndo'vanjan toninncyahan juu jñ'oon naya'ñeen. Ndo' mantyi nquii ta Jesús totejnde jon jooohan quii' ts'ian 'naan' jon na tont'ahan. Tyincyaa jon na nan'xuanhan juu najnde na condui nquii jon cha' ndëe nt'ahan ts'ian t'man na

tyi'je'quinduihan' yo najndei na tsixuan nquii ts'an, mang'e jo' jndyechen nn'an taa' n'onhan na juu jñ'oon na toninncyā nan'ñeen, mayuu'han'. Mantyjantyi ndö' ro.

Jñ'oon Naya Ntyja 'Naan' Jesucristo Na Tji Lucas

Ntyja na sijnda' Lucas na tji jon jñ'oon naya

¹'U' ta Teófilo na njon jndyi condui 'u', mancyá ts'on njan nnon'. Majndye nn'an jndë tjihan jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Joo jñ'oon'ñeen chuhan' 'nan na jndë tui quii' nt'án na majnda' na mayuu'han'. ²Nque nn'an na tojnty'ia ndëëhan tsoñ'en 'nan na tui ntyja 'naan' Jesús na cotye'tjon nan'ñeen nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' jñ'oon naya 'naan' jon, jooohan jndë tjihan jñ'oon'ñeen na jndë ty'ón cüentahan'. ³Ndo' mantyi ncö, s'aahan' ts'ón na ntsinch'u ja jñ'oonvahin na ntsijnan'han', xeng'e mantyi ja chen chen jndë jnt'uë tsoñ'en na jndë tui ntyja 'naan' Jesús xjen na tye'han'. ⁴Nnda' mats'a cha' ncüaa' tson' na joo jñ'oon na jndë tonan'man nn'an nnon', conduihan' jñ'oon na mayuu'.

Siquindyii ángel ntyja 'naan' na nndui Juan

⁵Joo ndyu xjen na tom'aan Herodes tsanm'aants'ian t'man ndyuuaa Judea, tom'aan ncüii tyee cüenta nn'an judíos na jndyu Zacarías. Totsixuan jon ts'ian yo tmaan' ntyee na jndyuhán' Abías. Scuu' jon jndyu Isabel. Juu juu tonduihin tsjan 'naan' Aarón na jndyocahan'. ⁶Ndo' nquii Zacarías yo scuu' jon, ncha' vehan tonduihan nn'an jndyoyuhan na tonnon Tyo'ts'on, tota'nguee'han tsoñ'en jñ'oon na tqen Tyo'ts'on na ico'xehan', tajnan'tjahan ndëëhan'. ⁷Majo' nan'ñeen, tandahan ng'e Isabel ts'an ntue'hin, ndo' ncha' vehan jndë tqeahan.

⁸Ncüii jon, nque ntyee tmaan' juu Abías'ñeen, tentyja xjen na ntyentjonhan nnon Tyo'ts'on quii' vats'on t'man Jerusalén. Ndo' juu Zacarías, majo' ñ'enhin. ⁹Cha'xjen na vaa jñ'oon ndëë ntyee ntyja 'naan' nn'an judíos, to'ohan x'iaa' na njnty'iahan nin ncüii jooohan ngacüja'han' na ngaquee' quityquii' juu vats'on t'man cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' juu Zacarías'ñeen, tijnoon' jon na ngaquee' jon na ntsco jon su. Ndo' taquee' jon vats'on'ñeen ndo' ta' jon na itsco jon su.

¹⁰Majuu xjen na isco jon su, ndo' nn'an na jndye jndyi'hin, tancüihan toch'een' juu vats'on t'man'ñeen na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on. ¹¹Ndo' juu xjen'ñeen, ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on tityincyoo'hin nnon tsan'ñeen. Juu ángel'ñeen, minntyjee' jon ngiaa' nmontyiu na tontyjaya najjon na coco su. ¹²Ndo' juu Zacarías'ñeen, xjen na jndyiaa' jonhin, siquijñ'eenhan'hin. Ndo' mioon sity'uehan'hin. ¹³Ndo' ángel'ñeen itso juu nnon jon:

—'U' Zacarías, tyi'nty'ue'. Majndë indyii Tyo'ts'on jñ'oon na macan' nnon jon. Ndo' nquii scu' Isabel, ntsingui jon ncüii yujnt'a yus'a ndaho', ndo' 'u' ntsiquijndyu'hin Juan. ¹⁴Nninncyaaahan' na neiin' tson' na nduihin, ndo' t'man ngavee' nchji' ntyja 'naan' juu. Ndo' majndye nn'an nninncyaaahan' na neinhan ntyja na nduihin. ¹⁵Ee t'man nduihin na tonnon Tyo'ts'on. Tyi'xe'c'u juu vinon min nta ya. Ndo' vitjachen na ntsingui ndyee juuhin, quindëya ntsixuan juu Espíritu Santo. ¹⁶Ntyja 'naan' juu, jndye jndyi nn'an Israel ntcüe' n'onhan jnanhan tonnon nquii ta Tyo'ts'on cüentahan'. ¹⁷Majuu juu ncja jndyee na tonnon nquii jon na taquintyja na t'man conduihin. Ntye'ntjon juu nnon jon yo maninjuu najndeí na totye'ntjon nquii Elías. Ntyja 'naan' juu jnda', ntjo ya ngio nn'an yo ndahan. Ndo' nn'an na conan'que' n'on, ntyja 'naan' nquii juu ngovaa' n'on nan'ñeen na quita'nguee'hin cha'xjen na chuhan'. Ts'ianmin' nts'aa juu cha' quitsijnda' yahan' quii' n'on nn'an na nc'onhan cüentaa' Tyo'ts'on.

¹⁸Ndo' jo' taxee' Zacarías nnon juu ángel'ñeen:

—¿Nin 'nan nndui cha' ncüaa' ts'ón na nguaa na nnda'? Ng'e ja ndö, jndë tqe ja ndo' majo'ntyí scu.

¹⁹Ndo' t'a ángel'ñeen, itso jon nnon juu:

—Ja jndyu Gabriel. Condui ja na matye'ntjón nnon nquii Tyo'ts'on. Nquii jon i'ua jon ts'ian nnón na jndyotsiquindyí 'u' jñ'oon nayamin. ²⁰Majo' nein, jnaan' na tyi'cantyja

tson' jñ'oon na matsjö nnon', jo' ngitë' na matsinin' ata juu xuee ya na jndë siquindëhan' tsoñ'en na jndë tsjö nnon'. Juu xjen'ñeen nnaan na ntsinin' nnda'.

²¹Ndo' viochen xjen na tui na nnda', joo nan'ñeen na tonan'neihan nnon Tyo'ts'on, tominndoo'han na ndui' Zacarías quii' vats'on'ñeen. Vacue tom'aan' n'onhan ndu na vio jndy ndyii' jon jo'. ²²Ndo' juu xjen na jndui' jon, tavijndëë sinin jon, jo' taa' n'onhan na vaa nciüi nnon na tityincyoo' na jndyiaa' jon quii' juu vats'on'ñeen. Ve' nt'ö jon tots'aa jon na sinin jon ndëëhan ng'e jndë ntjotyen na tandiquitsinin jon.

²³Ndo' vi na jndë siquindë jon xuee na tye'ntjon jon quii' vats'on' t'man'ñeen, tantcüe' jon tsjoon' jon. ²⁴Ndo' nquii' scuu' jon Isabel taquiñjon jnda juu, ndo' cha' vi 'on chi' ta'nan tondui' jon na ncja jon mañoon tsjoon. ²⁵Ya jo' tso juu:

—Ndö vaa naya na its'aa ta Tyo'ts'on yo ja. Nnda' its'aa jon na icüji'han' na totscüejnaa'han' ja tondëë nn'an na tajnda.

Siquindyii ángel na ndui Jesús

²⁶Nquii' ángel Gabriel'ñeen, jndë vja vi yon chi' na tityincyoo'hin nnon Zacarías, ndo' t'ua nnda' Tyo'ts'on ts'ian nnon ángel'ñeen na cja jon tsjoon Nazaret ndyuaa Galilea.

²⁷Jñon jonhin na m'aan nciüi yuscundyua na jndy María. Juu juu min jñ'oon na ngoco juu yo nciüi tsans'a na jndy José. Juu José'ñeen conduihin tsjan David na jndyocahan'.

²⁸Ndo' tuee' ángel'ñeen na m'aan María, itso jon nnon juu:

—Mancya ts'on 'u', na vaa t'man jndy naya na its'aa Tyo'ts'on yo 'u'. Nquii' jon m'aan yo 'u'.

²⁹Ndo' juu María, xjen na jndyii jon jñ'oonmin', siquijñ'eehan'hin, ndo' tom'aan' jndy ts'on juu nin 'nan nin'quitsiquindy juu jñ'oon'ñeen na sinin ángel'ñeen. ³⁰Ndo' tsootyichen ángel nnon juu:

—María, tyi'nty'ue', ng'e 'u' t'man naya na jndë tijnon' tonnon Tyo'ts'on. ³¹Ndö vaa na ndui, ngaquiñjon jnda', ndo' ntsingui' nciüi yujnt'a yus'a na ntsiquijndyuhin Jesús. ³²Juu jon t'man ndui. Ndo' ntsiquijndyuhin'hin Jnda nquii' Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen. Ndo' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' tachii' juu David, nquii' ta Tyo'ts'on nminncyaa jon na ncy'oon Jesús cüentahan' na ntco'xen jon. ³³Cha' ntjotyen na ntco'xen jon nn'an Israel, juu na conduihin na ntco'xen jon, tyi'je'quintycüi'han'.

³⁴Ndo' juu xjen na jndyii María na nnda' tso ángel'ñeen, tso juu:

—Mayuscundyua ja. ¿Nchu vaa ndui na nts'aahan' na nnda'? Ja chito m'an yo tsans'a.

³⁵Jo' t'a ángel'ñeen 'ndyo jon:

—Nquii' Espíritu Santo nts'aa jon nciüi ts'ian t'man yo 'u'. Ee juu najnde' na condui nquii' Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen, ndyoquioo nciüaan'han' nacjo'. Mang'e na nnda', ndui yujnt'a ndo' ntsiquijndyuhin'hin ñuan nquii' ndo' Jnda nquii' Tyo'ts'on. ³⁶Ndo' mantyi nquii' xjo' Isabel, ntsingui' jon min na jndë tqehin. Ee naneihin jndë yon chi' na taquiñjon jnda jon. Ndo' juu jon ts'an na condue nn'an ts'an ntue'hin. ³⁷Ee nquii' Tyo'ts'on, tsoñ'en condëë its'aa jon.

³⁸Jo' t'a María 'ndyo juu ángel'ñeen:

—Condui ja ts'an na matye'ntjöntyën nnon ta Tyo'ts'on. Quindui yo ja cha'xjen na jndë tsu'.

Ndo' juu xjen'ñeen jndui' ángel'ñeen na m'aan jon.

Taquinidyaa' María xjo jon Isabel

³⁹Tyi'covijndye xuee na tui na nnda', sijnda' María, sityuaa' jon, tja jon nciüi tsjoon cüentaa' ndyuaa Judá na juu tsjoon'ñeen m'aanhan' quii' nt'an ntyo'. ⁴⁰Ndo' tuee' jon vaa' Zacarías'ñeen. Taquee' jon ndo' tityncyaa jon ts'on Isabel. ⁴¹Ndo' vi na jndë jndyii Isabel na tityncyaa María ts'onhin, ya jo' juu yujnt'a na ñjon tsiaa' jon, sijnde' juu, ndo' xjen'ñeen taquee' Espíritu Santo ninvaa quityquii' ñuaan' jon. ⁴²Jo' jnde' sinin jon, tso jon:

—Quii' nt'an ntyjë ntcuhu, 'u' t'manntyichen na ityio Tyo'ts'on jn'aan 'u'. Ndo' mantyi ityio jon jn'aan yujnt'a na ñjon tsia'. ⁴³Majo' ja je', ¿Nin condui ja na tijnön na jndyoquindyia' ja? Ee condui 'u' ndyee nquii' jon na taquintya na t'man conduihin na itye'ntjon jon ja. ⁴⁴Ee xjen na tityncyaa' ts'on ja, juu yujnt'a na ñjon tsia, ninñoon' sijnde' juu

na neiin' juu. ⁴⁵ Ityio Tyo'ts'on jn'aaan 'u' ng'e mavantyja tson' na mayuu' ntsiquindéhan' juu jñ'oon na siquindyii jon 'u'.

⁴⁶ Ndo' t'a María, tso jon:

Matsit'man' ja ta Tyo'ts'on yo na mancha'chen ñuan njan.

⁴⁷ Ndo' yo ninvaa na ndyii' vant'ö, m'an na neiin' ts'ön yo nquii jon. Ee conduihin na itsin'man jon ñuan njan.

⁴⁸ Iy'oon jon na ve'nchjii jon ja, min ts'an na ve' cüantyi ro ja na matye'ntjön nnon jon.

Ndo' nanein, xee na tonnonchen, tsoñ'en nn'an na vjaca tsjan 'naanhan, nnan'neinhan ntyja na jndë tyio jon jn'aaan ja.

⁴⁹ Ng'e nquii jon na tsoñ'en najnde na conduihin, t'man naya its'aa jon yo ja.

Ndo' xuee' jon ji'ua conduihan'.

⁵⁰ Nque nn'an na vacantyichen tsjan 'naanhin na conan't'maan'han nquii Tyo'ts'on, tsoñ'enhan m'aaan jon na nty'ia rohan nchjii jon.

⁵¹ Ts'ian na tots'aa jon, totsi'man nquii'han' najnde na conduihin.

Majo' joo nn'an na conan'quinjon nquehin ntyja na conan'tiuhan, s'aa jon na mincyä jndyi'han.

⁵² Totsue jon nn'an na nty'iachen, majo' nn'an na vaa najndë na chohan ts'ian na cotoxenhan, tji' jon nan'ñeen.

⁵³ Ndo' joo nn'an na ngiohan na itsitjahan'hin na tonnon jon, its'aa jon yohan cha'vijon ts'an na jndë tacjoo' na tcüa'.

Majo' nn'an na conan'tiu na min'chjo tyi'conan'tjahan na tonnon jon, tana tejnde jon nan'ñeen.

⁵⁴ Ndochihi nn'an Israel na totyentjonhan nnon jon, totejnde jonhan.

Tyi'cotsuu' ts'on jon na c'oon jon na nty'ia rohan ntyjii jon.

⁵⁵ Ee nnda' vaa tco' jon 'ndyo jon na tyi'jon ntycüii na vi'nchjii jon ndochihi, majuu Abraham yo nin'nn'an tsjan 'naan' jon na jndyocahan'.

Jñ'oonmin' sinin María na sit'maan' jon Tyo'ts'on.

⁵⁶ Ndo' ntjohin yo Isabel cha'na ndye chi'. Jndë jo' tjantcüe' jon tsjoon' jon.

Tui Juan tsan na totsiquindë' nn'an

⁵⁷ Tentyja xjen na ntsingui Isabel'ñeen, ndo' singui jon ncüii yujnt'a yus'a. ⁵⁸ Ndo' nn'an 'naan' jon yo nn'an na m'an ndyo v'aahan, jndyehan na ty'oon Tyo'ts'on na ndyia' ro Isabel nchjii jon. Tsoñ'enhan t'onhan na neinhan yohin. ⁵⁹ Jndë nen xuee na tui yujnt'a'ñeen, tancüihan na nnan'quindéhan costumbre na cont'a nn'an Israel yo yo'ndaa ndahan yonon. Nan'ñeen jnduehan na ntsue juu xuee' tye juu Zacarías. ⁶⁰ Majo' tso ndyee juu:

—Chito aa jo'. Juan ndiquijndyu juu.

⁶¹ Majo' t'a nan'ñeen 'ndyo Isabel, jnduehan:

—¿Ndu na nnda' matsa'? Ndo' ta'nan nin juu nn'an chuu'ho' na jndyu na nnda' tsu.

⁶² Ng'e na nnda', jo' jnt'ahan ndueehan nnon tye yujnt'a'ñeen na cotaxee'han nchu vaa na nt'ue ts'on nquii jon na nninjnda' xuee' juu. ⁶³ Ndo' tcan jon tscaa' na ncüii jon, ndo' nactjoo'han' tji jon na Juan xuee' juu. Ndo' tsoñ'en nan'ñeen s'aahan' na vacue m'aaan' n'onhan ndo' neinhan na nnda' vaa na tui. ⁶⁴ Ndo' na s'aa jon na nnda', ninjonto jnaan ntcüe' na itsinin jon, sit'maan' jon Tyo'ts'on. ⁶⁵ Ndo' tsoñ'en nn'an na ndyo nt'aahan yo Zacarías yo Isabel, s'aahan' na vacue tom'aaan' n'onhan ndo' mantyi neinhan. Ndo' ninvaa xi'jndio quii' ntyo' ndyuua Judea, tycya jñ'oon ntyja 'naan' na tui nan'min'. ⁶⁶ Ndo' tsoñ'en nn'an na tondyehan ntyja 'naan' na tui na nnda', vacue tom'aaan' n'onhan, tota'xee'han:

“¿Nin ts'an nchjiito nin 'nan na ngue'ntyja ntyja 'naan' juu yujnt'ava'?” Ee tityincyoo' jndyoyu na nquii Tyo'ts'on m'aaan jon yohin.

Itsit'maan' Zacarías Tyo'ts'on

⁶⁷ Ndo' nquii Zacarías, tye juu yujnt'a'ñeen, quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo. Sinin jon jñ'oon nchu vaa 'nan na nnguaa. Tso jon:

⁶⁸ Cüit'maan' nquii ta Tyo'ts'on cüenta jaa nn'an Israel ee jaa nn'an na condui cüentaa' jon,

jndë jndyo jon na ntsin'man jon ñuan njanhan.

⁶⁹Yo tsjan mosoo' jon David na jndyocahan',

jndë tqwen jon nquii na condui t'manhin na itsin'man jon ñuan njanhan.

⁷⁰Ndyu na toxen'chen toninncyaa Tyo'ts'on jñ'oon yo jndyue nn'an na nan'xuanhan ñuan nquii'.

Joo nan'ñeen toninncyahan jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa.

⁷¹Jñ'oon na jndue nan'ñeen na yo nquii jon na conduihin tsjan 'naan' David, ncüji' Tyo'ts'on jaa nduee nn'an na jndohan jaa, ndo' mantyi yo nduee nn'an na tyi'cuee' n'onhan jaa.

⁷²Ntyja 'naan' nquii jon na conduihin tsjan David na jndyocahan', sijnda' Tyo'ts'on na joo ndochiichi na tom'an ndyu na toxen'chen na nc'oon jon na nty'ia rohan nchjii jon. Ndo' na ngañjooon' ts'on jon joo jñ'oon na sijnda' jon yohan na tyi'je'quitscüe'jndyo jonhan' na ji'ua tsixuanhan'.

⁷³Majuu jñ'oon'ñeen na tqentyen jon nnon tsochiihi Abraham, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen.

⁷⁴Majuu jñ'oon na tso jon nnon juu na ntsiquindyaa jon jaa nduee nn'an na jndohan jaa cha' nndëë ntye'ntjön nnon jon na min'ncüii jñuaan' ts'on tyi'nc'ön.

⁷⁵Ndo' tsoñ'en xuee na m'anntyëchën, ngom'an ntyja na tqwen jon na ñuan nquii' jaa.

Ndo' na ntye'ntjön na tonnon jon cha'xjen na chuhan'.

⁷⁶Ndo' 'u' jnda, nndue nn'an na condui 'u' ts'an na incyaa jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nnguaa.

'U' ntye'ntjon' nnon nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen.

Ng'e 'u' ncja' jndyee' tonnon nquii jon na conduihin na co'xen jon nn'an, ndo' na ncüji' jndyoyu' ntyja 'naan' jon cha'vijon ts'an na ico'ya nato, cha' c'on cje nn'an xjen na ncüjee' jon.

⁷⁷Nque nn'an na conduihan cüentaa' jon, 'u' ntsa' na cüaa' n'onhan na itsit'man ts'on jonhan na conan'tjahan nnon jon, ndo' na itsin'man jon ñuaanhan.

⁷⁸Ng'e nquii Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa, taquintya na nty'ia rö nchjii jon,

jo' na nc'ua jon ts'ian nnon nquii juu na nnaan juu nandyentyichen na ntsijonhan'hin cha'vijon ndo'cüjooon' na ntsixuee juu tondëëhë.

⁷⁹Juu jon ntsixuee jon ndëë nn'an na m'an nacje 'naan' najaan na vay'oonhan'hin na ngitsu ñuaanhan.

Ndo' ndëëhë nninncyaa jon na tajñuaan' ts'on nan'xuan na tonnon jon.

Jñ'oonmin' sinin Zacarías xjen na tui jnda jon Juan.

⁸⁰Ndo' juu yus'a chjo Juan, tëquehin. Mantyi tay'oon juu najnde' juu ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Ndo' ya na s'aahan' tsans'andyuahin, tom'aan juu ndyuaa najjon na tyi'jndye nn'an m'an, ata xjen na tye' na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nn'an Israel.

2

Ntyja 'naan' na tui Jesús

(Mt 1:18-25)

¹Juu xjen'ñeen nquii tsanm'aants'ian t'man, Augusto César, t'ua jon ts'ian na quindui nguee tsoñ'en nn'an na m'an ncüii cüii tyuaa najjon ico'xen jon. ²Juuhän' na minjndyee na tye' na tji nanm'ann'ian nguee nn'an. Juu xjen'ñeen tom'aan Cirenio gobernador ndyuaa Siria. ³Jndue nanm'ann'ian'ñeen na ncüii cüii ts'an ngantcüe' juu najjon vaa tsjoon nque nn'an tsjan na tuihin, na nndui xuee' juu. ⁴Mang'e na mnda', jnan José tsjoon Nazaret, ndyuaa Galilea. Tja jon ndyuaa Judea, tsjoon' tsoDavid na jndy Belén ng'e condui José tsjan David na jndyocahan'. ⁵Tja jon tsjoon'ñeen yo María, tsan na ndiscuu' jon, na ndui ngueehan. Ndo' juu juu jndë mandyovi' na ntsingui juu. ⁶Ndö vaa 'nan tui: viochen xjen na m'anhan jo', tuee' xjen na ntsingui María. ⁷Ndo' singui jon jnda jon na vejndyee, yus'ahin. Scüetyjo jon ndiaahin, ndë jo' tyio jonhin najjon na cocüa' quioo' ng'e nt'aa najjon na ve' cotsque ya nn'an, too'chenhan' na m'an nn'an.

Tityincyoo' ángeles ndëë nn'an na cota'ntyjee' quinman

⁸Ndyo tsjoon Belén, tom'an nn'an tojndëë na tota'ntyjee'han quinman njnuen' natsjon. ⁹Ndo' ninjonto tityincyoo' ncüüi ángel cüentaa' ta Tyo'ts'on ndëëhan, ndo' juu naquixuee na conduihin, sixueehan' xi'jndio nan'ñeen, ndo' na tui na nnda', s'aahan' na ncyaa jndyihan. ¹⁰Majo' juu ángel'ñeen tso jon ndëëhan:

—Tyi'ndyueho', quitquenho' cüenta, ndyoy'ön jñ'oon na ya jndyihan' ndëëho' na nninncyaaahan' na neiin' jndyi n'on nn'an na ninvaa tsonnangue. ¹¹Ee tsjonvahin quii' tsjoon' tsoDavid jndë tui nquii jon na ntsin'man jon ñuan nn'an. Juu jon conduihin nquii Mesías. Ndo' conduihin na co'xen jon 'o'. ¹²Ndo' ndö vaa jn'aaan na ntsi'manhan' ndëëho' na majuu jon. Juu yujnt'a'ñeen nndioho'hin na vetyjo ndiaa na covetyjo yo'ndaahin na ñjon juu najon na cocüa' quioo'.

¹³Ndo' majuuto xjen'ñeen tityincyoo' ángeles cüenta jndye yo juu ángel'ñeen, tonan't'-maan'han Tyo'ts'on. Jnduehan:

¹⁴Cüit'maan' nquii Tyo'ts'on na m'aaan nandyentyichen.

Ndo' nnon tsonnangue, joo nn'an na covineiin' n'onhan na cont'ahan 'nan cavee' nchjii jon, quinan'xuanhan na tajñuaan' ts'onhan na tonnon jon.

¹⁵Ndo' joo ángeles, vi na jndë ty'e ntcüe'han quiñoon'ndue, ya jo' joo nan'ñeen na tota'ntyjee'han quinman njnuen'han, jnduehan ndëë ntyjehan:

—Cja Belén. Ntsaquijnty'ia juu 'nan na jndë tui na itsiquindy Tyo'ts'on jaa.

¹⁶Ndo' jo' jnan'tyuaa'han, ty'ehan, ndo' vi na jndë squehan jo', jndiohan juu María yo José, yo yujnt'a na ñjon juu najon na cocüa' quioo'. ¹⁷Ndo' vi na jndë jnty'iahan 'nan na tui, tonan'cyahan jñ'oon nchu vaa 'nan na jndë siquindy ángel'ñeen joohan ntyja 'naan' juu yujnt'a'ñeen. ¹⁸Ndo' tsoñ'en nn'an na jndyehan jñ'oon na jndue nan'ñeen, s'aahan' na jndye t'oon' n'onhan ndo' tyincyaaahan' na tavee' ngiohan. ¹⁹Ndo' nquii María, s'aahan' na njon jndyi jñ'oonmin' na ntyjii jon, vacue tom'aaan' ts'on jonhan'. ²⁰Ndo' joo nan'ñeen na cota'ntyjee'han quinman njnuen'han, tyentcüe'han, tonan't'-maan'han nquii Tyo'ts'on. Tontcüii'han jon ntyja 'naan tsoñ'en na jndë jndyehan ndo' na jndë jnty'ia ndëëhan, cha'xjen na tso juu ángel'ñeen ndëëhan.

Tyencyahan cüenta yujnt'a Jesús nt'ö Tyo'ts'on

²¹Vi jndë na nen xuee na tui yujnt'a'ñeen, ndo' jnt'ahan yohin cha'xjen juu costumbre na cont'a nn'an judíos yo yo'ndaa yonon ndahin. Juu xjen'ñeen jnan'quijndyuhanhin Jesús, ee nnda' vaa xuee' juu na tquen ángel'ñeen vitjachen na ñjon juu tsiaa' ndyee juu.

²²Jndë na tenon venn'an xuee na singui María, jo' tentyja xjen na juu José yo María ntquen ntju'han na tonnon Tyo'ts'on cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon na tquen Moisés. Jo' ty'ehan Jerusalén, tyey'onhan Jesús na tyincyahan cüentahin nt'ö ta Tyo'ts'on. ²³Jnt'ahan na nnda' ng'e vaa jñ'oon na ico'xenhan' nacjoo' jñ'oon'ñeen na co'xenhan': "Ncüüi cüüi yujnt'a na yus'a na nndui jndyee, nn'an na ndahin ncyahan cüentahin nt'ö ta Tyo'ts'on." ²⁴Ng'e na nnda', juu José yo María ty'ehan vats'on t'man na nninncyahan quioo' cüentaa' Tyo'ts'on na ngue' o' cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon na tquen Moisés na itsohan': Nninncyahan ncüüi ntjo quinchco oo ve quitu' quijndë.

²⁵Ndo' juu xjen'ñeen, ncüüi tsans'a na jndy Simeón, tom'aaan jon tsjoon Jerusalén. Tsan'ñeen totsiquindë jon cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi xoncüee' ts'on jon na itsit'maan' jon Tyo'ts'on. Yo na ntyja jndyi ts'on jon, tominndoo' jon na ndyiaa' nnon jon nquii jon na conduihin na ntsin'man ñuaan nn'an Israel. Ndo' Simeón quindëya totsixuan jon Espíritu Santo. ²⁶Ndo' nquii Espíritu Santo, jndë si'man jon nnon tsan'ñeen na ndyiaa' jndyee juu nquii jon na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na ntsin'man jon ñuaan nn'an. Ndë jo' ngue' juu. ²⁷Ndo' juu xjen'ñeen, nquii Espíritu si'man jon nnon tsa'ñeen na cja jon vats'on t'man. Ndo' majuuto xjen'ñeen José yo María tyey'onhan yujnt'a Jesús vats'on'ñeen. Jnt'ahan na nnda' cha' quindui ntyja 'naan' juu cha'xjen na tsi'man jñ'oon na tquen Moisés na quint'ahan. ²⁸Vi jndë jo', ty'oon Simeón juu yujnt'a Jesús yo nt'ö jon. Sit'maan' jon Tyo'ts'on. Tso jon:

²⁹Je' yuu' je' ta, ja na condui moso 'nan', jndë siquindë' juu jñ'oon na tco' 'ndyo' nnön.

Nanein quitsiquindya' ja na nciü'io min tajñuaan' ts'on ja.

³⁰Ee na jndë manty'ia nnön nquii jon na ntsin'man jon ñuaan nn'an.

³¹Manquiintyi jon na t'ua' ts'ian'ñeen nnon jon tondëë tsoñ'en nn'an.

³²Conduihin naxuee na ntsi'man jon jñ'oon na mayuu' 'nan' ndëë nn'an na mañoon tsjan conduihan.

Ndo' ntyja 'naan' jon ntsit'maan'han' nque nn'an 'nan', nn'an Israel.

Ndö' jñ'oon na sinin Simeón' nnon Tyo'ts'on.

³³Ndo' juu José yo ndyee Jesús, tom'aan' jndyi n'onhan tsoñ'en jñ'oon na sinin Simeón ntyja 'naan' Jesús. ³⁴Jndë jo' tcan tsan'ñeen na quityio Tyo'ts'on jn'aan nan'ñeen, ndo' nnon nquii María tso jon:

—Quen' cüenta, juu yujnt'ava, i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na ntyja 'naan' jon ñ'en nn'an Israel ngitsu ñuaanhan ng'e tyi'covantyja n'onhan jon. Ndo' ñ'enhan na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan ng'e na ngantyja n'onhanhin. Ntsixuan jon jn'aan na itscüenon Tyo'ts'on ndëë nn'an, majo' jndye nn'an nc'ohan nacjoo' jon. ³⁵Ntyja 'naan' nquii jon nnintyincyoo' tsoñ'en na ndyii' n'on nn'an. Ndo' mantyi 'u' María, vaa nciüi nnon na ngenoon' ntyja 'naan' jon na ntsi'ndaa'han' nchji', cha'vijon na iquihhan' ya na ngüequindyi' xjotë.

³⁶Ndo' mantyi jo' ijón tom'aan nciüi tsanscu na jndyu Ana na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on. Tsan'ñeen jnda Fanuel, juu Fanuel'ñeen conduihin ntyja 'naan' tmaan' tsjan Aser na jndyocahan'. Xjen na toco Ana'ñeen, tom'aan jon yo saa' jon vi ntyque' chu.

³⁷Jndë jo' ntjohin na tue' saa' jon. Nanein jndë tqe jndyihin, jndë ninquenn'an vantjo' ninque chuu' jon. Ndo' min tyi'quindui' jon quii' vats'on t'man. Jo' ijón totyentjon jon nnon Tyo'ts'on naxuee ndo' natsjon. Totyjee jon 'nan' 'ndyo jon ndo' totsiniin jon nnon Tyo'ts'on. ³⁸Majuuto xjen'ñeen na itsiniin Simeón, ndo' sindyoo' juu Ana'ñeen na m'an joohan. Tyincyaa jon na ncyaa ya Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu yujnt'a Jesús. Jndë jo' totsiniin jon ntyja 'naan' yujnt'a'ñeen ndëë tsochen nn'an Jerusalén yo ndëë nn'an mañoon njoon na mantyi cominndoo'han na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan ntyja 'naan' jnanhan.

Tyentcüe'han tsjoon Nazaret

³⁹Ndo' José yo María, vi na jndë jnan'quindëhan tsoñ'en na tcanhan' na quen ji'uahan cha'xjen na ico'xen jñ'oon' Tyo'ts'on, ndo' tyentcüe'han tsjoon Nazaret, ndyuua Galilea.

⁴⁰Tandimaya lu Jesús, taquehin, ndo' mantyi tavijnda' xquen juu. Ndo' juu naya na itsixuan Tyo'ts'on, t'manhan' na totsixuan juu.

Yus'a chjo Jesús ntjohin vats'on t'man

⁴¹Juu José yo María, chu ro chu ro to'ohan Jerusalén xjen na covee' nguee pascua. ⁴²Ndo' vi na jndë jndë ncho've chuu' Jesús, tja jon Jerusalén yohan cha'xjen na to'ohan juu nguee pascua'ñeen. ⁴³Ndo' vi jndë na tenon juu nguee'ñeen, jnan'jnda'han na nc'ontcüe'han tsjoonhan, majo' juu yus'a chjo Jesús ntjohin Jerusalén, min tyi'quindiohan na s'aa juu na nnda', ⁴⁴Ee jnan'tiuhan na ñ'enhin quii' nt'an nn'an na co'lo ntcüe' na ty'e nguee. Cüa'xuee toquiñjonhan nato, majo' tatityincyoo'hin. Jo' ta'han, tojnt'uehan jon quii' nt'an nn'an chuu'han yo nn'an na tajn'aanhan. ⁴⁵Majo' tajndiohanhin, mang'e jo' tyentcüe'han Jerusalén na njnt'uehan jon jo'.

⁴⁶Juu xuee na jndë ndye, tyquii' vats'on t'man, jo' jndiohan jon. Quii' nt'an nn'an na conan'man chu vaa itsiquindyj jñ'oon na tquen Moisés, jo' vaquityen jon. Iquen jon cüenta jñ'oon na jnan'nein nan'ñeen ndo' mantyi ivaxee' jon ndëëhan. ⁴⁷Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na jndyehan jñ'oon na sinin jon, tëvee' jndyi n'onhan jñ'oon na tovaa' ts'on jon ndo' yo jñ'oon na totsintcüe' jon ndëëhan na taxee'han nnon jon. ⁴⁸Majo' José yo María, ya na jnty'iahan jon, siquijñ'eenhan'hin. Tso ndyee jon nnon jon:

—'U' jnda, ¿Ndu na nnda' sa' já? ¿Aa tyi'quintji' juu tye' yo ja, itsi'ndaa'han' ngió na cojnt'ué 'u'?

⁴⁹Ndo' sintcüe' jon jñ'oon ndëëhan, tso jon:

—¿Ndu na cojnt'ueho' ja? ¿Aa tyi'covaa' n'onho' na chuhan' na c'ön vaa' Tyëhö'?

⁵⁰ Majo' tataa' n'onhan juu jñ'oon'ñeen na tso jon ndëëhan.

⁵¹ Jo' tja ntcüe' jon yohan Nazaret. Ndo' tom'aan jon nacje 'naanhan. Ndo' juu ndyee jon, vacue tom'aan' ts'on jon ntyja tsoñ'en 'nan na tui. ⁵² Ndo' nquii Jesús, tëvijnda' xquen jon ndo' taquehin. Tëvee' ts'on Tyo'ts'on yohin ndo' mantyi nn'an.

3

Jñ'oon na toninncyaa Juan

(Mt 3:1-12; Mr 1:1-8; Jn 1:19-28)

¹ Chu na jndë ngin'on na m'aan Tiberio César tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma, majuu xjen'ñeen juu Poncio Pilato tonduihin gobernador ndyuua Judea. Ndo' juu Herodes toco'xen jon ndyuua Galilea. Tyje jon Felipe, juu tsan'ñeen toco'xen jon ndyuua Iturea yo Traconite. Ndo' Lisaniás, juu jon toco'xen jon ndyuua Abilinia. ² Juu xjen'ñeen nquii Anás yo Caifás conduihan ntyee tque tondëë nn'an judíos. Majuu xjen'ñeen juu Juan jnda Zacarías'ñeen, tom'aan jon ndyuua najjon tyi'jndye nn'an m'an, ndo' t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon juu na ncyaa juu jñ'oon' jon ndëë nn'an. ³ Juu Juan'ñeen ninvaa ndyuua xi'jndio jndaa Jordán, jo' tomandyi' jon. Toninncyaa jon jñ'oon na quintcüe' n'on nn'an jnanhan cha' ntsit'man ts'on Tyo'ts'onhan, ndë jo' ntsiquindë' jon joohan. ⁴ Tui na nnda' cha'xjen na tso jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Ndö vaa na itso juu jñ'oon'ñeen: M'aan ts'an na itsixuaa juu ndëë nn'an ndyuua najjon na tyi'jndye nn'an m'an. Itso tsan'ñeen:

“Quinan'jnda'ho' quii' n'onho' cha'vijon ncüii nato na nndyocüjee'nnon nquii jon na ntc'o'xen jon 'o'.

Quita' xoncüeho' ntyja na cotsam'anho', cha'vijon na conan'yuh'o' nato na nndyo jon.

⁵ Ncüii ro cüii ro quindyma' quinan'quii' nn'adhan'.

Ndo' quinan'suhan ncüii ro ncüii ro ntyo' t'man yo ntyo' quijndë.

Tsoñ'en nato ntyee', quinan'yuhinhan'.

Ndo' yuu na ve' congioo' nato, quinan'suhinhan'.

⁶ Ya jo' tsoñ'en nn'an njnty'iahan nquii jon na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na ntsin'man jon ñuaan nn'an.”

Nquii Isaías tji jon juu jñ'oonva'.

⁷ Jndye jndyi nn'an tentyjaa'han na m'aan juu Juan'ñeen na nt'ue n'onhan na ntsiquindë' jonhan. Ndo' tso jon ndëëhan:

—¿Nin ts'an si'man ndëëho' na vaa na ndëë n'manho' navi' na ndyontyja? 'O' cont'aho' cha'na cont'a quindu na conan'non o' xjen na nndyo chon cjo'o' tyue'. ⁸ Qui'ndyeho' 'nan natyia na cont'aho' ndo' quint'aho' ncüii cüii nnon 'nan ya, ya jo' ntsi'man jndyoyuhan' na mayuu' na contcüe' n'onho'. Min tyi'nan'saa' nqueho' n'onho' na nndueho': Aa jaa taconan'xuan nn'an na conan'tja ng'e nquii Abraham conduihin tsochihi. Quindyeho' na matsjö ndëëho', min ve' ntjö'min nndëë ntscüaquen Tyo'ts'onhan' na nnduihan' nn'an tsjan 'naan' Abraham na jndyocahan', ndo' na nnda', n'ndyuihan' 'o'. ⁹ 'O' itsijonhan' 'o' cha'vijon n'oon na tyi'ya të cont'a. Ndo' mangioho' joo n'oon na tyi'quint'ahan' të ya, ndijon xjen nch'iochenhan'. Ndo' vi na jndë tcan n'oon'ñeen, ndyion nn'adhan' quii' chon. Mannda' ro itsijonhan' na nts'aa Tyo'ts'on 'o' xe na aa tyi'nt'aho' cha'xjen na chuhan'.”

¹⁰ Ndo' nan'ñeen je', ta'xee'han nnon Juan, jnduehan:

—¿Nin 'nan icanhan' na quint'á xe na aa yu' nnda'?

¹¹ T'a jon jndyuehan, tso jon:

—Juu ts'an na nay'oon ve camisa, ncyaa juu ncüiihan' nnon ts'an na tacy'oonhan'. Ndo' juu ts'an na y'oon 'nan na ntcüa', quits'aa juu naya ts'an na tacy'oonhan'.

¹² Nque nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon, mantyi squehan na m'aan Juan na quitsiquindë' jonhan. Jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, já je', ¿Nin 'nan chuhan' na quint'á?

¹³ T'a jon jndyuehan, tso jon:

—Xia'ntyí juu s'on na ican gobiernon na quityion nn'an, juu rohan' quitanho' ndëëhan.

¹⁴Mantýi vendye sondaro taxee'han nnon jon:

—Ndo' já je', ¿Nin 'nan chuhan' na quint'á?

T'a jon jndyuehan:

—Tantji'ho' xoquitu' nduee nn'an na ve' yo naijndeihan' oo na ve' quinto na condueho' nacjohan. Ndo' mantýi quintjo ya ngioho' nchuntyi xjen na cotantjonho'.

¹⁵Juu xjen'ñeen tsoñ'en nn'an tontýja jndýi n'onhan na ncüjee' nquii Mesías. Mang'e na nnda', t'man tom'aan' jndýi n'onhan ntyja 'naan' juu Juan. Totaxee'han ndëë ntyjehan na aa nts'aahan' na juu jon conduihin Mesías. ¹⁶Jo' t'a jon jndýue tsoñ'en nan'ñeen, tso jon:

—Ja matsiquint'ëho' yo ndaatoo, majo' mandyontýja nquii jon na ntsiquindëë' jon 'o' yo juu Espíritu Santo quii' n'onho'. Majo' ñ'en vendyeho' na nt'uiityenhan' 'o' ntyja 'naan' na conan'tjaho' nnon Tyo'ts'on. Na nts'aa jon na nnda', itsijonhan' na ntsiquindëë' jon 'o' yo chon. Nquii jon t'mamntyichen conduihin, chichen ja. Ja yo ntyja 'naan' nquii jon, min ve' na ndi'ntjón nnon jon na ntsiquin'an tjan na ntyjo tscoon' jon, min jo' tyi'cüijnt'ue ja. ¹⁷Jndë mavaavi' xjen na ntc'o'xenhan'ho' ntyja 'naan' jnanho'. Ndo' itsijonhan'ho' cha'vijon ntquen na ninvaa ñ'en to'han' yo nchuua'han'. Icanhan' na quitscüe'ndýii ts'an ntquen'ñeen, cha' ntju'han'. Ndo' vi na jndë na ntju'han', ntsue ts'anhan' quii' v'aa. Majo' ntquen ndue' yo to', njñoon ts'an chonhan'. Mannda' ro itsijonhan' na its'aa Tyo'ts'on. Nn'an na ya cont'a, ncy'oon jon cüentahan, majo' joo nn'an na cont'a 'nan na tyi'quichuhan', ntsco jonhan yo chon na tyi'jon quinduu'.

Ndö' vaa jñ'oon na sintcüe' Juan ndëë nan'ñeen.

¹⁸Ndo' juu Juan, jndýe nnon jñ'oon na sinin jon ndëë nn'an cha'na jñ'oonmin' na totsiquindyí jonhan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on. ¹⁹Juu Herodes, tsan na tom'aan gobernado ndyuaa Galilea, ve' ndö' ro m'aan jon yo Herodías, scuu' tyje nquii jon Felipe. Jo' na siqui'maan' Juan Herodes na tyi'quichuhan' na its'aa jon na nnda'. Ndo' mantýi yo tsoñ'en nnon natýia na jndë tots'aa tsan'ñeen. ²⁰Majo' juu Herodes je', ntyja 'naan' tsoñ'en natýia na jndë tots'aa jon, ndö 'nan na vantyjo'chen na s'aa jon, tyii' jon juu Juan'ñeen vancjo.

Na siquindëë' Juan Jesús

(Mt 3:13-17; Mr 1:9-11)

²¹Ndo' vi na jndë na siquindëë' Juan jndýe nn'an, mantýi jndëë' Jesús s'aa jon, ndo' juu xjen na itsinin Jesús nnon Tyo'ts'on, juu xjen'ñeen jnaan quiñoon'ndue. ²²Ndo' jndýocue Espíritu Santo nacjoo' jon cha'vijon quitu', jndýoquintýjo jon nacjoo' Jesús. Ndo' tic'uaa na sinin nquii Tyo'ts'on quiñoon'ndue, itso jon:

—'U' condui tsans'a jnda na vi'nchji jndýi ja 'u'. Itsineiin'han' ts'ón ntyja 'nan'.

Tsjan na jndýocahan' na tui Jesucristo

(Mt 1:1-17)

²³Nquii Jesús je', m'aan jon cha'na ntcýu ncho'nqui chuui' jon xjen na ta' jon ts'ian na t'ua Tyo'ts'on nnon jon. Ntyja 'naan' na cotji' nn'an cüenta, jnda Joséhin. Ndo' José jnda Elí juu. ²⁴Ndo' Elí jnda Matat, ndo' Matat jnda Leví, ndo' Leví jnda Melqui, ndo' Melqui jnda Jana, ndo' Jana jnda José, ²⁵Ndo' José jnda Matatías, ndo' Matatías jnda Amós, ndo' Amós jnda Nahúm, ndo' Nahúm jnda Esli, ndo' Esli jnda Nagai, ²⁶Ndo' Nagai jnda Maat, ndo' Maat jnda Matatías, ndo' Matatías jnda Semi, ndo' Semi jnda Josec, ndo' Josec jnda Judá, ²⁷Ndo' Judá jnda Joanán, ndo' Joanán jnda Resa, ndo' Resa jnda Zorobabel, ndo' Zorobabel jnda Salatiel, ndo' Salatiel jnda Neri, ²⁸Ndo' Neri jnda Melqui, ndo' Melqui jnda Adi, ndo' Adi jnda Cosam, ndo' Cosam jnda Elmadam, ndo' Elmadam jnda Er, ²⁹Ndo' Er jnda Jesús, ndo' Jesús jnda Eliezer, ndo' Eliezer jnda Jorim, ndo' Jorim jnda Matat, ³⁰Ndo' Matat jnda Leví, ndo' Leví jnda Simeón, ndo' Simeón jnda Judá, ndo' Judá jnda José, ndo' José jnda Jonam, ndo' Jonam jnda Eliaquim, ³¹Ndo' Eliaquim jnda Melea, ndo' Melea jnda Mena, ndo' Mena jnda Matata, ndo' Matata jnda Natán, ³²Ndo' Natán jnda David, ndo' David jnda Isaí, ndo' Isaí jnda Obed, ndo' Obed jnda Booz, ndo' Booz, jnda Sala, ndo' Sala jnda Naasón, ³³Ndo'

Naasón jnda Aminadab, ndo' Aminadab jnda Admin, ndo' Admin jnda Arni, ndo' Arni jnda Esrom, ndo' Esrom jnda Fares, ndo' Fares jnda Judá, ³⁴Ndo' Judá jnda Jacob, ndo' Jacob jnda Isaac, ndo' Isaac jnda Abraham, ndo' Abraham jnda Taré, ndo' Taré jnda Nacor, ³⁵Ndo' Nacor jnda Serug, ndo' Serug jnda Ragau, ndo' Ragau jnda Peleg, ndo' Peleg jnda Heber, ndo' Heber jnda Sala, ³⁶Ndo' Sala jnda Cainán, ndo' Cainán jnda Arfaxad, ndo' Arfaxad jnda Sem, ndo' Sem jnda Noé, ndo' Noé jnda Lamec, ³⁷Ndo' Lamec jnda Matusalén, ndo' Matusalén jnda Enoc, ndo' Enoc jnda Jared, ndo' Jared jnda Mahalaleel, ndo' Mahalaleel jnda Cainán, ³⁸Ndo' Cainán jnda Enós, ndo' Enós jnda Set, ndo' Set jnda Adán, ndo' Adán jnda Tyo'ts'on.

4

Itsichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' Jesús

(Mt. 4:1-11; Mr 1:12-13)

¹Xjen na tantcüe' Jesús na jnan jon jndaa Jordán, quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo. Ndo' nquii Espíritu Santo tey'oon jonhin ndyuaa naijon na tyi'jndye nn'an m'an. ²Jo' joo venn'an xuee'ñeen na tom'aan Jesús juu ndyuaa'ñeen, tojoo' ts'on yutyia na quityii'han' ng'eehan'hin. Ndo' juu xjen'ñeen min tatcüa' jon. Jndë jo' tyjee' na nin'jndo' jon. ³Jo' tso yutyia nnon jon:

—Xe na aa condui 'u' jnda nquii Tyo'ts'on, cúa, quitsu' nnon tsjö'va' na quitscüaquenhan' 'nan na ntcüa'.

⁴T'a Jesús, tso jon:

—Tyi'je'quits'a na nnda' ee mantyi vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsiquindyihan': “Chito ve' xia'ntyi ntyja 'naan' 'nan na ntcüa' ts'an, jo' na ivando' juu.”

⁵Vi jndë jo' tay'oon yutyia jon ncüii tyo' ndye. Ndo' maquintyachen si'man juu nnon jon ncüii cüii ndyuaa na cotoxen nn'an na ninvaa tsonmangue. ⁶Ndo' tso juu nnon jon:

—Nt'ö' 'u' nninncyä cüenta tsoñ'en najndë na conan'xuan nanm'ann'ian t'man yo tsoñ'en na condui t'manhan ndyuaamin. Ee nt'ö' jndë ntjohan' ndo' min'cya ro ts'an na nt'ue ts'ön, nninncyä jahan' nnon juu. ⁷Xe na aa ntco'xtye' na ntsit'man' ja, ya jo' tsoñ'enhan' nnan'xuanhan' na 'nan'.

⁸Majo' t'a Jesús, tso jon nnon juu:

—Jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan': “Quitsit'man' nquii ta Tyo'ts'on cüenta' ndo' xia'ntyi nnon nquii jon quitye'ntjon'.”

⁹Jndëcya tay'oon yutyia Jesús tsjoon Jerusalén. Ndo' xquenvi' vats'on t'man naijon nandyentyichen, jo' tqen juuhin. Itso juu nnon jon:

—Xe na aa mayuu' condui 'u' jnda Tyo'ts'on, cúa, cju' 'u' tyuaa, ¹⁰Ee mantyi vaa jñ'oon' jon na jndui na itsiquindyihan':

Nc'ua Tyo'ts'on ts'ian ndë ängeles cüentaa' jon na ya ya quitantyyee'han 'u'.

¹¹Ndo' ntyi'han ndueehan 'u' cha' tyi'ngaquiñjon ntjö' ng'e'.

¹²Majo' t'a Jesús, tso jon nnon juu:

—Mantyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan': “Min tyi'ntquen' xjen nquii ta Tyo'ts'on cüenta'.”

Mannda' itsiquindyi jñ'oon'ñeen na sinin Jesús.

¹³Vi na jndë jndë na totsichon yutyia ncüii cüii nnon na quityii'han' ng'eehan' Jesús, jnty'ii juuhin ata ndëcya nndyiaa' juu aa xe'quindë nts'aa juu.

Ita' Jesús ts'ian na tsixuan jon

(Mt 4:12-17; Mr 1:14-15)

¹⁴Jndë jo' tantcüe' Jesús ndyuaa Galilea. Ndo' quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo. Ndo' jñ'oon ntyja 'naan' jon, tycyahan' ninvaa juu ndyuaa'ñeen. ¹⁵Totsi'man jon ndëë nn'an quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos. Ndo' ya jñ'oon jndue nn'an ntyja 'naan' jon.

Tatëvee' ngio nn'an Nazaret Jesús

(Mt 13:53-58; Mr 6:1-6)

¹⁶ Ndo' jo' tuee' nnda' Jesús Nazaret naijon na tëquehin. Juu xuee na cotajndyee nn'an judíos, tja jon vats'on cha'xjen mancüixjen tots'aa jon. Ndo' tacüentyjee' jon na ntsijnnaan' jon jñ'oon' Tyo'ts'on. ¹⁷ Ya jo' joo nn'an na m'anhan juu vats'on'ñeen, tyincyahan tson na tji Isaías nt'ö jon. Juu Isaías'ñeen ndyu na toxen'chen toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Siquinaan Jesús juu tson'ñeen ndo' tuee'han' yuu jon na itsohan':

¹⁸ Nquii Espíritu na condui nquii ta Tyo'ts'on m'aan jon yo ja.

Mang'le jo' jndë t'ua jon ts'ian nnön na nninncyaa jñ'oon naya ndëë nannin'ñen'.

Ndo' jndë t'ua jon ts'ian nnön na quitsuquindyi ja nn'an na matsiquindyahan ntyja 'naan' jnan na nan'xuanhan.

Ndo' joo nn'an nchjan, nts'a na njnty'ia nnda'han.

Ndo' mantyi nque nn'an na cont'a vi' nn'anhan, t'ua jon ts'ian nnön na quitsuquindyahan.

¹⁹ Ndo' na quitsuquindyahan na ndyumin m'aan Tyo'ts'on na vi'nchjii jon joochan.

Ndö' vaa jñ'oon na tji Isaías.

²⁰ Vi na jndë sintcüi Jesús tson'ñeen na chuu' ntji, sintcüe' ntcüe' jonhan' nnon ts'an na itejnde' quii' juu vats'on'ñeen. Ndë tacjo jon. Ndo' tsoñ'en nn'an na m'an jo', tojnty'ia jndyihan mnon jon. ²¹ Ndo' jo' ta' jon na ntsinin jon ndëëhan, tso jon:

—Juu jñ'oonva' na jndyeho' na sijñ'an, maxeevahin jndë itsiquindëhan' juuhan'.

²² Ndo' tsoñ'en nan'ñeen jnduehan na ya sinchu' jon jñ'oon. Ndo' tavee' ngiohan na taquinjon' jñ'oon na tyincyaa jon, majo' tataa' n'onhinnan', jnduehan:

—¿Nchu vaa na nnda' tsixuan juu, ndo' ve' jnda Joséhin?

²³ Jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Nts'aahan' na nndueho' nnön juu jñ'oon na itsohan': “‘U' ts'an na matsa' nasi nn'an, quitsin'man nquii 'lu'. Quitsa' ts'ian ntjoohin tsjon' cha'xjen juu 'nan na condyé na matsa' tsjoon Capernaum.”

²⁴ Ndo' tsontyichen Jesús ndëëhan:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nn'an na maninncüii tsjoon yo nquii ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on, tyi'cy'onhan cüenta juu tsan'ñeen. ²⁵ Majo' quindyeho' na matsjö, xjen na tom'aan Elías, jndye nanntcu na jndë tjë non tom'anhan ndyuaa Israel. Juu xjen'ñeen cha' ncüii ndye chu xoncüe tatua', jo' ninvaa ndyuaa'ñeen jndyo ncüii jndo' t'man. ²⁶ Majo' min na nnda', min'ncüii nanntcu ndyuaa Israel, ta'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon juu Elías'ñeen na quitejnde' jon nan'ñeen. Majo' tsjoon Sarepta, ndyuaa Sidón tom'aan ncüii tsanscu ninnquii, jo' juu tsjoon'ñeen t'ua Tyo'ts'on ts'ian mnon Elías na cjaquitejnde' jonhin ntyja 'naan' na tom'aan juu jndo'ñeen. ²⁷ Ndo' mantyi juu xjen na tom'aan Eliseo, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, jndye nn'an tom'an ndyuaa Israel na toquicho ntycu ndö' cotö'. Majo' xia'ntyti ts'an ndyuaa Siria, ts'an na jndyu Naamán, sin'man Eliseo juu yo tycu'ñeen.

Ndö' vaa jñ'oon na sinin Jesús ndëëhan.

²⁸ Ndo' tsoñ'en nn'an na too'han juu vats'on Nazaret, ya na jndyehan na nnda' vaa tso Jesús, tyion jndyihan' na quindya' ngiohan ntyja 'naan' jon. ²⁹ Ng'e jo' jnan'quintyahan, ndo' yo najjnde'han' tyey'onhan jon 'ndyo tsjoonhan na m'aanhan' 'ndyo ncüii tyo'ty'a cha' ntjue'han jon jo'. ³⁰ Majo' jndui' jon xoncüe quii' nt'anhan, tja jon.

Icüji' Jesús jndyetyia quii' ts'on ts'an
(Mr 1:21-28)

³¹ Jndë jo' tja Jesús tsjoon Capernaum ndyuaa Galilea. Ndo' na tuee' xuee na cota'jndyee nn'an judíos, tots'i'man jon ndëë nn'an tsjoon'ñeen ntyja 'naan' Tyo'ts'on. ³² Ndo' tavee' jndy ngio nan'ñeen jñ'oon na toninncyaa jon, ee joo jñ'oon'ñeen tots'i'manhan' na va najnde' na condui jon.

³³ Ndo' tyquii' juu vats'on'ñeen m'aan ncüii tsans'a na jndë tua jndyetyia quii' ts'on juu. Juu jndyetyia'ñeen s'aahan' na jnde' sixuaa tsan'ñeen.

³⁴ Itso juu:

—'U' Jesús, ts'an Nazaret, qui'ndyi' já. ¿Nin 'nan nin'quitsa' já? ¿Aa jndyo' ntjoo na ntsiquitsu' já quii' v'io? Mavajn'an nin condui 'u'. 'U' condui jnda nquii Tyo'ts'on na conduihin ñuan nquii'.

³⁵Majo' sityia' Jesús jndyetyia'ñeen, itso jon:

—Machen' 'ndyo'. Quindui' quii' ts'on tsanvahin.

Ndo' vi na jndë isquioo jndyetyia'ñeenhin quii' nt'an nn'an na m'an jo', mana jndui' juu quii' ts'on tsan'ñeen. Majo' min'chjo natë' tas'aa juu tsan'ñeen. ³⁶Ndo' na nnda' s'aa Jesús, tsoñ'en nn'an na m'an jo', totsiquijñ'eehan'hin. Jnduehan ndëë ntyjehan:

—Joo jñ'oonmin' na sinin jon, ¿Nin nan'xuanhan'? Itsijonhan' jon cha'v'ijon ts'an na ico'xen nn'an. Ee vaa najndeí na condui jon na ico'xen jon min jndyetyia, ndo' condui'han' quii' n'on nn'an.

³⁷Ndo' ninvaa xi'jndio ndyuaa'ñeen, tycya jñ'oon ntyja 'naan' Jesús.

Sin'man Jesús tsanscu xeen' Simón Pedro

(Mt 8:14-15; Mr 1:29-31)

³⁸Ya jo' jndui' Jesús juu v'aa'ñeen, tuee' jon vaa' Simón, taquee' jon jo'. Ndo' juu tsanscu xeen' Simón, vii' jon, mioon jndyi iy'oon tjuen'hin. Ndo' nn'an v'aa'ñeen tanhan mnon Jesús na quitsin'man jon juu tsan'ñeen. ³⁹Jo' sindyoo'cya jon nnon juu tsanvi'ñeen, sityia' jon tycu'ñeen na quindui'han'. Ndo' ninñoon' ntjo ya ntcüe'hin. Jnanquityja juu, sijñ'oon' juu na tcüa'han.

Sin'man Jesús jndye nn'an v'i

(Mt 8:16-17; Mr 1:32-34)

⁴⁰Juu xjen na mandyo na ngua ndo'cüjioon', tsoñ'en nn'an jndyochohan ntyjehan na m'aan Jesús, na jndye nnon ntycu na coquenon nan'ñeen. Ndo' tyio jon nt'ö jon cjo ncüii cüiihan, jn'manhan. ⁴¹Ndo' mantyi quii' nt'an nan'ñeen, jndye nn'an ñ'eehan na tco'xen jon na quindui' jndyetyia quii' n'onhan. Ndo' jndyetyia'ñeen jnan'xuaahan, jnduehan:

—'U' condui 'u' jnda nquii Tyo'ts'on.

Majo' sityia' jonhan min tyi'ncyaa jon na nnan'neinhan. Ee mangio yahan na nquii jon conduihin Mesías.

Incyaa Jesús jñ'oon naya quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos

(Mr 1:35-39)

⁴²Vi na jndë vandixuee, jndui' jon quii' tsjoon. Tja jon na ninnquii ts'on xquen jon ncüii joo quii' jndëë. Majo' tentyja nn'an toxen' jon, tyequijnt'uehanhin, ndo' jndiohan jon. Ee nin'quint'ahan na ntscu'han' na vja jon na tonnonchen, cha' tyi'ndyii jonhan.

⁴³Majo' itso jon ndëëhan:

—Mantyi ijndeí'han' na cjö njoon xi'jndio na ninnycya jñ'oon naya ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan. Ee ng'e majuu ts'ian'ñeen na i'ua jon mnön.

⁴⁴Ndo' tovancyaa jon jñ'oon quii' nt'aan'on 'naan nn'an ndyuaa Judea.

5

S'aa Jesús na jndye quintcaa tji'han

(Mt 4:18-22; Mr 1:16-20)

¹Ncüii jon tom'aan Jesús 'ndyo ndaandue na jndyu Genesaret. Jo' jndye jndyi nn'an tñencüiihan. Tyen ñjonhan ndyo na m'aan jon, ata tonchjehan jon na nin'quindyehan jñ'oon' Tyo'ts'on. ²Ndo' jndyiaa' jon ve v'aandaa 'ndyo ndaandue'ñeen, majo' nn'an na cont'a ts'ian na cotji'han quintcaa yohan', jndë jndui'hinhan'. Cotmanhan ntqui' 'naanhan. ³Ndo' tua jon tyquii' ncüii v'aandaa'ñeen. Ma'naan' Simónhan'. Ndo' tcán Jesús nnon tsan'ñeen na canon chjochenhan' toquityquii' ndaa. Jndë jo' tacjo jon quii'han'. Jo' tyncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen xjen na vaquityen jon quii' juu v'aandaa'ñeen. ⁴Ndo' vi jndë tyncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen, ya jo' tso jon nnon Simón'ñeen:

—Quitsay'onho' v'aandaava, nc'öntyë naijon na njoonchen. Jo' quitjue'ho' ntqui' 'naanho' na ntji'ho' quintcaa.

⁵ Majo' t'a Simón 'ndyo jon:

—Ta, cüa'tsjon jnt'á ts'ian, ndo' min'ncüii quitscaa tatjí'. Majo' tanin, ng'e jñ'oon 'ndyo', jo' ntjué' nnt'áhan'.

⁶ Ndo' vi na jndë jnt'ahan na nnda', vaa jndye jndyi quintcaa tua quityquii' ntqui' 'naanhan ata vat'ioo'han'. ⁷ Ndo' na nnda', jnt'ahan ndueehan ndëë ntyjehan na m'an nan'neen ncüiichen v'aandaa na quindyotejndei nan'neehan. Squenon nan'neen ndo' jnan'quitoo'han ve joo v'aandaa'neen yo quintca, ata mavaa xjen na nchjehan' nt'aandaa'neen. ⁸ Ndo' juu Simón Pedro, vi na jndë tqwen jon cüenta na nnda', tco'xtye jon tonnon Jesús, tso jon:

—Nnda' ta, qui'ndyi' ja ee condui ja ts'an jnan tonnon Tyo'ts'on.

⁹ Nnda' vaa tso jon ng'e mioon sity'uehan'hin yo ntyjehin ntja 'naan joo quintcaa'neen na tji'han. ¹⁰ Ndo' mantyi ntsinda Zebedeo, juu Santiago yo nin'Juan, mantyi tyue jndyihin. Ee nan'neen ninncüii t'man cont'ahan ts'ian yo juu Simón. Ya jo' tsochen Jesús nnon Simón:

—Tyi'nty'ue', nanein na tonnonchen, nn'an ntsitjon' cüentaa' Tyo'ts'on, chito ve' quintca.

¹¹ Ndo' vi na jndë sque ntcüe'han tyuaatcüii yo nt'aandaa'neen, jnty'ehan ts'ian'neen, tyenan'jonhan yo Jesús.

Sin'man Jesús ts'an na chu ndö' cotö'
(Mt 8:1-4; Mr 1:40-45)

¹² Ncüii jon tom'aan Jesús ncüii tsjoon. Xjen'neen tyjee' ncüii tsans'a na m'aan jon na ninvaan'enhin chu juu ndö' cotö'. Ya na jndyiaa' juu Jesús, tco'xtye juu na tonnon jon. Tcan juu na quitejndei jonhin. Tso juu:

—Ta, xe na aa nt'ue tson', ntyji na vaa najndei na condui 'u' na ndëë ntsin'man' ja.

¹³ Jo' tyio Jesús nt'ö jon cjoo' tsan'neen, itso jon:

—Chuhan' na quits'a cha'xjen na matsu'. C'on' na jndë jn'man'.

Ndo' nin'oon' ntjo ya ntcüe' tsan'neen. ¹⁴ Ndo' jaa' jñ'oon na tso Jesús nnon juu, tso jon:

—Min'ncüii nnon ts'an tyi'ntsinin' nchu vaa 'nan s'a. Majo' cja' na m'aan tyee, quitsi'man' nnon jon na jndë tco'yahan' 'u', ndo' juu quioo' na icanhan' na ninnya', ncyal' o' nnon jon cha' ntsi'manhan' na jndë jn'man', cha'xjen ico'xjen juu jñ'oon na tqwen Moisés. Ee na ntsa' na nnda', ntsi'man jndyoyuhan' na jndë jn'man'.

¹⁵ Majo' tocyá tocyá jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Ndo' jndye jndyi nn'an totsantyjaa'han na m'aan jon na nin'quindyehan jñ'oon na toninncyaa jon yo na nin'quin'manhan ntycu na coquenonhan. ¹⁶ Majo' vaa xjen na to'ndyii jon nn'an, na ica jon najjon na ninquii' ts'on xquen jon cha' ya ntsinin jon nnon Tyo'ts'on.

Sin'man Jesús ts'an na ntjein ng'ee
(Mt 9:1-8; Mr 2:1-12)

¹⁷ Ncüii xuee'neen itsi'man Jesús jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. Ndo' ñ'en vendye nn'an tmaan' fariseos na minndyuaahan jo', mantyi yo nn'an na conan'man ndëë nn'an nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tqwen Moisés. Jnan nan'neen tsochen njoon quijndë ndyuaa Galilea ndo' Judea yo mantyi juu tsjoon Jerusalén. Ndo' tyincyaa Tyo'ts'on na tsixuan Jesús najndei na condui quii' jon cha' ntsin'man jon nn'an yo ntycu na coquenonhan. ¹⁸ Juu xjen'neen sque vendye nannon na chohan tsanvii' na ntyjo juu cjoo' tsue. Juu tsan'neen na jndë tintjein ng'ee na ty'oon tycutqwenhin. Tojnt'uehan nchu ya nt'ahan na ngoy'onhan tsan'neen quii' v'aa na ntquenhan juu na tonnon Jesús. ¹⁹ Majo' tajndiohan nchu vaa na nt'ahan ee jndye jndyi nn'an m'an. Mang'e jo' tyevahan nacjoo' juu v'aa'neen, jnan'cjohan xquenhan', ndo' jnan'cüenonhanhin na ninvaa ñjon juu tsue. Tquenhanhin quii' nt'an nn'an na tonnon Jesús. ²⁰ Ndo' xjen na jndyiaa' Jesús na nnda' vaa na jnt'a nan'neen na tsi'manhan' na vantyja n'onhan jon, tso jon nnon juu tsanvii'hin':

—'U' ntyjé, matsit'man ts'ön 'u' jnan na tsixuan'.

²¹ Majo' nque nn'an na conan'man jñ'oon na tqwen Moisés ndo' yo nn'an fariseos'neen, ta'han na tyi'ya ngiohan yo Jesús. Ee toquindyii' n'onhan:

—¿Nin condui tsanva' na itsinin juu jñ'oon tsan'? Ee xia'ntyti nquii Tyo'ts'on nndëë ntsit'man ts'on jon jnaan' ts'an.

²²Majo' taa' ts'on Jesús na nnda' vaa jñ'oontiu 'naan nan'ñeen. Jo' taxee' jon ndëëhan:

—¿Ndu na tyi'cavee' ngioho' jñ'oon na tsjö? ²³¿Nin jñ'oon na ntsinën ngioho' na tyi'jndyaa'chenhan'? ¿Aa na ntsjö: “Matsit'man ts'ön 'u' jnan na tsixuan',” Oo aa na ntsjö: “Quinancuintyja', cja'ca'?” ²⁴Majo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, mantsi'man ndëëho' na vaa najnde' na condui ja nnon tsonnanguevahin na ntsit'man ts'ön nn'an jnan na nan'xuanhan.

Ya jo' tso jon nnon juu tsanvii'ñeen:

—'U' ntyjë, matsjö nnon', quinancuintyja'. Quitsintcüi' tsue' ndo' cja' va'.

²⁵Ndo' nin'foon' jnanquintyja tsan'ñeen tondëë tsoñ'en nan'ñeen. Sintcüii juu tsue na tovaa juu. Tja juu v'aa, ninvito totsit'maan' juu Tyo'ts'on. ²⁶Ndo' tsoñ'en nn'an na m'an jo', ti'ndaa' tycya ngiohan. Tonan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' ntyja na tyuehan ndo' na neinhan, jnduehan:

—Min'jon tajojnty'ia ncüii nnon na t'man conduihan' cha'xjen juu 'nan na jndë jnty'ia ndëë xeevahin.

Iqueen' Jesús Leví na mantyi jndyu juu Mateo

(Mt 9:9-13; Mr 2:13-17)

²⁷Jndë na tui na nnda', jndui' Jesús jo'. Ndo' jndyiaa' jon ncüii ts'an na ique s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma, Leví jndyu tsan'ñeen. Vaquityen juu v'aa najjon na co'tsaquityion nn'an s'on'ñeen. Tso Jesús nnon juu:

—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.

²⁸Ndo' juu Leví'ñeen, maquintyjachén jnan'quintyja jon, tji ntcüe'hin ntyja 'naan' ts'ian'ñeen, ta' jon na totsijonhin yo jñ'oon na toninncyaa Jesús.

²⁹Ndo' vaa' tsan'ñeen, sijñ'oon' jon na t'oon vi ngeue na tcüa' Jesús. Mantyi jndye ntyje Leví'ñeen na tetjonhan na mantyi cotyehan s'on cüentaa' gobiernon. Tecüendyuaahan mesa yohin yo Jesús yo minndyechen nn'an. ³⁰Majo' nn'an fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tqen Moisés, tatëvee' ngiohan yo nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Jnduehan ndëë nan'ñeen:

—Tyi'quichuhan' na cocüa'ho' ndo' na coveho' yo nn'an na cotye s'on 'naan' gobiernon Roma, ndo' yo mañoon nn'an, ndo' condui nanmin' nn'an na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on.

³¹T'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Nn'an na tyi'v'i, tyi'icanhan' ts'an na nts'aa nasihan, majo' nn'an v'i, joochin icanhan' na nts'aa tsan'ñeen nasihan. ³²Ja chito jndyö na ncüan nn'an na jndyoyu conduihan na tonnon Tyo'ts'on. Nque nn'an na conan'tjahan nnon jon, jndë jndyö na ncüanhan na quintcüe' n'onhan yo jnanhan.

Nn'an na cotsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ¿Ndu na tyi'quinan'cüejndoo'han?

(Mt 9:14-17; Mr 2:18-22)

³³Ndo' jndue nan'ñeen nnon Jesús:

—Nn'an na cotsaj'on jñ'oon ntyja 'naan' Juan, jndye jnda cotyehán 'nan jndyuehan ndo' na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Ndo' majo'ntyti cont'a nn'an tmaan' fariseos. Majo' joo nn'an na cotsaj'onhan yo jñ'oon na mancya', 'io 'io cocüa'han ndo' covehan min tyi'cotyehán 'nan jndyuehan. Tyi'ya na cont'ahan na nnda'.

³⁴Jo' t'a Jesús, sinin jon ncüii jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan' ndëëhan. Itso jon:

—Nquii tsans'a na icoco, viochen xjen na ninvaa m'aaan jon quii' nt'an nn'an na ya jñ'oon yohin, joo ntyje jon, nn'an na jndyonan'jon na icoco jon, ¿Aa chuhan na nnan'cüejndo'han? ³⁵Majo' ngüentyja xjen na ntji' nn'an nquii tsans'a'ñeen quii' nt'an nan'ñeen. Juu xjen'ñeen nnan'cüejndo'han.

³⁶Mantyi sinin jon ndëëhan ncüii jñ'oon na tyi'quitsinin nquii' jonhan' ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na itsi'man jon ndëëhan. Tso jon:

—Tanin ts'an na ntyjee juu ncüii tan' ndiaa, ndiaa xco na quindëhan', na ncüjaa' juuhan' ncüii ndiaa ntsa. Ee xe na aa nts'aa ts'an na nnda', ntsi'ndaa'han' juu ndiaa xco'ñeen, ndo'

chito xia'ntyi jo', mantyi tyi'xe'quitsijonhan' juuhan' yo ndiaa na jndë tijndyo. ³⁷ Ndo' tjaan' quioo' na conninjnt'ue nn'an na ndyionhan ndaa vinon, min je'cüijnt'uehinhan' xe aa jndë tijndyohan'. Ee xe na aa nts'aa juu na nnda', nt'ioo'han' juu tjan'ñeen. Mana nnin'ndaa'ñ'enhan', ndo' mantyi juu vinon'ñeen ntcüe'han'. ³⁸ Mang'e na nnda', chuhan' na tjan xco na nc'ocue vinon xco, cha' min juu tjan min juu vinon'ñeen tyi'je'quitsuhan'. ³⁹ Ee ts'an na jndë tuui' na i'u vinon tqe, min'chjo tyi'qui'nhan vinon xco nchjii juu, ng'e itso juu na juu vinon tqe qui'nanchenhan'.

6

Tot'ioo'han xu' ntquen juu xuee na cota'jndyee nn'an

(Mt 12:1-8; Mr 2:23-28)

¹ Ncüii xuee na cota'jndyee nn'an judíos, ndö vaa 'nan tui. Venon Jesús najjon min ntjon ntquen trigo. Ndo' nn'an na totsaj'onhan jñ'oon yohin, ta'han tot'ioo'han xu' ntquen trigo. Toty'uehinhan' nchcyaa' ndueehan, jndë jo' totquihinhan'. ² Ndo' na nnda', vendye nn'an na conduihan tmaan' fariseos jnduehan:

—Juu xuee na cota'jndyëëhë, tyi'quichuhan' na cont'aho' na nnda'.

³ Ndo' jo' t'a Jesús, tso jon:

—'O' jndë jnan'jn'aanho' jñ'oon nchu vaa na s'aa David xjen na tom'aan jon na ninjndo' jon, juu jon ndo' mantyi joo nn'an na tentyja xen' jon. Majo' tyi'quinan'ng'eho' ntyja na nnda' vaa na s'aa jon. ⁴ Taquee' jon vats'on cüentaa' Tyo'ts'on, tcan jon tyoo' nnon nquii tyee tqe na tom'aan jo', ndo' juu David'ñeen jndaa' jonhan'. Tcüa' jonhan', ndo' mantyi tyincyaa' jonhan' ndëë nan'ñeen na m'an yohin. Ndo' juu tyoo'ñeen, tyoo' na jndë tqen nn'anhan' tonnon Tyo'ts'on, tyi'cüanaan na ve' min'cya ro ts'an ntcüa'han', xia'ntyi nque ntyee.

⁵ Tsontyichen Jesús ndëëhan:

—Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, vaa najnde'i na tsixuan na ntsjö nin 'nan quint'a nn'an juu xuee na cota'jndyëëhë.

Sin'man Jesús ts'an na tatei cüii nt'ö

(Mt 12:9-14; Mr 3:1-6)

⁶ Ncüiiichen xuee, xuee na cota'jndyee nn'an judíos, taquee' Jesús quii' vats'on. Totsi'-man jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. Ndo' jo' m'aan ncüii tsans'a na jndë tatei nt'ö juu ntyjaya. ⁷ Ndo' nque nn'an na conan'man chu vaa itsiquindyi jñ'oon na tqen Moisés, ndo' mantyi yo nin'nn'an na conduihan tmaan' fariseos, totquenchenhan cüenta Jesús xe na aa ntsin'man jon tsanvii'ñeen juu xuee na cota'jndyeehan. Ee xe na aa nts'aa jon na nnda', nninncyahan jnaan' jon na quit'uiivi'han'hin'. ⁸ Majo' ntyjii ya jon nin 'nan ndyii' n'onhan. Jo' tso jon nnon juu tsan'ñeen na tatei nt'ö:

—Quinanquintyja', cüentyje' quii' nt'an nn'an. Ndo' jnanquintyja tsan'ñeen, tacüenty-je' juu xoncüe. ⁹ Ndo' tso Jesús ndëëhan:

—Mavax'ë ndëëho', juu xuee na cota'jndyëëhë, ¿Aa icüji' yahan' na ntejnedei ts'an tyje juu navi' na iquenon juu, oo aa tyi'cüji' yahan' na nts'aa juuhan'? ¿Aa chuhan' na quitsin'man jon tyje jon cha' tyi'ngue' juu, oo aa qui'ndyito jon na cue' tsan'ñeen?

¹⁰ Ndo' vi na jndë jndyiaa' Jesús xi'jndio ndëë tsoñ'en nan'ñeen, tso jon nnon tsanvi-i'ñeen:

—Quitsindiu' nt'ö'.

S'aa juu na nnda', ndo' jo' ntjo ya ntcüe' nt'ö juu. ¹¹ Majo' joo nan'ñeen, tyion jndyihan' quindyia' ngiohan yo Jesús. Ndo' tonan'jnda'han yo ntyjehan nin 'nan ndëë nt'ahan cha' quit'uiivi'han' jon.

İcüji Jesús ncho've ts'an na nnan'jonhan ts'ian 'naan' jon

(Mt 10:1-4; Mr 3:13-19)

¹² Majoo xee'ñeen tava Jesús ncüii tyo' na ntsinin jon nnon Tyo'ts'on. Minncha' tsjon totsinin jon nnon Tyo'ts'on. ¹³ Xjen na jndë tixuee, tqeen' jon nn'an na tonan'jon jñ'oon na toninncyaa jon. Ndo' tji jon ncho'vehan, ndo' t'ua jon ts'ian ndëëhan na nc'oncyahan

jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an. ¹⁴Ndö nguee nan'ñeen: Simón, siquijndyú Jesús jon Pedro, yo tyje jon Andrés, yo Santiago yo Juan, yo Felipe yo Bartolomé, ¹⁵Yo Mateo, yo Tomás, yo Santiago jnda Alfeo, yo Simón tsan na totyii'hin yo tmaan' nn'an na tonan'vehan nacjoo' gobiernon tsjooon Roma, ¹⁶Yo Judas tyje Santiago, yo nin'Judas Iscariote, tsan na jndécya tyincyaa juu cüenta Jesús.

Tyincyaa Jesús jñ'oon ndëë jndye nn'an
(Mt 4:23-25)

¹⁷Ndo' vi na jndë jo', jndyocue Jesús juu tyo'ñeen yo tsoñ'en nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon. Sacüentyjee'han ncüii su. Ndo' jndye nn'an na conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, jndë squenonhan jo'. Mantyi jndye jndyi nn'an na jnan ninvaa Judea yo Jerusalén yo 'ndyö ndaandue na ndyö tsjooon Tiro yo Sidón. Tyincyö nan'ñeen na nin'quindyehan jñ'oon na toninncyaa jon ndo' na ntsin'man jonhan ntycu na coquenonhan. ¹⁸Ndo' mantyi sin'man jon nn'an na ji vaa jndyi tonan'chu jndyetyiahin. ¹⁹Tsoñ'en nn'an tojnt'uehan nchu vaa nquii nt'ahan cha' ndëë nt'uehan jon. Ee vaa najndei na condui jon na nn'man minninchen ts'an na nt'uii juuhan.

Jñ'oonmin itsjnda'han' na nc'oon ts'an na neiin' juu
(Mt 5:1-12)

²⁰Ndo' jndyiaa' Jesús ndëë nn'an na conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon. Itso jon: —'O' nn'an na nty'ia ro nan'xuanho', incyaahan' na neinho' ng'e na coninncyaho' na itye'ntjon Tyo'ts'on 'o' ntyja na cotsam'anho'.

²¹“'O' na nin'jndo'ho' nanein, incyaahan' na neinho' ee nninncyaa Tyo'ts'on na ngacjoho'.

“'O' na cotyueeho' nanein, incyaahan' na neinho', ng'e ngüentyja xjen na nnonncoho'.

²²“Incyaaahan' na neinho' na conan'jndo nn'anho' na cotji'hin 'o' quii' nt'anhan ng'e na conan'jonho' yo ntyja njan, ndo' ya na conan'cüejnaa'han 'o' na conduehan na nan'xuanho' nn'an vi' nn'anho' ng'e conan'jonho' yo ja. ²³Juu xjen na nnda' min na coquenonho', c'onho' na nein jndyihö' ng'e ndochi nan'ñeen mandö' ro tont'avi'han nque nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa. Cüaa' n'onho' na juu quii'oon'ndue, jo' t'man naya condive ntyja 'naanho'.

²⁴“Majo' 'o' nn'an na t'man qui n'onho' 'nan na tyaho', vi' jndyi ntquenonho' ng'e ve' xia'ntyi juuhan' incyaahan' na neinho'.

²⁵“Mantyi 'o' nn'an na tatsitjahan' 'nan na ninjnt'ueho' nanein, vi' jndyi ntquenonho', ng'e ngüentyja xjen na ntsitjahan' 'nan 'o'.

“Mantyi 'o' nn'an na nein jndyihö' nanein, vi' jndyi ntquenonho', ng'e ngüentyja xjen na ndyueeho' ndo' nnan'xuaaho' na chjoo' jndyi n'onho'.

²⁶“Tsoñ'en nn'an je', xjen na conan'neinhan jñ'oon ya ntyja 'naanho', vi' jndyi ntquenonho' ng'e nque ndochi nan'ñeen, mannda' tonan'neinhan ntyja 'naan joo' nn'an na tyi'yuu' jñ'oon toninncyahan ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa.

Nn'an na jndo'jaa, quinan'vengiöhin
(Mt 5:38-48; 7:12)

²⁷“'O' nn'an na condyeho' jñ'oon na mancya, ndö vaa na matsjö ndëëho', quinan've-n-gioho' nn'an na jndohan 'o'. Ndo' mantyi nque nn'an na tyi'cúee' n'onhan 'o', quint'aho' na ya nn'anho' yohan. ²⁸Mantyi nque nn'an na condue jñ'oon tsan' nacjoho', quitanho' na quityio Tyo'ts'on jn'aa'nan'ñeen. Ndo' mantyi quinan'neinho' nnon jon ntyja 'naan nn'an na cojnt'ue na quit'uii'vi'han' 'o'. ²⁹Xe na aa mmin' ts'an nda' nchcya quincho', mantyi ncyá' na quimin' juu ncüiichen ntyja. Ndo' xe na aa ncüji' ts'an juu ndiaaso', quintjo ya nchji' min na mantyi ngay'oon juu coton'. ³⁰Ndo' minninchen ts'an na ican ncüii 'nan nnon', ncyá'han' nnon juu, ndo' ya na vjay'oon ts'an ncüii 'nan', tyi'ntsing'e' na quintsincüe' juuhan'. ³¹Cha'xjen na nt'ue n'onho' na quint'a nn'an yo 'o', majo'ntyi quint'aho' yohan.

³² “Xe ve' xia'ntyi na conan'vengioho' nn'an na mantyi vengiohan 'o', ¿Yuu vaa na ya jndyi cont'aho'? Ee mantyi joo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'han juu jñ'oon' Tyo'ts'on, macüejon cont'ahan. ³³ Ndo' xe ve' cont'aho' na ya nn'anho' yo joo nn'an na mantyi ya nn'anhan yo 'o', ¿Yuu vaa na ya jndyi cont'aho'? Ee mantyi joo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'han jñ'oon' Tyo'ts'on, majo'ntyi cont'ahan. ³⁴ Ndo' mantyi 'o' xe ve' cotejndeiho' 'nan joo nn'an na mantyi ntyja n'onho' na quitejndei nan'ñeen 'o', ¿Yuu vaa na ya jndyi cont'aho'? Ee joo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'han juu jñ'oon' Tyo'ts'on, mantyi cotejndeihaan 'nan ntyjehan ee ngiohan na ntcüe'han'. ³⁵ Majo' 'o', quinan'vengioho' nn'an na vjehan 'o'. Quint'aho' na ya nn'anho' yohan. 'Naan na min, quitejndeiho'han' nn'an, min tandyii' n'onho' na aa nnan'ntcüe'hinhan'. Ee xe na aa nnt'aho' na nnda', yajo' t'man naya nnan'xuanho' quiñoon'ndue. Ee na nnt'aho' na nnda', ntsi'manhan' na conduiho' ntsinda nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen. Ng'e mantyi nquii jon m'aan jon na vi'ntyjii jon joo nn'an na min tyi'conduehan na ncyä ya jon. Ndo' joo nn'an na tyia nn'anhan, mantyi ventyjii jonhan. ³⁶ C'onho' na nty'ia ro tsoñ'en ntyjeho' ngioho' cha'xjen nquii tyeho' m'aan jon na nty'ia ro tsoñ'en nn'an ntyjii jon.

Tavijnt'ueho' jnan nn'an

(Mt 7:1-5)

³⁷ “Tavijnt'ueho' jnan nn'an na ve' xjen 'naan nqueho', cha' tyi'nts'aahan' na ntc'o'xen Tyo'ts'onho'. Min tavijnt'ueho' na quit'uiityenhan' nn'an na ve' xjen 'naan nqueho' cha' min tyi'nt'uii Tyo'ts'on 'o'. Ndo' quinan't'man n'onho' nn'an cha' mantyi nquii jon ntsit'man ts'on jon 'o'. ³⁸ 'Nan na icanhan' nn'an, ncyaho'han' ndëëhan, ya jo' mantyi ncy'onho' cüenta 'nan na ntejndeihaan' 'o'. Ee Tyo'ts'on nninncyäa jon na ncy'onho' cüenta ncüii na quindë ya toxehan'. Juuhan' itsijonhan' cha'vijon ncüii na titoncüii' yahan', tyen tyecuehan' ata vantjo'chen na too'han'. Ee cha'xjen juu na conincyaho' ndëë nn'an, majuuntyihan' na ntsintcüe' Tyo'ts'on na conjonhan' ndëëho'.”

³⁹ Ndö jñ'oon tyi'quitso nquii'han' na sinin Jesús ndëë nan'neen, tso jon:

—Ncüii tsannchjaan', ¿Aa ndëë ngay'oon juu tyje nchjaan' juu? Majo' xe na aa ndui na nnda', ninncüii tojnaan' ntycyaaahan tsë'tsjoon. ⁴⁰ Ncüii ts'an na itsijnaan' juu, tyi'conduihin cha'xjen nquii ts'an na itsi'man nnon juu, majo' vi na jndë jndë na itsijnaan' juu ntyjantyi na si'man tsan'ñeen nnon juu, yajo' ntsijonhan'hin cha'na nquii jon.

⁴¹ “Jen maquen' cüenta 'nan chjo na sitja ncüiiichen ts'an, ndo' min ncu' tyi'quen' cüenta na t'man matsitja 'u'. Itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon na mandyia' jndëe' n'oon na tua ténnon ncüiiichen ts'an, majo' min ncu' min'chjo tyi'quen' cüenta na ñjon tsontscaa' ténnon'. ⁴² Ndo' na nnda', je'quindëë na ntsu' nnon tsan'ñeen: 'U' ntyjë, ncyä' na ncüji' ja jndëe' n'oon na tua ténnon', majo' min ncu' tyi'quen' cüenta na tsontscaa' ñjon ténnon'. 'U' na ve vaa matsa', ncu' cüji' jndyee' tsontscaa' na ñjon ténnon'. Ya jo' nninncyaaahan' na xuee nndyia' na ncüji' jndëe' n'oon ténnon ncüiiichen tyi'iu'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tëe' ts'oon

(Mt 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ “Ta'nan ncüii ts'oon ya na ninncüii'chen na ninncyaaahan' tē na tyi'ya. Ndo' juu ts'oon na tyi'ya, min tyi'je'quits'aahan' tē ya. ⁴⁴ Cota'jn'aan m'an ncüii cüii nnon ts'oon ntyjantyi tē na its'aahan'. Ee tyi'je'quityjee ts'an tēndöndyoo' tsjan ncüii nt'oo neon. ⁴⁵ Mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naan nn'an cha'na n'oon ntjon. Juu ts'an na ya ts'anhin, its'aa juu cha'xjen na chuhan', ee quii' ts'on juu conan 'nan na ya na itsitü juu. Majo' ts'an na tyia tsixuan, 'nan na its'aa juu m'aanhan' ntyja 'naan' 'nan natyia, ee quii' ts'on juu conan natyia na itsitü juu. Ntyjantyi na itsitü ncüii cüii ts'an quii' ts'on juu, jo' conan 'nan tyia na itsinin juu.

Ts'an na jnda' xquen ndo' ts'an na tsan' xquen

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “¿Ndu na condueho' ta nnön xjen na co'manho' ja? Majo' min tyi'nin'quint'aho' 'nan na matsjö ndëëho'. ⁴⁷ Ntsi'man ndëëho' nchu vaa na itsijonhan' ncüii cüii ts'an na icüjee'

na m'an ja na indyii juu jñ'oon na mancyá, ndo' na ivanguee' juu jooohan'. ⁴⁸ Itsijonhan' juu cha'vijon nciüi ts'an na jnda' xquen na sia juu vaa'. Njoon jñ'en juu, tyen tqen juu ntjõ' tsjaan' v'aa'ñeen cha' tyen cüentyjee'han'. Ndo' juu xjen na tua', sijndyehan' ndaa jndaa, jndei tovaquiñjonhan' juu v'aa'ñeen, majo' ta'nán tyioohan' ng'e tui ya ts'ianhan' s'aa tsan'ñeen. ⁴⁹ Majo' juu ts'an na ve' indyii ngue juu jñ'oon na mancyá, majo' min tyi'vanguee' juu jooohan', itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon nciüi ts'an na tsan' xquen na sia juu vaa' na ve' jnantohan' nnon tyuaa. Ta'nán jndë tsjaan'han' yo ntjõ'. Jndë na tua', sijndyehan' ndaa jndaa ndo' jndei taquiñjonhan' juu v'aa'ñeen, maquintyjachen sinquehan'. Ndo' t'man tsu ntyja 'naan'han'.

7

*Sin'man Jesús mosoo' capitán, ts'an tsjoon Roma**(Mt 8:5-13)*

¹ Vi na jndë sinin Jesús tsoñ'en jñ'oonmin' na tondye nn'an, yajo' tantcüe' jon Capernaum. ² Juu tsjoon'ñeen m'aan nciüi capitán na ico'xen jon nciüi ciento sondaro. Ndo' m'aan nciüi mosoo' jon na mioon vii' tsan'ñeen, manin'cue' juu. Njon jndyi juu nchjii jon. ³ Juu capitán'ñeen, vi na jndë jndyii jon jñ'oon ntyja 'naan' Jesús, t'ua jon ts'ian ndëë vendye nn'an judíos na conintque na c'ohan na m'aan Jesús, na quitanhan nnon jon na quindyotsin'man jon mosoo' juu. ⁴ Nan'ñeen ty'ehan na m'aan Jesús. Ndo' vi na jndë squehan jo', jnduehan nnon jon:

—Nquii ts'an na t'ua ts'ian ndë, ya ts'anhin. Mang'e jo', chuhan' na quitsijñ'on' jñ'oon na ican jon. ⁵ Ee njon jndyi nchjii jon nque ntyjëéhë nn'an Israel. Ndo' mantyi siquitsu jon na jndë vats'on tsjón.

⁶ Yajo' tja Jesús yo nan'ñeen. Majo' ya na mavaa xjen na ntsquehan vaa' juu capitán'ñeen, t'ua tsan'ñeen ts'ian ndëë vendye nn'an na ya jñ'oonhan yo jon na quinduehan nnon Jesús:

—Nnda' ta, juu ts'an na vii' mosoo', incyaa jon ts'on 'naan' jon nnon'. Itso jon na tantsichju'ntyii' ntyja 'naan' jon, ng'e itso jon tyi'tsixon jon na ngaque' quii' vaa' jon. ⁷ Mang'e na nnda' vaa na iciüji' jon cüenta ntyja 'naan' jon, jo' na tyi'tsitiu jon na ndyo nquii jon na m'an'. Jo' itso jon ve' quitsu' na quin'man moso 'naan' jon, ndo' n'man juu. ⁸ Nnda' vaa nchjii jon ng'e mantyi nquii jon m'aan jon nacje 'naan' nn'an na cotoxenhan jon, ndo' mantyi m'an sondaro nacje 'naan' jon. I'ua jon ts'ian nnon nciüihin na cja juu nt'aa, ndo' ncja juu. Ndo' ngitso jon nnon nciüichenhin na quindyoo juu, ndo' indyoo juu. Ndo' nnon moso 'naan' jon i'ua jon ts'ian na quits'aa tsan'ñeen, ndo' its'aa juuhan'."

⁹ Ndo' vi na jndë jndyii Jesús jñ'oon na tso capitán'ñeen, tyincyaaahan' na tavee' jndyi nchjii jon ntyja 'naan' tsan'ñeen. Tequen jon ndëë nn'an na jndye jndyi'hin na tyentyjahan toxen' jon, tso jon:

—Quindyeho' na matsjö, quii' nt'an ntyjëéhë nn'an Israel, min'jon taconty'ia nciüi ts'an na t'man vantyja ts'on juu cha'na juu tsanvahin.

Nnda' vaa jñ'oon na tso Jesús.

¹⁰ Ndo' joo nn'an na jñon capitán'ñeen, ya na tyentcüe'han vaa' jon, xjen na squehan jo', jndiohan moso'ñeen na jndë jn'man juu.

Tyincyaa Jesús na tando' nnda' jnda tsanscu ninnquii

¹¹ Tyi'covivio xjen na tui na nnda', ndo' tja Jesús tsjoon chjo Naín. Ndo' nque nn'an na conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, ty'ehan yo jon yo nciüi tmaan' nn'an na jndye jndyi. ¹² Ya na jndë tindyo na ntsquehan 'ndyo tateon ntjõ' na ndyii' juu tsjoon'ñeen, jnty'iahan na condui' nn'an na coquity'iuhan ts'oo. Juu ndyee ts'oo'ñeen, tsanscu ninnquiihin, ndo' nquii ts'oo'ñeen, majuuñ'en juu na singui jon. Jndye jndyi nn'an tsjoon'ñeen tyenan'jonhan na vjanty'iu juu ts'oo'ñeen. ¹³ Xjen na jndyiaa' ta Jesús juu tsanscu'ñeen, tyioo na ndyia' ro juu nchjii jon. Tso jon nnon juu:

—Nnda' nan, tant'io'.

¹⁴Ndo' tantyjaa' ta Jesús, t'uui jon jndu na ntyjo juu ts'oo'hin. Ndo' na nnda', joo nn'an na chohinhan', tyecüentyjee'han. Ndo' tso jon nnon ts'oo'ñeen:

—U' yus'andyua, matsjö nnon': Quinanquintyja'.

¹⁵Ndo' jo' tacüetyen juu, tye' na itsinin juu. Yajo' tyincyaa Jesús juu nt'ö ndyee juu. ¹⁶Ndo' na tui na nnda', siquity'ue jndyihan' tsochen nan'ñeen. Ndo' ta'han tonan't'maan'han Tyo'ts'on. Jnduehan:

—Quii' nt'an jaa jndë tyjee' nciüi ts'an na t'man jndyi conduihin na incyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on.

Mantyi jnduehan:

—Nquii Tyo'ts'on, jndë tyjee' jon na ntejnedei jon jaa na condui jaa nn'an cüentaa' nquii jon.

¹⁷Ndo' na nnda' vaa na s'aa Jesús, tycya jñ'oon ninvaa ndyuaa Judea yo njoon na m'aan xi'jndio nt'ðhan'.

*Jñon Juan nn'an na m'aan Jesús
(Mt 11:2-19)*

¹⁸Nn'an na totsaj'on yo jñ'oon na toninncyaa Juan, jnan'quindyiihanhin tsoñ'en jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Ndo' jo' t'man jon ve nan'ñeen. ¹⁹T'ua jon ts'ian ndëèhan na c'ohan na m'aan Jesús na quitsata'xee'han nnon jon na aa conduihin nquii Mesías na cominndoo' nn'an judíos na ncüjee', oo aa icanhan' na ngüendoo'hin nciüichen ts'an. ²⁰Ndo' nan'ñeen je', vi na jndë squehan na m'aan Jesús, jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, jñon jon já na m'an' na quindyota'x'é nnon': “¿Aa condui 'u' nquii Mesías na cominndoo' nn'an na ncüjee', oo aa icanhan' na ngüendoo'han nciüichen?”

²¹Ndo' manin'juu xjen'ñeen, sin'man Jesús nn'an v'i na jndye nnon ntycu na coquenonhan. Mantyi sin'man jon nn'an na m'aan jndyetyia quii' n'onhan, ndo' s'aa jon na joo nannchjan, xuee jnty'ia nnda'han. ²²Ndo' t'a jon jndyue nan'ñeen na jñon Juan:

—Quitsantcüe'ho' na m'aan Juan. Quinan'quindyiiho'hin ntyja 'naan' nan na jndë macondyeho' yo na cojnnty'ia ndëèho'. Quindueho' nnon jon na joo nannchjaan, xuee cojnnty'ia nnda'han, ndo' joo nn'an na ntjein ng'e, ya cotsaca'han. Nn'an na cho ndö' cotö', nein jndë jn'manhan. Joo nn'an na quita, neinhin ya condyehan. Nn'an na jndë tjë, cota'ndo' xcohan, ndo' joo nn'an na nty'iahan, jndë macondyehan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on. ²³Ndo' juu ts'an na tyi'c'oon' ts'on na ve vaa yo ntyja njan, neiin' jndyi juu.

²⁴Ndo' vi jndë na tyentcüe' nan'ñeen, ta' Jesús na sinin jon ndëë' nn'an na jndye jndyi'lin ntyja 'naan' juu Juan'ñeen. Tso jon:

—¿Nchu vaa na saquijnty'iaho' na ty'e'ho' ndyuaa na tyi'jndye nn'an m'an najion na tom'aan jon? ¿Aa tji'ho' cüenta na itsijonhan'hin cha'vijon nciüi tsman ts'oon na nay'oon jndyehan'? Ja nchji chito aa jo' tsixuan jon. ²⁵Ya jo' ¿Nchu vaa na saquijnty'iaho'? ¿Aa jnty'iaho'hin na cüe jon ndiaa na njon jndyi? 'O' mangioho' nque nn'an na cocüe ndiaa na njon jndyi, tacotsitjahan' 'nan na ntcüa'han ndo' ninnquii'chen m'anhan nt'aa na m'an rey. ²⁶Ng'e na nnda', ¿Nchu vaa na saquijnty'iaho'? ¿Aa jnty'iaho' na conduihin ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on? Ncö mav'a ja jñ'oonva', mayuu' majo' conduihin. Ata t'manntyichen ts'ian itsixuan jon, chichen min'cya ro nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. ²⁷Juu jon conduihin nquii ts'an na tsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui. Itsohan': Ja majñöntyë nciüi moso njan na vejndyee jon tonnon' na ngay'oon jon juu jñ'oon njan. Nciüi' jndyoyu jon ntyja 'nan' cha' nc'oncje nn'an xjen na ngue' na m'anhan.”

Tsontyichen Jesús:

²⁸“Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëèho', quii' nt'an nn'an na m'an tsonnangue naneinhin, ta'nan ts'an na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on na t'manntyi conduihin cha'na nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an. Majo' vaa jñ'oon xco na itsijnda' Tyo'ts'on na ico'xen jon nn'an ntyja 'naan' na cotsam'anhan. Ndo' minninchen ts'an, min tyi't'man ivaa' ts'on juu ntyja 'naan' juu jñ'oon xco'ñeen, t'manntyichen condui tsan'ñeen, chichen nquii Juan.

²⁹ “Ndo' nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon Roma, yo nin'tsoñ'en nn'an, xjen na jndyehan jñ'oon'ñeen na tso Jesús, tji' jndyoyuhan na its'aa Tyo'ts'on cha'xjen na chuhan'. Nnda' vaa tji'han cüenta ee mantyi na jndë siquindëe' Juan joohan. ³⁰ Majo' joo nn'an na conduihan tmaan' fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon' Tyo'ts'on na tqen Moisés, jnt'ahan na tyi'quijnt'ue jñ'oon na sijnda' Tyo'ts'on na ntsin'man jon ñuaan nn'an, min tajnan'jonhan ntyja na totsiquindëe' Juan'ñeen nn'an.” ³¹ Ndo' tso Jesús ndëe nan'ñeen:

—Nn'an na m'an nanein, ¿Nin 'nan ntsijön' jahan? ¿Nin ncüii nnon itsijonhan'hin?

³² “Itsijonhan' nanmin' cha'na yotsca na tyi'nin'quinan'tjon' yo'ñeen jñ'oon yo ntyje joo na concy'o joo nata. Conan'xuaa yo'ñeen ntyje joo, conduce joo: Cotjá' tsman son na coco ts'an, majo' tyi'nin'quinan'jnonho'. Ndo' mantyi cotjá' son ntyja na tue' ts'an, majo' min tyi'nin'quityeeho'.” Nnda' vaa jñ'oon conan'xuaa yotsca'ñeen ndëe ntyje joo.

³³ Tsontyichen Jesús: “Ndo' juu xjen na tyjee' nquii Juan, tsan na totsiquindëe' nn'an, na ve' ninntyi 'nan na tocüa' jon, min tat'u jon vinon, ndo' tondueho' na totsixuan jon yutyia.

³⁴ Majo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, jndë tyjé quii' nt'anho', matsijon ja yo nn'an, macü'a yohan ndo ma'va vinon. Majo' conduce' na condui ja ts'an na icüa' quitscu ndo' tenon ntyja xjen na i'u. Condueho' na matsijon ja yo nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon Roma ndo' yo nn'an na conan'tjahan tonnon Tyo'ts'on. ³⁵ Majo' tanin, ee juu na jnda' xquen Tyo'ts'on, covitincyoo' jndyoyuhan' na tsoñ'en na itsijnda' jon itsi'manhan' na nnda'.”

Tja Jesús vaa' Simón, ts'an tmaan' fariseo

³⁶ Ncüii ts'an tmaan' fariseo, tqeen' juu Jesús vaa' juu na ntcüa'han. Ndo' jo' tja Jesús, tuee' jon jo'. Taquee' jon vaa' tsan'ñeen ndo' tacjo jon mesa na ntcüa'han. ³⁷ Ndo' juu tsjoon'ñeen, jo' tom'aan ncüii tsanscu na ve' ndö' ro m'aan juu yo nn'an. Vi na jndë jndyii juu na jo' m'aan Jesús na icüa' jon yo nn'an v'aa'ñeen, tja juu jo'. Tay'oon juu ncüii tsioo na jndëhan' yo tsjö' quichi' na jndyuhan' alabastro na ñjon nchen' quichi'han'. ³⁸ Tecüentyjee' juu ngiaa' Jesús tong'ee jon. Ndo' ta' juu na it'ioo juu ndo' ndaa nnon juu toncyaaahan' cjoo' ng'ee Jesús. Mantyi tove' juu ng'ee jon yo soxquen juu. To'u juu ng'ee jon ndo' tocyu juu nchen' quichi'ñeen ng'ee jon. ³⁹ Majo' juu fariseo'ñeen na tqeen' juu Jesús na cüa' jon yohin, xjen na jndyiaa' juu na nnda' vaa, jo' sitiü nquii juu: “Juu tsanvahin, xe na aa mayuu' conduihin ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'nan na nguaa, ya jo' jndë taa' ts'on jon nin ts'an tsanscuvahin ndo' nin manyan tsixuan juu na ve' ndö' ro m'aan juu yo nn'an.”

Nnda' vaa na tondyii' ts'on tsanfariseo'ñeen. ⁴⁰ Ndo' juu Jesús, tso jon nnon fariseo'ñeen:

—Nnda' Simón, vaa jñ'oon na nin'quitsjö nnon'.

T'a tsan'ñeen, tso juu:

—¿Nin 'nan, ta? Quitsu' ndyi.

⁴¹ Tso Jesús:

—Tom'aan ncüii ts'an na totejndei jon xoquitu' nn'an. Ndo' tom'aan ve ts'an na toquichojnanhan nnon jon. Ncüii tsan'ñeen chujnan juu 'on ciento s'on denarios, ndo' ncüiichen tsan'ñeen, chujnan juu ninvenn'an ncho'nqui denarios. ⁴² Ndo' ng'e ta'nan cuaa s'on na ndyionhan na chojnanhan nnon jon, majo' min na nnda', sit'man ts'on jonhan.

Nnda' vaa jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na sinin Jesús.

Tsontyichen jon:

—Nanein nt'ue ts'ön na quitsu' nnön ¿Nin ncüii na vehan nc'oon juu na venchjiin-tyichen juu jon?

⁴³ T'a Simón'ñeen, tso juu:

—M'aan' ts'ön na juu ts'an na t'manchen na chujnan, njonntyichen tsan'ñeen nchjii juu.

Sintcüe' Jesús jñ'oon, tso jon:

—Majo' ro macüji' cüenta.

⁴⁴ Ndo' jo' tequen Jesús, jndyiaa' jon nnon tsanscu'ñeen, tso jon nnon Simón:

—Maquen' cüenta ntyja 'naan' juu tsanscu na m'aan ndö, ¿Aa tyi'yuu'? Tyjë ja va', majo' min tandaa tyincy'a' na mman ng'ë, majo' juu tsanva', jndë tman juu ng'ë yo ndaa nnon juu, ndo' tue' juu ng'ë yo soxquen juu. ⁴⁵ Tasiquindë' costumbre na nc'ua' quinch'ö na ninncy'a' ts'on ja, majo' tsanva' je', ntyjanty xjen na tyjë va', tacovacüentyjee' juu na i'u juu ng'ë.

⁴⁶ "U' min tascongio' nchen' xquën, majo' tsanva' jndë scongio juu nchen quichi ng'ë.

⁴⁷ Mang'e na nnda', jo' matsjö nnon' na jndë sit'man ts'on Tyo'ts'on jnaan' juu na jndye jndyihan' ng'e t'man vaa na venchjii juu ja. Majo' juu ts'an na tyi'jndyechen na tsit'man ts'on Tyo'ts'on, mantyi tyi'venchjii ya tsan'neen ja.

⁴⁸ Jndë jo' tso Jesús nnon tsanscu'neen:

—Jndë sit'man ts'on tsoñ'en na matsitja 'u'.

⁴⁹ Ndo' joo nn'an na vendyuaa mesa jo' yo jon, ta'han na cota'xee'han ndë ntyjehan:

—Juu tsanva', ¿Nin ts'an conduihin na ata itsit'man ts'on jon jnan nn'an?

⁵⁰ Yajo' itso jon nnon tsanscu'neen:

—Ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë sin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan'. Nanein cja', na min'chjo jñuaan' ts'on tyi'nc'on'.

8

Jndye nanntcu totejndeihan Jesús

¹ Jndë na tui na nnda', tja Jesús tsochen njoon t'man yo njoon quijndë na toninncyaa jon jñ'oon naya ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na cotsam'anhan. Ndo' nque nn'an na ncho've ty'e'han yo jon. ² Ndo' mantyi ñ'en nanntcu na jndë sin'man jon na tom'aan jndyetyia quii' n'onhan. Ndo' ñ'en minndye nanntcu na jndë sin'man jonhan ncüii cüii nnon ntycu na toquenonhan. Ncüiihan jndyu María, tsan tsjoon Magadán, juu na jndë tji' Jesús ntyque' yotyia quityquii' ts'on juu. ³ Ndo' mantyi ñ'en Juana yohan. Juu jon scuu' tsan na jndyu Chuza. Juu Chuza'neen totejndei juu Herodes ts'ian na totsixuan jon. Ndo' mantyi yo Susana ndo' yo minndyechen ntyjencuhan. Ndo' xjen na vaa 'nan na tocanhan' Jesús yo nn'an ncho've'neen, totejndei nanntcu'neen jon yo 'nan na tonan'y'onhan.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'an na taquitscyaa ntquen trigo

(Mt 13:1-9; Mr 4:1-9)

⁴ Tondui' nn'an ncüii cüii tsjoon, totsquehan na m'aan Jesús. Xjen na tovancüihan, ndö vaa jñ'oon na sinin jon ndëehan na tyi'quitso nquii' jonhan': ⁵ Tso jon: "Tom'aan ncüii ts'an na tots'aa jon ts'ian jndë. Taquitscyaa jon tsjan ntquen trigo. Ndo' viochen xjen na itscyaa jonhan', mimndyehan' tycyaahan' 'ndyo nato. Jndyue nn'anhan', ndo' mantyi ñ'enhan' na tqüii quintsahan'. ⁶ Ndo' minndye ntquen'neen tycyaahan' najjon na jen ntjõ'. Jndë na t'onhan', maquintyjachen tēcanhan', jnaan' na tyi'tein' tyuaa. ⁷ Ndo' minndyechenhan' tycyaahan' najjon na minntyjee' ndaa' nt'öoneon. Ninvixjen tavindyehan', majo' joo nt'öoneon'neen tcahan' joo ntjon'neen. ⁸ Ndo' mantyi minndye ntquen'neen tycyaahan' yuu jon na ya ts'o. T'onhan' ndo' ya tue'han'. Ñ'enhan' na nt'ahan' ncüii cüii ciento ntquen na ncüiihan' na iscyaa tsan'neen."

Jndë na sinin Jesús jñ'oonmin', jndei sinin jon, tso jon:

—O' na min ndö'nquih'o', cüaa' n'onho' jñ'oonva'.

Ndö ts'ian na tjnt'ue Jesús jñ'oon na tyi'quitsinin nquii' jonhan'

(Mt 13:10-17; Mr 4:10-12)

⁹ Ndo' juu jñ'oon'neen na sinin Jesús na tyi'quitso nquii' jonhan', nque nn'an na tonan'jon yohin, ta'xee'han nnon jon nchu vaa tsiquindyihan'. ¹⁰ T'a jon jndyuehan:

—Ndëë 'o' incyaa Tyo'ts'on na cüaa' n'onho' jñ'oon na vanty'iuu' m'aanhan' ntyja 'naan' na ico'xen jon nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. Majo' ndëë tsochen nn'an matsinën yo jñ'oon na tyi'quitsjö nci' cha' min na cojnty'iahan 'nan na mats'a, majo' tyi'xe'quitquenhan cüenta, ndo' min na condyehan jñ'oon na mancya, tyi'xe'cüaa' n'onhinhan'.

Tsi'man Jesús nchu vaa itsiquindy jñ'oon ntyja 'naan' ts'an na taquitscyaa ntquen trigo
(Mt 13:18-23; Mr 4:13-20)

¹¹“Juu jñ'oon na sinën na tyi'quitsjö nc'ihan', ndö vaa na itsiquindyihan'. Tsjan ntquen trigo na taquitscyaa tsan'ñeen, jñ'oon' Tyo'ts'onhan'. ¹²Joo tsjan ntquen na tycyaa 'ndyo nato, jo' nn'an na condye jñ'oon' jon. Majo' juu yutyia, macje ro ndyocüji' juu jñ'oon'ñeen quii' n'onhan cha' tyi'cantlya n'onhan Tyo'ts'on ndo' ng'e jo', je'quindëë ntsin'man jon ñuaanhan. ¹³Ndo' joo tsjan ntquen na tycyaa najjon na jen ntjö', jo' nn'an na condyehan jñ'oon' Tyo'ts'on. Yo na neinhan coy'onhan cüentahan'. Majo' tsijonhan'hin cha'vijon ntjon na ta'nän nch'iohan'. Ve' cüanti ro xuee covantyja n'onhan, majo' ya na ndyo ncüii nnon na ityii'han' ng'eehan'hin, yajo' co'ndyehan. ¹⁴Ndo' joo tsjan ntquen na tycyaa najjon na minntyjee' nda' nt'ööneon, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' jen ndyii' n'onhan ntyja na cotsam'anhan. Nin'cuen 'naanhan, nin'c'onhan ntyja na nanncoo' na tsixuan tsonnangue. Jo' na its'aahan' ntyja 'naanhan cha'vijon ntjon na tatue'. ¹⁵Majo' joo tsjan na tycyaa najjon na ya ts'o, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on. Yo na xoncüee' n'onhan na conan'vehinhan', ndo' min na jndye nnon min na coquenonhan, majo' tyi'qui'ndyehinhan'. Ntyja na cotsam'anhan covityincyoo' na contjotyenhan ntyja 'naan'han'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' candi
(Mr 4:21-25)

¹⁶Ndo' mantyi sinin Jesús ncüiiichen jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii'han'. Tso jon ndëehan: “Ta'nän ts'an na itscü'a chon candi ndo' ntscü' juuhan' yo xuaa oo ntyii' juuhan' tocjee' jndu. Chi ntsintyja ts'anhan' cha' xuee njnty'ia nn'an na ngoquee' jo'. ¹⁷Tsoñ'en 'nan na mats'a nein na tyi'condye nn'anhan', manqueho' nnan'manho'han' ndëehan. Ndo' ncüii cüii jñ'oon na tyi'quitsjö nc'i nanein, ngüentyja xjen na nque nn'an ninvaa tsonnangue ncüaa' n'onhinhan'. Nc'oon tyincyohan'.

¹⁸“Yajo' quitquenho' cüenta jñ'oonmin' na matsinën ndëeho'. Ee xe na conan'veho'han', yajo' ntsi'mamntyë jñ'oon ndëeho'. Majo' xe na aa tyi'quinan'veho'han', nts'aahan' na joo jñ'oon na cotji'ho' cüenta na covaa' n'onho', ve' jn'aanhan'.”

Ndyee Jesús yo ntyje jon squehan na m'aan jon
(Mt 12:46-50; Mr 3:31-35)

¹⁹Ndo' tacju'han' tyjee' ndyee Jesús yo ntyje jon na m'aan jon, majo' tajndëë squehan na njnty'iahan jon jnaan' na jndye jndyi nn'an. ²⁰Ndo' nn'an na m'an jo' jnan'quindyiihan jon, jnduehan:

—Nnda' ta, ndyo'hö' yo nty'iu'hin' m'anhan ch'en. Nin'quinan'neinhan yo 'u'.

²¹Ndo' t'a jon jndyuehan:

—Nque nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' cota'nguee'hinhan', joochan conduihan ndyö yo ntjöö.

Sichen Jesús jndye yo na iju ndaandue
(Mt 8:23-27; Mr 4:35-41)

²²Ndo' tacju'han' ncüii xuee'ñeen tua Jesús quii' v'aandaa yo nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninnycyaa jon. Tso jon ndëehan:

—Cja ngüejndya ndaandue.

Ndo' jndui'han, ty'onhan, toty'ehan. ²³Ndo' viochen xjen na covet'iohan jo', ty'oon tsantsjon Jesús, tso jon. Ndo' tyioo ncüii jndye t'man, jndei tom'aanhan' nnon juu ndaandue'ñeen. S'aahan' na vatoo' v'aandaa na ityionhan' ndaa. Ninnquee' jn'aan' t'onhan. ²⁴Ndo' tentyjaa'han nnon jon, jnan'ntcüihan jon. Jnduehan:

—Nnda' ta, manchjehan' jaa tyqu'i' ndaa, na ntscüee'han' jaa.

Yajo' jnanquintyja jon, sityia' jon jndye yo na iju jndyi ndaandue'ñeen ndo' tacüenty-jee'han'. Taquiñjonchenhan'. ²⁵Ndo' tso jon ndëehan:

—¿Ndu na tyi'cantlya ya n'onho' ja?

Majo' joochan tyuehan ndo' tèvee' ngiohan. Ncüii ro ncüiihan taxee'han ndëë ntyjehan:

—Juu tsanva', ¿nin conduihin na min jndye ndo' ndaa iquen jon xjenhan', ndo' cota'nguee'han' jñ'oon 'ndyo jon?

TsanGerasa na m'aan jndyetyia quii' ts'on juu
(Mt 8:28-34; Mr 5:1-20)

²⁶Jndë na tejndyahan juu ndaandue'ñeen na jnanhan Galilea, squehan ndyuaa Gerasa. ²⁷Xjen na jndui' Jesús v'aandaa, ncüii ts'an tsjoon'ñeen jndyoquitjon juuhin. Tijndye xuee na itsixuan juu yotyia quii' ts'on juu. Tacocüe juu ndiaa ndo' min tyi'c'oon juu vaa' juu. Ve' tomandyi'to juu ndi'nt'ua nt'oo. ²⁸Xjen na jndyiaa' tsan'ñeen Jesús, jndei sixuaa juu jnt'a yotyia'ñeen. Tconxtye juu nnon jon, jndei sinin juu, tso juu:

—¿Nin 'nan ntsa' ja, 'u' Jesús na condui 'u' jnda nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyen-tyichen? Mats'a ty'oo 'u' na tyi'ntsa' na quit'uiivi'han' ja.

²⁹Nnda' jñ'oon tso juu ee na jndë tco'xen Jesús na quindui' joo yotyia'ñeen quii' ts'on juu. Ee joo yotyia'ñeen, jndye jnda na jndë tquenhan' xjen 'naanhan'hin. Ee min na tonan'tyen nn'an tsan'ñeen yo carena yo ncjo na tot'uehan' nt'ö juu ndo' ng'ee juu, majo' toc'ioo' juu joo carena'ñeen. Ndë jo' tojñon jndyetyia'ñeenhin na cja juu ndyuaa najon na ta'nan mn'an c'on. ³⁰Vi na jndë tso tsan'ñeen na nnda', taxee' Jesús nnon juu:

—¿Nchu jndyu'?

T'a juu, tso juu:

—Jndyu ja Legión.

Nnda' tso juu ee taxjen vaa jndye jndyi yotyia na jndë tua quii' ts'on juu. ³¹Ndo' joo yotyia'ñeen, tont'ahan ty'oo Jesús na tyi'nc'ua jon ts'ian ndëëhan na c'ohan najon na ntc'o'vi'han'hin. ³²Ndyovi' juu tyo'ñeen m'an ncüii tmaan' quintcu na cotquii o'. Jo' tan yotyia'ñeen nnon jon na ncyaa jon jñ'oon na ngoque'han quii' n'on joo quintcu'ñeen. Ndo' tyincyaa jon na vanaan. ³³Ndo' vi jndë na jndui' yotyia'ñeen quii' ts'on juu tsan'ñeen, tyeque'han quii' n'on quintcu'ñeen. Jo' na s'aahan' na ta' cho'ñeen jnannon o', tycyaa o' najon na ty'a jndyi 'ndyo ndaandue, mana nchjehan' o' tyquii ndaa, tjë o'.

³⁴Ndo' joo mn'an na tota'ntyjee' quintcu'ñeen, vi na jndë jnty'iahan juu 'nan'ñeen na tui, jnan'nonhan, ty'ehan tsjoon. Tonan'quindyiihan mn'an na m'aan jndë ndo' tsjoon na nnda' vaa 'nan na tui. ³⁵Ndo' joo mn'an na m'an jo' jndui'han, tyequijnty'iahan nin 'nan tui. Ndo' xjen na squehan najon na m'aan Jesús, jnty'iahan juu tsan'ñeen na jndë jndui' yotyia quii' ts'on, vaquityen juu ngiaa' Jesús, ndo' na nnda', tyue jndyi nan'ñeen. ³⁶Ndo' nque mn'an na jndë jnty'ia ndëëhan 'nan na tui, jnan'neinhan ndëë mn'an 'nan na jndë tui. Chen chen jnduehan nchu tui na jn'man tsan'ñeen na totsixuan juu yotyia'ñeen. ³⁷Ndo' tsoñ'en mn'an ndyuaa Gerasa, tanhan nnon Jesús na quindui' ntcüe' jon quii' nt'anhan, ee tyue jndyihan ntyja 'naan' 'nan na tui. Ndo' na nnda', tua nnda' Jesús v'aandaa na vja ntcüe' jon ndyuaa Galilea. ³⁸Ndo' juu tsan'ñeen na jndë jndui' yotyia quii' ts'on, s'aa juu ty'oo Jesús na ncyaa jon jñ'oon na chi ncja juu yohin, majo' tata'nguee' jon. ³⁹Tso jon nnon juu:

—Cja ntcüe' na m'an nn'an va'. Ndo' quitsu' ndëëhan tsoñ'en nnon naya na jndë its'aa Tyo'ts'on yo 'u'.

Ya jo' tja ntcüe' tsan'ñeen, chen chen totsiniin juu ndëë tsoñ'en nn'an tsjoon' juu ntyja 'naan' juu naya t'man na jndë s'aa Jesús yohin.

Yuscu chjo jnda Jairo
(Mt 9:18-26; Mr 5:21-43)

⁴⁰Tejndya nnda' Jesús ndaandue. Juu xjen na jndui' jon v'aandaa, m'an ncüii tmaan' mn'an, nein jndyihan na tyjee' ntcüe' jon, ty'onhan cüenta jon ng'e tsoñ'enhan comin-doo'han na ncüjee' ntcüe' jon. ⁴¹Majuu xjen'ñeen tyjee'non ncüii ts'an na jndyu Jairo. Juu jon conintque ntyja 'naan' vats'on 'naan nn'an judíos juu tsjoon'ñeen. Tconxtye juu tonnon Jesús, tcan juu na cja jon vaa' juu. ⁴²Ee m'aan jnda jon yuscu na ninncüii ts'onhin na tuihin, jndë ncho've chuu' juu, majo' jndë vave' juu.

Ndo' viochen xjen na ñjon Jesús nato na vja jon vaa' Jairo'ñeen, s'aahan' na tyen jndyi vja jon ng'e na jndye jndyi mn'an. ⁴³Ndo' quii' nt'an nan'ñeen m'aan ncüii tsanscu na jndë

ncho've chu vii' juu na coc'a neoon' juu. Ndo' jndë ntycúii xoquitu' 'naan' juu na cont'a ndoto nasihin, majo' min'ncúiihan tajndëë jnan'n'manhanhin. ⁴⁴Tatsindyoo'hin toxen' Jesús, jo' t'uii juu 'ndyo ndiaatco na cüe jon. Ndo' ninñoon' tacüentyjee' na coc'a neoon' juu. ⁴⁵Ndo' na tui na nnda', jo' taxee' Jesús, tso jon:

—¿Nin juu t'uii ja?

Tsoñ'en nan'ñeen jnduehan na tyí'quindiohan. Ndo' jo' tso Pedro:

—Nnda' ta, jndye jndyi nn'an jndë condiquinto' ngia' ata nchjehan' 'u' cont'ahan.

⁴⁶Majo' t'a Jesús, tso jon:

—M'aan nin ts'an na vii' na t'uii ja. Ee nchji ya na jndë tijnt'ue najndeí na condui ja na jn'man tsan'ñeen.

⁴⁷Ndo' juu tsanscu'ñeen, vi na jndë taa' ts'on juu na ntyjii Jesús nchu vaa na s'aa juu, sindyoo'cyahin nnon jon na coviquijnty'ehin. Tco'xtye juu na tonnon jon. Ndo' tondëë tsoñ'en nn'an, tji' jndyoyu juu nin ng'e'ñeen na t'uii juu ndiaa' jon, ndo' ntyja na ninñoon' na jn'man juu. ⁴⁸Ndo' tso Jesús nnon juu:

—'U' jnda, ng'e na mavantya tson' ja, jo' na jndë jn'man'. Nanein cja' ntcüe' va' na min'ncúii tajñuaan' ts'on 'u'.

⁴⁹Ninvaa na itsinin Jesús ndo' tyjee'non ncúii ts'an na jnan vaa' juu Jairo'ñeen, juu tsan na conintque vats'on. Itso tsan'ñeen nnon jon:

—Jndë tue' yuscuchjo jnda'. Tavintsichjuntyi'chen' taha'.

⁵⁰Majo' jndyii Jesús na nnda' tso tsan'ñeen. Jo' tso jon nnon Jairo:

—Tyi'nty'ue', xia'nty cantya tson' ja, ya jo' ntjo ya ntcüe' yuscuchjo jnda'.

⁵¹Ndo' vi na jndë tue' jon vaa' Jairo'ñeen, xia'nty nquii jon taquee' jo' yo Pedro yo Santiago yo nin'Juan, manin' yo nn'an na nda yuscuchjo'ñeen. ⁵²Majo' tsoñ'en nn'an na m'an juu v'aa'ñeen jndeí conan'xuaahan, cotyueehan ntyja 'naan' juu ts'oochjo'ñeen. Ndo' tso Jesús ndëëhan:

—Quitsacüentyjee'ho' na cotyueeho' ee chito jndë tue' juu, ve' itso juu.

⁵³Majo' joohan ve' toncohan Jesús ng'e ngio yahan na jndë tue' juu yu'ñeen. ⁵⁴Ndo' t'uii jon nt'ö juu, jndeí sinin jon, tso jon:

—'U' nian, quinanquintya'.

⁵⁵Maquintyachen tando' nnda' juu ndo' ninñoon' jnanquintya juu. Ndo' juu Jairo yo scuu' jon, t'ua Jesús ts'ian ndëëhan na ncyahan 'nan na ntcüa' yuscuchjo'ñeen. ⁵⁶Ndo' joo nan'ñeen, tevee' jndyi ngiohan na vando' nnda' ndahan, majo' tquen Jesús jñ'oon ndëëhan na min'ncúii nnon ts'an tyi'nduehan nchu vaa 'nan na s'aa jon.

9

*I'ua Jesús ts'ian ndëë nn'an na ncho've
(Mt 10:5-15; Mr 6:7-13)*

¹Jndë na sincüi Jesús nn'an na ncho've, juu najndeí na condui jon, tyincyaa jon na quinan'xuanhinhan' cha' ndëë ntji'han ncúii cüii nnon yotyia, ndo' na mndëë mnan'n'-manhan nn'an na conan'xuan ntycu. ²T'ua jon ts'ian ndëëhan na c'oncyahan jñ'oon ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ndo' na nnan'n'manhan nn'an v'i. ³Tso jon ndëëhan:

—Min'ncúii 'nan tyi'ntsay'onho' na nc'oho' nato, min ts'oon na ntyjaho' na nc'oho', min tjanche na ngocue s'on, min 'nan na ntcüa'ho', min xoquitu', min ve ntjo ndiaa tyi'ntsay'onho'. ⁴Ndo' min'cya ro vaa' ts'an na ntsqueho', quintjoho' jo' ata xjen na nndui' ntcüe'ho' juu tsjoon'ñeen. ⁵Ndo' minninchen tsjoon na tyi'nin'cy'on nn'an cüenta 'o', juu xjen na condui'ho' jo', quinan'cyaa'ho' ts'ojndë na chuu' ng'eho'. Ndö' vaa quint'aho' cha' cüiji' jndyoyuhan' nacjo nan'ñeen na taty'onhan cüenta jñ'oon' nquii Tyo'ts'on.

⁶Ndo' nque nn'an ncho've'ñeen jndui'han, ty'ehan tsochen njoon quiyndë, toninn'cyahan jñ'oon naya ndo' tonan'n'manhan nn'an v'i na m'anhan ncúii cüii joo.

*Ndicüaa' ts'on Herodes ntyja 'naan' Jesús
(Mt 14:1-12; Mr 6:14-29)*

⁷Juu Herodes, tsan na toco'xen ndyuaa Galilea, jndyii jon jñ'oon ntyja 'naan' tsoñ'en 'nan na tots'aa Jesús. T'man totsiquijñ'eenhan'hin ee minndyechen nn'an tonduehan na jndë vando' nnda' Juan na tue' juu, ng'e jo' na its'aa Jesús joo ts'ianmin'. ⁸Ndo' minndyechen nn'an tonduehan na nquii Elías jndë tityincyoo' nnda'hin. Ndo' mañoon vendyehan tonduehan na jndë vando' nnda' ncüii nque nan'ñeen na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguaa. ⁹Majo' itso Herodes:

—Nquii Juan jndë tue' jon, ee ncö t'ua ts'ian na jnan xquen tsan'ñeen. Nquii tsanva', ¿Nin ts'an conduihin na tijndye jñ'oon na mandyi ntyja 'naan' juu?

Ng'e na nnda', tojoo' ts'on Herodes na nndyiaa' jon Jesús.

Tyincyaa Jesús na tcüa' 'on min nannon
(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44; Jn 6:1-14)

¹⁰Nn'an na ncho've na t'ua Jesús ts'ian ndëehan, vi jndë na sque ntcüe'han, jnan'quindyiihan jon tsoñ'en 'nan na jndë tont'ahan. Ya jo' tachu jonhan ndo' ty'ehan na ninnquehan ncüii joo ndyoo' tsjoon Betsaida. ¹¹Majo' nque nn'an na jndye jndyi'hin, vi na jndë taa' n'onhan na nnda', tentyjahan toxen' jon. Ty'oon jon cüenta nan'ñeen ndo' totsiniin jon ndëehan ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. Ndo' sin'man jon ntyjehan nan'vi.

¹²Xjen na vaman, nque nn'an na ncho've'ñeen, tentyjaa'hin nnon jon. Jnduehan:

—Quijñon' nanmin' na quindui' ntcüe'han na nc'ohan njoon quijndë yo rancho 'naan nn'an na m'an xi'jndio na quijnt'uehan yuu ya na ntsuehan ndo' na nnan'jndahan 'nan na ntcüa'han, ng'e ntjoohin najon na m'an nein, ve' qui' jndëehan'.

¹³Majo' t'a jon, tso jon ndëehan:

—'O' ncyaho' 'nan ntcüa'han.

T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:

—Aa já xia'ntyi nin'on tan' tyoo' na y'ón yo ve quitscaa. Majo' ¿Yuu xjen'ñeen' na minnonhan'? Taquintya xe na aa ntsanan'jndá 'nan na ntcüa' tsoñ'ehhan.

¹⁴Joo nannon'ñeen its'aahan' cha'na 'on minhan. Majo' itso Jesús ndëë joo ncho've nn'an na totsay'onhan jñ'oon yohin:

—Quint'aho' na cüendyuaa nanmin' na venn'an venn'an ncho'nquihan na ncüii cüii tmaan'.

¹⁵Ndo' jnt'ahan na nnda', ndo' tyecüendyuaa tsoñ'en nan'ñeen. ¹⁶Jndë jo' ty'oon Jesús cüenta joo 'on tan' tyoo' yo ve quitscaa'ñeen. Jnonndë jon quiñoon'ndue, tyincyaa jon na ncyaa ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Jndë jo' tyjee jon xjen ntan'han', tyincyaa jonhan' ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon na ncyahinhan' ndëë nan'ñeen.

¹⁷Ndo' tsoñ'en nan'ñeen tcüa' tacjohan, ata jnty'ichenhan' 'nan na tcüa'han. Ndo' nque nn'an na tonan'jonhan yo Jesús, jnan'quitoo'han ncho've ntque yo ntan' na jnty'ihan'.

Icüji' jndyoyu Pedro na condui Jesús Mesías
(Mt 16:13-19; Mr 8:27-29)

¹⁸Ncüii jon xjen na m'aan Jesús ncüii joo na ninnquii jon na itsinin jon nnon Tyo'ts'on, juu xjen'ñeen nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, squenonhan na m'aan jon. Taxee' jon ndëehan, itso jon:

—¿Nin juu condui nn'an na condui ja?

¹⁹T'ahan 'ndyo jon, jnduehan:

—M'an nn'an na conduehan na 'u' Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an. Ndo' vendyechen nn'an conduehan na 'u' Elías. Ndo' mantyi m'an nn'an na conduehan na 'u' ncüii nque nn'an na ndyu na toxen'chen toninncyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on, na jndë vando' nnda'.

²⁰Ya jo' taxee' Jesús ndëehan, itso jon:

—Ndo' 'o' je', ¿Nin juu condueho' na condui ja?

T'a Pedro, itso jon:

—'U' condui nquii Mesías na sijnda' Tyo'ts'on na jndyo'.

Itsiquindy Jesús ntyja na ngenon jon navi' t'man
(Mt 16:20-28; Mr 8:30-9:1)

²¹ Ndo' jaa' jñ'oon sinin jon ndëehan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nduehan na nnda'.
²² Ndo' mantyi tsontyichen jon ndëehan:

—Ja na condui tsans'a na l'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, mancüi-xjen tsixuan na ngenön jndye nnon navi'. Ee nn'an na conintque ndëë ntyjêëhë nn'an judíos, yo ntyee na conintque ndëehan, yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés, nc'onhan na tyi'cuee' n'onhan ja. Majnda' na nnan'cuee'han ja. Majo' juu xuee na jndë ndye na t'iö, ngüant'ö xcö.

²³ Ndo' tsoñ'en nn'an na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon ndëehan:

—Min'ninchen ts'an na nin'quitsixuan juu ntyja njan, icanhan' na cüjihin ntyja na itsitiu nquii juu, min xe na aa ntscuee'han'hin cha'xjen na ntscuee'han' ja. Ndo' mantyi quindyotsijonhin ntyja na mats'a. ²⁴ Ee minnichen ts'an na incyaahin na quitjon juu min'cya nnon 'nan na ngenon juu ng'e na m'aan juu ntyja njan, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' tsan'ñeen. Majo' minnichen ts'an na int'ue nquii nchu vaa nts'aa cha' ntjo yahin tonnon jon, mave' jnaan' jo' ngitsu ñuaan' juu. ²⁵ Mang'e na nnda', çYuu vaa na itejndeihan' ts'an min xe na aa ninvaa tsonnangue cuaahan' 'naan' juu ee xe na aa nnda' na ntyja ts'on juu, itsityüii' nquiihin, oo itsiquitsu nquiihin? ²⁶ Ndo' minnichen ts'an na m'aan na jnaan' juu ntyja njan ja, yo ntyja 'naan' jñ'oon naya njan, ja na condui ts'an na jnan quiñoon'ndue, nc'ön na ngüejn'an ntyja 'naan' tsan'ñeen. Nts'aahan' na nnda' juu xjen na nndyö nnt'a na ntc'o'xën tsoñ'en yo na condit'maan' ja, ndo' yo na condit'maan' nquii Tyëhö' yo ángeles na ji'ua conduihan. ²⁷ Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', ñ'en minndyeho' na m'anho' ntjoochin xe'cüje tyuaa'ho' ata njnty'ia jndyeeho' juu na itye'ntjon Tyo'ts'on.

Ntyja na siñoonhan' Jesús
(Mt 17:1-8; Mr 9:2-8)

²⁸ Tëca cha' nen xuee na sinin Jesús jñ'oonmin', ndo' tay'oon jon Pedro yo Santiago yo nin'Juan, tëva jon ncüii tyo' yohan na ntsinin jon nnon Tyo'ts'on. ²⁹ Ndo' viochen xjen na itsinin jon nnon Tyo'ts'on, ncüiichen nnon siñoonhan' nnon jon, ndo' s'aaahan' na quichi'tyen ndiaa' jon cha'vijon condui ndui' chon tsuee. ³⁰ Ndo' quitquenho' cüenta, tityincyoo' ve nannon na conan'neinhan yo jon, nquii Moisés yo Elías. ³¹ Joochan sixueehan' xi'jndio na ninvaahan, ndo' jnan'neinhan yo jon ntyja 'naan' navi' na ngenon jon na ngue' jon Jerusalén cha'xjen na jndë sijnda' Tyo'ts'on. ³² Ndo' Pedro yo nn'an na tom'an yohin, jaa' jndyi nchje tsantsjonhan, majo' xjen na tji'han tsantsjon ndëëhin, jnty'iahan na quixuee na tsixuan Jesús ndo' mantyi jnty'iahan ve nannon'ñeen na m'anhan ngiaa' jon. ³³ Juu xjen na jndui' ntcüe' nan'ñeen na m'aan Jesús, itso Pedro nnon jon:

—Nnda' ta, ya jndyi vaa na m'an ntjoochin, cüa, nnan'yá ndye xque'ncüan', cüiihan' cüenta', ncüiichen cüentaa' nquii Moisés ndo' ncüiichenhan' cüentaa' juu Elías.

Nnda' tso jon ng'e ve' sininto jon, ta'nan sitiü jon. ³⁴ Ninvaa na tsinin jon jñ'oonmin', ndo' jndyocue ncüii chincyu na iscu'han'hin. Mioon jndyi tyuehan xjen na tyioo chincyu'ñeen xi'jndiohan. ³⁵ Ndo' quityquii' juu chincyu'ñeen je', tic'uaa jndyee' nquii Tyo'ts'on, itso jon:

—Ndöhin jnda na venchji jndyihin. Quindyeho' jñ'oon na itsinin jon.

³⁶ Jndë na tic'uaa jndyee' Tyo'ts'on, xjen na jnty'ia nnda'han, ninnquii Jesús vi m'aan. Ndo' juu xjen'ñeen min'ncüii nnon ts'an ta'nan jnduehan ntyja 'naan' juu nan'ñeen na jnty'ia ndëehan.

Sin'man Jesús ncüii yus'a chjo
(Mt 17:14-21; Mr 9:14-29)

³⁷ Ndo' tonco ncüiichen xuee ya na jndë jndyocue ntcüe'han juu tyo'ñeen, tëquitjon ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyi joochan. ³⁸ Quii' juu tmaan'ñeen, sixuaa ncüii ts'an, tso juu:

—Nnda' ta, quitsa' vi naya'ñeen na quindyia' chjo nin 'nan iquenon yus'a chjo jnda, majuuñ'en juu na tuihin. ³⁹Ndo' ncüii yutyia na nay'oonhin, ndo' xjen na itsijaa'han' cjo' juu, its'aahan' na jnde' itsixuaa juu. Coquenhin ndo' condui' chon' 'ndyo juu. Yo nc'ua jndyi i'ndyihan'hin ndo' itsintycüiihan' najnde' juu. ⁴⁰Ndo' nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yo 'u', jndë s'aa ty'oohan na quitji'han juu yutyiava', majo' tajndëë nt'ahan.

⁴¹T'a Jesús, tso jon ndëë nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon:

—O' nn'an na tyi'canyja n'onho' min tyi'xoncüe na conan'tiuho'. ¿Tsa'nnda' xjen vio na jndë jöm'an yo 'o' na matsiquii ts'ön 'nan na cont'aho'?

Ndo' tso jon nmon tye lu chjo'ñeen:

—Quindyoyon' lu jnda'hö' ndöhin.

⁴²Ndo' juu xjen na ndyotsindyoo'hin, isquioo yutyia'ñeenhin, ndo' jnde' coquenhin, majo' sityia' Jesús juu yutyia'ñeen. Sin'man jonhin ndo' tyincyaa jonhin nt'ö tye juu. ⁴³Ndo' tsoñ'en nn'an na jnty'ia na nnda', vacue t'oon n'onhan ntyja 'naan' na t'man najnde' na condui nquii Tyo'ts'on.

Ndo' viochen xjen na tsoñ'en nn'an tovavee' ngiohan ntyja 'naan' 'nan na tots'aa jon, sinin jon ndëë joo nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon:

Itsiquindy nnda' Jesús ntyja 'naan' na nnan'cuee' nn'anhin

(Mt 17:22-23; Mr 9:30-32)

⁴⁴—Ya ya quitquenho' cüenta jñ'oon na matsjö ndëëho'. Ja na condui tsans'a na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na cö'xën tsoñ'en nn'an, nninncyaa ts'an cüenta ja nduee nn'an.

⁴⁵Majo' tataa' n'onhan nchu vaa itsiquindy jñ'oonva' ng'e iscu' Tyo'ts'on na ncüaa' n'onhinhan'. Ndo' mantyi ncyaaahan na nta'xee'ntyichenhan nnon jon nchu vaa itsiquindyihan'.

¿Nin juu na njonntyichen condui'?

(Mt 18:1-5; Mr 9:33-37)

⁴⁶Xjen'ñeen joo nn'an na ncho've, tonan'jndyehan jndyuehan nin ncüii nquehan njonntyichen ndui' quii' nt'an ntyjehan. ⁴⁷Ng'e na nchjii Jesús na nnda' vaa na tondyii' n'onhan, jo' ty'oon jon ncüii yuchjo, s'aa jon na cüentyjee' juu na tongiaa' jon. ⁴⁸Jndë jo' tso jon ndëëhan:

—Yuchjova, min na chjohan ngioho', majo' chuhan' na cüineinho'hin, ng'e na conan't'-maan'ho' ja. Ee xe na aa njon ncüii yuchjo ngioho' cha'na juu, ya jo' itsi'manhan' na ja neinho'. Ndo' xe neinho' ja, ya jo' mantyi neinho' nquii Tyo'ts'on na t'ua jon ts'ian nnön na jndyö. Minninchen ncüii 'o' na iju'cjhin quii' nt'anho', ndo' min tyi'quitsijñ'oon' juu na ntsiquinjon nquihin, juu tsan'ñeen t'man conduihin najjon na ico'xen Tyo'ts'on.

Nn'an na tyi'quinan'vehan nacjö, conduihan nn'an na m'anhän ntyja njan

(Mr 9:38-40)

⁴⁹Ndo' t'a Juan, tso jon nnon Jesús:

—Nnda' ta, jnty'ia' ncüii ts'an na yo xue' icüji' juu yotyia quii' n'on nn'an. Ndo' jndüé nnon juu na tavints'aa juu na nnda' ng'e tyi'cay'oon juu jñ'oon yo jaa.

⁵⁰Majo' tso Jesús nnon tsan'ñeen:

—Tyi'ndueho' na tants'aa juu na nnda', ng'e ts'an na tyi'tsuehin nacjö', itsijonhin ntyja 'nan'.

Itsityia' Jesús Santiago yo nin'Juan

⁵¹Ya na jndë tindyo na ngüentyja xjen na ngava ntcüe' Jesús quiñoon'ndue, ya jo' ninncüii ntyjii jon na vja jon Jerusalén. ⁵²Jo' jñon jndyee jon vendye nn'an na c'ohan ncüii tsjoon chjo na m'an nn'an Samaritanos na nnan'jnda'han na ngeue' jon tsjoonhan.

⁵³Majo' joo nn'an tsjoon'ñeen tyi'quint'ue n'onhan na ntjo jon jo' ng'e taa' n'onhan na vja jon Jerusalén. ⁵⁴Majo' juu Santiago yo nin'Juan na conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, ya na jnty'iahan na nnda' jnt'a nn'an samaritanos'ñeen, jnduehan:

—Nnda' ta, ¿Aa ngüangue' na nnt'á cha'na s'aa nquii Elías? ¿Na ngítan chon na nmanhan' quiñoon'ndue na quioohan' cjo nanmin' na ntscohan'hin?

⁵⁵ Majo' tequen Jesús, t'man jon ndëëhan, tso jon ndëëhan:

—'O' min ndicüaa' n'onho' nin ncüii nnon na nan'xuanho'. ⁵⁶ Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'x'en tsoñ'en nn'an, chito jndyö na ncüji' na cotando' nn'an. Ja jndyö na ntsin'man ñuaanhin.

Ya jo' ty'entyichenhan na ntsquehan ncüiichen tsjoon chjo.

Nn'an na nin'quinan'jonhan ntyja 'naan' Jesús

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Viochen xjen na co'ohan nato, tso ncüii ts'an nnon Jesús:

—Ta, ncjö yo 'u', minyuuchen na vja'.

⁵⁸ Ndo' t'a Jesús 'ndyo juu, itso jon:

—Ndyondye min ndue' na coto' o', ndo' quintsahin' min ntycyaa o', majo' ja na condui ts'an na njan quiñoon'ndue, min yuu na ngüajndyëë, tyi'jnda'.

⁵⁹ Ndo' tso Jesús nnon ncüiichen ts'an:

—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.

Majo' t'a tsan'ñeen 'ndyo jon, tso juu:

—Nnda' ta, ncy'a' chjo jñ'oon na ndix'ëntyëchën tyëhö', ndo' ya na jndë ty'iu jahin, ya jo' yuu' je', ntsijon ja yo jñ'oon na mancya'.

⁶⁰ Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu, tso jon:

—M'aan nn'an na itsijonhan'hin cha'vijon nt'oohan. Quity'iu nquehan ntyjehan. Majo' 'u' cja' ncy'a' jñ'oon ndëë nn'an na quita'nguee'han na ntye'ntjon Tyo'ts'onhan.

⁶¹ Ndo' tso ncüiichen ts'an nnon jon:

—Ta, ntsijon ja yo jñ'oon na mancya' ndo' yo ts'ian na matsa', majo' ncy'a' chjo jñ'oon na jöcüan jndyëë nn'an v'a, jndë jo' yuu' ncjö yo 'u'.

⁶² T'a Jesús 'ndyo juu, itso jon:

—Minninchen ts'an na ita' juu na vjatsijonhin ntyja njan ndo' ninnquii'chen ñjon ts'on juu najon na jndë jnty'ii juu, itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon ts'an na it'uii larao na itsituu juu tyuaa, ndo' ninnquii'chen vequen juu toxen' juu. Je'cüijnt'uehin quityquii' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan.

10

I'ua Jesús ts'ian ndëë nn'an na ndyenn'an ncho'nqui vantjo' ve

¹ Jndë na tenon nan'min', tjintyichen Jesús ncüiichen vi ndyenn'an ncho'nqui vantjo' ve nn'an. Ndo' t'ua jon ts'ian ndëëhan na ve vehan nc'o jndyeehan ncüii cüii tsjoon yo ncüii cüii joo najon na ndëcy'a ncja nquii jon.

² Vitjachen na nndui' nan'ñeen na ty'ehan, itso jon ndëëhan:

—Jndye nn'an m'an na tacondyehan jñ'oon naya. Itsijonhan'hin cha'vijon ntjon na jndë tman. Majo' nn'an na cotantjon na ntyjehan juuhan', min'chjo tyi'jndyehan. Ve' ng'e jo', quitanho' nnon Tyo'ts'on na nquii jon 'naan' jon joo ntjon'ñeen, na quijñonntyichen jon nn'an na cotantjon na ntejdeihinho' na ntji' jndyoyuho' jñ'oon naya njan ndëë nan'ñeen. ³ Ndo' tsontyichen jon ndëëhan: Cüa, c'oho' najon na jndë tsjö ndëëho'. Quitquenho' cüenta, 'o' na conduiho' na ya nn'anho', ma'ua ts'ian ndëëho' na nc'onho' quii' nt'an nn'an natyia nn'anhan. Itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na m'an quinman quii' nt'an lobo. ⁴ Tyi'ntsay'onho' che na ñjon xoquitu', min chetsja', min ntcoon. Ndo' chito jndye jndyi jñ'oon na nnan'neinho' yo nn'an na ntjonho' nato. ⁵ Ndo' minninchen v'aa najon na ntsqueho', ncy'a jndyeeho' ts'on joo nn'an m'an juu v'aa'ñeen. Quindueho' ndëëhan: "O' ntyjë na m'anho' v'aavahin, ncy'a Tyo'ts'on na tajñ'man ts'onho' na tonnon jon." ⁶ Ndo' joo nn'an na m'an jo', xe nan'xuanhan na ncy'onhan cüenta juu naya na tajñ'man ts'onhin, ya jo' nndui cha'xjen na cotanho'. Majo' xe na aa tyi'quinan'xuanhan na ncy'onhan cüenta juu nay'ñeen, tyi'xe'quintjohan' yohan. ⁷ Ndo' minninchen v'aa na ntsqueho', jo' quintjoho'. Ndo' min'cy'a ro 'nan na nminncyahan na ntcüa'ho', jo' cüa'ho' ndo' cüeho'han'. Ee chuhan' na nnda'ho' 'nan na icanhan' 'o' ntyja 'naan' na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on, cha'xjen juu tsan na ivantjon tsixuan juu na ncy'oon juu cüenta 'nan na

ivantjon juu. ⁸Min'cya ro tsjoon na ntsqueho' ndo' ncy'on nan'ñeen cüentaho', cüa'ho' minnichen 'nan na nnincyahan ndëëho'. ⁹Ndo' quinan'n'manho' nn'anv'i na m'an jo' ndo' quindueho' ndëë nn'an tsjoon'ñeen: 'O' ntyjê, jndê tentyja xjen na nninncyaho' na ntco'xen Tyo'ts'on 'o' nchu vaa na cotsam'anho'. ¹⁰Majo' xe na aa ntsqueho' ncüii tsjoon ndo' min tyi'cy'on nan'ñeen cüentaho', quindui' ntcüe'ho' nata tsjoonhan na quitji' jndyoyuho' nacjohan. ¹¹Quindueho' ndëë nan'ñeen: Juu ts'ojndê tsjoonho' na chuu' ng'é, conan'cyáhan'. Cont'á na nnda' cha' cüaa' n'onho' na tyi'nin'cy'onho' cüenta juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' quitquenho' cüenta na jndê tentyja xjen na ninncyaho' na ntco'xen jon 'o' ntyja na cotsam'anho'. ¹²Jñ'oon na mayuu' na matsjô ndëëho', ya na ngüentyja xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na jndê jnan'tjahan nnon jon, vi'ntyichen ntquenon nn'an na tyi'cy'onhan cüenta 'o', chintyi juu navi' na tqenenon joo nn'an tsjoon Sodoma.

Vi' ntquenon nn'an njoon na tyi'nin'quinan'quindëhan
(Mt 11:20-24)

¹³“O' nn'an tsjoon Corazín, vi' jndyi ntquenonho'. Mantyi 'o' nn'an tsjoon Betsaida, vi' jndyi ntquenonho'. Ee nque nn'an tsjoon Tiro yo Sidón, xe na aa si'man ndëëhan nchu vaa najndei na condui ja cha'xjen na jndê si'man ndëë nqueho', ya jo' cje ro jndê ntcüe' n'onhan jnanhan. Ee joo nan'ñeen, cha' tsi'manhan' na contcüe' n'onhan jnanhan tonnon Tyo'ts'on, tcüehan ndiaatsja' ndo' tyiohan tsjaa' nquenhan. ¹⁴Mang'e jo', juu xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan, jantychen nt'uivivi'han' 'o', chichen nque nn'an Tiro yo Sidón'ñeen. ¹⁵Ndo' mantyi 'o' nn'an tsjoon Capernaum, ¿Aa ng'e jndye ts'ian t'man na tots'a tyquii' nt'anho', jo' cotji'ho' cüenta na ntsqueho' quiñoon'ndue? Jñ'oon na mayuu', ncju' Tyo'ts'on 'o' najjon na m'an nt'oo. Mana ngitsuñ'en tsjoonho'.”

¹⁶Ndo' itsontychen jon ndëë nan'ñeen na t'ua jon ts'ian ndëëhan: “Minnichen ts'an na indyii jñ'oon na coninncyaho', jñ'oon njan indyii juu, ndo' juu ts'an na vennoon' juu jñ'oon na concyaho', mantyi ivenoon' tsan'ñeen ja, ndo' nquii ts'an na ivenoon' juu ja, mantyi ivenoon' juu nquii jon na t'ua ts'ian nnön na jndyö.”

Sque ntcüe' ndyenn'an ncho'nqui vantjo' ve nan'ñeen

¹⁷Joo ndyenn'an ncho'nqui vantjo' ve nan'ñeen na t'ua Jesús ts'ian ndëëhan, sque ntcüe'han na m'aan jon na nein jndyihan. Jnduehan:

—Nnda' ta, xjen na cotji' xue' na cotoxén yotyia na quindui'han quii' n'on nn'an, cota'nguee'han.

¹⁸Majo' t'a jon, tso jon ndëëhan:

—Jnty'ia na jnan Satanás quiñoon'ndue na tyioohin cha'vijon chon tsuee na jndê tyuui' juu najndei na tsixuan juu. ¹⁹Quitquenho' cüenta, ja jndê tyincyaa na conan'xuanho' juu najndei na condui ja na c'oonhan' yoho'. Mats'a na nnda' cha' min na ndyueho' quindui, min quintjô, majo' min'chjo tantjonho'. Ndo' nnanho' yo tsoñ'en najndei na tsixuan juu Satanás na m'aan juu nacjoho'. ²⁰Majo' min na nnda', tyi'nc'onho' na neinho' ve' ntyja na cotjue'cje yotyia ndëëho'. 'O' c'onho' na neinho' ng'e quiñoon'ndue, jo' na jndê jndui nqueho'.

Itsi'manhan' na neiin' Jesús
(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹Majuu xjen'ñeen, tyincyaa Espiritu Santo na neiin' ts'on Jesús. Tye' na itsinin jon nnon Tyo'ts'on, tso jon:

—Tye'hê, matsit'man' ja 'u' na condui 'u' na maco'xen' quiñoon'ndue yo tsonnangue. Ee joo jñ'oonmin', 'u' jndê ty'iu'han' ndëë nn'an na cotji' nquehan cüenta na jnda' jndyi nquenhan yo nn'an na jen t'man covaa' n'onhan ngiohan. Majo' nque nn'an na nty'iachen, jndê si'man'han' ndëëhan. Ncya ya 'u' Tye' na nnda' vaa na tèvee' nchji'.

²²Sininntyichen Jesús ndëë nn'an, tso jon: “Nquii tyëhó' Tyo'ts'on, tsoñ'en jndê tyincyaa jon nt'ö. Ndo' tanin ts'an na ivaa' ts'on nchu tsixuan na condui ja jnda jon, xia'ntyi nquii jon ntyjii. Min tanin ts'an na ivaa' ts'on nchu vaa condui nquii Tyëhó', xia'ntyi ncö na

condui ja jnda jon ntyjihan', ndo' mantyi minninchen ts'an na nt'ue ts'ön na ncüaa' ts'on nchu vaa na tsixuan jon."

²³ Xjen na tom'aan Jesús yo nn'an na conan'jonhan yo jñ'oon na toninncyaa jon na ninnquehin, tso jon ndëehan: "Itiyio Tyo'ts'on jn'aan 'o' na m'anho' yo ja na cojnty'ia ndëeho' ts'ian na mats'a. ²⁴ Quindyeho' na matsjö, jndye nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen yo nin'nn'an na t'man tonduihan na totoxenhan, joo nan'ñeen tontyja jndyi n'onhan na nin'quijnty'ia ndëehan joo 'nan na cojnty'iaho' naneihin, ndo' na nin'quindy jndyihan joo jñ'oon na condyeho', majo' ta'nan jnty'ia ndëehan ts'ian na mats'a min tana jndyehan jñ'oon na mancya."

Jñ'oon ntyja 'naan' ts'an ndyuua Samaria na tyi'quitsiquindy nquii'han'

²⁵ Ya jo' ncüii ts'an na tsi'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés, tyjee' juu na m'aan Jesús. Ve' nt'ue juu nchu vaa ngitso Jesús cha' quityii'han' ng'eehan'hin. Taxee' juu nnon jon:

—Nnda' ta, ¿Nin 'nan chuhan' na quits'a cha' ntsixuan na tyi'quintycüii na vando' ñuan njan?

²⁶ T'a Jesús 'ndyo juu:

—Juu jñ'oon na tqen Moisés, ¿nchu vaa itsiquindyihan'? ¿Nchu vaa na itsi'manhan' ya na matsijnan'han'?

²⁷ T'a tsan'ñeen, itso jon:

—Jñ'oon'ñeen, ndö vaa itsiquindyihan': Cüivenchji' nquii Tyo'ts'on na conduihin na ico'xen jon 'u' yo na xoncüee' tson', ndo' yo ninvaa ñuan 'nan' yo ninvaa na condëe matsa', ndo' yo ninvaa na jnda' xquen'. Ndo' mantyi itsiquindyichenhan': Cüivenchji' minninchen ts'an cha'xjen na vi'ntyjii nquii 'u'.

²⁸ Tso Jesús nnon juu:

—Jndyoyu jñ'oon na tsu'. Jñ'oonmin' quitsiquindë'han', ya jo' ntsixuan na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'nan'.

²⁹ Majo' juu tsan'ñeen, nin'cüji' ya nquihin, taxee'ntyti juu nnon Jesús:

—Ndo' ¿Nin juu ts'an na icanhan' na cüivenchji jahin cha'xjen na vi'ntyjii nquii ja?

³⁰ T'a Jesús, itso jon:

—Tom'aan ncüii ts'an. Nnan juu Jerusalén na vacue juu tsoon Jericó, ndo' tjonhin nannty'uee. Tji' nan'ñeen 'naan' juu, ndo' jnan'quee'hanhin, jnty'ehanhin na vave' juu.

³¹ Ndo' sijnhan' na ncüii tyee 'naan mn'an judíos vacue jon juu nato'ñeen. Majo' ya na ntjii jon juu tsan'ñeen, ve' tancyaa jon ntyee', na tanon jon jo'. ³² Ndo' ncüiichen ncüii ts'an na tuihin tsjan Leví, manin' cüajon s'aa juu. Xjen na tuee' juu najon na vaquityen tsan'ñeen, ve' tencyaa juu ntyee' na tenon juu jo'. ³³ Majo' ncüii ts'an ndyuua Samaria na mantyi vja juu nato'ñeen, tatsindyoo'hin. Ndo' ya na jndyiaa' juu tsan'ñeen, tyioo na ndyia' jndyi juu nchjii jon. ³⁴ Tantyjaa'cya juu nnon tsan'ñeen. S'aa juu nasihin, tyioo juu nchen' yo vinon nquii najon na jnan'quee' nannty'uee'ñeenhin. Jndë jo' sityen juu ndiaa jo'. Ndë jo' juu quioo' na quintyo juu, tyioo juu tsan'ñeen nacjoo' o'. Tay'oon juuhin v'aa najon na cotsque ya nn'an. Jo' tixee' juuhin. ³⁵ Ndo' ncüiichen xuee vi jndë mavja juu na tonnonchen, tyincyaa juu ve s'on denarios nnon nquii ts'an na vaa' v'aa'ñeen. Tso jon nnon tsan'ñeen: "QuitiXee' ya' tsanvahin ndo' xe na aa vaa na ntsiquitsu'ntyichen' na matixe'hin, ya na ncüenön ntcü'ë, ya jo' ndyionhan'."

Ndö' jñ'oon sinin Jesús na tyi'quitsi'man nquii'han'. ³⁶ Ndo' taxee' jon nnon juu tsan'ñeen, tsan na tsi'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqen Moisés:

—Joo ndye nan'ñeen, ¿Nchu vaa na macüji' cuenta? ¿Nin ncüii joohan na si'man juu na conduihin ntyje juu tsan na tjon natë'?

³⁷ T'a tsan'ñeen, tso juu:

—Juu tsan na t'oon na ndyia' ro nchjii juu yo nquii tsan na tjon natë'.

Ndo' tso Jesús nnon juu:

—Mantyi 'u', cja' ndo' majuumtyihan' quitsa'.

Tja Jesús na m'aan Marta yo María

³⁸ Vi jndë sinin Jesús jñ'oonmin!, tjantyichen jon yo nn'an na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon. Squehan ncüii tsjoon chjo yuu jon na m'aan ncüii tsanscu na jndy Marta. Sintjoo' juu jon vaa' juu. ³⁹ Ndo' m'aan tyje juu na jndy María. Juu tsanscu'ñeen tovaquityen juu ngiaa' Jesús na indyii juu jñ'oon na itsinin jon. ⁴⁰ Majo' Marta tavijndeí juu yo ts'ian. Jo' tatsindyoo'hin nnon Jesús, tso juu:

—Nnda' ta, ¿Aa mandyia' na i'ndyii tyjöhö' ja na ninncö matsijñ'ón'? Quitsu' nnon juu na quitejndeí juu ja.

⁴¹ T'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:

—U' ntyjë Marta, 'u' jndye jñ'oontiu m'an' na itsiquijñ'eenhan' 'u'. ⁴² Majo' ninncüii vaa na icanhan' na quits'aa ts'an. Juu María jndë tjii juu naya'ñeen na njonntyichen tsixuanhan'. Ndo' min tyi'xe'quityjë naya 'naan' juu.

11

Itsi'man Jesús nchu vaa na nnan'nén nnon Tyo'ts'on
(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Ncüii jon tom'aan Jesús ncüii joo na itsinin jon nnon Tyo'ts'on. Ndo' vi na jndë sinin jon, ncüii nque nan'ñeen na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso juu nnon jon:

—Ta, quitsi'man' ndë nchu vaa nnan'nén nnon Tyo'ts'on, cha'xjen nquii Juan tots'i'man jon ndëë nn'an na totsai'on yo jñ'oon na toninncyaa jon.

² T'a Jesús, tso jon ndëëhan:

—Xjen na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, quindueho':

'U' Tyé na m'an' quiñoon'ndue, quits'aahan' na ji'ua condui xue'.

Quitsa' na majndyentyichen nn'an ncyahan na ntco'xen'han ntyja na cotsam'adhan.

³ Ncyá' 'nan na ntcü'á tyi'cüii xuee yu.

⁴ Ndo' quitsi'man tson' jnan na nan'xuán ee mantyi conan't'man n'ón tsoñ'en nn'an na conan'tjahn ndë.

Ndo' xjen na nin'quityii' yutyia ng'ee juu já, quitsiquindya' já na nt'u' quityquii'han'.

⁵ Mantyi itso Jesús ndëëhan:

—Cüa, nduë xe ncüiiho' m'aan ncüii ts'an na ya jñ'oon juu yo 'u', ndo' xoncüe tsjon ncja' na m'aan juu na ntsu' nnon juu: “Nnda' ntyjë, quite'jndeí' chjo vi ndye tan' tyoo' ja. ⁶ Ng'e ncüii ts'an na ya jñ'oonhin yo ja jndë tyjee'non juu v'a na ve' ivenon ya juu. Ndo' ja ta'n'an 'nan cuaa na nninncyaa na ntcüa' juu.” ⁷ Xe na aa nnda' vaa jñ'oon na ntsu' nnon tsan'ñeen na m'aan juu quii' vaa' juu, tyi'jndyaa' ntsincüe' juu jñ'oon nnon' na ngitso juu: “Tyi'nin'quinaquintyja ja, ee jndë iscu'tyën 'ndyo v'a. Jndë mava cjoo' jndu ndo' jndë conda ntsinda. Jo' je'quindëë na ntejndeí 'nan na macan'.” ⁸ Ndo' tsontyichen Jesús:

—Quindyeho' ntsjõ ndëëho', min xe'quinanquintyja juu na ntejndeí juu 'u' ng'e na ya jñ'oonhin yo 'u', majo' ng'e na tqen ya 'u' na macan'han', jo' na nnanquintyja juu na nninncyaa juu tsoñ'en 'nan na icanhan' 'u'. ⁹ Ndo' ng'e na nnda' vaa, ndö vaa 'nan na matsjõ ndëëho': Quitanho' nnon Tyo'ts'on, ndo' nninncyaa jon na ncy'onho' cüentahan'. Yo mancha'chen n'onho' quiñnt'ueho' na tonnon jon, ndo' ndijnda'han'. Mave' na qui'manho', ya jo' mnaan cha'vijon ncüii 'ndyo v'aa tondëëho'. ¹⁰ Ee minnichen ts'an na ican juu nnon Tyo'ts'on, ncy'oon juu cüentahan'. Ndo' nin juu na vaa na nt'ue, minnchuchen nninjnda'han'. Ndo' nin juu na itsic'uaa 'ndyov'aa, mancüii'xjen nnaanhan'.

¹¹ “Nin ncüiiho' na m'aan jnda juu ndo' xe na aa ntcán juu quitscaa nnon' na ninjndo' juu, ¿Aa nninncyaa' ve' quitsu nnon juu? ¹² Oo xe na aa ntcán juu tsi'quitsjon nnon' na ntquii juu, ¿Aa nninncyaa' ve' quitsjõ nnon juu? 'O' min tyi'xe'quint'aho' na nnda'. ¹³ Min na na tyia m'an conduiho', majo' covaa' ya n'onho' na nninncyaho' 'nan na ya ndëë ndaho'. Majndeichen nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue, nninncyaa jon Espíritu Santo quii' n'onho' xjen na cotanho' nnon jon.

Condue nn'an na itsixuan Jesús yutyia tqe Beelzebú (Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Ncúii jon tji' Jesús ncúii yutyia quii' ts'on ts'an na ndiquitsinin. Ndo' vi na jndë jndui' juu yutyia'ñeen, tco' ya nnda'han' tsan'ñeen, ya sinin juu. Ndo' joo nn'an na jndye jndyi'hin, tèvee' jndyi ngiohan na nnda' vaa 'nan na s'aa Jesús. ¹⁵ Majo' vendyehan jnduehan:

“Tsanva', ve' yo ntyja 'naan' juu najndeí na tsixuan Beelzebú, nquii yutyia tqe, jo' na condëë icüji' juu yotyia quii' n'on nn'an.”

¹⁶ Majo' ñ'en minndyechen nan'ñeen na jnan'jnda'han ncúii jñ'oon na ntyja 'naan'han' ntyja n'onhan na ntsitjahin. Tanhan na quits'aa jon ncúii jn'aan cha' quitsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on incyaa najndeí na condui jon. ¹⁷ Majo' ntyjii Jesús nchu vaa na ndyii' n'onhan, jo' tso jon ndëehan:

“Xe m'aan ncúii gobiernon na cot'on nn'an ndyuua najion na ico'xen jon, jñ'oon na mayuu' ndyuii' ntyja na ico'xen jon. Taxe'quindëë na ntjontyichenhin. Ndo' majo'ntyi ntyja 'naan' nn'an ncúii v'aa, xe tyi'tjon' conan'neinhan yo ntyjehin, conan'tyuii' nquehan. ¹⁸ Ndo' majo'ntyi ntyja 'naan' juu Satanás. Xe na aa ic'on nquii juu ntyje yotyia juu quii' n'on nn'an, ya jo' ¿Nchu nts'aa juu na ntjontyichenhin ntyja na iquen juu xjen 'naan' juu quii' n'on nn'an? Nnda' vaa matsjö ng'e condueho' na ja ve' yo ntyja 'naan' najndeí na itsixuan juu Beelzebú, jo' na macüji' yotyia quii' n'on nn'an. ¹⁹ Majo' xe na aa mayuu' na ntyja 'naan' najndeí na tsixuan juu Beelzebú, jo' na macüji' yotyia quii' n'on nn'an, ya jo' itsiquindyihan' na mantyi nque ntyjeho' cotji'han yotyia'ñeen quii' n'on nn'an yo maninjuu najndeí na tsixuan juu. Majo' ng'e na tyi'yuu' na nnda' vaa ntyja 'naan' ntyjeho', jo' ntyja na nnda' cont'a nquehin icüji' jndyoyuhan' na cochue n'onho' na cotji'ho' cüenta. ²⁰ Ng'e na macüji' ja yotyia quii' n'on nn'an yo najndeí na condui nquii Tyo'ts'on, jo' itsi'manhan' na juu na ico'xen jon nn'an ntyja na cotsam'anhan, jndë tyjee'han' quii' nt'anho'.

²¹ “Juu Satanás, itsijonhan'hin cha'vijon ncúii ts'an na vaa najndeí, majo' ja condui ts'an na t'manntyichen najndeí. Mangioho' ncúii ts'an na min nt'ö ts'ian tyia' 'naan', vaa najndeí na tsixuan juu. Ya jndyi iquen juu cüenta vaa' juu. Ta'nhan ngenon 'naan' juu na min. ²² Majo' xjen na aa ncüjee' ncüiichen ts'an na jndeityichen, chichen nquii juu, ya jo' xe'quindëë nts'a juu yo tsan'ñeen. Tsoñ'en nt'ö ts'ian na itsiqui ts'on juu, ncüji' tsan'ñeehan' ndo' 'naan' juu nninncyaa jonhan' ndëë nn'an na conan'jon jñ'oon yohin.

²³ “Nin juu na tyi'c'oon ntyja njan, m'aan tsan'ñeen najö, ndo' nin juu na tyi'quitsitjon nn'an yo ja, itsintcüe' juu nn'an na tyi'canta'ya n'onhan ja.

*Na co'o ntcüe' yotyia quityquii' ts'on ts'an
(Mt 12:43-45)*

²⁴ “Ncúii cüii yutyia, xjen na jndë tji'han'hin quii' ts'on ts'an, ve' inannonto juu ndyuua na ta'nhan ndaa, int'ue juu yuu jon ngüajndyee juu. Ndo' ng'e ta'nhan ntjii juu, itso juu: Jö ntcü'ë quii' ts'on juu ts'an najion na jnt'ui. ²⁵ Majo' ya na nguee' ntcüe' juu jo', ntjii juu quii' ts'on tsan'ñeen cha'vijon ncúii v'aa na jndë ta ndo' tijnda' yahan'. ²⁶ Ndo' na nnda', ncja juu na ndyochu juu mañoon ntyque' yotyia na vi'ntyichen, chichen juu. Jo' nc'oque'han' quityquii' ts'on tsan'ñeen ndo' nc'onhan jo'. Ndo' mats'iañ'en jen vaantyichen na ntquenon tsan'ñeen, chito na toquenon jndyee juu.”

'Nan na nninncyaa'han' na mayuu' na neiin' ts'an

²⁷ Xjen na itsinin Jesús jñ'oonmin', ncúii tsanscu na m'aan quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, sue juu jndyee', tso juu nnon Jesús:

—Incyaa Tyo'ts'on na neiin' juu ts'an na singui 'u' ndo na siquitei' jon 'u'.

²⁸ Majo' t'a Jesús 'ndyo tsanscu'ñeen, itso jon:

—Juu jñ'oon na tsu', min na mayuu'han', majo' joo nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' cota'nguee'hinhan', conduihan nn'an na neiinntyichen.

*Nn'an na tyia nn'anhin cotanhin na ndui ncúii jn'aan
(Mt 12:38-42; Mr 8:12)*

²⁹ Ya na jndë tijndye nn'an tēncüii xi'jndio ngiaa' Jesús, ta' jon sinin jon jñ'oon ntyja 'naan' jon, itso jon:

—Nn'an na m'an neinhin, tyia jndyi nn'anhin. Jo' na je'ncy na njnty'iahan jn'aan na cotanhan. Xia'ntyi juu jn'aan na totsixuan Jonás, jo' na nninncyaa Tyo'ts'on na njnty'iahan. ³⁰ Ee nquii Jonás'ñeen, totsixuan jon jn'aan ndëë nn'an tsjoon Nínive ng'e xuee na jndë ndye na tio quitscaa t'manhin, jo' sin'man Tyo'ts'onhin. Mannda' vaa itsijonhan' ja na condui tsans'a na i'ua jon ts'ian nn'ön na coxēn tsoñ'en nn'an, ntsixuan ja jn'aan ndëë nn'an na m'an naneinhin. ³¹ Nque nn'an na m'an nanein, ya na ngüentyja xjen na ntco'xen Tyo'ts'onhan ntyja 'naan' jnanhan, juu tsanscu na tocoxen jon nn'an ndyuua tontyja na condui' ncjuu tsonjn'aan, ntcüi nnda' jon, ndo' mantyi joo nn'an na m'an nanein na ngovjehan, ntcüi nnda'han juu xjen'ñeen. Ndo' juu tsanscu'ñeen nmts'aa jon jnan nn'an na m'an nanein, ee min na tycya jndyi ndyuua na jnan jon, majo' nin'quindyii jon jñ'oon na sinin Salomón yo na jnda' xquen jon. Ndo' quitquenho' cüenta, ja na jndë tyjë quii'tyquii' nt'anho', t'manntychen condui ja, chichen nquii Salomón. Majo' min tyi'nin'quindyeho' jñ'oon na mancyaa. ³² Ndo' mantyi juu xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan, nque nn'an tsjoon Nínive ntcüi nnda'han. Ndo' nnt'ahan jnan joo nn'an na m'an nanein. Ee juu xjen na toninncyaa Jonás jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an juu tsjoon'ñeen, ntcüe' n'onhan. Ndo' quitquenho' cüenta, ja na jndë tyjë quii' nt'anho', t'manntychen condui ja, chichen juu Jonás. Majo' 'o' min tyi'nin'quintcüe' n'onho' na condyeho' jñ'oon na mancyaa.”

Tēnnon ts'an conduihan' cha'vijon chon lámpara

(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ Ndo' tsochen Jesús: “Jñ'oon na mancyaa itsijonhan juuhan' cha'vijon lámpara na itsixueehan' chon tyquii v'aa. Majo' ta'nán ts'an na ntscü'a chon lámpara, ndo' vi jndë jo' ntyii' juuhan' najjon na nty'iuu' oo nacjee' ncüii istjö. Mancüiixjen ndye ntsintyja ts'anhan' cha' ntsixueehan' ndëë nn'an na cotsaque' quii' v'aa. ³⁴ Juu jñ'oon na mayuu' conduihan' cha'vijon chon lámpara, ee incyaahan' naxuee quii' tson'. Xe na aa mavaa' tson' jñ'oon na mayuu', itsijonhan' 'u' cha'vijon ts'an na ya tēnnon na quindë ya na tyincyoo' juu. Majo' xe na aa tyi'nin'cyon' cüenta jñ'oon na mayuu', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon ts'an na vi' tēnnon na ninvaañ'enhin m'aan juu najaan. ³⁵ Jo' quen' cüenta je' na mandyi' jñ'oon na mayuu', tyi'ntsa' na cha'vijon na nchjan' na nc'oon' tson' na tayuu jnt'uehan'. ³⁶ Xe na aa quityquii' tson' jndë too'chen jñ'oon na mayuu' na tyi'cocüji 'u' ntyja 'naan'han', ya jo' ninvaa quii' tson' nts'aahan' na itsixueehan' cha'na itsixuee ncüii chon lámpara ndëë nn'an.”

Itsityia' Jesús nn'an tmaan' fariseos

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 20:45-47)

³⁷ Vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin', ncüii ts'an na conduihin ntyja 'naan' tmaan' fariseos, t'man juuhin na cja jon vaa' juu, chi ntcüa' jon yohin. Ndo' jo' tja jon, taquee' jon vaa' tsan'ñeen, tyeücüendyuuaahan mesa. ³⁸ Majo' juu fariseo'ñeen xjen na tqen jon cüenta na tyi'quitsijñ'oon' Jesús costumbre na mman jon nt'ö jon cha'xjen na cont'a nan'ñeen vitjachen na ntcüa'han, tatēvee' ts'on juu. ³⁹ Ndo' tso ta Jesús nnon juu:

—'O' nn'an na conduiho' tmaan' fariseos, itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon ts'an na ya itsintju' juu naxen' vaso yo ngio, majo' quityquii'han' ninvaa ji min jndyi. Mannda' vaa na itsijonhan'ho'. Ee tyquii' n'onho' too'chenhan' yo 'nan tyia, cha'nan na conty'ueeho' 'nan nn'an yo tsoñ'en nnon natyia na cont'aho'. ⁴⁰ 'O' nan' nquenho'. Mangioho' na nquii Tyo'ts'on sijnda' jon ninvaa nacjoo' ts'an. Ng'e na nnda', ¿Aa tyi'covaa' n'onho' na mantyi nquii jon sijnda' jon quii' ts'on ts'an? ⁴¹ Quindyeho' na matsjö, quint'aho' naya nn'an 'nan na min ndueeho', ya jo' ntsi'manhan' na conduiho' na ntju' quii' n'onho'.

⁴² “'O' nn'an tmaan' fariseos, vi' jndyi ntquenonho', min jen conan'quindëho' na coninncyaho' diezmo cüentaa' Tyo'ts'on ata ve' tsojñon tsonjndya yo tsoja yo tsochen nnon tso na cocüa'ho', majo' tonnon nquii jon tacota'nguee'ho' 'nan na chuhan' na

quint'aho' tondëë nn'an, min tyi'vengioho' jon. Nan'min' icanhan' na quinan'quindëho', tsoñ'en 'nanho' na min, min tyi'ntsacüentyjee'ho' na coninncyaho' diezmo cüentaa' Tyo'ts'on.

⁴³“O' nn'an na conduiho' tmaan' fariseos, vi' jndyi ntquenonho' ee joo silla na minntyjee' tyquii' nt'aan'on naijon na covendyuaa nn'an na t'man condui, jo' nin'cüendyuuaaho' cha' ntyja 'naan' jo' ntji' nn'an cüenta na t'man conduiho'. Ndo' mantyi nt'ue jndyi n'onho' na nninncyaa nn'an ts'on 'o' nata cha' quitquen nn'an cüenta na njon jndyi conduiho'.

⁴⁴“Vi' jndyi ntquenonho' ee ve vaa na cont'aho'. Ee ntyja na cotsam'anho', jndye nn'an ivjachuhan' na min'chjo tyi'covaa' n'onhan na tyi'ya cont'ahan. Itsijonhan' 'o' cha'vijon ndi'nt'ua na tavityincyo ee juu xjen na ivenon ts'an ndo' indui juuhan', tyi'quintjii juu na ndyii' 'nan tö'han'.”

⁴⁵Ndo' ncüii ts'an na itsi'man juu nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqwen Moisés, t'a juu, tso juu nnon Jesús:

—Nnda' ta, na mats' jñ'oonva', mantyi itscüejnaan'han' já cha'xjen nque nn'an na conduihan tmaan' fariseos.

⁴⁶Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon tsan'ñeen, tso jon:

—O' na conan'manho' nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqwen Moisés, mantyi vi' jndyi ntquenonho', ee itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na cotyioho' xu nacoj nn'an na cotquenho' jñ'oon na quinan'quindëhinhan'. Ndo' min na ndiquinanhinhan', majo' 'o' min ve' ncüii ndëë ndueeho' tyi'xe'quityi'ho' na ntejdeiho' hin.

⁴⁷“Vi' jndyi ntquenonho' ee nque nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, conan'tycüi'ho' joo ndi'nt'ua 'naanhin cha' quijnty'ia nn'an na njon ngioho' nt'oo'ñeen. Ndo' nque ndochiho' na tom'an ndyu tivio, joohin jnan'cüjehan nan'ñeen. ⁴⁸Ndo' na nnda' cont'aho', cotji' jndyoyuho' na conan'jonho' ntyja 'naan natyia'ñeen na tont'a ndochiho'. Ee joohan jnan'cüjehan nan'ñeen, ndo' 'o' conan'yaho' ndi'nt'ua 'naanhan.

⁴⁹“Ng'e na nnda' vaa, yo juu na m'aan Tyo'ts'on na jnda' xquen jon, itso jon: Njñõn ja nn'an na nninncyahan jñ'oon naya njan ndëë nn'an. Ndo' mantyi njñõn mañoon nn'an na conduihan nn'an na vejndyee ntyja 'naan' ts'ian njan. Ñ'en nan'ñeen na nnan'cüje nn'anhin, ndo' ñ'enhan nty'e nn'anhin. ⁵⁰Mang'e na nnda', nque nn'an na m'an naneinhan, joohan ndyionhan n'eon tsoñ'en nn'an na tonan'cüje ndochihan na toninncyaa nan'ñeen jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Chojnanhan n'eon nan'ñeen xjen na ty'e tsonnangue ata xjen neihin. ⁵¹Juu jñ'oon'ñeen it'uuihan'hin xjen ntyja na tyioo neoon' Abel na iscüee' Cafn juu ata mats'ia na tyioo neoon' nquii Zacarías, tsan na jnan'cúee' nn'an tyquii' nt'an nnontyiu t'man yo ta vats'on t'man. Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nn'an na m'an naneinhan, minnchuchen ndyionñ'ehnan n'eon nan'ñeen.

⁵²“O' nn'an na conan'manho' nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqwen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee juu jñ'oon na ntsiquinaanhan' na ngovaa' n'on nn'an nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon' Tyo'ts'on, 'o' jndë tji' ndya'ho'han'. Nqueho' tyi'cjo' n'onho' na nnan'jonho' ntyja 'naan'han', ndo' joo nn'an na nin'cüaa' n'onhinhan', conan'tycüi'ho' na nnan'jonhan yohan'.

⁵³Jndë na sinin Jesús jñ'oonmin' ndëëhan, ya jo' nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tqwen Moisés yo nn'an tmaan' fariseo'ñeen, ta'hin na tonan'jaa'han cjo' jon. Jndye jñ'oon na ta'xee'han nnon jon. ⁵⁴Ee tojnt'ue nchu ya nt'ahan cha' quityi'han' ng'eehan'hin cha' ndëë nt'uehan jon ntyja 'naan' jñ'oon na sinin jon.

12

Itsi'man Jesús na tyi'nc'õn na ve vaa cont'a

¹Viochen xjen na toninncyaa jon jñ'oonmin', jndye jndyi nn'an tatjonhan, ata totsakiñjonhan ntyjehan na tyen m'anhin. Ndo' ta' jon na itsinin jon ndëë nn'an na totsajonhan jñ'oon yohin. Itso jon:

—Quint'aho' cüenta yo jñ'oon na conan'man nn'an na conduihan tmaan' fariseos, ee ve vaa na ndyii' n'onhan. Ndo' joo jñ'oon'ñeen vjacyahan' cha'na coviquindy' tsquentë quii' tsquen tyoo'. ²Ee ta'nan ncüii nnon 'nan na ve' nty'iu na nts'aa ts'anhan', tyi'je'quindëë na ngitë'han', mancüixjen nditincyoo'han' Ndo' mantyi ta'nan ncüii nnon na ve' nty'iu na s'aa ts'anhan' na tyi'xe'cüentya na ntquen nn'an cüenta ntyja 'naan'han'. ³Ve' ng'e jo', tsoñ'en 'nan na jndë jndueho' natsjon, mancüixjen nnintyincyoo'han' naxuee. Ndo' jñ'oon na jndë jnan'nein ninmaan'ho' tyquii' nt'aa na t'ë jndyuehan', minnchuchen jndei nninc'uaa jñ'oon'ñeen quityquii' nata.

*¿Nin juu nan'xuan na c'ön na ncyaa?
(Mt 10:26-31)*

⁴“O' ntyjë na ya jñ'oonho' yo ja, matsjö ndëëho' tyi'nc'onho' na ncyaa'ho' joo nn'an na conan'cüejahan ntyjehan, majo' ndë jo', ta'nan cüii nnon na nndëë nt'antiyihan yoho'. ⁵Ja ntsi'man ndëëho' nin juu na c'onho' na ncyaa'ho': C'onho' na ncyaa'ho' nquii Tyo'ts'on. Ee vaa najndei jon na ncju' jon 'o' quii' v'io xjen na jndë tji' jon juu na cota'ndo'ho' nnon tsonnanguévahin. Mayuu', matsjö c'onho' na ncyaa'ho' na tonnon nquii jon.

⁶“O' mangioho' na covijnt'ua 'on quintsa quijndë na ninve xoquitu' s'on ve. Min na tyi'njon cho'ñeen, majo' nquii Tyo'ts'on tyi'cotsuu' ts'on jon min'ncüii joo o'. ⁷Majndeichen nqueho'. Ntyjii jnda' jon tsa'nnda' sonquenho'. Mang'e jo' tyi'ndyueho', ee 'o' njonntyichen conduiho' na tonnon jon, chichen quintsa quijndë min na jndye o'.

*Quitji' jndyoyu jaa ntyja 'naan' Jesucristo ndëë nn'an
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸“Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', minnichen ts'an na icüiji' jndyoyu juu ntyja njan ndëë nn'an, mantyi ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, ncüiji' jndyoyu ndëë ángeles cüentaa' jon ntyja 'naan' juu tsan'ñeen. ⁹Majo' juu ts'an na icüjihin ntyja njan tondëë nn'an, mantyi ndëë ángeles cüentaa' Tyo'ts'on, ncüiji' jndyoyu ja na tyi'cüaj'an juu tsan'ñeen.

¹⁰“Minnichen ts'an na itsinin ncüii jñ'oon na itscüejnaan'han' ja na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, ndëë ntsit'man ts'on jon juu tsan'ñeen. Majo' min'ncyaa ro ts'an na itsinin juu na juu ts'ian na mats'a, conduihan' ntyja 'naan' nquii yutyia, chito ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, tavi xuee na ntsit'man ts'on jonhin.

¹¹“Mancüii ntquen nn'an jñ'oon nacjoho' ndo' ngochohan 'o' ndëë nn'an quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos, oo ndëë nque nn'an na conintque ndëëho' yo nanm'ann'ian na ndoxenhanho'. Majo' ya na ndui na mnda', tyi'nc'onho' jñ'oontiu nin 'nan nt'aho' oo nin jñ'oon nnan'ntcüe'ho', ¹²Ee juu xjen'ñeen nquii Espíritu Santo ntsi'man jon ndëëho' nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho' ndëëhan.”

Tyi'ntscjaa' tson' 'naan' ty'iu'

¹³Xjen'ñeen ncüii ts'an na m'aan quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, tso juu nnon Jesús: —Nnda' ta, juu 'nan na jnty'ii tsotyë na tsixuanhan' cüenta, quitsu' nnon xiöhö' na mnincyaa juuhan' nnön.

¹⁴Jo' t'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:

—'U' ntyjë, chito condui ja jüe na ntco'xën ja jñ'oon 'naanho' oo na nnc'ön 'nan na jnty'ii tsotyeho' ndueeho'.

¹⁵Ndo' tso jon ndëë tsoñ'en nn'an:

—Quitquenho' cüenta na tyi'jen nts'aahan' ngioho' yo 'nan. Ee nndëë nts'aahan' na jndye 'naan' ts'an min, majo' chito ntyja 'naan'han' na ninncyaaahan' na mavio nc'oon juu.

¹⁶Ya jo' sinin Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'. Tso jon:

—Tom'aan ncüii tsantya na ya tyuaa 'naan' jon, ndo' ya jndyi tove' ntjonhan'. ¹⁷Sitiu jon quii' ts'on jon: “Nin 'nan chi nts'a, ee tavi yuu ya na ntsivë 'nan na tue.” ¹⁸Itsontyichen jon: Ndö vaa nts'a, ntsity'ui ndë' njan najjon na coñjon 'nan na cove' ndo' ntsia mañoonhan' na t'manntyichen. Jo' ntsuë tsoñ'en 'nan na tue' yo tsochen 'nan mana

chö. ¹⁹Ndë jo' ntsjö ncö nnon ñuan njan: Je' yuu' je', jndye 'nan njan min na jndë sivë na ntejdeihan' ja jndye chu. Naneihin ngüajndyëë chjo, ntcü'a ndo' nc'ua. Nc'ön na neiin' ts'ön. ²⁰Majo' nquii Tyo'ts'on itso jon nnon juu: Tsan' 'u', tsjonvahn ntcü'io', ya jo' tsoñ'en 'nan na jndë sijnda', ¿Nin ts'an nt'ö ntjohan'? ²¹Tsontyichen Jesús: "Mannda' vaa itsijonhan' na ntjon ts'an na itsue juu 'nan cüentaa' nquii juu, majo' na tonnon Tyo'ts'on, jñen' jndyihin."

Ivantyjee' Tyo'ts'on nn'an cüentaa' jon
(Mt 6:25-34)

²²Ndo' tso Jesús ndëë nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:

—Mang'e na nnda' vaa, ndö jñ'oon matsjö ndëëho': Taji nc'onho' na ji m'aan' n'onho' vaa na m'anho' nnon tsonnangueva, na nin 'nan ntcüa'ho', ndo' yuu nnan ndiaa na ntcüeho'. ²³Ee ntyjii Tyo'ts'on na juu na na vja na cota'ndo'ho', njonntyichenhan', chichen joo 'nan na icanhan' 'o' na ntcüa'ho'. Ndo' mantyi njonntyichen juu si'ts'o 'naanho', chichen ndiaa na icanhan' 'o' na ntcüeho'. ²⁴Quitquenho' cüenta ntyja 'naan quindyaa, joo o' min tyi'quinon o', min tyi'quitye o', min ta'nan nt'aa o', min ndë' na coñjon ntquen ta'nan, majo' nquii Tyo'ts'on itixee' jon o'. Ndo' 'o' je', njonntyichen 'o' nchjii jon, chichen quindyaaahin'. ²⁵¿Nin nciüi 'o' na ve' ntyja 'naan' jñ'oontiu na m'aan' tson' nndëë ntsa' na nditco min ve' chjovi' xeechu' 'nan'? ²⁶Majo' ng'e na xe'quindëë nt'aho' nan'va' na chjontyichenhan', ya jo' ve' jn'aan na jndye jndyi jñ'oontiu m'anho' ntyja 'naan tsochen nan'min' na majndeichen tyi'je'quindëë nnt'a nqueho'han'.

²⁷"Quitquenho' cüenta ntyja 'naan ntjaa' jndëë. Tyi'cont'ahan' ts'ian, min tyi'nan'ya-han' ndiaa na ntcüehan'. Majo' jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nquii rey Salomón, min na taquintyja na tyahin, ta'nan tuen ndiaa' jon na nancoo'han' cha'na nancoo' joo ntjaa' jndëë. ²⁸Xe ng'e na nnda' its'aa Tyo'ts'on, na nancoo' ntjaa' jndëë na tyi'voo'han', nanein minhan' ndo' 'io cha jndë ntcohan' quii' ton', majndeichen nchjii jon nchu vaa ndui na ntcüeho' ndiaa, 'o' na chjo jndyi na vantyja n'onho' jon. ²⁹Ng'e jo', tyi'ji jndye na nc'oon' n'onho' na ninquii'chen nin 'nan na ntcüa'ho' yo 'nan na ntcüeho'. Taninncyaho' na nchje nan'min' 'o'. ³⁰Ee nque nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on, ninnquii'chen nan'min' cojnt'uehan. Majo' nquii Tyëhö' Tyo'ts'on nchjii jon na tsoñ'en nan'min' itsitjahan' 'o'. ³¹Majo' juu 'nan na vejndyee na c'oon' n'onho', quijnt'ueho' na nquii jon co'xen jon 'o', ndo' tsoñ'en nan'min' na itsitjahan' 'o', nninncyaa jonhan'.

Naya 'naan' ts'an na nnguaa quiñoon'ndue
(Mt 6:19-21)

³²"O' nn'an tmaan' chjo cüenta ja, tyi'ndyueho', ee nquii Tyeho' neiin' jon na ninncyaa jon na nnan'jonho' juu na ico'xen jon. ³³Quindëëho' 'naanho' na min ndo' s'on na ncy'onho' cüenta, ncyaho'han' ndëë naninñen'. Xee na aa nt'aho' na nnda', nninncyaa jon na mañoon nnon naya na tyi'je'cüi'ndaa'han'. Juuhan' tsi'xuanhan' 'nan na m'aan ndo' m'aanhan' quiñoon'ndue najon na je'cuee' tsanch'uee, min tyi'je'quinan'ndaa' quindiuhan'. ³⁴Ee najon na conaveho' naya 'naanho' na njonhan', jo' vijon m'aan na ndyiii' n'onho'."

Icanhan' na c'ön cjëhë

³⁵Ya jo' sinin Jesús nchu vaa nguaa xjen na ndyoo nnda' jon. Tso jon: "C'on cjeho' na cominndoo'ho' ja, cha'vijon m'aan cje ts'an na cüe juu ndiaa. C'onho' cha'vijon joo moso na ninnquii'chen xuee chon lámpara 'naanhan. ³⁶Covendoo'han juu patrón 'naanhan na ndyoo ntcüe' jon na tja jon najon na toco ts'an. Juu xjen ya na ntsic'uaa jon 'ndyoo vaa' jon, mam'an cje nan'ñeen na nnan'quinaanhan na ngüenon jon. ³⁷T'man naya 'naan joo moso'ñeen xe juu xjen na ncüjee' ntcüe' jon ndo' ntjii jon na ya cüenta cont'ahan. Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', ntsijnda' jon ndo' ntsijñ'oon' jon na ntcüa'han. Nts'aa jon na ngüendyuaahan mesa, ndo' nquii jon ntye'ntjon jon ndëëhan. ³⁸Tanin min xe na aa ncüjee' ntcüe' jon xoncüe tsjon oo min xe na aa ncüjee' jon na vanco ndo' ntjii jon na m'an cjehan, t'man vaa na nninncyaaahan' na neinhan. ³⁹Ndo' cañjooñ' n'onho' jñ'oonva, juu ts'an na

conintque v'aa, xe na aa ntyjii jon yuu xjen na ncüjee' tsanch'uee, ya jo' nc'oon cje jon ndo' min tyi'xe'ncyaa jon na ngaquee' tsan'ñeen vaa' jon. ⁴⁰ Mantlyi 'o' c'on cjeho', ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, majuuto xjen na tyi'quinan'tiuho' na ncüjē ntcü'ē. Majuuto xjen'ñeen ncüjē nnt'a quii' nt'anho'."

Moso na itsiquindē yo moso na tyi'tsiquindē

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Taxee' Pedro nnon Jesús, tso juu:

—Nnda' ta, juu jñ'oonva' na tyi'quitsu' nquii'han', ¿Aa xia'nty ndē já na matsinin'han', oo aa mantlyi ndē tsoñ'en nn'an?

⁴² T'a ta Jesús, itso jon:

—Minninchen ts'an na conduihin cha'na mosotque, quindyii juu jñ'oonva. Ee juu mosotque'ñeen, xoncüee' ts'on jon ndo' jnda' xquen jon. Jo' na nc'ua patrón ts'ian nnon jon na nditquehin ndē tsoñ'en ntyje moso jon na ntc'o'xen jon tsoñ'ehin, ndo' na 'io 'io minnncyaa jon 'nan na ntcüa'han. ⁴³ T'man naya 'naan' tsan'ñeen vaa, xe juu xjen na ncüjee' ntcüe' patrón'ñeen ndo' ntjii jonhin na itsiquindē juu cha'xjen na sijnda' nquii jon. ⁴⁴ Jñ'oon mayuu' na matsjö ndēeho', nt'ö tsan'ñeen minnncyaa patrón tsoñ'en 'naan' jon na min na cüantyjee' juuhan'. ⁴⁵ Majo' juu mosotque'ñeen xe na aa ntsitiu juu: Juu patrón njan, tyi'xe'cüjee' tyuuaa' jon. Ndo' ng'e na nnda' vaa na ndyii' ts'on juu, jo' ngita' juu na ncüja' juu min'ndyechen ntyje moso juu nannon ndo' nanntcu. Ndo' ntcüa' quitscu juu ndo' nc'u juu ndo' nndyi juu. ⁴⁶ Ndo' na nnda', juu xuee na tyi'c'oon cje juu ndo' xjen na tyi'quen juu cüenta, ncüjee' ntcüe' nquii patrón 'naan' juu. Jnaan' jo', ji vaa jndyi na ngichu' tsan'ñeen ata ntscuee'han'hin, ndē jo' ncju' patrónhin najon na m'an nn'an na tyi'cantlya n'on Tyo'ts'on.

⁴⁷ "Majo' juu moso na ntyjii nin 'nan na nt'ue ts'on patrón 'naan' na quits'aa, majo' tyi'quitscjeihin min tyi'cüanguee' juu 'nan na nt'ue ts'on tsan'ñeen, ngichu' jndyi juu. ⁴⁸ Majo' ncüii moso na tyi'covaa' ts'on juu yo 'nan na its'aa, ndo' its'aa juu 'nan na tsixuan juu na ngichu', mancüii'xjen ngichu' tsan'ñeen, ve' tyi'cúee'chen. Majo' minnichen ts'an na jndye ivaa' ts'on, mantlyi jndye ntc'an Tyo'ts'on na quitsiquindē juu. Ee juu ts'an na jen ntyja n'on nn'an, mat'manntyichen ntc'anh'an' na quits'aa tsan'ñeen."

Ic'onhan' nn'an ntyja 'naan' Jesús

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ Tsochen Jesús: "Ja jndē jndyö tsonnangue na ntcü'a chon quii' nt'an nn'an. Yo ninvaa ñuan njan nt'ue ts'ön na jndē t'ahan'. ⁵⁰ Vaa ncüii najndeñ'han' na ngenön navi' t'man na ntyja 'naan' jo' ntscuee'han' ja. Ndo' inchjehan' ja ata nguee' xjen na ntsiquindēñ'eh'an' juuhan'. ⁵¹ ¿Aa conan'tiuho' na jndyö tsonnangue na nts'a na nntjo ya nn'an yo ntyjehan? Min chito juu ts'ian na jndyö. Ja jndyö na nc'onhan' nn'an yo ntyjehan. ⁵² Nanein na tonnonchen, nc'on 'on nn'an na ncüii v'aa, ndyehan nc'onhan nacjo ve nan'ñeen, ndo' ve nan'ñeen nc'onhan nacjo ndye ntyjehan nan'ñeen. ⁵³ Nquii tye ts'an vja jon nacjoo' tsans'a jnda jon, ndo' juu vja juu nacjoo' jon. Mantlyi nquii ndyee yuscu nc'oon jon nacjoo' jnda jon na yuscu, ndo' nc'oon tsan'ñeen nacjoo' jon. Ndo' ncja jon nacjoo' tsanitsaa' jon, ndo' nc'oon tsan'ñeen nacjoo' jon."

Jn'aan na nnan'manhan' 'nan na nndui

(Mt 16:1-4; Mr 8:11-13)

⁵⁴ Ndo' tso Jesús ndēñ' nn'an na jndye jndyi'hin:

—Xjen na cojnty'iaho' ntyja chincyu tontyja na vacue ndo'cüjioon', quintyjachen condueho' na nngua', ndo' mayuu' its'aahan' na nnda'. ⁵⁵ Ndo' xjen na cojnty'iaho' na nnan jndye tontyja na condui' ncjuu tsonjn'aan, condueho': Nanein jmin' nts'aahan', ndo' mayuu' its'aahan' na nnda'. ⁵⁶ O' nn'an na ve vaa na cont'aho', jnda' jndyi nquenho' na covaa' n'onho' 'nan na covejndyo na its'aahan' nnon tsonnangue yo tsjö'ndue. Ndo' na nnda', ¿Ndu na ndicüaa' n'onho' ntyja 'naan' ts'ian na mats'a quii' nt'anho' ngueemin?'"

Quintjo ya ngiö yo nn'an na tyi'quijndoo'hin jaa

⁵⁷ Ndo' sininntyichen Jesús ndëehan, itso jon: “Joo 'nan na covitincyo ntyja njan, ¿Ndu na conan'que' n'onho' na ntji'ho' cüenta nin 'nan itsi'manhan'? ⁵⁸ Ya na vaa jñ'oon na it'uihan' 'u' na covancüiho' nnon ta tsanm'aants'ian yo ts'an na matsitja 'u', ndö vaa quitsa'. Viochen xjen na vja' nato yohin, cjoo' tson' na cüan' yahin, cha' tyi'nts'aahan' na jaa' jndyi nt'uii jñ'oon'ñeen 'u' tonnon jüe. Ndo' juu jon nninncyaa jon 'u' nduee comisión. Ndo' joo nan'ñeen ntyi'han 'u' vancjo. ⁵⁹ Jñ'oon mayuu' na matsjö taxe'quindui' jo' ata jndë tyion'ñ'en' na matsitja 'u'.”

13

Xe tyi'ntcüe' nn'ön, ngitsu jaa

¹ Juu xjen'ñeen sque vendye nn'an na m'aan Jesús na jnduehan nnon jon nchu vaa na s'aa Pilato. Yo jñ'oon' tsan'ñeen jnan'cüje sondaro 'naan' jon vendye nn'an ndyuaa Galilea quii' vats'on t'man. Ndo' nque sondaro'ñeen jnan'tjon'han n'eon nan'ñeen yo n'eon quioo' na jnan'cüje nan'ñeen na tonan't'maan'han Tyo'ts'on.

² T'a Jesús jndyuehan, itso jon: “Nan'ñeen je', ¿Aa cotji'ho' cüenta na nnda' vaa na tqenonhan ee na t'manntyi jnanhan vaa, chintyi tsoñ'en nn'an ndyuaahan? ³ Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëeho', min'chjo chitojo'. Ee mantyi 'o' xe na aa tyi'ntcüe' n'onho' jnanho', mannda' itsijonhan' na ngitsu tsoñ'enho' cha'xjen na tqenon nan'ñeen. ⁴ Ndo' mantyi juu v'aandye na toventyjee'han' ndyo pila Siloé tsjoon Jerusalén na iscuee'han' quin'on ncho'ndye nn'an xjen na tyioohan' nacjohan, ¿Aa cotji' o' cüenta na t'manntyi tonan'tjahan, chintyi tsoñ'en ntyjehan nn'an na m'an tsjoon'ñeen? ⁵ Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëeho', min'chjo chitojo'. Ndo' mantyi nqueho', xe na aa tyi'ntcüe' n'onho' jnanho', mannda' itsijonhan' na ngitsu tsoñ'enho' cha'xjen na tqenon joo nan'ñeen.”

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'oon higuera na tatë its'aahan'

⁶ Ndö vaa jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na sinin Jesús. Juuhan' si'manhan' na icanhan' na quintcüe' n'on nn'an. Itso jon:

—Tom'aan ncüii ts'an, tominntyjee' ncüii ts'oon higuera quityquii' ntjon 'naan' juu. Ndo' tequint'ue tsan'ñeen të juu ts'oon'ñeen, majo' tatë ntjii jonhan'. ⁷ Jo' tso jon mnon ts'an na ivantyyee' juu ntjon'ñeen: Quen' cüenta nanein jndë ndye chu na mandyöquint'üë të ts'oon higerava, majo' tatë contjihhan'. Cüa, c'ua'han', ve' jn'aan na itsityenhan' tyuaa. ⁸ Majo' juu tsan na ivantyyee' tyuaa'ñeen, t'a juu 'ndyo jon, tso juu: Nnda' ta, qui'ndyi' ya'han' chuva ata na jndë jñ'ën xi'jndio ng'eehan' ndo' ndyion' ts'oto'han'. ⁹ Xe na aa nts'aahan' të chuncy'önhö', ya, majo' xe aa ta'nan, yajo' yuu' je', nc'ua'han'.”

Sin'man Jesús tsanscu na siquix'en jndyev'ii naxen'

¹⁰ Ncüii xuee na cotal'jndyee nn'an judíos, taquee' Jesús vats'on 'nan nan'ñeen, si'man jon ndëe nn'an. ¹¹ Ndo' jo' tom'aan ncüii tsanscu na jndë ngin'on ncho'ndye chu na ty'oon jndyev'iihin, ata siquix'enhhan' naxen' juu. Jen ntyja tovaca juu, ndiquindëe ntsindiuuhin.

¹² Ndo' ya na jndyiaa' Jesús tsan'ñeen, t'man jonhin, tso jon nnon juu:

—'U' nan, jndë jn'man' tycu na maquenoon'.

¹³ Ndo' tyio jon nt'ö' jon nacjoo' juu ndo' maquintyjachen tco'yuhan' naxen' juu. Tye' totsit'maan' juu Tyo'ts'on. ¹⁴ Majo' nquii ts'an na conintquehin juu vats'on'ñeen, siv'ii jon na sin'man Jesús juu tsanscu'ñeen juu xuee na cotal'jndyeehan. Jo' tso jon ndëe nn'an na m'an jo':

—M'aan yon xuee na co'xenhan' na quint'aho' ts'ian. Ngeemin' ncyoho' na nn'man'ho', chito juu xuee na cotal'jndyëehë.

¹⁵ Ndo' tso Jesús nnon tsan'ñeen:

—'O' nn'an na ve vaa na cont'aho', juu xuee na cotal'jndyëehë, 'o' mancüixjen conan'quinan'ho' juu toro oo snon njnuen'ho' najjon na tyen cho'ñeen na icüa' o' ndo' na ntsanan'c'uhö' ndaa o'. ¿Aa tyi'yuu' na nnda'? ¹⁶ Ndo' ng'e na nnda' vaa na cont'aho', juu tsanscuva' na conduihin tsjan Abraham na jndyocahan', na jndë quin'on ncho'ndye

chu na its'aavi' Satanás jon, chuhan' na quindyaa hin yo 'nan na iquenon jon min na juu xuee na cota'jndyëëhë.

¹⁷ Xjen na sinin Jesús jñ'oonmin', nque nn'an na tyi'cuee' n'onhan jon, tsoñ'enhán s'aahan' na tyia jndyi ngiohan. Majo' nque nn'an na jndye jndyi'hin, na jnty'iahan tsoñ'en ts'ian na njon na tots'aa jon, tyincyaa han' na nein jndyihan.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntquen mostaza

(Mt 13:31-32; Mr 4:30-32)

¹⁸ Jndë jo' tsontyichen Jesús ndëëhan: “Juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na cotsam'anhan, ¿Nin nciüi nnon na itsijonhan' juuhan'? Ndo' ¿Nin 'nan na ntsijön' na ntsi'manhan' nchu vaa na vavit'man juu na ico'xen jon nn'an? ¹⁹ Itsijonhan' juuhan' cha'na ntquen mostaza na juuhan' quijndëvi'han'. Juu nan'ñeen jnon' ts'anhan' quii' ntjon 'naan' juu. Jndë na t'onhan', cje ro t'evindyehan', t'man ts'oon s'aahan' ata tonan'ya quintsahin' ntycya o' xquen juu ts'oon'ñeen.”

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tsquentë

(Mt 13:33)

²⁰ Ndo' tsontyichen Jesús: “¿Nin nciüichen 'nan ntsijön' ja juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan? ²¹ Itsijonhan' juuhan' cha'na tsquentë na tijnt'ue nciüi tsanscu na sitjon' jonhan' quii' ntycya' ndye stotsua' jndë tyoo'. Ndo' juu tsquentë'ñeen siquindëhan' ninvaa tsquen tyoo'ñeen.”

Quitsac'ë 'ndyo v'aa na quintu

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Xjen na toquiñjon Jesús nato na vja jon Jerusalén, tacüenon jon njoon t'man yo njoon quijndë. Ndo' tots'i'man jon ndëë nn'an njoon'ñeen. ²³ Ndo' taxee' nciüi ts'an nnon jon, tso juu:

—Nnda' ta, ¿Aa tyi'jndye nn'an na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan?

²⁴ T'a jon, tso jon nnon tsan'ñeen:

—Juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'vi-jon 'ndyo v'aa quintuvi'. Quinan'chonho' na nan'jonho' ntyja 'naan'han' cha'xjen itsichon ts'an na ngenon juu 'ndyo v'aa'ñeen. Ng'e matsjö ndëëho', jndye nn'an nnan'chonhan na nnan'jonhan ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an, majo' tyi'je'quinan'xuanhan na ndëë nt'ahinhan'. ²⁵ Ee nquii' ts'an na conintque quii' juu v'aa'ñeen, vi na jndë jnanquintya jon mesa ndo' ntsu'tyen jon 'ndyo v'aa, yajo' 'o' na m'anho' ch'en, ngita'ho' na nnan'c'uaaho' 'ndyo juu v'aa'ñeen. Nndueho': “Nnda' ta, quitsiquinan' 'ndyo v'aa na ngüenón.” Majo' ntsintcüe' jon jñ'oon ndëëho', ngitso jon: “Tyi'cüajñ'an ja 'o', min tyi'qintji yuu jon jnanho'.” ²⁶ Jo' ngita'ho' na nndueho' nnon jon: Já tovendyuá mesa na tocü'á yo 'u', ndo' tots'i'man' ndëë xjen na tyje' tsjón. ²⁷ Majo' ntsintcüe' jon jñ'oon ndëëho': “Jndë tsjö ndëëho' na tyi'cüajñ'an 'o' min tyi'qintji yuu jon jnanho'. Quenaanho' ntjoohin, tsoñ'enho' na cont'aho' 'nntyia.” ²⁸ Ngüentyja xjen na njnty'iaho' nquii' Abraham yo Isaac yo Jacob yo nin'tsoñ'en nn'an na toninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa na m'anhan najon na ico'xen Tyo'ts'on. Ndo' juu xjen na njnty'iaho' na nnda', ndo' nqueho' jndë jnty'i'ihan' 'o' ch'en, yajo' nc'onho' na nnan'xuaaho' na itsi'ndaa'han' ngioho', ndo' ntcüa'ho' ndi'n'onho' na quindya' jndyi ngioho'. ²⁹ Majo' ntsque nn'an na nnan ninvaa tsonnangue. Nan'ñeen nc'onhan na neinhan na ngatjonhan najon na ico'xen Tyo'ts'on. ³⁰ Quitquenho' cüenta, nn'an na m'an nanein na cotji'ho' cüenta na tyi'njon conduihin, joohan ntc'o'han'hin na tonnon. Majo' joo nn'an na m'an nanein na cotji' nqueho' cüenta na njon jndyi conduihin, majo' ngüentyja xjen na ncju'c'jehan'hin.

It'ioo Jesús ntyja 'naan nn'an Jerusalén

(Mt 23:37-39)

³¹ Majuuto xjen'ñeen, squenon minndye nn'an tmaan' fariseos na m'aan Jesús, jnduehan nnon jon:

—Yantyi na quindui' ntjoohin, cja' nciüichen joo ee nin'quitscúe' Herodes 'u'.

³²T'a Jesús, itso jon ndëehan:

—Juu tsan'neen itsijonhan'hin cha'vijon tyondye. Cúa, c'oho', quindueho' nnon jon: “Nanein na tonnonchen macüjintyë yotyia quii' n'on nn'an, ndo' matsin'man jahin ntycu na coquenonhan ndo' tajndye vitja na ntsiquindëë juu ts'ian na matsixuan.” ³³Majo' juu nato na ñjõn xeevahin, 'io ndo' cha, icanhan' na ncjõ na tonnonchen, ee xia'ntyi Jerusalén chuhan' na ngue' ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa.

³⁴“O' nn'an Jerusalén, 'o' na conan'cüjeho' nn'an na coninn'cyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa, ndo' cotuen'ho' ntjõ' nque nn'an na ijñõn jonhan quii' nt'anho' yo jñ'oon' jon. Majndye jnda tontyja ts'õn na ntsincüi 'o' na nc'onho' ntyja njan, cha'xjen juu quitsjon xque itsincüi o' ntsinda o' quii' tsë ntsquii o', majo' o' tyi'quint'ue n'onho'. ³⁵Quitquenho' cüenta, taxe'cüantyyee'ntyi Tyo'ts'on tsjoonho'. Matsjõ na taje'quijnty'iantyichen 'o' ja ata juu xjen na ngüentyja xuee na mndueho': “Quityio Tyo'ts'on jn'aan nquii juu na ndyo juu yo xuee' nquii jon.”

14

Cüiichen jon sin'man Jesús ts'an juu xuee na cota'jndyee nn'an

¹Ncüii jon ncüii ts'an na conintquehin quii' tmaan' nn'an na conduihan fariseos, tso juu nnon Jesús na ngacüa' jon vaa' juu, ndo' juu xuee'neen xuee na cota'jndyee nn'an yajo'. Joo nan'neen totquenchenhan cüenta xe na aa vaa nchu nts'aa Jesús na ntyja 'naan' jo' na ndëë nt'uehanhin. ²Ndo' jo' na tonnon jon tecüentyjee' ncüii tsanvii' na ñjon juu ntkoo'. ³Ndo' taxee' jon ndëë nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, yo joo nn'an fariseos'neen:

—¿Aa chuhan' na ntsin'man ts'an tsanvii' juu xuee na cota'jndyëëhë, oo aa ty-i'quichuhan'?

⁴Majo' joohan tat'ahan. Jo' ty'oon jon cüenta juu tsanvii'neen, sin'man jonhin, jndë jo' tso jon nnon juu ya cja ntcüe' juu vaa' juu. ⁵Ndo' mantyi sinin jon ndëë joo fariseos'neen:

—Juu xuee na cota'jndyëëhë, xe na aa m'aaan ncüii 'o' na ngioo jnda juu oo toro tsjuen' juu quityquii' tsui' na njoon, nin'ñoon' ntsicje 'u' na ncüiji' juu yu'neen oo cho'neen. ¿Aa tyi'yuu' na nnda'?

⁶Majo' joo nan'neen tat'ahan na nnda' tso jon.

Itsi'man Jesús na c'õn na ndyia' nn'õn

⁷Ndo' Jesús, tquen jon cüenta 'nan na jnt'a nn'an na tqueen' juu fariseo'neen na ntcüa'han yo jon. Nan'neen tojoo' n'onhan na ngüendyuuaahan silla najion na ntsiquinjonhan'hin. Jo' jñ'oonva sinin jon ndëehan na tyi'quitso nquii' jonhan'. Tso jon:

⁸—Juu xjen ya na iqueen' ts'an 'u' na quitsjon 'u' na icoco jnda jon, tyi'ngaquijman' silla najion na ntsiquinjonhan' 'u'. Ee xe na aa ntsa' na nnda' ndo' ntsijonhan' na tqueen' tsan'neen ncüiichen ts'an na t'manntyichen conduihin, chichen 'u', ⁹Yajo' juu tsan'neen na tqueen' jon veho', ngantyyjaa' jon nnon', ngitso jon: 'U' ntyjë, quenan' ndõhin, tsanva' ncjo juu najion na vaquityen'. Ndo' na nnda' na ngitso jon nnon', nc'on' na jnan' na ngaquijman' silla na mats'iañ'en. ¹⁰Mang'e na nnda', xjen na ntqueen' ts'an 'u', caquijman' silla na mats'iañ'en, cha' ya na ngantyyjaa' jon nnon' ngitso jon: “'U' ntyjë, cüenoon' na quiñoon'chen.” Ndo' na nnda', ndit'maan' 'u' tondëë tsoñ'en nn'an na minndyuuaahan mesa yo 'u'. ¹¹Ee minninchen ts'an na itsivendye nquiihin, mancüixjen ntsquioo cjehan'hin. Majo' minninchen ts'an na iju'cjehin, majnda' ntsive Tyo'ts'onhin.

¹²Ndo' mantyi tso Jesús nnon nquii tsan'neen na tqueen'hin:

—Xjen na maquen' nn'an na quinan'jonhan na ntcüa'han yoho' cüenta yajmin' oo na tman, tyi'ntquen' nn'an na ya jñ'oonhan yo 'u', min nn'an 'nan', min nty'iu'tycya', min nantya na ndyo m'anhan yo 'u'. Ee xe aa matsa' na nnda', nguee' xuee na majo'ntyi nt'ahin, cha' juu naya'neen na sa' yohan njonhan'. ¹³Majo' 'u' ya na matsjnda' 'nan t'man na ntcüa' nn'an, quen' nanmin'neen' yo nn'an na tyi'quindë nduee, yo ng'e, yo nn'an na ndiquitsaca', yo nannchjan. ¹⁴Ee na ntsa' na nnda' yohan, ya jo' nquii Tyo'ts'on ndyio jon jn'aan 'u' na matsa'han', ee joo nan'neen 'nan na sa' yohan, tyi'xe'quindëë nt'ahin na

njonhan'. Majo' nquii Tyo'ts'on ndyion jon 'u' xjen na nta'ndo' nnda' nn'an na cotsam'an cha'xjen na chuhan' na tonnon jon.

*Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' juu na t'man ntcüa' nn'an
(Mt 22:1-10)*

¹⁵ Ncüii ts'an yo na minndyuaahan mesa, ya na jndyii juu na nnda', tso juu nnon Jesús:

—T'man ityio Tyo'ts'on jn'aaan minnichen ts'an na itsijonhin juu na ico'xen jon. Itsijonhan' juuhan' cha'vijon na nein nn'an na conan'jonhan na cocüa'han yo ntyjehan.

¹⁶ T'a Jesús, sininntyichen jon ncüii jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan'. Juu jñ'oon'ñeen tsi'manhan' na chito tsoñ'en nn'an nman'jonhan yo juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'ahan. Tso jon:

—Tom'aaan ncüii ts'an. Sijnda' jon ncüii na t'man na ntcüa' nn'an ndo' jndye nn'an tqueen' jon. ¹⁷ Ya na tman, xjen na mincje tsoñ'en 'nan na ntcüa'han, jñon jon mosoo' jon na caquitso tsan'ñeen ndëë nn'an na tqueen' jon: “Nnda'ho' ta, nc'oho' je' ee tsoñ'en jndë mavaa ya.” ¹⁸ Majo' tsoñ'en nan'ñeen, ncüii ro ncüiihan jñoon'han. Tsan najndyee tso juu: “Quitsa' vi naya'ñeen na quitsu' nnon patrón 'nan' na quitsit'man chjo ts'on jon ja. Ee jndë sijnda vi tan' tyuaa ndo' ijndei'han' na ncjökujinty'iahan'.” ¹⁹ Ndo' mantyi ncüiiichen ts'an tso juu nnon juu moso'ñeen: “Jndë sijnda 'on ntjo ndoro na nnt'a o' ts'ian, ndo' nein jöqinty'ia aa ya nnt'a o' ts'ian. Jo' quitsa' vi naya'ñeen na quitsu' nnon patrón 'nan' na quitsit'man chjo ts'on jon ja.” ²⁰ Ndo' ncüiiichen ts'an tso juu: “Ja xejnda xco na toman'cö, jo' na je'quindëë ncjö.” ²¹ Jo' juu moso'ñeen tantcüe' juu ndo' siquindyii juu patrón'ñeen tsoñ'en jñ'oonmin', ndo' jo' siv'ii jon. Tso jon nnon mosoo' jon: “Cüa, quitsityua', cja' na vaa ts'ua ndo' nata quii' tsjoon, ndo' quindyochu' nannin'eyo yo nn'an na tyi'quindë nduee yo ng'e, nn'an na nditsaca' yo nn'an nchjan.” ²² Ndo' tyi'covivioto xjen tyjee' ntcüe' juu moso'ñeen, tso juu nnon patrón 'naan' juu: “Nnda' ta, jndë s'a cha'xjen na tsu', majo' ninvaa vanaanchen na ngüendyuaa nn'an.” ²³ Ndo' t'a jon 'ndyo moso'ñeen: “Cja' nato t'man yo nato jndë. Ndo' nn'an na ntji' jo', quitsu' ndëëhan na matsjö jndei'han' na minnycyohan cha' juu v'a ngitoo'han yo nn'an. ²⁴ Ee na matsjö ndëëho', min'ncüii joo nn'an na na tqüen' jndyëë, taje'ncyä na nman'jonhan na ntcüa'han 'nan t'man na sijnt'a.”

*Ts'an na nin'quitsijonhin yo Cristo, cüji' juu cüenta na aa ntsiquindë juu
(Mt 10:37-38)*

²⁵ T'man tmaan' nn'an jnan'jonhan yo Jesús. Yajo' tequen jon ndëëhan ndo' tso jon:

²⁶ “Min'ninchen ts'an na njonntyichen ntyjii juu tye juu, ndyee juu, scuu' juu, ntsinda juu, nn'an chuu'hin, ntsinda tye juu yo ndyee juu, ndo' mantyi njonntyichen nchjii juu nchu vaa na vando' nquii juu, chichen na njon nchjii juu yo ja, juu tsan'ñeen tyi'je'quindëë na ntsijonhin yo ja. ²⁷ Ndo' minnichen ts'an na itsijonhin yo 'nan na mats'a, xe na aa tyi'quintjo ya ntyjii tsan'ñeen navi' na iquenon juu ntyja njan, min xe na aa cue' juu ntyja 'naan'han', jñ'oon na mayuu' tyi'je'quindëë ntsijonhin ntyja njan. ²⁸ Xe na aa m'an ncüiiho' na nin'quitsia juu v'aandye, aa chi ngacjo jndyee juu, ntsitiu ya juu tsa'nnda' xoquitu' na ntcanha' cha' ncüji' juu cüenta na aa nninjndei'han' ata ntsiquindë juu v'aa'ñeen.

²⁹ Majo' xe tyi'quits'aa juu na nnda', jndë na sia juu tsjaan' v'aa ndo' ndyiaa' juu na tyi'je'quindëë ntsiquindë juuhan'. Ndo' na nnda', nque nn'an na njnty'ia na nnda' s'aa tsan'ñeen, ngita'han na nman'cüejnaan'hanhin. ³⁰ Nnduehan: Tsanva' siquita' juu ncüii ts'ian, majo' ve' jn'aanhan', tatijnt'uehan' ng'e tasiquindë juuhan'. ³¹ Ncüii ts'an na t'man conduihin na co'xen jon na tsixuan jon nqui min sondaro, ¿Aa nts'aahan' na ndui' jon na vjaquits'aa jon tyia' yo ncüiiichen ts'an na mantyi t'man conduihin na tsixuan jon ntycy min sondaro? Juu tsan na minjndyee, ¿Aa chi ngacjo juu na ntsitiu ya juu ncüii, aa nndëë ngüantjon jon juu tyia'ñeen? ³² Ndo' xe na aa ncüji' juu cüenta na tyi'je'quindëë nts'aa juu, yajo' vi xjen na ninvaa tcyä m'aaan ncüiiichen tsan'ñeen, njñon jndyee juu nn'an na m'aaan tsan'ñeen na ntsay'onhan jñ'oon na ntcän juu na tyi'nc'oon tyia'ñeen. ³³ Mang'e na nnda' vaa, minnichen ts'an na nin'quitsijonhin yo jñ'oon na mancya, icanha' na cüji'ñ'enhin ntyja 'naan' tsoñ'en na tsixuan nquii juu.

Tsjaan' na jndë jndui' na chjen'han', tyi'xe'cüijnt'uehan'
(Mt 5:13; Mr 9:50)

³⁴“Tsoñ'enho' ngioho' na ya covijnt'ue tsjaan', majo' xe na aa ndui' na chjen'han', tanchu ya na nninchjen' nnda'han'. ³⁵Ndo' na nnda', tayuu jnt'uehan', min nnon tyuaa, min yo to'. Ve' cotyque'to nn'anhan'. 'O' na min ndö'nquiho', cüaa' n'onho' jñ'oonva'.”

15

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' quitsman na tsu o'
(Mt 18:10-14)

¹Ncüii jon joo nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma, jndyehan squehan na m'aan Jesús na ndyehan jñ'oon na toninnycyaa jon, ndo' mantyi yo nn'an na cotji' nn'an judíos cüenta na conan'tja nan'ñeen nnon Tyo'ts'on. ²Ndo' nque nn'an tmaan' fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy jñ'oon na tquen Moisés, tatëvee' ngiohan na itsinin jon yo nan'ñeen. Jaa' jñ'oon jnan'neinhan nacjoo' jon. Jnduehan:

—Tsanva itsijonhin yo nn'an na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi icüa' joo yohan.

³Ndö vaa jñ'oon na sinin Jesús ndëehan na tyi'quitso nquii' jonhan'. Itso jon:

⁴“Nin ncüii nqueho', xe na aa m'aan ncüii ciento quinman ntsjuen' joo, ndo' tsu ncüii 'o, ¿Aa chi n'ndyia ya joo joo ninquenn'an ncho'nqui vantjo' ñjen cho'ñeen najon na cocüa' o' ndo' ngaquint'ue joo quioo' na tsu, ata xjen na ntjii ntcüe' joo o'? ⁵Ndo' vi na jndë ntjii ntcüe' joo o' chi ntscüanjoon' joo o' quitya' joo yo na neiin' jndyi joo. ⁶Ndo' ya na nguee' ntcüe' joo v'aa, ntsitjon joo nn'an na ya jñ'oon yohin yo nn'an na m'an ndyo vaa' joo. Ngitso joo ndëehan: Cüineiin' n'onho' yo ja ee joo quitsman tsjuen' na tsu o', jndë ntji ntcü'ë o'. ⁷Itsontyichen Jesús: Matsjö ndëeho' na nnda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue. Ncüii ts'an na itsitjahan nnon jon, neiin'ntyichen jon ya na contcüe' ts'on tsan'ñeen jnaan' joo, chichen ntyja 'naan joo ninquenn'an ncho'nqui vantjo' ñjen ts'an na cotsam'anhan cha'xjen na chuhan' na cotji'han cüenta na tyi'icanhan' na ntcüe' n'onhan.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' xoquitu' na tsu

⁸“Ndo' xe na aa m'aan ncüii tsanscu na y'oon joo nqui xen s'on xuee, ndo' xe na aa têtsu ncüiihan' quii' vaa' joo, ¿Nin 'nan nts'aa joo? ¿Aa chi ntscü'a joo chon, ndo' ntca joo, ndo' chen chen nt'ue juuhan' ata xjen na ntjii ntcüe' juuhan'? ⁹Ndo' vi na jndë ntjii juuhan', ntsitjon joo nn'an na ya jñ'oon yohan yo nn'an na m'an ndyo vaa' joo, ndo' ngitso joo ndëehan: Cüineiin' n'onho' yo ja, ee joo xoquitu' na têtsu, jndë ntji ntcü'ëhan'. ¹⁰Sininntyichen Jesús, tso jon: Matsjö ndëeho' na nnda' vaa na itsijonhan' na joo ángeles cüentaa' Tyo'ts'on m'anhan na neiin' n'onhan ntyja 'naan' ncüii tsanjnan na contcüe' ts'on.”

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'an yo jnda jon

¹¹Sininntyichen Jesús, itso jon:

“Tom'aan ncüii ts'an, tom'an ve ntsinda jon yonon. ¹²Nquii tsanche tso joo nnon tye joo: Nnda' tye', joo 'nan na tsixuan' na ncy'ön cüentahan', ncyahan' nnön. Ndo' jo' t'on jonhan' ndëehan. ¹³Ndo' tyi'covijndye xuee na tui na nnda', jndëe joo tsoñ'en 'nan na tyincyaa tye joo, ndo' xoquitu' na ty'oon joo, sitjon' juuhan', ndë jndui' joo jo', tja joo ncüiichen tsonnangue na tycya. Jo' siquitsu joo xoquitu' 'naan' joo na minncyanty tots'aa joo. ¹⁴Majo' vi na jndë jndyuen'ehan' na siquitsu joo, jndyo ncüii jndo' t'man na ninvaa ndyuaa'ñeen. Ndo' tye' na toquenon joo navi' ng'e tanin 'nan ya na ninjnt'uehin. ¹⁵Jo' tja joo, taquee'to joo na nts'aa joo moso 'naan' ncüii ts'an joo ndyuaa'ñeen. Tsan'ñeen t'ua jon ts'ian nnon joo na ngüantjee' joo quintcu jndëe 'naan' jon. ¹⁶Tont'ue jndyi ts'on joo na ntcüa' joo min ve' nchuaa' joo tē na cocüa' quintcu'ñeen. Majo' min'ncüii ts'an ta'nan tyincyaa 'nan na ntcüa' joo. ¹⁷Yajo' ty'oon joo na jnda' xquen joo, sitiü ya joo ncüii: “Vaa' tyéhö' jndye mosoo' jon m'an. Cocüa'cjojin ata min 'nan na 'ndyichenhan', ndo'

ntjoohin na m'an, manin'cü'io na nin'jnt'ö. ¹⁸Je' yuu' nnt'ui ja ntjoohin, ncjö ntcü'e na m'aan tyehö', ndo' ntsjö nnon jon: Nnda' tye', jndë sitja ja tonnon Tyo'ts'on ndo' mantyi yo nnon'. ¹⁹Nanein tyi'quitsixuan na ntsu' jnda' ja. Quitsa' yo ja cha'vijon ve' ncüii moso'.

Ndö' vaa sitiu juu. ²⁰Ndo' tantcüe' juu najion m'aan tye juu. Majo' ninvaa tycya na ndyo juu, ndo' jndyiaa' tye juuhin. Tyioo na t'man vaa na ndyia' juu nchjii jon, jnannon jon, têtsitjon jonhin. Jndyots'aa jonhin ndo' t'u jon quinchoo' juu na tyincyaa jon ts'onhin. ²¹Ndo' tso juu nnon jon: 'U' rii' tye', jndë sitja ja tonnon Tyo'ts'on ndo' mantyi yo tonnon' ncu'. Tyi'quitsixuan na ntsu' na jnda' ja. ²²Ndo' vi na jndë sque ntcüe'han v'aa, tso tye juu ndëë mosoo' jon: Cüa, quinan'c'jeho' na quindyoy'onho' ndiaa na yantyichen, chi ntcüe juuhan'. Ndo' quityion' tsi'x'ee nt'ö juu, ndo' quitjue'ho' ntcoon ng'ee juu. ²³Ndo' mantyi quitsacy'onho' toro chjo na t'uein, quinan'cuee'ho' juu o'. Cüa, nnt'a nguee ndo' na ntcü'a. ²⁴Ee juu jndahö', itsijonhan'hin cha'vijon ts'an na jndë tue', ndo' vando' nnda' juu, cha'vijon ts'an na jndë tsu, majo' tijnda' ntcüe'hin. Yajo' ta'han na tonan't'maan'han.

²⁵“Majo' jnda jon, tsantquechen, tyi'c'oonhin, tja juu jndëë. Ndo' xjen na jndyo ntcüe' juu, tindyoo' juu na m'aan v'aahan, ndo' jndyii juu na cotja' ndo' cam'aan jnon. ²⁶Ndo' tqueen' juu ncüii mosohan, taxee' juu nin 'nan condui. ²⁷T'a tsan'neen, tso juu: “Juu tyi'iu' jndë tyjee' ntcüe' juu ndo' tye'ho', jndë iscuee' jon toro chjo na t'uein ee ya ro tyjee' ntcüe' juu, tyi'vii' juu.” ²⁸Majo' juu tsantquechen, siv'ii jndyi juu, min tyi'je'caquee' juu quii' v'aa. Ndo' na nnda', jo' jndui' tye juu, s'aa jndyi jon ty'oohin na caquee' juu. ²⁹Majo' t'a juu 'ndyo jon, tso juu: “Quen' cüenta, tijndye chu na matye'ntjön ja nnon'. Tacotsique' ts'ön yo ts'ian na tji' nnön. Majo' min'jon taconcya' min ve' quinch'iondyua na chi ntcü'e' na nts'a nguee na ntsit'man' chjo ja yo ntyjë na ya jñ'oonhan yo ja. ³⁰Majo' nein na jndë tyjee' ntcüe' juu jnda'hö' na tatsiquitsu juu 'nan' yo nanntcuntjaa', ata toro na t'uein jndë scue' cüentaa' juu.

³¹Ndo' jo' t'a tye juu, itso jon: “'U' jnda, ninnquii'chen m'an' yo ja ndo' tso'n'en 'nan njan, 'u' ma'n'an'han'. ³²Majo' chuhan' na c'ön jaa na nënhën ndo' na quinan't'maan' jaa ng'e juu ty'iu'hö', cha'vijon jndë tue' juu ndo' na vando' nnda' juu, cha'vijon na jndë tshuhin, majo' jndë tijnda' ntcüe'hin.”

16

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' na sitja mosotque

¹Mantyi sininntyichen Jesús ndëë nn'an na conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon:

—Tom'aan ncüii tsantya ndo' m'aan ncüii mosotque 'naan' jon. Tyenan'quindyii nn'anhin na ve' its'aa ya juu na tsiquitsu juu 'naan' jon. ²Ndo' na nnda', tqueen' tsantya'neenhin, tso jon nnon juu: “¿Nchu vaa jñ'oon na conduce nn'an nacjo'? Quitsa' ncüii lista, chen chen cüji' ntyja 'naan' xoquitu' na tyon' cüenta yo tsa'nnda' na squitsu', ee taxee'cüitquentyichen 'u' ndëë moso.” ³Ndo' juu mosotque'neen, sitiu ya juu ncüii: “¿Nchu nts'a cha' ngüant'ö? Ee patrón njan icüji' jon ja na condui ja mosotque. Ta'n'an na jndö na nts'a ts'ian jndëë cha' ngüantjön 'nan na icanhan' ja, ndo' jn'an jndyi na ve' ntc'an 'ndyö 'nan ndëë nn'an. ⁴Nanein mavaa' ts'ön nchu vaa nts'a cha' ntixee' nn'an ja quii' nt'aahan vi na jndë jnty'iilhan' ja na condui ja mosotque.” ⁵Yajo' tqueen' jon ncüii ro ncüii nn'an na chojnann nnon patrón 'naan' juu. Taxee' juu nnon tsan na vejndyee: “¿Nchu xjen chu'jnan' nnon patrón njan?” ⁶T'a tsan'neen 'ndyo juu: “Ja chöjnan ncüii ciento ncjo na too'han' yo nchen' n'oon olivos.” Ndo' tso juu nnon tsan'neen: “Ndö juu tson na chuu' tsa'nnda' na chu'jnan'. Quijman', cje ro cüji' xco'han' na ninvenn'an ncho'nqui ncjo nchen' na chu'jnan'.” ⁷Jndë jo' taxee' juu nnon ncüiichen moso'neen: “Ndo' 'u' je', ¿Tsa'nnda' chu'jnan'?” ⁸T'a tsan'neen 'ndyo juu: “Ja chöjnan ncüii ciento xu ntquen trigo.” Yajo' tso juu nnon tsan'neen: “Ndö tson na chuu' nchu xjen na chu'jnan'. Cyon'han'. Cüji' xco' na ninnenquenn'an xu na chu'jnan'.”

Ndö' vaa na tso tsan'neen. ⁹Ndo' juu tsantya'neen tso jon na juu moso'neen ty'oon juu na jnda' xquen juu min na sivi'nn'an juu ntyja ts'ian 'naan' jon na s'aa juu. Ee nn'an na

m'an ntyja 'naan' tsonnanguevahin, jnda'ntyichen nquenhan yo ntyjehan, chito nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan' nquii jon na conduihin naxuee."

⁹ Itsontyichen Jesús: "Ndö vaa na matsiqui'man' jaho', joo 'nan na conan'choho' na nan'xuanhan' ntyja 'naan' tsonnangue jnan, cüijnt'ueho'han' na ntantjonho' jndye nn'an na ya jñ'oonhan yo 'o'. Yajo' juu 'nan na nan'xuanho', xjen na ntycüi'han', nque nan'ñeen na tejndeiho'hin, ncy'onhan cüentaho' naijon na tyi'quintycüii na nc'on nn'an.

¹⁰ "Minninchen ts'an na conduihin na itsiquindë juu ncüii jñ'oon na tyi't'man, mantyi ntsiquindë juu ncüii jñ'oon na t'man tsixuanhan'. Majo' minninchen ts'an na itsivi'nn'an juu ntyja 'naan' ncüii jñ'oon na tyi't'manhan', mantyi ntsivi'nn'an juu ntyja 'naan' jñ'oon na t'man. ¹¹ Jo' ntyja 'naan' na ndijnt'ue ts'an 'nan na nque nn'an tsonnangue cotji'han cüenta na njon jndyihan', xe na aa tyi'cüijnt'ueho'han' cha'xjen na chuhan', yajo' joo 'nan na mayuu' na njon jndy' conduihan', min je'qui'ndyii Tyo'ts'onhan' ndueho'. ¹² Ndo' joo 'nan ntyja 'naan' tsonnangue, xe na aa tyi'covijnt'ueho'han' cha'xjen na chuhan', yajo' joo 'nan na njon jndy', ta'nan ts'an na ninncyaa'han' ndueho' na nan'xuanhan' cüentaho'.

¹³ "Ta'nan ts'an na nndëë ntye'ntjon nnon ve patrón. Ee nc'oon juu na jndoo' juu ncüi'han, ndo' ncüi'chenhan nc'oon na vi'ntyjii jndy' juuhin. Oo ngay'oon juu jñ'oon yo ncüi'han ndo' ncüi'chenhin nc'oon juu na tyi'cuee' ts'on juu. Tyi'je'quindë ntye'ntjonho' nnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi conan'chonho' na nintyaho'."

¹⁴ Nn'an na conduihan tmaan' fariseos na m'anhin jo', tondyehan tsochen jñ'oonmin' na sinin Jesús. Ng'e na vi' jndy' n'onhan yo xoquitu', jo' tonan'cüejnaan'hin jon. ¹⁵ Itso jon ndëëhan: "O' nt'ue n'onho' na quitji' nn'an cüenta na je' cont'aho' cha'xjen na chuhan', majo' nquii Tyo'ts'on ivaa' ts'on jon nchu vaa nan'xuanho'. Nn'an tsonnanngue, 'nan na cotji'hin cüenta na njon jndy' nan'xuanhan', joohan' indyiaa' ndya' Tyo'ts'onhan'.

Tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on ntsiquindëhan' juuhan'

¹⁶ "Ata xjen na tom'aan Juan, juu jñ'oon na tqen Moisés ico'xenhan', tonan'y'onho'han' yo jñ'oon jndyue nn'an na toninn'ya jñ'oon nchu vaa 'nan na nnguaa. Juu xjen na tom'aan Juan'ñeen, tye' na condinein jñ'oon naya ntyja na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhin. Ndo' icanhan' na quitquen yantiyhan ncüii cha' ndëë nduihan nn'an na ntye'ntjon jonhan.

¹⁷ "Quitquenho' cüenta, quii' jñ'oon' Tyo'ts'on min ntji naquijndëhan'. Majo' ntsiquindë'n'han' joohan'. Ee tyi'jndyaa'chen na ngitsu tsj'ndue yo tsonnangue, chichen na n'ndyihan' ncüii ntji chjo na t'uui' quii' jñ'oon' Tyo'ts'on.

*Tyi'quichuhan' na ntsityuui' ts'an tson na toco juu
(Mt 19:1-12; Mr 10:1-12)*

¹⁸ "Minninchen ts'an na ntsityuui' tson na toco yo scuu' ndo' ngoco nnda' juu yo ncüi'chen tsanscu, itsijnda'han' ntyja 'naan' tsan'ñeen na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüi'chen tsanscu'ñeen. Ndo' min'cya ro tsans'a na ngoco juu yo tsanscu'ñeen na jndë tyuui' tson 'naan' juu yo saa' juu, mantyi itsijnda'han' ntyja 'naan' tsan'ñeen na conduihin ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo tsanscu'ñeen.

Tsantya yo tsanjñen' Lázaro

¹⁹ "Ncüii jon tom'aan ncüii tsantya na ninnquii'chen ndiaa na yantyi tocüe jon ndo' njon jndyihan'. Tincüii xee yu, 'nan na yantiyichen contyo nnon mesa na tocüa' jon.

²⁰ Ndo' ndyo teon vaa' tsan'ñeen, tyequitquen nn'an ncüii tsanjñen', tovaa juu jo', Lázaro jndy juu. Nin vaa si'ts'o 'naan' juu min ntyje'. ²¹ Ntyja jndy' ts'on juu min ve' 'nan quijndë na cocyaa tocjee' mesa 'naan' tsantya'hin na ntcüa' juu. Ndo' sque quindue', jndyoquityue o' ntyje' na chu juu. ²² Ndo' tuee' xjen na tue' juu tsanjñen'ñeen, ndo' nque ángeles tye'y'onhan ñuan 'naan' juu naijon m'aan nquii Abraham. Mantyi tue' tsantya ndo' tënty'ihin.

²³ "Viochen xjen na toquenon jon navi' naijon na co'o nn'an na jndë tjë, jndondë jon, indyiaa' tycya jon na m'aan Lázaro ngiaa' Abraham. ²⁴ Ndo' sixuaa jon, itso jon: 'U' ta Abraham, c'on' na nty'ia rô nchji'. Quitsa' vi naya'ñeen, quijñon' Lázaro na ve' ncüii

ndëent'ö juu quinchje juu quii' ndaa cha' ntsiquindaa' juu tsa. Ee jaa' jndyi navi' na maquenön quii' juu chonvahin. ²⁵ Majo' t'a Abraham, tso jon: 'U' jnda, chen chen cañjooon' tson' joo naya na tyon' cüenta xjen na toviendo', ndo' Lázaro vi' toquenon juu. Majo' nein ivajndyee juu ntjoo ndo' 'u' je', vi' maquenoön'. ²⁶ Ndo' mantyi vaa ncüiichen 'nan. Quityquii' nt'án yo 'o', vaa ncüii tsë'tsjoon na tayuu ntycüii na njoonhan' cha' nin já na nin'quitsqué na m'anho', je'quindëë ngüenónhan'. Ndo' min nque nn'an na m'an naijon na m'anho', je'quindëë ngüenonhin ntyjava.

²⁷ "Ndo' jo' t'a tsan'neen, itso juu: Ng'e na nnda', ta, mats'a ty'oo 'u', cüa, c'ua' ts'ian mnon juu na cja juu na m'an nn'an vaa' tsotyë, ²⁸ Ee jo' m'aaon 'on ntyjöö ncö. Cjancyaa juu jñ'oon ndëëhan cha' tyi'ntsquehan ntjoochin naijon na ji va jndyi 'nan na maquenön. ²⁹ Majo' sintcüe' Abraham jñ'oon nnon juu: Conan'y'onhan joo jñ'oon na jndui na toninncyaa Moisés yo nin'jñ'oon na toninncyaa nn'an na tonduehan nchu vaa 'nan na nguua. Joo jñ'oon'neen quindyehinhan' ndo' quita'nguee'hinhan'. ³⁰ Majo' t'a tsantya'neen, itso juu: Tyi'yuu' ta, xe ncüii joo nn'an na jndë tjë ncja na m'anhan, jñ'oon na mayuu' nntcüe' n'onhan jnanhan. ³¹ Ndo' t'a Abraham 'ndyo juu: Xe tyi'quinan'jñ'oon'han joo jñ'oon na toninncyaa Moisés yo mañoon nn'an na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguua, mantyi min xe'quindyehan jñ'oon 'ndyo nc'üii ts'an min na ngüando' xco juu."

17

Jnaan' ts'an nt'uiihan'hin (Mt 18:6-7, 21-22; Mr 9:42)

¹ Ndo' tso Jesús ndëë nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon: "Tyi'je'cacientyjee' na nin'cjachuhan' nn'an na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on, majo' vi' jndyi ngenon juu ts'an na itsiquita' jñ'oon na ntycyaa nn'an na nnan'tjahan. ² Ntyja 'naanon' juu tsan'neen, yantyi xe na aa quinan'tyen nn'an ncüii tosu xtyo' juu ndo' quitjue' nan'neenhin quityquii' ndaandue. Ee vi'nty' ngenon juu na nts'aa juu 'nan na ntsquioo'han' minninchen nn'an na chjo vantyja n'onhan ja. ³ Jo' quitquen nqueho' cüenta ntyja nchu vaa na cotsam'anho'.

"Xe ncüii ntyjeho' na vantyja ts'on Tyo'ts'on itsitjahin nnon', quitsiqui'man'hin. Ndo' xe na aa contcüe' ts'on juu, quitsit'man tson'hin. ⁴ Ndo' xe na aa ntyque' jnda na itsitjahin mnon' na ncüii xuee, ndo' ncüii cüii jon ngaquitso juu nnon': Quitsit'man tson' ja, contcüe' ts'ön na sitja ja nnon', chuhan' na quitsit'man tson'hin."

C'ön na t'manntyichen na vantyja nn'ön

⁵ Nn'an na ncho've na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnduehan nnon jon:

—Ncyaa' na ndit'manntyichen na covantyja n'ön.

⁶ Jo' t'a jon jndyuehan, tso jon:

—Min xe na aa chjo na covantyja n'onho', min ve' cha'xjen na chjo ncüii ntquen mostaza, majo' t'man ts'ian nndëë nt'aho'. Ata nnon ts'oon t'manva nndëë nndueho': "Quenan' 'u' ntjoochin ndo' cacüentyje' quii' ndaandue." Ndo' minchuchen ntsiquindëhan' cha'xjen na condueho'.

Chuhan' na quitsiquindë ts'an na itye'ntjon

⁷ "Cüa, quinduë ncüiiho' m'aaon moso 'naanon' na itsitiiu juu tyuaa oo ivantyjee' juu cho' ntsjuen' tojndëë. Ndo' vi' na jndë tyjee' juu na jnan juu jndëë, ¿Aa nts'aahan' na ntsu' nnon juu: "Cüa, cüenoon' ndö, quijman' mesa na ntcüa'?" ⁸ ¿Aa chi ngitso jndyee patrón'neen nnon juu: "Cüa ra, quitsijnda' 'u', quitsijñ'on' na ntcü'a? Ndo' vi' na jndë tcü'a ndo' jndë t'ua, yajo' chi ntcüa' ndo' nc'üa'." ⁹ Min tatyincyaa jon naya juu moso'neen na siquindë juu ts'ian na t'ua jon nnon juu. ¹⁰ Mantyi 'o' ya na jndë jnt'aho' tsoñ'en na ico'xen Tyo'ts'on na quint'aho', jo' quindueho': "Aa jaa na cotye'ntjón, tyi'quinan'xuan na ngitso ts'an na taquinjon' na cont'a, ee xia'nty' jndë jnt'a cha'xjen na chuhan' na quint'a."

Sin'man Jesús nqui nn'an na cho ndö cotö'

¹¹ Xjen na ñjon Jesús nato na vja jon Jerusalén, tenon jon tyonco ndyuaa Samaria yo Galilea. ¹² Juu xjen na vaquee' jon nciüi tsjoon chjo, tjonhin nqui nn'an na chohan tycu ndö cotó', tyeüentyjee' tycyahan. ¹³ Jndei jnan'xuaahan, jnduehan:

—U' Jesús na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëe nn'an, c'on' na nty'ia' ró nchji'.

¹⁴ Ya na jndyiaa' Jesús joohan, tso jon ndëehan:

—Quitsanan'man nqueho' ndëe ntyee.

Ndo' viochen xjen na co'ohan, jn'manhan. ¹⁵ Majo' nciüi joo nan'neen, xjen na tyincyaa juu cüenta na jndë jn'man juu, tantcüe' juu. Jndei c'ua 'ndyo juu na totsit'maan' juu Tyo'ts'on. ¹⁶ Tco'xtye juu tonnon Jesús, tyincyaa juu na ncyaa ya jon. Ndo' juu tsan'neen conduihan ts'an Samaria. ¹⁷ Ndo' taxee' Jesús:

—¿Aa chito ncha'vaa nqui nan'neen jn'manhan? Ndo' ñjenchenhin je', ¿Yuu m'anhan?

¹⁸ Juu tsanvahin chito conduihin ts'an judío, majo' jndyo ntcüe' juu na itsit'maan' juu Tyo'ts'on. Majo' ñjen nan'neen ve' ty'etohan, ta'nansque ntcüe'han.

¹⁹ Yajo' tso Jesús nnon tsan'neen:

—Quinaquintya', cja ntcüe' va'. Ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'.

Ndö vaa na ngüentyja na ntye'ntjon Tyo'ts'on nn'an

(Mt 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nciüi jon joo nn'an na conduihan tmaan' fariseos taxee'han nnon Jesús ntyja 'naan' juu na itye'ntjon Tyo'ts'on. Ta'xe'han ¿yuu xjen ngue'ntyjahan'? T'a jon jndyuehan, tso jon:

—Juu na condui Tyo'ts'on na itye'ntjon jon tsoñ'en, chito ng'e 'nan na covityincyoo', jo' tsi'manhan' na jndë tyjee' juuhan'. ²¹ Min xe'quindue nn'an: “Ndö m'aan jon oo ndö'neen m'aan jon na itye'ntjon jon nn'an”, ee juu na itye'ntjon jon, m'aanhan' quii' nt'anho'.

²² Ndo' tso ta Jesús ndëe nn'an na tonan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon:

—Mangue'ntyja xjen ya na nndueho': “Nt'ue jndyi nn'ön na ngue'ntyja xuee na nndyo nnda' nquii jon na conduihan tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na co'xen jon tsoñ'en nn'an.” Majo' xe'quijnty'iaho' na nnguaa na nnda'. ²³ Ñ'en nn'an na nnduehan ndëeho': “Ndö' m'aan jon, oo nnduehan ntjoohin m'aan jon.” Majo' tyi'ntsantyjaho' min tyi'n'an'jonho' yo nan'neen. ²⁴ Ee cha'xjen na ico' tsuee chon, itsixueehan' vi ntyjaa' tsjö'ndue ata nciüichen ntyja, mannda' vaa ntsijonhan' xjen na nndyö ntcü'ë. Ninjonto njnty'ia tsoñ'en m'aan ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an. ²⁵ Majo' na vejndyee icanhan' na quenön navi' t'man ndo' mantyi nn'an na m'an nanein nnt'ahan na tayuu jnt'ue ja ngiohan. ²⁶ Jo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, cha'xjen na tom'an nn'an xjen na tom'aan nquii Noé, mannda' vaa ntsijonhan' na nc'on nn'an xjen na jndë tindyo na ndyö ntcü'ë. ²⁷ Totsam'anhan cha'xjen na vja tont'ahan. Tocüa'han, tovehan, totoncohan, toninncyahan ndahan na ntonco joo ata tuee' juu xuee na tua Noé quityquii' v'aandaa. Ndo' tova'tya', ndo' joo nn'an na jnty'iihan', tjëñ'en nan'neen. ²⁸ Ndo' manin'ncüüi xjen tont'a nn'an xjen na tom'aan Lot. Tocüa'han, tovehan. Tonan'jndahan 'nan ndo' tondëehinhan'. Tononhin ntjon, tonan'yahan nt'aa. ²⁹ Majo' juu xuee ya na tji' Tyo'ts'on Lot tsjoon Sodoma, tyioo ndaatsua' chon yo sufre na jnanhan' tsjö'ndue. Ndo' iscüjeñ'engan' nn'an na m'an juu tsjoon'neen. ³⁰ Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, mannda' itsijonhan' na nnguaa juu xuee ya na njnty'ia nnda' nn'an ja.

³¹ “Juu xuee'neen, ts'an na m'aan ch'en, tyi'ngaquee' nnda' juu quii' vaa' juu na ncüji' juu 'naan' juu. Tyi'nguaa ntyjii juu ntyja 'naanhan'. Ndo' majo'ntyti ts'an na m'aan tojndëe, tyi'ndyo ntcüe' juu cha' ndyoquichu juu 'naan' juu. ³² Cañjoon' ya n'onho' nin 'nan na tquenon juu scuu' Lot. ³³ Minninchen ts'an na int'ue nquii juu nchu vaa nts'aa juu cha' tyi'quitsuhin, jñ'oon na mayuu' ngitsuhin. Majo' minninchen ts'an na incyaa juu na quenon juu min'cyaa ro 'nan na ngenon juu, tsan'neen ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu.

³⁴ “Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëeho', juu tijaan'neen, ya na nndyö nnt'a, ve nn'an na man'hin condahan, nciüi tsan'neen vjay'oonhan'hin na m'an, ndo' nciüichenhin

n'ndyihan'hin. ³⁵ Ve nanntcu tojnaan' cotuahan, ncüii tsan'ñeen vjay'oonhan'hin na m'an, ndo' ncüiiichenhin n'ndyihan'hin. ³⁶ Ve nannon m'an jndëë na cont'ahan ts'ian, ncüii tsan'ñeen vjay'oonhan'hin na m'an, ndo' ncüiiichenhin n'ndyihan'hin.

³⁷ Ndo' nn'an na tonan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, taxee'han nnon jon:

—Ta, ¿Yuu vijon na nndui na nnda'?

Jo' t'a jon jndyuehan ncüii jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan' na tsi'manhan' na ntc'o'xehan' nn'an. Tso jon:

—Navijon na vendyuaa 'nan tö', jo' ngancüi nt'ën.

18

Jñ'oon tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tsanscu ninnquii ndo' jüe

¹ Ndo' sinin Jesús ncüiiichen jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii'han' na itsi'quindyihan' na ninnquii'chen quinan'nein nn'an nnon Tyo'ts'on, min tyi'n'an'ntyquenan ntyja 'naan'han'. ² Tso jon ndëehan: “Tom'aan ncüii jüe ncüii tsjoon t'man. Tyi'ncyaa' juu Tyo'ts'on min tyi'c'oon' ts'on juu nchu vaa na conan'tiu nn'an yohin. ³ Ndo' juu tsjoon'ñeen mantyi tom'aan ncüii tsanscu ninnquii. Toca juu na m'aan jüe'ñeen na totso juu nnon jon: Cüañon' chjo ja ntyja 'naan' quintu na tji' ts'an cjö. ⁴ Ndo' nquii jüe'ñeen, majndye xuee tasijñ'oon' jon juu 'nan na ican tsanscu'ñeen. Jndë jo' situ nquii jon ncüii, tso jon: Ja min na tyi'ncyaa Tyo'ts'on ndo' min taquits'aahan' ja nchu vaa cotji' nn'an cüenta yo ntyja njan, ⁵ Majo' ve' ng'e itscüetë' jndy tsanscuva' ja, jo' ngüañ'öntöhin ncüii na tyi'contycüii na t'man ts'önhin, ee xe tyi'nts'a na nnda', ntscüejndyaa' juu ja na ninnquii'chen ndyotsintyjaan' juu ja.”

⁶ Ndo' tsontyichen ta Jesús: “Nquii jüe'ñeen, min na conduihin ts'an na its'aa jon 'nan na tyi'quichuhan', majo' ¿Aa cotquenho' cüenta na tso jon na ngüañoon' jnan jon juu tsanscu'ñeen? ⁷ Ng'e na nnda', nquii Tyo'ts'on je', ¿Aa chi majndeichen ngüañoon' jon nque nn'an na jndë tji jonhin cüentaa' nquii jon na contcüii'han jon naxuee ndo' natsjon? Tyi'xe'quits'aa jon na mavio xjen na ngüendoo'han na ntsijñ'oon' jon joo jñ'oon na cotanhan na quitejndeí jonhan. ⁸ Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho' na maquintyjachen ntsijñ'oon' jonhan. Majo' min na nnda', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, ya na nndyö ntcü'ë tsonnangue, ¿Aa nninjnda' nn'an na vantyja n'onhan Jon?”

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'an fariseo yo ts'an ique s'on

⁹ Mantyi ndö vaa ncüiiichen jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na sinin Jesús ndëë nn'an na tonan'tiuhan na xia'nty nquehan cont'ahan cha'xjen na chuhan', majo' conduehan na tyi'quinjon mañoon nn'an, nquehan na njonchen. ¹⁰ Tso jon: “Tom'aan ncüii ts'an na conduihin tmaan' fariseos ndo' mantyi tom'aan ncüii ts'an ique s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma. Ty'ehan vats'on t'man na nnan'neinhan nnon Tyo'ts'on. ¹¹ Ndo' juu fariseo'ñeen tacüentyjee' juu, sinin juu nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' nquii juu. Ndö vaa na tso juu: 'U' Tyo'ts'on, ncyaa ya 'u' ng'e tyi'quitsixuan cha'na minndyechen nn'an, na conty'ueehan, nn'an na cont'a 'nan na tyi'quichuhan', nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yo ntyjehan, ndo' min cha'na tsanva', tsan ique s'on. ¹² Ja matscüejndo' ja ve jnda na ncüii soana, ndo' mantyi mancyaa diezmo tsoñ'en na mavantyjön.

Ndö' vaa jñ'oon na sinin tsan'ñeen nnon Tyo'ts'on. ¹³ Majo' juu tsan'ñeen tsan na ique s'on, toxen'chen tacüentyjee' juu, min na nndondë juu tsjö'ndue, ta'nan. Ve' tomin' juu nda' tsi'jndyaa juu na totsindyia'hin. Tso juu: 'U' Tyo'ts'on, c'on' na nty'ia rö nchji' ng'e ts'an jnan ja. ¹⁴ Tsontyichen Jesús: “Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', juu tsan'ñeen tantcüe' juu vaa' juu na tquen Tyo'ts'onhin na jndyoyuhin na tonnon jon, chito juu fariseo'ñeen. Ee min'cyaa ro ts'an na itsivendye nquiihin, mancüixjen ntsquioo Tyo'ts'onhin. Ndo' nin juu na iju'cjehin, jñ'oon na mayuu' ntsivendye jonhin.”

Itiyio Jesús jn'aan yotsca
(Mt 19:13-15; Mr 10:13-16)

¹⁵Jndyocho nn'an yotsca na m'aan Jesús, tanhan na quityio jon nt'ö jon nacio joo. Majo' nque nn'an na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncaaa jon, xjen na jnty'iahan na nda', jnduehan ndëë nan'ñeen na tyi'nanchjuhan jon. ¹⁶Jo' t'man Jesús nan'ñeen, tso jon ndëëhan:

—Ncyaho' na ninncyo yotsca na m'an ja, tyi'nan'ntcüe'ho'hin, ee quityquii' juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, xia'ntyi nque nn'an na ntyja n'onhan ja cha'xjen cont'a yotscamin, joo nan'ñeen vanaan na conan'jonhan ntyja 'naan'han'. ¹⁷Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', minninchen ts'an na tyi'ntyjaa' juu Tyo'ts'on cha'na contyjaa' yotsca tye joo yo ndyee joo, tyi'je'quindëë ntsijon tsan'ñeen ntyja na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'adhan.

Itsinin tsantya yo Jesús

(Mt 19:16-30; Mr 10:17-31)

¹⁸Ncüüi ts'an judío na conintquehin, taxee' juu nnon Jesús:

—'U' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on na ya ts'an 'u', ¿Nin 'nan'icanhan' na quits'a cha' nninncaaa Tyo'ts'on na ntsixuan na tyi'quintycüüi na vando' ñuan njan?

¹⁹T'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:

—¿Ndu na mats'u' na condui ja ts'an na ya ts'anhin? Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on conduihin na nda', tanin ncüüichen. ²⁰'U' manchji' juu jñ'oon na ico'xenhän'. Itsohan': "Tyi'nc'on' yo ncüüichen ts'an na ve' ndö' ro. Tyi'ntscue' ts'an. Tyi'nch'ue' 'naan' ts'an. Tyi'ntsinin' quinto cjoo' ts'an. Quitsa' na njon nquii tye' yo 'ndyo'."

²¹Ndo' tsan'ñeen je', t'a juu, tso juu nnon jon:

—Tsoñ'en jñ'oonmin' mavanc'uë'han' ninvaa xjen na tichjo ja.

²²Ndo' vi na jndë jndyii Jesús jñ'oonva', itso jon:

—Ncüüi vaa na icanhan' na quitsa'. Quijndë' tsoñ'en 'nan' na min, ndo' xoquitu' na ngyon' cüenta, ncyahan' ndëë naninñen'. Na tsa' na nda', yajo' ntsixuan' na tya 'u' quiñoon'ndue. Ndë jo' quindyö' na ntsijon 'u' yo ts'ian na mats'a.

²³Majo' ya na jndyii tsan'ñeen jñ'oon'va', sichjoo' jndyihan' ts'on juu, ee tya jndyihin.

²⁴Ndo' vi na jndë tqen Jesús cüenta na nda' s'aahan' tsan'ñeen, tso jon:

—Joo nantya, jndyaa' jndyi na nta'nguee'han na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhan ntyja na cotsam'adhan. ²⁵Jndyaa'ntyichen na ncju'cje ncüüi tsantya na ntye'ntjon Tyo'ts'onhin, chichen na ngüequindy' camello tsue' x'ee ts'ncyä.

²⁶Ndo' nn'an na jndyehan na tso jon jñ'oonva', jnduehan nnon jon:

—Ndo' na nda', ¿Nin juu na nndëë ngitso Tyo'ts'on na tsixuan juu na jndyoyu conduihin na tonnon jon cha' nndëë nguee' juu najon na m'aan nquii jon?

²⁷Jo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—'Nan na ndiquindëë nnt'a nn'an, nquii Tyo'ts'on condëë its'aa jonhan'.

²⁸Tso Pedro:

—Já jndë jnty'é tsoñ'en 'nan nján cha' condëë cotsay'ón jñ'oon yo 'u'.

²⁹T'a Jesús, tso jon ndëëhan:

—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', minninchen ts'an na i'ndyii vaa', oo scuu', oo ntyje nquii, oo tye juu, ndyee juu, oo ntsinda juu ng'e na itsijonhin ntyja na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, ³⁰Nan'min' jndye vee' jnda ncy'oon tsan'ñeen cüentahan' xjenaa, ndo' xuee na tonnonchen, ncy'oon juu cüenta na tyi'quintycüüi na vando' ñuaan' juu.

Jndë ndye jnda itsiquindy' Jesús na nnan'cúee' nn'anhin

(Mt 20:17-19; Mr 10:32-34)

³¹Tëchu Jesús nn'an ncho've vi ntyja najon na ninquehan. Tso jon ndëëhan: "Quitquenho' cüenta, cotsava Jerusalén. Ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, juu tsoon'ñeen ntsiquindëñ'enhän' tsoñ'en jñ'oon ntyja njan na tji nque nn'an na tonan'neinhan nchu vaa 'nan na nguaa. ³²Ee ninncyä nn'an cüenta ja nduee nn'an na tachito conduihin nn'an judíos, ndo' joo nan'ñeen nnan'cúejnaan'hin ja, ndo' ntjue'hin ndaajndyuehin ja." ³³Ndo' ya na jndë tja'hin ja, nnan'cúee'han ja, majo' xuee na jndë ndye ngüant'ö xcö.

³⁴ Majo' joo nn'an ncho've'ñeen, tataa' n'onhan nchu vaa itsiquindyi joo jñ'oonmin' na sinin Jesús ndëéhan ee vitjachen na ntsi'man Tyo'ts'on juuhan' ndëéhan. Mang'e jo' tataa' n'onhinhan'.

Sin'man Jesús ncüii tsannchjaan'

(Mt 20:29-34; Mr 10:46-52)

³⁵ Ty'entyihan nato. Ya na tēvindyohan tsjoon Jericó, jo' vaquityen ncüii tsannchjaan' 'ndyo nato'ñeen, ican juu 'nan na itsitjahan'hin ndëé nn'an. ³⁶ Ndo' ya na jndyii juu na jndye jndyi nn'an cavenon, taxee' juu nin 'nan condui. ³⁷ Jnduehan nnon juu:

—Nquii Jesús, tsan na jnan Nazaret, jon venon jo'. ³⁸ Xjen na jndyii juu na nnda', ta' juu na sixuaa juu, tso juu:

—Nnda' Jesús, 'u' na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', c'on' na nty'ia rö nchji'.

³⁹ Ndo' joo nn'an na ve'jndyee, jnan'tyia'hanhin na quitsichen juu 'ndyo juu, majo' jndeintyichen sixuaa nnda' juu:

—'U' na condui tsjan David na jndyocahan', c'on' na nty'ia rö nchji'.

⁴⁰ Jo' tacüentyjee' Jesús, t'ua jon ts'ian ndëé nn'an na quindyoy'onhan tsan'ñeen na m'aan jon. Ndo' vi na jndë tuee' juu, taxee' jon nnon juu, tso jon:

⁴¹ —¿Nin 'nan nt'ue tson' na quits'a 'u'?

T'a juu, tso juu:

—Nnda' ta, ncy'a' na nty'ia nnt'a.

⁴² T'a Jesús 'ndyo juu:

—C'on' na ya mandyia' nnda'. Ng'e na mavantya tson' ja, jo' na jndë jn'man'.

⁴³ Ndo' ninñoon' tyincyaaahan' na jndyiaa' nnda' juu. Tantyja juu toxen' Jesús, totsit'-maan' juu Tyo'ts'on. Ndo' mantyi nque nn'an na jndye jndyi'hin, ya na jnty'ia nan'ñeen na nnda' tui, tonan't'maan'han Tyo'ts'on.

19

Jesús yo Zaqueo

¹ Xjen na tuee' Jesús tsjoon Jericó, vavenon jon tyquii' tsjoon'ñeen. ² Jo' tom'aan ncüii ts'an na jndyu Zaqueo. Conintquehin ndëé nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma. Ndo' tyahin. ³ Nt'ue jndyi ts'on juu na ndyiaa' juu Jesús, majo' ng'e na quil'ëhin, jo' ndiquindëé ndyiaa' juu jon ng'e jndye jndyi nn'an. ⁴ Ng'e jo' jnannon juu, tja juu na tonnonchen, jo' tava juu ncüii ts'oon na ventyjee' 'ndyo nato najon na ngüenon Jesús, cha' ya ndyiaa' nnon juu jon. ⁵ Ndo' xjen na tyjee' Jesús jo', jndondë jon, tso jon:

—'U' Zaqueo, quitsityua', quindyocuee' ee xeevahan icanhan' na ntjo ya ja va'.

⁶ Jo' quintyjachen tacue juu. Yo na neiin' juu tay'oon juu Jesús vaa' juu. ⁷ Majo' ya na jnty'ia nn'an na nnda' s'aa jon, tsoñ'enhän tonan'neinhan jñ'oon' jon, jnduehan:

—Cüa nquii Jesús, jndë tatsijonhin yo ts'an na itsitjahin nnon Tyo'ts'on na ntixee' tsan'ñeenhin.

⁸ Jndë jo', tēcüentyjee' Zaqueo, tso juu nnon Jesús:

—Nnda' ta, xoncüe 'nan njan na min, ninncyahan' ndëé nanninñen', ndo' mantyi min'cya ro ts'an na sivi'nn'an ja juu na tenoon' na tsjö tsa'nnda' na quityion juu nnon gobiernon, nanein ntsintcü'ëhan' nnon tsan'ñeen ninque vee' jnda cha'xjen na tji' ja nt'ö juu.

⁹ Itso Jesús:

—Xeevahan juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, nque nn'an na m'an v'aavahan, jndë nan'xuanhin juuhan', ee juu ntyjëéhë mantyi conduihin tsjan Abraham na jndyocahan'.

¹⁰ Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, jndyoquint'üé nn'an na jndë cotsu ñuaanhan na ntsin'man jahan.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' s'on

(Mt 25:14-30)

¹¹Joo nn'an na tondye jñ'oonmin', jnan'tiuhan na macje njnty'ia ndëehan na ntye'ntjon Tyo'ts'on tsoñ'en, ncüjee'han' ee jndë mandyo na ngue' Jesús Jerusalén. Mang'e jo' sinimtyichen jon ncüiichen jñ'oon na quindyehan na tyi'quitsi'man nquii'han' juuhan'.

¹²Tso jon ndëehan: "Tom'aan ncüii ts'an na t'man tonduihin. Sijnda' jon na nndui' jon ndyuua 'naan' jon, ncja jon ncüiichen ndyuua na tycya na ncy'oon jon cüenta ts'ian na ntsixuan jon rey, ndo' ndë jo' nndyo nntcüe' jon. ¹³Majo' vitjachen na nndui' jon na ncja jon jo', t'man jon nqui nn'an na cote'ntjonhan nnon jon. T'man s'on tyincyaa jon nnon ncüii cüiihan na ve' tejndei ya jonhan' joochan. Tso jon ndëehan: Quijnt'ueho' nchu vaa nnt'aho' na ntantjonho' yo s'onmin' viochen xjen na ja tac'ön. ¹⁴Majo' joo nn'an ndyuua tsjoon' jon, jndohanhin. T'uahan ts'ian ndë nn'an na tentyjahan toxen' jon, jnduehan: Já tyi'quint'ue n'ón na nndui tsanva' ts'an na itye'ntjon jon já.

¹⁵"Ndo' juu tsan'neen, vi na jndë ty'oon jon cüenta ts'ian na ntsixuan jon, jndyo ntcüe' jon ndyuua najon na jnan jon. Yajo' joo nan'neen na cote'ntjonhan nnon jon na tejndei jon s'onhan, tqueen' jonhan. Ng'e nin'cüaa' ts'on jon nchu xjen na tantjon ncüii cüiihan. ¹⁶Jo' tyjee' tsan navejndyee, tso juu nnon jon: Nnda' ta, ¿Aa jndë tyje'? Ndö s'on 'nan', nqui vee' jnda tantjón yo joo s'on na tyincyaa' nnön. ¹⁷Ndo' tso jon nnon juu: Ya jndyi sa', 'u' moso njan, ng'e na siquindë' 'u' ncüii ts'ian min na chjohan', jo' na ma'ua ts'ian nnon' na ntco'xen' nqui njoon t'man. ¹⁸Jndë jo' tyjee' juu tsan na jndë ve, tso juu nnon jon: ¿Aa jndë tyje', ta? Ndö s'on 'nan, 'on vee' na tantjón yohan'. ¹⁹Ndo' majo'ntyti tso jon nnon juu: Naneinhin ma'ua ts'ian nnon' na ntco'xen' nn'an 'on njoon t'man.

²⁰"Majo' xjen na tyjee' ncüiichen tsan'neen, tso juu nnon jon: ¿Aa jndë tyje', ta? Ndö s'on 'nan', suëhan' quii' peto. ²¹Ee ncyaa jndyi 'u' xeng'e 'u' ts'an na jndei' 'ndyo. Ee 'u' mayon' cuenta yuu na chito cüenta'. Min na tajnon' ntjon, majo' 'u' mancüiixjen matyje'. ²²Ndo' nquii rey'neen, vi na jndë jndyii jon na tso tsan'neen na nnda', t'a jon, tso jon nnon juu: 'U' moso njan na tayuu jnt'ue 'u', majuuto jñ'oon na tsu' ndö', nts'a na juuhan' quit'uiihan' 'u' ntyja 'nan na sa'. Jen mantyi' na ja ts'an na jndei' 'ndyö na may'ön cüenta yuu na chito cüenta ndo' na mancüiixjen matyjé yuu na chito ja jn'ön. ²³Ng'e na nnda' nchji', ¿Ndu na tatëquityi' joo s'on njan najon na ngüantjonhan'? Ee xe na sa' na nnda', yajo' nein na jndë tyjé, ncy'ön ntcüë' juu s'on njan yo jndahan'. ²⁴Ndo' jo' tso jon ndë minndye nn'an na m'anhan ngiaa' juu: Cüa, quitji'ho' s'on njan nt'ö tsanvahin ndo' cyaho'han' nnon nquii ts'an na nqui vee' jnda tantjon. ²⁵T'a nan'neen, jnduehan: Nnda' ta, ¿Ndu na ncy'oonntyti jonhan' ndo' jndë y'oon jon nqui vee' jnda na nnda'? ²⁶Ndo' t'a rey'neen, tso jon: Quindyeho' ntsjö ndëeho', minnichen ts'an na min 'naan' juu, ncy'oonntyichen juu cüenta. Majo' juu ts'an na ta'nan 'naan' cuen, nndui'ñ'en chjo 'nan na itsitiu juu na tsixuan juu. ²⁷Ndo' joo nan'neen na jndohin ja, na tyi'quint'ue n'onhan na nditque ja ntyja 'naanhan, quindyochoho'hin ntjoohin, ndo' quinan'cüjeho'hin na tonnön."

Taquee' Jesús Jerusalén

(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11; Juan 12:12-19)

²⁸Vi na jndë sinin Jesús jñ'oonva', tjantyichen jon na vja jon Jerusalén. ²⁹Juu xjen na vavindyoo' na nguee' jon tsjoon Betfagé yo Betania, mandyoo' tyo' na jndyu Olivos, t'ua jon ts'ian ndë ve nn'an na totsay'on jñ'oon yohin na c'ohan ncüii nt'aa. ³⁰Tso jon ndëehan:

—C'oho' tsjoon chjo na m'aan jndyoyu na tondëeho'. Ndo' xjen na ntsaque'ho' tyquii'han', jo' njnty'iaho' ncüii snon chjo na tyen o'. Min'ncüii jnda tacontjo ts'an juu o'. Quinan'quinan'ho' juu o', ndo' quindyoy'onho' cho'neen ntjoohin. ³¹Ndo' xe na aa ngüaxee' ts'an ndëeho' ndu na conan'quinan'ho' juu quioo'neen, quindueho' nnon juu: "Nquii ts'an na conduihin na ico'xen jon já, nquii jon nninjnt'uehin juu o'."

³²Ndo' ty'ehan juu nt'aa na t'ua jon ndëehan, ndo' tijnda' juu snon'neen cha'xjen na tso jon ndëehan. ³³Ndo' viochen xjen na jnan'quinan'hin juu isnon'neen, nque nn'an na njnuen' o', jnduehan:

—¿Ndu na conan'quinan'ho' snonva'?

³⁴ T'ahan, jnduehan:

—Nquii tsan na conduihin na itye'ntjon jon já, nquii jon nninjnt'ue yahin juu o'.

³⁵ Jndë jo' tyey'onhan juu cho'ñeen na m'aan Jesús. Ndo' tyiohan ndiaahan naxen' o', ndo' tantjo jon quioo'ñeen. ³⁶ Ndo' viochen na venon jon nato, totji' nn'an ndia tonco na cüehan, tonan'ñuein'hinhan' nato na ngüenon jon. ³⁷ Ndo' najjon na tanytque' nato juu tyo' na jndyu Olivos yuu jon na covityincyoo' Jerusalén, tsoñ'en nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, yo na nein jndyihin ta'hin jndei tonan'xuaahan, tonan't'maan'han Tyo'ts'on ntyja tsoñ'en ts'ian t'man na jndë jnty'ia ndëëhan na tots'aa Jesús na tyi'je'quindëë nnduihan' yo najndei na tsixuan nquii ts'an.

³⁸ Jnduehan:

—Juu tsanvahn ityio Tyo'ts'on jn'aanhin. Nquii jon na taquintyja na t'man conduihin, icüjee'non jon yo xuee' nquii Tyo'ts'on na itye'ntjon jon tsoñ'en. Ntyja 'naan' jon, nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue ncyaa jon na tajñuaan' ts'on c'ön na tonnon jon. Conan't'maan' jaa nquii jon na m'aan nandyentyichen.

³⁹ Majo' minndye nn'an na conduihan tmaan' fariseos na m'anhan quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, jnduehan nnon Jesús:

—'U' na matsi'man' jñ'oon ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, joo nn'an na cotsay'on jñ'oon yo 'u', cüan' ndëëhan na tanduehan jñ'oonmin'.

⁴⁰ Majo' t'a jon jndyuehan, itso jon:

—Quindyeho' ntsjö, xe nnan'chen nanmin' jndyuehan, yajo' joo ntjö'hin' nnan't'-maan'han' ja.

Si'ndaa'han' nchjii Jesús ntyja 'naan nn'an Jerusalén

⁴¹ Xjen na tuee' jon 'ndyo tsjoon Jerusalén, ndo' xjen jndyiaa' jonhan', sit'ioohan'hin ntyja 'naan nn'an na m'an jo'. ⁴² Cha'vijon ndëë nn'an tsjoon'ñeen sinin jon, tso jon: “Juu xeevahin, xe ve' aa taa' n'onho' nchu vaa na icanhan' cha' ntjo yaho' na tonnon Tyo'ts'on, majo' ndincyaaahan na ncüaa' n'onho'han'. ⁴³ Ee mangüentyja xjen na joo nn'an na jndohan 'o', nnan'yahan teonntjö' xi'jndio 'ndyo tsjoonho' na nt'ahan tyia' yoho' ata je'quindëë nndui'ho'. ⁴⁴ Nnan'tyuii'n'enhän nn'an tsjoonho' ndo' nnan'cüjehan nantque ndo' mantyi yoquijndë ndaho'. Nnan'tyuii'han ntjö' na tijnt'ue na jndë tsjoonho', min'ncüiihan' xe'qui'ndyehan na vaquityenhan' nacjoo' tyjehan'. Nnda' ngenonho' ng'e tataa' n'onho' na jñon Tyo'ts'on ja na ntsin'man jon ñuaanho'.”

Icüji' Jesús nn'an tyquii' vats'on t'man

(Mt 21:12-17; Mr 11:15-19; Jn 2:13-22)

⁴⁵ Jndë na tso jon na nnda', taquee' jon juu vats'on t'man, jo' ta' jon tji' jon nn'an ch'en, joo nn'an na condëë 'nan quii' v'aa'ñeen. ⁴⁶ Ndo' tso jon ndëëhan:

—Vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': “V'a njan conduihan' v'aa najjon na conan'nein nn'an nnon Tyo'ts'on.” Majo' 'o', itsijonhan' na cont'aho' juuhan' cha'vijon tsë'tsjö' yuu jon na cotoo' nannty'uee.

⁴⁷ Ndo' 'io 'io tots'i'man Jesús jñ'oon ndëë nn'an quii' juu vats'on t'man'ñeen. Majo' nn'an na conintque ndëë ntyee 'naan nn'an judíos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tqen Moisés yo nin'nn'an na conintque ndëë nn'an tsjoon, tojnt'ue vichen n'onhan nchu vaa nquii nnt'ahan cha' nnan'cuee'han Jesús. ⁴⁸ Majo' ta'taa' n'onhan nchu ya nnt'ahan ee tsoñ'en nn'an chen chen totquenhan cüenta juu jñ'oon na incyaa jon. Nt'ue n'on jndyihan na nndyehan joo jñ'oon'ñeen na totsiniin jon.

20

Ntyja 'naan' najndei na condui Jesús

(Mt 21:23-27; Mr 11:27-33)

¹ Ncüiii xuee'ñeen tacju'han' na itsi'man Jesús ndëë nn'an tyquii' juu vats'on t'man'ñeen. Tyincyaa jon jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' na itsin'man jon ñuaan nn'an. Ndo' nque ntyee na conintque ntyja 'naan' nn'an judíos, squenonhan na m'aan jon yo nn'an na

conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tquen Moisés, yo nin'nn'an na conintque ndëë nn'an tsjoon. ²Jnduehan nnon jon:

—Quitsu' ndé, ¿Nin najndeidei condui 'u' na tji' nanmin' quii' vats'on? Ndo' ¿Nin juu tyincyaa na matsixuan'han'?

³⁻⁴Jo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, tso jon:

—Mantyi ja ngüax'ë ncüii jñ'oon ndëëho'. Ts'ian na totsiquindëë' Juan nn'an, juu najndeidei na tonduihin, ¿yuu jnanhan'? ¿Aa nquii Tyo'ts'on tyincyaa na tonduihin na nnda', oo aa ve' nn'an jndue na quitsu'aa jonhan'? Cüa, quit'aho' ndyi.

⁵Jo' joo nan'ñeen jnan'nein nquehan yo ntyjehan, jnduehan:

“Xe na aa nndüe nquii Tyo'ts'on tyincyaa na totsixuan Juan juu ts'ian'ñeen, yajo' ngitso tsanvahn ndëë: ¿Ndu na tatëntyja nn'ón jñ'oon na toninncyaa jon? ⁶Majo' xe na aa nndüe nn'an jndue na quitsu'indëë' Juan'ñeen nn'an, yajo' tsoñ'en nn'an ntuen'han ntjö' jaa na nnan'cüjehan jaa, ee jndë vantyja n'onhan na nquii Juan conduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguaa.” ⁷Ng'e na nnda' jnan'tiu nan'ñeen, jnan'ntcüe'han jñ'oon nnon Jesús:

—Aa já ndicüaa' n'ón nin juu tyincyaa jñ'oon na quitsu'indëë' tsan'ñeen nn'an.

⁸Ndo' na jnduehan na nnda', mantyi sintcüe' ta Jesús jñ'oon ndëëhan:

—Tanin, min xe'quitsu'ndëëho' nin juu tyincyaa najndeidei na condui ja na mats'a nan'min'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan nn'an na tota'ntyjee'han nt'öö ntjon
(Mt 21:33-44; Mr 12:1-11)

⁹Jndë jo' ta' Jesús, sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ndëë nn'an, tso jon: “Tom'aan ncüii ts'an, juu tsan'ñeen jnon' jon nt'öö tëndöndyoo' tsjan tyuaa 'naan' jon. Jndëcy tyincyaa jon cüenta juu ntjon'ñeen nduee minndye nn'an, jndë jo' tja jon ncüiichen ndyuaa na majndye xuee. ¹⁰Ndo' ya na tentyja xjen na tue' juu ntjon'ñeen, jñon jon ncüii moso 'naan' jon na m'an nan'ñeen na nninncyahan cüenta 'nan na vacüja'han' jon. Majo' nan'ñeen je', tja'hin juu, jñon ntcüe'hanhin na ta'nán tachu juu. ¹¹Jo' jñon nnda' jon ncüiichen mosoo' jon. Mantyi tonan'cüejnaan'han juu tsan'ñeen ndo' tja'hanhin. Jndë jo' jñon ntcüe'hanhin na ta'nán tachu juu. ¹²Jndëcy nquii tsan'ñeen jñon nnda' jon ncüiichen moso 'naan' jon na jndë ndye. Juu tsan'ñeen jnan'quee'hanhin, tji'han juu quii' ntjon'ñeen.

¹³“Na mats'ia nquii tsan'ñeen na 'naan' ntjon'ñeen, sitiü jon: ¿Nin 'nan chi nts'a ja? Ndö vaa nts'a, nquii tsans'a jnda na t'man vaa na venchjihin, njñöhin na m'an nan'ñeen, tyi'nan ro na nnt'a nanmin' na njonhin. ¹⁴Majo' nque nan'ñeen na cont'a ts'ian tyuaa 'naan' jon, xjen na jnty'iahan na jnda nquii jon na jndë tyjee', jnduehan ndëë ntyjehan: Ts'ian ya yuu' nntjo ntjonvahn nt'ö juu. Cüa, quinan'cuëë'hin cha' ntjohan' ndüë. ¹⁵Ndo' tji'hanhin quii' ntjon'ñeen, ndo' jnan'cuëe'hanhin.”

Ndo' taxee' Jesús ndëë nan'ñeen, tso jon:

“Nquii jon na 'naan' ntjon'ñeen, ¿Nin 'nan m'aan' n'onho' na nts'aa jon? ¹⁶Ncüjee' ntcüe' jon ndo' ntscüje jon nan'ñeen. Ndo' nninncyaa jon ntjon 'naan' jon ndëë mañoon nn'an.”

Ndo' nque nn'an na condye jñ'oonmin' na sinin Jesús, jnduehan:

—Tyi'jon ncyaa Tyo'ts'on na nndui na nnda'.

¹⁷Majo' Jesús, quii jndyiaa' jon ndëëhan. Tji' jon ncüii jñ'oon na sijoön' nquiihin na conduihin tsjö' na ninjnt'ue. Tso jon:

Vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan':

Nque albañin na conan'ya v'aa, juu tsjö' na conduehan na tyi'je'cüijnt'uehan', majuutohan' vaquityen tyenhan' nqui tsjaan' v'aa.

Na nnda' vaa na tso jñ'oon'ñeen, ¿Nchu vaa na cotji'ho' cüenta na itsiquindyihan'?

¹⁸Minninchen ts'an na ndicüaa' ts'on ntyja njan, iju'vi'han'hin cha'vijon ts'an na tonhin na tyioohin nacjoo' tsjö'. Majo' juu ts'an na tyi'nin'cantlya ts'on ja, majnda' na

nt'uiivi'han'hin. Juu 'nan na ngenon juu itsijonhan' juuhan' cha'vijon 'nan na ntjon ts'an na tyioo ncüii tsjö' t'man nacjoo', na sitiuu jndëhan'hin.

¹⁹Ndo' nn'an na conintque ndëë ntyee yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon na tqen Moisés, xjen'ñeen tojnt'uehin nchu vaa nquii nt'ahan na nnt'uehan Jesús, ee taa' n'onhan na nacjo nquehan sinin jon juu jñ'oon'ñeen. Majo' ncyaaahan nn'an na jndye jndyi'hin.

¿Aa ichuhan' na quityiön s'on na ique gobiernon?

(Mt 22:15-22; Mr 12:13-17)

²⁰Mang'e na nnda', tojnt'ue yantiyhan nchu vaa nquii nnt'ahan. Joo nan'ñeen m'an ntyjehin na cont'a nquehin na njon jndyi jñ'oon' Tyo'ts'on ngiohan. Jñonhin nan'ñeen najon na m'aan Jesús. T'uahin ts'ian ndëë nan'ñeen na quitsaquindahin jñ'oon na toninncyaa jon. Ndo' vi na jndë jo', nninncyahan cüenta jon nt'ö gobernado cha' co'xen tsan'ñeenhin. ²¹Jo' taxee' nan'ñeen nnon Jesús:

—Nnda' ta na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, mangiö na jndyoyu matsinin' ndo' matsi'man' cha'xjen chuhan', min tacotsa' na njon nchji' yo ncüii ts'an, majo' ncüiichen ts'an tyi'cuee' tson'hin. 'U' ninnquii'chen na matsi'man' na quits'aa ts'an cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on. ²²Ndo' nanein ta, nin'quindyé, nquii César, tsan na conintque tsjoon Roma, ¿Aa chuhan' na quityiön s'on na ique jon, ndo' aa tyi'quichuhan'?

²³Majo' nquii Jesús, taa' ts'on jon na conan'vi'nn'adhan. Jo' tso jon ndëëhan:

²⁴—Quinan'manho' ncüii xoquitu' denario nnön. ¿Nin ts'an xquen chuu'han' ndo' nin ts'an xuee' na chuu'han'?

T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Nquii César chuu'han', juu tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma.

²⁵Yajo' tso jon ndëëhan:

—Ng'e na nnda', quityionho' s'on na ique César na tsixuanhan' cüentaa' jon, ndo' mantyi ncyaho' cüentaa' Tyo'ts'on na tsixuanhan' cüentaa' nquii jon.

²⁶Jo' ta'nhan jndëë jnt'ahan na quit'uihan'hin ntyja 'naan' jñ'oon na totsinih jon quii' nt'an nn'an. Ndo' nan'ñeen na jnt'uehan na quit'uihan'hin ntyja 'naan' joo jñ'oon na t'a jon, vacue m'aan' n'onhan yo jñ'oon na sintcüe' jon.

Cota'xee'han ntyja 'naan' na nta'ndo' xco nn'an

(Mt 22:23-33; Mr 12:18-27)

²⁷Jndë jo' minndye nn'an judfos na conduihan tmaan' saduceos, squenonhan na m'aan Jesús. Nan'ñeen tyi'canyja n'onhan na ngüando' xco ts'an na jndë tue'. Ve' ng'e jo', ndö vaa jñ'oon na tyequinduehan nnon jon:

²⁸—'U' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, nquii Moisés tji jon jñ'oon na ico'xenhan' já xe ngue' ncüii tsans'a ndo' ntjo scuu' juu, yajo' juu tyje ts'oo'ñeen ngoco juu yo itsaa' juu. Nc'on ntsinda juu yo tsanscu'ñeen cha' ntsinon juu na tantsinda tsoxio juu t'on. ²⁹Quindyia', ndö vaa 'nan na tui. Tom'an ntyque' nannon na ninncüii ts'an ntsindahan. Juu tsantque toco juu, majo' xjen na tue' juu, tat'oon jnda juu yo scuu' juu.

³⁰Jndë jo' juu tsan na jndë ve, toco juu yo tsanscu'ñeen. ³¹Jndë jo' tsan na jndë ndye toco juu yo tsanscu'ñeen. Ndo' majo'nty tsoñ'en na ntyque' nan'ñeen, ncüii ro ncüiihan toy'onhan juu na tondiscuhanhin ndo' tjëhan. Min'ncüii ndahan yohin. ³²Ndo' na mats'ia mantyi nquii tsanscu'ñeen, tue' juu. ³³Ndö jñ'oon na nin'quita'x'é nnon', juu xjen na nnta'ndo' xco nn'an, ¿Nin ncüii joo na ntyque' nan'ñeen na ndisaa' juu? Ee tsoñ'en na ntyque'han tondiscuhanhin.

³⁴T'a Jesús, itso jon ndëëhan:

—Nn'an tsonnangue na m'an nanein cotoncohan, ndo' coninncyahan ndahan na cotonco joo. ³⁵Majo' m'an nn'an na nan'xuanhan na nta'ndo' xcohan vi jndë na tjëhan, ndo' mantyi nan'xuanhan na nc'onhan juu xjen na nnguaa tsonnangue xco. Majo' juu xjen'ñeen taxe'quioncohan, min nannon, min nanntcu, ³⁶Ee taxe'cüje nnda'han. Ntsijonhan'hin cha'na nque ángeles. Condui nan'ñeen ntsinda Tyo'ts'on ng'e na jndë

tyincyaa jon na cota'ndo' xcohan. ³⁷ Mancüiixjen itsohan' na cota'ndo' xco nn'an na jndë tjë ee nquiintyi Moisés si'man jon na nda' yo jñ'oon na tji jon ntyja 'naan' ts'oon neon zarza na t'ahan'. Quityquii' juu jñ'oon'ñeen tso jon na nquii ta Tyo'ts'on conduihin Tyo'ts'on cüentaa' Abraham, yo Isaac, yo nin'Jacobó. ³⁸ Juu jñ'oon'ñeen tsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on conduihin Tyo'ts'on cüenta nn'an na cotando', chito cüenta nt'oo. Jo' tsi'manhan' na joo nn'an na vantyja n'on cotando'han.

³⁹ Yajo' minndye nn'an na conan'man nchu vaa tsiquindyi jñ'oon na tqen Moisés, t'ahan, jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, taquinjon' jñ'oon na tsu'.

⁴⁰ Ndo' joo nn'an tmaan' saduceos'ñeen, tavi t'onhan na nan'xuanhan ñuaanhan na nta'xee'ntyichenhan jñ'oon nnon jon.

¿Nin ts'an tsjan condui nquii Jesús?

(Mt 22:41-46; Mr 12:35-37)

⁴¹ Taxee' Jesús ndëë nn'an:

—¿Nchu vaa na condue nn'an na nquii Mesías conduihin tsjan David na jndyocahan'?

⁴² Ee nquii David tso jon na condui Mesías nquii ta na itye'ntjon jonhin. Juu jñ'oon'ñeen jnduihan' cjoo' tson na chu salmos. Ndö vaa na itsohan':

Nquii ta Tyo'ts'on itso jon nnon nquii jon na itye'ntjon jon jaa:

Quijman' nc'ia ntyjaya najjon na itsit'maan'han' 'u'

⁴³ Ata xjen nque nn'an na jndohan' 'u' jndë s'a tmaan'han na c'onhan nacje 'nan'.

⁴⁴ Ng'e na nda' vaa tso juu jñ'oon'ñeen, ndö vaa jñ'oon na mavax'ë ndëëho'. ¿Nchu vaa na condueho' na nquii Mesías conduihin tsjan David na jndyocahan', ndo' nquii David tso juu na nquii Mesías conduihin nquii ta na ico'xen jonhin?

Quint'ahan cüenta yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tqen Moisés

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 11:37-54)

⁴⁵ Viochen xjen na nque nn'an na jndye jndyi'hin manin vaa condyehin, tso Jesús ndëë nn'an na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:

⁴⁶ “Nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tqen Moisés, nein jndyihan na ngondyi'han na cüehan ndiaa tonco cha' quitji' nn'an cüenta na t'man conduihan. Ndo' nt'ue n'onhan na nninncyaa nn'an ts'onhan nata. Mantyi quii' nt'aa'on nin'cüendyuuaahan najjon na ntsiqinjonchenhan'hin. Ndo' xjen na covee' nguee, mantyi nin'cüendyuuaahan silla na tonnonchen. ⁴⁷ Majo' 'naan nanntcu ninnque, cotji' nan'ñeehan' na nnin'naanhinhan'. Ndo' jndye jñ'oon conan'neihan nnon Tyo'ts'on cha' quinan'tiu nn'an na jen conan'quindëhan tonnon jon. Jnaan' na nda' vaa na cont'ahan, jaa' jndyi nt'uiihan'hin. Tyi'nt'aho' cha'xjen 'nan na cont'ahan.”

21

Xoquitu' na tyincyaa tsanscu ninnquii

(Mr 12:41-44)

¹ Sinin Jesús jñ'oonmin' viochen xjen na m'aaon jon vats'on t'man. Jo' tqen jon cüenta na nque nantya, jndye s'on cotyionhan cüentaa' Tyo'ts'on quii' quiton na min jo'. ² Mantyi jo' jndyiaa' jon ncüii tsanscu ninnquii, jñen' jndyihin. Taquityion juu ve xoquitu' s'on ve ncüii joo quiton'ñeen. ³ Jo' tso Jesús:

—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', juu tsanscuva' ts'an ninnquiihin na jñen' jndyihin, jndyentyi tyincyaa juu cüentaa' Tyo'ts'on, chichen na tyincyaa tsoñ'en nantya'ñeen. ⁴ Ee joohan ve' s'on na vantjo'chen na min ndueehan, joohan' na tjeu'hin quii' quiton'ñeen. Majo' juu tsanscuva' na jñen' jndyihin, tju'ñ'en juu xoquitu' na y'oon juu, manin' ntyja na ntcüa' juu.

Itsiquindyi Jesús na nndyuii' vats'on t'man

(Mt 24:1-2; Mr 13:1-2)

⁵ Vendye nn'an na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnan'neihan ntyja 'naan' juu vats'on t'man ndo' mantyi ntyja 'naan joo ntjô' na ya jndyi na tijnt'ue na

tycüi'han' ndo' ntyja 'naan' 'nan na njon jndyi na tyincyaa nn'an cüentaa'han' na tonan't'maan'han Tyo'ts'on. Xjen'ñeen tso Jesús:

⁶ —Tsoñ'en nan'min na cojnty'iaho', mangüentyja xjen na nnan'tyuii' nn'anhan'. Min'ncüii tsjö'je'quintjohan' naco ntyjehan'.

Jn'aan na conan'manhan' na mandyo na ntycüii

(Mt. 24:3-28; Mr 13:3-23)

⁷ Ndo' taxee'han nnon jon, jnduehan:

—'U' ta na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, ¿Yuu xjen na nndui na nnda'? Ndo' ¿Nin jn'aan na ntsi'manhan' na jndë mavaa xjen na nndui nan'min?

⁸ T'a jon jndyuehan, tso jon:

“Quitquenho' cüenta na tyi'nan'vi'nn'an nn'an 'o' ntyja 'naan jñ'oonmin'. Ee jndye nn'an nninncyo na nnduehan na maja conduihan. Nnduehan na nquehin conduihan Mesías. Ndo' nnduehan: Jndë tentyja xjen na ntycüii tsoñ'en. Majo' tyi'nan'jonho' yo nan'ñeen. ⁹ Min' tyi'ndyueho' ya coninc'uaa jñ'oon na nc'oon ndyia' ndo' na conan've nn'an naco gobiernon 'naanhan. Ee mancüiixjen jndei'han' ngüenon jndyee nan'min', majo' tyi'coventyja xjen na ngitsu tsonnangue.”

¹⁰ Ndë jo' tsoityichen jon ndëehan: “Nn'an ncüii tsonnangue, nnan'vehan naco nn'an ncüiichen tsonnangue. Ndo' ncüii tsanm'aants'ian t'man nts'aa jon tyia' yo ncüiichen tsanm'aants'ian t'man. ¹¹ Ndo'vanjan jndei ngots'ii ndo' nc'oon jndo' t'man ndo' ntycu chen jndyi ncy'oonhan' nn'an. Ndo' juu tsjö'ndue nnintyincyoo' jn'aan t'man na mioon ntsity'uehan' nn'an.

¹² “Majo' vitjachen na nndui tsoñ'en nan'min', ncy'on nn'an 'o' na nnt'avi'han 'o' ndo' nnty'ehin 'o'. Ndo' mantyi nninncyahan cüenta 'o' ndëë nn'an quii' nt'aan'on 'naanhan ndo' ntyi'han 'o' nt'aancjo. Ndo' nc'ochohan 'o' tondëë nn'an na conintque yo tondëë nanm'ann'ian t'man, ve' ng'e na conan'jonho' yo jñ'oon na mancya. ¹³ Xjen na ntquenonho' tsoñ'en nan'min', ntsiquinaanhan' na ntji' jndyoyuho' ntyja njan ndëë nn'an. ¹⁴ Ng'e na nnda', quinan'jnda'ho' na tyi'ndyii' n'onho' nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho' ndëë nan'ñeen cha' ngüañoon'han'ho'. ¹⁵ Ee ncö nts'a na ntsjinda'han' nquenho' cha' ndëë nnan'ntcüe'ho' jñ'oon ndëë nan'ñeen, ata min'cya ro joohan na jndohan 'o', je'quindëë nnduehan na juu jñ'oon na coninncyaho' tyi'quijnt'uehan', min tyi'je'ncyaa'han' na nnduehan na tyi'yuu'han'. ¹⁶ Mantyi nque tyeho', ndyeeho' nninncyahan cüenta 'o' nduee nn'an na nnan'cüje nan'ñeen minndye 'o'. Majo'nty nnt'a ntyje nqueho' yo ntyje tycyaho' ndo' mantyi nn'an na ya jñ'oon yoho'. ¹⁷ Ndo' jndye jndyihan nc'onhan na tyi'cuee' n'onhan 'o' ve' ng'e na m'anho' ntyja njan. ¹⁸ Majo' xe'qui'ndyi na ngitsuho'. Cha'vijon na itsohan' min ve' ncüii sonquenho' tyi'je'quitsuhan'. ¹⁹ Ng'e na ntjotyenho' yo ntyja njan, jo' na nninncyaa Tyo'ts'on na tyi'quintyücüii na nta'ndo'ho'.

Ntyja 'naan' na nndyuii' juu tsjoon Jerusalén

²⁰ “Majo' ya na njnty'iaho' na minntyjee' sondaro xi'jndio Jerusalén, yajo' cüaa' n'onho' na mavaa xjen na nnan'tyuii'han juuhan'. ²¹ Juu xjen'ñeen joo nn'an na m'an ndyuaa Judea, quinan'nonhan na min ntyo' na nta'nty'iuhan jo'. Ndo' nn'an na m'an Jerusalén quindui'han jo', ndo' nn'an na m'an jndëë tyi'nc'o ntcüe'han juu tsjoon'ñeen. ²² Ee joo nguee'ñeen nan'xuanhan' xjen na nt'uiivi' Tyo'ts'on nn'an judíos cha' ntsiquindëhan' tsoñ'en jñ'oon' jon na tondui. ²³ Nty'ia ro nanntcu na ñjon ndahan juu xjen'ñeen yo ntyjencuhan na 'ndaa nda. Ee ngioo ncüii navi' t'man nacjoo' ndyuaava, vi' jndyi nts'aa Tyo'ts'on na ntquenon nn'an na m'an juu xjen'ñeen. ²⁴ Nnan'cüje nn'an joohin yo xjo ndo' jndyehan nc'ocho nn'anhan cha'vijon preso ncüii ncüii tsonnangue. Ndo' joo nn'an na tyi'quinjon Tyo'ts'on ngiohin, nto'xenhin Jerusalén ata nguee' xjen ntyjii jon na ngacüentyjee' na cont'ahan na nnda'.

Nan'min nnguaa juu xjen na nndyo nnda' Jesús

(Mt 24:29-35, 42-44; Mr 13:24-37)

²⁵ “Juu xjen'ñeen t'man jn'aan na nnintyincyoo' na njnty'ia nn'an ntyja 'naan' ndo'cüjjoon' yo chi' ndo' yo nin'ncjuu. Ndo' nnon tsonnangue, ntsi'ndaa' jndyihan' ngio nn'an. Ndo' ng'e na nninc'uaa na iju ndaandue ntsiquijñ'eehan'hin. ²⁶ Nts'aahan' na tajnde' n'onhan ng'e na coviquityuehan ntyja 'naan' na m'aan' jndyi n'onhan nchu vaa vja na its'aahan' nnon tsonnangue. Ndo' majuu xjen'ñeen tsoñ'en na condui najndë na cotoxenhan' tsjö'ndue, ntsitoncüii'han' jooohan'. ²⁷ Yajo' juu xjen'ñeen ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, njnty'ia nn'an na ncüjënön nnt'a tsonnangue. Tyquii' chincy nndyö yo juu na nancoo' naquixuee na condit'man ja. ²⁸ Xjen na jndë tye' na condui nan'min', cüa, quityii'yantiyiho', tyindyueho', c'on cjeho' ee tajndye vitja na ntsiquindyaa Tyo'ts'on 'o' na ndui'ho' quityquii' navi'min'.”

Jñ'oon ntyja 'naan' ts'oon higuera

²⁹ Juu jñ'oonva na tyi'quitso nquii'han', sinin Jesús juuhan' ndëéhan, tso jon: “Cüaa' n'onho' ntyja 'naan' ts'oon higuera oo min'cya ro ts'oon. ³⁰ Xjen na cojnty'iaho' na jndë condui' tscö'ndaahan', cotji'ho' cüenta na jndë tindyo ngeesua'. ³¹ Manti xjen na cojnty'iaho' na condui nan'min' na jndë tsjö, cüaa' n'onho' na jndë tindyo juu xuee ya tsoñ'en nn'an ntji' jndyoyuhan na condui Tyo'ts'on na itye'ntjon jon tsoñ'en.

³² “Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëého', nque nn'an na m'an naneinhin, tyi'xe'cüjñ'enhan ata xjen na jndë siquindëñ'ehan' tsoñ'en jñ'oonmin'. ³³ Tsjö'ndue yo tsonnangue ntycüiiñ'ehan', majo' joo jñ'oon na mancya, tsoñ'ehan' ntsiquindëñ'ehan' jooohan'.

³⁴ “Quitquenho' cüenta na tyi'ninncyaho' na ncjachuhan' 'o' na ve' conan'jontoho' na cocüa' quintcu nn'an yo na covehan na condyehan oo na nc'on jndyihho' jñ'oontiu ntyja 'naan' na nchu vaa nquii na nc'onho' 'io cha. Ee xe nan'min' nc'oon' n'onho', ninjonto ncüjee'non juu xuee'ñeen na nt'uuihan' 'o' cha'vijon it'uui xiu' quioo'. ³⁵ Mannda' vaa na ngeue'non juu xuee'ñeen na m'an nn'an na ninvaa tsonnangue. ³⁶ Mang'e na ndda', ninnquii'chen quitquenho' cüenta ninvaa xuee na cotsam'anho'. Ndo' quitanho' nnon Tyo'ts'on na nninncyaa jon na nc'oon najnde' n'onho' cha' ya ro nndui'ho' quii' juu navi' na nndyo, ndo' cha' nndëé ngüentyjee'tyenho' tonnön, ja na condui tsans'a na i'ua jon ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an.”

³⁷ Ndo' nquii Jesús, tincüii xueeyu tots'i'man jon ndëé nn'an quii' juu vats'on t'man'ñeen. Ndo' ya na tovaman, tondui' ntcüe' jon quii' tsjoon, toca jon juu tyo' na jndyu Olivos. ³⁸ Ndo' tivinoncco, nn'an na jndye jndyihan totsqeahan vats'on t'man'ñeen na ndyehan jñ'oon na toninncyaa jon.

22

Sijnda' Judas na quit'uiivi'han' Jesús

(Mt 26:1-5, 14-16; Mr 14:1-2, 10-11; Jn 11:45-53)

¹ Majndë vavindyo na ngeue' ngeue na cocüa' nn'an judíos tyoo' na tatsquentë taquee'. Juu ngeue'ñeen conan'quijndyuhinhan' pascua. ² Ndo' joo ntyee na conintque ndëé nn'an judíos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tqen Moisés, ng'e na ncyaaahan nn'an na neinhan Jesús, ve' nty'iu tojnt'ue ntyee'ñeen nchu vaa nquii nt'ahan cha' na cue' jon.

³ Juu xjen'ñeen nquii Judas na mantyi jndyu juu Iscariote, tua Satanás quii' ts'on juu. Juu juu ncüii nque nn'an na ncho've. ⁴ Tja tsan'ñeen na m'an joo ntyee na conintque'ñeen yo nantque na cotoxen nannt'ei cüentaa' juu vats'on t'man. Tatsijnda' juu yohan nchu vaa nquii nts'aa juu cha' nninncyaa juu Jesús ndueehan. ⁵ Ndo' nan'ñeen, sineiin'han' n'onhan na ndda' vaa na tso juu, ndo' jnan'cüejonhan jñ'oon na ndyionhanhin na nts'aa juu na ndda'. ⁶ Ndo' mantyi juu siu' juu na ndda'. Jo' ta' juu tont'ue juu yuu xjen na ntsijonhan' na nninncyaa juu cüenta Jesús ndueehan xjen na tyi'quijnty'ia nn'an.

Sijnda' Jesús na ntcüa'han pascua

(Mt 26:17-29; Mr 14:12-25; Jn 13:21-30 1 Co 11:23-26)

⁷ Ndo' tuee' juu ngeue na cocüa' nn'an judíos tyoo' na tatsquentë taquee'. Juu ngeue'ñeen na conan'cüije nan'ñeen quinman ntyja 'naan' ngeue pascua, ⁸ Ndo' jñon Jesús Pedro yo nin'Juan ncüii nt'aa, tso jon ndëëhan:

—Cüa, c'oho' na nnan'jnda'ho' na ntcü'a jaa ntyja 'naan' ngeue pascüa.

⁹ Ta'xee'han nnon jon:

—¿Yuu jon nt'ue tson' na nnan'jnt'áhan'?

¹⁰ T'a jon jndyuehan, itso jon:

—Quitquenho' cüenta, juu xjen na jndë tyeque'ho' quii' tsjoon, jo' ntjonho' ncüii tsans'a na y'oon juu tsjö na ñjon ndaa. Quitsantyaho' xen' tsan'ñeen ata xjen ngeue' juu v'aa na ngaquee' juu. ¹¹ Jo' quindueho' nnon nquii ts'an na vaa' juu v'aa'ñeen: “Nnda' ta, nquii tsan na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, ivaxee' jon: ¿Yuu vijon vaa cuarto na nninjnt'ue já na ntcüa' jon cüentaa' ngeue pascua yo já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na incyaa jon?” ¹² Ndo' juu tsan'ñeen, ntsi'man jon ncüii cuarto ndëëho', v'aa vequito', majndë min quindë 'nan, jo' quinan'jnda' yaho'.

¹³ Jo' ty'ehan ndo' tijnda' tsoñ'en cha'xjen na tso Jesús ndëëhan. Ndo' jo' jnan'jnda'han na ntcüa'han cüentaa' juu pascüa.

¹⁴ Vi jndë tman, tuee'non Jesús jo', təcjo jon mesa yo nque nn'an ncho've na conan'jonhan yo jon. ¹⁵ Tso jon ndëëhan:

—Juu ngeue pascuavahin, nt'ue jndyi ts'ón na nin'quë quitsman chjo yo 'o' vitjachen na ncüiö. ¹⁶ Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', taje'cü'a nnt'ahan' ata juu xjen na covityincyoy jndyoyu nchu vaa itsi'manhan' najjon na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.

¹⁷ Juu xjen'ñeen ty'oon jon ncüii vaso, jndë na tyincyaa jon na ncyaa ya Tyo'ts'on, tso jon ndëëhan:

—Cy'onho' vasova, quinan'cüenonho'han' ndëë ntyjeho', ncüii ro ncüii ro 'o' cüeho'han'. ¹⁸ Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nanein na tonnonchen taxe'c'ua ndaa vinon ata juu xjen na ngitye' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.

¹⁹ Jndë jo' ty'oon jon tyoo', mantyi tyincyaa jon na ncyaa ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', ndo' tyjee jon tan'han', tyincyaa jonhan' ndëëhan. Tso jon:

—Juu tyoo'va conduihan' s'i na mancya na cüiö cüentaho'. Ndö vaa ngont'aho' na covañjoon' n'onho' ja.

²⁰ Ndo' jndë na tcüa'han, majo'ntyi s'aa jon, ty'oon nnda' jon vaso. Tso jon:

—Juu vinon na ñjon vasova, tsi'manhan' juu jñ'oon xco na maquëntyën yo n'eön na nimnycya na ntcüe'han' ntyja 'naanho'. ²¹ Majo' quitquenho' cüenta, juu ts'an na nninncyaa cüenta ja nduee nn'an, vaquityen juu mesava yo ja. ²² Jñ'oon na mayuu', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ngenön cha'xjen na jndë tijnda' ntyja njan, majo' ndyia' jndyi juu ts'an na ninncyaa cüenta ja nduee nn'an.

²³ Ndo' jo' ta'han tota'xee'han ndëë ntyjehin nin ncüii joochan na nts'aa na nnda'.

¿Nin juu na njonntyichen conduihin'?

²⁴ Mantyi nn'an na ncho've'hin, jnan'jndyehan jndyuehan yo ntyjehan nin ncüii nquehan na ndiquinjonchenhin. ²⁵ Majo' tso Jesús ndëëhan: “Nque nanm'ann'ian t'man tsonnanguewa yo nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yo nn'an na cotoxen, conchjehan nn'an na cote'ntjon ndëëhan, majo' conan'quijndyü nan'ñeen joochan nn'an na cota'ntyjee'hinhan. ²⁶ Majo' 'o' tyi'quichuhan' na ntsam'anho' cha'na na cont'a nan'ñeen. Ndö vaa na quint'aho', juu ts'an na conint'manntiyihin, c'oon juu cha'vijon ts'an na tyi't'man condui. Ndo' ts'an na ico'xen, c'oon juu cha'vijon ts'an na itye'ntjon ndëë nn'an. ²⁷ Ee ¿Nin juu na njonchen conduihin, aa juu ts'an na vequityen mesa, oo aa juu ts'an na itye'ntjon jo'? ¿Aa chi majuu ts'an na vequityen mesa t'manntiyichen conduihin? Majo' quitquenho' cüenta, ja m'an quii' nt'anho' na condui ja ts'an na itye'ntjon ndëëho'.

²⁸ “O' conduiho' nn'an na jndë ntjotyen yo ja tsoñ'en navi' na jndë toquenön. ²⁹ Mang'e na nnda', ma'ua ts'ian ndëëho' na ntye'ntjonho' nn'an cha'xjen nquii tyëhö' i'ua jon ts'ian nnön na ntye'ntjon nn'an. ³⁰ Juu xjen'ñeen ntsijnt'a na ntcüa' 'o' ndo' ncüeho' yo ja ngiaa'

mesa najon na ntco'xën. Ndo' ngüendyuuaaho' nnon silla na manin' ts'iaan' na nqueho' ngotoxenho' joo ncho've ntmaan' ntyjê nn'an Israel."

Itsiquindyi Jesús na nciiji Pedro

(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31; Jn 13:36-38)

³¹Ndo' tsontyichen ta Jesús:

—U' Simón, quen' cüenta na jndê jndaa' Satanás jñ'oon na tcan juu na ntyii' juu ng'ee juu 'o', juu nan'ñeen itsijonhan' juuhan' cha'vijon na ntscüe'ndyi ts'an ntquen. ³²Majo' ja jndê tc'an nnon Tyo'ts'on ntyja 'nan' na juu na mavantya tson' tyi'ntycüiihan', ndo' vi jndê ntcüe' tson' tonnön, quitejndei' joo ntyjê nanmin na ngaquehan ntyja njan.

³³Majo' t'a Simón, tso juu:

—Nnda' ta, min xe na aa ntyi' nn'an 'u' vancjo ndo' xe na aa nnan'cuee'han 'u', mantyi nimmcyä na ntyi'han ja vancjo ndo' na ncü'io' yo 'u'.

³⁴T'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:

—Pedro, nnon' matsjö, vitjachen na ntsixuaa quil'ö je'ntyi, majo' juu xjen'ñeen 'u' jndê ndye jnda macüji 'u' na mavajan' ja.

Tso Jesús na mayuu' ntsiquindêñ' enhan' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui

³⁵Jndê jo' taxee' Jesús ndêê joo nn'an ncho've'ñeen:

—Juu xjen na t'ua ja ts'ian ndêêho', vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan' xoquitu', min chetsja', min ntcon. Xjen'ñeen, ¿Aa vaa 'nan na totsitjahan' o'?

T'ahan, jnduehan nnon jon:

—Ta'nän yu ro.

³⁶Tsontyichen jon ndêêhan:

—Majo' nanein, nin juu na nay'oon 'nan na coñjon xoquitu', cay'oon juuhan' ndo' mantyi chetsja'. Ndo' nin juu na ta'nän xjoo', quiindêê juu ndiaatco 'naan' juu ndo' quitsijnda juu xjoo' juu. ³⁷Ee matsjö ndêêho', vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na itsohan' na jndui na itsohan': "Tji' nn'an cüenta na cüajon jnan tsixuan jon cha'xjen nque nn'an na t'man jnan vaa."

Nnda' vaa na tso juu jñ'oon'ñeen. Jnduihan' ntyja njan, ndo' mayuu' ntsiquindêhan'.

³⁸Yajo' jnduehan nnon jon:

—Ta, quindyia', ndö ve xjo y'ón.

T'a jon, tso jon:

—Mavaa ya je'.

Quii' Getsemaní tsinin Jesús nnon Tyo'ts'on

(Mt 26:36-46; Mr 14:32-42)

³⁹Xjen'ñeen jndui' Jesús v'aa yuujon na tcüa'han. Tja jon tyo' na jndyu Olivos najon na mancüiixjen toca jon. Ndo' nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ty'ehan yohin. ⁴⁰Jndê na tuee' jon jo' yohan, tso jon ndêêhan:

—Quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on cha' tyi'ngüantjon yutyia 'o' xjen na ityii' juu ng'ee juu 'o' na quinan'tjaho'.

⁴¹Ndo' tjantyi jon chjochen na tonnonchen, cha'na tycya na ncju' ts'an ncüii tsjö'. Jo' tco'xtye jon, tye' na sinin jon nnon Tyo'ts'on. ⁴²Tso jon: "Tye', juu jñ'oon na mac'an nnon', xe na aa tsijonhan' juuhan' cha'xjen na nt'ue tson', quitsiquindya' ja na tyi'ngenön juu navi'va. Majo' min na mac'an na nnda', quindui ntyja na nt'ue tson' ncu', chito cha'xjen na nt'ue ts'ón ja."

⁴³Ndo' juu xjen'ñeen, ncüii ängel na jnan quiñoon'ndue, tyjee'non juu na m'aa Jesús, tyincyaa juu najndei' ts'on jon. ⁴⁴Ndo' na têtsijaa'ntyichenhan' na si'ndaa'han' nchjii jon, tso sinin jon nnon Tyo'ts'on yo ninvaa najndei jon. Ndo' juu ndaatjuen' na jndui'hin, cha'vijon neon'han', ninvindyii' sav'iuu'han' xjen tyuaachen.

⁴⁵Vi na jndê jnanquintya jon na sinin jon nnon Tyo'ts'on, tja nnda' jon najon na jnty'ii jon nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, majo' ntjii jonhin condahin, ee tandiquinanhan ve' ng'e na sichjoo' jndyihan' n'onhan. ⁴⁶Tso jon ndêêhan:

—¿Nchu vaa s'aahan' ngioho' na condaho'? Quinan'quintyjaho', quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on cha' tyi'ngüantjon yutyia 'o' xjen na ityii' juu ng'lee juu 'o' na quinan'tjaho' nnon Tyo'ts'on.

T'ue nn'an Jesús

(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50; Jn 18:2-11)

⁴⁷ Ninvaa na itsinin Jesús, ndo' squnenon nn'an na jndye jndyi'hin. Tondëehan vejndyee nquii Judas, majuu juu ncüii nque nn'an na ncho've. Sindyoohin nnon Jesús na t'u juu quincho' jon na tyincyaa juu ts'onhin. ⁴⁸ Ndo' taxee' Jesús nnon juu, itso jon:

—'U' Judas, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën nn'an, ¿Aa yo na ma'va' quinch'ö, jo' na mancy'a cüenta ja nndue nn'an?

⁴⁹ Ndo' joo nan'neen na tom'anhan yo Jesús, vi na jndë jnty'iahan 'nan na tui, jnduehan nnon jon:

—Ta, ¿Aa nman'tjá' ncjo?

⁵⁰ Ndo' ncüii joohan ninñoon' s'aa juu natë' juu mosoo' nquii tyee na conintque. Tyjee juu tsö'nqui tsan'neen tontyjaya. ⁵¹ Yajo' tso Jesús ndëehan:

—Maya je', quitsacüentyjee'ho'.

Ndo' t'uui jon tsö'nqui tsan'neen, sin'man jonhin. ⁵² Ndo' sinin Jesús ndëe ntyee na conitque, yo ndëe nannt'ei na jnan vats'on t'man, yo nin'nn'an na conitque quii' tsojon na sacy'onhanhin, tso jon ndëehan:

—¿Aa cotji'ho' cüenta na tsanch'uee condui ja, jo' na jndyo cy'onho' ja yo ncjo yo nonnch'io? ⁵³ 'Io 'io tom'an quii' nt'anho' juu vats'on t'man, ndo' min tat'ueho' ja. Majo' naneihin jndë tentya xjen 'naanho' na conan'jonho' yo nquii yutyia na ico'xen juu ntyja 'naan' najaan.

Icüji Pedro ntyja 'naan' Jesús

(Mt 26:57-58, 69-75; Mr 14:53-54, 66-72; Jn 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ndo' nan'neen na t'uehan Jesús, tyey'onhan jon vaa' nquii tyee na conintque. Ndo' juu Pedro, tycya tycya tantyja juu. ⁵⁵ Nn'an na tyey'onhan Jesús, jndë na jnan'ntjonhan chon toch'en, xi'jndio tyeüendyuuaahan nnon chon'neen, ndo' mantyi juu Pedro tacjo jon quii' nt'anhan. ⁵⁶ Ndo' ncüii tsanscu na itye'ntjon ndëe nn'an v'aa'neen, jndyiaa' juu na vaquyten Pedro najon naxuee chon. Quii jndyiaa' juu nnon jon, ndo' tso juu:

—Mantyi tsans'ava' vay'oon juu jñ'oon yo juu Jesús.

⁵⁷ Majo' tji Pedro, tso jon:

—'U' tsanscu, tyi'cüajn'an ja tsanva'.

⁵⁸ Tja ngue chjo xjen ndo' jndyiaa' ncüiichen ts'anhin, tso juu nnon jon:

—Mantyi 'u' vayon' jñ'oon yo Jesús.

Majo' t'a jon:

—Aa xe 'u'. Min'chjo chito aa jo' ja.

⁵⁹ Tëca cha'nan ncüii hora ndo' ncüiichen ts'an sijndei' 'ndyo juu, tso juu ndëe nn'an:

—Jñ'oon mayuu' na toquiñ'en tsanva' yo Jesús ee conduihin tsan na jnan ndyuua Galileahin.

⁶⁰ T'a Pedro 'ndyo tsan'neen:

—Ja, min'chjo tyi'quintji jñ'oon na mats'u'.

Ninvaa na itsinin jon yo tsan'neen ndo' sixuaa ro quil'ö. ⁶¹ Ndo' na nnda', tequen ta Jesús, jndyiaa' jndyoyu jon nnon Pedro. Ndo' ninñoon' tañjoon' ts'on juu jñ'oon na jndë siquindyi Jesús juu: “Vitjachen na ntsixuaa quil'ö je'ntyti, majo' 'u' jndë ndye jnda macüji 'u' ntyja njan.” ⁶² Ndo' jndui' Pedro jo', taxjen vaa t'ioo jndyi jon.

Conan'cüejnaan' nn'an Jesús

(Mt 26:67-68; Mr 14:65)

⁶³ Nque nan'neen na totquenhan cüenta Jesús, tonan'cüejnaan'hanhin ndo' totja'han jon. ⁶⁴ Ndo' mantyi jnan'tyenhan ndiaa nnon jon, jndë jo' taxee'han nnon jon:

—Cüa, cüiyuu' 'ndyo' nin juu icüja' 'u'.

⁶⁵ Ndo' mantyi jndye mañoon jñ'oon tsan' na tonduehan cjoo' jon.

Tyencyahan cüenta Jesús nduee nn'an na conintque

(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64; Jn 18:19-24)

⁶⁶Vi na jndë tixuee, nque nn'an na conintque tondëë nn'an judíos, yo ntyjehan nque ntyee na conditque, ndo' yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tquen Moisés, tēncüihan yo ntyjehan. Ndo' tyey'onhan Jesús naijon na conan'jnda'han jñ'oon. Jndë na tēncüihan jo', ta'xee'han nnon jon, jnduehan:

⁶⁷—Quitsu' ndë, ¿Aa condui 'u' nquii Mesías?

T'a jon jndyuehan:

—Min xe na aa ntsjö ndëëho', majo' xe'cantlya n'onho' ja. ⁶⁸Ndo' min xe na aa ngüax'ë ndëëho', majo' 'o' xe'quit'aho' 'ndyö, ⁶⁹Majo' nanein na tonnonchen, ja na condui tsans'a na 'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxēn tsoñ'en nn'an, ncjōquijman ngiaa' jon tontyjaya naijon na itsit'maan'ntyichenhan' ja. Nquii jon na taquintya najndeí na conduihin.

⁷⁰Ndo' na tso jon na nnda', tsoñ'en nan'ñeen ta'xee'han nnon jon, jnduehan:

—Yajo' ¿Aa condui 'u' Jnda Tyo'ts'on?

T'a jon jndyuehan, tso jon:

—Nqueho' condueho' na jon condui ja.

⁷¹Jo' jnduehan ndëë ntyjehan:

—Tyi'icanhan' na ndyëë jñ'oon jndyue mañoon nn'an nchu vaa na ngiohan ntyja 'naan' jnaan' juu, ee manquēntyë jndë jndyëë jñ'oon 'ndyo nquii juu.

23

Tyey'onhan Jesús na m'aan Pilato

(Mt 27:1-2, 11-14; Mr 15:1-5; Jn 18:28-38)

¹Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na tēncüihan jo', jnan'quintyjahan, tyey'onhan Jesús na m'aan Pilato. ²Ta'han tonduehan nnon tsan'ñeen nchu vaa ngiohan na itsitjahan. Jnduehan:

—Jndë jndiö na juu tsanva' itsi'ndaa' juu n'on nn'an ndyuaaminhin. Itso juu na joo s'on na co'xen César na quitye nn'an, tandyiönhan'. Ndo' mantyi manquintyi juu tso juu na conduihin Mesías na taquintya na t'man conduihin.

³Ndo' Pilato, vi na jndë jndyii jon na jnduehan na nnda', taxee' jon nnon Jesús, tso jon:

—¿Aa mayuu' condui 'u' nquii tsan na taquintya na t'man condui na co'xen' nty'iu' nn'an judíos?

T'a Jesús 'ndyo jon:

—Majo' ro cha'xjen na mats'u.

⁴Ndo' tso Pilato ndëë ntyee na conintque yo ndëë nn'an na jndye jndyi'hin:

—Juu tsanva', min'ncüii tacovijnda' na aa itsitjahan.

⁵Majo' tonan'jndeí' jndyue nan'ñeen, jnduehan:

—Tsojnaan' juu jñ'oon na itsi'man juu, its'aahan' na joo nn'an ninvaa ndyuaa Judea conan'jmiin'han na conan'vehan cjoo' tсам'aants'ian t'man. Ta' juu toninncyaa juu jñ'oon'ñeen ndyuaa Galilea ndo' majo'ntyí its'aa juu tsoonvahin.

Tyey'onhan Jesús na m'aan Herodes

⁶Ndo' juu Pilato, vi na jndë jndyii jon jñ'oon ntyja 'naan' Galilea, taxee' jon ndëë nan'ñeen xe na aa condui Jesús ts'an ndyuaa Galilea. ⁷Ndo' vi na jndë taa' ts'on Pilato na jnan Jesús ndyuaa Galilea naijon na ico'xen Herodes, yajo' scüienon jonhin na m'aan tsan'ñeen na co'xen juu jon. Juu Herodes tyjee' ya jon Jerusalén ng'e na m'aan ngyee.

⁸Ndo' ya na jndyiaa' Herodes Jesús, tyincyaaahan' na neiin' jndyi jon, ee tijndye xuee nin'cüajnaan' jonhin. Ee jndë tondyii jon jñ'oon na tovinein ntyja 'naan' Jesús ndo' ntyja jndyi ts'on jon na nts'aa Jesús jn'aan t'man na nndyiaa' jon. ⁹Jndye jñ'oon taxee' jon nnon Jesús, majo' min'ncüii jñ'oon ta'n'an t'a jon. ¹⁰Ndo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tquen Moisés, mantyi ty'ehan na m'aan Herodes. Tonan'xuaahan na tonduehan nchu vaa ngiohan na itsitja Jesús. ¹¹Ndo' juu Herodes ndo' mantyi yo nque sondaro 'naan' jon, jnt'ahan na tyi'cuee' n'onhan Jesús,

jnan'cüejnaan'han jon. Jnan'cüehan ncüii ndiaahin na njonhan' cha'nan ndiaa cocüe rey, jndë jo' jnan'cüenon ntcüe'hanhin na m'aan juu Pilato. ¹²Ndo' juu xjen'ñeen, nquii Pilato yo Herodes, ntjo ya ntcüe' ngiohan yo ntyjehan ee tijndye xuee tom'anhan na vjehan ntyjehan.

Covijnda'tyen na cue' Jesús

(Mt 27:15-26; Mr 15:6-15; Jn 18:39-19:16)

¹³Ndo' Pilato tqueen' jon ntyee na conintque yo nanm'ann'ian yo nn'an na jndye jndyi'hin. ¹⁴Tso jon ndëë nan'ñeen:

—'O' jndyoy'onho' tsanva' na condueho' na ityiii' juu jñ'oon ndëë ntyjeho' nn'an judíos na quinan'vehan nacjoo' nquii gobiernon. Majo' quitquenho' cüenta, tondëë tsoñ'enho' jndë tajndöhin ndo' min'ncüii jnaan' juu tatijnda' na tsoñ'en jñ'oon na condueho' cjoo' juu. ¹⁵Ndo' min nquii Herodes ta'nan ntjii jon jnaan' juu, jo' na iscüenon ntcüe' jonhin na m'an ja. Majo' quitquenho' cüenta, min'ncüii tyi'cotsitjahin na tsixuan juu na cue' juu. ¹⁶Ng'e na nnda', jo' na nc'ua ja ts'ian na ngichu' juu, ndë jo' ntsiquindyahin.

Mannda' vaa jñ'oon na sintcüe' Pilato ndëë nn'an judíos'ñeen.

¹⁷Ncüii ncüii chu, juu xjen na covee' ngeue na conan'cüje nn'an judíos quinman, vaa costumbre na ncüii ts'an na m'aan navi' nt'ö Pilato, itsiquindyaa jon tsan'ñeen ndueehan, nin juu na cotanhan nnon jon.

¹⁸Ng'e na nnda', tsoñ'en nan'ñeen tye' jnan'xuaahan, jnduehan:

—Cüji' tsanva', ndo' quitsiquindya' juu Barrabás.

¹⁹Ndo' juu tsan'ñeen jndë tje' sondarohin vancjo ng'e vaa jnaan' juu na tejndyee juu ndëë nn'an quii' tsjoon na jnan'vehan cjoo' gobernado, ndo' mantyi na iscuee' juu ts'an. ²⁰Ndo' ng'e na nin'quitsiquindyaa Pilato Jesús, jo' na t'man nnda' jon joo nn'an judíos'ñeen. ²¹Majo' jnan'xuaa nnda'han, jnduehan:

—Cüa, maninjon ro quit'ion'hin tsonjn'aaan.

²²T'a jon jndyuehan na jndë ndye jnda:

—¿Ndu? Quindueho' nnön, ¿Nin 'nan vaa na jen t'man sitjahin? Min'ncüii jnaan' juu ta'nan ntji na tsixuan juu na cue' juu. Yajo' nts'a na quichu' jndyee juu, ndo' ndëë jo' ntsiquindyahin.

²³Majo' ninvito tonan'jndei' jndyuehan. Jndei tonan'xuaahan, totanhan na quit'ion jonhin tsonjn'aaan. Yajo' tanguée' Pilato cha'xjen jñ'oon na jnan'xuaahan. ²⁴Ndo' tso jon na quindui cha'xjen na cotanhan. ²⁵Jo' siquindyaa ntcüe' jon juu tsan'ñeen na tanhan na m'aan vancjo, na tejndyee juu ndëë nn'an na jnan'vehan cjoo' gobernado ndo' na iscuee' juu ts'an. Ndo' mantyi tyincyaa jon Jesús ndueehan na quint'ahan yo jon nchu vaa na nt'ue n'onhan.

Cot'ionhan Jesús tsonjn'aaan

(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32; Jn 19:17-27)

²⁶Xjen na tyey'on sondaro Jesús na nt'ionhan jon tsonjn'aaan, t'uehan ncüii ts'an na jnan jndëë, tsan na jndyu Simón, juu juu ts'an tsjoon Cirenehin. Nque sondaro'ñeen jnt'ahan na quichu tsan'ñeen tsonjn'aaan na cantyja juu toxen' Jesús.

²⁷Jndye jndyi nn'an tentyja toxen' Jesús, quii' nt'anhan ñ'en nanntcu na totyuee jndyihan ndo' tonan'xuaahan na itsi'ndaa' jndyihan' ngiohan na jnty'iahan 'nan na tqenon Jesús. ²⁸Jo' tequen jon ndëë nanntcu'ñeen, tso jon ndëëhan:

—'O' nanntcu Jerusalén, tandyueeho' ntyja njan, quityueeho' ntyja 'naan nqueho' yo ndaho'. ²⁹Ee quitquenho' cüenta, mangüentyja xuee na nndue nn'an: “Joo nanntcu nn'an ndue' yo ntyjehan na tyi'quiñjon nda na tayo'ndaa jnan'quitei'han, t'man jndë tyio Tyo'ts'on jn'aaanhan.” ³⁰Xjen'ñeen ngita' nn'an na mnduehan ndëë ntyo' t'man: “Quitja' 'o' nacjó,” ndo' mantyi ndëë ntyo' quiyndë nnduehan: “Quity'iuho' já na ncüjé.” ³¹Ee xe nan'min cont'a nn'an yo ja na tajnan tsixuan, mat'manntyichen navi' ngenon nan'ñeen na vaa jnanhan.

³²Ndo' nque sondaro'ñeen, mantyi tyechohan ve nn'an na t'uiityenhan'hin na tont'ahan natyia na tojnaan' jnan'cüejehan joo nan'ñeen yo Jesús. ³³Xjen na squehan ncüii joo na conan'quijindyuhan juuhan' Tyo' Tsi'xquen Ts'oo, jo' t'ionhan Jesús tsonjn'aaan yo joo nan'ñeen na tyia nn'anhin, ncüii tsan'ñeen ngiaa' jon tontyjaya ndo' ncüiichenhin ngiaa' jon tontyjatymaan'. ³⁴Tso Jesús:

—'U' Tye', nque nn'an na cont'avi' ja, quitsit'man tson'han ee tyi'covaa' n'onhan 'nan na cont'ahan ja.

Ndo' joo sondaro'ñeen, ty'ehan x'iaa' na njnty'iahan nin joohan ninjnoon' ncüii cüii ndiaa' jon. ³⁵Ndo' nn'an na sque jo', ninvito tojnty'iahan jon. Ndo' nque nanm'ann'ian ve' tonan'cüejnaan'hin jon, tonduehan:

—Juu tsanvahin, navi' na toquenon nn'an, totsinn'man juuhan, jo' nanein xe na aa mayuu' conduihin nquii Mesías na t'ion Tyo'ts'on ts'ianhin na co'xen jon jaa, quitsin'man nquiihin navi' na iquenon juu.

³⁶Ndo' mantyi nque sondaro'ñeen jnan'cüejnaan'han Jesús. Tyentyjaa'hin na nninn'cyahan vinon tē na nc'u jon.

³⁷Jnduehan:

—'U' xe na aa mayuu' na taquintyja na t'man condui 'u' na co'xen' nn'an judíos, cúa quitsin'man nquii 'u' navi'va na maquenoon'.

³⁸Tondyeyu xquen tsonjn'aaan t'ionhan tscaa' na nnonhan' jndui jñ'oon griego, yo jñ'oon latyen, yo nin'jñ'oon hebreo. Itsohan': "Ndö nquii ts'an na taquintyja na t'man conduihin na ico'xen jon nn'an judíos."

³⁹Ndo' ncüii joo nn'an navi' nn'anhin, tsan na jñon sondaro'ñeen tsonjn'aaan na mintyjee' tongiaa' jon, mantyi scüejnaan' juuhin. Tso juu:

—Condui 'u' Mesías, ¿Aa tyi'yuu'? Ng'e jo', quitsin'man nquii 'u' navi' na maquenoon', ndo' mantyi já.

⁴⁰Majo' t'a ncüiichen tyje tsan'ñeen, sityia' juuhin, tso juu:

—Cúa jen tyi'ncyá' 'u' Tyo'ts'on, ndo' cüejon it'uiivi'han' 'u' cha'xjen na iquenon nquii Jesús. ⁴¹Ndo' ve jaa mayuu' chuhan' na quenön na nnda', ee cotyiön na jndē jnan'tja jaa. Majo' juu taha', min'ncüii natyia tacots'aa jon.

⁴²Ndē jo' tso juu nnon Jesús:

—Nnda' ta, cañjoon' tson' ja ya na ngue' najjon na matyentjon'.

⁴³Ndo' t'a Jesús 'ndyo tsan'ñeen, tso jon:

—Jñ'oon na mayuu' na matsjö nnon', xeevahin nc'on' yo ja quityquii' juu paraíso najjon na m'aaan nquii Tyo'ts'on.

Tyincyaa Jesús na tue' jon

(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41; Jn 19:28-30)

⁴⁴Xjen na tuee' yajmin', s'aahan' na tijaan ninvaa tsonnangue, ata xjen na ndye na matman. ⁴⁵Ee ndo'cüjjoon' s'aahan' na tijaanhan'. Ndo' juu ndiaa tco na ntyja quityquii' vats'on t'man, xoncüe yahan' jndyii'. ⁴⁶Majuu xjen'ñeen jndei sixuaa Jesús, tso jon:

—Tye', nt'ö' ma'ndyi ntyja na vant'ö.

Ndo' vi jndē tso jon na nnda', tue' jon.

⁴⁷Ndo' juu capitán, tsan na ico'xen sondaro'ñeen, vi na jndē jndyiaa' jon na nnda' vaa 'nan na tui, sit'maan' jon Tyo'ts'on, tso jon:

—Jñ'oon na mayuu', juu tsanva' tajnaan totsixuan jon.

⁴⁸Ndo' tsoñ'en nn'an na tēncüi jo' na jnty'iahan 'nan na tui, xjen na tyentcüe'han nt'aahan, totuen'han nda' ndei'ndyahan cha' quitsi'manhan' na itsi'ndaa'han' ngiohan.

⁴⁹Majo' tsoñ'en nn'an na ta'jn'aanhan Jesús yo joo nanntcu na tentyja toxen' jon na jnanhan Galilea, matycyaa' tintyjee'han, jnty'iahan na tuquenon Jesús nan'min'.

Tyequity'uhan Jesús

(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47; Jn 19:38-42)

⁵⁰Tom'aaan ncüii ts'an na toquijindy José. Juu jon ts'an Tsjoon Arimateahin, nt'ö Judea. Juu tsan'ñeen ncüii nque nn'an na conduihan nanm'ann'ian 'naaan nn'an judíos. Ya

ts'anhin ndo' jndyoyu conduihin na tonnon Tyo'ts'on. ⁵¹ Mantyi tominndoo' jon na nguee' xjen na juu na ityentjon Tyo'ts'on tsoñ'en, nnintyincyoo'han'. Min ta'nhan sijon tsan'ñeen yo jñ'oon na jnan'jnda' ntyje nanm'ann'ianhin na cue' Jesús. ⁵² Juu José tja jon na m'an Pilato, tēcan jon si'ts'o 'naan' Jesús. ⁵³ Jndē jo' taquityjee jonhan' nnon tsonjn'aan. Ndo' iscüetyjo jon ndiaa sávana tsan lino ts'oo Jesús, jndē jo' tjaquityii' jonhin quii' tsé'tsjö' na jnan'ya nn'an na min'jon tacovanty'iu ts'anhan'. ⁵⁴ Juu xuee'ñeen, xuee na conan'jnda' nn'an judíos na nta'jndyeehan na nnan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na jndē tman juu xjen'ñeen, jo' na mavaa xjen na ngitye' juu xjen na quita'jndyeehan.

⁵⁵ Ndo' joo nanntcu na jnan Galilea na tyincyohan yo Jesús, tentyjahan ndo' jnty'ia ndēehan juu tsi'ts'ua'ñeen yo nchu vaa na tanty'iu jon. ⁵⁶ Jndē jo' tyentcüe'han Jerusalén, tyenan'jndahan nasi quichi yo nchen' na ntyeehinhan' si'ts'o 'naan' Jesús.

Joo nanntcu'ñeen ta'jndyeehan juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos cha'xjen na juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xenhan'.

24

Ntyja 'naan' na ta'ndo' xco Jesús

(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8; Jn 20:1-10)

¹ Majo' vanco xuee na vejndyee soana, ty'ehan najon na vaa tsi'ts'ua'ñeen yo vendyechen ntyjenticuhan. Tyechohan nasi quichi na jndē jnan'jnda'han na ntyeehinhan' si'ts'o 'naan' Jesús. ² Majo' vi na jndē squehan jo', jnty'iahan na juu tsjö' na té' ndyo juu tsé'tsjö'ñeen, jndē tquenaan'han'. ³ Ndo' ya na tyeque'han tyquii'han', tavi cuaa si'ts'o 'naan' Jesús. ⁴ Ndo' viochen xjen na totsiquijñ'eehan'hin na nnda' jndē tui, ya jnty'iahan, tityincyoo' ve ts'an ndyo ndēehan, cüehan ndiaa quichi' na quixuee jndyihan'. ⁵ Jo' tyue jndyi nanntcu'ñeen, tyetangiohan xen' tyuaachen. Jndue nan'ñeen ndēehan:

—Juu ts'an na vando', ¿Ndu na cojnt'ueho'hin quii' nt'an nt'oo? ⁶ Tac'oonhin ntjoohin, jndē vando' xco jon na tue' jon. Cañjoo' n'onho' juu jñ'oon na tso jon ndēeho' xjen na nimm'aan jon ndyuua Galilea. ⁷ Tso jon na nquii jon na conduihin tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na co'xen jon tsoñ'en nn'an, mancüixjen chuhan' na nninncyaa nn'an cüentahin nduee nn'an na nan'xuan jnan, ndo' njñonhin jon tsonjn'aan. Majo' xee na jndē ndye, ngüando' xco jon.

⁸ Yajo' tañjoo' n'onhan juu jñ'oon na totso Jesús ndēehan. ⁹ Ndo' joo nanntcu'ñeen, jnanhan na vaa tsi'ts'ua, ty'entcüe'han na m'an nn'an quinchon'cüii yo minndyechen ntyjehan na conan'jonhan yo Jesús. Jnan'quindyiihan nan'ñeen na nnda' vaa 'nan na tui. ¹⁰ Joo nanntcu'ñeen na tyenan'quindyiihan nan'ñeen, jo' María, tsan tsjoo' Magadán, yo Juana, yo ncüiichen María ndyee juu Santiago, yo minndyechen ntyjenticuhan. ¹¹ Majo' joo nn'an quinchon'cüii'ñeen, juu jñ'oon na jnan'nein nanntcu'ñeen, ty'onhan cüentahan' na ve' ninntyi jñ'oonhan'. Tatēntyja n'onhinhan'.

¹² Majo' juu Pedro je', jnanquityja jon, jnannon jon, tja jon na vaa tsi'ts'ua'ñeen. Ndo' vi jndē na jndondyi jon quityquii'han', ntjii jon xia'ntyi ndiaa quichi'ñeen minquinto'han'. Jndē jo' tēntcüe' nnda' jon v'aa, vacue tom'aan' ts'on jon tsoñ'en na jndē tui.

Ndö 'nan na tui viochen xjen na ñjon ve ts'an nato Emaús

(Mr 16:12-13)

¹³ Ndo' quen' cüenta, majuntu' xuee'ñeen, ve nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ty'ehan tsjoo' chjo na jndyu Emaús, juuhan' tycya m'aanhan' yo Jerusalén cha'na quinchon'cüii kilómetros. ¹⁴ Co'ohan ndo' tonan'nein nquehan tsoñ'en nan'min' na jndē tui. ¹⁵ Ndo' viochen xjen na ty'ehan, tonan'neinhan yo ntyjehan, ndo' nquintyi Jesús tentyja jonhan. Ninvixen tja jon yo joohan. ¹⁶ Majo' min na jnty'ia ndēehan jon, tatyincyaaahan' na nta'jn'aanhan nin ts'anhin. ¹⁷ Ndo' taxee' jon ndēehan:

—¿Nin jñ'oon na conan'nein nqueho' nato na co'oho'?

Ndo' tyecüentyjee'han, tityincyoo' na chjoo' jndyi n'onhan. ¹⁸ Ndo' ncüiihan, tsan na jndyu Cleofas, t'a juu 'ndyo jon, tso juu:

—¿Aa xia'ntyi 'u' ts'an na ve' tyje' ya' Jerusalén, ng'e jo' tyi'quintji' nchu vaa 'nan na tui vja ro ndo' xee venjoon'?

¹⁹Jo' taxee' Jesús:

—¿Nin 'nan tui?

Joohan t'ahan, jnduehan nnon jon:

—Aa ntyja 'naan' Jesús, tsan tsjoon Nazaret na toninncyaa jon jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on. Ndo' na tonnon Tyo'ts'on, jaa' ts'ian na tots'aa jon yo jñ'oon na totsinih jon tondëë tsoñ'en nn'an. ²⁰Ndo' nque ntyee na conintque yo nanm'ann'ian nján, tyincyahan cüenta jon na quit'uiityenhan'hin na cue' jon. Jo' na jñion nn'anhin tsonjn'aa. ²¹Ndo' já, jen tontyja n'ón na nduihin na ntsiquindyaa jon jaa nn'an Israel. Ndo' vandyá jo', naneihin jndë ndye xuee na tui nan'min'. ²²Ndo' chito xia'ntyi jo', ñ'en nanntcu tmaan' na nan'xuán, jndyojnan'quindyiihan já jñ'oon na siquijñ'eehan' já. Ee vitsjoon tonco quiuu', ty'ehan najion na vaa juu tsi'ts'ua, ²³Majo' tavi si'ts'o 'naan' jon cuaa. Ndo' tyincyoo ntcüe'han, ndo' tonduehan ndë na tityincyoo' ángeles ndëëhan, ndo' na jndue nan'ñeen ndëëhan na vando' xco jon. ²⁴Jndë jo' ty'e minndye ntyjé najion vaa juu tsi'ts'ua'ñeen ndo' jnty'iahan na mayuu' cha'xjen na jndue nanntcu'ñeen, majo' nquii Jesús, ta'n'an jnty'iahanhin.

²⁵Yajo' tso Jesús ndëëhan:

—O' nn'an na tyi'quitquenho' cüenta tsoñ'en jñ'oon na tondue nque nn'an na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguua, min tyi'cjoo' n'onho' na ngantyja n'onho'han'. ²⁶Mangioho' na nquii Mesías chuhan' na ijndei'han' na quitjon jon tsoñ'en navim'in' ndo' jndëcya ngüentyja na ngitye' na ntsit'maan' Tyo'ts'on jon.

²⁷Ndë jo' ta' Jesús na tots'i'man jon ndëëhan tsoñ'en jñ'oon na chuu' quii' jñ'oon' Tyo'ts'on na itsininhan' ntyja 'naan' nquii jon. Ty'e'han' yo jñ'oon na tqwen Moisés ndo' chen chen t'uiihan' jñ'oon na tqwen tsoñ'en nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguua.

²⁸Xjen na tēvindyohin tsjoon chjo najion na co'ohan, yajo' s'aa jon na vjantyichen jon na tonnon. ²⁹Majo' jnan'jndei' jndyuehan nnon jon. Jnduehan:

—Cüa ntyjé, quintjo 'u' yo já ee jndë tman nanein, jndë vavinton.

Jo' taquee' jon v'aa'ñeen na ntjohin yo nan'ñeen. ³⁰Ndo' xjen na tecjo jon mesa yohin, ty'oon jon cüenta tyoo', tyincyaa jon na ncyaa ya Tyo'ts'on, jndë jo' tyjee jon tan'han', ndo' tyincyaa jonhan' ndëëhan. ³¹Jndë na jnty'iahan na s'aa jon na nnda', yajo' cha'vijon tyincyaaahan' na xuee jnty'iahan, ndo' yajo' ta'jn'aaahan na nquii Jesús condui juu tsan'ñeen. Majo' ninjonto tsuhin tondëëhan. ³²Ndo' jo' taxee'han ndëë ntyjehan:

—Aa tyi'yuu' tyincyaaahan' na njon jndyi ngiö juu xjen'ñeen na sinin jon ndëë na tincyö nato, na si'man jon nchu vaa itsiquindyí jñ'oon' Tyo'ts'on na tondui.

³³Ndo' majuuntyi xjen'ñeen jnan'quintyjahan, ndo' tyentcüe'han Jerusalén. Jo' squehan na m'an nque nn'an na quincho'ncüii'ñeen na tojnaan' m'anhán yo minndyechen nn'an na totsá'onhan jñ'oon yohan. ³⁴Ndo' nque nn'an na quincho'ncüii'ñeen, jnduehan ndëë nan'ñeen.

—Jñ'oon na mayuu' na jndë vando' xco ta Jesús ee jndë tityincyoo' jon nnon Simón.

³⁵Ndo' mantyi ve nan'ñeen tonan'neinhan nchu vaa na tui xjen na njonhan nato ndo' na ta'jn'aaahan jon xjen na tyjee jon tan' tyoo' yohan.

Tityincyoo' Jesús ndëë nn'an na conan'jon yo jon

(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18; Jn 20:19-23)

³⁶Ninvaa na conan'neinhan jñ'oonmin', ndo' nquii Jesús tityincyoo' minntyjee' jon xoncüe quii' nt'anhán. Tso jon ndëëhan:

—¿Aa tijaan yaho'?

³⁷Majo' mioon tyuehan, s'aaahan' ngiohan na cojnty'iahan ncüaan' ts'oo. ³⁸Ndo' tso jon ndëëhan:

—¿Ndu na jen itsiquijñ'eenhan' 'o' ndo' na ve vaa na m'aan' n'onho'? ³⁹ Quijnty'iaho' nt'ö yo ng'ë na mancöntyë ndö. Quit'ueho' ja ndo' quijnty'iaho' ee ncüaan' ts'oo min ndi' min sii' ta'nán quichuhan', cha'xjen na cojnty'iaho' na chö ja.

⁴⁰ Ndo' vi jndë na tso jon na nnda', si'man jon nt'ö jon yo ng'ee jon ndëëhan. ⁴¹ Ndo' s'aahan' n'onhan na aa mayuu' na nquii jon, majo' mantyi tyincyaaahan' na neinhan ndo' totsiquijñ'eenhan'hin. Viochen xjen na tquenonhan na nnda', taxee' jon ndëëhan:

—¿Aa vaa chjo 'nan na ya ntcüa' ts'an?

⁴² Ndo' tyincyahan nciüi tan' quitscaa jnein. ⁴³ Ty'oon jonhan', ndo' tqüii jonhan' na tondëëhan. ⁴⁴ Jndë jo' tso jon ndëëhan:

—Viochen xjen na tom'an yoho', totsi'man ndëëho' nchu vaa itsiquindy tsoñ'en jñ'oon na jndui ntyja njan na m'aanhan' quii' juu jñ'oon na tquen Moisés, ndo' mantyi quii' jñ'oon na toninncyaa nque nn'an na tonan'neinhan jñ'oon ntyja 'naan nchu vaa 'nan na nguua. Jñ'oonmin' majnda' na quitsiquindëñ'ehen' joochan', ndo' nanein jndë tui cha'xjen na totsjö ndëëho' ntyja 'naan' joo jñ'oon'neen.

⁴⁵ Ndë jo' tyincyaa jon na jnda' nquenhan na taa' n'onhan nchu vaa itsiquindy jñ'oon' Tyo'ts'on na tondui. ⁴⁶ Ndo' tso jon ndëëhan:

—Jñ'oon na jndui itsiquindyihan' na nquii jon na conduihin Mesías, mancüixjen ngenon jon navi' t'man ndo' xuee na jndë ndye na jndë tue' jon, ngüando' xco jon. ⁴⁷ Ndo' yo xuee' jon ninncyaa nn'an jñ'oon na quintcüe' n'on nn'an jnanhan cha' na ntsit'man ts'on Tyo'ts'onhan. Juu ts'ian'neen, Jerusalén ngitye'han', ngacyahan' ninvaa tsonnangue.

⁴⁸ Ma'ua ts'ian ndëëho' na quitji' jndoyuho' jñ'oonmin' ndëë nn'an. ⁴⁹ Mancöntyë njñön Espíritu Santo na nc'oon jon yoho'. Nquii jon na jndë tco' Tyëhö' 'ndyo jon na nninncyaa jonhin quii' n'onho'. Majo' quintjoho' Jerusalén ata xjen na ncy'onho' cüentahin na nnan jon nandyë, cha' nnan'xuanho' najndeji quii' n'onho'.

Tava Jesús quiñoon'ndue

(Mr 16:19-20)

⁵⁰ Ndo' tachu Jesús joochan to'ndyo tsjoon Jerusalén. Squehan ndyoo' tsjoon Betania. Juu xjen'neen sintyja jon nt'ö jon cjohan na ityio jon jn'aanhan. ⁵¹ Ndo' juu xjen na ityio jon jn'aanhan, suehan'hin, tava ntcüe' jon quiñoon'ndue. ⁵² Ndo' joochan jndë na jnan't'maan'han jon, tyentcüe'han Jerusalén na nein jndyihan. ⁵³ Ninnquii'chen to'ohan vats'on t'man na tonan't'maan'han Tyo'ts'on.

Jñ'oon Naya Ntyja 'Naan' Jesucristo Na Tji Juan

Nquii jon na conduihin jñ'oon' Tyo'ts'on tuihin na ts'anhin

¹Xjen na ta' Tyo'ts'on na tqen jon tsoñ'en, nquii jon na conduihin jñ'oon' Tyo'ts'on, mancüixjen m'aan jon yohin. Ndo' tsoñ'en na condui nquii Tyo'ts'on, mantyi juu jon cüajon conduihin. ²Xjen na tye' tsoñ'en, nquii jon na conduihin jñ'oon' Tyo'ts'on, mancüixjen m'aan jon yo nquii jon. ³Tsoñ'en 'nan na min na tqen Tyo'ts'on, nquii jon na condui jñ'oon' jon, ñ'enhin xjen na tqenhan joohan'. ⁴Ntyja 'naan' nquii jon tsixuan jon na tyi'quintycüii na vando' jon. Juu na nnda' tsixuan jon, itsijonhan' juuhan' cha'vijon chon na itsixueehan' ndëë nn'an. ⁵Ndo' juu naxuee na conduihin, itsiquinaanhan' ncüii cüii nnon na co'nan'vehan' nacjoo' Tyo'ts'on. Majo' tsoñ'enhan' ndiquindëë na ngitoxenhan' jon.

⁶Nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian ncüii tsans'a na jndyu Juan na cjancyaa juu jñ'oon' jon quii' nt'an nn'an judíos. ⁷Jndyo tsan'ñeen na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na cüiji' jndyoyu jon ntyja 'naan' nquii Cristo na conduihin naxuee. Tocüiji' jndyoyu Juan'ñeen cha' tsoñ'en nn'an ngantya n'onhan Cristo. ⁸Majo' chito aa juu Juan na conduihin juu naxuee'ñeen, xia'ntyi jndyo jon na ncüiji' jndyoyu jon ntyja 'naan' nquii jon na conduihin juu naxuee. ⁹Nquii Cristo na conduihin juu naxuee na mayuu', tyjee' jon tsonnangue, ncyaa jon naxuee mnon ncüii cüii ts'an.

¹⁰Tom'aan jon yo nquii Tyo'ts'on xjen na tqenhan tsonnangue, ndo' jndë jo' tyjee' jon quii' nt'an nn'an na m'anhan'. Majo' juu na tui Cristo na ts'anhin, tataa' n'on nan'ñeen nin conduihin. ¹¹Tui jon ndyuaa 'naan nn'an judíos, majo' ty'cy'onhan cüenta jon. ¹²Nincüanntiyhan ty'onhan cüentahin, ndo' tëntya n'onhan jon. Ndëë joo nan'ñeen tyincyaa jon na conduihan ntsinda nquii Tyo'ts'on. ¹³Majo' chito condui nan'ñeen ntsinda jon cha'xjen na condui nda nn'an. Min chito conduihan ntsinda jon ng'e na t'man vaa na nt'ue ts'on ts'an. Xia'ntyi icüiji'han' na condui nan'ñeen ntsinda jon xeng'e nquii jon nt'ue ts'on.

¹⁴Nquii jon na conduihin jñ'oon' Tyo'ts'on jnan jon najon m'aan Tyëëhë Tyo'ts'on, tuihin na ts'anhin. T'man vaa na venchjii jon nn'an ndo' na conduihin na mayuu'. Tom'aan jon quii' nt'an ndo' jnty'ía ndé xjen na sit'maan' Tyo'ts'onhin. majuuhan' na siquijnjon Tyo'ts'onhin na conduihin jnda jon na ninncüii ts'onhin. ¹⁵Juu tsan'ñeen na jndyu Juan, tocüiji' jndyoyu jon ntyja 'naan' jnda Tyo'ts'on xjen na sue juu jndyee' juu ndëë nn'an. Itso jon: "Mangioho na jndë totsjö na 'io cha nnintyincyoo' ncüii ts'an quii' nt'anho' na min'chjo ty'quitsijonhan' ja yohin, ee mancüixjen m'aan jon vitjachen na ndui ja. Majuu jon tsan na ndyovindyoo' ndö."

Ndö' jñ'oon na tso Juan'ñeen.

¹⁶Nquii Cristo tsoñ'en naya condui jon. Ndo' ntyja 'naan' jon, ityio Tyo'ts'on jn'aan tsoñ'en jaa. Ncüii nnon naya na condui jon na jndë ty'ön cüenta, ndë mañoon nnon na ndyontya na ityio jon jn'aan jaa. ¹⁷Nquii Tyo'ts'on tyincyaa jñ'oon na co'xenhan' nnon Moisés. Juu tsan'ñeen tyincyaa jonhan' ndëë nn'an. Majo' ntyja 'naan' Jesucristo scüanon Tyo'ts'on jñ'oon ntyja 'naan' juu naya na condui jon, ndo' mantyi yo jñ'oon na conduihan' mayuu'. ¹⁸Nquii Tyo'ts'on, min'ncüii ts'an tacondyiaa'hin. Xia'ntyi nquii jnda jon na nimcüii ts'onhin na mantyi Tyo'ts'on conduihin, juu jon mancha'xjen m'aan jon yo tye jon, juu jon jndë si'man jon nchu vaa conduihin.

Jñ'oon na tji' jndyoyu Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an

(Mt 3:11-12; Mr 1:7-8; Lc 3:15-17)

¹⁹Nn'an na conintque ndëë nn'an Jerusalén, jñonhan ntyee 'naanhan na m'aan Juan'ñeen yo vendye nn'an tmaan' levitas na cotyentjonhan quii' vats'on tsjoon'ñeen. T'uahan ts'ian ndëë nan'ñeen na quita'xee'han nnon Juan nin conduihin. ²⁰Juu tsan'ñeen tji' jndyoyu jon, itso jon:

—Ja chito condui ja Mesías na ijñon Tyo'ts'on na co'xen jon 'o' nchu vaa na cotsam'an-ho'.

²¹Ndo' taxee'ntyichen nan'ñeen nnon jon:

—Yajo' ¿Nin ts'an condui 'u'? ¿Aa condui 'u' nquii Elías, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa?

T'a jon, itso jon:

—Min chitojo' na condui ja.

Majo' tyi'quintjo ngiohan, taxee' nnda'han nnon jon:

—Tso Moisés na nc'oon ncüii ts'an na nninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa. ¿Aa condui 'u' juu tsan'ñeen?

Majo' t'a nnda' jon, itso jon:

—Min chito juu tsan'ñeen condui ja.

²²Ndo' jndue nnda' nan'ñeen nnon jon:

—Yajo' ¿Nin ts'an condui 'u'? Cüa, quitsu' ndé cha' ya nnan'ntcüé jñ'oon ndëë nn'an na t'uahan ts'ian ndé na quita'x'é nnon'. ¿Nin mats'u ntyja 'naan' juu ts'ian na matsixuan'?

²³Yajo' sintcüé' jon jñ'oon ndëëhan, itso jon:

—Ja mats'a cha'xjen na tso Isafas xjen na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen. Tso jon: “M'aan ncüii ts'an na itsue jon jndyee' jon ndyuua na tyi'jndye nn'an m'an. Quinan'jnda'ho' na ncy'onho' cüenta nquii jon na téquintya na t'man conduihin na ntye'ntjon jonho'.”

Nnda' vaa jñ'oon na sintcüé' Juan ndëë nan'ñeen.

²⁴Nque nn'an na nan'xuan tmaan' fariseos, joohan jñonhan nan'ñeen na m'aan Juan'ñeen. ²⁵Yajo' taxee'ntyichen nan'ñeen nnon jon, jnduehan:

—Mats'u na chito condui 'u' Cristo, min Elías, ndo' min nquii tsan na itso Moisés na nninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë jaa nn'an judíos ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Yajo' ¿Ndu na matsiquindé' nn'an?

²⁶Xjen'ñeen t'a Juan jndyuehan, itso jon:

—Ja matsiquint'é 'o' yo ndaatioo, majo' quii' nt'anho' m'aan ncüii ts'an na ninjo' tyi'covaa' n'onho' nchu vaa conduihin. ²⁷Manquii jon nts'aa ts'ian 'naan' Tyo'ts'on xjen na jndé jnty'iihan' ja, ee mancüixjen m'aan jon vitjachen na tui ja. Ndo' min ts'ian na tyi'njon tsixuanhan', min tyi'quijnt'ue ja na ntye'ntjón nnon jon na nts'ahan'.

Ndö' jñ'oon sintcüé' Juan.

²⁸Juu nan'va' tui ncüii joo na jndyu Betábara, ixndyaa' jndaa Jordán najon totsiquindëé' Juan nn'an.

Condui Jesús Quitsman tsjuen' Tyo'ts'on

²⁹Tonco ncüiiichen xuee, jndyiaa' Juan na ndyovindyoo' Jesús na m'aan jon. Ndé já na tom'án yohin jo', itso jon: “Quijnty'iaho', ndö' ndyo nquii tsan na condui Quitsman Chjo tsjuen' Tyo'ts'on na itsinduu' jon jnan nn'an. ³⁰Mantya 'naan' tsanva' na jndé totsjö ndëëho' na 'io cha nnintyincyoo' ncüii ts'an quii' nt'anho' na t'manntyichen conduihin, chichen ja, ee mancüixjen m'aan jon vitjachen na ndui ja. ³¹Xjen na t'a na matsiquint'é nn'an yo ndaa, min'chjo tyi'covaa' ts'ón na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na ntsinduu' jon jnan nn'an. Majo' mats'a ts'ianva cha' quitsi'man jndyoyuhan' ndëë 'o' ntyjé nn'an Israel na jo' conduihin.”

³²Ndo' nquii Juan'ñeen, tji' jndyoyuntyichen jon ndé, itso jon: “Jnty'ia nnön na nquii Espíritu Santo jnan jon quiñoon'ndue, jndyocue jon na cha'vijon quitu', ntjohin yo Jesús.

³³Ndo' juu xjen'ñeen min tyi'covaa' ts'ón nin juu na ndui na ntsinduu' jnan nn'an. Majo' tēñjoo' ts'ón xjen na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na quitsiquint'é nn'an, tso jon nnön: Nndyia' nnon' na nndyocue Espíritu Santo cjoo' ncüii ts'an, ndo' ntjohin yo jon. Juu tsan'ñeen jndé t'ua ts'ian nnon jon na ntsiquindëé' jon nn'an yo Espíritu Santo.”

Ndo' sininntyichen Juan, itso jon: ³⁴“Ndo' mancö jndé jnty'ia nnön na tui na nnda', mang'e jo' macüji' jndyoyu na nquii jon conduihin jnda Tyo'ts'on.”

Nn'an na t'man jndyee Jesús na quitsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon

³⁵ Tonco ncüiichen xuee, ventyjee' nnda' Juan yo ve já na totsaj'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon. ³⁶ Ndo' juu xjen na jndyiaa' jon na venon Jesús jo', itso jon ndé:

—Quijnty'iaho', tsanva' conduihin juu Quitsman Chjo tsjuen' Tyo'ts'on.

³⁷ Ndo' ve já na tosaj'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, vi na jndë jndyé jñ'oonva', santyjá toxen' Jesús. ³⁸ Ndo' tequen Jesús, jndyiaa' jon na santyjá na toxen' jon. Yajo' taxee' jon ndé, tso jon

—¿Aa vaa 'nan na nt'aho' ja?

Jo' jndué nnon jon:

—Rabí, ¿Yuu vijon vaa v'aa na ntjo 'u' neinhin? Juu jñ'oon Rabí'neen itsiquindyihan' ts'an na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on.

³⁹ Ndo' t'a jon jndyué:

—Ncyoho' na njnty'iaho'.

Yajo' sá yohin v'aa na tuee' jon. Squé yohin jo' cha'na nenque na matman.

⁴⁰ Ja Juan yo nin'Andrés, tyje juu Simón Pedro, já jndyé jñ'oon'neen na tso Juan, ndo' sanan'jón yo Jesús. ⁴¹ Jndë jo' tēquint'ue Andrés'neen xio jon Simón. Itso juu nnon jon:

—Jndë jndió nquii jon na conduihin Mesías. (Yo jñ'oon na conan'nein nn'an judíos, juu jñ'oonva' tsi'manhan' Cristo, nquii jon na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon na ntsin'man jon ñuaan nn'an.)

⁴² Ndo' tēy'oon Andrés xio jon na m'aaan Jesús. Xjen na jndyiaa' Jesús juu, itso jon:

—'U' jndyu' Simón, tye' jndyu jon Juan. Ja ntsiquijndyu 'u' Cefas. (Jñ'oonva' itsiquindyihan' Pedro.)

Iqueen' Jesús Felipe yo Natanael

⁴³ Tonco ncüiichen xuee, sijnda' Jesús na chi ncja jon ndyuaa Galilea. Jo' tjonhin Felipe. Tso jon nnon juu:

—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.

⁴⁴ Ndo' juu Felipe'neen maninncüii tsjoon' jon yo Andrés yo nin'Pedro. Joohan nn'an tsjoon Betsaida. ⁴⁵ Ndë jo' juu Felipe tēquint'ue jon Natanael. Tso jon nnon juu:

—Nnon tson na tji Moisés na chuhan' jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xehan', itsiquindyihan' ntyja 'naan' nquii jon na conduihin na ntsin'man jon ñuaan nn'an. Jndë jndióhin. Mantyiq nque nn'an na toninncyaa jñ'oon nchu vaa 'nan na nguaa, vendyehan totjihan jñ'oon ntyja 'naan' tsanva', na majuu Jesús, tsan tsjoon Nazaret, na condue nn'an jnda Joséhin.

⁴⁶ Tso Natanael:

—Cha'na juu tsjoon Nazaret, ¿Aa nnintyincyoo' ncüii ts'an na t'man na ntejndei jon nn'an?

T'a Felipe'neen, itso juu:

—Quindyoo' ndo quindyia' nnon'hin.

⁴⁷ Jndyiaa' Jesús na ndyovindyoo' Natanael. Itso jon:

—Quijnty'iaho', tsanva' conduihin ts'an tyi'quitsivi'nn'an jon nn'an. Juu jon mayuu' conduihin ts'an tsjan Israel.

⁴⁸ Ndo' taxee' Natanael nnon Jesús:

—Ta, ¿Nchu sa' na taa' tson' na nnda' tsixuan ja?

T'a Jesús, itso jon:

—Vitjachen na ngaqui'man Felipe 'u', jnty'ia na m'an' va', x'ee ts'oon higuera 'nan'.

⁴⁹ Ndo' t'a Natanael, tso juu:

—Condui 'u' tsan na itsi'man jñ'oon naya ndëë nn'an, 'u' condui jnda Tyo'ts'on. Ndo' taquintyja 'u' t'man condui ntyja njan jaa nn'an Israel.

⁵⁰ T'a Jesús:

—Aa ve' ng'e tsjö na nnty'ia 'u' x'ee ts'oon higuera 'nan', ¿Aa ve' jo' na mavantyja tson' ja? 'Nan na t'manntyichen min ntyja njan na xejnda ndyia'.

⁵¹ Ndo' sininntyichen Jesús, tso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', njnty'iaho' na nnaan quiñoon'ndue. Ndo' ja na condui tsans'a na jñon Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an, njnty'iaho' ncyocue ángeles na m'an ndo' na ngova nnda'han.

2

Na toco ts'an tsjoon Caná ndyuaa Galilea

¹Xee na jndë ndye na tui na nnda', toco ts'an tsjoon Caná ndyuaa Galilea. Ndo' joo nan'ñeen na ntonco, jnan'quindyihan ndyee Jesús na chi ncja jon chjo. ²Ndo' mantyi t'manhan nquii Jesús yo já na nc'ón yohan xjen na ntoncohan. ³Ndo' xjen'ñeen, juu vinon na tijnt'uehan, ntycüiihan'. Jo' tso ndyee Jesús nnon jon:

—Tyi'cüinon vinon, jndë ntycüiihan'.

⁴Ndo' t'a Jesús 'ndyo jon:

—Nnda' 'ndyo', tyi'quichuhan' na ntsijnda' ts'ian na nts'a. Tyi'coventyja xjen na nts'a ncüii nnon ts'ian na tyi'je'quindë nduihan' na ve' ntyja 'naan' juu najndeí na tsixuan ts'an.

⁵Majo' itso ndyee jon ndëë nn'an na cotyentjon jo':

—Min'cya nnon 'nan na ngitso jon ndëëho', quita'nguee'ho'han'.

⁶Min jñ'oon na ico'xehan' jaa nn'an judíos ntyja nchu vaa na cotquën na ji'ua 'nan na coninjnt'ue jaa na conan't'maan' Tyo'ts'on. Juu v'aa'ñeen min yon ntjõ t'man na jndëhan' yo ntjõ' na coninjnt'uehan' na conan'quindë costumbre na cotman ndueehan yo 'nan. Ncüii cüii ntjõ'ñeen coninnon cha'na ncüii ciento litros ndaahan'. ⁷Jo' tso Jesús ndëë nn'an na cotyentjon jo':

—Quinan'quitoo'ho' ntjõmin yo ndaa.

Ndo' jnan'quitoo'chenhinhan'. ⁸Jndë jo' tso jon ndëëhan:

—Neinhin quitji'ho' chjohan'. Quitsay'onho'han' na m'aan tsantque 'ndyo v'aa.

Ndo' tyey'onhan juuhan' na m'aan tsan'ñeen. ⁹Ndo' t'u tsan'ñeen chjovi' ndaa'ñeen na scüaquen Jesús vinonhan'. Tsan'ñeen min tyi'quintjii jon yuu va jnanhan', majo' nque nan'ñeen na cotyentjon jo', ngio yahan yuujon jndui'han'. Ndo' t'man jon juu novio. ¹⁰Itso jon nnon juu:

—Tyi'ncüii cüii joo na maca na cotonco nn'an, coninncyaa jndyeehan vinon na yantychen na ncüe ntyjehan. Ndo' vi na jndë vacjo nan'ñeen na covehan, yajo' coninncyahan vinon na tyi'cüentyjachen na ya. Majo' 'u' je', sue' vinon na yantychen na nanein coninjnt'uehan'.

¹¹Juuhhan' jn'aan t'man na vejndyeengue na s'aa Jesús na tuee' jon Caná ndyuaa Galilea. Juu ts'ian'ñeen si'man nquii'han' na t'man jndyi conduihin. Ndo' ng'e na nnda', já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, tye' na vantyja n'ónhin.

¹²Jndë na tui na nnda', já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, sá yohin tsjoon Capernaum, mantyi tja ndyee jon yo nque ntyje jon. Ndo' ntjo já jo' yohin vendye xuee. Jndë jo' jnt'uí ntcü'é yohin.

Yo vi' tji' Jesús nn'an quii' vats'on t'man Jerusalén

(Mt 21:12-13; Mr 11:15-18; Lc 19:45-46)

¹³Juu xjen'ñeen vavindyo na nguee' nguee' pascua xjen jaa nn'an judíos conan'cüjé quinman na conan't'maan' Tyo'ts'on. Yajo' sá Jerusalén yo Jesús. ¹⁴Ndo' toch'een' vats'on t'man njan jaa nn'an judíos, jo' ntjii jon nn'an na condëë ndoro, quinman ndo' yo nin'quintu'. Ndo' mantyi jo' minndyuaa nn'an na conan'jndyo s'on 'naan nn'an na cotsque yahan juu vats'on'ñeen. ¹⁵Ndo' ya jndyiaa' jon na nnda' vaa na tont'a nan'ñeen, tijnt'ue jon ts'ua, sia jon tjantsi'. Ndë jo' jnty'e jon nan'ñeen yohan'. Tsoñ'en nan'ñeen tji' jonhan ch'een' juu vats'on'ñeen. Majo'ntyí s'aa jon yo quinman yo nin'ndoro'ñeen. Ndo' mesa na conan'cho nn'an na conan'jndyo s'on, siquityee' jonhan'. Iscyaa jon s'on 'naanhan. ¹⁶Ndo' itso jon ndëë nn'an na condëë quintu':

—Quitji'ho' cho'min' ntjooihin. Juu vaa' Tyëhó', tant'aho' juuhan' cha'vijon ts'ua.

¹⁷Ndo' na s'aa jon na nnda', já nn'an na t'man jon na totsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, tañjooon' n'ón juu jñ'oon na chuu' nnon tson Salmos. Itsiquindyihan': "Mancüixjen mnan'cuee' nn'an ja tsojnaan' na nt'ue ts'ón na quint'a nn'an na njon vaa' Tyëhö' cha'xjen na chuhan'."

Mannda' itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen. ¹⁸Yajo' nn'an judíos na conintquehan quii' nt'an ntyjehan, taxee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Nin ts'ian ntsa' na tyi'je'quinduihan' na ve' yo najnde nquii ts'an na ntsi'manhan' ndé na vaa najnde na condui 'u' na matsa' na nnda'?

¹⁹T'a Jesús, itso jon:

—Juu v'aavahin, quinan'tyuui'ho'han' ndo' ja ninndye xuee ntsüé ntcü'ëhan'.

²⁰Nan'ñeen jnan'ntcüe'han jñ'oon nnon jon, jnduehan:

—Tëca venn'an vantjo' yon chu na jndé vats'on t'man njan, ndo' 'u' aa ve' ninndye xuee na ntsüé ntcüe'han'.

²¹Majo' sijoon' jon juu si'ts'o' 'naan' jon na conduihan' cha'vijon vats'on. ²²Jo' vi na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon na jndé jnan'cuee' nn'an jon, já nn'an na tondyé jñ'oon na toninncyaa jon, tēñjooon' n'ón na tso jon na nnda'. Ndo' mantyi tēntyja n'ón jñ'oon na sinin jon yo juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen.

Ntyjii Jesús nchu vaa na ndyii' ts'on ts'an

²³Viochen xjen na tom'aan Jesús Jerusalén na t'oon nguee pascüa, juu xjen'ñeen jaa nn'an judíos conan'cüjé quinman na conan't'maan' jaa Tyo'ts'on. Joo nn'an na m'an nguee'ñeen tojnty'iahan jndye nnon ts'ian na tots'aa Jesús na tyi'je'quindéë nduihan' na ve' ntyja 'naan' najnde na tsixuan nquii ts'an. Ng'e jo' jndye nan'ñeen tēntyja n'onhan jon. ²⁴Majo' Jesús tyi'tque ntyjii jon yo joohan, ee ntyjii ya jon nchu vaa 'nan na ndyii' n'onhan. ²⁵Min tyi'icanhan' na ngitso jndyoyu ts'an nnon jon nchu vaa nan'xuan nn'an, ee ntyjii ya jon nchu min quii' n'onhan.

3

Tyjee'non Nicodemo na m'aan Jesús

¹Quii' juu tmaan' nn'an fariseos, tom'aan nciüi ts'an jndyu Nicodemo. Tonintquehin quii' nt'an ntyje jon nn'an judíos. ²Tja jon na m'aan Jesús nciüi tijaan. Itso jon nnon Jesús:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndéë nn'an, mangió na condui 'u' ts'an na jñon Tyo'ts'on na quitsi'man' jñ'oon naya 'naan' jon ndé. Ee xe na aa tyi'c'oonhin yo 'u', tyi'je'quindéë ntsa' ts'ianmin'.

³T'a Jesús, itso jon:

—Jñ'oon na mayuu' na matsjö nnon', xe na aa tyi'ndui xchoho', tyi'je'quindéë ntsaque-'ho' ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.

⁴Ndo' jo' taxee' Nicodemo nnon jon, itso juu:

—Juu ts'an na jndé tque, ¿Nchu vaa nquii nts'aa jon na nndui nnda'hin? Ee tyi'x-e'quindéë ngua nnda' jon tsiaa' ndyee jon ndo' na nndui nnda'hin.

⁵T'a Jesús, itso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö nnon', xe na aa tyi'ndui ts'an ntyja 'naan' ndaa yo ntyja 'naan' Espíritu, tyi'xe'quindéë ntsijonhin yo juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an. ⁶Ng'e na condui jaa nn'an, jo' mantyi nda mann'anhan. Mannda' vaa itsijonhan' ts'an na nnduihin ntyja 'naan' Espíritu. Ts'an na tui ntyja 'naan' jon condui tsan'ñeen ntyja 'naan' Tyo'ts'on.

⁷Tyi'ninncyaa' na ntsiquijñ'eehan' 'u' yo juu jñ'oon na matsjö: "Chuhan' na quindui xchoho'." ⁸Juu xjen na m'an jndye, nndyi' na c'uaa na cam'aanhan', majo' tyi'quintji' yuu jon jnanhan', min yuuva na vjahan'. Mannda' vaa itsijonhan' na ndicüaa' ts'on ts'an nchu vaa na nndui nciüichen tyje juu ntyja 'naan' Espíritu.

⁹T'a nnda' Nicodemo, itso juu nnon Jesús:

—Ja ninjo' ndicüaa' ts'ón.

¹⁰Itso Jesús:

—Cúa jo', ndo' t'man ts'an condui 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë ntyjëëhë nn'an Israel. Ng'e jo' tyi'quitsitiu na ndici'aa' tson' jñ'oonmin'. ¹¹Jñ'oon na mayuu' matsjö nnon'. Matsinën ntyja 'naan 'nan na ntyji ndo' macüji' jndyoyu 'nan jndë jnty'ia nnön, majo' 'o' tyi'nin'canyja n'onho' juu jñ'oon na macüji' jndyoyu. ¹²Jndë matsinën ndëëho' ntyja 'naan 'nan na min nnon tsonnangue cha' cüaa' n'onho', majo' tyi'nin'canyja n'onho' ntyja 'naanhan'. Ya jo' ¿Nchu vaa nquii nts'a cha' ngantyja n'onho' juu jñ'oon na mancya ntyja 'naan' quiñoon'ndue?

¹³“Ta'nan nciüi ts'an tsonnangue na jndë tēva quiñoon'ndue cha' nndëë ntsiquindy juu nn'an nin 'nan na quint'ahan cha' ntjo ya ntyjii Tyo'ts'on yohan. Xia'ntyia ncö na condui tsans'a na jñon Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an, mavaa' ya ts'ön nchu vaa 'nan ntyjii jon. ¹⁴Xjen na tom'an nn'an judfos ndyuaa najon na tyi'jndye nn'an m'an, cjoo' nciüi ts'oon t'ion Moisés nciüi xjo na sia jonhan' cha' vaa quitsu. Ja na condui tsans'a na jñon Tyo'ts'on ja quii' nt'anho', mannda' vaa nt'ion nn'an ja tsonjn'aaan. ¹⁵Nnda' ngenön cha' min'cya ro ts'an na vantyja ts'on juu ja, nnimncyaa Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na ngüando' ñuaan' juu.

Venchjii Tyo'ts'on nn'an tsonnangue

¹⁶“Nquii Tyo'tson t'man jndy vaa na vi'nchjii jon nn'an tsonnangue, jo' nquii Jnda jon na nincüii ts'onhin, tyincyaa jonhin na ndyion jon jnan nn'an. Ndö' vaa na its'aa jon, cha' min'cya ro ts'an na vantyja ts'on juuhin, tyi'xe'quitsu ñuaan' juu, tsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' juu. ¹⁷Ee chito jñon Tyo'ts'on Jnda jon ndëë nn'an tsonnangue, cha' quit'uiivi'han'hin tsojnaan' jnanhan. I'ua Tyo'tson ts'ian'ñeen nnon Jnda jon na ntsin'man jon ñuaan' nn'an.

¹⁸“Min'ninchen ts'an na vantyja ts'on juuhin, xe'quit'uii Tyo'ts'on tsan'ñeen ntyja 'naan' jnaan' juu. Majo' juu ts'an na tyi'nin'canyja ts'on juuhin, itsijnda'han' ntyja 'naan' juu na it'uiivi'han'hin ng'e nquii Jnda Tyo'ts'on na nin'ncüii ts'onhin, tyi'nin'canyja ts'on juuhin. ¹⁹Ndö vaa jñ'oon na it'uiivi'han' nn'an: Nquii jon na conduihin naxuee, tyjee'non jon quii' nt'an nn'an tsonnangue, majo' njonntyichen ngiohan 'nan natyia na cont'ahan, chichen nquii jon na conduihin naxuee. Nnda' vaa ng'e joo 'nan na cont'ahan, tyia jndy nan'xuanhan'. ²⁰Nciüi cüii ts'an na its'aa 'nan tyia, jndoo' jndy tsan'ñeen nquii jon na conduihin na naxuee. Tyi'nin'quitsijonhin ntyja 'naan jon ee ncyaa' juu na ntsiquinan jon ntyja 'naan' natyia na its'aa juu. ²¹Majo' juu ts'an na itsijonhin yo ntyja 'naan' na mayuu', itsijon tsan'ñeen yo nquii jon na conduihin naxuee. Ndö' na nnda' vaa, covityincyoo' ya na tsoñ'en 'nan na its'aa tsan'ñeen, its'aa jonhan' ng'e na itsiquindëë jon tonnon Tyo'ts'on.”

Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, itsininntyichen jon ntyja 'naan' Jesús

²²Jndë na tui na nnda', jndui' Jesús Jerusalén, ndo' já nn'an na tqween' jon na quitsay'ón jñ'oon yohin, mantyi sá yohin. Tomanty'í yohin ndyuaa Judea. Jo' ntjo já vendye xuee, ndo' jndye nn'an squenon na m'aaan jon na nin'quint'ëhan. ²³Mantyi juu Juan totsiquindëë' jon nn'an nciüi joo na jndy Enón, ndyo Salim, ee jo' jndye ndaa m'aaan. Ndö' to'o nn'an na m'aaan jon na totsiquindëë' jonhan. ²⁴Ee juu xjen'ñeen tacotyí' Herodes jon vancjo.

²⁵Nque nn'an na tonan'jonhan yo juu jñ'oon na tonimncyaa Juan, jnan'jndyehan jndyuehan yo nciüi ntyjehan ts'an judfo. Conan'neinhan yuu vaa ts'ian na yantyi na ntquenhan' ts'an na ji'ua conduihin tonnon Tyo'ts'on. ¿Aa ntyja 'naan' Jesús, ndo' aa ntyja 'naan' Juan? ²⁶Ndö' joo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na tonimncyaa Juan, squenonhan na m'aaan jon. Jnduehan nnon jon:

—'U' ta na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndé, juu tsan na toquiñ'en yo 'u' ixndya jndaa Jordán, manquiintyi juu tsan na tji' jndyoyu' ntyja 'naan' jon ndé, quindyia', cont'ë nn'an ntyja 'naan' jon, ndo' tsoñ'en nn'an cotsantyja toxen' jon.

²⁷Ndö' t'a Juan jndyuehan, itso jon:

—Ta'nan nciüi nnon ts'ian na nndëë nts'aa ts'an xe chito nquii Tyo'ts'on itsijnda' jon na ntsixuan juuhan'. ²⁸Manqueho' ngioho' na tsjö ntyja njan na chito Mesías condui ja. Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnön na jndyö jndyë na tonnon nquii Mesías, cha' joo nn'an

ncy'onhan cüenta nquii jon. ²⁹ 'O' covaa' n'onho' juu jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii' ntyja 'naan' juu tsans'a na ncy'oon juu cüenta yuscu yo na ngoco jon. Majo' juu tsan na itsijonhin yo juu tsans'a'ñeen, tyi'vajndyi' ts'on juu tyje juu na ncy'oon tsan'ñeen cüenta juu yuscu'ñeen. Coquioo na neiin' juu na ndyii juu jñ'oon na itsinin tyje juu na ngoco tsan'ñeen yo yuscu'ñeen. Mannda' ro incyaaahan' na nèn na manty'ia na conan'jon nn'an ntyja 'naan' Jesús. ³⁰ Ng'e na nnda', 'io 'io chuhan' na nquii jon ngandit'man ngio nn'an yohin, majo' ja cantycüii ntyja na condui ja.

Ndö vaa tsixuan nquii jon na jnan quiñoon'ndue

³¹ Ndo' tsontyichen Juan: Tsanva' jnan jon quiñoon'ndue, ng'e jo' njonntyichen conduihin, chito tsoñ'en nn'an. Ja na ve' ts'an ja, matsixuan ntyja 'naan' tsonnangue ndo' matsinèn ntyja 'naan'han'. Majo' nquii tsanva' na jnan jon quiñoon'ndue, njonntyichen conduihin na tsoñ'en. ³² Ndo' ntsinin jndyoyu jon 'nan na jndé jndyiaa' jon yo na jndé jndyii jon, majo' tanin juu nin'cy'oon cüenta juu jñ'oon na icüji' jndyoyu jon. ³³ Minninchen ts'an na iy'oon juu cüenta jñ'oon na icüji' jndyoyu jon ntyja 'naan' nquii jon, manty'icüji' jndyoyu tsan'ñeen na joo jñ'oon itsiquindyii Tyo'ts'on ntyja 'naan' Jesús, tsoñ'ehan' conduihan' na mayuu'han'. ³⁴ Ee nquii tsan na jñon Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an, itsinin juu jñ'oon' jon, tyi'cacuaa xjen incyaa jon Espiritu cüentaa' jon quii' ts'on jnda jon. ³⁵ Nquii Tyo'ts'on na conduihin Tyëéhë, venchjii jon nquii juu na conduihin jnda jon. Tsoñ'en nnon na min, jndé tyincyaa jonhan' nt'ö juu. ³⁶ Minninchen ts'an na vantyja ts'on juu jnda Tyo'ts'on, itsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Majo' juu ts'an na tyi'quitsijñ'oon' na ngantyja ts'on jnda Tyo'ts'on, tyi'je'quindaa' tsan'ñeen na ngüando' ñuaan' juu. Ntyja 'naan'han' nt'uiivi' jonhin.

4

Jesús yo tsanscu tsjoon Samaria

¹ Nn'an tmaan' fariseos tondyehan na majndyentyi nn'an totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús ndo' na jnt'èhan ntyja 'naan' jon, chintyi joo nn'an na tonan'jonhan ntyja 'naan' Juan. ² Majo' chito nquii Jesús totsiquindëë' jon nan'ñeen. Xia'ntyí já nn'an na t'man jon na conan'jón yohin, já tont'á ts'ian'ñeen. ³ Vi na jndé jndyii Jesús na nnda' tondue fariseos'ñeen, jndui' jon ndyuaa Judea, tja ntcüe' jon Galilea, sá yohin.

⁴ Ndo' na sá jo', tcanhan' na ngüenón ndyuaa Samaria. ⁵ Jo' squé ncüii tsjoon na jndyú Sicar na m'aanhan' juu ndyuaa'ñeen. Tsjoon'ñeen ndyo m'aanhan' naijon na vaa tyuaa na jndaa' José nnon tsotye jon Jacob. ⁶ Jo' vaa tsui' na sia nquii Jacob'ñeen. Ng'e na tejndyaa' Jesús na jndyó jon nato, jo' t'écjo jon naijon vaa juu tsui'ñeen. Xjen'ñeen mandyo nguee' yajmin'han'. ⁷ Ndo' juu xjen'ñeen ncüii tsanscu Samaria tyjee'non juu na tactüji' juu ndaatío. Itso jon nnon juu:

—Ncyá' chjo ndaa nc'ua. ⁸ Juu xjen'ñeen, já nn'an na t'man jon na quitsai'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, jndé sá tsjoon'ñeen, sanan'jndá chjo 'nan na chi ntcü'á yohin.

⁹ Ndo' tsanscu'ñeen sintcüe' juu jñ'oon, itso juu:

—'U' condui ts'an judío ndo' ja condui ts'an ndyuaa Samaria. Jo' ndicüaa' ts'ón ndu nn'on macan' ndaa. Nnda' jñ'oon tso tsanscu'ñeen ng'e joo nn'an judíos tyi'quijndoo'han nn'an Samaria.

¹⁰ Ndo' t'a Jesús 'ndyo juu, itso jon:

—Xe mavaa' tson' na njon jndyi tsixuan juu naya na nin'quitsiquindaa' Tyo'ts'on 'u', ndo' nin condui ja na mac'an ndaatío nnon', yajo' 'u' ntcán' nn'on na ninncyaa ndaa na ntyja 'naan'han' ngüando' ñuan 'nan'.

¹¹ Jo' t'a tsanscu'ñeen, itso juu nnon jon:

—Nnda' ta, ta'nán 'nan cyon' na ncüji'han' ndo' juu tsuiva' njoon jndyihan'. Yajo' ¿Yuu va ngyon' juu ndaatío na nnincyaaahan' na ngüando' ñuan njan? ¹² Nquii tsotachí Jacob, jnty'ii jon tsui'va ndé. Nquii jon to'u ndaatío juuhan', majo'ntyí ntsinda jon yo nin'quioo' ntsjuen' jon. 'U' je', ¿Aa njonntyichen condui 'u', chichen nquii jon?

¹³T'a Jesús, itso jon:

—Tsoñ'en nn'an na cove ndaatioomin, ngioo na nin'cüe nnda'hinhan'. ¹⁴Majo' min'cya ro ts'an na nninncyahin nt'ö, ngioo na tein quii' ts'on juu. Nts'aahan' quii' ts'on juu cha'vijon yuu na condui' t'man xtyo' ndaa na tyi'je'canhan'. Naya na matsixuan ja nts'aahan' na tyi'jon quintycüii na ngüando' ñuaan' ts'an.

¹⁵T'a tsanscu'ñeen, tso juu:

—Ta, quitsa' vi naya'ñeen, ncy'a ndaatioova cha' tancüjee' na nin'c'uantyëchëhan' min tantsichju na ninnquii'chen ndyocüji'han'.

¹⁶Ndo' itso Jesús nnon juu:

—Cja', cüan' sa', ndë ncyoho' ntjoohin.

¹⁷T'a tsanscu'ñeen 'ndyo jon:

—Ja ta'nan s'a.

Jo' tso Jesús 'ndyo juu:

—Mayuu' jñ'oon na tsu' na ta'nan sa'. ¹⁸Ee jndë 'on nannon na jndë tom'an' yohan, ndo' juu ts'an na m'aan yo 'u' neinhin, chito aa sa'hin. Jñ'oon mayuu' na tsu' na nnda'.

¹⁹Xjen na jndyii tsanscu'ñeen jñ'oonva', itso juu:

—U' ta, mavaa' ts'ön na condui 'u' ts'an na matsinin' jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nndui. ²⁰Nque ndochí já nn'an samaritanos tonan't'maan'han Tyo'ts'on juu tyo'va. Majo' 'o' nn'an judíos condueho' na juu tsjoon Jerusalén, jo' chu'han' na quitsit'maan' ts'an jon.

²¹Ndo' t'a Jesús 'ndyo tsanscu'ñeen, tso jon:

—U' tsanscu, cantyja tson' jñ'oon matsjö nnon' na mangüentyja xjen na nnan't'maan' nn'an tyëhö' min'cya ro yuu jon, chito ve' xia'ntyi tyo'va ndo' min aa Jerusalén. ²²'O' nn'an Samaria tyi'covaa' n'onho' nchu vaa na conan't'maan'ho'. Majo' já nn'an judíos conan't'mán' Tyo'ts'on yo na covaa' n'ón. Ee ntyja nján já nn'an judíos, jo' itsin'man jon ñuaan nn'an. ²³Majo' ngüentyja xjen, ndo' nein jndë coventyjahán', na joo nn'an na conan't'maan'han nquii tyëhö', quint'ahinhan' na c'onhan nacje 'naan' Espiritu ndo' yo na xoncüee' n'onhan. Ee nt'ue jon nn'an na nan'xuan na nnda'. ²⁴Nquii Tyo'ts'on conduihin Espiritu. Mang'e jo' nque nn'an na nin'quinan't'maan'han jon, icanhan' na c'onhan nacje 'naan' Espiritu Santo, ndo' mantyi quinan't'maan'han jon yo na mancha'chen n'onhan.

²⁵Ndo' juu tsanscu'ñeen, t'a juu, tso juu:

—Ja mavaa' ya ts'ön na mancüjee' juu Mesías, nquii jon na conduihin Cristo. Ndo' vi na jndë tyjee' jon, tsoñ'en jñ'oonmin' ntsinchu' jonhan' ndëë.

²⁶Sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu:

—Maja na matsinën yo 'u' ndö, condui ja nquii tsan'ñeen na matsu'.

Nn'an na t'man Jesús, sque ntcüe'han na m'aan jon

²⁷Majuu xjen'ñeen, já nn'an na tqueen' jon na quinan'jón yo jñ'oon na toninncyaa jon, squé ntcü'ë na m'aan jon. Vacue t'oon' n'ón na tsinin jon yo cüii tsanscu. Majo' min na nnda', tata'x'é nnon juu nin 'nan nt'ue ts'on juu. Min ta'nan jndué nnon ta Jesús ndu na tsinin jon yo tsanscuva'. ²⁸Juu xjen'ñeen jnty'ii tsanscu'ñeen tsjöö' juu, tja ntcüe' juu tsjoon' juu. Tëquitso juu ndëë nn'an na m'an jo':

²⁹—Ncyoho' na ntsaquijnty'iaho' ncüii tsans'a na jndë tso jon nnön tsoñ'en nnon 'nan na tyi'ya na mats'a. ¿Aa xe'quits'aahan' na conduihin Cristo?

³⁰Ndo' joo nan'ñeen jndui'han, ty'ehan naijon na m'án yo Jesús. ³¹Ndo' vitjachen na ntsquehan, já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, jndué nnon jon:

—U' ta na matsi'man' ndé, cüa, cüa'.

³²Majo' t'a jon jndyuë, tso jon:

—Ja y'ön 'nan na ntcü'a na tyi'covaa' n'onho' ntyja 'naan'han'.

³³Yajo' já na tondyé jñ'oon na tso jon, ta'x'é nquë ndëë ntyjé, jndué:

—¿Aa nts'aahan' na jndyoy'oon ts'an 'nan na tcüa' jon?

³⁴ Majo' t'a Jesús jndyué, itso jon:

—Xjen na mats'a 'nan na nt'ue ts'on nquii jon na jñon ja quii' nt'an nn'an ndo' na mavanc'ué ts'ian na i'ua jon nnön, juu ts'ian'ñeen incyaahan' najndö cha'xjen na incyaahan' najndei ts'an na icüa'. ³⁵ Vaa jñ'oon itsi'manhan' ntyja 'naan' juu jñ'oon na conan'neinho'. Ee condueho' na nenque chi' vitja ndo' ntyje nn'an 'nan na cove'. Majo' ja matsjö ndëëho', quinan'veho' nquenho', ndo' quijnty'ia ndëëho' xe'jndio na m'an nn'an na conduihan cha'vijon ntjon na jndë tman na ngüantjon ts'an joochan cüentaa' Tyo'ts'on. Itsijonhan'hin cha'vijon ntjon na jndë tuee' xjen na ntyjee ts'an. ³⁶ Ee cha'xjen ts'an na ityjee ntjon na tue', vantjon juu na its'aa juu ts'ian, mantyi juu ts'an na itsi'man juu ndëë nn'an na ntycyaahan nt'ö Tyo'ts'on, cotantjon nan'ñeen na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan. Ndo' na nda', juu ts'an na itsi'man juu jñ'oon' jon ndëë nn'an, itsicüajonhan' na neini' tsan'ñeen cha'xjen na neini' juu ts'an na vantjon nan'ñeen na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on. ³⁷ Ndo' na nda', itsi'manhan' na mayuu' juu jñ'oon na condue nn'an na ncüii ts'an inon' juu, majo' mañoon ts'an ityjeehan'. ³⁸ Na majñön ja 'o' quii' ts'ian njan, itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na cotsaquityjeho' yuu vijon na tajnt'aho' jndyaa'. Mañoon nn'an jnt'a jndyaa' na nc'oon ts'ian 'naan' Tyo'ts'on quii' n'on nn'an, ndo' 'o' jndë tyeque'ho' quii' juu ts'ian'ñeen.

Jndye nn'an Samaria tëntyja n'onhan Jesús

³⁹ Ndo' nque nn'an samaritanos na m'anhan juu tsjoon'ñeen, jndyehan tëntyja n'onhan Jesús ng'e jñ'oon 'ndyo juu tsanscu'ñeen na sinin jndyoyu juu ndëëhan na itso juu: “Jndë si'man jon nnön tsoñ'en 'nan na tyi'ya na jndë tots'a.” ⁴⁰ Nn'an Samaria'ñeen xjen na squehan najjon m'aan Jesús, tanhan nnon jon na quintjohin yohan, ndo' ntjohin yo nan'ñeen cha' ve xuee. ⁴¹ Ndo' xjen na tondye nan'ñeen jñ'oon na toninncyaa jon, jndyentyichenhan tëntyja n'onhan jon. ⁴² Ndo' tonduehan nnon tsanscu'ñeen:

—Nanein chito ve' ntyja 'naan' juu jñ'oon na tsu' ndé, jo' na vantyja n'ón. Ee nquëntyé jndé jndyé jñ'oon 'ndyo jon. Ndo' neinhin, covaa' n'ón na mayuu' conduihin Cristo na itsin'man jon ñuaan nn'an tsonngue.

Sin'man Jesús jnda ts'an na t'man condui

⁴³ Jndë na tenon joo ve xuee'ñeen, jndui' Jesús jo', sá ntcü'é yohin ndyuaa Galilea. ⁴⁴ Ee nquiinty' jon tji' jndyoyu jon jñ'oon na tyi'nan't'maan' nn'an ncüii ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on na ninncüii tsjan tuihin yohan. ⁴⁵ Ndo' juu xjen na squé ntcü'é Galilea yohin, m'an na m'an jo' nein jndyihan jon, jnan'ntjoo'han jon. Ee juu xjen na tuee' nguee pascua Jerusalén, mantyi ty'e nan'ñeen jo', ee jndë jnty'ia ndëëhan tsoñ'en jn'aan t'man na tots'aa jon jo'.

⁴⁶ Jndë jo' s'á nnt'á yohin Caná ndyuaa Galilea, najjon scüaquen jon ndaa na s'aahan' vinonhan'. Ndo' juu tsjoon Capernaum tom'aan ncüii ts'an na t'man tonduihin ntyja 'naan' gobernado. Juu lu, jnda tsan'ñeen, m'aan juu na vii' juu. ⁴⁷ Ndo' xjen na jndyii tsan'ñeen na jndë squé ntcü'é ndyuaa Galilea yo Jesús na jnán ndyuaa Judea, yajo' tja tsan'ñeen na m'án. Tcan juu vi naya'ñeen nnon Jesús na cja jon vaa' juu na quitsin'man jon lu chjo'ñeen ee nin'cue' juu. ⁴⁸ Ndo' itso Jesús nnon tsan'ñeen:

—'O' mancüixjen tyi'xe'cantlya n'onho' na vaa najndö na condui ja xe na aa tyi'jnty'ia ndëëho' ncüii nnon 'nan na mats'a na ndiquindëë na nduihan' na ve' ntyja 'naan' najjndei nquii ts'an, 'nan na ndicüaa' ts'on ts'an ntyja 'naan'han'.

⁴⁹ T'a tsan'ñeen 'ndyo Jesús, itso jon:

—Nnda' ta, maninñoon' cja' v'a vitjachen na ngue' jnda.

⁵⁰ Tso Jesús nnon jon:

—Cja', ee ntc'o' ya ntcüe'han'hin.

Ndo' juu tsans'a'ñeen, tëntyja ts'on jon jñ'oon na tso Jesús. Tëntcüe' jon vaa' jon. ⁵¹ Ndo' viochen xjen na vja ntcüe' jon tsjoon' jon Capernaum, nque mosoo' jon saquitjonhin jon. Jnan'quindyiihanhin, jnduehan nnon jon:

—Jndë vaco' yahan' lu jnda'.

⁵² Ndo' taxee' jon ndëë nan'ñeen yuu xjen tye' na tēco' yahan'hin. T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Vja vi na tenon chjo yajmin' jndya tjuen'hin.

⁵³ Ndo' juu tye lu'ñeen taa' ts'on jon na maninjuu xjen'ñeen na tso Jesús nnon jon na ntco' yantcūe'han' lu jnda jon. Ndo' na nnda', tēntyja ts'on jon Jesús, juu jon ndo' mantyi tsoñ'en nn'an vaa' jon.

⁵⁴ Jo' ts'ian na jndë ve na s'aa Jesús na tuee' jon Galilea na jnan jon Judea, na tyi'xe'quinduihan' na ve' ntyja 'naan' najnde nquii ts'an.

5

Sin'man Jesús ts'an najjon na vaa pila

¹ Jndë na tui nan'va', santcū'é Jerusalén yo Jesús ee juu tsjoon'ñeen tuee' nguee ntyja njan jaa nn'an judíos. ² Ndyo tsjoon Jerusalén tovaa ncüii 'ndyov'aa t'man na jnan'quijndyuhau juuhan' 'Ndyov'aa Quinman. Ndyo jo' tovaa ncüii pila t'man. Juu pila'ñeen, yo jñ'oon hebreo, conan'quijndyuu nn'anhan' Betzata. Xi'jndio ngiaa'han', jo' min 'on nt'aa na xia'ntyti n'oon nt'eii'han' min. ³ Quii' joo nt'aa'ñeen man' ncüii tmaan' nn'an v'i, nn'an nchjan yo nn'an na jndë tatei nduee, yo ng'e, yo nin'nn'an na ndiquitsaca'. Tomimndoo'han na ntsijnde ndaa na ñjon pila'ñeen. ⁴ Ee tcyā tcyā xjen tondyocue ncüii ángel na totsits'ii jon juu ndaa'ñeen. Ndo' vi na jndë tui na nnda', juu ts'an na ngua jndyee quii' ndaa'ñeen, n'man juu min'cyā ro nnon tycu na iquenon juu. ⁵ Juu v'aa'ñeen tom'aan ncüii tsans'a na jndë ntycyā ncho'nqui vantjo' nen chu na vii' juu. ⁶ Jo' jndyiaa' Jesús juu na vaa juu jo'. Ndo' ng'e na ntyjii jon na jndë tijndye xuee na nnda' vaa iquenon juu, jo' itso jon nnon juu:

—¿Aa nin'quin'man'?

⁷ Ndo' t'a tsanvii'ñeen, itso juu:

—Nnda' ta, ta'nan ts'an nchje ja quii' ndaaha' xjen na tsijndeihan', jo' viochen xjen na matsichön na ngua, ncüiichen ts'an matyuaa'ntyti venoon' juu ja.

⁸ Ndo' itso Jesús nnon juu:

—Quinaquintyja', quitsintcūi' tsue', ndë cja' va'.

⁹ Xjen'ñeen nin'ñoon' tco'yahan' tsan'ñeen, jn'man juu, jndë jo' sintcūi juu tsue 'naan' juu, ta' juu na tēca juu. Ndo' juu xuee na s'aa Jesús na nnda', xuee na já nn'an judíos cotajndyë.

¹⁰ Ng'e na nnda', vendye ntyjë nn'an judíos jnduehan nnon juu tsan'ñeen:

—Nanein xuee na cotajndyëë. Juu ntji na co'xenhan' itsiquindyihan' na tyi'cüanaan na ngayon' tsue 'nan'.

¹¹ Majo' t'a juu, itso juu:

—Nquii tsan na sin'man ja itso jon nnön na quitsintcūihan' ndo' na quindyoy'önhan'.

¹² Ndo' taxee' nan'ñeen nnon juu, jnduehan:

—¿Nin nquii ts'an tsan'ñeen na nnda' vaa tso juu nnon'?

¹³ Majo' juu tsan'ñeen na jndë jn'man, tyi'quintjii juu nin ts'an sin'manhin, ng'e jndye nn'an na tom'an jo'. Ndo' jndë jndui' ndya' Jesús jo'. ¹⁴ Ndo' vi na jndë tui na nnda', ntjii nnda' Jesús juu quii' vats'on t'man. Itso jon nnon juu:

—Ndyee' ra, quen' cüenta, jndë jn'man', cacüentyje' na matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on cha' tyi'ntjon' ncüii nnon na majantyichen.

¹⁵ Ndo' taquitso tsan'ñeen ndëë nn'an judíos na nquii Jesús sin'man jonhin. ¹⁶ Ng'e na nnda' s'aa Jesús, jo' tentyja nn'an judíos'ñeenhin. Tojoo' yantyi n'onhan na nnan'cuee'hanhin ee juu ts'ian'ñeen s'aa jonhan' juu xuee na cota'jndyeehan. ¹⁷ Majo' tso Jesús ndëëhan:

—Nquii Tyëhö' ninvaa its'aa jon ncüii cüii nnon na itejndeihan' ts'an, ndo' mantyi ja, majo' mats'a.

¹⁸ Ndo' tsojnaan' juu jñ'oonva', nque nn'an judíos'ñeen tojoo' yantyi n'onhan na nin'quinan'cuee'han jon. Ee na cotj'han cüenta, sitjahin ntyja 'naan' juu xuee na

cota'jndyeehan ndo' t'manntyichen sitjahin na tso jon na nquii Tyo'ts'on conduihin Tye jon, ndo' na nnda', its'aahan' na cüajon conduihin yo nquii Tyo'ts'on.

Najndei na itsixuan jnda Tyo'ts'on

¹⁹Ndo' itso Jesús ndëë nan'ñeen:

—Jñ'oon na mayuu' matsinën ndëëho'. Ja na condui jnda Tyo'ts'on, tyi'nan'tiuho' na mats'a 'nan na nt'ue ts'ön ncö. Ee xia'ntyi 'nan na manty'ia na its'aa Tyëhö', majoo rohan' mats'a. Ee ja na condui jnda jon, tsoñ'en mats'a cha'xjen na manty'ia na its'aa nquii jon. ²⁰Tyëhö' na condui ja jnda jon, m'aan jon na venchjii jon ja. Itsi'man jon nnön tsoñ'en na its'aa jon. Ndo' ts'ian na njonntyichen ntsi'man jonhan' nnön na quits'a cha' ninncyaaahan' t'manntyichen nc'oon' n'onho'. ²¹Nquii Tyëhö' itsintcüi nnda' jon nn'an na jndë tjë ndo' incyaa jon na cotando' xcohan. Ndo' cha'xjen na its'aa jon, manty' ncö na condui ja jnda jon, min'cya ro ts'an na nt'ue ts'ön, ninncyaa na ntsixuan tsan'ñeen na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. ²²Nquii Tyëhö' min'ncüii ts'an tyi'co'xen jon jnaan' juu. Majo' ncö na condui ja jnda jon, jndë tyincyaa jon na vaa najndö na ntco'xën tsoñ'en nn'an tsojnaan' na conan'tjahan. ²³Jndë its'aa jon na nnda' cha' ja na condui jnda jon, tsoñ'en nn'an nnan't'maan'han ja cha'xjen na conan't'maan'han nquii jon. Ee min'ninchen ts'an na tyi'nin'quitsit'maan' juu ja na condui ja jnda jon na jñon jon ja quii' nt'anho', min nquii jon tyi'nin'quitsit'maan' juuhin.

²⁴Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', minnichen ts'an na indyüi jñ'oon 'ndyö ndo' vantyja ts'on juu yo nquii jon na jñon jon ja quii' nt'anho', juu tsan'ñeen tsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu, min tyi'xe'quit'uii Tyo'ts'onhin ntyja 'naan' jnaan' juu. Totsixuan juu cha'vijon ts'oo, majo' nein tsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. ²⁵Jñ'oon na mayuu' matsiquindy' o', ngüentyja xjen ndo' naneinhen iventyjahan', na joo nn'an na jndë tjë, nndyehan jndyëë na condui ja jnda Tyo'ts'on. Ndo' tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan ja, ninncyaa na ntando' ñuaanhan ntyja njan. ²⁶Ee cha'xjen nquii Tyëhö' tsixuan jon na vando' jon ntyja 'naan' nquii jon, ja na condui ja jnda jon, mannda' ro jndë tyincyaa jon na matsixuan na mavant'ö ntyja njan. ²⁷Ndo' manty' ntyja 'naan' juu najndei na itsixuan nquii jon, jndë tyincyaa jon na ja ntco'xën nn'an ntyja 'naan' jnanhan ng'e na condui ja tsans'a na jñon jon ja quii' nt'anho'. ²⁸Tant'aho' na jen cavee' ngioho' na nnda' tsjö, ee ngüentyja xjen na tsoñ'en nt'oo na too' ndi'nt'ua nndyehan jndyëë. ²⁹Nque nn'an na jndyoyu conduihan na tonmon Tyo'ts'on, ntcüi nnda'han yo si'ts'o' naanhan na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan. Majo' ntyjehan na tont'a 'nan na tyi'quichuhan', ntcüi nnda'han yo na nt'uiityenhan'hin.

Jñ'oon na icüji' jndyoyuhan' ntyja 'naan' Jesús

³⁰“Tyi'nan'tiuho' na mats'a cha'xjen na nt'ue ts'ön ncö. Ntyjantyi na incyaa Tyo'ts'on na mavaa' ts'ön, ntyjantyi jo' na maco'xën cha'xjen na itsohan'. Ee chito mant'uë na ndui 'nan na nt'ue ts'ön ncö. Mant'uë na nts'a cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyëhö' na t'ua jon ts'ian nnön na jndyö na m'anho'. ³¹Xe na aa macüji' jndyoyu ntyja njan ncö, ninncyaaahan' na vanaan na ndueho' na joo jñ'oonmin' tyi'quinan'xuanhan' jñ'oon na mayuu'. ³²Majo' m'aan ncüiichen na icüji' jndyoyu jon ntyja njan, manquii Juan. Ndo' ntyji ja na juu jñ'oon na tocüji' jndyoyu jon, conduihan' jñ'oon na mayuu'. ³³Manqueho' jñonho' nn'an na m'aan jon, ndo' tji' jndyoyu tsan'ñeen jñ'oon na mayuu' ntyja njan. ³⁴Juu jñ'oon na icüji' jndyoyuhan' ntyja njan na may'ön cüentahan', chito conduihan' jñ'oon na cotji'jndyoyu nn'anhan'. Majo' matsjö jñ'oonmin' ndëëho' cha ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanho'. ³⁵Nquii Juan'ñeen tonduihin cha'vijon lámpara na itsixueehan' chon tondëë nn'an. Ndo' 'o' viochen xjen na tom'aan jon, t'onho' na neinho' ng'e ngioho' jñ'oon na toninncyaa jon totsijnda'han' nquenho' nchu vaa na nt'ue ts'on Tyo'ts'on yoho'. ³⁶Majo' vaa jñ'oon na icüji' jndyoyuntiyenhan' ntyja njan na t'manntyichen conduihan', chito juu jñ'oon na tji'jndyoyu Juan'ñeen. Joo ts'ian na tyincyaa Tyëhö' na quitsiquindëëhan', joohan' cotji' jndyoyuhan' na nquii jon t'ua jon ts'ian nnön na jndyö quii' nt'anho'.

³⁷Nquii Tyëhö' na i'ua jon ts'ian nnön, juu jon icüji' jndyoyu jon ntyja njan quii' jñ'oon

'naan' jon. 'O' minjon tyi'condyeho' jndyee' jon, min na jnty'ia ndëëho' nchu vaahin. ³⁸Min tyi'cy'onho' cüenta jñ'oon 'naan' jon quii' ñuan 'naanho' ng'e tyi'covantyja n'onho' ja na i'ua jon ts'ian na jndyö quii' nt'anho'. ³⁹Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen, chen jndyi conan'jn'aanho'han', ndo' conan'tiuho' ng'e na nnda' cont'aho', jo' ndaho' na tyi'quintycüii na cotando' 'o' na tonnon jon. Joo jñ'oon'ñeen conan'nein jndyoyuhan' ntyja njan. ⁴⁰Majo' min na nnda', tyi'nin'quitsay'onho' jñ'oon yo ja cha' nndëë nnan'xuanho' na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanho'.

⁴¹"Ja tyi'cotsichön na quinan't'maan' nn'an ja. ⁴²Nchji na tyi'qui n'onho' ja ee tyi'vengioho' nquii Tyo'ts'on. ⁴³M'an quii' nt'anho' yo juu naijndei na itsixuan nquii Tyëhö', majo' 'o' tyi'nin'cy'onho' cüenta ja. Majo' xe na aa ncüjee' ncüiichen ts'an ntyja 'naan' nquii juu, juu tsan'ñeen ncy'onho' cüentahin. ⁴⁴'O' cotquenho' na nque ntyjeho' na quinan't'maan'hin 'o', majo' tyi'quitquenho' na nt'aho' 'nan na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on cha' nndëë ntsit'maan' jonho'. Ndo' na cont'aho' na nnda', ¿Yuu xjen ninncyaaahan' na ngantyja n'onho' nquii jon? ⁴⁵Majo' tyi'nin'tiuho' na mancöntyë na ninncyajnanho' nnon Tyëhö'. M'aan ncüiichen na ncyaa jon jnanho', manquiinty Moisés, nquii tsan'ñeen na t'man conan'qui n'onho'hin. ⁴⁶Majo' ng'e na tyi'nin'cantyja n'onho' jñ'oon na tji jon na itsininhan' ntyja njan, mang'e jo' tyi'cantyja n'onho' ja. ⁴⁷Ndo' ng'e na tyi'nin'cantyja n'onho' jñ'oon na tji jon, yajo' ¿Nchu ya nt'aho' na ngantyja n'onho' jñ'oon na mancyaa?"

6

Tyincyaa Jesús na tcüa' on min nn'an
(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44; Lc 9:10-17)

¹Jndë tenon nan'min', tet'ió mnt'á ndaandue Galilea yo Jesús. Xuee'han' na vjave jndyuhan' ndaandue Tiberias. ²Ndo' ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyi'hin tentyjahan toxen' jon ng'e tovavee' ngiohan na tojnty'iahan na sin'man jon nn'an v'i. ³Yajo' já nn'an na t'man jon na quitsay'ón jñ'oon yohin, savá ncüii tyo' yo jon. Jo' sacüendyuá. ⁴Juu xjen'ñeen mandyo nguee' nguee' pascua xjen na jaa nn'an judíos conan'cüjëhë quinman na conan't'maan' Tyo'ts'on. ⁵Ndo' t'ion Jesús nnon jon, jndyiaa' jon concyo ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyi. Ndo' tso jon nnon Felipe:

—¿Yuu vijon nninjnda' 'nan na ntcüa' tsoñ'en nanmin'?

⁶Majo' nnda' vaa na tso jon ng'e nin'quindyii jon nin jñ'oon ntsintcüe' Felipe, ee ntyjii jnda' jon nchu vaa nts'aa jon. ⁷T'a Felipe'ñeen, itso jon:

—Min xe na aa nan'quitsu jaa ve ciento s'on denarios na nnan'jnda' 'nan na ntcüa' nanmin', majo' tyi'je'cüinonhan' min na ve' chjohan' na ngacüja'han'hin.

⁸Jo' m'aan Andrés, jon tyje nquii Simón Pedro, conduihin ncüii ntjyé nqué já nn'an na totsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Tso tsan'ñeen nnon jon:

⁹—Ntjoo m'aan ncüii lu na y'oon 'on tyoo' na jndëhan' yo jndë tyoo' ntquen cebada. Ndo' mantyi y'oon juu ve quitscaa chjo na jndë jnein, majo' ¿Yuxjen'ñeen nminnonhan' na jndye jndyi nn'an?

¹⁰Ndo' t'a Jesús jndyué, tso jon:

—Quindueho' ndëë nn'an na quitsacüendyuuaahan. Ndo' najjon na t'ón, jo' jndye jndë quiyndë min. Yajo' tyecüendyuuaahan. Ndo' joo nan'ñeen tuee' cha'na 'on min nannon.

¹¹Yajo' ty'oon Jesús cüenta joo tyoo'ñeen. Tyincyaa jon na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanhan'. Ndë jo' toc'on jonhan' ndé já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ón jñ'oon yohin. Ndo' já tot'ónhan' ndëë nan'ñeen. Majo'nty s'aa jon yo quintca quiyndë'ñeen, chuntyi xjen na nin'quitquiihan na ncüii cüiihan. ¹²Ndo' vi na jndë tacjohan, yajo' itso jon ndé:

—Quinan'tjonho' ntan' quiyndë na jnty'iihan', cüan na tyi'nts'aahan' na ve' jn'aan ntjoohan'.

¹³ Ndo' jnan'tjón joo ntan' quiindë na jnty'iihan' na tcüa' nan'ñeen na jndëhan' yo jndë tyoo' cebada. ¹⁴ Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jnty'iahan jn'aan t'man'ñeen na s'aa Jesús na tyi'je'quindëë nduihan' na ve' najndeí nquii ts'an, jnduehan ndëë ntyjehan:

—Jñ'oon na mayuu' juu tsanva' conduihin nquii ts'an na itsiquindyí ntji na ncüjee' jon tsonnangue na ninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ntjya nchu vaa 'nan na nguaa.

¹⁵ Majo' taa' ts'on Jesús na mavaa xjen na ndyocy'on nan'ñeenhin ndo' yo najndeí'han' na nt'ionhan ts'ian jon na nduihin rey na co'xen jon jooohan. Ng'e na nnda', tja nnda' jon jndëë najjon na ninnquii jon.

Tjaca Jesús nnon ndaandue
(Mt 14:22-27; Mr 6:45-52)

¹⁶ Ndo' vi na jndë tuatë' ndo'cüjioon', já nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'ón jñ'oon yohin, sacué 'ndyo ndaandue. ¹⁷ Jo' tuá ncüii v'aandaa, na ngüet'íó ndaandue'ñeen na ntsquë Capernaum. Majo' ya tuee' na tijaan, ninjo' tacocüjee' jon ndé. ¹⁸ Ndo' ng'e na t'man jndye tyoo, totsuehan' juu ndaandue'ñeen. ¹⁹ Ng'e jo' na nin'on nin'yon kilómetros xejnda tēca juu v'aandaa'ñeen na contyjá n'oon pala 'naan'han'. Ndo' juu xjen'ñeen jnty'ía na ndyoca Jesús nnon ndaandue na ndyovindyoo' jon na m'án. Tyué jndyí. ²⁰ Majo' itso jon ndé:

—Maja ndö, tyi'ndyueho'.

²¹ Jo' tyioo na nén jndyí na ty'ón nnt'a cüentahin quityquii' v'aandaa. Ndo' quintyjachen tuee'han' najjon na cotsá.

Cojnt'ue nn'an Jesús

²² Tonco ncüiichen xuee, nque nan'ñeen na jndye jndyí'hin na ntjohan ixndya ndaandue najjon na tyincyaa Jesús na tcüa'han, tquenhan cüenta na nimmcüii v'aandaa chjo nintuaa. Ndo' tēñjooon' n'onhan na tyí'cua jon juu v'aandaa'ñeen yo já nn'an na totsay'ón jñ'oon yohin. ²³ Ndo' viochen xjen na nnda' vaa, squenon vendye nt'aandaa quiindë na jnan Tiberias najjon na tcüa' nan'ñeen tyoo' na tyincyaa Jesús na ncyaa ya Tye jon. ²⁴ Ndo' tua nan'ñeen joo nt'aandaa quiindë'ñeen. Ty'e han, squehan Capernaum na tyequijnt'uehan Jesús. Ee taa' n'onhan na tac'oonhin yuu vijon na tyincyaa jon na tcüa'han, min nquë nn'an na tqueen' jon na quitsay'ón jñ'oon yohin.

Condui Jesús tyoo' na incyaahan' na cota'ndo' ñuaan nn'an

²⁵ Ndo' vi na jndë jndiohan Jesús ncüiichen ixndya ndaandue, jnduehan nnon jon:

—'U' ta na matsi'man' ndëë nn'an ntjya 'naan' Tyo'ts'on, ¿Yuu xjen jndyo' ntjooihin?

²⁶ T'a jon jndyuehan, itso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', 'o' chito cojnt'ueho' ja ng'e na jnty'iaho' ts'ian na s'a na tyi'je'quindëë nduihan' na ve' yo najndeí nquii ts'an. 'O' cojnt'ueho' ja xeng'e na tcüa' tacjoho' tyoo'ñeen. ²⁷ 'O' conan'chonho' na ninjnda' 'nan na ntcüa'ho', ndo' jooohan' 'nan na contycüiihan'. Majo' tyi'quichuhan' na nnda' cont'aho'. Quinan'chonho' na nndioho' ncüii na cha'vijon na ntcüa' ts'an na ntjya 'naan'han' nnan'xuanho' na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanho'. Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na jndyö quii' nt'anho', ninncyaa quii' ñuan 'naanho' juu na itsijonhan' juuhan' na ntcüa' ts'an ee itsi'man tyëhö' Tyo'ts'on na jndë t'ua jon ts'ian'ñeen nnön.

²⁸ Yajo' taxee' nan'ñeen nnon jon:

—¿Nin 'nan icanhan' na quint'á cha' ngavee' nchjii Tyo'ts'on yo já?

²⁹ Jo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Ndö vaa na nt'ue ts'on jon, na cantyja n'onho' ja na jñon jon ja quii' nt'anho'.

³⁰ Ndo' t'ahan, jnduehan:

—¿Nin ncüii nnon 'nan na ntsa' na njnty'ía ndé na tyi'je'quinduihan' na ve' ntjya 'naan' najndeí nquii ts'an na ntsi'manhan' ndé na vaa na condui 'u', cha' ntejnideihan' na ngantjya n'ón 'u'? ³¹ Ndochihi tocüa'han maná xjen na tom'adhan ndyuaa najjon

na tyi'jndye nn'an tom'an cha'xjen itsiquindy juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen: "Tyincyaa Moisés tyoo' na tocüa'han na jnanhan' quiñoon'ndue."

³²Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', juu maná na tyincyaa tsan'ñeen, chito conduihan' tyoo' na jnan na m'aan Tyo'ts'on. Majo' nquii Tyëhö' incyaa jon juu na mayuu' na jnan na m'aan jon quiñoon'ndue na itsijonhan'hin cha'vijon tyoo'. ³³Juu na condui tyoo' na incyaa Tyo'ts'on, jnan jon quiñoon'ndue na jndyocue jon. Nquii jon incyaa jon na nan'xuan nn'an na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan.

³⁴Ndo' jndue nan'ñeen nnon jon:

—Nnda' ta, ninnquii'chen ncyaa' tyoo'min' ndé, rii'.

³⁵Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Ja condui tyoo' na mancya na nan'xuan nn'an na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan. Min'cyaa ro ts'an na ninncyaaahin nt'ö, itsijonhan'hin cha'vijon ts'an na jndë tacjoo' na icüa'. Ndo' juu ts'an na vantyja ts'on ja, ngioo na tein quii' ñuaan' juu cha'xjen ya na i'ua ts'an ndaa. ³⁶Majo' cha'na jñ'oon na jndë tsjö ndëëho', min na jndë jnty'ia ndëëho' joo ts'ian na mats'a, majo' tyi'cantya n'onho' ja. ³⁷Majo' min na nnda' vaa, tsoñ'en nn'an na incyaa Tyëhö' nt'ö, nndye nan'ñeen ntyja njan. Min tyi'je'quits'a na je'cy'ön cüenta ts'an na nincyaaahin ntyja njan. ³⁸Ee ja na jnan quiñoon'ndue, chito na jndyö na nts'a 'nan na nt'ue ts'ön ncö. Ja jndyö na nts'a cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon na jñon jon ja quii' nt'anho'. ³⁹Nquii Tyëhö' na jñon jon ja quii' nt'anho', ndö vaa na nt'ue ts'on jon na quits'a, na juu ts'an na jndë tyincyaa jon nt'ö, tyi'ninncyaa na ngitsu ñuaan' tsan'ñeen. Ndo' xuee na mats'iañ'en, ninncyaa na nta'ndo' xco tsoñ'en nn'an na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan. ⁴⁰Ee nquii Tyëhö' nt'ue ts'on jon na tsoñ'en nn'an na cojnty'ia ja na condui ja jnda jon, na cantya n'onhan ja, cy'onhan cüenta na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan. Ndo' xuee na mats'iañ'en majantyë ninncyaa na nta'ndo' xco joo nn'an na jndë tjë.

⁴¹Ndo' nque nn'an judíos'ñeen, jnan'manhan na tatëvee' ngiohan yo Jesús jnaan' jñ'oon na tso jon: "Ja condui tyoo' na jnan quiñoon'ndue." ⁴²Ndo' jnduehan:

—Jesús'va', ¿Aa chi jnda Joséhin? Cota'jn'aan nn'an na ndahin. Ndo' ng'e na nnda', ¿Ndu na itso jon na jndë jndyocue jon na jnan jon quiñoon'ndue?

⁴³T'a Jesús, itso jon ndëë nan'ñeen:

—Tanan'nc'uaa'ho' yo ntyjeho' ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. ⁴⁴Cha' na nndëë ngioo' ts'on ts'an yo ntyja njan, icanhan' na nquii tyëhö' na i'ua jon ts'ianvahin nnön, ndyoy'oon jon tsan'ñeen. Xe chito na nnda' vaa, minncüii ts'an je'quindëë ntsijonhin yo ja. ⁴⁵Ee vaa jñ'oon na jndui na sinin Isaías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Juu jñ'oon'ñeen, ndö vaa na itsohan': "Ntsi'man Tyo'ts'on ndëë tsoñ'en nn'an." Juu jñ'oonva' nin'quitsiquindyihan' na ncüii cüii ts'an na jndë jndyüi jñ'oon na coninncyaa nn'an ntyja 'naan' jon, ndo' jndë taa' ts'on juuhan', ntsijon tsan'ñeen yo ja.

⁴⁶"Jñ'oonva' tyi'tsi'manhan' na jndë jndyiaa' ts'an Tyëhö' Tyo'ts'on, xia'ntyti ja na i'ua jon ts'ian na jndyö quii' nt'anho', ja jndë jnty'ia nnönhin. ⁴⁷Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', nin juu na vantyja ts'on ja, itsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. ⁴⁸Ja na condui tyoo', ts'ian na i'ua Tyo'ts'on nnön na ncyaa na cota'ndo' nn'an. ⁴⁹Nque ndochiho' tocüa'han maná ndyu'ñeen xjen na tom'anhan ndyuaa na xjen ro cova', ndo' tjëhan. ⁵⁰Majo' ja matsinën ntyja 'naan' juu tyoo' na jnan quiñoon'ndue na majo' condui ja. Ts'an na ntcüa' juu tyoo'va, tyi'je'quitsu ñuaan' juu. ⁵¹Ja na jnan quiñoon'ndue, condui ja tyoo' na mancya na cota'ndo' ñuaan nn'an. Ts'an na ntcüa' juu tyoo'va itsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Ndo' juu tyoo' na mancya cha' nnan'xuan nn'an na nta'ndo'han tonnon Tyo'ts'on, conduihan' s'ei.

⁵²Ndo' joo nn'an judíos'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonva', jnt'uehan jñ'oon yo ntyjehan. Jnduehan:

—Jaa mangiö tyi'je'quindëë ninncyaa tsanva' seii' jon na ntquë.

⁵³Jo' tsontyichen Jesús ndëëhan:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', ja na condui ts'an na jnan quiñoon'ndue, cha' na ntsixuan ts'an na tyi'quintycüüi vando' ñuaan' juu, chuhan' na quii juu s'ei ndo' c'u juu n'eön. Xe tyi'nt'aho' na nnda', je'quindëë nan'xuanho' na vando' ñuaanho'. ⁵⁴Nquii ts'an na iquii s'ei ndo' na i'u juu n'eön, tsixuan juu na tyi'quintycüüi na vando' ñuaan' juu. Ndo' min na cue' juu, majo' xee na mats'iañ'en ninncyä na ngüando' xco juu. ⁵⁵Ee juu na ntcüa' ts'an na ntyja 'naan'han' na nnimcyaaahan' na ngüando' ñuaan' juu na tonnon Tyo'ts'on, juuhan' conduihan' s'ei. Ndo' juu na nc'u ts'an na ntyja 'naan'han' nc'on ts'an na tein quii' ñuaan' juu, jo' n'eön. ⁵⁶Min'cyä ro ts'an na iquii s'ei ndo' na i'u n'eön, contjo tsan'ñeen ntyja njan, ndo' mantyi contjo ja yohin. ⁵⁷Nquii Tyëhö' na jñon jon ja quii' nt'anho', vando' jon ndo' mantyi ja vant'ö ntyja 'naan' nquii jon. Mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naan' ts'an na iquii s'ei, ngüando' ñuaan' juu ntyja njan. ⁵⁸Ja condui juu tyoo' na jnan quiñoon'ndue. Ndochiho' tocüa'han maná ndo' tjëhan. Majo' tyi'itsijonhan' ntyja njan cha'na juu maná'ñeen. Ee min'cyä ro ts'an na icüa' juu tyoo' na condui ja, tyi'jon cue' juu, m'aaan juu xe m'aaan juu na vando' juu ntyja njan. ⁵⁹Jñ'oonmin' sinin Jesús viochen xjen na si'man jon ndëë nn'an quii' vats'on 'naan nn'an judíos tsjoon Capernaum.

Jñ'oon na conan'jnda'han' na itsixuan ts'an na tyi'quintycüüi na vando' ñuaan' juu

⁶⁰Ndo' majndye nn'an na tovavee' n'onhan jñ'oon na toninncyä Jesús, majo' xjen na jndyehan jñ'oonmin' jnduehan:

—Tsan' jñ'oon itsinin tsanva'. Tyi'je'quindëë ntsay'önntyëchën yo jñ'oon na itsinin jon.

⁶¹Majo' ntyjii ts'on Jesús, na jnan'nc'uaa' n'on nan'ñeen yo ntyjehan ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na sinin jon ndëëhan. Mang'e jo' itso jon:

—Jñ'oonmin', ¿Aa itsquioohan' 'o'? ⁶²Yajo' quinan'tiu yaho' nchu vaa nts'aahan' 'o' juu xjen na njnty'iaho' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na jndyö quii' nt'anho' na ncjöva nnt'a na tondye najon na tom'an jndyëë. ⁶³Nquii Espíritu Santo conduihin na incyaa jon na nan'xuan nn'an na cota'ndo' ñuaanhan tonnon Tyo'ts'on. Seii' ts'an ndincyaaahan' na ntsixuan ts'an na nnda'. Jñ'oon na mancyä ndëëho' tsixuanhan' ntyja 'naan' nquii Espíritu. Ndo' ninnquii'chen ntsixuan ts'an na vando' xco juu xeng'e itsijonhin yo jñ'oonmin'. ⁶⁴Majo' tyi'tsoñ'enho' vantyja n'onho' ja.

Nnda' ro jñ'oon tso jon ndëë nan'ñeen ee ntyjantyi xjen na ta' jon na toninncyä jon jñ'oon, ntyjii jnda' jon nin joo na tyi'cantlya n'on jon, ndo' nin juu na ninncyä cüentahin.

⁶⁵Yajo' tsontyichen jon:

—Mang'e jo' na jndë tsjö ndëëho', ninnquii' nndëë ntsijon ts'an yo ntyja njan xe na aa nquii Tyëhö' Tyo'ts'on incyaa jon na ndui na nnda'.

⁶⁶Ndo' ng'e jñ'oonva', jndye nn'an na tondye jndyee jñ'oon na toninncyä jon, tyentcüe'han, tji ntcüe'han ntyja 'naan' jon, tavijnan'jonntyichenhan yohin. ⁶⁷Mang'e jo', taxee' jon ndë já nn'an na ncho've na t'man jon, itso jon:

—Ndo' 'o' je', ¿Aa mantyi nin'qui'ndyeho' ja?

⁶⁸Ndo' t'a Simón Pedro, tso jon:

—Tyi'ntsu' na nnda' vaa, ta, tyi'quichuhan' na ntsay'ón jñ'oon yo ncüiichen ts'an. Ee xia'ntyi juu jñ'oon na matsinin' incyaaahan' na tyi'quintycüüi na cota'ndo' ñuan nján. ⁶⁹Ee já jndë vantyja n'ón 'u' ndo' covaa' n'ón na condui 'u' Cristo, jnda nquii Tyo'ts'on na vando'.

⁷⁰Ndo' jo' t'a Jesús, itso jon:

—Ja tji 'o' na ncho'veho', majo' ncüiilho' m'aaan juu ntyja 'naan' juu yutyia.

⁷¹Jñ'oonva' itso jon na itsi'man jon Judas Iscariote, jnda ncüiichen Simón. Ee juu Judas'ñeen na tyincyaa juu cüenta Jesús nduee nn'an. Mantyi juu conduihin ncüii já na ncho've.

¹Jndë na tui nan'min', tomanty'f yo Jesús ndyuaa Galilea. Ee nque nn'an na conintque ndëë nn'an judíos, jnaan' na tojoo' n'onhan na nin'quinan'cuee'han jon, jo' na tavinin'cja nnda' jon ndyuaa Judea. ²Ndo' vavindyo na nguee' nguee na conan't'maan' nn'an judíos xjen na conan'yahan xque'ncüan' cüenta jndye na covañjooon' n'onhan nchu vaa tom'an ndochiihan ndyu'ñeenchen. ³Ndo' vi na mavaa xjen na nguee' juu nguee'ñeen, tondue ntyje nquii jon nnon jon:

—Cüa, quindui' ntjoohin. Cja' ndyuaa Judea cha' joo nn'an na cotsay'onhan yo jñ'oon na mancy'a' na m'anhan jo', mantyi ndëë njnty'ia ndëëhan ts'ian na matsa'. ⁴Ee ts'an na mantya ts'on na cantya n'on nn'an yohin, tyi'quichuhan' na ntjohin na ninnquii juu. Tsoñ'en nn'an ncy'a' jndyoyu na quindiohan ntyja 'naan' ts'ian na matsa'.

⁵Ndö' jñ'oon na jnduehan nnon jon ng'e min nquehin tyi'cantya n'onhan jon. ⁶Ndo' tso jon ndëëhan:

—Tyi'coventya xjen na ntsi'man ja ndëë nn'an na condui ja nquii jon na itsin'man ñuaan nn'an. Majo' 'o' min'cya ro xjen na nin'condyi'ho', ta'han na toncuu'. ⁷Joo nn'an tsonnangue, tyi'c'onhan na tyi'cuee' n'onhan 'o'. Majo' ninnquii'chen m'anhan na tyi'cuee' n'onhan ja, ng'e na macüji' jndyoyu ntyja 'naan' natyia na cont'ahan. ⁸Cüa, c'o nqueho' ngueeva', ja yandëcya yajo' chi ncjö. Ee tyi'coventya xjen na ntsi'man na condui ja nquii jon na itsin'man ñuaan nn'an.

⁹Vi jndë na tso jon na nnda' ndëëhan, ntjontyichenhin ndyuaa Galilea vendye xuee.

Tja Jesús na tuee' nguee xque'ncüan' cüenta jndye

¹⁰Majo' ya na jndë ty'e ntyje jon na nguee' juu nguee'ñeen, yajo' mantyi tanyja jon, majo' tasi'man jndyoyuhin ndëë nn'an. Tja jon cha'vijon ts'an na tyi'quint'ue ts'on na njnty'ia nn'anhin. ¹¹Ndo' nn'an judíos na tyi'cuee' n'onhan jon, tojnt'uehan jon quii' nt'an nn'an na ty'e nguee. Tota'xee'han, tonduehan:

—¿Yuu jon m'aan tsan'ñeen?

¹²Ndo' nn'an na jndye jndyi'hin, t'man vaa na tyi'cüijon na jnan'neihan ntyja 'naan' jon. Ee ñ'en joohan na jnduehan: “Juu tsanva', ya ts'anhin.” Majo' mañoon ntyjehan jnduehan: “Tyi'yuu'han' ee itsivi'nn'an jon nn'an.”

¹³Majo' tajnan'nein jndyoyuhan ntyja 'naan' jon ng'e ncyaaan ntyjehan nn'an judíos na conintque ndëëhan.

Jñ'oon na si'man Jesús xjen na t'oon nguee

¹⁴Ya na tixoncüe na m'aan juu nguee'ñeen, yajo' taquee' Jesús quii' vats'on t'man 'naan' nn'an judíos ndo' jo' totsi'man jon ndëë nn'an. ¹⁵Majo' nque nn'an judíos na conintque, tom'aan' jndyi n'onhin ntyja 'naan' jñ'oon na toninncyaa jon. Tonduehan:

—Tsanvahin tatja juu scuela naijon na jnan'jn'aan. Yajo' ¿Nchu vaa na condëë na itsitjon' juu jñ'oon?

¹⁶Ndo' na nnda' jnduehan, tso Jesús ndëëhan:

—Chito ncö sijnt'a jñ'oon na matsi'man. Nquii jon na i'ua jon ts'ian nnön na jndyö quii' nt'anho', juu jon itsijnda' joo jñ'oonmin na matsi'man ndëëho'. ¹⁷Majo' min'cya ro ts'an na nin'quits'aa juu 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ncüaa' ts'on juu na aa nquii jon sijnda' jñ'oon na matsi'man, ndo' aa ve' jñ'oon na sitiü ncö na mancy'a. ¹⁸Ee min'cya ro ts'an na icüji' jñ'oon ntyja 'naan' nquii, itsichon tsan'ñeen na quindui t'manhin ndëë ntyje juu. Majo' minninchen ts'an na itsichon na cüit'maan' nquii jon na jñonhin, jñ'oon na itsinin tsan'ñeen, conduihan' na mayuu', tyi'quits'aa juu 'nan na tyi'quichuhan'.

¹⁹“Tji Moisés jñ'oon na tquen jon ndëëho' na ico'xenhan' 'o'. Majo' min na nnda' vaa, ta'nan nciüi'ho' na ivanguee' juuhan'. Ee xe na aa cota'nguee'ho' juu jñ'oon'ñeen, tyi'je'cjoon' n'onho' na nin'quinan'cuee'ho' ja.

²⁰Ndo' t'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:

—U' tsixuan' yutyia. ¿Nin ts'an na ijoo' ts'on na nin'quitscuae' 'u'?

²¹Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, itso jon:

—Juu xuee na cota'jndyëëhë, sin'man ts'an na ndicaca, ndo' ng'e jo' tjon' jñ'oonho' na tyi'cavee' ngioho' yo ja. ²²Majo' cüaa' n'onho' jñ'oon matsjö. Nquii Moisés tquen jon jñ'oon

na quint'aho' yo yonon'ndaa ndaho' cha'xjen na tont'a ndochiho' na tom'an ndyu na toxen'. Ndo' juu ts'ian'ñeen conan'quindëho'han' min juu xuee na cota'jndyëëhë. Nque ndochiio' jnan'quita'hin na cont'aho' na nda'. ²³Ndo' mangioho' juu jñ'oon na tqen Moisés incyaahan' na vanaan na quinan'quindëho' costumbre'ñeen xee na cota'jndyëëhë. Ndo' na nda' vaa ¿Ndu na conan'vjeeho' ja jnaan' juu xuee na cota'jndyëëhë na sin'man ncüii ts'an vii'? ²⁴Jo' chito ve' xia'ntyti ntji'ho' cüenta ntyja 'nan na covityincyo. Quitji'ho' cüenta ntyja 'naan' 'nan na chuhan'.

Jesús ¿Aa conduihin nquii Cristo?

²⁵Juu xjen'ñeen, vendye nn'an Jerusalén ta'han taxee'han ndëë ntyjehan, jnduehan:

—Tsans'ava, ¿Aa chito jon ts'an na cojnt'ue nanm'ann'ian njanhan na nnan'cuee'han-hin? ²⁶Majo' quitquenho' cüenta, itsinin tyincyo jon ndëë nn'an, min tajñ'oon quindue nanm'ann'ian nnon jon. ¿Aa nts'aahan' na nquehan conan'tiuhan na condui tsanva' nquii Mesías? ²⁷Majo' nquii tsan'ñeen, xjen na ncüjee' jon, tanin ts'an quintjii yuu jon na nnan jon. Majo' tsanva' je', ngiö ya yuu jon jnan jon.

²⁸Xjen'ñeen si'man Jesús quii' vats'on t'man 'naan nn'an judíos. Ndo' vi na jndë jndyii jon na nda' jndue nan'ñeen, sue jon jndyee' jon. Itso jon:

—O' condueho' na cota'jn'aanho' ja ndo' ngioho' yuu jon jnan. Majo' chito jndyö ntyja njan ncö, nquii jon na conduihin jñ'oon na mayuu', i'ua jon ts'ian nnön na m'an quii' nt'anho', majo' 'o' tyi'quita'jn'aanho'hin. ²⁹Ja mancüixjen mavajn'anhin, ee na m'aan jon jnan, ndo' nquii jon i'ua jon ts'ian nnön na jndyö na m'anho'.

³⁰Ndo' ng'e juu jñ'oonva' na tso Jesús, tojoo' yantyti n'on nanm'ann'ian'ñeen na nt'uevi'han jon. Majo' ng'e na tyi'coventyja xjen na ntyjii Tyo'ts'on na ngenon jon juu navi' t'man, jo' minncüiihan tat'uehan jon. ³¹Ndo' nn'an na tom'an jo', jndyehan tëntyja n'onhan jon. Tonduehan ndëë ntyjehan:

—Nquii Cristo, xjen na ncüjee' jon, ¿Aa jndyentyichen ts'ian na nts'aa jon na tyi'-je'quindëë nduihan' ntyja najndei nquii ts'an, chintyiti na its'aa tsanva'?

Tyequijnt'ue comisión Jesús

³²Juu nn'an na conduihan tmaan' fariseos tondyehan na tonan'nein nn'an jñ'oonmin' ntyja 'naan' Jesús. Yajo' jnan'jonhan jñ'oon yo ntyee na conintque ndëë ntyjehan nn'an judíos na t'uahan ts'ian ndëë comisión na quitsacy'on nan'ñeen jon. ³³Ve' jnaan' jo' itso Jesús ndëë nn'an na jndye jndyi'hin:

—Jndë titsaa'vi' xuee na vi m'an yo 'o'. Ndo' ndë jo' ncjö ntcü'ë na m'aan nquii jon na jñon jon ja quii' nt'anho'. ³⁴Juu xjen'ñeen njnt'ueho' ja, majo' taxe'quindioho' ja ee yuu jon na nguë, 'o' je'quindëë ntsqueho' jo'.

³⁵Ndo' vendye nn'an judíos'ñeen tonduehan ndëë ntyjehan:

—¿Yuu vijon ncja tsanva' na taje'quindëë ndiöhin? ¿Aa nts'aahan' na ncja jon quii' nt'an ntyjëëhë judíos na jndë tycyahan quii' nt'an nn'an na conan'nein jñ'oon griego, cha' ntsi'man jon ndëëhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on? ³⁶¿Nin nin'quitsiquindyti juu jñ'oonva' na itsinin jon na njnt'uëhin, majo' je'quindiöhin? Ndo' na itso jon yuu jon na vja jon, tyi'je'quindëë ntsquë na m'aan jon.

Nquii Espíritu Santo itsijonhan'hin cha'vijon ndaa jndaa cüenta jndye

³⁷Juu xuee na mats'iañ'en na m'aan juu ngeue'ñeen, nque nn'an judíos cont'ahan na t'manntychenhan' na conan't'maan'han. Juu xuee'ñeen tëcüentyjee' Jesús, sue jon jndyee' jon. Itso jon:

—Min'cya ro ts'an na nin'c'oon jndyi juu nacje 'naan' Tyo'ts'on, quindyotsijonhin yo ja ndo' cantyja ts'on juu ja. ³⁸Na nts'aa ts'an na nda', nts'aahan' yohin cha'xjen na tso jñ'oon' Tyo'ts'on na jndë jndui. Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' na quityquii' ts'on ts'an nnan' cha'vijon ndaa jndaa cüenta jndye na coninncyahan' na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaan nn'an.

³⁹ Jñ'oonva' sinin jon na itsi'man jon ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo na joo nn'an na vantyja n'onhan jon ncy'onhan cüentahin. Ee juu xjen'ñeen tyí'cojñon Tyo'ts'on jon quii' ñuaan nn'an ng'e vitjachen na ngüentyja xjen na ntsit'maan' Tyo'ts'on juu Jesús.

Tyi'ninncüii na tondue nn'an ntyja 'naan' Jesús

⁴⁰ Ndo' vendye nn'an na m'an quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, tondyehan jñ'oonmin' na sinin jon. Jo' tonduehan:

—Tsans'ava' mayuu' conduihin nquii ts'an na vaa jñ'oon na ncüjee' jon tsonnangue na ninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.

⁴¹ Ndo' ñ'en vendye nn'an jnduehan:

—Conduihin nquii Mesías.

Majo' vendyechen ntyjehan jnduehan:

—Nchu tajn'aanho', juu ts'an na conduihin Mesías chito conduihin ts'an ndyuaa Galilea.

⁴² Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio itsiquindyihan' na juu Mesías conduihin tsjaan David na ndyocahan'. Ndo' mantyi ts'an tsoon chjo Belénhin najon na jnan nquii David.

⁴³ Tsojnaan' jñ'oonmin' s'aahan' na tyi'ninncüii tondyii' n'on nn'an ntyja 'naan' Jesús.

⁴⁴ Ee ñ'enhan na nin'cy'onhan jon, majo' min'ncüii ts'an tyí'quits'aahan'.

Nanm'ann'ian tyi'canyja n'onhan na juu Jesús conduihin Cristo

⁴⁵ Yajo' joo comisión'ñeen na cotyentjonhan vats'on, ty'e ntcüe'han na m'aan ntyee na conintque yo nn'an tmaan' fariseos. Ndo' taxee' nan'ñeen ndëëhan. Jnduehan:

—¿Ndu na tajndyoy'onho'hin?

⁴⁶ Yajo' nque comisión'ñeen t'ahan. Jnduehan:

—Min'jon tacondyé na ntsinin ncüii ts'an cha'xjen juu jñ'oon na njon jndyi na incyaa tsanva'.

⁴⁷ Ndo' joo nn'an tmaan' fariseo'ñeen t'ahan, jnduehan:

—¿Aa mantyi itsivi'nn'ahan' 'o'? ⁴⁸ Quitquenho' cüenta. Ta'n nan ncüii ts'an na m'aan ts'ian na vantyja ts'on jon juu, ndo' min nqué fariseos. ⁴⁹ Majo' joo nn'an na jndye jndyi'hin na tyi'jnda' nquenhan, juu ntji na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan', tyi'covaa' n'onhinhan'. Mang'e jo' nan'xuanhan na quitsu ñuaanhan.

⁵⁰ Majo' t'a Nicodemo, tsan na tja na m'aan Jesús ncüii tijaan, jon ncüii nque nanm'an-n'ian'ñeen. T'a jon,

⁵¹ Itso jon ndëë nan'ñeen:

—Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na ico'xenhan' jaa, mangiö na itsiquindyihan' na tyi'quichuhan' na ngitoxën ncüii ts'an vitjachen na ndyëë jnaan' juu, ndo' na ninjnda' nin 'nan s'aa juu.

⁵² Ndo' nan'ñeen je', t'ahan 'ndyo jon, jnduehan:

—Aa xe 'u', ¿Aa mantyi condui 'u' ts'an Galilea? Cüa, chen chen quitsijnan' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, yajo' ngavaa' ya tson' na ta'n nan ncüii ts'an na nnan Galilea na ninncyaa juu jñ'oon' jon.

Tsanscu na sitjahin

⁵³ Ndo' ncüii cüii joo nan'ñeen ty'ehan nt'aahan.

8

¹ Majo' Jesús tja jon tyo' Olivos. ² Ndo' tonco ncüiichen xuee jndyo ntcüe' jon, taquee' nnda' jon vats'on t'man 'naan' nn'an judíos. Xjen'ñeen jndye jndyi nn'an squenon na m'aan jon. Ndo' vi na jndë tēcjo jon na ntsi'man jon ndëëhan, ³ Yajo' joo nn'an na conan'man jñ'oon na tquen Moisés na co'xenhan' yo nin'joo nn'an na conduihan tmaan' fariseos, say'onhan ncüii tsanscu na m'aan jon. Juu tsan'ñeen ty'onhan juu manin' juu xjen na itsitjahin yo ncüii tsans'a na ve' tjon yahin. Yajo' ta'hanhin xoncüe quii' nt'anhin. ⁴ Ndo' jnduehan nnon Jesús:

—'U' na matsi'man' ndé ntyja 'naan' Tyo'ts'on, juu tsanscuva ty'önhin manin' juu xjen na itsitjahin yo ncüii tsans'a. ⁵Ndo' juu ntji na tquen Moisés, ico'xenhan' na quitmën' ntjö' nanntcu na cont'a na mnda'. Majo' 'u' je', ¿Nchu vaa matsu'?

⁶Ndö' vaa na jnduehan nnon jon ng'e nt'ue n'onhan na quit'uiihan'hin. Majo' təcjo tyosu Jesús, ta' jon na icüji jon quii' ts'ojndé yo nonnt'ö jon. ⁷Ndo' ng'e na tyi'cotsacüentyjee'han na cotaxee'han jñ'oonva' nnon jon, təcüentyjee' jon. Itso jon ndëehan:

—Nin ncüiiho' na tajnan tsixuan, juu quimin' jndyee tsjö' tsanscuva.

⁸Jndé jo', tacjo tyosu mnda' jon, tjintyichen jon. ⁹Majo' vi na jndé jndye nan'neen jñ'oonva', s'aahan' na tejn'aanhin. Yajo' ncüii cüiihan tye' jndui'han jo'. Nque nantque, joohan jndui' jndyee, jndé jo' nn'an na cotsantyja. Mats'iañ'en xia'ntyi ninnquii Jesús ntjohin yo juu tsanscu'neen na minntyjee' juu tonnon jon. ¹⁰Yajo' tacüentyjee' mnda' Jesús. Ndo' ng'e min'ncüii joo nan'neen na tavi'c'on, ninnquii tsanscu'neen vi m'aan, yajo' itso jon nnon juu:

—'U' tsanscu, joo nn'an na cont'a jnan', ¿Yuu m'anhan? ¿Aa tyi'quitmein'han ntjö' 'u'?

¹¹T'a tsanscu'neen, tso juu:

—Ta'nan yu ro, ta.

Itso Jesús nnon juu:

—Min ja, je'quits'a na quit'uiihan' 'u' ntyja 'naan' jnan'. Nanein cja', tavints'a'to' na vaa mnda'.

Jesús conduihin naxuee ndëe nn'an

¹²Ndo' sinin mnda' Jesús ndëe nn'an, itso jon:

—Ja condui naxuee ndëe nn'an tsonnangue. Minnichen ts'an na itsijonhin yo ja, xe'c'oon juu nacje 'naan' najaan na conduihan' natyia. Juu tsan'neen nc'oon juu nacje njan na condui ja naxuee na mancya na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' ts'an.

¹³Majo' nn'an tmaan' fariseos jnduehan nnon jon:

—'U' macüji' jndyoyu nquii 'u' ntyja 'nan'. Ndo' jñ'oon'neen min tyi'yuu'han'.

¹⁴Yajo' t'a Jesús jndyuehan:

—Min na macüji' jndyoyu ntyja njan, majo' jñ'oon na mayuu' tsixuanhan', ng'e ntyji yuu jon jnan, ndo' nchji yuu jon jö. Majo' 'o' min tyi'quindioho' yuu jnan, min yuu na jö. ¹⁵'O' ve' xia'ntyi yo 'nan na covaa' n'on nn'an, jo' cotji'ho' cüenta ntyja 'naan ntyjeho', majo' ja min'ncüii ts'an tyi'quit'ui jahin yo jnaan' juu. ¹⁶Majo' ya na ngüentyja xjen na ntco'xën nn'an, ntco'xëhan cha'xjen na chuhan' ee chito m'an na ninncö na nts'ahan'. Nquii Tyëhö' na jñon jon ja ntjohin, m'aan jon yo ja. ¹⁷Conan'y'onho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na co'xenhan'. Quii' jñ'oon'neen itsohan' na cantyja n'onho' jñ'oon na cotji' jndyoyu ve nn'an. ¹⁸Ja condui ncüii ts'an na macüji' jndyoyu ntyja njan, ndo' nquii Tyëhö' conduihin ncüiichen na ndé ve.

¹⁹Ndo' na mnda' tso jon, jndue nan'neen nnon jon:

—¿Yuu vijon m'aan juu tye'?

T'a Jesús, itso jon:

—'O' tyi'covaa' n'onho' ntyja njan min ntyja 'naan' nquii jon. Ee xe covaa' n'onho' ntyja njan, yajo' mantyi ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' nquii jon.

²⁰Jñ'oonmin' sinin Jesús viochen xjen na tots'i'man jon quii' vats'on t'man 'naan nn'an judíos, ndyo najon na cotjue' nn'an s'on cüentaa' Tyo'ts'on, majo' min tanin ts'an na t'uiihin ee tyi'coventyja xjen na ngenon jon navi' t'man.

Tyi'je'quindëe ntsqueho' najon na jö

²¹Ndo' itsontyichen Jesús ndëehan:

—Ja jö, ndo' 'o' njnt'ueho' ja, majo' ninvaa choho' jnanho' ndo' ncüjeho'. Ee najon na jö, 'o' je'quindëe ntsqueho'han'.

²²Ng'e na tso jon jñ'oonva', taxee' nn'an judíos:

—¿Aa nts'aahan' na ntscuee' nquiihin, na itso juu yuu na vja juu je'quindëe ntsquehan'?

²³Jo' t'a jon jndyuehan, itso jon:

—'O' tyi'quinan'xuanho' ntyja 'naan' quiñoon'ndue, majo' ja m'an ntyja 'naan'han'. 'O' m'anho' ntyja 'naan' juu tsonnangue, majo' ja tyi'quitsixuan ntyja 'naan'han'. ²⁴Mang'e jo' jndë tsjö jñ'oonva' ndëëho' na ninvaa choho' jnanho' ndo' ncüjeho'. Ee xe na aa tyi'covantyja n'onho' na condui ja nquii jon na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na jndyö quii' nt'anho', yajo' ninvaa choho' jnanho' ndo' ncüjeho'.

²⁵Yajo' taxee' nnda'han nnon jon, jnduehan:

—¿Nin condui 'u'?

T'a Jesús jndyuehan:

—Maninjuuntyi jñ'oon cha'xjen na jndë totsjö ndëëho' ntyjantyti xjen na t'a na mancya jñ'oon naya. ²⁶Nquii jon na conduihin na mayuu' jñon jon ja na m'anho', jndye jñ'oon tso jon nnön na quitsi'manhan' ndëëho'. Ja ninnquii'chen matscuenön joo jñ'oon'ñeen ndëë nn'an. Ndo' jndye jñ'oon min na ntyjii jon na chuhan' na co'xën.

²⁷Majo' joo nan'ñeen, tataa' n'onhan na itsi'man jon na nquii Tyo'ts'on condui tye jon.

²⁸Ndo' tsontyichen Jesús ndëëhan:

—Condui ja nquii tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na m'an quii' nt'anho'. Ndo' vi na jndë t'ionho' ja tsonjn'aa, juu xjen'ñeen ncüaa' n'onho' na juu jon condui ja ndo' mantyi na ta'n'an ncüii nnon na mats'a ntyja nchu vaa na matsixuan ncö. Ntyjantyti na si'man Tyëhö' nnön, xia'ntyti joohan' na matsi'man ndëë nn'an. ²⁹Ndo' nquii Tyëhö' na jñon jon ja quii' nt'anho', m'aaan jon yo ja. Tyi'co'ndyiii jon ja na ninncö, ng'e ninnquii'chen mats'a ncüii cüii nnon na cavee' ntyjii jon yo ja.

³⁰Ndo' vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin', jndye nn'an tentyja n'onhan jon.

Juu jñ'oon na mayuu', ntsiquindyaahan' 'o'

³¹Ndo' tso Jesús ndëë nn'an judíos na jndë vantyja n'onhan jon:

—Xe na aa ntjotyenho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na mancya ndëëho', yajo' mayuu' conduiho' nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na mancya. ³²Ndo' mantyi ncüaa' n'onho' nin jñ'oon conduihan' na mayuu', ndo' na nnda', ja na condui jñ'oon na mayuu', ntsiquindya 'o' ntyja 'naan' jnanho'.

³³T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Nquë condui já tsjaan 'naan' Abraham na jndyocahan'. Min'jon tacondui já nn'an na totye'ntjontyen ndëë mañoon nn'an. ¿Ndu na mats'u' na ntsiquindya' já na m'án nacje 'naan' ncüiiichen ts'an?

³⁴Ndo' t'a Jesús, itso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', min'cya ro ts'an na itsitjahin nnon Tyo'ts'on, juu jnaan' tsan'ñeen itye'ntjontyenhan'hin. Ndo' na nnda', itsijonhan'hin cha'vijon ts'an na ityentjontyen nnon ncüiiichen ts'an. ³⁵Juu tsan na conduihin ts'an na itye'ntjontyen juu nnon patrón 'naan' juu, tyi'jnda' na aa ntjotyenhin nacje 'naan' jon. Majo' nquii jnda jon, mancha' xjen m'aaan juu yo jon. ³⁶Ja na condui jnda Tyo'ts'on, ntsiquindyaho' ntyja 'naan' jnanho', ndo' ng'e jo', nan'xuanho' na mayuu' conduiho' nn'an na jndë jndyaaho' ntyja 'naan'han'. ³⁷Ndo' mantyi ya na conduiho' tsjaan Abraham na jndyocahan', majo' tsoj-naan' na ndiquioo jñ'oon njan quii' ñuaanho', jo' na cojoo' n'onho' na nin'quinan'cuee'ho' ja. ³⁸Ja matsinën ndëëho' 'nan na jndë jnty'ia nnön xjen na tom'an yo Tyëhö'. Majo' 'o' cont'aho' 'nan na jndë jndyeho' na tso nquii juu na conduihin tyeho'.

³⁹T'ahan, jnduehan nnon jon:

—Nquii Abraham conduihin tyé.

Ndo' t'a Jesús, itso jon ndëëhan:

—Xe na aa mayuu' conduiho' tsjaan 'naan' Abraham na jndyocahan', yajo' nt'aho' cha'xjen na tots'aa nquii jon. ⁴⁰Majo' 'o' cojoo' n'onho' na nin'quinan'cuee'ho' ja na condui ja ts'an na matsinën jñ'oon mayuu' ndëëho', ndo' joo jñ'oon'ñeen ninnquii'chen jñ'oon 'ndyo Tyo'ts'onhan' na jndyija. Nquii Abraham tyi'quits'aa jon cha'xjen 'nan na cont'aho'.

⁴¹Majo' 'o' cont'aho' cha'xjen na its'aa nquii tyeho'.

T'ahan, jnduehan nnon jon:

—Já chito na tui já na tyi'jnda' nin ts'an tyé. Ninncüii tyé m'aan, nquii Tyo'ts'on.

⁴²T'a Jesús, itso jon:

—Xe na aa mayuu' Tyo'ts'on conduihin tyeho', yajo' mantyi nnan'vengioho' ja, ng'e ja na m'aan jon njan ndo' jndyö na m'anho'. Majo' chito aa jndyö ntyja njan ncö, nquii jon i'ua jon ts'ian nnön na m'an quii' nt'anho'. ⁴³¿Ndu na ndicüaa' n'onho' jñ'oon matsinën? Ndö' va na coquenonho' ng'e tyi'nin'quindyeho' jñ'oon na mancya. ⁴⁴O' nan'xuanho' ntyja 'naan' tyeho' nquii yutyia, ndo' nin'quinan'quindëho' 'nan na nt'ue ts'on juu yoho'. Ntyjantyi xjen na tui tsonnangue, juu conduihin na itscüje juu nn'an. Tyi'c'oon juu ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' ee ndiquitsixuan juuhan'. Ya na itsinin juu quintu, itsinin juu ntyjantyi 'nan na itsixuan nquii juu ng'e tsanquintuhin ndo' conduihin tye joo jñ'oon quintu. ⁴⁵Majo' ng'e na matsinën jñ'oon na mayuu' ntyja njan, jo' tyi'nin'canyta n'onho' ja. ⁴⁶Tanin ncüiiho' na nndëë ntsi'man juu na matsitja ja nnon Tyo'ts'on. Jñ'oon na matsjö ndëëho' conduihan' jñ'oon mayuu'. Ng'e na nnda', ¿Ndu na tyi'nin'canyta n'onho' ja? ⁴⁷Min'cya ro ts'an na m'aan juu ntyja 'naan' Tyo'ts'on, nndyii juu jñ'oon 'ndyo jon. Majo' ng'e na tyi'conduiho' ntyja 'naan' jon, jo' na tyi'nin'quindyeho' jñ'oon naya 'naan' jon.

Mancüiixjen m'aan Jesús vitjachen na ndui Abraham

⁴⁸Yajo' nn'an judfós'neen t'ahan 'ndyo jon, jnduehan:

—Jñ'oon na mayuu' condué na condui 'u' ts'an ndyuua Samaria. Mantyi tsixuan' yutyia, jo' na tsitsan'han' xquen'.

⁴⁹Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Ja tyi'tsixuan yutyia. Ja nquii Tyëhö' matsit'man', majo' 'o' tyi'quinjon ja ngioho'. ⁵⁰Ja chito mant'ue' na quinan'quinjon 'o' ja. M'aan ncüiichen na itsiquinjon jon ja ndo' nquii jon ntco'xen jon na aa conduihan'. ⁵¹Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', min'cya ro ts'an na tsijñ'oon' yo jñ'oon na mancya, tyi'je'quitsu ñuaan' juu.

⁵²Nque nn'an judfós'neen, t'ahan 'ndyo jon, jnduehan:

—Nanein covaa' n'ón na matsixuan' yutyia. Abraham tue' jon, ndo' mantyi nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguua. Majo' 'u' matsu': "Min'ninchen ts'an na itsijñ'oon' yo jñ'oon 'nan', tyi'je'quitsuhin." ⁵³¿Aa matsa' na t'manntyi condui 'u', chichen tsochiihi Abraham, tsan na tue' ndyu na toxen'chen? Ndo' mantyi nn'an na toninmcyta jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguua, jndë tjëhan. 'U' je', ¿Nin ts'an na macüiji' nquii 'u' cüenta na condui 'u'?

⁵⁴Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Tyi'xe'cüijnt'ue xe na aa matsiquinjon nquii ja. Nquii Tyëhö' conduihin na itsiquinjon jon ja, manquii jon na condueho' na conduihin Tyo'ts'on cüentaho'. ⁵⁵O' tyi'cotajn'aanho' jon. Ja mayuu' mavajn'anhin, ndo' xe na aa matsjö na tyi'cüajn'anhin, yajo' nts'a na quintu ja cha'xjen 'o' m'anho' na quintuho'. Majo' ja mayuu' mavajn'anhin, ndo' matsüë jñ'oon 'ndyo jon. ⁵⁶Nquii tsochiiho' Abraham tyioo na neiin' jon na taa' ts'on jon na nguee' xjen na ndui ja na ts'an ja. Jndyiaa' jon na nnda', ndo' tyioo na neiin' jndyi jon ntyja 'naan'han'.

⁵⁷Ndo' t'a nan'neen, jnduehan:

—'U' min na tacondë venn'an ncho'nqui nchu'. Tyi'ya matsu' na jndë jndyia' Abraham.

⁵⁸Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', vitjachen na nndui Abraham, majo' ja macüiixjen m'an.

⁵⁹Yajo' nan'neen njan'ncüiian ntjö' na ntmein'han jon. Majo' tyi'quitquenhan cüenta na tenon jon xoncüe quii' nt'anhan. Jndui' jon vats'on t'man.

¹Já nn'an na ncho've na tqueen! Jesús na quinan!jón yo ts'ian na tots'aa jon, tomanty'f yohin. Xjen na sacüenón ncüii joo, jnty'ia ncüii tsans'a na mancüiixjen nchjaan' juu xjen na tuihin. ²Tax'é nnon Jesús, jndué:

—'U' ta, na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndé, ¿Nin juu sitjahin nnon Tyo'ts'on na tui tsanva' na nchjaan' juu? ¿Aa nquii juu ndo' aa nn'an na ndahin?

³Jo' t'a Jesús, itso jon:

—Min chito jnaan' nquii tsanva' na tuihin na nchjaan' juu, min chito jnan nque nn'an na ndahin. Nnda' vaa na iquenon juu cha' ntyja 'naan'han' ntsi'manhan' juu najnde na tsixuan nquii Tyo'ts'on. ⁴Nquii jon na jñon jon ja, i'ua jon ts'ian nnön na quits'a. Ndo' tsixuan na quits'a ts'ian'neen viochen xjen na ninvant'ö. Majo' mangüentyja xjen na ncüjé, yajo' taje'quindé n'tantyëchën ts'ian 'naan' jon. ⁵Viochen xjen na m'an ja quii nt'an nn'an, itsijonhan' ja cha'vijon chon na mancyá naxuee ndéehan.

⁶Vi jndé tso Jesús na nnda', tju' jon ndaa 'ndyo jon tyuaa. S'aa jon ndoo' yohan', ndé jo' tyu jonhan' ndö'nnon juu tsannchjaan'neen. ⁷Jndé jo' itso jon nnon tsan'neen:

—Cja' pila Siloé, quiman' ndö'nnon'. (Jñ'oon Siloé itsiquindyihan' na jñon ts'an tyje juu ncüii nt'aa.)

Ndo' tsannchjaan'neen tja juu jo', tman juu ndö'nnon juu. Ndo' ya na jndyo ntcüe' juu, xuee jndyiaa' juu. ⁸Ndo' nn'an na m'an ndyo vaa' tsan'neen yo nn'an na tojnty'ia na tocan juu 'nan na totsitjahan'hin, jnty'iahan na ndyo ntcüe' juu. Yajo' taxee'han ndéë ntyjehan:

—Tsanva', ¿Aa chito majuu tsannchjaan' na tovequityen na tocan 'nan na itsitjahan'hin ndéë?

⁹Jndue vendyehan:

—Majuu ndö'.

Majo' mañoon ntyjehan jndue:

—Chito juu, ve' mannda' vaahin.

Majo' itso nquii juu:

—Maja ndö.

¹⁰Yajo' taxee'han nnon juu:

—¿Nchu tui na ya mandyia'?

¹¹T'a juu jndyuehan, itso juu:

—Juu tsan na jndyu Jesús s'aa jon ndoo', tyu jonhan' ndö'nnön. Jndé jo' tso jon na cjö Siloé quiman nnön. Ndo' tyjë jo', tman nnön, ndo' tyincyaaan' na ya manty'ia.

¹²Ndo' taxee'ntyichenhan nnon juu, jnduehan:

—¿Yuu jon m'aan tsan'neen?

T'a juu jndyuehan:

—Tyi'quintji yuu jon m'aan jon.

Nin'cüaa' n'on nn'an fariseos nchu vaa tui na jn'man tsannchjaan'

¹³Ndo' juu tsan'neen na tom'aan juu na nchjaan', tye'y'on nn'anhin na tondéë ntyjehan nn'an judíos na conduihin tmaan' fariseos. ¹⁴Ndo' juu xjen na s'aa Jesús ndoo' na tyincyaa jon na ya jndyiaa' tsan'neen, jo' xuee na cotajndyee nn'an judíos. ¹⁵Ndo' nque nn'an fariseos'neen taxee'ntyihin nnon juu, jnduehan:

—¿Nchu vaa 'nan na tui na ya mandyia'?

T'a juu, itso juu:

—Tyu tsan'neen ndoo' ndö'nnön, jndé jo' tmanhan', ndo' nanein xuee manty'ia.

¹⁶Ndo' vendye fariseos'neen, jnduehan:

—Tsan na sin'man 'u', tac'oon juu ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ee tyi'cuee' ts'on juu juu xuee na cotajndyëë.

Majo' vendye ntyjehan t'ahan, jnduehan:

—Ts'an na tsixuan jnan, tyi'je'quindéë nts'aa juu ncüii ts'ian t'man cha'na tui ndö'.

Ndo' na nnda' jnan'tiuhan, tyi'cüijon jñ'oon na jnan'neinhan. ¹⁷Ndo' taxee' mnda'han nnon juu tsan'neen na tom'aan na nchjaan', jnduehan:

—Ndo' 'u' je', ¿Nin 'nan matsu' ntyja 'naan' na ya mandyia' na s'aa juu?

T'a tsan'ñeen:

—Condui jon ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on.

¹⁸Majo' joo nan'ñeen na conintque ndëë jaa nn'an judíos, mancüixjen tyi'nin'cantyja n'onhan na tom'aan tsan'ñeen na nchjaan' juu, ndo' naneihin jndë ntjo ya ndyiaa' juu. Ng'e jo' tqueen'han nn'an na ndahin. ¹⁹Ndo' taxee'han ndëë nan'ñeen, jnduehan:

—Tsanva', ¿Aa ndaho'hin? Nin jñ'oon' condueho', ¿Aa mayuu' na tuihin na nchjaan' juu? Xe na aa mayuu' na nnda', nchu tui na ya ndyiaa' juu?

²⁰Ndo' nque nan'ñeen na ndahin, t'ahan, jnduehan:

—Mangió na ndahin ndo' mantyi mangió na tuihin na nchjaan' juu. ²¹Majo' ntyja 'naan' na nchu vaa 'nan tui na ya ndyiaa' juu, jo' tyi'quindió. Ndo' min tyi'quindió nin ts'an s'aa na ya ndyiaa' juu. Majo' jndë tuee' ndyuu' juu, ng'e jo' quitaxee' nqueho' nnon juu nchu vaa 'nan tui. Nquii juu ngitso.

²²Nnda' vaa jñ'oon' na jnan'ntcüe' nan'ñeen ng'e ncyaaahan ntyjehan nn'an judíos na conintque ndëëhan. Ee nan'ñeen jndë jnan'jonhan jñ'oon' yo ntyjehan xe na aa min'cya ro ts'an na ncüji' jndyoyu na juu Jesús conduihin nquii Mesías, tyi'je'ncyahan na ngacantyichen na ntsijon tsan'ñeen xjen na covancüihan vats'on na nnan't'maan'han Tyo'ts'on. ²³Ndo' na nnda' vaa, jo' na jndue nn'an na ndahin: “Jndë tuee' ndyuu' juu. Quitaxee' nqueho' nnon juu nchu vaa 'nan na tui.”

²⁴Ndo' juu tsan'ñeen na tom'aan na nchjaan', tqueen' nnda' nn'an fariseo'ñeenhin. Jnduehan nnon juu:

—Quitsa' na njon nquii Tyo'ts'on. Já mangió na juu tsans'ava' itsixuan juu jnan.

²⁵Jo' t'a juu, itso juu:

—Aa ja tyi'quintji na aa condui tsanva' ts'an jnan. Ninncüii vaa na mavaa' ts'ón, min na tom'an na nchjan, majo' nein xuee manty'ia.

²⁶Ndo' taxee' nnda'han nnon juu, jnduehan:

—¿Nin 'nan s'aa juu 'u'? ¿Nchu vaa s'aa juu na ya mandyia'?

²⁷Yajo' t'a tsan'ñeen, itso juu:

—Majndë tsjö ndëëho', majo' tyi'nin'quindyeho'. Ndo' nanein, ¿Nchu vaa na nin'quindyee nnda'ho'? ¿Aa mantyi 'o' nin'quitsay'onho' yo jñ'oon' na incyaa jon?

²⁸Yajo' ta'han na jnan'cüejnaan'han juu, jnduehan:

—U' condui 'u' ts'an na vay'oon' yo jñ'oon' na incyaa tsanva', majo' já cotsay'ón' yo jñ'oon' na toninncyaa Moisés, ²⁹Já mangió na sinin Tyo'ts'on yo Moisés, majo' juu tsanva', min tyi'quindió yuuto jnan jon.

³⁰Ndo' t'a tsan'ñeen, itso juu ndëëhan:

—Cavee' jndyi ntyji na nnda' na 'o' min tyi'quindioho' yuu jon jnan jon, ndo' ja, jndë tyincyaa jon na ya manty'ia. ³¹Ndo' tsoñ'en jaa mangió na nque nn'an na tyia 'nan cont'a, tyi'je'quindyii Tyo'ts'on jñ'oon' jndyuehan. Majo' min'cya ro ts'an na itsit'maan' juu jon ndo' its'aa juu 'nan na nt'ue ts'on jon, ndyii jon jñ'oon' 'ndyo tsan'ñeen. ³²Ntyjantyi xjen na tui tsonnangue, minjon tacondye nn'an na aa nintom'aan ncüii ts'an na s'aa jon na ya ndyiaa' ncüii ts'an na tuihin na nchjaan' juu. ³³Juu tsans'ava' xe na aa tyi'c'oon' Tyo'ts'on yohin, ta'nan 'nan nndëë nts'aa jon.

³⁴Majo' t'a nan'ñeen 'ndyo juu, jnduehan:

—U' ntyjantyi xjen na tui 'u', matsixuan' jnan. Ndo' ¿Aa matsichon' na ntsi'man' ndé?

Jndë na tso juu na nnda', yajo' tavityincyahan na vintyja ntsijonchenhin yohan xjen na covancüihan vats'on 'naanhan.

Nan'xuanhan cha'vijon nn'an nchjan ntyja 'naan' Tyo'ts'on

³⁵Jndyii Jesús na tji'han tsan'ñeen quii' nt'anhan. Xjen na tjon nnda' jonhin, tso jon nnon juu:

—¿Aa vantyja tson' jnda Tyo'ts'on?

³⁶T'a juu:

—Nnda' ta, quitsu' nnön nin ts'anhin cha' ngantyja ts'ónhin.

³⁷ Itso Jesús nnon juu:

—Majndë jndyia'hin. Mancö na matsinën nnon' condui ja nquii jon.

³⁸ Ndo' tēco'xtye juu na tonnon jon na itsit'maan' juuhin, itso juu:

'U' ta, mavantya ts'ön 'u'.

³⁹ Ndë jo', tsontyichen Jesús nnon tsan'ñeen:

—Ja jndyö tsonnangue na ntco'xën nn'an ntyja 'naan' jnanhan. Ng'e na nnda', joo nn'an na conan'tiu na cha'vijon na cojnty'ia nchu vaa ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ja nts'aa na n'ndyihan' jooan na itsijonhan'hin cha'vijon ts'an nchjaan'. Majo' nque nn'an na cotji'han cüenta na nan'xuanhan na nchjanhan na tonnon jon, ninncyä na ncüaa' ya n'onhan ntyja 'naan' jon. Itsijonhan' ntyja 'naanhan na conduihan cha'vijon ts'an na xuee indyiaa'.

⁴⁰ Ndyo jo' ventyjee' vendye nn'an tmaan' fariseos, jndyehan na nnda' vaa itso Jesús. Ya jo' taxee'han nnon jon:

—¿Aa mantyi condui já nn'an nchján?

⁴¹ T'a Jesús, itso jon ndëehan:

—Xe na aa conduiho' cha'vijon nn'an na tyi'ngüicüaa' n'on ntyja 'naan' Tyo'ts'on, yajo' tavijnan nan'xuanho'. Majo' ng'e na condueho' na conduiho' nn'an na covaa' ya n'on ntyja 'naan' jon, tsojnaan' jo' nan'xuanho' na choho' jnanho'.

10

Jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii'han' ntyja 'naan' teon quinman

¹ “Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', ts'an na tyi'vaquee' 'ndyotsë' teon yuu jon na too' quinman, ve' ncüiichen joo iva juu teon'ñeen na ngüantye' juuhan', conduihin tsanch'uee yo tsan ich'uee tyincyo. ² Majo' juu ts'an na vantyjee' quinman'ñeen, vaquee' jon 'ndyotsë' teon. ³ Ndo' tsan na iquen cüenta 'ndyo juu teon'ñeen, itsiquinaan jon na ngüenen nquii tsan na vantyjee' joo cho'ñeen. Ndo' cho'ñeen condye o' jndyee' jon, icüji' jon nguee o' na vachu jon joo o' na ntcüa' o'. ⁴ Ndo' vi na jndë tji' jon tsoñ'en quinman'ñeen quii' teon'ñeen, yajo' ivejndyee jon tondëë o'. Ndo' cotsantya o' toxen' jon ng'e cota'jn'aan o' jndyee' jon. ⁵ Majo' juu ts'an na chito conduihin ty'oo o' na tyi'quita'jn'aan o' jndyee', xe'quitsantya o' toxen' juu, ve' nnan'non o'hin. Ee tyi'quita'jn'aan o' jndyee' ncüiichen ts'an na chito ty'oo o'.

⁶ Juu jñ'oon'ñeen na tyi'quitsinin nquii' Jesús juuhan' ndëëhan, majo' tataa' n'onhan nin jñ'oon nin'quitsiquindyihan'.

Condui Jesús tsan na ya jndyi ivantyjee' quinman

⁷ Ndo' sinin nnda' Jesús ndëë nan'ñeen. Itso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho' na ja condui juu 'ndyotsë' teon na cotsaque' quinman. ⁸ Tsoñ'en nn'an na jndë jndyoquindue na conduihan na nta'ntyjee'han quinman vitjachen na ndyö, conduihan nannty'uee ndo' nn'an na conty'uee tyincyo. Majo' joo quinman, cho' na mayuu' condui o' cüenta ja, tyi'quinan'jñ'oon'han jñ'oon na condue nan'ñeen. ⁹ Ja condui 'ndyotsë' teon. Min'cya ro ts'an na ngaquee' ntyja njan, ntsin'man ja ñuaan' tsan'ñeen. Itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon ncüii quitsman na quindui' o' teon'ñeen na nntjii o' na ntcüa' o' ndo' ndë jo' icüjee' nnda' o'.

¹⁰ “Tsanch'uee ninquii'chen icüjee' juu na nch'uee juu ndo' na ntscüje juu ndo' na ntsi'ndaa' juu. Majo' ja jndyö na ninncyä na tyi'quintycüii na cotando' ñuaan nn'an, ndo' cha' tyi'vacuaa xjen na nan'xuanhan juuhan'. ¹¹ Ja condui tsan na ya mavantyjë' quinman. Juu tsan na ya ivantyjee' quinman ntsjuen', ncyaa juu na cue' juu ntyja 'naan' o'. ¹² Majo' juu tsan na ve' conduihin moso na chito ty'oo o' juu ee ve' na vantyjee' ya juu o', ndyiaa' juu na nndyo lobo. Yajo' n'ndyii juu quinman'ñeen, nnannon juu. Ndo' juu lobo'ñeen vantyja o' joo quioo'ñeen ndo' nt'uui o' cho'ñeen ndo' joo cho'ñeen cocya o'. ¹³ Inannon tsan'ñeen ee ve' ts'an vantjonhin, ta'nan its'aahan'hin yo 'nan na coquenon joo quinman'ñeen.

¹⁴ “Ja condui nquii ts'an na ya jndyi mavantyjë' quinman. Vajn'an ja quinman ntsjuen' ndo' joo o' cota'jn'aan o' ja. ¹⁵ Cha'xjen nquii tyëhö' vajnaan' jon ja, mantyi ja

mavajñ'anhin. Ndo' nninnicya na nnan'cuee' nn'an ja ntyja 'naan quinman na condui 'o cüenta. ¹⁶Ndo' mantyi m'an nn'an na conduihan quinman ntsjuën' na tyi'c'onhan juu tmaan'va. Mantyi condui ja na cjöquichöhan, ndo' ndyontyjahan na ncüanhan. Ndo' nts'aahan' na ninncüii tmaan' conduihan ndo' ninncüii ts'an na ivantyjee'han.

¹⁷“Ng'e na nnda' vaa, nquii Tyëhö' t'man vaa na venchjii jon ja ee mancya na cü'io cüenta nn'an na conduihan quinman ntsjuën' cha' ninncyaa jon na nngüant'ö xcö. ¹⁸Tanin juu na nndëë ncüiji' na vant'ö na chito yo jñ'oon njan. Mancöntyë mancya na ngenön na nnda'. Ee vaa najndö na condui ja na quits'ahan', ndo' mantyi vaa najndö na condui ja na nc'lön na ngüant'ö xcö. Ndö' vaa jñ'oon na tqen tyëhö' nnön na quits'a.

¹⁹Jñ'oonmin' s'aahan' na tyi'quitjon' nnda' na jnan'nein nn'an judíos ntyja 'naan' jon. ²⁰Ee jndye nan'ñeen jnduehan:

—Juu tsanva', tsixuan juu yutyia, ndo' jndë titsan' xquen juu. ¿Ndu na cotyi'ho' nqenho' jñ'oon na itsinin juu?

²¹Majo' ñ'en nn'an na jnduehan:

—Jñ'oonmin' tyi'nan'xuanhan' jñ'oon na itsinin ts'an na m'aan nacje 'naan' yutyia. Ee ncüii ts'an na m'aan nacje 'naan' yutyia, tyi'je'quindëë nts'aa tsan'ñeen na ndyiaa' tsannchjaan'.

Nn'an judíos tyi'canytja n'onhan Jesús

²²Tuee' nguee tsjoon Jerusalén xjen joo nn'an judíos tonan't'maan'han na covañjooon' n'onhan juu xjen ya na nque ndochihan tqen xco nnda'han vats'on t'man cüentaa' Tyo'ts'on. ²³Ndo' xoncie ngeesua' xjen tuee' juu nguee'ñeen. M'aan Jesús vats'on t'man 'naanhan. Ivandyi' jon quii' ncüii corredor 'ndyo juu vats'on'ñeen na xia'ntyti nonnt'ei'han' min. Juu Salomón t'ua jon ts'ian na jndëhan'. ²⁴Ndo' nque nn'an na conintque ndëë nn'an judíos, xi'jndio sacüentyjee'han ngiaa' Jesús. Taxee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Tsa'nnda'to xuee na mana chu' já na matsiquijñ'en' já? Xe na aa mayuu' condui 'u' Mesías quitsu' jndyoyu' ndé.

²⁵Yajo' itso ta Jesús ndëëhan:

—Jndë tsjö ndëëho' na majuu jon condui ja, majo' mancüixjen tacovantyja n'onho' ja. Majoo ts'ian na mats'a yo najndei na tsixuan nquii Tyëhö', joohan' na cotji' jndyoyuhan' ntyja njan. ²⁶Majo' 'o' tyi'nin'canytja n'onho' ja ng'e chito conduiho' tmaan' quinman ntsjuën'. ²⁷Nque nn'an na condui quinman ntsjuën', condyehan jndyëë, ndo' mavajñ'anhin, ndo' condyontyjahan na x'ën. ²⁸Ja mancya na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan, min tajon ngitsu ñuaanhan. Ndo' min'ncüii ts'an tyi'je'quindëë ncüiji'han nt'ö. ²⁹Ee nquii Tyëhö' na tyincyaa jon joohan nt'ö, t'manntyichen conduihin na tsoñ'en, ndo' tanin juu na nndëë ncüiji'han nt'ö nquii jon. ³⁰Ja yo Tyëhö' ninncüii condui já.

³¹Ndo' joo nn'an judíos'ñeen, vi na jndë jndyehan na nnda' tso Jesús, yajo' jnan'ncüii nnda'han ntjö' na ntuen'han jon. ³²Jo' tso jon ndëëhan:

—Cojnty'iaho' na mats'a jndye nnon ts'ian njon yo ntyja 'naan' juu najndei na itsixuan Tyëhö'. ¿Nin ncüii joo ts'ian'ñeen na its'aahan' na nin'quituen'ho' ntjö' ja?

³³Ndo' t'a nn'an judíos'ñeen, jnduehan:

—Chito ng'e ncüii nnon ts'ian na njon na matsa', jo' na nin'quitüen' ntjö' 'u'. Nt'á na nnda' ng'e na matsinin' jñ'oon tsan' cjoo' nquii Tyo'ts'on. Ee 'u' na ve' ts'an 'u', majo' macüiji' nquii 'u' cüenta na condui 'u' nquii Tyo'ts'on.

³⁴T'a Jesús, itso jon ndëëhan:

—Quii' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na conan'y'onho', mangioho' juu jñ'oon na sinin jon, itso jon: “O' na conintqueho' ndëë nn'an, matsjö na itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'nan ncö.”

Mannda' itsiquindy' jñ'oon'ñeen.

³⁵Ndo' itsontyichen Jesús:

—Tso Tyo'ts'on ndëë nn'an na ty'on cüenta jñ'oon' jon na conintquehan quii' nt'an nn'an judíos na itsijonhan' ntyja 'naanhan cha'na nquii jon. Ndo' mangiö na juu jñ'oon na tso jon, chito quintuhan'. ³⁶Ndo' na nnda', ja na jñon tyëhö' quii' nt'an nn'an tsonnangue, ncö na i'ua jon ts'ian nnön na ntsin'man ñuaan nn'an, tyi'quichuhan' na condueho' na maju' jñ'oon tsan' na cjoo' jon xenge' tsjö na condui ja jnda jon. ³⁷Jo' xe na aa chito ts'ian 'naan' Tyëhö' mats'a, tyi'quichuhan' na ngantyja n'onho' ja. ³⁸Majo' ng'e mats'a ts'ian 'naan' jon, min na tyi'nin'cantyja n'onho' ja, jo' cantyja n'onho' ntyja 'naan joo ts'ian'ñeen, Ee ntyja 'naanhan' ncüaa' n'onho' na nquii Tyëhö' ninncüii conduihin yo ja ndo' ninncüii condui ja yohin.

³⁹Ndo' nn'an judíos'ñeen, jnan'jnda' nnda'han na nt'uehan jon, majo' tja jon, ta'nan jndë jnt'ahan.

⁴⁰Ndo' tet'ió nnt'á jndaa Jordán yo Jesús, squé naijon na nintom'aan jndyee Juan na totsiquindëë' jon nn'an. Jndye xuee tom'án jo' yo Jesús. ⁴¹Ndo' juu xjen'ñeen jndye nn'an squenon na m'án na nin'quindyehan jñ'oon na toninncyaa jon. Tonduehan ndëë ntyjehan:

—Juu Juan ta'nan s'aa jon ncüii nnon ts'ian na tyi'je'quindëë nduilhan' ntyja 'naan najndeí nquii ts'an. Majo' sinin jon ntyja 'naan' tsanva', ndo' jñ'oon'ñeen covityincyo na mayuu'han'.

⁴²Ndo' na vijon na m'anhin jo', jndye nn'an tantyja n'onhan Jesús.

11

Na tue' Lázaro

¹T'oon ncüii tsanvii', tsan na jndyu Lázaro. M'aan jon tsjoon Betania yo María yo xjo jon Marta. ²Majuu María'ñeen xjo Lazaro, iscongio juu nchen' ng'ee Jesús ndo' tue' juu ng'ee jon yo soxquen juu. ³Jo' joo nanntcu'ñeen jnan'cüanonhan jñ'oon na m'aan Jesús. Jnduehan:

—Nnda' ta, juu tsan na venchji' jndyi', mioon jndyi vii' juu.

⁴Xjen na jndyii Jesús jñ'oonva', itso jon ndé:

—Juu tycuva' chito ve' xia'ntyí ts'ian na ntscuee'han'hin. Jnda' ndu na nnda' vaa na itjon juu cha' nquii Tyo'ts'on ndit'maan'hin ntyja 'naan'han'. Ndo' mantyi cha' ntsit'maan' jon ja na condui ja jnda jon.

⁵Nquii Jesús, venchjii jndyi jon Marta, mantyi tyje juu yo nquii Lázaro'ñeen. ⁶Majo' xjen na jndyii Jesús na vii' tsan'ñeen, ntjontyichenhin ve xuee naijon na m'aan jon. ⁷Ndé jo' itso jon ndé já nn'an na t'man jon na quinan'ljón yohin juu ts'ian na its'aa jon:

—Cüa, nc'ö nnt'a ndyuaa Judea.

⁸Majo' jndué nnon jon:

—U' ta na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndé, tyi'covijndye xuee na nque ntyjé nn'an judíos na m'an jo' jnan'chonhan na ntuein'han ntjö' 'u', ndo' ¿Aa jo' vja' nnda'?

⁹Sinin Jesús jñ'oon na itsi'manhan' na tyi'coventyja xjen na nman'cuee' nn'anhin. Itso jon:

—Ndyiaa' ndo'cüjioon' na ncho've horas na ncüii xuee cha' nndëë nts'aa ts'an ts'ian. Ndo' ng'e na nnda', xe na mandyi' ts'an naxuee, je'cacüaa' tsjö' ng'ee juu. ¹⁰Majo' xe na aa natsjon mandyi' ts'an, ngacüaa'hin, ee tyi'xuee.

¹¹Ndo' vi na jndë tso jon na nnda' ndé, tsontyichen jon:

—Juu tsanntyjëéhë Lázaro, itso jon, majo' jö na ntsintcüihin.

¹²Yajo' jndué nnon jon:

—Nnda' ta, xe na aa ve' itso juu, majnda' na ntco'yahan'hin.

¹³Ndo' yo juu jñ'oonva' na sinin Jesús, si'man jon na ts'oo Lázaro. Majo' já jnan'tiú na tso jon na nnda' na mayuu' na itso tsan'ñeen. ¹⁴Ndo' tso jndyoyu jon ndé:

—Juu Lázaro, jndë tue' jon. ¹⁵Ndo' ya nchji na tyi'c'oon ja jo' xjen na tue' juu cha' ngantyja n'onho' ja. Cja na m'aan jon.

¹⁶Xjen'ñeen m'aan Tomás. Juu jon ncüii já na ncho've na t'man Jesús na quinan'ljón yo jñ'oon na toninncyaa jon. Conan'quijndyuhin Tsanñ'ain. Tso tsan'ñeen ndé:

—Cüa, nc'ö yo Jesús cha' na aa nnan'cuee' nn'anhin, mantyi jaa ncüjé.

Condui Jesús na cotando' xco nn'an na jndë tjë

¹⁷Yajo' sá, squé Betania. Ndo' nn'an na m'an jo' jnduehan nnon Jesús na jndë ninque xuee na ndyii' tsoLázaro quityquii' tsi'ts'ua. ¹⁸Juu Betania cha'na ndye kilómetros na tycya m'aanhan' yo Jerusalén. ¹⁹Ndo' jndye nn'an judíos jndë squenon na m'aan Marta yo María na conan'njoon'han nanntcu'ñeen na chjoo' n'onhan na tue' Lázaro. ²⁰Ndo' juu Marta, vi na jndë jndyii jon na mavaa xjen ntsqué yo Jesús, jndui' juu na jndyoquitjonhin Jesús yuu jon na m'án. Majo' María ntjohin v'aa. ²¹Ndo' tso Marta nnon Jesús:

—Ta, xe na juuhan' aa m'an' ntjoohin, je'cue' tyjö. ²²Majo' min na jndë tue' juu, ntyji ya na min'nca ro jñ'oon na ntcán' nnon Tyo'ts'on, ninncyaa jonhan'.

²³Jo' t'a Jesús, itso jon nnon juu:

—Ngüando' xco ty'iu' min na jndë tue' juu.

²⁴Ndo' t'a Marta, itso juu:

—Ntyji na ngüando' xco tyjö juu xuee na mats'iañ'en ya na ntsintcüi Tyo'ts'on nn'an na jndë tjë.

²⁵Ndo' jo' tso Jesús nnon juu:

—Ncö condui na vando' xco ts'an vi na jndë tue' juu, ndo' mantyi ntyja njan itsixuan ts'an na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Minninchen ts'an na vantyja ts'on ja, min na cue' juu, mancüixjen ngüando' xco juu. ²⁶Ndo' ncüii ncüii ts'an na vando' juu ntyja njan ndo' na vantyja ts'on juu ja, tyi'jon cuee' xuee ngitsu ñuaan' tsan'ñeen. ¿Aa vantyja tson' na nda'?

²⁷Ndo' t'a juu, itso juu nnon Jesús:

—Mayuu' ta, vantyja ts'ón na condui 'u' nquii Mesías jnda Tyo'ts'on. Ma'u' na tsixuan' na jndyo' nnon tsonnangue.

Sichjoo'han' ts'on Jesús, t'ioo jon

²⁸Ndë jo' tja ntcüe' Marta, tēqui'man juu tyje juu María. Ve' ninmaan' tso juu nnon tsan'ñeen:

—Nquii taha' na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë, jndë tyjee' jon ndo' iqueen' jon 'u'.

²⁹Xjen na jndyii María na nda', sityuaa' juu, taquitjonhin Jesús najon na m'án. ³⁰Ee xjen'ñeen ty'cotsac'é quii' tsjoon yo Jesús. Nim'm'án yohin najon na taquitjon Marta já. ³¹Ndo' nque nn'an judíos'ñeen na conan'njoon'han María na chjoo' ts'on juu na tue' Lázaro, na jnty'iahan na jnanquintyja juu na sityuaa' juu, jndui' juu quii' v'aa, tentyja nan'ñeen toxen' juu. Ee jnan'tiuhan na vaquit'ioo juu nnon tsi'ts'ua.

³²Vi na jndë na tuee' juu na m'án yo Jesús, tēco'xtye juu nnon jon. Itso juu:

—'U' ta, xe na juuhan' aa m'an' ntjoohin, je'cue' tyjö.

³³Ndo' ya na jndyiaa' Jesús na it'ioo jndyi María, ndo' mantyi joo nn'an judíos na jndyontyjahán toxen' juu, cotyuee nan'ñeen, yajo' t'man jndyi sichjoo'han' ts'on jon, ata si'ndaa'han' ntyjii jon. ³⁴Taxee' jon ndëëhan:

—¿Yuu nquii jon na ty'iuho'hin?

Jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, quindyoquindya'.

³⁵Ndo' t'ioo Jesús. ³⁶Ndo' nque nn'an judíos'ñeen, ya na jnty'iahan na nda' s'aa jon, jnduehan ndëë ntyjehan:

—Quitquenho' cüenta na venchjii jndyi jon juu ts'oo'ñeen.

³⁷Majo' vendye nnan'ñeen jnduehan:

—Tsans'ava' na tyincyaa jon na jndyiaa' tsannchjaan', ¿Aa chi mantyi vaa najndeí na conduihin na tyi'ngue' Lázaro?

Tyincyaa Jesús na tando' xco Lázaro

³⁸ Ncüiichen jon si'ndaa'han' ntyjii Jesús. Sá yohin naijon na vaa tsë'tsjö' na jnan'ya mn'an tsi'ts'ua. Të' ncüii tsjö' 'ndyohan'. ³⁹ Ndo' tso Jesús ndëëhan:

—Quenaan'ho' tsjö'va'.

Majo' juu Marta, xjo ts'oo'ñeen, tso jon:

—Ta, jndë tic'eehin ee neinhin jndë nenque xuee na tue' juu.

⁴⁰ Ndo' tso Jesús nnon juu:

—¿Aa chito jndë tsjö' nnon' xe na aa ngantyja tson' Tyo'ts'on, ndyia' nnon' na ndit'maan'hin?

⁴¹ Jo' te'ndyaa'han juu tsjö' natë' 'ndyo tsi'ts'ua'ñeen. Ndë jndondë jon, sinin jon nnon Tyo'ts'on, itso jon:

—Ncya ya jndyi 'U' tye' na mandyi' jñ'oon 'ndyö. ⁴² Ee mantyi na ninnquii'chen mandyi' jñ'oon na matsinën nnon'. Majo' nnda' jñ'oon tsjö' cha' nque nn'an na m'an xi'jndio na m'an, ngantyja n'onhan na 'U' t'ua' ts'ianmin nnön.

⁴³ Ndo' vi na jndë tso jon na nnda', sue jon jndyee' jon, itso jon:

—'U' Lázaro, quindui' jo'.

⁴⁴ Ndo' juu xjen'ñeen jndui' tso Lázaro vetyjo ndiaa na tyi'ntuein ng'ee juu yo nt'ö juu, ndiaa'ñeen jnan'cüetyjo nn'anhan'hin na tanty'iuhin. Mantyi të' nnon juu yo ncüii ndiaa. Itso Jesús ndëë nan'ñeen:

—Quinan'quinan'ho' ndiaamin'hin cha' ya ncja juu.

Jnan'jnda' nn'an judíos na nt'uehan Jesús

(Mt 26:1-5; Mr 14:1-2; Lc 22:1-2)

⁴⁵ Ndo' jndye nn'an judíos'ñeen na ty'e'han yo María, ya na jnty'iahan na nnda' s'aa Jesús, tentyja n'onhan jon. ⁴⁶ Majo' vendye ntyjehan tyenan'quindyiihan nn'an tmaan' fariseos. Tonduehan na jnty'iahan na nnda' s'aa Jesús jon. ⁴⁷ Ndo' nque ntyee na conintque, tatjonhan yo fariseos yo vendye ntyjehan na conduihan nanm'ann'ian. Jnduehan ndëë ntyjehan:

—¿Nchu vaa nquii nt'aha? Ee tsanva' jndë tijndye ts'ian its'aa juu na tyi'je'quinduihan' na ve' yo ntyja 'naan' naijndei nquii ts'an. ⁴⁸ Xe na aa ve'to 'ndyëë na quits'aachen jon na nnda', ya jo' tsoñ'en nn'an ngantyja n'onhanhin. Ndo' na nnda', joo nn'an romanos nnan'tyuii'han vats'on njan jaa nn'an judíos yo ninvaa nt'ö tsjöönhön.

⁴⁹ Cüii joo nan'ñeen jndyu jon Caifás. Juu chu'ñeen juu jon conintquehin ndëë ntyee cüenta jaa nn'an judíos. Itso jon ndëë ntyjehin nan'ñeen:

—'O' min'chjo tyi'jnda' nquenho'. ⁵⁰ Min tyi'quitji'ho' cüenta na yantyichen na cue' ncüii tsans'a ntyja 'naan tsoñ'en joo nn'an ndyuaa na nan'xuan jaa, cha' nquii ta tsanm'aants'ian t'man tyi'ntscüije jon tsoñ'en jaa.

⁵¹ Majo' chito na tso jon jñ'oon'ñeen ng'e na ivaa' ts'on nquii jon. Nnda' tso jon ng'e juu chu'ñeen conduihin tyee na conintque ndëë jaa nn'an judíos. Jo' na tyincyaa Tyo'ts'on na tyuaa'chen sinin jon 'nan na xejnda ngüentyja na nguaahan' na nnan'cuee' nn'an Jesús. Nguaa na nnda' cha' nquii tsanm'aants'ian t'man, tyi'ntscüije jon nque ntyjehan nn'an na m'anhin juu ndyuaa'ñeen. ⁵² Ndo' chito xia'ntyi ntyja 'naan nque nn'an judíos na ngue' Jesús. Mantyi ngue' jon ntyja 'naan tsoñ'en nn'an na min'cya ro joo na m'anhan na t'man qui n'onhan jon, ntsitjon Tyo'ts'on nan'ñeen ntyja 'naan' jon. ⁵³ Ng'e na nnda' tso Caifás, majuuntyi xee'ñeen jnt'a nn'an judíos'ñeen jñ'oon na nnan'cuee'han juu Jesús.

⁵⁴ Ng'e jo', tavi tondyi' tyincyo Jesús quii' nt'an nn'an judíos. Jo' jnt'uí ndyuaa Judea yohin, sá ncüii tsoon chjo na jndyu Efraín. Juu tsoon'ñeen ndyo m'aanhan' ndyuaa naijon na tyi'jndye nn'an m'an. Jo' tom'án yohin cüanntyi ro xuee.

⁵⁵ Xjen'ñeen vavindyo na nguee' nguee pascua na jaa nn'an judíos conan'cüjé quinman na conan't'maan' Tyo'ts'on. Vitjachen na nguee' juu nguee'ñeen, jndye nan'ñeen jndui'han njoonhan, ty'e'han Jerusalén cha' ndëë nnan'quindëhan tsoñ'en na ican jñ'oon na tquen Moisés, na ntyja 'naan' jo' ntquenhan'hin na ji'ua conduihan tonnon Tyo'ts'on.

⁵⁶ Joo nan'ñeen tojnt'uehan Jesús. Ndo' viochen xjen na tom'anhan vats'on t'man, tonduehan ndëë ntyjehan:

—¿Nchu vaa m'aan' n'onho', aa nts'aahan' na tyi'xe'quindyo jon nguee?

⁵⁷Ndo' joo ntyee na conintque ndëë jaa nn'an judíos yo nin'nn'an tmaan' fariseos, tqenhan jñ'oon najndeihan'. Jnduehan min'cya ro ts'an na aa ntyjii yujon m'aan Jesús, quitsiquindyii tsan'ñeenhan, cha' nndëë ncuee' ndueehan jon.

12

Scongio María nchen' ng'ee Jesús

(Mt 26:6-13; Mr 14:3-9)

¹Yon xuee vitja na nguee' pascua ya na jaa nn'an judíos conan'cüjê quinman na conan't'maan' Tyo'ts'on, juu xjen'ñeen squé tsjoon Betania yo Jesús. Squé vaa' Lázaro, juu tsan na tyincyaa jon na vando' xco. ²Ndo' jnan't'maan' nan'ñeen Jesús, jnan'jnda'han na tçü'á. Juu Marta tyentjon juu ndé ndo' mantyi tacüetyen nquii Lázaro'ñeen yo já na tendyuá mesa yo Jesús. ³Juu María'ñeen na y'oon juu xoncüe litro nchen' ninnquii'chen nardo jnda jndyi njonhan'. Scongio juu nchen'ñeen ng'ee Jesús, ndë jo' tovee' juu ng'ee jon yo soxquen juu. Ndo' na s'aa juu na nnda', ninvaa quii' v'aa'ñeen tycya jndye quichi. ⁴Juu xjen'ñeen juu Judas Iscariote, jnda Simón, m'aan juu jo', juu juu na jndë tindyovi' na mninncyaa juu cüenta Jesús. Condui tsan'ñeen ncüii já na tqueen' Jesús na quinanjón yo jñ'oon na toninncyaa jon.

⁵Tyi'cuua ya ntyjii juu ndu na s'aa María na nnda', itso juu:

—Cüa chito tijnt'ua nchen'va' na ncüii ndye ciento s'on denarios. Juu s'on'ñeen nndëë ntejnideihan' nanninñen'.

⁶Majo' chito tso juu na nnda' ng'e na venchjii juu joo nanninñen'. Tso juu na nnda' ng'e tsanch'ueehin, ee juu tonay'oon tjanche na toquiñjon s'on na toninjnt'ue tsoñ'en já, ndo' toco'xen nquiihin na toçüji' juu s'on na ñjonhan'. ⁷Ndo' na nnda' tso juu, jo' t'a Jesús, tso jon:

—Qui'ndyi' tsanscuva' na its'aa juu na nnda'. Ee itsijnda' juu ntyja 'naan' xuee na ntsaquity'iu nn'an ja. ⁸Ee nanninñen' tsoñ'en xuee m'anhan quii' nt'anho'. Majo' ja chito ninnquii'chen nnda' na nç'ón yo 'o'.

Jnan'jnda' ntyee na nnan'cuee'han Lázaro

⁹Tic'uaa jñ'oon na m'aan Jesús Betania yo já, ng'e jo', jndye nn'an squenonhan na m'án. Majo' chito xiaa'ntyí na nin'quijnty'iahan Jesús, mantyi nin'quijnty'iahan juu Lázaro'ñeen, ts'an na tue' na tyincyaa Jesús na tando' xco. ¹⁰Ng'e na nnda' vaa, nque ntyee na conintque ndëë jaa nn'an judíos, jnan'jnda'han na mantyi nnan'cuee'han Lázaro. ¹¹Ee ntyja 'naan' jon jndye ntyjehan nn'an judíos tjihan ntyja 'naan ntyee, tëntyja n'onhan Jesús.

Ya squé Jerusalén jnan't'maan' nn'an Jesús

(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11; Lc 19:28-40)

¹²Tonco ncüiichen xuee, nn'an na jndye jndyi'hin jndyehan na mandyo ntsqué Jerusalén yo Jesús. ¹³Yajo' tyechohan njon ntsquii nmontëncy'a, tyequitjonhan juu jon. Tonan'xu-aahan, tonduehan:

—Cüit'maan' nquii Tyo'ts'on. Quityio jon jn'aan nquii tsan na ndyo yo xuee' nquii jon na taquintyja jon t'man ts'an conduihin na co'xen jon jaa nn'an Israel.

Nnda' ro jñ'oon tonan'xuaa nan'ñeen.

¹⁴Ndo' tijnda' ncüii snon na tantjo Jesús. Na s'aa jon na nnda', siquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio.

¹⁵Itsohan':

'O' nn'an Jerusalén, tyi'ndyueho'.

Quitquenho' cüenta, indyo nquii jon na taquintyja juu jon t'man ts'an conduihin na co'xen jon 'o' na ntjo jon snon chjo.

¹⁶ Majo' já nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, tataa' n'ón jñ'oonmin' na vejndyee. Majo' vi na jndë sit'maan' Tyo'ts'onhin, yajo' tēñjooon' n'ón na nnda' vaa jñ'oon na jndui ntyja 'naan' jon, ndo' tui cha'xjen juu jñ'oon'ñeen na jndui.

¹⁷ M'an ncüii tmaan' nn'an judíos xjen na t'man Jesús Lázaro na toquindyii' jon quii' tsi'ts'ua. Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë tyincyaa jon na vando' xco Lázaro, yajo' totji' jndyoyuhan ntyja 'naan' na nnda' vaa na jnty'ia ndëehan. ¹⁸ Mang'e juu ts'ian'ñeen na s'aa Jesús na tyi'je'quindëe nduihan' na ve' najndeí nquii ts'an, jo' na tyequitjon nan'ñeen jon na jndë jndyehan na nnda' s'aa jon. ¹⁹ Ndo' na nnda', jo' jndue fariseos'ñeen ndëe ntyjehan:

—¿Aa cotquenho' cüenta je!? Taje'quindëe nnt'aha. Tsoñ'en nn'an conanjonhan ntyja 'naan' jon.

Vendye nn'an na conan'neinhan jñ'oon griego jnt'uehan Jesús

²⁰ Quii' nt'an nn'an na ty'e nguee xjen na conan'cüje nn'an judíos quinman, tom'an vendye nn'an na conan'nein jñ'oon griego. ²¹ Squenon nan'ñeen na m'aan Felipe, juu jon ts'an tsjoon Betsaida, ndyuua Galilea. Tanhan vi naya'ñeen nnon jon, jnduehan:

—Nnda' ta, nt'ue n'ón na nnan'nén yo nquii Jesús.

²² Ndo' tēquitso Felipe juu jñ'oon'ñeen nnon Andrés, jndë jo' vehan tyequinduehan nnon Jesús na nnda'. ²³ Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Ja na condui tsans'a na jñon Tyo'ts'on quii' nt'anho', naneinhin jndë tentyja xjen na ngenön navi' t'man na ntyja 'naan'han' ntsit'maan' Tyo'ts'on ja. ²⁴ Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëeho', ncüii ntquen tsjaan, icanhan' na nnon' ts'anhan' nnon tyuaa. Na nts'aa juu na nnda', itsijonhan' juuhan' cha'vijon na jndë tue'han'. Ee xe na tyi'ndui na nnda', contjohan' na ninjo' ninncüiihan'. Majo' vi na jndë jnon' ts'anhan', jndye ntquen ngue' nts'aahan'. ²⁵ Minnichen ts'an na ve'nchjii nquiihin yo na ntsijnda' nquii juu na ngüando' ñuaan' juu, jnaan' jo' ngitsuhin. Majo' min'cya ro ts'an na tyi'njon ntyjii juu nchu vaa na vam'aan juu, nnda' juu na tyi'jon quintycüii na vando' ñuaan' juu. ²⁶ Xe na aa m'aan ncüii ts'an na nin'quityentjon nnön, quitsue juu jñ'oon na mancyä. Ee na nts'aa juu na nnda', nc'oon juu najjon na m'an ja. Ndo' nquii Tyëhö' ntsiquinjon jon juu tsan'ñeen.

Itsinin Jesús ntyja na nnan'cuee' nn'anhin

²⁷ “Nein itsi'ndaa'han' ntyji na ngenön navi', ndo' ¿Nchu vaa ntsjö ntyja 'naan'han'? ¿Aa ntsjö: “Tye', cüji' ja juu xjen na ngenön navi'vahn'”? Majo' xe'quitsjö na nnda' ee majuu ts'ian na jndyö na ncüi'ö cüenta nn'an. ²⁸ 'U' tye', ncyä' na ndit'maan' 'U' ntyja njan.

Juu xjen'ñeen tic'uaa jndyee' tye jon quiñoon'ndue. T'a jon:

—Jndë tyincyä na covit'maan' ja, ndo' ndit'maan'ntyichen ja.

²⁹ Ndo' nque nn'an na ventyjee' nc'íá, jndyehan na nnda'. Jo' jnduehan ndëe ntyjehan na co'man ntsuee. Majo' vendye ntyjehan jnduehan:

—Ncüii ángel sinin nnon jon.

³⁰ Majo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Tic'uaa na jndyeho' na sinin jon cha' quitejndeihan' 'o', chito cha' ntejndeihan' ja.

³¹ Nein covijnda' jnan na nan'xuan nn'an tsonnangue. Nanein ndyuui' ntyja na tsixuan juu yutyja na ico'xen juu quii' n'on nn'an. ³² Ndo' vi na jndë jnan'vde nn'an ja nnon tsonjn'aan na nnan'cuee'han' ja, yajo' joo nn'an na ninvaa tsonnangue ndyontyjahan ntyja njan.

³³ Jñ'oonva' itso jon cha' quitsi'manhan' nchu vaa na ngenon jon na ngue' jon. ³⁴ Majo' t'a nan'ñeen, jnduehan:

—Majndë jndyé na juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan' na nquii Cristo tyi'je'quintycüii na nc'oon jon. Ndo' na nnda', ¿Ndu na matsui' na nquii jon na conduihin tsans'a na jñon Tyo'ts'onhin quii' nt'an nn'an, nnan'vehanhin na nnan'cuee'han jon? ¿Nin juu na nnda' na matsui' na conduihin tsans'a na jñon Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an?

³⁵ Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:

—Ja na condui naxuee quii' nt'an nn'an, chjo ro xjen na vi m'an quii' nt'anho'. Ng'e jo' nimmquii'chen c'onho' ntyja njan viochen xjen na m'amntyëchën yo 'o', cha' juu na condui

natyia tyi'ncju' cjehan' 'o'. Ee ts'an na m'aan nacje 'naan' natyia, tyi'quintjii juu yuu jon vjay'loonhan'hin. ³⁶Majo' ja na condui naxuee, viochen xjen na m'an quii' nt'anho', cantyja n'onho' na condui ja nquii naxuee'ñeen. Xe na aa nnt'aho' na nnda', nman'xuanho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on na nquii jon conduihin naxuee.

Ndo' vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin', tja jon ncüii joo naijon nty'iuu'.

Tyi'nin'cantyja n'on nn'an judíos Jesús

³⁷Ee min na jndye nnon ts'ian tots'aa Jesús tondëehan na tyi'je'quinduihan' yo najndei nquii ts'an, mancüixjen tyi'nin'cantyja n'onhan jon. ³⁸Nnda' tui cha' quitsiquindëhan' jñ'oon na toninncyaa juu Isaías, tsan na totsiniin nchu vaa 'nan na nguaa. Tso jon:

Ta, ¿Nin juu na vantyja ts'on jñ'oon na conincyá?

Ndo' juu Isaías'ñeen tsontyichen jon ncüiichen jñ'oon:

¿Nin juu na jndë si'man Tyo'ts'on nnon ntyja najndei na condui nquii jon?

³⁹Si'man Isaías'ñeen nchu vaa na ndiquindëe na ngantyja n'on nn'an judíos Tyo'ts'on, ee vaa ncüiichen jñ'oon na tso tsan'ñeen:

⁴⁰Cha'xjen ts'an na nchjaan', ndiquindyiaa' juu, mannda' s'aa Tyo'ts'on quii' n'on nn'an, ndo' tyncyaa jon na jnan'que' n'onhan tonnon jon.

Nan'min' tui cha' tyi'je'quitquenhan cüenta nchu vaa na nt'ue ts'on jon yohan min na je'cüaa' n'onhan yo ntyja 'naan' ts'ian na its'aa jon.

Ndo' tsontyichen Tyo'ts'on nnon Isaías'ñeen:

Ee xe na aa ntquenhan cüenta nchu vaa nt'ue ts'ön yohan ndo' ncüaa' n'onhan juuhan', ndo' ng'e na nnda' ntcüe' n'onhan jnanhan, ndo' ng'e jo' ntsin'man ja ñuaanhan.

Ndö' vaa jñ'oon na tso Tyo'ts'on. ⁴¹Sinin Isaías'ñeen ntyja 'naan' nquii Jesús ya sinin jon jñ'oonva' xjen na tityincyoo' nnon jon na tit'maan' Tyo'ts'on.

⁴²Majo' min na nnda' tso Isaías'ñeen, jndye nn'an na m'an n'ian quii' nt'an nn'an judíos, tentyja n'onhan Jesús. Majo' jnaan' na ncyaaahan nn'an tmaan' fariseos, jo' tyi'quitji' jndyoyuhan na nnda'. Ee xe na aa ntji' jndyoyuhan ntyja 'naan' jon, nque fariseos'ñeen tyi'je'ncyahan na vanaan na nnan'jon nan'ñeen xjen na covancüihan vats'on na conan't'maan' nn'an Tyo'ts'on. ⁴³Ee joo nanm'ann'ian'ñeen, neinntyichenhan na quindue ntyjehan na ya jndyi cont'ahan, chichen na ntyja n'onhan na juu Tyo'ts'on ngitso na ya ntyjii jon yohan.

Jñ'oon na incyaa Jesús, coxehan' nn'an yo 'nan na conan'tjahan

⁴⁴Yajo' jndei tic'uaa 'ndyo Jesús. Tso jon:

—Mimminchen ts'an na vantyja ts'on ja, tsan'ñeen chito xia'ntyti ja vantyja ts'on juu. Mantyi vantyja ts'on juu nquii Tyëhö' na jñon jon ja. ⁴⁵Ndo' minnichen ts'an na jndë jndyiaa' juu ja, mantyi jndë jndyiaa' juu nquii jon na jñon ja quii' nt'anho'. ⁴⁶Ja na condui naxuee jndë jndyö tsonnangue na mancya naxuee quii' ñuaan nn'an, cha' minnichen ts'an na vantyja ts'on ja, ncüji'han'hin ntyja 'naan' natyia. ⁴⁷Majo' min'cya ro ts'an na nndyii jñ'oon na mancya, min tyi'quitsiquindë juuhan', chito ja tsixuan na ntco'xën tsan'ñeen 'nan na itsitjahin. Ee chito t'ion Tyëhö' ts'ian ja na ntco'xën nn'an yo 'nan na conan'tjahin. T'ion jon ts'ian ja na quitsin'man ñuaan nn'an. ⁴⁸Juu tsan na tyi'cuee' ts'on ja ndo' min tyi'cy'oon juu cüenta jñ'oon na mancya, vaa ncüii na ntco'xëhan'hin. Juu xuee na mats'iañ'en, manquentyi jñ'oon na jndë sinën, joohan' ngito'xëhan' tsan'ñeen ntyja 'naan' na jndë sitjahin. ⁴⁹Tyi'nant'iuho' na ve' na jndei' nquii 'ndyö na matsinën jñ'oonmin'. Ee nquii Tyëhö' na jñon ja quii' nt'an nn'an, nquii jon t'ion ts'ian ja na quitsinënhan', ndo' na quitsi'manhan' ndëeho'. ⁵⁰Ndo' juu jñ'oon na tqen jon, mavaa' ts'ön na incyaaahan' na tsixuan ts'an na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Ng'e jo' ninnquii'chen matsinën cha'xjen joo jñ'oon na ndë si'man jon mnön."

¹ Ntyjantyi xjen na tye' na tqueen' Jesús já nn'an na quitsay'ón yo jñ'oon na toninnycyaa jon, si'man jon na venchjii jndyi jon já. Ntyjii jon na jndë vaventyja xjen na nndui' jon nnon tsonnangue na ncja ntcüe' jon na m'aan tye jon. Jo' xjen na vavindyö na ngitye' nguee pascua ya na conan'cüjé quinman na conan't'mán' Tyo'ts'on, si'manntychen jon na t'man jndyi vaa na venchjii jon já.

² Tcü'á yo Jesús cüenta matman. Juu xjen'ñeen jndë s'aa yutyia quii' ts'on juu ntyjé Judas Iscariote, jnda Simón, na ncyaa juu cüenta Jesús. ³ Majnda' ntyjii jon na nquii tye jon jndë tyincyaa jon na min'ncüii 'nan tyi'ngenon jon na chito jñ'oon' jon. Ntyjii Jesús na jnan jon na m'aan Tyo'ts'on ndo' majo' vja ntcüe' jon. ⁴ Juu tman'ñeen, viochen xjen na tcü'á, jnanquityja Jesús, tji' jon ndiaatco na cüe jon. Sityen jon tsiaa' jon yo ncüii ndiaa na cot'ué ndué. ⁵ Ndë jo' tyion jon ndaatioo quii' 'nan na cotmán ndué. Ta' jon na iman jon ng'é, ndë ive' jon ng'é yo ndiaa'ñeen.

⁶ Majo' ya na tuee' jon nnon Simón Pedro, itso juu nnon jon:

—Ta, ¿Aa ja mman' ng'ë?

⁷ T'a Jesús, itso jon:

—Ndicüaa' tson' ts'ian na mats'a naneihin, majo' ya ndëcyaa ncüaa' tson'han'.

⁸ Majo' itso Pedro:

—Tyi'xe'ncyaa na mman' ng'ë.

T'a Jesús, itso jon:

—Xe na aa tyi'man 'u', tyi'je'quindëë ntsixuan' ntyja njan.

⁹ Itso Simón Pedro nnon Jesús:

—Ta, xe na aa ndda', yajo' chito ve' xia'ntyi ng'ë, mantyi quiman' nt'ö yo xquën.

¹⁰ Majo' sinin Jesús ncüii jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' nnon Pedro:

—Minninchen ts'an na jndë jndëë', tyi'icanhan' na mman na ninvaan'enhin ee jndë ntju'hin, ve' xia'ntyi ng'ee ro juu icanhan' na mman. Ndo' 'o' conduiho' na ntju' n'onho', majo' tyi'tsoñ'enho'.

¹¹ Nnda' tso jon ee ntyjii ya jon nin juu na ninncyaa cüentahin nduee ntyee 'naa' nn'an judíos. Ng'e jo' na tso jon:

—Majo' tyi'tsoñ'enho' na conduiho' na ntju' n'onho'.

¹² Ndo' vi na jndë jndë tman jon ng'é, tcüe nnda' jon ndiaatco 'naa' jon, ndë jo' təcjo nnda' jon mesa. Itso jon ndë:

—¿Aa covaa' n'onho' nin 'nan itsiquindyihan' na ndda' s'a? ¹³ 'O' conan'quijndyuhö' ja tsan na tsi'man jñ'oon naya ndëëho' ndo' mantyi na condui ja ts'an na ico'xeenho'. Ndo' majo' ro na condueho' ee mancüiixjen jo' condui ja. ¹⁴ Ng'e ja na condui tsan na tsi'man ndëëho' ndo' na matye'ntjöhö', jndë tman ng'eho', mantyi chuhan' na 'o' quitjue'c'jeho' na ntyentjonho' ndëë ntyjeho'. ¹⁵ Ee ja jndë s'a ncüii nnon na tsi'manhan' ndëëho' cha' mantyi 'o' quint'aho' na ndda' yo nn'an cha'xjen jndë s'a yoho'. ¹⁶ Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', juu moso tyi't'man conduihin cha'xjen t'man condui nquii ts'an na ityentjon juu nnon. Ndo' mantyi nquii ts'an na conduihin ts'an na incyaa juu jñ'oon, tyi'tsijonhan'hin yo nquii ts'an na t'ua ts'ian'ñeen nnon juu. ¹⁷ Xe covaa' n'onho' jñ'oonmin' ndo' xe na aa nt'aho'han', ndyio Tyo'ts'on jn'aanho'.

¹⁸ “Majo' chito matsjö jñ'oonva' ntyja 'naa' tsoñ'enho'. Ee mantyi nchu xjen nn'anho', 'o' na jndë tjihö' na quinan'jonho' ts'ian na mats'a. Ee mancüiixjen ijnde'han' na quitsiquindëhan' juu jñ'oon na chu salmo na itsohan': “Manquii ts'an na icüa' yo ja, itsuehin na cjö.”

Nnda' vaa itsiquindyö juu salmo'ñeen. ¹⁹ Matsjö jñ'oonva' ndëëho' vitjachen na nndui na ndda', cha' juu xjen na ntsiquindëhan' juuhan', ngantya n'onho' na condui ja manquiintyi jon na jndë totsjö ndëëho'. ²⁰ Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', minninchen ts'an na ncy'oon juu cüenta ts'an na ma'ua ts'ian njan nnon juu, ja iy'oon tsan'ñeen cüenta. Ndo' minninchen ts'an na iy'oon juu cüenta ja, mantyi iy'oon tsan'ñeen cüenta nquii jon na jñon ja quii' nt'anho'.

Itsiquindi Jesús na njndëë Judas jon
(Mt 26:20-25; Mr 14:17-21; Lc 22:21-23)

²¹Jndë na sinin Jesús jñ'oonva', t'man jndyí vaa na si'ndaa'han' ntyjii jon, yajo' tji' jndyoyu jon ndé. Itso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', ncüii nqueho' nninncyaa juu cüenta ja.

²²Xjen'ñeen tojnty'ia ndëë ntyjé ng'e ndicüaa' n'ón nin ncüii já na itso jon na nts'aa na nda'. ²³Juu xjen'ñeen ja Juan na vequityën ngíaa' Jesús na cocü'á. T'man vaa na venchjii jon ja. ²⁴Jo' juu Simón Pedro s'aa jon nt'ö jon nnön na cüax'ë nnon Jesús nin ncüii já na nninncyaa juu cüentahin. ²⁵Jo' sindyoo'ntyichen ja ngíaa' Jesús, tax'ë nnon jon, tsjö:

—Ta, ¿Nin ncüii já na nts'aa na nda'?

²⁶Ndo' t'a jon 'ndyö, tso jon:

—Majuu tsan na nninncyaa tan' tyoo' nnon ya na jndë siquint'ahan'.

Ndo' vi na jndë siquindaa' jon tyoo'ñeen, tyincyaa jonhan' nnon Judas Iscariote, jnda ncüii ts'an na jndyú Simón. ²⁷Ndo' xjen'ñeen vi na jndë ty'oon juu cüenta tyoo'ñeen, t'ëquee' yutyia Satanás quii' ts'on juu. Yajo' tso Jesús nnon juu:

—Quitsicje 'u' yo ts'ian na ntsa'.

²⁸Majo' já na minndyuá mesa yohin, min'ncüii já ty'cüaa' n'ón ndu na nda' tso jon.

²⁹Ndo' ng'e na mangió na juu Judas na y'oon tjanche na ñjon xoquitu', jo' vendye já jnan'tiú na t'ua Jesús ts'ian nnon juu na quitsijnda juu 'nan na icanhan' na ninjnt'ue já juu nguee'ñeen, ndo' aa quits'aa juu naya naninñen'.

³⁰Ndo' vi na jndë tcüa' Judas juu tan' tyoo'ñeen, manin'ñoon' jndui' juu. Ndo' juu xjen'ñeen jndë tijaanhan'.

Jñ'oon xco na ico'xehan' nn'an

³¹Vi na jndë jndui' Judas quii' nt'án, itso Jesús ndé:

—Neihin ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na jndyö quii' nt'an nn'an, condit'maan' ja. Ndo' juu 'nan na ngenön ndit'maan' jon ntyja 'naan'han'. ³²Ndo' ng'e juu 'nan na ngenön, ndit'maan' jon ntyja 'naan'han', yajo' mantyi ja na condui tsans'a na jñon jon ja quii' nt'an nn'an, ntsit'maan' jon ja ntyja 'naan'han' ndo' cje nts'aa jonhan'.

³³'O' na conduiho' ntsinda na venchjiho', matavivio vi m'an yo 'o'. Njnt'ueho' ja, ndo' cha'xjen jndë totsjö ndëë ntyjéëhë nn'an judíos, nein majuu'ntyihan' matsjö ndëëho': 'O' je'quindëë ntsqueho' naijon na ncjö. ³⁴Ncüii jñ'oon xco na mancyaa ndëëho' na ico'xehan' 'o', na quinan'vengioho' ntyjeho'. Cha'xjen m'an ja na ventjiho', mannda' vaa quinan'vengioho'/hin. ³⁵Ee na nnt'aho' na nda', tsoñ'en nn'an ncüaa' n'onhan na conduiho' nn'an na tc'ën na quitsay'onho' yo jñ'oon na mancyaa.

Itsiquindi Jesús na ncüiji Pedro

(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31; Lc 22:31-34)

³⁶Ndo' taxee' Simón Pedro nnon Jesús:

—Ta, ¿Yuu vijon vja'?

T'a Jesús, tso jon:

—Ntyja na ngenön naneihin, je'quindëë ntsijon 'u' ntyja 'naan'han', majo' ngüentyja xjen na ngenoon'han'.

³⁷Jo' taxee' Pedro nnon jon:

—Ta, ¿Ndu na je'quindëë na ntsijon ja naneihin yo 'nan na ngenoon'? Tanin min xe na aa ncü'io' yo ntyja 'nan'.

³⁸Ndo' t'a Jesús, tso jon:

—'U' matsitiu' na nninncyaa' na nncü'io' ntyja njan. Jñ'oon na mayuu' matsjö nnon', vitjachen na ntsixuaa quill'ö na vanco 'io, majo' juu xjen'ñeen 'u' jndë ndye jnda jndë tji 'u' ntyja njan.

¹“Tyi'ninncyaho' na ntsi'ndaa'han' ngioho'. Covantyja n'onho' Tyo'ts'on, mantyi cantyja n'onho' ja. ²Vaa' tyëhö' jndye joo min yuu jon na nc'on nn'an. Xe na aa chi nnda' vaa, jndë tsjö ndëëho'. Mancjö na ntsijnt'a jooan' na ninjnt'ueho'. ³Ndo' na jö ntsijnt'a najjon na nc'onho', majo' nndyö nctü'ë. Ndo' jo' ncjöchöho' najjon na m'an, cha' najjon na m'an, mantyi 'o' nndëë nc'onho' jo'. ⁴Ndo' 'o' mangioho' yuu jon tja nato na nguee'han' najjon na jö.

⁵Ndo' itso Tomás nnon Jesús:

—Nnda' ta, já tyi'quindió yuujon vja', ndo' ¿Nchu vaa nt'á na ncüaa' n'ón yuujon tja juu nato'ñeen?

⁶T'a Jesús, tso jon nnon juu:

—Ja condui nato, ndo' condui ja jñ'oon na mayuu', ndo' condui ja na tyi'jon quintycüüi na vando' ñuaan' ts'an. Ninnquii'chen ntyja njan na nndëë nguee' ts'an na m'aan Tyëhö'. ⁷Xe na aa covaa' n'onho' nin condui ja, yajo' mantyi ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' nquii Tyëhö'. Majo' nanein na tonnon ng'e na cota'jn'aanho' ja, mantyi cota'jn'aanho'hin, ndo' cha'vijon na jndë jnty'ia ndëëho'hin.

⁸Ndo' tso Felipe nnon Jesús:

—Nnda' ta, quitsi'man' Tye'hö' ndé, yajo' ntjo ya ngió.

⁹T'a Jesús 'ndyo juu:

—U' Felipe, jndë tjndye xuee na m'an yo 'o', ¿Aa manin jo' tyi'cüajnan' ja? Juu ts'an na jndë jndyiaa' ja, mantyi jndë jndyiaa' juu nquii tyëhö'. ¿Ndu na tsu': Quitsi'man' tye'hö' ndé? ¹⁰¿Aa tyi'cantyja tson' na jndyoyu condui ja yo tyëhö', ndo' jndyoyu conduihin yo ja? Majoo jñ'oon na matsinën ndëëho', chito cha'xjen na mavaa' ts'ön ncö na matsinëhan'. Nquii Tyëhö' na ninnquii'chen m'aan jon yo ja, nquii jon its'aa jon ts'ian 'naan' jon yo ntyja njan. ¹¹Ng'e na nnda', cantyja n'onho' na ninncüüi condui ja yo Tyëhö', ndo' ninncüüi conduihin yo ja. Xe na aa ndicantya n'onho' na nnda', majo' ncyaho' na ngantya n'onho' ja xeng'e ntyja 'naan joo ts'ian na mats'a. ¹²Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', min'cya ro ts'an na vantyja ts'on juu ja, maninjoo ts'ian na mats'a, jo' nts'aa juu. Ata njonntyichen ts'ian na nts'aa juu, ng'e jö na m'an Tyëhö'. ¹³Ndo' minninchen jñ'oon na ngitanho' nnon Tyëhö' yo xuë, jo' na ninncyahan' cha' cüit'maan'hin ntyja njan na condui ja jnda jon. ¹⁴Tsoñ'en na ngitanho' yo xuë, ninncyahan' ng'e na m'anho' ntyja njan.

Itso Jesús na ninncyaa jon Espíritu Santo quii' n'on nn'an na vantyja n'onhan jon

¹⁵“Xe na aa vengioho' ja, yajo' quita'nguee'ho' jñ'oon njan na ico'xenhan' 'o'. ¹⁶Ndo' ja ntc'an nnon Tyëhö' na nncyaa jon ncüüichen na ntejndei jon 'o', manquii Espíritu Santo na conduihin jñ'oon na mayuu'. Ninnquii'chen nc'oon jon yoho'. ¹⁷Nn'an na m'an ntyja 'naan' tsonnangue, je'quindëë na ncy'onhan cüenta jon ee tyi'cojnty'iahin jon, min tyi'quita'jn'aanhan jon. Majo' 'o' cota'jn'aanho'hin, ee m'aan jon quii' n'onho', ndo' ninnquii'chen nc'oon jon yoho'.

¹⁸“Tyi'je'qui'ndyi 'o' na ntjotoho', majnda' na nndyö nnt'a na m'anho'. ¹⁹Nn'an na tyi'cantyja n'onhan ja, mavaa xjen na nnan'cuee'han ja, ndo' ndë jo' taxe'quijnty'iantyichenhan ja. Majo' 'o' njnty'ia nnda'ho' ja, ee na ngüant'ö xcö. Mang'e jo' mantyi 'o' nnan'xuanho' na tyi'quintycüüi na nta'ndo' xco ñuaanho'. ²⁰Juu xjen'ñeen, vi na jndë tentyjahan', ncüaa' n'onho' na m'an ja yo Tyëhö', ndo' mantyi 'o' m'anho' yo ja, ndo' ja m'an yoho'. ²¹Juu tsan na itsue jñ'oon na maco'xën ndo' na itsiquindëë juuhan', tsan'ñeen vi'nchjii juu ja. Mantyi nquii Tyëhö' ntsivi'nchjii jon ts'an na vi'nchjii ja. Ndo' mantyi ja ntsivi'nchjii tsan'ñeen, ndo' ntsi'man nnon jon ntyja njan.

²²Yajo' itso juu tsan na jndyu Judas, majo' chito Judas Iscariote:

—Nnda' ta, ¿Ndu na xia'ntyi ndé na ntsi'man' ntyja na condui 'u', majo' tyi'je'quit-sa'han' ndëë nn'an tsonnangue?

²³Ndo' t'a Jesús 'ndyo jon:

—Juu ts'an na venchjii ja, ntsiquindëë jon jñ'oon na maquën. Ndo' Tyëhö' nc'oon jon na venchjii jon tsan'ñeen ndo' ntsquëñón na m'aan juu na nc'ón yohin. ²⁴Majo' juu ts'an

na tyi'venchjii ja, tyi'nin'cüanguee' tsan'ñeen jñ'oon na mancyä. Ee jñ'oon na mancyä ndëëho' tsixuanhan' jñ'oon 'ndyo Tyëhö' na t'ua jon ts'ian nnön na jndyö quii' nt'an nn'an, chito jñ'oon 'ndyö ncöhan'.

²⁵ “Matsinën jñ'oonmin ndëëho' viochen xjen na ninm'an yoho'. ²⁶ Majo' ja ntc'an nnon Tyëhö' na quijñon jon Espiritu Santo yoho' na nquii jon ngüañoon' jon 'o'. Ntsi'manntyichen jon ndëëho' jñ'oon na icanhan' na quindyeho'. Ndo' nts'aa jon na ngañjooon' n'onho' tsoñ'en jñ'oon na jndë nintotsjö ndëëho'.

²⁷ “Juu na condui ja na tajñuaan' ts'on ja, ma'ndyihan' na c'oonhan' yoho'. Juuhan' mancyä na cy'onho' cüentahan', juuhan' njonntyichen tsixuanhan', chito juu na tajñuaan' ts'on na nan'xuan nn'an tsonnangue. Tyi'nin'ncyaho' na ntsi'ndaa'han' ngioho' nin ncüiii nnon na ntjonho' min tyi'ntyueho'. ²⁸ Jndë jndyeho' na tsjö ndëëho' na ncjö, majo' nndyö nnt'a na m'anho'. Xe na aa vengioho' ja, yajo' nninncyaaahan' na neinho' min na tsjö na jö, ee jö naijon na m'aa Tyëhö'. Jon t'manntyichen conduihin, chintyi ja. ²⁹ Ndo' jñ'oonmin' matsiquindy ja 'o' vitjachen na ngüentyjahan', cha' vi na jndë tentyjahan', ngantyja n'onho' ja.

³⁰ “Mataviochen na ntsinën yo 'o', ee nquii juu na itye'ntjon nn'an tsonnangueva, jndë ndyontyi ja. Majo' ntyja njan ta'nan min'ncüiii nnon na ndëë ninjnt'uehin na quit'uiihan' ja. ³¹ Ee tsoñ'en jñ'oon na ico'xen Tyëhö' ja, mavanc'uehan'. Ntyja 'naan'han' ncüiaa' n'on nn'an tsonnangue na venchji ja jon. Cüa je', quinan'quintjaho', cja, nnt'ui ntjoohin.

15

Condui Jesús ts'öö ntjon na mayuu'

¹ “Ja condui ts'öö ntjon na mayuu', ndo' nquii Tyëhö' conduihin ts'an na vantyjee'han'. ² Min'cyä ro nt'ö juu ts'öö'ñeen na m'aanhan' ntyja njan na tyi'quint'ahan' tē, ityjee jonhan', ndo' itscopyaa jonhan'. Majo' ncüiii cüiii nt'ö ts'öö'ñeen na cont'ahan' tē, ityjee jon ndëëhan' cha' jndyentyi tē quint'ahan'. ³ Joo jñ'oon na jndë tyincyā ndëëho', iquen ntju'han' ñuaanho' cha' ya nnt'aho' ts'ian njan. ⁴ Mang'e jo' quintjotyenho' ntyja njan cha'xjen contjotyen ja ntyja 'naanho'. Ee cha'xjen nt'ö ts'öö, je'quindë nts'aa nquiihan' tē vi na jndë t'ioo'han' yo nquii ts'öö, min 'o' je'quindë n't'aho' ts'ian na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanhan' xe na aa tyi'quintjoho' ntyja njan.

⁵ “Ja condui cha'vijon x'ee ts'öö, ndo' 'o' conduiho' nt'öhan'. Nin ncüiiho' na contjotyehin ntyja njan, mantyi ntjotyen ja yohin. Ndo' ng'e na nnda', ndëë nt'aho' ts'ian njan. Majo' xe na aa nt'ioo' ts'an ntyja njan, ta'nan ncüiii nnon na ndëë nts'aa juu na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. ⁶ Ndo' juu ts'an na tyi'quintjotyehin ntyja njan, ntyque'han' juu cha'xjen na conan'cyaa nn'an nt'ö ts'öö, ndo' jo' cocanhan'. Ndë jo' conan'ncüi nn'an nt'öö'ñeen na ndyionhinhan' nnon chon na nntcohan'.

⁷ “Xe na aa contjotyenho' ntyja njan ndo' cota'nguee'ho' jñ'oon na mancyä, yajo' quitanho' nnon Tyo'ts'on tsoñ'en na nt'ue n'onho' ndo' ninncyaa jonhan'. ⁸ Ndö vaa na itsit'maan'han' Tyëhö', na nt'aho' jndye nnon na ntyja 'naan' jo' ndit'maan'hin. Na nnt'aho' na nnda', ntsi'manhan' na mayuu' conduiho' nn'an na mac'ën na quinan'jonho' yo juu jñ'oon na mancyä. ⁹ Cha'xjen nquii Tyëhö' venchjii jon ja, mannda' ro venchji jahin. Jo' quintjotyenho' ntyja 'naan' juu na m'an na venchjiho'. ¹⁰ Ja matsiquindë jñ'oon na ico'xen Tyëhö' ja, ndo' contjo ja quii' na venchjii jon ja. Mantyi 'o' ninnquii'chen quita'nguee'ho' jñ'oon na maco'xënho'. Ee na nnt'aho' na nnda', ntjotyenho' ntyja 'naan' juu na venchji 'o'.

¹¹ “Jñ'oonmin' matsinën ndëëho' cha' juu na incyaa Tyo'ts'on na nën rö, nnan'xuanho'han', ata vantjo'chen ninncyaaahan' na neinho' ng'e na cota'nguee'ho' nan na matsjö.

¹² Ndö ro jñ'oon na maco'xën ja 'o' na quinan'vengioho' ntyjeho' cha'xjen na venchji ja 'o'. ¹³ Juu tsan na ninncyaa na cue' ntyja 'naan ntyje, t'mannty tsixuan juu na venchjii juu tsoñ'en nn'an. ¹⁴ O' conduiho' nn'an na ya jñ'oon yo ja xe na aa cota'nguee'ho' jñ'oon na maco'xënho'. ¹⁵ Tyi'quitsjö na 'o' conduiho' moso, ee ts'an na m'aa moso tyi'quintjii juu

nin 'nan itsijnda' nquii tsan na itye'ntjonhin. Nein matsjö na 'o' conduiho' nn'an na ya jñ'oon yo ja, ee tsoñ'en jñ'oon na jndyi 'ndyo Tyëhö', jndë tsjö nc'ihan' ndëëho'. ¹⁶ Chito 'o' jnt'ueho' ja, ncö tji ja 'o' ndo' ma'ua ts'ian ndëëho' na ntsaquint'aho' ncüii cüii mnon na je'camintyjee' na ndit'maan' nquii Tyëhö' ntyja 'naanhan'. Ee na nnt'aho' na nnda', minncyaa jon min'cya ro jñ'oon na ngitanho' nnon jon yo xuë ng'e na vantyja n'onho' ja. ¹⁷ Ndo' ndö vaa jñ'oon na maco'xën 'o': Quinan'vengioho' ntyjeho'.

Jesús yo nn'an cüentaa' jon, tyi'cuee' n'on nn'anhin

¹⁸ "Vaa xjen na nque nn'an tsonnangue, tyi'cuee' n'onhanho'. Ya na nnda' vaa, cüaa' n'onho' na tyuaa'ntyichen t'onhan na tyi'cuee' n'onhan ja, chito ninnqueho'. ¹⁹ Xe na aa cotsay'onho' jñ'oon yo nn'an tsonnangue, yajo' nc'onhan na vengiohan 'o'. Majo' ng'e na tyi'quinan'jonho' yohan, jo' na tyi'cuee' n'onhan 'o', ee ja jndë tji ja 'o' quii' nt'an nan'ñeen na nan'xuanho' cüentaa' nquii Tyo'ts'on. ²⁰ Cañjoo' n'onho' joo jñ'oon na jndë totsjö ndëëho'. Juu moso tyi't'man conduihin cha'xjen nquii ts'an na ico'xenhin. Ng'e na conty'e nn'an ja, majo'nty'i nty'eihin 'o'. Ndo' xe na aa cota'nguee'ho' jñ'oon na mancya, yajo' mantyi nnan'vehan jñ'oon na ninncyaho' ndëëhan. ²¹ Ee mancüiixjen nnt'avi' nn'anho' ng'e na conduiho' cüenta. Nnt'ahan na nnda' ng'e na tyi'quita'jn'aanhan nquii jon na jñon ja quii' nt'anhan.

²² "Xe na ja tyi'quindyö na matsinën ndëëhan, yajo' tyi'je'quitsijnda'han' na nan'xuanhan jnan tonnon Tyo'ts'on. Majo' neinhin tyi'je'quindëë nnduehan na tyi'quindiohan na aa conan'tjahan nnon jon. ²³ Ee juu tsan na tyi'cuee' ts'on ja, mantyi tyi'cuee' ts'on tsan'ñeen nquii Tyëhö'. ²⁴ Min'ncüii ts'an tyi'cots'aa ts'ian quii' nt'an nn'an cha'xjen joo ts'ian na mats'a. Xe na aa tacots'ahan', yajo' tyi'je'cüijnda' na conan'tjahan nnon jon. Majo' min na jndë jnty'iahan ts'ian'ñeen na mats'a ntyjanty'i xjen na t'a jahan', mancüiixjen m'adhan na tyi'cuee' n'onhan ja yo nquii Tyëhö'. ²⁵ Majo' nnda' vaa cha'quitsiquindëhan' juu jñ'oon na jndui na conan'y'onhan na ico'xen na itsohan': T'on nn'an na tyi'cuee' n'onhan ja min na tacots'a min'ncüii mnon na ninncyaaahan' na cont'ahan na nnda'.

²⁶ "Majo' nquii jon conduihin na ngüañoon' jonho', nquii Espíritu na conduihin na mayuu', nnan jon na m'aa Tyëhö' na ncüjee' jon na m'anho'. Xjen na nnguë ntcü'ë na m'an Tyëhö', nc'ua ts'ian na nndyo Espíritu Santo na m'anho'. Ndo' vi na jndë tyjee' jon, ncüji' jndyoyu jon ntyja njan. ²⁷ Ndo' mantyi 'o' ntyji' jndyoyuho' ntyja njan, ee xjen na t'a ts'ianmin' m'anho' yo ja.

16

¹ Itsontyichen Jesús:

—Jndë sinën jñ'oonmin' ndëëho' ntyja njan cha' tyi'ntscyaahan' 'o' na vantyja n'onho' Tyo'ts'on. ² Ee nque nn'an judíos, ntji'han 'o' quityquii' nt'aan'on 'naanhan. Ndo' mangüentyja xjen na min'cya ro ts'an na ntscuee' juu 'o' tsojnaan' na vantyja n'onho' ja, ntsitiuto juu na itye'ntjon juu nnon Tyo'ts'on na nts'aa juu na nnda'. ³ Nnt'ahan nan'min' ng'e ndicüaa' n'onhan ntyja 'naan' nquii Tyëhö' min ntyja njan. ⁴ Majo' jndë tsjö jñ'oonmin' ndëëho' cha' ya na ngüentyjahan', ngañjoo' n'onho' na jndë tsjöhan'.

Ts'ian na its'aa Espíritu Santo

"Tyi'quitsjö jñ'oonmin' ndëëho' xjen na t'a ts'ian na chö ng'e na ninm'an yoho'. ⁵ Majo' nquii jon na jñon jon ja quii' nt'anho', jö ntcü'ë na m'aa jon, ndo' min'ncüiioho' tacota'xee'ho' yuu vijon jö. ⁶ Majo' ve' ee na tsjö jñ'oonmin' ndëëho', jo' t'man jndyi itsichjoo'han' n'onho'. ⁷ Ndo' min na nnda' vaa, majo' jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', mancüiixjen ntejdeihan' 'o' na ncjö. Ee xe na aa tyi'ncjö, nquii jon na ngüañoon' jon 'o' tyi'xe'cüjee' jon. Ndo' na ncjö, nc'ua ts'ian mnon jon na quindyö jon na m'anho'. ⁸ Ndo' vi na jndë tyjee' jon, joo nn'an na conan'tjahan, nts'aa jon na ngioo' n'onhan yo nquii jon, yo na quint'ahan 'nan na chuhan' ndo' mantyi yo na ntco'xen Tyo'ts'onhan tsojnaan' na conan'tjahan nnon jon. ⁹ Joo nn'an na tyi'nin'canyja n'onhan ja, nquii Espíritu Santo nts'aa jon na ngioo' n'onhan na conduihan nn'an jnan. ¹⁰ Mantyi nts'aa jon na ngioo' n'on

nn'an tsonnangue na quint'ahan 'nan na jndyoyu ng'e na jö ntcü'ë na m'aan Tyëhö', ndo' taxe'quijnty'iantyichenhan ja. ¹¹ Nts'aa jon na ngioo' n'on nn'an na mayuu' na ntco'xen Tyo'ts'onhan tsojnaan' na tonan'tjahan nnon jon ee na jndë tco'xen jon nquii yutyia na conintque quii' n'on nn'an tsonnangue.

¹² “Min jndyechen jñ'oon na nin'quitsinën ndëëho', majo' ndiquindëë ncüaa' n'on-ho'han' nanein. ¹³ Majo' nquii Espíritu na conduihin na mayuu', juu xjen na ncüjee' jon, ngotsi'manntyichen jon ndëëho' tsoñ'en jñ'oon na conduihan' na mayuu'. Tyi'x-e'quitsinin jon ntyja nchu vaa tsixuan nquii jon, xia'ntyti ntsinin jon ntyja 'naan' ncüii cüii jñ'oon na indyii jon na itsinin nquii Tyo'ts'on. Ndo' ntsi'man jon ndëëho' 'nan na ndëcya nndui. ¹⁴ Ntsit'maan' jon ja ee tsoñ'en jñ'oon na nin'quitsiquindy ja 'o' ncy'oon jon cüentahan', ndo' jñ'oon'ñeen ntsi'man jonhan' ndëëho'. ¹⁵ Tsoñ'en na tsixuanhan' cüentaa' nquii Tyëhö', macüentahan'. Ng'e jo' na tsjö na nquii Espíritu Santo ncy'oon jon cüenta jñ'oon na nin'quitsiquindyho' ndo' na ntsi'man jonhan' ndëëho'.

¹⁶ “Taviviochen vi nc'ön yoho' ndo' ndë jo' taje'quijnty'iantyichenho' ja. Ndo' ya ndëcya, chjovi' xjen, vi njnty'ia nnda'ho' ja, ng'e jö na m'aan Tyëhö'.

Juu na itsichjoo'han' n'onho' ntscüequenhan' na nc'onho' na neinho'

¹⁷ Jndë na sinin jon jñ'oonmin', vendye já na tqueen' jon na quitsay'ón jñ'oon yohin, jndü ndëë ntyjé:

—¿Nin 'nan nin'quitsiquindy jñ'oonva' na itso jon ndëë: Taviviochen vi nc'ön yoho', ndo' ya ndë taje'quijnty'iantyichenho' ja? Ndo' ya jndëcya, chjovi' xjen vi njnty'ia nnda'ho' ja? Ndo' mantyi na itso jon: Ng'e na ncjö na m'aan Tyëhö'. ¹⁸ Jndüentyëchén: “¿Nin nin'quitsi'man jñ'oonva' na itso jon na chjovi' xjen? Ndicüaa' nn'ön ntyja 'naan'han'.”

¹⁹ Ndo' Jesús, taa' ts'on jon na nin'quita'x'ëntyëchén jñ'oon'ñeen nnon jon. Jo' tso jon:

—¿Aa cota'xee'ho' ndëë ntyjeho' ntyja 'naan' jñ'oonmin' na tsjö na taviviochen vi na nc'önntyë yoho', ndo' ndë jo' taxe'quijnty'iantyichen 'o' ja, ndo' ndëcya na chjovi' xjen, yajo' njnty'ia nnda'ho' ja? ²⁰ Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nque nn'an na m'an ntyja 'naan' tsonnangue nc'onhan na nein jndyihan na njnty'iahan 'nan na ngenön. Majo' juuhan' nnts'aahan' na nndyuee jndyihoh'. Majo' juu na itsichjoo'han' n'onho', ntscüaquenhan' na nc'onho' na neinho'. ²¹ Ncüii tsanscu, iquiihan'hin xjen na mandyo ntsingui jon, ng'e jndë tentyja xjen. Majo' vi na jndë tui yujnt'a, cotsuu' tycya ts'on jon na tquihan'hin ee m'aan jon na neiin' jon na jndë tui jnda jon. ²² Mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naanho'. Nein m'anho' na chjoo' n'onho' na matsjö na ncjö, majo' ninnycyaahan' na neinho' ya na njnty'ia nnda'ho' ja. Ndo' juu xjen'ñeen juu na neinho', ta'nan ts'an na nndëë ntyjeehan'.

²³ “Juu xee'ñeen taxe'canhan' na nta'xee'ntyichenho' jñ'oon nnön. Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tsoñ'en na ngitanho' nnon Tyëhö' yo xuë ng'e na vantyja n'onho' ja, jo' na ninnycya jon na ncy'onho' cüentahan'. ²⁴ Ata xjen nein ta'nan tcanhan' na ninjnt'ueho' xuë na ngitanho' jñ'oon nnon tyëhö'. Nein cüijnt'ueho' xuë na ngitanho' nnon jon cha' ncy'onho' cüenta 'nan na cotanho'. Ng'e na nnda', nts'aahan' na nein jndyihoh'.

Juu na tsixuan tsonnangue, jndë tantjöhhan'

²⁵ “Joo jñ'oonmin' na jndë sinën ndëëho', tyi'quitsinën nc'ihan'. Majo' mangüentyja xjen na taje'quitsinën na nnda', ee ntsinën jñ'oon jndyoyu ndëëho' ntyja 'naan' nquii Tyëhö'. ²⁶ Ndo' vi na jndë m'an nnt'a na m'aan Tyëhö' yajo' ngitanho' jñ'oon nnon jon yo xuë cha' ntyja 'naanhan' ndit'maan' ja. Yajo' min tyi'xe'canhan' na ja ntc'an nnon jon. ²⁷ Ee nquiintyi jon venchjii jon 'o' ng'e vengioho' ja, ndo' jndë vantyja n'onho' na jnan na m'aan jon. ²⁸ Ja jnan na m'aan jon, tyjë tsonnangueva, ndo' nein ma'ndyihan' na ncjö ntcü'ë na m'aan jon.

²⁹ Yajo' já nn'an na tqueen' jon na quinan'jón yohin, jndüé nnon jon:

—Nein tavimatsinin' jñ'oon na tyi'quitso nquii'han', matsinin' jndyoyu'. ³⁰Ndo' nanein covaa' n'ón na tsoñ'en ntyji', min tyi'canhan' na nta'x'ënty'é jñ'oon nnon'. Ng'e jo' vantyja n'ón na mayuu' jnan' na m'aan nquii Tyo'ts'on.

³¹Yajo' t'a Jesús jndyué:

—Nein its'aahan' ngioho' na vantyja n'onho' ja. ³²Majo' ngüentyja xjen, ndo' nein jndé ventyjahan' na ntycyaho' na m'anho' yo ja. Ncüii cüiho' nc'oho' v'aaho', n'ndyeho' ja na ninncö. Majo' tanin, ee chito ninncö m'an, nquii Tyëhö' m'aan jon yo ja. ³³Jndé sinën jñ'oonmin' ndëëho' cha' ntyja njan, juu na tajñuaan' ts'on m'an ja, nnan'xuanho'han'. Ninnquii'chen ngenonho' navi' na m'anho' tsonnangue, majo' tyi'ndyueho' ee ja jndé tantjón juu yutyia na ico'xen juu nn'an tsonnangue.

17

Nn'an na tqeen' Jesús, ican jon na quitejndei Tyo'ts'onhan

¹Vi na jndé sinin Jesús jñ'oonmin' ndé, jndondé jon quiñoon'ndue. Itso jon:

—Tye', jndé tentyja xjen na ndui tsoñ'en 'nan na tijnda' ntyja njan. Nanein quitsit'man' ja na condui ja jnda', cha' mantyi ja na condui jnda' ndit'maan' 'u' ntyja njan. ²Ee ninncö jndé tqeen' na conintque ja ndëë tsoñ'en nn'an cha' ncüii cüii ts'an na mancyaa' nt'ö mndëë ninnyca na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. ³Ee ndö vaa na ntsixuan ts'an na tyi'jon quintycüii na vando' ñuaan' juu, na cüaa' ts'on tsan'ñeen na ninncu' condui 'u' Tyo'ts'on na mayuu', ndo' ja condui Cristo na jñon' ja quii' nt'an nn'an tsonnangue.

⁴“Xjen na t'a juu ts'ian 'nan', matsit'maan' 'u' tondëë nn'an tsonnangue. Ndo' jndé siquindëë juu ts'ian na t'ion' ja na cü'iö cüentahan. ⁵Ndo' nanein Tye', quitsit'man' ja cha'xjen na covit'maan' 'u' naijon na m'an', na ninncüixjen matsixuan ja yo 'u' vitjachen na nguua tsonnangue.

⁶“Joo nn'an na tyincyaa' nt'ö, ja jndé si'man ndëëhin ntyja 'nan'. Tom'anhan cüenta' ndo' tyincyaa'han na conduihan cüenta ja. Conan'vehan jñ'oon naya 'nan' ndo' cota'nguee'hiinhan'. ⁷Ndo' nanein, covaa' n'onhan na tsoñ'en na tyincyaa' na mats'a, ninncu' tyincyaa' na matsixuanhan'. ⁸Joo jñ'oon na tsu' nnön, jndé tyincyahan' ndëëhan, ndo' jndé ty'onhan cüentahan'. Covaa' n'onhan na mayuu' na jnan na m'an', ndo' vantyja n'onhan na 'u' t'ua' ts'ian nnön na jndyö quii' nt'an nn'an.

⁹“Ntyja 'naan joochan mac'an vi naya'ñeen nnon', chito ntyja 'naan nn'an tsonnangue. Quitejndei' joo nanmin' na jndé tyincyaa'han nt'ö ee conan'xuanhan cüenta'. ¹⁰Tsoñ'en joochan na nan'xuanhan cüenta, mantyi conan'xuanhan cüenta'. Ndo' joochan na nan'xuanhan cüenta', mantyi conan'xuanhan cüenta. Ndo' vandit'maan' ja ntyja 'naanhan.

¹¹“Nein taxe'c'önntyëchën quii' nt'an nn'an tsonnangue, ee jö ntcü'ë na m'an', majo' joo nanmin' contjohin. 'U' Tye' na ñuan nquii' condui 'u', joo nanmin' na jndé tyincyaa'han nt'ö, mac'an vi naya'ñeen nnon' ntyja 'naanhan na quen' cüentahan yo juu najndei na matsixuan' cha' nts'aahan' ninncüii nnan'xuanhan cha'xjen ninncüii condui jaa. ¹²Nque nn'an na jndé tyincyaa' nt'ö, xjen na tom'an quii' nt'anhan, toquën cüentahan yo juu najndei na matsixuan'. Ndo' xia'ntyti nquii tsan na itsixuan na ngitsu, tsuhin, tanin ncüiichen joochan na tsu. Nnda' tui cha' juu jñ'on' na jndui, quitsiquindëhan'.

¹³“Majo' nein mavaa xjen na ncjö ntcü'ë na m'an'. Ndo' matsinën jñ'oonmin viochen xjen na ninvaa m'an tsonnangue cha' juu na condui na nën, ntsiquindëhan' juuhan' quii' n'on nanmin'. ¹⁴Jndé tyincyaa' jñ'oon naya 'nan' ndëëhan, majo' nn'an tsonnangue tyi'cuee' n'onhin nan'ñeen. Nnda' vaa ng'e tyi'quinan'xuanhan ntyja 'naan'han'. ¹⁵Chito mac'an nnon' na cüji' joochan qui'nt'an nn'an tsonnangue, majo' quitsiquindyaa' joochan nin 'nan na nin'quits'aa juu yutyia yohan. ¹⁶Juu na tsixuan tsonnangue, tavicotsam'anhin tyquii'han' cha'xjen min ncö tyi'jö m'an ntyja 'naan'han'. ¹⁷Juu jñ'on' conduihan' na mayuu'. Mac'an nnon' na quitsiji'ua'han yo maninjuuntyi jñ'oon'ñeen. Juu jñ'oon naya 'nan' conduihan' na mayuu'han'. ¹⁸Ndo' cha'xjen na jñon' nnön na jndyö tsonnangue, mantyi ma'ua ja ts'ian ndëëhan na coquitji' jndyoyuhan ntyja 'nan' ndëë nn'an tsonnangue. ¹⁹Maquën

ncö na ji'ua condui ja ntyja 'naanhan cha' ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu', ntquenhan'hin na ji'ua conduihan.

²⁰ “Ndo' chito xia'ntyi ntyja 'naan nanmin' na mac'an vi naya nnon'. Mantyi mac'an na quitejndei' nque nn'an na xejnda ngantyja n'onhan ja yo jñ'oon na ntji' jndyoyu nanmin', ²¹ Cha na ninncüii nan'xuanhan, cha'xjen 'u' Tye' ninncüii condui 'u' yo ja, ndo' ja ninncüii condui ja yo 'u', ee na nndui na nnda', mantyi joochan nndëë nnan'xuanhan na ninncüii conduihan yo jaa. Ndo' vi na jndë na condui na nnda', yajo' joo nn'an tsonnangue ngantyja n'onhan na ncu' jñon' ja nquii' nt'an nn'an tsonnangue. ²² Ntyja na tyincyaa' na tsiquinjonhan' ja, mantyi jndë tyincyaa' na nan'xuanhan juuhan' cha' na ninncüii nnan'xuanhan cha'xjen jaa ninncüii condui jaa. ²³ Ja m'an yohan, ndo' 'u' m'an' yo ja. Mannda' vaa nts'aahan' na ninncüii conduihan. Ndo' na nnda', ncüaa' n'on nn'an na ncu' jñon' ja ndo' na venchji' joochan cha'xjen na ventyji' ja.

²⁴ “U' Tye', nque nn'an na mancyaa' nt'ö, nt'ue ts'ön na ninncyaa' na nc'onhan najon na m'an, cha' nndëë nty'ia ndëëhan juu na itsiquinjonhan' ja. Nge' vitjachen na tqen' tsonnangue, 'u' vi'ntyji' ja. ²⁵ U' Tye' na jndyoyu condui 'u', nn'an tsonnangue tyi'ndicüaa' n'onhan ntyja 'nan', majo' ja mavajn'an 'u' ndo' nanmin' na cotsay'onhan yo jñ'oon na mancyaa', covaa' n'onhan na ncu' jñon' ja quii' nt'anhan. ²⁶ Jndë si'man ntyja 'nan' ndëëhan, ndo' ntsi'manntyëchën ndëëhan cha' juu na venchji' ja, mantyi nc'oonhan' quii' n'onhan. Ntyja 'naan' juuhan' mantyi ja nc'ön quii' n'onhan.”

18

Coy'on sondaro Jesús navi'

(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50; Lc 22:47-53)

¹ Vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin' nnon Tyo'ts'on, mana jndui' jon najon na tom'aan jon yo já nn'an na t'man jon na quitsay'ón jñ'oon yohin. Tet'ió tsjo' Cedrón. Squé ncüii joo najon min ntjon, jo' santýjá na tēquee' jon jo'. ² Ndo' mantyi juu ntyjé Judas, tsan na tyincyaa' cüenta jon, ntyjii juu yuujon vaa ntjon'ñeen ee jndye jnda totsá jo' yo Jesús. ³ Juu Judas'ñeen, ty'oon juu cüenta ncüii tmaan' sondaro yo vendye nannt'ei' 'naan ntyee na conintque, ndo' yo nn'an tmaan' fariseos. Tachu juu nan'ñeen jo'. Tyechohan lámpara na covixuee chon yo chon ntca quindu yo nt'ö ts'ian tyia'. ⁴ Ndo' Jesús, ntyjii jnda' jon tsoñ'en na mavaa xjen na ngenon jon, mang'le jo' jndui' jon, taquijtjonhin nan'ñeen. Taxee' jon ndëëhan, tso jon:

—¿Nin ts'an cojnt'ueho'?

⁵ T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Já cojnt'ué Jesús, tsan na jnan Nazaret.

Tso jon:

—Maja ndö.

Ndo' mantyi juu ntyjé Judas na tyincyaa' juu cüentahin, ñ'enhin yo nan'ñeen. ⁶ Ndo' juu xjen na tso Jesús: “Maja ndö”, quintyjachén sanon tonquen'han, tycyaahan tyuaa.

⁷ Ndo' taxee' nnda' Jesús ndëëhan:

—¿Nin nquii' ts'an cojnt'ueho'?

T'a nnda'han 'ndyo jon:

—Juu Jesús tsan na jnan Nazaret.

⁸ T'a nnda' Jesús jndyuehan:

—Jndë tsjö na maja ndö. Yajo' xe na aa ja cojnt'ueho', qui'ndyeho' na chi nc'o nanmin.

⁹ Nnda' tui cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon'ñeen na tso jon xjen na sinin jon nnon tye jon. Ee tso jon: “Tacotsiquitsu min'ncüii joo nn'an na tyincyaa' nt'ö.” ¹⁰ Juu xjen na nnda' t'a Jesús, juu Simón Pedro, tji' jon xjo na y'oon jon. Ndo' juu tsan na jndyoyu Malco, tyjee jon tsö'nqui tsan'ñeen ntyjaya. Juu Malco'ñeen ityentjon juu nnon nquii' tyee na conintque ndëë nn'an judíos. ¹¹ Ndo' na nnda' s'aa Pedro, tso Jesús nnon jon:

—Quityion' ntcüe' juu xjo' quii' tjanvaa'han'. ¿Aa matsitiu' na tyi'quichuhan' na ngenön navi' t'man na sijnda' Tyëhó' na quitjón?

Tyey'onhan Jesús na m'aan tyee na conintque

(Mt 26:57-58; Mr 14:53-54; Lc 22:54)

¹²Ndo' nque sondaro'ñeen yo capitán na conintque ndëëhan yo nin'nannt'ei 'naan ntyee na conintque ndëë nn'an judíos, t'uehan Jesús, jnan'tyengan jon. ¹³Ndo' tyey'on jndyeehan jon na m'aan nquii Anás, xeen' juu tyee na jndyu Caifás na juu chu'ñeen conintquehin ndëë tsoñ'en ntyee. ¹⁴Manquintyi Caifás'ñeen siqui'maan' jon nn'an judíos na yantyichen na cue' ncüii ts'an cüenta tsoñ'en ntyejehan.

Icüji Pedro ntyja 'naan' Jesús

(Mt 26:69-70; Mr 14:66-68; Lc 22:55-57)

¹⁵Ve já, nquii Simón Pedro yo ja Juan, santýjá na tonquen' nan'ñeen. Juu tyee na conintque vajnaan' jon ja. Mang'e jo' tyjéc'ë toch'en vaa' jon xjen na tyey'onhan Jesús jo'. ¹⁶Majo' juu Pedro tacüentyjee' jon 'ndyo teon. Ndo' ng'e juu tyee na conintque, vajnaan' ya jon ja, jo' jnt'ui ch'en, sinëh yo tsanscu na iquen cüenta 'ndyo teon'ñeen. Ndo' tyincyaa juu jñ'oon na taquee' Pedro ch'een' juu v'aa'ñeen. ¹⁷Yajo' juu tsanscu na iquen cüenta 'ndyo teon'ñeen, itso juu nnon Pedro:

—¿Aa chito 'u' ncüii joo nn'an na tqueen' tsanva' na quitsay'on jñ'oon yohin?

T'a Pedro, itso jon nnon juu:

—Min'chjo chito aa ja.

¹⁸Ndo' joo nn'an na cotyentjon jo', yo vendye nannt'ei 'naan nn'an judíos na cotye'n-jonhan vats'on t'man, jndë jnan'cü'ahan ñon. Minntyjee' nan'ñeen na cot'onhan chon ee tein jndyi. Ndo' mantyi nquii Pedro, majo' minntyjee' jon quii' nt'anhan na toon' jon chon.

Vajndo tyee na conintque Jesús

(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64; Lc 22:66-71)

¹⁹Juu tyee'ñeen na conintque ndëë ntyee, ta' jon na taxee' jon nnon Jesús nin já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ón jñ'oon yohin, ndo' mantyi ntyja 'naan' juu jñ'oon na toninncyaa jon. ²⁰Ndo' t'a Jesús 'ndyo jon:

—Tacsinën ndëë nn'an na ve' vanty'iuu'. Totsi'man ndëë ntyjéëhë nn'an judíos quii' nt'aan'on 'naanhan yo vats'on t'man najon na covatjonhan. Tyi'cotsinën jñ'oon na ve' cüannty ts'an na ndyii. ²¹Ng'e na nnda', ¿ndu na mavaxee' nnön? Nque nn'an na jndë jndye jñ'oon na toninncyaa, ndëë joohan cuaxe' nchu vaa jñ'oon na totsjo'. Nan'ñeen ngio jnda'han jñ'oon na totsi'man.

²²Ndo' vi na jndë tso Jesús jñ'oonva', ncüii tsanjnt'ei na conintque na ityentjon juu ndëë ntyee na m'an vats'on t'man, tyincyaa juu ncüii nda'chcya 'ndyo jon. Tso juu nnon jon:

—¿Aa nnda' vaa ncüi'a' 'ndyo nquii jon na conintque ndëë ntyee cüenta jaa?

²³T'a Jesús, itso jon:

—Juu jñ'oon na tsjö, xe na aa tyiahan', cüji' jndyoyu' ntyja 'naan'han'. Majo' xe matsinën cha'xjen na chuhan', yajo' ¿Ndu macüja' ja?

²⁴Ndë jo' ninvaa tyen Jesús, scüanon Anás'ñeenhin nt'ö Caifás, tyee na conintque ndëë nn'an judíos.

Icüji nnda' Pedro ntyja 'naan' Jesús

(Mt 26:71-75; Mr 14:69-72; Lc 22:58-62)

²⁵Ndo' viochen xjen na minntyjee' Pedro na itoon' jon chon, nn'an na m'an jo', taxee'han nnon jon:

—¿Aa chito ma'u' ncüii nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yo Jesús?

Majo' tjihin, itso jon:

—Min'chjo chito aa ja.

²⁶Ndo' jo' m'aan ncüii ts'an na ityentjon juu nnon nquii tyee na conintque. Mann'an chuu'hin yo juu tsan na tyjee Pedro tsö'nqui. Itso tsan'ñeen nnon Pedro:

—¿Aa chí ma'u' na jnty'ia na m'an' yo Jesús quityquii' juu ntjon'ñeen?

²⁷Majo' tji nnda' Pedro, ndo' ninñoon' sixuaa quil'ö.

Tyincya nn'an judíos Jesús nt'ö Pilato

(Mt 27:1-2, 11-14; Mr 15:1-5; Lc 23:1-5)

²⁸Yajo' nn'an judíos'ñeen jndui'han vaa' Caifás, tyey'onhan Jesús, squehan vats'ian nai-jon m'aan gobernado yo sondaro 'naan' jon. Xjen'ñeen ninvaa vitsjoonhan'. Majo' ta'nán tyequ'e'han jo', ee xe na aa ntsaque'han, juu na tyi'ji'ua na nan'xuan nan'ñeen, ncü'ahan' joo'han ndo' tsojnaan' jo', taje'ncaahan' na nnan'jonhan na ntcüa'han quitsman chjo yo ntyjehan nn'an judíos. ²⁹Ng'e na nnda', nquii Pilato jndui' jon quii' v'aa'ñeen, tatsinin jon ndëéhan. Taxee' jon:

—¿Nin jnaan' tsanva' na ndyoquitquenho' nnön?

³⁰T'ahan, jnduehan nnon jon:

—Xe'quindyoy'önhin na m'an' xe na aa ts'an ya ts'anhin.

³¹Yajo' tso Pilato ndëé joo judíos'ñeen:

—Quitsay'on nqueho' juu. Quitoxenho' jnaan' juu yo ntyja 'naan' juu ntji na conan'y'on-ho' na ico'xenhan'.

Majo' t'a nan'ñeen 'ndyo jon:

—Ta'nán najnde nan'xuán na nnan'cué' ts'an.

³²Nnda' tui cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon na sinin Jesús na si'man jon nin ncüii nnon na ngue' jon. ³³Ndo' ya na jndyii Pilato na nnda', tēquee' nnda' jon quii vats'ian 'naan' jon. Ndo' taxee' jon nnon Jesús:

—'U' je', ¿Aa 'u' nquii tsan na taquintya t'man conduihin na ntco'xen' nty'iu' nn'an judíos?

³⁴T'a Jesús:

—Juu jñ'oon na mavaxe', ¿Aa matsu'han' ng'e na mavaa' nquii tson'? Ndo' ¿Aa m'aan nin juu na tso nnon' na jo' condui ja?

³⁵T'a Pilato 'ndyo Jesús:

—Ja aa ve' ts'an judío condui ja ntyji'. Nque nn'an ndyuaa na m'anho' yo joo nn'an na conintque ndëé ntyee cüentaho', joo'han tyincyahan cüenta 'u' nt'ö. ¿Nin nquii 'nan sa'?

³⁶T'a Jesús:

—Juu na condui ja na maco'xën, tyi'c'oonhan' ntyja 'naan' tsonnangue. Xe na aa ntyja 'naan' tsonnangueva maco'xën, yajo' joo nn'an na cotsay'on jñ'oon yo ja, nt'ahan tyia' cha' na tyi'ninncyaa ts'an cüenta ja nduee ntyjé nn'an judíos, majo' juu na condui ja na maco'xën, tyi'tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnangue.

³⁷Ndo' tso Pilato nnon Jesús:

—¿Aa ncu' condui ts'an na taquintya t'man na maco'xen' nn'an?

T'a Jesús 'ndyo jon:

—Mancüiixjen majo' condui ja. Ng'e jo' tui ja na jndyö tsonnangue cha' ncüiji' jndyoyu ntyja 'naan' juu jñ'oon na conduihan' mayuu'. Ncüii cüii ts'an na itsijonhin yo jñ'oon'ñeen, indyii tsan'ñeen jñ'oon na mancya.

³⁸Ndo' t'a Pilato, tso jon nnon Jesús:

—Juu na matsu' na conduihan' jñ'oon na mayuu', je'cüaa' ts'on ts'an nin 'nan nin'quit-siquindyihan'.

Ndo' vi na jndé tso Pilato na nnda', jndui' nnda' jon tondëé nn'an judíos'ñeen. Itso jon ndëéhan:

—Ta'nán jnaan' tsanva'.

Tijnda'tyen na cue' Jesús

(Mt 27:15-31; Mr 15:6-20; Lc 23:13-25)

³⁹Majo' 'o' nn'an judíos, nguee na cotquiiho' quitsman chjo, vaa costumbre quii' nt'an-ho' na quitsiquindya ja ncüii ts'an na m'aan navi' na ninncyahin ndueeho'. Yajo' juu tsan na taquintya t'man conduihin na co'xen juuho', ¿Aa nt'ue n'onho' na quitsiquindyahin?

⁴⁰Ndo' joo nan'ñeen, jnan'xuaahan, jnduehan:

—Chito tsanva' ntsiquindya'. Quitsiquindya' Barrabás.

Nnda' vaa jñ'oon na tan nan'ñeen. Ndo' juu Barrabás'ñeen, tsanch'ueehin.

19

¹Yajo' t'ua Pilato ts'ian na quitja' sondaro Jesús. ²Ndo' nque sondaro'ñeen je', jnan'ya-han tseineon, jndë jo' tyionhinhan' xquen Jesús, ndo' jnan'cüehan ncüii ndiaatcohin colo venton, cha' vaa ndiaa cocüe nn'an na tëquintya na coto'xen. ³Ndë jo' jnan'ndyoo'han mnon jon. Ve' toncohan, jnduehan:

—'U' na co'xen' joo nn'an judíos, vaa t'man condui 'u'.

Ndo' totuein'han nda' 'ndyo jon.

⁴Yajo' jndui' nnda' Pilato tondëë nn'an judíos'ñeen. Itso jon:

—Quijnty'iaho', macüji'hin ch'en tondëëho' cha' cüaa' ya n'onho' na min'ncüii jnan na tatijnda' ntyja 'naan' juu.

⁵Xjen'ñeen jndui' Jesús tondëëhan na ñjon juu tseineon'ñeen xquen jon, ndo' cüe jon ndiaatco colo venton. Tso Pilato ndëëhan:

—Quijnty'iaho', ndö juu.

⁶Ndo' joo ntyee na conintque yo nannt'ei 'naanhan, xjen na jnty'iahin Jesús, tye' jnan'xuaahan:

—Quit'ion'hin tsonjn'aaan, quit'ion'hin tsonjn'aaan.

T'a Pilato jndyuehan:

—Nqueho' cy'onho' cüentahin ndo' quit'ionho'hin tsonjn'aaan ee ja chen chen jndë tajndöhin ndo' min'ncüii jnan tyi'tsixon juu.

⁷Majo' joo nn'an judíos'ñeen, t'a nnda'han, jnduehan:

—Min ntji na conan'y'ón na ico'xenhan', ndo' ntyja 'naan'han' tsixon juu na cue' juu ee its'aa nquii juu na conduihin jnda Tyo'ts'on.

⁸Ndo' juu Pilato, vi na jndë jndyii jon jñ'oonva', sity'uehan'hin. ⁹Taquee' nnda' jon vats'ian 'naan' jon. Jo' taxee' nnda' jon nnon Jesús:

—'U' ¿Yuu jon jnan'?

Majo' min'ncüii jñ'oon tyi'cü'a Jesús.

¹⁰Ndo' tso Pilato nnon jon:

—¿Ndu na tyi'cü'a' 'ndyö? Ja vaa najndö na ntsiquindyä 'u', ndo' na aa nt'iön 'u' tsonjn'aaan.

¹¹Ndo' jo' t'a Jesús:

—Xe chito nquii Tyo'ts'on tyincyaa na vaa najndu', min'ncüii nnon 'nan je'quindëë ntsa' yo ja. Ng'e'jo' juu tsan na tyincyaa ja nt'ö', t'manntyichen jnan tsixon juu, chichen jnan na tsixuan'ncu'.

¹²Ndo' vi na jndë jndyii Pilato jñ'oonva', sichon jon na nin'quitsiquindyä jon Jesús. Majo' nque nn'an na conintque ndëë nn'an judíos jnan'xuaahan, jnduehan:

—Xe na aa ntsiquindyä' tsanva', tyi'ya jñ'oon 'u' yo César, nquii tsanm'aants'ian t'man. Ee min'cya ro ts'an na nin'c'oon juu ts'ian na taquintya t'man, vja tsan'ñeen nacjoo' nquii César.

¹³Ndo' juu Pilato je', vi na jndë jndyii jon jñ'oonmin', tji' jon Jesús tondëëhan. Jo' tëcjo jon silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon ncüii joo na jndyü Nata Ntjö' yuu naijon na ico'xen jon jñ'oon. Majo' yo jñ'oon na conan'nein nn'an judíos jndyü nata'ñeen Gabata. ¹⁴Juu xuee na tui nan'va', majuu xuee na jaa nn'an judíos conan'jnt'a na ntquë quitsman chjo. 'Nan' vaa tuihan' cha' na yajmin'. Yajo' tso Pilato ndëë nn'an judíos'ñeen:

—Quijnty'iaho', ndö juu ts'an na taquintya t'man conduihin na co'xen juuho'.

¹⁵Majo' nan'ñeen jnan'xuaahan:

—Quitscue'hin. Quitscue'hin. Quit'ion'hin tsonjn'aaan.

Tso Pilato ndëëhan:

—Nquii ts'an na taquintya t'man conduihin na ico'xen juuho', tyi'quichuhan' na quit'iönhin tsonjn'aaan.

Joo ntyee na conintque'ñeen, t'ahan, jnduehan:

—Aa já ta'nan ncüiiichen ts'an na conint'man tondë na co'xen jon já, xia'ntyü nquii César.

¹⁶Ndo' vi mats'iañ'en tyincyaa Pilato Jesús nduee nan'ñeen na nt'ionhan jon tsonjn'aaan. Ndo' ty'on nan'ñeen cüentahin, tyey'onhan jon.

T'ion sondaro Jesús tsonjn'aan

(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32; Lc 23:26-43)

¹⁷Ndo' juu tsonjn'aan na jñon sondaro Jesús, tay'oon jonhan' ncüii tyo' na jndyu Tsi' Xqents'oo. Majo' yo jñ'oon na conan'nein nn'an judíos jndyuhan' Gólgota. ¹⁸Jo' t'ion sondaro'ñeen jon tsonjn'aan. Ndo' mantyi jo' ncüiichen ve nn'an, t'ionhan nan'ñeen nonjn'aan, ncüii cüii tsan'ñeen na vi ntyjaa' jon, ndo' jon xoncüe ya. ¹⁹Ndo' juu Pilato t'ua jon ts'ian na jndui jñ'oon na t'ionhan xquen juu tsonjn'aan'ñeen. Itso jñ'oon'ñeen: "Ndö Jesús tsan na jnan Nazaret. Juu jon ts'an na taquintya t'man conduihin na ico'xen jon nn'an judíos." ²⁰Ndo' jndye nn'an judíos jnan'jn'aanhan juu jñ'oon'ñeen ee yuu najon t'ion sondaro'ñeen Jesús tsonjn'aan, ndyo 'ndyo tsoonhan'. Juu jñ'oon'ñeen jnduihan' yo jñ'oon hebreo na conan'nein nn'an judíos, mantyi yo jñ'oon latyen na conan'nein nn'an romanos ndo' yo nin'jñ'oon griego na conan'nein nn'an griegos. ²¹Majo' ntyee na conintque cüenta nn'an judíos, tanhan vi naya'ñeen nnon Pilato. Jnduehan:

—Nnda' ta, juu tsanva', tyi'ncüiji' na condui t'manhin na ico'xen juu já nn'an judíos. Xia'nty' cüji': Itso tsanva': "Ja condui t'man na macoxën nn'an judíos."

²²Majo' t'a Pilato jndyuehan, itso jon:

—Jñ'oon na jndë jndui, taje'quitscüejndyöhan'.

²³Ndo' vi na jndë t'ion sondaro'ñeen Jesús tsonjn'aan, yajo' ninnquehan ty'onhan cüenta ncüii cüii ndiaa' jon. Mantyi ty'onhan cüenta juu ndiaatco 'naan' jon na tayuu ñjon'han'. ²⁴Ndo' jnduehan ndëë ntyjehan:

—Tyi'han'tiuutöhan', cüa, nc'ö x'iaa' cha' njnty'ia nin ncüii jaa na ndijnoon'han'.

Nnda' vaa jnt'ahan cha' quistsquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio nnon tson Salmos na itsohan': "T'onhan ncüii cüii ndiaa ndëë ntyjehan, ndo' ty'ehan x'iaa' na tantjonhan juu ndiaatco njan." Ndo' jnt'a sondaro'ñeen cha'xjen itsiquindy' jñ'oonva'.

²⁵Ndo' ngiaa' juu tsonjn'aan na ñoon Jesús, jo' minntyjee' ndyee jon yo tyje ndyee jon, juu María scuu' Cleofas, yo nin'ncüiichen María na jnan tsoon Magadán. ²⁶Ndo' mantyi ja na jen venchjii Jesús na tqueen' jon na quistsijön yo jñ'oon na toninnycyaa jon, ventyjë' ja jo'. Vi na jndë jndyiaa' jon na ventyjee' ndyee jon nc'ia, tso jon nnon juu:

—U' 'ndyo', tsanvahn conduihin jnda'.

²⁷Jndë jo' tso Jesús nnön:

—Juu ndyöhö' na m'aan ndö, cyon' cüentahin cha'vijon na conduihin 'ndyo' ncu'.

Ndo' majuu xjen'ñeen ty'ön cüenta ndyee jon, tyjë'önhin v'a. Totixë'hin cha'vijon na conduihin ndyö ncö.

Ntyja na tue' Jesús

(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41; Lc 23:44-49)

²⁸Ndo' vi na jndë tui na nnda', ntyjii Jesús na tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na jndë tondui ntyja 'naan' jon, jndë siquindëhan' joohan'. Yajo' itso jon:

—Nin'c'ua ndaa.

²⁹Ndo' jo' ijon va ncüii xuaa na ñjon vinon tē. Yajo' joo sondaro'ñeen tuehan ncüii 'nan na nchja' quii' vinon'ñeen. Ndë jo' tyiohinhan' nnon ncüii ts'oon hisopo, ndë jo' t'ionhinhan' 'ndyo Jesús. ³⁰Ndo' vi na jndë tuee'han' 'ndyo jon, tso jon:

—Tsoñ'en ntyja njan, jndë siquindëñ'enhän' joohan'.

Ndë jo' srongio jon xquen jon, tue' jon.

Ntyja na iscjo sondaro tsi'ntsquee' Jesús

³¹Xee na ngita' nn'an judíos nguee pascua'ñeen xjen na t'ion sondaro'ñeen Jesús tsonjn'aan. Majo' joo nn'an na condui nantque ndëë nn'an judíos, tyi'quint'ue n'onhan na joo ndye nan'ñeen nñoonhan nonjn'aan juu xee na cota'jndyeehan, ee juu xuee'ñeen xee na conan'cuee'han quistsman chjo na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ng'e jo', tyequitathan nnon Pilato na c'ua jon ts'ian na quiton ndi'ng'e nan'ñeen cha' cje cüjehan, ndo' cha' cjechen na nnan'cyaaahan nan'ñeen nonjn'aan. ³²Ndo' sondaro'ñeen tyequithan ndi'ng'ee tsan navejndyee na ñoon juu tsonjn'aan na ventyjee' ngiaa' Jesús, ndo' majo'nty

jnt'ahan yo nciüichen tsan'ñeen. ³³Majo' xjen na squehan tsonjn'aan na ñoon nquii Jesús, jnty'iahan na jndë tue' jon. Ta'nhan tonhan ndi'ng'ee jon.

³⁴Majo' min na nnda', nciüi sondaro'ñeen tuii juu lantsa tsi'ntsquee' Jesús, jo' ninñoon' jndui' neon' yo ndaa. ³⁵Ja Juan jnty'ia nnön na tui na nnda, ndo' macüjii' jndyoyu ntyja 'naan' jo'. Ndo' covaa' n'onho' na matsinën jñ'oon na mayuu' cha' mantyi ndëë ngantyja n'onho' Tyo'ts'on. ³⁶Ee tui nan'min' cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon' jon na jndui tivio nnon tson Salmos na itsohan': "Min'ncüii tsii' jon tyi'xe'quiton nn'anhan'." ³⁷Ndo' mantyi vaa nciüichen jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Ve'to njnty'ia jndyi nn'an nquii jon na jnan'cjohan tsi'ntsquee'."

Tanty'iu Jesús

(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47; Lc 23:50-56)

³⁸Jndë na tui nanmin', juu José, tsan tsjoon Arimatea, tēcan jon vi naya'ñeen nnon Pilato na ninncyaa tsan'ñeen si'ts'o 'naan' Jesús nt'ö jon. Juu José'ñeen itsijonhin yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, majo' ve' nty'iu ng'e ncyaa' jon nque ntyje jon nn'an judíos. Ndo' vi na jndë tyincyaa Pilato jñ'oon, jo' tja José, tēcy'oon jon si'ts'o 'naan' Jesús. ³⁹Ndo' mantyi juu Nicodemo, tsan na tja na m'aa ta Jesús nciüi tijaan'ñeen na nin'quitsinin juu yo jon, xjen na tacy'oon José'ñeen si'ts'o 'naan' Jesús, tay'oon Nicodemo cha'na ntycu ncho'nqui kilos nchen' na tjon' mirra yo áloes na ntyeehinhan' si'ts'o 'naan' Jesús. ⁴⁰Yajo' ty'onhan cüenta tsojesús, tyeehan juu nchen' quichi'ñeen ndiaa na jndëhan' yo tsan lino. Ndë jo' jnan'cüetyjohan juu ndiaa'ñeen jon. Ee nnda' vaa costumbre 'naan nn'an judíos na coty'iuhan nt'oo. ⁴¹Naijon yuu na t'ion nn'an Jesús tsonjn'aan, vaa nciüi ntjon. Quityquii'han' vaa nciüi tsi'ts'ua xco na tats'an covanty'iu. ⁴²Ndo' ng'e na mavaa xjen na ngoque' nn'an judíos xuee saro', ya na cota'jndyeehan, juu tsi'ts'ua'ñeen, jo' tyequityi'han tsojesús ee juuhan' ndyo vaahan' naijon na t'ion nn'an jon tsonjn'aan.

20

Tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco Jesús

(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8; Lc 24:1-12)

¹Vanco juu xuee nuinco' xee na vejndyee soanan, juu María, tsan tsjoon Magadán, tyjee'non juu na vaa tsi'ts'ua'ñeen. Ndo' jndyiaa' jon na jndë tendyaa' juu tsj'ö na tē' jndyohan'. ²Yajo' jnannon tsan'ñeen, ja na jen ventyjii Jesús, tja jon naijon na m'an yo juu Simón Pedro. Itso jon ndë:

—Juu si'ts'o 'naan' ta Jesús, jndë tji' nn'anhan' quityquii' tsi'ts'ua, min tyi'quindió juu jon tquenhan jon.

³Xjen'ñeen jnt'uí, sá yo Pedro. Squé naijon vaa tsi'ts'ua'ñeen. ⁴Ndo' ninncüii sá, jnan'nón, majo' jndeintyi jnannón, chichen Pedro. Ng'e jo' ja tuë jndyëë naijon vaa juu tsi'ts'ua'ñeen. ⁵Jndondyi, jnty'ia juu ndiaa na jnan'cüetyjo nan'ñeen Jesús, minndyuaahan' quii' tsi'ts'ua'ñeen, majo' tyi'cjöc'ë. ⁶Majo' nquii Simón Pedro, vi na jndë tuee' jon na tanyja jon tox'ën, taquee'cya jon quityquii'chenhan'. Ndo' jndyiaa' jon joo ndiaa'ñeen na tovelyjohan' Jesús, minndyuaahan' jo'. ⁷Mantyi juu ndiaa na tē' xquen Jesús, ntjii jonhan' na tacüetyenhan' yo ndiaa na tovelyjohin, vequityen ndya'han', totye yahan'. ⁸Yajo' ja Juan na tuë jndyëë, ncö na matsijón yo ts'ian na t'ion Jesús já, tyjéc'ë tyquii' juu tsi'ts'ua'ñeen. Jnty'ia nnön na nnda' vaa, ndo' juu xjen'ñeen tēntyja ts'ón na vando' xco Jesús. ⁹Ee juu xjen'ñeen ninvaa tataa' n'ón juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsiquindyihan' na chuhan' na ninncyaa jon na ngüando' xco Jesús. ¹⁰Ndo' ve já jnt'uí na vaa tsi'ts'ua. Santcü'é v'aa.

Tityincyoo' Jesús nnon María tsan tsjoon Magadán

(Mr 16:9-11)

¹¹Majo' juu María'ñeen, minntyjee'chen jon ngiaa' tsi'ts'ua'ñeen, na it'ioo jon. Ndo' viochen xjen na it'ioo jon, jndondyi jon na jndyiaa' jon tyquii'han'. ¹²Jo' jndyiaa' jon ve ángeles, quichi' jndyi ndiaa cüehan. Nciüi tsan'ñeen vequityen jon tontyja na nint'oon

xquen Jesús ndo' cüiichenhin vequityen jon tontyja na nint'oon ng'ee Jesús. ¹³ Ndo' ta'xee'han nnon María'ñeen:

—U' tsanscu, ¿Ndu mat'io'?

Tso jon ndëehan:

—Tyey'on nn'an nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon ja, ndo' min tyi'quintji yuu jon tquenhanhin.

¹⁴ Ndo' vi na jndë tso jon na nnda', yajo' tequen jon, jndyiaa' jon na ventyjee' Jesús jo', majo' tyi'cüajnaan' jon na aa nquii Jesús tsan'ñeen. ¹⁵ Yajo' tso Jesús nnon jon:

—U' tsanscu, ¿Ndu na jen mat'io'/? ¿Nin ts'an mant'ue'/?

Sijoon' jon Jesús na juu tsan na ventyjee' ntjon'ñeen. Jo' tso jon:

—Nnda' ta, xe na aa 'u' teyon'hin, quitsu' nnön yuu jon tyi'hin, ndo' ncjöy'önhin.

¹⁶ Tso Jesús:

—María.

Ndo' vi na jndë jndyii jon na tji' Jesús xuee' jon, yajo' tequen jon. T'a jon yo jñ'oon na conan'nein nn'an judíos, tso jon:

—Rabóni. Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' ts'an na tsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëe ntyje.

¹⁷ Tso Jesús nnon jon:

—Tyi'nt'ui'tyen' ja, ee vitjachen na ncjöva na m'aan Tyëhö'. Majo' cja' ntcüe' na quitsuindyi' joo nn'an na cotsay'on jñ'oon yo ja. Quitsu' ndëehan na jöva na m'aan Tyëhö' na mantyi conduihin Tyeho'. Jö na m'aan Tyo'ts'on na matsit'man' ja ndo' na conan't'maan'ho'.

¹⁸ Ndo' juu María'ñeen, tsan tsjoon Magadán, tja jon, tatsiquindyi jon já nn'an na tqueen' ta Jesús na quitsay'ón jñ'oon yohin yo ts'ian na tots'aa jon. Tso María ndé jñ'oon na jndë sinin Jesús yohin ndo' na jndë jndyiaa' nnon juu nquii jon.

*Tityincyoo' Jesús ndé já nn'an na totsay'ón jñ'oon yohin
(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18; Lc 24:36-49)*

¹⁹ Majuu tman xuee nuinco'ñeen, já nn'an na tqueen' Jesús, tēncüi já. Tyen t'é jndyuent'aa ve' ng'e na ncyá jndyí nn'an judíos na conintque. Yajo' tyjee'non jon na m'án, ninjonto tacüentyjee' jon quii' nt'án, tyincyaa jon ts'on já, tso jon:

—Juu na condui Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'onhin, ncyaa jon na c'oonhan' yoho'.

²⁰ Ndo' vi na jndë tso jon na nnda' ndé, yajo' si'man jon nt'ö jon yo tsi'ntsquee' jon. Ndo' tyincyaaahan' na nén jndyí na jnty'ía nnt'áhin. ²¹ Jo' tso nnda' jon ndé:

—Juu na condui Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'onhin, c'oonhan' yoho'. Cha'xjen nquii jon na conduihin Tyëhë jndë t'ua jon ts'ian nnön na quitsi'man juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëehö', majo'ntyí ma'ua ja ts'ian ndëe 'o' na c'oncyaho'han' ndëe nn'an.

²² Ndo' vi na jndë tso jon na nnda', tju' jon jndye ndé. Tso jon:

—Cy'onho' cüenta nquii Espíritu Santo. ²³ Nque nn'an na contcüe' n'onhan jnanhan, vanaan na quindueho' ndëehan na jndë sit'man ts'on Tyo'ts'onhan. Majo' joo nn'an na tyi'contcüe' n'onhan yo jnanhan, mantyi vanaan na nndueho' ndëehan na tyi'cotsit'man ts'on jonhan.

Jndyiaa' Tomás na vando' xco Jesús

²⁴ Já nn'an na tqueen' Jesús na quinanjón yo ts'ian na tots'aa jon, ninnquii ntyjëhë Tomás tyi'c'oonhin xjen na jndyo jndyee Jesús ndé. Juu Tomás'ñeen conduéhin Tsanñ'ein.

²⁵ Ndo' vendye já jndué nnon jon:

—Jndë jnty'ía ndé nquii Jesús.

Majo' t'a jon, tso jon ndé:

—Xe na aa nty'ia nnön jn'aan najjon na iscjo co' nt'ö jon, ndo' na nndui nonnt'óhan', yo na nndui vintyjaa' nt'ö tsi'ntsquee' jon, yajo' yuu' je', ngantyya ts'ön na vando' xco jon.

²⁶ Ndo' jndë nen xuee na tui na nnda', tom'án nnt'a juu v'aa'ñeen. Xjen'ñeen m'aan Tomás. Ndo' jo' tyjee' nnda' Jesús quii' nt'án na tyen t'él jndyuent'aa. Tyincyaa jon ts'on já. Itso jon:

—Juu na condui Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'onhin, c'oonhan' yoho'.

²⁷Ndo' ninñoon' itso jon nnon Tomás:

—Quitui' nnonnt'ö' nt'ö. Ndo' mantyi quitui' nda'nt'ö' tsi'ntsc'ë. Majo' tyi'ntsa' na tyi'canyja tsoni, cúa, canyja tson' na vant'ö xcö.

²⁸Yajo' t'a Tomás 'ndyo jon:

—'U' ta, condui 'u' Tyo'ts'on na matsit'man' ndo' condui 'u' na quitye'ntjon' ja.

²⁹Ndo' tso Jesús nnon tsan'ñeen:

—'U' Tomás, xeng'e jndë jndyia' nnon' ja, jo' na mavantyja tson'. Ityio Tyo'ts'on jn'aan joo nn'an na vantyja n'on ja min na tacyjnty'ia ndëëhan ja.

Ts'iaan' na jndui tsonvahin

³⁰Já nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'ón yo ts'ian na tots'aa jon na tojnty'ia ndé na jndyechen nnon ts'ian na tots'aa jon na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najnde nquii ts'an, joohan' tajnduihan' nnon tsonvahin na macüji ja. ³¹Majo' macüji jñ'oonmin' cha' canyja n'onho' na nquii Jesús conduihin Cristo, ndo' jnda nquii Tyo'ts'on, ndo' cha' ntyja 'naan' jo' ncy'onho' cüenta na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuan 'naanho'.

21

Tityincyoo' Jesús ndëë ntyque' já

¹Jndé na tui nan'min, tityincyoo' nnda' Jesús ndé já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon. S'aa jon na nnda' viochen xjen na m'án ndaandue Tiberias. Ndö vaa na tui xjen na tityincyoo' jon ndé. ²Ninncüii tojnaan' m'aan Simón Pedro, Tomás, tsan na condué Tsanñ'ein, Natanael, tsan na jnan Caná ndyuaa Galilea, yo ve já ntsinda Zebedeo yo vechen ntyjëhë na tqueen' Jesús na quitsay'ón jñ'oon yohin.

³Tso Simón Pedro ndé:

—Jöcüji' quintcaa.

Jndué nnon jon:

—Ngitsá yo 'u'.

Yajo' sá, tuá v'aandaa. Majo' juu tijaan'ñeen, min'ncüii quitscaa tatj'. ⁴Vi na jndé vavixuee, yajo' nquii Jesús tyjee'non jon ndé. Ventyjee' jon 'ndyo juu ndaandue'ñeen, majo' tajnan'jón na aa juu jon. ⁵Ndo' taxee' jon ndé:

—'O' ntyjé, ¿Aa jndé tji'ho' chjo quintcaa ntqué?

T'á 'ndyo jon:

—Min'ncüii o' tacotjí'.

⁶Ndo' t'a jon, tso jon ndé:

—Quitjue' nnda'ho' tsqui' 'naanho' ngiaa' v'aandaa tontyja ya, yajo' ngua quintcaa tyquii'han'.

Ndo' tjué' nnt'áhan'. Ndo' jndé jo' ndiquindëë na ntj'i'han' ng'e na jndye jndyi quintcaa ñjonhan'. ⁷Ndo' tsjö nnon Pedro:

—Manquii ta Jesús tsanva'.

Xjen na jndyii jon na nnda', tcüe jon ndiaa camiseta, ng'e jndé tji' jonhan' na its'aa jon ts'ian. Ndé jo' tju'hin quii' ndaandue, tuee'cya jon tyuaa tcüii. ⁸Ndo' vendyechen já na conan'jón yo Jesús, jndyontyjá yo v'aandaa chjo cha' na venn'an ncho'nqui n'c'a, na tontyjá juu tsqui'ñeen na too'chenhan' na ñjon quintcaa, ndo' squé tyuaa tcüii. ⁹Ndo' vi na jndé squé jo', jnty'ia ñon cov'a, ndo' ntyjo quintcaa yo tyoo' cjo ñon'ñeen na coneinhan'. ¹⁰Ndo' tso Jesús ndé:

—Quindyoy'onho' cüantyi quintcaa na jndé tji'ho' quichen.

¹¹Yajo' tua nnda' Simón Pedro quii' v'aandaa chjo. Jndyoy'oon jon juu tsqui'ñeen 'ndyo ndaandue na too'chenhan' na ñjon quintcaa t'man. Ndo' tuee' ncüii ciento vantjo' venn'an ncho'nqui vantjo' ndye cho'ñeen. Majo' min na jndye jndyi quintcaa'ñeen, tyi'quit'ioo' tsqui'ñeen. ¹²Ndo' tso Jesús ndé:

—Ncyoho' na ntcüa'ho'.

Ndo' já na tqueen' jon na quitsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa jon, min'ncüii já tat'ón na t'man n'ón na ntax'é nnon jon nin ts'anhin, ee mangió yá na manquii ta Jesús jon. ¹³Yajo' sindyoo' jon nc'ía. Ty'oon jon tyoo' yo quintcaa, tyincyaa jonhan' ndé.

¹⁴Nqué na tqueen' jon na quitsay'ón jñ'oon yohin, ndö' vaa na jndé ndye jnda na tityincyoo'hin ndé vi na jndé na vando' xco jon.

Jñ'oon na sinin Jesús nnon Simón Pedro

¹⁵Ndo' vi na jndé tcü'á, yajo' nquii Jesús, taxee' jon nnon Simón Pedro. Tso jon:

—Nnda' Simón, jnda Juan, ¿Aa ventyji'ntyichen' ja, chichen nanmin'?

T'a jon, itso jon:

—Mayuu' ta, ntyji' na nën jndyi 'u'.

Juu jñ'oon na sintcüe' Jesús nnon tsan'ñeen, tyi'quitsinin nquii' jonhan'. Tso jon:

—Cüantye' quinman quijndé ntsjuën'.

¹⁶Jndé jo' taxee' nnda' jon nnon Pedro:

—'U' Simón, jnda Juan, ¿Aa mayuu' na ventyji' ja?

Jo' t'a nnda' Pedro:

—Mayuu' ta, ntyji' na njon jndyi 'u' ntyji.

Ncüiichen jon tso nnda' Jesús juu jñ'oon'ñeen:

—Cüantye' joo quinman ntsjuën'.

¹⁷Jndé ndye taxee' nnda' jon nnon Pedro, itso jon:

—'U' Simón, ¿Aa venchji' ja?

Jo' si'ndaa'han' ntyjii Pedro na jndé ndye jnda na vaxee' Jesús nnon jon:

—¿Aa venchji' ja?

Yajo' t'a jon, tso jon:

—Ta, tsoñ'en mavaa' tson'. Mantyyi' na njon jndyi 'u' ntyji.

Itso Jesús nnon jon:

—Cüantye' joo quinman ntsjuën'. ¹⁸Jñ'oon na mayuu' na matsiquindy ja 'u', xjen na tom'an' na xoncüe ts'an 'u', sijnda' na ntsa' minnichen na nt'ue tson', ndo' ta'nhan ts'an ntsitsan' 'u' yuu jon na nin'cja'. Majo' ya na ve' yo nc'ua na manoon', ntsindiu' nt'ö' ndo' ncüiichen ts'an ntsityen juu 'u' na ngay'oon juu 'u' yuu jon na tyi'nin'cja'.

¹⁹Ndö' vaa jñ'oon na tso Jesús na si'man jon nin ncüii nnon na ngue' Pedro na ndit'maan' Tyo'tson ntyja 'naan' juu. Jndé na sinin jon jñ'oonmin', itso jon:

—'U' quitsijon 'u' yo ja.

Jñ'oon na sinin Jesús ntyja 'naan' juu Juan.

²⁰Ndo' tequen Pedro, jndyiaa' jon na jöntyja tonquen'han. Tañjoon' ts'on jon na ventyjii Jesús ja ndo' na maja nintaquityën ngiaa' Jesús xjen na tcü'á juu tijaan'ñeen yohin, ndo' xjen'ñeen tax'é nnon jon: “Ta, ¿Nin ts'an na ninncyaa cüenta 'u'?” ²¹Ndo' vi na jndé jndyiaa' Pedro na jöntyja, taxee' jon nnon Jesús. Tso jon:

—Ta, ndo' tsanva' je', ¿Nin ncüii nnon 'han na ngenon juu?

²²Ndo' t'a Jesús 'ndyo jon:

—Xe na aa nt'ue ts'ón na ninc'oon juu ata xjen na nndyö nnt'a, ¿Nin its'aahan' 'u'? 'U' quitsijon 'u' yo ja.

²³Ng'e na nnda', quii' nt'an ntyjé na vantyja n'onhan Jesús, tycya jñ'oon na itso jon na xe'cü'io. Majo' ve' xia'nty tso jon: “Xe na aa nt'ue ts'ón na ninc'oon juu ata xjen na nndyö nnt'a, ¿Nin its'aahan' 'u', Pedro?”

²⁴Maja condui juu tsan'ñeen na nnda' jñ'oon tso Jesús ntyja 'naan'. Maja na macüji jñ'oonminhin, ndo' jñ'oon na mayuu' na matsinën, chito ve' matsivi'nn'an.

²⁵Ndo' jndyechen mañoon ts'ian min na tots'aa Jesús. M'aan' ts'ón xe na aa ncüji ts'an ncüii cüiihan', its'aahan' ntyji tyi'je'cüijnde' tsonnangue yo joo tson na ncüji ts'anhan'.

Ts'ian Na Tont'a Nn'an Na Jñon Jesucristo

Jñ'oon na tco' Jesucristo 'ndyo jon na nndyo Espíritu Santo

¹⁻²U' ta Teófilo na njon jndyi 'u' ntyji, mancyá ts'on njan nnon'. Jñ'oon na tji jndyëë na scüanôn na m'an', siquindyí ja 'u' ntyja 'naan tsoñ'en na ta' Jesús na tots'aa jon yo nin'ntyja 'naan nchu vaa na tots'i'man jon ata xjen tuee' xuee na tjava ntcüe' jon quiñoon'ndue. Vitjachen na ngava ntcüe' jon, jo' tji jon nn'an na t'ua jon ts'ian ndëëhan, ndo' si'man jon ndëëhan nin ts'ian na quint'ahan. Ntyja 'naan' Espíritu Santo na si'man jon ndëëhin nin ts'ian na quint'ahin. ³Ndo' vi jndë tue' jon, tityincyoo'hin ndëëhan na vando' xco jon. Tom'aan jon yohan vi venn'anthen xuee. Jndye nnon 'nan tots'aa jon na tojnty'ia ndëëhan na tots'i'man jndyoyuhan' na manquiintyí jon. Ndo' totsínin jon ndëëhan jñ'oon ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.

⁴Viochen xjen na tom'aan jon yo joohan, tqen jon jñ'oon ndëëhan na tyi'ndui' tyuaa'han tsjoon Jerusalén. Itso jon:

—Cüendo' 'o' ata xjen na ntsiquindë jndyeehan' juu jñ'oon na tco' Tyëhö' 'ndyo jon na nndyo nquii Espíritu Santo cha'xjen juu jñ'oon na jndë totsjö ndëëho'. ⁵Ee Juan mayuu' totsiquindëë' jon nn'an yo ndaatoo, majo' 'o' tajndye xuee ndo' mant'ëho' nquii Espíritu Santo na njñon Tyo'ts'onhin quii' n'onho'.

Tava ntcüe' Jesús quiñoon'ndue

⁶Viochen xjen na tom'an nan'ñeen yo Jesús, taxee'han nnon jon, jnduehan:

—Ta, ¿Aa naneinhin ntquen' nnda' ntyjëëhë nn'an Israel na ngitoxen nquehan?

⁷Majo' t'a jon, itso jon ndëëhan:

—Xia'ntyí nquii Tyëhö' tsixuan jon na itsijnda' jon non'cüan ndo' yuu xjen na ntyjii jon na ngüentyja na mndui ncüii cüii nnonhan'. 'O' tyi'quinan'xuanho' na ncüaa' n'onho' joo jñ'oonmin'. ⁸Majo' juu xjen na ncy'onho' cüenta Espíritu Santo quii' n'onho', xjen'ñeen mninncyaa Tyo'ts'on na nnan'xuanho' juu najndeí nquii Espíritu Santo. Ndo' nnan'nein jndyoyuho' ntyja njan qutyquii' tsjoon Jerusalén, yo ninvaa ndyuuaa Judea, yo ndyuuaa Samaria, ndo' ata ninvaa nnon tsonnangue.

⁹Ndo' vi na jndë tso jon jñ'oonmin', ninvaa na cojnty'iahan, tava ntcüe' jon quiñoon'ndue. Ndo' juu xjen'ñeen jndyo ncüii chincyu na iscu'han'hin. ¹⁰Ndo' viochen xjen na cojnty'ia jndyihan na tondye tsjö'ndue na tjava jon, juu xjen'ñeen tityincyoo' ve nannon ndëëhan, quichi' jndyi ndiaa na cüe nan'ñeen. ¹¹Ndo' jndue nan'ñeen ndëëhan:

—'O' nn'an ndyuuaa Galilea, ¿Ndu na cojnty'ia jndyihó' na tondye tsjö'ndue? Manquiintyí Jesús na njan jon tondëëho', tja ntcüe' jon quiñoon'nduechen. Ndo' macha'xjen na jnty'iaho' na tjava jon jo', mannda' vaa na nndyo ntcüe' jon.

Ts'ian na totsixuan Judas, t'ionhinhan' Matías

¹²Ndo' joo nan'ñeen na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, jndui'han juu tyo' na jndyú Olivos, tyentcüe'han Jerusalén. Juu tyo'ñeen ndyo chjohan' yo Jerusalén cha' na ncüii kilómetro. ¹³Ndo' vi na jndë sque ntcüe'han tsjoon'ñeen, tyevahan quii' v'aa, v'aa vequito' najjon na mancüiixjen cotsque yahan. Jo' tyjee' Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo jnda Alfeo, Simón tsan na mantyí nintonduihin tmaan' cananista, yo nin'Judás, tyje nquii Jacobo. ¹⁴Tsoñ'enhan jnan'cüajonhan jñ'oon yo ntyjehan na 'io 'io tovancüihan na tonan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Ndo' ñ'en vendye nanntcu, mantyí ñ'en María ndyee nquii Jesús yo nin'nannon nque ntyje Jesús.

¹⁵Ncüii joo xuee'ñeen juu Pedro jnanquintyja jon quii' nt'an nn'an na vantyja n'onhan Jesús. Nan'ñeen tuee' cha'na ncüii ciento vantjo' ntcyuhan. ¹⁶Tso jon ndëëhan: "'O' ntyjë, toxen'ntyichen si'man Espíritu Santo jñ'oon nnon David na tji jonhan' ntyja 'naan' Judás. Ndo' nanein juu jñ'oon'ñeen jndë siquindëhan' juuhan', ee juu juu tjatsi'man juu Jesús ndëë nn'an na t'uehan jon. ¹⁷Juu juu tovay'oon juu jñ'oon yo jaa, ndo' manincüajon ts'ian

na totsixuan juu cha'xjen conan'xuan nquëhë. ¹⁸ Majo' yo juu xoquitu' na tyion ntyee tque juu ntyja 'naan' natyia na s'aa juu, yo majuuntyihan' jnan'jndahan nciüi tan' tyuaa. Juu Judas'neen sintyja nquiihin, tyioohin tyuaa, tongio xquen juu, ndo' jnan'hin, jndui'ñ'en tsiaa' juu. ¹⁹ Ndo' tsoñ'en nn'an Jerusalén, xjen na taa' n'onhan na nnda' s'aa juu, yo jñ'oon na conan'neinhan jnan'quijndyuhau juu tyuaa'neen Acéldama. Juu jñ'oon'neen itsiquindyihan' Tyuaa Neon'. ²⁰ Ee nnon tson Salmos vaa jñ'oon na itsohan':

Vaa' juu, quintjo nquiihan', min'ncüii ts'an tyi'nc'oonhan'.

Mantyi itsohan':

Juu ts'ian na totsixuan juu, nciüiichen ts'an cy'oon cüentahan'."

²¹⁻²² Ndo' tsontyichen Pedro: "Ng'e na nnda', icanhan' nciüiichen ts'an na ntsijonhin yo jaa na ngotji' jndyoyu jaa ntyja 'naan' na vando' xco Jesús. Nciüi ts'an na ninquii'chen tom'aan juu yo jaa ninvaa xuee xjen na jndëe' Jesús ata juu xjen na tëva ntcüe' jon quiñoon'ndue."

²³ Ndo' vi na jndë sinin Pedro jñ'oonva', jo' jnan'man nan'neen ve ts'an, José yo nin'Matías. Juu José'neen tye juu jndy Sabás. Xuee' juu na jndë ve Justo. ²⁴⁻²⁵ Ndo' juu xjen'neen jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on, jnduehan: "'U' ta, mandyia' quii' n'on tsoñ'en nn'an, ng'e jo' quitsi'man' nin nciüi joo na ve nanmin na macüji' na ntsijonhin yo já na ma'ua' ts'ian 'nan' ndé. Cha' juu tsan'neen ninnonhin ts'ian na totsixuan Judas na jndë tjihin, ndo' jndë tja juu najon na tsixuan juu na cja juu ntyja 'naan' jnaan' juu."

²⁶ Ndo' ty'ehan x'iaa', cha' quitsi'manhan' nin juu na ve nan'neen na ngacüja'han'hin juu ts'ian'neen. Ndo' juu Matías tijnoon' jonhan'. Ndo' majuu xjen'neen tēquee' jon ts'ian cha'xjen juu ts'ian na nan'xuan nque nn'an na nqui ncho'ncüii na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús.

2

Na jndyo Espíritu Santo

¹ Xjen na tuee' ngeue Pentecostés, nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tsoñ'enhan ninncüii tojnaan' m'anhan. ² Juu xjen'neen ninjonto tye' na tic'uaa tondye tsjō'ndue, nan'neen itsijonhan' juuhan' cha'vijon ya na jndei ndyo jndye. Ndo' xjen'neen, ninvaa quii' v'aa najon na minndyuaa nan'neen, tic'uaa. ³ Juu xjen'neen, jnty'iahan tityincyoo' cha'vijon tsachon na ntyjohan' nacjo nciüi cüiihan. ⁴ Ndo' tsoñ'enhan quindë ya nan'xuanhan Espíritu Santo. Ndo' tyincyaa jon na nan'xuanhan juu najndei na condui quii' jon. Ndo' tye' jnan'neinhan mañoon nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüixjen na conan'neinhan.

⁵ Ndo' juu xjen na tui na nnda', quii' Jerusalén m'an nn'an judíos na ve' sque yahan jo' na jnanhan nciüi cüii ndyuaa. Squehan tsjoon'neen na nnan't'maan'han Tyo'ts'on. ⁶ Ndo' joo nan'neen xjen na jndyehan na nnda' vaa na tic'uaa, xjen'neen tēncüiian. Ee tsoñ'enhan tondyehan na joo jñ'oon na mancüixjen conan'nein nquehan, nque nn'an na t'ua Jesús ts'ian ndëehan, tonan'neinhan joo jñ'oon'neen. Ndo' joo nan'neen na sque yahan jo', totsiquijñ'eenhan'hin na nnda' vaa 'nan na tui. ⁷ Xjen na jndye nan'neen na nnda', sity'uehan'hin ndo' vacue tom'aan' n'onhan. Tota'xee'han' ndëe ntyjehan:

—Tsoñ'en nanmin', mancüixjen nn'an ndyuaa Galileahin. ⁸ Ndo' na nnda', ¿Nin ng'e'neen na condyëe na conan'neinhan nciüi cüii nnon jñ'oon na mancüixjen conan'nën jaa? ⁹ Ee quii' nt'an jaa m'an ntyjë na jnanhin ndyuaa Partia, Media, Elam yo Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, yo nin'ndyuaa Asia. ¹⁰ Mantyi ñ'en jaa na jnan ndyuaa Frigia, Panfilia, Egipto, yo ndyuaa Africa na ndyo tsjoon Cirene. Ndo' vendyechen jaa na jnan tsjoon Roma, mantyi ñ'en jaa na tui jaa nn'an judíos, ndo' ñ'en vendye jaa na conan'jōn na conan't'maan' Tyo'ts'on cha'xjen nque nn'an judíos conan't'maan'han jon. ¹¹ Ndo' mantyi ñ'en jaa na jnan Creta yo nin'Arabia. Ndo' joo nanmin' nn'an ndyuaa Galileahin, tsoñ'en jaa condyëe na conan'neinhan nciüi cüii nnon jñ'oon na mancüixjen na conan'nën. Conduehan joo 'nan na taquintyja na t'man na its'aa Tyo'ts'on.

¹²Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na jnanhan ncüii cüii joo, t'man jndyi vaa na s'aahan ngiohan, ndo' mantyi totsiquijñ'leenhan'hin. Tota'xee'han ndëë ntyjehan:

—¿Nin nin'quitsiquindyihan' na mnda' vaa 'nan na condui?

¹³Majo' ñ'en vendye nan'ñeen ve' toncohan. Jnduehan:

—Nanmin' jndë quindyehan na tēhan vinon na tacoque ya.

Jñ'oon na sinin Pedro ndëë nn'an

¹⁴Ng'e na mnda' jndue nan'ñeen, jo' tēcüentyjee' Pedro yo ntyje jon nn'an nqui ncho'ncüii. Jndei sinin jon ndëë nn'an na m'an jo'. Itso jon: “O' ntyjē nn'an ndyuaa Judea yo tsoñ'enho' na sque yaho' ntjoohin Jerusalén, quitquen yaho' cüenta ndo' quindyeho' chjo jñ'oon na ntsjō. ¹⁵Ee nque ntyjēēhē nanmin, chito quindyehan cha'xjen na cotji'ho' cüenta, ee xe jnda tuee' na ñjen na vitsjoon. ¹⁶Majo' ntyja 'naan' juu 'nan na cojnty'iaho' naneihin, itsiquindēhan' juu jñ'oon na toninncyaa Joel, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa. ¹⁷Ndō vaa jñ'oon na siquindy Tyo'ts'on yo 'ndyo tsan'ñeen. Itso jon:

Joo xuee na mats'ia, njñōn ja Espíritu njan quii' n'on jndye nn'an.

Ng'e jo', nque ndaho' nannon yo nanntcu, nnan'neihan jñ'oon na ntsiquindy ja joohan.

Ndo' nannon na tyi'tque, min 'nan nnintyincyoo' na njnty'ia ndëehan.

Ndo' nque nn'an na jndë tque, ngitsohan ndaa.

¹⁸Majoo xuee'ñeen, njñōn Espíritu njan quii' n'on nn'an na cotye'ntjonhan nnōn, nque nannon ndo' mantyi nanntcu.

Joohan ninncyahan jñ'oon ntyja njan.

¹⁹Ndo' ja nts'a na ndityincyoo' jndye nnon jn'aan na tondye tsjōndue, ndo' xjen na njnty'ia nn'anhan', ntsity'uehan'hin.

Ndo' na tocje nnon tsonnangue,

nts'a na ndityincyoo' jn'aan cha'na neon' yo chon yo nin'neoon.

²⁰Juu xjen'ñeen, nninjaan nnon ndo'cüjjoon', ndo' chi' ntsijonhan' nnonhan' cha'vijon neon'.

Joo jn'aanmin' ndityincyoo' vitjachen na nguee' juu xuee ntyja 'naan' nquii jon na conduihin na ntcō'xen jon.

Juu xee'ñeen t'manntyichen tsixuanhan' na ntsi'manhan' juu najndei na condui ja.

²¹Ndo' ncüii cüii ts'an na ntcan na quitejndei jahin, ja ntsin'man ñuaan' tsan'ñeen.”

Ndō' vaa jñ'oon na itsiquindy Tyo'ts'on yo 'ndyo Joel.

²²Ndo' tsontyichen Pedro: “O' ntyjē nn'an Israel, quindyeho' chjo jñ'oon na ntsinēn ntyja 'naan' nquii Jesús, tsan na jnan Nazaret. Joo ts'ian na tots'aa jon quii' nt'anho', totsi'man jndyoyuhan' na nquii Tyo'ts'on jñonhin quii' nt'an nn'an. Ee ts'ian'ñeen tyi'je'quindēē nduihan' ntyja 'naan' najndei nquii ts'an. Jndye nnon 'nan na tots'aa jon na tyincyaaahan' na tēvee' jndyi ngio nn'anhan', yo jn'aan na tataa' n'on nn'an nin 'nan totsi'manhan'. ²³Ee ndyu na toxen'chen, mancüixjen ntyjii Tyo'ts'on na nc'oon Jesús ndueeho', ng'e nquii jon nnda' vaa na sijnda' jon. Majo' 'o' tyincyaho' cüenta Jesús nduee nn'an na conduihan ntyja 'naan' tsjoon Roma. Ndo' vi na jndë jnt'aho' na mnda', joo nan'ñeen t'ionhan jon nnon tsonjn'aan na jnan'cuee'han jon. ²⁴Majo' nquii Tyo'ts'on tyincyaa na vando' xco jon. Siquindyaa jonhin ntyja na tom'aan jon na ts'oochin ee tyi'jon jnda na ntjotyehin ntyja 'naan' na covje nn'an. ²⁵Ee nquii David sinin jon na cha'vijon itsinin nquii Jesús. Itso tsan'ñeen:

Ninnquii'chen manty'ia Tyo'ts'on na m'aan jon na tonnōn.

Ng'e na m'aan jon yo ja, jo' na tyi'cjōcüentyjē' na mantya ts'ōnhin.

²⁶Mang'e na mnda', nēn jndyi ja 'u', min taxe'quitsichjoo'han' ts'ōn ntyja 'naan' juu si'ts'o njan.

²⁷Ng'e 'u' xe'ncyā na ntjo ñuan njan najjon na contjo ñuaan nn'an na jndë tjē, min ja na matye'ntjōn nnon' na condui ja ñuan nquii', je'ncyā na ngitō' juu si'ts'o njan.

²⁸Ncu' si'man' nato nnōn na ntyja 'naan' jo' ngüant'ō nnt'a.

Ndo' na nty'ia nnon' mninncyaaahan' na nēn jndyi.”

Ndö' vaa jñ'oon na sinin David.

²⁹Ndo' tsontyichen Pedro: "O' ntyjê, mantsinên jñ'oon nquii' ndëêho' na juu tsochihi David, tivio tue' jon. Tyequity'iu nn'anhin ndo' ata xjen neinhin ninvaa vaa tsi'ts'uaa' jon tsjöönhön. ³⁰Majo' tonduihin ts'an na toncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na mnguaa. Ntyjii ya David na tyi'je'quitsivi'nn'an Tyo'ts'onhin. Ee jndê tso jon nnon juu na nquii Cristo nduihin quii' nt'an tsjan 'naan ntsindantjo jon na nndyocahan', ndo' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' juu, nquii Cristo ngüaquityen jonhan' na ntco'xen jon. ³¹Ndo' vitjachen na tui na nnda', taa' ya ts'on David na ngüando' xco Cristo. Ng'e jo' na tso tsan'neen na xe'quintjo ñuan 'naan' Cristo najon na contjo ñuan 'naan nn'an na jndê tjê, ndo' mantyi si'ts'o 'naan' nquii jon, min tyi'je'quitö'han'. ³²Ndo' jñ'oon na mayuu', manquintyi Jesús na conan'ñén ndëêho' ntyja 'naan' jon, jndê tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon, ndo' cotji' jndyoyú ndëêho' ntyja 'naan' na nnda' vaa na tui. ³³Ndo' naneinhin m'aaan Jesús tontyjaya nt'ö Tyo'ts'on najon na covit'maan'hin. Nquii tye jon tco' jon 'ndyo jon na nninncyaa jon Espíritu Santo. Ndo' nquii Jesús, vi na jndê m'aaan ntcüe' jon najon m'aaan tye jon, ty'oon jon cüenta juu Espíritu Santo na nquii jon na jndê tyjee' naneinhin. Jo' na condui tsoñ'en ts'ianmin' na cojnty'iaho' ndo' na condyeho'. ³⁴Ee chito nquii David téva jon quiñoon'ndue. Tsi'manhan' na nnda' ee nquiiintyi jon tso jon: Nquii ta Tyo'ts'on sinin jon nnon nquii ta na itye'ntjon jon ja. Itso jon nnon juu: Quijman' nc'ia tontyjaya,

³⁵Ata nque nn'an na jndohan 'u' nts'a tmaan'han nacjee' ng'e'."

³⁶Ndo' itsontyichen Pedro: "O' ntyjê nn'an Israel, ng'e na nnda' vaa itsiquindyi juu jñ'oon'neen, tsoñ'enho' cüaa' ya n'onho' na mayuu' na nquii Jesús na t'ionho'hin tsonjn'aaan, nquii Tyo'ts'on tnaan jon na conduihin ta na ngoco'xen jon jaa, ndo' mantyi conduihin Cristo na ntyja 'naan' jon na n'man ñuan njanhan."

³⁷Ndo' nque nn'an Israel'neen, vi na jndê jndyehan jñ'oonmin', t'man jndyi vaa na si'ndaa'han' ngiohan. Ncüii cüiihan jnduehan nnon Pedro yo ntyje jon nn'an na cotsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús:

—O' ntyjê, ng'e na nnda' vaa, ¿Nin 'nan icanhan' na quint'á?

³⁸Ndo' sintcüe' Pedro jñ'oon ndëê nan'neen, tso jon:

—Ncüii cüiiho' quintcüe' n'onho' yo jnanho', ndo' quint'êho' yo xuee' Jesucristo, cha' ndëê ntsit'man ts'on Tyo'ts'onho' jnanho'. Ndo' nninncyaa jon na ncy'onho' cüenta Espíritu Santo quii' n'onho'. ³⁹Ee juu jñ'oonvahin na jndê tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon na tyi'xe'cüe'jndyo juuhan', tsixuanhan' cüenta nqueho' yo ndaho', ndo' mantyi cüenta tsoñ'en nn'an na tycya m'anhin, ndo' mantyi cüentaa' ncüii cüii ts'an na juu ta Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa na iqueen' jonhan.

⁴⁰Ndo' jndyentyichen jñ'oon sinin jndyoyu Pedro ndëê nan'neen. Yo jñ'oon'neen siqui'maan' jonhan. Tso jon:

—Ncyaho' na ntsin'man Tyo'ts'onho' quii' nt'an nn'an na que' n'on na cont'ahan 'nan natyia.

⁴¹Ndo' nque nn'an na tentyja n'onhan juu jñ'oon na tyincyaa jon, juu Pedro yo ntyjehin jnan'quindëê'han nan'neen. Ndo juu xee'neen, nque nn'an na tentyja n'onhan Jesús, tuee' cha'na ndye minhan. ⁴²Joo nan'neen totquen yahan cüenta jñ'oon na tondyehan na tonan'man nque nn'an na tonan'jon yo jñ'oon na toncyaa Jesús. Ndo' yo na xoncüee' n'onhan totejndeihin ntyjehan 'nan na tocanhan'. Mantyi totyjehan tan' tyoo' yo ntyjehan na tovañjooon' n'onhan Jesús ndo' na tonan'neinhan nnon Tyo'ts'on.

Nn'an na vejndyee na tovatyja n'on Jesús, ndö vaa tom'anhan

⁴³Ndo' nque nan'neen na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jndye nnon ts'ian t'man na tont'ahan na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najndê nquehin. Mantyi tont'ahan jndye nnon jn'aaan t'man na tonan'manhan' na totyentjonhan nnon Jesús. Joo ts'ian'neen s'aahan' na nque nn'an na tatonan'jonhan yo juu jñ'oon'neen, ve' jn'an tinan'han, min ndicüaa' n'onhan ntyja 'naanhan'. ⁴⁴Ndo' nque nan'neen na vantyja n'onhan Jesús, tsoñ'enhan ninncüii jñ'oon ngiohan yo ntyjehan. Ndo' 'naanhan na min, ninvit'man na

tovijnt'uehinhan'. ⁴⁵Ee tondëëhan ndyuaa 'naanhan yo nin'naanhin na min. Ndo' xoquitu' na ty'onhan cüenta na jndëëhinhan', tot'onhinhan' ndëë nn'an xjen ncüii nchu xjen 'nan na totsitjahan' nan'ñeen. ⁴⁶'Io 'io tovatjonhan vats'on t'man. Ndo' mantyi tovancüihan nt'aa ntyjehan na totyjehan tan' tyoo' tocüa'hinhan' na tovañjooon' n'onhan nquii Jesús. Yo na neihin, ninncüii tojnaan' tocüa'han na xoncüee' n'onhan tom'anhan yo ntyjehan. ⁴⁷Tonan't'maan'han Tyo'ts'on, ndo' nque m'an quii' tsjooon tondinjon jndyi nan'ñeen ngiohan. Ndo' 'io 'io tavijndyentyichen nn'an na tsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan, ndo' ng'e na nnda', juu tmaan' nn'an na jndë vantyja n'onhan jon, tævijndyentyichenhan'.

3

Pedro yo Juan jnan'n'manhan ts'an na ndicaca

¹Ncüii xuee, cha'na na ndye na matman, xjen na covatjon nn'an vats'on t'man na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on, Pedro yo nin'Juan ty'ehan jo'. ²Juu vats'on'ñeen, vaa ncüii 'ndyohan' na conan'quijndyu nn'an judíos juuhan' 'Ndyo V'aa na Nancoo' Jndyi. Ndo' ncüii ts'an na mancüiixjen ntjein ng'ee juu xjen na tuihin, nque nn'an chuu'hin, 'io 'io totsaquitquenhanhin jo'. Nnda' vaa tont'ahan cha' mndëë ncan juu 'nan na itsitjahan'hin ndëë nn'an na cotsaque' quii' vats'on'ñeen. ³Ndo' xjen na jndyiaa' juu na vaquee' Pedro yo nin'Juan quii' vats'on, ta' juu na itsindyaia'hin ndëëhan na quint'ahan chjo nayahin. ⁴Ndo' Pedro yo Juan, quii jnty'iahan nnon tsan'ñeen. Ndo' jo' itso Pedro nnon juu:

—U' ntyjë, quindyia' ndé.

⁵Ndo' quii jndyiaa' juu ndëëhan. Sitiü juu na nt'ahan nayahin. ⁶Majo' itso Pedro nnon juu:

—Ja min s'on xuee min s'on ijan, ta'n'an cy'ön, majo' xia'ntyü juu na y'ön, ninncyä na ngyon'han'. Yo xuee' Jesucristo, tsan na jnan Nazaret, quinanquintyja' ndo' caca'.

⁷Ndo' vi na jndë tso Pedro na nnda', t'uui jon nt'ö tsan'ñeen tontyjaya, sue jonhin. Ndo' nin'noon' sinquehan' ndaa' ng'ee juu yo quityo' ng'ee juu. ⁸Ndo' tsan'ñeen ninjonto jnanquintyja juu. Tëcüentyjee' juu ndo' tye' na tëca juu. Tëquee' juu quii' vats'on yohan. Tovaca juu ndo' totsina nadyehin ndo' totsit'maan' juu Tyo'ts'on. ⁹Ndo' tsoñ'en nn'an na too'han quii' juu vats'on'ñeen, jnty'iahan na vaca juu ndo' ninvindyii' totsit'maan' juu Tyo'ts'on. ¹⁰Ndo' ta'jn'aanhan na manquii juu na tovaquityen 'ndyo vats'on t'man'ñeen na jndyuhän' 'Ndyo V'aa na Nancoo' Jndyi. Manquii juu na tocan 'nan na totsitjahan'hin ndëë nn'an. Mang'e na nnda', t'man jndyi vaa na tom'aan' n'onhan ndo' tëvee' jndyi n'onhan na jndë tco' yahan'hin.

Jñ'oon na sinin Pedro corredor vats'on t'man

¹¹Juu vats'on'ñeen vaa ncüii corredor cüentaa'han' na na nquii Salomón t'ua ts'ian na jndëhan'. Tsoñ'en nn'an tentyjaa'han jo', totsiquijñ'eehan'hin na juu tsan'ñeen na tondintjein ng'ee juu na jndë tco'yahan'hin. Majo' juu tsan'ñeen ntjohin yo Pedro yo Juan, tyi'nin'quii'ndyüi juu joohan. ¹²Majo' xjen na jndyiaa' Pedro na tsoñ'en nn'an jndë tencüihan jo', itso jon ndëëhan: "'O' ntyjë Israel, ¿Ndu na cavee' jndyi ngioho' 'nan na tui? ¿Nin ts'ian na cojnty'ia jndyihö' ndé? ¿Aa conan'tiuho' na ve' ntyja najndë nqué, ndo' aa ng'e na njonntyichen ngió na conan't'mán' Tyo'ts'on, jo' na ya vaca tsanvahin? Min'chjo chitojo'. ¹³Nquii Abraham, Isaac, Jacob yo nin'nque ndochiüi, tonan't'maan' nan'ñeen Tyo'ts'on. Nquii jon na tonan't'maan'han, jndë sit'maan' jon nquii Jesús na conduihin na totye'ntjon juu nnon jon. Majo' nquentyihö' tyincyaho' cüentahin nt'ö Pilato, ndo' nquii tsan'ñeen, min na jndë sitiü jon na ntsiquindyaa jonhin, majo' 'o' tata'nguee'ho'. ¹⁴'O' jnan'xuaaho' nnon jon na quitscúee' jon nquii Jesús na conduihin na tajnan tsixuan, na conduihin ñuan nquii'. Majo' juu ts'an na totscüje nn'an, nqueho' tanho' nnon Pilato na quitsiquindyaa jon juu tsan'ñeen. ¹⁵Ndo' na nnda', nquii jon na conditque na incyaa jon na cota'ndo' ñuaan nn'an, nqueho' jnan'cúee'ho'hin. Majo' nquii Tyo'ts'on tyincyaa jon na vando' xco Jesús, ndo' já cotji' jndyoyü na nnda'. ¹⁶Já vantyja n'ón jon, ndo' mantyja 'naan'

juuhan' tyincyaaahan' najndë ng'ee tsanvahin na cojnty'iaho' ndo' cota'jn'aanho'. Ng'e na vantyja n'ón Jesús, jo' na cojnty'iaho' na m'aan juu quii' nt'an na jndë jn'man tycya juu.

¹⁷ “Ndo' nanein 'o' ntyjë, ntyja 'naan' na jnan'cuee'ho' Jesús, ntyji ya na tataa' n'onho' na jnt'aho' na nnda', min nque nn'an na cotoxenhan 'o'. ¹⁸ Majo' ntyja 'naan' na tui na nnda', jo' siquindë Tyo'ts'on joo jñ'oon na tots'i'man jon ndëë nn'an na toninnycya jñ'oon' jon ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nnguaa. Nan'ñeen tonan'neinhan jñ'oon na juu Cristo, tsan njñon jon quii' nt'an nn'an tsonnangue, mancüixjen na chuhan' na cue' jon. ¹⁹ Mang'e juu jñ'oon'ñeen nnda' vaa na itsiquindyihan', jo' quintcüe' n'onho' yo jnanho' ndo' quita' yaho' na tonnon Tyo'ts'on, cha' ntsinduu' jon jnanho' ndo' cha' joo xuee na tonnon, yantyi na nc'onho' na tonnon jon. ²⁰ Yajo' ngüentyja xjen na njñon ntcüe' jon nquii Jesús na conduihin Cristo, tsan na ntsin'man ñuaanho', ee nquii Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen sijnda' jon na nguaa na nnda'. ²¹ Majo' naneinhan icanhan' na quintjo Jesucristo quiñoon'ndue ata xjen na ntco' ya ntcüe' Tyo'ts'on tsoñ'en. Ndyu na toxen'chen siquindyi jon na nc'oon Jesús jo'. Yo jñ'oon jndyue nn'an na tonduihan ñuan nquii', jo' siquindyi jon na nguaa na nnda'. ²² Juu Moisés toninnycyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' jñ'oonva' ndëë ndochiihi, nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen. Itso jon: Quiii' nt'anho' njñon ta Tyo'ts'on ncüii ntyjeho' na nninncyaa tsan'ñeen jñ'oon' jon ndëëho' cha'xjen na t'ua jon ts'ian'ñeen nnön. Tsoñ'en jñ'oon na ntsinin jon ndëëho', quita'nguee'ho'han'. ²³ Ee min'cya ro ts'an na tyi'quen ya cüenta jñ'oon na nninncyaa tsan'ñeen, ncüji'ndya'han'hin quii' nt'an nn'an Israel.”

Ndö' vaa jñ'oon na sinin Moisés.

²⁴ Ndo' tsontyichen Pedro: “Tsoñ'en nn'an na toninnycya jñ'oon' Tyo'ts'on, cha'na Samuel yo nque nn'an na tom'anhan vi jndë na tue' jon, nan'ñeen tonduehan na ndui tsoñ'en 'nan cha'xjen joo 'nan na condui naneinhan. ²⁵ Manqueho' conduiho' tsjan 'naan nque nan'ñeen na toninnycyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' 'nan na xejnda na nguaa. Ee na tso jon nnon Abraham: Quityquii' nn'an tsjan 'nan' na ngacahan', nndui nquii jon na njñönhin na m'anho', na ntyja 'naan' jon ndyio' ja jn'aan nn'an na ninvaa tsonnangue.

Ndö' vaa jñ'oon na sinin Tyo'ts'on nnon Abraham. Ndo' tsontyichen Pedro ndëë nan'ñeen: ²⁶ Juu xjen na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jnda jon, jñon jndyee jonhin tondeë nqueho' cha' ndyio jon jn'aanho' na ntejnedei jonho' na ntcüe' n'onho' natyia na cont'aho'.”

4

Pedro yo Juan, tja' nanm'ann'ianhan

¹ Viochen xjen nquii Pedro yo nin'Juan tonan'neinhan jñ'oonva' ndëë nan'ñeen, juu xjen'ñeen vendye ntyee cüenta nn'an judíos squenonhan na m'an nan'ñeen yo nin'nquii ts'an na conintque ndëë nn'an na cotquen cüenta vats'on t'man. Ndo' mantyi yo vendye nn'an judíos na conan'jonhan yo juu tmaan' na jndyuhan' saduceos. ² Tyion jndyihan' na quindyia' ngiohan yo Pedro yo nin'Juan tsojnaan' na tonan'manhan ndëë nn'an. Ee jñ'oon na toninnycyahan na jndë vando' xco Jesús, ndo' ng'e na nnda' itsi'manhan' na mantyi nque nn'an na jndë tjë, majnda' na ntando' xco nnda'han. ³ Yajo' ty'on nan'ñeen Pedro yo nin'Juan'ñeen. Majo' ng'e na jndë tman, ng'e jo' na tyi' nan'ñeen joochan vancjo ata ya nonnco ncüiichen xuee. ⁴ Majo' joo nn'an na tondye jñ'oon' Tyo'ts'on na tyincyaa Pedro yo Juan, jndye jndyihan tentyja n'onhan Jesús. Juu xjen'ñeen tsoñ'en nn'an na tentyja n'onhan jon, tuee' cha'na 'on minhan na ve' xia'ntyi nannon.

⁵ Ndo' ya na tonco ncüiichen xuee, nque nanm'ann'ian 'naan nn'an judíos tsoon Jerusalén, tëtjonhan yo nn'an na conintque tsoon'ñeen yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tqen Moisés. ⁶ Ndo' mantyi yo nquii Anás, tyee na conintque ndëëhan, ndo' yo Caifás, ndo' yo Alejandro, yo nin'tsoñ'enchen nn'an tsjan na jndyocahan' nque ntyee na tonintque ndyu na toxen'chen. ⁷ Ndo' nque ntyee'ñeen t'uhan ts'ian na caquindyo Pedro yo Juan na too'han vancjo. Ndo' vi jndë squehin, ta'han na cota'xee'han nnon Pedro yo Juan, jnduehan:

—Juu najndeí na conduiho' na jnan'n'manho' tsanva', ¿Yu va ty'onho'han'? Ndo' ¿Nin ts'an xuee' na conan'y'onho' na jnt'aho'han'?

⁸Ndo' juu xjen'ñeen, quindë ya tsixuan Pedro Espíritu Santo. T'a tsan'ñeen ndëehan:

—O' ta na conduiho' nanm'ann'ian, yo nin'o' ta na conintqueho' ndëë jaa nn'an Israel. ⁹¿Aa cota'xee'ho' ndë ntyja 'naan' juu naya na tui yo juu tsan na tom'aan juu na ntjein ng'ee? ¿Aa nin'cüaa' n'onho' nin 'nan tui na jndë tco'ya ntcüe'han'hin? ¹⁰Já jñ'oon na mayuu' na condué ndëëho' cha' nqueho' yo nin'tsoñ'en ntyjëehë nn'an Israel cüaa' jnda' n'onho' nchu vaa 'nan na tui. Nquii Jesucristo, tsan na jnan Nazaret na t'ionho'hin tsonjn'aan, nquii Tyo'ts'on jndë tyincyaa na vando' xco jon. Yo xuee' nquii jon na jndë tco' yahan' juu tsanvahn na cojnty'iaho' na minntyjee' juu tondëëho'. ¹¹Juu Jesús itsijonhan'hin cha'vijon nciüi tsjò', ndo' 'o' itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon nn'an na conan'ya v'aa. Juu 'nan na jnt'aho'hin, itsijonhan' juuhan' cha'vijon na tyque'ho' juu tsjò'ñeen. Majo' min na nnda', jndë tēcüetyen tyenhan' nqui tsjaan' v'aa najion na njonntyichen tsixuanhan'. ¹²Majo' xia'ntyí nquii Jesús ndëë ntsin'man jon ñuan nn'an, ta'nan nciüichen ts'an. Ee nnon tsonnangue ta'nan xuee' nciüichen ts'an na jndë tqen Tyo'ts'on na juu jon conduihin na ntsin'man juu ñuan njanhan.

¹³Ndo' nque nanm'ann'ian'ñeen, vi na jndë tyincyahan cüenta na juu Pedro yo Juan, tyi'ncyaaan, ndo' mantyi tji'han cüenta na joo nan'ñeen, chito conduihan nn'an na jndë jnan'jn'aanhan, ndo' mantyi ve' ninntyí jndyi nn'anhin, yajo' nan'ñeen tom'aan' jndyi n'onhan ndu na jnda' jndyi xquen Pedro yo Juan. Ndo' tañjooon' n'onhan na toma'ndyi' nan'ñeen yo nquii Jesús. ¹⁴Ndo' majndeichen na jnty'ia ndëehan na jo' minntyjee' juu tsan'ñeen na jndë tco' yahan'hin. Ndo' na nnda', mana iscu'ñ'enhan' jñ'oon na nduehan cjo nan'ñeen. ¹⁵Ndo' t'uahan ts'ian na quindui' nan'ñeen quii' nt'anhan, viochen xjen na nnan'jnda' nquenhan yo ntyjehan nchu vaa nquii nguaa. ¹⁶Jnduehan:

—¿Nchu vaa nquii nt'aha yo nanmin'? Ee tsoñ'en nn'an tsjööon Jerusalén jndë ngio yahan na jndë jnt'a nanmin' nciüi jn'aan t'man na tyi'xe'quindëë nduihan' na ve' ntyja najndeí nquehan, min tyi'je'quindëë nduë na tyi'yuu' na nnda' vaa 'nan tui. ¹⁷Majo' cha' tantycyantyichen jñ'oonmin' quityquii' nt'an nn'an, yo najndeí'han' nduë jñ'oon na quitsity'uehan'hin na min'ncüi nnon ts'an tavinan'neinntyichenhan jñ'oonmin' ntyja 'naan' Jesús.

¹⁸Ndo' vi jndë jo', tqueen' nnda' ntyee'ñeen jooan. Jndue nan'ñeen ndëehan na yo najndeí'han' na min'ncüi 'ndyo jñ'oon tavinan'neinntyichenhan ntyja 'naan' Jesús, min na nan'manhan ndëë nn'an ntyja 'naan' xuee' jon. ¹⁹Majo' Pedro yo nin'Juan jnan'ntcüe'han jñ'oon ndëë nan'ñeen, jnduehan:

—Na tonnon Tyo'ts'on, nqueho' quitji'ho' cüenta na aa chuhan' na quita'nc'ué cha'xjen na condueho', chito na quinan'quindë ts'ian na i'ua nquii jon ndé. ²⁰Ee já je'qui'ndyé na conan'nén ntyja 'naan' 'nan na tojnty'ia ndé na tots'aa Jesús yo na tondyé na totsiniñ jon.

²¹Ndo' joo ntyee'ñeen jnan'ty'uentyichehan Pedro yo Juan yo jñ'oon jaa'. Jndë jo' jnan'quindyaa ntcüe'han nan'ñeen ng'e tajndiohan nchu vaa nt'ahan na nt'avi'hanhin. Ndo' mantyi ncyaaan nn'an tsjoon ee tsoñ'en nan'ñeen tonan't'maan'han Tyo'ts'on ntyja 'naan' na sin'man Pedro yo Juan juu tsan'ñeen na tom'aan juu na ntjein ng'ee juu.

²²Ee tsan'ñeen na t'man jndyi naya s'aa Tyo'ts'on na jndë tco'yahan'hin, juu tsan'ñeen jndë tenon venn'an chuu' juu.

Nn'an na vantyja n'on Jesús, jnan'neinhan nnon jon

²³Ndo' nquii Pedro yo Juan, vi na jndë jnan'quindyaa ntcüe' nan'ñeenhin, ty'ehan na m'an ntyjehan na vantyja n'on Jesús. Jnan'quindyihlan nan'ñeen tsoñ'en jñ'oon'ñeen na jndue ntyee'ñeen yo nin'nque nn'an na conintque quii' tsjoon. ²⁴Ndo' nque nn'an na vantyja n'on, vi na jndë jndyehan na nnda', ninncüi tjon' jndyeehan na jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Jnduehan: “U' ta Tyo'ts'on na tsoñ'en na maco'xen', 'u' tqen quiñoon'ndue, tsonnangue, ndaandue yo nin'tsoñ'en 'nan na min. ²⁵Juu David totyentjon jon nnon'. Ntyja 'naan' juu Espíritu Santo, yo 'ndyo David tsu' jñ'oonmin':

Nn'an na chito judíos conduihin, ¿Ndu na conan'vjehan?

Ndo' nque nn'an judíos, ¿Ndu na conan'tiuhan ncüii nnon 'nan na ve' jn'aanhan'?

²⁶ Nque nn'an na cotoxen ncüii cüii tsonnangue jnan'vehan cjoos' nquii Tyo'ts'on ndo' mantyi cjoos' juu Cristo, tsan na t'ua jon ts'ian nnon.

Ndo' joo nn'an na condui nanm'ann'ian, nincüajon jnt'ahan cha'xjen na jnt'a nan'ñeen.

²⁷ "Ee mayuu' quityquii' juu tsoonvahin, nquii Herodes yo Poncio Pilato yo nn'an tsjan nque nn'an Israel, yo nin'nn'an na conduihan tsjan mañoon nn'an, jnan'tjon'han jñ'oon yo ntyjehan na ty'ehan nacjoo' nquii Jesús, nquii jon na condui ñuan nquii' ndo' na t'ion' ts'ianhin na totye'ntjon jon nnon'. ²⁸ Ndo' na jnt'ahan na nnda', chen jnan'quindēhan tsoñ'en na ntyji' na icanhan' na quindui, ndo' naneihin jndē tuihan' cha'xjen na sijnda' ncu'. ²⁹ Ndo' nanein ta, joo jñ'oon vi' na conan'neinhan nacjō na conan'ty'uehin já, quen' ya' cüentahan'. Ndo' nqué na cotye'ntjōn nnon', ncyá' na nc'ón na tyi'ncyá na nnan'nén jñ'oon naya 'nan' ndēē nn'an. ³⁰ Ndo' yo juu najndeí na condui 'u', quitsin'man' nn'an v'i, ndo' quitsa' jn'aan t'man yo ts'ian na tyi'je'quindēē nduihan' ntyja 'naan' najndeí nquii ts'an. Cotan jñ'oonmin' nnon' yo xuee' nquii Jesús na totye'ntjon jon nnon' ndo' na conduihin ñuan nquii'."

³¹ Ndo' vi na jndē jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on, sitoncüii'han' juu v'aa'ñeen najjon na tētjonhan. Ndo' quindē ya tonan'xuanhan Espíritu Santo, ndo' tyincyaa Tyo'ts'on na yo na quii jndyuehan, tonan'neinhan jñ'oon' jon ndēē nn'an.

Joo 'naanhin na min, 'naan t'man ñ'enhinhan'

³² Ndo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tsoñ'enhan tom'anhan na nincüii nnon 'nan toquindyii' n'onhan yo ntyjehan, ndo' ninncüii nnon na ngiohan. Ndo' 'nan na nan'xuanhan, min'ncüiihan' tyi'quinduehan 'naanhinhan'. Tovijnt'ue t'man ñ'enhinhan'. ³³ Ndo' nque nn'an na totsaj'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ninncüii'chen yo najndeí na tsixuan nquii jon, tonan'nein jndyoyuhan ntyja 'naan' na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon. Ndo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tsoñ'en nan'ñeen t'man vaa na ityio Tyo'ts'on jn'aanhan. ³⁴ Ndo' quii' nt'anhan, ta'nán ncüii ntyjehan na itsitjahan' 'nan na ninjnt'uehin. Ee nque ntyjehan, nn'an na min ndyuaa 'naanhan ndo' yo nt'aahan, jndēēhinhan' ndo' tondyoy'onhan s'on na tijnt'ua nan'ñeen. ³⁵ Joo s'on'ñeen tyincyahinhan' ndēē nque nn'an na totsaj'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Ndo' joo nan'ñeen tot'onhinhan' ndēē ncüii cüii nn'an na itsitjahan' 'nan na ninjnt'uehan. ³⁶ Quii'tyquii' nt'an juu tmaan' nan'ñeen tom'aan ncüii ts'an na jndyú José. Jon conduihin tsjan tsoLeví na jndyocahan'. Tuihin ndyuaa Chipre. Juu ndyuaa'ñeen, xi'jndiohan' m'an ndaandue. Nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnan'quijndyuhanhin Bernabé. Xuee' jon itsiquindyihan' ts'an na itsinjoon' juu ntyje 'nan navi' na coquenonhan. ³⁷ Juu tsan'ñeen tovaa tyuaa 'naan' jon. Jndēē jonhan' ndo' xoquitu' na ty'oon jon, jndyoy'oon jonhan', tyincyaa jonhan' ndēē nn'an na totsaj'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús.

5

Ananías yo Safira jnan'tjahan

¹ Majo' ncüii'chen tsans'a na jndyú Ananías, mantyi jndēē jon ncüii tyuaa, ndo' scuu' jon, tsan na jndyú Safira, t'oon tsan'ñeen na cüejon jñ'oon na tui na nnda'. ² Majo' xoquitu' na tijnt'uahan', tatēy'oonñ'en Ananías juuhan' ndēē nque nan'ñeen na totsaj'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Ndo' mantyi scuu' tsan'ñeen ntyjii juu na nnda' vaa na s'aa jon. ³ Ndo' itso Pedro nnon jon:

—'U' ntyjē Ananías, 'u' jndē tyincyá na tua Satanás quii' ñuan 'nan' ee juu xoquitu' na tyon' na jndē' tyuaa 'nan', tajndyoyon' quindē'han', ndo' na nnda' sa', sivi'nn'an' nquii Espíritu Santo. 'Xjen na tacojndē'han', ma'nán'han'. Ndo' mantyi vi na jndē tijnt'uahan', vanaan na quitsa' 'nan na nt'ue tson' yo joo xoquitu'ñeen. ¿Ndu na tyjee' tson' na sa' na nnda'? Cüaa' tson', xia'ntyí sivi'nn'an' nn'an, chito nquii Tyo'ts'on.

⁵Ndo' juu Ananías, xjen na jndyii jon jñ'oonva'hin, ve' tyiootohin, mana tue' jon. Ndo' nn'an na jndyehan na nnda' vaa na tjon tsan'ñeen, tsoñ'enhan tyue jndyihan. ⁶Ndo' nque nannon ndyua na m'anhan jo', jnan'quintyjahan, jnan'cüetyjohan ndiaa si'ts'o 'naan' tsan'ñeen, saquity'iuhan jon.

⁷Ndo' vi na jndë tenon chjo, cha' vi ndye hora, ndo' mantyi tyjee'non scuu' Ananías jo', min tyi'quintjii juu na aa vaa 'nan tui. ⁸Ndo' mantyi taxee' Pedro nnon juu:

—Quitsu' nnön, ¿Aa mayuu' na ve' ndö'ntyí xjen na ndëëho' tyuaa 'naanho'?

Ndo' jo' t'a tsan'ñeen 'ndyo jon, itso juu:

—Mayuu' ntyjë, nnda'ntyí ro xjen na tijnt'uaan'.

⁹Yajo' taxee'ntyichen Pedro nnon juu:

—¿Ndu na ncha' veho' na jnan'jonho' na nin'quitquenho' xjen Espíritu na conduihin nquii Tyo'ts'on? Ndö jndë concyo nn'an na saquity'iu sa'. Mantyi 'u' nein cje ro ncü'io', ndo' mantyi ngoquity'iuhan 'u'.

¹⁰Ndo' majuuntyi xjen na sinin Pedro na nnda', juu Safira'ñeen, majo'ntyí ve' tyiootohin tonnon jon, mana tue' juu. Ndo' nannon'ñeen, juu xjen na teque'han jo', jndiohanhin na ts'oohin. Jo' tji'hanhin, saquity'iuhanhin ngiaa' saa' juu. ¹¹Ndo' nque nn'an na conduihin tmaan' nn'an na itsin'man Tyo'ts'on na ñuaanhan, tsoñ'enhan sity'ue jndyihan'hin na tui na nnda', nquehan ndo' mantyi tsochen nn'an na jndyehan ntyja 'naan'han'.

Ts'ian t'man na tont'a nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesucristo

¹²Ndo' tyi'ncüii xeeyu, jndye jn'aan t'man na tondui quii' nt'an nn'an yo ntyja 'naan nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesucristo. Mantyi tont'ahan jndye nnon ts'ian na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndë nquehan. Ndo' tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Jesús, tovancüiihan juu corredor cüentaa' vats'on t'man na nquii Salomón t'ua jon ts'ian na jndëhan'. ¹³Majo' nque nn'an na tyi'conan'jonhan yo juu tmaan' nan'ñeen, ncyaaahan na nnan'tjon'han yo nn'an na vantyja n'on Jesús. Majo' min na nnda' vaa, njon nan'ñeen ngiohan. ¹⁴Ndo' tēvijndyentyichen nn'an na tovantyja n'onhan ta Jesús, nannon ndo' mantyi nanntcu. ¹⁵Ata nanv'i na ntyjohan cjo jndu yo cjo ndue, totquen nn'anhin jndyue nata, cha' juu xjen na ngüenon Pedro, min na ve' ncüiaan' jon ngüenonhan' nacjo vendye nan'ñeen cha' n'manhan ntycu na coquenonhan. ¹⁶Ndo' mantyi nn'an na m'anhan njoon na ndyo m'aanhan' Jerusalén, tondyochohan nn'an v'i yo nin'ntyjehan na nay'oon jndyetyia. Ndo' tsoñ'en nan'ñeen jn'manhan.

Nanm'ann'ian cont'a vi'han Pedro yo Juan

¹⁷Juu xjen'ñeen nquii tyee na conintque ndëë ntyee 'naan nn'an judíos yo nin'ntyjehin tmaan' na jndyuhan' saduceos, jnan'nc'uaa'hin. Tiquindya' ngiohan ndo' na tēë' n'onhan nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. ¹⁸Jo' tjahin nan'ñeen, ndo' tjue'hanhin vancjo. ¹⁹Majo' vi na jndë tijaan juu tsjon'ñeen, tyjee' ncüii ángel cüentaa' ta Tyo'ts'on na m'anhan. Ndo' siquinaan jon 'ndyo vancjo'ñeen, ndo' tji' jon joochan toch'en. ²⁰Ndë jo' tso jon ndëëhan: “Quitsacüentyjee'ho' quityquii' vats'on t'man. Quinan'neinho' jñ'oonvahin ndëë tsoñ'en nn'an, na min'cya ro ts'an na ngantyja ts'on juu Jesús, ngüando' ñuaan' juu.”

Nnda' vaa jñ'oon na tso juu ángel'ñeen. ²¹Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oon'ñeen, ty'ehan. Ndo' xjen na tonco ncüiiichen xuee, tyeque' nnda'han vats'on t'man. Ta'han jnan'manhan ndëë nn'an na sque jo'.

Ndo' nquii tyee'ñeen na conditque yo nn'an na conan'jonhan yo jon, squenonhan vats'on'ñeen. Jnan'tjonhan ntyjehan nn'an na condui nanm'ann'ian yohan yo nin'tsoñ'en nn'an na conintque ndëë nn'an Israel. Ndë jo', joo ntyee'ñeen t'ua ts'ian ndëë nannt'ei na quitsaquiachohan nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús na too'han vancjo. ²²Majo' xjen na sque nannt'ei'ñeen vancjo'ñeen, matavijndiohan juu Pedro yo Juan na m'anhin navi' jo'. Yajo' majuuntyi xjen'ñeen ty'e ntcü'e' nannt'ei'ñeen, tyenan'quindyiihan na taviquitoo' nan'ñeen vancjo. ²³Jnduehan ndëë ntyee'ñeen:

—Tyen të' 'ndyo vancjöhö' xjen na squé. Ndo' m'an sondaro na cota'ntyjee'han'. Majo' xjen na jnan'quinán 'ndyohan', min'ncüii ts'an taquindyii'han'.

²⁴ Yajo' nquii tyee na conintque'ñeen yo tsan na coxen nn'an na cotantyjee' vats'on t'man'ñeen yo nin'nn'an na conintque ndëë tsoñ'en ntyee, xjen na jndyehan jñ'oon na jndue nannt'e'i'ñeen, yajo' jnduehan ndëë ntyejan nchu ya nt'aha cha' ngacüentyjee' jñ'oonvahn. ²⁵ Ndo' maninjuu xjen'ñeen, tyjee'non ncüii ts'an na m'anhan. Juu tsan'ñeen siquindyí juu joochan, itso juu:

—Joo nn'an na tjue'ho' vancjo, ntjo' m'anhan vats'on t'man na conan'manhan ndëë nn'an.

²⁶ Ndo' juu ts'an na conintque ndëë nn'an na cota'ntyjee' vats'on t'man, tja jon yo nannt'e'i 'naan' jon. Tëcy'onhan Pedro yo nin'Juan, majo' tachito yo najndeidei'han', ng'e ncyaaahan na nque nn'an tsjoon'ñeen, ntuein' nan'ñeen ntjö' joochan. ²⁷ Majo' ya sque ntcüe'han najjon na tencüii nanm'ann'ian'ñeen, tyincyahan cüenta nan'ñeen ndueehan. Ndo' nquii tyee'ñeen na conintque, sing'e nnda' jon juu jñ'oon'ñeen. Itso jon ndëë nan'ñeen:

²⁸ —'O' mangio jnda'ho' na jndë jndué ndëëho' na yo najndeidei'han' na tavinan'man-ntyichenho' jñ'oon ntyja 'naan' Jesúsva'. Majo' jnan 'o', ninvaa quii' tsjöön Jerusalén, mangio nn'an jñ'oon na jndë jnan'manho' ndëëhan. Ndo' condueho' ndëë nn'an na jnán já, jo' na tue' Jesús.

²⁹ Yajo' Pedro yo ntyje jon na totsai'onhan yo jñ'oon na toninnycyaa Jesús, jnduehan:

—Chuhan' na quita'nc'ué jndyé jñ'oon na itso nquii Tyo'ts'on, chichen jñ'oon na condue nn'an. ³⁰ Nquii Tyo'ts'on na tonan't'maan' nque ndochi ndotyëëhë na tom'an ndyu na toxen'chen, jndë tyincyaa jon na vando' xco Jesús, tsan na jnan'cuee'ho' na t'ionho'hin tsonjn'aan. ³¹ Ndo' na nnda', jndë sit'maan' jon nquii Jesús na jndë tacjo jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya. Ndo' jndë tqen jon na condui Jesús nquii jon na vja tonnon ndëë tsoñ'en, ndo' mantyi na conduihin na itsin'man jon ñuaan nn'an. S'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' nque nn'an Israel vanaan na ntcüe' n'onhan jnanhan ndo' na ntsit'man ts'on jonhan. ³² Ndo' cotjíl' jndyoyú ntyja 'naan' juu jñ'oonva', ndo' nquii Espíritu Santo, manincüajon its'aa jon na incyaa Tyo'ts'onhin quii' n'on nn'an na cota'nguee'han tonnon jon.

Ndö' jñ'oon na sintcüe' Pedro ndëë ntyee'ñeen. ³³ Ndo' nque nanm'ann'ian'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin', quindyá' jndyi ngiohan, ata nin'quinan'cüjehan nan'ñeen. ³⁴ Majo' ncüii nque nanm'ann'ian'ñeen, tsan na jndy Gamaliel, jnanquintyja jon. Tsan'ñeen ñ'enhin yo tmaan' nn'an fariseos. Conduihin ts'an na itsi'man nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na tqen Moisés, ndo' tsochen nn'an judíos njon jndy ngiohanhin. Ndë jo', nque nan'ñeen na totsai'onhan yo jñ'oon na toninnycyaa Jesús, t'ua Gamaliel ts'ian na quindui' nan'ñeen toch'en vitan' xjen. ³⁵ Ndë jo' tso jon ndëë ntyje nanm'ann'ian' jon:

—'O' ntyjë nn'an Israel, quint'aho' cüenta yo 'nan na conan'tiuho' na nin'quint'aho' nanmin'. ³⁶ Cañjoon' n'onho' juu jñ'oon ntyja 'naan' Teudas. Jndë s'aahan' xuee na totsai'sahin na totso juu na t'man conduihin. Ndo' juu xjen'ñeen cha'na nenque ciento nannon na totsai'onhan jñ'oon yohin. Majo' juu tsan'ñeen, jnan'cuee' nn'anhin ndo' tsoñ'en nn'an na tonan'jonhan yohin, tycyahan, tyuui' ntyja 'naanhan. ³⁷ Ndo' juu xjen na nquii tsanm'aants'ian' t'man tsjoon Roma t'ua jon ts'ian na tixco nguee nn'an, juu xjen'ñeen tsan na jndy Judas, na jnan ndyuaa Galilea, totsai'a nquiihin. Ndo' jndye nn'an jnan'jon jñ'oon yohin. Majo'ntyí, jnan'cuee' nn'anhin ndo' tsoñ'en nn'an na tonan'jon jñ'oon yo tsan'ñeen, tycyahan. ³⁸ Mang'e na nnda', joo nanmin', juu Pedro yo nin'Juan, tavindyii' n'onho' joochin, qui'ndyeho' ntyja na cont'ahan. Ee juu jñ'oon na conincyahan yo ts'ian na cont'ahan, xe na aa ve' ntyja 'naan nn'an conan'xuanhan', ngantycüii nquiihan'. ³⁹ Majo' juu ts'ianmin' na cont'ahan, xe na aa ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on conduihan', yajo' tyi'jon quindëë na nnan'tyuii'ho' joochan'. Ata nnintyincyoo' na nquii jon conan'veho' cjo' jon.

⁴⁰Ndo' joo nan'ñeen na conduihan nanm'ann'ian yo Gamaliel'ñeen, jnan'jonhan yo jñ'oon na siqui'maan' jonhan. Ndo' ndë jo' tqueen' nnda'han ve nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Tja'han nan'ñeen. Ndo' jndue nnda'han na yo najndeihan'han na quitsacüentyjee'han na conan'manhan ntyja 'naan' xuee' Jesús. Ndë jo' jnan'quindyaa ntcüe'han nan'ñeen. ⁴¹Ndo' joo nan'ñeen jndui'han quii' nt'an nanm'ann'ian'ñeen. Nejn jndyihan na tyincyaa Tyo'ts'on na conduihin nn'an na scüej-naan'han'hin ntyja 'naan' xuee' nquii Jesús. ⁴²Ndo' 'io 'io tonan'manntyichenhan ndëë nn'an quii' vats'on t'man, ndo' mantyi xen' nt'aa xen' nt'aa tonan'manhan ndëë nn'an. Tasacüentyjee'han na tonan'manhan ndo' na toninncyahan jñ'oon ntyja 'naan' Jesús na manquii jon conduihin Cristo.

6

Joo nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, cot'ionhan ts'ian ntyque' ntyjehan

¹Majoo xuee'ñeen tëvjndyentyichen nn'an na vantyja n'on Jesús. Quii' nt'anhin m'an nn'an judíos na conan'neinhan jñ'oon griego, ndo' yo mañoon ntyjehan na conan'neinhan jñ'oon hebreo. Nque nan'ñeen na conan'nein jñ'oon griego, tqenhan jñ'oon ntyja 'naan ntyjehan nan'ñeen na conan'nein jñ'oon hebreo. Ee joo nanntcu ninnque na m'an juu tmaan' na conduihan, chjochen 'nan na toy'onhan cüenta na tovijnt'uehan, chichen ntyjehan nanntcu ninnque na conan'nein jñ'oon hebreo. ²Ndo' ng'e juu jñ'oon'ñeen, nque nn'an na ncho've jnan'ncüihan tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Jesús. Jnduehan ndëë nan'ñeen:

—O' ntyjë, tyi'quichuhan' na n'ndyé na coninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on cha' na nnan'jnt'á 'nan na ntcüa' nn'an. ³Mang'e jo', tyquii' nt'an ntyjeho' tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús, quitjiho' ntyque' ntyjeho' nannon na vaa jñ'oon ntyja 'naan nan'ñeen na ya nn'anhin. Icanhan' na conduihan nn'an na jnda' nquen ndo' na quindë ya nan'xuan Espíritu Santo, Ndo' nquë nt'ión ts'ianmin joohan na quinan'jnda'han 'nan na ncy'on joo nanntcu ninnque. ⁴Ndo' já, ninnquii'chen na nnan'hén nnon Tyo'ts'on ndo' na nninncyá jñ'oon' jon ndëë nn'an.

⁵Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na vantyja n'on, tjon' jñ'oonhan na quindui na nnda'. Jo' tjihan juu Esteban, tsan na mancha'chen ts'on na vantyja ts'on Jesús ndo' na quindë ya tsixuan Espíritu Santo. Ndo' mantyi tjihan Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, yo nin'Nicolás, tsan na jnan tsjoon Antioquía. Juu jon chito ts'an judíohin, conduihin ts'an na totsijonhin yo jñ'oon na conan't'maan' nn'an judíos nquii Tyo'ts'on. ⁶Ndo' nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús, vi na jndë tjihan nanmin', jndyochohan nan'ñeen ndëë nn'an ncho've na totsajonhan jñ'oon yo Jesús. Ndo' nquehan jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan nan'ñeen. Jndë jo' tyiohan ndueehan nacro nan'ñeen na ncy'onhan cüenta ts'ian na nt'ahan.

⁷Ndo' jñ'oon' Tyo'ts'on majndyentyichen tëcyahan'. Ndo' quii' Jerusalén tëvjndyentyichen nn'an na vantyja n'onhan Jesús. Ata nque ntyee 'naan nn'an judíos, mantyi jndyehan tovantyja n'onhan jon.

Ty'on nn'an Esteban

⁸Juu naya na condui Tyo'ts'on, quindë ya totsixuan Esteban juuhan'. Mantyi quindë ya tom'aan Espíritu Santo quii' ts'on jon. Ng'e jo' jndye jn'aan t'man na tots'aa jon quii' nt'an nn'an na tyi'je'quinduihan' xe na aa yo najndeihan' nquii jon na s'aahan' na t'oon' jndy n'on nn'an ntyja 'naan'han'. ⁹Quii' tsjoon Jerusalén, jo' tovaa nccüi vats'on cüenta nn'an judíos, joo nn'an na tovancüi jo', tonduihan nn'an na jndë jndyaaahan na totye'ntjontyehen ndëë mañoon nn'an. Joo nan'ñeen jnanhan tsjoon Cirene yo Alejandría ndo' yo ndyuaa Cilicia yo nin'Asia. Vendye joo nan'ñeen ta'han na jnan'jndyehan jndyuehan yo juu Esteban'ñeen. ¹⁰Majo' joo nan'ñeen tyi'quindëë nt'ahan yo jñ'oon na totsiniin jon, mang'e nquii Espíritu Santo tyincyaa na jnda' xquen jon. ¹¹Ndo' na nnda', jnan'jnda' nan'ñeen na tyincyahan xoquitu' ndëë vendye nn'an na quindue nan'ñeen na jndë jndyehan na totsiniin Esteban jñ'oon tsan' cjo' Moisés yo mantyi cjo' nquii Tyo'ts'on. ¹²Ndo' nn'an

na m'an Jerusalén, vi na jndë jndyehan juu quintu'ñeen, t'man tyionhan' na quindya' ngiohan. Nquehan yo nn'an na conintque ndëëhan, yo nin'nn'an na conan'man jñ'oon na tqen Moisés. Jo' tyioohan na m'aan Esteban'ñeen, ty'onhan jon, tye'y'onhanhin ndëë nanm'ann'ian 'naanhan. ¹³Ndo' mantyi jnan'jnda'han nn'an na quinan'nein quintu' cjo'o' jon. Jndue nan'ñeen:

—Juu tsanvahn ninnquii'chen itsinin juu jñ'oon tsan' cjo'o' vats'on t'manva na ji'ua tsixuanhan', ndo' mantyi cjo'o' juu jñ'oon na tqen Moisés. ¹⁴Ee nquë jndë jndyé na totso juu na juu Jesús, tsan na jnan Nazaret, ntsityuii' juu vats'onvahn ndo' mantyi ntscüejndyo juu costumbre na tyincyaa Moisés ndëëhë.

¹⁵Ndo' tsoñ'en nanm'ann'ian'ñeen, quii jnty'iahan nnon Esteban. Jnty'iahan na itsijonhan' nnon jon cha'na nnon ncüii ángel.

7

Jñ'oon na sintcüe' Esteban ndëë nn'an na ty'onhin

¹Ndo' nquii tye'e na conintque ndëë nn'an judíos'ñeen, taxee' jon nnon Esteban. Itso jon: “¿Aa mayuu' na nda' vaa na totsu'?” ²Ndo' t'a Esteban, tso jon: “‘O' ta na conintqueho' yo nin'o' ntyjëëhë, quindyeh'o' chjo jñ'oon na ntsinën. Nquii ta Tyo'ts'on na taquintyja t'man conduihin, tityincyoo'hin nnon tsochihi Abraham xjen na tom'aan jon ndyuaa Mesopotamia, vitjachen na ncja jon tsjoon Harán. ³Itso jon nnon juu: Quindui' ntjoohin ndyuaa tsjon'. Qui'ndyi' nn'an 'nan'. Ndo' cja' ndyuaa na ntsi'man nnon'.

Nnda' vaa tso Tyo'ts'on nnon Abraham. ⁴Ndo' na nda', ya jo' jndui' Abraham tsjoon' jon ndyuaa Caldea, tja jon ndyuaa Harán. Ndo' vi na jndë tue' tsoty'e jon, yajo' jndyoy'oon Tyo'ts'on Abraham'ñeen ndyuaavahn najjon na m'anho' naneihin. ⁵Majo' tasiquindaa' Tyo'ts'on juu ndyuaamin jon, min na ve' vi tan' chjohan'. Majo' min na nda', tco' Tyo'ts'on' ndyo jon jñ'oon na tyi'je'quitscüejndyo jonhan' na mancüiixjen ndaa' juu ndyuaaminhin, ndo' ya na ngue' juu, ntsinda juu, joohan nnan'xuanhan cüentahan'. Nnda' tso Tyo'ts'on nnon juu min na juu xjen'ñeen min'ncüii jnda juu tac'oon. ⁶Ndo' mantyi tso Tyo'ts'on na nque nn'an tsjan Abraham na nndyocahan', nc'ohan ncüiichen ndyuaa najjon na nduihan nn'an na ve' sque ya. Ndo' jo' ngoty'e'ntjontyenhan ndëë nn'an juu ndyuaa'ñeen, ndo' joo nn'an na m'anhan', nenque ciento ndyu ngont'avi' nan'ñeehan. ⁷Majo' tsontyichen Tyo'ts'on nnon Abraham: “Ndo' joo nn'an ndyuaa'ñeen na nt'ahan na ngoty'e'ntjontyen ntsinda'ntyjo' ndëëhan, ncö ntc'o'xën nan'ñeen jnaan' na nda' nnt'ahan. Ndo' ndë jo', joo ntsinda'ntyjo' nndyochö ntcü'ëhan ndyuaavahn na mnan't'maan' nnda'han ja ntjoohin.”

Ndö' vaa jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon tsan'ñeen. ⁸Ndo' tqen Tyo'ts'on jñ'oon nnon Abraham na juu jnda jon na jndëcya nnduihin, quityjee jon tjan na yus'ahin. Ndo' na nda', juu xjen na tui Isaac, tyjee jon tjan na yus'ahin juu xee na jndë nen xuee 'naan' juu. Ndo' juu Isaac, manincüajon s'aa jon xjen na tui jnda jon Jacob. Ndo' nquii Jacob, majo'nty'i s'aa jon yo ncho've ntsinda jon nn'an na conduihan ndochihi, manquëhë na condui jaa ncho've ntmaan' nn'an Israel.

⁹“Ndo' nque ntsinda Jacob, na conduihan ndochihi na tom'anhan ndyu na toxen'chen, tonan'tëë' jndyi n'onhan ntjehan José. Ndëëhanhin ndëë nn'an ndo' joo nan'ñeen tye'y'onhanhin ndyuaa Egipto. Majo' nquii Tyo'ts'on tom'aan jon yohin na tom'aan juu ndyuaa'ñeen. ¹⁰Ndo' tsoñ'en navi' na toquenon juu José'ñeen, totsiquindyaa Tyo'ts'onhin, mantyi tyincyaa jon na jnda' xquen juu, ndo' s'aa jon na tëvee' ntyjii Faraón yohin. Nquii Faraón'ñeen, conduihin tsanm'aants'ian t'man juu ndyuaa Egipto. T'ion jon ts'ian José na tonduihin gobernado ninvaañ'en ndyuaa'ñeen, ata mantyi juu vats'ian najjon na co'xen juu Faraón'ñeen.

¹¹“Ndo' tentyja xjen na tyioo jndo' t'man ninvaa ndyuaa Egipto'ñeen yo nin'ndyuaa Canaán. Jnaan' jo' ji vaa jndyi toquenon nn'an. Ndo' nque ndochihi tandicüijnda' 'nan na ntcüa'han. ¹²Majo' nquii Jacob'ñeen, jndyii jon jñ'oon na juu ndyuaa Egipto'ñeen, jo' min 'nan na ya ntcüa' ts'an. Yajo' nque ndochihi, ntsinda jon, jñon jonhan jo' na vejndyee

ngue. ¹³Ndo' vi na jndë jo', nque ndochiihi nan'ñeen, ty'e nnda'han jo' na vja ve, ndo' juu xjen'ñeen José si'man nquii' jon ndëehan na manquiiinty' jon na conduihin ntyje nquehan. Ndo' na nnda', nquii tsanm'aants'ian t'man'ñeen, tajnaan' jon ntyje nquii José nan'ñeen. ¹⁴Ndo' vi na jndëcy'a, nquii José t'ua jon ts'ian ndë ntyje jon na quitsacy'onhan tsotyehan yo nin'tsoñ'en nn'an chuu'han. Joo nan'ñeen jndë ndyenn'an ncho'nqui vantjo' 'onhan. ¹⁵Nnda' vaa na tui na tja Jacob ndyuuaa Egipto. Jo' tom'aan jon, ndo' majo' tue' jon. Manty' ndochiihi ntsinda juu Jacob'ñeen, juu ndyuuaa'ñeen tjëhan. ¹⁶Ndo' ndëcy'a nque ndantyjo nt'oo'ñeen, tyecho ntcüe'han si'ts'o 'naan nan'ñeen tsjoon Siquem, ndyuuaa naijon na jnanhan. Ndo' tyequity'iuhan nt'oo'ñeen quii' tsi'ts'ua na sijnda Abraham yo s'on xuee ndë ntsinda tsan na jndy Hamor.

¹⁷Ndo' sininntyichen Esteban. Tso jon: "Ndo' viochen xjen na ngatsiquindëhan' juu jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham na ntsiquindyaa jon nan'ñeen na nndui' ntcüe'han juu ndyuuaa'ñeen, majndyentyichenhan tandë. ¹⁸Ndo' joo ndyu'ñeen jndye nn'an na ncüii ro ncüiihan na jndë tom'anhan ts'ian t'man ndyuuaa Egipto. Ndo' tuee' xjen na təcjo ncüiiichen ts'an na nduihin tsanm'aants'ian t'man ndë nn'an Egipto. Juu tsan'ñeen tatajnaan' jon tsoJosé. ¹⁹Nquii tsanm'aants'ian'ñeen, yo na jnda' xquen jon, totsivi'nn'an jon ndochiihi. Ee tqen jon jñ'oon na qui'ndyehan yo'ndaa ndahan na cüje nque joo. ²⁰Ndo' majoto xuee'ñeen tui Moisés. Ndo' tëvee' ntyjii Tyo'ts'on yo jon. Tye jon yo ndyee jon, ninndye chi' na tonan'quehan jon v'aahan. ²¹Majo' tuee' xjen, yo najnde'han' na jnty'ehanhin na cue' jon, majo' manquiiito yuscu jnda tsanm'aants'ian t'man'ñeen ntjii juu yujnt'a Moisés. Juu yuscu'ñeen tovantyje' juuhin cha'vijon jnda nquii juu. ²²Mang'e na nnda' tui, juu Moisés totsijnaan' jon tsoñ'en na jnda' nquen nn'an Egipto. Ndo' jaa' jñ'oon na totsiniin jon, yo ntyja 'naan' 'nan na tots'aa jon.

²³"Juu Moisés'ñeen, ya na tuee' jon cha'na venn'an chu, s'aahan' ts'on jon na nin'-caquindyiaa' jon nque nn'an na nincüii tsjan conduihin, nque nn'an tsjan Israel. ²⁴Tja jon ndo' jndyiaa' jon ncüii ts'an Egipto na its'aa vi' tsan'ñeen ncüii ts'an na ninncüii tsjan conduihin yo nquii jon. Juu xjen'ñeen tañoon' jon tsan'ñeen, tji' jonhin quii' nanvi'ñeen. Iscuae' jon juu tsanEgipto'ñeen. ²⁵Nnda' vaa na s'aa jon ng'e toquindyii' ts'on jon na nque nn'an 'naan' jon, nn'an Israel, ncüaa' ya n'onhan na ninjnt'ue Tyo'ts'onhin cha' ntyja 'naan' nquii jon ndyaahan juu navi' na m'anhan, majo' joohan tataa' n'onhan na nnda'. ²⁶Ndo' vi tonco ncüiiichen xuee, jndyiaa' Moisés'ñeen ve ntyje jon nn'an Israel na ninncüii tsjan conduihan yo nquii jon, na conan'ntja'han. Ndo' nt'ue ts'on jon na quintjo ya ntcüe'han yo ntyjehan. Ng'e jo' na tso jon ndëehan: "¿O' ninncüii tsjan conduiho'. ¿Ndu na conan'ntja'ho' yo ntyjeho'?" ²⁷Majo' juu ts'an na nt'ue tyia' yo ncüiiichen tsan'ñeen, jñoon juu nt'õ nquii Moisés. Ndo' tso juu nnon jon: "¿Nin ts'an tqen 'u' na nintque 'u' ndë, ndo' na ntc'o'xen' já? ²⁸¿Aa manty' nin'quitscuae' ja cha'na iscuae' juu ts'an Egipto vja?" ²⁹Ndo' Moisés, vi na jndë jndyii jon jñ'oonva', s'aa jon vi ntyja, tja jon ndyuuaa Madián. Jo' tom'aan ya jon, ndo' majo' toco jon, tui ve nannon ntsinda jon juu ndyuuaa'ñeen.

³⁰"Ndo' vi na jndë tenon venn'an chu na tom'aan jon jo', sijonhan' na m'aan jon ncüii joo quii' jndë na ndyo juu tyo' na jndy Sinaí. Juu xjen'ñeen tityincyoo' ncüii ángel nnon jon quityquii' tsachon na coco ncüii tsonneon. ³¹Ndo' na jndyiaa' jonhan', tom'aan' jndy' ts'on jon nin 'nan nin'quitsiquindyihan'. Majo' juu xjen na sindyoo'hin na ndyiaa' ya jonhan', jndyii jon na nquii ta Tyo'ts'on itsinin. ³²Tso jon: "Ja condui Tyo'ts'on cüentaa' tsochi' Abraham, tsan na tom'aan ndy na toxen'chen, majo'nty' cüentaa' juu Isaac yo nin'Jacob." Ndo' xjen na jndyii Moisés na nnda', ty'e coviqijnty'ehin na ty'ue jon, min ndincyaaahan' na ndyiaa' jon juu ts'oon'ñeen. ³³Ndo' tso Tyo'ts'on nnon jon: "Cüji' ntcon', ng'e naijon na mintyje', conduihan' tyuaa na ji'ua ng'e jndë tyjënön ntjoohin. ³⁴Ee jndë jnty'ia nnön na nque nn'an ndyuuaa Egipto cont'avi'han nn'an njan, nn'an Israel, ndo' manty' jndë mandy' na cotcüihan quityquii' juu navi'ñeen. Ndo' jo' jndë jndyocüe' na ntsiquindyahan. Ndo' naneinhin, 'u' njñön na cja' ntcüe' ndyuuaa Egipto."

³⁵Ndo' tsontyichen Esteban: "Nque nn'an Israel tont'ahin na tyi'cuae' n'onhan juu Moisés. Ee jnduehan nnon jon: ¿Nin ts'an tqen 'u' na nintque 'u' ndë ndo' na ntc'o'xen'

já? Majo' manquiintyi Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnon tsan'ñeen na co'xen jon jooohan ndo' na ntsiquindyaa jonhan navi' na tom'anhan ndyuaa Egipto. Ntyja 'naan' juu ángel na tityincyoo' nnon Moisés quityquii' tsonneon na cov'a, jo' na sijnda' Tyo'ts'on na tsixuan Moisés juu ts'ian'ñeen. ³⁶ Majuuntyi Moisés'ñeen, tji' jon ndochiichi nn'an Israel ndyuaa Egipto na tom'anhan jo' ndyu na toxen'chen. Majon na tots'aa ts'ian t'man na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najnde nquii' jon. Manquiintyi jon na tots'aa jn'aan t'man xjen na tenonhan Ndaandue Ve, ndo' mantyi viochen xjen na tom'an yahan vivenn'an chu ndyuaa najjon tajnda' ya cova'. ³⁷ Manquiintyi jon na tso jon ndëë ntyjëéhë nn'an Israel: "Nquii Tyo'ts'on ntquen jon nciüi nn'an 'naanho' na ntsixuan jon ts'ian na nnincyaa jon jñ'oon ndëëho' cha'xjen na t'ua jon juu ts'ian'ñeen nnön." ³⁸ Manquii jon na tom'aan yo tmaan' ntyjëéhë Israel viochen xjen na tom'an yahan ndyuaa na tajnda' cova'. Manquii jon na tom'aan jon Tyo' Sinai xjen na sinin ángel nnon jon yo ndëë ndochiichi nan'ñeen. Manquii jon na ty'oon cüenta joo jñ'oon na concyahan' na ngüando' ñuaan' ts'an na tonnon Tyo'ts'on na itscüenon jonhan' ndëéhë.

³⁹ "Majo' nque ndochiichi na tom'an ndyu na toxen'chen, tyi'quita'nguee'han jñ'oon na toninncyaa Moisés ndëéhan. Min tajnan'jñ'oon'han jñ'oon na totso jon ndëéhan ndo' mantyi tots'aa jndyihan' n'onhan na ninc'o ntcüe'han Egipto. ⁴⁰ Mang'e na nnda', jo' na tonduehan nnon Aarón: Quitsia' 'nan na nnan'quijndyu jaahan' Tyo'ts'on na nnan't'maan' jaa na juuhan' ngüejndyeehan' tondëéhë, ng'e ntyja 'naan' juu Moisésva', tsan na tji' jaa ndyuaa Egipto, min tyi'quindiö nin 'nan tjon jon. ⁴¹ Ndo' na jnduehan na nnda', jnan'yahan nciüi 'nan na cha'vijon toro chjo. Ndo' tonan'cüjehan quioo' na tonan't'maan'han juuhan' na tonduehan na juuhan' conduihan' Tyo'ts'on. Mantyi tont'ahan nquee na tonan't'maan'han juu nan'ñeen na jnan'ya nquehan. ⁴² Mang'e na nnda', jnty'ii Tyo'ts'on joo nan'ñeen. Ata tyincyaa jon na nque nan'ñeen jnan't'maan'han ncjuu na m'an tsjö'ndue. Ee juu tsan na tonincyaa jñ'oon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, vaa jñ'oon na tji' jon ntyja 'naan nan'ñeen. Ndö vaa tso jñ'oon'ñeen:

'O' nn'an Israel, joo quioo' na tonan'cüjeho' xjen na tom'anho' venn'an ndyu juu ndyuaa'ñeen na tajnda' cova',

¿Aa nnön na toninncyaho' quioo'ñeen?

⁴³ Quioo'ñeen, chito nnön toninncyaho' joo o'.

Ee 'o' tonan'y'onho' v'aa ndiaa na toquindyii' juu 'nan na tonan't'maan'ho' na jndyuhan' Moloc.

Mantyi yo juu 'nan na jndyu Renfán, quixjuu ntyja 'naan'han', juuhan' na tonan't'maan'ho'.

Joo nan'min' na tonan't'maan'ho',

ninnquii'chen 'nan na tonan'ya nqueho'han'.

Ng'e tsojnaan' na conan't'maan'ho' nan'min', jo' na nciüi' ja 'o' ndyuaa tsjoonho' na njñönho' na nc'oho' ndyuaa na tonnon tsjoon Babilonia.

Ndö' vaa jñ'oon na tyincyaa tsan'ñeen. Ndo' tsontyichen Esteban: ⁴⁴ "Nque ndochiichi na tom'an ndyu na toxen'chen, xjen na tom'anhan juu ndyuaa'ñeen na tann'an c'oon, tonan'y'onhan juu v'aa ndiaa najjon na tonan'vehan ntcaa' ntjö' na chuu' ntji na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan'. Juu v'aa ndiaa'ñeen jndéhan' cha'xjen jñ'oon na si'man jon nnon Moisés ee tso jon nnon juu na quitsia juuhan' cha'xjen 'nan na jndë si'man jon nnon juu. ⁴⁵ Nque ndochiichi na tom'anhan ndyu na toxen'chen, nn'an tsjan jooohan na jndyocahan', jndyoy'on nan'ñeen juu v'aa'ñeen xjen na jndyochu Josué jooohan ndyuaaminhin najjon na sijnda' Tyo'ts'on na nc'onhan. Ndo' joo nn'an na tom'an jndyee ndyuaaminhin, tji' jon nan'ñeen, mang'e jo' nque ndochiichi jndëë jnt'ahan yo nan'ñeen. Ndo' juu v'aa ndiaa'ñeen, ninvaa tonan'y'onhan juuhan' ata xjen na tom'aan juu David.

⁴⁶ Nquii Tyo'ts'on, juu naya na conduihin, siquindaa' jonhan' juu David'ñeen. Jo' na tcan juu vi naya'ñeen na nninncyaa jon na ntsia juu nciüi v'aa najjon nque nn'an tsjan Jacob na jndyocahan', nnan't'maan'han nquii Tyo'ts'on. ⁴⁷ Majo' Salomón, jnda nquii David, nquii juu sia v'aa'ñeen. ⁴⁸ Majo' nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen, chito ve' quii' nt'aa

na conan'ya nn'an, jo' na im'aan jon. Cha'xjen jñ'oon na tso ts'an na toninncyaa jñ'oon ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa, tso tsan'ñeen:

⁴⁹ Quiñoon'ndue conduihan' silla na manin' ts'iaan' najjon na mavaquityën.

Ndo' juu tsonnangue tsixuanhan' najjon na ntyjo ng'ë.

Ndo' na nnda', ¿Nin ncüii nnon v'aa na nndëë nnan'yaho' najjon na nc'ön?

Ndo' ¿Yuu vaa nquii jon na ngüajndyëë?

⁵⁰ Ee ncö, tsoñ'en nan'min', maja tqüenhan'."

Ndö' vaa jñ'oon na tji tsan'ñeen.

⁵¹ Ndo' tsontyichen Esteban: "Majo' 'o' mancüixjen conduiho' nn'an que' n'on. Itsi-jonhan' 'o' cha'vijon nque nn'an na tyi'quinan't'maan'han Tyo'ts'on. Tyi'nin'quindyeho' nchu vaa na nt'ue ts'on jon yoho', min tyi'quita'nguee'ho'han'. Ninnquii'chen conan'veho' nacjoo' nquii Espíritu Santo. Manincüejon cont'aho' cha'xjen tont'a nque ndochiho' na tom'anhan ndyu na toxen'chen. ⁵² Ncüii cüii ts'an na tom'anhin ndyu na toxen'chen na toninncyahin jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa, nque ndochiho', mancüixjen tont'avi'han nan'ñeen. Ndo' mantyi nque nn'an na toninncyaa jñ'oon ntyja na ndyo nquii Cristo na jndyoyu conduihin, majoontyi ndochiho' tonan'cüjehan nan'ñeen. Majo' nanein nquii Cristo, nqueho' jndë tyincyaho' cüentahin, ndo' jndë jnan'cuee'ho'hin. ⁵³ Manquentyiho' na ty'onho' cüenta juu jñ'oon na tqen Moisés na tyincyaa ángeles juuhan' nnon jon, majo' 'o' tyi'nin'quita'nguee'ho'han'."

Na jnan'cuee' nn'an Esteban

⁵⁴ Ndo' nque nanm'ann'ian'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin' na sinin Esteban ndëëhan, tennon ntyja xjen na tyionhan' quindyaa' ngiohan. Tonan'qui'ioon'han ndi'n'onhan na jnan'vjehan jon. ⁵⁵ Majo' juu jon, quindë ya tom'aan Espíritu Santo quii' ts'on jon. Jndondë jon quiñoon'ndue, jo' jndyiaa' jon juu na nancoo' jndyi quixuee najjon na m'aan nquii Tyo'ts'on. Ndo' mantyi jndyiaa' jon na minntyjee' Jesús ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya. ⁵⁶ Ndo' ya na jndyiaa' Esteban na nnda', jndei sinin jon, tso jon:

—Quijnty'iaho', manty'ia na conaan quiñoon'ndue ndo' nquii jon na conduihin na itsin'man jon ñuaan nn'an, m'aan jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya.

⁵⁷ Ndo' nan'ñeen, jndei jnan'xuaahan na vjehan na nnda' tso jon. Të'han nquihan, ndo' ninñoon' ty'onhan jon. ⁵⁸ Ndo' vi na jndë tji'han jon quii' tsjoon, yajo' nque nn'an na condue na vaa jnaan' jon, tji'han ndiaatco na cüehan. Tquen yahan joo ndiaa'ñeen na m'aan ncüii tsans'andyua na jndyu juu Saulo, na quen juu chjo cüentahan'. Ndë jo' ta'han, totuen'han ntjö' Esteban.

⁵⁹ Ndo' viochen xjen na cotuen' nan'ñeen ntjö'hin, sinin jon nnon Tyo'ts'on. Itso jon: "U' ta Jesús, juu na ndyii' na vant'ö, cyon' cüentahan'." ⁶⁰ Ndo' vi jndë jo' tcon xtye jon. Jndei sixuaa jon, tso jon: "Ta Jesús, juu jnanva na cont'a nanmin ja, tyi'ntsa' na nt'uuihan'hin."

Ntycüii na tso jon na nnda', mana tue' jon.

8

¹ Ndo' jo' vijon m'aan Saulo. Sijonhin jñ'oon yo nan'ñeen na jnan'cuee'han Esteban.

Ndo' majuuntyi xuee'ñeen na jnan'cuee' nan'ñeen Esteban, joo nn'an tsjoon Jerusalén, tye' na ji vaa jndyi tont'a vi'han joo nn'an na vantyja n'on Jesús na tom'anhan jo'. Ng'e na nnda', tsochenhan tycyahan ninvaa ndyuaa Judea yo Samaria. Xia'ntyi nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, joochan tatycya.

Tots'aa vi' Saulo tmaan' nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' jon

² Ndo' vendye nn'an na njon jndyi Tyo'ts'on ngiohan, tyequity'iuhan Esteban. Totyuee jndyihan na njon ngiohanhin. ³ Majo' juu Saulo tennon ntyja xjen na tots'aa vi' juu joo nn'an na conduihan tmaan' na vantyja n'onhan Jesús. Ee tovaquee' juu quii' nt'aahan ndo' yo navi' tocüji' juu nannon ndo' nanntcu. Tovaquityii' juuhan vancjo.

Toninncyaa nn'an jñ'oon naya ndyuaa Samaria

⁴ Majo' nque nan'ñeen na jndui'han Jerusalén na jnannonhan, ncüii cüii joo naijon na totsquehan, tonan'neinhan jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. ⁵ Ncüii joo nan'ñeen, tsan na jndyu Felipe, tja jon ncüii tsjoon cüentaa' ndyuaa Samaria. Jo' ijón na totsiniñ jon ndëë nn'an tsjoon'ñeen ntyja 'naan' Cristo. ⁶ Tovatjon nn'an ndo' totquen yahan cüenta jñ'oon na toninçyaa jon, ndo' mantyi tojnty'ia ndëëhan jn'aan t'man na tots'aa jon na tyi'l'e'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndeí nquii jon. ⁷ Ndo' jndye nn'an na nan'xuan jndyetyia quii' n'onhan, sin'man jonhan. Ndo' joo jndyetyia'ñeen, xjen na jndui'han quii' n'on nan'ñeen, jndeí tonan'xuaahan. Ndo' mantyi jndye nn'an na ntjein ng'e, ntjein nduee, totsini'man jon joohan. ⁸ Mang'e na nnda' tots'aa jon, nn'an tsjoon'ñeen tyinçyaaahan' na nein jndyihan.

⁹ Majo' juu tsjoon'ñeen jndë tijndye xuee m'aan ncüii tsanquindua', Simón jndyu tsan'ñeen. Nque nn'an ndyuaa Samaria'ñeen, totsivi'nn'an juu joohan ee toso juu na njon jnduihin yo ts'ian na its'aa juu. ¹⁰ Ndo' joo nn'an tsjoon'ñeen, min na t'man conduihin, ndo' min na tyi't'man conduihin, tsoñ'enhán totquenhan cüenta jñ'oon na toninçyaa juu. Tonduehin: "Juu Simónva', juu najndeí na condui Tyo'ts'on, t'man jndyi tsixuan jonhan'."

¹¹ Ndo' nan'ñeen totquen yahan cüenta jñ'oon na totsiniñ juu ndëëhan ee na tijndye xuee na itsivi'nn'an juu joohan yo ts'ian quindua'ñeen. ¹² Majo' ya na toninçyaa Felipe jñ'oon ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan, yo ntyja 'naan' xuee' Jesucristo, yajo' joo nn'an Samaria'ñeen, jndyehan tëntyja n'onhan. Nannon ndo' nanntcu tont'ëhan yo xuee' Jesús. ¹³ Ndo' mantyi juu Simón'ñeen, tëntyja ts'on juu Jesús ndo' jndë jo', jndëë' juu. Ta' juu na itsijonhin yo Felipe. Joo jn'aan t'man na tots'a Felipe yo nin'joo ts'ian na tots'aa jon na tyi'l'e'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndeí nquii jon, juu Simón'ñeen vacue tom'aan' ts'on juu ntyja 'naan'han'.

¹⁴ Juu xjen'ñeen nque nn'an na tqueen' Jesús na totsay'onhan yo jñ'oon na toninçyaa jon, ninvaa m'anhan Jerusalén. Ndo' vi na jndë jndyehan na mantyi nque nn'an Samaria jndë ty'onhan cüenta jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo, yajo' t'uahan ts'ian nnon Pedro yo nin'Juan na quitsaqijnty'iahan joo nan'ñeen. ¹⁵ Ndo' vi na jndë squehan na m'an nan'ñeen, jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Tanhan na joo nn'an na vantyja n'on, nçyaa jon na nan'xuan nan'ñeen Espiritu Santo. ¹⁶ Ee juu xjen'ñeen min'ncüii joohan tacyo'onhan cüenta Espiritu Santo. quii' n'onhan. Xia'ntyí jndë jnt'ëhan yo xuee' ta Jesús. ¹⁷ Jo' juu Pedro yo Juan tyiohan ndueehan nacjo nan'ñeen. Ndo' na nnda', ty'onhan cüenta Espiritu Santo.

¹⁸ Majo' juu Simón, vi na jndë tquen juu cüenta na joo nan'ñeen ty'onhan cüenta Espiritu Santo xjen na Pedro yo Juan tyiohan ndueehan nacjo nan'ñeen, tso juu na mninçyaa juu xoquitu' ndëëhin, cha' mantyi nquii juu ntsixuan juu cha'na joohan. ¹⁹ Tso juu:

—Juu najndeí na nan'xuanho', nçyaho' na mantyi ntsixuan jahan' cha' juu xjen na ndyiö nt'ó nacjoo' min'ninchen ts'an, mantyi ncy'oon juu cüenta Espiritu Santo quii' ts'on juu.

²⁰ Ndo' sintcüe' Pedro jñ'oon, tso jon:

—Cju'vi' Tyo'ts'on s'on 'nan', ndo' mantyi ncu', ee matsitiu' na ve' yo s'on, jo' na ndëë ngyon' cüenta juu naya na ve' yu na itsiquindaa' jonhan' nn'an. ²¹ Juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on na nan'xuan', 'u' tyi'quichuhan' na ntsijon 'u' yohan', ee tyi'xoncüee' tson' na tonnon jon. ²² Jo' quintcüe' tson' jnan na matsixuan'. Ndo' can' nnon jon, tyi'nan ro na ntsit'man ts'on jon 'u' na nnda' vaa na ndyii' tson'. ²³ Ee maquën cüenta na t'man jnan' vaa, ndo' juu jnan'ñeen jndë sityenhan' 'u' cha'vijon tyen tyen ts'an yo carena.

²⁴ Ndo' t'a Simón, itso juu ndëëhan:

—Quitanho' nnon Tyo'ts'on na tyi'ngenön cha'xjen juu jñ'oon na condueho'.

²⁵ Ndo' Pedro yo Juan, tonan'manntyichenhan jñ'oon' Tyo'ts'on, tonan'nein nquii'han ntyja 'naan' Jesús. Ndo' vi jndë jo', jndui'han tsjoon'ñeen ndyuaa Samaria na nc'o ntcüe'han Jerusalén. Ndo' majndye njoon quijndë na m'anhan' ndyuaa'ñeen, tovenonhan jo'. Toninçyahan jñ'oon naya ndëë nn'an na m'an njoon'ñeen.

Felipe yo ts'an ndyuaa Etiopía

²⁶Jndë jo' ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on, sinin jon nnon Felipe, itso jon: “Quitsijnda' na ncja' nato ntyja na condui' ncjuu tsonjn'aan. Juu nato na inanhan' Jerusalén na ivenonhan' ndyuua naijon tyi'jndye nn'an m'an na ivee'han' tsjoon Gaza, juu nato'ñeen cja'.” ²⁷Ndo' jo' sijnda' Felipe, tja jon. Ndo' nato na ñjon jon, tjonhin ncüii ts'an na jnan tsan'ñeen ndyuua Etiopía. Juu tsans'a'ñeen eunucohin na itye'ntjon jon nnon Candace, nquii tsanscu na ico'xen ndyuua Etiopía. Juu tsans'a'ñeen, t'ua Candace ts'ian nnon juu na quitsue juu s'on quityquii' vats'ian 'naan' jon. Tsjoon Jerusalén, jo' têtsit'maan' juu Tyo'ts'on, jnan juu jo', ²⁸Vja ntcüe' juu ndyuua tsjoon' juu. Ndo' xjen na tjon Felipehin, ñjon juu tyquii' carreta 'naan' juu. Itsijnään' juu tson na chuu' jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isaías.

²⁹Ndo' nquii Espíritu Santo itso jon nnon Felipe: “Quitsindyoo' 'u' nnon carretavahin, ndo' quitsijon 'u' yo juu tsan na vay'oonhan'.”

³⁰Jo' tentyjaa' Felipe nnon juu tsan'ñeen. Jo' jndyii jon na itsijnään' tsan'ñeen jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isaías. Jo' taxee' jon nnon juu, itso jon:

—Joo jñ'oon na matsijnan', ¿Aa mavaa' tson'han'?

³¹Ndo' t'a tsan'ñeen, itso juu:

—Nnda' 'u' ts'an, ta'nan ts'an na ya ntsi'man nnön, yajo' ¿Nchu ya nts'a na ncüaa' ts'önhan'?

Ndo' tcan tsan'ñeen na cava Felipe tyquii' carreta'ñeen na cacjo jon ngiaa' juu. ³²Ndo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na sijnaan' tsan'ñeen, ndö vaa na tsohan':

Xjen na vay'oon ts'an quitsman na ntscuee' jon juu o', min'chjo tyi'tsixuaa o'.

Ndo' cha'xjen ncüii quitsman chjo, xjen na ityjee ts'an soo' o', ninma'chen 'ndyo o'.

Ndo' nquii jon na conduihin quitsman chjo cüentaa' Tyo'ts'on,

mannda' tajñ'oon tso jon min na tjon jon navi'.

³³Ndo' juu jon jnan'cüejnaan' nn'anhin, min tyi'quitoxen yahan jñ'oon ntyja 'naan' jon. Ndo' ¿Nin ts'an na nndëë ncüji' cüenta ntyja 'naan nn'an tsjan 'naan' jon na jndyocahan'?

Ta'nan ts'an na nndëë nts'aahan' ng'e tji'han na vando' jon nnon tsonnanguévahin.

Ndö' vaa jñ'oon na tji Isaías.

³⁴Ndo' juu ts'an etiopía'ñeen taxee' juu nnon Felipe, itso juu:

—Quitsa' vi naya'ñeen, quitsu' nnön, juu ts'an na tyincyaa jñ'oonmin, ¿Aa itsinin jon ntyja 'naan' nquii jon, ndo' aa ntyja 'naan' ncüiiichen ts'an?

³⁵Ndo' ta' Felipe na sinin jon ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na jnduihan' nnon tson'ñeen. Sinin jon nnon tsan'ñeen jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús. ³⁶Ndo' viochen xjen na ñjonhan nato, squehan ncüii joo na m'aan ndaatoo. Ndo' juu ts'an etiopía'ñeen, tso juu nnon Felipe:

—Quindyia', ndö m'aan ndaa. ¿Aa m'aan ncüii nnon na itscu'han' na ntsiquindë' ja?

³⁷Ndo' sintcüe' Felipe jñ'oon, itso jon:

—Xe na aa yo mancha'chen tson' na vantyja tson' Jesús, ndëë na ntsiquint'ë 'u'.

T'a tsan'ñeen, itso juu:

—Mavantyja ts'ön na nquii Jesucristo conduihin jnda Tyo'ts'on.

³⁸Ndo' juu ts'an etiopía'ñeen, t'ua jon ts'ian na cacüentyjee' carreta'ñeen. Ndë jo' ncha'vehan tyecuahan tyquii' ndaa, ndo' siquindëë' Felipehin. ³⁹Ndo' vi na jndë jndui' ntcüe'han quii' ndaa'ñeen, nquii Espíritu na condui nquii Tyo'ts'on, tÿ'oon jon Felipe. Ndo' juu ts'an etiopía'ñeen, tavijndyiaa' mnda' jon Felipe, majo' tja jon nato na vja jon na neinin' jndyi jon. ⁴⁰Ndo' juu Felipe'ñeen, xi' tsjoon Azoto, jo' tityincyoo'hin. Jndye njoon tomandyi' jon na toninncyaa jon juu jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús, ata tuee' nnda' jon tsjoon Cesarea.

9

Ntcüe' ts'on Saulo jnaan' jon

(Hechos 22:6-16; 26:12-18)

¹Majo' juu Saulo, tyi'caminttyjee' juu na itsity'ue juu nn'an na vantyja n'onhan Jesús na ntscüje juu joochan. Mang'e na nnda', tja juu na m'aan nquii tyee na conintque cüenta

nn'an judíos. ² Tëcan juu tson nnon tyee'ñeen na ngay'oon juuhan' ndëë nn'an judíos na m'anhan tsjoon Damasco ncüii cüii vats'on 'naanhan. Juu tson'ñeen chuhan' jñ'oon na ninncyaahan' najndei juu na ngacüja juu nn'an na cotsam'anhan nato 'naan' Jesús, nannon ndo' nanntcu, ndo' nndyochu ntcüe' juuhan nc'onhan navi' Jerusalén. ³ Majo' nato na ñjon juu na vavindyo na ngeee' juu tsjoon Damasco, ndo' ninjonto jnan chon quiñoon'ndue, tyioohan' xi'jndio na m'aan jon. ⁴ Ndo' na nnda', tyioohin tyuaa, jndyii juu ncüii jndye. Itsohan' nnon juu: “‘U' Saulo, ¿Ndu na matsa' vi' ja? ¿Ndu na mantye' ja?”

⁵ Ndo' t'a juu: “¿Nin ts'an 'u', ta?” Ndo' t'a jon, itso jon nnon juu: “Ja Jesús na mantye'e'. 'U' mats'aa vi' nquii 'u'. Ntyja na matsa', itsijonhan' juuhan' cha'na its'aa toro na imin' o' ntsiu' nnon tsontë na itsityuaa' ts'an o'.” ⁶ Ndo' tsontyichen Jesús nnon juu:

“Quinaintyja', cjaquee' quii tsjoon na vja', ndo' jo' ngitso ncüii ts'an nnon' nchu vaa nquii na quitsa'.”

⁷ Ndo' nque nannon na conan'jonhan yo Saulo, sacüentyjee' nan'han na tyue jndyihan, ee xia'ntyi jndyehan jndyee' ts'an, majo' min'ncüii ts'an tajnty'iahan. ⁸ Ndo' juu Saulo, jnanquintya juu tyuaa. Majo' vi na jndë siquinaan juu ndö'nnon juu, tavindëë ndyiaa' juu. Mang'e na nnda', jo' na t'uehan nt'ö juu na tyey'onhanhin tsjoon Damasco. ⁹ Jo' ijon tom'aan juu vi ndye xuee na ndiquindyiaa' juu. Ndo' juu xjen'ñeen min taticüa' juu, min ta'nan t'u juu yu ro.

¹⁰ Tyquii' juu tsjoon Damasco'ñeen tom'aan ncüii ts'an na vantyja ts'on jon Jesús, tsan'ñeen jndyu jon Ananías. Juu jon jndyiaa' jon na tityincyoo' ta Jesús nnon jon. Sinin jon nnon juu, itso jon: “‘U' Ananías.” T'a juu, itso juu: “Ndö m'an, ta.”

¹¹ Ndo' tso ta Jesús nnon juu: “Cja' nata na jndyuhan' Nata Yuu. Ndo' vaa' tsan na jndyu Judas, jo' cüaxe' tsan na jndyu Saulo, tsan'ñeen ts'an tsjoon Tarsohin. Itsinin juu nnön.

¹² Ndo' quityquii' na tityincyoo' nnon juu, jndyiaa' juu na 'u' jndë tëque' na m'aan juu na tyio' nt'ö' cjoo' juu cha' nndëë nndyiaa' nnda' juu.”

¹³ Majo' juu Ananías'ñeen, vi na jndë jndyii jon juu jñ'oon'ñeen, t'a jon, itso jon: “‘U' ta, jndye nn'an jndë jnan'neinhan nnön ntyja 'naan' tsan'ñeen na nque nn'an na conduihan cienta' na m'anhan Jerusalén, tijndyehan na its'aa vi' juu. ¹⁴ Ndo' naneinhin jndë tyjee' juu tsjoonvahan na y'oon juu tson na nque ntyee na m'anhan Jerusalén jndë tyincyahinhan' nnon juu. Ndo' juu tson'ñeen chuhan' jñ'oon na incyaahan' najndei juu na joo nn'an na contcüii'han xue', tsoñ'enhant quityii' juuhan vancjo.”

¹⁵ Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon Ananías'ñeen, itso jon: “Cja' ee ncö jndë tjihin na ntsinin juu ntyja njan ndëë nn'an na mañoon ndyuaa, ndo' mantyi ndëë nque nn'an na cotoxenhan nn'an na m'an jo', ndo' mantyi ndëë nn'an Israel. ¹⁶ Ndo' mantyi ntsi'man nnon juu na jndye nnon navi' na chuhan' na ngenon juu ng'e na vantyja ts'on juu ja.”

¹⁷ Ndo' juu Ananías'ñeen, vi na jndë jndyii jon na nnda', tja jon v'aa najjon na m'aan Saulo. Tëquee' jon jo'. Tyio jon nt'ö jon nacjoo' tsan'ñeen. Tso jon:

—‘U' ntyjë Saulo, manquiiintyi ta Jesús na tityincyoo' hin nnon' nato na jndyo', nquii jon jñon ja na m'an'. T'ua jon ts'ian nnön na 'u' ndyia' nnda' ndo' na quindë ya nc'oon Espíritu Santo quii' tson'.

¹⁸ Juu xjen'ñeen, ninñoon' jndyii' tjan na tcüe tēnnon Saulo, tycyaahan' cha'vijon tsja, ndo' na nnda', xuee jndyiaa' ntcüe' jon. Ndo' jnanquintya jon, siquindëë' Ananías'ñeen jon yo xuee' Jesús. ¹⁹ Jndë jo' tcüa' jon, juuhan' tyincyaa nnda'han' najndei' ts'on jon. Ndo' nincüannty ro xuee na vi ntjohin juu tsjoon'ñeen yo nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús.

Tyincyaa Saulo jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Damasco

²⁰ Ndo' juu Saulo'ñeen, maquintyjachen ta' jon na toca jon nt'aan'on 'naan nn'an judíos tsjoon'ñeen. Jo' tonincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen na nquii Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on. ²¹ Ndo' tsochen nn'an na tondye jñ'oon na toninncyaa jon, vacue tom'aan' n'onhan. Tonduehan:

—Tsanva', ¿Aa chi manquiiintyi juu na tomandyi' quityquii' tsjoon Jerusalén na tots'aa vi' jon nn'an na contcüii' xuee' Jesús? Ndo' ntjohin ¿Aa chito mantyi jndë jndyo jon na

ntsityen jon nn'an na vantyja n'on Jesús na ngachu ntcüe' jonhan Jerusalén ndëë nque ntyee na conintque?

²²Majo' Saulo, tyi'ncüii cüii jon na toninnycyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' Jesús, tÿ'oonchen jon najnde' jon quityquii' juu ts'ian'ñeen. Yo juu jñ'oon na tots'i'man jon ndëë nn'an judíos juu tsjoon'ñeen, totsityuui' jon joo jñ'oon na tondue nan'ñeen na juu Jesús, tyi'yuu' na conduihin Mesías.

Jn'man Saulo nduee nn'an judíos

²³Ndo' vi jndë na tyi'ndyo xuee, yajo' nque nn'an judíos na m'anhan Damasco, jnan'tjon'han jñ'oon yo ntyjehan na nnan'cuee'han Saulo. ²⁴Majo' juu jon, taa' ts'on jon juu jñ'oon'ñeen. Ndo' nan'ñeen naxuee ndo' natsjon tondahan jon jndyue teonntjõ' na nin'quinan'cuee'han jon. ²⁵Majo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan juu tsjoon'ñeen, tejndeihan jon natsjon. Tua jon quii' ncüii tsque na jndë yo nt'öö t'man. Jndë jo' jnan'v'iuu'han jon ventana na vaa tondye 'ndyo teonntjõ'ñeen. Yajo' jndui' jon jo', ve' nnda' vaa na jn'man jon.

Toninnycyaa Saulo jñ'oon ntyja 'naan' Jesús tsjoon Jerusalén

²⁶Ndo' xjen na tuee' ntcüe' Saulo Jerusalén, nin'quitsitjon'hin yo nn'an na vantyja n'onhan Jesús. Majo' tsoñ'en nan'ñeen ncyaaahan jon, min tyi'nin'canyja n'onhan na conduihin ts'an na vantyja ts'on Jesús. ²⁷Majo' min na nnda', tÿ'oon Bernabé jon na m'an nque nn'an na tji Jesús na totsai'onhan yo jñ'oon na toninnycyaa jon. Juu tsan'ñeen sinin jon ndëë nan'ñeen nchu vaa na jndyiaa' Saulo ta Jesús xjen na ñjon juu nato Damasco, ndo' mantyi yo na sinin jon nnon juu. Ndo' mantyi xjen na tom'aan juu tsjoon Damasco'ñeen, tavincyaa' juu na toninnycyaa juu jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. ²⁸Jo' ntjo Saulo Jerusalén, tomandy' jon yo joo nan'ñeen. Min'chjo tyi'ncyaa' jon na toninnycyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesús. ²⁹Ndo' joo nn'an judíos na conan'neinhan jñ'oon griego, totsijndye jon 'ndyo jon yo joohan, majo' nan'ñeen tojnt'uehan nchu vaa nt'ahan na nnan'cuee'han jon. ³⁰Ndo' nque nn'an Jerusalén na vantyja n'onhan Jesús, vi na jndë jndyehan na nnda', tyey'onhan juu Saulo'ñeen Cesarea. Vi na jndë squehan jo', jnan'cüenon ntcüe'han jon tsjoon Tarso.

³¹Yajo' joo ntmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan ninvaa ndyuaa Judea, Galilea, yo nin'Samaria, ya tom'anhan, jndë tichen navi' na toquenonhan, ndo' mantyi tovaquehan ntyja na vantyja n'onhan. Tom'anhan na ncyaa' n'onhan na nt'ahan ncüii nnon na tyi'xe'cavee' ts'on Tyo'ts'on. Ndo' yo na itejnde' Espíritu Santo joohan, tÿvijndyentyichenhan.

Na jn'man Eneas

³²Ndo' nquii Pedro, tomandy' jon na tovaquindyiaa' jon nn'an na vantyja n'on Jesús. Ndo' mantyi nque nn'an tsjoon Lida na mantyi vantyja n'onhan, tÿquindyiaa' jon joohan. ³³Jo' ntjii Pedro ncüii tsans'a na ntjein ng'ee juu na jndë nen chu na vaa juu jndu, tsan'ñeen jndy juu Eneas. ³⁴Itso Pedro nnon juu:

—U' ntyjë Eneas, Jesucristo itsin'man jon 'u'. Quinancuintyja'. Quitsintcüi' tsue'.

Ndo' maquintyjachen jnanquintyja tsan'ñeen, jndë jn'man juu. ³⁵Ndo' nn'an tsjoon Lida'ñeen yo joo nn'an na m'an ndyuaa su Sarón, tsoñ'engan tojnty'iahan tsan'ñeen, ndo' tÿntyja n'onhan ta Jesús.

Ntyja na tando' xco Dorcas

³⁶Tsjoon Jope, jo' tom'aan ncüii tsanscu na vantyja ts'on Jesús, Tabita jndy juu. Majo' yo jñ'oon griego condue nn'anhin Dorcas. Juu tsan'ñeen ya ts'anhin ndo' na totejnde' jon nannin'ñen'. ³⁷Ndo' joo nguee'ñeen, ty'oon na tivii' jon ndo' tue' jon. Ndo' vi na jndë tmanhan ts'oo'ñeen cha'xjen costumbre 'naanhan, jo' tquenhan si'ts'o 'naan' jon v'aa na vja ve quito'. ³⁸Juu tsjoon Jope'ñeen ndyo chjo m'aanhan' yo tsjoon Lida. Ndo' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan tsjoon Jope, ngiohan na juu Pedro ve' m'aan ya jon tsjoon Lida. Mang'e jo', jñonhan ve tsans'a ntyjehan na quitaquitqueen'han jon. Ndo' nan'ñeen,

ty'ehan jo', jnduehan nnon jon: "Já jnán Jope na tincyó na m'an!. Quitsa! vi naya'ñeen na majuuntyi xjenva ncja! chjo yo já."

³⁹ Yajo! tja Pedro yo nan'ñeen. Ndo! vi na jndë tuee! jon tsjoon Jope, joo nn'an na m'an jo! cominndoo'chenhin jon, ndo! savahin yo jon najjon vequityen juu ts'oo'ñeen. Ndo! joo nanntcu ninnque, tsoñ'enhan tatjonhin nnon jon. Joo ndiaa tonco yo ndiaa quityquii! na totsia Dircas cüentahan xjen na tovando! jon, cotyueehan viochen xjen conan'manhinhan! nnon juu Pedro. ⁴⁰ Ndo! juu Pedro, s'aa jon ts'ian na tsoñ'en nan'ñeen jndui'han toch'en. Ndë jo! tcon xtye jon, sinin jon nnon Tyo'ts'on. Ndë jo! tequen jon tontyja na vaa ts'oo'ñeen, jndyiaa! jonhin. Tso jon:

—U! nan Tabita, quinanquintyja!.

Ndo! siquinaan juu nnon juu, ndo! xjen jndyiaa! juu Pedro, tēcüetyen juu. ⁴¹ Ndo! t'uui Pedro cüii ntyjaa! nt'ö juu, sue jonhin. Ndë jo! t'man jon nanntcu'ñeen yo nin'joo nn'an na vantyja n'on Jesús. Si'man jon tsanscu'ñeen ndëëhan na vando! nnda! juu. ⁴² Ndo! nn'an tsjoon Jope'ñeen, tsoñ'enhan jndyehan na tui na nnda!, ndo! jndyehan tovantyja n'onhan ta Jesús. ⁴³ Ndo! juu Pedro, majndye xuee ntjohin juu tsjoon'ñeen vaa! tsan na jndyu Simón, tsan na itsiquitö! ntjan.

10

Pedro yo Cornelio

¹ Tsjoon Cesarea, jo! m'aan ncüii tsans'a na jndyu Cornelio. Juu tsan'ñeen conduihin ts'an na ico'xen jon ncüii tmaan! sondaro na jnanhan ndyuaa Italia. ² Juu tsan'ñeen yo mancha'chen ts'on jon itsit'maan! jon Tyo'ts'on, nquii jon ndo! mantyi tsoñ'en nn'an vaa! jon. M'aan na ncyaa! ts'on jon na nts'aa jon ncüii nnon 'nan na tyi'cavee! ntyjii Tyo'ts'on. Ndo! mantyi joo nn'an judfos nanninñen!, t'man totejnde! jonhan. Ndo! 'io 'io totsiniin jon nnon Tyo'ts'on. ³ Ncüii xuee cha! na ndye na matman, vaa ncüii nnon na tityincyoo! nnon jon na jndyiaa! jon.

Jndyiaa! jon na taquee! ncüii ángel cüentaa! Tyo'ts'on najjon na m'aan jon. Itso jon nnon juu: "Cornelio."

'Ndo! ve! tojndyiaa! jndyi jon nnon juu ángel'ñeen na quity'ue juu. Taxee! juu nnon jon: —¿Nin 'nan ntsa! ja, ta?

Ndo! t'a ángel'ñeen, itso jon:

—Joo jñ'oon na matsinin! nnon Tyo'ts'on, jndë iy'oon jon cüentahan!. Ndo! iquen jon cüenta na matejnde! naninñen!, ndo! mantyi vañjoon! ts'on jon 'u'. ⁵ Ndo! naneihin, quijñon! nn'an na chi nc'ohan tsjoon Jope na quitaquitqueen'han juu tsan na jndyu Simón na mantyi condue nn'anhin Pedro. ⁶ Juu jon m'aan ya jon vaa! ncüiichen Simón, tsan na itsiquitö! ntjan. Vaa! tsan'ñeen minntyjee'han! ndyo 'ndyo ndaandue."

⁷ Ndo! vi na jndë jndui! ángel'ñeen na sinin jon yo Cornelio, yajo! tqueen! tsan'ñeen ve ts'an na itye'ntjon jon yo ncüii sondaro na vjay'oonchen jñ'oon yohin. Juu tsan'ñeen mantyi itsit'maan! juu Tyo'ts'on. ⁸ Chen jndyi sinin Cornelio ndëëhan nchu vaa 'nan na jndyiaa! jon. Ndë jo! t'ua jon ts'ian ndëëhan na c'ohan Jope.

⁹ Ndo! tonco ncüiichen xuee ninvaa ñjonhan nato. Cha'na mandyo nguee! yajmin!, vavindyo na ntsquehan tsjoon Jope'ñeen. Juu xjen'ñeen téva Pedro xquen v'aa su. Ta! jon na itsinin jon nnon Tyo'ts'on. ¹⁰ Jo! m'aan jon, ndo! tyioo na nin'jndo! jndyi jon. Ndo! viochen xjen na nque nn'an v'aa'ñeen conan'jnda'han 'nan na ntcüa! jon, vaa ncüii nnon 'nan na tityincyoo! nnon jon. ¹¹ Jo! jndyiaa! jon na jnaan quiñoon'ndue. Jndyocue ncüii cha'vijon ncüii ndiaandyu! tuen na tjon! ninnque nquihan!. Tyioohan! najjon na m'aan jon. ¹² Ndo! quityquii'han!, jo! ñjon tsoñ'en nnon quioo! na cotsaca!, yo quioo! na cotsaman!, ndo! yo nin'quints. ¹³ Ndo! jndyii Pedro ncüii jndye na itsohan!: "Quinanquintyja!, quitscue! quioo! na ntqui!"

¹⁴ Majo! sintcüe! jon jñ'oon, itso jon: "Nnda! ta, tyi'je'quëhan! ee joo 'nan na itsiquindy jñ'on! na tyi'ntju! tsixuanhan!, ndo! min tyi'ji'uaan!, min'jon tacoquëhan!."

¹⁵Juu xjen'ñeen, jndyii nnda' jon juu jñ'oon'ñeen: “'Nan na jndë tquen Tyo'ts'on na ji'ua conduihan', cjacüentyje' na macüiji' cüenta na tyi'ntju'han'.”

¹⁶Ndye jnda na jndyii jon juu jndye'ñeen. Ndë jo' juu nan'ñeen na cha'vijon ndiaahan', tavantcüe'han' quiñoon'ndue. ¹⁷Ndo' m'aaan' jndyi ts'on Pedro nin 'nan nin'quitsquindy-ihan' na nnda' vaa 'nan na jndyiaa' jon. Majo' viochen xjen na m'aaan' jndyi ts'on jon ntyja 'naan'han', nque nan'ñeen na jñon Cornelio na m'aaan Pedro, squenonhan tsjoon Jope. Tota'xee'han yuu jon na vaa vaa' Simón na ve' m'aaan ya Pedro jo'. Ndo' na nnda', squehan 'ndyo vaa' juu tsan'ñeen. ¹⁸Ndo' t'manhan, jnduehan: “Ncyó chjo v'aa. ¿Aa ntjoo m'an juu tsan na jndyu Simón na mantyi condue nn'anhin Pedro?”

¹⁹Ndo' viochen xjen na ninm'aaan' ts'on Pedro na nin 'nan nin'quitsquindy juu nan'ñeen na jndyiaa' jon, juu xjen'ñeen nquii Espíritu Santo tso jon nnon juu: “Quindyia', jndë sque ndye nannon na cojnt'uehan 'u'. ²⁰Quinanquintya', cja'cuee', ndo' cja' yo joohan, min'ncüii jñ'oontiu tyi'nc'on' na ncja' yohan ee ncö jndë tsjõ ndëëhan na ncyohan na m'an'.”

²¹Jo' tacue Pedro na m'an nan'ñeen. Tso jon ndëëhan:

—Ja ts'an na cojnt'ueho'. ¿Nin ts'ian tyincyoho'?

²²Ndo' t'ahan, jnduehan nnon jon:

—Já tincyó ts'ian 'naan' tsan na jndyu Cornelio, juu tsan'ñeen ico'xen jon ncüii tmaan' sondaro. Juu jon jndyoyu vam'aaan jon ndo' itsit'maan' jon Tyo'ts'on. Ndo' nque nn'an judíos, tsoñ'engan ya jñ'oon conan'neinhan ntyja 'naan' jon. Majo' ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on tso jon nnon juu na quitsquindy jon 'u' na chi ncja' vaa' jon na nndyii jon jñ'oon na ntsinin'.

Nnda' jñ'oon na jndue nan'ñeen.

²³Jo' sijnda' Pedro na juu tijaan'ñeen ntjo nan'ñeen v'aa najion na m'aaan ya jon. Ndo' tonco ncüiichen xuee tja jon yohan. Ndo' mantyi vendye nn'an tsjoon Jope na mantyi vantyja n'onhan Jesús, ty'ehan yo jon.

'Nan na tui vaa' Cornelio

²⁴Xee na jndë ve squehan juu tsjoon Cesarea'ñeen. Iminndoo' jndyi Cornelio joohan. Ndo' jndë sincüi jon nn'an chuu'hin yo vendye nn'an na ya jñ'oon yohin. ²⁵Xjen na jndyii jon na jndë tyjee' Pedro, tēquitjonhin tsan'ñeen. Tcon xtye juu nnon jon na sit'maan' juuhin. ²⁶Majo' Pedro sue jon Cornelio. Itso jon nnon juu:

—Quinanquintya', ee mantyi cüajon ts'an ja cha'na 'u'.

²⁷Ndo' viochen xjen na conan'neinhan, tyeque'han quityquii' v'aa. Jo' jndyiaa' Pedro na jndye nn'an na jndë jnan'ncüiian jo'. ²⁸Jo' tso jon ndëëhan:

—'O' mangioho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na conan't'mán' já Tyo'ts'on, jo' itscu'han' na já nn'an judíos ntsantjã' nnon ncüiichen ts'an na mañoon tsjan conduihin yo já nn'an judíos, min na ntsac'é vaa' juu. Majo' nquii Tyo'ts'on jndë si'man jon nnön na min'ncüii ts'an tavintsjö na ve' min'cya ro ts'anhin, ndo' min tavintsjö na tyi'ji'ua condui tsan'ñeen. ²⁹Mang'e na nnda' vaa na si'man jon nnön, jo' juu xjen na tqueen' 'o' ja, tavi'nan sitiü na jndyö. Ndo' naneinhan, quindueho' nnön ¿Aa vaa ts'ian na tqueen'ho' ja?

³⁰Ndo' t'a Cornelio, tso jon:

—Xeevahn jndë nenque xuee na majuu xjenvahin m'an ja v'a. Ndo' cha'nann ndye na matman, matyjë 'nan 'ndyö ndo' matsinën nnon Tyo'ts'on. Majuu xjen'ñeen tityincyoo' ncüii ts'an nnön na quixuee jndyi ndiaa' jon. ³¹Itso jon nnön: “'U' Cornelio, jndë indyii Tyo'ts'on jñ'oon na matsinin' nnon jon, ndo' ñjon ts'on jon na matejndei' nn'an 'nan na itsitjahan'hin. ³²Mang'e jo' quijñon' nn'an na chi nc'ohan tsjoon Jope na quitsaquitqueen'han nquii Simón, tsan na mantyi jndyu Pedro. Juu tsan'ñeen ve' m'aaan ya jon vaa' Simón, tsan na itsiquitö' ntjan. V'aa'ñeen minntyjee'han' 'ndyo ndaandue. Juu Pedro vi na jndë tyjee' jon ntjoohin, min jñ'oon na ntsiquindy jon 'u'.” ³³Tsontyichen Cornelio: Mang'e jo', maquintyachen t'ua ts'ian na quitsacy'on nn'an 'u', ndo' ncyaa 'u'

na jndyo'. Ndo' naneihin, tsoñ'en já m'án ntjoohin na tonnon Tyo'ts'on na ndyé tsoñ'en jñ'oon na nt'ue ts'on jon na quistsiquindyí já.

Ndö jñ'oon na sinin Pedro vaa' Cornelio

³⁴Jo' tye' sinin Pedro, itso jon ndëë nan'ñeen:

—O' na m'anho' ntjoohin, naneihin mavaa' ts'ón na mayuu' tyi'quits'aa Tyo'ts'on na ve' jnda' ro nn'an na ngay'oon jon jñ'oon yohan. ³⁵Ee min'cya ro tsonnangue na m'an nn'an na conan't'maan'han jon ndo' na cont'ahan cha'xjen na chuhan', jñ'oon na mayuu' ngavee' ntyjii jon ntyja 'naanhan. ³⁶Toninncyaa jon jñ'oon' jon ndé já nn'an Israel. Totsiquindyí jon já jñ'oon naya na incyaahan' na min'ncüii tajñuaan' ts'on ts'an na tonnon jon xeng'e nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en nn'an. ³⁷Nqueho' mangioho' jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Vi jndé na tenon na toninncyaa Juan jñ'oon na quint'ë nn'an cha' ntsi'manhan' na jndé sit'man ts'on Tyo'ts'onhan jnanhan, juu xjen'ñeen ta' Jesús, toncyaa jon jñ'oon ndëë nn'an ndyuua Galilea ndo' ata ninvaa ndyuua Judea tycya juu jñ'oon'ñeen. ³⁸Jndé macondyeho' na nquii Jesús, tsan na jnan Nazaret, tyincyaa Tyo'ts'on na quindé ya totsixuan jon Espíritu Santo yo juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on. Tomandyí! Jesús, tots'aa jon 'nan naya, ndo' totsín'man jon tsoñ'en nn'an na m'an nacje 'naan' juu yutyia, ng'e nquii Tyo'ts'on m'aa jon yohin. ³⁹Já tojnt'yíá ndé tsoñ'en 'nan na tots'aa Jesús ndyuua Judea ndo' mantyi quii' tsjoon Jerusalén. Majo' jnan'cuee' nn'anhin na t'ionhan jon nnon tsonjn'aan. ⁴⁰Majo' xee jndé ndye na tue' jon, nquii Tyo'ts'on tyincyaa na vando' xco jon, ndo' mantyi si'man jon Jesús ndé. ⁴¹Chito ndëë tsoñ'en nn'an na toivityincyoo'hin, xia'ntyí ndé já na si'man Tyo'ts'onhin. Ee nquii Tyo'ts'on jndé tji jon já na quinan'nén jndyoyú ndëë nn'an ntyja 'naan' jon. Manqué na tocü'á yohin vi jndé na vando' xco jon. ⁴²I'ua jon ts'ian ndé na ninncyá jñ'oon naya ndëë nn'an na quinan'nén jndyoyú na nquii jon tqen jon Jesús na conduihin na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahin, nque nn'an na ninvando' yo mantyi nin'nn'an na jndé tjé. ⁴³Ndo' mantyi nque nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen tonan'neihan ntyja 'naan' Jesús. Tonduehan na ncüii cüii ts'an na vantyja ts'on juu jon, ntsit'man ts'on Tyo'ts'on nan'ñeen yo jnan na nan'xuanhan xeng'e xuee' nquii Jesús.

Nn'an na chito judíos ty'onhan cüenta Espíritu Santo

⁴⁴Ninvaa itsinin Pedro ndëë nan'ñeen, ndo' majuu xjen'ñeen tsoñ'enhan na tondyehan jñ'oon na tyincyaa jon, ty'onhan cüenta juu Espíritu Santo. ⁴⁵Ndo' nque nn'an judíos'ñeen na vantyja n'on Jesús na tyenan'jonhan yo Pedro, ti'ndaa' tcyá ngiohan na mantyi joo nan'ñeen ty'onhan cüenta Espíritu Santo. ⁴⁶Ee joo nn'an judíos'ñeen jndyehan na jnan'nein nan'ñeen mañoon nnon jñ'oon yo na jnan't'maan'han Tyo'ts'on. ⁴⁷Ndo' ng'e na nnda' vaa 'nan na tui, jo' itso Pedro ndëë nn'an na ty'e yohin:

—¿Aa nts'aahan' na m'aa n'ncüii 'o' na ngitso juu na tyi'cüji yahan' na nt'ë nanmin'? Ee maninn'cüii xjen jndé ty'onhan cüenta juu Espíritu Santo cha'xjen na ty'ón cüenta jon quii' nn'ón.

⁴⁸Ndo' sijnda' jon na quint'ë nan'ñeen yo xuee' Jesucristo. Ndo' vi jndé jo', tan nan'ñeen nnon jon na quintjohin vendyechen xuee yohan.

11

Itsiquindyí Pedro ntyja na tja jon vaa' Cornelio

¹Ndo' nque nn'an na tots'ay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús yo nin'ntyjehan nn'an na vantyja n'on jon na m'anhán ndyuua Judea, jndyehan na joo nn'an na tachi judíos conduihan, mantyi jndé ty'onhan cüenta jñ'oon' Tyo'ts'on. ²Majo' xjen na tja ntcüe' Pedro Jerusalén, nn'an judíos na vantyja n'onhan Jesús na m'anhán juu tsjoon'ñeen, jnan'tyia'han jon. ³Jnduehan nnon jon:

—U' ntyjé, ¿Ndu na tja' na m'an nn'an na chito conduihan tsjan jaa? Ndo' mantyi na tcüa' yohan.

⁴Ndo' t'a Pedro, chen chen sinin jon ndëëhan tsoñ'en 'nan na tui. Tso jon:

⁵—M'an ja tsjoon Jope na matsinën nnon Tyo'ts'on. Ndo' juu xjen'ñeen mantyi tityin-cyoo' 'nan nnön. Jnty'ia nçüii ndiaandyu' tuein na tyen nenque nquihan'. Quiñoon'ndue jnanhan', tyioohan' najjon m'an. ⁶Ndo' vi na jndë tquën ya cüenta, quityquii'han', jo' jnty'ia na m'an quioo' tsjan yo quioo' quii' jndëë yo quioo' na cotsaman' tsia yo nin'quintsä. ⁷Juu xjen'ñeen mantyi jndyi na nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue sinin jon nnön. Itso jon: “Pedro, quinanquintyja', quitscue' quioo' na ntqui'.” ⁸Majo' t'a, tsjö: “Nnda' ta, tyi'je'quë ee min'jon tacoquë 'nan na itso jñ'oon' na tyi'ntquë, min 'nan na tyi'ji'ua tsixuanhan'.” ⁹Ndo' na vja ve t'a nnda' Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue. Tso jon nnön: “Nan na jndë tquën na ntju' tsixuanhan', 'u' tavintsu' na tyi'ji'uaan'.” ¹⁰Ndye jnda tui na nnda'. Ndë jo' t'eva ntcüe'han' quiñoon'ndue. ¹¹Ndo' majuuto xjen'ñeen, sque ndye ca' nn'an v'aa najjon na m'an ya. Nçüii ts'an tsjoon Cesarea, t'ua jon ts'ian ndëë nan'ñeen na tyequijnt'uehan ja jo'. ¹²Ndo' nquii Espiritu Santo tso jon nnön na min'nçüii tyi'ndyi' ts'ön na ncjö yo nan'ñeen. Ndo' mantyi yon ntyjëëhë nanmin na vantyja n'onhan Jesús, ty'ehan yo ja. Tsoñ'en já sac'é quii' vaa' nquii tsan'ñeen. ¹³Ndo' juu tsan'ñeen tso jon ndë na jndyiaa' jon nçüii ángel na t'écüentyjee' tsan'ñeen quii' vaa' jon. Ndo' tso ángel'ñeen nnon jon: “C'ua' ts'ian ndëë nn'an na c'ohan tsjoon Jope na quitsaquitqueen'han juu Simón, tsan na mantyi xuee' juu na vja ve Pedro. ¹⁴Juu tsan'ñeen ngitsö jon nnon' nchu vaa nquii ntsa' cha' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan', ndo' mantyi tsoñ'en nn'an va'.”

Ndö' vaa jñ'oon na tso ángel'ñeen nnon jon. ¹⁵Ndo' tsontyichen Pedro: “Ndo' majuu xjen na tye' na matsinën ndëë nn'an'ñeen, ty'onhan cüenta Espiritu Santo quii' n'onhan cha'xjen na ty'ön cüenta jon juu xee'ñeen.” ¹⁶Ndo' na tui na nnda', t'ëñjoon' ts'ön juu jñ'oon na sinin ta Jesús, na itso jon: “Juu Juan totsiquindëë' jon nn'an yo ndaatioo, majo' 'o' mañoon nnon na nt'ëho', ee njñon Tyo'ts'on Espiritu Santo quii' n'onho'. Ntyja 'naan' jon nt'ëho'.” ¹⁷Ndo' na tui na nnda', tquën cüenta na cha'xjen na nquii Tyo'ts'on na siquindaa' jon Espiritu Santo jaa xjen na t'entyja nn'ön Jesucristo, macüejon na s'aa jon yo joo nan'ñeen. Mang'e na nnda', tyi'quitsixuan ja na nts'c'u 'nan na its'aa Tyo'ts'on yohan.

¹⁸Ndo' joo ntyjehin, nn'an judíos'neen, chen tui jndyuehan xjen na jndyehan jñ'oon-min'. Ndo' jnan't'imaan'han nquii Tyo'ts'on. Jnduehan:

—Yajo' mantyi nque nn'an na mañoon tsjan conduihan yo jaa, xe na aa ntcüe' n'onhan yo jnanhan, mantyi ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan cha' nnan'xuanhan na tyi'quintycüii na vando' ñuaanhan.

Tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús tsjoon Antioquía

¹⁹Vi najndë na jnan'cúee' nn'an Esteban, juu xjen'ñeen ta' nn'an na tonty'ehan joo nn'an na vantyja n'on Jesús. Mang'e na nnda', jndye jndyi nan'ñeen tycyahan. Ñ'enhan na ty'ehan ata xjen ndyuua Fenicia, ndo' mañoon ntyjehan ty'ehan ndyuua chjo na jndyuhan' Chipre na xi'jndiohan' m'aan ndaandue. Ñ'en ntyjehan na ty'ehan tsjoon Antioquía. Nan'ñeen tonan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on, ve' xia'ntytyi ndëë ntyjehin nn'an judíos. ²⁰Majo' quii' nt'an nan'ñeen tom'an vendye nn'an na jnanhan juu Chipre'ñeen yo nin'Cirene. Ndo' nan'ñeen, vi na jndë squehan tsjoon Antioquía'ñeen, ta'han tonan'neinhan ndëë nn'an na conan'nein jñ'oon griego. Tonan'manhan jñ'oon naya ntyja 'naan' ta Jesús ndëë nan'ñeen. ²¹Ndo' tonan'xuanhan juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on. Jo' s'aaan' na jndye nn'an ntcüe' n'onhan jnanhan, tovantyja n'onhan ta Jesús.

²²Ndo' nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan Jerusalén na vantyja n'onhan Jesús, vi na jndë jndyehan na nnda', t'uahan ts'ian nnon juu Bernabé na chí ncja jon Antioquía'ñeen. ²³Ndo' vi na jndë tuee' jon jo', tquen jon cüenta na t'man vaa na ityio Tyo'ts'on jn'aan juu ts'ian'ñeen. Ndo' tyioo na neiin' jndyi jon na condui na nnda'. Tsoñ'en nan'ñeen totsiqui'maan' jonhan na yo na xoncüee' n'onhan quintjotyenhan ntyja 'naan' ta Jesús. ²⁴Juu Bernabé'ñeen, ya ñuan tsixuan jon. Quindë ya tsixuan jon Espiritu

Santo, ndo' t'man vantyja ts'on jon Tyo'ts'on. Ndo' jndyechen nn'an tyion jonhan natoo' Tyo'ts'on.

²⁵ Ndë jo' tja jon tsjoon Tarso na tēquint'ue jon Saulo. ²⁶ Ndo' vi na jndë ntjii jon tsan'ñeen, tantcüe' jon, tay'oon jon tsan'ñeen Antioquía. Ndo' ninvaa nciiii chu tom'anhan jo' yo tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús. Jndye nn'an tsjoon'ñeen tonan'manhan ndëë nan'ñeen ntyja 'naan' Jesús. Ndo' nque nn'an Antioquía'ñeen, joochan na jnan'quita' jndyeehan na jnan'quijndyuhan joo nn'an na vantyja n'on Jesús cristianos.

²⁷ Joo xuee'ñeen vendye nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on jndui'han Jerusalén, ty'ehan, squehan Antioquía. ²⁸ Nciiii joo nan'ñeen, tsan na jndyu Agabo, yo na tyincyaa Espiritu Santo na jnda' xquen jon, ta' jon na toninncyaa jon jñ'oon, 'nan na xejnda nguaa na nndyo jndo' t'man na ninvaa tsonnangue. Ndo' xjen na tom'aan nquii Claudio tsan-m'aants'ian t'man tsjoon Roma, juu xjen'ñeen siquindéhan' juu jñ'oon'ñeen. ²⁹ Mang'e jo', nque nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan juu tsjoon Antioquía'ñeen, ntyjantyi na jndëë jnt'ahan, jnan'tjonhan xoquitu'. Ndo' jnan'cüenonhinhan' ndëë ntyjehan na vantyja n'onhan jon na m'anhan ndyuua Judea cha' quitejndeihan' joo nan'ñeen 'nan na itsitjahan'hin. ³⁰ Ndo' jnt'ahan na nnda'. T'uahan ts'ian nnon juu Bernabé yo nin'Saulo na joo xoquitu' na jndë jnan'tjonhan, quitsay'on nan'ñeehan'. Ndo' joochan tey'onhinhan' na m'an nque nn'an na conintque quiii' nt'an nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan ndyuua Judea.

12

Jnan'cuee' nn'an Jacobo ndo' mantyi tyi'han Pedro vancjo

¹ Majuu xjen'ñeen nquii Herodes, tsan na co'xen juu ndyuua Judea, t'uii jon vendye nn'an na conduihan tmaan' na vantyja n'on Jesús. Tyii' jon nan'ñeen vancjo. ² Ndo' nquii Jacobo xio Juan, tqwen Herodes'ñeen jñ'oon na quinan'cuee' sondaro 'naan' jonhin yo xjo espada. ³ Ndo' vi na tqwen Herodes cüenta na tēvee' ngio nn'an judíos na t'ua jon ts'ian na tue' Jacobo, mantyi tyii' jon Pedro vancjo. Juu xjen na tui na nnda', xoncüe na m'aan nguee 'naan nn'an judíos na cocüa'han tyoo' na tatsquentë tēquee'. ⁴ Ndo' vi na jndë t'uii Herodes Pedro, tyincyaa jon cüentahin nduee ngin'on ncho'ncüii sondaro. Ee situu jon naxen' ngüenon juu nguee pascua'ñeen, yajo' ncüji' jonhin na ntco'xen jonhin na tondëë nn'an. ⁵ Jo' joo sondaro'ñeen tota'ntyjee'han Pedro quiii' vancjo, majo' nque nn'an na conduihan tmaan' na vantyja n'onhan Jesús, tasacüentyjee'han na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on na quitejndei jon tsan'ñeen.

Sin'man Tyo'ts'on Pedro na tyi' nn'anhin vancjo

⁶ Ndo' nquii Pedro'ñeen, majuu tijaan ya na nnonnco xee'ñeen na ncüji' Herodes jon tondëë nn'an tsjoon, juu xjen'ñeen xoncüe quiii' nt'an sondaro'ñeen itso jon, tyenhin yo ve carena. Ndo' vendye ntyje sondaro'ñeen, cotquenhan cüenta 'ndyo vancjo'ñeen. ⁷ Majuu tijaan'ñeen, nciiii ángel cüentaa' Tyo'ts'on, ninjonto tyee' jon tyquii' vancjo'ñeen, sintjii' jon nt'ö jon tsi'ntsquee' Pedro na sintcüi jonhin. Itso jon nnon juu: "Cje quinanquintya'."

Ndo' xjen na s'aa jon na nnda', joo carena na tyen nt'ö jon, ninñoon' jnduihan'. ⁸ Ndo' tsontyichen ángel'ñeen nnon jon: "Quitsityen' tsia' ndo' quityion' ntcon' ng'e'."

Ndo' vi na jndë s'aa jon na nnda', itsontyichen ángel'ñeen nnon jon: "Cüa, cüe' ndiaatco 'nan' ndo' quindyontya' nax'ën."

⁹ Ndo' Pedro, jndui' jon, tēntyja jon toxen' juu ángel'ñeen, majo' min tyi'quintjii jon na aa mayuu' na jndë jndyaahin na s'aa ángel'ñeen. Ee situu jon aa chi ve' ndaa itsoo' jon. ¹⁰ Tenonhan najjon na m'an sondaro na vejndyee, nn'an na cota'ntyjee' jo'. Ndë jo' mantyi tenonhan najjon na m'an sondaro na jndë ve. Ndo' squehan 'ndyo juu vancjo'ñeen na tē' xjohan' najjon na nndui' ts'an na ngua jon nata quiii' tsjoon. Ndo' juu 'ndyo v'aa'ñeen, jnan nquiihan'. Jo' tuahan nata, ty'ehan, ndo' juu xjen'ñeen jnty'ii ángel'ñeen jon na ninnquii ts'on xquen jon.

¹¹ Xjen'ñeen ticjee'ya Pedro nciüii, tso jon: “Nanein mavaa' ya ts'ön na nquii Tyo'ts'on jñon jon ángel 'naan' jon na quitsiquindyaa tsan'ñeen ja nt'ö Herodes yo nduee ntyjê nn'an judíos ntyja tsoñ'en na conan'tiuhan na nin'quint'ahan ja.”

¹² Ndo' nquii Pedro, vi na jndê taa' ts'on jon yo 'nan na tenon jon, tja jon vaa' María, ndyee Juan, tsan na mantyi jndyu Marcos. Jndye nn'an na jndê tēncüihan jo' na conan'neihan nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu Pedro. ¹³ Ndo' sic'uaa jon 'ndyo teon na ndyii' juu v'aa'ñeen. Ndo' nciüii yuscu na jndyu juu Rode na itye'ntjon ndēē nn'an v'aa'ñeen, jndui' yu'ñeen, tēquindyiaa' juu nin ts'an na itsic'uaahan'. ¹⁴ Ndo' vi na jndê tajnaan' juu na jndyee' Pedrohan', tyioo na neiin' jndyi juu. Majo' ta'nan siquinaan juu 'ndyo teon'ñeen. Sicjehin, tja ntcüe' juu tyquii' v'aa na tētsiquindy juu joo nn'an na m'an jo'. Tso juu ndēēhan ndō' ro jndê tyjee' nquii Pedro, itsic'uaa jon 'ndyo teon. ¹⁵ Ndo' joo nan'ñeen jnduehan nnon juu:

—Tsan' xquen'.

Majo' juu yuscu'ñeen ninvito tco'hin na mayuu' na juu Pedro na m'aan 'ndyo teon'ñeen. Ndo' ng'e na nnda' tso juu, yajo' jnduehan:

—Chito mayuu' nquii jon, majuu ángel na ivantyjee'hin na minntyjee' ndō'.

¹⁶ Ndo' viochen xjen na nnda' conan'neihan, nquii Pedro tatēcüentyjee' jon na itsic'uaa jon 'ndyo teon'ñeen ata xjen jnan'quinaanhin juuhan'. Majo' ya na jnty'iahan jon, tyuehan ndo' tineihan na mayuu' juu jon na minntyjee' jo'. ¹⁷ Majo' s'aa jon nt'ö jon ndēēhan na cüichen jndyuehan. Ndo' vi jndê jo', sinin jon nchu vaa na s'aa ta Tyo'ts'on na tji' jonhin quii' vancjo'ñeen. Ndo' itso jon ndēēhan:

—Juu Jacobo yo nin'ntyjê na vantyja n'onhan Jesús, quinan'quindyiiho'hin juu jñ'oon-vahin.

Ndo' vi jndê tso jon na nnda', jndui' jon, tja jon nciüichen joo.

¹⁸ Ndo' xjen na toncco, nque sondaro'ñeen, ji vaa tic'uaa jndyuehan yo ntyjehan na nin 'nan tui na tac'oon Pedro. ¹⁹ Ndo' juu Herodes, t'ua jon ts'ian na chen chen quijnt'uehan Pedro, majo' tajndiohanhin. Mang'e jo' tovajndo jndyi jon joo sondaro'ñeen, ndo' tsojnaan' na tajñ'oon tijnda', jo' t'ua jon ts'ian na cüjehan. Ndê jo', jndui' jon ndyuua Judea, tja jon Cesarea na jo' nc'oon ya jon.

Ntyja na tue' Herodes'ñeen

²⁰ Juu Herodes, v'lii jon nque nn'an tsjoon Tiro yo Sidón. Ndo' ng'e na nnda', joo nn'an njoon'ñeen, jnan'jnda'han na nc'ohan na m'aan jon. Majo' ty'ejndyeehan na m'aan juu Blasto, tsan'ñeen itye'ntjon juu nnon Herodes'ñeen. Ndo' tyincyahan xoquitu' nnon juu cha' ntsintyjaa' juu jñ'oon 'naanhan nnon Herodes. Ndê jo' tanhan nnon jon na quintjo ya ntyjii jon yohan. Ee 'nan na coninjnt'uehan yo 'nan na cocüa'han, conanhan' tyuua na ico'xen. ²¹ Ndo' tquen jon nciüii xuee na ya ninncyo nnda'han na m'aan jon, ndo' vi na jndê tuee' juu xuee'ñeen, tcüe jon ndiaa ya na manin' ts'iaan' na tsi'manhan' na conduihin na ico'xen jon. Jo' tēcüetyen jon najjon na macüiixjen vacüetyen jon xjen na itsijnda' jon jñ'oon. Jndê jo' ta' jon na incyaa jon jñ'oon ndēē nan'ñeen. ²² Ndo' joo nan'ñeen, xjen na jndyehan jñ'oon na tyincyaa jon, yajo' ve' jnt'a yahan na jnan't'maan'han jon. Jnan'xuahan, jnduehan: “Juu ts'an na itsinin ndō', chito ve' ts'anhin, conduihin nciüii tyo'ts'on.” ²³ Majo' nciüii ángel cüentaa' nquii Tyo'ts'on, ninñoon' isquioo jon nciüii tycu v'ii cjoor' Herodes na iscuue'han'hin na tcüa' quintyihin. Nnda' vaa na tjon jon ng'e na ty'quitsit'maan' jon nquii Tyo'ts'on.

²⁴ Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on, tēcyantyichenhan'. Ndo' tēvijndyentyi nn'an na tovantyja n'onhan Jesús.

²⁵ Ndo' juu Bernabé yo nin'Saulo, vi na jndê jnan'quindēhan juu ts'ian na ty'ehan Jerusalén, jo' ty'e ntcüe'han Antioquía. Ndo' mantyi tyey'onhan juu Juan, tsan na mantyi jndyu Marcos, na ntejnedei jonhan.

¹Juu tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan tsjoon Antioquía, quii' nt'anhan tom'an nn'an na toninnnya jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' yo nn'an na conduihan na tonan'manhan juuhan' ndëë nn'an. Ndô ngeee nan'ñeen: Bernabé, Simón (manti conan'quijndyuhanhin Niger), Lucio ts'an tsjoon Cirene, Manaén yo nin'Saulo. Juu Manaén'ñeen, nincüajon tēquehin yo Herodes, tsan na toco'xen ndyuaa Galilea. ²Ncüii xee'ñeen, xjen na nque nan'ñeen na vantyja n'on conan't'maan'han Tyo'ts'on, yo na coty Jehan 'nan jndyuehan, juu xjen'ñeen nquii Espíritu Santo itso jon ndëëhan: “Juu Bernabé yo Saulo, quitji'ndya'o'hin na nc'ohan ts'ian na mat'iön jahan.”

³Ndo' nque nan'ñeen na vantyja n'on Jesús, vi na jndë jndyehan na mnda', tyjehenhan 'nan jndyuehan, ndo' tonan'neimtyichenhan nnon Tyo'ts'on. Ndë jo' tyiohan ndueehan nacjoo' juu Bernabé yo nin'Saulo na cüit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanhan. Ndo' ndë jo' t'uahan ts'ian ndëë nan'ñeen na c'ohan ts'ian 'naan' jon.

Bernabé yo Saulo coninncyahan jñ'oon naya ndëë mnan ndyuaa Chipre

⁴Ndo' juu Bernabé yo nin'Saulo, jndui'han, ty'eha nontyja najon na jñon Espíritu Santo joohan. Ty'ejnnyeehan tsjoon Seleucia najon tuahan v'aandaa na ntsquehan tyuaa Chipre na m'aan ndaandue xi'ndiohan'. ⁵Ndo' vi na jndë squehan tsjoon Salamina juu ndyuaa'ñeen, jo' ty'e' toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos na m'anhan juu ndyuaa'ñeen. Ndo' manti juu Juan'ñeen, tsan na jndy Marcos, tja juu yo joohan, totejndei juuhan.

⁶Nan'ñeen tomandyi'han ninvaa ndyuaa'ñeen. Jo' squehan tsjoon Pafos. Juu tsjoon'ñeen jndiohan ncüii tsanquindua', ts'an judíohin. Itsivi'nn'an juu na conduihin ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. Barjesús jndy juu. ⁷Juu tsan'ñeen tom'aan juu yo nquii tsanm'aants'ian na jndy Sergio Paulo, tsan'ñeen jnda' jndy xquen jon. Tqueen' jon Bernabé yo Saulo ee nin'quindy jndy jon jñ'oon' Tyo'ts'on. ⁸Juu tsanquindua'ñeen jndy juu Elimas. Totsichon yanti juu na tantsinin Bernabé yo Saulo nnon nquii tsanm'aants'ian'ñeen. Ndo' manti s'aa juu na min tyi'ntsjñ'oon' tsan'ñeen jñ'oon na conan'neinhan, ng'e tyi'quint'ue ts'on juu na ngantyja ts'on jon Jesús. ⁹Jo' juu Saulo, tsan na manti jndy Pablo, na quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo, quii jndyiaa' jon nnon juu tsanquindua'ñeen. ¹⁰Itso jon nnon juu:

—'U' ts'an na ji vaa matsivi'nn'an', tyia jndy matsa'. 'U' condui 'u' jnda nquii yutyia. Condui 'u' ts'an na jndoo' tsoñ'en 'nan na jndyoyu conduihan'. ¿Yuu xjen na ngacüentye' na matscu' na ngoque' nn'an nato jndyoyu ntyja 'naan' Tyo'ts'on? ¹¹Ndo' ng'e na mnda' xjen ts'an 'u', jo' nquii Tyo'ts'on n'ndyii vi' jon 'u'. Vendye xuee nc'on' na nchjan' na taje'quindya' na xuee ndo'cüjjoon'.

Ndo' vi na jndë tso Pablo na mnda', ninñoon' jnty'iihan'hin na cha'vijon ts'an na vja quityuii' chincyuts'o, ntjohin na ndiquindya' juu. Ndo' ng'e na mnda', jnt'uehin ts'an na nt'uii nt'ö juu na ngay'oon tsan'ñeenhin. ¹²Ndo' nquii tsanm'aants'ian'ñeen, vi na jndë jndyiaa' jon 'nan na tui, yajo' tentyja ts'on jon Jesús. Ndo' jndy t'oon' ts'on tsan'ñeen ntyja 'naan' juu jñ'oon na tonan'man nan'ñeen ntyja 'naan' nquii Jesús.

Pablo yo Bernabé toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Antioquía ndyuaa Pisidia

¹³Xjen'ñeen, juu Pablo yo nn'an na tonan'jon jñ'oon yohin, jndui'han tsjoon Pafos. Tuahan v'aandaa, ty'eha, squehan tsjoon Perge ndyuaa Panfilia. Juu tsjoon'ñeen, jo' jnty'ii Juan joohan, tēntcüe' ntcüe' juu Jerusalén. ¹⁴Ndo' Pablo yo nin'Bernabé, vi na jndë jndui'han tsjoon Perge'ñeen, ty'echenhan, squehan tsjoon Antioquía ndyuaa Pisidia. Ndo' xjen na tuee' xuee na cota'jndyee nn'an judíos, tyeeque'han vats'on 'naan nan'ñeen, jo' tyecüendyyaahan. ¹⁵Ndo' sijnaan' ncüii ts'an ntji na tquen Moisés yo jñ'oon na totji nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa. Ndo' vi jndë jo', nque nn'an na conintque ndëë nn'an vats'on'ñeen, jnduehan nnon Pablo yo Bernabé:

—'O' ntyjé, xe na aa vaa jñ'oon na nin'quinan'neinho' na ntejndei'han' já, cüa, quindueho', ndyé.

¹⁶Ndo' jo' jnanquintya Pablo, s'aa jon nt'ö jon na quitquenhan cüenta jñ'oon na ntsinin jon. Tso jon:

—'O' ntyjê nn'an Israel yo 'o' nn'an na mañoon tsjan conduiho' na mantyi conan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on, quindyeho' chjo jñ'oon na ntsjö. ¹⁷Nquii Tyo'ts'on na conan't'mán' já nn'an Israel, nque ndochí na tom'an ndyu na toxen'chen, tji jonhan na conduihan cüentaa' nquii jon. Ndo' nquii jon s'aa na tit'man jndy tmaan' joohan viochen xjen na tom'an yahan juu ndyuua Egipto. Ndo' ntyja 'naan' najnde na tsixuan jon, tañoon' jonhan, tji' ntcüe' jonhan juu ndyuua'ñeen. ¹⁸Ncüii venn'an chu xjen na tomanonhan ndyuua najjon tann'an c'oon, jndye nnon 'nan na tyi'quichuhan' na tont'ahan, totsiquii ts'on jon yo ntyja 'naanhin. ¹⁹Ndo' vi jndê jo', joo ntyque' tmaan' nn'an na mancüii xjen tom'anhan ndyuua Canaán, sityuui' jon nan'ñeen. Ndo' tyuaa na tonan'xuanhan, siquindaa' jonhan' nque nn'an tsjan na tui jaa, joo nn'an Israel. ²⁰Ndo' juu nan'va' na matsjö, tēca cha'na vi nenque ciento vantjo' venn'an ncho'nqui chu na tuihan'.

“Ndo' vi jndê jo', tyincyaa jon jüe na totoxen nan'ñeen joohan. Ndö' vaa 'nan na tovaa ata tuee' xjen na t'oon juu Samuel, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguaa. ²¹Juu xjen'ñeen joo nn'an Israel'ñeen, totanhan nnon Tyo'ts'on na incyaa jon ncüii ts'an na taquintya na t'man conduihin na ntco'xen tsan'ñeen joohan. Ndo' ng'e na nnda', jo' t'ion jon ts'ian nquii Saúl, jnda tsan na jndyu Cis. Juu Saúl'ñeen tonduihin tsjan 'naan nn'an tmaan' Benjamín. Venn'an chu toco'xen Saúl joohan. ²²Ndê jo' nquii Tyo'ts'on tji' ntcüe' jon tsan'ñeen, ndo' juu ts'ian'ñeen t'ion jonhan' David. Ntyja 'naan' David'neen, itso jon: “Juu David, jnda Isaf, nts'aa jon cha'xjen na nt'ue ts'ön.”

Nnda' vaa jñ'oon na tso jon ntyja 'naan' David.

²³“Juu jon, matsjan 'naan' jon tui Jesús, tsan na conduihin na itsin'man jon nn'an Israel na cha'xjen jñ'oon na jndê tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon. ²⁴Nquii Jesús, vitjachen na ngita' jon ts'ian na t'ua Tyo'ts'on nnon jon, juu Juan mancüiixjen m'aa jon. Toninncyaa tsan'ñeen jñ'oon ndêe ntyjêehê nn'an Israel. Totso jon ndêehan na quintcüe' n'onhan jnanhan, ndo' ndê jo' ntsiquindêe' jonhan. ²⁵Ndo' juu xjen na vantycüii xeechuu' juu Juan'ñeen, na jndê siquindê jon ts'ian na t'ua Tyo'ts'on nnon jon, itso jon ndêe nn'an: “'O' conan'tiuho' na condui ja nquii ts'an na ndyotsin'man ñuaanho', majo' chito juu jon condui ja. Nquii jon mancüjee' jon ndo' t'man conduihin. Majo' ja ndö, min ve' ntcoon' jon tyi'quichuhan' na ntsiquin'adhan'.”

²⁶Ndo' tsontyichen Pablo ndêehan:

—'O' ntyjê, ñ'en já na condui tsjan 'naan' Abraham na jndyocahan', ndo' ñ'enho' na nn'an mañoon tsjan nn'an conduiho', majo' mantyi conan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on. Ndêe tsoñ'en jaa itscüanon Tyo'ts'on juu jñ'oonva na ntyja 'naan' jo' itsin'man jon ñuan njanhan. ²⁷Majo' nque nn'an na m'an Jerusalén yo nin'nn'an na conintque ndêehan, tataa' n'onhan nin condui juu Jesús. Nque nn'an judíos tyi'ncüii cüii xuee na cota'jndyeehan, conan'jn'aanhan jñ'oon na totji nn'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguaa. Majo' joo nn'an judíos'ñeen, joo jñ'oon'ñeen na itsininhan' ntyja 'naan' nquii Jesús, tataa' n'onhan nin 'nan itsiquindyihan'. Mang'e na nnda', manquetohan jnan'jnda'han jnanhan cha'xjen joo jñ'oon'ñeen tsiquindyihan' na ngenonhan, tsojnaan' na tataa' n'onhan nin condui Jesús. ²⁸Nque nan'ñeen min'ncüii jnaan' jon tyi'cüijnda' na nt'ahan na co'xehan' na cue' jon. Majo' min na nnda', totanhan nnon Pilato na cue' Jesús. ²⁹Ndo' vi na jndê siquindêhan' tsoñ'en cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsiquindyihan' na ntquenon Jesús, yajo' jnan'quioo nn'an si'ts'o 'naan' jon nnon tsonjn'aan, ndo' ndê jo' tyequity'iuhan jon. ³⁰Majo' nquii Tyo'ts'on tyincyaa jon na vando' xco Jesús. Naneinhin tac'oonhin najjon na m'an nt'oo. ³¹Ndo' nque nn'an na jnan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon na jnanhan ndyuua Galilea na ty'e'han yo jon Jerusalén, tyi'ndyo xuee na tojnty'ia ndêehan jon vi jndê na vando' xco jon. Ndo' xjen neinhin, manquenty nan'ñeen cotji' jndyoyu ntyja 'naan' jon ndêe nn'an.

³² “Ndo' mantyi já jndë squé na m'anho' na coninncyá juu jñ'oon nayavahin ndëëho'. Conan'quindyí 'o' na joo jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëë ndochiichi nn'an judíos ndyu na toxen'chen, ³³ Joo jñ'oon'ñeen jndë siquindë jonhan' ndëë jaa na condui jaa ndantyjo joo nan'ñeen ee tyincyaa jon na vando' xco Jesús. Tui na nnda' cha'xjen juu jñ'oon na jndui salmo na jndë ve na itsohan': “U' condui jnda ja. Xeevahin matsi'man ndëë nn'an na condui ja tye.” ³⁴ Ndo' mantyi quityquii' jñ'oon' Tyo'ts'on vaa nciüichen jñ'oon na jndui na itso jon: “Juu jñ'oon na tcö' 'ndyö nnon David, ji'ua nan'xuanhan', ndo' jñ'oon na mayuu'han'. Mancüixjen ntsiquindëë ja joohan'.” Yo joo jñ'oonmin' tots'i'man Tyo'ts'on na nninncyaa jon na nguando' xco Jesús cha' tyi'quitö'hin na tue' jon. ³⁵ Ndo' mantyi nacjoo' nciüichen salmo jndui jñ'oon. Ntyja na tsi'manhan', itsijonhan' cha'vijon nquii Jesús itsinin. Itsohan': “Ja na matye'ntjón nnon', ñuan nquii' condui ja. Mang'e na nnda', tyi'je'ncyá' na ngitö' si'ts'o njan.” ³⁶ Ntyja 'naan' juu David'ñeen, tsan na tji joo jñ'oonmin', tovjint'ue Tyo'ts'onhin tondëë nn'an ndyuua na toco'xen jon cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on. Ndo' vi jndë jo', tue' juu David'ñeen, ndo' tequity'iu nn'anhin najon na tovanty'iu ndotachii' jon na tom'an tivio, ndo' juu si'ts'o 'naan' jon tö'han'. ³⁷ Majo' si'ts'o 'naan' nquii Jesús, tatö'han', ee nquii Tyo'ts'on tyincyaa na vando' xco jon. ³⁸ Mang'e na nnda', 'o' ntyjé, cüaa' ya n'onho' jñ'oonmin' na conincyá ndëëho'. Ntyja 'naan' nquii Jesús na itsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan na nan'xuanho'. ³⁹ Ee joo ntji na tqen Moisés, ndincyaahan' na ntyja 'naan'han' na n'man ñuaan' ts'an na tonnon Tyo'ts'on. Majo' ntyja 'naan' nquii Jesús, minnichen ts'an na vantyja ts'on juuhin, iquen Tyo'ts'on tsan'ñeen na conduihin ts'an na tajnan tsixuan. ⁴⁰ Jo' quitquen ya yaho' cüenta na tyi'ntjonho' cha'xjen itsiquindyí joo jñ'oon na totji nn'an na toninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na mnguaa. ⁴¹ Jñ'oon'ñeen ndö vaa na itsiquindyihan':

'O' nn'an na tyi'cuee' n'onho' juu jñ'oon na mayuu', quitquenho' cüenta.

Ja Tyo'ts'on, joo xuee na cota'ndo'ho',

vaa nciüi nnon na mats'a min na ntsinin ts'an ndëëho' ntyja 'naan'han', majo' tyi'je'cantlya n'onho'han'.

Jo' jndye c'oon' n'onho' ntyja 'naan'han',

ata nts'aahan' na ngitsu ñuaanho' na tyi'cantlya n'onho' yo juu nan'ñeen na mats'a.

⁴² Ndo' vi na jndë sinin Pablo jñ'oonmin', jndui' jon juu vats'on'ñeen yo Bernabé. Ndo' nque nn'an na chito judíos conduihan, tanhan nnon jon na quitsininntyichen jon joo jñ'oon'ñeen ndëëhan nciüichen xuee na cota'jndyee nn'an judíos. ⁴³ Ndo' nque nn'an na têtjon juu vats'on'ñeen, vi na jndë tycyahan, yajo' jndye nn'an judíos yo nin'nn'an na chito conduihan tsjan nan'ñeen, majo' na conan't'maan'han Tyo'ts'on cha'xjen nque nn'an judíos, tyentyja nan'ñeen toxen' Pablo yo nin'Bernabé. Ndo' nan'ñeen je', totsiqui'maan' Pablohin yo Bernabé na quintjotyenhan ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on.

⁴⁴ Ndo' ya na tuee' nnda' nciüichen xuee na cota'jndyee nn'an judíos, mandyo tsoñ'en nn'an tsjon'ñeen têtjonhan na nin'quindyehan jñ'oon' Tyo'ts'on. ⁴⁵ Majo' nque nn'an judíos'ñeen, ya na jnty'iahan na jndye jndyi nn'an jndë tēncüi, jnan'tëë' n'onhan. Tye' na tonduehan na juu jñ'oon na incyaa Pablo tyi'yuu'han', ndo' mantyi tonan'neinhan jñ'oon tsan' nacjoo' jon. ⁴⁶ Ndo' na nnda', Pablo yo Bernabé, yo na nan'xuanhan ñuanhan, jnan'ntcüe'han jñ'oon ndëë nan'ñeen, jnduehan:

—'O' ntyjé nn'an judíos, chuhan' na ndëë 'o' na concyá jndyé juu jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' 'o' tyi'nin'cy'onho' cüentahan'. Cotji'ho' cüenta na juu naya na tyi'quintycüi na nta'ndo ñuaanho', tyi'nan'xuanho' na ntsiquindaa' Tyo'ts'on juuhan' 'o'. Tsojnaan' jo', naneinhan juu jñ'oon nayavahin mminncyáhan' ndëë nn'an na mañoon tsjan conduihan, ⁴⁷ Ng'e' nnda' vaa ts'ian na t'ua ta Tyo'ts'on ndé. Tsi'manhan' na nnda', ee nquii jon jndë tso jon:

Ncö jndë tqüenho' na conduiho' cha'vijon chon na ntsixueehan' ndëë nn'an na chito conduihan nn'an judíos.

Ata nn'an na m'an ninvaa nnon tsonnangue mminncyaho' jñ'oon ndëëhan ntyja 'naan' na ntsin'man ja ñuaanhan.

⁴⁸ Ndo' nque nan'ñeen na chito judíos conduihan, vi na jndë jndyehan jñ'oonvahin, tyincyaahan' na nein jndyihan. Tonduehan na juu jñ'oon' Tyo'ts'on, njon jndyihan'. Ndo' ncüii cüii ts'an na mancüiixjen ntyjii Tyo'ts'on na ncy'onhan cüenta na tyi'ntycüii na nta'ndo' ñuaanhan, tëntyja n'onhan Jesús. ⁴⁹ Ndo' ninvaa ndyuaa'ñeen, toninncyaa nn'an jñ'oon' Tyo'ts'on. ⁵⁰ Juu tsjoon'ñeen tom'an nanntcu na t'man conduihan na conan'jonhan yo nn'an judíos ntyja 'naan' na conan't'maan' nan'ñeen Tyo'ts'on. Nque judíos'ñeen jnan'ndaa'han n'on nanntcu'ñeen. Majo'nty jnt'ahan yo nque nannon na conintque tsjoon Antioquíá'ñeen. Ndo' joo nanntcu'ñeen yo nannon'ñeen, jnan'quita'hin tyia' yo Pablo yo Bernabé. Ndo' na nnda', jnt'ahan na tji'han nan'ñeen ndyuaahan. ⁵¹ Mang'e na nnda', juu Pablo yo Bernabé jnan'toncüii'han ng'ehan na cyaa ts'ojndë na chuu'han'. Na jnt'ahan na nnda', si'man jndyoyuhan' na tyi'quichuhan' na jnt'a nan'ñeen na nnda'. Ndë jo' Pablo yo Bernabé ty'ehan tsjoon Iconio. ⁵² Majo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhän tsjoon Antioquíá'ñeen, nein jndyihan ndo' quindë ya m'aan Espíritu Santo quii' n'onhan.

14

Pablo yo Bernabé coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Iconio

¹ Pablo yo Bernabé manincüajon jnt'ahan tsjoon Iconio. Tyeque'han vats'on 'naan nn'an judíos juu tsjoon'ñeen. Jo' toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. Ndo' joo nn'an na tëncüii jo' yo nin'vendye nn'an na tachi judíos conduihan, xjen na jndyehan jñ'oon na tonan'nein nan'ñeen, jndyehan tëntyja n'onhan Jesús. ² Majo' nque nn'an judíos na tatëntyja n'onhan, tonan'ndaa'han n'on nn'an na mañoon tsjan conduihan yo joohan. Ndo' vi jndë jo', joo nan'ñeen tonan'v'ii' n'onhan joo nn'an na vantyja n'onhan Jesús. ³ Jo' juu Pablo yo nin'Bernabé, majndye xuee ntjohin juu tsjoon'ñeen. Ndo' yo na nan'xuanhan ñuaanhan na toninncyahan jñ'oon ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on. Ndo' si'man jon juu jñ'oon na toninncyaa nan'ñeen, jñ'oon na mayuu'han' ee ntyja 'naan' nquii jon na tondëë tont'ahan jn'aan t'man na tyi'je'quinduihan' na ve' najndë nquehan, min xe'cüaa' ts'on ts'an nchu vaa na tuihan'. ⁴ Ng'e na nnda' vaa, joo nn'an tsjoon'ñeen, s'aahan' na tyi'ninncüii toquindyii' n'onhan. Ee ñ'enhän na tonan'jonhan yo nn'an judíos, ndo' ñ'enhän na tonan'jonhan yo nn'an na totsaj'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús. ⁵ Ndo' na nnda', nque nn'an judíos yo nin'nn'an na tachijo' conduihan, jnan'jonhan jñ'oon yo nanm'ann'ian tsjoonhan na nnan'cüejnaan'han nan'ñeen, ndo' na ntuen'han ntjö' joo nan'ñeen. ⁶ Majo' Pablo yo nin'Bernabé, vi na jndë jndyehan na nnda' conan'jnda' nan'ñeen, jo' jnt'ahan vi ntyja. Ty'ehan tsjoon Listra yo tsjoon Derbe ndyuaa Licaonia, yo ndyuaa na m'an xi'jndyio juu ndyuaa'ñeen. ⁷ Mantyi ndëë nn'an ndyuaa'ñeen toninncyahan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on.

Nn'an tsjoon Listra cotuen'han ntjö' Pablo

⁸ Juu tsjoon Listra'ñeen, jo' tovequityen ncüii tsans'a na ndicaca, ee mancüiixjen ntjein ng'lee juu xjen na tuihin. Min'ncüii jon tacovaca juu. ⁹ Jndyii tsan'ñeen na sinin Pablo. Ndo' quii jndyiaa' jon nnon juu, ee taa' ts'on jon na ngantyja ts'on juu na ntco'yahan'hin.

¹⁰ Ndo' sue jon jndyee' jon, itso jon:

—Cüa, quinanquintya', cüentyje'.

Ndo' juu tsan'ñeen, ninñoon' tëcüentyje' juu, tye' tëca juu. ¹¹ Ndo' joo nn'an Licaonia'ñeen, xjen na jnty'iahan na nnda' s'aa Pablo, ta'han na tonan'xuaahan yo jñon'ndaa'naanhan. Tonduehan:

—Quii' nt'an jaa jndë sque ve tyo'ts'on na cha'vijon nn'anhän.

¹² Ee juu Bernabé, jnduehan na jon tyo'ts'on Júpiter, ndo' Pablo, jon tyo'ts'on Mercurio, ng'e incyaa jon jñ'oon ndëëhan. ¹³ Ndyo juu tsjoon'ñeen, jo' minntyjee' vats'on cüentaa' Júpiter'ñeen. Ndo' juu tyeë na totye'ntjon nnon juu ty'ö'ñeen, ata xen' 'ndyo teon juu tsjoon'ñeen jndyochu jon ndoro na ñjon nt'ua ntjaa' quityo' o'. Ndo' nquii jon yo nin'nn'an tsjoon'ñeen, nin'quinan'cüjehan joo cho'ñeen nnon Bernabé yo nin'Pablo na nnan't'maan'han nan'ñeen na cha'vijon conduihan nquii Tyo'ts'on. ¹⁴ Majo' nque

nan'ñeen na totsai'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, majuu Bernabé yo nin'Pablo, xjen na tquenhan cüenta na nnda' vaa nin'quint'a nan'ñeen, tye' tyehan ndiaahan na conan'man tyia jndyi ngiohan. Jnan'tyuua'han na tyeque'han quii' nt'an nn'an tsjoon'ñeen. Ndo' jnan'xuuaahan, jnduehan ndëë nan'ñeen:

¹⁵—'O' nn'an, ¿Ndu na nnda' nin'quint'aho'? Já mann'an já cha'na nqueho'. Ndo' jndyoy'ön jñ'oon naya na ndyeho' cha' qui'ndyeho' na cont'aho' nan'min' na ve' jn'aanhan'. Jo' quintcüe' n'onho' na nnda' vaa na nin'quint'aho', ndo' quinan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on na vando', manquii jon na tquen quiñoon'ndue yo tsonnangue yo ndaandue yo nin'tsoñ'en mnon na min nnonhan'. ¹⁶Joo xuee na toxen'chen, jnty'ii jon na tsoñ'en nn'an na cuaa nquii na nt'ahan min'cyato 'nan na nt'ue n'onhan. ¹⁷Majo' naneinhin icüji' jndyoyuhin ntyja 'naan' nquii jon, ee ya jndyi its'aa jon yo tsoñ'en nn'an. Incyaa jon ndaatsua' na conanhan' tsjö'ndue, ndo' its'aa jon na coque ntjon. Ndo' 'nan na icanhan' jaa, incyaa jonhan' cha' c'ön na nën ndo' cha' ngacjö 'nan na cocü'a.

Nnda' vaa jñ'oon na jnduehan ndëë nan'ñeen.

¹⁸Majo' min na jnduehan jñ'oonmin', joo nn'an tsjoon'ñeen, yo nc'ua ngiohan na jnty'e-han na nin'quinan'cüjehan quioo'ñeen tondëë nan'ñeen na nin'quinan't'maan'hinhan na cha'vijon conduihan nquii Tyo'ts'on.

¹⁹Majo' vendye nn'an judíos na jnanhan tsjoon Antioquía yo Iconio, squenonhan juu tsjoon Listra'ñeen. Ndo' jnt'ahan na jnan'jon nn'an tsjoon'ñeen yo 'nan na nt'ue n'onhan. Jo' na tuen' nn'an ntjö' Pablo, ndo' xjen na jnan'tiuhan na jndë jnan'cuee'han jon, jndyotscaa'han jon xen' 'ndyo tsjoon'ñeen. ²⁰Majo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús, sacüentyjee'han xi'jndio ngiaa' jon. Juu xjen'ñeen jnanquintyja jon, ndo' tëquee' nnda' jon quii' tsjoon. Ndo' tonco ncüiichen xuee, jndui' ntcüe' jon jo' yo nin'Bernabé, ty'ehan tsjoon Derbe.

²¹Juu tsjoon'ñeen toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, ndo' nn'an na m'an jo', jndyehan tentyja n'onhan Jesús. Ndo' vi jndë jo' tantcüe' nnda' Pablo tsjoon Listra, Iconio yo nin'Antioquía'ñeen. ²²Nn'an na tentyja n'onhan Jesús na m'anhan joo njoon'ñeen, joo jñ'oon na toninncyaa Pablo yo nin'Bernabé, totejndeihan'hin. Ndo' tonan'qui'maan'han nan'ñeen na cüentyjee'tyenhan na vantyja n'onhan Jesús. Ndo' mantyi chuhan' na jndye mnon navi' na coquenön cha' condëë conan'jön yo juu na itye'ntjon Tyo'ts'on.

²³Ndo' mantyi ncüii cüii tmaan' nn'an na vantyja n'onhan Jesús, Pablo yo nin'Bernabé jnan'jnda'han nn'an na conintque ndëë nn'an ntmaan'ñeen. Ndo' jnan'neinhan mnon Tyo'ts'on na quitejndei jon nan'ñeen ts'ian na chohan, ndo' tyjehan 'nan jndyuehan na tanhan juu naya'ñeen. Ndo' vi jndë jo', tquenhan nan'ñeen nt'ö ta Jesús na nquii jon vantyja n'onhan.

Pablo yo Bernabé contcüe'han tsjoon Antioquía ndyuua Siria

²⁴Vi jndë jo', tenonhan ndyuua Pisidia, ndo' squehan ndyuua Panfilia. ²⁵Juu tsjoon Perge na m'aanhan' ndyuua'ñeen, jo' tyincyahan jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndë jo' tyecuehan tsjoon Atalia na m'aanhan' 'ndyo ndaandue. ²⁶Tsjoon'ñeen jo' tuahan v'aandaa. Ty'e ntcüe'han juu tsjoon Antioquía najon na jnanhan xjen na nque nn'an na vantyja n'on Jesús tquenhan joohan nt'ö Tyo'ts'on na quityio jon jn'aanhan ts'ian 'naan' jon na ty'ehan. Ndo' juu ts'ian'ñeen jndë jnan'quindëhinhan'. ²⁷Ndo' xjen na sque ntcüe'han Antioquía, joo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Jesús, jnan'ncüihan nan'ñeen. Ndo' chen tonduehan ndëë nan'ñeen tsoñ'en na totejndei Tyo'ts'on joohan ts'ian 'naan' jon na jndë tont'ahan. Ndo' mantyi tonan'neinhan nchu vaa na its'aa jon na nque nn'an na tachi judíos conduihan, na mantyi iqueen' Tyo'ts'on joohan na vantyja n'onhan Jesús. ²⁸Ndo' Pablo yo nin'Bernabé, jndye xuee ntjohan Antioquía'ñeen yo ntyjehan nn'an na vantyja n'on Jesús.

¹ Juu xjen'ñeen, nn'an na jnan ndyuaa Judea, sque vendyehan Antioquía'ñeen. Nan'ñeen tonan'manhan ndëë nn'an na vantyja n'on Jesús. Tonduehan naijndeihan' na quita'nguee' nan'ñeen juu costumbre cha'xjen nque nn'an judíos cont'ahan yo yonon'ndaa ndahan, ee tonduehan xe na aa tyi'quita'nguee' nan'ñeen juu costumbre'ñeen, tyi'xe'quinduihin nn'an na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan. ² Ndo' na quii jndyue nan'ñeen yo ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen, jo' juu Pablo yo nin'Bernabé, ninvito t'ahan na tyi'yuu' na icanhan' na nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús na quinan'quindëhan juu costumbre'ñeen. Jo' nque nan'ñeen na vantyja n'on, t'ionhan ts'ian Pablo yo Bernabé yo nin'vendye ntyjehan nn'an tmaan' na conduihan, na c'lo nan'ñeen Jerusalén. Nc'ohan na m'an nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninnycyaa Jesús yo nin'nque nn'an na conintque quii' tmaan' nn'an na vantyja n'onhan jon na m'anhhan juu tsjoon'ñeen. Tondëë joo nan'ñeen, jo' ninjnda' juu jñ'oon'ñeen.

³ Joo nn'an tsjoon Antioquía'ñeen na conduihan tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús, t'uahan ts'ian ndëë nan'ñeen. Jo' jnduihan, ty'ehan, tenonhan ndyuaa Fenicia yo nin'Samaria. Joo nn'an na vantyja n'on na m'anhhan njoon'ñeen, tonan'quindyihan nan'ñeen na mantyi nque nn'an na tachi nn'an judíos conduihan, contcúe' n'onhan jnanhan ndo' vantyja n'onhan Jesús. Ndo' joo nn'an njoon'ñeen, xjen na jndyehan na mnda', tyincyaahan' na nein jndyihan.

⁴ Ndo' vi jndë tyjee' Pablo yo Bernabé Jerusalén, tsoñ'en nn'an na conduihan tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús, ñ'en nn'an na conintque quii' nt'an nan'ñeen, yo nin'nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninnycyaa Jesús, yo na nein jndyihan chohan cüenta nan'ñeen. Ndo' Pablo yo nin'Bernabé, tonduehan ndëë nan'ñeen tsoñ'en 'naan na jndë tots'aa Tyo'ts'on yo joohan quii' ts'ian 'naan' jon. ⁵ Majo' vendye nn'an judíos na vantyja n'on na conduihan ntyja 'naan' tmaan' fariseos, jnan'quintyjahan, jnduehan:

—Juu costumbre na jaa nn'an judíos cont'a yo yonon'ndaa nda, ijndeihan' na quita'nguee' nan'ñeenhan', ndo' mantyi juu ntji na tqen Moisés na ico'xenhan', quindüë ndëëhan na quita'nguee'han tsoñ'enhan'.

⁶ Xeng'e juu jñ'oon'ñeen, jo' nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninnycyaa Jesús, yo nin'nn'an na conintque ndëë nn'an na vantyja n'on jon, tencüihan na nnan'jnda'han juu jñ'oonva'. ⁷ Ndo' vi jndë na tonan'jndyechenhan jndyuehan ntyja 'naan'han', jo' jnanquintyja Pedro. Tso jon ndëëhan:

—'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, 'o' mangio jnda'ho' na vavijndye xuee na nquii Tyo'ts'on tji jon ja quii' nt'anho' na t'ua jon ts'ian nnön na ninncyaa jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an na chito conduihan tsjan jaa nn'an judíos cha' ngantya n'onhan Jesús. ⁸ Majo' nquii Tyo'ts'on na ntyjii jnda' jon nchu vaa tsixuan ts'an quii' ñuan 'naan' juu, si'man jndyoyu jon na ty'oon jon cüenta nan'ñeen. Ee mantyi tyincyaa jon na m'aan Espíritu Santo quii' n'onhan cha'xjen na tyincyaa jonhin na m'aan jon quii' nn'ön. ⁹ Ee mantyi nquii Tyo'ts'on nincüajon its'aa jon yo joohan cha'xjen mantyi its'aa jon yo nquë. Ee ng'e na vantyja n'onhan Jesús, jo' na iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan cha'xjen nquëhë. ¹⁰ Ndo' nanein, nque nn'an na chito conduihan tsjan jaa nn'an judíos na mantyi vantyja n'onhan Jesús, ¿Ndu na nin'quitquenho' xjen 'naan'ho' Tyo'ts'on na yo naijndeihan' na quita'nguee'han juu costumbre njanhan? Ndo' na mnda' cont'aho', itsijonhan' na cha'vijon nin'quityioho' ncüii xu nacjo nan'ñeen, ndo' juuhan' min nque ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen, tajnanhin juuhan', ndo min nquëhë. ¹¹ Majo' tyi'yuu' na mnda' vaa na icanhan' na quint'a nn'an, ee vantyja nn'ön na xia'ntyti ntyja 'naan' juu naya na condui ta Jesús, jo' na itsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan ndo' mantyi nquehan.

Mannda' jñ'oon na siqui'maan' Pedro nan'ñeen.

¹² Ndo' joo nan'ñeen na tencüihan jo', tsoñ'enhan chen tui jndyuehan. Tquen yahan cüenta jñ'oon na sinin Bernabé yo nin'Pablo ntyja 'naan' juu ts'ian t'man na tont'ahan na tijnt'ue Tyo'ts'onhan quii' nt'an nn'an na chito conduihan tsjan nn'an judíos. Ndo' mantyi

ntyja na tont'ahan jn'aan t'man na tyi'je'quindëë nduihan ntyja najndë nquehan. ¹³Ndo' vi na jndë jnan'neinhan, yajo' sinin Santiago. Itso jon:

—'O' ntyjë na vantyja n'onho', quindyeho' chjo jñ'oon na ntsjö. ¹⁴Juu ntyjëehë Simón Pedro jndë sinin jon ndëëhë nchu vaa na si'man jndyee Tyo'ts'on na ndyiii' ts'on jon ntyja 'naan joo nn'an na mañoon tsjan conduihan yo jaa, na mantyi quii' nt'an nan'ñeen icüji jon nn'an na conduihan cüentaa' nquii jon. ¹⁵Ndo' na nnda' vaa, itsijonhan' juuhan' yo jñ'oon na jndui quityquii' jñ'oon' Tyo'ts'on na tji nn'an na toninncyaa jñ'oon' jon nchu vaa 'nan na nguua. Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan':

¹⁶Vi na jndë tui tsoñ'en nan'min, ja ncy'õn nnt'a na vi' ntyji nn'an tsjan 'naan' David na jndyocahan'. Mantsijnt'a na ncüii joochan na ntc'o'xen.

¹⁷Nnda' vaa na matsijnt'a cha' mantyi nque nn'an na tachi tsjan nn'an judíos conduihan njnt'uehan ja, mancõ na condui ja na taquintya na maco'xën.

Juu xjen'ñeen tsoñ'en nan'ñeen njnt'uehan ja cha' nndëë nty'i jahan ntyja njan.

¹⁸Ndo' juu jñ'oon'ñeen tsontyichenhan': "Jñ'oonva' tivio na itsi'man Tyo'ts'onhan' ntyja 'naan' ts'ian na its'aa jon naneihin."

¹⁹Ndo' tsontyichen Santiago: "Ng'e na ndõ' vaa na itsiquindyí juu jñ'oon'ñeen, ndõ ro jñ'oon na matsitü ja ntyja 'naan nque nan'ñeen na tachi tsjan jaa conduihan na contcüe' n'onhan jnanhan na vantyja n'onhan Jesús. Tyi'quichuhan' na nnan'chju jaa joo nan'ñeen yo costumbre njanhan. ²⁰Ya xe na nnan'cüanõn tson ndëëhan na nnan'quindyiihan na tantcüa'han 'nan na jndë tyio nn'an ndëë 'nan na conan't'maan'han na cotjihhan cüenta na conduihan' Tyo'ts'on. Min tanc'onhan yo nn'an na ve' ndõ' ro. Min tantquiihan s'i quioo' na ve' ngue' jndio' min tavintquiihan neon'. ²¹Ee na toxen'chen, nque ntyjë nn'an judíos, mancüii xjen coninncyahan jñ'oon na tquen Moisés na ico'xehan'. Ndo' nque ntyjëehë nan'ñeen, tyi'ncüii cüii xuee na cota'jndyeehan, conan'jn'aanhan jñ'oon'ñeen ncüii cüii tsjoon najjon na m'anhan.

Tson na jnan'cüanon nn'an judíos ndëë nn'an na tachi judíos

²²Ndo' nque nan'ñeen na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús yo ntyjehan na conintque yo nin'tsoñ'en nn'an na conduihan tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan tsjoon Jerusalén, jnan'jnda'han na tjihhan ve ntyjehan na t'uahhan ts'ian ndëë nan'ñeen na juu xjen na ncja ntcüe' Pablo yo nin'Bernabé Antioquía, na c'o ve nan'ñeen yo joochan. Juu Judas, tsan na vja ve xuee' Barsabás, yo nin'Silas, ndëëhan t'ua nan'ñeen ts'ian'ñeen. Joo ve nan'ñeen conintquehan quii' ts'ian'ñeen. ²³Juu tmaan' nan'ñeen, ndõ vaa jñ'oon na chu tson na jnan'cüanonhan:

"Já nn'an na cotsay'õn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ndo' mantyi nin'nquë na conintque quii' nt'an tmaan' nn'an na vantyja n'on jon na m'an tsjoon Jerusalén. Concyá ts'on nján ndëë nqueho' ntyjë na m'anho' tsjoon Antioquía yo ndyuaa Siria yo nin'Cilicia. Conan'cüanõn tsonvahin ndëë 'o' ntyjë na mañoon tsjan conduiho' yo já nn'an judíos na mantyi vantyja n'onho' Jesús. ²⁴Já jndë jndyë na jnan vendye ntyjë ntjoochin na squehan na m'anho', ndo' yo jñ'oon na conan'manhan ndëëho', itsiquijñ'eehan'ho'. Conan'ndaa'han n'onho' na conduehan najndeihan' na quinan'quindëho' juu costumbre na já nn'an judíos cont'á yo yonan'ndaa ndá, ndo' yo na conduehan na quita'nguee'ho' juu ntji na tquen Moisés. Majo' min na nnda' na conan'man nan'ñeen ndëëho', ta'nan ts'an na i'ua juu ts'ian'ñeen ndëëhan. ²⁵Mang'e na nnda', tencüii já ndo' ninncüii conan'tiú na ntji ncüii ve ntyjëehë quii' nt'an na nt'ión ts'ianhan na c'ohan na m'anho' yo nque ntyjë na vengió jndyí, juu Bernabé yo nin'Pablo. ²⁶Ee joochan tyi'quityi'han cüenta min na aa ntscuee'han'hin na cote'ntjonhan nnon nquii Jesucristo na conduihin itye'ntjon jon jaa. ²⁷Jo' na cot'ua ts'ian nnon juu Judas yo nin'Silas na c'ohan na m'anho'. Nquehan nnduehan ndëëho' juu jñ'oon na conan'jnt'á ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. ²⁸Ee nquii Espirítu Santo jndë si'man jon ndé na tyi'ndyío xu nacjoho'. Mang'e jo', joo jñ'oon na tyequindue nan'ñeen ndëëho', tyi'icanhan' na nnan'quindëho'han'. Xia'ntyí jñ'oonmin na condué na quita'nguee'ho'. ²⁹Si' na jndë tyio nn'an tondëë 'nan na conan't'maan'han na tachi

Tyo'ts'onhan', tantcüa'ho'han'. Min tantquiiho' neon', min s'i quioo' na ve' ngue' jndio'. Min tavinc'onho' yo nn'an na ve' ndö' ro. Mantyjanty jo' ro na condué ndëëho'. Concyá ts'on nján ndëëho' na tsoñ'enho'."

Ndö' jñ'oon na jnan'cüanon nan'ñeen ndëë nn'an Antioquíá'ñeen.

³⁰Ndo' juu Judas yo nin'Silas, vi na jndë t'manhan ntyjehan na vantyja n'on, jndui'han. Ty'ehan Antioquíá yo Pablo yo nin'Bernabé. Ndo' vi na jndë squehan jo', jnan'tjonhan nn'an na vantyja n'on Jesús, jndë jo' juu tson'ñeen na y'onhan, tyincyahinhan' ndëë nan'ñeen. ³¹Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jnan'jn'aanhinhan', t'onhan na nein jndyihan ng'e juu jñ'oon na chuhan' tji'han'hin quityquii' juu na m'aan' jndyi n'onhan. ³²Ndo' juu Judas yo nin'Silas, mantyi conduihan nn'an na i'ua Espíritu Santo ts'ian ndëëhan na ya concyahan jñ'oon' Tyo'ts'on. Mang'e jo' jndye jñ'oon na tonan'neinhan ndëë nan'ñeen. Ndo' juu jñ'oon'ñeen tyincyaahan' na xoncüii' n'on nan'ñeen. Ndo' mantyi t'onhan najndëhan ntyja 'naan'han'. ³³Ndo' juu Judas yo nin'Silas'ñeen, vi na jndë tenon cüannty ro xuee na m'anhan juu tsjoon'ñeen, jnan'jnda'han na nc'ontcüe'han Jerusalén najjon na m'an nn'an na t'ua ts'ian'ñeen ndëëhan. Ndo' nque nn'an na vantyja n'on na m'anhan tsjoon Antioquíá, tyincyahan ts'on nan'ñeen. Tanhan na nquii Tyo'ts'on cüantyjee' jonhan na co'o ntcüe'han. ³⁴Majo' juu Silas'ñeen, sitiü jon na ntjohin jo'. ³⁵Mantyi Pablo yo Bernabé ntjohan jo'. Joohan ndo' jndye mañoon nn'an na m'an jo' na vantyja n'onhan Jesús, tonan'manhan ndo' toninncyahan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an.

Pablo jndë ve jnda na vancyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on

³⁶Ndo' vi jndë na cüannty ro xuee na tom'anhan juu tsjoon'ñeen, tso Pablo nnon Bernabé:

—Nque ntyjëëhë na vantyja n'onhan Jesús na m'anhan ncüii cüii tsjoon najjon na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëhan, cüa, ntsaqijnty'ia nnt'a nchu vaa na m'anhan.

³⁷Ndo' Bernabé, nt'ue ts'on jon na chi ncja Juan yohan, tsan na vja ve xuee' Marcos. ³⁸Majo' nquii Pablo, tatëvee' ts'on jon na ncja tsan'ñeen yohan, ee xjen na tom'anhan ndyuaa Panfilia, jnty'ii tsan'ñeehan, tji'ntcüe' juu na totejdei juu joohan ts'ian na ty'ehan. ³⁹Ndo' tsojnaan' jñ'oon'ñeen, nquii Pablo yo nin'Bernabé, tatëquinjon' na jnan'neinhan yo ntyjehan, jnan'jndyehan jndyuehan ata jnty'ehan ntyjehan. Jo' nquii Bernabé tÿ'oon jon Marcos, tuahan v'aandaa na ty'ehan ndyuaa Chipre na m'an ndaandue xi'jndiohan'. ⁴⁰Majo' juu Pablo tÿ'oon jon Silas. Ndo' nque nn'an na m'an Antioquíá na vantyja n'onhan Jesús, tqenhan nan'ñeen nt'ö Tyo'ts'on na nquii jon cüijnt'ue jon joohan quityquii' ts'ian 'naan' jon na co'ohan. Ndo' vi jndë jo', jndui'han, ty'ehan. ⁴¹Tyecüenonhan ndyuaa Siria yo nin'Cilicia. Ndo' ntmaan' nn'an na vantyja n'onhan Jesús, juu jñ'oon na toninncyaa Pablo yo nin'Silas, tejdeihan' nan'ñeen na tovaquehan ntyja na vantyja n'onhan.

16

Pablo yo nin'Silas, tjihan Timoteo na chi ntejdei juuhan

¹Pablo yo nin'Silas jndui'han Antioquíá, squehan tsjoon Derbe. Ndo' vi jndë jo', ty'e mnda'han tsjoon Listra. Jo' vijon tom'aan ncüii ts'an na vantyja ts'on juu Jesús, Timoteo jndyü tsan'ñeen. Ndyee juu ts'an judía na mantyi vantyja ts'on jon, majo' tye juu tsjan ts'an griegohin. ²Nque nn'an na vantyja n'on na m'anhan tsjoon Listra'ñeen yo Iconio, ya jñ'oon tonan'neinhan ntyja 'naan' juu Timoteo. ³Ndo' Pablo nt'ue ts'on jon na quitsijon Timoteo yohin yo ts'ian na its'aa jon. Ng'e na nnda', jo' sijnda' Pablo na tui yohin cha'xjen juu costumbre na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahan. S'aa jon na nnda' cha' nque nn'an judíos na m'an ndyuaa najjon na co'ohan, ncy'on nan'ñeen cüentahin. Ee ngio ya nan'ñeen na juu tye Timoteo, tsjan ts'an griegohin. ⁴Ndo' joo jñ'oon'ñeen na jnan'jnda' nque nn'an na jñon ta Jesús yo jñ'oon naya 'naan' jon, yo nin'nn'an na conintque ndëë nn'an na vantyja n'on na m'anhan Jerusalén, joo jñ'oon'ñeen, nquii Pablo

yo Silas yo nin'Timoteo, nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús na m'anhan ncüii cüii tsjoon najjon tovenonhan, tonan'quindyiihan nan'ñeen na quita'nguee'han joo jñ'oon'ñeen na jnan'jnda' nn'an na vantyja n'on Jesús. ⁵ Mang'e na tont'ahan juu ts'ian'ñeen, jo' ncüii cüii tmaan' nan'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, tovaquehan na vantyja n'onhan ndo' 'io 'io tēvijndyentyichenhan.

Tityincyoo' jndyiaa' Pablo tsans'a ndyuaa Macedonia

⁶Ndo' nquii Espiritu Santo, tata'nguee' jon na juu Pablo yo nin'nn'an na totsaj'on jñ'oon yohin na nnan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on ndēē nn'an ndyuaa Asia. Mang'e na nnda', tenonhan ndyuaa Frigia yo ndyuaa Galacia. ⁷Juu xjen na squehan tyonco ndyuaa Misia, jnan'tiuhan na ngoque'han ndyuaa Bitinia. Majo'nty min tatyincyaa Espiritu Santo na ngüenonhan jo'. ⁸Mang'e na nnda', ve' tenon ntyjahan ndyuaa Misia. Tynecuehan ata squehan tsjoon Troas na m'aanhan' ndyo ndaandue. ⁹Ndo' natsjon na m'an nan'ñeen jo', vaa ncüii na tityincyoo' nnon Pablo na jndyiaa' jon. Ee jndyiaa' jon ncüii tsans'a ndyuaa Macedonia na minntyjee' juu. S'aa tsan'ñeen ty'oohin, itso juu nnon jon: "Quitsa' vi naya'ñeen na cüenoon' ntyjava ndyuaa Macedonia. Quindyotejnde' já." ¹⁰Ndo' vi na jndē jndyiaa' Pablo na nnda' vaa, ya jo' nin'oon' jnan'jnt'á na ngüet'ió ndaandue na ntsquē ndyuaa Macedonia. Ee taa' ya n'ón na i'ua Tyo'ts'on ts'ian ndé na quitsancyá jñ'oon naya 'naan' Jesús ndēē nn'an ndyuaa'ñeen.

Lidia tsan tsjoon Filipos, vantyja ts'on jon Jesús

¹¹Ndo' juu tsjoon Troas'ñeen, jo' tuá v'aandaa. Sá jndyoyú, squé ncüii tyuaa chjo na m'aan ndaandue xi'jndiohan' na jndyuhan' Samotracia. Ndo' tonco ncüiiichen xuee, jnt'uí jo', sá, squé tsjoon Neápolis. ¹²Jnt'uí jo', sá, squé tsjoon Filipos. Ico'xen tsjoon Roma juu tsjoon'ñeen, ndo' majuuhan' ico'xenhan' njoon quijndē na m'aanhan' ndyuaa Macedonia. Jo' ntjo já Filipos'ñeen cüantyi ro xuee. ¹³Ndo' juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos, jnt'uí já 'ndyo tsjoon'ñeen 'ndyo jndaa. Ee m'aan' n'ón na aa ndió najjon na covancüi nn'an na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on, na nnan'jon já yohan. Ndo' mayuu' jndió nanntcu na tēncüi han jo'. Jo' sacüendyuá, jnan'nén jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús ndēēhan. ¹⁴Ndo' quii' nt'an nanntcu'ñeen, jo' m'aan ncüii ts'an na jndyua Lidia. Juu tsan'ñeen ts'an na jnan tsjoon Tiatira, ndo' ijndēē jon ndiaa ya, ndiaa colo venton. Jon mancüixjen itsit'maan' jon Tyo'ts'on. Ndo' nquii ta Tyo'ts'on tyincyaa jon quii' ts'on tsanscu'ñeen na tquen ya jon cüenta jñ'oon na tyincyaa Pablo.

¹⁵Ndo' vi na jndē jndēē' jon yo xuee' Jesús, yo nin'nn'an vaa' jon, yajo' s'aa jon ty'oo já, tso jon ndé:

—Xe na aa cotji'ho' cüenta na xoncüee' ts'ón na mavantyja ts'ón ta Jesús, cüa quintjoho' v'a.

Ndo' sichon jon na quintjo já vaa' jon.

Pablo yo nin'Silas, tyi' nn'an tsjoon Filiposhan vancjo

¹⁶Ncüii xuee'ñeen sá najjon na covancüi nn'an na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Juu xjen na ñjon já nato, jo' tjon já ncüii yuscundyua na itsixuan juu ntyja 'naan' najnde' yutyia. Itsinin yuscu'ñeen ndēē nn'an 'nan na ntquenonhan. Ityentjontyen yu'ñeen ndēē nn'an na jnan'jndahan juu. Ndo' t'man s'on na cotantjonhan ntyja 'naan' juu. ¹⁷Ndo' yu'ñeen, ta' juu na tovantya juu na tonc'én yo Pablo. Tatēcüentyjee' juu na tsixuaa juu, totso juu:

—Joo nannonmin' cotye'ntjonhan nnon nquii Tyo'ts'on na m'aan na tēquintya na ndyentyichen. Conan'quindyiihan 'o' ntyja na itsin'man jon ñuaan nn'an.

¹⁸Jndye xuee na tots'aa juu na nnda', ndo' jñ'oon na totsiniin juu, totsüetē'han' Pablo. Jo' tequen jon, sinin jon nnon juu yutyia na m'aan quii' ts'on juu. Tso jon:

—U' yutyia, yo xuee' Jesucristo macōxën 'u', quindui' quii' ts'on yuscuva'.

Ndo' vi jndē tso Pablo jñ'oonva', maquintyjachen jndui' juu jndyetyia'ñeen.

¹⁹ Majo' nque nan'ñeen na cotantjonhan ntyja 'naan' yuscu'ñeen, vi na jndë tquenhan cüenta na juu jndyetyia'ñeen jndë jndui'han'hin, jo' na taa' n'onhan na taje'quioontyichen s'on ndueehan yo ts'ian na tots'aa juu na totsiniin juu 'nan na ntquenon nn'an. Tsojnaan' jo' nque nn'an na jnan'jndahan yuscu'ñeen, ty'onhan Pablo yo Silas. Tyequitquenhan nan'ñeen ndëë nanm'ann'ian quii' ts'ua t'man tsjoon'ñeen. ²⁰ Ndo' vi na jndë jo', jnduehan:

—Nannonmin', conduihan nn'an judíos ndo' coty'i'han tyia' nn'an tsjöön. ²¹ Ee joo jñ'oon na conan'manhan vjahan' nacjoo' ntji 'naan' gobiernon Roma, ndo' jaa mancüixjen condui jaa nn'an na m'an nacje 'naan' juu tsjoon'ñeen, mang'e jo' tyi'quichuhan' na ntquën cüenta jñ'oon na coninncyahan, min na nt'a 'nan na conduehan.

²² Ndo' na jndue nan'ñeen na nnda', nque nn'an tsjoon'ñeen jnan'vehan nacjoo' Pablo yo Silas. Mantyi nque nanm'ann'ian'ñeen t'uahan ts'ian na quindui' ndiaa nan'ñeen, ndo' ngich'ohan yo nonjnein. ²³ Ndo' vi na jndë tijndye nonjnein na jnan'tja' nan'ñeehan, jndë jo' tyi' nanm'ann'ian'ñeehan vancjo. Ndo' nquii ts'an na iquen cüenta juu vancjo'ñeen, jnduehan nnon jon na ya ya quen jon cüenta Pablo yo Silas. ²⁴ Ndo' juu tsan'ñeen, vi na jndë ty'oon jon cüenta jñ'oonva', tyii' jonhan vancjo na quiñoon'chen, ndo' sityen tyen jon ng'ehan yo nonntcaa'.

²⁵ Majo' cha' na xoncüe tsjon, juu Pablo yo Silas tonan'neinhan nnon Tyo'ts'on ndo' totahan alabanzas, ndo' nque nn'an na m'an navi' na too'han juu vancjo'ñeen yohan, tondyehan na nnda'. ²⁶ Ndo' ninjonto jndei s'ii ra, ata titoncüii' ninvaa vancjo'ñeen. Ndo' juu xjen'ñeen, jnduent'aa na min vancjo'ñeen, jnaan nquehan', ndo' mantyi ncüii cüii nn'an na m'an navi' jo', jndyaa carena na tyenhan. ²⁷ Ndo' nquii tsan'ñeen na iquen jon cüenta vancjo'ñeen, sintcüiihan'hin, ndo' jndyiaa' jon na vanaan jndyuehan'. Tsojnaan' jo', tji' jon xjoo' jon na ntsucue' nquiihin ee sitiü jon na nque nn'an na m'an navi', jndë jnan'nonhan. ²⁸ Majo' Pablo jndei sixuaa jon nnon tsan'ñeen. Tso jon:

—Qui'ndyi', tyi'ntscue' nquii 'u' ee tsoñ'en já ninm'án ndöhin.

²⁹ Ndo' juu tsan'ñeen, tcan jon chon. Jndei tēquee' jon quii' vancjo'ñeen. Coviquijnty'e-hin na ty'ue jon. Tcon xtye juu nnon Pablo yo Silas. ³⁰ Ndo' vi jndë jo', tji' jon joohan ch'en. Taxee' jon ndëëhan, tso jon:

—O' ta, ¿nin 'nan na icanhan' na quits'a cha' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njan?

³¹ Ndo' t'ahan, jnduehan nnon jon:

—Cantya tson' nquii ta Jesucristo, yajo' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan', ndo' majo'ntyü quint'a nn'an va'.

³² Ndo' jnan'neinhan juu jñ'oon ntyja 'naan' Jesús nnon tsan'ñeen ndo' mantyi ndëë tsoñ'en nn'an vaa' jon. ³³ Ndo' majuuntyi xjen'ñeen ninvaa jaanhen, tēchu jon joohan ndo' tman jon yuu na tc'ehan na ch'ohan. Ndo' jndë jo', jndëë' jon yo xuee' Jesús, juu jon ndo' mantyi yo nin'nn'an vaa' jon. ³⁴ Vi jndë jo', Pablo yo Silas, tēchu jonhan vaa' jon, tyincyaa jon 'nan na tcüa'han, ndo' juu jon yo nin'tsoñ'en nn'an vaa' jon, neinhan na jndë vantyja n'onhan Tyo'ts'on.

³⁵ Ndo' vi na jndë tixuee, nque nanm'ann'ian juu tsjoon'ñeen, t'uahan ts'ian ndëë comision na coquitji' nan'ñeen Pablo yo Silas vancjo na chi ndyaahan. ³⁶ Ng'e na nnda', nquii tsan'ñeen na iquen cüenta vancjo'ñeen, siquindyii jon Pablo jñ'oonva'. Ito tsan'ñeen nnon jon:

—Nque nanm'ann'ian jndë jnan'cüanonhan jñ'oon na quitsiquindya ja 'o'. Mang'e na nnda', vanaan na mndui'ho'. C'oho' na min'ncüii jñuaan' ts'on tyi'nc'onho'.

³⁷ Majo' tso Pablo ndëë comision'ñeen:

—Já condui já nn'an ntyja 'naan' tsjoon Roma. Majo' min na nnda', tondëë tsoñ'en nn'an tja'hin já. Jnt'atohan na nnda' min na tyi'covijnda' aa vaa 'nan na jnan'tjá já. Jndë jo' tyi'han já vancjova. Nan'min' jnt'ahan já min na min'chjo tyi'quichuhan' na nt'ahan na nnda' yo ncüii ts'an na conduihin ts'an na m'aan nacje 'naan' juu tsjoon Roma. Ndo' naneihin ¿Aa ve' nty'iu na ntji' ntcüe'han já? Tyi'cüji' yahan' na nnda'. Nquehan quindyoyquitji'han já.

³⁸ Ndo' joo cominsion'neen, ty'e ntcüe'han, tyenan'quindyiihan nque nanm'an-n'ian'neen joo jñ'oonmin'. Ndo' nan'neen je', vi na jndë jndyehan na juu Pablo yo nin'Silas conduihan nn'an na m'an nacje 'naan' tsjoon Roma, tyue jndyihan. ³⁹ Mang'e na nnda', tyequitanhan jñ'oon t'man ts'on ndëë nan'neen na quinan't'man n'on nan'neen joochan. Ndë jo' tji'han nan'neen vancjo. Ndo' tanhan na quindui' ntcüe' nan'neen tsjoonhan. ⁴⁰ Ndo' joo nan'neen, vi jndë na jndui'han vancjo'neen, ty'e han, sque nnda'han vaa' Lidia. Jo' tonan'neinhan ndëë nn'an na vantyja n'on Jesús. Tyincyahan na t'man n'on nan'neen. Jndë jo' jndui'han tsjoon Filipos'neen.

17

Tyionhan' na nc'uaa' n'on nn'an tsjoon Tesalónica

¹ Pablo yo Silas jnduihan tsjoon Filipos, ty'e han, tenonhan tsjoon Anfípolis yo Apolonia. Ndë jo' squehan tsjoon Tesalónica najon na vaa ncüii vats'on 'naan nn'an judíos. ² Ndye soana na tom'anhan juu tsjoon'neen. Ncüii cüii jon na covee' xuee na cota'jndyee nn'an judíos, s'aa Pablo cha'xjen na ncüiixjen its'aa jon. Tëtsitjon'hin yo nan'neen quii' vats'on 'naanhan. Totsi'man jon ndëëhan nchu vaa na itsiquindy jñ'oon! Tyo'ts'on na jndui tivio. ³ Ndo' mantyi tyincyaa jon jñ'oon na mancüiixjen itsohan' na ji vaa jndy na ngenon nquii jon na conduihin Cristo, tsan na ndyotsin'man jon ñuaan nn'an. Nt'ion nn'anhin tsonjn'aan, ngue' jon, ndë jo' nninncyaa Tyo'ts'on na ngüando' xco jon. Ndo' tsontyichen Pablo ndëë nan'neen:

—Nquii Jesús na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëëho', manquii jon conduihin Mesías.

⁴ Ndo' vendye nn'an judíos'neen, tentyja n'onhan juu jñ'oon'neen, ndo' jnan'jonhan yo Pablo yo nin'Silas. Mantyi nn'an na tachi judíos conduihan na conan't'maan'han Tyo'ts'on, jndyehan tentyja n'onhan Jesús, ndo' majo'nty joo nanntcu, ntcu nn'an na conintque quii' tsjoon, jndyehan tentyja n'onhan. ⁵ Majo' nque nn'an judíos na tyi'cantyja n'onhan jon, tonan'tëë' jndy n'onhan ng'e na coy'on nn'an cüenta juu jñ'oon na tyinncyaa Pablo. Tsojnaan' jo', jnan'tjonhan ncüii tmaan' nn'an na vi' nn'an. Jndë jo' nque nn'an judíos'neen tyi'han chon nn'an tsjoonhan. Joo jñ'oon na jnan'neinhan s'aahan' na quindy'a' jndy ngio nn'an tsjoon'neen, jo' ty'e han vaa' tsan na jndyú Jasón. Ndo' yo na ijndei'han' na tyeque'han juu v'aa'neen na cojnt'uehan Pablo yo Silas, ee nin'quitquenhan nan'neen tondëë nn'an tsjoonhan. ⁶ Majo' tajndiohan nan'neen. Tsojnaan' jo', yo najndei'han' na tye'y'onhan juu Jasón yo nin'vendye nn'an na vantyja n'on Jesús. Ndo' tyechohan nan'neen tondëë nanm'ann'ian tsjoonhan. Jndei tonan'xuaahan na totji'han jñ'oon vi' nacjoo' Pablo yo nin'Silas. Jnduehan:

—Nque nannon'neen na conan'ndaa'hin nn'an na ninvaa tsonnangue, mantyi jndë squehan tsjöön. ⁷ Ndo' juu Jasónva', sintjoo' juu joochan vaa' juu. Ndo' tsoñ'en nanmin cont'ahan na tanin min na tyi'ntsiquindë ts'an juu jñ'oon na iquen tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma. Ee conduehan na m'aa' ncüiichen ts'an na tëquintyja na t'man conduihin na ico'xen juu joochan na jndyú juu Jesús.

⁸ Ndo' nque nanm'ann'ian'neen yo nin'nn'an tsjoonhan, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin, tyionhan' na nc'uaa' n'onhan. ⁹ Ndo' ng'e na nnda' tui, juu Jasón yo vendye nan'neen na vantyja n'onhan Jesús, vi na jndë na tyincyahan xoqitu' ndëë nanm'ann'ian'neen, jnan'quindyaa ntcüe' nan'neen joochan.

Pablo yo Silas coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Berea

¹⁰ Majuu tijaan xee'neen, nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús, ninñoon' jñonhan Pablo yo nin'Silas na c'ohan tsjoon Berea. Ndo' joochan, vi na jndë squehan tsjoon'neen, ty'e han vats'on 'naan nn'an judíos. ¹¹ Majo' nque nn'an judíos na m'anhan juu tsjoon Berea'neen, yantiyichen nn'anhan, chichen ntyjehan na m'an Tesalónica. Ee yo na xoncüee' n'onhan totquen yahan cüenta jñ'oon na tots'i'man Pablo yo nin'Silas. Ndo' 'io 'io, chen jndy tonan'jn'aanhan jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndy na toxen'chen na tojnt'uehan na aa mayuu' joo jñ'oon na conincyaa nan'neen. ¹² Mang'e na nnda', majjndyehan tentyja n'onhan Jesús. Ndo' mantyi jndy nn'an na tachi judíos conduihan na conan'neinhan

jñ'oon griego, ndo' mantyi jndye nanntcu na t'man condui yo nin'nannon. ¹³ Majo' joo nn'an judíos na m'an Tesalónica'ñeen, tondyehan na toninnycya Pablo jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an Berea'ñeen. Ndo' ng'e jo' ty'ehan juu tsjoon'ñeen, ndo' tyenan'jmin'han nan'ñeen. ¹⁴ Ndo' ng'e na nnda', nque nn'an tsjoon'ñeen na vantyja n'onhan, maninñoon' jñonhan Pablo na cja jon 'ndyo ndaandue. Majo' juu Silas yo nin'Timoteo, ntjo yahan juu tsjoon'ñeen. ¹⁵ Ndo' nque nn'an na tyenan'jon yo Pablo, tyequi'ndyehan jon tsjoon Atenas. Jndë jo' ntcüe' ntcüe'han juu tsjoon Berea'ñeen. Tye'y'onhan jñ'oon na siquichu Pablo joohan na quitsityuaa' Silas yo Timoteo na contyjahan xen' jon, tyi'nan'chjuhan.

Incyaa Pablo jñ'oon ndëë nn'an tsjoon Atenas

¹⁶ Ndo' Pablo je', viochen xjen na tominndoo' jon joohan tsjoon Atenas, si'ndaa'han' ntyjii jon ng'e na tquen jon cüenta na ninvaa quii' tsjoon'ñeen, ndovanjan min 'nan na jnan'ya nn'an na conan't'maan'hinhan' cha'vijon na conduihan' nquii Tyo'ts'on. ¹⁷ Jo' totsiniin jon yo nn'an judíos quii' vats'on 'naan nan'ñeen ndo' yo vendye nn'an na tonan'jon yo nan'ñeen na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' mantyi 'io 'io totsiniin jon ndëë nn'an tsjoon'ñeen na têtjonhan ts'ua t'man. ¹⁸ Ndo' nque nn'an tsjoon'ñeen, ve tmaan' conduihan. Ncüii tmaan' nan'ñeen conan'quijndyu nn'anhan epicúreos, ndo' nn'an ncüiiichen tmaan'ñeen conan'quijndyu nn'anhan estoicos. Joo nan'ñeen ta'han na conan'neinhan yo Pablo. Vendyehan ve' toncohan taxee'han, jnduehan:

—¿Nin jñ'oon itsinin tsanvahn na jndye jndyi jñ'oon ntyjii juu?

Ndo' vendyehan t'ahan, jnduehan:

—Ndo' ncüan itsinin juu ntyja 'naan tyo'ts'on cüenta jndye na jen mañoon conduihan.

Nnda' ro jñ'oon na jnan'neinhan ee sinin Pablo ndëëhan ntyja 'naan' Jesús yo na vando' xco jon. ¹⁹ Ndo' tye'y'on nan'ñeen Pablo ncüii joo na conan'quijndyuhinhan' Areópago, najjon na covatjon nn'an na madyehan jñ'oon. Jo' jnduehan mnon jon:

—Cüa, juu jñ'oon xco na matsy'man' ndëë nn'an, nin'quindyé nchu vaa na itsiquindyihan'. ²⁰ Ee juu jñ'oon na mancya', jen mañoonhan', min'jon tacondyéhan'. Mang'e na nnda', nin'cüaa' n'ón nin 'nan itsiquindyihan'.

²¹ Ee joo nn'an juu tsjoon Atenas'ñeen yo nn'an na mañoon njoon na m'an yahan juu tsjoon'ñeen, ninnquii'chen na nin'quindyehan ndo' nin'quinan'neinhan min'cya ro nnon jñ'oon na xcontyichen.

²² Yajo' juu Pablo təcüentyjee' jon quii' nt'an nan'ñeen najjon na covijnda' jñ'oon. Tso jon ndëëhan:

—'O' ta na conduiho' nn'an tsjoon Atenas, xi'jndio quii' tsjoonho' covityincyo na 'o' conduiho' nn'an na njon jndyi ngioho' 'nan na conan't'maan'ho', ²³ Ee viochen xjen na tomanty'i ja quii' tsjoonho', jo' tqüen ya cüenta joo nkontyiu najjon conan't'maan'ho'. Jo' ntji ncüiihan' na manin' ts'iaan'han' na conan'quijndyuhohan'. Juu nkontyiuva conduihan' cüentaa' nquii tyo'ts'on na tyi'quita'jn'aan jaa. Ndö' vaa na itsiquindyi juu ntji'ñeen. Jo' manquiiinty Tyo'ts'on na ve' conan't'maan'toho'hin, min na tyi'quita'jn'aanho' nin conduihin, mantya 'naan' nquii jon na matsinën ndëëho'.

²⁴ “Manquii jon tquen tsonnangue yo nin'tsoñ'en 'nan na min nnonhan', ndo' xia'ntyti nquii jon ico'xen jon ninvaa quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue. Ng'e na nnda', tyi'im'aan jon nt'aa na conan'ya nn'an cüentaa' jon. ²⁵ Min tyi'icanhan' na jaa nta'ntyjéë'hin ee min'ncüii tyi'itsitjahan'hin. Ee manquiiinty jon na incyaa jon tsoñ'en jaa na cotant'ö, incyaa jon jndye na cotja yo ncüii cüii nnon na itsitjahan' jaa.

²⁶ “Jaa nn'an tsonnangue, s'aa jon na ninncüii tsjan jaa min na ncüii cüii nnon tyuaa na m'an covejndyohan'. S'aa jon na nnda', cha' c'ón ninvaa nnon tsonnangue. Ndo' nquii jon sijnda' jon yuu xjen na ngüentyja na nc'oon ts'an ndo' mantyi yo ncüii cüii joo.

²⁷ S'aa jon na nnda' cha' ncüii cüii jaa na m'an nnon tsonnangue quijnt'uëhin, cha' njnty'ia na aa ndëë nndiö jon, min na mayuu' nquii jon ndyo m'aan jon yo ncüii cüii jaa. ²⁸ Ee ntyja 'naan' nquii jon na cotant'ö, comanty'i ndo' cotsam'an. Ee jñ'oonvahn itsijonhan'

juuhan' cha'xjen juu jñ'oon na tondue vendye ntyjeho' na ya conan'tjon'han jñ'oon. Jndue nan'ñeen: “Jñ'oon na mayuu' condui jaa tsjan 'naan' nquii Tyo'ts'on na jndyocahan!”

Mannda' itsiquindyí jñ'oon na jndue nan'ñeen. Ndo' tsochen Pablo: ²⁹“Ndo' xe na aa mayuu' condui jaa tsjan 'naan' jon na jndyocahan', tyi'quichuhan' na conan'jööñ' jaa jon ve' vi 'nan na jndë yo s'on ijan ndo' aa yo s'on xuee ndo' aa yo ntjö', nan'min' ve' ntyja na conan'tiu nque nn'an, jo' na conan'yahinhan'. ³⁰Joo ndyu na toxen'chen, tont'a nn'an joo ts'ian'ñeen yo ntyja 'naan' na jnda' nquen nquehan. Majo' tots'aa Tyo'ts'on cha'vijon na tyi'quindiyaa' jon na tont'ahan joochan'. Majo' naneihin iquen jon jñ'oon nnon ncüii cüii ts'an na quintcüe' ts'on juu ntyja 'naan'han'. ³¹Ee majnda' xuee na jndë sijnda' jon xjen na ntco'xen jon jaa nn'an tsonnangue ntyja 'naan' 'nan na jndë tonan'tja jaa nnon jon. Juu ts'ian'ñeen nts'aa jonhan' cha'xjen na chuhan'. Ndo' majnda' nquii ts'an na jndë t'ua jon ts'ian'ñeen nnon juu na quits'aa juuhan'. Ndo' ndëë tsoñ'en nn'an itsi'man jndyoyu jon na mayuu' na nguaa na nnda' ee tyincyaa jon na vando' xco tsan'ñeen vi na jndë jnan'cuee' nn'anhin.”

³²Ndo' nque nn'an Atenas'ñeen, vi na jndë jndyehan na sinin Pablo ntyja 'naan' na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, ñ'enhan na ve' toncohan. Majo' ñ'en ntyjehan na jnduehan: —Io cha nndyé na ntsinin'ntyí'chen' juu jñ'oonva'.

³³Jo' jndui' Pablo najon tëtjon nan'ñeen. ³⁴Majo' vendye joo nan'ñeen na tëntyja n'onhan Jesús, jnan'jonhan yo Pablo. Quii' nt'an nan'ñeen, jo' ñ'en Dionisio, juu tsan'ñeen na conintquehin Areópago'ñeen najon na covijnda' jñ'oon. Ndo' mantyi ñ'en ncüii tsanscu na jndyu Dámaris yo nin'vendye ntyjehan nn'an tsjoon'ñeen na tëntyja n'onhan Jesús.

18

Incyaa Pablo jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Corinto

¹Vi na jndë tui nan'min', jndui' Pablo tsjoon Atenas, tja jon tsjoon Corinto. ²Juu tsjoon'ñeen, jo' ntjii jon ncüii ts'an judío na jndyu Aquila. Juu tsan'ñeen tuihin ndyuaa Ponto. Juu jon yo scuu' jon Priscila, tyi'covijndye xuee na jndui'han ndyuaa Italia, squehan Corinto. Nnda' vaa na jnt'ahan ng'e nquii tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma, tsan na jndyu Claudio, tqen jon jñ'oon na tsoñ'en nn'an na conduihan tsjan nn'an judíos quindui'han juu tsjoon'ñeen. Tëquindiyaa' Pablo joochan. ³Ndo' nan'ñeen, ts'ian na cota'ntjonhan na conan'yahan nt'aa ndiaa. Ndo' juu Pablo majuuntyi ts'ian na its'aa jon cha'xjen joochan, jo' tojnaan' ntjohin yo nan'ñeen na tont'ahan ts'ian. ⁴Ndo' tyi'ncüii ncüii xuee na cota'jndyee nn'an judíos, toca Pablo vats'on 'naan nan'ñeen. Toninncyaa jon jñ'oon ndëëhan, nquehan yo nin'joo nn'an na mañoon tsjan conduihin na quioo' n'onhan, na cantyja n'onhan Jesús.

⁵Xjen'ñeen jnan Silas yo Timoteo ndyuaa Macedonia, squehan na m'aan Pablo. Jo' ta' jon na totsichon yantyi jon na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on. Totsinin jndyoyu jon ndëë nn'an judíos'ñeen na nquii Jesús conduihin Cristo, tsan na comindoo'han na ndyotsin'man jon ñuaanhan. ⁶Majo' joo nan'ñeen jnan'vehan nacjoo' Pablo, tye' tonan'neihan jñ'oon tsan' nacjoo' jon. Tsojnaan' jo' sitoncüii' jon ndiaa' jon tondëëhan cha' quitsi'manhan' na quijnty'ia nquehan nin 'nan ntquenonhan, ncja jon ncüiichen ntyja. Itso jon ndëëhan:

—Naneihin min xe na aa ngitsu ñuaanho', mancüixjen jnan nqueho'han', chito ng'e na tacotsiquindyí ja 'o'. Naneihin na tonnonchen ncjöncyaa jñ'oon ndëë nn'an na tachito tsjan nn'an judíos conduihan.

⁷Ndo' na mnda', jnty'ii jon nan'ñeen quii' vats'on 'naanhan, tja jon vaa' tsan na jndyu Ticio Justo. Tsan'ñeen itsit'maan' juu Tyo'ts'on cha'xjen na cont'a nn'an judíos. Vaa' tsan'ñeen ninncüii t'uui'han' yo juu vats'on'ñeen. ⁸Quii' nt'an nn'an na covancüii vats'on 'naan judíos'ñeen, jo' m'aan ncüii ts'an na jndyu Crispo, conintquehin ndëë nan'ñeen. Tsan'ñeen tëntyja ts'on jon Jesús, nquii jon ndo' mantyi yo tsoñ'en nn'an vaa' jon. Ndo' joo nn'an tsjoon Corinto, jndyehan tëntyja n'onhan Jesús. Ndo' vi na jndë jndyehan jñ'oon na toninncyaa Pablo, jnt'ëhan yo xuee' Jesús. ⁹Ndo' ncüii tijaan vaa ncüii na tityincyoo' nnon

Pablo, jndyiaa' jon na itsinin ta Jesús yohin. Itso jon: “Tyi'nty'ue' min tyi'ngacüentye' na mancya' jñ'oon naya njan. Tyi'ntsichen' 'ndyo'. ¹⁰ Ee ja m'aan yo 'u', ndo' min'ncüii ts'an tyi'je'ncya na nts'aa vi' juu 'u'. Ee jndye nn'an na m'an tsjoonvahin na conduihan cüenta ja.” ¹¹ Mang'e na nnda', jo' ncüii chu xoncüe ntjo Pablo tsjoon Corinto na tots'i'man jon jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen.

¹² Juu xjen'ñeen nquii Galión tom'aan jon gobernado juu tsjoon Corinto'ñeen na toco'xen jon ninvaa ndyuaa Acaya, xjen'ñeen nque nn'an judíos na m'anhan juu tsjoon'ñeen, ninncüii jnan'jonhan jñ'oon yo ntyjehan na jnan'vehan nacjoo' Pablo. Tyey'onhan jon nnon nquii Galión'ñeen. ¹³ Tyincyahan jnaan' juu nnon jon, jnduehan:

–Juu tsanvahin, itsichon juu na quioo' n'on nn'an na ñonncya vaa na quinan't'-maan'han Tyo'ts'on, chito cha'xjen na tsi'man juu jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés.

¹⁴ Majo' juu xjen na mantsincüe' Pablo jñ'oon ndëë nn'an judíos'ñeen, ndo' situuaa'ntyti juu Galión. Itso jon ndëëhan:

–'O' nn'an judíos, xe na aa vaa ncüii nnon 'nan na its'aa tsanva', ndo' xe na aa t'man jnaan' juu vaa, yajo' chuhan' na quitsichju ja na ndyi jñ'oon na condueho'. ¹⁵ Majo' 'o' ve' ntyja 'naan' juu jñ'oon na incyaa tsanva', jo' na jndyo quitquenho' jñ'oon mmön, ndo' ve' ng'e ntyja 'naan' juu ntji na conan'y'onho', tachi ntyja 'naan' ntji na tsixuan vats'ian njan. Mang'e jo' quijnty'ia nqueho', ee ja tyi'nin'quityii' ja yo joo jñ'oonmin'.

¹⁶ Ndo' tji' jon nan'ñeen quityquii' juu vats'ian'ñeen. ¹⁷ Ndo' ng'e na nnda', nque nn'an na chito conduihan nn'an judíos, t'uehan Sóstenes, totja'han jon na tonnon vats'ian'ñeen. Majo' Galión min tatyii' jon xquen jon na nnda' jnt'ahan. Juu Sóstenes'ñeen, conintquehin ndëë nn'an judíos quityquii' vats'on 'naanhan.

Siquindë Pablo ts'ian na jndë ve na tja jon ndo' siquita' jon ts'ian na jndë ndye

¹⁸ Ndo' nquii Pablo, tontjontyichenhin Corinto. Vi jndë jo' itso jon ndëë nn'an na vantyja n'on Jesús na jndë vja jon. Tua jon v'aandaa na tja jon Siria. Ndo' juu Priscila yo nin'Aquila, ty'ehan yo jon. Squehan tsjoon Cencrea, ndo' juu Pablo, jo' tinqui' xquen jon. Na s'aa jon na nnda', itsi'manhan' na vaa jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon nnon Tyo'ts'on. ¹⁹ Ndo' vi na jndë na squehan juu tsjoon Efeso, juu Priscila yo Aquila, ntjohan jo'. Ndo' juu Pablo, tja jon vats'on 'naan' nn'an judíos. Tyincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen. ²⁰ Joo nan'ñeen tanhan nnon jon na quintjontyichenhin yohan, majo' tasiu' jon. ²¹ T'man jon joohan na jndë vja jon, itso jon ndëëhan: “Xe na aa nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ndyö nnt'a na m'anho'.”

Vi jndë jo' jndui' jon Efeso yo v'aandaa. ²² Xjen na tuee' juu v'aandaa'ñeen Cesarea, jndui' jon, téva jon nato Jerusalén, jo' tyincyaa jndyee jon ts'on joo nn'an na conduihan tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús, ndo' ndë jo' tëntncüe' nnda' jon Antioquía. ²³ Ndo' vi na jndë tenon cüantyi xuee na m'aan jon tsjoon'ñeen, jndui' ntcüe' jonhan'. Jo' tovenon jon ncüii ncüii tsjoon najon m'an nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhin ndyuaa Galacia yo nin'Frigia. Tyincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen na tejndeihan' na tëquehin ntyja na vantyja n'onhan Jesús.

Tyincyaa Apolos jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Efeso

²⁴ Juu xjen'ñeen ncüii ts'an judío na jndyu Apolos, tuee' jon tsjoon Efeso. Tsjoon' tsan'ñeen jndyuhán' Alejandría. Ya itsinchu' jon jñ'oon ndo' mantyi ivaa' ts'on jon jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxén'chen. ²⁵ Juu tsan'ñeen jndë jnan'man nn'an nnon jon ntyja 'naan' nato na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, ndo' tojoo' jndyi ts'on jon na tots'i'man jon ndëë nn'an. Tots'i'man jon ntyja na ntyjiintyi jon ntyja 'naan' Jesús, majo' xia'ntyti toninncyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' na totsiquindëë Juan nn'an. ²⁶ Ta' jon na itsinin jon ndëë nn'an judíos quii' vats'on 'naanhan na min'ncüii tyi'ityi' jon cüenta xe na aa vaa 'nan nt'a nn'anhin. Majo' juu Priscila yo nin'Aquila, xjen na jndyehan jñ'oon na toninncyaa jon, yajo' tyey'onhan tsan'ñeen v'aahan. Tonan'nchu'ntyichenhan jñ'oon nnon jon ntyja na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an. ²⁷ Ndo' ya na s'aahan' ts'on jon na nin'cja jon ndyuaa Acaya, nque nn'an tsjoon Efeso na vantyja n'onhan Jesús, jnduehan nnon jon na ya jndyi na jo' vja jon. Ndo' tjihan ncüii tson na vjay'oon jonhan' na m'an

nn'an ndyuaa Acaya'ñeen. Joo nan'ñeen, ee naya na tsixuan Tyo'ts'on, jo' na jndë vantyja n'onhan Jesús. Ndo' vi na jndë tuee' Apolos quii' nt'an nan'ñeen, jndye vaa na totejndei jonhan. ²⁸ Ee jaa' jñ'oon totsinchu' jon ndëë tsoñ'en nn'an judíos na chue n'onhan na cotji'han cüenta na tyi'yuu' na nquii Jesús conduihin Mesías. Ee tijnt'uehin jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio cha' ntsi'man jndyoyuhan' na mayuu' na jo' condui Jesús.

19

Incyaa Pablo jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Efeso

¹ Viochen xjen na juu Apolos'ñeen tom'aan jon Corinto ndyuaa Acaya, nquii Pablo tomandyi' jon njoon na m'aan quii' ntyo'. Ndo' vi jndë jo', tuee' jon tsjoon Efeso, najjon ntjii jon vendye nn'an na conan'jon jñ'oon na toninncyaa Juan. ² Taxee' Pablo ndëë nan'ñeen, itso jon:

—Nquii Espiritu Santo, ¿Aa ty'onho' cüenta jon quii' n'onho' xjen na tentyja n'onho' Jesús?

T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Ta'nan yu ro, min tacondyé na aa m'aan Espiritu Santo.

³ Ndo' taxee'ntyi Pablo ndëëhan:

—Juu xjen na jnt'ëho', ¿Nin yo ts'an xuee' na jnt'ëho'?

T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:

—Jnt'ë ntyja 'naan' juu jñ'oon na toninncyaa Juan.

‘Jo' t'a Pablo, tso jon ndëëhan:

—Juan jñ'oon na mayuu' na totsiquindëë' jon nn'an xjen na tontcüe' n'onhan jnanhan.

Majo' toso jon ndëë nan'ñeen na cantyja n'onhan Jesús, tsan na jndyontyja toxen' jon. Juu jon conduihin Mesías.

⁵ Ndo' joo nn'an Efeso'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin', jo' jnt'ëhan yo xuee' nquii ta Jesús. ⁶ Juu xjen na tyio Pablo nt'ö jon cjohan, yajo' mantyi ty'onhan cüenta nquii Espiritu Santo. Ndo' ninñoon' ta'han jnan'neinhan mañoon nnon jñ'oon, tachi jñ'oon na macüiixjen conan'neinhan. Ndo' mantyi toninncyahan jñ'oon na si'man Tyo'ts'on ndëëhan. ⁷ Nannon'ñeen cha'na ncho'vehan.

⁸ Nquii Pablo cha' na ndye chi' tom'aan jon juu tsjoon Efeso'ñeen, ninnqui' toca jon vats'on 'naan nn'an judíos. Min'ncüii nnon tyi'quindyii' ts'on jon na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen. Tquen yantiyihin na tots'i'man jon ndëëhan ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'adhan, ndo' na quioo' n'onhan na cantyja n'onhan Jesús. ⁹ Majo' vendye nan'ñeen tont'a yahan na tonanque' n'onhan, tyi'nin'cantyja n'onhan jñ'oon na toninncyaa Pablo. Jnduehan na juu jñ'oon ntyja 'naan' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, tayuu jnt'uehan'. Ndo' na nnda', jndui' Pablo quii' nt'an nan'ñeen, ndo' mantyi nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tēchu jonhan v'aa scuela cüentaa' tsan na jndyu Tirano. Ndo' 'io 'io tots'i'man jon ndëëhan jo'. ¹⁰ Jndë ve chu na tots'aa jon na nnda', ndo' ng'e jo', tsoñ'en nn'an judíos na m'adhan ndyuaa Asia, mantyi yo nin'nn'an na tachi conduihan tsjan nan'ñeen, tsoñ'enhan jndyehan jñ'oon naya ntyja 'naan' ta Jesús.

¹¹ Ndo' nquii Tyo'ts'on, tyinncyaa jon najndei na tsixuan Pablo na tots'aa jon jn'aan t'man na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndei nquii ts'an. ¹² Ee ndiaa yo nin'peto na jnan na m'aan jon, joohan' tyecho nn'adhan' na m'an nn'an v'i, ndo' na nnda', jn'man nan'ñeen. Ndo' mantyi jndyetyia na m'an quii' n'on nn'an, jndui'han.

¹³ Majo' vendye nn'an judíos na nan'xuanhan ts'ian quindua', tomandyi'han, totji'han jndyetyia quii' n'on nn'an. Jndë jo', jnan'tiu nan'ñeen na nt'ahan ts'ian'ñeen na nninjnt'uehan xuee' ta Jesús. Ncüii cüiihan ta'han na tonduehan ndëë jndyetyia: “Yo xuee' Jesús, tsan na itsinin Pablo ntyja 'naan', ma'ua ja ts'ian na quindui' quii' ts'on tsanva.”

¹⁴ Tom'aan ncüii ts'an judío na jndyu Esceva, conduihin ncüii tyee na conintque ntyja 'naan' nn'an judíos. Juu tsan'ñeen tom'an ntyque' nannon ntsinda jon na totji'han jndyetyia. ¹⁵ Majo' ncüii jon xjen na jnt'a ntsinda jon ts'ian'ñeen, jo' nquii jndyetyia'ñeen,

t'a juu, itso juu ndëëhan: “Nquii Jesús, mavajn'an ja jon, ndo' mantyi juu Pablo, ntyji nin ts'an conduihin, majo' 'o' je', ¿Nin nn'an conduiho'?”

¹⁶Ndo' juu tsans'a na ndyiyi' jndyetyia'ñeen, tju'hin nacio nan'ñeen. Jndëë s'aa juu yohan. Jin vaa jndyi s'aa juu jooohan ata jnty'ii juuhan na ninquintsihan ndo' mantyi tc'ehan. Jndei jndui'han quii' v'aa, jnannonhan. ¹⁷Ndo' tsoñ'en nn'an judíos na m'anhan tsjoon Efeso'ñeen, yo nin'nn'an na mañoon tsjan conduihan, tycya jñ'oon na nnda' vaa 'nan tui. Mang'e na nnda', tsoñ'enhan tyue jndyihan ndo' tonan't'maan'han xuee' nquii ta Jesús.

¹⁸Ndo' mantyi jndye nn'an na covantyja n'onhan Jesús, jndyonyahan jnanhan. Joo nan'ñeen tondue jndyoyuhan ntyja 'naan' ts'ian tyia na cont'ahan na tyi'cavee' ts'on jonhan'. ¹⁹Ndo' jndye nn'an na tont'a ts'ian quindua', joo tson 'naanhhan na toninjnt'uehin na tont'ahan juu ts'ian'ñeen, jnan'ncüihinhan'. Ndo' tondëë tsoñ'en nn'an, jnan'cohan joo tson'ñeen. Ndo' vi na jndë tji'han cüenta nchu xjen njon joo tson'ñeen, taa' n'onhan na tuee' na njonhan' venn'an ncho'nqui min s'on xuee. ²⁰Ndo' ng'e na nnda', tëvijndyentyichen nn'an na ty'onhan cüenta jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesús. Totsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on taquintyja najndei condui jon.

²¹Ndo' vi jndë tenon na tui nan'min', sitiü Pablo na ngacüenon nnda' jon ndyuaa Macedonia yo nin'Acaya. Ndëcya, ncja nnda' jon Jerusalén. Ndo' vi na jndë tuee' jon Jerusalén, chuhan' na mantyi ncja jon tsjoon Roma. ²²Ndo' juu Timoteo yo nin'Erasto na cotejndeihan jon, jñon jonhan na nc'ontyihan Macedonia. Majo' nquii jon ntjontyichen-hin ndyuaa Asia.

Nn'an tsjoon Efeso tyionhan' na nc'uaa' n'onhan

²³Juu xjen'ñeen nque nn'an Efeso, t'man jñ'oon jnt'ahan ntyja 'naan' juu ts'ian xco na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an. ²⁴Ndo' juu tsjoon'ñeen, jo' tom'aaan ncüii tsans'a na jndyu Demetrio. Totsiquindyi' tsan'ñeen s'on xuee na totsia jon 'nan quijndë na totsijonhan' jooohan' vats'on cüentaa' juu ty'ö Diana na tonan't'maan' nn'an tsjoon'ñeen. Juu Demetrio'ñeen yo nin'ntyje jon na ya jñ'oon yohin, tonan'yahan joo nan'ñeen, na ntyja 'naan' jo' t'man totantjonhan. ²⁵Ndo' juu Demetrio'ñeen, sitjon jon nan'ñeen yo nin'vendye nn'an na cont'a ts'ian na sijonhan' juuhan' yo ts'ian na cont'a nquehan. Tso jon ndëëhan:

—O' ntyjë, mangioho' na juu ts'ianva incyaahan' na ya cotantjón. ²⁶Majo' condyeho' ndo' cotquenho' cüenta na juu Pablova', mandyi' juu na incyaa juu jñ'oon. Itsi'man juu na joo 'nan na conan'ya jaa, tyi'yuu' na conduihan' Tyo'ts'on. Ndo' chito xia'ntyi nque nn'an tsjoon Efesova na vantyja n'onhan juu jñ'oonva' na itsinin juu, majo'ntyi nque nn'an na ninvaa ndyuaa Asia, vandyuehan na vantyja n'onhan jñ'oonva'. ²⁷Majo' chito xia'ntyi vaa na toncuu' na nndue nn'an na tayuu jnt'ue ts'ianva na cont'a. Mat'manntyi vaa na toncuu' na juu vats'on t'man cüentaa' nquii Diana na conan't'maan' jaa, nndue nn'an na taviquinjonhan'. Ndo' juu na itsiquinjonhan'hin na ngio nn'an, ncju'cjeahan' juuhan'. 'O' mangio jnda'ho' na tsoñ'en nn'an ndyuaa Asia conan't'maan'han jon, ndo' mantyi ata nque nn'an na ninvaa tsonnangue.”

²⁸Ndo' nque nan'ñeen, vi na jndyehan jñ'oonmin' na sinin Demetrio, tyion jndyihan' na nc'uaa' n'onhan. Jndei tonan'xuaahan, tonduehan:

—Juu Diana cüenta jaa nn'an Efeso, vaa t'man jndyi conduihin.

²⁹Ng'e na jnt'a nan'ñeen na nnda', jo' siquijñ'eehan' nn'an tsjoon'ñeen. Maquinty-jachen tyeque'han quii' v'aa najon na covatjonhan xjen na m'aaan junta. Xjen na cotsaque'han jo', t'uehan juu Gayo yo nin'Aristarco, tyechohan nan'ñeen. Ve joo nan'ñeen nn'an ndyuaa Macedoniahan na cotejndeihan juu Pablo. ³⁰Ndo' nquii Pablo, nin'caquee' jon quii' juu v'aa'ñeen, majo' nque nn'an tsjoon'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, tyi'ncyahan na nts'aa jon na nnda'. ³¹Ndo' mantyi vendye joo nn'an na conduihan nanm'ann'ian ndëë joo nn'an ndyuaa Asia, joo nan'ñeen ya jñ'oonhan yo Pablo, jnan'cüanonhan jñ'oon na m'aaan jon na ty'ngaquee'to jon jo'. ³²Majo' nque nn'an na jndë tëtjon v'aa'ñeen, min taxe'cüaa' tson' nin jñ'oon conduehan, ve' vi coñ'eento jndyuehan. Ee vendyehan

conan'xuaahan nciüi nnon jñ'oon, ndo' ndyii' ntyjehan conan'xuaahan nciüichen nnon jñ'oon. Ndo' majndyentyi nan'ñeen, min tyi'quindiohan nin ts'ian na tencüihan jo'. ³³Ndo' nque nn'an judíos na m'anhau juu tsjoon'ñeen, t'uahan ts'ian nnon Alejandro na quitsinin jon ndëë nan'ñeen, na nin ts'ian têtjon nn'an v'aa'ñeen. Mang'e na nnda', jo' s'aa jon nt'ô jon na cüichen jndyue nan'ñeen ee vaa jñ'oon na ntsinin jon ndëehan ntyja 'naan ntyje jon nn'an judíos. ³⁴Majo' joo nan'ñeen, vi na jndë tquenhan cüenta na mantyi juu Alejandro ts'an judíohin, ninncüii jnan'tjon'han jndyeehan. Ndo' cha'na ve hora, ninncüii tonan'xuaahan, tonduehan: "Nquii Diana cüenta jaa nn'an Efeso, vaa t'man jndyi conduihin."

³⁵Ndo' juu tsantsintji tsjoon'ñeen, vi na jndë sichen jon jndyue nan'ñeen, tso jon ndëehan: "'O' ntyjê nn'an Efeso, nque nn'an na ninvaa tsonnangue ngio yahan na jaa nn'an tsjoonvahin tijñon jaa na nta'ntyjê' juu vats'on t'man cüentaa' nquii Diana na conan't'maan' jaa. Nquii jon na taquintya t'man conduihin. Mantyi ngio jnda' nn'an na cota'ntyjê' juu 'ndyo nnon nquii Diana na jnanhan' tsjö'ndue na jndyocuehan' na m'an jaa. ³⁶Mang'e na nnda', ta'nan ts'an na ngitso na tyi'yuu' jñ'oonmin', jo' tavinan'xuaaho', tant'atoho' nciüi nnon na ndëcya nninncyaahan' na tyia ngioho'. ³⁷Ee joo nannonmin' na jndyochoho'hin v'aavahin, tyi'je'quindëë nduë na jndë jnty'ueehan 'nan na tsixuan juu Diana, nquii jon na conan't'maan' jaa, min tyi'conan'neinhan jñ'oon tsan' cjoo' jon. ³⁸Ndo' nquii Demetrio yo nin'nn'an na ya jñ'oonhin, xe na aa va jñ'oon na nin'quitquenhan cjoo' ts'an, quitsaquitquenhan jñ'oon'ñeen nnon jüe. Ee joo jñ'oon na cotquen nn'an nacjo ntyjehan, jo' covijnda'han'. ³⁹Ndo' mantyi xe na aa vaa nciüichen nnon jñ'oon na nt'ue n'onho' na nninjnda', juu xjen na nc'oon junta, yajo' nninjnda'han'. ⁴⁰Ee 'nan na jnt'aho' xeevahin, m'aaan jaa na toncuu' na ngitso gobernado nacjoo' nquii jon na conan'vë. Ee xe na aa ngüaxee' jon ndëë ndu na jnt'ahan', tajñ'oon na nndëë nnan'ntcü'ë na ngüañoon'han' jaa na tonnon jon." ⁴¹Ndo' vi na jndë sinin tsan'ñeen jñ'oonva', t'ua jon ts'ian na cyahan.

20

Tja nnda' Pablo ndyuaa Macedonia yo Grecia

¹Ndo' vi na jndë tenoon' na tic'uaa jndyue nan'ñeen, yajo' tqueen' Pablo nn'an na vantyja n'on Jesús. Jñ'oon na sinin jon ndëëhan tyincyaahan' na t'man n'onhan. Jndë jo' tyincyaa jon ts'onhan, jndui' jon, tja ntcüe' jon ndyuaa Macedonia. ²Ninvaa ndyuaa'ñeen tomandyi' jon. Joo jñ'oon na tonincyaa jon ndëë nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhau ndyuaa'ñeen, tyincyaahan' na t'man n'onhan. Jndë na siquindë jon juu ts'ian'ñeen, jndui' ntcüe' jon jo', tja jon ndyuaa Grecia. ³Jo' tom'aan jon ndye chi'. Mandyo ngua jon v'aandaa na chi' ncja ntcüe' jon ndyuaa Siria, ndo' juu xjen'ñeen jndyjii jon jñ'oon na nque nn'an judíos condahan jon. Ndo' ng'e na nnda', situu jon na vanty nnon tyuaa ncja ntcüe' jon, ngüenen nnda' jon juu ndyuaa Macedonia. ⁴Ndo' mantyi tom'an vendye nn'an na tonan'jon yohin, tsan na jndyue Sópater, jon ts'an tsjoon Bereahin, jnda ts'an na jndyue Pirrohin, mantyi ñ'en Aristarco yo Segundo, joo nan'ñeen nn'an tsjoon Tesalónica, ñ'en Gayo, juu jon ts'an tsjoon Derbe, ndo' yo Timoteo, ñ'en Tíquico yo nin'Trófimo, joohan nn'an ndyuaa Asia. ⁵Ndo' joo nan'ñeen ty'entyihan, squehan tsjoon Troas. Jo' tominndoo'han Pablo yo ja Lucas. ⁶Juu nguee na cocüa' nn'an judíos tyoo' na tatsquentë t'quee', jo' tom'án juu tsjoon Filipos. Ndo' vi na jndë tenon juu nguee'ñeen, tuá v'aandaa. Sá, ndo' xee vja 'on squé na m'an nan'ñeen tsjoon Troas. Nen xuee ntjo já jo'.

Itsinin Pablo ndëë nn'an na vantyja n'on Jesús tsjoon Troas

⁷Xee na vejndyee soana, xuee nuinco', nque nn'an na covantyja n'on Jesús, têtjonhan na ntyjehan tan' tyoo' na covañjoo' n'onhan jon. Ndo' Pablo, sinin jon ndëëhan. Na nonco nciüichen xuee nndui' jon, ncja jon. Ng'e jo' mavio chjo xjen na sinin jon ndëëhan, ata tuee' xoncüe tsjon. ⁸Juu cuarto nandyie naijon na têtjon já, jndyue candi min na conan'xueehan' chon jo'. ⁹Juu cuarto'ñeen v'aa na jndë ndye quito'han', jo' vequityen

ncüii tsans'andyua ventana na vaa juu v'aa'ñeen. Jndyu juu Eutico. Ndo' ng'e mavio chjo sinin Pablo, jo' sijaa'han' tsantsjon nnon juu. Ndo' xjen na ty'oon tsantsjonhin, mana tequintyjahin xen' tyuaachen. Ndo' xjen na jnan've nn'anhin, mats'oohin. ¹⁰Ndo' t'ecue Pablo tyuaa, taciángio jon, jndyots'aa jon ts'oo'ñeen. Ndo' itso jon ndëe nn'an na vantyja n'on Jesús:

—Tyi'ntsi'ndaa'han' ngioho', vando' nnda' juu.

¹¹Ndo' vi jndë na tso jon na nnda', t'eva nnda' jon quii' v'aa'ñeen. Tyjee jon tan' tyoo' yohan na covañjooon' n'onhan Jesús, jndë jo' tcüa'han. Ndo' sininntyichen jon yohan ata t'evixuee. Jndë jo' jndui' jon. ¹²Ndo' juu tsan'ñeen na tyioohin, saqui'ndyehanhin vaa' juu. Tsoñ'enhän t'män vaa sinjooon'han'hin na vando' nnda' juu.

Jndui' Pablo yo ntyje jon, ty'ehan tsjooon Mileto

¹³Já santýé, sá yo v'aandaa, squé tsjooon Aso. Ee jndë jnan'jnt'á yo Pablo na juu tsjooon'ñeen ngancüi já yohin, ee juu jon tja ng'lee jon. ¹⁴Ndo' vi jndë na t'encüi já yohin, vi tojnaan' sá yo v'aandaa, squé tsjooon Mitilene. ¹⁵Jnt'uí juu tsjooon'ñeen, ndo' ncüiichen xuee tenón tyuaa chjo na jndyu Quío na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Ncüiichen xuee squé mañoon tyuaa chjo na jndyuhän' Samos na mantyi m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Jndë jnt'uí tsjooon'ñeen, sá, squé ndyuaa Trogilio. Jo' tajndýé. Ndo' ncüiichen xuee santýé, squé tsjooon Mileto. ¹⁶Nnda' vaa na jnt'á, ee juu Pablo jndë siti jon na tyi'cacüentyjee' jon tsjooon Efeso ndyuaa Asia. Ee jndë tji' jon cüenta xe na aa ngüenon jon jo', ntsichjuhan'hin nato na vja jon. Jo' na sicjehin cha' na tyi'nän ro jndë m'aan jon Jerusalén ndo' nguee' nguee Pentecostés.

Jñ'oon na siqui'maan' Pablo nn'an na conintque vats'on Efeso

¹⁷Juu xjen na m'án tsjooon Mileto'ñeen, t'ua Pablo ts'ian ndëe vendye nn'an na coquitqueen'han nque nn'an na conintque quii' nt'an tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhän juu tsjooon Efeso'ñeen. ¹⁸Ndo' xjen na sque nan'ñeen na m'aan jon, itso jon ndëehan:

—O' ntyjé, mangio jnda'ho' nchu vaa na tom'an ja quii' nt'anho' ntyjanty xee na vejndýee na tyjé ndyuaa Asiava. ¹⁹Totyentjón nnon ta Tyo'ts'on na ninquii'chen toju'cje ja. Na tots'a ts'ian'ñeen, jndye vaa na tots'ndaa'han' ntyji, ata tot'iö. Ndo' mantyi jndye vaa na toquenón na tonda nn'an judíos ja na nin'quinan'cuee'han ja. ²⁰Majo' min na toquenón nan'min', tyi'cjöcüentyjé' na chen totsinén ndëeho' tsoñ'en jñ'oon na ngotejndeihan' 'o'. Totsi'män ndëeho' xjen na tovcüiüho' ndo' mantyi xjen na tué quii' nt'aaho'. ²¹Tsoñ'enho' tocüji' jndyoyu ja ndëeho', tanin min na aa nn'an judíos conduiho', ndo' min na mañoon tsjan nn'an conduiho'. Totsjö na quintcüe' n'onho' jnanho' tonnon Tyo'ts'on ndo' cantyja n'onho' ta Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. ²²Ndo' naneinhin, majndë majö rii'. Jö Jerusalén ng'e nquii Espíritu Santo i'ua jon ts'ian nnön na cjö jo', min tyi'quintji nin 'nan iminndoo'han' ja jo'. ²³Xia'nty na macüji' ja cüenta na ncüii cüii tsjooon na mavenón, nquii Espíritu Santo itsi'män jon nnön na joo nn'an na m'an Jerusalén, mancüixjen nt'avi'han ja, ndo' nnt'ahan na nc'ón navi'. ²⁴Majo' min na nnda' vaa na ngenón, ta'nän its'aahan' ja. Min xe na aa nnan'cuee' nn'an ja, ta'män its'aahan' ntyji. Ninncüii vaa na ndyii' ts'ón, na yo na nän rö ntsiquindëe juu ts'ian na t'ua ta Jesús nnön na cüji' jndyoyu jñ'oon naya ntyja 'naan' na vi'ntyji Tyo'ts'on nn'an.

²⁵“Ndo' naneinhin, 'o' na jndë toninnicya jñ'oon ndëeho' ntyja 'naan' nchu vaa na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, ntyji' ya ts'ón na min'ncüiüho' taje'quijnty'ia nnda'ho' ja. ²⁶Jo' xeevahin, macüji' jndyoyu ndëeho' min xe na aa ngitsu ñuaan' ts'an, majo' ja tajnan quichö. ²⁷Ee tsoñ'en jñ'oon na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na ncüaa' n'onho', jndë si'manhan' ndëeho', min'chjo tyi'quity'iuhan' ndëeho'. ²⁸Ng'e jo' quitquen nqueho' cüenta, ndo' mantyi yo nin'nque nn'an na conduihan tmaan' na vantyja n'on Jesús, ee nquii jon jndë sijnda jon joohan yo neon' jon. Manquiintyi Espíritu Santo i'ua jon ts'ian ndëeho' na quita'ntyjee'ho' nan'ñeen. ²⁹Ndö vaa ts'ian na ma'ua ja ndëeho', ee ntyji ya vi na jndë jnt'ui ja, ntsaque' nn'an quii' nt'anho' na nnan'ndaa'han n'onho' ntyja na conan'jonho'

yo Cristo. Na nt'a nan'ñeen na nnda', ntsijonhan' cha'vijon xjen na cotsque lobo quii' nt'an quinman na conan'cüje cho'ñeen joo o'. ³⁰ Ata quii' nt'an ntyje nqueho', nndui' vendyeho' na nnan'manhan ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Majo' joo jñ'oon'ñeen, ve' quintuhan', chito jñ'oon na mayuu'han'. Nt'ahan na nda' cha' vendye nn'an na vantyja n'on, nnan'jon nan'ñeen yohan. ³¹ Mang'e na nnda', c'on cjeho' ndo' cañjooon' n'onho' ndye chu, naxuee ndo' natsjon, ty'cjöcüentyjé' na totsiqui'man'ho' cha' ncüii cüiiho' ngavaa'ntyichen n'onho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Ata tocüji'han' ndaa nnön na tots'a ts'ian'ñeen quii' nt'anho'.

³² "Ndo' naneihin 'o' ntyjé, ma'ndyi ja 'o' nt'ö nquii Tyo'ts'on ndo' yo juu jñ'oon naya na tsixuan nquii jon. Juuhan' vaa najnde na tsixuanhan' na ngaqueho' tonnon jon. Mantiy ntyja 'naan'han' ndaho' tsoñ'en na jndë tco' jon 'ndyo jon na minnycyaa jon nnon ncüii cüii ts'an na iqden jonhin na conduihin ñuan nquii'. ³³ Ja min s'on xuee 'naan' ts'an, min s'on ijan, ndo' min ndiaa' ts'an, min ncüii nnon joo nan'min' tacotscjaa' ts'öhan'. ³⁴ Ata manquentyihó' ngio jnda'ho' ncö tots'a ts'ian yo nt'ö na tovantjón 'nan na tocanhan' ja, ncö ndo' mantyi nque nn'an na tonan'jonhan yo ja ntyja 'naan' juu ts'ianva na mats'a. ³⁵ Juu xjen na tom'an quii' nt'anho', ninnquii'chen tots'i'man ndëëho' na quint'aho' ts'ian cha' nque nn'an na itsitjahan' 'nan na ninjnt'uehin, nndëë ntejndeihó'hin. Ninnquii'chen cañjooon' n'onho' juu jñ'oon na tso ta Jesús, tso jon: Nquii Tyo'ts'on, t'manntyichen ityioo jon jn'aan ts'an na its'aa naya ncüiiichen ts'an, chintyi juu ts'an na iy'oon cüentahan'."

³⁶ Ndo' Pablo, vi na jndë sinin jon jñ'oonmin', jo' tconxtye jon. Ndo' juu jon yo nin'tsoñ'en nan'ñeen, jnan'neihan nnon Tyo'ts'on. ³⁷ Tsoñ'enhan sityiahan' ngiohan, ta'han tyueehan, jndyo'ts'aa'han jon ndo' tyincyahan ts'onhin. ³⁸ Ee t'man si'ndaa'han' ngiohan jñ'oon na tso jon ndëëhan na taje'quijnty'ia nnda'hanhin. Ndo' vi jndë jo', tyequi'ndyehan jon najon ventyjee' v'aandaa.

21

'Nan na tui na ñjon Pablo nato Jerusalén

¹ Ndo' vi jndë na tuá v'aandaa, joo nan'ñeen, ty'onhan, toty'ehan. Ndo' já sá jndyoyú, squé ndyuaa Cos na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Ncüiiichen xuee santyéchéen. Squé tyuaa Rodas na mantyi m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Jo' jnt'uú, sá, squé tsjooon Pátara. ² Ndo' juu tsjooon'ñeen, jo' tijnda' ncüii v'aandaa na ngüet'iohan' ndaandue na nguee'han' ndyuaa Fenicia. Jo' tuá, sá. ³ Juu ndyuaa Chipre na m'aan ndaandue xi'jndyiohan', vi na jndë tityincyoo'han', xjen na savenónhan', ntjohan' tontyjandyuaan'. Sá, squé tsjooon Tiro ndyuaa Siria. Juu tsjooon'ñeen, jo' tēcüentyjee' v'aandaa'ñeen na ndui' quichu na chuhan', jo' jnt'uú. ⁴ Juu tsjooon'ñeen jnt'ué nn'an na vantyja n'onhan Jesús, ndo' vi na jndë tijnda' najon m'adhan, nen xuee ntjo já yo nan'ñeen. Nquii Espíritu Santo jndë si'man jon ndëëhan nin 'nan na ngenon nquii Pablo, ng'e jo' jnduehan nnon jon na tyi'ncjato jon Jerusalén. ⁵ Ndo' vi na jndë tenon joo nen xuee'ñeen, nque nan'ñeen na vantyja n'onhan Jesús yo ntcuhan yo nin'ndahan, tsoñ'enhan tyequi'ndyehan já 'ndyo tsjooon. Squé na m'aan ts'otei' 'ndyo ndaandue. Jo' tonquityé, jnan'nén nnon Tyo'ts'on. ⁶ Ndë jo', tyincyá nan'ñeen ts'on ntyjé yohan. Ndo' vi jndë jo', tuá v'aandaa ndo' nan'ñeen, tyentcúe'han nt'aahan.

⁷ Juu v'aandaa'ñeen, jndui'han' tsjooon Tiro. Sá, squé tsjooon Tolemaida. Jo' jnt'uú v'aandaa'ñeen. Ndo' nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús na m'adhan tsjooon'ñeen, sancyá ts'on nan'ñeen, ndo' ntjo já yohan ncüii xuee. ⁸ Tonco ncüiiichen xuee, jnt'uú tsjooon'ñeen. Sá, squé tsjooon Cesarea. Jo' squé vaa' Felipe, tsan na toninnycyaa jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo. Nque nn'an na vantyja n'on Jesús na m'adhan Jerusalén, jndë t'uahan ts'ian ndëë ntyque' ntyjehan na quityentjon nan'ñeen ndëëhan. Ndo' juu Felipe'ñeen, jon conduihin ncüii joo na ntyque' nan'ñeen. Jo' ntjo ya chjo já. ⁹ Juu tsan'ñeen m'an nenque nanntcu ntsinda jon na tyí'quitonco joo. Joo nanntcu'ñeen conduihan nn'an na toninnycyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. ¹⁰ Ndo' vi na jndë s'aahan' xuee na m'an

jo', ndo' nciui ts'an na jndyu Agabo na jnan jon ndyuua Judea, tyjee' jon jo'. Juu tsan'neen conduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguua. ¹¹ Tyjee' jon v'aa najon na m'án. Ty'oon jon ndiaa na cotyen tsiaa' Pablo, yo juuhan' sityen nquii jon ng'e jon yo nin't'ö jon. Itso jon:

—Nquii Espíritu Santo, ndö vaa na itsiquindyí jon. Nque nn'an judíos na m'anhan Jerusalén, cha'xjen na mats'a, mannda' vaa nnan'tyengan juu ts'an na 'naan' ndiaava. Ndo' na nninncyahan cüentahin nduee nn'an na mañoon tsjan conduihan na quitoxen nan'neenhin.

¹² Xjen na jndyé jñ'oonva', já ndo' mantyi nque nan'neen na vantyja n'onhan Jesús na m'anhan Cesarea, jnt'á ty'oo Pablo na tyi'ncjato jon Jerusalén. ¹³ Majo' t'a jon, itso jon:

—¿Nin ts'ian na cotyueeho' nnön? Na cont'aho' na nnda', concyaho' na chjoo' ts'ön. Ee mancüixjen mancyaa nquii ja na ngenön min'cya ro nnon 'han na nin'quint'a nn'an Jerusalén ja. Cuaa nquii min na nnan'tyengan ja ndo' min xe na aa nan'cuee'han ja ng'e na condui ja cüentaa' ta Jesús.

¹⁴ Ndo' ng'e na tyi'quindëe nnt'á na ntsqué ñuaan' jon na vja jon Jerusalén, jo' jnty'ëtó. Jndué:

—Quindui cha'xjen na nt'ue ts'on nquii ta Tyo'ts'on yo Pablo.

¹⁵ Jndë jo' jnan'jnt'á, savá Jerusalén. ¹⁶ Ndo' vendye nn'an Cesarea'neen na vantyja n'onhan Jesús, jnan'jonhan yo já na sá. Tyequi'ndye nan'neen já na m'aan Mnasón. Juu jon tsan na jnan ndyuuaa Chipre na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Juu Mnasón'neen tijndye xuee na vantyja ts'on jon Jesús. Tijnda' na ntjo já vaa' tsan'neen.

Tëquindyiaa' Pablo Santiago

¹⁷ Xjen na squé tsjoon Jerusalén, nque nn'an tsjoon'neen na vantyja n'onhan Jesús, yo na neinhan ty'onhan cüenta já. ¹⁸ Ndo' vi na tonco ncüiichen xuee, juu Pablo tja jon na m'aan Santiago, ndo' mantyi sá yohin. Nque nn'an na conintque quiii' nt'an nn'an na vantyja n'on, tsoñ'engan jndë tēncüihan jo'. ¹⁹ Ndo' juu Pablo, tyincyaa jon ts'on nan'neen. Ndo' vi jndë jo', chen jndyi sinin jon ndëehan tsoñ'en ntyja na totejndei Tyo'ts'onhin ts'ian na tots'aa jon quiii' nt'an nn'an na mañoon tsjan conduihan. ²⁰ Ndo' vi na jndë jndyehan jñ'oon na sinin jon, ta'han jnan't'maan'han Tyo'ts'on. Jnduehan nnon Pablo:

—Mayuu' ntyjë, majo' ntyji' na joo ntyjëëhë nn'an judíos na m'an tsjoonva, minchenhan na jndë vantyja n'onhan Jesús, ndo' tsoñ'engan cotji'han cüenta na chuhan' na quit-siquindë ts'an juu ntji na tqwen Moisés. ²¹ Majo' vaa jñ'oon na condyehan ntyja 'nan'. Ee coninc'uaa jñ'oon na matsi'man' ndëe ntyjëëhë nn'an judíos na m'anhan quiii' nt'an nn'an na mañoon tsjan conduihan, na joo nan'neen matsiqui'man'han na tavinan'jñ'oon'han juu ntji na tqwen Moisés, min tyi'icanhan' na nt'ahan juu costumbre na jaa nn'an judíos cont'a yonon'ndaa ndaha, min tyi'nan'quindëhan joo costumbre na jnan'jnda' ndochiichi na tom'an ndyu na toxen'chen. ²² Ndo' ng'e na nnda', ndö vaa na cotji' cüenta na chuhan' na quint'a. Ee nque ntyjëëhë na m'anhan tsjoonvahan na vantyja n'onhan Jesús, mancüiixjen ndyehan na jndë tyje'. ²³ Ng'e na nnda', ndö quitsa' cha'xjen na condué nnon'. Quii' nt'án m'an nenque nannon na vaa jñ'oon na jndë tqwenhan jndyuehan nnon Tyo'ts'on na chuhan' na quinan'quindëhan juuhan'. ²⁴ Jo' quitsijon 'u' yo nanmin', quitsa' ts'ian yohan na icanhan' na quit'aho' cha' ntquenhan na ji'ua conduiho' cha' ndëe na nnin'qui' nquenhan. Ee na nntsa' na nnda', yajo' tsoñ'en ntyjëëhë ncüaa' n'onhan na joo jñ'oon na condyehan ntyja 'nan', min tyi'yuu'han'. Ndo' ntji'han cüenta na mantyi 'u' mavangue' jñ'oon na tqwen Moisés. ²⁵ Majo' ntyja 'naan nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús na mañoon tsjan nn'an conduihan yo jaa, jndë jnan'cüanón tson na m'anhan na jndué ndëehan na xia'ntyí icanhan' na tantcüa'han s'i quioo' na jndë tjnt'ue nn'anhan' na conan't'maan'han 'nan na jnan'ya nn'an. Min tantquiihan neon', min s'i quioo' na ve' tue' jndio', min tavinc'onhan yo ntyjehan na ve' ndö' ro.

Ty'on nn'an Pablo quii' vats'on t'man na ncja jon navi'

²⁶ Ndo' ty'oon Pablo cüenta joo nenque nannon'ñeen. Ndo' tonco ncüiichen xuee, jnt'ahan ts'ian na tquenhan'hin na ji'ua conduihan tonnon Tyo'ts'on. Ndo' vi jndë jo', tèquee' jon quii' vats'on t'man. Tatsiquindy' jon ntyee ntyja 'naan' juu xuee na nnan'quindëhan juu ts'ian'ñeen ndo' na ngue' quioo' na tonnon Tyo'ts'on ntyja 'naan ncüii cüiihan.

²⁷ Joo ntyque' xuee na ntjo jñ'oonhin yo nan'ñeen, mavaa xjen na ngaquindëhan'. Ndo' juu xjen'ñeen, ñ'en vendye nn'an judíos na jnanhan juu ndyuaa Asia. Ndo' na nnda', jnan'jmiin'han nn'an na m'an vats'on'ñeen, ty'onhan jon. ²⁸ Ta'han jndei jnan'xuaahan, jnduehan:

—'O' ntyjë Israel, cüa, quitejndeiho' já ee juu tsanvahin, manquiinty' juu na mandy' tsochen njoon. Itsinin juu jñ'oon nacjö yo nacjoo' juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan' yo juu vats'on t'manva. Ndo' chito ve' xia'nty' na nnda' vaa na its'aa juu, manty' vendye nn'an na mañoon tsjan conduihan, jndë jndyoquityi' juuhan quii' vats'on t'manva. Ndo' na s'aa juu na nnda', jndë sity'a juuhan' na ji'ua tsixuanhan'.

²⁹ Ndö' vaa jñ'oon na jndue nan'ñeen ng'e tyi'covivioto xjen na jnty'iahan Pablo quii' tsjoon yo Tróximo, tsan tsjoon Efeso, ndo' juu tsan'ñeen, tsan na mañoon tsjan conduihin. Ndo' na nnda', jnan'tiuhan na juu Pablo tÿ'oon jon tsan'ñeen quii' vats'on t'man 'naanhan.

³⁰ Ng'e jo' tsochen nn'an tsjoon Jerusalén jnan'jmiin'han, jnan'nonhan, ndo' cje jndy' tencüiihan. T'uehan Pablo, tji'han jon quii' vats'on'ñeen, jndyotscaa'han jon toch'een'han'. Jndë jo' macantye'e' ro tÿ'han jndyuehan'. ³¹ Ndo' viochen xjen na conan'jndëhan na nin'quinan'cuee'han jon, tuee' ts'an naijon na m'aan nquii' ts'an na ico'xen sondaro quii' tsjoon Jerusalén. Siquindy' tsan'ñeen jon na tsochen nn'an tsjoon'ñeen contsjëhan yo jñ'oon'ñeen. ³² Ndo' juu xjen na jndy' tsan'ñeen na nnda', quinty'jachen tÿchu jon sondaro yo capitán na nan'xuanhan ncüii cüii ciento sondaro. Nin'oon' ty'ehan naijon na m'an joo nan'ñeen. Ndo' nque nn'an na cotja'han Pablo, vi na jndë jnty'iahan sondaro'ñeen, nin'oon' jnty'ehan na cotja'han jon. ³³ Ndo' nquii' tsan'ñeen na ico'xen sondaro, xjen na tyjee' jon, t'ua jon ts'ian na cy'onhan Pablo, ndo' quinan'tyehan jon yo ve carena. Jndë jo' taxee' jon, nin ts'an condui Pablo ndo' nin 'nan sitjahan. ³⁴ Ndo' ñ'en nan'ñeen jnan'xuaahan ncüii nnon jñ'oon nacjoo' Pablo, majo' mañoon ntyjehan vandy' jñ'oon na jnan'xuaahan. Ndo' tsojnaan' na jnan'jmiin' nan'ñeen, jo' nquii' tsan na ico'xen sondaro'ñeen, ndicüaa' ts'on jon yuu vaa nquii' jñ'oon na mayuu'. Ng'e na nnda', t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quitsay'onhan Pablo v'aa naijon na com'anhan. ³⁵ Ndo' xjen na tuee' jon naijon na ngava ts'an na ngaquee' jon juu v'aa'ñeen, nque sondaro'ñeen chondyehan jon jnaan' na nque nn'an na jndy' jndy'ihin na conchjehan jon. ³⁶ Ee nque nn'an na tenty'jahan tonquen' sondaro'ñeen, ninvito tonan'xuaahan, tonduehan: “Maninjon ro quinan'cuee'ho'hin.”

Itsinchu' Pablo jñ'oon 'naan' jon ndëë nn'an

³⁷ Ndo' nque sondaro'ñeen, xjen na vi manty'han Pablo quii' juu v'aa'ñeen, yajo' taxee' jon nnon nquii' ts'an na ico'xen. Tso jon nnon tsan'ñeen:

—¿Aa vanaan na ntsjö ncüii 'ndyo jñ'oon nnon'?

T'a tsan'ñeen, taxee' jon:

—¿Aa ya ntsinin' jñ'oon griego? ³⁸ Yajo' ¿Aa chi condui 'u' juu tsan Egipto na tyi'covijndy' xuee na sue tsan'ñeen nacjoo' nquii' gobiernon? Sitjon tsan'ñeen nenque min nn'an vi nn'an na tÿchu juuhan ndyuaa na xjen ro cova'.

³⁹ Ndo' jo' t'a Pablo, sitcüe' jon jñ'oon nnon tsan'ñeen:

—Condui ja ts'an judío. Tui ja juu tsjoon Tarso, tsjoon t'man na ico'xenhan' ndyuaa Cilia. Majo' mac'an vi naya'ñeen nnon', ncy'a' chjo jñ'oon na ntsinën ndëë nanmin'.

⁴⁰ Ndo' juu tsan'ñeen, ntjo ntyjii' jon na nnda'. Yajo' tciüentyjee' Pablo naijon na ngaquee' ts'an 'ndyo juu v'aa'ñeen. S'aa jon nt'ö' jon ndëëhan na cüiichen jndyuehan. Ndo' vi na jndë tichen jndyuehan, ta' jon sinin jon ndëëhan yo jñ'oon hebreo, jñ'oon na mancüixjen na conan'nein nquehan. Itso jon:

22

¹—Nnda! 'o' ta, yo 'o' ntyjē cūajōn, quindyeho' chjo jñ'oon na itsinchu'han' ntyja njan.

²Ndo' ya na jndyehan na sinin jon ndēehan yo jñ'oon 'naanhan, jñ'oon hebreo, chen tui jndyuehan na ntquenntyichenhan cüentahan'. Itsontyichen jon ndēehan:

³—Ja mantyi mats'an judío ja cha'nān nqueho'. Tsjoon Tarso ndyuua Cilicia, jo' tui ja, majo' ntjoohin Jerusalén, jo' tēque ja, nquii maestro Gamaliel, juu jon tots'i'man nnōn. Nque ndochiini na tom'an ndyu na toxen'chen, tonan'y'onhan juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xenhan'. Nquii Gamaliel quindē ya tots'i'man jonhan' nnōn. Majoo' jndyi ts'ōn na ngotyentjōn nnon Tyo'ts'on cha'xjen na cont'a nqueho' xeevahin. ⁴Joo xee na toxen'chen, nque nn'an na m'an natoo' Jesús, tojōntyja na nquen'han na tots'a v'ihan, ata s'a na cūjehan. Min nannon ndo' min nanntcu, tojōcūjahan ndo' totsityēnhan yo carena. ⁵Ndo' nquii tyee na conintque ntyja 'naanho' yo nin'tsoñ'en nn'an na conintquehan ndēeho', mangio jnda'hin na tyincyahan tson nnōn na ncjōy'ōnhan' na m'an ntyjēhē na m'anhan tsjooon Damasco. Nque nn'an tsjooon'neen na vantyja n'onhan Jesús, tyjēquichōhin na nty'ihan vancjo ntjoohin Jerusalén cha' quityionhan jnanhan, tsojnaan' na vantyja n'onhan Jesús.

*Itsinin Pablo na ntcü'e' ts'on jon jnaan' jon
(Hechos 9:1-19; 26:12-18)*

⁶Tsontyichen Pablo: “Juu xjen na ñjōn nato na tyjē Damasco na mandyo nguē jo', ndo' cha'na yajmin', ninjonchen tyioo chon xi'jndio nc'ia. Juuhan' jnanhan' quiñoon'ndue, tenonntyja xjen na xueehan'. ⁷Ndo' na nnda' 'nan tjōn, tyioo ja tyuua, ndo' jndyi na i'man ts'an ja. Taxee' jon nnōn: Nnda' Saulo, ¿Ndu na manty'e' ja? ⁸Ndo' t'a, tax'ē: ¿Nin ts'an 'u', ta? Ndo' t'a jon, itso jon: Maja Jesús tsan Nazaret na manty'e' ja. ⁹Ndo' nque nn'an na tyenan'jon yo ja, jnty'iahan juu chon'neen, majo' tataa' n'onhan juu jñ'oon na sinin jon nnōn. ¹⁰Ndo' tax'ē nnon jon: Nnda' ta, ¿Nin 'nan na chuhan' na quits'a? Ndo' t'a ta Jesús 'ndyō, itso jon: Quinanquintyja', cja'cya' tsjooon Damasco. Jo' ngitso ts'an nnon' tsoñ'en na jndē sijnt'a ja na ntsa'. Nnda' vaa tso jon nnōn. ¹¹Majo' tsojnaan' na xuee jndyi juu chon'neen, jo' na sinchjaan'han' ja. Ng'e jo', nque nan'neen na tyenan'jonhan yo ja, tyet'uehan nt'ō, ve' nnda' vaa na tüēcya juu tsjooon'neen.

¹²“Jo' m'aan ncüii ts'an na jndyu Ananías. Juu tsan'neen yo na xoncüee' ts'on jon ivanguee' jon juu ntji na tqen Moisés. Ndo' nque ntyjē nn'an judíos na m'anhan tsjooon'neen, tsoñ'enhan njon jndyi tsan'neen ngiohan. ¹³Tuee' jon naijon na m'an ja. Ndo' tso tsan'neen nnōn: “‘U' ntyjē Saulo, ncyaa xco Tyo'ts'on na ndyia' mnda'.” ¹⁴Ndo' tsontyichen jon nnōn: “Nque ndochiini na tom'an ndyu na toxen'chen, tonan't'maan'han nquii Tyo'ts'on, manquii jon na jndē tji jon 'u'. S'aa jon na nnda' cha' ncüaa' tson' 'nan na nt'ue ts'on jon yo 'u'. Tji jon 'u' cha' nquii jnda jon na tajnan tsixuan, ndyia'hin, ndo' mantyi na ndyi' jñ'oon na ntsinin jon nnon'. ¹⁵Ee i'ua jon ts'ian nnon' na ndui 'u' ts'an na ncüji' jndyoyu' ndēē nn'an ntyja 'naan' 'nan na jndē jndyia' nnon' yo jñ'oon na jndē jndyi' na tso jon nnon'. ¹⁶Ndo' nanein, ¿Nin ncüiichen na minndo'? Quinanquintyja' ndo' quinda' yo xuee' ta Jesús. Can' nnon jon na quitsintju' jon 'u' yo jnan na tsixuan'.”

Jñon Tyo'ts'on Pablo tondēē nn'an na tachi judíos

¹⁷Ndo' tsontyichen Pablo: “Ndo' xjen na jndyō ntcü'e' ntjoohin Jerusalén, tyjē vats'on na tētsinēn nnon Tyo'ts'on. Ndo' juu xjen'neen vaa ncüii nnon na jnty'ia na si'manhan' nnōn. ¹⁸Quityquii' nan'neen jnty'ia nquii Jesús. Tso jon nnōn: “Quitsicje 'u' na quindui' tsjooonvahin ee nn'an m'an ntjoohin tyi'xe'quindyehan jñ'oon na ncüji' jndyoyu' ntyja njan. ¹⁹Ndo' t'a, tsjō: Nnda' ta, joohan ngio jnda'han na tojōc'ē quii' tsoñ'en nt'aan'on 'naanhan. Ndo' mantyi ngiohan na nque nn'an na vantyja n'on 'u', tocūja' jahan ndo' tju'han vancjo. ²⁰Ndo' mantyi juu xjen na jnan'cuee' nn'an Esteban, nquii tsan na tocūji' jndyoyu' ntyja 'nan', mantyi ñ'en ja yo nan'neen, ndo' tanc'uē na tui na nnda', ndo' ndiaa joo nan'neen, maja tqen cüentahan' xjen na jnan'cuee'han jon.” ²¹Majo' nquii ta Jesús,

t'a jon 'ndyö: “Quindui' ntjoohin, ee tondëë nn'an na mañoon tsjan conduihan na tycya ndyuaa tsjoonhan, jo' majñõn 'u'.”

M'aan Pablo nt'ö tsan na ico'xen sondaro

²²Ndo' joo nn'an judíos'ñeen na tji'hin Pablo quii' vats'on'ñeen, totquenhan cüenta joo jñ'oon na sinin jon, majo' vi na jndë tso jon juu jñ'oonva', matavityi'han nquenhan. Ta'han jnan'xuaahan, jnduehan ndëë sondaro'ñeen: —Maninjon ro quinan'cuee'ho' tsanva' ee tyi'quichuhan' na ngüando'chen juu.

²³Nan'ñeen jndei tonan'xuaahan. Ndo' tji'han ndiaahan ndo' totjue'han joohan' nandye, ndo' jnt'ahin na nnda' si'manhan' na quindya' jndy ngiohan. Ndo' mantyi totjue'han ts'ojndë nandye na tyi'cuee' n'onhan jon. ²⁴Yajo' nquii tsan'ñeen na ico'xen sondaro, t'ua jon ts'ian na quitsay'onhan Pablo quii' v'aa najjon na com'anhan. Ndo' t'ua jon ts'ian na quitja'han Pablo yo tjantsi' cha' nninjnda' ndu na nnda' vaa na jnan'xuaa nan'ñeen cjoo' jon. ²⁵Majo' vi na jndë na jnan'tyenhan jon na ntja'hanhin, ndo' tso jon nnon juu capitán na minntyjee' jo':

—Juu ntji na ico'xenhan, ¿Aa ncyaaahan' na vanaan na ntja'ho' ts'an na conduihin ts'an na m'aan nacje' 'naan' tsjoon Roma na min tyi'covijnda' na aa vaa jnaan' juu?

²⁶Ndo' juu capitán'ñeen, vi na jndë jndyii jon jñ'oonva', tentyjaa' jon na m'aan nquii tsan'ñeen na ico'xen tsoñ'en sondaro. Itso juu nnon tsan'ñeen:

—¿Nchu vaa ntsa' yo tsanva'? Ee conduihin ts'an na m'aan ntyja' 'naan' tsjoon Roma.

²⁷Ndo' juu tsan'ñeen, sindyoo'hin na m'aan Pablo. Taxee' tsan'ñeen nnon jon:

—¿Aa mayuu' jñ'oon na condui 'u' ts'an cüentaa' tsjoon Roma?

Ndo' t'a Pablo 'ndyo tsan'ñeen, itso jon:

—Mayuu'han'.

²⁸Ndo' juu tsan'ñeen na ico'xen jon sondaro'ñeen, itso jon:

—Ja maya s'on tyiõn cha' ntsixuan ja ts'an na m'aan nacje' 'naan' Roma.

Ndo' t'a Pablo 'ndyo tsan'ñeen:

—Majo' ntyjantyi xjen na tui ja, condui ja ts'an ntyja' 'naan' tsjoon Roma.

²⁹Ndo' nque sondaro na mavaa xjen na ntja'han Pablo, ninñoon' jnty'ehan jon, tenaanhon nnon jon. Ndo' mantyi nquii tsan na ico'xen joohan na t'ua jon ts'ian na cüityen Pablo, ty'ue jndyi jon vi na jndë taa' ts'on jon na condui tsan'ñeen ts'an na m'aan nacje' 'naan' tsjoon Roma.

Minntyjee' Pablo tondëë nanm'ann'ian 'naan nn'an judíos

³⁰Majo' nquii tsan'ñeen na ico'xen sondaro'ñeen, nin'cüaa' jnda' ts'on jon nin ng'e'ñeen na cont'a nn'an judíos jnaan' Pablo. Ng'e jo' vi ya na tonco ncüiichen xuee, t'ua jon ts'ian na nque ntyee na conintque ndëë ntyjehan nn'an judíos, yo nin'tsoñ'en nanm'ann'ian 'naanhon, cancüihan. Ndo' tji' jon Pablo, tÿ'oon jonhin tondëë nanm'ann'ian'ñeen.

23

¹Ndo' Pablo je', quii jndyiaa' jon ndëë nanm'ann'ian'ñeen. Tso jon ndëëhan:

—O' ntyjë, ninvaa xuee na tÿque ja, mavicjë quii' ñuan njan na ninquii'chen mats'a cha'xjen na iqenhan' xjen na quits'aa ts'an na tonnon nquii Tyo'ts'on.

²Ndo' na tso Pablo na nnda', juu Ananías, nquii tyee na conintque, t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na minntyjee' ngiaa' Pablo, na quituen'han nda' 'ndyo juu. ³Ndo' na nnda', jo' tso Pablo nnon juu tyee'ñeen:

—Nquii Tyo'ts'on mmin' jon 'nan 'u' ee ve vaa na matsa'. Ng'e 'u' tsixuan' na ntco'xen' ja cha'xjen na co'xen nquii ntji na tqen Moisés, majo' sa' ts'ian na quitja' nn'an ja min na juu ntji'ñeen itsiquindyihan' na tyi'cüanaan na ntsa'han'.

⁴Ndo' joo nn'an na m'an jo', jnduehan nnon Pablo:

—Nquii tyee na conintque na itye'ntjon jon nnon Tyo'ts'on, tyi'quichuhan' na matscüe-jnan'hin.

⁵Ndo' t'a Pablo, itso jon:

—'O' ntyjē, tyi'condyi ja na conduihin tyee na conintque, ee mayuu' macüixjen vaa ntji na jndui na ico'xenhän' na tyi'ntsinin ts'an jñ'oon na ntscüejnaan'han' nquii tsan na conintque ndëē nn'an tsjoon' juu.

⁶ Ndo' juu xjen'ñeen, tquen Pablo cüenta na nque nanm'ann'ian'ñeen, ve tmaan' conduihan. Ee ñ'en nan'ñeen conduihan tmaan' nn'an judíos na jndyuhän' saduceos. Ndo' mañoon ntyjehan conduihan tmaan' fariseos. Ndo' na nnda', sue jon jndyee' jon, tso jon ndëēhan:

—Nnda' ntyjē, condui ja ts'an fariseo, ndo' mantyi tsotyē. 'O' cotoxenho' ja ve' ng'e na vantyja ts'ön na ntcüi nnda' nn'an na jndë tjë.

⁷ Ndo' vi na jndë tso jon jñ'oonva', nque nan'ñeen na conduihan tmaan' fariseos, ta'han jnan'jndyehan jndyuehan yo ntyjehan na conduihan tmaan' saduceos. Ndo' ng'e na nnda', ve vaa na tom'aan' n'onhan ntyja 'naan' jñ'oon 'naan' jon. ⁸ Ee nque nn'an saduceos conduehan na joo nn'an na jndë tjë, taje'quintcüi nnda'han. Ndo' mantyi conduehan na ta'nän ángel, min ta'nän espíritu itsixuan ts'an. Majo' nque fariseos'ñeen, vantyja n'onhan na m'an ángeles, ndo' mantyi nan'xuan nn'an espíritu, ndo' nque nn'an na jndë tjë, mancüixjen ntcüi nnda'han. ⁹ Ndo' nque nan'ñeen na tencüihan jo', tic'uaa jndyuehan ndëē ntyjehan na jnan'ntja'han. Ndo' vendye nn'an na conduihan tmaan' fariseos'ñeen na conan'manhan jñ'oon na tqen Moisés, jnan'quintya nnonhan, jnduehan:

—Juu tsanva', ta'nän jnaan' juu. Tyi'nän ro na ntcüi espíritu sinin yohin oo aa ntcüi ángel.

¹⁰ Ndo' na nnda', tavijaa'ntyichen na jnan'ntja'han, ata nquii tsan'ñeen na conintque ndëē sondaro, ty'ue jndyi jon na mavaa xjen na nnan'cuee' nan'ñeen Pablo. Ng'e jo' t'ua jon ts'ian ndëē sondaro 'naan' jon na yo najndeihän' quitsaquitji'han tsan'ñeen nduee nan'ñeen ndo' na quitsay'on ntcüe'han jon v'aa najjon na com'anhan.

¹¹ Tijaan ntcüiichen tsjon, nquii ta Jesús tityincyoo'hin nnon Pablo, itso jon nnon juu: “'U' Pablo, cyon' najndu' ee cha'xjen na jndë tji' jndyoyu' ntyja njan ntjoohin Jerusalén, mannda' vaa na icanhan' na ntsinin' ntyja njan ndëē nn'an tsjoon Roma.”

Conan'jnda' nn'an judíos na nnan'cuee'han Pablo

¹² Tonco ntcüiichen xuee, vendye nn'an judíos tencüihan yo ntyjehan, ndo' jnan'cüe-jonhan jñ'oon na nnan'cuee'han Pablo. Jnduehan xe na aa ninvaa na tyi'conan'cuee' jndyeehan jon ndo' na ntcüa'han oo na ntcüehan ndaa, quitscüje Tyo'ts'on jooan. ¹³ Nn'an na ta' jndyuehan yo jñ'oonva', tenon venn'anhan. ¹⁴ Jo' ty'ehan najjon m'aan juu tyee na conintque ndëē ntyjehan nn'an judíos yo nin'nn'an na conintque ndëē nan'ñeen. Jnduehan:

—Já jndë jndué nnon Tyo'ts'on xe na aa tyi'nän'cué' jndyé juu Pablo, ndo' na ntcü'á oo na ntcüé ndaa, quitscüje jon já. ¹⁵ Ndo' nanein, 'o' yo tsoñ'en nanm'ann'ian njan jaa nn'an judíos, quitanho' nnon nquii tsan na conintque ndëē sondaro na 'io quitscüenon nnda' jon tsan'ñeen ndueeho'. Ve' quit'a nqueho' na nin'quita'xee'ntyiho' ntyja 'naan' jon. Majo' vitjachen na ntcüee'cya jon na m'anho', ndo' já jndë m'an cjé na nnan'cué'hin.

Mannda' jñ'oon na jndue nan'ñeen.

¹⁶ Majo' juu lu, jnda tsanscu tyje nquii Pablo, jndyii juu na nnda' vaa nin'quint'a nan'ñeen. Jo' na tēquee' juu najjon na ndyii' Pablo. Siquindyii juuhin na nnda' vaa. ¹⁷ Ndo' vi na jndë jndyii Pablo jñ'oon'ñeen, t'man jon ntcüi capitán. Itso jon nnon tsan'ñeen:

—Juu yus'a chjovahin, cayon' chjohin na m'aan nquii tsan na conintque ndëēho' ee vaa jñ'oon najndeihän' na quitsiquindyii juu jon.

¹⁸ Jo' juu capitán'ñeen, tay'oon jonhin najjon na m'aan nquii tsan na conintque ndëēhan. Tso juu nnon tsan'ñeen:

—Juu Pablo, tsan na m'aan navi', tqueen' juu ja, ndo' tso juu na quindyoy'ön luva na m'an', ee vaa jñ'oon na icanhan' na ngitso juu nnon'.

¹⁹ Ndo' nquii tsan na conintque'ñeen, vi na jndë jndyii jon na nnda' tso sondaro'ñeen, t'uui jon nt'ö lu'ñeen, s'aa jon vi ntyja yohin. Taxee' jon nnon juu, itso jon:

—¿Nin jñ'oon na nin'quitsiquindyi' ja?

²⁰Jo' t'a lu'ñeen, itso juu:

—Nnda' ta, nque nn'an judíos jndë jnan'jnda'han na ngitanhan vi naya'ñeen nnon' na 'lio quitscüenon' Pablo nduee nanm'ann'ian 'naanhan. Ve' nnt'a nquehan na nin'quinan'jnda'ntyihan jñ'oon ntyja 'naan' jon. ²¹Majo' 'u' ta, tyi'ngantyja' tson' na nnda', ee nato na ncja' yo xiö Pablo, tenon venn'an ntyjehan na ntsaquindahin jon jo'. Ee nquehan jndë tquenvi'han na ta'han jndyuehan na taxe'cüa'han min taxe'cüehan ndaa ata xjen na jndë jnan'cuee'han jon. Ndo' nanein je', ve' vi jñ'oon na ntsu', na cominndoo'han.

²²Ndo' nquii tsan'ñeen na conintque ndëë sondaro, ty'iu jon 'ndyo lu'ñeen. Tso jon nnon juu: Min'ncüii nnon ts'an, tyi'ntsinin' jñ'oon na siquindyi' ja.

Tson na tye'y'on sondaro na m'aan gobernador Felix

²³Ndo' juu tsan'ñeen na conintque ndëë sondaro, t'man jon ve capitán. T'ua jon ts'ian ndëëhan na quinan'jnda'han ve ciento sondaro na cotsaca' ng'e, ndo' mantyi ndyenn'an ncho'nqui sondaro na nta'ntjo quitso yo manin' mañoon ve ciento sondaro na ngicho ncjo lantsa. Tquen jon jñ'oon ndëëhan na ñjen na majaan quindui'han na quitsay'onhan Pablo tsjoon Cesarea. ²⁴Ndo' mantyi t'ua jon ts'ian na quinan'jnda'han quitso na ngüantjo Pablo. Mantyi tqen jon jñ'oon ndëë sondaro'ñeen na quitquen jndyihan cüenta Pablo cha' ya nguee' juu na m'aan nquii gobernado Felix. ²⁵Ndo' tji jon ncüii tson na tyincyaa jonhan' ndëëhan na quitsay'onhinhan' nnon tsan'ñeen. Ndö vaa na itsohan':

²⁶“Maja Claudio Lisias mancyä ts'on njan nnon' 'u', ta gobernador Felix, na njon jndyi condui 'u'. ²⁷Nque nn'an judíos ty'onhan tsans'ava, ndo' mavaa xjen na nnan'cuee'han juu. Majo' xjen na jndyi na conduihin ts'an na m'aan nacje 'naan' tsjoon Roma, tyjé yo sondaro na maco'xën ndo' tji' jahin nduee nan'ñeen. ²⁸Ndo' ng'e na nin'cüaa' ts'ön nin jñ'oon na conan'tja'hin nacjoo' juu, jo' na tÿ'önhin ndëë nanm'ann'ian 'naan nan'ñeen. ²⁹Ndo' jo' tyincyä cüenta na ve' condue nan'ñeen na itsitjahin ntyja 'naan' juu jñ'oon na conan'y'onhan na ico'xenhan'hin. Majo' si'man nquii'han' na tyi'quitsixuan juu na cue' juu min na ntjohin vancjo. ³⁰Majo' vi na jndë jndyi na conda nan'ñeenhin na nnan'cuee'hanhin, mang'e jo' na matscüenönhin na m'an'. Ndo' mantyi nque nn'an na cont'a jnaan' juu, jndë tsjö ndëëhin na c'ohan na m'an' cha' nnan'jnda' yahin juu jñ'oon'ñeen. Ntyjantyi ndö ro jñ'oon na matsiquindyi 'u'.”

³¹Ndo' joo sondaro'ñeen, jnan'quindëhan ts'ian na t'ua tsan'ñeen ndëëhan. Natsjon tye'y'onhan Pablo ata xjen na squehan tsjoon Antípatris. ³²Ndo' tonco cüiiichen xuee, joo sondaro na cotsaca' ng'e, ntcüe' ntcüe'han v'aa na macüiixjen com'anhan, ndo' nque ntyjehan na ta'ntjo quitso, tyequi'ndyecyahan Pablo na m'aan gobernador. ³³Ndo' xjen na squehan Cesarea, tyincyahan juu tson'ñeen nnon gobernado ndo' mantyi nquii Pablo. ³⁴Ndo' vi na jndë sijnaan' jon juu tson'ñeen, taxee' jon nnon Pablo nin ndyuaa coxenhan' naijon na jnan juu. Ndo' vi na jndë taa' ts'on jon na jnan juu ndyuaa Cilicia, ³⁵Jo' tso jon nnon juu:

—Nque nn'an na cont'a jnan', quitsque jndyeehan, yajo' mndyi jñ'oon 'ndyo' ndo' ntsijnt'ahan'.

Jndë jo' t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quitquenhan cüenta Pablo quii' vats'ian na t'ua Herodes ts'ian na jndëhan'.

24

Itsinchu' Pablo jñ'oon 'naan' nquii jon nnon Felix

¹Vi na jndë tÿca 'on xuee, juu tyeë na conintque ndëë nn'an judíos, tsan na jndyi Ananías, jnan jon Jerusalén, tÿcëe jon tsjoon Cesarea. Ndo' mantyi vendye nn'an na conintque ndëë nn'an judíos tsjoon Jerusalén, tyenan'jonhan yo nquii jon. Ndo' mantyi juu Tértulo, tsan na vajnaan'ntyi jñ'oon na ntsinin, tja jon yohan. Ndo' vi na jndë squehan Cesarea, tyeque'han nnon gobernado na ninncyahin jnaan' Pablo. ²Yajo' nquii

governado'ñeen, tqueen' jon Pablo. Ndo' vi jndë jo', ta' Tértulo tyincyaa jon jnaan' Pablo. Tso jon nnon gobernado:

—Nnda' ta gobernador, ng'e na jnda' jndyi xquen', jo' na m'án na ta'nán ndyia' quii' nt'án. Jndye nnon ts'ian matsinchu' na cotejndeihañ' nque nn'an na m'an ndyuaa tsjón. ³U' ta Felix na njon jndyi condui 'u' ngió, cotquén cüenta tsoñ'en na matejndei' já. Ndo' ncyaa ya jndyi 'u' ntyja 'naan' tsoñ'enhan'. ⁴Majo' tyi'quichuhan' na jndye jñ'oon na nnan'chjú 'u'. Mac'an vi naya'ñeen nnon' na quindyi' chjo jñ'oon na nndué nnon' min ve' chjovi' xjen. ⁵Juu Pablovahin, jndë jndío na tyia jndyi tsixuan juu. Já nn'an judíos, ncüii ncüii ndyuaa na m'án, ntyja 'naan' juu jñ'oon na incyaa juu, ic'onhan' já. Ndo' manquii juu na conintquehin quii' nt'an ntmaan' nn'an na vantyja n'onhan yo tsan na jnan Nazaret. ⁶Mantyi ata nin'cachu juu nn'an na tachito judíos quityquii' vats'on t'man nján. Ndo' na nnda', sity'a juuhan'. Ndo' ve' tsojnaa' jo' na ty'ónhin na nin'quitoxénhin ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen Moisés na conan'y'ón. ⁷Majo' juu Claudio Lisias, tsan na conintque ndëë sondaro tsjón, tja jon ntyja 'naan' juu, ndo' yo naijndei'han', tji' jonhin ndué. ⁸Ndo' tso tsan'ñeen na já na cont'á jnaan' tsanvahin, ncyó na m'an'. Ndo' ncu' ndëë ngüajndo' Pablova ntyja 'naan' tsoñ'en joo jñ'oon na cotquén nnon' na mayuu'han'.

⁹Ndo' nque nn'an judíos'ñeen na ty'e yo Tértulo, jnduehan na juu jñ'oon na sinin jon mayuu'han'. ¹⁰Ndo' nquii gobernado, sue jon nt'ó jon na quitsinin Pablo. Ndo' ta' Pablo, itso jon:

—Nnda' ta, ntyji ya na jndye ndyu na macoxen' ndyuaa nján. Jo' na nën rō na incyaaahan' na vanaan na ntsinën ncüii ve' ndyo jñ'oon nnon' na ngüafoon'han' ja. ¹¹Ja xe jnda vjantyi ninncho've xuee téva Jerusalén na têtsit'man' Tyo'ts'on, ndo' 'u' ta, juu jñ'oon'ñeen m'an nn'an na ndëë nduehan nnon' na mayuu'han'. ¹²Ja tacotsintja' ja yo nn'an, min tacoty'i tyia' nn'an vats'on t'man, min nn'an na covatjon nt'aan'on quijndë, min quii' nt'an nn'an quii' tsjoon, tyi'coty'i tyia'. ¹³Ndo' juu jnan ja na jndë tquen nanmin' nnon', min je'quindëë nnan'manhan na mayuu'han'. ¹⁴Majo' xe'quitsivi'nn'an 'u', ta. Nquii Tyo'ts'on na tonan't'maan' nque ndochi ja na tom'an ndyu na toxen'chen, majuuñtyi jon matyentjōn nnon. Majo' juu nato xco na conde nanmin' na tyi'xe'cüijnt'uehan', mantyi 'naan'han' na matsijon ja. Ee tsoñ'en jñ'oon na tquen Moisés ndo' mantyi joo jñ'oon na tji nn'an na toninn'cyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguua, tsoñ'en mavantyja ts'ónhan'. ¹⁵Ndo' nque nanmin' mantyi contyi n'onhan na joo nn'an na jndë tjë, ntsintcüi nnda' jonhan, min na aa conduihan nn'an na jndë jnt'ahan 'nan na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' min na aa nn'an na nan'xuan jnan. Ja cüejon vantyja ts'ón jñ'oonva' cha'xjen nque nanmin'. ¹⁶Mang'e na nnda', tonnon Tyo'ts'on ndo' na tondëë nn'an, maquen yantyi ja na juu na vicjee' ñuan njan, m'anhán' na ntju'.

¹⁷“Ndo' na nnda' na condui ja, its'aahan' chuchen na tacoca tsjoon na tēque ja. Ee jo' tyjë ntcüi'ēhan' na ntejndei nn'an tsjoon'ñeen yo 'nan na icanhan'hin ndo' mantyi yo 'nan na tyincyaa cüentaa' Tyo'ts'on na sit'man' jahin ntyja 'naan'han'. ¹⁸Juu ts'ian'ñeen mats'ahan' tyquii' vats'on t'man. Cha'xjen costumbre na conan'y'ón, jo' jndë tquen ji'ua ja na tonnon Tyo'ts'on. Majo' chito nn'an jndye t'on yo ja, min chito conan'ntja'han. Juu xjen'ñeen vendye nn'an judíos na jnanhan ndyuaa Asia, jndiohan ja jo'. ¹⁹Joo nan'ñeen, xe na aa vaa jnan na nin'quitquenhan nnon', chuhan' na nquehan quindyquinduehan nnon' ntyja 'naan'han'. ²⁰Ndo' xe na aa joo nan'ñeen ndiquindëë ninncyohan ntjoohin, nque nanmin', quinduehan nin 'nan tijnda' na sitja ja xjen na tom'an ndëë nanm'ann'ian nján já nn'an judíos. ²¹Ninnquii'chen xe na ¿Aa cotji'han cüenta na juu jñ'oon na tic'uaa 'ndyó tsi'manhan' na sitja ja? Juu xjen'ñeen tsjö: Xeevahin minntyjë' ja tondëëho' na cotoxenho' ja tsojnaa' na mavantyja ts'ón na nque nn'an na jndë tjë, ntando' xcohan.

Nnda' jñ'oon na sinin Pablo.

²²Ndo' nquii Felix'ñeen, mancüiixjen ntyjii jnda' jon ntyja 'naan' nato xco 'naan' Tyo'ts'on. Jo' tatyii' jon xquen jon jñ'oon na tquenhan nnon jon ntyja 'naan' Pablo. Tso jon ndëë nan'ñeen:

—Juu Lisias, tsan na co'xen sondaro, cüjee' jndyee jon, yajo' ntsijnt'a jñ'oon na cotquenho' nnön.

²³Ndo' t'ua Félix ts'ian nnon juu capitán na quita'ntyjee'han Pablo na ntjo jnan yahin, min tyi'ngitë'han na joo ntyje tsan'ñeen ntixee'han jon.

²⁴Ndo' tyi'covijndyeto xuee, nquii Félix tyjee' nnda' jon yo scuu' jon, tsan na jndyu Drusila, juu tsan'ñeen tsanscu judía. Ndo' s'aa Félix ts'ian na quindy Pablo, ndo' jndyii Félix na sinin juu ntyja 'naan' na ngantyja ts'on ts'an Jesucristo. ²⁵Juu xjen'ñeen sinin Pablo na quits'aa ts'an cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi quen nquii ts'an xjen nchu va na vam'aan juu, ndo' mantyi ntyja 'naan' na ngüentyja xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an yo 'nan na conan'tjahan. Ndo' juu Félix, xjen na jndyii jon jñ'oon'ñeen, ty'ue jndyi jon. Ndo' tso jon nnon Pablo:

—Nanein cja' ntcüe', njnty'ia ndo'cüan mninncyantyichenhan' xjen na nnan'nën nnt'a yo 'u'.

²⁶Ndo' mantyi nquii Félix'ñeen, mantyi jndyi ts'on jon na mninncyaa Pablo s'on nnon jon cha' ntsiquindyaa jonhin. Ng'e na nnda', jndye jnda toqueen' jonhin na tonan'neinhan. ²⁷Ndo' ng'e na nnda' vaa, tenon ve chu na t'oon Pablo jo'. Juu xjen'ñeen, jndui' Félix ts'ian na totsixuan jon, tēquee' tsan na jndyu Porcio Festo. Ndo' ng'e nquii Félix nt'ue jndyi ts'on jon na nque nn'an judíos quitji'han cüenta na ya ts'anhin yo joohan, jo' na jnty'ii jon Pablo na quintjohin navi'.

25

Itsinin Pablo nnon Festo

¹Xuee na jndë ndye na ntjo Festo ts'ian, yajo' jndui' jon Cesarea, tja jon Jerusalén. ²Ndo' nque ntyee na conintque ndëë nn'an judíos yo nin'ntyjehan na t'man conduihan quii' nt'anhan, tyencyahan naan' Pablo nnon tsan'ñeen. ³Tanhan vi naya'ñeen nnon jon na cjaquindy Pablo. Nnda' vaa na tanhan ng'e na jnan'jnda'han na nndahan jon nato cha' nnan'cuee'han jon. ⁴Majo' nquii Festo sentcüe' jon jñ'oon ndëëhan, itso jon:

—Juu Pablo mancüixjen m'aan jon navi' Cesarea, ndo' ja mandyo na nncjö ntcüë' jo'.

⁵Ndo' tsontyichen jon ndëëhan:

—Jo' 'o' na conint'manho' quii' nt'an ntyjeho', c'oho' Cesarea yo ja. Ndo' vi na jndë squeho' jo', mninncyaho' jnaan' tsan'ñeen xe na aa va nchu vaa 'nan na sitjahin.

⁶Ndo' juu Festo, ninnen oo nqui xuee ntjohin Jerusalén. Ndo' vi jndë jo', tantcüe' jon Cesarea. Ndo' ya na tonco ncüiichen xuee, tēcjo jon najjon na mancüixjen iveqityen jon ya na itsijnda' jon jñ'oon. Ndo' t'ua jon ts'ian na quindyoy'onhan Pablo jo'. ⁷Ndo' vi na jndë tuee' Pablo najjon na covijnda' jñ'oon, joo nn'an judíos'ñeen na jnanhan Jerusalén, sanan'ndyoo'han ngiaa' jon. Jnduehan na jndye nnon jñ'oon na sitjahin, na jaa' jndyi jñ'oon'ñeen, majo' joo jñ'oon'ñeen tyi'cacüji'han' joohan' cha'xjen joo jñ'oon na jnduehan. ⁸Majo' ndö vaa jñ'oon na sintcüe' Pablo na tañoon'han'hin:

—Juu ntji na tqen Moisés, na conan'y'ón já nn'an judíos, tacotsitja ja ntyja 'naan'han'. Min tacotsitja ja ntyja 'naan' vats'on t'man nján, min ntyja 'naan' nquii ta tsanm'aants'ian t'man César.

⁹Majo' juu Festo, nt'ue jndyi ts'on jon na quitji' nn'an judíos cüenta na ya jñ'oon jon yohan, jo' tso jon nnon Pablo:

—¿Aa nguangué' na nc'ö Jerusalén ndo' jo' ntsijnt'a jñ'oon 'nan'?

¹⁰Ndo' sintcüe' Pablo jñ'oon, itso juu nnon jon:

—Nnda' ta, nanein minntyjé' na tonnon' najjon na chuhan' na ntco'xen' ja, ee 'u' vaa najndu' na tsixuan' na ntsa' ts'ianva ng'e nquii ta tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma i'ua jon ts'ian'ñeen nnon'. Ee tacotsitja ja ndëë ntyjé' judíos, ndo' 'u' mavaa' tson' na mayuu'han'. ¹¹Xe na aa mayuu' vaa jnan na tsixuan na cü'ö, je'cüji ja. Majo' ng'e tyi'yuu' jñ'oon na cotji' nanmin' cjö, tyi'je'ncya na ninncyaa ts'an ja ndueehan. Mac'an na nquii ta tsanm'aants'ian t'man na quitsijnda' jon jñ'oon njan.

¹²Ndo' ve' ng'e na nnda' tso Pablo, sinin Festo yo nn'an na conan'qui'maan'hin, ndo' vi jndë jo', tso jon nnon Pablo:

—Juu jñ'oon na macan' na nquii ta tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma na quitsijnda' jon jñ'oon 'nan', conan'jnt'a na ncja' jo'.

Itsinin Festo nnon Agripa ntyja 'naan' Pablo

¹³Ndo' tēca vendye xuee, ndo' nquii Agripa, tsan na t'man conduihin na ico'xen jon, tyjee' jon tsjoon Cesarea yo tyje jon Berenice. Sancyahin ts'on 'naanhin nnon nquii Festo. ¹⁴Ndo' ng'e na tyi'ndyo xuee na tom'an yahin jo', juu Festo sinin jon nnon Agripa ntyja 'naan' Pablo. Tso jon nnon tsan'ñeen:

—Ntjoo m'aan ncüii tsans'a na jnty'ii Félix navi'. ¹⁵Juu xjen na tyjë Jerusalén, nque ntyee na conintque yo nin'joo ntyjehan na conintque ndëë nn'an judíos, tyincyahan jnaan' juu nnön ndo' tanhan na c'ua ts'ian na cue' juu. ¹⁶Majo' sintcū'ë jñ'oon ndëë nan'ñeen na nquē nn'an na condui já cüentaa' tsjoon Roma, tyi'concyá na ve' cue'to ts'an na m'aan navi' na tyi'covijnda' jnaan' juu. Cont'á na ngancüi jndyeehan vats'ian na nduehan nin 'nan sitja juu tsan na m'aan navi', ndo' mantyi nquii juu ntsinin juu jñ'oon na ngüañoon'han'hin. ¹⁷Jo' ya na sque nan'ñeen ntjoohin, tasichju ja. Tonco ncüiichen xuee, tēcüetyën najjon na mancüiixjen mavaquityën xjen na maco'xën jñ'oon. Ndo' t'ua ts'ian na caquindyo Pablo. ¹⁸Majo' xjen na ta' nan'ñeen na tyincyahan jnaan' juu, jñ'oon na jnduehan, tyi'cacüji'han' juuhan' cha'xjen na situu na nduehan. ¹⁹Tquën cüenta na xia'ntyi conan'v'jehan juu ng'e ntyja 'naan' jñ'oon na conan't'maan'han. It'uuihan' ntyja 'naan' tso Jesús, majo' Pablo quii 'ndyo juu na vando' nnda' tsan'ñeen. ²⁰Majo' ng'e tyi'quintji nchu ya ntsijnt'a juu jñ'oonva, tax'ë nnon juu xe na aa ngüanguee' juu na ncja ntcüe' juu Jerusalén, ndo' jo' ntsijnt'a juu jñ'oon'ñeen. ²¹Majo' jndë tcan juu na nquii Augusto, ta tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma na quitsijnda' jon jñ'oon 'naan' juu. Ndo' ng'e na nnda', jo' jndë t'ua ts'ian na quintjohin navi' ata na nninncyaaahan' xjen na ntscüenönhin na m'aan nquii tsan'ñeen.

²²Ndo' juu Agripa tso jon nnon Festo:

—Mantyi ja nin'quindy jñ'oon na itsinin juu.

Ndo' t'a Festo, tso jon nnon tsan'ñeen:

—'Iochen nndyi' jñ'oon 'ndyo juu.

²³Ndö vaa 'nan na tui, ya na tonco ncüiichen xuee, juu Agripa yo Berenice, na njon conduihan tyeque'han v'aa najjon covancüi nn'an xjen na condyehan jñ'oon. Ndo' nque nn'an na cotoxen sondaro yo joo nn'an na conintque quii tsjoon, mantyi jnan'jon nan'ñeen yohan. Yajo' t'ua Festo ts'ian na quitsacy'on sondaro juu Pablo. ²⁴Ndo' vi na jndë tyjee' jon, itso Festo:

—Nnda' ta Agripa na condui 'u' rey, yo tsoñ'enho' na conan'jonho' yo jaa xjenvahin, macojnty'iaho' tsans'avahin. Juu xjen na tyjë Jerusalén, nque nn'an judíos na m'anhan tsjoon'ñeen yo nin'ntyjehan na m'an tsjoonvahin, cotquenhan jnaan' juu nnön. Conan'x-uaahan yo na quii jndyuehan na cue' juu. ²⁵Majo' mavaa' ts'ön na tanin 'nan its'aa juu na tsixuan juu na cue' juu. Ndo' ng'e nquii juu jndë tcan juu na nquii ta tsanm'aants'ian t'man Augusto, quitsijnda' jon jñ'oon 'naan' juu, jo' sijnt'a na ntscüenönhin na m'aan jon. ²⁶Majo' tajñ'oon jnda' nchji na ncüji nnon tson na ntscüenönhan' na m'aan nquii ta na taquintya na conintquehin nnön. Mang'e na nnda', jo' na jndyoy'önhin na tondëëho', ndo' majndeintyichen nnon', 'u' ta Agripa, na ndyi' jñ'oon na ntsinin juu, cha' vi na jndë jndyeho' jñ'oon na itsinin juu, vaa jñ'oon na ntscüenön ntyja 'naan' juu. ²⁷Ee its'aahan' nchji ja ncüii ts'an na ntscüenon jon ncüii ts'an na m'aan navi', min tyi'covijnda' jnaan' juu, tyi'quichuhan' na nnda'.

Jñ'oon na tañoon'han' Pablo nnon Agripa

¹Jo' tso Agripa nnon Pablo:

—Vanaan na ntsinin' jñ'oon na ngüañoon'han' 'u'.

Xjen na ta' Pablo na sinin jon ntyja 'naan' nquii jon, sive jon nt'ö jon ndëëhan. ²Itso jon: —Nnda' ta Agripa, incyaahan' na nën jndyi na ndyi' juu jñ'oon na ngüañoon'han' ja ntyja 'naan' juu jñ'oon na nque ntyjé nn'an judíos na cotquenhan cjö. ³Tsoñ'en costumbre nján já nn'an judíos, jndë mantyjí' jnda' jooohan', ta. Mang'e na nnda', cyon' na t'man tson' na ndyi' chjo jñ'oon na ntsjö nnon'.

Ndö vaa na totsixuan Pablo vitjachen na ntcüe' ts'on jon

⁴Ndo' tsontyichen Pablo: “Tsoñ'en ntyjé nn'an judíos ngio jnda'han ntyja na tojöm'an tsjön, ndo' mantyi Jerusalén, juu xjen na tondichjo ja ata xjen neinhin. ⁵Xe na aa nndue nanmin' nnon', mangio yahan na condui ja ts'an ntyja 'naan' tmaan' fariseos, manqué na cojoo'ntyichen n'ón na cota'ntc'ué tsoñ'en na ico'xen juu jñ'oon na tqen Tyo'ts'on. ⁶Ndyu na toxen'chen, nquii Tyo'ts'on tco' jon 'ndyo jon ndëë ndochí na nque nn'an na jndë tjë, ntcüi nnda'han. Ndo' ng'e na mantya ts'ón na nndui na nnda', tsojnaan' jo' na it'uiivi'han' ja. ⁷Já nn'an Israel condui já ncho've tmaan', ndo' nciüi cüii tmaan' jooohan mannda' contya n'onhan na ntcüi nnda'han vi na jndë tjëhan. Mang'e jo' naxuee ndo' natsjon, tyi'tsacüentyjee'han na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' 'u', ta Agripa, tsojnaan' na mantya ts'ón na ntcüi nnda' nn'an na jndë tjë, jo' cotquen nanmin' jñ'oon cjö na vaa jnan. ⁸¿Ndu na cotji'ho' cüenta na tyi'je'quitsintcüi nnda' Tyo'ts'on nn'an na jndë tjë?

Icüji' jndyoyu Pablo na tonty'e jon nn'an na vantyja n'on Jesús

⁹Ndo' tsontyichen Pablo: “Nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tsan na jnan Nazaret, mancö totsitiu na tcanhan' na quits'av'i nan'ñeen. ¹⁰Juu ts'ian'ñeen tots'ahan' Jerusalén. Nque ntyee na conintque ndëë ntyjehan nn'an judíos, tyincyahan najndö na joo nn'an na vantyja n'onhan Jesús, toty'ihan vancjo. Ndo' xjen na tijnda' na cüje nan'ñeen, mantyi totsijon ja na quindui na nnda'. ¹¹Majndye jnda toca tsoñ'en nt'aan'on 'naan ntyjé nn'an judíos, tots'av'ihan cha' yo najjndeí'han' quitji ntcüe'han na vantyja n'onhan Jesús. Sinc'uaa' jndyihan' ja, ata tyjé mañoon njoon na tycya na tonty'ë nn'an na vantyja n'on jon.”

Itsinin nnda' Pablo ntyja na ntcüe' ts'on jon jnaan' jon
(Hechos 9:1-19; 22:6-16)

¹²Ndo' tsontyichen Pablo: “Quityquii' juu ts'ian'ñeen, nque ntyee na conintque ndë, t'uhan ts'ian nnön na cjö Damasco. ¹³Ndo' juu nato'ñeen na ñjön, ta, cha'na yajmin' tyioo nciüi chon na xueentyichenhan', chichen juu ndo'cüjjoon'. Sixueehan' cjö, ja ndo' mantyi nn'an na tyenan'jon yo ja. ¹⁴Ndo' na tui na nnda', tsoñ'en já tycyaa tyuaa. Juu xjen'ñeen jndyi jndyee' ts'an na t'man jon ja yo jñ'oon hebreo. Tso jon nnön: 'U' Saulo, ¿Ndu na mantye' ja? 'U' ma'ndyi vi' nquii 'u', ndo' na nnda' matsa', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon toro na iju' o' ntsiu' nnon tsontë na itsityuaa' ts'an o'. ¹⁵Ndo' juu xjen na jndyi na nnda', tsjö: ¿Nin ts'an 'u', ta? Ndo' t'a jon 'ndyö, itso jon: “Mancö Jesús na mantye' ja.” ¹⁶Majo' quinanquityja', cüentyje' ee jndë tityincyö ja nnon' na nc'ua ts'ian nnon' na ntyentjon' nnön ndo' na ncüji' jndyoyu' ntyja njan yo 'nan na jndë jndyia' nnon', ndo' mantyi ntyja 'naan' na nmintyincyontyichen ja nnon'. ¹⁷Ndo' nque nty'iu' nn'an judíos, tsoñ'en navi' na nin'quint'ahan 'u', yo nque nn'an na mañoon tsjan conduihan, ja ngüañoñ' 'u'. Ndo' ma'ua ja ts'ian nnon' na cjancya' jñ'oon naya njan ndëë nan'ñeen. ¹⁸Nt'íön ts'ian'ñeen 'u' cha' ntyja 'nan' ntsi'manhan' ndëë nan'ñeen juu na condui ja, cha' nndëë nndui'han ntyja 'naan' juu na condui najan ndo' na nnan'jonhan ntyja 'naan' juu na condui naxuee. Ma'ua ts'ianva nnon' cha' nndëë ndyaahan na m'anhan nacje 'naan' Satanás ndo' na nc'onhan nacje 'naan' nquii Tyo'ts'on. Juu ts'ianva ma'uaahan' nnon' cha' ngantyja n'onhan ja, ndo' na nnda' nndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnanhan yo na ntsitjon' jonhan quii' nt'an nn'an na iqen jonhan na conduihan ñuan nquii' ntyja 'naan' nquii jon.”

Tsiquindë Pablo ts'ian na t'ua Jesús nnon jon

¹⁹ Tsontyichen Pablo: “‘U’ ta Agripa, ta‘nan sique’ ts’ön yo juu jñ’oon’ñeen na tso Jesús nnön xjen na tityincyoo‘hin nnön. ²⁰ Na vejndyee ndëë nn’an tsjoon Damasco toninncyaa jñ’oon na quintcüe’ n’onhan jnanhan ndo’ quinan’t’maan’han nquii Tyo’ts’on na vando’. Ndo’ mantyi t’ua ts’ian ndëëhan na quitsam’anhan cha’xjen na chuhan’ cha’ quitsi’manhan’ na jndë ntcüe’ n’onhan. Ndë jo’ maninjuuntyi jñ’oon sinën ndëë nn’an tsjoon Jerusalén ndo’ mantyi ndëë nn’an judíos ninvaa ndyuaa Judea. Ndo’ majo’ntyi totsjö jñ’oon’ñeen ndëë nn’an na chito tsjan nn’an judíos conduihan. ²¹ Mang’e na matsiquindëë juu ts’ianva, jo’ na ty’on ntyjé nn’an judíos ja quii’ vats’on t’man na nin’quinan’cuee’han ja. ²² Majo’ ng’e nquii Tyo’ts’on ivañoon’ jon ja, jo’ min ndëë nn’an na t’man conduihan, min tondëë nn’an na tyi’condui t’manhin, xia’ntyi mancya jñ’oon na toninncyaa Moisés yo nque nan’ñeen na toninncyahan jñ’oon ntyja nchu vaa ‘nan na nguua. Tyi’cotscüantjō’chën jñ’oon’ñeen. Ata xjen neinhin itejndei Tyo’ts’on ja na mats’a ts’ianva. ²³ Ee tondue nan’ñeen na juu tsan na conduihin Cristo, chuhan’ na ngenon jon navi’, ndo’ na ngue’ jon, ndo’ na nnincyaa Tyo’ts’on na juu jon conduihin tsan na vejndyee na ngüando’ xco jon quii’ nt’an nn’an na jndë tjë. Ndo’ ntyja ‘naan’ juu jñ’oon na vando’ xco jon, ndëë nn’an judíos ndo’ mantyi ndëë nn’an na chito tsjan nn’an judíos conduihan, nninncyaa nn’an jñ’oon na itsin’man Tyo’ts’on ñuaanhan, ncüii na cha’vijon na itsixueehan’ chon ndëëhan.”

Itsichon Pablo na cantya ts’on Agripa Cristo

²⁴ Juu xjen na sinin Pablo jñ’oonmin’ na vañoon’han’hin, jndei sixuaa Festo. Tso jon:
—‘U’ Pablo, tsan’ xquen’. Tsojnaan’ na jndye sijnan’, jo’ na itsi’ndaa’han’ xquen’.

²⁵ Majo’ t’a Pablo ‘ndyo jon, itso juu:

—‘U’ ta Festo, na njon condui ‘u’, chito ts’an tsan’ xquen ja, jnda’ jñ’oon na matsitiu ndo’ jñ’oon mayuu’han’. ²⁶ Nquii Agripa, tsan na conduihin rey, ndö m’aan jon, ndo’ tsoñ’en jñ’oonmin’ ntyjii ya jonhan’, jo’ may’ön najndö na matsinën nnon jon ee joohan’ chito ve’ ²⁷‘U’ ta Agripa, ¿Aa vantyja tson’ jñ’oon na totji nn’an na toninncyaa jñ’oon’ Tyo’ts’on ntyja nchu vaa ‘nan na nguua? Ja ntyji na vantyja tson’ jñ’oon’ñeen.

²⁸ Ndo’ t’a Agripa ‘ndyo Pablo, tso jon:

—Aa xe’ ‘u’ nnda’ Pablo, ‘u’ matsitiu’ na ve’ yo chjo jñ’oon na matsinin’ nnön, nts’aahan’ na manin’ñoon’ na ngantya ts’ön Cristo.

²⁹ Ndo’ t’a Pablo ‘ndyo tsan’ñeen, tso jon:

—Mac’an nnon Tyo’ts’on, min na aa cje ro, ndo’ aa jndye xuee, ‘u’ ndo’ mantyi yo tsoñ’enho’ na condyeho’ na matsinën xeevahin, ngüentyja xjen na nnan’xuanho’ tonnon Tyo’ts’on cha’xjen na matsixuan ja, ve’ tyi’quityenho’ yo carena cha’xjen na tyen ja.

³⁰ Ndo’ vi jndë sinin Pablo jñ’oonmin’, juu Agripa, tsan na conduihin rey, yo tsan na condui gobernado yo Berenice, sacüentyjee’han yo nin’tsoñ’en nn’an na te’ndyuaa yohan.

³¹ Ndo’ vi na jndë jnt’ahin vi ntyja nnon Pablo, jnan’neinhan jñ’oon ‘naan’ jon yo ntyjehan. Jnduehan:

—Juu tsans’ava, minncüii ‘nan tacotsitjahin na tsixuan juu na ngue’ juu oo min na ntjohin navi’.

³² Ndo’ tso Agripa nnon Festo:

—Xe na aa juuhan’ ta‘nan tcan juu na nquii tsanm’aants’ian t’man tsjoon Roma na quitsijnda’ jon jñ’oon ‘naan’ juu, ndëë ndyaaahin.

27

Conan’cüenonhan Pablo tsjoon Roma

¹ Ndo’ nque nanm’ann’ian’ñeen, vi na jndë jnan’jnda’han na nnan’cüanonhan Pablo ndyuaa Italia yo mañoon nn’an na m’an navi’, tyincyahan cüentahin nt’ö juu ts’an na coxen cüii tmaan’ sondaro. Julio jndyu tsan’ñeen. Juu tmaan’ sondaro na co’xen jon, jndyuhän’ Augusto, xuee’ nquii ta tsanm’aants’ian t’man tsjoon Roma. Ndo’ ja Lucas, tyjé yo Pablo. ² Sacuá v’aandaa na jnanhan’ ndyuaa Adramitio na vjahan’ njoon na m’anhan’ ‘ndyo juu ndaandue ndyuaa Asia. Juu Aristarco, tom’aan jon yo já. Jon ts’an tsjoon

Tesalónica ndyuaa Macedonia. Ndo' vi na jndë tuá juu v'aandaa'ñeen, maty'ón, tosá. ³Ndo' cüiichen xuee squé tsjoon Sidón. Ndo' juu Julio, s'aa juu na ya ts'anhin yo Pablo, ee tyincyaa juu na tëquindyiaa' ya Pablo nn'an na ya jñ'oonhin na tixee' nan'ñeen jon. ⁴Jndë jo' sacuí nnt'á v'aandaa. Jnán Sidón, sacüenón tondye ndyuaa Chipre. Juu ndyuaa'ñeen m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Tondyee' juu Chipre'ñeen tyi'jndeichen totyion jndye sta v'aandaa. ⁵Sacüenón tocjee' ndyuaa Cilicia yo Panfilia. Jo' squé tsjoon Mira ndyuaa Licia.

⁶Juu tsjoon'ñeen, jo' ntjii capitán'ñeen ncüiichen v'aandaa na jnanhan' tsjoon Alejandro na vjahan' ndyuaa Italia. T'ua tsan'ñeen ts'ian na cuá quii' v'aandaa'ñeen. ⁷Majndye xuee nion ro nion ro totsá. Yo nc'ua yo nc'ua satsqué tonnon tsjoon Gnido. Ee ninvaa na totyion jndye sta v'aandaa'ñeen, jo' na tandiquindëë na ngitsácyá ndyuaa Salmón. Jo' na sacüenón tocjee' ndyuaa Creta na mantyi m'aan ndaandue xi'jndiohan'. ⁸Ndo' yo nc'ua jndyi tenón ngiaa'vi' juu ndyuaa'ñeen, jo' squé ncüii joo na ndyo tsjoon Lasea na jndyu Buenos Puertos najjon na tandyii' ndaandue.

⁹Ndo' ng'e na tyi'ya m'aan jndye, jo' jndye xuee na toquiñjón nato yo juu v'aandaa'ñeen. Ndo' xjen'ñeen jndë tentyja na toncuu' na ncjantyichen v'aandaa, ee jndë ty'oonhan' ngueesua'. Mang'e jo', siqui'maan' Pablo nn'an na cotsay'on v'aandaa'ñeen.

¹⁰Itso jon ndëehan:

—O' nn'an, ndö jñ'oon na matsiqui'man' ja 'o', xe na aa nc'öntyë, ngenön natë' ndo' t'man ngitsu. Ndo' chito xia'ntyí quichu na ngitsu, mantyi ngitsu juu v'aandaavahin yo nin'nquë.

¹¹Majo' juu capitán'ñeen, siu' jon jñ'oon na tso tsan na vay'oon v'aandaa yo juu tsan na 'naan'han'. Min tatyii' jon xquen jon jñ'oon na tso Pablo. ¹²Ndo' ng'e juu tyuaa'ñeen tyi'ya vaahan' najjon na ntsacüentyjee' nt'aandaa, jnaan' jo' tyi'nin'cüenon nan'ñeen ngueesua', ee majndyentyihan jnan'tiuhan na yantyi na nc'ochenhan na tonnon, ee tontyja n'onhan na aa nndëë ntsquehan tsjoon Fenice najjon ya jndyi vaa na cotsacüentyjee' nt'aandaa, jo' ngüenonhan ngueesua'. Juu tsjoon Fenice'ñeen m'aanhan' ndyuaa Creta na xi'jndiohan' m'aan ndaandue.

Jndeí tyio jndye nnon ndaandue

¹³Nion ro nion ro tom'aan jndye, jo' jnan'tiu nan'ñeen na nndëë nt'ahan cha'xjen na tjoo' jñ'oonhan. Ndo' juu xjo na cotjue'han quityquii' ndaa cha' na ngüentyjee'tyen v'aandaa, jnan'vehinhan', jnt'uf, ty'ón, tosá. Sacüenón ngiaa'vi' juu ndyuaa Creta. ¹⁴Majo' tyi'covijndye na sá, ndo' tontyja na condui' ncjuu ntyque', jo' jnan ncüii jndye na tenon ntyja xjen na jndeí jndyohan', totyiohan' juuhan' cjoo' v'aandaa'ñeen. ¹⁵Juu jndye'ñeen tovay'oontohan' juu v'aandaa'ñeen. Ndo' ng'e na ndiquindëë nt'á na ntsay'ónhan' na tonnon, jo' jnty'étó na cay'oon nquiihan' tontyja na nt'ue ts'onhan'. ¹⁶Tenón tocjee' ncüii ndyuaa chjo na jndyuhan' Cauda na m'aan ndaandue xi'jndiohan', juu ntyja'ñeen tyi'jndeichen m'aan jndye, jo' yo nc'ua jndyi na t'ué istjö cüentaa' juu v'aandaa t'man, na ty'íhan' jo'. ¹⁷Ndo' vi na jndë tjué' istjö'ñeen quii' v'aandaa'ñeen, jo' jnan'tyén juu v'aandaa yo nt'ua t'io cha' tyi'ntsityuui' ndaanduehan'. Jnt'á na mnda' ee ncyá jndyí xe na aa ngacü'ahan' ncüii joo na jndyuhan' Sirte najjon na jndye tei' m'aan. Jndë jo' nque nn'an na cont'a ts'ian yo v'aandaa'ñeen, jnan'cyaaahan ndiaa ntuein na ityionhan' jndye cha' ntsixjenhan' najndeí ntyque jndyehan'. Jndë jo' majnty'ehan na tovantyqueto jndyehan'. ¹⁸Ndo' vi na tonco ncüiichen xuee, nin vaa jndeí na ntyque jndye juu v'aandaa'ñeen. Jo' ta' nan'ñeen na totji'han quichu, totjue'hinhan' quii' ndaandue cha' ntsixjenhan' na ja v'aandaa'ñeen. ¹⁹Ndo' xee na jndë ndye, nquë totji' nt'öts'ian cüentaa' juu v'aandaa'ñeen, totjué'han' tyquii' ndaandue. ²⁰Majndye xuee na tyi'quijnty'íá min ndo'cüjioon' min ncjuu. Ndo' ninvito jndeí totyionhan' jndye t'man juu v'aandaa'ñeen, ata tonan'tiú na m'án na nt'oo já.

²¹Ndo' ng'e jndë tijndye xuee na tacocü'á, jo' tēcüentyjee' Pablo quii' nt'an nan'ñeen. Itso jon ndëehan:

—'O' nn'an, juu xjen na ninvaa m'an Creta, tsjö ndëëho' na tyi'ninncyö. Xe na aa juuhan' tyi'ho' nquenho' jñ'oon na tsjö, tyi'xe'quitjón navi'va, min tyi'xequitsu quichu. ²² Majo' naneihin, matsiqui'man' jaho' na tyi'ndyueho'. C'onho' na quinan'xuanho' ñuaanho' ee min'ncüii jaa xe'cüjé, xia'ntyí juu ro v'aandaa ndyuui'han'. ²³ Ee ja condui cüentaa' nquii Tyo'ts'on ndo' matye'ntjón nnon jon. Ee tsjon jñon jon ncüii ángel cüentaa' jon na m'an. ²⁴ Juu ángel'ñeen itso jon nnön: “Nnda' Pablo, tyi'nt'ue', ee mancüixjen ngue' tsjoon Roma naijon na m'aan ta tsanm'aants'ian t'man. Ndo' joo nn'an na ñjon nato yo 'u', min'ncüiihan xe'ncyaa Tyo'ts'on na nncüjehan.”

Ndö' vaa na tso ángel'ñeen nnön. ²⁵ Mang'e jo', c'onho' na quinan'xuanho' ñuaanho' ee ja vantyja ts'ón na ntsiquindë Tyo'ts'on cha'xjen na jndë tso juu ángel'ñeen nnön. ²⁶ Majo' ngantique'han' jaa ncüii tyuaa chjo na m'aan ndaandue xi'jndiohan'.

²⁷ Jndë tuee' cha'na quin'on xuee na ndo'vanjan vay'oon jndye juu v'aandaa'ñeen na tom'án juu ndaandue Adriático. Ndo' ndö vaa 'nan na tui. Cha'na xoncüe tsjon, nque nn'an na cont'a ts'ian yo juu v'aandaa'ñeen, taa' n'onhan na mandyo ntsqué ncüii tyuaa. ²⁸ Jo' tjue'han 'nan na ntji'han xjen nchu xjen na njoon juu ndaandue, ndo' taa' n'onhan na njoonhan' cha' vi ntcyu ncho'nqui vantjo' yon metros. Ndo' vi na jndë ty'entyihan, tji' nnda'han xjen, ndo' taa' n'onhan na njoonhan' cha'na ntcyu ncho'ntyque' metros. ²⁹ Ndo' ng'e na ncyaa jndyihan na ngaquijnjon v'aandaa'ñeen ntjö', jo' tjue'han ninncue xjo tots'aan v'aandaa'ñeen cha' ngacüentyjee'han'. Ndo' nt'ue jndyi n'onhan na nninxuee. ³⁰ Ndë jo' nque nn'an na cont'a ts'ian yo juu v'aandaa'ñeen, jnan'tiuhan na nnan'nonhan. Juu tontyja sta v'aandaa'ñeen, ve' jnt'a yahan na mañoon ncjo cotjue'han quityquii' ndaandue na nt'ahan' na cacüentyjee'chenhan'. Majo' tyi'yuu' na jo' nt'ahan ee istjö cotjue'han nnon ndaandue cha' ndëë nnan'non nquehan. ³¹ Majo' itso Pablo nnon Julio yo sondaro 'naan' tsan'ñeen:

—Xe joo nanmin' tyi'quintjohan quii' v'aandaa, min 'o' xe'quindëë n'manho'.

³² Ndo' sondaro'ñeen je', vi na jndë jndyehan jñ'oon'ñeen, t'uahan ts'ua na tyen istjö'ñeen, mana jnty'ehan na tëvjahan'.

³³ Ndo' xjen na vandixuee, siqui'maan' Pablo nan'ñeen na cüa'han. Itso jon:

—Jndë ngin'on xuee ndyii' jndyi n'onho' na aa n'manho', min tatyincyaa'han' xjen na mtcüa'ho'. ³⁴ Ng'e jo' na matsjö ndëëho' na cüa'ho' cha' nninncyaa'han' najndëho' ee min'ncüiiho' xe'cüjeho', tsoñ'enho' n'manho' quii' navi'va.

³⁵ Ndo' vi na jndë tso jon na nnda', yajo' ty'on jon tyoo'. Tondëë tsoñ'en nan'ñeen tynicyaa jon na ncyaa ya ta Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Ndë jo' tyjee jon tan'han', ndo' ta' jon na icüa' jon tondëëhan. ³⁶ Ndo' na s'aa jon na nnda', tji'han' nan'ñeen quii' jñ'oontiu na tom'anhan, mantyi ta'han tcüa'han. ³⁷ Ndo' tsoñ'en já na m'án quii' v'aandaa'ñeen, quindë ve ciento vantjo' ndyenn'an ncho'nqui vantjo' yon já. ³⁸ Ndo' vi na jndë təcjohan na tcüa'han, yajo' juu quichu ntquen trigo, totjue'hinhan' tyquii' ndaandue cha' quitsixjenhan' na ja' juu v'aandaa'ñeen.

Tëquitycüii v'aandaa ndo' na ti'ndaa'han'

³⁹ Ndo' vi na jndë tixuee, nque nn'an na cotyentjonhan ntyja 'naan' juu v'aandaa'ñeen, tyi'quita'jn'aanhan juu ndyuua'ñeen. Majo' jnty'iahan ncüii joo naijon tëndyii' ndaandue na m'aan ts'otei'. Jnan'jnda'han na njnty'iahan na aa nndëë ngaque'han' jo'. ⁴⁰ Ndo' joo ncjo'ñeen na jndë tjue'hinhan' quii' ndaandue cha' ngacüentyjee'chenhan', t'ua sondaro'ñeen nt'ua na ñjonhan', jo' ntjohan' quii' ndaa. Ndo' vi na jndë jo', nque nan'ñeen na cont'ahan ts'ian yo v'aandaa'ñeen, jnan'quinan'han n'oon pala na jndë jnan'tyenhinhan'. Joo pala'ñeen ts'iaan' na covijnt'uehan' na ngantiquehan' v'aandaa yuu va na nt'ue n'onhan. Ndo' mantyi jnan'ntyjahan ndiaa na tostahan' na ndyionhan' jndyehan' cha' ngantiquehan' v'aandaa. Jndë na tui na nnda', tye' na vjahan' naijon na tëndyii' ndaandue. ⁴¹ Majo' tuee'han' ncüii joo naijon na ityionhan' ndye ndaa. Mana tëquitycüii sta v'aandaa'ñeen quii' tei' naijon na ñjen m'aan ndaa. Tavijndëë s'iihan'. Ndo' tsojnaan' najndeí na jndyoyu ndaa t'man, jo' tye' na tëtyuui' ts'aanhan'.

⁴²Ndo' joo sondaro'ñeen, jnan'jnda'han na nnan'cüjehan nn'an na m'an navi' na chohan cha' tyi'ntsata'ntjoo'han ndaa ndo' nnan'nonhan. ⁴³Majo' juu capitán'ñeen, nin'cüañoon' jon juu Pablo, jo' ta'nan tyincyaa jon na nnan'cüje sondaro'ñeen nn'an na chohan na m'an navi'. Jo' tsoñ'en nan'ñeen, tso jon ndëéhan na joo nn'an na ya cota'ntjoo' ndaa, jooohan quitjue' jndyeehan quii' ndaa cha' ya ntsquehan tyuaa tcüü. ⁴⁴Ndo' ndëé minndyeechenhan nn'an na jnty'lihan', tso jon na c'ohan cjoo' ntcaa' 'naan' v'aandaa yo ntan' na tyuui'han'. Ndo' na jnt'á na nnda', tsoñ'en já jn'mán.

28

Tom'aan Pablo tyuaa chjo Malta na m'aan ndaandue xi'jndiohan'

¹Ndo' vi na jndë jn'mán já juu navi'ñeen, yajo' taa' n'ón na juu tyuaa'ñeen jndyuhan' Malta. ²Nque nn'an ndyuaa'ñeen jnt'ahan na ya nn'anhan yo já. Ee jnan'tjonhan chon ndo' jnduehan na quit'ón chon, ng'e tein jndyi na cova'. ³Ndo' Pablo, sincüi jon cüii sëé' nonjnein. Majo' xjen na tēquityion jonhan' nnon chon, jndi'non ncüii quitsu na inannon o' juu chon'ñeen. Tyen t'a o' nt'ö jon. ⁴Ndo' nque nn'an ndyuaa'ñeen, xjen na jnty'iahin na tyi'nin'quitsiquindyyaa

⁵Majo' juu Pablo, sitoncüii' jon nt'ö jon, mana tyioo juu cho'ñeen tyquii' chon, min ta'nan natë' tjon jon. ⁶Ndo' nan'ñeen je', tominndoo'han na aa ndyii'han' tcoo'hin, oo aa na ngootohin na mana ngue' jon. Ndo' tja xjen na cominndoo'han, ndo' jnty'iahin ta'nan tjon jon, yajo' scüejndyohan' na m'aan' n'onhan ntyja 'naan' jon, ta'han jnduehan na conduihin ncüii tyo'ts'on.

⁷Ndo' najon na tot'ón chon, mandyo jo' na m'an tyuaa cüentaa' juu tsan na conin-tquehin tyuaa'ñeen na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Juu tsan'ñeen jndyu jon Publio. Ty'oon jon cüenta já vaa' jon ndo' tixee' jon já cha' vi ndye xuee. ⁸Ndo' sijnhan' na nquii tye juu tsan'ñeen, vii' jon. Iy'oon tjuen'hin ndo' iteii' jon neon'. Jo' na tēquindyiaa' Pablohin. Sinin jon nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' tsan'ñeen, ndë jo' tyio jon nt'ö jon cjoo' tsan'ñeen, sin'man jonhin. ⁹Ndo' vi na jndë tui na nnda', mañoon nn'an v'i na m'anhan juu ndyuaa'ñeen, ty'ehan na m'aan Pablo ndo' mantyi sin'man jonhan. ¹⁰Ndo' nan'ñeen je', jndye nnon naya na jnt'ahin já, ndo' juu xjen na mant'uí yo v'aandaa na ngitsá nnt'á, tyincyahan 'nan na tcanhan' na tijnt'ue viochen xjen na toquiñjón nato yo v'aandaa.

Tuee' Pablo tsjoon Roma

¹¹Jndë na tēnon ndye chi' na squé juu ndyuaa Malta'ñeen, jnt'uí jo' yo ncüiiichen v'aandaa. Juuhan' tsjoon Alejandria jnanhan'. Juu ndyuaa Malta'ñeen, jo' jndë ntjo ya v'aandaa'ñeen nguesua'. Stahan' jo' chuu' ndëé nty'ö Cástor yo Pólux. ¹²Sá, squé tsjoon Siracusa najon na cotsacüentyjee' nt'aandaa, tsjoon'ñeen tom'án yá vi ndye xuee. ¹³Jnt'uí jo', santyéchéh, ngiaa'vi' ndyuaa sacüenón ata squé tsjoon Regio. Ndo' tonco ncüiiichen xuee, tyioo vi jndye na jnanhan' tontyja na condui' ncjuu tsonjn'aa. Juu jndye'ñeen tēntyquehan' v'aandaa tontyja na cotsá. Ndo' xee na jndë ve, squé tsjoon Puteoli. Jo' jnt'uí v'aandaa'ñeen. ¹⁴Juu tsjoon'ñeen, jo' jndi'ó vendye nn'an na vantyja n'on Cristo. Jndue nan'ñeen na quintjo ya já yohan ncüii nen xuee. Vi jndë jo', santyéchéh, ndo' squé juu tsjoon Roma. ¹⁵Ndo' nque nn'an Roma'ñeen na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, xjen na jndyehan na ñjón nato, jndui'han, jndyoquitjonhan já xen' tsjoon Foro de Apio ndo' mañoon ntyjehan jndyoquitjonhan já ncüii joo na jndyu Tres Tabernas. Ndo' juu Pablo, xjen na jndyiaa' jonhan, tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on ndo' t'oon jon na xoncüii ts'on jon. ¹⁶Ndo' juu xjen na squé tsjoon Roma, juu capitán'ñeen tyincyaa jon cüenta nn'an na m'an navi' nt'ö nquii tsan na tēquintyja na co'xen tsoñ'en sondaro. Majo' juu Pablo, tyincyahan na vanaan na nc'oon ndya' jon yo ncüii sondaro na ntquen tsan'ñeen cüentahin.

Tsjoon Roma toninncyaa Pablo jñ'oon' Tyo'ts'on

¹⁷ Xuee na jndë ndye na squé Roma, ndo' tqueen' Pablo nn'an na conintque quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos juu tsjoon'neen. Ndo' vi na jndë tēncüi nan'neen na m'aan jon, tso jon ndēehan:

—'O' ntyjē, min'ncüii tacotsitja ja ndēē ntyjēehē nn'an judíos, min ntyja 'naan' costumbre na tqen ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen. Majo' min na nnda', tsjoon Jerusalén ty'onhan ja ndo' tyincyahan cüenta ja nduee nn'an tsjoonvahin. ¹⁸ Ndo' nan'neen je', tanhan na ncö quitsjö nin 'nan na sitja ja. Ndo' vi na jndë jndyehan jñ'oon na sinēn, nin'quinan'quindyaahan ja, ee taa' n'onhan na tanin 'nan s'aa na chuhan' na cü'io. ¹⁹ Majo' nque ntyjēehē nn'an judíos'neen, ninvito ta'han na tyi'quintjo ngiohan na ndyaa ja. Jo' na tc'an na nquii ta tsanm'aants'ian t'man tsjoonvahin ntsijnda' jon jñ'oon njan. Majo' chito na jndyö ntjoo na ntquēn nn'an ndyuua tsjön nnon ts'ian. ²⁰ Mang'e jo' tquēn' 'o' na nty'ia 'o' ndo' na ntsinēn yoho'. Ee jaa nn'an judíos, contyja nn'ōn na nncüjee' nquii jon na conduihin na ntsin'man jon ñuan njanhan. Ndo' ja ndö, vantyja ts'ōn na jndë jndyö jon. Tsojnaan' jo' na tyen tyen carenamin nt'ö.

²¹ Ndo' t'a nan'neen 'ndyo jon, jnduehan:

—Nque ntyjēehē nn'an ndyuua Judea, min'ncüii tson taconan'cüenonhan ntjoohin ntyja 'nan', min xjen na squehan ntjoohin, min'ncüii jñ'oonvi' taconan'neinhan cjo'.

²² Majo' ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na vantyja n'onho', já nin'quindyé nchu vaa na mavaa' tson'han', ee mangió na tsoñ'en nn'an conduehan na juu na vantyja n'onho' Jesús, tyi'xe'cüijnt'uehan'.

²³ Ndo' juu xjen'neen jnan'jnda'han nin xuee na ngancüii nnda'han, ndo' ya tuee' juu xuee'neen, jndye jndyi nan'neen tēncüi'han juu v'aa na m'aan ya Pablo. Vitsjoon ta' jon na sinin jon ndēehan ata xjen tman. Jñ'oon na siqui'maan' jonhan na ncyahan na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhan ntyja na cotsam'anhan. Sinin jon ndēehan jñ'oon na tqen Moisés yo jñ'oon na toninncyaa nn'an na tonan'nein jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguua. Tijnt'uehin joo jñ'oon'neen na nin'cüantjon jon nn'an judíos'neen na cantyja n'onhan na nquii Jesús conduihin Cristo. ²⁴ Ndyii' nan'neen na tēntyja n'onhan jñ'oon na sinin jon, majo' vendyehan tyi'cantyja n'onhinhan'. ²⁵ Ndo' tsojnaan' na tyi'nin'ncüii na jnan'tiuhan ntyja 'naan' jñ'oon na jndyehan, jo' na tye' na tycyahan. Majo' sinin jndyee Pablo ndēehan ncüii jñ'oon, itso jon:

—Mayuu' jñ'oon na si'man Espiritu Santo nnon Isaías tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguua. Juu tsan'neen sinin jon jñ'oon'neen ndēē ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen. Tso jon:

²⁶ Joo nn'an ndyuavahin, ndö jñ'oon na cja'quitsu' ndēehan:

“Min na jndye jnda na condyeho' jñ'oon na matsiqui'man' jaho', majo' xe'cüaa' n'onho'han'.

Ndo' min na jndye nnon na mats'a na cojnty'ia ndēeho', majo' xe'quitquenho' cüenta 'nan na itsi'manhan'.

²⁷ Nnda' vaa na coquenon nanmin' ng'e nquehan jndë jnan'que' n'onhan. Itsijonhan'hin cha'vijon nn'an quita, cha'vijon nn'an tē' ndēē.

Nnda' vaa na coquenonhan cha' tyi'ntquenhan cüenta 'nan na cojnty'iahin na mats'a, min na ncüaa' n'onhan nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na matsiqui'man'han.

Ee xee na aa ntquenhan cüenta ndo' na ncüaa' n'onhinhan', yajo' ntcüe' n'onhan jnanhan na tonnön, ndo' na ntsin'man ja ñuaanhan.”

²⁸ Ndo' tsontyichen Pablo ndēē nn'an judíos'neen: —Jo' 'o' ntyjē, juu jñ'oonvahin ntyja na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, cüaa' n'onho' na itscüenon jonhan' ndēē nn'an na mañoon tsjan conduihan yo 'o'. Joo nan'neen nnan'vehinhan'.

²⁹ Ndo' joo nn'an judíos'neen, vi na jndë jndyehan jñ'oonva', jndui'han. Jndye jñ'oon na tyi'cüijon na tonan'neinntyichenhan yo ntyjehan.

³⁰ Ndo' Pablo, quindë ve chu na tom'aan ya jon ncüii v'aa na ve' chi' ro chi' ro totyion jonhan'. Ndo' tsoñ'en nn'an na totsaquijnty'iahan jon, jo' chu jon cüentahan.

³¹ Toninncyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan.

Ndo' mantyi totsi'man jon jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesucristo. T'man vaa na tyincyaaahan' na totsi'man jon jñ'oon'ñeen ndëë nn'an ndo' min'ncüii ts'an tasitsan'hin.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Roma

Incyaa Pablo ts'on ndëë nn'an na vantyja n'on Jesucristo

¹ Ja Pablo macüji tsonvahin. Condui ja ts'an na ityentjon nnon Jesucristo. Nquii Tyo'ts'on tqueen' jon ja, ndo' i'ua jon ts'ian nnön na condui ja ts'an na ijñon jon tondëë nn'an na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëëhan.

² Ndyu na toxen'chen, tom'an nn'an na toninncyahin jñ'oon' jon ntyja 'naan' 'nan na nguua. Quui jñ'oon' jon na tji nan'ñeen na ji'ua conduihan', vaa jñ'oon na siquindy jonhan ntyja 'naan' juu jñ'oon nayavahin. ³ Majuuntyi jñ'oon ntyja 'naan' jnda jon Jesucristo. Juu jon na tuihin na ts'anhin, tuihin tsjan 'naan' David na jndyocahan', nquii David na taquintyja tonduihin toco'xen jon nn'an Israel. ⁴ Ntyja 'naan' Jesús tji' jndyoyuhan' na conduihin jnda Tyo'ts'on ng'e na tando' xco jon vi na jndë na jnan'cuee' nn'anhin. Juu nan'ñeen, tuihan' ntyja 'naan' najndei na condui nquii Espíritu Santo.

⁵ Ntyja 'naan' nquii Jesucristo jndë ty'ön naya na condui jon, jo' na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na condui ja ts'an na ijñon jon ja tondëë nn'an yo jñ'oon naya 'naan' jon. Its'aa jon na nnda' cha' nque nn'an na mañoon tsjan conduihan yo nn'an judíos, ngantya n'on Jesucristo, ndo' na nnan'vehan jñ'oon na iquen jon ndëëhan. Ndo' na nnda', ndit'maan' xuee' jon. ⁶ Ndo' mantyi nqueho' na m'anho' tsjoon Roma, ñ'enho' na icüji' Tyo'ts'onho' quii' nt'an nan'ñeen na mantyi its'aa jon na conduiho' nn'an cüentaa' nquii Cristo. ⁷ Ndo' ng'e na nnda', mantyi təcüja'han' 'o' na itsivi'ntyjii Tyo'ts'on 'o'. Nquii jon na conduihin tyëéhë yo nin'nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhan na juu naya na conduihan, ncyahinhan' quii' n'onho' yo nin'juu na c'onho' na tajñuaan' ts'onho' tondëëhan.

Nin'cjaquindyyaa' Pablo nn'an tsjoon Roma

⁸ Jñ'oon najndyee na matsjö ndëëho', nquii Tyo'ts'on na matsit'man' ja, mancya nayahin ntyja 'naan' tsoñ'enho' na vantyja n'onho' Jesucristo. Nque nn'an na mañoon ndyuaa, conan'neihan ntyja 'naan' na vantyja n'onho' jon. ⁹ Yo mancha'chen ts'ön matye'ntjön nnon Tyo'ts'on na mancya jñ'oon naya ntyja 'naan' jnda jon. Ntyjii jon na mancha'chen xjen na matsinën nnon jon na vañjoon' ts'ön 'o'. ¹⁰ Mac'an nnon jon xe na aa nt'ue ts'on jon, ngüentyja xjen na nninncyaa jon na nguë na m'anho'. ¹¹ Ee nt'ue jndy ts'ön na nty'ia 'o' cha' nndëë ntsi'man ndëëho' jñ'oon na jndë si'man jon nnön, cha' ntyja 'naan' jo' ngaquentyichen 'o' tyquii' na vantyja n'onho' jon. ¹² Matsjö na mnda', cha' juu na vantyja n'onho' Jesucristo ntejdeihan' ja, ndo' mantyi juu na vantyja ts'önhin, ntejdeihan' 'o'.

¹³ 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, nt'ue ts'ön na cüaa' ya n'onho' na jndye jnda jndë situ na ncjöquijnty'iaho', majo' ata xjen neihin ninnquii'chen itscu'han' na nts'ahan'. Nin'cjö jo', ee cha'xjen matejdei ja nn'an mañoon njoon na covaquehan ntyja 'naan' Cristo, majo'nty ninqutejdei 'o'. ¹⁴ M'an nn'an na conan'nein jñ'oon griego, ndo' mantyi m'an nn'an na conan'nein mañoon nnon jñ'oon. M'an nn'an na jnda' nquenan, ndo' mantyi m'an nn'an na tyi'quita'jn'aanhan ntji. Tsoñ'enhan chöjnan na ninncyaa jñ'oon naya 'naan' Jesucristo ndëëhan. ¹⁵ Mang'e na nnda', ntyja jndy ts'ön na ncjö na m'anho' tsjoon Roma na nninncyaa juu jñ'oon naya'ñeen ndëëho'.

Juu jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, vaa najndei na tsixuanhan'

¹⁶ Ee ja tyi'jn'an yo ntyja 'naan' juu jñ'oon naya 'naan' Cristo, ng'e ntyja 'naan'han' itsi'man nquii Tyo'ts'on na conduihan' najndei na itsin'man jon ñuaan tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Cristo. Sijnda' jndyee jon na its'aa jon na nnda' yo nque nn'an judíos, ndo' majo'nty its'aa jon yo nn'an na mañoon tsjan conduihan. ¹⁷ Ng'e ntyja 'naan' juu jñ'oon nayava, itsi'manhan' ndëë nchu vaa na iquen Tyo'ts'on jaa na min'ncüii jnan tyi'quinan'xuan. Covityincyoo' jndyoyu na nan'xuan na nnda' ng'e xia'nty ng'e na vantyja nn'önhin, ta'n nan'ncüiichen nnon 'nan na ntquenhan' jaa na tajnan nan'xuan. Ng'e

jñ'oon' jon na jndui itsohan': "Juu tsan na jndë sinduu' Tyo'ts'on jnaan', xia'ntyi ng'e na vantyja ts'on juu, jo' incyaa jon na ngüando' ñuaan' juu."

Majnda' na tsoñ'en nn'an conan'tjahan

¹⁸Ng'e ata xjen quiñoon'nduechen itsi'man jon na quindya' jndyi ntyjii jon yo tsoñ'en nn'an na cont'ahan na tyi'cuee' n'onhan jon, tsojnaan' 'nan tyia na cont'ahan yo ntyjehan. Ng'e na cont'a nan'min, manque rohin cotë'hin juu jñ'oon na mayuu' na nts'aahan' ts'ian 'naan'han' quii' n'onhan. ¹⁹Itsiv'ii jonhin ee juu na ndëë nciüaa' ts'on ts'an ntyja 'naan' na conduihin, covityincyoo' jndyoyuuhan' ndëëhan, ee nquiintyi jon itsi'man jndyoyu jon ndëëhan ntyja 'naan'han'. ²⁰Ee ntyjantyi xjen na tqen jon tsonnangue, covityincyoo' jndyoyu na tsoñ'en 'nan na s'aa jon, conan'manhan' na tëquintyja najndeï conduihin, ndo' na jnda' itsijnda' jon tsoñ'en. Ng'e 'nan na cojnty'ia nn'an na s'aa jon, ntyja 'naan'han' covaa' n'onhan nchu vaa condui jon. Mang'e jo', je'quindëë nnduehan na ndicüaa' n'onhin nin 'nan nt'ue ts'on jon na quint'ahin. ²¹Ee covaa' n'onhan na m'aa Tyo'ts'on, majo' min na mnda' tyi'quinan't'maan'han jon cha'xjen na chuhan', min na tyi'nin'ncyahin na ya jon na itixee' jon joohan. Ndo' ng'e na mnda', juu jñ'oon na ndyii' n'onhan ntyja nchu vaa na conduihin, ve' jn'aanhan'. Ndo' ve' ng'e na tyi'nin'cüaa' n'onhan ntyja 'naan' jon, jo' itscu'han' na ndëë ntji'hin cüenta ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu'. ²²Ee min na tji' nquehan cüenta na conduihin nn'an na jnda' jndyi nquen, majo' juu nan'ñeen scüaquenhan' juuhan' na conduihin nn'an nan' nquen. ²³Ndo' jnty'ehan na conan't'maan'han juu Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na vando' jon, ndo' totoquityehan ndëë 'nan na tonan'ya nquehan. Ñ'ehenan' totsijonhan' joohan' cha'vjon nn'an na covje, ndo' mantyi yo quioo' na jndui na min ntsquii yo quioo' na ninnque ng'e ndo' yo nin'quioo' na vavaa tsiaa'.

²⁴Tsojnaan' tsoñ'en nan'min', jo' jnty'ii Tyo'ts'on na cotsantjatohan natyia na nt'ue n'on nquehan. Cuaa nquii na nt'ahan min'cya ro nnon natyia na conan'tiuhan na nin'quint'ahan. Mang'e jo' nquehan yo si'ts'o 'naanhan tont'ahan 'nan yo ntyjehan na jnaan' jndyi vaahan'. ²⁵Jo' jnty'ii jon na quint'ahan 'nanmin' ng'e jndë jnty'ehan juu jñ'oon na mayuu' ntyja 'naan' nquii jon cha' na ngantya n'onhan jñ'oon na ve' quintu. Ee tonan't'maan'han 'nan na tqen jon ndo' totyentjonhan ndëëhan', majo' nquii jon na tqen jon tsoñ'en, ta'nan jnan't'maan'han jon. Nquii jon na vacüja'han' na mancha'xjen cüit'maan'hin. Quindui na mnda'.

²⁶Majnaan' jo', jnty'ii Tyo'ts'on na nc'oon' n'onhan 'nan na nin'quint'ahan na jnaan' jndyi vaahan'. Ata nque nanntcu, juu na sijnda' Tyo'ts'on na nc'onhan yo nannon, jnty'ehan na nt'ahinhan'. Jnan'cüejndyohan na nt'ahan na mnda' cha' nc'onhin yo ntyje ntcuhan, ndo' juu ts'ian'ñeen vandya'han', chito cha'xjen na sijnda' jon ntyja 'naanhan'. ²⁷Ndo' mantyi manin' cüajon tont'a nannon. Jnty'ehan na ntjonhan yo nanntcu, tonan'jmiin'han na nin'c'onhan yo ntyje nonhan. Nque nannon, totquen yantiyhan na tont'ahinhan' yo nan'ñeen, 'nan na jnaan' jndyi vaahan', ndo' ng'e jo', sits'o 'naan nquehan cotantjonhan' 'nan na chuhan' na ngenonhan ng'e natyiamin' na cont'ahan.

²⁸Ndo' ng'e na tji' nn'an cüenta na tyi'icanhan' na c'oon' n'onhan na m'aa Tyo'ts'on, ng'e jo' jnty'ii jonhan na na quinan'tiuhan 'nan tyia, min ta'nan tji'han cüenta na aa tyiahan'. Ve' cont'atohan 'nan na tyi'quichuhan' na nt'ahan. ²⁹Ninnquii'chen na cont'ahan nciüii cüii nnon na tyi'quichuhan', cha'nan natyia na conan'tiuhan yo ntyjehan, yo na nin'cüi'naanhan 'naan ntyjehan, yo na conan'tiuhan nin nciüii nnon natyia na nt'avi'han. Ninvaa quii' n'onhan m'an na vjehan ntyjehan na min 'naan, mantyi yo na conan'cüjehan nn'an, yo na conan'ntja'han, yo na conan'vi'nn'ahan, yo nciüii cüii nnon navi' na cont'ahan nn'an. Min tyi'cotsacüentyjee'han na conan'neinhan quinto cjo ntyjehan. ³⁰Conan'neinhan jñ'oon tsan' najo nan'ñeen, mantyi yo na m'ahan na jndohan Tyo'ts'on, yo na conan'cüejnaan'han ntyjehan, yo na conan'tiuhan na ve' xia'ntyi nquehan na njonhan, ndo' mantyi conan'ntsahin ntyja 'naan nquehan, yo na cotquen yantiyhan na nt'ahan natyia na min taconan'tiu nn'an na nt'ahinhan', min

tyi'quita'nguee'han jñ'oon na condue nn'an na ndahin, ³¹ min nquehan tyi'conan'tiuhan yu vaa 'nan na ya cha' nt'ahinhan', min tyi'conan'quindéhan jñ'oon na jndë ta'hin jnduehan na nt'ahan, min tyi'quinan'vengiohan nn'an v'aahan, joohan tyi'xequinan't'man n'onhan ts'an na vaa na techuu' 'ndyo juu yohan, min tyi'cy'onhan na vi'ngiohan nn'an na coquenon navi'. ³² Ndo' mangio jnda'han na jndë sijnda' Tyo'ts'on na joo nn'an na cont'ahan 'nan tyiamin', mancüixjen ngitsu ñuaanhan. Majo' min na nnda' covaa' n'onhan, chito ve'chjo ro cont'ahin joo 'nanmin', ninvito cont'ahinhan', mantyi coquioo jndy n'onhan yo joo nn'an na cont'ahin 'nanmin'.

2

Ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' na itsijnda' Tyo'ts'on na vaa jnan nn'an

¹ Ndo' 'u' na min'cya ro ts'an 'u', macüiji' cüenta na nque nn'an na cont'a 'nantiyamin', ji vaa nan'xuanhan, ndo' majuuntyi xjen matsa' cha'xjen joohan. Ee ya na mats'u' na itsitja ts'an na its'aa juuhan', ncu' matsijnda' na vaa jnan', ng'e nincüajon matsa' cha'xjen cont'a joo nan'ñeen. ² Majo' nquii Tyo'ts'on, xjen na icüiji' jon cüenta na nque nn'an na cont'a nan'min', vaa jnanhan, ndo' mangio na its'aa jon na nnda' cha'xjen na chuhan'. ³ 'U' na macüiji' cüenta na conan'tja nan'ñeen, majo' ncu' cüejon matsa' cha'xjen joohan. Manchji' ya' na joo nn'an na cont'a 'nan tyia, icüiji' Tyo'ts'on cüenta na conan'tjahin nnon jon, ng'e na nnda', tyi'ntsiitu' na tyi'je'quit'uii jon 'u' na mantyi matsa'han'. ⁴ Nquii Tyo'ts'on t'man jndy naya its'aa jon yo 'u'. Min na matsitja 'u' nnon jon, tyi'tsiv'ii' ts'on jon 'u' na ninñoon'. ⁵ 'U' na tyi'quitsijñ'on'hin, minndoo' jndy jon 'u', ndo' na matsa' nan'min', tyi'cuee' tson'hin, min tyi'covaa' tson' na ya jndy its'aa jon yo 'u' cha' ntyja 'naanhan' ngay'oonhan' 'u' na ntcüe' tson' yo jnan 'nan'. ⁶ Majo' ng'e na que' tson', tyi'nin'qui'ndy' na matsitja 'u', ndo' ng'e na nnda', mancu'to' matsa' na vaquinto'chen na quitsiv'ii' jon 'u' juu xee na mats'ia ya na ntsiv'ii' matyen jon nn'an tsojnaan' na conan'tjahin. Juu xjen'ñeen nnintyincyoo' na cha'xjen na chuhan', jo' icüiji' jon cüenta na vaa jnaan' ts'an. ⁷ Ndo' ya na ngüentyja juu xjen'ñeen, ndyion jon xi' ncüii cüii ts'an ntyjantyi 'nan na jndë tots'aa juu xjen na tovam'aan juu tsonnangue. ⁸ Ndö vaa na ndyion jon nn'an, nque nn'an na cojoo' n'on na nt'a 'nan na chuhan' cha' ntyii' jonhan najon na m'aan jon na taquintya na nancoo'han', na ntyja n'onhan na ntsit'maan' jonhan yo na nnincyaa jon na nnan'xuanhan na tavije'cüejahan, ndëë nan'ñeen nnincyaa jon na ncy'onhan cüenta na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan. ⁹ Majo' nque nn'an na ninnquii'chen totsantjahan 'nan na nt'ue n'on nquehan, na min tyi'nin'quindyehan jñ'oon na mayuu' na itsijnda' jon, na conan'jonhan yo 'nan tyia, joohan' nin'contyjahin, ndyion jon nan'ñeen na itsiv'ii' jonhan na quit'uiivi'han'hin. ¹⁰ Ee tyi'ncüii cüii ts'an na its'aa juu 'nan natyia, nt'uiivi'han'hin, ndo' ntsi'ndaa'han' nchjii juu tsojnaan' joo natyia na jndë tots'aa juu. Navejndyee nque nn'an Israel ngenonhan na nnda', ndo' mantyi nque nn'an na mañoon tsjan conduihan, manincüajon ngenonhan. ¹¹ Majo' nque nn'an na conan'jonhan yo juu na chuhan', tsoñ'en nan'ñeen ntyii' jonhan ntyja 'naan' na t'man condui nquii jon, ndo' ntsit'maan' jon joohin ndo' nnincyaa jon na nan'xuanhan na tajñuaan' ts'onhan na tonnon jon. Nts'aa jndyee jon na nnda' yo nque nn'an Israel, ndo' majo'ntyi yo mañoon nn'an na chito tuihan tsjan nan'ñeen.

¹² Nnda' vaa na nguaa ng'e nquii Tyo'ts'on icüiji' jon cüenta yo ncüii cüii ts'an 'nan na itsitjahin nnon jon. ¹³ Mangio na tsoñ'en nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na tquen Moisés na ico'xenhan', ngitsuhan na conan'tjahan, min' xe'co'xen Tyo'ts'on jnanhan ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Majo' 'o' nn'an judíos na m'anho' nacje 'naan' juu jñ'oonva', xia'ntyi ntyja 'naan'han' ncüiji' jon cüenta joo 'nan na conan'tjaho'. ¹⁴ Ee juu jñ'oon'ñeen na ico'xenhan', chito ng'e na indyii ts'anhin', jo' na iquen Tyo'ts'on tsan'ñeen na tajnan tsixuan juu. Majo' nque nn'an na conan'quindéhan juuhan', joo nan'ñeen iquen jonhan na tajnan nan'xuanhan. ¹⁵ Quitquenho' cüenta ntyja 'naan' nn'an na chito conduihan nn'an Israel. Juu jñ'oon na jndy na ico'xenhan', ta'nan cuaahan' ndueehan. Majo' xjen na cont'ahan cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon'ñeen

ng'e na quityquii' n'on 'naanhin itsiquindyihan' nchu vaa na chuhan' na quint'ahan, nin'quitsohan' na juu na m'aan' n'onhan na nin 'nan icanhan' na quint'ahan, juu nan'neen conduihan' ntji na ico'xehan'hin. ¹⁵ Ee ya na cont'ahan na nnda', itsi'manhan' na conan'quindëhan juu ntji na ico'xehan' na jndë m'aanhan' quityquii' n'onhan. Ndo' ngiohan na ico'xehan'hin ng'e ya na jndë jnt'ahan ncüii nnon natyia, covicjehan quii' ñuaanhin na jndë jnan'tjahan nnon Tyo'ts'on. Ndo' ya na cont'ahan cha'xjen na chuhan', juu na covicjehan quii' ñuaanhan ivañoon'han'hin. ¹⁶ Nguaa na nnda' juu xuee na mats'ia, ya na njñon ntcüe' Tyo'ts'on Jesucristo na ntco'xen jon nn'an na jndë tont'ahan 'nan natyia na ve' nty'iu. Joo nn'an na mancya jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëhan, ndö' vaa jñ'oon na matsiquindyihan.

Nn'an Israel ndo' ntji na ico'xehan' na tqen Moisés

¹⁷ Majo' 'u' matsu' na condui 'u' ts'an Israel. Matsiquii tson' juu ntji na tqen Moisés na ico'xehan'. Maco' s'a nquii 'u' na condui 'u' cüentaa' Tyo'ts'on. ¹⁸ Ndo' mavaa' tson' nchu vaa na nt'ue ts'on jon na quitsa'. Ndo' ng'e juu jñ'oon'neen jndë si'manhan' nnon' nin 'nan na quitsa', jo' ndëë ncüjii' cüenta nin 'nan na icüjii' yahan' na quitsa'. ¹⁹ Ndo' joo nn'an na tyi'quindiohan nchu vaa na ican Tyo'ts'on na quint'ahan, ntyjii ya tson' na ncu' condui 'u' ts'an na ya ntsi'man jñ'oon ntyja 'naan' jon ndëëhin. Macüjii' cüenta na joo nn'an na tyi'covaa' n'onhin ntyja 'naan' jon, ya jndyi mancya' jñ'oon ndëëhan, cha'vijon na matsixue' chon nato jaan na co'o nn'an. ²⁰ Nque nn'an na tyi'condyehan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, matsituu' na ncu' condui 'u' ts'an na ya ntsi'manhan' ndëë nan'neen. Ndo' nque nn'an na itsijonhan'hin cha'vijon yotsca ntyja 'naan' Tyo'ts'on, macüjii' cüenta ntyja 'nan' na ya ntsi'man' ndëëhan. Nnda' vaa na m'aan' tson' na ndëë ntsa' ng'e jñ'oon na tji Moisés na ico'xehan', itsi'manhan' nnon' tsoñ'en na icanhan' na ncüaa' n'on nn'an, ndo' ntyja 'naan' juuhan' mavajnan' nchu vaa na chuhan' na quits'aa ts'an yo nin'juu na conduihan' na mayuu'. ²¹ Ndo' na nnda', 'u' na matsi'man' ndëë nn'an ntyja 'naan' jñ'oon na ico'xehan', ¿Ndu na tyi'quitsa' cha'xjen juu 'nan na itsiquindyihan'? Mancya' jñ'oon na tyi'nch'uee ts'an, majo' 'u' mach'ue'. ²² Matsu' na tyi'quichuhan' na n'oon ya ts'an yo ncüiichen tsanscu na ve' ndö' ro, majo' ñ'enho' na m'anho' yo ntcu ntyjeho'. Joo 'nan na conan'ya nn'an na conan't'maan'hinhan' na cha'vijon conduihan' Tyo'ts'on, matsu' na tayuu jnt'uehan', majo' joo 'nan na concya nn'an ndëëhan' quii' nt'aaon' na joo cotoo'han', ñ'enho' na conty'ueeho' 'nan na concya nan'neen ndëëhan'. ²³ Macüjii' s'a 'u' na nqueho' conan'y'onho' jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xehan'. Majo' ya na tyi'cüangue' nchu vaa na ico'xen juuhan', matscüejnan'hin na mavenon' juu jñ'oon na ico'xehan' 'nan na icanhan' na quitsa'. ²⁴ 'U' na condui 'u' ts'an Israel, tsojnaan' na matsa' nan'min', itsiquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "'O' nn'an Israel, ve' tsojnaan' nan'min' na conan'tjaho', jo' joo nn'an na mañoon tsjan conduihan, cotjue'han jñ'oon cjoo' nquii Tyo'ts'on na itscüejnaan'han' jon."

²⁵ Juu ts'ian na 'o' nn'an tsjan Israel cont'aho' yo yonnon ndaho', njon jndyi ntyjii Tyo'ts'on na jndë tui ts'ian'neen yo 'u' xe na aa mavanguee' juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xehan'. Majo' xe na aa matsitja 'u' ntyja 'naan' juu ntji'neen, jndë tqenhan' 'u' cha'vijon ts'an na tyi'condui ts'ian'neen yohin. ²⁶ Majo' ntyja 'naan' ncüii ts'an na chito conduihin ts'an Israel, xe na aa itsue juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xehan', iy'oon jon cüenta tsan'neen na cha'vijon na jndë tui ts'ian'neen yohin cha'xjen na cont'a nque nannon Israel. ²⁷ Majo' juu ts'an na tyi'condui ts'ian'neen yo juu, ya na itsiquindë juu cha'xjen na ican jñ'oon na tqen Moisés, na its'aa juu na nnda', icüjii' juu cüenta na 'u' ts'an Israel matsitja 'u' na tyi'quitsiquindë' cha'xjen na co'xehan'. Ndo' na nnda', its'aahan' na ve' jn'aaan na mana yon' juu jñ'oon'neen, ndo' mantyi ve' jn'aaan na tui yo 'u' juu ts'ian' na cont'a nn'an Israel yo yonnon ndahan. ²⁸ Ee chito ng'e na aa matsue' nchu vaa na ico'xen jñ'oon na tqen Moisés, jo' tsi'manhan' na ityiii' Tyo'ts'on 'u' cüentaa' nquii jon min na jndë tui ts'ian'neen yo 'u'. ²⁹ Xia'ntyi iquenhan' 'u' na condui 'u' ts'an judío ya na mancya' na nquii Tyo'ts'on ico'xen jon 'u' juu na vja na vam'an', na mancya' na condui na nnda', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon juu ts'ian'neen na cont'a nn'an judíos yo yonon'nda

ndahin. Juu na iquenhan' 'u' na condui 'u' ts'an judío chito conduihan' cha'xjen joo jñ'oon na co'xenhan' na cotquenhan' xjen, majo' conduihan' ncüii nnon na its'aa nquii Espíritu Santo. Joo nn'an na condui na nnda' ntyja 'naanhan, nquii Tyo'ts'on ya jñ'oon icüji' jon ntyja 'naanhan min na tyi'condue nn'an jñ'oon ya ntyja 'naanhan.

3

Ts'an Israel, ¿Aa vaa naya na tsixuan juu?

¹Ng'e na nnda' vaa, juu na condui 'u' ts'an Israel, ¿Aa vaa na njon ntyja 'naan'han', ndo' aa vaa naya 'nan' na yo juu si' ts'o 'nan' jndé tui cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonnon ndahan cha' quitsi'manhan' na condui 'u' ntyja 'naan' Tyo'ts'on? ²Mayuu', t'man naya 'nan' vaa, ee joo ndochiho' na tom'an ndyu na toxen'chen, ndëë nan'ñeen tyincyaa jndyee Tyo'ts'on juu jñ'oon' jon. ³Majo' ñ'en ntyjeho' nn'an Israel na tyi'covantya n'onhan na ntsiquindé jon jñ'oon na totso jon. Ndo' ng'e na tyi'covantya n'onhan jon, ¿Aa jnaan' jo' nts'aahan' na tyi'xe'quitsiquindé jon jñ'oon na jndé tso jon? ⁴Tyi'xe'cuua na nnda', ng'e nquii Tyo'ts'on ninnquii'chen conduihin jñ'oon na mayuu', min na tsoñ'en nn'an conan'neinhan quintu. Ee vaa jñ'oon' jon na jndui na itsohan':

'U' Tyo'ts'on, nintyincyoo' ndëë nn'an na joo jñ'oon na matsinin', jñ'oon na mayuu'han', ndo' juu xjen na cotji' nn'an cüenta na tyi'ya matsa', mancüii'xjen ngüantjon'han.

Juu jñ'oon'ñeen, nnda' vaa na itsiquindyihan'.

⁵Majo' ndëë nts'aahan' na ngitso ts'an na joo 'nan tyia na cont'a jaa conan'nchu'han' na ninnquii'chen its'aa jon cha'xjen na chuhan'. Xe na aa mayuu' juu jñ'oon'ñeen, itscu'han' na nndüé na min'chjo tyi'quichuhan' na its'aa jon na quityiön tsojnaan' na conan'tja jaa nnon jon. (Matsjö na nnda' ng'e m'an nn'an na nnda' vaa jñ'oon na conan'ntcüe'han.) ⁶Tyi'jon quits'aa jon na nnda' ng'e xe na aa tyi'quichuhan' na ntco'xen jon nn'an, yajo' tyi'tsixuan jon na ntsijnda' jon jñ'oon na quit'uiihan' tsoñ'ehhan.

⁷Ndo' mantyi vaa ncüii'chen jñ'oon na tyi'quichuhan' na conan'nein nan'ñeen. Conduehan na nndëë ncüaa' nn'ön na njon jndyi joo jñ'oon na mayuu' na itsiquindy Tyo'ts'on jaa. Ng'e vaa t'man jndyi tejndyo jñ'oon na incyaa jon ndëë yo joo jñ'oon quintu na conan'nën. Nnda' vaa na conduehan. Mang'e jo' conduehan cuua nquii xe na aa conan'nën quintu, min tyi'quichuhan' na ncüji' jon cüenta na conan'tja jaa nnon jon. ⁸Ee conduehan: Tanin min na conan'tja jaa ng'e ntyja 'naan'han' itsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on conduihin na mayuu'. Ata conduehan na ncö nnda' vaa jñ'oon na mancya. Jñoon'vahin na conan'neinhan, min'chjo tyi'yuu'han', ndo' nan'xuanhin na quit'uii jonhan na quityionhan na nnda' vaa conduehan.

Majnda' na tsoñ'en jaa na conan'tja jaa

⁹Ng'e na nnda', ¿Nin jñ'oon na nnan'ntcüé ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen? ¿Aa mayuu' já nn'an judíos njonntyichen condui já na tonnon Tyo'ts'on? Min'chjo tojo', ng'e jndé jndüé na cüajon vaa jnán já cha'xjen nque nn'an na mañoon tsjan conduihan. Mancha'ñ'en jaa nan'xuan jnan na tonnon jon. ¹⁰Ng'e joo jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, itsinin jndyoyuhan' ntyja 'naan' jo'. Itsohan':

Ta'nán ts'an na ndëë ngitso Tyo'ts'on na its'aa juu cha'xjen na chuhan'. Min'ncüii min'ncüii.

¹¹Min'ncüii ts'an ta'nán ivaa' ts'on juu nchu vaa na ican jon na quits'aa juu.

Tanin juu na ijoo' ts'on na nt'ue juu 'nan na nt'ue ts'on jon.

¹²Tsoñ'ehhan jndé jnty'ehan natoo' Tyo'ts'on. Min tyi'quinjonhan na tonnon jon.

Min'ncüii min'ncüiihan tyi'c'onhan na ya nn'anhan yo ntyjehan cha'xjen na chuhan'.

¹³Jñ'oon na conan'neinhan tsijonhan' joochan' cha'vijon jndye c'ee na quindui' quii' tsi'ts'ua na too' 'nan tö'.

Conan'neinhan jñ'oon quintu.

Joo jñ'oon na conan'nein nan'ñeen conan'ndaa'han' nn'an cha'xjen juu ndaa jndyue quindu vje itscúe'han' ts'an.

¹⁴Co'manjndohan ntyjehan. Ninnquii'chen jñ'oon vi' na cotjue'han cjo nn'an.

¹⁵ Ve' chjovi' jndyi jñ'oon ndo' cje ro nnan'cuee'han ts'an.

¹⁶ Minyuuchen na co'ohan, it'luivi'han' nn'an ntyja 'naanhan, tsojnan joochan vi' vaa na inchjehan' nn'an.

¹⁷ Min tyi'quital'jn'aanhan nchu vaa na ngita'yahan nn'an na too' tyia' yo ntyjehan.

¹⁸ Min'chjo tyi'c'oon' n'onhan na iquenhan' xjen na c'onhan na cüincyaaan Tyo'ts'on.

Jñ'oonmin' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio.

¹⁹ Majo' jaa nn'an judíos mangiö na tyincyaa Tyo'ts'on jñ'oon' jon ndëe ntyjëehë nn'an Israel cha' quitsi'manhan' ndëehan nchu vaa na icanhan' na c'onhan tsonnanguevahin. Tyincyaa jonhan' ndëe cha' juu ts'an na nin'quitso juu na tacotsitjahin nnon jon, ntscu'han' na nnda' vaa m'aan' ts'on juu, ndo' cha' tsoñ'en nn'an ncüaa' n'onhan na nts'aa jon na quityonhan tsojnaan' na jndë tonan'tjahan nnon jon. ²⁰ Ng'e na nnda' vaa, ta'nan ts'an na ndëe na ngitso juu na tajnan tsixuan juu ng'e itsiquindë juu cha'xjen na itsiquindy jñ'oon' Tyo'ts'on na tqen Moisés na ico'xenhan'. Ee ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, itsi'man nquii'han' ndëehë na tsoñ'en jaa condui jaa nn'an na jndë conan'tja tonnon Tyo'ts'on.

Na vantyja ts'on ts'an Tyo'ts'on, jo' na iquen jonhin na tajnan tsixuan juu

²¹ Majo' nanein jndë tityincyoo' jndyoyu nchu vaa na iquen Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu na tonnon jon min na aa tacotsiquindë juu jñ'oon' na tqen Moisés. Juu jñ'oon'ñeen na ico'xenhan', yo nin'jñ'oon' na toninncyaa nn'an na tonan'neihan ntyja nchu vaa 'nan na nngua, cotji' jndyoyuhan' na its'aa jon na nnda'. ²² Naneihin xia'ntyi nque nn'an na vantyja n'on Jesucristo, joo nan'ñeen iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan na tonnon jon. Nincüajon its'aa jon yo tsoñ'en nn'an, min na aa ts'an judío ndo' min na aa ts'an na chito tuihin tsjan nn'an judíos. ²³ Tsoñ'en nn'an nan'xuanhan jnan. Ta'nan ncüii nnon na tsixuan ts'an na ntyja 'naan'han' nninncyaaahan' na ntsijonhin yo juu na taquintya na t'man na condui nquii Tyo'ts'on. ²⁴ Majo' nanein ntyja 'naan' juu naya na condui nquii jon, ve' yu jndë siquindyaa jon jaa jnan na nan'xuan. Condëe its'aa jon na nnda' xeng'e ntyja 'naan' nquii Cristo Jesús. ²⁵ Nquii Tyo'ts'on, ntyja 'naan' na tue' Cristo, sijnda' jon na condëe ntsit'man ts'on jon nn'an yo jnan na nan'xuanhan. Juu nan'ñeen conduihan' ya na vantyja ts'on ts'an juu Cristo. Ndo' na its'aa Tyo'ts'on na nnda', itsi'manhan' na conduihin cha'xjen na chuhan'. Ng'e na nnda' conduihin, jo' nque nn'an na tovantyja n'onhan jon ndyu na toxen'chen, ta'nan t'uii jon nan'ñeen ntyja 'naan' jnanhan. ²⁶ Tots'aa jon na nnda' cha' naneihin, quitquën cüenta na its'aa jon cha'xjen na chuhan', ndo' ng'e jo', joo nn'an na vantyja n'onhan Cristo, iquen jonhan na jndë jndyaahan yo jnan.

²⁷ Mang'e na nnda', taje'quindëe nnan'saa' nn'ön na nndüe na itsit'man ts'on Tyo'ts'on jaa ntyja 'naan' ncüii nnon na cont'a nquë, ng'e chito aa ng'e na conan'quindëe jñ'oon' na tqen Moisés, jo' na iquen jon jaa na tajnan nan'xuan. Ee xia'ntyi ng'e na vantyja nn'ön Jesús, jo' na iy'oon Tyo'ts'on cüenta ts'an na itsintju' jon ñuaan' juu. ²⁸ Mannda' vaa ng'e jndë tsjö ndëeho' min na aa tacotsiquindë ts'an juu jñ'oon'ñeen na ico'xenhan', majo' ng'e na vantyja ts'on juu Jesucristo, jo' na iy'oon Tyo'ts'on cüentahin na iquen jonhin na tajnan tsixuan juu.

²⁹ Ee nquii Tyo'ts'on, chito xia'ntyi conduihin Tyo'ts'on cüenta nn'an Israel, mantyi conduihin Tyo'ts'on cüenta nn'an na mañoon tsjan. ³⁰ Nquii jon ninncüiihin na conduihin cüenta tsoñ'en nn'an. Ndo' iquen jon na tajnan tsixuan ts'an na tonnon jon ng'e na vantyja ts'on juu Jesucristo, tanin min na aa jndë tui yo juu juu ts'ian na cont'a ntyjehin nn'an nn'an Israel yo yonnon ndahin cha' quitsi'manhan na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' min aa na tuihin tsjan mañoon nn'an. ³¹ Ndo' na nnda', yajo' ¿Aa ng'e na vantyja nn'ön Cristo, aa jo' cont'a na tyi'quinjon condui juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan' na tqen Moisés? Tyi'jon jnda. Nanein ng'e na vantyja nn'ön Cristo, njonntyichenhan' cont'a.

¹Cha' ntyja 'naan' tsochiihi Abraham, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen, ¿Aa vaa naya 'naan' jon na tonnon Tyo'ts'on ng'e na siquindë juu jñ'oon na tso jon nnon juu? ²Ee xe na aa ve' ng'e cüii nnon na siquindë tsan'ñeen, jo' na tquen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan jon, yajo' nndëë ntsintsahin na taquinjon' s'aa jon. Majo' tyi'xe'ncyaaahan' na ngitso jon na nnda' ng'e tyi'incyaa Tyo'ts'on na vanaan na nts'aa ts'an na nnda'. ³Ng'e jñ'oon' jon na jndui, nnda' vaa na itsiquindyihan': "Nquii Abraham tovantya ts'on jon Tyo'ts'on, ndo' ng'e ntyja 'naan' juuhan', jo' na tquen jonhin na conduihin ts'an na tajnan tsixuan juu."

Nnda' vaa na tso jñ'oon'ñeen. ⁴Ndo' ncüii ts'an na ityentjon nnon ncüiichen ts'an, xoquitu' na ivantjon juu, tyi'cjaquee'han' na ve' yu. Chito nnda', ncy'oon juu cüenta xoquitu'ñeen ng'e na s'aa juu ts'ian 'naan' tsan'ñeen. ⁵Majo' juu ts'an na min'ncüii nnon tyi'quits'aa juu cha' quen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu, xia'ntyi na ivantya ts'on tsan'ñeen jon, jo' na iy'oon jon cüentahin min na conduihin ts'an na itsitjahin nnon jon. ⁶Cha'na juu tsochiihi David, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen, ndo' vaa na si'man jon. 'O' covañjon' n'onho' na sinin jon ntyja 'naan' na neiin' ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu min na min'ncüii nnon 'nan tacots'aa juu cha' ntquen Tyo'ts'onhin na tajnaan' juu. ⁷Ndö jñ'oon na itso David'ñeen:

Nn'an na nan'xuan jnan ndo' jndë sit'man ts'on Tyo'ts'onhin, nein jndyihan ng'e jndë tē' na tonan'tjahin tonnon jon.

⁸Juu ts'an na vantya ts'on Tyo'ts'on ndo' ng'e jo' taxe'cy'oon jon cüenta na ninchujnan juu nnon jon, neiin' jndyi tsan'ñeen.

Nnda' itsiquindyi jñ'oon na tyincyaa David'ñeen.

⁹Juu na nnda' vaa na incyaaahan' na neiin' ts'an, ¿Aa xia'ntyi nque nn'an judíos na jndë tui ts'ian si'ts'o 'naanhan nan'xuanhinhan'? Mantiy vacüija'han' juuhan' nque nn'an na tacondui ts'ian'ñeen yohan. Ee jndë jndué xeng'e na tovantya ts'on Abraham Tyo'ts'on, jo' na tquen jonhin na tajnan tsixuan juu. ¹⁰Ee juu Abraham, vitjachen na s'aa nquii jon juu ts'ian na cont'a ntyjéhin yo yonnon ndahin, juu xjen'ñeen mancüiixjen jndë tquen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu, chito na tso jon na nnda' vi na jndë tui ts'ian'ñeen yohin. ¹¹Ee vi jndëcyá sijnda' Tyo'ts'on na quits'aa nquii juu ts'ian'ñeen. Ndo' na s'aa jon na nnda', itsi'manhan' na condui Abraham'ñeen ts'an na tajnan tsixuan ng'e na tovantya ts'on juu jon vitjachen na nts'aa nquii juu ts'ian'ñeen yohin. Ndo' ng'e jo', conduihin tye tsoñ'en nn'an na vantya n'onhin min na tacondui ts'ian'ñeen yohin. Its'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' nndëë ntquen jon nan'ñeen na tajnan nan'xuanhin. ¹²Mantiy juu Abraham conduihin tye cüenta nque nn'an na jndë tuihan' yohin, chito xia'ntyi ng'e na jndë tuihan' yohan, majo' ng'e mantiy vantya n'onhan Tyo'ts'on cha'xjen na tots'aa nquii Abraham vitjachen na s'aa nquii jon juu ts'ian'ñeen cha' quiti'manhan' na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on.

Jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham, siquindë jonhan'

¹³Nquii Tyo'ts'on tco' jon 'ndyo jon nnon Abraham jo jnda tsan'ñeen, yo ntsinda jnda jon na nquehan nndahin tsonnangue. Min chito na tso jon na nnda' ng'e na siquindë Abraham juu jñ'oon na tquen jon na ico'xenhan'. Nnda' vaa na tso jon ng'e na tovantya ts'on juu jñ'oon na tso jon, jo' na tquen jonhin na tajnan tsixuan juu. ¹⁴Ng'e xe na aa mayuu' na ve' xia'ntyi tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëë nn'an na cotsantya ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen jon na ico'xenhan', yajo' juu na vantya ts'on ts'anhin, nts'aahan' ve' jn'aanhan. Ndo' mantiy ntsi'manhan' na juu jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon, min tyi'quinjonhan'. ¹⁵Ng'e juu ntji na cotquen nn'an na ico'xenhan', ncüii cüii ts'an na itsitjahin nnonhan', nt'uiihan'hin na quityion juu ntyja 'naanhan'. Majo' xia'ntyi ya na m'aan ntji na ico'xenhan', jo' juuhan' na itsijnda'han' na jndë sitja ts'an.

¹⁶Ng'e nquii Tyo'ts'on t'man naya na itsixuan jon, jo' na tso jon na ve' yu nts'aa jon naya juu Abraham'ñeen, ng'e tentyja ts'on juuhin. Ndo' tsoñ'en nn'an na mantiy vantya n'onhan jon cha'xjen na tots'aa nquii Abraham, juu jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon nnon tsan'ñeen, mantiy itsiquindaa' Tyo'ts'onhan juu naya'ñeen. Ng'e itso jon na nts'aa jon naya tsoñ'en nn'an na vantya n'onhan jon, chito xia'ntyi ndëë nn'an na conan'quindë

juu na ico'xen ntji na tqwen Moisés. Ndo' na nnda' vaa, iv'aahan' ntyja 'naan' Abraham na conduihin tyëéhë na nin'tsoñ'en jaa na vantyja nn'ön Tyo'ts'on, min na aa condui jaa nn'an judíos, ndo' min na aa mañoon tsjan nn'an condui jaa. ¹⁷Cha'xjen juu jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham na itsohan': "Joo nn'an na m'anhin jndye ndyuua na ninvaa tsonnangue, ja nts'a na nnduehan na condui 'u' tyehan." Ng'e na nnda' tso jon, tsoñ'en jaa na vantyja nn'ön Jesús, juu Abraham conduihin x'ee jñ'oon ntyja njanhan na tonnon Tyo'ts'on. Nnda' vaa ng'e tovantya ts'on jon na ndëë ninncyaa Tyo'ts'on na juu ts'an na tsixuan cha'vijon ts'oo, na ngüando' nnda' juu. Ndo' Tyo'ts'on, juu 'nan na ya ngüentyja na nnduihan', itsinin jon ntyja 'naan'han' na cha'vijon na jndë tuihan'.

¹⁸Abraham ninvito tovantya ts'on jon Tyo'ts'on, min na s'aahan' nchjii jon na taje'c'oon jnda jon cha'xjen juu jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon juu. Tovantya ts'on Abraham na nduihin x'ee jñ'oon ndëë jndye jndy n'an na ninvaa tsonnangue cha'xjen jndye jndy ncjuu m'an tsjö'ndue, ng'e nquii Tyo'ts'on, nnda' vaa jñ'oon na tso jon nnon juu. ¹⁹Min tatyii' tsan'ñeen xquen jon na jndë tenon xjen na nc'oon jnda jon ng'e mandyo ndë ncüii ciento chuu' jon, ndo' mantyi scuu' jon Sara, jndë tenon chu na nc'oon jnda jon. Majo' min na nnda' vaa, ninvito tovantya ts'on Abraham na mancüixjen ntsiquindë Tyo'ts'on juu jñ'oon'ñeen na tco' jon 'ndyo jon nnon juu. ²⁰Tat'oon jon na ve vaa na totsitiu jon na aa mayuu' jñ'oon na jndë tso Tyo'ts'on nnon jon na nc'oon jnda jon. T'oon jon na ninncüii ntyjii jon na mancüixjen ntsiquindë Tyo'ts'on juu jñ'oon'ñeen. Ndo' nquii Tyo'ts'on na t'man conduihin, totsit'maan' tsan'ñeen jon. ²¹Ndo' ng'e na taa' ya ts'on juu na ntsiquindë jon jñ'oon na jndë tso jon nnon juu, jo' tovantya ts'on jon na vaa najndeí na condui Tyo'ts'on na nndëë ntsiquindë jon juu jñ'oon'ñeen. ²²Ndo' ng'e na tovantya ts'on Abraham na ntsiquindë Tyo'ts'on jñ'oon' jon, jo' juu jñ'oon' jon na jndui itsohan' na nquii Abraham, tqwen jonhin na tajnan tsixuan juu.

²³Ndo' chito xia'ntyí ntyja 'naan' Abraham na jndui jñ'oon na conduihin ts'an na tajnan tsixuan jon ng'e na tovantya ts'on jon Tyo'ts'on. ²⁴Mantyi juu jñ'oon'ñeen jnduihan' ntyja njan jaa ng'e mantyi ityíi' jon jaa na tajnan nan'xuan xe na aa covantya nn'ön na tyincyaa jon na juu Jesús na itye'ntjon jon jaa, tando' xco jon quii' nt'an nt'oo. ²⁵Tyincyaa Tyo'ts'on na jnan'cuee' nn'an Jesús tsojnaan' na nquéhë nan'xuan jnan. Ndo' jndë jo', tyincyaa jon na tando' xco Jesús cha' ntyja 'naan' jo', condëë iquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan na tonnon jon.

5

Nn'an na vantyja n'on Jesús, jndë jndyaahan jnan na nt'uihan'hin

¹Ng'e na vantyja nn'ön Jesucristo, jo' iquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan, ndo' na m'an na tajñuaan' ts'on jaa na tonnon jon. Nnda' vaa xeng'e nquii Jesucristo na conduihin na ityentjon jon jaa. ²Na ntyja 'naan' nquii jon, naneihin nan'xuan jaa nayavahin na condui jaa nn'an na tajnan nan'xuan ng'e na vantyja nn'ön jon. Ndo' ng'e na contya nn'ön na nnan'ljön yo juu na taquintya na t'man condui nquii Tyo'ts'on, jo' na m'an na nën jndyíhi. ³Ndo' chito xia'ntyí jo' na incyaahan' na nënhën. Com'an na nën min na cont'a vi' nn'an jaa ng'e na nan'xuan cüentaa' Cristo. Ng'e mangiö na joo navi' na coquenön, conan'jnda'han' na nndëë nnan'quii nn'ön ncüii cüii nnon 'nan na cotjön. ⁴Ndo' juu na condëë na conan'quii n'ön, juuhan' itsi'manhan' na tyi'vacüaa' jaa na tonnon Tyo'ts'on, ndo' juuhan' incyaahan' na contya nn'ön na ntsquë najjon na m'aan jon. ⁵Ndo' juu na contya nn'ön jon, tyi'xe'quintjo jnaan' jaa ng'e quityquii' nn'ön jndë tqwen jon juu na venchjii jon jaa xeng'e nquii Espíritu Santo na jndë tyincyaa jon na nan'xuanhin quii' nn'ön.

⁶Quitquenho' cüenta na majuuto xjen na min'ncüii min'ncüii nnon ta'nan nndëë nt'a cha' ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan, majuu xjen'ñeen tue' Cristo ntyja njan na condui jaa nn'an jnan. ⁷Ncüii ts'an je' na vam'aan ntyja 'naan' na chuhan', jndyaa' jndy na ninjnda' ncüii ts'an na ninncyaaahin na cue' juu ntyja 'naan' tsan'ñeen. Majo' tyi'nan ro na nninjnda' ncüii ts'an na nninncyaa nquiihin na cue' juu ntyja 'naan'

ncüiichen tyje juu na ya ts'an tsan'ñeen. ⁸ Majo' nquii Tyo'ts'on, si'man jndyoyu jon na t'man vaa na venchjii jon jaa. Ee juu xjen na tonan'xuan jnan, xjen'ñeen tyincyaa Cristo na tue' jon ntyja njanhan. ⁹ Nanein ng'e nquii Cristo jndë tue' jon ntyja njanhan, jndë tqen Tyo'ts'on jaa na taviquichöjnan nnon jon. Ng'e jo' covaa' nn'ön xeng'e nquii Cristo, jo' taje'quit'uii Tyo'ts'on jaa juu xjen na nt'uiivi' jon nn'an na nan'xuan jnan. ¹⁰ Na toxen'chen tondui jaa nn'an na v'ii' nn'ön Tyo'ts'on. Majuuto xjen'ñeen ng'e tue' Cristo ntyja njanhan, jo' sitjon' ntcüe' Tyo'ts'on jñ'oon jaa yohin. Ndo' ng'e na jndë s'aa jon na nnda', majnda na ntsin'man jon ñuan njanhan ng'e na vando' xco Cristo. ¹¹ Ndo' chito xia'ntyti na nnda' vaa, mantyi m'an na nèn quityquii' navi' na coquenön ng'e nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa. Ntyja 'naan' nquii jon contjo ya nchjii Tyo'ts'on yo jaa.

Ntyja 'naan' Adán covje nn'an, majo' ntyja 'naan' Cristo cota'ndo' ñuaanhan

¹² Juu Adán, tsan navejndyee, sitjahin nnon Tyo'ts'on. Ndo' tsojnaa' jo', tqenhan'hin na tsixuan juu jnan, tue' juu, ndo' mang'e na nnda', mantyi tijnda' na tsoñ'en jaa nan'xuan jnan na tonnon Tyo'ts'on, jo' mantyi ncüjé cha'xjen na tue' tsan'ñeen. ¹³ Na toxen'chen vitjachen na tqen Moisés jñ'oon na ico'xenhan', ninvaa na conan'tja nn'an nnon Tyo'ts'on. Majo' tyi'xe'quityii' jon cüenta na vaa jnaan' ts'an xe na aa ta'n'an jñ'oon na ico'xenhan'. ¹⁴ Majo' juu na tonan'tja nn'an nnon Tyo'ts'on, min na tyi'quitsijonhan' juuhan' cha'xjen juu na sitja Adán xjen na tyi'cüanguue' jon jñ'oon na tqen Tyo'ts'on nnon jon, majo' juu na its'aa na covje nn'an, toquenhan' xjen 'naan'han' nan'ñeen. Tye' na condui na nnda' xjen na tue' Adán, ndo' ata xjen na jndui ntji na tqen Moisés na co'xenhan', ninvito jndyocahan' na tovjje nn'an. Ee cha'xjen juu Adán conduihin tsan na tom'aan jndyee na totsitjahin, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' Cristo, juu jon tsan navejndyee na totsiquindë. Manquii jon na sijnda' Tyo'ts'on na quindyö jon tsonnangue.

¹⁵ Majo' ntyja 'naan' juu 'nan na sitja Adán, tyi'quitsijonhan' juuhan' yo juu naya na incyaa Tyo'ts'on na tajnan nan'xuan jaa. Ng'e tsojnaa' na sitja tsan'ñeen, jo' covje nn'an na ninvaa tsonnangue. Majo' juu naya na tsixuan Tyo'ts'on na ve' yu na incyaa jon na tajnan nan'xuan, t'manntyichen conduihan'. Juuhan' ntyja 'naan' Jesucristo ivee'han' ndëë jndye nn'an. ¹⁶ Ndo' juu naya na iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan, t'manntyichen na condëë its'aahan', chintyi ntyja 'naan' juu na sitja Adán. Ee ng'e ntyja 'naan' ncüii nnon na sitjahin, jo' nn'an na ninvaa tsonnangue, t'aa jnanhin na ngitsu ñuaanhan. Majo' nein ng'e juu naya na condui Cristo, t'manntyichen na itejndei Tyo'ts'on jaa, ee tsoñ'en na ta'aahan' jaa ng'e na sitja Adán, itsinduu' jonhan' ntyja 'naan' Cristo. ¹⁷ Ng'e nquii Adán sitjahin, jo' juu na its'aa na covje nn'an, tye' na coxenhan' na cüjehan. Majo' nanein ng'e juu naya na condui Tyo'ts'on na ve' yuhan', t'manntyichenhan', jo' ndëë ntquen jon jaa na tajnan nan'xuan na tonnon jon. Ndo' xeng'e juu naya'ñeen, mninncyaa jon na ntant'ö xco' yo Jesucristo najjon na ico'xen jon.

¹⁸ Mang'e na nnda', cha'xjen juu na sitja Adán sijnda'han' na tsoñ'en nn'an it'uii Tyo'ts'onhan tsojnaa' jnan, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' nquii Cristo. Totsiquindë jon cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ndo' ntyja 'naan'han', tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan jon, iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan yo na tyi'quintycüii na cota'ndo'han ntyja 'naan' Cristo. ¹⁹ Juu Adán ta'n'an tanguee' jon Tyo'ts'on, ndo' ntyja 'naan'han', tsoñ'en nn'an tijnda' na nan'xuanhan jnan. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' Jesús. Tovanguee' jon, ndo' ng'e jo' tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan jon, iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan tonnon jon.

²⁰ Jndëcyä t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon Moisés na tyincyaa jon jñ'oon na ico'xenhan' nt'ö juu. S'aa jon na nnda' cha' quitsi'manhan' ndëëhë na jndye jndyi nnon jnan nan'xuan jaa na tonnon jon. Majo' min na tēvijndyechen na conan'tja jaa tonnon jon, juu naya na tsixuan jon, vantjochen na condëë its'aahan'. ²¹ Ee juu jnan iquenhan' xjen na nque nn'an na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on cüjehan. Macha'xjen juuhan' nnda' its'aahan', mantyi juu naya na tsixuan jon iquenhan' xjen na joo nn'an na vantyja n'on nquii Jesucristo na ityentjon jon jaa, condui nan'ñeen nn'an na tajnan nan'xuan. Ndo' ng'e jo', condahan na tyi'xe'quintycüii na cotando' ñuaanhan na tonnon jon.

6

Tsojnaan' jnan, jo' condui jaa cha'vijon nt'oo majo' cotant'ö ntyja 'naan' Cristo

¹Ndo' ng'e na nnda' vaa, ¿Nchu vaa na m'aan' n'onho'? Juu naya na condui Tyo'ts'on, ng'e vantjo'chen na condëë its'aahan', ¿Aa ng'e jo' na nnan'tjantyichen jaa nnon jon ata xjen na ngacjöhö? ²Min'chjo tojo'. Ee jaa na condui nt'oo ntyja 'naan' jnan, taviquichuhan' na ntco'xenntyichenhan' jaa. ³O' je', ¿Aa tyi'covaa' n'onho' na tsoñ'en jaa na jnt'ë ntyja 'naan' Jesucristo, juu nan'ñeen tquenhan' jaa na mantyi condui jaa nt'oo cha'xjen nquii jon iscuae'han'hin? ⁴Xjen na jnt'ëhë, itsi'manhan' na tjë ndo' tanty'iu ja yohin. Ndo' nquii Tyo'ts'on na conduihin Tyëëhë ntyja 'naan' na t'man najndeí na tsixuan jon, cha'xjen na tyincyaa jon na vando' xco Cristo, majo'ntyí its'aa jon yo jaa cha' tsoñ'en nchu vaa na cotsam'an, covixcohan'.

⁵Ndo' ntyja 'naan' na tue' jon, cha'xjen na sijonhan' jaa cha'vijon nt'oo yo Cristo, mannda' vaa na conan'jón yo juu na tando' xco jon. ⁶Ng'e mangiö na tsoñ'en 'nan ndyo na tonan'xuan na toxen'chen, tojnaan' jndë t'ionhan' joochan' tsonjn'aan yo nquii Cristo. Tui na nnda' cha' quiscuae'han' juu najndeí na nan'xuan si'ts'o njanhan na nt'ue jndyi n'onhan' na quinan'tja jaa. Nnda' tui cha' ntsacüentyjéë' na cote'ntjón nnon jnan. ⁷Ng'e ts'an na jndë tue', taje'co'xenntyichen jnanhin, jndë jndyaahin ntyja na ico'xen jnan'ñeenhin. ⁸Ndo' na t'ionhan' jaa tsonjn'aan yo Cristo na jñon nn'anhin jo', mantyi covantya nn'ón na nnan'jón yohin ntyja 'naan' juu na vando' xco jon xjen na sue nctüe' Tyo'ts'onhin. ⁹Ng'e mangiö na nquii Cristo tando'xco jon, jo' tyi'je'cue' nnda' jon ng'e juu na its'aa na covje nn'an taxe'co'xenntyichenhan'hin. ¹⁰Nquii Cristo, ninjon jnda tue' jon ntyja 'naan' jnan tsoñ'en jaa. Ndo' naneinhin ntyja na vando' jon, vando' jon cha' cüit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' jon. ¹¹Mang'e na nnda' vaa, mantyi chuhan' na quitji' nqueho' cüenta na conan'xuanho' cha'vijon nt'oo ntyja 'naan' jnan. Ndo' na nnda', na tonnon Tyo'ts'on conduiho' nn'an na cota'ndo' xco ng'e na conan'jonho' yo nquii Cristo Jesús.

¹²Mang'e jo', joo si'ts'o 'naanho' na covjehan', taninncyaho' na juu jnan ngaca na ntco'xenntyichenhan' joochan' na nnan'tjantyichen jaa tonnon Tyo'ts'on. Tyi'nts'aahan' na nta'nguee'ho' joo natyia na nt'ue jndyi ts'onhan' yoho'. ¹³Joo na quiñjon' si'ts'o 'naanho', min'ncüiihan' taviniinncyaho' na ntco'xenntyichenhan' 'o' na nt'aho' ncüii nnon na tsixuanhan' jnan. Ndo' ng'e na conduiho' nn'an na cota'ndo' xcoho' na nintonan'xuanho' cha'vijon nt'oo, juu si'ts'o 'naanho' ninvaan'engan' ncyaho'han' nt'ö Tyo'ts'on, cha' ntyja 'naan' jo' nmts'aahan' ncüii cüii nnon na chuhan'. ¹⁴Ng'e nanein tyi'quichuhan' na juu jnanho' ntquenntyichenhan' xjen 'naanhan' 'o', ee chito cotsam'anho' nacje 'naan' jñ'oon na tqen Moisés, 'o' cotsam'anho' nacje 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on.

Ncüii jñ'oon na tyi'quitsiquindyí nquii'han' ntyja 'naan' ts'an na tye'ntjontyen

¹⁵Yajo' ¿Nchu vaa ndüë? ¿Aa ng'e na tyi'c'ón nacje 'naan' juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xehan', majo' m'an nacje 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' tanin min na nt'a ya na nnan'tjantyichen jaa? Tyi'jon quint'a na nnda'. ¹⁶Ng'e covaa' jnda' n'onho' na juu ts'an na cota'nguee'ho' jñ'oon na iquen jon ndëëho', conduiho' nn'an na cote'ntjontyen nnon juu tsan'ñeen. Ee min'cya ro ts'an na itsiquindë juu na ico'xen ncüiiichen ts'anhin, conduihin ts'an na itye'ntjontyen juu nnon tsan'ñeen. Mang'e jo', xe na aa matsijon 'u' yo 'nan natyia, condui 'u' ts'an na itye'ntjontyen nnonhan', ndo' mats'iañ'en ngay'oonhan' 'u' na ngitsu ñuan 'nan'. Majo' xe na aa mavangue' jñ'oon na iquen Tyo'ts'on, condui 'u' ts'an na itye'ntjontyen nnon nquii jon, ndo' ng'e na matsa' na nnda', ntquen jon 'u' na tajnan tsixuan' na tonnon jon. ¹⁷Na toxen'chen tondui 'o' nn'an na totyentjontyenho' nnon jnan, majo' nanein, ncya ya Tyo'ts'on ng'e juu xjen na toninncyaa ts'an jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo ndëëho', xoncüee' n'onho' na tota'nguee' 'o' juu jñ'oon'ñeen. ¹⁸Ndo' na nnda', jndë siquindyaa Tyo'ts'on 'o' na totye'ntjontyenho' nnon jnan na tonan'xuanho'. Majo' nanein cojoo' n'onho' na ntyentjontyenho' nnon nquii jon cha'xjen na chuhan'. ¹⁹Juu jñ'oonva' matsinch'u jahan' cha'xjen jñ'oon na

conan'nein nn'an tsonnangue ng'e tyi'ndiquitji' yaho' cüenta. Juu si'ts'o 'naan'ho' na toxen'chen toninnycyaho' na tont'atoho' min'cya ro nnon natyia na tovey'oonhan' 'o' na jndyentyi natyia na totsantjyaho'. Macha'xjen na tont'aho' na nnda', nanein yo na ninvaa najndëho', cjoo' n'onho' na quint'aho' 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on cha' quitsi'manhan' na cotsam'anho' na ñuan nquii'ho' na tonnon jon.

²⁰ Majo' majuu xjen'neen na tom'antyenho' nacje 'naan' jnan, iscu'han' na nt'aho' cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on. ²¹ Ndo' joo natyia'neen na tonan'jonho' yo joohan' juu xjen'neen, nanein jn'an jndyih'o' ngioho' ntyja 'naanhan'. Min min'ncüii naya tatantjonho' yohan'. Ee joo nan'neen vay'oonhan' ts'an na ngitsu ñuaan' juu.

²² Majo' naneihin jndë siquindyaa Tyo'ts'on 'o' yo juu jnan na tovey'oontyenhan' 'o', nein conduiho' nn'an na cotyentjontyen nnon nquii jon. Ndo' juu nayava na cotantjonho' ntyja 'naan'han', nan'xuanho' ñuan nquii', ndo' na mats'ia nninnycyaa jon na tyi'xe'quintycüii na nta'ndo'ho' yo jon quii'oon'ndue. ²³ Juu tsan na tsixuan jnan tonnon Tyo'ts'on, ngüantjon juu na ncja juu najon na tyi'quintycüii na m'aan ts'an v'io. Majo' joo nn'an, ng'e na vantyja nn'onhin Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa, ve' yu itsiquindaa' Tyo'ts'on joohan na tyi'quintycüii na cota'ndo'han ntyja 'naan' juu Jesucristo.

7

Itsijonhan' ntyja njanhan cha'vijon ts'an na jndë toco

¹ 'O' ntyjê na vantyja n'onho' Jesucristo na tuiho' tsjan nn'an judíos, covaa' n'onho' ntyja 'naan' jñ'oon na ico'xehan' na tqen Moisés. Mangioho' na xia'ntyí vïochen xjen na vando' ts'an, jo' na m'aan juu tocje 'naan' jñ'oon'neen, majo' vi na jndë tue' juu, je'quindëe ntco'xenttyichenhan'hin. ² Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' ncüii tsanscu na jndë toco. Juu jñ'oon na ico'xehan', chuhan' na m'aan juu nacje 'naan' saa' juu vïochen xjen na vando' tsan'neen. Majo' xe na aa ngue' jon, juu jñ'oon'neen na toco'xehan'hin na quintjotyehin yo saa' juu, jndë jndyaahin ntyja 'naan'han', ndëe ngoco nnda' juu. ³ Ng'e jo' xe na aa ncü'a juu 'ndyo ncüiichen tsans'a vïochen xjen na vando' saa' juu, juu jñ'oon na ico'xehan' itsijnda'han' na jndë vaa jnaan' juu na ve' ndö' ro itsitjon'hin yo ncüiichen tsans'a. Majo' xe na aa ngue' saa' juu, jndë jndyaahin ntyja 'naan' juu jñ'oon na toco'xehan'hin na tom'aan juu nacje 'naan' tsan'neen, tanin min na aa ngoco nnda' juu, taxe'quitsohan' na vaa jnaan' juu.

⁴ 'O' ntyjê, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan'ho'. Nanein ng'e na vantyja n'onho' Cristo na tue' jon nnon tsonjn'aan, jo' conduiho' nt'oo ntyja 'naan' juu ntji na tqen Moisés na ico'xehan'. Ndo' na nnda' vaa, naneihin vanaan na nt'aho' 'ndyo ncüiichen na juu jon co'xen jon 'o', manquii jon na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon vi jndë na tue' jon, jo' nquii Cristo. Quint'aho' na nnda' cha' ntyja 'naan' jon ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan'ho'. ⁵ Vïochen xjen na totsantya jaa yo 'nan na tont'ue nn'ön nquë, joo jñ'oon na tqen Moisés na ico'xehan', majndeichen totsijmiin'han' na nin'quint'achën 'nan tyia, ndo' joo 'nan tyia'neen, tonan'jnda'han' na ngitsu jaa. ⁶ Majo' ntyja 'naan' juu jñ'oon'neen, nanein condui jaa cha'vijon nt'oo ntyja 'naan'han'. Ndo' na nnda', juu najndei na tsixuanhan', jndë jndyaa jon na tonachutyenhan' jaa. Mang'e jo', condëe na ntye'ntjôn xcö nnon nquii Tyo'ts'on ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, chito na tye'ntjöntyën nnon jon cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon'neen.

Itsichon jnan na cju'cje ts'an nnonhan'

⁷ Ng'e na nnda', ¿Nchu vaa na ndüë ntyja 'naan' juu jñ'oonva'? Juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xehan', ¿Aa juuhan' itsi'manhan' na quitsitja ts'an? Min'chjo tojo'. Majo' ntyja 'naan'han' tēvaa' ts'ön na tsixuan jnan. Ee juuhan' vaa jñ'oon na chuhan' na co'xehan': "Tyi'ntscjaa' tson' 'naan' ncüiichen ts'an." Xe chito nnda' vaa na ico'xen juu jñ'oon'neen, min tyi'xe'quën cüenta na matscjaa' ts'ön 'naan' ncüiichen ts'an. ⁸ Majo' juu jnan, vi na jndë tqenhan' cüenta na nnda' vaa na itsiquindyí juu ntji'neen, tijnt'ue jnan'neenhan' na jndye nnon 'nan tyia na tots'a. Ee juu ts'an na tyi'quintjii juu na aa vaa jñ'oon na ico'xehan', tyi'xe'cüaa' ts'on tsan'neen na ncüii cüii nnon na itsitjahn,

tsixuanhan! jnan. ⁹Toxen' xjen na tyi'covaj'n'an ja jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xehan', tom'an na nën, ng'e sitiü vaquinjon' jöm'an na tonnon jon. Majo' xjen na taa' ya cüüi ts'ön nchu vaa, na juu jñ'oon'neen ico'xehan' na tyi'ntscaa' ts'ön 'naan' ts'an, s'aaahan' na vichen ts'ön na nin'quitsitja ja. Ndo' ng'e na nnda', taa' ts'ön na juu jnan isquioocjehan' ja, ndo' t'ëvaa' ts'ön ng'e na tsixuan jnan, jo' ngitsu ñuan njan. ¹⁰Ndo' ng'e na nnda' vaa, tots'i'manhan' nnön na joo jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na co'xehan' na its'i'manhan' na ntyja 'naan'han' na ya nc'ön na tonnon jon, iscüequenhan' juuhan' na sijnda'han' na ngitsu ñuan njan. ¹¹Juu jnan tijnt'uehan' juu jñ'oon'neen na ico'xehan', ndo' juu jnan'neen sivi'nn'adhan' ja, ee ntyja 'naan' juu jñ'oon'neen, tijnda' na quit'uiihan' ja na ngitsu ñuan njan.

¹²Ndo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xehan', ninvaañ'ehen' conduihan' na ji'uahan'. Ncüüi cüüi jñ'oon'neen na iquenhan' xjen ts'an, ji'ua nan'xuanhan' ndo' coxehan' cha'x-jen na chuhan' ndo' mantyi ya jndyihan'. ¹³Ndo' na nnda' vaa, ¿Aa nin'quits'i'manhan' na juu jñ'oon'neen na ya jndyihan', sijnda'han' na ngitsu ñuan njan? Min'chjo chito jo'. Juu jñ'oon'neen tijnt'ue jnanhan' ndo' tovay'oonhan' ja na itsijnda'han' na ngitsu ja. Nnda' vaa na tui cha' quitsi'man nquii'han' na ji vaa tsixuan jnan. Ndo' xeng'e juu jñ'oon na ico'xen, its'i'man jndyoyuhan' ndëëhë na juu jnan tenonntyja xjen na ji vaa jndy tsixuanhan'.

Ve nnon na tsixuan ts'an quii' ts'on juu

¹⁴Covaa' nn'ön na nquii Espiritu Santo tyincyaa jon juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xehan'. Majo' condui ja ts'an na tsixuan si' yo neon', ndo' ng'e na ico'xen jnan ja na matsitja ja, itsijonhan' ja cha'vijon ts'an na jndë sijnda ncüüichen ts'anhin na itye'ntjontyen juu nnon tsan'neen. ¹⁵Ntyja njan je', ndicüaa' ts'ön ntyja 'naan' 'nan na maquenön, ng'e 'nan na nin'quits'a, min tyi'mats'ahan'. Majo' 'nan na jndö jndy ntyji, majuutohan' mats'a. ¹⁶Ndo' juu xjen na mats'a ncüüi nnon 'nan natyia na tyi'nin'quits'a, ntyjii' ya jndy ts'ön na juu jñ'oon na ico'xehan', icüji' jndyoyuhan' ntyja njan na juu jñ'oon'neen ya jndyihan'. ¹⁷Ndo' ng'e na nnda', its'i'manhan' na chito mancöntyë na mats'ahan', majo' tsoñ'en na m'aaan quii' ts'ön na cont'ahan' na matsique' ts'ön tonnon Tyo'ts'on, joohan' cont'ahan' na nnda' vaa mats'a. ¹⁸Ng'e mantyi condui ja ts'an tsonnangue, manchji na min'ncüüi nnon 'nan ya tyi'c'oon quityquii' ts'ön, ndo' na nnda', min na nin'quits'a cha'xjen na chuhan', majo' min'ncüüi najnde' tyi'quitsixuan na ntsiquindëehan'. ¹⁹Ndo' jo', juu 'nan ya na nin'quits'a, ndiquindëë ts'ahan'. Ninnqui' 'nan tyia na tyi'nin'quits'a, joohan' vacachen mats'a. ²⁰Ndo' ng'e na mats'a 'nan na tyi'nin'quits'a, jo' covityincyoo' jndyoyu na chito mancöntyë na mats'ahan'. Ve' jnaan' juu jnan na m'aaan quii' ts'ön, juuhan' iquenhan' xjen 'naan'han' ja na quits'a na nnda'.

²¹Mang'e jo', ndö vaa na maquën cüenta na ico'xehan' ja. Xjen na nin'quits'a cha'xjen na chuhan', juu jnan na m'aaan quii' ts'ön, cje m'aaahan' na itscu'han' na nts'a na nnda'.

²²Joo 'nan na matsitiu ja quityquii' ts'ön, tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xehan' na ityentjonhan' ja, nënhan'. ²³Majo' quityquii' si'ts'o njan maquën cüenta na vaa ncüüichen nnon na nin'co'xehan' ja na vay'oonhan' ja na nin'quits'a 'nan na nt'ue ts'onhan'. Juuhan' its'aahan' na vaa xjen na matye'ntjön nnon jnan yo si'ts'o njan. Ndo' min na maquenön nan'min', yo na ntyjii' ya ts'ön na matye'ntjön nnon Tyo'ts'on cha'xjen na chuhan', majo' yo si'ts'o njan, condui ja cha'vijon ts'an na m'aaan navi'.

²⁴Nty'ia rö. Its'aahan' na tanin ts'an na ngüañoon' juu ja cha' juu si'ts'o njan tyi'ngay'oonhan' ja na matsitja ja, na ntyja 'naan'han' itsijnda'han' na cü'lö. ²⁵Majo' ncyä ya jndy Tyo'ts'on na ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, jo' itsiquindyaa jon jaa. Mang'e na tue' jon ntyja njanhan, jo' mancöntyë yo na macüji' ya cüenta matye'ntjön nnon Tyo'ts'on cha'xjen na nt'ue ts'on jon, majo' ng'e na condui ja ts'an, juu jnan ninvaa nay'oonhan' ja cha'vijon ts'an na itye'ntjontyen juu nnon ncüüichen ts'an.

8

Itsi'man Espíritu Santo nchu vaa na ngotsam'an na tonnon Tyo'ts'on

¹ Ndó vaa na tsi'man jñ'oonva', joo nn'an na m'anhán ntyja 'naan' Jesucristo, tyi'x-e'quits'aa Tyo'ts'on na quit'uiivi'han'hin yo jnanhan. Nn'an na nan'xuan na nda', tyi'cotsam'anhán cha'xjen na nt'ue ts'on si'ts'o 'naanhan, majo' cotsanan'jonhan ntyja 'naan' na nt'ue ts'on nquii Espíritu Santo. ² Ee ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na iquenhan' xjen, nquii Espíritu Santo itsijnda' jon na condui jaa nn'an na cotando' xco xeng'e nquii Jesucristo, juu jñ'oon'ñeen jndé siquindyaahan' jaa ntyja 'naan' ncuüichen jñ'oon'ñeen na ico'xenhan' na tovey'oonhan' jaa na ngitsu jaa xeng'e jnan. ³ Juu ntji na ico'xenhan', tsojnaan' na condui jaa nn'an ntyja 'naan' tsonnangue, tyi'jon quindë na ntco'yahan' jaa na tonnon Tyo'ts'on. Majo' nquii Tyo'ts'on, jndé s'aa jonhan'. Tui na nda' xjen na jñon jon jnda jon na ninncüii ts'onhin. Cüejon tom'aan jon na ts'anhin cha'xjen nquëhë nn'an jnan. T'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na quitsityüii' jon juu najndeí na tsixuan jnan. Ndo' na s'aa jon na nda', juu najndeí na tsixuan jnan na ico'xenhan' jaa, contycüihan'. ⁴ Sijnda' Tyo'ts'on na nguaa na nda' cha' ntyja 'naan' jnda jon, quindé ya nan'xuan jaa cha'xjen juu jñ'oon'ñeen ico'xenhan' na quitsixuan ts'an na tonnon Tyo'ts'on. Manquëntyë na cotsantyja ntyja 'naan' Espíritu, chito ntyja 'naan' joo 'nan na nt'ue n'on si'ts'o njanhan.

⁵ Joo nn'an na cotsam'anhin yo 'nan na nt'ue ts'on si'ts'o 'naanhan, ninncüii'chen m'aan' n'onhan natyia na conan'jonhan. Majo' joo nn'an na cotsam'anhán cha'xjen na nt'ue ts'on Espíritu Santo, ninncüii'chen ñjontyen n'onhan na nt'ahan cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon. ⁶ Juu ts'an na ninncüii'chen m'aan' ts'on juu 'nan na nancoo' ngio nn'an tsonnangue, condui tsan'ñeen ts'an na jndé tsu ñuaan'. Majo' juu ts'an na itsichon na nts'aa 'nan na nt'ue ts'on nquii Espíritu, macha'xjen ntsixuan tsan'ñeen na tajñuaan' ts'onhin na tonnon jon ndo' mantyi na tyi'je'quintycüii na vando' juu. ⁷ Ee juu ts'an na ninvito ndyüi' ts'on juu yo 'nan na nt'ue ts'on si'ts'o 'naan' juu, conduihin ts'an na v'ii' ts'on juu Tyo'ts'on ng'e tyi'nin'cüanguee' juu jñ'oon na ico'xenhan', min tyi'je'quindë ncju'cjhén ntyja 'naan'han'. ⁸ Ng'e na nda', nque nn'an na ninncüii'chen conan'jonhan yo 'nan na nt'ue n'on si'ts'o 'naanhan, itscu'han' na cavee' ntyjii Tyo'ts'on yohan.

⁹ Majo' xe na aa mayuu' nquii Espíritu Santo m'aan jon quii' n'onho', tyi'xe'quitsam'anho' yo 'nan na nt'ue ts'on si'ts'o 'naanho'. Ntsam'anho' cha'xjen na itsi'man jon. Ee minnichen ts'an na tyi'tsixuan juu Espíritu cüentaa' Cristo, tyi'condui tsan'ñeen ntyja 'naan' jon. ¹⁰ Ya na m'aan Cristo quityquii' n'onho', joo si'ts'o 'naanho' nan'xuanhan' nt'oo ntyja 'naan' jnan. Majo' ng'e na m'aan Espíritu Santo quii' n'onho', nan'xuanho' na cota'ndo'ho' tonnon Tyo'ts'on ng'e na iquen jon 'o' na jndé jndyaaho' ntyja 'naan' jnanho' xeng'e ntyja 'naan' nquii Cristo. ¹¹ Juu Espíritu na condui Tyo'ts'on tyincyaa jon na vando' xco Jesús vi jndé na tue' jon. Xe na aa m'aan Espíritu quii' n'onho', yajo' cha'xjen na tyincyaa Tyo'ts'on na ta'ndo' xco Jesús, mantyi juu Espíritu Santo na m'aan quii' n'onho', joo si'ts'o 'naanho' na covjehan', ninncyaa jon na nta'ndo' xcohan'.

¹² Mang'e jo', 'o' ntyjé, taviquichöjnan na nnan'jón yo 'nan tyia na nt'ue nn'ón nquë.

¹³ Ng'e xe na aa cotsantjaho' yo joo 'nan na nt'ue n'on nquëho', jñ'oon na mayuu' ngitsu ñuaanho' ng'e na conan'tjaho'. Majo' xe ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo cotji'ho' cüenta na joo 'nan na its'aa si'ts'o 'naanho', conduihan' nt'oo, yajo' conduiho' nn'an na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanho'.

¹⁴ Ndo' nque nn'an na cotsantyja cha'xjen nquii Espíritu Santo itsi'man jon ndëehan na quint'ahan, nan'ñeen conduihan ntsinda Tyo'ts'on. ¹⁵ Ng'e juu xjen na ty'onho' cüenta Cristo quii' n'onho', tquenhan' 'o' na conduiho' ntsinda nquii Tyo'ts'on, chito na tquenhan' 'o' na conduiho' nn'an na cotye'ntjontyen nnon ncuüichen. Mangioho' na toxen'chen tom'anho' na ncyaa jndyüi'ho' na nt'uiivi' jon 'o' jnaan' na conan'tjaho'. Majo' nanein jndé ty'onho' Espíritu Santo quii' n'onho' na ntyja 'naan' jon conduiho' ntsinda Tyo'ts'on, jo' na conduë nnon jon: 'U' Tye' Tyo'ts'on. ¹⁶ Ndo' manquiintyi Espíritu Santo icüijí' jndyoyu jon quii' nn'ón na mayuu' condui jaa ntsinda Tyo'ts'on. ¹⁷ Ndo' ng'e na condui jaa ntsinda jon, yajo' ncuüi cüii nnon na ntsiquindaa' jon ntsinda jon, tsoñ'en

nnonhan' ncy'ön cüentahan' yo nin'tsoñ'en na nts'aa jon naya nquii Cristo. Majo' cha'xjen na toquenon Jesucristo navi', mantyi icanhan' na quinan'jön yo juu navi'ñeen cha' mantyi nndëë nnan'jön ntyja 'naan' juu na ndit'maan' jon na nts'aa Tyo'ts'on.

Minnt'ö jaa na njnty'ia ndëë Jesús

¹⁸ Ngeemin coquenön navi' nnon tsonnanguevahin. Majo' macüji' ja cüenta na joo navi'min', min'chjo tyi'quitsijonhan' joochan' yo juu na nnan'jön na ndit'maan' Jesús navijon na m'aa jon. ¹⁹ Ee tsoñ'en nnon na tqwen Tyo'ts'on, covendoo' tcüiihan' juu xjen ya na nnintyincyoo' jndyoyu nchu vaa na nan'xuan na condui jaa ntsinda jon. ²⁰ Ee ng'e juu jnan, jo' tsoñ'en na tqwen Tyo'ts'on, tju'cjehan' joochan', tyi'cüijnt'uehan' cha'xjen na sijnda' jon ntyja 'naanhan', majo' chito joochan' nt'ue n'onhan' na tui na nnda'. Ng'e nquii jon sijnda' jon, jo' na nnda' vaa na tui. Majo' tsoñ'en na tqwen jon, minndoo'han' na ntsixco jon ninvaan'ën. ²¹ Tsoñ'en na tqwen Tyo'ts'on, juu na iquenonhan' itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na tyen tyenhin na m'aa juu navi'. Cominndoo'han' na nndyaahan' navi' na coquenonhan' nanein. Juu xjen'ñeen, joochan' nnan'jonhan' juu naya na taquintyja na t'man na nninncyaa Tyo'ts'on ndëëhë na condui ja ntsinda jon. ²² Ee mangiö na ata xjen neinhin, ncüii cüii nnon na tqwen Tyo'ts'on, v' coquenonhan'. Juu 'nan na cotjonhan' itsijonhan' joochan' cha'vijon navi' na iquenon tsanscu xjen na ntsingui jon. ²³ Ndo' chito ve' xia'ntyti tsoñ'en na tqwen Tyo'ts'on na coquenonhan' na nnda'. Mantyi mannda' vaa na itsijonhan' na coquenön. Nquëhë na tyincyaa jon Espíritu Santo quityquii' nn'ön, ncüii na itsi'manhan' na ntsiquindë jon tsoñ'en jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon ndëë. Mantyi jaa cotcüihi viochen xjen na cominnt'ö na ntsi'man jndyoyu Tyo'ts'on na condui jaa ntsinda jon. Juu xjen'ñeen nts'aa jon na ndixco si'ts'o njanhan na tavinin'quinan'tjantiyhan'. ²⁴ Xjen na sin'uan Tyo'ts'on ñuan njanhan, tondyë na ntsixco jon si'ts'o njanhan, ndo' mantyi contyja tcüii' nn'ön na nndui na nnda'. Majo' xe na aa jndë ty'ön cüenta ncüii nnon 'nan na jndë tso ts'an ndëë na ncy'ön cüentahan', taxe'cüent'öntyëchëhan'. Ee ncüii 'nan na jndë ty'ön cüenta, tyi'icanhan' na ngüent'ö tcüi'han'. ²⁵ Majo' ve' ng'e na tacobnty'ia na ntsixco Tyo'ts'on si'ts'o njanhan, jo' icanhan' na quintyja tcüii' nn'ön na ngüentyja xjen na nnduihan'.

²⁶ Ndo' juu Espíritu Santo chito xia'ntyti ncyaa jon na ntyja tcüii' nn'ön na ngüentyja xjen na nndui na nnda', mantyi itejndeí jon jaa quityquii' 'nan na tyi'ngüiquindëë nt'a cha'xjen na icanhan'. Ndo' min na ndicüaa' nn'ön nin cüii nnon na ngitan nnon Tyo'ts'on cha'xjen na nt'ue ts'on jon, majo' juu xjen na tyi'quindio nchu vaa na ndüë, ve' cotonto nn'ön, nquii Espíritu Santo yo juu nan'ñeen ican jon nnon Tyo'ts'on ntyja njanhan yo ncüii nnon na tyi'je'quindëë nnan'nch'u joochan' yo jñ'oon na mancüiixjen conan'nën. ²⁷ Ndo' nquii Tyo'ts'on, nchjii jnda' jon nchu vaa na conan'tiuhu, ndo' mantyi nchjii jon nchu vaa m'aa' ts'on Espíritu Santo ntyja njanhan. Ee ican jon nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on na quindui yo joochan cha'xjen na nt'ue ts'on jon.

Tsoñ'en na coquenön, nndëë nta'ntjön quityquii'han'

²⁸ Ndo' covaa' nn'ön na ntyja 'naan joo nn'an na vengiohan Tyo'ts'on, tsoñ'en 'nan na coquenonhan, itsinchu' jonhan' cha' quitejndeihan'hin, manque nn'an na iqueen' jonhan cha'xjen na itsijnda' nquii jon. ²⁹ Ndyu na toxen'chen, xjen na tqwen Tyo'ts'on tsonnangue, vitjachen na ndui jaa, juu xjen'ñeen taa' ts'on jon na nnan'xuan cüentaa' jon. Ndo' xjen'ñeen sijnda' jon na nnan'xuan cha'xjen nquii jnda jon Jesucristo. S'aa jon na nnda' cha' nquii jnda jon conduihin tsan na conditque quii' nt'an jndye nn'an na vantya n'onhin jon, nquë na condui ntyje jon. ³⁰ Ndo' joo nn'an na tqueen' Tyo'ts'on na nnduihan nn'an cüentaa' nquii jon, tqueen' jonhan na quinan'jonhan yo jon. Ndo' manque nn'an na tqueen' jon, tqwen jonhan na tajnan nan'xuanhin. Ndo' nque nan'ñeen na tqwen jonhan na tajnan nan'xuanhan, mantyi sijnda' jon na joo nan'ñeen nnan'jonhan ntyja na condit'maan' nquii jon.

³¹ Mang'e na nnda' vaa, ¿Nchu vaa na itsi'manhan' ndëëhë? Xeng'e nquii Tyo'ts'on m'aa jon ntyja njanhan, tanin min xe na jndye nnon min na nin'cju'cjehan' jaa. ³² Nquii

jnda jon, ta'n'an sintycüüi' jonhin, ata tyincyaa jon na cue' tsan'ñeen cüenta tsoñ'en jaa. Ndo' ng'e na s'aa jon na nnda', majnda' na nndëë ntyja nn'ön na mantyi nninncyaa jon tsoñ'en nnon na icanhan' jaa ntyja 'naan' nquii jnda jon. ³³Ntyja 'naan' nque nn'an na jndë tji Tyo'ts'on na conduihin cüentaa' jon, tandin juu na nndëë ntquen jñ'oon nacjohan. Ee nquii jon jndë tquen jon jñ'oon ntyja 'naanhin na tavijan nan'xuanhin. ³⁴Min ta'n'an ts'an na vanaan na ngitso na nan'xuan jaa na quit'uiihan' jaa ntyja 'naan' jnan cha' tyi'ntsquë najjon na m'aan Tyo'ts'on. Mangiö na nquii Cristo Jesús tue' jon ntyja njanhan. Ndo' chito ve' xia'nty na tue' jon, mantyi tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon ndo' naneinhan m'aan jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya na itsintyjaa' jon jñ'oon njanhan tonnon nquii Tyo'ts'on. ³⁵M'aan navi' na coquenön ndo' min 'nan na itsi'ndaa' han' ngiö. Vaa xjen na conty'e nn'an jaa tsojnaan' na vantyja nn'ön Jesús. Vaa xjen na itsitjahan' 'nan na ntcü'a oo ndiaa na ntcüë, ndo' m'aan na coquenön na toncuu'. Vaa xjen na coninc'uaa jñ'oon na nnan'cüje nn'an jaa yo xjo. Majo' min'ncüüi joo nan'min' je'quindëë nt'ioo'han' na m'aan Cristo na venchjii jon jaa. ³⁶Ntyja 'naan' na coquenön nan'min', itsijonhan' cha'na juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui nnon salmo na itsohan':

Ng'e na condui já ntsinda', jo' na 'io 'io vaa na toncuu' na nin'quinan'cüje nn'an já. Cotji'hin cüenta na condui já cha'vijon quinuana na conan'cüjehan.

Nnda' vaa na itso juu jñ'oon'ñeen.

³⁷Majo' min na coquenön navi'min, quindë ya na cotantjön quityquii'han' yo ntyja 'naan' juu najnde na tsixuan nquii Cristo na venchjii jon jaa na tyincyaa nquiihin na tue' jon ntyja njanhan. ³⁸⁻³⁹Mang'e jo' mantyi ya na juu na m'aan Tyo'ts'on na vi'ntyjii jon nn'an, min'ncüüi nnon 'nan je'quindëë nts'aahan' na nt'ioo'han' yo ntyja njanhan. Xe'quits'aahan' min na conan'cüje nn'an jaa, min tsoñ'en ntyja na cotsam'an, min ángeles na m'an quiñoon'ndue tyi'je'quindëë nnt'ahan, min ángeles tyia na conintque, tyi'je'quindëë nnt'ahinhan', min nn'an na conintque tsonnangue, min joo 'nan na coquenön nanein, min joo 'nan na ngenön yandë, min nque natyia na conintque na conan tondye, min nque na conintque na m'aan tocjee' tsonnangue, min min'cyä ro na tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on. Min'ncüüi min'ncüüihan' tyi'je'quindëë na nt'ioo'han' na m'aan Tyo'ts'on na vi'ntyjii jon jaa xeng'e nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

9

Nn'an Israel, jndë tji Tyo'ts'onhan cüentaa' jon

¹Ng'e vantyja ts'ön Cristo, jo' na matsinën jñ'oon na mayuu', chito matsi'vi'nn'an. Nquii Espíritu Santo icüji' jndyoyu jon na mavicjë quii' ñuan njan na tyi'matsivi'nn'an 'o'. ²Ja chjoo' jndyi ts'ön ndo' ninvito t'man vaa na itsi'ndaa' jndyihan' ntyji ntyja 'naan' nque ntyjë nn'an Israel. ³Ee xe na aa nndëë ncüji'han' ja ntyja 'naan' Cristo ndo' min na aa ngitsu ñuan njan v'io, contjo ya nchji na quindui na nnda' xe na aa ntyja 'naan'han' nndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naan' nque nn'an Israel. ⁴C'oon' n'onho' ntyja 'naan' juu naya na nan'xuanhan. Navejndyee tji Tyo'ts'onhan na conduihan nn'an 'naan' jon. Ndo' tyincyaa jon na conan'jonhan yo juu na t'man condui nquii jon. Ndëë joohan tyincyaa jon jñ'oon na tyi'je'quitscüe jndyohan' joohan' ndo' mantyi juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xehan'. Ndo' tots'i'man Tyo'ts'on ndëëhan nchu vaa nquii quint'ahin na quinan't'maan'han jon. Ndo' mantyi ndëë joohan tyincyaa jon joo jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon. ⁵Nqué na condui nn'an Israel, tui já tsjaan na jndyocahan' ntyja 'naan' tsochí Abraham, Isaac, yo nin'Jacob. Ndo' ntyja 'naan' tsjan nque nan'ñeen na jndyocahan', jo' nquii jon na conduihin Cristo tuihin na ts'anhin. Nquii jon conduihin Tyo'ts'on na taquintyja conintquehin. Tsoñ'en nn'an ninnquii'chen quinan't'maan'han jon. Quindui na nnda'.

⁶Chito na nin'quitsjö na tasiquindë Tyo'ts'on joo jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon ndëë nn'an Israel. Xia'nty nin'quitsohan' na tonnon jon tyi'tsoñ'en nn'an na tuihan tsjan Israel na mayuu' conduihan cüentaa' jon. ⁷Majo' min chito tsoñ'en nn'an na tuihan tsjan Abraham

na iquen Tyo'ts'onhan na conduihan tsjan 'naan tsan'ñeen na jndyocahan', ee cjoo' jñ'oon' jon, ndö vaa jñ'oon na itso jon nnon juu: "Joo nn'an na nduihan tsjan cüentaa' jnda' Isaac, xia'nty'i joochan nty'i'j jahan na conduihan ntsinda'."

Nnda' vaa jñ'oon tso Tyo'ts'on nnon Abraham'ñeen. ⁸Juu jñ'oonva' itsi'manhan' na joo nn'an na tuihan ntyja 'naan' na siquindë Tyo'ts'on jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon nnon nquii Abraham'ñeen, joo nan'ñeen ityji' jonhan na conduihan cüentaa' nquii jon, chito its'aa jon na nnda' ng'e na aa tui ts'an tsjan juu Abraham na jndyocahan'. ⁹Ng'e juu jñ'oon'ñeen na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham ndyu'ñeenchen, ndö vaa na itsohan': "Ngueemin chu ncy'ön, xjen na nndyö nnt'a, ndo' juu Sara jndë m'aan yujnt'a jnda jon ncüii yus'a."

¹⁰Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na itsi'manhan' na nnda' vaa na its'aa Tyo'ts'on. Ee xjen na jndë tentyja ndyuu' tsochi' Isaac, toco jon yo Rebeca. Ndo' juu tsanscu'ñeen, xjen na xejnda ñjon yon'ein tsiaa' juu, sinin Tyo'ts'on nnon juu ntyja 'naan' na nnda' vaa na iquenon juu. ¹¹⁻¹²Joo yo'ñeen, ninvaa vitjachen na nnduihin, tyuaa'chen sijnda' Tyo'ts'on na ncüji jon nin juu ncüii yo'ñeen na nt'ue ts'on jon. Ndo' chuhan' na nndui tsoñ'en cha'xjen na jndë sijnda' jon, chito ntyja 'naan' ncüii nnon naya oo natyia na its'aa yujnt'a na nndui, jo' na icüji jonhin. Juu xjen'ñeen itso Tyo'ts'on nnon juu Rebeca: "Juu jnda' yu na nndui jndyee, ntye'ntjon juu nnon tyje juu." ¹³Ndo' siquindëhan' juu jñ'oon'ñeen cha'xjen ncüiichen jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ntyja 'naan ve jnda Rebeca na itsohan': "Ventyji ja Jacob, majo' juu Esaú, tyi'cuee' ts'önhin.

Ndë nts'aa Tyo'ts'on minninchen na nt'ue ts'on jon

¹⁴Ndo' na nnda' vaa na itso juu jñ'oon'ñeen, ¿Aa nin'quitsiquindyihan' na its'aa Tyo'ts'on ncüii nnon na tyi'quichuhan' xjen na icüji jon ncüii ts'an na ityji' jonhin na conduihin cüentaa' nquii jon, majo' ncüiichen ts'an min tyi'xe'cüji jonhin na ntyii' jonhin ntyja 'naan' nquii jon? Tyi'tsi'manhan' na nnda'. ¹⁵Vanaan na nts'aa jon na nnda' ng'e itso jon nnon Moisés: "Min'cya ro ts'an na nt'ue ts'ön, ja ncy'ön na ndyia' ro tsan'ñeen ntyji."

¹⁶Yajo' chito ve' ng'e na aa nquii ts'an nt'ue ts'on juu, jo' na nc'oon Tyo'ts'on na ndyia' ro juu ntyjii jon, min chito ve' ng'e aa ncüii nnon na its'aa tsan'ñeen. Chito jo'. Ee xia'nty'i nc'oon Tyo'ts'on na ndyia' ro ts'an ntyjii jon, ya na nquii jon nt'ue ts'on jon. ¹⁷Ndo' mantyi nacjoo' jñ'oon' jon na jndui, vaa ncüii jñ'oon na tso jon nnon tsanm'aants'ian Faraón: "Mancöntyë t'ua ts'ian nnon' na condui 'u' ts'an na co'xen' nn'an Egipto, cha' ntyja 'nan' ntsi'manhan' ndëë nn'an na ja vaa najnde na condui ja, ndo' cha' nque nn'an na ninvaa tsonnangue nndyehan ntyja 'naan' 'nan na mats'a." ¹⁸Ndo' itsi'manhan' na min'cya ro ts'an na icüji Tyo'ts'on na nc'oon jon na ndyia' ro juu ntyjii jon, nts'aa jonhan'. Ndo' min'cya ro ts'an na nt'ue ts'on jon na ntsique' ts'on juu nnon jon, incyaa jon na quitsique' ts'on juu.

Xia'nty'i nquii Tyo'ts'on coxen

¹⁹Nts'aahan' na m'aan ncüii 'o' na nndueho' nnön: "Xe na aa nnda' vaa na its'aa Tyo'ts'on, yajo' tyi'quichuhan' na ninvaa icüji' jon cüenta na taconan'quindëë na tonnon jon, ee ta'nan ts'an na jndëë ntscüejndyo 'nan na itsijnda' jon." ²⁰'U' na ve' ts'an 'u', tyi'tsixuan' na matsintcüe' jñ'oon nnon Tyo'ts'on. Cüii 'nan na sia ts'an je', tyi'quichuhan' na juuhan' ntquenhan' xjen nquii ts'an na siahn' na ngitsohan' nnon juu: "Tatëquinjon' sia' ja." ²¹Ee juu ts'an na its'aa ts'ian yo ts'oquichu, vaa najnde na tsixuan juu na nts'aa juu ncüii cüii nnon ts'ian cha'xjen na nt'ue ts'on juu. Vanaan na ntsia juu ncüii xuaa na njon ts'ian covijnt'uehan', ndo' yo manin' juuntyi ts'oquichu'ñeen, ntsia juu ncüiichen nnon 'nan na ve' ninnty'i ro ts'ian na nninjnt'uehan'.

²²Ve nnon 'nan min na itsi'man Tyo'ts'on. Covityincyö na itsiv'ii matyen jon nn'an na conan'tjahin nnon jon, ndo' mantyi t'man vaa na vendoo' tcüii jon na quintcüe n'onhan yo natyia na cont'ahan, manquehan na chuhan' na cju'vi jonhan na quitsu ñuaanhan. ²³Ndo' s'aa jon na nnda' cha' cje ro quitsi'manhan' na iy'oon jon na nty'ia ro nn'an ntyjii jon, ee na its'aa jonhan', covitincyoo' juu na taquintyja na t'man conduihin. ²⁴Manquëhë na icüji jon na condui jaa cüentaa' nquii jon. Ñ'en jaa na condui tsjan nn'an Israel, ndo' ñ'en jaa na

condui tsjan mañoon nn'an. ²⁵ Cha'xjen juu jñ'oon tso jon na chuu' nnon tson na tji Oseas. Itsohan':

Nque nn'an na tatonan't'maan'han ja na toxen'chen, neinhin conan't'maan'han ja.

Ndo' joo nn'an na tyi'cy'ön jndyëë na venchjihin, nanein matsjö ndëëhan: Vi'nchji jndyi ja 'o'.

²⁶ Ndo' najjon na tso Tyo'ts'on ndëë nn'an: "O' tyi'conduiho' nn'an njan, manin' jo' vijon na itsohan' conduihan ntsinda nquii Tyo'ts'on na vando'."

Nnda' vaa jñ'oon na tji Oseas'ñeen. ²⁷ Ndyu na toxen'chen, sinin Isaías jñ'oon ntyja 'naan nn'an Israel na jaa' chjohan'. Itso jon: "Cha'xjen jndye jndyi tei' na min'ndyuuaa 'ndyo ndaandue, mannda' nndijndye nn'an Israel, majo' nincüantyi rohan na ntsin'man Tyo'ts'onhan ntyja 'naan' jnanhan. ²⁸ Ng'e nquii Tyo'ts'on nts'aa jon na nque nn'an na ninvaa tsonnangue, ndyionhan ntyja 'naan' na conan'vehan cjoos' jon, ndo' macje ro ntsiquindë jon juu ts'ian'ñeen. Tyi'xe'cüendoo'chen jon."

Ndö' itsiquindy jñ'oon sinin Isaías. ²⁹ Nguaa na nnda' cha'xjen ncüiichen jñ'oon na tji jon na itsohan':

Nquii jon na ityentjon jon tsoñ'en ángeles na m'an quiñoon'ndue ndo' mantyi jaa nn'an tsonnangue, t'ua jon ts'ian na tyi'ncüjñ'ën.

Xe tyi'quits'aa jon na nnda', yajo' jndë sijonhan' yo ntyja njan cha'xjen na tquenon nque nn'an na tom'an tsjoon Sodoma yo Gomorra, tjñ'ëhan juu xjen'ñeen.

Tyi'caquinjon' tont'a nn'an Israel

³⁰ Yajo' ndö vaa na itsiquindy jñ'oonmin'. Nque nn'an na chito conduihan tsjan nn'an Israel, jndë ty'onhan cüenta na tajnan nan'xuanhan tonnon Tyo'ts'on ng'e na vantyja n'onhan Cristo. ³¹ Majo' nque nn'an Israel na jnan'tiuhan na nnan'quindëhan cha'xjen tsi'man juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xehan' cha' ncy'onhan cüenta na tajnan nan'xuanhan, ta'n nan tquenhan'hin na jo' conduihan. ³² Ndo' ¿Ndu na ta'n nan jndëë conduihinhan'? Nnda' vaa ng'e na tacovantya n'onhan Tyo'ts'on cha' ntyja 'naan' jo' ntyii' jonhan na tajnan nan'xuanhan. Ee siquijñ'ëenhan' nan'ñeen na jnan'tiuhan na ve' ntyja 'naan' 'nan na cont'a nquehan cha'xjen na tso juu jñ'oon na ico'xehan' na tquen Moisés, jo' na ntyii'han'hin na tajnan nnan'xuanhin. Ndo' na nnda' tont'ahan, ntyja 'naan' ta Jesús, itsijonhan' joohan cha'vijon ya na ncy'oon' tsjö' ng'ee ts'an ndo' na nninquehin. ³³ Cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isaías, itsiquindyihan' na nquii Cristo itsijonhan'hin cha'vijon tsjö' na ncy'oon' ng'ee ts'an. Itsohan':

Quitquenho' cüenta, tsjoon Jerusalén najjon vaa Tyo' Sión, jo' maquën ncüii ts'an na itsijonhan'hin cha'vijon ncüii tsjö' t'man.

Nque nn'an judíos ngacüaa'han ntyja 'naan' jon na conduihin tsjö'. Ntyja 'naan' jon ncju'cjehan' nan'ñeen.

Majo' min'cya ro ts'an na vantyja ts'on juu yo nquii jon na conduihin juu tsjö'ñeen, tyi'xe'cüji' juu cüenta na ve' jn'aanhan'.

Ndö' vaa jñ'oon na tji Isaías'ñeen.

10

Tojnt'ue nn'an Israel na quityii'han'hin na tajnanhan

¹ O' ntyjë na mantyi covantya n'onho' Cristo, yo na mancha'chen ts'ön mac'an vi naya nnon Tyo'ts'on na ntsin'man jon ñuaan 'naan nque nn'an Israel na maninncüii tsjan na tui ja yohan. ² Ee macüji' jndyoyu ntyja 'naanhan na cojoo' jndyi n'onhan na nin'quint'ahan juu 'nan na cavee' ntyjii Tyo'ts'on yohan, majo' juu 'nan na cont'ahan, tyi'xoncüehan' yo juu jñ'oon na itsijnda' nquii jon. ³ Ee tsojnaan' na tatonan'jñ'oon'han juu na sijnda' Tyo'ts'on, na ntyja 'naan'han' iquen jon nn'an na tajnan nan'xuanhan, joo nan'ñeen tonan'chonhan na nnan'jnda' nquehan ncüii nnon na nt'ahan cha' ntyja 'naan'han' ntquenhan'hin na tajnanhin. Ndo' na nnda' tont'ahan, tatjue'cjehan ntyja 'naan' juu jñ'oon na sijnda' nquii jon. ⁴ Ncüii cüii ts'an na vantyja ts'on Cristo, jndë təcüentyjee' juu na itsichon juu na itsiquindë juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xehan'

cha' ntyja 'naan' jo' ntquen Tyo'ts'onhin na conduihin ts'an na tajnaan' juu. Ee xia'ntyi ityiii' jon ts'an na tajnan tsixuan juu xe na aa vantyja ts'on juu Cristo.

Juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, vacüja'han' juuhan' tsoñ'en nn'an

⁵ Tivio totyentjon Moisés nnon Tyo'ts'on. Sinin jon ntyja 'naan' nchu vaa na icanhan' na quits'aa ts'an cha' ntquen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu. Icanhan' na quitsiquindë juu tsoñ'en na ico'xen juu jñ'oon'ñeen. Itso Moisés: "Juu ts'an na itsiquindëñ'en cha'xjen na ican jñ'oon'ñeen, mminncyaa Tyo'ts'on na ngüando' ñuaan' juu." ⁶ Majo' nque nn'an na vantyja n'on Cristo, ndö vaa na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naanhin, ndo' ng'e ntyja 'naan'han', ityiii' jonhan na tajnan conan'xuanhin tonnon jon. Itso jñ'oon'ñeen: "Tyi'ntsitiu' quiii' tson', nin ts'an na ngava quiñoon'ndue cha' nndëë ndyoy'oon ntcüe' juu Cristo nnon tsonnangue. ⁷ Min tyi'ntsitiu' nin ts'an na ngacue juu quiii' nt'an nt'oo na ndyoy'oon ntcüe' juu Cristo." ⁸ Majo' juu jñ'oon' ntyja 'naan' na ityiii' Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu tonnon jon, ndö vaa itsiquindyihan': "Tyi'tycya na quijnt'ueho' jñ'oon'ñeen ng'e ndyo ndyo na m'anho' vaahan'. Majuuhan' na conan'neinho' ndo' na vantyja n'onho'han'." Majuuto jñ'oon' na coninncyá ndëëho' na icanhan' na cantyja n'onho' Cristo. ⁹ Cha' nndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan', cüji' jndyoyu' ndëë nn'an na nquii Jesús conduihin na itye'ntjon jon 'u' ndo' yo na xoncüee' tson' cantyja tson' na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco Jesucristo. ¹⁰ Ng'e ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an Jesucristo, jo' nndëë ntyiii' Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu. Ndo' mantyi cüji' jndyoyu juu ndëë nn'an na nquii Jesús conduihin na itsin'man jon ñuaan' juu.

¹¹ Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan': "Min'cya ro ts'an na vantyja ts'on nquii Cristo, tyi'je'quits'aahan' na ndëcya ncüji' juu cüenta na ve' jn'aanhan'." ¹² Ee chito ng'e na condui 'u' ts'an judío, jo' ncy'oon jon cüenta 'u', majo' juu ts'an na mañoon tsjan conduihin, tyi'xe'cy'oon jon cüentahin. Juu jon cüejon conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en nn'an. Ndo' tsoñ'en nn'an na conan't'maan'han xuee' jon, tyi'vacuaa xjen na ityio jon jn'aanhan. ¹³ Juu Joel sinin jon jñ'oon' na jndui na itsohan': "Nquii jon na conduihin na co'xen jon tsoñ'en, ncüii cüii ts'an na i'man juuhin na quitsin'man jon ñuaan' juu, ncy'oon jon cüentahin yo na xoncüee' ts'on jon." ¹⁴ Majo' tyi'xe'quindëë na ngitan nn'an nnon jon na quitsin'man jon ñuaan' naanhan xe na aa tyi'covantyja n'onhan jon. Ndo' min tyi'xe'quindëë ngantya n'onhan jon xe na aa tyi'condyehan ntyja 'naan' jon. Ndo' min tyi'xe'quindëë ndyeyhan ntyja 'naan' jon xe na aa ta'nan ts'an na nminncyaa jñ'oon' jon ndëëhan. ¹⁵ Ndo' min tyi'xe'cja ncyaa ts'an jñ'oon' jon ndëë nn'an xe na aa tanin juu na i'ua ts'ian'ñeen nnon juu. Cha'xjen itsiquindy juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui: "Nancoo' jndyi ngiö yo ts'an na iñon Tyo'ts'on ndëë na incyaa tsan'ñeen jñ'oon' naya na nndyëë."

Nnda' tso jñ'oon'ñeen na tji Isaiás.

¹⁶ Majo' nque nn'an Israel, min na tondyehan juu jñ'oon' naya'ñeen, tyi'jndyehan jnan'jñ'oon'hinhan'. Itsijonhan' ntyja 'naanhan cha'na ncüiichen jñ'oon' na sinin Isaiás. Itso jon: "U' ta Tyo'ts'on, tyi'jndyechen nn'an covantyja n'onhan jñ'oon' na coninncyá ndëëhan."

Ndö' vaa na tso jon. ¹⁷ Ndo' na nnda' vaa, juu na vantyja ts'on ts'an, cotye'han' na ndyiii juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Maninjuuntyi jñ'oon'ñeen na ndyiii ts'an ntyja 'naan' Cristo.

¹⁸ Majo' matsjö ndëëho', nque nn'an Israel, ¿aa jndë tondyehan jñ'oon'vahnin? Jñ'oon' na mayuu' na jndë tondyehinhan', ng'e cjoo' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui nnon tson salmos, itsohan':

Juu jñ'oon' jon, ninvaañ'en xi'jndio tsonnangue jndë tycyahan'.

Ndö' vaa na tso juu jñ'oon'ñeen. ¹⁹ Ndo' matsjöntyëchën, nque nn'an Israel min na nan'xuanhan na cüaa' n'onhan jñ'oon' na tso Tyo'ts'on na ncy'oon jon cüenta mañoon nn'an na chito conduihin tsjan 'naanhan, majo' tataa' n'onhin juu jñ'oon'ñeen. Majo' itsohan' na cüaa' n'onhan na nnda' ee nquehin cjechen siquindyi jonhan yo juu jñ'oon' na tso Moisés ndyu na toxen'chen. Itso jon:

'O' nn'an Israel, joo nn'an na cotji'ho' cüenta na tyi'quinjon conduihan, ja nminjnt'ue nan'ñeen, ndo' na ntyja 'naanhan nts'aa na xueeho' yohin

Ndo' ng'e na nnda',

nts'a na vjeho'hin na conduihin nn'an na tyi'ndicüaa' n'on 'nan na cont'a.

Ndö' vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isafas. ²⁰Jndëcya t'oon Isafas na sixuan jon ñuaan' jon na tyincyaa jon jñ'oonvahin na sinin Tyo'ts'on:

Nque nn'an na tatojnt'uehan ja ndyu na toxen'chen, naneihin cota'jn'aanhan ja.

Ndo' joo nn'an na tata'xee'han nchu vaa na nt'ue ts'ön, jndë si'man ndëehan ntyja njan.

Ndö' vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isafas. ²¹Ndo' nquii Isafas sinin nnda' jon ndëë nn'an yo jñ'oon na si'man Tyo'ts'on nnon jon, itso jon: “Io 'io mats'a ty'oo nanmin' na quintcüe' n'onhan yo jnanhin. Majo' tyi'quitquenhan cüenta ng'e ninnquii'chen conan'vehan nacjö.”

11

Nn'an Israel cüantyi rohan na icüji Tyo'ts'onhan na conduihan cüentaa' jon

¹Ndö' vaa jñ'oon na matsjöntyëchën ndëëho'. Nque nn'an Israel, ¿Aa jndë tso Tyo'ts'on na ndyiaa' ndya' jonhin? Tyi'xe'quits'aahan' na nnda' ng'e mantyi ts'an Israel ja. Tui ja tsjan 'naan' tsoAbraham na jndyocahan', tmaan' cüentaa' tsochí Benjamín. ²Já nn'an Israel, vitjachen na nndui já ndo' nquii Tyo'ts'on tji jon já na conan'xuán cüentaa' jon. Mang'e jo', taxe'qui'ndyii jon já. Mangioho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ntyja 'naan' Elías, tsan na toninncyaa jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Nnon Tyo'ts'on tqen tsan'ñeen jñ'oon nacjo ntyje jon nn'an Israel. Itso jon: ³“U' ta Tyo'ts'on, nque nn'an na maninncüii tsjanhan yo ja na coninncyahan jñ'oon 'nan' ntyja 'naan nchu vaa 'nan na nguaa, jndë jnan'cüje nn'anhan. Ndo' mantyi jndë jnan'tyuii' nn'an ndëndyiu 'nan' najon na conan't'mán' 'U'. Mantyi jndë jnty'uehan na conan't'maan'han 'U'. Ndo' ninncö ts'on xquën jndë jnty'iihan' na matsit'man' 'U', ndo' mantyi cojoo' n'onhan na nin'quinan'cuee'han ja.” ⁴Majo' sintcüe' Tyo'ts'on jñ'oon nnon Elías'ñeen, itso jon: “Min na nnda' vaa cont'ahan, jndë macüji' nty'a ntyque' min nn'an na tacotonquityehan tonnon juu ty'öö Baal na jnan'ya nn'an.”

Ndö' vaa na t'a Tyo'ts'on 'ndyo Elías. ⁵Ndo' mannda' vaa na itsijonhan' na vaa naneihin, ng'e juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na cüanntyi ro nn'an Israel icüji jonhan na conduihan cüentaa' nquii jon. ⁶Ndo' min chito yo 'nan na cont'ahin, jo' na icüji jon joohan cha' ntyja 'naan' jo' ngavee' nchjii jon yohan, ng'e xe na aa ve' jo' 'nan na tuaa, yajo' tyi'xe'quits'aahan' na xia'ntyi ntyja 'naan' juu naya na condui jon, jo' na icüji jonhan.

⁷Ng'e na nnda', quitquen ya yaho' cüenta jñ'oon na matsjö. Tyi'tsoñ'en nn'an Israel jnt'uehan nchu vaa nquii nt'ahin na ntquenhan'hin na tajnan nan'xuanhin tonnon Tyo'ts'on. Xia'ntyi joo nn'an na icüji jon na tyentjon jonhin, joohin ty'onhin cüenta na tajnan nan'xuanhin. Ndo' ntyjehin na jnty'iihan', s'aa jon na tonan'que' n'onhin tonnon jon, tom'an nan'ñeen cha'vijon nn'an na quita. ⁸Ndo' ng'e na nnda' vaa ntyja 'naanhin, siquindëhan' juu jñ'oon na jndui na itsohan': “Sijnda' Tyo'ts'on na tyi'je'quindëë ntji'hin cüenta min na tojnty'ia ndëëhin 'nan na tots'aa jon na tonan'manhan' juu najndeí na conduihin, tataa' n'onhinhan'. Ndo' min na tondyehin jñ'oon' jon na itsohan' na c'onhin na quityuehin, majo' taty'onhan cüenta juu jñ'oon'ñeen. Ndo' mannda' na coquenonhan ata xjen neihin.”

Nnda' tso jñ'oon'ñeen.

⁹Ndo' na nnda' vaa. Itsijonhan' juuhan' cha'na juu jñ'oon na sinin David nnon Tyo'ts'on. Itso jon:

Tsoñ'en nguee na cont'a nn'an Israel, ve' jn'aanhan'.

Tsojnaan' jo' nt'uiivi'han'hin ndo' min xe'quindyaahin yo navi'ñeen.

¹⁰Quintjohin na të' ndëëhin cha'vijon nn'an nchjan na ndiquijnty'ia, quitsijonhan' joohan cha'vijon ya na chu ts'an xu na ja jndyi, itsiquix'enhan' naxen' juu.

Ndö' vaa itsiquindyí jñ'oon na sinin David.

Ndö vaa ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an na chito conduihan tsjan Israel

¹¹ Min na nnda' vaa na itsiquindyihan', tyi'nc'oon' n'onho' na jndë iscyaa Tyo'ts'on nn'an Israel na majo'n'en quintyja. Chito jo'. Ng'e na tonan'tja nan'ñeen nnon jon, jo' joo nn'an na mañoon tsjan na conduihan, ncyaaahan' na vanaan na ntsin'man jon ñuaanhan. Its'aa jon na nnda' cha' ya na ntquen nn'an Israel cüenta na itsin'man jon ñuaan nan'ñeen, jo' nts'aahan' na ntsixueehan'hin na quitye'ntjon nnda' jon joochan cha'xjen na ityentjon jon joo nan'ñeen. ¹² Xeng'e na tyi'cautyja n'onhan Tyo'ts'on, jo' tyincyaaahan' na itsin'man jon ñuaan nn'an na mañoon tsjan conduihan. Ndo' ng'e ntyja 'naan' na tju'cjehan' joo nn'an Israel, jo' nque nn'an na mañoon tsjan, tyincyaaahan' na tyii'han' joochan na conduihin ntsinda jon. Ndo' ng'e nnda' vaa na its'aa jon, c'oon' n'onho' na t'manntyichen naya nnan'xuan nque nn'an judíos xjen na nninncy ntcüe'hin na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhin.

¹³ Ndo' ndëë 'o' na chito conduiho' nn'an judíos, mantyi vaa jñ'oon na matsjö. Nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho' na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na mancyja jñ'oon naya 'naan' jon ndëë ntyjeho'. Juu ts'ianvahin na mats'a, njon jndyihan'. ¹⁴ Mats'a na nnda' cha' joo nn'an Israel na ninncüii tsjan na tui ja yohin, juu xjen na ntquenhan cüenta na ñ'enho' na ityii' Tyo'ts'onho' cüentaa' nquii jon, ntyja ts'ön na nts'aahan' na nan'xueehin yo 'o' na i'ndyihan' joochin na tonnon jon. Ndo' na nnda', ngautyja n'onhan Cristo cha' ntyii' joochin na ndëë ntsin'man jon ñuaanhan. ¹⁵ Ndo' ng'e na jnty'ii Tyo'ts'onhan, tyincyaaahan' na joo nn'an na mañoon tsjan conduihin, ntjo ya ntcüe'han yo nquii jon. Mang'e na nnda' s'aa jon, c'oon' n'onho' nchu vaa na t'manntyichen na nts'aahan' ya na ncy'oon ntcüe' jon cüenta nan'ñeen. Na nts'aa jon na nnda', ntsijonhan' ntyja 'naan nan'ñeen cha'vijon nn'an na jndë tjë ndo' na cota'ndo' xco nnda'han. ¹⁶ Nque nn'an Israel, xjen na cove' ntjon 'naanhan, cotuahan ntquen trigo xco, ndo' conan'yahan tyoo' yo juu jndë tyoo' xco'ñeen. Juu tyoo'ñeen cotquenhinhan' nnon Tyo'ts'on. Ndo' ntyja 'naan' juu Abraham yo Isaac yo nin'Jacob, itsijonhan' joochan juu tyoo'ñeen na ji'ua tsixuanhan'. Ndo' cha'xjen na ji'ua nan'xuan joo nan'ñeen, mantyi nque nn'an na conduihan tsjan 'naan nan'ñeen na jndyocahan', tsoñ'engan ji'ua nan'xuanhan. Nquii Abraham conduihin nch'ioo' ts'oon, na juuhan' conduihan' na ji'uahan', ndo' ng'e na nnda', mantyi nt'ö juu ts'oon'ñeen conduihan' na ji'uahan'. Nque nn'an tsjan 'naan' jon na jndyocahan', itsijonhan' joo nan'ñeen yo joo nt'ö ts'oon'ñeen.

¹⁷ Nque nn'an Israel itsijonhan'hin cha'vijon nt'ö ts'oon olivo tsjan. Ndo' 'u' na chito ts'an Israel condui 'u', itsijonhan' 'u' cha'vijon ts'oon olivo jndëë. Ndëë ntyjee ts'an nt'ö ts'oon olivo tsjan ndo' naijon na jnanhan', jo' ntsiquinjjon' juu nt'ö ts'oon olivo jndëë cha' nc'uhan' ntsuee' ts'oon olivo ya, ndo' ntyja 'naan' jo', nndeihan'. 'U' na vantyja tson' Cristo, itsijonhan' ntyja 'naan' cha'vijon nt'ö ts'oon olivo jndëë na siquinjjon' ts'anhan'. Majo' ntyja 'naan' nt'ö juu ts'oon olivo tsjan'ñeen, ñ'en joochan na cha'vijon na tcon Tyo'ts'onhan'. Ndo' 'u' na condui 'u' ts'oon olivo jndëë, jndë tyii' jon 'u' ntyja 'naan' Cristo. ¹⁸ Mang'e na nnda', tyi'ntco' s'a 'u' na t'manntyichen condui 'u', chichen nque nn'an na conduihan tsjan 'naan' Abraham, Isaac yo nin'Jacob. Ee xe na nin'co' s'a 'u' na condui 'u' cüentaa' Tyo'ts'on, cüa, cüaa' tson' na chito nt'ö ts'oon concyahan' na vando' nch'ioo' ts'oon. Nque nch'ioo' ts'oon coninncyahan' na condei' nt'öhan'.

¹⁹⁻²⁰ Xe cüii 'o' ngitso juu: "Majo' nquii Tyo'ts'on, tyjee jon nt'ö ts'oon'ñeen cha' condëë ityi' jon ja ntyja 'naan'han", mayuu' jñ'oon na matsin'. Majo' tji' jonhan ng'e na tyi'covantyja n'onhan Cristo, ndo' 'u' ng'e na vantyja tson' jon, jo' ityii' Tyo'ts'on 'u' ntyja 'naan' jon. Mang'e jo' quen' cüenta na tyi'ntco' s'a 'u' na vaquinjjon' 'naan na matsa'. C'on' na ncy'a na tyi'ncüji' ntcüe'han' 'u' tonnon jon. ²¹ Ee joo nn'an judíos na conduihan nt'ö ts'oon olivo tsjan, jnaan' na tyi'covantyja n'onhan jon, jo' na tyi'quitsit'man ts'on jonhin. Ndo' mantyi ncu', xe na aa tyi'covantyja tson' jon, mantyi min je'quitsit'man ts'on jon 'u'. ²² Mang'e jo' quitquenho' cüenta ntyja 'naan' juu jñ'oonva', t'man jndy vaa na m'aaan Tyo'ts'on na vi'nchjii jon nn'an. Majo' yo nque nn'an na conan'tjahan tonnon jon, jndei'han' its'aa jon na quityionhan. Nque nn'an Israel tata'nguee'han cha'xjen na ico'xen jon, jo' na s'aa vi' jonhan. Majo' 'u', xe na aa ninvito vantyja tson' Cristo, ninquii'chen

ntsi'man jon na t'man vaa na vi'ntyjii jon 'u'. Majo' xe na aa tyi'quitsa' na nnda', mantyi n'cüji' ntcüe' jon 'u', cha'xjen ts'oon ntyjee ts'an nt'óhan'. ²³Ndo' mantyi nque nn'an Israel na tji' jonhan, xe na aa nntcüe' n'onhan ndo' na ngantyja n'onhan Cristo, yajo' ntyii' nnda' Tyo'ts'onhan ntyja 'naan' nquii jon, ng'e condui jon najndeí na nndëë nts'aa jonhan'. ²⁴Ee 'u' na chito ts'an Israel condui 'u', itsijonhan' 'u' cha'vijon ts'oon olivo jndëë. Ndo' 'nan na its'aa Tyo'ts'on yo 'u', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon na tyjee ts'an nt'ò juu ts'oon'neen, ndo' siquifñjon' jon 'u' juu ts'oon olivo tsjan. Ee nquii Tyo'ts'on na tsixuan jon najndeí na s'aa jon na nnda', majndeichen nndëë nts'aa jon na nque nn'an Israel ngoque' nnda'han ntyja 'naan' jon, joohin na conduihin ts'oon olivo tsjan.

Nque nn'an Israel, mantyi ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan

²⁵'O' ntyjé, nt'ue ts'ón na cüaa' ya n'onho' ncüii jñ'oon na tacotsi'man Tyo'ts'onhan' ndëë nn'an na toxen'chen. Xe na ncüaa' n'onho' juuhan', yajo' taxe'c'oon' n'onho' na vaquinjon' cont'aho' na covantyja n'onho' Cristo, majo' nque nn'an Israel tyi'caquinjon' jnt'ahan na tyi'covantyja n'onhan jon. Ndyii'han na jndë jnan'que' n'onhan tonnon Tyo'ts'on, jo' na ndiquindëë na nman'quindëhan tonnon jon. Mannda' vaa ntyja 'naanhan ata xjen jndë siquindë jon tsa'nnda' nchu xjen nn'an na chito conduihan nn'an Israel, icüji jonhan cüentaa' nquii jon. ²⁶Ndo' ya na nndë xjen nan'neen, yajo' tsoñ'en nn'an Israel ntsin'man jon ñuaanhan, ng'e jñ'oon' jon na jndui, nnda' vaa na itsohan':

Quii' nt'an nn'an tsjoon Sión nman nquii jon na ndyotsiquindyaa jon nque nn'an tsjoon'neen.

Nnts'aa jon na joo nn'an tsjan Jacob na jndyocahan', nman't'maan' nnda'han Tyo'ts'on.

Ndo' ndö vaa na itso ncüiichen jñ'oon' jon na jndui:

²⁷Nque nn'an Israel, xjen na ntsint'u jnan na nan'xuanhan,

juu xjen'neen ntsiquindëë jñ'oon na sijnt'a yo nque ndochihin na tom'an ndyu na toxen'chen.

Nnda' jñ'oon tso Tyo'ts'on.

²⁸Ntyja 'naan' juu jñ'oon naya 'naan' Jesucristo, nque nn'an Israel conduihan nn'an na v'ii' n'onhan Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na nnda' jndë jnt'ahan, 'o' na mañoon tsjan nn'an na conduiho', condëë iquen jon 'o' ntyja 'naan' nquii jon. Majo' juu na icüji jon nn'an na conduihan cüentaa' jon, vi'ntyjii jon joo nan'neen ng'e nquii Abraham, Isaac, yo nin'Jacob, joohan tji jndyee jonhan na conduihan cüentaa' jon. ²⁹Ee nquii Tyo'ts'on, ncüii nnon naya na itsiquindaa' jon ts'an, tyi'jon xuee na ncüji' ntcüe' jonhan', min ya na iqueen' jon ts'an na quinduihin cüentaa' nquii jon, tyi'xe'quitso jon qui'ndyi ntcüe'han'hin. ³⁰'O' nn'an na mañoon tsjan conduiho', nguee na toxen'chen tonan'veho' nacjoo' Tyo'ts'on, majo' ng'e nque nn'an Israel tonan'tjahan nnon jon, jo' nanein itsijnda'han' na m'aañ jon na nty'ia roho' nchjii jon. ³¹Ndo' macha'xjen na toxen'chen ta'nann tota'nguee'ho' 'nan na nt'ue ts'on jon cha' cüityincyoo' na nty'ia roho' ntyjii jon, mantyi ntyja na nnda' ntyjii jon yoho', ngüentyja xjen na ntji' nnda' nan'neen cüenta na mantyi nty'ia rohan ntyjii jon. ³²Ee nquii jon cüejon icüji' jon cüenta na tsoñ'en nn'an na conan'tjahin nnon jon, cha' mantyi tsoñ'enhan cüejon ndëë nc'oon jon na nty'ia rohan nchjii jon.

Ncya ya jndyi Tyo'ts'on yo juu na jnda' xquen jon

³³Nquii Tyo'ts'on, taquintyja njon jndyi condui tsoñ'en nnon na its'aa jon yo nn'an, t'man jndyi vaa na jnda' xquen jon, tsoñ'en ivaa' ts'on jon. Ntyja 'naan tsoñ'en na itsijnda' jon, tamin'ncüii ts'an na nndëë ntsi'man ndëë ntyje juu 'nan na itsinchu' jon, min je'quindëë ncüaa' ts'on ts'an yo 'nan na its'aa jon. ³⁴Cha'xjen jñ'oon' jon na jndë jndui na itsohan': "Ta'nann ts'an quintjii nchu vaa na itsitiu jon, min tanin juu na nndëë ntsijnda' juu xquen jon. ³⁵Min tanin ts'an na jndë s'aa juu nayahin cha' ntcannhan' na quityion ntcüe' jonhan'". ³⁶Ng'e nquii jon tqen jon tsoñ'en, ndo' macüentaa' jonhan', ndo' ivantyjee' jon joohan' ntyja 'naan' juu najndeí na condui nquii jon. Tyi'jon cacüentyjee' na cüit'maan' Tyo'ts'on. Nnda' vaa na chuhan' na quint'a nn'an.

12

Naya 'naan' ts'an na itye'ntjon Tyo'ts'on juu

¹O' ntyjê, ng'e Tyo'ts'on m'naan jon na nty'ia rô nchjii jon, jo' maquen ja na mac'an ndëêho' na ncyañ'enho' si'ts'o 'naanho' na nninjnt'ue jonho'. Na nnt'aho' na nnda', itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na jndê tjêho' cha'xjen quioo' na conan'cüje nn'an judíos na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ji'ua ntyjii jon na nnt'aho' na nnda', ndo' cavee' ts'on jon na nnt'aho'han'. Mannda' vaa na chuhan' na quinan't'maan'ho'hin. ²Tavinan'jonntyichenho' cha'xjen nque nn'an tsonnangue cotsam'anhan. Ncyaho' na nquii Tyo'ts'on ntscüejndyo jon 'o' tsoñ'en na ndyii' n'onho' cha' nndëë ncüaa' n'onho' nchu vaa 'nan na nt'ue ts'on jon na quint'aho'. Ee juuhan' ya jndyi tsixuanhan', ndo' cavee' ts'on jon na quint'ahan' ndo' juuhan' quindê jndyi conduihan'.

³Ng'e juu naya na condui Cristo na incyaa jon na tsixuan jahan', ntyja 'naan' juuhan' na matsjö ndëêho' min'ncüiiho' tyi'nc'oon' ts'on juu na t'man conduihin. Ncüii cüiiho' c'oon' n'onho' ntyja 'naan' ts'ian na i'ua jon ndëêho' yo na ntji' yaho' cüenta nchu vaa na conan'quindêho'han'. Quindui na nnda' xi' ncüii cha'xjen incyaa jon na vantyja n'onho' Cristo. ⁴Si'ts'o njanhan jndye nnon quiñjon'han', majo' ncüii cüii na quiñjoon'han' covejndyo ts'ian na nan'xuanhan'. ⁵Jaa na vantyja nn'ön Cristo, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja njanhan. Ee min na jndye jndyi jaa, majo' ninncüii si'ts'o 'naan' jon condui jaa ndo' itsijnda' jon nin ts'ian nan'xuan cha' quitejndeihan' ntyjêêhê, cha'xjen ncüii cüii nnon na quiñjon' si'ts'o njanhan cotejndeihan' ntyjehan'.

⁶Xi'ncüii nchu xjen na incyaa Tyo'ts'on juu naya na tsixuan jon ndëë ncüii cüii jaa, jo' mantyi covejndyo joo ts'ian na vacüja'han' na i'ua jon ndëë. Nquii ts'an na təcüja'han'hin na i'ua jon ts'ian nnon juu na incyaa juu jñ'oon na itsi'man jon nnon juu, chuhan' na quitsiquindê tsan'ñeen ts'ian na tijnoon' juu xi' ncüii nchu xjen na vantyja ts'on juu. ⁷Juu ts'an na təcüja'han'hin na quitye'ntjon juu ndëë ntyje juu na vantyja n'onhan, quitsichon juu na quitsiquindê juu ts'ian'ñeen. Mantyi juu ts'an na tijnoon' juu na quitsi'man juu jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, quitsiquindê juu ts'ian'ñeen yo na xoncüee' ts'on juu. ⁸Juu ts'an na təcüja'han'hin na itsinin juu jñ'oon na incyaahan' na xoncüii' n'on ntyje juu, icanhan' na cjoo' ts'on juu na quitsiquindê juu ts'ian'ñeen. Ndo' juu ts'an na təcüja'han'hin na itejndei juu nn'an na vi' coquenon yo xoquitu', quitsiquindê juu ts'ian'ñeen yo na neiin' juu. Ndo' juu ts'an na təcüja'han'hin na conintquehin quii' nt'anho', cjoo' ya ya ts'on juu quityquii' juu ts'ian'ñeen. Ndo' mantyi juu ts'an na təcüja'han'hin na itejndei juu nn'an na vi' coquenonhan, quits'aa juu ts'ian'ñeen yo na neiin' juu.

Jaa nn'an na vantyja nn'ön Jesús, chuhan' na quitquën ya cüenta jñ'oonmin

⁹Tsoñ'enho' cüivengioho' nn'an yo na xoncüee' n'onho' min tyi'nan'veho' na tyi'ya ngioho' yohin. C'onho' na cüijndo jndyihoh' 'nan tyia na cont'a nn'an. Cjoo' ya ya n'onho' na quint'aho' tsoñ'en 'nan ya. ¹⁰Nque ntyjeho' na vantyja n'onhan, quinan'vengio jndyihoh'han. Quinachonho' na nque ntyjeho' ndit'manchen conduihan, chichen nqueho'.

¹¹Tyi'nan'ntyquenho' na cota'nguee'ho' ts'ian na i'ua ta Jesús ndëêho'. Ncüii cüii ts'ian na təcüja'han'ho' na cotyentjonho' nnon jon, yo na incyaa Espiritu Santo, quita'nguee'ho'han' yo na njon jndyi Jesucristo ngioho'.

¹²C'onho' na neinho' ng'e na ntyja n'onho' na ntsqueho' quiñoon'ndue. Xjen na covenonho' navi', cüentyjee' tyenho'. Ndo' ninnquii'chen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on.

¹³Nque ntyjeho' na vantyja n'onhan jon, xjen na itsitjahan' 'nan na nninjnt'uehan, ncyaho' 'nan na icanhan'hin. Ndo' nn'an na ve' cotsque ya na m'anho', quitixee' yaho'han.

¹⁴Nque nn'an na conty'ehan 'o', quitanho' nnon Tyo'ts'on na quityio jon jn'aan nan'ñeen. Tyi'ntjue'ho' jñ'oonvi' nacjohan.

¹⁵Joo nn'an na m'anhan na neiin' n'onhan, c'onho' na neiin' n'onho' yo nan'ñeen. Ndo' nque nn'an na m'anhan na chjoo' n'onhan 'nan na coquenonhan, mantyi cüichjoo' n'onho' yohan.

¹⁶ Nque ntyjeho' na vantyja n'on, tsoñ'enho' c'onho' na ninncüii nnon ngioho' yohan, min tyi'nan'chonho' na ndit'manho' ndëëhan. 'O' quinan'jonho' yo nn'an na tyi't'man condui, min tyi'ntji'ho' cüenta na xia'ntyi nqueho' na jnda' nqenho'.

¹⁷ Xe na aa its'aa vi' ts'an 'u', tyi'ntsa' na njonhan'. 'O' na tondë tsoñ'en nn'an, ninquii'chen quinan'chonho' na quint'aho' cha'xjen na chuhan'. ¹⁸ 'O' tsoñ'en na icanhan' ntyja 'naanho', cjoo' n'onho' na quint'aho' ncüii cüii nnon na itsohan' cha' nc'onho' na tatyia' quicho'ho' yo tsoñ'en nn'an. ¹⁹ 'O' ntyjë na vi'nchji 'o', juu natyia na conan'tja nn'an ndëëho', tyi'nt'aho' na njonhan', qui'ndyeho'han'. Ee nquii Tyo'ts'on ntyjii jon nchu vaa nts'aa jon na njon nan'ñeen na cont'avi'han 'o'. Ee nacjoo' jñ'oon' jon na jndui vaa jñ'oon na itsohan': "Ja tsixuan na nts'a v'i nn'an na conan'tja, ja ndyionhan."

Ndö' vaa na itso jon. ²⁰ 'O' quint'aho' yo nan'ñeen cha'xjen na itsi'man ncüiichen jñ'oon' jon na jndui na itsohan': "Ts'an na v'ii' ts'on juu 'u', xjen na ninjndo' juu, ncyä' 'nan na ntcüä' juu, ndo' xjen na nin'c'u juu ndaa, ncyä' ndaa na nc'u juu. Ee xe na aa matsa' na nnda' yohin, ntsityiahan' ntyjii juu na its'aa vi' juu 'u'."

Juu jñ'oon'ñeen, nnda' vaa na itsiquindyihan'. ²¹ Natyia na cont'a nn'anho', tyi'nin-ncyaho' na ncju'cjehan' 'o' na mantyi nnan'ntcüe'ho' natyia. 'O' quint'aho' 'nan na ya yo nan'ñeen ee na nt'aho' na nnda', ntantjonho' juu natyia'ñeen.

13

Quinan'quindë ndëë nanm'ann'ian

¹ Ncüii cüiiho' icanhan' na quinan'quindëho' cha'xjen na cotoxen nanm'ann'ian, ng'e nquii Tyo'ts'on sinchu' jon na nan'xuanhan ts'ianmin', ndo' nquii jon i'ua jon ts'ian'ñeen ndëëhan. ² Mang'e na nnda' vaa, nque nn'an na tyi'ta'nguee'han jñ'oon na itsijnda' tsanm'aants'ian na ico'xen jonhan, conan'vehan nacjoo' juu jñ'oon na ico'xen Tyo'ts'onhan. Ndo' nn'an na tyi'ta'nguee'han jñ'oon na tqen jon, nquehan nt'ahin na quit'uiivi'han'hin. ³ Majo' nque nn'an na cota'nguee' juu jñ'oon na condue nanm'ann'ian, tyi'c'onhan na ncyaaahan tondëë nan'ñeen, xia'ntyi nn'an na conan'tjahin ndëë nan'ñeen, joohan m'anhän na itsity'uehan'hin tondëë nan'ñeen. Ndo' 'u' je', quitsa' cha'xjen na icanhan', min xe'quitsity'uehan' 'u' tonnon nquii tsanm'aants'ian, ndo' ngitso jon na ya matsa' na matsiquindë'. ⁴ Ng'e nquii jon jndë conduihin ts'an na ityentjon jon nnon Tyo'ts'on cha' quitejndeihan' 'u'. Majo' xe na aa matsitja 'u' nnon tsan'ñeen, c'on' na ncyä', ng'e tyincyaa Tyo'ts'on na vaa najndei na condui tsanm'aants'ian na quen jon navi' nn'an na cont'a 'nan tyia. ⁵ Ng'e na nnda', ijndei'han' na quitsiquindë ts'an tondë nanm'ann'ian, chito ve' xia'ntyi na tyi'nt'uiivi' Tyo'ts'on 'u', majo' ng'e mavicje' quii' ñuan 'nan' na matsiquindë' tondëëhan. ⁶ Ndo' ng'e nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian ndëëhan, jo' na cotyehan s'onndyuaa ndëëho' ng'e juu jon itye'ntjonhan. Ndo' m'anhin na ts'iaan' n'onhan ntyja 'naan' ts'ian'ñeen.

⁷ Ng'e na nnda', tsoñ'en nanm'ann'ian, 'nan na vacüja'han' na ninncyaho' ndëëhan, ncyaho'han'. Ya na icanhan' na ndyionho' s'onndyuaa ndëëhan, quityionho'han'. Mantyi ncyaho' ts'ian tjon ya na cotanhinhan'. Ndo' tsoñ'en na chuhan' na quint'aho' na njonhin, cüinjjonhin ngioho'.

Nan'min chöjnan na quint'a yo ntyjëëhë

⁸ C'onho' na min'ncüii nnon tyi'ngichojnanho' yo nn'an. Majo' ncüii nnon vaa na nan'xuanho' na chojnanho' na tyi'je'quit'io na chojnanho'han', juu na quinan'vengioho' nn'an. Juu ts'an na xoncüee' ts'on na venchjii juu nn'an, na its'aa juu na nnda', itsiquindë juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan'. ⁹ Ndö vaa na cotoxen jñ'oon'ñeen: "Tyi'nc'on' ya' yo ts'an na ve' ndö' ro. Tyi'ntscue' ts'an. Tyi'nch'ue'. Tyi'ntsinin' quintu nacjoo' ts'an. Tyi'ntscjaa' tson' 'naan' ncüiichen ts'an." Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na ico'xenhan' na itsohan': "Cuivi'nchji' tsoñ'en nn'an cha'xjen na venchji nquii 'u'." Ya na mavangue' juu jñ'oonva', mantyi tsoñ'en jñ'oonmin na ico'xenhan', mavangue'han'.

¹⁰ Ng'e ts'an na venchjii juu nn'an, tyi'xe'quits'aa vi' juuhan. Mang'e jo', xe na aa conan'vengiö nn'an, yajo' cota'nc'ueë joo jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan'.

¹¹ Majndeichen na matsjö na quinan'quindêho' jñ'oonva' ng'e cotquenho' cüenta ntyja 'naan' juu xjen na cotsam'an. Ee xjen na tentyja nn'ön Jesucristo, ta' nn'ön na vitja jndye na ndyoquichu jon jaa. Majo' nanein jndë tavijndye xjen vitja na nndui na nnda'. ¹² Cha'vijon nduë nanein m'an natsjon ng'e na tyi'c'oon ta Jesús, majo' ng'e tajndye vitja na ncüjee' ntcüe' jon, itsijonhan' cha'vijon vavixuee. Mang'e jo', joo 'nan na tont'a vitjachen na nnan'jon jaa ntyja 'naan' Jesucristo, chuhan' na quitsacüentyjêë' na cont'ahan'. Tsoñ'en nnon na ncyaa Tyo'ts'on na itejndeihan' 'o', cüijnt'ueho' joohan' na nc'oho' nacjoo' 'nan natyia, cha'xjen ncüii sondaro covijnt'uehin nt'ö ts'ian tyia'. ¹³ Mang'e jo', joo 'nan na chuhan' na quint'a nn'an na vantyja n'on Cristo, ninnquii'chen joohan' quitsantya. Cüa, quint'a ncüii cüii nnon na tyi'je'ncyaaahan' na jn'an na cojnty'ia nn'an xjen naxuee. Min tyi'nan'jön yo nguee na cont'a nn'an na c'uaa jndyuehan na quindyehan, min tant'a cha'xjen cont'a nannon ndo' nanntcu na ve' cot'ue yahin ntyjehan, min tyi'nc'ön na conan'ntja' jaa yo nn'an, min tyi'nan'têë' nn'öhan. ¹⁴ 'O' chito yo nan'min' nan'jonho'. 'O' ncyañ'enho' na nquii Jesucristo na conduihin itye'ntjon jon jaa, na ntc'o'xenñ'en jon juu na cotsam'anho'. Min tanc'oon' n'onho' nchu vaa na nnan'quindêho' joo 'nan tyia na nt'ue jndyi n'on si'ts'o' 'naanho'.

14

Ntyjeho' na tyi'jndêhan na vantyja n'onhan quitejndeiho'hin

¹ Ntyja 'naan' ts'an na tyi'jndei juu tyquii' na vantyja ts'on juu Jesucristo, tyi'ngitê'ho' na vanaan na ntsijonhin juu tmaan' na condui 'o'. Majo' chito aa ncy'onho' cüentahin cha' na nnan'jndyeho' jñ'oon yohin ntyja 'naan' jñ'oon na ndicüaa' ts'on juu nchu vaa na icanhan' na quen juu cüenta. ² Cha'na ts'an na vantyja ts'on Jesucristo na icüji' juu cüenta na tsoñ'en 'nan ntcüa' juu. Majo' ncüii'chen ts'an na tyi'jndyechen na ivaa' ts'on juu ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on, itsitjuu na xia'ntyi 'nan na cove' ntjon tsjan, vanaan na ntcüa' juu. ³ Ndo' na nnda', 'u' na macüa' tsoñ'en nnon 'nan na min, tyi'ntsitiu' na njonntyichen ntyjii Tyo'ts'on 'u', chinty juu ty'iu' na ve' jnda' ro 'nan na icüa' juu. Ndo' mantyi 'u' na ve' jnda' 'nan na macüa', min tyi'ncüji' cüenta na conan'tja joo nty'iu' na cocüa'han tsoñ'en nnon 'nan, ng'e mantyi joohin jndë ty'oon Tyo'ts'on cüentahan. ⁴ Ee tyi'quichuhan' na ngüajñ'oon' cüii ty'iu' na ityentjon Tyo'ts'onhin. Ee xia'ntyi nquii patrón ngitso jon na aa ya its'aa ts'an na ityentjon juu nnon jon. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' Jesucristo. Nquii jon ngitso na aa vaquinjon' nchjii jon na its'aa ncüii ts'an cüentaa' jon, ndo' aa tyi'ya, ee vaa najnde na conduihin na ngüentyjee'tyen tsan'ñeen ntyja 'naan' jon.

⁵ Ee m'aan ts'an na vantyja ts'on juu na icüji' juu cüenta na tonnon Tyo'ts'on t'man-ntyichen tsixuan ncüii xuee, chichen cüiichenhan', majo' m'an ntyjehin na condeuhan na cüejon nan'xuan tsoñ'en xuee. Ncüii cüii ts'an icanhan' na yo na xoncüee' ts'on juu cantyja ts'on juu na its'aa juu cha'xjen na chuhan'. ⁶ Juu ts'an na icüji' cüenta na t'man condui ncüii xuee, its'aa juu na nnda' ng'e na itsit'maan' juu Tyo'ts'on. Ndo' mantyi juu ts'an na tyi'quitsitiu' na t'man condui ncüii xuee, its'aa juu na nnda' ng'e na itsit'maan' juu jon. Mantyi juu ts'an na icüa' tsoñ'en nnon 'nan, icüa' juu ng'e itsit'maan' juu Jesucristo, ndo' incyaa juu na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Majo' ncüii ts'an na tyi'icüa' juu tsoñ'en nnon 'nan, its'aa juu na nnda' ng'e mantyi itsit'maan' juu Jesucristo, ndo' incyaa juu na ya jon ntyja 'naan' 'nan na icüa' juu.

⁷ Ng'e tanin ncüii jaa na ntquën nquë xjen nchu vaa na cotsam'an, min chito xjen njan nquë na covjê. ⁸ Jo' viochen xjen na incyaa Tyo'ts'on na cotant'ö, its'aa jon na nnda' cha' cüit'maan' jon ntyja njanhan. Ndo' xe na aa cje ro ncüjê, nnda' vaa cha' nc'ö na m'aan jon. Jo' viochen xjen na cotant'ö, ndo' mantyi vi na jndë tjê, ninnquii'chen nan'xuan cüentaa' jon. ⁹ Ng'e na nnda' vaa, juu ts'iaan' na tue' Cristo ndo' na jnanquintyja jon na vando' xco jon cha' quitsi'manhan' na conduihin na ityentjon jon nn'an na cotando' na vantyja n'onhan jon ndo' mantyi nque nn'an na jndë tjê na tovantya n'onhan jon.

¹⁰Ndo' ng'e na nnda', 'u' ts'an na ve' jnda' ro 'nan na macüa', tyi'tsuxuan' na mavajñ'oon' juu ntyjeho' na vantyja ts'on juu Jesucristo. Ndo' mantyi 'u' ts'an na macüa' tsoñ'en, tyi'ntsa' na tyi'cuee' tson' juu ntyjeho' na ve' jnda' ro 'nan icüa' juu. Ndo' mantyi cañjooon' n'onho' na ncüii ro ncüii jaa ngüentyjéë' tonnon Tyo'ts'on na ntco'xen jon jaa nchu vaa na jndë tont'a. ¹¹Ng'e jñ'oon' jon na jndë jndui, ndö vaa itsiquindyihan':

Ja Tyo'ts'on, ndö jñ'oon na matsjö, cha'xjen jñ'oon na mayuu' na vant'ö, mantyi jñ'oon na mayuu' na tsoñ'en nn'an tsonnangue ntonquityehan tonnön, ndo' tsoñ'enhan nndue jndyoyuhan na xia'ntyi ncö na tēquintya t'man condui ja.

Nnda' vaa jñ'oon na tso jon. ¹²Mang'e na nnda' itsiquindyihan', covaa' nn'ön na ncüii ro cüii jaa na ngüentyjéë' tonnon Tyo'ts'on na nnduë nnon jon 'nan na jndë tont'a.

Tant'aha ncüii nnon na nts'aahan' na ngacüaa' ncüii ntyjéëhë na vantyja ts'on

¹³Mang'e jo', joo ntyjéëhë na vantyja n'onhan Cristo, tavinta'jñ'öönntyë nchu vaa na cotsam'anhan. Majo' ncüii ro ncüiiho' c'oon' ya ya n'onho' na quint'aho' 'nan na ntejnideihan'hin, chito ve' nt'atoho' ncüii nnon na ngacüaa'han' na nts'aahan' na ntyii'han' ng'eehan'hin cha' nnan'tjahin nnon Tyo'ts'on. ¹⁴Ng'e na condui ja cüentaa' ta Jesús, jo' na tonnon Tyo'ts'on manchji ya na tsoñ'en 'nan, ya ntcüa' ts'anhan'. Majo' nquii ts'an na icüji' juu cüenta na tonnon jon na tyi'ya na ntquii juu cüii nnon 'nan, ndo' xe na aa ntquii juuhan', itsitjahn. ¹⁵Ee ncüii ts'an na vantyja ts'on juu Cristo, xe ntyja 'naan' ncüii nnon na macüa' its'aahan' na itsiyiahan' ntyjii juu na nnda' vaa na matsa' ata 'ndyii juu na ntsijonntyichenhin yo jon. Ndo' na nnda' matsa', matsitja 'u' na tyi'venchji'hin. Ncüii ts'an na tue' Cristo cüentaa' juu, tyi'ntsa' ncüii nnon na nts'aahan' na n'ndyii juu natoo' Tyo'ts'on, tsojnaan' ncüii nnon 'nan na manchji' ncu' na ya na macüa'han'. ¹⁶Ndo' ncüii nnon 'nan na nqueho' cotji'ho' cüenta na yahan', tant'aho' na juuhan' ntsixuanhan' ncüii nnon na ntyja 'naan'han' nnan'nein nn'an jñ'oontya nacjoho'. ¹⁷Ya na nninncyaa ts'an na itye'ntjon Tyo'ts'onhin, chito itsiquindyihan' na itsiquindë juu jñ'oon na coto'xehan' ntyja 'nan na ntcüa' juu yo 'nan na tyi'cüanaan na nc'u juu. Chito 'nanmin' itsiquindyihan' na itye'ntjon Tyo'ts'onhin. Ya na itye'ntjon jon ts'an, itsi'manhan' na jndyoyu vam'aan juu na tonnon jon yo na tajñuaan' ts'onhin, yo na incyaa jon na neiin' ts'on juu xeng'e nquii Espiritu Santo. ¹⁸Ya na nnda' vaa na cotyentjön nnon Cristo, cavee' nchjii Tyo'ts'on ndo' mantyi nque nn'an nnan'neinhan jñ'oon ya ntyja njanhan.

¹⁹Mang'e jo', cüa, quinan'chön na nt'a tsoñ'en na itejndeihan' na ya ro nc'ön yo ntyjéëhë cha' nquë ndo' nquehin cüajon ngaque jaa na vantyja nn'ön Cristo. ²⁰Vanaan na ntcüa' 'o' min'cya ro nnon 'nan na jndë tquen Tyo'ts'on na ntju' tsixuanhan' na tonnon jon. Majo' min na nnda', tyi'quichuhan' na nt'aho' 'nan na nt'ue n'on nqueho' xe na aa ntyja 'naan'han' juu ntyjeho' na m'aan jon natoo' Tyo'ts'on ngacüaa'han'hin. ²¹Mayantyichen na tyi'ntquii ts'an si', ndo' min na tyi'nc'u juu vinon, min tyi'nts'aa juu min'ncüii nnon 'nan xe na aa ntyja 'naan'han ngacüaa' ncüii ntyjéëhë na itsijonhin yo Cristo. ²²Ndo' juu na vantyja tson' ntyja 'naan' jñ'oonva', cuaa nquii na xia'ntyi ncu' nchji'han' yo nquii Tyo'ts'on. Ng'e minnichen ntyjéëhë na jndë sitiü ya juu ntyja 'nan na its'aa juu, ityio jon jn'aan tsan'neen. Ndo' ng'e na jndë tji' ya juu cüenta ntyja 'naan' jñ'oonva', ndëcya tyi'xe'quits'aahan' na ve vaa na m'aan' ts'on juu ntyja 'naanhan', ng'e quii' ñuaan' juu ninjee' juu na ya its'aa juu na tonnon jon. ²³Majo' nquii ts'an na ve vaa na m'aan' ts'on juu na aa vanaan na ntcüa' juu ncüii nnon 'nan, ndo' xe na icüa' juuhan', ninjee' juu quii' ñuaan' juu na itsitjahn nnon Tyo'ts'on. Nnda' vaa ng'e chito icüa' juuhan' yo na vantyja ts'on juuhin. Ndo' min'cya ro nnon 'nan its'aa ts'an na tyi'vantyja ts'on juu jon, tsixuan juu jnan xe na aa its'aa juuhan'.

15

Quitsantyjaho' cha'xjen na tots'aa Cristo

¹Jaa na vaque jaa na covantyja nn'ön Cristo ntyja 'naan' jñ'oonva', chuhan' na quitejnidei joo ntyjéëhë na tyi'covaquehin na m'aan' n'onhan ntyja 'naan' jñ'oonmin', chito ve' nt'aha ntyja na cavee' ngiö nquë. ²Ee ncüii cüii jaa nan'xuan na ninnquii'chen quint'a 'nan na

ya ngio ntyjēēhē cha' quitejndeihan'hin na ngaquehan tyquii' na vantyja n'onhan Cristo. ³Ng'e min nquii Cristo tatots'aa jon 'nan na tēvee' ts'on nquii jon. Toquenon jon navi' cha'xjen itsiquindy jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Joo nn'an na v'ii' n'onhan 'U', jñ'oon tsan' na conduehan cjo', mantyi conan'cūejaan'han' ja."

Ndö' vaa na itsiquindy jñ'oon'neen. ⁴Ndo' tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, jnduihan' na nan'manhan' ndēēhē nchu vaa na ngotsam'an. Jnduihan' na ntejndeihan' na ninncüii c'oon' nn'ön ntyja 'naan' Cristo min na coquenön navi'. Jndui joo jñ'oon'neen na ninncyaahan' na t'man nn'ön, cha' ntyja 'naan'han' na ngontya tcüii' nn'ön na ntsiquindē jon tsoñ'en na jndē tso jon na nts'aa jon yo jaa. ⁵Nquii Tyo'ts'on conduihin x'ee jñ'oon na ndēē nc'ön na ninncüii m'aa'n nn'ön min na coquenön navi' yo na ninncyaahon' na t'man nn'ön. Mac'an vi naya'neen nnon jon na quitejndei jon 'o' na cūejon nc'oonho' na vengioho' ntyjeho' cha'xjen nquii Jesucristo. ⁶Nnda' vaa jñ'oon na mac'an cha' yo na ninncüii jndyeeho' nnan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on na conduihin tye nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa.

Nt'ue ts'on Tyo'ts'on na mantyi quindyēē jñ'oon naya 'naan' jon

⁷Mang'e jo', 'o' na cotji'ho' cüenta na covaqueho' ntyja 'naan' Cristo, joo ntyjeho' na ninvaa vitja na ngaquehin ntyja 'naan' jon, c'onho' na neinho'han. Ndo' mantyi 'o' na vitja na ngaqueho' ntyja 'naan' jon, c'onho' na neinho' nque ntyjeho' na covaquehan ntyja 'naan' jon. Chuhan' na tjon' na quint'aho' na nnda' ng'e mantyi nquii Cristo ty'oon jon cüenta 'o'. Na nt'aho' cha'xjen na matsjö, nnint'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan'ho'. ⁸Ndö vaa jñ'oon na nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho': Jndyo Jesucristo nnon tsonnanguevahn cha' ntye'ntjon jon ndēē nn'an Israel. S'aa jon na nnda' cha' quitsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on conduihin na mayuu', ndo' mantyi cha' quitsi'manhan' na itsiquindē jon juu jñ'oon na jndē tco' jon 'ndyo jon ndēē ndochihi na tom'an ndyu na toxen'chen. ⁹Ndo' mantyi jndyo Cristo cha' nque nn'an na chito conduihan nn'an Israel, mantyi nduehan na t'man condui Tyo'ts'on ng'e nty'ia rohan nchjii jon. Ee mannda' vaa na itsiquindy jñ'oon na tji nquii David ntyja 'naan' Cristo xjen na vitjachen na nnduihin. Itsohan': Mantsit'man' ja 'U' quii' nt'an nn'an na tyi'conduihan nn'an tsjan Israel.

Ngta ja alabanzas na ntsit'man' ja 'U' ntyja 'naan'han'.

¹⁰Ndo' vaa ncüiichen jñ'oon' Tyo'ts'on na itsohan':

'O' nn'an na chito conduiho' tsjan nn'an Israel, cha'xjen nque nan'neen m'anhan na neinhan na conduihan cüentaa' jon, mantyi c'onho' na neinho' na conduiho' ntsinda jon.

Ndö' vaa na itso jñ'oon'neen. ¹¹Ndo' vaa ncüiichen jñ'oon' jon na itsohan':

Tsoñ'enho' na chito conduiho' nn'an Israel. Quindueho' nnon Tyo'ts'on na xia'ntyi nquii jon taquintya t'man conduihin.

'O' nn'an tsonnangue, tsoñ'enho' quindueho' na xia'ntyi nquii jon condui t'manhin.

¹²Ndo' mantyi cjoo' tson na tji Isafas, vaa jñ'oon na itsohan':

Nquii Isaf' tye David, mndui ncüii ts'an tsjan 'naan' jon. Juu tsan'neen na nndui, itsijonhan'hin cha'vijon ts'oon jnt'a na jndei' x'ee ts'oon na t'ua ts'an.

Nndui jon tsjan 'naan' David na vacahan', ndo' nque nn'an na tyi'conduihan nn'an Israel, ntyentjon jonhan. Joo nan'neen,

xia'ntyi nquii jon ngontya tcüii' n'onhan.

¹³Nquii Tyo'ts'on incyaa jon na contya tcüii' nn'ön Cristo. Mac'an na ncyaa jon na ninvaan'en quii' n'onho', c'onho' na neinho' ng'e na vantyja n'onho' jon ndo' c'onho' na min'ncüii jñuaan' ts'onho' na tonnon jon. Mac'an na nnda' cha' nc'onho' na t'manhen na ngontyatyen n'onho'hin ntyja najndei na condui nquii Espíritu Santo.

Condui Pablo ts'an na itye'ntjon ndēē nn'an mañoon tsjan

¹⁴'O' ntyjē na vantyja n'onho' Cristo, ntyjii' ya ts'ön na 'o' conan'vengioho' ntyjeho'. Ndo' tsoñ'en jñ'oon na icanhan' 'o' cha' ndēē nnan'jonho' yo jon, quindē ya nnan'x-uanho'han', ng'e jo' nque ntyjeho' na vantyja n'onhan, condēē conan'qui'maan'ho'hin.

¹⁵Majo' 'o' ntyjē, ñ'en jñ'oon na chu tsonvahn na sinēnhan' ndēēho' na min'ncüii

tyi'quindiyii' ts'ön. Mats'a na nnda' ng'e nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian nnön, jo' vaa najndö na matsixuan quityquii' ts'ianmin. ¹⁶I'ua jon ts'ianva nnön na matye'ntjön nnon Jesucristo ntyja 'naan nque nn'an na mañoon tsjan conduihan. Mancya jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëhan cha' ngavee' nchjii jon na ncy'oon jon cüentahan, nquehan na conduihan cüentaa' Cristo na juu Espíritu Santo jndë tji' ntcüe' jonhan ntyja 'naan' tsonnangue, ndo' jndë tquen jonhan cüentaa' Tyo'ts'on, nccüi na incyaa ts'an nnon jon na quichi jndyihan' ntyjii jon.

¹⁷Ng'e na condui ja cüentaa' Cristo Jesús, jo' na matsiquinjon nquii ja ntyja 'naan' juu ts'ian na matsixuan cüentaa' Tyo'ts'on. ¹⁸Xia'ntyti matsinën ntyja 'naan' ts'ian na tijnt'ue Jesucristo ja. Itejndei jon ja cha' joo nn'an na chito conduihan nn'an Israel covantyja n'onhan jon. Jnt'ahin na nnda' xjen na jndyehan jñ'oon na toninncyja ndëëhan ndo' ya na jnty'ia ndëëhan 'nan na tots'a quii' nt'anhan na chito tuihan' yo na jndö ncö. ¹⁹Ng'e juu najndei nquii Espíritu Santo, tyincyaa Tyo'ts'on na tots'a jn'aaan t'man yo ts'ian na tyi'je'quinduihan' na ve' ntyja 'naan' najndö ncö. Tomanty'i xjen Jerusalén ata xjen tuë ndyuua Iliria. Xi'jndio ndyuuaamin', quindë ya toninncyja jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëë nan'ñeen. Totsjö ndëëhan xe na aa ngantyja n'onhan Cristo, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan. ²⁰Ninnquii'Chen matsichön na ninncyja jñ'oon naya 'naan' Cristo ndëë nque nn'an na min'jon tacondyehan ntyja 'naan' jon. Ee xe tyi'quits'a na nnda', ndue nn'an na maty'i nt'ö ts'ian na siquita' ncüiichen ts'an. ²¹Ndo' ng'e na mats'a ts'ianmin', itsiquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan':

Joo nn'an na tyi'condyehan jñ'oon ntyja 'naan' nquii jon na njñon Tyo'ts'onhan na ntsin'man jon ñuaan nn'an,
ntsiquindyii ts'anhin ntyja 'naan' jon, ndo' jñ'oon na ndyehan, nccüaa' n'onhinhan'.

Nin'cja Pablo tsjoon Roma

²²Ng'e na mancya ja jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo ndëë nn'an na min'jon tacondyehinhan', jo' na jndë iscu'han' na ncjöquinty'ia 'o', min jndye jnda jndë situu na nin'cjö jo'. ²³Majo' naneinhin, ng'e juu tontyjavahin ta'n nan ncüiichen joo na tacotsiquindyii nn'an jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo, ndo' ng'e tandyo chu na nin'cjö na m'anho', ²⁴Mang'e jo', mantyja ts'ön xjen na ncjö ndyuua España, na ngüenön jndyëë na nnty'ia 'o'. Ndo' vi na jndë na tyincyaahan' na nën ja viochen xjen na m'an yoho', ndëjö' nndëë ntejndeiho' ja nato na ncjö tonnonchen na nguë España. ²⁵⁻²⁶Majo' nanein jö jndyëë Jerusalén. Ee joo nn'an na m'an ndyuua Macedonia na vantyja n'onhan Jesucristo yo nin'ntyjëëhë na m'an ntjoohin ndyuua Acaya, xoquitu' na jnan'tjonhan cüenta nn'an na nty'ia ro na m'anhan Jerusalén, jöqui'ndyihan' jo'. Ee jndë tavee' ngio nan'ñeen na conan'cüenonhan xoquitu'ñeen na ja ncjöqui'ndyihan' ndëë ntyjëëhë na vantyja n'onhan Jesucristo na m'anhan juu tsjoon'ñeen. ²⁷Ya jndyi jnan'tiuhan na cont'ahan na nnda' ng'e chojnanhan ndëë nn'an Israel. Chojnanhan ndëë nan'ñeen ng'e ntyja 'naan'ñeen tye' na tondye jndyeehan jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo. Ndo' ng'e na nnda' vaa, nque nan'ñeen na mañoon tsjan nn'an conduihan, chojnanhan na quitejndeihan ntyjehan nn'an Israel 'nan na itsitjahan' nan'ñeen. ²⁸Mang'e jo', nque nn'an Jerusalén, vi na jndë ty'onhan cüenta joo s'on na jndë jnan'tjon nan'ñeen, yajo' ngüenön jndyëë na m'anho' nato na jö ndyuua España. ²⁹Ndo' mavaa' ya cüii ts'ön, xjen na nguë quii' nt'anho', ninncüii t'man ndyio Cristo jn'aaan 'o' yo ja.

³⁰O' ntyjë, ng'e na vengioho' nquii ta Jesucristo ndo' na incyaa Espíritu Santo na conan'vengioho' ja, jo' mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na quitquen yantiyho' na nnan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja njan na quitejndei jon ja. ³¹Ng'e juu ndyuua Judea m'an nn'an na tyi'covantyja n'onhan Jesucristo. Mang'e na nnda', tsoñ'enho' quitanho' nnon Tyo'ts'on na tyi'ninncyaa jon na nt'uehan ja. Ndo' manty' quitanho' nnon jon na joo ntyjëëhë na vantyja n'on na m'anhan Jerusalén, ngavee' ngiohan na ncy'onhan cüenta joo xoquitu'ñeen na jöy'ön ndëëhan. ³²Ndo' vi na jndë tui na nnda', xeng'e na nquii Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon, nguë na m'anho' yo na neiin' jndyi ts'ön, ndo' na nc'ön quii' nt'anho', ntsiteinhan' ñuan njan cha'vijon ts'an na ivajndyee. ³³Nquii Tyo'ts'on conduihan

na tajñuaan' ts'onhin, mac'an nnon jon na nninnquii'chen c'oon jon yo tsoñ'enho'. Mantyjantyi jo' ro jñ'oon na matsjö ndëëho'.

16

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an na vajnaan' jon

¹ Yo nt'ö juu ntyjöhö' tsanscu Febe, matscuenön tsonvahin na m'anho'. Itye'ntjon jon nnon Jesucristo quii' tmaan' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan tsjoon Cencrea. ² Ng'e na vengioho' ta Jesús, yo xuee' nquii jon cy'onho' cüenta Febe cha'xjen na chuhan' na jaa nn'an cüentaa' Cristo cy'ön cüenta ntyjëëhë na iqüen Tyo'ts'onhan cüentaa' jon. Quitejndeiho' Febe'ñeen min'cya ro 'nan na itsitjahan'hin ng'e mantyi nquii jon jndye nn'an jndë itixee' jon, ndo' mantyi ncö.

³ Ncyaho' ts'on njan nnon ntyjë Priscila yo saa' juu Aquila. Joohan conan'jonhan ts'ian 'naan' Cristo Jesús yo ja. ⁴ Tañoon'han ja ncüii navi' t'man na tquenön na mavaa xjen na ntscue'han' ja. Min chito xia'nty ninncö na mancya na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanhin, ncüii cüii tmaan' nn'an na vantyja n'onhan Jesús quii' nt'an nn'an na chito conduihan tsjan nn'an Israel, mantyi coninncyahin na ya jon ntyja 'naan' Priscila yo nin'Aquila. ⁵ Ndo' ncyaho' ts'on njan ndëë tmaan' nn'an na covancüii v'aahin na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Mantyi juu ntyjë Epeneto na vi'ntyjii jahin, ncyaho' ts'on njan nnon juu. Manquii jon tsan na vejndyee na tentyja ts'on jon Jesucristo ndyuua Asia. ⁶ Ndo' mantyi ncyaho' ts'on njan nnon ntyjë María, jndye vaa na totyentjon jon nnon Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. ⁷ Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon juu Andrónico yo nin'Junias. Joohin ninncüii ndyuua ndo' maninjuu tsjan na tui ja yohan. Tojnan' tom'anhan vancjo yo ja. T'man conduihan quii' nt'an nque nn'an na tji Jesucristo na i'ua jon ts'ian ndëëhan na cotsay'onhan juu jñ'oon naya 'naan' jon. Vitjachen na ngantya ts'ön Cristo, ndo' joohan mancüiixjen jndë vantyja n'onhan jon.

⁸ Ventyji ja juu ntyjë Ampliato na vantyja ts'on jon Cristo. Ncyaho' ts'on njan nnon jon. ⁹ Ndo' mantyi ncyaho' ts'on njan nnon juu Urbano, itejndei tsan'ñeen já ts'ian 'naan' Cristo Jesús ndo' mantyi nnon Estaquis na vi'ntyji jndyihin. ¹⁰ Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon nquii Apeles ng'e jndye jnda jndë si'man juu na conduihin ts'an na vantyja ts'on juu Cristo. Ndo' majo'nty ncyaho' ts'on njan ndëë nn'an vaa' Aristóbulo. ¹¹ Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon juu ntyjë Herodión. Tuihin tsjan nn'an na maninjuu tyuua na tui ja. Ndo' majo'nty ndëë nn'an vaa' Narciso na vantyja n'onhan Jesucristo. ¹² Ndo' mantyi ncyaho' ts'on njan nnon ntyjë tsanscu Trifena yo Trifosa. Conan'chonhan na cotyentjonhan nnon Cristo. Ndo' mantyi nnon ntyjë tsanscu Pérsida na njon jndyihin nchji. Jndye ts'ian 'naan' ta Jesús its'aa jon. ¹³ Ndo' mantyi ncyaho' ts'on njan nnon Rufo, t'man conduihin quii' nt'an nn'an na vantyja n'onhan Jesucristo. Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon ndyee jon. Totixee' jon ja na cha'vijon jnda nquii jon. ¹⁴ Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon Asíncrito yo Flegonte, yo Hermes, ndo' nnon Patrobas yo Hermas ndo' mantyi yo nin'nque ntyjëëhë na m'anhan yo joohan. ¹⁵ Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon Filólogo yo Julia. Mantyi Nereo yo tsanscu tyje nquii juu, mantyi nnon Olimpas yo nin'tsoñ'en ntyjëëhë na vantyja n'onhan Cristo na m'anhan yo joohan.

¹⁶ Nqueho' quindyots'aaho' ntyjeho' na ncyaho' ts'onhin. Tsoñ'en nn'an na m'an joo njoonmin na cotsantjahan yo xuee' Jesucristo, conan'cüanonhan ts'on 'naanhan ndëëho'.

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pablo

¹⁷ O' ntyjë, matsiqui'man'ho' na quitquen ya yaho' cüenta ntyja 'naan' nn'an na coty'han chon quii' nt'anho'. Jnan joohin na tyi'cüejon conan'tiuho' yo ntyjeho' na vantyja n'on Jesucristo, ata ñ'en ntyjeho' na conan'tjahin nnon Tyo'ts'on. Joo nan'ñeen mañoon jñ'oon conan'manhin ndëëho', chito cha'xjen juu jñ'oon na jndë ty'onho' cüenta. Tavinan'tjon'ho' yohin. ¹⁸ Ng'e chito conan'quindë nanmin' cha'xjen na nt'ue ts'on ta Jesucristo na cotyentjón nnon jon. Joohin xia'nty cotsam'anhan ntyja 'naan' na

nt'ue n'on si'ts'o 'naanhin. Conan'neinhan jñ'oon nanncoo' ndëëho' na itsiquinjonhan' 'o', yo juu jñ'oon'ñeen conan'vi'nn'anhin nn'an na tyi'jnda' nquen. ¹⁹ Tsoñ'en nn'an jndë macondyehin nchu vaa na conan'quindëho' jñ'oon na conan'y'onho' ntyja 'naan' Jesucristo, jo' na coquiao na nën ntyja 'naanho'. Majo' min na nnda' vaa, nt'ue ts'ön na c'onho' na jnda' nqueho' na quint'aho' ncüii cüii nnon 'nan naya, chito 'nan tyia. ²⁰ Ee xe na aa nnan'veho' jñ'oonva', ya jo' nquii Tyo'ts'on na conduihin na tajñuaan' ts'onhin, cje ro nts'aa jon na ntantjonñ'enho' yo juu yutyia Satanás. Nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa, quitejndei jon 'o'.

²¹ Juu ntyjëëhë Timoteo na itsijonhin ts'ian 'naan' Jesucristo na mats'a, incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Mantyi juu Lucio, yo Jasón yo nin'Sosípater, coninncyahan ts'on 'naanhan ndëëho', joohin nn'an na ninncüii ndyuua na tuihin yo jaa.

²² Maja Tercio macüji tsonvahin jñ'oon 'ndyo Pablo. Mantyi mancyaa ts'on njan ndëëho' na conan'jonho' yo jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo.

²³ Juu Gayo incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Itixee' jon ja ntjoohin vaa' jon, ndo' majuu v'aavahin covancüi tmaan' nn'an na conan't'maan'han Jesucristo. Ndo' Erasto incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho', juu jon ts'an na itsue s'on cüentaa' tsjoonvahin tsjoon Corinto. Ndo' mantyi nquii juu ntyjë Cuarto incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. ²⁴ Nquii Jesucristo na ityentjon jon jaa, mac'an nnon jon na t'man quityio jon jn'aanho'. Quindui na nnda'.

Jñ'oon na mats'ia na itsit'maan' Pablo Tyo'ts'on

²⁵ Nan'xuan jaa na quinan't'maan' Tyo'ts'on. Nquii jon vaa najndei tsixuan jon na ninncyaa jon na ngüentyjee' tyenho' na tonnon jon xeng'e juu jñ'oon naya 'naan' Jesucristo na si'man jonhan' nnön na mancyahan' ndëë nn'an, nquii jon na itye'ntjon jon jaa. Jñ'oon nayavahin, vitjachen na nguaa tsonnangue, nquii Tyo'ts'on sijnda' jon na nnan'nein nn'anhan', juu jñ'oon'ñeen tyi'condye nn'anhan' ndyu na toxen'chen. ²⁶ Majo' naneinhin, yo ntyja 'naan' joo jñ'oon na tji nn'an tivio na tonduehan nchu vaa 'nan na sijnda' jon na nguaa, itsi'man jndyoyu jon jñ'oon'ñeen ndëë. Condui na nnda' ng'e nquii Tyo'ts'on na mancha' xjen m'aan jon, ico'xen jon na quinduihan'. Mang'e jo' juu jñ'oon nayavahin covineinhan' ndëë nn'an ncüii cüii tsonnangue cha' ndëë ngantyja n'onhan Cristo ndo' ndëë nnan'quindëhan tonnon Tyo'ts'on.

²⁷ Nquii Tyo'ts'on ninncüiihin. Juu jon taquintyja na jnda' xquen jon. Ntyja 'naan' Jesucristo, tsoñ'en nn'an ninncüii'chen quinan't'maan'han jon. Quindui na nnda'.

Tson Navejndyee Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Corinto

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an tsjoon Corinto

¹Maja Pablo macüji tsonva. Xeng'e nquii Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon, jo' i'ua jon ts'ian nnön na condui ja ts'an na ijñon Jesucristo ndëë nn'an yo juu jñ'oon naya 'naan' jon. Juu ntyjëëhë Sóstenes itsijonhin yo juu jñ'oonvahn na macüji. ²Conan'cüenón tsonvahn ndëë 'o' na m'anho' tsjoon Corinto na conduiho' tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nqueho' ng'e conan'jonho' ntyja 'naan' Jesucristo, jo' jndë iqen Tyo'ts'onho' na conduiho' cüentaa' nquii jon, ndo' mantyi yo ncüii cüii ts'an na minyuuchen na m'aan juu na njon jndyi ntyjii juu Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon nan'ñeen ndo' mantyi jaa. ³Tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhan na juu naya na conduihin yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan, cyahan na jndyentyichenhan' na ncy'onho' cüenta.

Ncyaa Pablo na ya Tyo'ts'on

⁴Nquii Tyo'ts'on na matsit'man' ja, 'io 'io mancya na yahin ntyja 'naanho' ng'e juu naya na condui jon na ncyajonhan' quii' n'onho' ntyja 'naan' nquii Jesucristo. ⁵Ee ntyja 'naan' juu naya na conduihin, taquintyja na t'man vaa na ityio jon jn'aanho', jo' ya jndyi conan'neinho' ndëë nn'an ntyja 'naan' na vantyja n'onho' Jesús, ndo' mantyi yo na covaa' n'onho' tsochen jñ'oon 'naan' jon. ⁶Ndö' vaa ng'e jñ'oon na tonan'nén jndyoyú ntyja 'naan' Cristo quii' nt'anho', juuhan' itsi'manhan' na jndë scüejndyohan' na cotsam'anho' na contjotyenho' ntyja 'naan' jon. ⁷Mang'e jo', juu naya na itsiquindaa' Tyo'ts'on ts'an cha' condëë ityentjon juu nnon jon, min'ncüii nnonhan' tyi'quitsitjahan' 'o' viochen xjen na cominndoo' tcüiho' na ncüjee' ntcüe' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa. ⁸Manquiintyi jon ntsinchu' jon tsoñ'en ntyja 'naanho' cha' juu xjen ya nndyo ntcüe' jon na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan, ngüentyjee' 'o' na tonnon jon na tavijnan nan'xuanho'. ⁹Nquiintyi Tyo'ts'on na conduihin na itsiquindë jon tsoñ'en na itsijnda' jon, manquii jon iqueen' jon 'o' na quinan'jonho' yo jnda jon Jesucristo, majuu jon conduihin na itye'ntjon jon jaa.

Nn'an tsjoon Corinto na vantyja n'onhan Cristo, tyi'tjon' m'adhan

¹⁰O' ntyjë na vantyja n'onho' ta Jesucristo, yo xuee' jon mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na xoncüii ro quinan'cüejonho' jñ'oon yo ntyjeho', ee tyi'quichuhan' na ve vaa na m'anho'. C'onho' na ya ngioho' yohan, ndo' mantyi ninncüii quinan'tiuho' yo nquii jon ng'e nnda' vaa nt'ue ts'on jon. ¹¹O' ntyjë, nnda' vaa matsjö ndëëho' ee jndë jndyi jñ'oon jndyue nn'an vaa' Cloé na conan'jndyeho' jñ'oon yo joo ntyjeho' na vantyja n'on. ¹²Ndö vaa na matsjö ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. Ñ'enho' na condueho': "Já conan'jón ntyja 'naan' Pablo", Majo' ñ'en ntyjeeho' conduehan: "Aa já conan'jón yo Apolos", Ndo' mañoon ntyjeho' conduehan: "Aa já yo Cefas na conan'jón", Ndo' mantyi ñ'enho' na condueho': "Aa já xia'ntyi yo nquii Cristo na conan'jón." ¹³Ndo' na condueho' jñ'oonmin', ¿Aa jndye Cristo m'aan na ndëë nnan'n'manhan 'o' jnan na nan'xuanho'? Min chito ja na jñon nn'an tsonjn'aan cha' cü'iö ntyja 'naan' jnanho'. Ndo' mantyi min chito yo xuë na jnt'ëho'. ¹⁴Ncyaa ya Tyo'ts'on na xia'ntyi Crispo yo Gayo na siquint'ë. ¹⁵Ndo' na nnda', ta'nan ts'an na ndëë ngitso na jndëë' juu yo xuë. ¹⁶Ndo' mantyi mavañjoon' ts'ön na siquint'ë Estéfanos yo nin'nn'an vaa' jon, majo' taviquiñjonntyichen ts'ön na aa m'aan ncüiichen ts'an na siquint'ë. ¹⁷Ng'e tyi'co'ua Cristo ts'ian nnön na quitsiquint'ë nn'an. T'ua jon ts'ian nnön na incyaa jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Majo' chito mats'a juu ts'ian'ñeen yo jñ'oon na jnda' xquën ncö cha'xjen cont'a nn'an tsonnangue, ee xe na aa nnda' vaa mats'a, ntscu'han' na ncüaa' n'on nn'an na njon jndyi tsixuanhan' na tue' Cristo nnon tsonjn'aan.

Cristo conduihin najndei Tyo'ts'on ndo' na jnda' xquen jon

¹⁸ Coninncyá jñ'oon ndëë nn'an ntyja 'naan' na tue' Cristo na taquiñoon jon tsonjn'aaan cha' na ntsinduu' jon jnan nn'an. Nn'an na cotsu ñuaanhin cotji'hin cüentaa na juu jñ'oon'ñeen ve' jñ'oon tsan'han'. Majo' ntyja njan nquë na itsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan, juu jñ'oon'ñeen conduihan' najndei na tsixuan nquii jon. ¹⁹ Cha'xjen jñ'oon' jon na jndui tivio itsohan':

Ja ntsity'ui jñ'oon na jnda' nquen nn'an na jen ngiohan.

Ndo' joo jñ'oon na cotji'hin cüenta na njon jndyihan', nts'a na ve' jn'aanhan'.

²⁰ Ng'e na tso jon na nnda', nque nn'an na jndye 'nan ngiohin, iju'cjehan'hin. Ndo' mantyi nn'an na jndye nnon na ndëë nduehin nchu vaa na covaa' n'onhan, min tyi'xe'caque' cüentahan' ntyja 'naanhan na tonnon Tyo'ts'on, min nque nn'an tyi'quinan'jonhan ntyja 'naan' jon. Ee jñ'oon na mayuu' jndë si'man jon na tsoñ'en na jnda' nquen nn'an, ji ve' jñ'aanhan'. ²¹ Tyo'ts'on m'aaan jon na jnda' xquen jon. Ntyja 'naan'han' itsijnda' jon na joo nn'an na cotji' nquehan cüenta na m'anhan na jnda' nquenhan, tyi'je'cüaa' n'onhan nchu vaa tsixuan jonhan'. Majo' nque nn'an na vantyja n'on jñ'oon na coninncyá, tëvee' nchjii jon na itsin'man jon ñuaanhin ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Ndö' vaa its'aa jon min na m'an nn'an na cotji'han cüenta na juu jñ'oon'ñeen, ve' jñ'oon tsan'han'.

²² Ee nque nn'an judíos cotanhin ndé na quint'á ncüii cüii nnon na tyi'je'quinduihan' na ve' ntyja 'naan' juu najndei nquii ts'an cha' ngantya n'onhan Tyo'ts'on. Ndo' joo nn'an na chito tsjan nn'an judíos conduihan, joohan cotanhin na quinan'nén jñ'oon na ntsi'manhan' na jnda' nquën cha' ntyja 'naan'han' ngantya n'onhan. ²³ Majo' já coninncyá jñ'oon na t'ion nn'an Cristo tsonjn'aaan cha' ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan. Majo' nque nn'an judíos, xjen na condyehan juu jñ'oon'ñeen, itsijonhan' ntyja 'naanhin cha'vijon ts'an na ngaquiñjon tsjö' x'ee juu na mninnquehin. Ndo' mantyi joo nn'an na chito tsjan nn'an judíos conduihan, cotji'hin cüenta na juu jñ'oon na conincyá, ve' jñ'oon tsan'han'. ²⁴ Majo' ntyja njan jaa na iqueen' Tyo'ts'on, tanin min xe na aa nn'an judíos condui jaa, ndo' aa nn'an na mañoon tsjan, ñoncyá cotji' cüenta ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Xia'ntyi conan'nën ntyja 'naan' Cristo na condui jon juu najndei na tsixuan nquii Tyo'ts'on na itsin'man jon ñuaan nn'an. Juu jñ'oon'ñeen tsi'man jndyoyuhan' na conduihin jnda' jndyi xquen jon. ²⁵ Ee juu na cotji' nn'an cüenta na tyi'xe'cüijnt'ue ntyja na jnda' xquen nquii Tyo'ts'on, juuhan' itsi'manhan' na jnda' xquen jon, t'manntyichen conduihan' chito juu na jnda' nquen nn'an. Ndo' juu na cotji' nn'an cüenta na ta'nán najndei conduihin na tyincyaa jon na tue' Cristo nnon tsonjn'aaan, juuhan' na jndeintyichen conduihan', chintyi juu najndei na nan'xuan nn'an. ²⁶ 'O' ntyjé na vantyja n'onho' Cristo, cañjoo' n'onho' nchu vaa na tom'anho' navendyee xjen na tqueen' Cristo 'o' na quinan'jonho' yohin. Ntyja 'naan' na cotji' nque nn'an cüenta, tyi'jndyeho' na conduiho' nn'an na jnda' nquen. Mantyi min tyi'jndyeho' conduiho' nn'an na cotoxen. Min tyi'jndyeho' na tuiho' nda nn'an na t'man condui. ²⁷ Nn'an na m'an ntyja 'naan' tsonnangue cotji'hin cüenta na tayuu jnt'ueho'. Majo' nquii Tyo'ts'on icüji jon 'o' na conduiho' cüentaa' nquii jon. Its'aa jon na nnda' cha' joo nn'an na cotji' nquehin cüenta na jnda' jndyi nquenhan, ntsücüejanan'han'hin. 'O' na tyi't'man conduiho', icüji jon 'o' cha' nque nn'an na cotji'han cüenta na njon jndyi conduihin, ntsücüejanan'han'hin. ²⁸ Nque nn'an na tyi'njon nan'xuan, icüji jon na conduihan cüentaa' nquii jon, yo nin'nn'an na tyi'cuee' n'on nn'an joohan. Mantyi 'o' na tyi'quindue nn'an 'nanho', icüji jon 'o' cüentaa' nquii jon cha' nts'aa jon na tyi'njon joo nn'an na cotji' nquehin cüenta na nan'xuan jndyihin najndëhin. ²⁹ Mannda' its'aa jon cha' ta'nán ncüii ts'an na ndëë ntsintsahin ntyja 'naan' nquii juu na tonnon jon. ³⁰ Xeng'e ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on na conduiho' nn'an na m'an ntyja 'naan' Cristo Jesús. Ee ntyja 'naan' nquii jon covaa' n'onho' juu na jnda' xquen jon. Nquii jon iquen jon 'o' na tajnan nan'xuanho'. Ntyja 'naan' jon conduiho' ñuan nquii'. Ndo' mantyi na conduiho' nn'an na sijnda ntcüe' Tyo'ts'on. ³¹ Mang'e jo', tyi'nán'ntsa jaa ntyja njan nquëhë, majo' quint'aha cha'xjen itsiquindy juu jñ'oon'

Tyo'ts'on na jndui. Itsohan': "Juu ts'an na nin'quitsintsahin ndëë nn'an, quitsinin juu ntyja 'naan joo ts'ian t'man na its'aa Tyo'ts'on yohin."

2

Jñ'oon ntyja 'naan' na jñon nn'an Cristo tsonjn'aan

¹O' ntyjé na vantyja n'onho' Cristo, cañjoo'n n'onho' juu xjen na tyjé na m'anho' na ntsiquindyih'o' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na conduihan' na mayuu'han', chito totsiniën ndëëho' jñ'oon na jndyaa' na nciüaa' ts'on ts'an, min chito cha'xjen jñ'oon na concya nn'an tsonnangue na conan'ntsa nquehan nchu vaa na nan'xuanhin na jnda' nquenhan. ²Ee jndé sitiya na viochen xjen na nc'ön yoho', xia'ntyí ntsiniën ndëëho' ntyja 'naan' Cristo, nquii jon na jñon nn'anhin tsonjn'aan. ³Xjen na tyjé na m'anho', tom'aan' jndyí ts'ön na aa ndëë nts'a, totsincyaa'han' ja ata toviqijnty'e ja. ⁴Ndo' juu xjen'neen na toninncyaa jñ'oon ndëëho', min tatijnt'ue ja jñ'oon na jaa' jndyí. Min tatotsiniën ndëëho' cha'xjen conan'nein joo nn'an na jnda' jndyí nquen. Xia'ntyí toninncyaa jñ'oon ndëëho' na tyincyaa Espíritu Santo nn'ön yo ntyja 'naan' juu najndeí na condui nquii Tyo'ts'on. Joo jñ'oon'neen tijnt'ue jonhan' quityquii' n'onho'. ⁵Tots'a na nnda' cha' juu na vantyja n'onho' Cristo, c'oonhan' ntyja 'naan' juu najndeí na condui nquii Tyo'ts'on, chito ve' ntyja 'naan jñ'oon na totsiniën ndëëho' yo na jnda' xquën.

Ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo ncyaa Tyo'ts'on na ngüqjnaan' ts'anhin

⁶Já nn'an na i'ua Cristo ts'ian ndé, nque nn'an na jndé tquehin ntyja 'naan' na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, conan'nén ndëë nan'neen yo jñ'oon na jnda' nquën. Majo' juu na jnda' nquën, tyi'quitsixuanhan' cha'xjen juu na jnda' nquen nn'an tsonnangue, min chito cha'xjen na jnda' nquen nque nn'an na cotoxenhin nan'neen, ee juu na conduihan na cotoxenhan vantycüiian'. ⁷Tivio vitjachen na ntquen Tyo'ts'on tsonnangue, t'oon jon na jnda' xquen jon na ntsin'man jon ñuan njanhan cha' ya ro nc'ön. Majo' nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen, iscu'han' ndëëhan ntyja 'naan' ts'ian na its'aa jon na itsin'man jon ñuan nn'an. Majo' naneihin ngiöhan', ndo' conan'quindyí nn'an ntyja 'naan'han'. ⁸Nque nn'an na cotoxen tsonnanguevahin, ta'nan taa' n'onhan na nnda' vaa na sijnda' Tyo'ts'on, ee xe na aa taa' n'onhinhan', nquii jon na conduihin na quiyentjon jon tsoñ'en na taquintya na t'man tsixuan jon, tyí'xe'quit'ionhan jon tsonjn'aan. ⁹Majo' ntyja 'naan na tui na nnda', vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio na itsohan': Joo nn'an na ve'ngiohan Tyo'ts'on, jndé sijnda' jon ncüii nnon naya cüentahin na min'jon tacondyiaa' ts'anhin', min ta'nan jñ'oon condyii ts'an ntyja 'naan'han', min na tacotsitiyu ts'anhin'.

¹⁰Majo' 'o' ntyjé na vantyja n'onho' Cristo, juu jñ'oonva' na ndyu na toxen'chen tyi'condye nn'an ntyja 'naan'han', ndëë jaa jndé si'man Tyo'ts'onhan'. Ee nquii Espíritu Santo, chen jndyí itsi'man jon joo jñ'oon na itsijnda' Tyo'ts'on na tyi'quindio nn'anhin'.

¹¹Ee tanin ts'an na nchjii nchu vaa na ndyii' ts'on ncüiichen tyje juu. Xia'ntyí nquii ts'an na iqen nquii cüenta nchu vaa na itsiquindyihan' quii' ñuaan' juu, juu ntyjii ntyja 'naan'han'. Mannda' ro vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Xia'ntyí nquii Espíritu Santo ntyjii ya jon nchu vaa ndyii' ts'on Tyo'ts'on. ¹²Nque nn'an tsonnangue m'aan' n'onhan nchu vaa na tsixuanhan', majo' jaa tyi'concyaa Tyo'ts'on na nan'xuan ntyja 'naan'han'. Nquii jon jndé tyincyaa jon na coy'ön cüenta nquii Espíritu na jndé jñon jonhin cha' condëë covaa' nn'ön tsoñ'en nnon na ncyaa jon ndëë. ¹³Nque nn'an tsonnangue covijnt'uehan joo jñ'oon nchu vaa na jnda' nquen nquehan cha' cantyja n'on nn'an jñ'oon na coninncyahan. Majo' já tyi'cont'á na nnda'. Já conan'nch'ú jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nque nn'an na conan'xuanhan nquii Espíritu Santo. Ninnquii'chen covijnt'ue já jñ'oon na itsi'man jon na conan'mán ndëëhan.

¹⁴Juu ts'an na tyi'tsixuan Espíritu Santo, tyi'nin'cy'oon juu cüenta jñ'oon na itsijnda' jon. Ee ve' jñ'oon tsan'han' nchjii juu, min ndiciüaa' ts'on juuhan'. Nnda' vaa na iqenon

juu ee xia'ntyi ntyja 'naan' nquii jon, nndëë ncüiji' ts'an cüenta nchu vaa itsi'man joo jñ'oon'ñeen. ¹⁵ Ng'e nquii ts'an na tsixuan juu Espíritu Santo, condëë icüiji' juu cüenta ntyja 'naan tsoñ'en, majo' juu ts'an na tyi'tsixuan Espíritu, je'quindëë ncüiji' juu cüenta ntyja 'naan' na vam'aan ts'an na condui nquii Espíritu. ¹⁶ Cha'na juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio na itsohan': "Nquii Tyo'ts'on na ico'xen jon jaa, ta'nan ts'an na ivaa' ts'on nchu vaa na itsitiu jon. Tanin juu na nndëë ntsi'man nnon jon."

Nnda' itsiquindy juu jñ'oon'ñeen. Majo' jaa na nan'xuan Espíritu Santo, nquii Cristo itscüenon jon jñ'oontiu 'naan' jon nquën.

3

Condui jaa nn'an na cotype'ntjón nnon Tyo'ts'on

¹ O' ntyjé na vantyja n'onho' Cristo, xjen na vejndyee tyjé na m'anho', tatyincyaahan' na chen jndyi ninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho' ng'e taty'onho' cüenta joo jñ'oon na itsi'man Espíritu Santo. Tcanhan' na quitsinën ndëëho' cha'xjen ndëë nque nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on, cha'vijon ndëë yotsca na vantyja n'on Cristo. ² Mang'e jo', tots'i'man ndëëho' jñ'oon ntyja ya ro. Joo jñ'oon'ñeen itsijonhan' joochan' cha'vijon ndaatsu na itei' ncüii yujnt'a ng'e ndiquindëë ntquii juu si'. Nnda' vaa tots'a ee jndye jñ'oon ndiquitquen yaho' cüenta, min naneinhin ninvaa na ndicy'onho' cüenta joo jñ'oon na majnda'chen ts'on. ³ Manti naneinhin ninvaa na cotsam'anho' cha'xjen cont'a nn'an na nan'xuanhan ntyja 'naan' juu tsonnangue. Ee xjen na conan'tëë' n'onho' ntyjeho', ndo' ya na conan'ntja'ho' yohan, itsi'man jndyoyuhan' na cotsam'anho' quityquii' na tsixuan tsonnangue. Ninvaa na cont'aho' cha'xjen cont'a min'cya ro nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on. ⁴ Ee ñ'enho' na condueho': "Ja yo Pablo matsijón", Ndo' ñ'enho' na condueho': "Ja matsijón yo Apolos", Ndo' na condueho' na nnda' itsi'man jndyoyuhan' na itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'xjen joo nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on.

⁵ Nquii Apolos ¿Nin conduihin? Ndo' ja Pablo ¿Nin condui ja? Nqué xia'ntyi condui já nn'an na cotype'ntjón nnon Tyo'ts'on na ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen téntyja n'onho' nquii Cristo, cha'xjen t'ua jon ts'ian ndé ncüii cüii já. ⁶ Itsijonhan' ntyja nján cha'vijon ts'an na jnon' 'nan tsjan ndo' ncüiichen ts'an ityii' juu ndaahan'. Ja jn'ón jñ'oon' Tyo'ts'on quii' nt'anho', ndo' juu Apolos jndécya cha'vijon tyii' jon ndaahan', majo' nquii Tyo'ts'on s'aa na t'onhan' ndo' vaquehan'. ⁷ Mang'e na nnda', juu ts'an na inon', min tyi'njon conduihin, min juu ts'an na ityii' ndaahan'. Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on njon conduihin ee nquii jon its'aa na co'onhan' ndo' vaquehan'. ⁸ Juu ts'an na inon', nincüajon conduihin yo nquii ts'an na ityii' ndaa, ndo' ncüii cüiihan ndyion Tyo'ts'onhan xi'ncüii ts'ian na jndé tont'ahan. ⁹ Ndo' xia'ntyi nquii jon t'man conduihin. Ee ja ndö yo nquii Apolos, xia'ntyi condui já nn'an na conan'jón yo jon quityquii' juu ts'ian 'naan' jon, ndo' 'o' conduiho' cha'vijon ncüii tyuaa na jndé s'aa ts'an ts'ian 'naan' jon. Ndo' mantyi itsijonhan' 'o' cha'vijon ncüii v'aa na condëhan' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon. ¹⁰ Ntyja 'naan' juu v'aavahin, condui ja cha'vijon ncüii albañil na jnda' xquen. Ntyjantyi naya na incyaa Tyo'ts'on nnön, matsi'man jñ'oon naya 'naan' jon ndëëho'. Itsijonhan' juu ts'ian'ñeen cha'vijon na itsia ts'an tsjaan' v'aa ndo' ncüiichen ts'an itsivahan'. Ncüii cüii ts'an na itsia v'aa, icanhan' na c'oon' ya ya ts'on juu nchu vaa na ngaquindëhan'. Mantyi já na cotype'ntjón nnon Tyo'ts'on, icanhan' na quitquén yá cüenta nchu vaa na conan'mán jñ'oonmin' ndëë nn'an. ¹¹ Ndö ro jñ'oon na matsjö, nquii Jesucristo conduihin cha'vijon tsjaan' v'aa. Mang'e jo' ta'nan ncüiichen jñ'oon na ntyja 'naan'han' ntquenhan' ts'an na conduihin jnda Tyo'ts'on. ¹² Juu jñ'oon'ñeen conduihan' x'ee jñ'oon. Nacjoo'han' ndëë ntsiquindë ts'an ts'ian yo jñ'oon na njonhan' cha'na s'onijan oo s'onxuee oo yo ntjö' na njon jndyi. Oo mantyi ndëë ninjnt'ue ts'an n'oon n'caaa' oo yo jndé ndyue' oo yo nin'ntyü. ¹³ Majo' 'io cha juu xjen na nndyo nnda' Jesucristo, juu xjen'ñeen ntsi'man Tyo'ts'on nchu vaa tsixuan ts'ian na jndé tots'aa ncüii cüii ts'an. Juu xjen'ñeen ts'ian na tots'aa ts'an ngüenonhan' quii' chon t'man ee nto'xen Tyo'ts'onhan'. Ndo' juu ts'ian'ñeen, xe na aa ntochan', ntsi'manhan' na

tatijnt'ue 'nan na tots'aa juu, majo' xe na aa tyi'ntcohan', yajo' ncüaa' ts'on juu na tijnt'ue juu ts'ian na tots'aa juu. ¹⁴Xe na aa juu ts'ian na tots'aa juu, tyi'ntsco chon'ñeenhan', jo' minncyaa Tyo'ts'on na ncy'oon juu cüenta naya 'naan' juu ntyja 'naan'han'. ¹⁵Majo' xe na aa ntco ts'ian na tots'aa juu, juuhan' ngitsuhan'. Ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan tsan'ñeen, majo' cha'vijon ve' yo nc'ua ndui' juu quii' chon'ñeen.

¹⁶Cañjoon' n'onho' na conduiho' vaa' Tyo'ts'on ndo' juu Espíritu na condui nquii Tyo'ts'on m'aan jon quii' n'onho'. ¹⁷Mang'e na nnda', xe na aa m'aan nin juu na ntsi'ndaa' juu vaa' Tyo'ts'on na ndyuii'han', nts'aa jon na ngitsu tsan'ñeen, ee vaa' jon ji'ua conduihan' ndo' nqueho' conduiho' juu v'aa'ñeen.

¹⁸Tyi'n'an'vi'nn'an nqueho'. Xe na aa m'aan nin juu quii' nt'anho' na itsitiu juu na jnda' jndy xquen juu, cha'xjen nque nn'an tsonnangue cotji' nquehan cüenta na m'anhan na jnda' jndy nquenhan, tyi'ya na nnda' m'aan' ts'on juu. C'oon juu na cha'vijon ts'an na tyi'jnda' xquen cha' ntyja 'naan'han' nndëë nduihin ts'an na mayuu' na jnda' xquen. ¹⁹Ee tonnon nquii Tyo'ts'on juu jñ'oon na jnda' nquen nn'an tsonnangue, ve' jñ'oon tsan'han' nchjii jon. Ee vaa jñ'oon' jon na jndui tivio na itsohan': "Juu na jnda' nquen nn'an tsonnangue, maninjuuntyihan' ninjnt'ue Tyo'ts'on na quit'uiihan' nan'ñeen." ²⁰Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon' jon na jndui tivio na itsohan': "Nque nn'an na cotji'hin cüenta na jnda' nquenhan, nquii Tyo'ts'on icüji' jon cüenta na ve' jn'aan na nnda' vaa na ndyii' n'onhan."

Ndö' vaa na conan'quindy jñ'oonmin'. ²¹Mang'e na nnda', já na coninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on, min'ncüiicho' tyi'ndueho' na t'manntyi condui cüii já, chichen ncüiichen ntyjê. Ee tsoñ'en já condui já nn'an na cote'ntjón ndëëho'. ²²Min na aa maja Pablo, min Apolos, min Pedro, tsoñ'en na sijnda' Tyo'ts'on conduihan naya 'naanho'. Juu tsonnangue conduihan' naya 'naanho', mantyi ntyja na cotando' 'o' ndo' yo na covjeho', mantyi 'nan na coquenonho' nanein ndo' 'nan na ntquenonho' 'io cha, tsoñ'enhan' conduihan' naya 'naanho'. ²³Ndo' 'o' conduiho' ntyja 'naan' Cristo, ndo' nquii jon conduihin ntyja 'naan' Tyo'ts'on.

4

Ts'ian na i'ua Jesucristo ndëë nn'an

¹Já na condui nn'an na cote'ntjón nnon Cristo, ndö vaa na icanhan' na c'oon' n'onho' ntyja nján. Jñ'oon' Tyo'ts'on na tyi'cotsi'man jonhan' ndëë nn'an ndyu na toxen'chen, nanein jndë i'ua jon ts'ian ndé na coninncyáhan' ndëë nn'an. ²Ndo' mangioho' na itsijonhan' jon cha'vijon ncüii patrón, ndo' juu ts'an na ityentjon nnon patrón, icanhan' na cüangue' juu ts'ian na i'ua jon nnon juu. ³Ntyja njan ndö, ta'n'an itsi'ndaa'han' nchji nchu vaa cotji'ho' cüenta ntyja 'naan' juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on na mats'a oo mañoon vendye nn'an nchu vaa cotji'han cüenta ntyja 'naan'han'. Ee xia'nty nquii ta Jesús conduihin na ntco'xen jon ja ntyja 'naan' juu ts'ian na mats'a. ⁴Min xe na aa mavicjê quii' ñuan njan na matsiquindë juu ts'ian na i'ua jon nnön, chito ng'e aa na nnda', jo' itsi'manhan' na ya matsiquindëëhan'. Nquii Jesucristo na itye'ntjon jon ja, nquii jon ncüji' jon cüenta na aa vaquinjon' na mats'a. ⁵Mang'e jo', tyi'nt'aho' na cje ro cotji'ho' cüenta na aa itsiquindë ncüiichen ts'an. Cüendoo' 'o' na cüjee' jndyee nquii ta Jesús. Yajo' tsoñ'en nn'an na nt'ahan 'nan natya na ve' nty'iu, ntco'xen jonhan ntyja 'naan' jnanhan yo ncüii cüii nnon na tyi'jndyoyu na tonan'tiuhan quii' n'onhan. Ndë jo' nquii Tyo'ts'on ndyion jon nn'an ncüii cüii nnon 'nan na jndë tont'ahan.

⁶'O' ntyjê na vantyja n'onho' Cristo, jndë matsinën jñ'oonva' ndëëho' ntyja njan yo juu Apolos, cha' ntejdeihan' 'o'. Mats'a na nnda' cha' ntsavaa' n'onho' na tangüenoon'ho' nchu vaa na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on. Min'ncüii 'o' tyi'nc'oon' ts'on juu na njonntyichen condui ncüii ts'an na ncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on, chito ncüiichen tyje juu. ⁷Ee tanin juu tqen 'u' na njonntyichen tsixuan'. Ee nquii Tyo'ts'on tyincyaa jon tsoñ'en na vaquinjon' ntyja 'nan'. Ndo' xe na aa vaa ncüii nnon na tyincyaa jon na matsixuan', tyi'quichuhan' na matsinta 'u' na cha'vijon vaa na vaquinjon' ntyja 'nan' ncu'.

⁸ 'O' cotji' nqueho' cüenta na min'ncüii nnon tacotsitjahan' 'o' na conduiho' ntyja 'naan' Cristo. Cochue' n'onho' na cotji'ho' cüenta na itsijonhan' 'o' cha'vijon nantya. Conan'tiuho' na conduiho' cha'vijon nn'an na cotoxen nn'an tsonnangue min nquë tyi'quijnt'ue já quii' jñ'oon'ñeen yo 'o'. Ya jndyi xe na aa conduiho' nn'an na cotoxenho' nn'an cha' mantyi já nan'ljón já yo 'o' yo juu ts'ian'ñeen. ⁹ Its'aahan' nchji na jndë tquen Tyo'ts'on na njonchen tsoñ'en nn'an, chichen já nn'an na cotsay'ón yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Ee itsijonhan' já cha'vijon ts'an na jndë tijnda'tyen na cue' juu tondëë nn'an, cha'vijon ncüii na ve' cojnty'iato nn'an tsonnangue ndo' mantyi nque ángeles na m'an tondye. ¹⁰ Ng'e na m'án já ntyja 'naan' Cristo, cotji' nn'an cüenta na nan' nquén, majo' nqueho' cotji' 'o' cüenta ntyja 'naanho' na jndye jndyi covaa' n'onho' ntyja 'naan' jon. 'O' cotji'ho' cüenta na já tyi'ljndë yo juu na vantyja n'ón, majo' nqueho' nan'xuanho' na m'an jndyiho' na jndëho' na vantyja n'onho' jon. Cont'a nn'an na tyi'cuee' n'onhan já, majo' 'o' njon jndyiho' ngiohin. ¹¹ Já ata xjen neinhin coquenón na itsitjahan' 'nan na ntcü'á yo na ncüé ndo' mantyi ndiaa na ntcüé, cotja' nn'an já, cotsam'án cha'vijon ts'an na tyi'jnda' vaa'. ¹² Itscüejndyaa'han' já na cont'á ts'ian cha' nta'ntjón 'nan na ntcü'á. Xjen na cotyiojñ'oon' nn'an já, majo' cotán nnon Tyo'ts'on na quityio jon jn'aan nan'ñeen. Xjen na conty'e nn'an já, majo' conan'quii n'ón. ¹³ Ndo' mantyi ya na conan'hein nn'an jñ'oon tsan' ndé, conan'ntcü'é jñ'oon ya ndëëhan. Ata xjen neinhin coquenón nan'min', nque nn'an cont'ahan na condui já cha'vijon to' na cotyque'tohinhan'.

¹⁴ Chito macüji jñ'oonmin na quitscüejnaan'han' 'o'. Macüjihán' cha' quitsi'manhan' ndëëho' nchu vaa nquii nc'onho' ee na conduiho' cha'vijon ntsinda ncö na t'man vaa na vi'nchjiho'. ¹⁵ Majo' min xe na aa c'on cha'na nqui min nn'an na conan'manhin ndëëho' nchu vaa na quitsanan'jonho' yo Cristo, xia'ntyti ninncüii ts'an conduihin tyeho' ntyja 'naan' jon. Ng'e na tyincyaa ja jñ'oon naya 'naan' Cristo ndëëho', jo' na condui ja tyeho'. ¹⁶ Mang'e jo', matsiqui'man' jaho' na cha vaa na cotquenho' cüenta na jöntyja ntyja 'naan' nquii Cristo, majo'ntyti quint'aho'.

¹⁷ Mang'e na nnda', jndë t'ua ts'ian nnon Timoteo na cja jon na m'anho', conduihin cha'vijon jnda ncö ndo' njon jndyihin nchji. Xoncüe ts'on jon na vantyja ts'on jon Jesucristo. Tyi'ncüii cüii tsjoon yuu na majöncyaa jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo, matsi'man ndëëhan nchu vaa na icanhan' na c'ón tsonnangue cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on ng'e na vantyja nn'ón Jesús. Tsochen ntmaan' nn'an na vantyja n'on, mannda' vaa jñ'oon na mancyaa ndëëhan. Juu Timoteo ntsinin nnda' juu ndëëho' jñ'oon na matsi'man. ¹⁸ Ñ'en vendyeho' na cotji's'a nqueho' na condeho' na tyi'xe'cjö nnt'a tsjoonho'. ¹⁹ Majo' xe na aa nt'ue ts'on Tyo'ts'on, cje ro nguë na m'anho'. Ndo' nque nan'ñeen na cotji's'a nquehan ntyja 'naanhan, nty'ia nin najndeí na nan'xuanhan, chito ve' xia'ntyti yo 'nan na condehan. ²⁰ Ee chito xeng'e ya jndyi itsitjon' ts'an jñ'oon, jo' itsi'manhan' na itye'ntjon Tyo'ts'onhin. Ya na itye'ntjon jon ts'an, covijnt'ue jon tsan'ñeen cha' ntsi'man jon juu najndeí na conduihin. ²¹ Quitji'ho' cüenta nin ncüii na ve jñ'oonmin na nt'ue n'onho'. ¿Aa nguë nnt'a na m'anho' na ntsity'ia 'o'? Oo ¿Aa nguë quii' nt'anho' yo jñ'oon ya na ntsi'manhan' na ve'nchji 'o'? ¿Aa chi yantyichen na ncüan ja 'o' yo jñ'oon ya?

5

Juu ntyjeho' na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüiichen tsanscu, quitji'ho'hin

¹ Jndë jndyi jñ'oon na ncüii ntyje nqueho' m'aan juu yo ndyee t'man juu. Ndo' na nnda' vaa, t'man jndyi jnan na tsixuan tsan'ñeen. Min nque nn'an na tyi'covantyja n'onhin Tyo'ts'on min tyi'quint'ahin na nnda'. ² Majo' 'o' ninvaa na cotji's'aho' na cota'nguee'ho' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' juu na nnda' vaa 'nan na m'aan quii' nt'anho', chuhan' na quitsichjoo' jndyihan' n'onho' na itsitja tsan'ñeen. Juu tsan'ñeen na nnda' its'aa juu, ijndeí'han' na quitji'ho'hin quii' nt'anho' ndo' min tavininncyaho' na ntsijonntyichenhin yo 'o'. ³ Ja mayuu' tycyaa m'an yo 'o', majo' mats'a cha'vijon na ninm'an quii' nt'anho'. Jo'

yo xuee' nquii ta Jesucristo na conduihin na ityentjon jon jaa, jndë tco'xën juu tsan'ñeen na tyia jndyi 'nan itsitjahin. ⁴Xjen na ngatjonho' na nan't'maan'ho' ta Jesús, juu najndei na conduihin c'oonhan' yoho', yo juu ntija 'naan' nquii Espiritu Santo, ndo' mantyi quitji' 'o' cüenta na m'an ja yo 'o'. ⁵Ndo' juu xjen'ñeen quityioho' tsan'ñeen nt'ö Satanás. Na nt'aho'hin na nnda', nt'uiivi'han' sits'o 'naan' juu, majo' juu xjen na nndyo nnda' ta Jesús, ntsin'man jon ñuaan' tsan'ñeen.

⁶Ndo' na nnda' vaa na conan'tjaho', tyi'ya na cotji's'a nqueho' na conduiho' nn'an na cota'nguee'. Juu jñ'oon na tyi'quitso nquii'han', cañjoon' n'onho' 'nan na itsi'manhan': "Tsquentë min na chjovi'han' na itsitjon' ts'an quii' tsquen tyoo', majo' itsiquindëñ'han' ninvaa tsquen tyoo'ñeen."

Mannda' vaa itsijonhan' juu jnan na vaa quii' nt'anho', min na ve' chjovi'han', majo' ntsi'ndaa'ñ'ehan' 'o'. ⁷Ndo' tsoñ'en 'nan na itsi'ndaa'han' 'o' na itsijonhan' juuhan' cha'vijon tsquentë, quitji'ñ'enho'han' quii' nt'anho'. Ee na nnan'quindëho' na nnda', yajo' ntsijonhan' 'o' cha'vijon juu tyoo' na tatsquentë taquee' na cocüa' nn'an judíos xjen na covee' nguee pascua. Ee jndë sintju' Tyo'ts'on jnanho' yo neoon' Cristo xjen na tyincyaa jon na jnan'cuee' nn'anhin nnon tsonjn'aaan. Conduihin Quitsman Ñejon ntija njanhan cha'xjen juu costumbre 'naan nn'an judíos xjen na covee' nguee'ñeen. ⁸Jo' chuhan' na quitsam'an na tonnon Tyo'ts'on yo na ji'ua nan'xuan ndo' yo na mayuu' cha' mndëë nnan'xuan cha'xjen na nt'ue ts'on jon. Ee nan'min' itsijonhan' jooohan' cha'vijon tyoo' na tatsquentë tyii' ts'an na coninjnt'ue nn'an judíos xjen na covee' juu nguee pascua. Ee tyi'quichuhan' na nc'oon' nn'ön ntija 'naan' 'nan natyia oo min na nt'ahan', ng'e itsijonhan' jooohan' cha'na tsquentë na ityii' ts'an quii' tsquen tyoo'.

⁹Tji ja tson na scüenön na m'anho'. Nacjoo'han' tsjö na tyi'nan'jonho' yo nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yo nn'an. ¹⁰Majo' chito nin'quitsjö na tyi'nan'neinho' yo nn'an na conan'tja, cha'na nn'an na ve' ndö' ro m'anhin yo nn'an, oo min yo nn'an na conan'cjaa' n'onhan 'naan ntyjehan, oo min yo nn'an na conty'ueehin, oo min yo nn'an na conan't'maan'hin ncüii 'nan na sia ts'an na cha'vijon conduihan' Tyo'ts'on. Ee xe na aa nnan'quindëho' na tyi'c'onho' quii' nt'an nn'an na nnda' vaa na cotsam'an, tanchu ya na nnan'jndaho' 'nan na icanhan' 'o'. ¹¹Ntyja 'naan' juu tson'ñeen, ndö vaa na nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho'. Xe na aa m'aaan ts'an na itso juu: Ja mavantya ts'ön Cristo, majo' covityincyoo' na ve' ndö' ro m'aaan juu yo ts'an, oo xe itscjaa' ts'on juu 'naan nn'an, oo xe na aa itsit'maan' juu 'nan na jnan'ya nn'an, oo xe na itsinin juu quintu nacjo nn'an, oo xe na aa tsanquindyihin, oo na ich'uee juu, min'chjo tyi'nan'jonho' yo juu tsan'ñeen, min na ntcüa'ho' yohin. ¹²⁻¹³Nque nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Cristo, tyi'tsuxuan na ja ntcö'xën nan'ñeen yo 'nan na conan'tjahin. Nquii Tyo'ts'on conduihin na ntcö'xen jonhan. Majo' joo nn'an na conduihan cüentaa' jon najjon na m'anho', 'o' nan'xuanho' na ngitoxenho'hin yo 'nan na conan'tjahin. Juu tsan'ñeen na nnda' vaa na itsitjahin, quitji'ho'hin quii' nt'anho'.

6

Nn'an na vantyja n'on Cristo, cotquenhin ntyjehan nnon ts'ian

¹Ncüii 'o' je', ya na ndyii' juu tyia' yo ncüiichen tyje juu na mantyi vantyja ts'on tsan'ñeen Cristo, cüa tyi'jnaan' juu na ngaquen juu jñ'oon nnon jüe, ndo' nquii tsan'ñeen min tyi'c'oon jon ntija 'naan' Tyo'ts'on. Nquii ts'an na vantyja ts'on Cristo, yantychen na quitsiquindyii juu nque ntyje juu na vantyja n'onhan jon na jooohan quinan'jnda'han jñ'oon 'naan' juu. ²Cañjoon' n'onho' na nquëhé na condui jaa nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, ngitoxën nn'an tsonnangue. Ndo' xeng'e na ngüentyja na ngitoxenho' nn'an tsonnangue, ndu na ndiquindëë na ngitoxenho' jñ'oonmin' na coquenonho' na min tyi't'manhan'. ³Mantyi cañjoon' n'onho' na jaa ngitoxën ángeles 'naan' Tyo'ts'on. Mang'e na nnda', majndeichen nndëë nnan'jnt'aha joo jñ'oon na it'uiihan' jaa tsonnanguevahin. ⁴Ndo' xjen na conan'tja'ho' yo ncüiichen ntyjeho' na mantyi vantyja ts'on juu Cristo, yantyi na quit'uaoh' ts'ian nnon ncüii ts'an na tyi't'man conduihin quii' nt'anho' na co'xen juu

jñ'oon na it'uihan' 'o'. ⁵Ndö' matsjö cha' quitscüejaan'han' 'o'. Xe'canyja ts'ön na ta'n'an min'cüii ts'an quii' nt'anho' na jnda' xquen jon na nndëë ntsijnda' jon joo jñ'oon na it'uihan' 'o' yo ntyjeho'. ⁶Majo' 'o' mañoonchen 'nan cont'aho'. Ncüiiho' vja juu vats'ian, vaquen juu jñ'oon nacjoo' ncüiiichen tyje juu na mantyi vantyja ts'on. Ndo' juu ts'ian'ñeen, cont'aho'han' na tondëë nn'an na tyi'covantyja n'on Tyo'ts'on.

⁷Covityincyoo' jndyoyu na t'man vaa na conan'tjaho' na cotquenho' jñ'oon cjo ntyjeho' na mantyi vantyja n'onhan Cristo. 'U' ts'an na maquen' jñ'oon cjoo' ty'iu' na mantyi vantyja ts'on juu, yantyi na quintjo ntyji' min na tsu 'u' yo jñ'oon 'nan'. Yantyi na qui'ndyi' na icüji' tsan'ñeen 'nan'. ⁸Majo' 'o' tyi'cuua ya ngioho' na ngenonho' na nnda'. Ata nque ntyjeho' na vantyja n'on Cristo, manquentyiho' cont'aho' 'nan na tyi'quichuhan' yohan, ata conty'ueeho' 'naan nan'ñeen.

⁹Cañjoo' n'onho' na joo nn'an na cont'a 'nan tyia tyi'xe'ncyaa Tyo'ts'on na nnan'jonhan ntyja 'naan' na itye'ntjon jon. Tyi'nan'vi'nn'an nqueho', nque nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yo nn'an, tyi'xe'ncyaa jon na nnan'jon nan'ñeen ntyja 'naan' juu na itye'ntjon jon, min nque nn'an na conan't'maan'hin 'nan na jnan'ya nn'an na cotji'han cüenta na nquii Tyo'ts'on conduihan', min nque nn'an na conda yahin yo nanntcu, min joo nannon na cont'ahinhan' yo ntyje nonhan, ¹⁰Min nn'an na conty'uee, min joo nn'an conan'cjaa' n'onhan 'naan ntyjehan, min nn'an na cove na condyehin, min nn'an na conan'neihin jñ'oon tsan' nacjo nn'an, min joo nn'an na cotji'hin 'naan nn'an na ve' conan'vi'nn'anhin nan'ñeen, joo nn'an na cont'a nan'min', tyi'xe'ncyaa Tyo'ts'on na nnan'jonhan ntyja 'naan' juu na ico'xen jon. ¹¹Ndo' nqueho' ñ'enho' na tonan'jonho' yo ts'ian tyia'min', majo' naneihin juu jnan na tonan'xuanho', jndë sintju' Tyo'ts'onhan', jndë tqen jon 'o' na nan'xuanho' ñuan nquii' na tonnon jon, ndo' mantyi jndë tqen jon 'o' na tajnan nan'xuanho' ng'e yo xuee' ta Jesucristo yo nquii Espíritu Santo na conduihin Tyo'ts'on na conan't'maan'jaa.

Juu si'ts'o 'naan' ts'an conduihan' vaa' nquii Espíritu Santo

¹²Ndëë nts'aahan' na ncüii ntyjeho' na vantyja ts'on Cristo, ngitso juu cuua nquii na nts'aa juu min'cya ro nnon na nt'ue ts'on juu na tyi'quixuanhan' jnan. Majo' tyi'quichuhan' na nts'aa juu 'nan na nt'ue ts'on nquii juu, ee juu na nt'ue ts'on juu, tyi'tsoñ'ehhan' ntejdeihan'hin. Min ja tyi'quichuhan' na mninncyaa na ncüii 'nan na mats'a na quenhan' xjen 'naan'han' ja. ¹³Ngitso ts'an na vanaan na ntcüa' juu min'cya ro nnon 'nan na nt'ue ts'on juu, mave' jo' na sijnda' Tyo'ts'on na vaa tsiaa' juu. M'an nn'an mannda' vaa na conduehan. Majo' ve joo nan'min, ngüentyja xjen na nts'aa jon na ntycüiihan'. Ee chito na tqen jon si'ts'o 'naan' ts'an cha' na ve' ndö' ro na nc'oon juu yo nn'an, tqen jon si'ts'o njanhan cha' ntye'ntjön nnon Jesús. Ndo' juu na cotsam'an, ya na coninncyaa na co'xen jon tsoñ'en ntyja 'naan'han', yajo' ja jndy ngiö. ¹⁴Ntyja 'naan' juu najnde' na condui nquii Tyo'ts'on, tyincyaa jon na tando' xco ta Jesús vi na jndë na jnan'cuee' nn'anhin, ndo' majo'nty' nts'aa jon yo si'ts'o njanhan.

¹⁵Cañjoo' n'onho' na juu si'ts'o 'naanho' conduihan' ncüii cüii nnon na quiñjon' si'ts'o 'naan' nquii Cristo. Mang'e jo' min'chjo tyi'quichuhan' na ncüii ts'an na conduihin si'ts'o 'naan' jon na ntsitjon'hin yo tsansuntj'aa'. ¹⁶Ndo' mantyi cañjoo' n'onho' na juu ts'an na ntsitjon'hin yo ncüii tsansuntj'aa', ninncüii si'ts'o conduihin yo juu tsan'ñeen. Ee jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio itsohan': "Ve nan'ñeen ninncüii si'ts'o conduihan." ¹⁷Ndo' mantyi juu ts'an na itsijonhin yo ta Jesús, ninncüii conduihin yo jon xeng'e yo ntyja 'naan' nquii Espíritu.

¹⁸Yajo' quinan'tycyaa'ho' yo ncüii cüii nnon na ve' ndö' ro m'an nn'an yo ntyjehan. Mañoon nnon na itsitja ts'an tyi't'uihan' si'ts'o 'naan' juu, majo' ts'an na nc'oon juu yo ncüiiichen ts'an na ve' ndö' ro, jnaaan' tsan'ñeen it'uihan' si'ts'o 'naan' juu. ¹⁹Jñ'oon na mayuu' na juu si'ts'o 'naanho' conduihan' vaa' nquii Espíritu Santo na m'aan jon quii' n'onho' na nquii Tyo'ts'on tyincyaa na ty'onho' cüentahin. Mang'e na nnda', tyi'nan'xuanho' na ntquen nqueho' xjen ntyja 'naanho', ²⁰Ng'e nquii Tyo'ts'on jndë sijnda

jon 'o' yo ncüii na njon jndyihan'. Mang'e jo' nan'xuanho' na quinan't'maan'ho' jon yo ntyja 'naan' juu si'ts'o 'naanho'.

7

Cota'xee'hin nnon Pablo ntyja 'naan' na ngoco ts'an

¹ Nanein ntsjö ncüii ve 'ndyo jñ'oon ntyja 'naan joo jñ'oon na tjih'o' nnon tson na jnancüanonho' na m'an. Jaa na nannon, yantyi na tyi'jnt'uë ntcu. ² Majo' jnaan' na jndye vaa na ve' ndö' ro m'an nn'an yo ntyjehan, jo' ncüii cüii tsans'a coco juu yo ts'an na ndiscuu' juu, ndo' ncüii cüii tsanscu coco juu yo ts'an na ndisaa' juu. ³ Nquii tsans'a, ng'e na conduihin saa' tsanscu, chuhan' na quistsiquindë tsan'ñeen nchu vaa na sijnda' Tyo'ts'on na c'oon juu yo scuu' juu. Ndo' mantyi nquii tsanscu na m'aan saa' juu, ng'e na conduihin scuu' jon, chuhan' na quistsiquindë juu cha'xjen na sijnda' Tyo'ts'on na c'oon juu yo tsan'ñeen. ⁴ Nquii tsanscu na jndë toco, tyi'iquen juu xjen si'ts'o 'naan' juu, nquii saa' juu iquen jon xjenhan'. Min nquii tsans'a je', tyi'iquen jon xjen si'ts'o 'naan' jon, nquii scuu' jon iquen juu xjenhan'. ⁵ Ndo' ng'e na nnda', 'u' ts'an na m'aan sa', tyi'ntsintycüi' si'ts'o 'nan' nnon jon. Ndo' mantyi 'u' na m'aan scu', min tyi'ntsa' na nnda'. Majo' xe na aa nin'quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ncüii jñ'oon, vanaan na ntsacüentyjee'ho' na ntjon'ho' yo ntyjeho' cüantyi ro xuee, ndë jo' ntjon' nnda' 'o'. Ee xe na aa tyi'nan'veho' jñ'oonva', nninncyaho' na vanaan na juu Satanás ntyii' juu ng'ee juu 'o' na nan'tjaho' ng'e na tyi'quii n'onho'.

⁶ Chito na matsjö jñ'oonmin' ng'e na nin'quën xjen 'o', matsjöhan' ng'e na matsiqui'-man' ja 'o'. ⁷ Ntyja njan ja, ya ntyji xe tsoñ'en 'o' ntyjë nön m'anho' cha'na ncö, majo' tyi'ninnccüii xjen its'aa Tyo'ts'on yo jaa. Cüii ts'an ndaa' juu na ngoco juu, ndo' ncüiichen ts'an mañoon nnon na ndaa' juu. Ncüii ncüii ts'an c'oon juu cha'xjen na incyaa Tyo'ts'on nnon juu.

⁸ Majo' 'o' nannon na tacotoncoho', ndo' mantyi 'o' nanntcu na ninnque, ndö jñ'oon na matsjö ndëëho'. Yantyi na quintjoho' na ninnqueho' cha'xjen na m'an ja. ⁹ Majo' xe na aa ndiquindëë na nnan'quii n'onho', cuaa nquii na ntoncoho' ee yantyi na ngoco ts'an, chito na nc'oon juu na ndiquindëë na ntsiquii ts'on juu.

¹⁰ Majo' ndëë 'o' na jndë toncoho', ndö jñ'oon na maquën ndëëho', majo' chito ja tqüenhan', nquii ta Jesús iquen jonhan', tyi'cüanaan na n'ndyii tsanscu saa' juu, ¹¹ Majo' xe na aa n'ndyii juu saa' juu, ijnde'i'han' na quintjohin na ninnquii juu, oo co' ya ntcüe'hin yo saa' juu. Ndo' mantyi nquii tsans'a, ijnde'i'han' na tyi'ntsityuui' jon tson na toncohin.

¹² Ndo' ndëë mañoonchen 'o' ntyjë, ndö jñ'oon na matsjö, majo' chito aa ta Jesús t'ua ts'ian nnön na quistsjöhan'. Xe na 'u' na vantyja tson', majo' scu' tyi'covantyja ts'on juu, xe nin'quintjohin yo 'u', ya jndyi na nnda', tyi'ntsityuui' tson na toma'co' yohin. ¹³ Ndo' cüajon jñ'oon na matsjö ntyja 'naan' juu tsanscu na vantyja ts'on na m'aan saa' juu na tyi'covantyja ts'on tsan'ñeen Jesús. Xe na aa contjo nchjii tsans'a'ñeen na nc'oon juu yo scuu' juu, ya jndyi na nnda', tyi'ntsityuui' tsanscu'ñeen tson na toco juu yohin. ¹⁴ Ee nquii tsans'a na tyi'covantyja ts'on, ityii'han'hin ntyja 'naan' Tyo'ts'on xeng'e nquii scuu' juu vantyja ts'on juu. Ndo' mantyi nquii tsanscu na tyi'covantyja ts'on, ityii'han'hin ntyja 'naan' jon xeng'e saa' juu vantyja ts'on juu jon. Ee xe chito na nnda' vaa, ntsijonhan' ndahan cha'na joo nda nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Majo' nda nn'an na chito ncha' vehan vantyja n'onhan Jesús, ityii' Tyo'ts'on joo ntyja 'naan' jon. ¹⁵ Majo' xe juu tsan'ñeen na tyi'covantyja ts'on juu, tyi'quintjo nchjii juu na ntjohin yo saa' juu oo scuu' juu, nndëë n'ndyehan ntyjehan. Ya na nnda' vaa, juu ntyjëëhë na vantyja ts'on juu Cristo, min tsans'a, min tsanscu, juu jñ'oon na toco'xenhan'hin na toncohin, jndë jndyaahin ntyja 'naan'han', ee iqueen' Tyo'ts'on jaa na tyi'ngichö tyia' yo nn'an. ¹⁶ Majo' 'u' tsanscu na vantyja tson' nquii Cristo, tyi'quintji' na aa ngantyja ts'on sa' yo jon xeng'e ntyja 'nan', ndo' mantyi 'u' tsans'a na vantyja tson' Cristo, min tyi'quintji' na aa ngantyja ts'on scu' yo jon xeng'e ntyja 'nan'.

¹⁷ Majo' chuhan' na ncüii cüiioho' quintjoho' cha'xjen na jndë sijnda' ta Jesús ntyja 'naanho' xjen na tqueen' Tyo'ts'on 'o'. Ndó' jñ'oon na matsi'man ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on ncüii cüii joo najon na maca. ¹⁸ Ya na ncüii ts'an Israel vantyja ts'on juu Cristo, tyi'ntsichon juu na ntsinduu' juu ts'ian na tui yohin cha'xjen cont'a nn'an judíos yonon'ndaa ndahan na itsi'manhan' na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' mantyi juu ts'an na tyi'conduihin ts'an Israel, xjen na ngantya ts'on juu Cristo, min tyi'icanhan' na quinduihan' yohin cha' na ntsi'manhan' na nnda'. ¹⁹ Ee min tyi'njon xe na aa tui ts'ian'ñeen yohin cha'xjen cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin. Juu jn'aan'ñeen, ta'n nan itejndeiha'n'hin min xe na aa tuihan' yohin. Xia'ntyti na ngüanguee' ts'an juu jñ'oon na iquen Tyo'ts'on, jo' na itejndeiha'n' juu. ²⁰ Yajo' ncüii cüii ts'an quintjohin cha'xjen na totsixuan juu xjen na tqueen' Tyo'ts'onhin na cantya ts'on juu Cristo. ²¹ Xe na aa condui 'u' ts'an na matye'ntjon'tyen' nnon patrón 'nan' xjen na tqueen' Cristo 'u' na cantya tson'hin, tanin. Majo' xe na aa ngacju'han' na nndëë nndyaa 'u' na matye'ntjon'tyen', cüa, quindui na nnda'. ²² Ee juu ts'an na itye'ntjontyen xjen na tantyja ts'on juu Jesús, conduihin ts'an na itsiquindyaa jonhin. Ndo' majo'ntyti nquii ts'an na min'jon taconduihin moso xjen na tantyja ts'on juu jon, conduihin ts'an cüentaa' Cristo na itye'ntjontyen juu nnon jon. ²³ Nquii Tyo'ts'on njon jndyi vaa na siquitsu jon na sijnda jon 'o'. Mang'e'jo' taninncyaho' na joo jñ'oon na conan'man nn'an ndëëho' na ntquenhan' xjen 'o' na nta'nguee'ho'han' cha'vijon ts'an na itye'ntjontyen juu nnon patrón. ²⁴ Ndo' ng'e na nnda', 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, ncüii ro cüiioho', cha'xjen na nan'xuanho' xjen na tqueen' Tyo'ts'on 'o', jo' quintjoho' cha'xjen na sijnda' jon ntyja 'naanho'.

Jñ'oon ntyja 'naan nn'an na tyi'cotonco yo nanntcu ninmque

²⁵ O' nanntcu na tacotoncoho', tajñ'oon cotsi'man ta Jesús nnön ntyja 'naanho'. Majo' ntsjö ndëëho' juu jñ'oon na m'aan' ts'ön ntyja 'naan'ho'. Ndo' nndëë nnan'veho' jñ'oon na matsjö ng'e tyi'ndyiaa' ndyia' jon ja. ²⁶ Ee juu xjen na cotsam'an einhin majndye nnon navi' min, jo' matsitiu yantyichen na quintjo ts'an cha'xjen na m'aan juu. ²⁷ Juu ts'an na jndë toco, tyi'ntsitiu juu na ntsityuui' juu tson na toco juu yo scuu'. Ndo' mantyi juu ts'an na tyi'coco, tyi'nt'ue juu ts'an na ndiscuu' juu. ²⁸ Majo' xe na aa ngoco ncüii tsans'a, tyi'itsitjahin, mantyi ncüii tsanscu je' xe na aa ngoco juu, tyi'itsitjahin. Majo' matsjö joo nn'an na ntoncohan, jndye nnon navi' na ntquenonhan, ndo' ntyja jndyi ts'ön na tyi'ntsichjuhan' 'o' ntyja 'naan'han' cha' nndëë ntye'ntjonho' nnon Cristo.

²⁹ Jo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, ndó vaa na nin'quitsjö ndëëho': Jndë tichjo xuee na ncüjee' ntcüe' jon. Mang'e'jo' 'o' na m'an ntcuho', quitye'ntjonho' nnon Tyo'ts'on cha'vijon ts'an na tascuu'. ³⁰ Xe vaa ncüii na iquenon ts'an na itsit'ioohan'hin, chuhan' na c'oon juu cha'vijon na m'aan juu nguee. Ndo' joo nn'an na itsijonhan'hin cha'vijon ts'an na m'aan juu nguee, chuhan' c'on nan'ñeen cha'vijon nn'an na m'anhin na chjoo' n'onhan. Ndo' mantyi juu ts'an na itsijnda 'nan, cüji' tsan'ñeen cüenta ntyja 'naan'han' na cha'vijon na chito 'naan' jonhan', ³¹ Ndo' mantyi juu ts'an na jndye vaa na ndyii' ts'on juu ntyja 'naan' na tsixuan tsonnanguevahin, tyi'nc'oon' jndyi ts'on juuhan', ee ncüii cüii nnon na ntsixuanhan', vantycüii ntyja 'naanhan.

³² Ja tyi'quint'ue ts'ön na vaa ncüii 'nan na ntscu'han' 'o' na ntye'ntjonho' nnon Tyo'ts'on. Ee ncüii ts'an na tascuu' juu, itsichon tsan'ñeen na ntye'ntjon juu nnon ta Jesús, nin'quits'aa juu ntyja na cavee' ts'on nquii jon yohin. ³³ Majo' juu ts'an na m'aan scuu', m'aan' ts'on jon ntyja 'nan na icanhan'hin cha' ngavee' ts'on scuu' jon yohin. ³⁴ Ndo' na nnda', ve vaa na m'aan' ts'on jon. Ndo' majo'ntyti cüii tsanscu na m'aan juu na ninnquii juu, yo nin'ntyja 'naan' ncüii tsanscu ndyua tque, ninncüii m'aan' n'onhin na quindui yohin cha'xjen na nt'ue ts'on ta Jesús. Conan'chonhin na ninvaa ntyja 'naanhin nnan'xuanhin cüentaa' jon. Majo' ncüii tsanscu na vantyja ts'on na jndë toco, jndye nnon m'aan' ts'on juu, nin 'nan nts'aa juu cha' ngavee' ntyjii saa' juu yohin.

³⁵ Tyi'nan'tiuho' na matsjö jñ'oonmin' ndëëho' ng'e na tyi'quint'ue ts'ön na ntoncoho'. Matsjöhan' ng'e nt'ue ts'ön na nt'aho' cha'xjen na chuhan' cha' ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan'ho, ndo' cha' ndëë ntye'ntjonho' nnon ta Jesús yo ninvaa ñuuanho'.

³⁶ Juu jñ'oon na condueho' na m'aan nciüiho' na m'aan jnda juu na yuscu ndyua tqe na jndë vacüenon xjen na ngoco juu, ndo' nquii tye juu m'aan' ts'on jon na nninncyaa jon na ngoco jnda jon, ya xe aa ndui na nnda'. Tajnan quichu jon min xe na ntonco nan'ñeen. ³⁷ Majo' nciüi ts'an na m'aan jnda jon tsanscu na vacüenon xjen na ngoco tsan'ñeen, na jndë sitiu ya jon nciüi na tyi'xe'ncyaa jon na ngoco juu, min ta'n'an nciüi nnon na itsijaa'han' na ncyaa jon na ngoco tsan'ñeen, tanin min na tyi'nin'ncyaa jon na ngoco juu. ³⁸ Ndo' juu ts'an na incyaa jon na ngoco tsanscu jnda jon, ya its'aa jon, majo' yantyichen its'aa juu ts'an na tyi'xe'ncyaa na ngoco tsanscu jnda.

³⁹ Viochen xjen na ninvando' saa' nciüi tsanscu, chuhan' na quintjotyehin yohin. Majo' xe na aa ngue' jon, ndëë ngoco nnda' juu yo min'cya ro tsans'a na nt'ue ts'on juu, majo' xia'ntyi yo nciüi tsans'a na vantyja ts'on Cristo. ⁴⁰ Majo' ndö vaa na macüji' va cüenta, juu tsanscu ninnquii, yantyichen its'aa juu na ntjohin na ninnquii juu. Ndo' jaa na m'aan' ts'ön, ndo' mantyi matsixuan Espíritu cüentaa' nquii Tyo'ts'on na matsj'han'.

8

Ntyja 'nan na coninjnt'ue nn'an na conan't'maan'hin 'nan na jnan'ya nn'an

¹ Ndo' ntyja 'naan' jñ'oon na jnan'cüanonho' na m'an na nchu nquii nt'aho' ntyja 'naan' s'i quioo' na conan'cüje nn'an na yo juuhan' conan't'maan'han' 'nan na jnan'ya nquehin. Vaa jñ'oon na condue nn'an na tsoñ'en jaa condui jaa nn'an na covaa' ya nn'ön. Juu jñ'oon'ñeen jñ'oon na mayuu'han'. Majo' juu ts'an na nnda' vaa na m'aan' ts'on, mantyi itsitiu juu na njonntyichen conduihin, chichen nque ntyje juu. Majo' juu ts'an na venchjii juu ntyje, nt'ue juu nchu vaa na ntejdei juuhan na ngaquehan ntyja 'naan' Tyo'ts'on. ² Ee juu ts'an na m'aan' ts'on na jndye ivaa' ts'on juu, t'man vaa na itsitjahan' na nc'oon juu na jnda' xquen juu. ³ Majo' juu ts'an na venchjii juu nquii Tyo'ts'on, vajnaa' ya jonhin.

⁴ Ndo' juu jñ'oon na cota'xee'ho' nnön na aa iciüji' yahan' na ntquiiho' s'i quioo' na covijnt'ue nn'an conan't'maan'hin 'nan na jnan'ya nn'anhan' na cotjihin cüenta na Tyo'ts'on conduihan', ndö jñ'oon na matsintcü'ë ndëëho'. Nciüi 'nan na conan't'maan' nn'an, covaa' nn'ön na tyi'njon conduihan'. Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on m'aan, tanin nciüichen. ⁵ Nnon tsonnanngue ndo' quiñoon'ndue, jndye nnon min na conan't'maan' nn'an na conduehin ndëëhan' ta, na cotye'ntjonhan ndëëhan'. ⁶ Majo' ntyja njanhan, ninncüii Tyo'ts'on m'aan, conduihin Tyëëhë. Tsoñ'en 'nan na min, nquii jon tqenhan'. Ndo' s'aa jon jaa na quint'a nchu vaa na nt'ue ts'on jon. Ndo' mantyi ninncüii jon m'aan na conduihin na itye'ntjon jaa, nquiintyi Jesucristo. Tsoñ'en 'nan na min, m'anhan' xeng'e ntyja 'naan' jon, ndo' ntyja 'naan' jon cotant'ö.

⁷ Mang'e na nnda', joo 'nan na covijnt'ue nn'an na conan't'maan'han nciüi 'nan na chito conduihan' Tyo'ts'on, ndëë ntcü'ahan', majo' joo nn'an na vantyja n'on, tyi'tsoñ'enhän covaa' n'onhan na iciüji' yahan' na ntcüa'hinhan'. Ee joohin m'anhin na tyi'ya covicjehin quii' ñuaanhin. Mang'e jo' juu xjen na covijnt'uehin juu si'ñeen, jo' na cotji'hin cüenta na conan'tjahan ee na toxen'chen tovijnt'uehinhan' na tonan't'maan'hin 'nan na conan'ya nn'an. ⁸ Majo' chito ng'e na aa cocü'a nciüi 'nan, jo' na iciüji' Tyo'ts'on cüenta na ya jndyi nan'xuan na tonnon jon. Min tyi'xe'quits'aahan' na yantyi nn'an jaa xe na aa cocü'a 'nan na covijnt'ue nn'an na conan't'maan'hin nciüi 'nan na jnan'ya nn'an, min xe na aa tyi'cü'ahan', jo' condui jaa nn'an na conan'tja jaa. ⁹ Majo' juu na incyaaahan' na vanaan na ntquii ts'an si'ñeen, chuhan' na tyi'nin'ncyaho' na juuhan' ntsintcüe'han' nciüichen ntyjeho' na ta'n'an ya najndei juu vantyja ts'on juu Jesús. ¹⁰ Majo' ntyja 'naan' juu jñ'oonva' macüji' cüenta na condui 'u' ts'an na jnda' xquen. Majo' xe nciüi ts'an na vantyja ts'on juu Tyo'ts'on na tyi'ya vicjee' juu quii' ñuaan' juu na ndyiaa' juu na vaquityen' nciüi v'aa najjon na too' 'nan na conan't'maan' nn'an na cotji'han cüenta na Tyo'ts'on conduihan', na macüa' 'nan na covijnt'ue nn'an'ñeen jo', ng'e na nnda' vaa vicjee' tsan'ñeen quii' ñuaan' juu ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen, mantyi nts'aahan' ntyjii juu na ntcüa' juu joohan'. ¹¹ Ndo' na nnda', 'u' na mavaa' ya tson' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, matsa' na ntsitja nciüichen ts'an na ta'n'an ya najndei juu na vantyja ts'on juu jon, ndo' tsan'ñeen mantyi conduihin ts'an

na tue' Cristo cüentaa' juu cha' ntsin'man jon ñuaan' juu. ¹²Ndo' na matsa' na nnda' yo tsan'ñeen na tyi'ya vicjee' juu quii' ñuaan' juu yo jñ'oon'ñeen, matsitja 'u' yohin, ndo' mantyi na tonnon Cristo, cha'vijon na jndë sque' ñuaan' tsan'ñeen. ¹³Ng'e na nnda' vaa, xe ntyja 'naan' ncüii nnon 'nan na macü'a itsquioohan' ncüiichen ntyjë na vantyja ts'on juu Cristo na itsitjahin nnon Tyo'ts'on, tajon jnda vi cü'a nnt'ahan' cha' tyi'ntsintcüe'han'hin.

9

Vaa najndeí na tsixuan ts'an na vay'oon juu jñ'oon na toninncyaa Jesucristo

¹Condui ja ts'an na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na majöncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Ta'n nan min'ncüii ts'an na ntyii' juu 'ndyo ja ntyja 'naan' ts'ian 'naan' jon na mats'a. Jndë jnty'ia nnön nquii Jesucristo. Ndo' juu na vantyja n'onho' jon, itsi'manhan' na matsichön quityquii' ts'ian 'naan' jon na mats'a. ²Ee min na m'an nn'an na conduehan na chito condui ja ts'an na vay'oon jñ'oon naya 'naan' Cristo ndëë nn'an, majo' 'o' tyi'je'quindëë nndueho' na nnda'. Ee na covantyja n'onho' jñ'oon naya ntyja 'naan' jon na tyincyahan' ndëëho', itsi'manhan' na mayuu' condui ja ts'an na vay'oon jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an.

³Nque nn'an na nin'quitquenhin xjen na aa condui ja ts'an na i'ua Cristo ts'ian nnön, ndö vaa jñ'oon na matsintcüe' ndëëhan. ⁴Ya na jöncya jñ'oon' Tyo'ts'on ncüii cüii tsoon, min'ncüii nnon ta'n nan na itscu'han' na ncy'ön cüenta 'nan na coninncyaa nn'an na ntcü'a ndo' na ncu'a. ⁵Juu Pedro yo nque ntyje nquii ta Jesús, yo mañoon ntyjë na i'ua jon ts'ian ndëëhin na cotsay'onhin jñ'oon naya 'naan' jon, ya na cotsacondy'i'han ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen, cotsay'onhin ntcuhin. Mantyi ja icüji' yahan' na ncjöy'ön ts'an na ntejnedei ja. ⁶Mañoon ntyjë na i'ua Cristo ts'ian ndëëhan na cotsancyahin juu jñ'oon naya 'naan' jon, xoquitu' na nque nn'an cüentaa' Cristo coninncyaa ndëëhan, covijnt'uehinhan'. Mang'e na nnda', mantyi ja yo juu Bernabé, ya icüji'han' na joo nn'an na vantyja n'onhan Cristo, ntixee'hin já. ⁷¿Aa tyi'cotji'ho' cüenta nchu vaa ntyja 'naan' mancyaa ro nn'an? Cha'na ncüii sondaro, ivantjon juu na ityentjon juu nnon ts'an na iqen jon xjenhin. Mantyi ts'an na jnon' juu ntjon téndö'ndyoo' tsjan, iquii juu té na cove'han'. Min tanin juu na ngitso na juu ts'an na ivantjee' quinch'io tyi'nc'uto juu ndaatsu joo cho'ñeen. ⁸Min chito xia'ntyí ntyja 'naan' na cotji' nn'an cüenta na matsjö na nnda' ndëëho'. Juu jñ'oon'ñeen ninciajonhan' cha'xjen juu jñ'oon na tqen Moisés. ⁹Ee quityquii' jñ'oon na tji tsan'ñeen itsohan': "Tyi'ntyí'ho' ntqui' jndyue ntoro xjen na cont'aho' ts'ian yo joo o'. Tyi'ngitë' 'o' na ntcüa' cho'ñeen."

Ndö' vaa na itso ntji'ñeen. Ndo' ¿Aa cotji'ho' cüenta na ve' xia'ntyí m'aan' ts'on Tyo'ts'on ntyja 'naan' ndoro'ñeen na nndaa' vaa jñ'oon na sijnda' jon? ¹⁰¿Aa chi mantyi tso jon na nnda' ng'e m'aan' ts'on jon ntyja njanhan? Majnda' na nnda'. Ee 'nan na jndë tue' na ntyjee ts'ahan', nquii ts'an na sitiuyuuaa nninjnt'uehinhan', ndo' mantyi juu ts'an na icüja' ntquen. ¹¹Mang'e na nnda', nndëë ntixee' 'o' já ng'e na jndë tyincyá jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', cha'vijon na jndë jnön ntjon quii' n'onho'. ¹²Mañoon nn'an co'quijnty'iahin 'o' na coninncyahin jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', joo nan'ñeen cotixee'ho'hin. Mantyi já na jndë tonincyá jñ'oon naya 'naan' Cristo ndëëho', chuhan' na quitixee'ho' já 'nan na itsitjahan' já.

Majo' min na itsijnda'han' na nnda', tacotán na quitejnedeiho' já, ve' tonan'quii n'ón cha' tyi'quityíó xu nacjoho' juu xjen na toninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho'. ¹³Cañjoon' n'onho' na nque ntyee na cote'ntjon quii' vats'on t'man 'naan' nn'an judíos, quioo' na conan'cüjehin na coninncyaa nan'ñeen na conan't'maanhin Tyo'ts'on, nque ntyee'ñeen cotquiihan si'ñeen. Ndo' mantyi joo 'nan na cotyio nn'an nnon tyiu t'man, joo ntyee'ñeen, jo' coy'onhin 'nan na cotquiihin. ¹⁴Mantyi juu jñ'oon na jndë tqen nquii ta Jesús, man-incüajon itsi'manhan' na juu ts'an na incyaa jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, ncy'oon tsan'ñeen cüenta 'nan na icanhan'hin. ¹⁵Majo' min'jon tacoc'an na quinan'quindëho' jñ'oon na co'xenhan' na ninncyaho' 'nan nnön. Min chito na macüji tsonvahin ng'e na

nt'ue ts'ön na ninncyaho' xoquitu' na ninjnt'ue ja. Tanin min na aa ncü'io na itsitjahan' 'nan na nminjnt'ue ja, majo' juu na itsiquinjonhan' ja na ve' yu na toninncyaa jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëho', xe'ncya na ncüji' ntcüe' ts'an juuhan'.

¹⁶Tyi'macüji' cüenta na njon jndyi condui ja ng'e na mancyaa jñ'oon naya 'naan' Cristo. Juu ts'ianva conduihan' ncüii xu na m'aanhan' nacjö na chöjnan na quitsiquindëëhan', na min ndiquindyaa ja ntyja 'naan'han'. Ng'e vi' jndyi ngats'aahan' ntyja njan xe na aa tyi'ninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. ¹⁷Xe na aa ve' ng'e na nt'ue ts'ön ncö, jo' mancyaa jñ'oon naya 'naan' Cristo, yajo' ngitsohan' na ngüantjön. Majo' ng'e nquii Tyo'ts'on i'ua jon juu ts'ianvahan' nmön, min tyi'c'oon' ts'ön na aa ngüantjön. ¹⁸Ndö vaa 'nan na mavantjön, na ncyaaahan' na nën rö na tacots'a na chojnan nn'an nnön ya na mancyaa jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëëhin. Ndo' na mats'a na nnda', tyi'cüijnt'ue ja juu naya na tsixuan na ngüantjön ntyja 'naan' juu ts'ian na mats'a.

¹⁹Tyi'condui ja moso 'naan' min'ncüii ts'an. Majo' min na nnda', ncö mats'a cha'vijon condui ja moso ndëë tsoñ'en nn'an cha' majndyehan ngüantjön na ngantyja n'onhan Cristo. ²⁰Xjen na m'an quii' nt'an nn'an Israel na conduihan ntyjö ncö, matsijon ja yohan na conan'vehijon juu jñ'oon na iquenhan' xjen na tqen Moisés. Mats'a na nnda' cha' majndyehijon nndëë ngüantjönhan ntyja 'naan' Cristo min na tyi'quintyja ts'ön na ncy'oon Tyo'ts'on cüenta ja xeng'e mavanc'ue' jñ'oon'ñeen. ²¹Ndo' mantyi ndëë joo nn'an na tyi'conduihin nn'an Israel, mats'a cha'na na its'aa ncüii nquehan na juu jñ'oon na tqen Moisés tyi'iquenhan' xjenhin ng'e tyi'icanhan' na nta'nguee'hinhan'. Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na iquenhan' xjen, ninncüii'chen majucje ja ntyja 'naan'han'. Tyi'mats'a na tyi'quitsijñ'ön'han'. Nnda' jöm'an quii' nt'an nan'ñeen cha' mantyi ngüantjönhin na ngantyja n'onhin Cristo. ²²Ya na m'an quii' nt'an nn'an na tyi't'man vantyja n'onhan Cristo, matsijon ja yohin na nnda' nan'xuanhin ee nin'cüantjönhin na ngaquehin na vantyja n'on. Nnda' vaa na mats'a ndëë tsochen nn'an. Min'ninchen na conduihan, matsijon ja yohin cha' ntyja 'naan' jo', ñ'ehin na ntsin'man Cristo ñuaanhin. ²³Tsoñ'en nan'min' mats'a cha' ngavee' ngio nn'an yo juu jñ'oon naya 'naan' Cristo cha' mantyi ntsijön ntyja 'naan' juu naya na ityio Tyo'ts'on jn'aan nn'an na itsin'man jon ñuaanhin.

²⁴Cañjooon' n'onho' xjen na covatjon nn'an na nman'nonhin, tsoñ'ehen conan'nonhan, majo' xia'nty'i ninncüii ts'an na ngacüja'han' na nnda' 'nan. Mantyi jaa mannda' vaa na chuhan' na quinan'chön quii' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on cha'xjen na itsicje tsan'ñeen, na nt'aho' na nnda', mantyi 'o' ninncyaa Tyo'ts'on juu naya na ngacüja'han' 'o'. ²⁵Nque nan'ñeen na conan'nonhin, cotquen nquehin xjen cha' min'ncüii nnon tyi'intsincüe'han'hin. Cont'ahin na nnda' cha' nndëë ngüenoon'hin ntyjehin. Ndo' juu ts'an na cjentyi jnannon, 'nan na nnda' jon, chjo ro xjen na nancoo'han'. Majo' jaa na conan'chön ntyja 'naan' Cristo, ninncyaa Tyo'ts'on ncüii naya ndëëhë na tyi'xe'quinty-cüiihan'. ²⁶Ng'e na nnda' vaa, ntyja njan ja, tyi'conanön na ve' mananöntö. Tyi'cotsijndö cha'na its'aa ts'an na ve' iju'to juu nda' cjoo' jndye. ²⁷Chito nnda' mats'a, ja maquën navi' juu si'ts'o njan cha' cüanguue'han' na maquën xjenhan' cha' vi na jndë tyincya jñ'oon ndëë nn'an, tyi'xe'quitso Tyo'ts'on na tyi'xe'cüijnt'ue ntyja njan.

10

'Nan na cotji' nn'an cüenta na njon jndyi nan'xuanhan', tyi'nan't'maan'ho'han'

¹'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nt'ue ts'ön na cañjooon' n'onho' ntyja 'naan' ndochiili' nn'an judíos xjen na jnanhin juu ndyuaa Egipto. Tsoñ'en nan'ñeen tomandy-i'hin nacjee' chincyu xjen na tots'i'man Tyo'ts'on nato ndëëhan na tyeca' ng'ehin xjen na jndui'han juu ndyuaa'ñeen ndo' na tet'iohan juu Ndaandue Ve. ²Juu xjen'ñeen ya na jnan'jonhan yo Moisés na toquintyja chincyu'ñeen nacjohan, ndo' na tenonhin ndaandue'ñeen, joo nan'min' na tqenonhan, itsijonhan' joohan' cha' ya na cont'ë yo xuee' Jesús. ³Ndo' mantyi tsoñ'ehen tocüa'han juu maná na toninncyaa Tyo'ts'on na tonanhan' toquiñoon'ndue. ⁴Ndo' mantyi tsoñ'ehan tēhan ndaa na toninncyaa jon ndëëhan. Ee mancha'chen xjen tom'aan jon yohan na toquiñjonhin nato'ñeen. Ndo' s'aa

jon na jndui' ndaa quii' tsjõl' t'man. Nquii Cristo conduihin juu tsjõ'ñeen. ⁵ Majo' min na jndye nnon na totejndei Tyo'ts'on nan'ñeen, tata'nguee'hin 'nan na nt'ue ts'on jon yohan. Ndo' tsojnaa' jo', majjdyentyihan tjëhin juu ndyuaa'ñeen najjon na tyi'cova' ya.

⁶ Tsoñ'en joo 'nan na toquenon nan'ñeen nan'xuanhan' ncüii 'nan na quitsi'manhan' ndëëhë, cha' quitsu'han' na nin'quan'cjaa' nn'õn 'nan tyia cha'xjen na tont'a nan'ñeen. ⁷ Ng'e jo', joo 'nan na conan't'maan' nn'an na chito Tyo'ts'on conduihan', min tyi'-nan't'maan' 'o'han'. Ee vaa jñ'oon na jndui nacjoo' jñ'oon' jon ntyja 'naan nan'ñeen na itsohan': "Tyeücüendyuuaahin na ntcüa'han ndo' na ncüehin, jndë jo' jnan'quintyjahan na jnan'jnonhan nnon juu quisonnye chjo'ñeen na jnan'yahin." ⁸ Min tyi'nc'õn jaa yo nn'an na ve' ndõ' ro cha'xjen jnt'a vendye joo nan'ñeen. Ndo' tsojnaa' na nnda' vaa na jnt'ahin, ninncüii xuee s'aa Tyo'ts'on na tjë ntycyu ncho'ndye minhan. ⁹ Min tyi'nt'a ncüii nnon 'nan natyia cha' m'intyincyoo' na aa ntycüii na t'man ts'on jon yo jaa, cha'xjen jnan'tja nn'an Israel, ndo' tsojnaa' jo' s'aa jon na tjëhan na totquii quindu vjehin. ¹⁰ Min tyi'nan'nc'uaa' nn'õn na tonnon jon cha'na tont'a vendye nan'ñeen. Ee xjen na jnt'ahin na nnda', jñon jon ángel 'naan' jon na scüje tsan'ñeen jndye jndyihan.

¹¹ Tsoñ'en nan'min' na toquenon nn'an Israel'ñeen, conan'quindyihan' jaa na tanan'jõn yo 'nan na tont'a nan'ñeen. Ee jñ'oonmin' tonduihan' cha' quitsi'manhan' ndëë nchu vaa ngotsam'an ndyu min juu na vavindyo na ngitsu tsonnangue. ¹² Mang'e jo', juu ts'an na itsitiu na tyi'xe'quitsitjahan ng'e na t'manntychen na vantyja ts'on juu, quits'aa juu cüenta na tyi'ntsquioocjehan'hin 'io cha. ¹³ Ee 'nan na coquenonho' na ityii'han' ng'eehan' 'o' na quinan'tjaho' tonnon Tyo'ts'on, manin'cüejonhan' cha'xjen na coquenon tsoñ'en nn'an. Majo' itsiquindë jon jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon, ee xia'ntyti 'nan na ntyjii jon na nndëë nnanho', mantyjantyti jo' ro na ncyaa jon na ngenonho'. Ndo' ngüañoon' jonho' quityquii'han', cha' nndëë nnanho' yohan'.

¹⁴ Mang'e na nnda', 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji 'o', joo nn'an na conan't'maan'hin ncüii 'nan na jnan'ya nn'an, nqueho' cüingioho' ntyja 'naan'han' cha'vijon ts'an na inannon jndyi juu na vaa na toncuu'. ¹⁵ Matsinën jñ'oonmin' ndëëho', 'o' na conduiho' nn'an na jnda' nquen. Nqueho' quitji'ho' cüenta nchu vaa itsiquindyihan'. ¹⁶ Juu xjen na covatjon jaa na concya naya Tyo'ts'on na covë juu 'nan na ñjon vaso, itsi'manhan' na conan'jõn ntyja 'naan' juu neonon' Cristo. Ndo' mantyi ya na cotyjë tan' tyoo', itsi'manhan' na conan'jõn ntyja 'naan' sii' jon na tenon jon navi' t'man nnon tsonjn'aaan ntyja njanhan. ¹⁷ Juu tyoo'ñeen, min na ninncüiihan', ya na jndë tui xjen ntan'han', jndyehan' condë. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja njanhan, min na jndye jaa, ninncüii si'ts'o condui jaa.

¹⁸ C'oon' n'onho' ntyja 'naan' juu tmaan' nn'an Israel. Nque ntyee 'naan nan'ñeen na cotquiihin s'i quioo' na coninncyaa nan'ñeen na conan't'maan'hin Tyo'ts'on, conan'jon ntyee'ñeen ntyja 'naan' juu nnonnyiu najjon na condui ts'ian'ñeen. ¹⁹ ¿Nchu vaa na nt'ue ts'õn na quitji'ho' cüenta yo jñ'oonmin' na matsinën? Joo 'nan na conan'ya nn'an na conan't'maan'hinhan' na cha'vijon conduihan' nquii Tyo'ts'on, ¿Aa nin'quitsjõ na mayuu' vaa najndei na nan'xuanhan'? Ndo' joo 'nan na covijnt'ue nan'ñeen na coninncyahinhan' nnon juu nan'ñeen, ¿Aa mayuu' njon jndyi conduihan' na ntejndei'han'han'? ²⁰ Joo 'nan na coninncyaa nn'an na conan't'maan'hin nan'ñeen, min'chjo tyi'quinjonhan'. Ee joo nan'ñeen na coninncyahin ndëëhan', coninncyahinhan' ndëë yotyia, ndo' ja min tyi'quint'ue ts'õn na ntsay'onho' jñ'oon yo yotyia. ²¹ Juu vaso na cove nn'an na conan'jonhin ntyja 'naan' Cristo, tyi'xe'quindëë nnan'jonho' ntyja 'naan'han' xe na aa mantyi conan'jonho' juu na cove nn'an ntyja 'naan yotyia. Min tyi'je'quindëë nnan'jonho' juu mesa ntyja 'naan' Cristo ndo' mantyi juu ntyja 'naan yotyia. ²² Nquii Tyo'ts'on xuehin yo jaa. Tyi'quint'ue ts'on jon na ncüii nnon 'nan na jnan'ya nn'an, nt'a na njonchenhan', chichen nquii jon. Mang'e jo' tyi'quichuhan' na nt'a ncüii nnon na ntyja 'naan' jo' ndyiaa' ndya' jon jaa, ee juu jon jndeytyichen conduihin, chichen jaa.

Vanaan na nt'aha tsoñ'en, majo' xia'ntyti yo na vengiõ ntyjë

²³ M'an nn'an na conduehin na ya icüjihan' na nt'aha min'cya ro na nt'ue nn'ön. Jñ'oon'ñeen mayuu'han' majo' tyi'tsoñ'enhän' ntejnideihan' ts'an na ngaquehin na vantyja ts'on juu. ²⁴ Majo' tyi'quichuhan' na ninnquii'chen nc'oon' nn'ön 'nan na nt'ue nn'ön nquiehë, mantyi c'oon' nn'ön nchu vaa nquii nt'aha cha' ngotejnideihan' nn'an.

²⁵ Min'cya ro si' na coninjnt'ua ts'ua, ya na ntquiiho'han', ve' tyi'ngüaxe' na aa tijnt'uehan' na jnan't'maan' nn'an ncüii nnon 'nan na jnan'ya nn'an na cotji'han cüenta na conduihan' Tyo'ts'on. Xe na aa nt'aho' na nnda', yajo' tyi'xe'quits'aahan' na tyi'ya nincjeho' quii' ñuaanho' ntyja 'naan'han'. ²⁶ Ee juu tsonnangue yo tsoñ'en 'nan na min mnonhan', conduihan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on.

²⁷ Xe ncüii ts'an na tyi'covantya ts'on juu Tyo'ts'on, i'man jon 'o' na quinan'jonho' na ntcüa'ho' yohin, ta'nan ncüii nnon na itscu'han' na nc'oho' xe na aa nt'ue n'onho'. Ndo' ya na ntcüa'ho' min'cya ro 'nan na nincyaa jon. Majo' min tyi'nta'xee'ho' na juu si' na cocüa'ho' aa tijnt'uehinhan' na jnan't'maan'han ncüii nnon 'nan na jnan'ya nn'an. Tyi'nts'aahan' na tyi'ya nincjeho' quii' ñuaanho'. ²⁸ Majo' xe na aa ngitso ts'an ndëëho' na juu si'ñeen tijnt'uehan' na jnan't'maan'han ncüii nnon 'nan na jnan'ya nn'an, jo' min tyi'ntquiiho'han'. Ee xe na aa ntquiiho'han', nts'aahan' na tyi'ya nincjee' tsan'ñeen quii' ñuaan' juu. ²⁹ Chito matsjö na 'o' tyi'ya nincjeho' quii' ñuaanho', ve' tyi'quint'ue ts'ön na juu ts'an na siquindyii jon 'o' nchu vaa na tijnt'ue si'ñeen, tyi'ya nincjee' juu quii' ñuaan' juu.

Majo' nndëë nts'aahan' na ncüii ts'an na vantyja ts'on Jesús m'aan' ts'on juu na ndu na tyi'quichuhan' na ntcüa' juu ng'e na tyi'ya nincjee' ncüiiichen ts'an qui' ñuaan' juu. ³⁰ Ee ntsitiu juu ng'e na incyaa juu na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan' 'nan na icüa' juu, jo' tyi'quichuhan' na ngitso ncüiiichen ts'an na tyi'ya na its'aa juu ee jndë tyincyaa juu na ya jon ntyja 'naan'han'. ³¹ Ng'e na nnda', xe na aa cocüa'ho', oo min na aa coveho', oo min'cya ro nnon na cont'aho', quint'aho'han' cha' ntyja 'naan'han' cüit'maan' nquii Tyo'ts'on. ³² Ndo' juu na vja na cotsam'anho', min ncüii nnon tavint'aho' na nts'aahan' na ntsitja ncüiiichen ts'an nnon jon, min tondëë joo nn'an judíos, min ndëë nque nn'an na chito judíos conduihin, min ndëë nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. ³³ Ja ntyja njan, ndö vaa na mats'a, mats'a tsoñ'en na condëë mats'a cha' tsoñ'en nn'an ngavee' ngiohin. Tyi'cotsichön na juu na mats'a na xia'ntyti ncö quitejnideihan', mant'ue na quitejnideihan' jndye nn'an, cha' ngüentyja xjen na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan.

11

¹ Cha'xjen na cotquenho' cüenta na maju'cje ja nnon Cristo, jo' cü'aho' ja, ee ja jöntyja yo jon cha'xjen na tots'aa nquii jon.

Ndö vaa c'on nanmtcu xjen na covatjon nn'an na conan't'maan'hin Tyo'ts'on

² O' ntyjé na vantyja n'onho' Cristo, njon jndyi nchji na covañoon' n'onho' joo jñ'oon na tots'i'man ndëëho' min tyi'co'ndyeho'han'. ³ Majo' nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho' jñ'oonva. Cha'xjen nquii Tyo'ts'on conintquehin nnon Cristo, mantyi nquii Cristo conintquehin ndëë ncüii cüii jaa. Mannda' vaa itsijonhan' na conintque ts'an nnon scuu' juu. ⁴ Mang'e na nnda', ncüii tsans'a xjen na itsinin juu nnon Tyo'ts'on oo na incyaa juu jñ'oon' jon ndëë nn'an, juu xjen'ñeen xe na aa ñjon 'nan xquen juu, itscüejnaan' juu nquii jon na conduihin xquen juu. ⁵ Majo' ncüii tsanscu, xe na aa tyi'quityion juu 'nan xquen juu xjen na itsinin juu nnon Tyo'ts'on oo na ncyaa juu jñ'oon' jon, itscüejnaan' juu nquii jon na conintquehin nnon juu. Ndo' na nnda', itsijonhan'hin na cha'vijon na jndë tinqui'ñ'en soxquen juu. ⁶ Ee xe na aa tyi'quint'ue ts'on tsanscu na ntscu' juu soxquen juu, yantyi na ninnqui'ñ'enhän'. Ndo' xe na aa jnaan' jndyi juu na nnda', yajo' quityion juu 'nan xquen juu. ⁷ Majo' tyi'ichuhan' na juu tsans'a ndyion juu 'nan xquen juu xjen na ntsinin juu nnon Tyo'ts'on ee jnduihin cha'vijon nquii jon ndo' condit'maan' jon ntyja 'naan' juu. Ndo' majo'ntyti nquii tsans'a condit'maan'hin ntyja 'naan' juu tsanscu. ⁸ Ee chito tsanscu tijnt'ue Tyo'ts'on na sia jon tsans'a, tijnt'uehin tsans'a na sia jon tsanscu. ⁹ Min chito na sia jon tsans'a na quitejnideihan' tsanscu, sia jon tsanscu na quitejnideihan' tsans'a. ¹⁰ Mang'e

na nnda', icanhan' na quityion tsanscu 'nan xquen juu, cha' quitsi'manhan' na m'aan nin juu na co'xenhin, ndo' mantyi ng'e na cotquen ángeles cüenta nchu vaa na vam'aan juu. ¹¹ Majo' ntyja njan jaa nn'an na m'an nacje 'naan' Cristo, xia'ntyti itsiquindéhan' tsans'a ya na m'aan scuu' juu, ndo' mantyi ntyja 'naan' tsanscu, itsiquindéhan'hin ya na m'aan saa' juu. ¹² Ee cha'xjen jñ'oon na mayuu' na tijnt'ue Tyo'ts'on tsans'a na sia jon tsanscu, mantyi jñ'oon na mayuu' na m'aan tsans'a ng'e na singui tsanscuhin. Ndo' ve joohin yo tsoñ'en na tquen jon, m'anhin ng'e ntyja 'naan' nquii jon.

¹³ Manquentyiho' quitji'ho' cüenta na aa cüji'yahan' na itsinin tsanscu nnon Tyo'ts'on na tyi'quityion juu 'nan xquen juu. ¹⁴ Nn'an na ninvaa tsonnangue cotji'hin cüenta na itscüejnaan'han' tsans'a xe na aa tonco soxquen juu. ¹⁵ Majo' tsanscu, icüji' scuhan'hin xe na aa tonco soxquen jon. Mang'e na nnda', tyincyaa Tyo'ts'on na tonco sonquenan cha' juuhan' ntscu'han' nquenan. ¹⁶ Majo' xe na aa ñ'enho' na nin'quinan'jndyeho' jndyueho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na ñjon 'nan nquen nanntcu, ninnquii'chen nnda' vaa na conan'jnt'á, ndo' mantyi nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo ncüii cüii joo najjon na conan't'maan'han jon, mannda' vaa conan'jonhan ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen.

Ntyja 'naan' tyoo' yo vaso na tquen ta Jesús

¹⁷ Jñ'oon na macüjintyëchën, ndiquindëë na ntsjö na ya cont'aho'. Ee juu xjen na covatjonho' na conan't'maan'ho' Tyo'ts'on, tyi'itejndeihañ' 'o' na ngaqueho' tyquii' na vantyja n'onho' jon, majndeichen itsintcüe'han' 'o'. ¹⁸ Ee jndë jndyi na juu xjen na covatjonho' na nnan't'maan'ho' jon, tyi'xoncüii m'anho' yo ntyjeho' na vantyja n'on jon. Ndo' vantyja ts'ön na cont'aho' na nnda'. ¹⁹ Ee its'aahan' na mayuu' na m'an nn'an quii' nt'anho' na tyi'ninncüii jñ'oon na conan'manhin cha' quitsi'manhan' nin 'o' na xoncüee' n'onho' ntyja 'naan' Cristo. ²⁰ Ee juu xjen na covatjonho' na nan'jonho' na ntcüa'ho' na covañjooñ' n'onho' na tue' ta Jesús, covityincyoo' na mayuu' na chito cocüa'ho'han' cha'xjen na sijnda' nquii jon. ²¹ Ee tyi'xoncüee' n'onho' yo ntyjeho' ya na cocüa'ho' ntyja 'naan' Cristo. Ee ñ'enho' na tyuaa' cota'ho' na ntcüa'ho'han', ndo' joo nn'an na tinioon' cotsque, ta'nán 'ndyihan' na nninjt'uehin. Mantyi ñ'enho' na jndye coveho' ata xjen condyeho'. ²² Majo' xe na aa ninjndo' jndyihó, cüa'ho' ndo' cüeho' nt'aaho', ee juu 'nan na cont'aho' conan'man nquii'ho' na tyi'cuee' n'onho' nque ntyjeho' na conduihin tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on ndo' mantyi conan'cüejnaan'ho' joo ntyjë na mantyi vantyja n'on Cristo na jñen' jndyihin. Ndo' na nnda' cont'aho', ¿Aa conan'tiuho' na chuhan' na quitsjö na ya jndyi cont'aho'? Min'chjo ndincyaaahan' na nts'ahan'.

Na sijnda' ta Jesús ntyja 'naan' tyoo' yo vaso

(Mt 26:26-29; Mr 14:22-25; Lc 22:14-20)

²³ Ee nquii ta Jesús si'man jon nnön juu jñ'oon na tots'i'man ndëëho'. Maninjuu tijaan na vitjachen na tyincyaa ts'an cüentahin nduee nn'an na t'uehan jon, ty'oon jon tyoo', ²⁴ Ndo' vi na jndë tyincyaa jon na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', tyjee jon tan'han', ndo' tso jon ndëë nn'an na cotsay'onhan jñ'oon yo jon: "Cy'onho' tyoo'va, juuhan' conduihan' si'ts'o njan na mancyá na ncü'ió ntyja 'naan'ho'. Mannda' vaa quint'aho' ncüii cüii jnda na cocüa'ho'han' na covañjooñ' n'onho' ja." ²⁵ Mantyi maciajjon s'aa jon yo vaso, vi jndë na tcüa'han, ty'oon jonhan', tso jon: "Ntyja na ncü'ió, juu vasova tsixuanhan' jñ'oon xco na macó' 'ndyö yo n'eön ncö. Mannda' vaa quint'aho' na cüeho'han' ncüii cüii jon na covañjooñ' n'onho' ntyja na mats'a."

Ndö vaa jñ'oon na si'man jon nnön. ²⁶ Ng'e na nnda', tyi'ncüii cüii jon na cocüa'ho' juu tyoo'va ndo' na coveho' na ñjon vasova, conan'man nquii'ho' ndëë nn'an juu na tue' ta Jesús ata xjen na nndyo ntcüe' nnda' jon.

Tyoo' yo vaso na tquen ta Jesús, quitquën cüenta na conan'jón ntyja 'naan'han'

²⁷ Ee na nnda', juu jñ'oonva' nin'quitsiquindyihan' na min'ninchen ts'an na tyi'cüen-tahin na ve itsijontohin na cotyje nn'an tyoo' ndo' na covehin na ñjon vaso ntyja 'naan' na tue' ta Jesús, juu jnaan' tsan'ñeen itsijonhan' juuhan' cha'na njan nque nn'an na tanhin na cue' ta Jesús. ²⁸ Mang'e na nnda', vitjachen na nnan'jonho' na ntcüa'ho' juu tyoo'ñeen

ndo' na ncüeho' na ñjon juu vaso'ñeen, ncüii cüiiho' quitji' nqueho' cüenta na aa ya cotsam'anho' na tonnon Tyo'ts'on, ndë jo' ntcüa'ho' ndo' ncüeho'han'. ²⁹ Ee min'ninchen ts'an na itsijonhin xjen na cocüa' nn'an ndo' na covehan ntyja 'naan' na tue' ta Jesús, xe tyi'iquen ya tsan'ñeen cüenta juu na njon jndyi condui si'ts'o 'naan' ta Jesús, ndo' na icüa' juu yo na i'u juu, itsijnda' nquiihan' na quit'uiihan'hin. ³⁰ Mang'e na nnda' vaa na cont'aho', jo' majndyeho' m'anho' na v'iho' ndo' ta'nan na jndëho' yo si'ts'o 'naan'ho', ata ndyii' ntyjeho' na jndë tjëhan. ³¹ Majo' xe na aa ntji' nquë cüenta na aa xoncüee' nn'ön na cotsam'an ntyja 'naan' Jesús, tyi'xe'canhan' na ntco'xen Tyo'ts'on jaa. ³² Majo' xe na aa nt'uiii jon jaa ng'e na conan'tja jaa, ncyaa jon na its'aavi'han' jaa nanein. Its'aa jon na nnda' cha' ya na ngyee' xuee na ntco'xen jon nque nn'an na tyi'covantyja n'on Cristo, tyi'xe'canhan' na quit'uiii jon jaa cha'xjen juu 'nan na nts'aa jon yo joo nan'ñeen.

³³ Mang'e jo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, ya na conan'jonho' na ntcüa'ho' juu na sijnda' ta Jesús, cüendoo' 'o' ntyjeho' cha' tojnaan' nnan'jonho' na ntcüa' 'o' juuhan'. ³⁴ Ndo' xe ncüii 'o' m'aa na ninjndo' juu xjen na covancüiiho' na ntcüa'ho' ntyja 'naan' na tue' ta Jesús, cüa' jndyee juu vaa' juu, ndë jo' ntsijonhin ntyja 'naan'han'. Ee na nndui na nnda', tyi'xe'canhan' na quit'uiivi' Tyo'ts'on 'o'. Ndo' ntyja 'naan' joo mañoon jñ'oon na cota'xee' 'o' nnön, cuëjndyëë na m'anho', ndo' ntsijnt'a jahan'.

12

Naya na itsiquindaa' Espíritu Santo jaa

¹ 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, vaa jñ'oon na nt'ue ts'ön na cüaa' ya n'onho' ntyja 'naan' ncüii ncüii nnon na itsiquindaa' Espíritu Santo jaa na ntyja 'naan' joohan' na condëë cotye'ntjön nnon Tyo'ts'on.

² 'O' mangio yaho' na toxen'chen vitjachen na ndyeho' jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús, joo jñ'oon na tonan'nein nn'an ntyja 'naan' nan na conan't'maan'han na ndiquinan'neinhan', tovachuhan' 'o' na tonan't'maan'toho' joohan'. ³ Mang'e na nnda', juu ts'an na m'aa nacje 'naan' nquii Espíritu Santo, tandincyaahan' na ncju' tsan'ñeen ts'onnan' nacjoo' Jesús. Mantyi xia'ntyxi xe na aa tsixuan ts'an Espíritu Santo, jo' na nndëë ngitso juu na nquii Jesús conduihin na itye'ntjon jonhin.

⁴ Nquii Espíritu Santo na nan'xuan, jndye nnon naya min na itsiquindaa' jon jaa cha' condëë cont'aha ts'ian 'naan' nquii ta Tyo'ts'on, majo' manquintyi Espíritu Santo incyaa jon na conan'xuan ncüii cüii nnon ts'ian'ñeen. ⁵ Ndo' nquii Tyo'ts'on, jndye nnon min na itsijnda' jon cha' condëë cotye'ntjön nnon Cristo, majo' juu jon ninncüiihin na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en jaa. ⁶ Ndo' mantyi jndye nnon min na incyaa Tyo'ts'on ndëëhë na covijnt'ue jonhan' na condui ts'ian 'naan' jon. Majo' ninnquii jon itsijnda' jon ncüii cüii nnon na nan'xuan cha' condëë cont'a juu ts'ian'ñeen. ⁷ Ndëë ncüii cüii jaa na vantyja nn'ön Cristo, incyaa Espíritu Santo nin ncüii nnon ts'ian na nan'xuan cha' quitejndeihan' joo nn'an cüentaa' Cristo. ⁸ Nnon ncüii ts'an incyaa Espíritu na itsin juu jñ'oon na itsijnda' juu nquen nn'an ntyja 'naan' Jesús, ndo' nnon ncüiiichen ts'an majuuntyi Espíritu incyaa jon na ya itsi'man tsan'ñeen nchu vaa na itsiquindyi jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús. ⁹ Ndo' nnon ncüiiichen ts'an nquiiintyi Espíritu incyaa jon na t'manntyichen na vantyja ts'on juu Tyo'ts'on, ndo' nnon ncüiiichen ts'an incyaa jon na condëë na itsin'man tsan'ñeen nn'an v'i. ¹⁰ Nnon ncüiiichen ts'an ncyaa Espíritu na condëë its'aa tsan'ñeen ts'ian na tyi'xe'quinduihan' na ve' najndeë nquii juu. Ndo' nnon ncüiiichen ts'an incyaa jon na ya jndyi incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Mantyi nnon ncüiiichen ts'an incyaa jon na ivaa' ts'on juu ntyja 'naan' ts'ian na tsixuan ncüii ro cüii ts'an, aa ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, jo' na condui ts'ian'ñeen ndo' aa ntyja 'naan' mañoon espíritu na conan'vi'nn'an. Ndo' m'an nn'an na incyaa jon na ya conan'neinhin mañoonchen nnon jñ'oon. Ndo' nnon ncüiiichen ts'an incyaa jon na condëë itscúenon juu nchu vaa itsiquindyi joo jñ'oon'ñeen na vandyah'an'. ¹¹ Majo' xia'ntyxi nquii Espíritu incyaa jon na condëë cont'a nn'an ncüii cüii nnon joo ts'ianmin', ndo' cha'xjen na itsijnda' nquii jon, jo' covejndyo ts'ian na incyaa jon nnon ncüii cüii ts'an.

Tsoñ'en jaa ninncüii si'ts'o condui

¹² Si'ts'o 'naan' ts'an, ninncüiihan' min na jndye nnon na quiñjon'han'. Majo' min na jndye nnon quiñjon'han', ninncüii si'ts'o conduihan'. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' nquii Cristo. ¹³ Tsoñ'en jaa s'aa Espíritu na ninncüii si'ts'o condui ng'e na jnt'êhë yo xuee' Jesús, min na aa nn'an judíos jaa oo min na aa condui jaa mañoon tsjan nn'an, aa nn'an na cote'ntjontyente ndëë patrón ndo' aa nn'an na m'an xjen 'naan' nque. Tsoñ'en jaa itsijonhan' na cha'vijon ninncüii ts'an condui jaa ng'e ncüii cüii jaa nan'xuan maninjuuntyi Espíritu na condui Tyo'ts'on.

¹⁴ Si'ts'o 'naan' ts'an chito ninncüii nnon tsixuanhan', jndye nnon na quiñjon'han'. ¹⁵ Jo' xe na aa ngitso x'ee ts'an: "Ja tyi'tsixuan ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' tsanva' ng'e chito nt'ö jon condui ja", Min xe na aa ngitsohan' na nnda', tyi'xe'quits'aahan' na juu x'ee tsan'neen tyi'tsixuanhan' ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' juu. ¹⁶ Ndo' xe aa juu tsó'nqui ts'an ngitsohan': "Ng'e na chito ténnon tsanva' ja, jo' na tyi'quitsixuan ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' juu." Min xe na aa ngitsohan' na nnda', tyi'xe'quits'aahan' na juu ténnon tsan'neen tyi'quitsixuanhan' ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' juu. ¹⁷ Ee xe ninvaa si'ts'o 'naan' ts'an xia'ntyti tsixuanhan' ténnon juu, yajo' ¿nchu ya na ndyiyi juu? Ndo' mantyi xe ninvaa si'ts'o 'naan' juu tsixuanhan' tsó'nqui juu, tyi'je'quindëë na ncy'oon juu jndyee' 'nan. ¹⁸ Majo' ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan, jndë tqen Tyo'ts'onhan' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon. ¹⁹ Ee xe na aa ninvaa si'ts'o 'naan' ts'an, ninncüii nnon tsixuanhan', tyi'je'quitsixuanhan' na quindëhan'. ²⁰ Majo' cha'xjen na cotquenho' cüenta, min na jndye nnon tsixuan juu si'ts'o 'naan' ts'an, ninncüii conduihan'.

²¹ Mang'e na nnda', juu ténnon ts'an ndincyaaahan' na ngitsohan' nnon nt'ö juu: "Tayuu jnt'ue ja 'u'." Min xquen ts'an ndincyaaahan' na ngitsohan' ndëë ng'ee ts'an: "Tayuu jnt'ue ja 'o'." ²² Majo' chito na nnda' vaa. Ee ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan na cotji' cüenta na tyi'njon tsixuanhan', joochan' jnt'uentyichenhan'. ²³ Ndo' ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan na cotji' cüenta na tyi'njon nan'xuanhan', joochan' yantyichen na cota'ntyjéë'han'. Ndo' ncüii cüii nnonhan' na jn'an ngiö na njnty'ia nn'anhan', njonchenhan' cont'a na cot'ëhan'. ²⁴ Majo' joo ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan na tanin min na aa cojnty'ia nn'anhan', tyi'icanhan' na ngit'ëhan'. Majo' nquii Tyo'ts'on jndë sitjon' jon ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan cha' ncüii cüiihan' na tyi'njon nan'xuanhan', caquinjonhan'. ²⁵ Nnda' s'aa jon cha' tanin ncüii nnon si'ts'o na ntsitiu juu na tyi'cüijnt'ue ncüiiichen nnonhan'. Its'aa jon na nnda' cha' ncüii cüii nnonhan' cüejon c'oon' n'onhan ntyja 'naan' ntyjehan. ²⁶ Ncüii nnon si'ts'o 'naan' ts'an, ya na vi' iquenonhan', vi' iquenon ninvaa si'ts'o 'naan' juu, mantyi juu si'ts'o 'naan' ts'an xjen na itsit'maan'han' ncüii nnonhan', ninvaahan' ya jndy nchjiihan'.

²⁷ Nqueho' mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naanho'. 'O' conduiho' si'ts'o 'naan' nquii Cristo, ndo' ncüii cüiiho' conduiho' ncüii cüii nnon na quiñjon'han'. ²⁸ Quii' nt'an tmaan' nn'an na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on, t'ua jndyee jon ts'ian ndëë nn'an na jñon jonhan ndëë nn'an yo jñ'oon naya 'naan' jon. Ndo' jndë ve i'ua jon ts'ian ndëë nn'an na coninncyahin jñ'oon na itsi'man Tyo'ts'on ndëëhan, ndo' jndë ndye tqen jon nn'an na conan'manhin nchu vaa itsiquindyi joo jñ'oon'neen. Jndë jo' sijnda' jon nn'an na condëë cont'ahan ts'ian na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najndë nquehan. Mantyi t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na conan'n'manhin nn'an v'i cha'xjen na tots'aa nquii Jesús, mantyi nn'an na cote'jndeihiin ntyjehin. Ndo' ndëë nn'an na vantyja n'on, t'ua jon ts'ian na quinan'jnda'han nchu vaa nc'oon ts'ian 'naan' jon, ndo' na mats'ia sijnda' jon nn'an na condëë conan'neinhan mañoonchen nnon jñ'oon, chito jñ'oon na mancüixjen na conan'neinhan. ²⁹ Chito tsoñ'enhan conduihan nn'an na jñon jonhan ndëë nn'an yo jñ'oon naya 'naan' Cristo. Min chito tsoñ'enhan conduihan nn'an na i'ua jon ts'ian ndëëhan na co'o ncyahin juu jñ'oon naya. Mantyi chito tsoñ'enhan na i'ua jon ts'ian ndëëhan na quinan'manhin nchu vaa itsiquindyi jñ'oon'neen. Min chito tsoñ'enhan tyincyaa jon na condëë cont'ahan ncüii cüii nnon ts'ian na tyi'je'quinduihan' ntyja najndë nquehan.

³⁰ Mantyi chito tsoñ'enhan tyincyaa jon na condëë conan'n'manhin nn'an v'i cha'xjen na tots'aa nquii ta Jesús, min chito tsoñ'enhan tyincyaa jon na condëë conan'neinhan

mañoonchen nnon jñ'oon. Min chito tsoñ'enhan condëe conan'cüenonhan jñ'oon nchu vaa nin'quitsiquindy joo jñ'oon'ñeen na conan'nein nan'ñeen. ³¹Majo' yo mancha'chen n'onho' quitanho' nnon Tyo'ts'on na ntsiquindaa' jon 'o' ncüii nnon ts'ian na njonntyichenhan'.

Ndo' naneinhin mantsi'man ndëeho' ncüii nnon na c'onho' na tonnon Tyo'ts'on na juuhan' njonntyichenhan', chinty joo ts'ianmin'.

13

Njon jndyi tsixuanhan' na quinan've'ngiö nn'an

¹Min xe na aa condëe matsinën mañoonchen nnon jñ'oon na conan'nein nn'an, na chito jñ'oon na mancüixjen na matsinënhan', ndo' aa mantyi jñ'oon na conan'nein ángeles, majo' xe na aa tyi'quitsivi'ntyji nn'an, itsijonhan' ntyja njan cha'vijon ncüii xjo na c'uaatohan' oo cha'na ncjo quintsein na c'uaa. ²Ndo' min xe na aa incyaa Tyo'ts'on na condëe mancya jñ'oon na itsi'man jon nnön, ndo' xe na aa condëe mavaa' ts'on tsoñ'en jñ'oon na min'jon tacotsi'man jonhan' ndëe nn'an, ndo' xe aa mavaa' ts'ön tsoñ'en ntyja 'naan' jon, ndo' min xe aa t'man mavantyja ts'ön jon ata ndëe ntscüejndyö najjon na minntyjee' ntyo' t'man, xe na aa tyi've'nchji nn'an, tyi'quinjon ja. ³Ndo' mantyi min xe na aa tsoñ'en 'nan na many'ön, mancyahan' ndëe nanninñen', ndo' ata xe na aa mancya na nnan'cuee' nn'an ja yo chon, majo' xe tyi'tsivi'ntyji nn'an, min'chjo tyi'quinjon ja.

⁴Juu ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, je'quityioon' ts'on juu yohan. Ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, ya ts'anhin yohan, tyi'xe'quitsitëe' ts'on juuhan, tyi'tsis'ahin, tyi'tsiscuhin, tyi'c'oon' ts'on juu na nquii juu taquintyja na t'man conduihin. ⁵Ya na vi'ntyjii ts'an nn'an, tyiquits'aa juu na cüejnaan' ncüiichen ts'an, tyi'quitsichon juu na quindui 'nan na nt'ue ts'on nquii juu, tyi'tsiconuu'hin yo nn'an, tyi'itsue juu natyia na cont'a nn'anhin. ⁶Ts'an na m'aan na vi'nchjii juu nn'an, tyi'c'oon' juu na neiin' jndyi juu natyia na cont'a nn'an, majo' neiin' jndyi tsan'ñeen na cotsam'an nn'an ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu'. ⁷Ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, tyije'qui'tsinin juu ndëe nn'an jñ'oon na tyi'ya ntyjii juu ntyja 'naan' ncüiichen ts'an, ninnquii'chen juu jñ'oon ya na ndyii juu ntyja 'naan' tsan'ñeen, juuhan' ngantyja ts'on juu. Ntyja ts'on juu na yantyichen nc'oon tsan'ñeen na tonnonchen, ndo' tyi'ndyii juu na minndoo' juu na yantyichen ntquenon tsan'ñeen.

⁸Juu na vi'nchjii Tyo'ts'on nn'an, tyi'jon quintycüiihan'. Majo' mangüentyja xjen na ntycüii na conan'nein nn'an jñ'oon na itsi'man jon ndëehan, ndo' mantyi ntycüii na conan'nein nn'an mañoon nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüixjen na conan'neinhan. Mantyi juu na covaa' n'on nn'an ntycüii ntyja 'naan'han'. ⁹Ee joo jñ'oon na covaa' nn'ön, ve' nintan'han', ndo' majo'nty' ntyja 'naan' jñ'oon na coninn'cya, ve' nintan'han'. ¹⁰Majo' juu xjen na ncüjee' nquii jon na conduihin na quindë condui jon, yajo' juu na ve' nintan'han' ntycüiihan', taje'canyichenhan' juuhan'.

¹¹Xjen na tichjo ja, totsinen cha'xjen ncüii yuchjo, tom'aan' ts'ön cha'na ncüii joo yo'ñeen. Totsitiu cha'xjen joo joo. Majo' neinhin na jndë tque ja, tavijöm'anntyëchën cha'na ncüii yuchjo. ¹²Mannda' vaa na itsijonhan' jaa na m'an nnon tsonnanguevahin. Chjo ro covaa' nn'ön jñ'oon na condyëe. Itsijonhan' ntyja njanhan cha'vijon ts'an na indyiaa' juu nnon yo jnon na tsë nnonhan'. Naneinhin tyi'jndye vaa na mavaa' ts'ön, majo' ndëcya ncüaa' ya ts'ön cha'xjen na vajnaan' ya Tyo'ts'on ja.

¹³Ndye nnon min na je'quintycüii na m'aanhan', juu na covantyja nn'ön Tyo'ts'on, yo juu na contyja tycüii' nn'ön na yantyichen nnc'ön na tonnonchen, ndo' yo nin'juu na itsivi'nchjii jon nn'an, majo' quii' nt'an na ndye nnon nan'min', juu na itsivi'ntyjii jon nn'an, juuhan' njonntyichenhan'.

14

Vaa ncüii na njonntyichen, chito na itsinin ts'an mañoon nnon jñ'oon

¹Jo' cjoo' ya ya n'onho' na quinan'vengioho' nn'an. Ndo' yo na mancha'chen n'onho' quitanho' nnon Tyo'ts'on na nquii Espíritu Santo ntsiquindaa' jon ncüii ncüii nnon ts'ian

'naan' jon 'o'. Mat'manntyichen quint'ue n'onho' na nndëë nninncyaho' jñ'oon ndëë nn'an na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan. ²Ee minnichen ts'an na itsinin juu jñ'oon na vandyahan' yo jñ'oon na mancüixjen itsinin juu, nnon Tyo'ts'on itsinin juuhan', chito ndëë nn'an ng'e tanin ts'an ivaa' ts'on nin nin'quitsiquindyihan'. Ee ntyja 'naan' nquii Espiritu Santo itsinin juu jñ'oon na min'jon tyi'cotsiquindyí Tyo'ts'onhan' nn'an. ³Majo' juu ts'an na ncyaa jñ'oon ndëë nn'an ntyja 'naan' na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan, na its'aa tsan'ñeen na nnda' itejndeihan' joochan na ngaquehin ntyja 'naan' na vantyja n'onhan, ee itsijnda'han' nquenhan nchu vaa na ngom'adhan na tonnon jon, ndo' mantyi ntsinjoon'han'hin quityquii' 'nan na coquenonhan. ⁴Majo' juu ts'an na itsinin mañoonchen nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüixjen itsinin juu, xia'ntyí itejndeí nquiihin. Majo' juu ts'an na incyaa jñ'oon ndëë nn'an na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan, juu jñ'oon'ñeen covijnt'uehan' na joo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo na ngaquehin ntyja 'naan' Tyo'ts'on.

⁵Ya jndyí ntyji xe ncüii cüii 'o' nndëë nnan'neinho' mañoonchen nnon jñ'oon yo jñ'oon na mancüixjen na conan'neinho', majo' yantyichen nchji xe na coninncyaho' jñ'oon ndëë nn'an na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan. Ee juu ts'an na incyaa jñ'oon na nt'ue ts'on jon na quindyeh nn'an, t'manntyichen conduihin, chichen juu ts'an na itsinin mañoonchen nnon jñ'oon, xia'ntyí xe na aa ntsüenen tsan'ñeen jñ'oon nchu vaa itsiquindyí jñ'oon'ñeen cha' ntejndeihan' nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo. ⁶'O' ntyjé na vantyja n'onho' jon, xe na ngué na m'anho', ta'nán ntejndeihan' 'o' xe na aa ntsinén mañoonchen nnon jñ'oon. Xia'ntyí ntejndeihan' 'o' xe na aa ntsi'man ndëëho' ncüii jñ'oon na itsi'man xco Tyo'ts'onhan' nnön, oo na ntsi'man ndëëho' jñ'oon na ntejndeihan' 'o' na ncüaa' yantyichen n'onho' jñ'oon' jon, oo xe na aa nninncyaa jñ'oon ndëëho' na nt'ue ts'on jon na quindyeho', oo xe na aa ntsi'manntyéchéh ndëëho' nchu vaa na nc'onho' juu natoo' Cristo.

⁷Mín 'nan na cotja' nn'an cha'na tsman flauta oo arpa. Majo' icanhan' na jnda' cüja' ts'adhan' cha' cüaa' n'on nn'an nin son icüja' juu. ⁸Ndo' mantyi ntyja 'naan' sondaro je', xe na aa ncüii ntyjehan tyi'jnda' icüja' juu ndu, tyi'xe'cüaa' n'onhan na ngita' yahan na nc'ohin tyia'. ⁹Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naanho', tyi'xe'cüaa' n'on nn'an jñ'oon na coninncyaho' xe na aa tyi'quinan'neinho' ndëëhan yo jñ'oon na mancüixjen ngiohan. Ee xe na ndicüaa' n'onhan jñ'oon na conan'neinho' ndëëhan, ntsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na conan'xuaatoho' nnon jndye. ¹⁰Jñ'oon na mayuu' jndye nnon jñ'oon min na covejndyo na conan'nein nn'adhan' nnon tsonnangue. Ndo' ncüii cüiihan', jnda' nchu vaa itsiquindyihan'. ¹¹Majo' ya na ndicüaa' ts'ón jñ'oon na itsinin ncüiiichen ts'an, tonnon tsan'ñeen itsijonhan' ja cha'vijon ts'an na ve' venon ya, ndo' majo'ntyí itsijonhan'hin yo ntyja njan. ¹²Ntyji na nt'ue jndyí n'onho' na nquii Espiritu Santo ntsiquindaa' jon ncüii cüii nnon ts'ian na quint'aho', majo' ng'e na nnda', icanhan' na cjoo' n'onho' na nninncyaa Tyo'ts'on na nnt'aho' ncüii cüii nnon na ntejndeihan' nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo cha' ngaquehan ntyja 'naan' jon.

¹³Yajo' xe ncüii 'o' na ntsinin juu mañoonchen nnon jñ'oon ndëë ntyjeho' na chito jñ'oon na mancüixjen itsinin juu, can juu nnon Tyo'ts'on na ncyaa jon na nndëë ntsüenen juu 'nan na itsiquindyí juu jñ'oon'ñeen cha' cüaa' n'on nn'adhan'. ¹⁴Ee xe na aa matsinén nnon Tyo'ts'on yo mañoon nnon jñ'oon, mayuu' matsinén nnon jon yo ñuan njan, majo' min'ncüii ts'an tyi'quitejndeihan'. ¹⁵Ng'e na nnda', ndö vaa nts'a, ntsinén nnon Tyo'ts'on yo ñuan njan ndo' mantyi yo na mavaa' ya ts'ón nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na matsinén. Ngita ja alabanzas yo ñuan njan ndo' mantyi yo na mavaa' ya ts'ón nchu vaa itsiquindyí jñ'oon na mata. ¹⁶Ee xe ncüii 'o' itsit'maan' juu Tyo'ts'on yo mañoon nnon jñ'oon, ndo' jo' m'aan ncüiiichen ts'an na ndicüaa' ts'on juu jñ'oon na matsinin', 'u' min na taquinjon' na tyncya' naya Tyo'ts'on, majo' itscu'han' na ntcán juu nnon jon na quindui 'nan na macan', ng'e taaa' ts'on juu jñ'oon na sinin'. ¹⁷Nts'aahan' na taquinjon' na tyincya' naya Tyo'ts'on, majo' tana tejndeihan' juu tsan'ñeen na ngaquehin ntyja na vantyja ts'on juu.

¹⁸Mancya naya Tyo'ts'on na ncyaa jon na majndyentyí jñ'oon matsinén yo mañoon nnon

jñ'oon, chinchén cha'xjen na conan'nein nqueho'. ¹⁹ Majo' juu xjen ya na m'an ja quii' nt'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo, yantyi nchji na nin'on 'ndyo jñ'oon na ntsinën ndëehan na ntejdeihan'hin na ngaquehan ntyja 'naan' jon, chito na ntsinën nqui min jñ'oon na mañoonchen nnon jñ'oonhan'.

²⁰ 'O' ntyjê na vantyja n'onho', juu na covaa' n'onho' ntyja 'naan' jñ'oonva', c'onho' cha'na nn'an na jndê tqe, chito cha' yotsca. Majo' ya na nin'quenhan' xjen 'o' na nin'quint'aho' 'nan tyia, quitsantyjaho' cha'na cont'a yoquijndê. ²¹ Ee nacjoo' jñ'oon' Tyo'ts'on vaa jñ'oon na itsohan': "Yo nn'an na jnan mañoon ndyuaa na conan'neinhin mañoon nnon jñ'oon, yo jñ'oon jndyue jooohan ntsinën ndëë nanmin. Majo' min na nnda', tyi'xe'quitquenhin cüenta."

Mannda' vaa na itsiquindy joo jñ'oon'ñeen na sinin Isaiás. ²² Incyaa Tyo'ts'on na ntsinin ncüii ts'an jñ'oon na chito jñ'oon na mancüixjen tsinin juu. Juu ts'ian'ñeen tsixuanhan' jn'aan tondëë nque nn'an na tyi'covantyja n'onhan jon. Majo' ya na nninncyaa ts'an jñ'oon na nt'ue ts'on jon na quitejdeihan' nn'an na vantyja n'onhan jon, juu ts'ian'ñeen tsixuanhan' jn'aan tondëë nan'ñeen, chito ndëë nn'an na tyi'covantyja n'on. ²³ 'O' na conduho' tmaan' cüentaa' Cristo, quinan'tiuho' na nin 'nan nts'aahan' xe juu xjen na covatjonho' na conan't'maan'ho' jon, ndo' ncüii cüiiho' ngita'ho' na conan'neinho' mañoonchen nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüixjen na conan'neinho'. Ndo' juu xjen'ñeen xe na aa ngaquee' ncüii ts'an na tyi'covaa' ts'on juu jñ'oon' Tyo'ts'on, oo na tyi'covantyja ts'on juu jon, ndo' na ndyüi juu na nnda' vaa na conan'neinho', ¿Aa chí ncüij' juu cüenta na jndê tinar' 'o'? ²⁴ Majo' xe juu xjen na coninncyaho' jñ'oon' Tyo'ts'on, ndo' ngaquee' ncüii ts'an na m'anho' na tyi'covaa' ts'on juu jñ'oon' jon oo na tyi'covantyja ts'on juuhin, nts'aahan' na ntsityiahan' nchjii juu ntyja 'naan' jnaan' juu, ee jñ'oon na conan'neinho' ntsi'manhan' nnon juu na vaa jnaan' juu. ²⁵ Juu xjen'ñeen tsoñ'en 'nan natyia na m'aan quii' ts'on tsan'ñeen na ve'nty'iu, ntsiquinaan jñ'oon'ñeenhan', yajo' ntconxtye juu na ntsit'maan' juu Tyo'ts'on ndo' ncüij' jndyoyu juu na mayuu' nquii jon m'aan jon yo 'o'.

Quint'aho' tsoñ'en na ntejdeihan' ntyjeho' na vantyja n'on

²⁶ 'O' ntyjê, juu xjen na covatjonho' na conan't'maan'ho' juu Cristo, ndö vaa na chuhan' na quint'aho'. Ncüii ntyjeho' quitejdei jon yo alabanzas, ncüiihan nninncyaa jon jñ'oon na si'man Tyo'ts'on quii' ts'on juu. Ncüiichenhin ntsinin jon ncüii jñ'oon xco na si'man Tyo'ts'on nnon jon, yo na quitscüenon jon nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon'ñeen. Espíritu Santo nnon jon, yo na quitscüenon jon nchu vaa itsiquindy juu jñ'oon'ñeen. Tsoñ'en ts'ianmin' quint'aho'han' cha' quitejdeihan' na ngaque ntyjeho' na vantyja n'onhan jon. ²⁷ Ndo' xe na aa m'aan nin juu na ntsinin mañoonchen nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüixjen na itsinin juu, xia'nty' ve oo ndye ts'an na ntsinin, ncüii ncüiihan nnan'neinhan. Ndo' mantyi icanhan' na m'aan nin juu na quitscüenon juu jñ'oon'ñeen cha' cüaa' n'on nn'an nchu vaa na itsiquindyhan'. ²⁸ Majo' xe na aa tanin juu na nndëë ntscüenon juu jñ'oon'ñeen, yajo' tyi'ntsinin juu quii' nt'an nn'an na têtjonhan na conan't'maan'hin Tyo'ts'on, ve' quitsinin juu quii' ñuan 'naan' juu ndo' yo nnon Tyo'ts'on. ²⁹ Ninve oo ninndye ts'an quinan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an ndo' tsoñ'enho' quitquenchenho' cüenta juu jñ'oon na coninncyaa nan'ñeen, na aa itsijonhan' juuhan' cha'xjen jñ'oon jndyoyu na jndê macondyeho'. ³⁰ Ndo' xe na aa ntsi'man Tyo'ts'on ncüii jñ'oon xco nnon ncüii ts'an na vaquityen jo', yajo' juu tsan na incyaa jñ'oon, cje ro quitsindê juu jñ'oon cha' mantyi ntsiquinaanhan' na ntsinin ncüiichen tsan'ñeen. ³¹ Tsoñ'enho' na vaa jñ'oon na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na nninncyaho' ndëë ntyjeho', ya xe na aa ncüii ro cüiiho' nnan'neinho' ndëehan cha' tsoñ'enhan nndëë ncüaa' n'onhan nchu vaa na itsi'man jon ndëehan, ndo' na nnda' ngaqueho' na vantyja n'onho' jon. ³² Ndo' joo nn'an na coninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on, xe na aa nnon ncüiichen ntyjehin ntsi'man jon jñ'oon na nt'ue ts'on jon na quindy nn'an, nquii ts'an na sinin jndyue, ndëë ntquen nquiihin xjen na ntsichen juu 'ndyo juu. ³³ Quint'aho' cha'xjen na matsjö ee nquii Tyo'ts'on juu ts'ian na its'aa jon, tyi'quijñ'eenhan'. Nquii jon its'aa jon ncüii cüii nnon na itejdeihan' nn'an.

Jaa na condui ncüii cüii tmaan' nn'an cüentaa' Cristo, mandö vaa na nt'ue ts'on jon na quint'aha. ³⁴Xjen na covatjon nn'an na conan't'maan'han Cristo, tyi'cüanaan na ncüii tsanscu nc'oon juu na tonnon, tyi'cacüja'han' na nnan'neinhan xjen'neen. Icanhan' na c'onhan nacje' naan nnonhan cha'xjen juu jñ'oon na conan'y'on nn'an Israel na iquenhan' xjen. ³⁵Ndo' xe na aa vaa jñ'oon na nin'cüaa' n'on nanntcu na m'an jo', vi na jndë sque ntcüe'han nt'aahan, jo' quita'xee'han ndëë nnonhan. Ee tyi'quichuhan' na ncüii tsanscu na ntsinin juu xjen na covatjon nn'an na conan't'maan'hin Cristo.

³⁶¿Aa tyi'quintjo ngioho' yo jñ'oonva'? Icanhan' na cañjoon' n'onho' xjen na tye' na coninc'uaa jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, chito quii' nt'anho' jnan juu jñ'oon'neen. Min chito xia'ntyi ninnqueho' na jndë ty'onho' cüentahan'. ³⁷Xe na aa ndyii' ncüii 'o' na icüji' juu cüenta na i'ua Jesús ts'ian nnon juu na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on, oo vaa ncüii nnon ts'ian na nquii Espirito Santo itsiquindaa' jonhin, jo' chuhan' na quitsi'man tsan'neen na juu jñ'oonva' na jndë tsjö, juuhan' conduihan' jñ'oon 'ndyo nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. ³⁸Majo' xe na aa tyi'quitsijñ'oon' tsan'neen jñ'oonva', min tyi'nan'jñ'oon'ho' yo ntyja 'naan' juu.

³⁹Jo' 'o' ntyjë, quitquen yantiyiho' na ninncyaho' jñ'oon ndëë nn'an na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan, min tyi'ngité'ho' nn'an na conan'neinhan mañoon nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüixjen conan'neinhan. ⁴⁰Majo' ya na covatjonho', nchu' quint'aho' tsoñ'en yo cha'xjen na chuhan'.

15

Jñ'oon na mayuu' na tando' xco Cristo

¹Nanein, 'o' ntyjë, nt'ue ts'ön na cañjoon' n'onho' juu jñ'oon naya na toninncyaa ndëëho' na ty'onho' cüentahan' xee'neen, ndo' na ntyja 'naan'han' na contjotyenho' na vantyja n'onho' xjen nein. ²Ntyja 'naan' juu jñ'oon'neen na toninncyaa ndëëho', itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho' xe na aa tyi'cotji ntcüe'ho' ntyja 'naan'han'. Majo' xe na aa tyi'xonciee' n'onho' na tentyja n'onho'han', yajo' nts'aahan' na ve' jn'aan.

³Ndö ro jñ'oon na t'manntyichen tsixuanhan' na si'man Tyo'ts'on nnön ndo' totsi'manhan' ndëëho'. Juu jñ'oon'neen itsi'quindyihan' na tue' Cristo ntyja 'naan' jnan tsoñ'en jaa cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na tondui itsiquindyihan', ⁴Na ty'iu nnon'anhin, ndo' xee na jndë ndye tityncyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon cha'xjen juu jñ'oon' jon na tondui na itsiquindyihan'. ⁵Jndë jo' tityincyoo'hin nnon Pedro, ndo' ndëcyaa ndëë nque nn'an ncho've na t'ua jon ts'ian 'naan' jon ndëëhan. ⁶Jndë jo' tenon 'on ciento nn'an na vantyja n'onhan jon, tityincyoo'hin ndëë nan'neen na ninvi xjen. Jndyentyi nan'neen ninvaa vando'han xjen neinhin majo' ñ'enhan na jndë tjë. ⁷Jndë jo' tityincyoo'hin nnon juu Santiago, ndo' jndëcyaa tityincyoo'hin ndëë tsoñ'en nn'an na t'ua jon ts'ian ndëëhin na totsai'onhan jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an.

⁸Ndo' na mats'iañ'en, mantyi tityincyoo'hin nnön. Itsijonhan' ntyja 'naan' ja cha'vijon ncüii yujnt'a na ve' jndui'. ⁹Ee ntyja 'naan' tsoñ'en nan'neen na tji jon na t'ua jon ts'ian 'naan' jon ndëëhin, min tyi'quitsixuan na ndue nn'an na condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian'neen nnön ng'e tonty'ë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on. ¹⁰Majo' ng'e juu naya na condui jon, jo' na i'ua jon ts'ianva nnön, min tyi've'jn'aan na s'aa jon na nnda' yo ja. Ng'e ntyja 'naan' juu naya'neen, jo' mat'manntyichen na matsichön quityquii' ts'ianva, chito nque nn'an na tji Cristo na t'ua jon ts'ian ndëëhan na cotsai'onhan jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Majo' chito ncö mats'ahan', xia'ntyi ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na condëë mats'ahan'. ¹¹Majo' tanin, nin juu ts'an na incyaa jñ'oon, aa ja ndo' aa jooohan, ninncüixjen jñ'oon na coninncyá, ndo' majuu jñ'oonva' na covantyja n'onho'.

Nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë

¹²Coninncyá jñ'oon na vando' xco Cristo vi na jndë na tue' jon. Majo' ñ'en ntyjeho' na conduehan na joo nn'an na jndë tjë taxe'quita'ndo' xcohan. Ndo' na nnda', cochue' n'onhan na m'aan' n'onhan. ¹³Ee xe na aa tyi'yuu' na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, yajo'

min nquii Cristo ta'nan tando' xco jon. ¹⁴Ndo' xe na aa tyi'covando' xco jon, yajo' juu jñ'oon na coninncyá, ve' jn'aanhan' ndo' mantyi ve' jn'aan na covantya n'onho'hin. ¹⁵Ndo' chito xia'ntyi jo', mantyi joo jñ'oon na cotjil' jndyoyú na condué na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco Cristo, covityincyoo' jndyoyu na conan'vi'nn'án xe na aa mayuu' na tyi'quita'ndo' xco nn'an na jndë tjë. ¹⁶Ee xe na aa tyi'yuu' na incyaa Tyo'ts'on na cota'ndo' xco nn'an na jndë tjë, yajo' min nquii Cristo tyi'cüando' xco jon. ¹⁷Ndo' xe aa tyi'cüando' xco jon, yajo' ve' jn'aan na vantya n'onho' jon, ninvaa nan'xuanho' na jndë tsu ñuaanho' ng'e yo jnan. ¹⁸Ndo' na nnda', mantyi xe na aa tyi'cüando' xco nquii Cristo, itsiquindyihan' na joo nn'an na tovantya n'onhan jon ndo' na jndë tjëhin, jndë tsu ñuaanho. ¹⁹Ee xe ve' xia'ntyi xjen na cota'nt'ö yo si'ts'o njanhan na incyaahan' na t'man qui nn'ön Cristo, condui jaa nn'an na ntyi'iantyichen na tsoñ'en nn'an.

²⁰Majo' jñ'oon na mayuu'ntyichen na jndë vando' xco Cristo na tue' jon, ndo' ng'e juu jon tando' xco na vejndyee, tsi'man nquiihan' ndëëhë na mantyi mangüentya xjen na nninncyaa jon na nta'nt'ö xcö vi na jndë tjë. ²¹Ee cha'xjen ntyja 'naan' nquii Adán covje tsoñ'en nn'an, mantyi ntyja 'naan' nquii Cristo tsoñ'en nn'an na vantya n'on jon nta'ndo' xcöhin. ²²Joo nn'an na nan'xuanhin tsjan 'naan' Adán na jndyocahan', tsoñ'enhan covjehan. Mannda' vaa na itsijonhan' yo tsoñ'en nn'an na vantya n'on Cristo, nta'ndo'xcöhin yo si'ts'o 'naanhin. ²³Ndö vaa na sijnda' Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, navejndyee tyincyaa jon na ta'ndo' xco Cristo, ndëcya ya na nciüjee' ntcüe' jon, jaa na condui cüentaa' jon, nta'nt'ö xcö. ²⁴Jo' juu xjen'ñeen ntycüüi tsonnangue. Ndo' vi na jndë sityüüi' jon tsoñ'en nnon na cotoxen, yo min'cya ro na t'man condui, min ángeles, min nn'an na conan'vehan nacjoo' Tyo'ts'on, juu na t'man na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en, nninncyaa jonhan' nt'ö tye jon. ²⁵Ee condui jon na co'xen jon ata nguee' xjen na nquii Tyo'ts'on ncju'cje jon tsoñ'en na conan'vehan nacjoo' Cristo. ²⁶Juu na its'aa na covje nn'an, v'ii' ts'onhan' jaa. Na mats'ia juu najndeí na tsixuanhan', nquii Tyo'ts'on ntsityüüi' jonhan'. ²⁷Ee na xjen neinhin juu na iquen jon xjen, jndë tyincyaa jonhan' nt'ö nquii jnda jon, cha' nditquehin ndëë tsoñ'en. Vaa jñ'oon' jon na jndui na itsiquindyihan' na iquen jon tsoñ'en nacje 'naan' nquii Cristo. Majo' ya na itso jñ'oon'ñeen na nnda', itsi'man jndyoyuhan' na tyi'cy'oonhan' nquii Tyo'ts'on na nquii jon tquen jon tsoñ'en nacje 'naan' Cristo. ²⁸Ndo' vi na mats'iañ'en, xjen na jndë tantjon Cristo tsoñ'en joo na conan'vehan nacjoo' jon, yajo' manquiintyi jon na conduihin jnda Tyo'ts'on, nc'oon jon nacje 'naan' tye jon, ndo' na nts'aa jon na nnda', nquii Tyo'ts'on ntquenhan'hin na taquintya na t'man conduihin.

²⁹Majo' xe na aa mayuu' na tyi'xe'quita'ndo' xco nn'an na jndë tjë, yajo' ve' jn'aan na cont'ë nn'an ntyja 'naan' nt'oo. Ee xe na aa tyi'yuu' na nta'ndo' xco nn'an, tayuu jnt'ue na cont'ëhin ntyja 'naan' nque nt'oo'ñeen. ³⁰Ndo' mantyi nquë, xe tyi'xe'quita'ndo' xco nn'an, ve' jn'aan na mancha'chen xjen na nc'ón na m'an 'nan na toncuu' nacjó. ³¹Nën jndyi na 'o' vaqueho' ntyja 'naan' ta Jesús. Ng'e na nnda', tyi'quity'i cüenta min na 'io 'io nin'quitscúee'han' ja. ³²Nn'an ntjoohin tsjoon Efeso, t'man navi' na jnt'ahin ja. Juu navi'ñeen, itsijonhan' juuhan' cha'vijon na t'ui ja yo quioo' vje. Majo' ta'nan naya njan na nnda' tquenön xe na aa mayuu' na tyi'je'quita'ndo' xco nn'an na jndë tjë. Ee xe na aa tyi'yuu'han', yantyi na quint'aha cha'na juu jñ'oon na condué nn'an: "Cüa 'o', ntcü'a ndo' ncüë chjo ee 'io cha mancüjehë."

³³Tyi'ninncyaho' na joo jñ'oonmin' na condué nn'an nnan'vi'nn'anhan' 'o'. Ee mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na conduehan: "Juu xjen na conan'jön yo nn'an na mancüüixjen cont'a 'nan natyia, ntsityüüi'han' joo ts'ian ya na tui jndiyi na cont'a." ³⁴C'oon' ya ya n'onho' na quinan'tiuhö' ndo' quint'aho' cha'xjen na chuhan'. Quitsacüentyjee'ho' na conan'tjaho', ee ñ'enho' ninvaa m'anho' na t'ë nquenho' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Matsjö na nnda' cha' quitscüejnaan' jndyihan'ho'.

Ndö vaa na nnan'xuan si'ts'o 'naan' nn'an vi na jndë ta'ndo' xcöhan

³⁵ Nts'aahan' na m'aan nin juu na tyi'canyja ts'on juu na joo nn'an na jndë tjë, na nta'ndo' xcohan na ngüaxee' juu: "Nque nn'an na jndë tjë, ¿Nchu vaa nts'aahan' na nta'ndo' xcohin? Ndo' juu si'ts'o xco 'naanhin, ¿Nin ncüii nnon na nnan'xuanhan'?"

³⁶ Tsan' 'u' na nnda' vaa mavaxe'. 'Nan tsjan na nnon' ts'an, nquiihan' cha'vijon ngue'han' quii' ts'o, jndahan', juuhan' co'on. ³⁷ Chito ts'oon jnt'a na inon' ts'an, juu 'nan tsjan na nnon' ts'an, tanin aa ntquen trigo ndo' aa nnan. ³⁸ Majo' vi na jndë jnon' ts'anhan', nquii Tyo'ts'on ncyaa jon na cuaahan' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon, ndo' ncüii cüii nnon 'nan tsjan, majnda' na sijnda' jon nchu vaa vaa ntyja 'naan'han'. ³⁹ Ncüii cüii nnon sits'o, covejndyo na tsixuanhan'. Ee joo si'ts'o 'naan nn'an, tyi'cüejonhan' yo si'ts'o 'naan quioo'. Ee ncüii nnon si'ts'o na nan'xuan nn'an, ndo' si'ts'o nan'xuan quioo' na ma'ntyja, vandyah'an', ndo' quioo' na m'aan quii' ndaa, mañoon nnon si'ts'o nan'xuan joo o'.

⁴⁰ Manti' 'nan na m'aan na tondye, tyi'cüejonhan' yo 'nan na min nnon tsonnanguevahin. 'Nan na min na tondye, ncüii nnon na nancoo' na nan'xuanhan', ndo' joo 'nan na min nnon tsonnanguevahin, vandyah' na nancoo' nan'xuanhan'. ⁴¹ Juu ndo'cüjioon' covejndyo ntyja na quixueehan' yo juu na quixuee na tsixuan chi', ndo' manti' vandyah' na quixuee ncjuu. Ndo' nque ncjuu covejndyo na quixueehan' yo ntyjehan'.

⁴² Mannda' vaa na itsijonhan' juu si'ts'o na nnan'xuan jaa xjen na nta'nt'ö xcö. Juu xjen na vanty'iu ts'oo quii' tyuaa, conduihan' 'nan na ngitö', majo' ya na ngüando' xcohan', ntsixuanhan' ncüii na tyi'je'cüi'ndaa' nnda'han'. ⁴³ Juu si'ts'o 'naan' ts'an na vanty'iuhan', min'chjo tyi'njon tsixuanhan'. Majo' ya na ngüando' xcohan' ntsixuanhan' ncüii najndei ndo' na nancoo'. ⁴⁴ Si'ts'o na nganty'iu tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnangueva, majo' juu si'ts'o na ngüando' xco ntsixuanhan' ntyja 'naan' nquii Espiritu. Ng'e m'aan si'ts'o na tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnangueva, ndo' manti' m'aan si'ts'o na tsixuanhan' ntyja 'naan' Espiritu.

⁴⁵ Vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Adán, tsan na tqen jndyee Tyo'ts'on, s'aa jon na ts'an na vando' tsan'ñeen."

Nnda' vaa itsiquindy i jñ'oon'ñeen. Tëca ndyu ndo' sijnda' Tyo'ts'on na ncüjee' ncüiichen ts'an cha'xjen na tom'aan jndyee juu Adán, jo' nquii Cristo. Vandyah' conduihin yo Adán, ee ncyaa jon na cota'ndo' nn'an tonnon Tyo'ts'on ng'e cüejon conduihin yo nquii jon. ⁴⁶ Navejndyee cota'nt'ö ntyja 'naan' juu tsonnangue, ndo' na jndë ve ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. ⁴⁷ Juu tsan na tom'aan jndyee, sia jonhin yo ts'o, majo' tsan na conduihin Adán na jndë ve, jo' nquii ta Jesús, jnan jon quiñoon'ndue. ⁴⁸ Nque nn'an na nan'xuan ntyja 'naan' tsonnangue, itsijonhan'hin cha'na nquii Adán na sia Tyo'ts'onhin yo ts'o. Majo' nque nn'an na nan'xuanhan ntyja 'naan' quiñoon'ndue, itsijonhan'hin cha'na nquii Jesús na jnan jon jo'.

⁴⁹ Ndo' juu si'ts'o njanhan na itsijonhan' juuhan' cha'xjen juu si'ts'o na totsixuan Adán, manti' mannda' vaa ntsijonhan' jaa cha'na nquii jon na jnan quiñoon'ndue.

⁵⁰ 'O' ntyjë, ndö vaa na matsjö ndëëho', joo si'ts'omin na conduihan' si' ndo' neoon', tyi'je'quindëë nnan'jonhan' ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on, min 'nan na cotö' tyi'je'quindëë ntsijonhan' juuhan' yo 'nan na tyi'je'cüi'ndaa'. ⁵¹ Nt'ue ts'ön na cüaa' ya n'onho' ncüii jñ'oon na tyi'condye nn'an ntyja 'naan'han'. Tyi'tsoñ'en jaa ncüjë, majo' ninjonto ntsiñoonhan' juu si'ts'o njanhan, ⁵² Cje ro na nndui na nnda' cha'xjen na nchoon' ts'an, juu xjen na minc'uaa ndu na mats'ia, ee minc'uaa ndu 'naan' Tyo'ts'on. Juu xjen'ñeen nque nn'an na jndë tjë ntando' xcohin na tyi'jon vi ncüje nnda'han, ndo' si'ts'o njanhan ntsiñoon jonhan'. ⁵³ Ee juu si'ts'o njanhan na covjehan' na cotö'han', icanhan' na minñoonhan' ndo' ntscüequenhan' juuhan' si'ts'o xco, ndo' vi jndë na tui na nnda', tyi'jon cüi'ndaa' nnda'han', ninnquii'chen nnan'xuan na tyi'quintycüii na cota'nt'ö. ⁵⁴ Ndo' juu na its'aa na cotö' si'ts'o njanhan, vi jndë tenoon' na nnda' iquenonhan', min tyi'xe'cüje nnda'han'. Juu xjen'ñeen ntsiquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Jndë s'aa Tyo'ts'on na cacüentyjee' na covje nn'an. Jndë sityuui' jon juu na its'aa na covjehan.

⁵⁵ Naneinhin tyi'je'quindëë ngüantjonhan' yo jaa. Naneinhin juu najndei na tqenhan' xjen 'naan'han' na tovjë, jndë tyuui'han'."

Jñ'oon'ñeen nnda' vaa itsiquindyihan'. ⁵⁶Juu jnan na nan'xuan, its'aavi'han' jaa na covjê, ndo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', itsijnda'han' na conan'xuan jnan. ⁵⁷Majo' ncyaa ya jndyî ta Tyo'ts'on. Nquii jon ncyaa jon na condêê na cotantjôn yo juu na its'aa na covjêhê ng'e nquii ta Jesucristo na conduihin ityentjon jon jaa.

⁵⁸Mang'e jo', 'o' ntyjê na vi'ntyji jndyî ja 'o', ng'e na nnda' vaa, quintjotyenho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho' Cristo. Min'ncüii nnon tyi'ninncyaho' na ntsits'iihan' 'o' ntyja 'naan' jo'. Cjoo' ya ya n'onho' na quint'aho' ts'ian na i'ua ta Jesús ndêêho', ng'e mangio jnda'ho' na tyi've'jn'aaan na cotyentjonho' nnon jon.

16

S'on na conan'tjonhan na nta'ñoon'han' ntyjehin na vantyja n'on Cristo

¹Jndê scüenôn jñ'oon ndêê ntyjêêhê, tmaan' nn'an na conan't'maan'han ta Jesús na m'anhin ndyuaa Galacia. Nnon tson'ñeen tsjô ndêêhin nchu vaa na quint'ahin na conan'tjonhin s'on na ntejnideihan' nn'an na icüji Tyo'ts'on na conduihan cüentaa' nquii jon. Ntyja 'naan joo s'on na conan'tjonho' na nta'ñoon'ho' ntyjêêhê na m'anhan ndyuaa Judea, manincüajon quint'aho' cha'xjen na tsjô ndêê nan'ñeen. ²Tyi'ncüii xuee nuinco', ncüii ro ncüiiho' quinan'veho' xi' ncüii nchu xjen na tantjonho' suana na ntycüii. Tyi'nan'quitsuhô' juuhan', yajo' juu xjen na nguê nnt'a quii' nt'anho', tyi'xe'canhan' na mnan'tjonho' xoquitu' ee joo s'on'ñeen jndê vaa cjehan'. ³Yajo' xjen na nguê na m'anho', quindueho' nnôn nin joo vendye ntyjeho' na cotjiho' na ngoy'onhan joo xoquitu'ñeen ndêê ntyjêêhê na jñen' jndyihin na m'anhan Jerusalén. Ndo' ja ncüji tson na ngoy'onhan ndêê ntyjêêhê nan'ñeen cha' ncy'onhan cüentahan. ⁴Ndo' xe na aa mantyi icanhan' na ncjô, nc'ohan yo ja.

Itsijnda' Pablo na vjaquindyiaa' nnda' jon nn'an Corinto

⁵Ndo' vi na jndê tenôn ndyuaa Macedonia, yajo' ngüenôn nnt'a na m'anho' tsjoon Corinto. ⁶Ndo' nndêê nts'aahan' na ntjo ja yo 'o' cüantyi ro xuee, oo ata ninvaa ngueetein, ndo' ya na ndêcya, nndêê ntejnideiho' ja ya na jndê tijnda' va ntyja na ncjô. ⁷Ee tyi'quits'aahan' ts'on na ve' ngüenôn ntyja na nty'ia 'o'. Ee matsitiu na mavio chjo ntjo ja yo 'o' xe na aa nquii jon na itye'ntjon jon ja nt'ue ts'on jon na nnda'. ⁸Majo' ntjontyichen ja ntjoohin Efeso ata nguee' nguee Pentecostés. ⁹Ee t'man vaa na itsiquinaanhan' na mats'a ts'ian 'naan' ta Jesús tsjoonvahin ee jndye nn'an nin'quindyehin jñ'oon na mancya, majo' majndye nn'an conan'chonhin na nin'quitê'hin ja na mats'a ts'ianva.

¹⁰Majo' xe na aa nguee'non juu Timoteo na m'anho', cy'onho' cüentahin yo na neinho' cha' tyi'nc'oon jon na chjoo' ts'on jon viochen xjen na m'aaan jon quii' nt'anho', ee itye'ntjon jon nnon ta Jesús cha'xjen na mats'a. ¹¹Ndo' min'ncüiiho' tyi'nt'aho' na tyi'quinjonhin. Xjen na nndui' ntcüe' jon quii' nt'anho' na nndyo ntcüe' jon na m'an ja, quitejnideiho'hin 'nan na icanhan'hin. Minnt'ô na ncüjee' ntcüe' jon ntjoohin yo joo ntyjêêhê na nninncyô yohin.

¹²Majndye jnda jndê tsjô nnon juu ntyjêêhê Apolos na juu xjen na co'ontcüe' ntyjêêhê na m'anho' na cja jon yohan, na caquindyiaa' jon 'o', majo' tyi'quits'aahan' ts'on jon na ncja jon na nin'ñoon'. Ncja jon ya na nninncyaaahan' xjen.

Ncyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndêêhan

¹³Quitquen ya yaho' cüenta nchu vaa na cotsam'anntyichenho'. C'oon'tyen n'onho' na vantyja n'onho' Cristo. C'onho' na conan'xuanho' ñuaanho' ng'e na conduiho' cüentaa' Tyo'ts'on. Quinan'chonntyichenho' na m'anho' ntyja 'naan' jon. ¹⁴Ndo' tsoñ'en na cont'aho', quinan'manho' na conan'vengioho' nn'an.

¹⁵O' ntyjê na vantyja n'onho' Jesús, mangioho' na ninvaa ndyuaa Acaya, nquii Estéfanas yo nn'an vaa' jon, joohan tentyja jndyee n'onhan Jesús. Ninncüii cotquenhan na cotejnideihan nn'an na vantyja n'on jon. ¹⁶O' ntyjê, matsiqui'man' ja 'o' na quitquenyaho' cüenta jñ'oon na conan'man nan'ñeen ndêêho', joohan ndo' mantyi nque nn'an na conan'jonhan ts'ian 'naan' ta Jesús yohan.

¹⁷Nën jndyi na jndë tyjee'non juu Estéfanas na m'an ja yo Fortunato yo nin'Acaico, na jndë squehin ntjoo, itsijonhan' ntyji cha'vijon na manty'ia ndëë nqueho' na tycya m'anho' Corinto. ¹⁸Ee ntyja 'naanhan icüji'han' na jndye nnon na tom'aan' ts'ön ntyja 'naanho' ndo' mantyi na jndye vaa tom'aan' n'onho' jñ'oon na jnan'cüanonho' na m'an. Nque nn'an na nan'xuan cha'na joohin, ninnquii'chen quint'aho' na njonhin.

¹⁹Nque ntyjëéhë ncüii cüii tmaan' na vantyja n'onhan Jesús na m'anhin ntjoohin ndyuua Asia, coninncyahin ts'on 'naanhan ndëëho'. Mantyi juu Aquila yo scuu' jon Prisca, jndye ts'on coninncyahin ndëëho' yo xuee' ta Jesús, ndo' mantyi juu tmaan' nn'an na covatjon v'aahan. ²⁰Tsoñ'en ntyjëéhë na m'an ntjoohin coninncyahin ts'on 'naanhin ndëëho'. Juu xjen na covatjonho' yo ntyjeho' na vantyja n'on, quitanho' ndueehin na nninncyaho' ts'on joohin.

²¹Mancö Pablo macüji xuë nnon tsonvahin na mancya ts'on njan ndëëho'.

²²Minninchen ntyjeho' na tyi'njon ta Jesús ntyjii juu, cju'vi' ta Tyo'ts'onhin. Cje ro ndyo' nnda' ta Jesús.

²³Quityio ta Jesucristo jn'aan na tsoñ'enho'. ²⁴Juu na vi'ntyji ja 'o' ng'e Cristo Jesús, c'oonhan' yoho'.

Tson Na Jndë Ve Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Corinto

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an

¹ Maja Pablo matscüenön tsonvahin ndëë 'o' na conduiho' tmaan' nn'an na vantyja n'onho' Tyo'ts'on na m'anho' tsjooon Corinto. Yo na nt'ue ts'on jon, condui ja ts'an na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Juu ntyjëëhë Timoteo itsijonhin yo jñ'oonvahin na macüji. Nque ntyjëëhë na m'anhan ndyuaa Acaya na mantyi conduihin tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nt'ue n'ón na tsoñ'ehhan quinan'jn'aanhinhan'. ² Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhin na juu naya na conduihan yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan, quinan'jndyentyichenhinhan' na ncy'onho' cüenta.

Tsoñ'en navi' na toquenon Pablo yo ntyje jon, itsinjoon' Tyo'ts'onhan

³ Conan't'mán' Tyo'ts'on na m'aan jon na nty'ia ro nn'an ntyjii jon. Cha'xjen na itsinjoon' ts'an jnda juu, mamnda' vaa its'aa jon na itsinjoon' jon jaa quityquii' joo navi' na coquenön. Condui jon tye nquii Jesucristo na juu jon ityentjon jon jaa. ⁴ Tsoñ'en navi' na coquenön, itsinjoon' Tyo'ts'on já, cha' ntyja 'naan' juuhan', mantyi nndëë nnan'njón' nn'an min'cya ro nnon navi' na coquenonhin. ⁵ Ee cha'xjen jndye nnon min nchu vaa na conan'jón ntyja 'naan' navi' na toquenon Cristo, ntyja 'naan' nquii jon incyaaahan' na t'man vaa na na condëë na conan'njón' já nn'an quityquii' joo navi' na coquenonhan. ⁶ Ee ya na incyaa Tyo'ts'on na coquenön navi', its'aa jon na nnda' cha' ntsinjoon'han' 'o' quityquii' joo navi' na coquenonho' yo na ncy'onho' cüenta na ntsin'man jon ñuaanho'. Ee itsinjoon' jon já cha' condëë na conan'njón' 'o' quityquii' navi' na coquenonho'. Juu na itsinjoon'han' 'o', incyaaahan' na ncy'onchenho' na jndëho' na ntjotyenho' ntyja 'naan' jon quityquii' joo navi' na coquenonho' na cüejon juuhan' cha'na joo navi' na coquenön. ⁷ Ndo' contyja tcüii' n'ón tonnon Tyo'ts'on ntyja 'naanho', ee mangió cha'xjen na conan'jonho' yo joo navi' na coquenön, mantyi conan'jonho' ntyja 'naan' juu na itsinjoon' jon já.

⁸ 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nt'ue n'ón na cüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu navi' t'man na tquenön xjen na tom'án ndyuaa Asia. Juuhan' jaa' jndyihan' ata s'aahan' n'ón na tandiquindëë nnan'quii n'ón quityquii'han'. Ata tondyii' n'ón na ntscúee'han' já. ⁹ T'oon' n'ón na cha'vijon jndë tijnda'tyen jñ'oon na cüjé. Nnda' vaa na tui cha' tyi'nan'qui n'ón yo na nndëë nt'á nqué. Xia'ntyti quinan'qui n'ón nquii Tyo'ts'on na itsintcüi jon nn'an na jndë tjë. ¹⁰⁻¹¹ Siquindyaa jon já quii' juu navi' t'man'ñeen na nin'quitscúee'han' já, ndo' ninvaa na itsiquindyaa jon já navi' na coquenön naneinhin. Ndo' ninm'án na conan'qui n'ónhin na ntsiquindyaaantyichen jon já viochen xjen na cotejndeiho' já na cotanho' nnon jon na quityio jon jn'aan joo ts'ian na cont'á. Ng'e ya na jndye nn'an cotanhin na quitejndei jon já, mantyi majndye nn'an nnan't'maan'hin jon na nimncyahin na ya jon na indyii jon jñ'oon na cotanhin nnon jon.

Nan'minhin jnan'tsan'han' Pablo na tatja jon Corinto na macje

¹² Vaa ncüiii nnon ntyja nján na conan'ntsá já chjo ntyja 'naan'han'. Ee quii' ñuan nján covicjé na yo na ji'ua conan'xuán ndo' mantyi yo na xoncúee' n'ón na cotsam'án quii' nt'an tsoñ'en nn'an, ndo' majndeichen quii' nt'an nqueho'. Mantyi ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na cotyentjón nnon jon yo ndëëho', chito cont'áhan' cha'xjen juu na jnda' nquen joo nn'an na tyi'quita'jn'aanhin jon. ¹³ Ee joo tson na cotjé na conan'cüanón na m'anho', xia'ntyti nchu vaa na conan'jn'aanho' jñ'oon na chuhan', jo' conan'quindyiihan', ta'nan ncüiichen nnon. Ndo' ntyja jndyi ts'ón na nnda' vaa na ntji'ho' cüenta ata na ntycüiii na conan'jn'aanho'han' ¹⁴ Ntyji na ñ'enho' na covaa' n'onho' ntyja nján nqué, jo'

na m'anho' na neinho' na ityiii' Tyo'ts'on 'o' ntyja 'naan' nquii jon, cha'xjen mantyi na nc'ón na neiin' n'ón ntyja 'naanho' na tonnon jon juu xuee xjen na nndyo nnda' nquii ta Jesús.

¹⁵⁻¹⁶Ndo' ng'e na ntyja jndyi ts'ón na ncüaa' ya n'onho' 'nan na mats'a, jo' na situ xjen na ngitsá ndyuaa Macedonia, ngüenón jndyé na njnty'ía 'o', ndo' xjen na ngitsántyechén ndyuaa Judea, ngüenón nnt'á na m'anho'. Ndo' na nnt'á na nnda', ve jnda nnincyaa Tyo'ts'on na neinho'. Ndo' mantyi ndéé ntejdeiho' já nato na ngitsá Judea. ¹⁷Majo' vi na sil'nt'á na nnda', tatéjcu'han' na ncjö na m'anho'. Ndo' na tui na nnda', ¿Aa cotji'ho' cüenta na ve' mats'atö? ¿Aa conan'tiuho' na tyi'yuu' jñ'oon na sinén juu xjen na tsjö na ntsqué na m'anho'? ¿Aa ndyii' n'onho' na juu jñ'oon na tsjö itsijonhan' juuhan' cha'vijon jñ'oon na conan'nein n'an na tyi'covantya n'onhan Jesucristo, na ve' conduehin ncüii jñ'oon nnon ncüii ntyjehin, majo' ya na conan'neihin jñ'oon'ñeen nnon ncüiichen ts'an, ñoncyaa vaa conduehinhan'? ¹⁸Majo' cha'xjen nquii Tyo'ts'on itsiquindé jon jñ'oon na ico' jon 'ndyo jon, majo' tyi'condué jñ'oon ndéého' na m'aan' n'ón na aa nnan'quindéhan' oo aa tyi'nan'quindéhan'. ¹⁹Ja yo juu Silvano yo nin'Timoteo, toninncyá jñ'oon ndéého' ntyja 'naan' Cristo Jesús na nquii jon conduihin jnda Tyo'ts'on. Juu jñ'oon'ñeen, chito ncüii jon tsixuanhan' jñ'oon na mayuu' ndo' ncüiichen jon chitojo'. Jñ'oon ntyja 'naan' jon ninnquii'chen conduihan' jñ'oon na mayuu'. ²⁰Ng'e ntyja 'naan' nquii Cristo, tsoñ'en jñ'oon na ico' Tyo'ts'on 'ndyo jon, itsiquindé jon joohan'. Mang'e jo', ntyja 'naan' Cristo, conan't'maan' jaa jon ya na condué na quindui cha'xjen joo jñ'oon na ico' jon 'ndyo jon ndéé. ²¹Ja ndo' mantyi 'o', nquii Tyo'ts'on incyaa jon na conan'jón ntyja 'naan' Cristo. Nquii jon i'ua jon ts'ian 'naan' Cristo ndé. ²²Ndo' ng'e na incyaa jon Espiritu Santo quii' nn'ón, jo' tsi'manhan' na condui jaa ntsinda jon. Ndo' ng'e na nnda' its'aa jon, itsi'manhan' na ntsiquindé jon tsoñ'en jñ'oon na jndé tco' jon 'ndyo jon na ncy'ón cüenta.

²³Ntyja 'naan' juu jñ'oon ndu na tatyjé nnt'a tsjoonho' Corinto cha'xjen sijnt'a jndyé na nts'a, tatyjé cha' tyi'canhan' na ntsity'ia 'o'. Cüjii' jndyoyu Tyo'ts'on xe tyi'yuu' jñ'oon na matsinén ndéého' ntyja na nnda' situ. ²⁴Chito na nin'quinan'jnde' jndyué ndéého' na nin jñ'oon na icanhan' na cantya n'onho'. Ng'e mantyi na t'man vantya n'onho' nquii Tyo'ts'on, jo' nin'quitejdei 'o' na conan'jonho' yo Cristo cha' nc'onho' na nein jndyih'o'.

2

¹Mang'e jo' situ yantyi na tyi'cjö nnt'a na m'anho', ng'e xe na aa tyjé quii' nt'anho', ntsichjoo'han' n'onho' jnaan' na ntsity'ia ja 'o'. ²Ee xe ntyja njan na ntsichjoo'han' n'onho', yajo' ¿Nin ts'an na 'ndyihan' na nninncyaa juu na nën? Ee xia'ntyi ntyja 'naan' nqueho' na nc'ón na nën. ³Mang'e na nnda', tji tson'ñeen na scüenönhan' na m'anho' cha' tyi'nc'ón na chjoo'to ts'ón xjen na ngué nnt'a quii' nt'anho', ee xia'ntyi ntyja 'naan' nqueho' incyaaahan' na neiin' ts'ón. Ng'e mavaa' ya ts'ón xjen na m'an na nën, mantyi 'o' nc'onho' na neinho'. ⁴Vi na jndé tji juu tson'ñeen, t'man jndyi vaa na si'ndaa'han' ntyji ata tji'han' ndaa nnón. Ee taa' ts'ón na joo jñ'oon'ñeen ntsichjoo'han' n'onho'. Majo' chito scüenön tson'ñeen na m'anho' cha' quitsichjoo'han' n'onho', scüenönhan' ndéého' cha' quitsi'manhan' na t'man vaa na venchji 'o'.

Quinan't'man n'onhin juu ts'an na sitjahin

⁵Ndo' ntyja 'naan' nquii tsan'ñeen na tsojnaan' juu na sichjoo'han' n'onho', chito xia'ntyi ja na sichjoo'han' ts'ón ntyja 'naan' juu, mandyo tsoñ'enho' t'onho' na tyia ngioho' jnaan' na nnda' vaa na sitjahin. Majo' tyi'nin'quitsijndyé jñ'oon ntyja 'naan' tsan'ñeen. ⁶Mayato na mandyo tsoñ'enho' jnan'jnda'ho' na quindui' tsan'ñeen quii' nt'anho'. ⁷Majo' naneihin chuhan' na quinan't'man n'onho'hin ndo' quita'ñoon'ho'hin, tyi'nts'aahan' na ntsichjoo'ñ'ehhan' ts'on juu ndo' na n'ndyii juu na vantya ts'on juu Jesucristo. ⁸Ng'e jo' matsiqui'man' jaho' na quinan'man nnda'ho' nnon juu na conan'vengioho'hin. ⁹Ee majuu ts'ian na tji tson'ñeen na scüenönhan' na m'anho' na quinan'qui'maan'ho' juu tsan'ñeen na sitjahin, ee nin'quinty'ia na aa nta'nguee'ho' jñ'oon

na tquën ndëëho'. ¹⁰Ndo' xe na aa conan't'man n'onho' ncüii ts'an, mantyi ja matsit'man ts'önhin. Ng'e xe na aa vaa ncüii nnon na sitja ts'an na icanhan' na quitsit'man ts'ön, tonnon Cristo matsit'man ts'önhin cha' juu tmaan' na conduiho' ntjo ya ntcüe'han'. ¹¹Mats'a na nnda' cha' ngit'e na nin'cüantjon Satanás jaa ng'e mangiö ya manyan na tsixuan juu na nin'quitsi'ndaa' juu jaa.

Ve vaa nchjii Pablo xjen na tom'aan jon tsjoon Troas

¹²Tyjë tsjoon Troas na nninncyá jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an tsjoon'ñeen. Xjen'ñeen t'man vaa na tyincyaaahan' na totyentjón nnon jon. ¹³Majo' tyi'c'ön na xoncüii' ts'ön na tom'an jo' ng'e tantji juu ntyjëëhë Tito. Ng'e na nnda', tyincyá ts'on njan ndëë nan'ñeen, jnt'ui na tondëëhin. Tyjë ndyuaa Macedonia.

Condëë cont'a ng'e nan'xuan ntyja 'naan' Cristo

¹⁴Ncyá ya jndyi Tyo'ts'on na ninnquii'chen its'aa jon na condui já nn'an na conan'jón yohin ng'e m'aan Cristo quii' n'ón. Mang'e jo' minyuuchen na coninncyá juu jñ'oon naya 'naan' jon, coy'on nn'an cüentahin. Xjen na condye nn'an juu jñ'oon'ñeen, itsijonhan' ngiohan ntyja 'naan'han' cha'vijon tseonsu na quichi jndyihan', nquii Tyo'ts'on its'aa jon na cocya jñ'oon'ñeen cha'xjen na condyi' tseonsu. ¹⁵Cavee' nchjii jon na concyá jñ'oon ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an. Ya na itsco ts'an su, quichi condyi' jndyee'han' ndëë tsoñ'en nn'an. Mamnda' vaa na itsijonhan' na nchjii Tyo'ts'on na concyá juu jñ'oon'ñeen ndëë nn'an na condyehinhan'. Nque nn'an na coy'onhin cüenta Cristo na ntsin'man jon ñuaanhin ndo' mantyi nincüajon its'aahan' quii' nt'an nn'an na cotsu ñuaanhan. ¹⁶Ntyja 'naan' nn'an na cotsuhin, juu jñ'oon'ñeen na condyehin na concyá, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii jndye na tsi'manhan' na co'ohan v'io. Majo' ntyja 'naan' nque nn'an na conan'qui n'onhin Cristo na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanhin, joo jñ'oon'ñeen itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii jndye quichi na ntyja 'naan'han' cotando' xcohin. Ninnquii'chen ng'e na incyaa Tyo'ts'on na jnda' nquén, jo' na condëë cont'á ts'ianmin na jaa' jndyihan'. ¹⁷Jndye nn'an m'an na conan'manhin jñ'oon ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an cha' ntantjonhin xoquitu'. Majo' juu jñ'oon na coninncyahin, quijñ'eehan', tyi'cüjii'han' juuhan' cha'xjen juu jñ'oon na sijnda' Tyo'ts'on. Majo' já tyi'cont'á cha'na cont'a joo nan'ñeen, ng'e tonnon Tyo'ts'on xoncüee' n'ón na cotyentjón nnon Cristo, ndo' nquiiintyi jon t'ua jon ts'ianmin ndé.

3

Itsi'man Pablo ntyja 'naan' jñ'oon xco na sijnda' Tyo'ts'on

¹Ya na matsjö na nnda', ¿Aa cotjiho' cüenta na conan'quinjon nque já yo ts'ian na cont'á? ¿Aa condyiii' n'onho' na icanhan' na quint'á cha'xjen na cont'a mañoon nn'an, na quitji nn'an tson na ntsay'ónhan' na m'anho' na conduehan na taquinjon' ts'ian na tont'á quii' nt'anhin? Ndo' ¿Aa m'aan' n'onho' na chuhan' na quitán ndëëho' na quitjiho' tson na ntsay'ón tondëë nn'an mañoon njoon na ndueho' na taquinjon' ts'ian na cont'á quii' nt'anho'? ²Majo' tyi'icanhan' ncüii tson na ntsi'manhan' na nnda'. Ee 'o' conduiho' cha'vijon tson na tji nquii Cristo quityquii' n'ón na tsi'manhan' nchu vaa tsixuan juu ts'ian na tont'á quii' nt'anho'. Ya na cotquen nn'an cüenta nchu vaa na cotsam'anho' naneinhin, juu nan'ñeen conduihan' ncüii tson na itsiquinjonchenhan' juu ts'ian na tont'á quii' nt'anho'. ³Covityincyoo' jndyoyu na nquii Cristo tji jon tsonva na itscüenon jonhan' ndëë nn'an yo ndué. Majo' chito tjnt'ue ndaa tinta na jnduihan' cha' nnan'jn'aan nn'adhan'. Min chito tji jon ntji nacjoo' ntaaa' ntjö' cha'xjen na s'aa Moisés. Majo' nquii Tyo'ts'on na vando', its'aa jon juu ts'ian'ñeen quityquii' n'onho' ntyja 'naan' nquii Espiritu na conduihin.

⁴Ntyja 'naan' nquii Cristo, jo' na tonnon Tyo'ts'on m'án na conan'qui n'ón na condëë cont'á na concyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. ⁵Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on incyaa jon najndé cha' condëë cont'á ts'ian 'naan' jon. Tyi'je'quindëë nt'áhan' na ve' na jnda' nquii

nquén. ⁶Ee nquii jon incyaa jon najndeí na tsixuan jon cha' condëë conan'quindyí nn'an ntyja 'naan' juu jñ'oon xcovahin na tqentyen jon. Juuhan' vandyah'an' yo jñ'oon na tqen Moisés na jndui juu jñ'oon'ñeen cjo ntaaa' ntjò'. Ee nn'an na m'anhán nacje 'naan' juu jñ'oon'ñeen, cotsu ñuaanhan. Majo' joo nn'an na m'anhin nacje 'naan' nquii Espíritu Santo, incyaa Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan.

⁷'O' mangioho' na juu jñ'oon'ñeen na tqen Moisés na ico'xenhan' na jnduihan' nacjoo' ntaaa' ntjò', ntyja 'naan'han' covijnda' na tsu ñuaan nn'an Israel, tsojnaan' tata'nguee'hinhan'. Majo' min na nnda' vaa, juu xjen na tuee' ntcüe' Moisés quii' nt'an nn'an Israel na chu jon ntaaa' ntjò'ñeen, juu na quixuee na condui nquii Tyo'ts'on, jndë t'ahan' nnon tsan'ñeen, ata ndincyaahan' na quii njnty'ia nan'ñeen nnon jon ng'e toju'han' nduii'han' ndëëhan. Juu na quixuee'ñeen nion ro nion ro tanduu'han' nnon jon. ⁸Majo' min na nnda' tovaa, juu jñ'oon na concyá na ico'xen Espíritu Santo ntyja 'naan' na cotsam'anhán, njonntyichen ts'ian'ñeen. ⁹Ee juu jñ'oon na tqen Moisés sijnda'han' na cotsu ñuaan nn'an tsojnaan' na tyi'cota'nguee'hinhan'. Majo' min na nnda', juu nnon jon t'oon na quixuee jndyihan' xjen na ty'oon jon cüenta juu jñ'oon'ñeen nt'ò Tyo'ts'on. Majo' min tui na nnda', quitji'ho' cüenta ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na iquenhan' jaa na tajnan nan'xuan, njonntyichenhan', chichen juu jñ'oon'ñeen. ¹⁰Ee juu na njon na totsixuan jñ'oon na tovaa jndyee, min'chjo tyi'tsijonhan' juuhan' cha'xjen juu jñ'oon naya na concyá naneinhan, juuhan' taquintya na njonchen conduihan'. ¹¹Ndo' juu jñ'oon'ñeen na tqen Moisés, min na njon totsixuanhan' ndo' nion ro tantycüii na sijnda' Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', majo' juu jñ'oon na coninncyá, njonntyichen tsixuanhan' ng'e mancha'xjen m'aaanhan', tyi'je'quintycüii na njon tsixuanhan' cha'xjen juu jñ'oon'ñeen na tqen Moisés, tantycüii na njonhan'.

¹²Ncüii nnon na njonchen tsixuanhan', vatscüe'jndyohan' ncüiiichen nnon na njonnty-ichenhan'. Ng'e na cotji' cüenta na njonntyichen tsixuan juu jñ'oon xcovahin, jo' na conan'nén jñ'oon nquii' cha' cüaa' n'on nn'an na nnda' vaa tsixuanhan'. ¹³Min tacont'á cha'xjen na tots'aa nquii Moisés. Juu jon scu' jon nnon jon yo ndiaa ng'e tyi'quint'ue ts'on jon na njnty'ia nn'an Israel na vantycüii na quixuee nnon jon na toju'han' nduii'han' ndëëhin. ¹⁴Cha'xjen nque nn'an Israel'ñeen tyi'quindëë jnty'ia nnon Moisés ng'e na t'è' ndiaa nnon jon, joo tsjan nn'an Israel'ñeen, mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naanhan' cha'xjen nn'an na m'an nanein, ng'e xjen na conan'jn'aaanhan juu jñ'oon'ñeen na tqen Moisés, ndicüaa' n'onhinhan' tsojnaan' na jndë jnan'que' n'onhin, ng'e ninnquii'chen xjen na cantyja ts'on ts'an Cristo, jo' na nndëë ncüaa' ts'on juu nchu vaa na itsi'man juu jñ'oon'ñeen. ¹⁵Nque nn'an Israel ata xjen neinhan ya na conan'jn'aaanhan juu jñ'oon na tqen Moisés, vaa ncüii nnon na itscu'han' na jnda' nquenhan, ndicüaa' n'onhin nchu vaa itsi'manhan'. ¹⁶Majo' juu xjen ya na ntcüe' ts'on ts'an jnaan' juu tonnon nquii Tyo'ts'on ndo' na ngantya ts'on juu Jesucristo, jo' mninnnyaahan' na ncüaa' ts'on juu jñ'oon'ñeen. Ndo' na nnda' vaa, itsijonhan' cha'vijon ts'an na jndë siquinan' juu ndiaa na t'è' nnon juu. ¹⁷Nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa, conduihin Espíritu ndo' naijon na m'aaan Espíritu na conduihin na ico'xen jon jaa, its'aahan' na jndë jndyaa jaa ntyja 'naan' jnan na totyentjonhan' jaa. ¹⁸Majo' nan'xuan jaa cha'vijon ts'an na jndë siquinan' juu ndiaa na toquité' nnon juu, ndo' ng'e na nnda', cotquén yantyëchën cüenta ntyja 'naan' juu na njon jndyí na condui Jesús. Ndo' ng'e na nnda', 'io 'io vatscüe'jndyontyichenhan' jaa na conan'jónntyëchën ntyja 'naan' na t'man conduihin. Nquii jon conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en jaa, juu jon its'aa jon ts'ian'ñeen, na mantyi conduihin Espíritu.

4

Condui jaa nn'an na cotye'ntjón nnon Cristo

¹Condui Tyo'ts'on na nty'ia ro nn'an nchjii jon. Ng'e jo' i'ua jon ts'ianmin ndé na coninncyá juu jñ'oon naya xco 'naan' jon ndëë nn'an. Min na jndye nnon min na nin'quitsichjoo'han' n'ón, majo' tyi'co'ndyéhan'. ²Juu natyia na cont'a nn'an na ve'nty'iu,

tyi'quinan'jón yohan', min tyi'cont'á ncüii nnon na ntyja 'naan' jo' na ntscüejnaan'han' já. Min tyi'conan'jón yo jñ'oon na itsivi'nn'anhan' ts'an. Ncüii nnon na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on, tyi'conan'cüejndyó nchu vaa na itsiquindyihan'. Ntyjii jon na ninnquii'chen jñ'oon na mayuu' concyá. Ndo' na nnda', tsoñ'en nn'an nincjehin quii' ñuaanhan na juu jñ'oon na concyá conduihan' jñ'oon na mayuu'. ²Ndo' ntyja 'naan' juu jñ'oon na concyá na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, xe na aa m'an nn'an na ndicüaa' n'onhin juuhan', nnda' cotjonhin ng'e ñjonhan nato na co'lo nn'an na ngitsu ñuaanhin. ⁴Nn'an tsonnangue na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, juu yutyia conduihin tyo'ts'on ntyja 'naanhan. Juu juu jndë sinchjaan' juuhan, jo' na ndicüaa' n'onhin juu jñ'oon naya 'naan' Cristo, na taquintyja t'man conduihin ndo' na cüejon conduihin yo nquii Tyo'ts'on. ⁵Chito concyá jñ'oon na quitsiquinjon nquiihan' já. Concyá jñ'oon na nquii Jesucristo conduihin na ico'xen jon, ndo' nquë xia'ntyi condui já nn'an na cotye'ntjón ndëeho' ng'e na ve'ngió Jesús. ⁶Juu tsonnangue xjen na tovaahan' najaan, nquii Tyo'ts'on tso jon: "Cüixuee naijon najaan." Majuuntyi jon na s'aa na tixuee, jndë tyincyaa jon na covaa' nn'ón ntyja 'naan' nquii jon. Na s'aa jon na nnda', itsijonhan' ntyja 'naan'han' cha'vijon na jndë sixuee jon quii' nn'ón. Ntyja 'naan' juuhan' na incyaahan' na covaa' nn'ón na nquii jon taquintyja na t'man conduihin ng'e juu naquixuee na conduihin, covityincyoo'han' ntyja 'naan' Jesucristo.

Xia'ntyi nndëë ntsantyya Tyo'ts'on ng'e na vantyya nn'ón Jesucristo

⁷Majo' cha'xjen 'nan na njon jndyi na conan've nn'anhan' quityquii' nguaa na jndë yo ts'oquindy, mannda' vaa itsijonhan' ntyja nján. Nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian ndé na coninncyá jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo ndëë nn'an. Nn'an na tyi't'man condui, tji Tyo'ts'onhan cha' quitsi'man jndyoyuhan' na condëë condui ts'ianmin ng'e juu najndei na taquintyja na condui nquii jon, chito conduihan' xeng'e yo na jnda' nquii nquén. ⁸Jndye jnda coquenón navi', majo' itejndei Tyo'ts'on já na condëë cont'uf quityquii'han'. Ndo' min na jndye jnda na ndicüaa' n'ón nin 'nan icanhan' na quint'á, majo' tyi'co'ndyétó. ⁹Conty'e nn'an já, majo' nquii Tyo'ts'on tyi'co'ndyii jon já. Ndo' min na jndye jnda cotyii' yantyi nn'an na nin'quinan'cüjehan já, majo' nquii jon itsin'man jon já nduee nan'ñeen. ¹⁰Minyuuchen na cotsá, ninnquii'chen nin'quinan'cüje nn'an já cha'xjen na jnan'cuee'han nquii Jesús. Majo' ng'e tyi'covjé, itsi'man jndyoyuhan' ndëë nn'an xeng'e na vando' xco jon, jo' na itejndei jon já. ¹¹Viochen xjen na cotsam'án, 'io 'io nin'quinan'cüje nn'an já ng'e na conan'jón yo Jesús ndo' na concyá jñ'oon ntyja 'naan' jon, cha' juu na vando' xco jon ndityincyoo'han' ntyja 'naan' juu si'ts'o nján na conduihan' 'nan na covje. ¹²Juu na iquenhan' xjen 'naan'han' na cüje nn'an, itsichon yantyihan' na quit'uihan' já, majo' ng'e na nnda', incyaahan' na yantychen condyeho' juu jñ'oon na incyaahan' na cota'ndo' xcoho' na tonnon Tyo'ts'on.

¹³Quityquii' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio, vaa jñ'oon na sinin David, itso jon: "Mavantyya ts'ón Tyo'ts'on, ng'e jo' na sinën ndëë nn'an ntyja 'naan'han'."

Ndö' jñ'oon na tso jon. Mantyi ng'e na vantyya n'ón, jo' cont'á cha'xjen na s'aa jon. Coninncyá jñ'oon ndëeho' ntyja 'naan' Jesucristo ¹⁴Ee mangió ya na nquii Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, tyincyaa ta Tyo'ts'on na tando' xco jon vi na jndë jnan'cuee' nn'anhin. Mang'e na nnda', mantyi covaa' n'ón na nninncyaa Tyo'ts'on na ntant'ó xcó vi na jndë tjé ng'e na conan'jón yo Jesucristo. Ndo' ninncüii tmaan' ngachu jon já yo 'o' na tonnon nquii Tyo'ts'on. ¹⁵Majo' tsoñ'en na incyaa jon na coquenón, cotjónhan' cha' quitejndeihan' 'o', cha' majndyentyi nn'an nta'jn'aanhin juu naya na conduihin, ndo' na nnda' majndyentyichen nn'an ninnncyahin na ya jon, ndo' ntyja 'naan' jo', t'manntyichen ndit'maan' jon.

Juu na qui ts'on Pablo incyaahan' na t'man ts'on jon

¹⁶Mang'e na nnda' vaa, jo' tyi'c'ón na chjoo' n'ón ata na n'ndyétó. Min na vantycüii najndei si'ts'o nján ng'e 'nan na coquenón, majo' 'io 'io incyaa Tyo'ts'on na coy'ón najndé

ntyja 'naan ñuan nján. ¹⁷Ng'e 'nan na coquenón naneihin, tyi'cüentyja na jaa'han' min tyi'voo'han'. Ntyja 'naan' juuhan' ncy'ón cüenta ncüii nnon naya na tyi'xe'quintycüi-ihan' quiñoon'ndue, na joo navi' na coquenón nein, min'chjo tyi'ts'jonhan' joochan' yo juu naya'ñeen. ¹⁸Mang'e jo', tyi'quity'í cüenta navi'min na coquenón. Jndyentyichen na m'aan' n'ón 'nan na tyi'covityincyoo' na ndécya nninncyaa Tyo'ts'onhan' ndëë. Ng'e navi' na iquenon ts'an vacüenonhan', majo' joo 'nan njon na condui Tyo'ts'on na ndécya na nninncyaa jonhan' ndëë, joochan' tyi'jon quintycüiihan'.

5

Quiñoon'ndue vaa cje v'aa cüentaha

¹Joo si'ts'o njanhan, nan'xuanhan' cha'vijon nt'aa najon na com'an jaa. Mangiö na joo si'ts'o njanhan vaquehan' ndo' ncüjé, majo' quiñoon'ndue jndé sijnda' Tyo'ts'on si'ts'o xco na ncy'ón cüentahan' vi na jndé tjé. Joochan' mancha'xjen m'aanhan', tyi'jon quintycüiihan', ee nquii Tyo'ts'on iquen jonhan'. ²Viochen xjen na m'an tsonnanguevahin na chö si'ts'omin, its'aahan' na coton nn'ón ng'e nt'ue nn'ón jndyihí na nc'ón yo Tyo'ts'on quiñoon'ndue najon na nninncyaa jon si'ts'o xco njanhan. ³Ng'e juu xjen na ntcüéhé si'ts'o xco na nninncyaa jon, tyi'xe'quinan'xuan na cha'vijon na ninquintsí jaa xjen na jndé tjé. ⁴Viochen xjen na cotant'ó yo joo si'ts'omin, coton nn'ón ntyja 'naan'han' ng'e na nt'ue nn'ón jndyihí na ntcüéhé juu si'ts'o xco, majo' chito ng'e nt'ue nn'ón na juu xjen na jndé tjé na ntjo jaa na cha'vijon ts'an na tandiaa cüe, jaa nin'cüé jndyihí juu si'ts'o xco na tyi'je'cue'han'. Juu xjen'ñeen si'ts'o na ngue'han', ntscüejndyohan' juuhan' si'ts'o na tyi'jon cue'. ⁵Nquii Tyo'ts'on jndé sijnda' jon na ncy'ón juu si'ts'o xco. Ndo' jndé ncyaa jon Espíritu Santo quii' nn'ón cha' quitsi'manhan' na mayuu' ntsiquindé jon juu jñ'oon'ñeen.

⁶Mang'e na nnda', ninnquii'chen coy'ón na qui n'ón Tyo'ts'on, ng'e na ngió viochen xjen na cotant'ó yo si'ts'omin, ninvaa na tacotsqué na m'aan nquii ta Jesús. ⁷Viochen xjen na cotsam'án, tyi'covityincyoo' nchu min na itsijnda' nquii Tyo'ts'on, majo' covantya n'ón jñ'oon na incyaa jon ndé. ⁸Mang'e na nnda' vaa, coy'ón na t'man qui n'ón na ntsqué najon m'aan nquii ta Jesús, chito na ngüant'óntyéchéen tsonnanguevahin yo joo si'ts'omin. ⁹Ng'e jo' viochen xjen na cotant'ó, conan'chón na nt'á 'nan na cavee' nchjii jon, tanin min na aa cotant'óntyéchéen yo si'ts'o nján oo min na ncüjé na ngitsá najon na m'aan jon. ¹⁰Ng'e mangió na ngüentyja xjen na tsoñ'en jaa na vantya nn'ón Cristo, ngüentyjéé'hé na tonnon jon na ngoco'xen jon ncüii ncüii jaa ntyja 'naan' 'nan na tont'a xjen na totant'ó. Juu xjen'ñeen xi' ncüii nchu vaa 'nan na tont'a nnon tsonnanguevahin, ndyion jon jaa, aa 'nan ya, ndo' aa 'nan tyia, majuuhan' ncy'ón.

Contjo nchjii Tyo'ts'on yo jaa xeng'e Cristo

¹¹Ndo' ng'e na nguaa na nnda', ndo' xeng'e itsy'ue jndyihan' ts'an na nt'uiivi' Tyo'ts'onhin, jo' conan'chón na quioo' n'onhan yo jon. Covityincyoo' jndyoyu nnon jon na xoncüee' n'ón na cont'á ts'ianva', ndo' mantyi ntyja' ts'ón na ndicje ya ñuan 'naanho' na nnda' vaa ntyja nján. ¹²Ntyja 'naan' juu jñ'oon na condué ndö, tyi'nant'iuho' na ve' conduétóhan' cha' na ndueho' na vaquinjon' juu ts'ian na cont'á. Condué na nnda' cha' ndëë nc'onho' na neinho' ntyja nján ndo' mantyi cha' ndëë nan'ntcüe'ho' jñ'oon ndëë nque nan'ñeen na conan'ntsahin tyquii' na cont'a nquehin. Joochin ve' cotji' nquehin cüenta ntyja 'naan' na covaa' n'onhan, chito cotji'han cüenta nchu vaa tsixuan ts'an quityquii' ts'on juu. ¹³Nque nn'an na conduehin na nan' nquén yo 'nan na cont'á, nnda' vaa ng'e na conan'chón na cüit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu ts'ian na cont'á. Ndo' xe na aa conduehan na quindé ya na jnda' nquén, nnda' vaa ng'e na conan'chón quityquii' joo ts'ian na cont'á cha' quitejndeihan' 'o'. ¹⁴Covaa' n'ón na chuhan' na quint'á na nnda' ng'e itsivi'ntyjii Cristo nn'an. Mangió na tue' jon nnon tsonjn'naan ntyja njanhan cha' ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan. Ndo' ng'e na nnda' vaa na tjon jon, tsoñ'en jaa

nan'xuan cha'vijon na jndë tjë. ¹⁵Tue' jon cüenta tsoñ'en jaa cha' jaa na vantyja nn'ön jon nanein, chito na nc'ön cha'xjen na nt'ue nn'ön nquéhë, majo' c'ön ntyja 'naan' nquii jon, nquintyi jon na tue' jon ntyja njanhan ndo' na tando' xco jon. ¹⁶Mang'e jo' nanein na tonnon, taxe'quitji' cüenta nchu vaa tsixuan ts'an cha'xjen nque nn'an cotji'han cüenta ntyja 'naan ntyjehin. Ngeue na toxen'chen totji' cüenta ntyja 'naan' Cristo cha'xjen joo nn'an tsonnangue cotji'han cüenta ntyja 'naan ntyjehin, majo' naneihin ñooncya cotji' cüenta ntyja 'naan' jon. ¹⁷Mang'e jo', juu ts'an na m'aa ntyja 'naan' Cristo, its'aa Tyo'ts'on na conduihin ts'an xco. Naneihin jndë tejndyo ntyja nchu vaa na tots'aa jndyee juu. Ntyja na vam'aan juu, condixco tsoñ'enhan'.

Juu 'nan na its'aa Tyo'ts'on cha' ntjo ya ntcüe' nn'an yohin.

¹⁸Juu ts'ianva' xia'ntyi ng'e nquii Tyo'ts'on, jo' na conduihan'. Juu xjen na tom'án na jndó jndyihin, xjen'ñeen tquen jon já na ntjo ya nchjii jon yo já. Ndo' mantyi jndë t'ua jon ts'ian ndé na nque nn'an na jndohan jon, quindué ndëë nan'ñeen na quintjohan na ya jñ'oonhan yo jon. ¹⁹Juu ts'ian'ñeen, ndö vaa ntyja 'naan'han'. Ntyja 'naan' nquii Cristo, jo' nque nn'an tsonnangue, iquen Tyo'ts'onhan na contjo ya ntcüe'hin yo nquii jon. Nein tyi'quityii' jon cüenta joo jnan na jndë tonan'tjahan nnon jon. Juu jñ'oon'ñeen i'ua jon ts'ian ndé na ncyáhan' ndëë nn'an. ²⁰Ndo' na nnda' vaa ts'ian na i'ua jon ndé, yo najndei na condui nquii Cristo na cotsaconty'í cha' cüaa' n'on nn'an nchu vaa 'nan nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quint'ahin. Na cont'á ty'oohin na quintcüe' n'onhin, cha'vijon nquii jon its'aa jon juu ts'ian'ñeen yo jñ'oon jndyue. Yo xuee' nquii Cristo, jo' cont'á ty'ooho' na quintjo ya jñ'oonho' yo Tyo'ts'on. ²¹Nquii Cristo min'ncüii jnan tyi'tsixuan jon. Jaa nn'an tsonnangue, joo jnan na nan'xuan, ninncüii nacjoo' Cristo tyio Tyo'ts'on joohan', ndo' jo' tyion quindë jonhan'. Ndo' ng'e na nnda', naneihin ntyja 'naan' nquii jon, jo' iquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan na tonnon jon.

6

Ts'an na ityentjon nnon Cristo, nan'min chuhan' na quitsixuan juu

¹Juu ts'ian na its'aa Tyo'ts'on, conan'jón yohin ntyja 'naan'han'. Mang'e jo', cont'á ty'oo 'o' na juu naya na condui jon, tyi'ntji' 'o' cüenta na tyi'njonhan'. ²Ng'e nacjoo' jñ'oon' jon na jndui itso jon:

Majuu xjen na sitiü na ncy'ön na vi'ntyji ja 'u', majuuto xjen'ñeen tquën cüenta jñ'oon na tcan' nnön.

Majuu xuee na sitiü na ntsin'man ñuan 'nan', majuuto xuee'ñeen sijnt'a na tejndei 'u'.

Nnda' vaa na tso jon. Naneihin quitquenho' cüenta, xjenvahin na m'anho' naneihin, majuuto xjen na vi'ntyjii jon 'o'. Quitquenho' cüenta, naneihin xjen na m'anho', majuu xjen na itsin'man jon ñuaanho'.

³Tyi'quint'ue n'ón na ncüii nnon ntyja 'naan' na cotye'ntjón nnon Tyo'ts'on na ntsquioohan' ts'an na ngitso juu na tyi'quijnt'ue jñ'oon' jon na concyá. ⁴Ee já vandyá' cot-sam'án ntyja 'naan' na cotye'ntjón nnon Tyo'ts'on. Covityincyoo' jndyoyu na nnda' ng'e tyi'conan'ntyquen já quii' ts'ian 'naan' jon min na coquerón navi', min na it'uiityenhan' já ndo' ndiquindëë nt'uí. ⁵Nnda' cotsam'án min na jndye jnda jndë tja' nn'an já, ndo' mantyi jndye jnda jndë tyi'han já vancjo. Nn'an na tyi'cuee' n'on ts'ian na cont'á, tonan'jndyehan jndyuehan na tonan'vehin nacjó. Jndye jnda na itscüe'jndyaa' jndyihan' já ts'ianmin na cont'á, vaa xjen na covejnt'ó tsantsjon, ndo' vaa xjen na ndiciüinon 'nan na cocü'á. ⁶Joo na ntju' na cotsam'án yo joo na ndyii' n'ón na ntyja 'naan' joohan' covityincyoo' na cotye'ntjón nnon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi yo na covaa' n'ón ntyja 'naan' jon yo Cristo, na incyaa jon na conan'vengiö nn'an, mantyi yo na coy'ón na t'man n'ón nn'an, ndo' na cont'a 'nan na ya yo nn'an, nan'min' conan'manhan' na cotye'ntjón nnon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi ng'e nquii Espíritu Santo itejndei jon já ndo' incyaa jon na xoncüee' n'ón na vengiö nn'an na vantyja n'on Cristo, jo' na condëë cont'á nan'min'. ⁷Its'manhan' na cotye'ntjón

nnon Tyo'ts'on ng'e jñ'oon na mayuu' 'naan' jon na coninncyá. Cont'á ts'ianmin' yo najndeí na condui nquii jon. Cha'xjen ncüii ts'an na ica juu tyia' coninjnt'uehin nt'ö ts'ian ndyia', majo'ntyí já coninjnt'ue já ncüii cüii nnon na ntejdeihan' na ngitsá nacjoo' 'nan tyia ndo' na nta'ñoon'han' já na nin'quitsquioo yutyia já. ⁸Vaa xjen na cont'a nn'an na njon já, ndo' vaa xjen na conan'cüejnaan'hin já. M'an nn'an na ya jñ'oon conducehin ntyja nján, ndo' mantyi m'an nn'an na tyia jñ'oon conducehin nacjô. M'an nn'an na conducehin na ve' conan'vi'nn'án nn'an, majo' já ninnquii'chen jñ'oon na mayuu' na conan'nén ndëë nn'an. ⁹M'an nn'an na conducehin na tyi'jnda'to yuu jon jnán, majo' jndye nn'an cota'jn'aan yahin na condui já nn'an na i'ua Tyo'ts'on ts'ian ndé. Min na jaa' jndyi navi' na nchjehan' já na nin'quitscüjehan' já, nin'jo' cotant'ó. ¹⁰Min na min 'nan na itsichjoo' jndyihan' n'ón, majo' tyi'contycüii na incyaa Tyo'ts'on na neiin' n'ón. Min nanninñen' já, majo' majndye nn'an conduihin na tyahin ntyja 'naan' Tyo'ts'on ng'e jñ'oon na conan'mán ndëëhin, Min na ta'nan nt'á, min tandyuua nján, majo' tsoñ'en na njonntyichen nan'xuanhan' conduihan' 'nan nján.

¹¹'O' ntyjé na m'anho' tsjoon Corinto na vantyja n'onho' Cristo, jndé jnan'mann'én nchu vaa na m'aan' n'ón ntyja 'naanho' yo na conan'vengióho'. ¹²Majo' chito tsjoán nqué na tyi'nin'cy'onho' cüenta já, jnan nqueho' na tyi'quinjon já ngioho'. ¹³'O' conduiho' ntsinda ncö. Matsinén ndëëho' cha'xjen na itsinin ts'an ndëë ntsinda nquii jon, tyi'jnty'ia ndya'ho' já.

Jaa na vantyja nn'ón Cristo, condui jaa vaa' nquii Tyo'ts'on vando'

¹⁴Tyi'ntsqüiiho' yo nn'an na tyi'covantyja n'onhin juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Ng'e nquii ts'an na jndé tqen jonhin na tajnan tsixuan juu, min tyi'quichuhan' na ntsijonhin yo ts'an na vam'aan juu ntyja 'naan' na condui natyia. Ee cha'xjen juu naxuee vandy'han' yo natsjon, mnda' vaa na itsijonhan' na tyi'cüejon na cotsam'an ve nan'ñeen. ¹⁵Juu Cristo tyi'j'e'quindëë na ntsijonhin yo Satanás, min juu ts'an na vantyja ts'on Cristo, tyi'quichuhan' na ntsquiihin yo ts'an na tyi'covantyja ts'on. ¹⁶Ng'e jaa condui vaa' Tyo'ts'on na vando', jo' joo nn'an na conan't'maan'han' 'nan na conan'ya nn'an, tyi'quichuhan' na nnan'quii jaa yo nan'ñeen, ng'e itso jon ndëëhë:

Ja nc'ón quii' nt'an nn'an na m'anhin ntyja njan, ndo' ntyja 'naanhin ndit'maan' ja. Ja condui Tyo'ts'on na conan't'maan'hin ndo' joohin conduihan' nn'an njan.

¹⁷Ndo' mantyi vaa ncüii'chen jñ'oon na itsiquindyí Tyo'ts'on jaa. Tso jon: Mang'e jo' quindui'ho' quii' nt'an nn'an na conan't'maan'hin 'nan na conan'ya nquehin.

Min'chjo tyi'nan'jonho' yo 'nan na cont'ahin.

Ndö vaa jñ'oon tsinin nquii jon na itye'ntjon jon jaa:

'Nan na matsjö na tyi'ji'ua tsixuanhan', quitsacüentyjee'ho' na cot'ueho'han'.

Ndo' ncy'ón cüenta 'o'.

¹⁸Na nt'aho' 'nan na matsjö, yajo' ja ndui tyeho',

ndo' 'o' nduiho' ntsinda nannon ndo' yo nin'nanntcu.

Ja Tyo'ts'on na tsoñ'en condëë mats'a, ndö' jñ'oon na matsjö ndëëho'.

7

¹'O' ntyjé na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji 'o', joo jñ'oonmin' na jndé tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëë, nan'xuanhan' 'nan njanhan. Mang'e jo', tyi'ndyijce jaa ntyja 'naan tsoñ'en na itsi'ndaa'han' si'ts'o njanhan yo ñuan njanhan, chuhan' na c'ón na ntju' nan'xuan ntyja 'naan tsoñ'en. Ndo' ng'e na njon jndyihin ngiö, quinan'chön na nnan'xuan ñuan nquii' na tonnon jon.

Neiin' Pablo na jndé ya ngio nn'an tsjoon Corinto yo jon

²Ncyaa nnda' 'o' na ninncüii nc'oon' n'onho' yo já. Min'ncüii tyi'conan'tja já ndëëho'. Min'ncüiiho' taconan'mán jñ'oon nnon juu na si'ndaa'han'hin. Min taniin juu ntyjeho' na jnan'vi'nn'án cha' ntjo 'naan' juu ndué. ³Chito matsjö jñ'oonvahin cha' quit'uiihan' jnanho'. Jndé tsjöhan' ndëëho' na yo mancha'chen n'ón na vengióho' tsochen xuee na

cotant'ó ata xjen na nciújé. ⁴Mantyji jnt'a na nnan'quindého' jñ'oon na jndé tsjö ndéého'. Jndé matsinén ndéé nn'an ntyja 'naan' juu 'nan na xoncúe cont'aho'. Ndo' min na jndye nnon navi' na coquenón, majo' ya na vañjoo' ts'ón 'nan na cont'aho', incyaahan' na t'man ts'ón ndo' na nén jndyi.

⁵Juu xjen na squé ntjoohin ndyuaa Macedonia, tyí'c'ón na ya ngió ng'e xi'jndio tom'aan jñ'oon na it'uiihan' já. Tom'án tyia' yo nn'an na co'ohin nacjoo' Cristo ndo' totsity'uehan' ñuan njan na m'aan' jndyi n'ón ntyja 'naan joo ntyjééhé na conduihin cüentaa' jon na ve vaa na cotsam'anhin. ⁶Majo' min na nnda', nquii Tyo'ts'on na itsinjoon' jon nn'an na chjoo' n'onhin na coquenónhin navi', juu xjen'ñeen sinjoon' jon já na tyjee' ntcüé' juu ntyjééhé Tito na m'án. ⁷Ndo' min chito xia'ntyí na tyincyaahan' na nén xeng'e na tyjee' ntcüé' jon na m'án, t'manntyichen na tyincyaahan' na nén ya na tso jon ndé na totquen ya yaho' cüenta jñ'oon na totsiqui'maan' jon 'o' xjen na tom'aan jon quii' nt'anho'. Siquindyii jon já na nin'quijnty'ia nnda'ho' já ndo' na t'man vaa na sichjoo'han' n'onho' ntyja 'naan' juu tsan'ñeen na sitjahin quii' nt'anho'. Tso jon nnön na cojoo' ya n'onho' na nta'nguee'ho' juu jñ'oon na chu juu tson'ñeen na scüenón ndéého'. Ndo' xjen na jndyi na nnda', tyincyaantyichenhan' na nén jndyi.

⁸Majo' min na ntyja 'naan' juu tson'ñeen na scüenónhan' ndéého' na sichjoo'han' n'onho', majo' tyi'quitsi'ndaa'han' nchji na tjihan'. Mayuu' navejndyee tyincyaahan' na tyia ntyji, ya na taa' ts'ón na si'ndaa'han' ngioho' vi na jndé na ty'oho' cüentahan', majo' ve' tyi'viochen. ⁹Majo' naneinhin, nén jndyi na scüenónhan' ndéého'. Chito matsjö na nén ng'e na tyincyaahan' natyia ngioho'. Nén ng'e juu na sityiahan' ngioho' ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen, tay'oonhan' 'o' na jnan'chonho' na jnan'jonho' 'nan na tsjö na quint'aho'. Juu jñ'oon'ñeen, tijnt'ue Tyo'ts'onhan' na ntcüé' n'onho' ntyja 'naan' juu natyia na tovaa quii' nt'anho', jo' tsi'manhan' na juu tson'ñeen tejndeihan' 'o', tyi've'jn'aan na tjihan'. ¹⁰Ntyja 'naan' juu ts'an na itsichjoo'han' ts'on juu ntyja na tyi'ya na vam'aan juu, nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quintcüé' ts'on juu ndo' cüji ntcüé'hin ntyja 'nan natyia na its'aa juu. Xe na aa nts'aa juu na nnda', ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu, min tyi'xe'quits'aahan' ntyjii juu na ve' jn'aan na s'aa juuhan'. Juu na itsichjoo'han' ts'on ts'an cha'xjen 'nan na coquenon nn'an tsonnangue, 'nan na cove' ntyja 'naan'han', jo' na ngue' ts'an. ¹¹Juu tson'ñeen na scüenónhan' na m'anho', quitquenho' cüenta nchu vaa na tijnt'ue Tyo'ts'onhan' na s'aahan' na tyioo natyia ngioho' vi jndé na jnan'jn'aanho'han'. Ee tojoo' n'onho' na jnan'jnda' yaho' juu jñ'oon'ñeen cha' tyi'ntjojanaan'ho'. Totsi'ndaa'han' ngioho' na nnda' vaa na sitja tsan'ñeen, ata sity'uehan' 'o' xe na aa nt'uii Tyo'ts'onho' ng'e na nnda' vaa na s'aa juu. Ndo' tontyja n'onho' na ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na quitsjö na quint'aho' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on. Mantyi tqen yantyihó na tijnda' juu jñ'oon'ñeen na t'uiihan' tsan'ñeen yo 'nan na sitjahin. Tsoñ'en nan'min' na jnt'aho' itsi'manhan' na taconan'jonho' yo 'nan na sitjahin. ¹²Juu tson'ñeen na scüenónhan' na m'anho', chito tjihan' ng'e na nt'ue ts'ón na quit'uiivi'han' juu tsan'ñeen na sitjahin, min chito tjihan' cha' cüañoon'han' nquii ts'an na sitja tsan'ñeen nnon. Ntyjii Tyo'ts'on na tjihan' cha' nqueho' ndéé ncüaa' n'onho' na conan'chonho' na cont'aho' cha'xjen na condué. ¹³Ndo' ng'e na nnda', tyincyaahan' na xoncüii' n'ón.

Majo' chito na xia'ntyí jo' 'nan na s'aahan', mantyi incyaahan' na nén ng'e ya na tyjee' ntcüé' juu ntyjééhé Tito ntjoohin, neiin' ts'on jon ee xjen na tja jon na m'anho', t'man vaa na tondyí' ts'on jon na aa ncy'onho' cüentahin. Ndo' ng'e na xoncüee' n'onho' na ty'onho' cüentahin, siteinhan' ts'on jon juu xjen na tom'aan jon quii' nt'anho'. ¹⁴Vitjachen na ncja jon na m'anho', jndye jñ'oon ya totsjö nnon jon ntyja 'naanho'. Ndo' ta'nán jnt'aho' na ngüejn'an na nnda' vaa tsjö. Ndo' cha'xjen joo jñ'oon na tonan'mán ndéého', jñ'oon na mayuu'han'. Mantyi joo jñ'oon'ñeen na jndué nnon jon ntyja 'naanho', covityincyo na mayuu'han'. ¹⁵Mang'e na nnda', nanein t'manntyichen na venchjii Tito 'o' ng'e vañjoo' ts'on jon na totquen yaho' cüenta tsoñ'en jñ'oon na totsiniin jon ndéého'. Tonan'ndyia'ho'

ndo' tojoo' yantyi n'onho' na tonan'veho' jñ'oon na tso jon ndëëho'. ¹⁶Ndo' na nnda', nën jndyi ng'e na mavaa' ts'ón na nin'quinan'quindého' joo jñ'oon na matsiqui'man' jaho'.

8

Ntyja 'naan' na nan'tjonhin xoquitu' na nt'ahin naya nn'an na itsitjahan' 'nanhin

¹Ndo' naneinhin 'o' ntyjë, nt'ue n'ón na cüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu naya na its'aa Tyo'ts'on yo nque ntyjë na vantyja n'on Jesucristo na m'anhin ntjoo njoon cüentaa' ndyuaa Macedonia. ²Nquehin min na jaa'chen navi' na inchjehan'han, majo' cotsam'anhin na nein jndyihin. Joohin min na jñen' jndyihin, majo' conan'tjonhin xoquitu' na cha'vijon na yahin na nnan'cüanonhinhan' na m'an nque nn'an judíos na vantyja n'on Jesús na itsitjahan' 'nan na nninjt'ue nan'ñeen. ³Macüji' jndyoyu ntyja 'naanhin, min na tyi'jndye xoquitu' minhin, majo' tyincyahin xi' ncüii nchu xjen na jndëë jnt'ahin. Ata tenonchen na toninncyahin, chintyi cha'xjen na ntsitiu ts'an na nt'ahin. Ndo' nquehin jnan'tiuhan na jnt'ahin na nnda'. ⁴Majoo ntyjëëhë nan'ñeen na m'anhin ntjoo Macedonia, yo na mancha'chen n'onhin totanhin ndé na ninncyá na nnan'jonhan na ntejnideihin joo nan'ñeen na icüji Tyo'ts'onhan cüentaa' jon na m'anhin juu tsjoon Jerusalén. ⁵Min tajnan'tiú na nt'ahin cha'xjen na jnt'ahin. Ee navejndyee nquehin tquenhin nt'ö Tyo'ts'on na cüijnt'ue jon joohin xi' ncüii nchu xjen na nt'ue ts'on jon, ndo' vi ndëcya jnduehin na quindué na nin 'nan nt'ue ts'on jon na quint'ahin. ⁶Ndo' ya na jnty'íá na nnda', yajo' tsjö nnon juu ntyjëëhë Tito na cja nnda' jon na m'anho'. Ndo' juu naya na conan'tjonho' xoquitu'ñeen, quinan'quindého' juu ts'ian'ñeen cha'xjen na jnan'quita'ho'han' yohin. ⁷Quii' nt'an nn'an na vantyja n'on Cristo, 'o' t'manntychen covantyja n'onho' jon, ndo' ntyja 'naan nn'an na conan'man jñ'oon naya 'naan' jon, 'o' yantyichen conan'manho'han', quii' nt'an nn'an na covaa' n'onhin jñ'oon'ñeen, 'o' yantyi covaa' n'onho' nchu vaa itsiquindyihan'. 'O' cojoo'ntyichen n'onho' na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on ndo' na t'man vaa na conan'vengioho' já. Mang'e ts'ianmin' na nan'xuanho', mantyi cjo' n'onho' na jndye xoquitu' na nnan'tjonho'.

⁸Chito matsjö jñ'oonva' ng'e nin'quity'i 'ndyö 'o', chito jo'. Xia'ntyi matsi'man ndëëho' na joo mañoon ntyjeho' cojoo' n'onhan ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen. Mats'ahan' cha' quitsi'manhan' na xoncüee' n'onho' na vengioho' Jesucristo. ⁹Ng'e jndë mangioho' ntyja 'naan' juu naya na condui ta Jesucristo. Juu jon ncüii cüii nnon na min tsonnangue yo quiñoon'ndue, ma'naan' jonhan'. Majo' ng'e na vi'ntyjii jndyi jon 'o', s'aa nquii jon na jñen'ntyichenhin, cha' ntyja 'naan' juu na jñen'hin, ntquen Tyo'ts'on 'o' na conduiho' na tyaho' ntyja 'naan' nquii jon.

¹⁰Ndö vaa na matsijnt'a nquenho' na itsohan' na quint'aho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. Chu tenönhö', 'o' tom'aan' jndyee n'onho' na nin'quitejnideiho' joo nan'ñeen na itsitjahan' 'naanhin, ndo' manqueho' ta' jndyeeho' na conan'tjonho' xoquitu' cha' quitejnideihan'hin. ¹¹Mang'e jo', naneinhin quinan'quindého' juu ts'ian'ñeen. Ee na nt'aho' na nnda' ntsi'manhan' na cha'xjen na cojoo' n'onho' na nin'quint'aho' juu naya'ñeen, mannda' quinan'quindého'han' xi' ncüii nchu xjen 'naanho' na min. ¹²Ng'e ya na nin'quitejnidei ts'an ncüii tyje juu 'nan na itsitjahan' tsan'ñeen, cavee' nchjii Tyo'ts'on yo tsan'ñeen na incyaa juu 'nan na min nt'ö juu, tyi'ican jon na ncyaa ts'an 'nan na tacuen.

¹³Chito na nin'quindué na quitsijaa'chenhan' xu nacjoho' ng'e na cotejnideiho'hin cha' tyi'icanhan' na nt'ahin ts'ian. ¹⁴Nt'ue n'ón na cüejon cuen 'nan na ninjt'uehin cha'xjen nqueho'. Naneinhin 'nan na min ndueeho' coninnonhan', tavi'n'an itsitjahan' 'o'. Jo' joo 'naanho' ntsinonhan' 'nan na icanhan' nan'ñeen. Ndo' 'io cha xe na aa ntsitjahan' 'nan na ninjt'ueho', ndo' joohan min 'naanhin, ndëë ninncyahin 'nan na ntsinonhan' na icanhan' 'o'. Ndo' na nnda', nts'aahan' na cüejon nguuaa 'nan na covijnt'ue joohin ndo' mantyi nqueho'. ¹⁵Na ndui na nnda' ntsijonhan' cha'xjen na itsiquindyii juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ntyja 'naan nn'an Israel na itsohan': "Juu ts'an na jndye maná jñen', ta'n'an na jnty'iichenhan' nt'ö juu. Ndo' juu ts'an na tyi'jndyehan' jñen', tyi'quitsitjahan' juu."

Ndö! vaa na itsiquindy juu jñ'oon'ñeen.

Jñ'oon ntyja 'naan' Tito yo nn'an na cotejndeihin ts'ian 'naan' Tyo'ts'on

¹⁶Ncya ya Tyo'ts'on na tyincyaa jon na cüejon m'aa'n jndyi ts'on Tito ntyja 'naanho' cha'xjen ja. ¹⁷Ee ya na tsjö nnon jon na nt'ue ts'ön na ngaquindyiaa' mnda' jon 'o', neiin' jndyi jon na jndyii jon na mnda', ng'e nquii jon tyii' yantiyihin na nin'cja mnda' jon na m'anho'.

¹⁸Yo juu jon conan'cüenón ncüiichen ntyjééhë na vantyja ts'on juu Jesucristo. Tsoñ'en ntyjééhë na m'an ndyuaaminhin, ya jñ'oon conduehin ntyja 'naan' tsanvanhin ng'e ya jndyi na its'aa jon na incyaa jon jñ'oon naya ntyja 'naan' nquii Jesucristo. ¹⁹Ndo' chito xia'nty'i mnda' vaa ntyja 'naan' jon. Mantyi nque nn'an na ncüii ncüii tmaan' na vantyja n'on Jesucristo, jndë tjihin juu ntyjééhë tsanvahin ndo' t'uahan ts'ian nnon jon na cja jon yo já Jerusalén xjen na ntsaqui'ndyé xoquitu'ñeen. Ntyja n'ón na ninncyahin na ya Jesucristo ntyja 'naan' juu ts'ianva na conan'tjonho' xoquitu' ndo' na cüaa' n'onhin na 'o' ndo' já m'an na neiin' nn'ón na cotejndeiho' joohin. ²⁰Conan'jnt'á na nnt'á na mnda' cha' quiscu'han' na aa ntsitiu ts'an na nin ntyjiito aa nqué coninjnt'ue já joo s'on'ñeen na mayahan' na 'o' coninncyaho'han' yo nn'an mañoon tmaan' cüentaa' Cristo. ²¹Ng'e chito xia'nty'i na tonnon Tyo'ts'on conan'chón na nt'á cha'xjen na chuhan', manin' cüejon cont'á tondëë nn'an.

²²Mantyi ncüiichen ntyjééhë na vantyja ts'on juu Jesucristo, cojñónhin na m'anho' yo joo nan'ñeen. Jndye jnda jndë si'man juu ndé na itye'ntjon juu nnon Tyo'ts'on yo mancha'chen ts'on juu. Mantyi neiin' juu na chi ncja juu na m'anho' ng'e ivaa' ts'on juu na ya jndyi cont'aho' na ntejndeiho' joo ntyjééhë nan'ñeen. ²³Xe na aa ngüaxee' ts'an ndu na cojñón Tito na m'anho', quindueho' na itsijonhin yo ja ts'ian na mats'a ndo' na conduihin na itye'ntjon jon ndëëho'. Ndo' xe na aa mantyi na nta'xee' nn'an ntyja 'naan' joo ve ntyjééhë na ntsquehin na m'anho' yo juu Tito, quindueho' na nque ntyjééhë nn'an na m'an ntjoohin, tjihin ve nan'ñeen ndo' t'uahin ts'ian ndëëhin na quinan'jonhan yo juu Tito na nc'ohin na m'anho'. Nquii Cristo conin'tmaan' jon ntyja 'naan'hin. ²⁴Mang'e jo', ya na ntsquehin na m'anho', quinan'manho' ndëëhin na conan'vi'ngioho'hin. Yajo' ndëë nn'an na mañoon ntmaan' na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on, nintyincyoo' na mayuu' jñ'oon na jndë jndué ndëëhin na 'o' t'man vaa na conan'vi'ngioho' ntyjeho' na vantyja n'onhin Jesucristo.

9

Nnan'tjonhan s'on na ntejndeihan' ntyjehan na vantyja n'on Jesucristo Jerusalén

¹Tyi'icanhan' na ncüjintyëchën jñ'oon ntyja 'naan' na ntejndeiho' nn'an na m'anhin Jerusalén na conduihin ntyjeho' na mantyi vantyja n'onhan Jesucristo, ²Ng'e mantyi na m'ancjeho' na ntejndeiho'hin. Viochen xjen na mantyi' i ja ntjoohin ndyuaa Macedonia, jndë mac'ös'aho' ndëë ntyjeho' na mantyi m'anhin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, na 'o' na m'anho' ndyuaa Acaya, machu'chen ta'ho' na conan'tjonho' xoquitu' na ntejndeiho' ntyjééhë nan'ñeen. Ndo' na mnda' m'aa'n jñ'oon na cont'aho', joo ntyjééhë na m'an ntjoohin, majndyentyihan mantyi conan'chonhin na mnan'tjonhin s'on na ntejndeihin nan'ñeen cha'xjen na cont'aho'. ³Majo' min na mnda', majñón ntyjééhë nanmin na m'anho' cha' tyi'nts'aahan' na ve' c'uaa nquii 'ndyö na matsjö na jndë m'an cjeho' yo xoquitu'ñeen. Ee nt'ue ts'ön na vitjachen na nguë na m'anho' ndo' jndë jndë jnan'tjonho' joo s'on'ñeen. ⁴Chito nts'aahan' na juu xjen na nguë nnt'a na m'anho' yo vendye ntyjééhë nn'an ndyuaa Macedonia, ndo' na nnintyincyoo' na tyi'c'oncjeho' yohan'. Ndo' xe na aa mnda' ngacju'han', yajo' ntjo jnaan' já na jndë jndué na m'ancjeho' yo juuhan', ndo' majndeihechin mantyi nqueho' ntjo jnaan'ho' ng'e na jndë jndué na jndë jnan'jnda'ho'han'. ⁵Ng'e jo', jndë siti na yantiyichen na tsjö ndëë ntyjé nanmin, na quint'ahin vi naya'ñeen na quitaquijnty'iahin 'o' vitjachen na nguë nnt'a na m'anho' cha' caquindëñ'en juu ts'ian'ñeen. Yajo' nnintyincyoo' jndyoyu na coninncyaho'han' yo na neiin' n'onho', ndo'

na nnda' tyi'je'quindëë ndue nn'an na ve' ng'e na jndei' 'ndyö, jo' na tyincyaho'han', min na tyi'xoncüee' n'onho'.

⁶Majo' cañjooon' n'onho' juu jñ'oonvahn: Juu ts'an na tyi'jndye 'nan tsjan na nnon', chjo 'nan na ngue'. Majo' juu ts'an na jndyehan' nnon', jndyehan' ngue'. ⁷Yajo' ncüii ncüiioh' ntyjanty 'nan jndë jnan'tiuho' quii' n'onho', chuhan' na nninncyaho' xoquitu'ñeen. Chito na nninncyaho'han' na ve' yo nc'uaa'chen, min chito yo najndei'han'. Ng'e juu ts'an na neiin' juu na incyaa juu 'nan na icanhan' na ninjnt'ue ntyje juu, nquii Tyo'ts'on venchjii jon tsan'ñeen. ⁸Nquii Tyo'ts'on vaa najndei na conduihin na vantjo'chen na ndëë ninncyaa jon tsoñ'en nnon 'nan na icanhan' 'o'. Mannda' vaa cha' tsoñ'enhan' ndinonhan'. Ata mantyi 'ndyihan' 'nan na nt'aho' naya mañoon nn'an. ⁹Cha'na itso jñ'oon' jon na jndui: Juu ts'an na tyi'ntycüii' juu 'nan na minhin na its'aa juu naya nanninñen', tyi'xe'quitsuu' ts'on Tyo'ts'on naya na its'aa tsan'ñeen.

Mannda' itsiquindy juu jñ'oonva'. ¹⁰Ndo' nquii Tyo'ts'on na incyaa jon 'nan tsjan na conon nn'an cha' ngue'han' na ntcüa'han, mantyi nninncyaa jon tsoñ'en 'nan na icanhan' 'o'. Ndo' nts'aa jon na nninjndyehan' cha' jndye vaa na nndëë ntejnideiho' nn'an na tyi'cüijndei' 'nan na nninjnt'uehin. ¹¹Ndo' na majndyentyichen 'nan na incyaa Tyo'ts'on na ityio jon jn'aanho', mat'manntyichen incyaa'han' na nt'aho' naya nn'an. Ndo' juu nan'ñeen na concyaho' ndë na nninncyáhan' ndëë mañoon nn'an, ntyja 'naan joohan' jndyechen nn'an nnan't'maan'han jon na ncyaa ya jon. ¹²Ng'e juu nayavahn na cont'aho', chito xia'ntyia itsinonhan' 'nan na itsitjahan' ntyjeho' nan'ñeen na vantyja n'on Cristo. Mantyi ntyja 'naan'han' jndye nn'an nnan't'maan'han nquii Tyo'ts'on na nnduehin na ncyaa ya jndyi jon. ¹³Ndo' ng'e na cotejnideiho'hin, conan'manho' na xoncüee' n'onho' yo Cristo. Jo' na nnan't'maan' nan'ñeen Tyo'ts'on ng'e tsi'manhan' na cha'xjen na conan'jonho' yo juu jñ'oon naya 'naan' Cristo, jo' conan'quindëho'han'. Nnduehin na ncyaa ya jon na cotejnideiho' joohin, ndo' majo'ntyia nt'a joo ntyjeho' na m'an mañoon njoon na mantyi vantyja n'onhin jon. ¹⁴Ndo' na nnda', xjen na conan'neihin nnon Tyo'ts'on ntyja 'naanho', nts'aahan' n'onhan na nin'quijnty'ia jndyihan 'o' ndo' na nta'jn'aanhin 'o' ng'e t'man naya its'aa Tyo'ts'on joohin yo ntyja 'naanho'. ¹⁵Ncyaa ya jndyi Tyo'ts'on ng'e juu naya na jndë s'aa jon na jñon jon jnda jon tsonnanguevahn. Juu naya'ñeen taquintyja na t'man conduihan', min ta'nann jñ'oon na ndë ntsi'man jnda'han' nchu vaa na njonhan'.

10

Vaa najndei na tsixuan Pablo ng'e conduihin ts'an na vay'oon jñ'oon yo Cristo

¹Cristo conduihin na ya ñuan tsixuan jon ndo' m'aan jon na ncjohin yo nn'an. Yo ntyja 'naan' joohan', mac'an nty'ia ndëëho, mancö Pablo, xjen na m'an quityquii' nt'anho', covic'uaa jñ'oon na condui ja ts'an xuan', majo' ya na tycyaa na m'an yo 'o', saa' ts'ön. ²Majo' mac'an ndëëho' na tyi'nt'aho' na jndei'han' na quitsi'man na saa' ts'ön ndëëho' xjen na nguë nnt'a na m'anho', ng'e mayuu' na nndisaa' ts'ön ndëë joo nn'an na conan'tiuhan na já cont'á cha'xjen na cont'a nque nn'an na nan'xuan ntyja 'naan' tsonnangue. ³Ee min na mayuu' mann'an já cha'xjen min'cya ro ts'an, majo' chito cotsanan've já nacjoo' natyia cha'xjen na cont'a nn'an tsonnangue yo na jnda' nquen nquehin. ⁴Ng'e nt'ö ts'ian na covijnt'ue já na cotsanan've já nacjoo' juu natyia, chito nan'xuanhan' ntyja 'naan' juu najndei na tsixuan tsonnangue. Joo nt'ö ts'ianmin na covijnt'ue já quityquii' ts'ianvahn, nan'xuanhan' ntyja 'naan' najndei na incyaa nquii Tyo'ts'on ndë cha' nnan'ty'uí juu ts'ian na cont'a nn'an na conan'vehin nacjoo' jon. ⁵Conan'ty'uí tsoñ'en jñ'oon na cotji' nn'an na taquintyja nquehin t'man conduihin na juuhan' itscu'han' na ncüaa' n'on nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Conan'chón na quitsindyia' ts'an ntyja na itsitiu nquii juu, xjen jo'ñeen ntsiquindë juu cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Jesucristo. ⁶Ndo' xjen na nndityincyoo' na cota'nguee'ho' na tonnon Tyo'ts'on, yajo' m'ancjé na nt'á na quit'uiihan' joo nan'ñeen na tyi'nin'quita'nguee'han tonnon nquii jon.

⁷ 'O' ve' ntyja 'nan na covityincyoo', jo' cotji'ho' cüenta. Majo' tyi'ya na nnda' conan'tiuho'. Min'cya ro ts'an na nchjii ya juu na condui juu cüentaa' Cristo, cüjii' juu cüenta na cha'xjen na itye'ntjon juu nnon jon, majo'ntyi nan'xuán. ⁸ Juu najndei na condui nquii Jesús, tyincyaa jon na tsixuanhan' cha' ntyja 'naan'han' ngaqueho' na vantyja n'onho'hin. Min xe na aa maco's'a ja na tsixuanhan', majo' ta'nán ncüii nnon 'nan na tots'a xjen na tom'an quii' nt'anho' na ntyja 'naan'han' jndé ntjo jnaan' ja. ⁹ Ndo' na nnda' matsjö, matsjöhan' cha' tyi'nan'tiuho' na nin'quitsity'ué jaho' yo joo tson na matscünön na m'anho'. ¹⁰ Ee m'an nn'an na tyi'ya jñ'oon conduihin na jaa' jndyi jñ'oon na chuu' joo tson'neen na matscünön na m'anho'. Majo' conduihin juu xjen na m'an quii' nt'anho', ndiquindéé ntsitjón' jñ'oon na mancyá ndéého' ndo' ts'an na tyi'ngüi ja. ¹¹ Nque nn'an na nnda' vaa na conduihin, icanhan' na cüaa' n'onhin na vi na jndé squé nnt'á quii' nt'anho', cüejon nnt'á cha'xjen juu jñ'oon na condué ndéé joo tson'neen na jnan'cüanón na m'anho'.

¹² Já tyi'xe'quinan'chón na cüejon condui já cha'nán ve ndye nn'an na conduce nquehan na juu jñ'oon na coninncyahan taquintyja na quindéhan', min xe'quitji' cüenta na aa tsijonhan' já yohin. Ee joohin ntyja 'naan na jnda' nquenhin cotji' nquehin cüenta ntyja 'naan' ts'ian na cont'ahin yo ntyjehin. Ndo' na nnda', itsi'manhan' na tyi'jnda' nquenhin. ¹³ Majo' tyi'xe'quita'ntyc'é ntyja 'naan' na vanaan na ngita's'á já. Xia'ntyi cota's'á já ntyja 'naan' juu na jndé sijnda' quii' Tyo'ts'on ntyja nján, Ee juuhan' mantyi it'uiihan' juu ts'ian 'naan' jon na cont'á quii' nt'anho'. ¹⁴ Nqué squé jndyé na m'anho' yo juu jñ'oon naya 'naan' Cristo, ng'e na nnda', ta'nán ncüii ts'an na ndéé ngitso juu na juu najndei na nan'xuán, tanyt'éhan' na condué nin 'nan na quint'aho'. ¹⁵ Ndo' na nnda', juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on na its'aa ncüiichen ts'an, xe na aa condué ts'ian njánhan', ntsi'manhan' na juu najndei na incyaa jon na nan'xuán, cota'ntyc'éhan'. Majo' juu na vantyja n'onho' Jesucristo, contyja n'ón na ngaqueho' ntyja 'naan'han', cha' juu ts'ian na jndé si'jnda' Tyo'ts'on quii' nt'anho', ngavit'manntyichenhan'. ¹⁶ Ndo' na nnda', ndécya nndéé ngitsá na tonnonchen na ninncyá jñ'oon naya ndéé joo nn'an ndyuua'neen. Majo' ts'ian na jndé s'aa ncüiichen ts'an je'quita's'á já ntyja 'naan'han'.

¹⁷ Yajo' juu ts'an na ico's'a nquiihin na vaquinjon' ts'ian na its'aa juu, cüa, co's'a tsan'neen nquii Jesús na conduihin na ico'xen jonhin. ¹⁸ Ng'e chito nquii ts'an na itso juu na vaquinjon' ts'ian na its'aa juu na tsi'man'han' na mayuu' yahan'. Majo' juu ts'an na itso Tyo'ts'on na taquinjon' ts'ian na s'aa juu, juu ts'ian'neen na mayuu' taquinjon'han'.

11

M'an nn'an na conduihin na jñon Cristohin, majo' conan'vi'nn'anhin

¹ Ya jndyi nchji xe na aa nc'onho' chjo na t'man n'onho' yo ja viochen xjen na matsinén cha'vijon ts'an na tyi'jnda' tsinin, min na chito aa jo' tsixuan. Cüa, quita'nguee'ho' na nts'a na nnda'. ² Xue ja 'o' cha'xjen nquii Tyo'ts'on m'aan na xuehin jaa. Ee tc'ö 'ndyö nnon Cristo na nquii jon nduihin s'aho'. S'a na nnda' cha' ndéé ninncyá jaho' nt'ö jon na ntsijonhan' 'o' cha'vijon ncüii yuscundyua na tacom'aan juu yo tsans'a. ³ Juu quitsu yo na jnda' xquen juu, si'vi'nn'an juu Eva. Mantyi itsityuehan' ja na nnda' vaa na itsijonhan' na coquenonho'. Ee nts'aa juu na tyi'ninncüii nc'oon' n'onho' ntyja 'naan' nquii Cristo na n'ndyeho' na xia'ntyi nquii jon na njonhin ngioho'. ⁴ Ng'e xe na aa ncüjee' ncüii ts'an na m'anho' na nninncyaa juu jñ'oon ndéého' ntyja 'naan' Jesús na vandya'han', chito cha'xjen joo jñ'oon na toninncyá na tentyja n'onho', majo' conan'veho' jñ'oon 'ndyo tsan'neen. Ndo' xe na incyaa tsan'neen jñ'oon ndéého' na chito nquii Espiritu na conduihin Tyo'ts'on sijnda'han', cje ro coy'onho' cüentahan'. Ndo' na nndyoy'oon tsan'neen mañoon jñ'oon na itso juu conduihan' jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo, min juu jñ'oon'neen chito conduihan' cha'xjen joo jñ'oon na toninncyá ndéého', majo' conan'veho' jñ'oon na incyaa juu. ⁵ Yo ntyja nján, tyi'quits'aahan' nchji na tyi'cüentyja na t'man condui ja yo ntyja 'naan' joo nan'neen na coninncyahin jñ'oon

ndëëho' na conduehan na nquehin na conduihin nn'an njonntyichen na i'ua Cristo ts'ian ndëëhan. ⁶Ee min xe na aa mayuu' na ndiquitsinch'u ja jñ'oon xjen na matsinën ndëë nn'an cha'na nque nan'ñeen, majo' tanin, jndye jñ'oon mava' ts'ön ntyja 'naan' nquii Jesucristo na jndë si'man'han' ndëëho'. Ndo' juu ts'ian'ñeen, jndë si'man jndyoyuhan' ndëëho' na nnda' vaa ntyja nján.

⁷Juu xjen na toninnca jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', ve' ts'ian ndyia' tots'a cha' ninjnda' 'nan na tocanhan' ja. Tots'a na nnda' cha' ndit'manho' ndo' cha' min'ncüii tyí'quicho-jnanho' nnön. ¿Aa sitja ja ndëëho' na taty'ön xoqitu' ndueeho'? ⁸Xjen na tots'i'man jñ'oon naya ndëëho', joo ntmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhin mafoon njoon, nduee joo nan'ñeen ty'ön cüenta xoqitu' na tijnt'ue ja na totsijnda 'nan na tocanhan' ja, jo' na jndëe totye'ntjön ndëëho'. ⁹Mantyi juu xjen na tom'an quii' nt'anho', ndo' na fatjindei' xoqitu' njan, ta'nan tyiö xu nacjoho' ng'e nque ntyjéëhë na vantyja n'on Jesucristo na m'anhin ndyuaa Macedonia, juu xjen'ñeen squehin na m'an, ndo' tyincyahin s'on na tijnt'ue ja. Juu xjen'ñeen min ta'nan tyiö xu nacjoho', min je'lquits'a na nnda' na tonnonchen. ¹⁰Juu jñ'oon na mayuu' ntyja 'naan' Jesucristo m'aanhan' quii' ts'ön ya na matsjö na tyi'jon nca na ncüii 'o' na m'anho' ndyuaa Acaya na nndëë nnan'tsan'ho' ja na matsjö nqui' na mats'a na nnda'. ¹¹Ndo' na nnda' matsjö ¿Aa cotji'ho' cüenta na tyi'vi'ntyji 'o'? Majo' nquii Tyo'ts'on ntyjii jnda' jon na vi'ntyji jaho'.

¹²Ndo' na Tonnonchen, ninncüii xjen nts'a cha'xjen na tots'a xjen na tom'an yoho'. Nts'ahan' cha' joo nan'ñeen na conduehin na nincüajon cont'ahin ts'ian 'naan' Tyo'ts'on cha'xjen na cont'á, ntscu'han' na conan'ntsa nquehin. ¹³Joo nan'ñeen na matsinën ntyja 'naanhin ndö', conduehin ndëëho' na conduihin nn'an na i'ua Cristo ts'ian 'naan' jon ndëëhan, majo' tyi'yuu'han'. Ve' conan'vi'nn'anhin 'o', ve' cont'a nquehin na jo' conduihin. ¹⁴Ndo' na nnda' cont'ahin, tyi'tsiñoonhan' na tsixuanhan' ng'e mantyi juu yutyia Satanás itscüequenhin cha' ncüii ángel na nancoo' jndyi quixuee. ¹⁵Ndo' ng'e na nnda' vaa its'aa juu, covaa' nn'ön na joo nn'an na cotyentjon nnon juu, ts'ian na cont'ahin, ntsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'ian na cont'a nn'an na cotsam'anhin cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on. Majo' juu xuee na mats'iañ'en, nt'uiityenhan' nan'ñeen tsojnaan' na chito jo' na cont'ahan.

Navi' na toquenon Pablo ng'e na conduihin ts'an na i'ua Cristo ts'ian nnon jon

¹⁶Ncüiichen jon matsjö ndëëho', tyi'nc'oon' n'onho' na condui ja ts'an na tyi'jnda' tsinin. Majo' tanin, xe na aa cotji'ho' cüenta na jo' condui ja, c'onho' na t'man n'onho' yo ja cha' nndëë ncüiji's'a chjo ja ntyja njan, cha'xjen na coy'onho' na t'man n'onho' yo ts'an na tyi'jnda' itsinin. ¹⁷Jñ'oonva' na matsinën na mats'a ncö na t'man condui ja, chito ta Jesús na sijnda' xquën na quitsjöhan'. Ve' matsinëntö cha'na ts'an na tyi'jnda' xquen. ¹⁸Jndye nn'an cotsque na m'anho' na conan'saa' nquehin nchu vaa na conduihin cha'xjen cont'a nque nn'an tsonnangue. Mang'e na nnda' cont'ahin, mantyi ja ncüiji's'a chjo ja. ¹⁹'O' na jnda' jndyi nquenho', ntyjii' ya jndyi ts'ön na ndëë nnan'quii n'onho' yo ja na condui ja ts'an na tsan' xquen. ²⁰Ata contjo ngioho' min na cont'a nan'ñeen na jndei'han' na quityentjonho' ndëëhin. Cont'ahin na nqueho' quinan'quitsuho' cha' ntcüa'han, jndë t'uehin 'o' yo jñ'oon na conan'neihin, cont'a nquehin na t'man conduihin ndëëho', ata cotuen'hin nda' jndyueho'. Majo' min na cont'ahin nan'min' yo 'o', contjo ngioho'. ²¹Jn'an jndyi ja na macjüi' jndyoyu ndëëho' na tatisaa' ts'ön xjen na tom'an quii' nt'anho', na nts'a yoho' cha'xjen cont'a nanmin'. Cüa, cuaa nquii na ngita'sahan ntyja 'naanhan ndëëho'. Majo' tanin, cüejon condui ja yohan. Quitquenho' cüenta na matsinën cha'xjen itsinin ncüii ts'an na tsan' xquen.

²²Conan'ntsahin ndëëho' na conduihin nn'an na conan'nein jñ'oon hebreo. Tanin, mantyi ja majuu jñ'oon'ñeen matsinën. Conan'ntsahin na conduihin nn'an tsjan 'naan Israel, mantyi jo' condui ja. Conan'ntsahin na conduihin tsjan 'naan' nquii Abraham na jndyocahan', majo'ntyja. ²³Conduehin ndëëho' na nnon nquii Cristo cotyentjonhin, majo' ja t'manntyichen ts'ian 'naan' jon mats'a, chito cha' na cont'ahin. Matsinën cha'vijon ts'an na tsan'chen xquen. Ja jaa'ntyichen ts'ian mats'a na matsiquindy nn'an ntyja 'naan'

Cristo, chito cha'xjen na cont'ahin. Jndyentyichen jnda jndë tyi' nn'an ja vancjo, chinty na cotjon joohin. Ndo' jndyentyi jnda jndë tja' nn'an ja jnaan' na mancya jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' jndyentyi nnon na maquenön na nin'quitscuae'han ja. ²⁴Nque nn'an na conintque ndëë ntyjé nn'an Israel, 'on jnda tja'han ja yo tjantsi', tyi'ncüii na 'on jnda'ñeen, ntycu ncho'nqui vantyjo' ñjen tjantsi' na totuen'hin ja. ²⁵Ndo' nn'an na conintque ndëë nn'an Romanos, ndye jnda tja'han ja yo n'oon. Ncüii jon tuen' nn'an ntjô' ja. Ndye jnda tyuui' v'aandaa najon na ñjôn. Ncüii xuee ndo' ncüii tsjon na toquiñjôn quityquii' ndaandue ng'e na jndë tyuui'han'. ²⁶Jndyechen na toncuu' na maquenön na manty'i na mancya jñ'oon naya, toncuu' na mavet'io' jndaahin'. Toncuu' na ncy'on nannty'uee ja. Toncuu' yo nn'an tsjan na tui ja na nin'quinan'cuae'hin ja, ndo' majo'nty'i nn'an na conduihin mañoon tsjan. Ncüii ncüii tsjoon yuu na mancya jñ'oon naya, m'aan na toncuu' na nnan'cuae' nn'an tsjoon'ñeen ja. M'aan na toncuu' na manty'i nato jndëë ndo' manty'i nnon ndaandue. Ndo' manty'i m'aan na toncuu' ntyja 'naan joo ntyjé nn'an judíos na ve' cont'a nquehin na conduihin nn'an na vantyja n'onhin Jesucristo. ²⁷Itscüejndyaa' jndyihan' ja na matsiquindëë ts'ian na i'ua Cristo nnön, ndo' jndye nnon navi' jndë maquenön ntyja 'naan'han'. Jndye jnda mavejnt'ö tsantsjon, jndye jnda itsitjahan' 'nan na ntcü'a. Jndye jnda ta'n nan tocü'a. Vaa xjen na toviqijnt'e ja na tën jndy na tatotsinonhan' ndiaa na ntcüë.

²⁸Ndo' vandy'a' nan'min, minchen mañoon nnon 'nan na maquenön. Nque nn'an na ncüii ncüii tmaan' na vantyja n'onhan Jesucristo, 'io 'io m'aan' jndy ts'ön nchu vaa na coquenonhan. ²⁹Ncüii ntyjé na vantyja ts'on juu Cristo, na tyi'jndei ya juu ntyja 'naan' na vantyja ts'on juu, cha'vijon ncö maquenönhan' ntyji. Ndo' manty'i ncüii ntyjé na vantyja ts'on juu jon, xe na aa itsitjahan nnon jon, manty'i itsiquindya'han' ntyji na nnda' vaa iquenon juu. ³⁰Majo' xe na aa icanhan' na cüji's'a ja ntyja njan, ncüji's'a ja ntyja 'naan joo nan'min' na maquenön na conan'manhan' na ja ts'an na tyi'jndei ja ntyja na vantyja ts'ön. ³¹Tyo'ts'on nchjii jon na mayuu' jñ'oon na matsinën ndëëho', chito jñ'oon quintuhan'. Condui jon tye nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa. Chuhan' na mancha' xjen quinan't'maan' nn'an jon. ³²Juu xjen na tom'an tsjoon Damasco, nquii Aretas conduihin rey juu tsjoon'ñeen. Ndo' juu tsan na m'aan nacje 'naan' rey'ñeen na conduihin gobernado, t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quindahin ja 'ndyo tsjoon'ñeen na ncy'onhin ja. ³³Mang'e jo', nque nn'an tsjoon'ñeen na vantyja n'onhan Jesucristo, jnan'jnda'han ncüii tsque t'man, tua quityquii'han', ndo' jnan'cüenonhan ja ncüii ventana vaa' ncüii ntyjehin, jo' jnan'quioohin ja tyuaa toxen' teonntjô' 'ndyo juu tsjoon'ñeen. Mannda' vaa na jn'uan ja nt'ö juu tsan'ñeen.

12

Min 'nan tityincyoo' nnon Pablo na si'man Tyo'ts'on nnon jon

¹Tayuu jnt'ue na macüji's'a ja ntyja njan ncö. Majo' tanin, ntsinënntyëchën ntyja 'naan joo 'nan na tityincyoo' nnön na jnty'ia, yo jñ'oon na si'man Tyo'ts'on nnön na tyi'cüanaan na ntscüenonhan' ndëë nn'an. ²Mavajn'aan ncüii ts'an na vantyja ts'on juu nquii Cristo. Jndë jndë nqui ncho' nenque chu na tay'oonhan'hin quiñoon'ndue na vja ndye. Majo' tyi'quintji na aa yo ninvaa si'ts'o 'naan' tsan'ñeen na tay'oonhan'hin jo' ndo' aa chito jo', nquii Tyo'ts'on ntyjii. ³Ndo' manchji na tay'oonhan' tsan'ñeen jo', ve' tyi'quintji na aa yo si'ts'o 'naan' juu ndo' aa chito jo', majo' nquii Tyo'ts'on ntyjii. 'Tay'oonhan' juu najon na nancoo' jndy na jndyuhan' paraíso. Ndo' jo' jndyii tsan'ñeen jñ'oon na min tyi'cüanaan na ntscüenon juuhan' ndëë nn'an. ⁵Ntyja 'naan' na nnda' tjon tsan'ñeen, macüji's'a chjo ja, majo' ntyja njan ninnquii'chen macüji's'a ja ntyja 'naan joo 'nan na maquenön na conan'man jndyoyuhan' na ts'an na tyi'ngui ndëë nts'a. ⁶Ee min xe na aa nts'aahan' na nin'cüji's'a ja ntyja njan, tyi'xe'quitsi'manhan' na tsan' xquën ng'e ninquii'chen jñ'oon mayuu' matsinën. Majo' tyi'xe'cüji's'a ja ntyja njan, tyi'nts'aahan' na ncüji' ts'an cüenta na t'manntyichen condui ja, chichen juu na iquen juu cüenta ntyja 'naan joo ts'ian na mats'a ndo' yo joo jñ'oon na mancya. ⁷Ndo' ng'e ntyja 'naan joo 'nan'ñeen na njon jndy

na jnty'ia nnönhan', juu xjen'ñeen tyjee'nnon ncüii ángel na itye'ntjon nnon Satanás na m'an. Jo' s'aa juu na toquihan' ja cha'vijon na cocja tseon. Juu na nnda' tjön, itscu'han' na ncüji's'a ja ntyja 'naan' joo 'naan'ñeen na jnty'ia nnön. ⁸Jo' ndye jnda tc'an nnon ta Jesús na quenaan' jon juu nan'ñeen na its'aa vi'han' ja. ⁹Majo' sintcúie' jon jñ'oon nnön, itso jon: "Juu naya na condui ja, covinonhan' ntyja 'naan', ng'e ya na tyi'ngui ndëë nts'aa ts'an ntyja 'naan' nquii juu, yantyichen itsi'manhan' na condëë its'aa juu ntyja 'naan' juu najnde na condui ja." Mang'e na nnda' tso jon nnön, nën rö na ncüji's'achen ja nchu vaa na tsixuan na tyi'jndö, cha' juu najnde na tsixuan jon, cüityincyoo'han' yo ntyja njan. ¹⁰Ng'e jo', nën na tsi'manhan' na ts'an na tyi'ngui ja, tanin min na conan'cüejnaan' nn'an ja, min na vaa xjen na tyi'cüjnde' 'nan na icanhan' ja, min na conan've nn'an nacjõ na mancyá jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo, min na vi' maquenön ng'e ts'ian 'naan' jon na mats'a, majo' nën rö ng'e mavaa' ts'ön ntyja 'naan' joo nan'min', covityincyoo' jndyoyu na nquii Cristo incyaa jon najnde na condui nquii jon cha' condëë mats'a ts'ian 'naan' jon.

Nn'an Corinto na vantyja n'on Cristo, jndye vaa na m'aaan' ts'on Pablo ntyja 'naanhin

¹¹Mantyji na matsinën ndëëho' cha'vijon ts'an na tsan'chen xquen. Majo' juu 'nan na cont'aho' its'aahan' na ijnde'han' na ndó' vaa na matsinën. Min na tyi'njonchen condui ja, majo' tyi'cje tsixuan ja yo nan'ñeen na condue nquehin na joochan conduihin nn'an na conan'quindyihin nn'an ntyja 'naan' nquii Cristo, njonnytyichenhan. Majo' 'o' chojnhanho' na quindueho' ndëë nan'ñeen ntyja njan na vaquinjon' ts'ian 'naan' jon na mats'a. ¹²Xjen na tom'an quii' nt'anho', ts'ian na tots'a totsi'manhan' na mayuu' condui ja ts'an na i'ua Cristo ts'ian nnön na mancyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, min jndye nnon navi' toquenön na nin'quitsitsan'han' ja yo ts'ian na tots'a. Majo' yo na t'man ts'ön, jndye nnon ts'ian na tots'a na joochan' tyi'xe'quinduihan' xe na aa ve' ntyja najndö ncö, ndo' mantyi yo jn'aaan t'man na tyincyaahan' na vacue m'aaan' n'on nn'an ntyja 'naanhan', yo mañoon nnon ts'ian na tots'a na tosan'manhan' najnde na tsixuan nquii Tyo'ts'on. ¹³Ndo' ng'e ts'ianmin' na tots'a, yajo' ¿Ndu na cotji'ho' cüenta na njonnytyichen ntyji yo mañoon ntmaan' nn'an na conan't'maan'han Cristo, chichen nqueho'? ¿Aa jnaaan' na tatyincya na ntixee'ho' ja xjen na tom'an yo 'o', aa ng'e jo' its'aahan' na nnda' vaa na ngioho' yo ja? Quinan't'man chjo n'onho' ja na nnda' vaa na sitja ja ndëëho'.

¹⁴Naneihin ndë ndye jnda na matsijnt'a na ncjõquinty'iaho'. Majo' tyi'xe'quityiõ xu nacjoho' na quiti'xee'ho' ja, ng'e chito 'naanho' na nin'cüantjõn, nqueho' nin'cüantjõn cüentaa' nquii Cristo. Ee cañjoo' n'onho' na chito chuhan' na nque yotsca ntquen joo 'nan na ninjnt'ue tye joo yo ndyee joo, nque nantque ntquenhin 'nan na ninjnt'ue ndahin. ¹⁵Majo' ntyja njan, nën rö min xe na aa tsoñ'en 'nan na min ja, ntsiquitsuhan' na ntejnde jaho'. Contjo ya nchji min xe na aa ntsucue'han' ja cha' ndëë ntjo yaho' tonnon nquii Tyo'ts'on. Min na icüan nchji na matsivi'ntyjintyëchën 'o', majo' 'o' chjo jndyi na conan've'ngioho' ja.

¹⁶Tanin, cuaa nquii. Mangio yaho' na juu xjen na tom'an quii' nt'anho', tana s'a na quitixee'ho' ja. Majo' 'o' m'aaan' n'onho' na condui ja ts'an na jnda' xquen na itsivi'nn'an juu nn'an cha' quindui cha'xjen na nt'ue ts'on nquii juu. ¹⁷Ndo' na nnda' conan'tiuho', ¿Ndu? ¿Aa m'aaan ncüii ntyjé na t'ua ts'ian nnon juu na cja juu na m'anho' na tjnt'ue jahin cha' ngüantjõn nty'iu xoquitu' 'naanho'? ¹⁸T'ua ts'ian nnon Tito na cja jon na m'anho' yo ncüiichen ntyjéehë na tja juu yo jon. Ndo' na nnda' s'a, ¿Aa yo na jnda' xquën sivi'nn'an ja 'o' na tji' xoquitu' 'naanho'? Tyi'xe'quits'aahan' na nnda' ee ve' jãajon m'an nacje 'naan' nquii Espíritu Santo, ninncüii xjen tots'aa Tito ya na tom'aaan jon quii' nt'anho' cha'xjen tots'a ncö.

¹⁹'O' ndyii' n'onho' na matsinën jñ'oonmin' cha' ngüañoon'han' ja. Majo' chito jo', ee iqen Tyo'ts'on cüenta na mats'ahan' ng'e nquii Cristo. 'O' ntyjé na vi'ntyji ja 'o', nnda' vaa cha' ntejndeihan' 'o' na ngaqueho' ntyja 'naan' jon. ²⁰Ndó' matsjõ ndëëho' ng'e m'an na ncyá juu xjen ya na nguë nnt'a quii' nt'anho', tyi'nan ro na aa nnintyincyoo' na tyi'cotsant'yaho' ntyja 'naan' Cristo cha'xjen na mantya ts'ön, ndo' mantyi na njnty'iaho' na tyi'c'ön tondëëho' cha'xjen na nt'ue n'onho'. M'aaan' jndyi ts'ön na aa chi m'anho' na

conan'jndyeho' jndyueho' yo ntyjeho', ndo' na nin'quinan'cjaa' n'onho' 'naan' ncüiichen ts'an. Ncya na nintyincyoos' na conan'vje jndyih'o' ntyjeho'. M'aa'n' ts'ön aa chi cojnt'ueho' na conan'quinjon nqueho', chito cojnt'ueho' nchu vaa nt'aho' na quitejndeiho' nn'an. ¿Aa chi nintyincyoos' na conan'neinho' jñ'oon cjo ntyjeho' na conan'cüejnaan'ho'hin? ¿Aa chi ñ'enho' na conan'neinho' jñ'oon nchu vaa condue nn'an nacjo ntyjehin? ¿Aa chi nintyincyoos' na conan'ntsaho' nchu vaa na condui nqueho', na tyi'cüejon jñ'oonho' yohin? Ndo' xe na aa nintyincyoos' na nnda' vaa m'anho', taxe'ncyaahan' na ntsinën ndëëho' cha'xjen na ntyja n'onho'. ²¹ M'aa'n' ts'ön xjen na nguë nnt'a na m'anho', nquii Tyo'ts'on na matsit'man' ja, nts'aa jon na ntsi'ndaa'han' ntyji ntyja 'naanho'. Ndo' na nnda', ntsit'ioohan' ja na ninm'an vendye ntyjeho' na tyi'contcüe' n'onhan natyia na tont'ahin juu xee'ñeenchen ya na tyjë jndyëë na m'anho', ndo' ninvaa na m'anho' yo nn'an na ve' ndó' ro ndo' yo joo 'nan na ji min na cont'aho' yo nn'an.

13

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pablo

¹ Nanein ndë ndye jnda na majöquinty'ia ja 'o'. Nacjoo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsohan': "Cha' na nminjnda' ncüii ncüii 'ndyo jñ'oon na nin'quit'uihan' ts'an, icanhan' na c'oon ve ndo' aa ndye ts'an na ntji' jndyoyuhin jñ'oon ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen." Mannda' nts'a cha'xjen na itsijnda' jñ'oon'ñeen. ² Ya na tyjë na m'anho' na vja ve, tsoñ'enho' totsjöhan' ndëëho', ndo' nanein matsjö nnt'ahan' vitjachen na nguë nnt'a na m'anho'. Xjen na nguë nnt'a na m'anho', joo ntyjeho' na cont'a natyiamin', minnchuchen nts'a na quit'uihan'hin tsojnaa' na nnda' cotsam'anhin. ³ 'O' nt'ue n'onho' na nintyincyoos' ndëëho' ncüii nnon na quitsi'manhan' na nquii Cristo itsiqui'maan' jon 'o' yo juu jñ'oon na mancya ndëëho'. Ng'e nquii jon na iqueen' jon 'o', chito na tyi'jndei conduihin na nt'uii jon nque nn'an na cont'a 'nan natyia. ⁴ Ee chito ng'e na tue' jon na jñon nn'anhin tsonjn'aa'n, jo' tsi'manhan' na tyi'jndei condui jon. Majo' vando' xco jon ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on. Ndo' mantyi já na conanjón yo ntyja 'naan' jon, itsijonhan' ntyja nján cha'na nquii jon. Tyi'quinan'xuán najndë ngioho', majo' min na nnda' cotji'ho' cüenta, cotant'ó yo jon ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on ndo' incyaa jon na nnda' nan'xuán cha' quitejndei 'o'.

⁵ Juu na cotsant'yaho' yo Tyo'ts'on, quitji' nqueho' xjen na aa xoncüee' n'onho' na vantyja n'onho' Jesucristo. Quitquen nqueho' cüenta na aa mayuu' cotsant'yaho' yo jon ndo' aa min tyi'yuu'. Ndo' mantyi quitji'ho' cüenta na aa mayuu' m'aa'n jon quii' n'onho'. Ee xe tyi'yuu' na nnda', yajo' jndë tacüaa'ho' ntyja 'naan' nquii jnda Tyo'ts'on. ⁶ Majo' mantyja tcüii' ts'ön na ntji' yaho' cüenta na tacovacüaa' já ntyja 'naan' juu Cristo. ⁷ Cotán nnon Tyo'ts'on na quitejndei jon 'o' na tant'aho' natyia na ntsijnda'han' na quit'ui ja 'o'. Chito xia'nty na cotán na nnda' cha' quitsi'manhan' na ya conan'quindë juu ts'ian na i'ua Cristo ndë. Chito jo', nt'ue n'ón na 'o' quint'aho' 'nan na chuhan', min na aa cotji'ho' cüenta na jndë təcüaa' já. ⁸ Ts'ian na nan'xuán já na quitejndeihan' joo nn'an na quinan'jonhan ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on, chito na nan'jon já yo 'nan natyia na vjahan' nacjoo' juu na conduihan' na mayuu'. ⁹ Né'n jndyi já na m'án na tyi'jndë xe jo' tsi'manhan' na 'o' m'anho' najndëho' ntyja 'naan' Cristo. Jñ'oon na contyja tcüii' n'ón ntyja 'naanho' na ngaqueho' ntyja 'naan' nquii jon. ¹⁰ Mang'e jo' matscüenön tsonvahin na m'anho' vitjachen na nguë ncó, cha' vi na jndë tyjë quii' nt'anho', tyi'xe'canhan' na ntsijndei' ndyö ndëëho' yo juu najndei na tyincyaa ta Jesús na condui ja. Tyincyaa jon na tsixuanhan' cha' quitejndei 'o' na ngaqueho' ntyja 'naan' jon, chito na ndyuii' ntyja na vantyja n'onho' jon.

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhin

¹¹ 'O' ntyjë, jñ'oon na mats'ia na matsinën ndëëho', nquii Tyo'ts'on quitejndei jon 'o'. Quinan'chonho' na quitsant'yaho' ntyja 'naan' na ya. Quitquen yaho' cüenta chjo jñ'oon na matsjö ndëëho' yo juu tsonvahin. C'onho' na ninncüii conan'tiuho' yo ntyjeho' na vantyja n'on nquii Cristo, ndo' min tanc'on tyia'ho' yohan. Ee na nnt'aho' na nnda',

yajo' nquii Tyo'ts'on na conduihin na venchjii jon nn'an ndo' na incyaa jon na tsixuan ts'an tajñuaan' ts'onhin na tonnon jon, nc'oon jon yo 'o'. ¹²Nque ntyjeho' na vantyja n'on Jesucristo, ncyaho' ts'onhin yo na xoncüee' n'onho' ng'e na conduiho' ntsinda nquii Tyo'ts'on. ¹³Tsoñ'en ntyjëëhë na m'an tsjoonvahin na vantyja n'onhin Cristo, conan'cüanonhin ts'on 'naanhin ndëëho'.

¹⁴Juu naya na condui nquii Jesucristo, yo juu na m'aan Tyo'ts'on na vi'ntyjii jon nn'an, yo nin'juu na itsijon Espíritu Santo yo ts'an na vantyja ts'on Jesús, c'oon joohan' yo tsoñ'enho'. Majuu ñ'en jñ'oonmin' na matsjö.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Ndyuua Galacia

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an ndyuua Galacia

¹Ja Pablo mats'a ts'ian na condui tsonvahin. Condui ja ts'an na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnõn na cjöy'õn juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Juu ts'ianva, chito ts'an i'uahan' nnõn. Nquii Jesucristo yo tye jon ta Tyo'ts'on na tyincyaa jon na tando' xco Jesús. Jooohan t'ion ts'ianva ja. ²Tsoñ'en ntyjêêhê na vantyja n'on Jesucristo na m'anhin ntjoohin yo ja, conan'jonhan yo juu jñ'oonva na macüji na matscüenõnhan' ndëë 'o' na conduiho' ncüii cüii tmaan' na m'anho' ndyuua Galacia na vantyja n'onho' jon. ³Nquii tyêêhê Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhan na juu naya na conduihan yo nin'juu na tajñuuaan' ts'onhan, quinan'jndyentyichenhinhan' na ncy'onho' cüenta. ⁴Tyincyaa nquii Jesucristo na tue' jon nnon tsonjn'aaan ng'e nan'xuan jaa jnan. S'aa jon na nnda' cha' ntsiquindyaa jon jaa tsoñ'en nnon natyia na tsixuan juu tsonnanguevahin. Nnda' tui ng'e nquii tyêêhê Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa, nnda' vaa na nt'ue ts'on jon. ⁵Ninvito cüit'maan'hin. Quindui na nnda'.

Ta'nan ncüiichen nnon jñ'oon na ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan

⁶Jndye jndyi m'aan' ts'õn na cje ro conan'tycyaa'ho' na conan'jonho' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Ee ntyja 'naan' juu naya na condui Cristo, jo' na tqueen' jon 'o' na nduiho' cüentaa' nquii jon. Majo' 'o' je', cje ro conan'jonho' yo ncüiichen jñ'oon na m'aan' n'onho' na ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naanho'. ⁷Majo' tyi'yuu' na vaa ncüiichen jñ'oon naya. Ve' m'an vendye nn'an na conan'quijñ'eenhan 'o' yo juu jñ'oon'ñeen. Joo nan'ñeen conan'cüejndyohan juu jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo. ⁸Majo' min xe na aa ncüii já ndo' aa ncüii ángel na nnan quiñoon'ndue nninncyaa juu ncüii jñ'oon na tejndyohan' yo juu jñ'oon na toninncyá jndyé ndëëho' ntyja nchu vaa na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, cju'vi' Tyo'ts'on tsan'ñeen. ⁹Ncüiichen jon matsjö nnt'a cha'xjen na jndë tsjö ndëëho' na toxen'chen, xe na aa incyaa ts'an jñ'oon ndëëho' ntyja 'naan' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an na ñooncyaa vaahan' yo juu jñ'oon na ty'onho' cüenta, cju'vi' Tyo'ts'on juu tsan'ñeen.

¹⁰Ja chito matsichõn na joo nn'an cavee' ngiohan ntyja njan. Mant'uë na nquii Tyo'ts'on ngavee' ntyjii jon yo ja. Ee xe na aa mant'uë na joo nn'an cüingiohan na nnda' yo ja, tyi'je'quitsixuan na condui ja ts'an na itye'ntjontyen nnon Cristo.

Nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnon Pablo na incyaa jon jñ'oon naya

¹¹'O' ntyjê na vantyja n'onho' Cristo, cañjooñ' n'onho', juu jñ'oon naya na toninncyaa ndëëho', chito nn'an jnan'jnda'han'. ¹²Ee juuhan' min chito ve' jñ'oon na jndyi jndyue nn'anhan', min tyi'conan'jn'aaan nn'anhan' ja. Nquii Jesucristo ninjon si'man jonhan' nnõn, jo' na ty'õn cüentahan'.

¹³Juu jñ'oon ntyja 'naan' na têque ja quityquii' juu jñ'oon na vantyja n'on nn'an judíos, jndë jndyehoa' ntyja 'naan' na tojõm'an. Totsijaa' ja na tonty'ë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Nque nn'an na conan't'maan'han Cristo, na t'man qui n'onhan jon, totsichõn na ntsity'uiñ'ën juu ts'ian'ñeen. ¹⁴Ee ntyja 'naan' juu jñ'oon na conan't'maan' ntyjê nn'an judíos, joo ntyjê na cüejon tque yo ja, toven'õn jahin tyquii' na tovanguêë'ntyêchën ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, chintyichen nquehin. Ee tojoo' yantyichen ts'õn na ntsivê tsoñ'en jñ'oon na nque ndochí já nn'an judíos jnan'jnda'han nchu vaa na tonan't'maan'han nquii Tyo'ts'on. ¹⁵Majo' vitjachen na ndui ja, nquii Tyo'ts'on tji jon ja na ntsixuan cüentaa' nquii jon, ndo' ng'e juu naya na condui jon, jo' tqueen' jon ja na matye'ntjõn nnon jon. ¹⁶Ndo' tèvee' nchjii jon na ntyja njan ntsi'man jon na condui jnda jon. I'ua jon ts'ian nnõn na ninncyaa juu jñ'oon naya 'naan' jnda jon ndëë nn'an na chito conduihan tsjan nn'an judíos. Ndo' vi na jndë taa' ts'õn na nnda', ta'nan s'a cha'xjen ntsitiu ts'an. Ta'nan nnon ts'an na tc'an na quitsi'man juu nnõn nin jñ'oon na

ninnicya ndëë nn'an. ¹⁷ Vitjachen na nquii ta Jesús tji jon ja na ntsixuan juu ts'ianva, tsjoon Jerusalén, jo' m'an nque nn'an na i'ua jon ts'ian ndëëhan na quitsay'onhan jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Majo' min tatyjê jo' na ncjôquinty'iahin. Nin'ñoon' jnt'ui tsjoon Damasco, tyjê ndyuua Arabia, ndo' ya na jnt'ui ntcü'ê jo', tyjê ntcü'ê Damasco.

¹⁸ Jndê na tēca ndye chu, ndo' tyjê ntcü'ê Jerusalén, tēquinty'ia juu Pedro. Ndo' ntjo ja yohin vi quin'on xuee. ¹⁹ Majo' juu xjen'ñeen, ntyja 'naan nque nn'an na i'ua Jesús ts'ian ndëëhan na cotsay'onhan juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, tanin ncüiichen nan'ñeen na jnty'ia, xia'ntyí juu Santiago, tyje nquii ta Jesús. ²⁰ Jñ'oonva na macüji na matscienonhan' ndëëho', macüji' jndyoyu tonnon Tyo'ts'on, jñ'oon na mayuu'han'.

²¹ Vi jndécya, tyjê nt'ò ndyuua Siria yo Cilicia. ²² Majo' juu xjen'ñeen ntmaan' nn'an judíos na vantyja n'on Jesús na m'anhan ndyuua Judea, tacotajn'aanhan ja. ²³ Xia'ntyí tondyehan jñ'oon na tonan'nein nn'an. Ee tondue nn'an: "Majuuto tsan'ñeen na toxen'chen tonty'e jon joo nn'an na vantyja nn'on Cristo, naneihin manquii jon na incyaa jon juu jñ'oon na cantyja n'on nn'an Cristo, ndo' juu xjen'ñeen totsichon yantyi tsan'ñeen na ntsityuii' jon juu ts'ian'ñeen."

Nnda' ro jñ'oon na tondue nan'ñeen. ²⁴ Ndo' tonan't'maan'han nquii Tyo'ts'on ng'e na covijnt'ue jon ja yo ts'ian 'naan' jon.

2

Nn'an na jñon Jesucristo, ty'onhan cüenta Pablo

¹ Jndê na tēca nqui ncho'ninque chu, ndo' tyjê nnt'a Jerusalén. Tja Bernabé yo ja ndo' mantyi juu Tito. ² Tyjê ng'e nquii Tyo'ts'on jndê si'man jon nnön na nt'ue ts'on jon na cjö jo'. Tēncüi já jo' yo nque nn'an na conintque ndëë nn'an na vantyja n'on Cristo. Sinēn na ninnquēchéñ yohan. Si'man ndëëhan nchu vaa jñ'oon naya na mancya ndëë nn'an na chito conduihan nn'an judíos. S'a na nnda' ee tyi'quint'ue ts'ön na nts'aahan' na ve' jñ'aan na totsichön quii' juu ts'ian na jndê s'a yo ts'ian na ninmats'a. ³ Majo' juu ntyjēhē Tito na tom'aan juu yo ja, min na chito conduihin ts'an judíohin, ta'nan jndue nan'ñeen na ijndeihan' na quindui yohin cha'xjen já nn'an judíos cont'á yo yonon'ndaa ndá. ⁴ Min tajē'canhan' na nt'uiihan' juu jñ'oon'ñeen xe chito m'an vendye nn'an jo' na tyi'xoncüee' n'onhan na vantyja n'onhan Cristo. Tyentyjaa' nan'ñeen na tyequitquenhin cüenta na aa conan'quindé juu costumbre'ñeen. Ee tyí'cavee' ngiohan na jaa nn'an na vantyja nn'ön Cristo, jndê jndyaa jaa yo juu jñ'oon'ñeen. Jo' tonan'chonhan na ngonan'chutyen costumbre'ñeen jaa. ⁵ Majo' min' chjo tyi'cotjue'cje já ndëë nan'ñeen na tonan'chonhan na nin'quitquenhin xjen já. Ee nt'ue jndyí n'ón na juu jñ'oon na mayuu' 'naan' Tyo'ts'on na condyeho', na tyi'ntscüejndyohan' juuhan' ee xia'ntyí ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an, jo' na ntsin'man jon ñuaan' juu, chito ng'e na aa itsiquindé juu costumbre'ñeen.

⁶ Majo' nque nan'ñeen na conintquehin tondëë nn'an na vantyja n'on Cristo na m'anhan juu tsjoon Jerusalén, tontjo ngiohan yo jñ'oon na mancya ja, tavi'nan jnduehan na aa icanchenhan' ncüiichen nnon na ntscüantjötntyēchēñ jñ'oon. Min tyi'quity'i cüenta ntyja nin condui nan'ñeen, ee nquii Tyo'ts'on tyi'quityii' jon cüenta nin condui ts'an. ⁷ Ee taa' n'on nnan'ñeen na cha'xjen na jndê i'ua jon ts'ian nnon Pedro na incyaa jon jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an judíos, mantyi jndê i'ua jon ts'ian nnön na cjö ncyahan' ndëë nn'an na chito conduihan tsjan nn'an judíos. ⁸ Ee manquiiintyí Tyo'ts'on na covijnt'uehin juu ts'ian na its'aa Pedro na conduihin ts'an na i'ua jon ts'ian nnon juu na cay'oon juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an judíos, mantyi covijnt'uehin juu ts'ian na mats'a na condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na cjöy'ön jñ'oon'ñeen ndëë nn'an na chito conduihan nn'an judíos.

⁹ Juu Santiago, yo Pedro yo nin'Juan, conintquehin ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on tsjoon Jerusalén. Jndê na taa' n'onhan na nquii Tyo'ts'on jndê incyaa jon na matsixuan ja ts'ianmin na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an na chito tsjan nn'an judíos conduihan, yajo' yo na neinhan t'uehan nt'ö yo Bernabé. Ndo' na jnt'ahan na nnda', jnan'manhan na conan'jonhan yo já juu ts'ian na i'ua jon ndé na quitsay'ón juu

jñ'oon' jon ndëë nn'an na chito judíos conduihan, viochen xjen joohin ngoy'onhinhan' ndëë nque nn'an judíos. ¹⁰Xia'ntyi jnduehan ndé na tyi'ngitsuu' n'ón nn'an na nty'ia ro m'anhan. Ndo' mancüixjen jndë s'aahan' xuee na matsichön na mats'a na nnda'.

Tsjoon Antioquía, jo' siqui'maan' Pablo juu Pedro

¹¹Majo' juu xjen na tuee' Pedro tsjoon Antioquía, siqui'man' jahin, ee juu 'nan na s'aa jon, si'man jndyayuhan' na xuen'on yo 'nan s'aa jon. ¹²Ee juu xjen'neen nquii Santiago t'ua jon ts'ian ndëë mañoon ntyjehin na ty'e'han na m'an nn'an na vantyja n'on Jesús juu tsjoon'neen. Vitjachen na sque nan'neen, jo' nquii Pedro tocüa' jon yo nque nn'an na vantyja n'on na chito conduihin tsjan nn'an judíos. Majo' nque nan'neen na t'ua Santiago ts'ian ndëëhin, vi na jndë squehin jo', juu Pedro tji ntcüe'hin na icüa' jon yo nan'neen ng'e na ncyaa' jon na nque nan'neen na jnanhan Jerusalén, nnan'quindyiihan ntyjehan nn'an judíos na vantyja n'on na m'anhin tsjoon Jerusalén, na itsitjahin ntyja 'naan' juu jñ'oon na tqen Moisés, xeng'e na icüa' jon yo nn'an na chito nn'an judíos conduihan. ¹³Ndo' na tji ntcüe' Pedro na tocüa' jon yo nan'neen na vantyja n'on na m'an Antioquía, mantyi mañoon vendye nn'an judíos na vantyja n'on, jnan'jonhan yo na ve nnon 'nan vaa na s'aa jon. Ata mantyi juu Bernabé sijonhin yo 'nan na jnt'a nan'neen. ¹⁴Ndo' vi jndë tqüen cüenta na nnda' vaa na jnt'ahin, tyi'tsijonhan' juuhan' cha'xjen na chuhan' na tonnon juu jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on na mayuu'han', jo' si'qui'man' ya Pedro tondëë tsoñ'en nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan juu tsjoon'neen. Tsjö nnon jon: "U' mancüixjen ts'an judío 'u'. Majo' ntjoohin ntyja na vam'an', matsa' na cha'vijon na condui 'u' ts'an mañoon tsjan 'u'. Ndo' naneinhin ¿Ndu na matsichon' na joo ntyjéëhé na chito judíos conduihin, na quinan'quindëhan juu costumbre njanhan?"

Xia'ntyi ng'e na vantyja ts'on ts'an Cristo, jo' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu

¹⁵Tsjöntyëchen nnon Pedro: "U' yo ja tui jaa tsjan nn'an judíos, chito tsjan nn'an na ninnqui'chen na conan'tja tonnon ntji na ico'xenhan'. ¹⁶Jaa mangiö xia'ntyi iquen Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu xeng'e na vantyja ts'on juu Jesucristo, chito ng'e na aa ivanguee' juu nchu vaa na ico'xen jñ'oon na tqen Moisés. Mang'e na nnda', mantyi jaa vantyja nn'ön Jesucristo cha' nndëë ntquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan na tonnon jon. Naneinhin chito ng'e na aa cota'nc'uëë juu jñ'oon na ico'xenhan', jo' na contyja nn'ön na ntquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan, ee tyi'jon quenhan' ts'an na tajnan tsixuan juu na tonnon jon xeng'e na its'aa juu cha'xjen na iquen juu jñ'oon'neen xjen.

¹⁷"Majo' viochen xjen na cojnt'uë na quenhan' jaa na tajnan nan'xuan na tonnon Tyo'ts'on ng'e na vantyja nn'ön Cristo, ndo' xe na aa ntyja 'naan'han' nnintyincyoo' na mantyi condui jaa nn'an jnan, yajo' ¿Aa nin'quitsiquindyihan' na juu na vantyja nn'önhin itsijnda'han' na condui jaa nn'an jnan? Min'chjo chitojo'. ¹⁸Ee juu jñ'oon na jndë sity'ui na cotji' nn'an cüenta na ntyja 'naan'han' na tajnan tsixuan ts'an na tonnon Tyo'ts'on, xe na aa mats'a na ninjnt'ue nnda'han', ncö matsi'man jndyoyu na condui ja ts'an na itsitjahin na tonnon juu jñ'oon'neen. ¹⁹Ee ntyja 'naan' juu ntji na tqen Moisés, itsijnda'han' na condui ja ts'oo. Ndo' na nnda' vaa, jo' condëë na mavant'ö ntyja 'naan' Tyo'ts'on. ²⁰Tojnaan' t'ionhan' ja nnon tsonjn'aaan yo Cristo, neinhin chito na mavant'ö ntyja 'naan' ncüii nnon na tsixuan ncö, nquii Cristo vando' jon quii' ts'ön. Ndo' nanein juu na jöm'anntyë, mavant'ö ng'e na vantyja ts'ön nquii jnda Tyo'ts'on. Nquii jon ty'oon jndyee jon na vi'ntyjii jon ja ndo' tyincyaa nquiihin na tue' jon ntyja njan. ²¹Tyi'cots'a na tayuu jnt'ue juu naya na condui Tyo'ts'on. Ee xe na aa ng'e ivanguee' ts'an ntji na tqen Moisés, jo' na nndëë ntquenhan'hin na tajnan tsixuan juu, yajo' ve' jñ'aaan na tue' Cristo. Ndo' jñ'oon na siqui'man' ja Pedro.

3

Ntyja 'naan' ntji na ico'xenhan' ndo' ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an Jesucristo

¹O' ntyjë na m'anho' ndyuaa Galacia, nan'xuanho' na nan' nquenho'. Itsijonhan' ntyja 'naanho' na cha'vijon jndë sindaa' tsanquindyua' 'o'. Ee na ntyja 'naan' jñ'oon

na toninncyá ndëého', s'aahan' cha'vijon jnty'ia ndëého' na jñon nn'an Jesús tsonjn'aaan.
²Ninncüüi vaa na nt'ue ts'ón na quindueho' nnón. Na ty'onho' cüenta nquii Espíritu Santo, ¿Aa tui na nnda' ng'e na tont'aho' cha'xjen na itsi'man juu ntji na tquen Moisés? Oo ¿Aa ng'e na vantyja n'onho' jñ'oon naya na tondyeho', jo' ty'onho' cüenta Espíritu Santo? ³¿Aa nndëé nts'aahan' na nan' nquenho'? Xjen na tye' na covantyja n'onho', taa' n'onho' na xia'ntyi ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo nc'onho' na tonnon Tyo'ts'on cha'xjen na nt'ue ts'on jon. Ndo' naneinhin, ¿Aa cotji'ho' cüenta na nc'onho' na tonnon jon ntyja 'naan' na jnda' nquen nqueho'? Ndo' naneinhin, ¿aa cotji'ho' cüenta na ntquen Tyo'ts'on 'o' na quindë conduiho' tonnon jon ng'e na conan'jñ'oon' 'o' nchu vaa na ico'xen juu ntji'ñeen? ⁴Tsoñ'en navi' na toquenonho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo, ¿Aa nts'aahan' na ve' jn'aanhan'? Tyi'quits'aahan' nchji na ve' jñ'aanhan'. ⁵Incyaa Tyo'ts'on nquii Espíritu na conduihin quii' n'onho' ndo' mantyi its'aa jon ts'ian t'man quii' nt'anho' na tyi'jon quindë nnduihan' ntyja 'naan' najnde nquii ts'an. Majo' chito its'aa jonhan' ee ng'e na conan'quindëho' nchu vaa ico'xen juu jñ'oon na tquen Moisés. Its'aa Tyo'ts'on ts'ian'ñeen xeng'e na vantyja n'onho' jñ'oon na jndë macondyeho'.

⁶Quitquenho' cüenta ntyja 'naan' nquii Abraham. Tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on ndo' ng'e jo' tqen jonhin na tajnan tsixuan juu. ⁷Mang'e na nnda', cüaa' n'onho' na xia'ntyi nque nn'an na vantyja n'on Tyo'ts'on, joochan conduihin ntsinda Abraham. ⁸Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, tyuaa'ntyichen si'manhan' na joo nn'an na chito judíos condui, ntquen jonhan na tajnan nan'xuanhan. Ee ndö vaa jñ'oon naya na tso jon nnon juu Abraham'ñeen: “Yo ntyja 'nan' 'u' ndyiö jn'aan tsoñ'en nn'an na ninvaa tsonnangue.” ⁹Yajo' juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' na joo nn'an na vantyja n'on Tyo'ts'on, cüejon ityio jon jn'aanhan cha'xjen totyio jon jn'aan nquii Abraham, tsan na tovantyja ts'on.

¹⁰Majo' nque nn'an na t'man qui n'onhan juu ntji'ñeen na tqen Moisés na ico'xenhan', na cojoo' n'onhan na nta'nguee'hinhan', ncju' Tyo'ts'on jñ'oonvi' nacio nan'ñeen ee vaa jñ'oon' jon na jndui. Itsohan': “Min'cya ro ts'an na tyi'itsiquindë juu tsoñ'en jñ'oon na jndui nnon tson na chuhan' ntji na ico'xenhan', ncju'vi' Tyo'ts'on tsan'ñeen.” ¹¹Ndo' min xe na aa itsiquindë ts'an cha'xjen na co'xen juu ntji'ñeen, covityincyoo' jndyoyu na tyi'xe'quen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu. Ee cüüichen jñ'oon' jon na jndui tivio itsiquindyihan': “Xia'ntyi na vantyja ts'on ts'an Tyo'ts'on, jo' na iqen jonhin na tajnan tsixuan juu. Ng'e na vantyja ts'on juu, jo' na ncy'oon juu cüenta na tyi'quintycüüi na vando' ñuaan' juu.”

Ndö' vaa na tso juu jñ'oon'ñeen. ¹²Majo' juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xenhan', tyi'it'uiihan' ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an. Juuhan' itsi'manhan' na minninchen ts'an na vam'aan juu ntyja 'naan'han', icanhan' na cüanguee' juu 'nan na co'xen jñ'oon na tqen jon.

¹³Juu jñ'oon na tqen Moisés, min'cya ro ts'an na tyi'cüanguee' juuhan', i'ndyi-ivi'han'hin. Majo' jndë sijnda ntcüe' jon jaa na tom'an nacje 'naan' navi' ng'e na tonan'tja jaa tonnon juu ntji'ñeen. Ee juu navi'ñeen na ty'oonhan' jaa, t'ahan' nquii jon, ng'e vaa jñ'oon na jndë jndui na itsiquindyihan': “Ncüüi cüüi ts'an na cot'ion nn'an tsonjn'aaan, i'ndyivi' Tyo'ts'on tsan'ñeen.”

Nnda' vaa na itsiquindyi jñ'oon'ñeen. ¹⁴Juu navi'ñeen na t'ahan' Cristo, tjon jonhan' cha' juu naya' na tyio Tyo'ts'on jn'aan Abraham, nque nn'an na chito conduihan nn'an judíos, mantyi nndëé ncy'onhan cüenta juuhan'. Its'aa jon na nnda' cha' condë coy'ón cüenta nquii Espíritu Santo na jndë tco' jon 'ndyo jon na nque nn'an na vantyja n'on Jesucristo ndahin jon.

Ntyja 'naan' ntji na tqen Moisés yo jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham

¹⁵O' ntjyë na vantyja n'onho', cha' ncüaa' n'onho' juu jñ'oon na ntsjö, ntsinën ndëého' ncüüi jñ'oon ntyja 'naan' 'nan cont'a nn'an. Mangioho' ya na itsijon ts'an ncüüi jñ'oon yo ncüüichen tyje juu, vi na jndë tyio juu xuee' juu nnon tson na jndui juu jñ'oon'ñeen, contjotyenhan', min tyi'cüanaan na ntscüejndyo ts'anhan'. Min tyi'cüanaan na ndëcya na ntscüantjo'chen ts'an jñ'oon. Nnda' vaa na itsijonhan' yo ntyja 'naan' juu jñ'oonva. ¹⁶Ee

nquii Tyo'ts'on tco' jon 'ndyo jon nnon Abraham na ndëcyá nndui ncüüi jnda tsan'ñeen na ntyja 'naan' tsjan 'naan' jon na vacahan'. Majo' quitquenho' cüenta na tyi'quitso Tyo'ts'on na ntsiquindë jon juu jñ'oon'ñeen ndëë ntsinda nquii Abraham. Xia'ntyí tso jon na ntsiquindë jon juuhan' ntyja 'naan' ncüüi jnda nquii Abraham, jo' itsiquindyihan' nquii Cristo. ¹⁷Ndö vaa na nt'ue ts'ón na cüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. Nquii Tyo'ts'on sijnda' jon jñ'oon yo Abraham na tyi'xe'quitscüeindyohan' juuhan' ndo' tco' jon 'ndyo jon na ntsiquindë jonhan'. Ndo' vi na jndë tēca ninque ciento vantjo' ntycu ncho'nqui ndyu, nnon Moisés tyincyacya jon juu ntji na ico'xenhan'. Majo' juuhan', tyi'je'quindëë na ntsiyüüi'han' juu jñ'oon'ñeen na tco' jon 'ndyo jon nnon nquii Abraham. ¹⁸Ee xe na aa ntyja 'naan' na itsiquindë ts'an juu ntji na tqwen Moisés na ncy'oon juu cüenta na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu, yajo' chito ntyja 'naan' jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon, jo' na ncy'oon ts'an cüentahan'. Majo' tyincyaa Tyo'ts'on na juu Abraham tsixuan jon juu naya'ñeen ng'e ntyja 'naan' juu jñ'oon na tco' 'ndyo jon nnon juu.

¹⁹Ndo' ng'e na nnda', juu ntji'ñeen na tqwen Moisés na ico'xenhan', ¿Nin ts'iaan'han'? Nquii Tyo'ts'on jndëcyá tyincyaa jonhan' cha' quitsi'man jndyoyuhan' ndëë nn'an na t'man vaa na conan'tjahan nnon jon. Sijnda' jon na cuaa juu jñ'oon'ñeen ata xjen na ncüjee' nquii jon na jndë si'man juu jñ'oon'ñeen, manquii jon na jndë tco' jon 'ndyo jon na ndyo. Nque ángeles tyincyahin jñ'oon'ñeen nnon Moisés, ndo' tyquii'han' tonduihin ts'an na tondijnt'uehin na tom'aan jon tonnon Tyo'ts'on yo tondëë nn'an Israel. ²⁰Majo' ya na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham, s'aa jonhan' na ninnquiintyí jon, min ta'nan tijnt'uehin ts'an quii' nt'an jon yo na tonnon tsan'ñeen.

Ts'iaan' na tsixuan juu ntji na tqwen Moisés

²¹Ndo' ng'e na nnda' vaa, ¿Aa nin'quitsiquindyihan' na juu ntji na ico'xenhan' na tqwen Moisés, vjahan' nacjoo' joo jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon? Tyi'xe'quits'aahan' na nnda'. Ee xe na aa vaa ncüüi nnon jñ'oon na ico'xenhan' na ntyja 'naan'han' na nnda' ts'an na tyi'quintycüüi na vando' ñuaan' juu, yajo' ntquenhan'hin na jndyoyu conduihin ng'e yo na ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. ²²Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, itsijnda'han' na tsoñ'en nn'an tsonnangue m'anhan nacje 'naan' jnan. Its'aahan' na nnda' cha' nque nn'an na vantyja n'on Jesucristo, ncy'onhan cüenta juu jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon na ndyio jon jn'aan nn'an.

²³Vitjachen na tityincyoo' juu jñ'oon na itsi'manhan' na cantyja nn'ón jon, juu ntji'ñeen na ico'xenhan' tonan'yoontyenhan' jaa na cha'vijon nn'an na m'an navi'. Mannda' vaa tom'an jaa ata xjen na tityincyoo' na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an ng'e na vantyja n'onhan Jesucristo. ²⁴Juu ntji'ñeen na tqwen Moisés totsixuanhan' ncüüi na toquenhan' xjen jaa na tsotsi'manhan' ndëëh nchu vaa quint'aha ata xjen na ncüjee' nquii Cristo. ²⁵Majo' naneinhin, ng'e na vantyja nn'ónhin, jo' jndë jndyaa jaa na toco'xen ntji'ñeen.

²⁶Majo' naneinhin ng'e na vantyja n'onho' Cristo Jesús, tsoñ'enho' conduiho' ntsinda Tyo'ts'on. ²⁷Ndo' ng'e na jndë jnt'ëho' ntyja 'naan' Cristo, juu na tsixuan jon, mantyí jndë conan'xuanho'han'. ²⁸Ndo' ng'e na nnda', nincüejon conduiho'. Ta'nan itscüeindyohan' na conduiho' min xe na aa ts'an judío 'u', oo min mañoon tsjan nn'an 'u', min xe na aa ts'an na itye'ntjon nnon patrón 'u', ndo' aa m'an' xjen 'nan' ncu', min xe na aa tsans'a 'u' oo tsanscu 'u'. Tsoñ'enho' cüejon conduiho' ntyja 'naan' Cristo. ²⁹Ndo' ng'e na conan'xuanho' cüentaa' jon, yajo' conduiho' tsjan 'naan' nquii Abraham na jndyocahan'. Ndo' ng'e na nnda', joo jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon nquii Abraham'ñeen, tsoñ'en joohan' ntsiquindaa' jonhan' 'o'.

4

Xia'ntyí ng'e nquii Jesucristo, jo' na condëë iy'oon Tyo'ts'on cüenta jaa

¹Ndö vaa na nt'ue ts'ón na cüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. Ncüüi yuchjo na tyi'covee' ndyuu' juu na ncy'oon juu cüenta 'naan' tye juu xjen na ngue' jon, itsijonhan' yu'ñeen cha'xjen ncüüi moso na itye'ntjontyen juu nnon jon, min na tsixuan yuchjo'ñeen na ncy'oon juu cüenta tsoñ'en 'naan' tye juu. ²Viochen xjen na tyi'covee' ndyuu'

juu, m'aan juu tocje 'naan nn'an na sijnda' tye juu na quitquenhan cüentahin ndo' quinan'jnda'han na ndui ts'ian tyuaa 'naan' juu. ³Ndo' mamnda' vaa, itsijonhan' ntyja njanhan cha'na juu yuchjo'ñeen. Totsijonhan' jaa cha'vijon yoquijndë na tyi'coventyja ndyu joo, ndo' viochen xjen na tonan'xuan na nnda', joo costumbre na jndë tqen nn'an na conan't'maan'hin, tovay'oontyenhan' jaaha. ⁴Majo' ya na tuee' nquii xjen na siquindëhan' ntyjii Tyo'ts'on, jñon jon jnda jon quii' nt'an nn'an tsonnangue. Tuihin jnda ncüii tsanscu. Tom'aan jon nacje 'naan' juu ntji'ñeen na tqen Moisés na toco'xenhan' nn'an. ⁵Tui na nnda' cha' jaa na m'an nacje 'naan' juu ntji'ñeen, ntsiquindyaa jon jaa. Ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen, ndëë ncy'oon jon cüenta jaa na ndui jaa ntsinda nquii jon. ⁶Ndo' cha' na quitsi'manhan' na condui jaa ntsinda Tyo'ts'on, jo' nqui Espiritu na condui jnda jon, jñon jonhin quii nn'ön. Xeng'e nquii Espiritu, jo' na njon jndyi ngiö na conan't'maan' Tyo'ts'on na conduéhë: "Tye' Tyo'ts'on." ⁷Ndo' na nnda' na matsit'man'hin, itsi'manhan' na condui 'u' jnda jon, chito moso na ityentjon'tyen 'u'. Ndo' ng'e na jnda jon 'u', iquen jon 'u' na condui 'u' ts'an na ngyon' cüenta tsoñ'en nnon na its'aa jon naya nque nn'an na conduihan ntsinda nquii jon.

Ndyii' jndyi ts'on Pablo ntyja 'naan nn'an ndyuua Galacia

⁸Toxen'chen xjen na tyf'quitajn'aanho' nquii Tyo'ts'on, totye'ntjontyenho' ndëë 'nan na conan't'maan' nn'an na min chito nquii jon conduihan'. ⁹Ndo' naneihin na cotajn'aanho' jon, oo yantyi nduë na ivajnaan' jon 'o', ¿Ndu na contcüe' nnda' 'o' na cont'aho' na njon joo 'nan na jndë siquindyaa Tyo'ts'on 'o' ntyja 'naanhan'? Joo costumbre na jndë tqen nn'an na min tanajndei nan'xuanhan' na nnan'n'manhan' ñuaanho', ¿Aa vacüja' nnda'han' na ntye'ntjonho' ndëëhan'? ¹⁰'O' ve' ndyii' xuee na cont'aho' na njonhan' na ntyja n'onho' na ntyja 'naan' juuhan' na quitsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naanho'. Ndo' mantyi m'an ndyi' na njonhan' ngioho', ndo' mantyi min nguee na juu jñ'oon na ico'xenhan' nn'an judfos, sijnda'han' na conan't'maan'han, ndo' mantyi yo na conan't'maan'ho' xjen na covejndyo ndyu. ¹¹Ndo' na nnda' cotsam'anho', juu ts'ian na tots'a quii' nt'anho', its'aahan' na maquity'uë na aa ve' jn'aan na tojoo' ts'ön na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho'.

¹²Yo ntyja 'naan' juu jñ'oon na ico'xenhan' na tqen Moisés, mats'a ty'oho' na c'onho' na conduiho' nn'an na jndë jndyaaho' ntyja 'naan'han'. Ee min na ts'an judfo ja, itsijonhan' ntyja njan yo juu jñ'oon'ñeen cha'na nqueho', jndë jndyaa ja ntyja 'naan'han'. 'O' min'ncüii navi' ta'nan jnt'aho' ja. ¹³Ee mangio yaho' na ntyja 'naan' ncüii nnon tycu na toquenön, jo' na təcju'han' na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho'. ¹⁴Juu tycu na tqenön juu xjen'ñeen, s'aahan' na jndyaa' na ncy'onho' cüenta ja. Majo' min na nnda', tat'onho' na ty'aho' ja, min tajnt'aho' na tyi'cuee' n'onho' ja. 'O' yo na xoncúee' n'onho' ty'onho' cüenta ja, cha'vijon na ngioho' na condui ja ncüii ángel na itye'ntjon jon nnon Tyo'ts'on, oo cha'vijon nquii Cristo. ¹⁵Ndo' na nnda', ¿Aa jndë tsuu' tycya n'onho' na tondineinho' na tom'an ja yoho'? Ndo' naneihin ¿Nin 'nan cotjonho' na jndë scüejndyohan' na ngioho' ntyja njan na tavineinho' ja? Ee macüji' jndyoyu ntyja 'naanho', xe na aa jndëë jnt'aho', jndë tji'ho' tëndëë nqueho' na nt'aho' nayahan' ja. ¹⁶Ndo' naneihin, ng'e na matsinën jñ'oon na mayuu' ndëëho', ¿Aa cotji'ho' cüenta na condui ja ts'an na jndo jndyi 'o'?

¹⁷M'an nn'an quii' nt'anho' na cojoo' n'onhan cha' nnan'jonho' tmaan' na nan'xuanhan. Majo' juu 'nan na ndyii' n'onhan na quinduihan' yo 'o', tyi'xoncúehan', ee nt'ue n'onhan na tyi'ndueho' conduiho' nn'an nján. Ndo' xjen na conan'jonho' yohin, yajo' xia'ntyi nquehin na ntyja n'onho'. ¹⁸M'an nn'an na cojoo' n'onhan na quinanj'on nn'an yo jñ'oon na coninncyahan. Ya jndyi na cont'ahan na nnda' xe tanin ncüiichen nnon na m'aan' n'onhan, na xia'ntyi na nin'quitejndeihaan 'o' na cotsantjantyiho' yo Cristo, majndeichen na quint'ahinhan' xjen na tyi'oon ja yo 'o'. ¹⁹'O' ntyjë, conduiho' na cha'vijon ntsinda na vi'ntyjiho'. Ncüiichen jon iquiihan' ja ntyja 'naanho', juu na maquenön itsijonhan' juuhan' cha'na iquenon tsanscu na iquiihan'hin na itsingui juu. Mamnda' vaa itsi'ndaa'han' ntyji ata ncüii ncüiiho' nninncyaho' na ntye'ntjon Cristo 'o'.

²⁰ Ya jndyi xe na juuhan' aa m'an yoho' naneihin cha' nndëë ntscüejndyö jñ'oon na matsinën ndëëho', ee jñ'oon na mayuu', t'man vaa ndicüaa' ts'ön nin jñ'oon na ntsitiu ja ntyja 'naanho'.

Juu jñ'oon ntyja 'naan' Agar yo Sara, vaa na itsiquindyihan'

²¹ 'O' nn'an na m'aan' n'onho' na chuhan' na quita'nguee'tyenho' ntyja 'naan' juu ntji na ico'xenhan', ¿Aa tyi'covaa' n'onho' ntyja 'naan' na itsiquindyihan'? ²² Juu ntji'ñeen itsiquindyihan' na tui ve ntsinda Abraham. Ncüihin jnda Agar, juu tsanscu'ñeen na totye'ntjontyen nnon Sara. Ndo' ncüiichenhin jnda nquii Sara, majo' juu jon chito ts'an na itye'ntjontyenhin, conduihin scuu' nquii Abraham. ²³ Juu jnda Abraham na singui tsanscu na totye'ntjon, tuihin cha'xjen min'cya ro ts'an. Majo' nquii jnda jon na singui juu tsanscu na conduihin nquii scuu' Abraham, tui yu'ñeen ng'e juu jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon nquii Abraham'ñeen. ²⁴ Ndo' juu jñ'oonva' ntyja 'naan ve nanntcu'ñeen, tsixuanhan' jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii'han'. Ee tsijonhan' ntyja 'naanhin ve jñ'oon na sijnda' Tyo'ts'on yo nn'an. Ncüii jñ'oon'ñeen tyincyaa jonhan' nnon Moisés, juuhan' tsijonhan' juu Tyo' Sinaí. Juuhan' itsijonhan' Agar, tsanscu na totye'ntjon nnon Sara. Ndo' nn'an na t'man qui n'onhan juu jñ'oon'ñeen, ndiquitsiquindyaa'han'hin, m'antyenhin xjen 'naan'han'. ²⁵ Juu Agar'ñeen itsijonhan'hin juu Tyo' Sinaí na m'aanhan' ndyuaa Arabia. Ndo' juu Sinaí'ñeen itsijonhan' juuhan' tsoon Jerusalén na m'an nn'an judíos. Joohan m'antyenhan nacje 'naan' juu ntji na tquen Moisés. ²⁶ Majo' nquë na vantyja n'ön Cristo, condui jaa juu Jerusalén na m'aanhan' na ndye. M'an na jndë jndyaa jaa ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na ico'xenhan'. Juu Jerusalén conduihan' nquii ndyëëhë. ²⁷ Nnda' vaa ee vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan':

'U' tsanscu na ta't'on ntsinda', min'chjo tyi'quintji' nchu vaa na ntquihan' tsanscu na ntsingui juu.

Majo' neinhin c'on' na neini' tson'. Quitsixua' na t'man vaa na incyaaahan' na nein'.

Ee 'u' na ta'n'an ntsinda', jndyentyi ntsinda' nc'on, chichen juu ts'an na m'aan yo saa'.

Ndö' vaa jñ'oon na tji Isaías.

²⁸ 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, cha'xjen na tui Isaac ng'e siquindë Tyo'ts'on jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon nnon Abraham, mantyi 'o' conduiho' ntsinda Tyo'ts'on ng'e na itsiquindë jon jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon. ²⁹ Majuu xjen'ñeen juu jnda Agar na cüejon tuihin cha'xjen min'cya ro ts'an, ninvito tots'aa vi' juu jnda Sara na tuihin yo najndei na condui nquii Espíritu Santo. Mannda' vaa ntyja njanhan naneihin. ³⁰ Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, ¿Nchu vaa ico'xenhan'? Itso Tyo'ts'on nnon Abraham: "Juu tsanscu na itye'ntjontyen nnon scu', quinty'e'hin yo jnda juu, ee jnda juu tyi'xe'cy'oon juu cüenta 'nan'nan' min na tye juu 'u'. Xia'ntyí jnda scu' ncu', juu tsan'ñeen ncy'oon juu cüenta joo 'nan' na min."

Nnda' tso Tyo'ts'on nnon Abraham. ³¹ Mang'e jo', 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nquë chito condui jaa ntsinda tsanscu'ñeen na totye'ntjontyen juu. Chitojo'. Jaa condui ntsinda nquii tsanscu na chito conduihin ts'an na sijnda Abraham.

5

Ntyja 'naan' Cristo, jndë jndyaa 'o'

¹ Nquii Cristo siquindyaa jon jaa ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', cha' na tavinc'önntyëchën nacje 'naan'han' na ntc'o'xenntyichenhan' jaa.

² Quitquenho' cüenta jñ'oon na matsjö. Ja Pablo matsiqui'man' ja 'o', xe na aa cota'nguee'ho' na nndui yo 'o' cha'xjen cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, xe na aa ntyja 'naan'han' contyja n'onho' na ntquen Tyo'ts'on 'o' na tajnan nan'xuanho', yajo' tyi'je'ncyaaahan' na ntquen Cristo 'o' na tajnan nan'xuanho'. ³ Ncüiichen jon matsjö nnt'a ndëëho', min'cya ro ncüii 'o' na nminncyaa juu na nndui juu nan'ñeen yohin, ijndei'han' na cüanguee' tsan'ñeen ninvaan'en joo jñ'oon na ico'xen ntji'ñeen na tquen Moisés. ⁴ Ñ'enho' na conan'chonho' na nnan'quindëho' juu ntji'ñeen cha' ntquen Tyo'ts'on 'o' na tajnan nan'xuanho' na tonnon jon. Ndo' na cont'aho' na nnda', jndë jnan'tycyaa'ho' ntyja 'naan'

nquii Cristo, jndë jnty'eho' juu naya na condui jon. ⁵Jaa contyja tçüii' nn'õn na ntquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan tonnon jon ng'e na vantyja nn'õn Jesús. Nquii Espíritu Santo itejndei jon jaa na covent'õ na ngüentyja na nnduihan'. ⁶Ee vi na jndë m'aaan ts'an ntyja 'naan' Cristo Jesús, min xe na aa jndë tui yohin cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, ta'nan itejndeihan'hin, min tyi'itsitjahan'hin na tonnon Tyo'ts'on na tyi'conduihan' yohin. Na tonnon jon xia'nty'i itejndeihan' ts'an na cantyja ts'on juu jon ndo' quitsi'man juu na tsixuan juu na itsivi'ntyjii juu nn'an.

⁷'O' ya jndyi tye' na conan'jonho' ntyja 'naan' Cristo. ¿Nin ts'an c'ioo' ndëëho' na co'ndyeho' na conan'quindëho' ntyja 'naan' juu jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on na conduihan' na mayuu'han'? ⁸Nquii Tyo'ts'on tqueen' jon 'o' na cantyja n'onho' jñ'oon' jon na conduihan' na mayuu'. Jo' tyi'xe'quits'aahan' na nquii jon s'aa jon na taa' n'onho' na icanhan' na quinan'quindëho' juu ntji na tqwen Moisés cha' nndëë ntquen jon 'o' na tajnan nan'xuanho'. ⁹Mangioho' na chjovi' tsquentë itsiquindëhan' ninvaa tsquen tyoo'. ¹⁰Majo' ng'e na m'an ja ntyja 'naan' Cristo na conduihin na itye'ntjon jon ja, na mantyja jndyi ts'õn na taje'quinan'jonntyichenho' yo ncüiichen jñ'oon na vandy'a'han' yo juu jñ'oon na tots'i'man ndëëho'. Majo' juu tsan na itsiquijñ'een 'o' ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, tanin min nin ts'an conduihin, nts'aa Tyo'ts'on na nndyion juu jnaan' na nnda' vaa na itsi'man juu ndëëho'.

¹¹'O' ntyjë na vantyja n'onho', xe na aa ninvaa mancyä jñ'oon na icanhan' na quint'a nn'an cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, cha' ntyja 'naan'han' ntquen Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu, yajo' joo nan'ñeen na conty'ehan ja, juu na m'anhan na tyi'ya ngiohan yo juu jñ'oon na mancyä na tue' Cristo nnon tsonjn'aaan, n'ndyehan na quindyä' ngiohan yo ja. ¹²Nque nan'ñeen na conan'quijñ'eehan 'o' yo juu jñ'oon'ñeen, ntyja ts'õn na quityjeñ'ehan ntyja na namonhin.

¹³'O' ntyjë na vantyja n'onho', jndë tqueen' Tyo'ts'on 'o' na conduiho' nn'an na jndë siquindyaa jon yo ntyja 'naan' jnan. Ndo' ng'e na nnda' s'aa jon, tyi'ndijnt'ueho' juuhan' na ntsanan'jonho' yo joo 'nan tyia na nt'ue jndyi n'on nn'an. 'O' vandyä' quint'aho'. Ng'e na jndë siquindyaa jon 'o', quitye'ntjonho' ndëë ntyjeho' na vantyja n'onhan yo na quinan've'ngioho'hin. ¹⁴Ee ntyja 'naan' jñ'oon na tqwen Moisés na ico'xenhan', juu jñ'oonva iv'añ'ehan' juu jñ'oon'ñeen na itsohan': "Quitsivi'ntyji' tsoñ'een nn'an cha'xjen na vi'ntyjii nquii 'u'."

Nnda' vaa tsi'man juu jñ'oon'ñeen. ¹⁵Majo' xe ninnquii'chen na cotquiiho' nquen ntyjeho', ndo' na conan'tëë' n'onho'hin, quitquen jndyihoh' cüenta, ee na nnda' vaa na cont'aho', nnan'tyuii'ho' ncüii ro ncüii ntyjeho' na vantyja n'on.

Nquii Espíritu Santo, m'aaan tyia' jon yo 'nan tyia na nt'ue jndyi nn'õn

¹⁶Mang'e na nnda', ndö jñ'oon na matsiqui'man' jaho'. Ncyaho' na nquii Espíritu Santo ngotsi'man jon ndëëho' nchu vaa vja na m'anho' ee na nt'aho' na nnda', joo 'nan natyia na cotquen jndyihoh' na nin'quint'aho', tyi'xe'quita'nguee'ho' 'nan na nt'ue ts'onhan'. ¹⁷Ee joo 'nan natyia'ñeen, conan'vehan' nacjoo' Espíritu, ndo' mantyi nquii Espíritu, itsuehin nacjoo' joo 'nan natyia'ñeen. Ndo' ve joohan cota'hin ndëë ntyjehan. Ndo' ng'e na nnda' vaa, jo' ndiquindëë nt'aho' 'nan na nt'ue n'on nqueho'. ¹⁸Majo' xe na aa ninvito coninncyaho' na nquii Espíritu ngay'oon jon 'o' cha'xjen na nt'ue ts'on jon, juu ntji na tqwen Moisés na icoxenhan', tavije'co'xenntyichenhan' 'o'.

¹⁹Joo 'nan tyia na nt'ue jndyi n'on nn'an, covityincyoo' jndyoyu nchu vaa nan'xuanhan'. Com'anhan yo ntyjehan na ve'ndö' ro. Mantyi min 'nan na ji vaa na cont'ahan yo ntyjehan. Ndo' conan'jontohan yo ntyjehan na cont'ahan ncüii cüii nnon 'nan min na tyi'jn'anhan ntyja 'naan'han'. ²⁰Conan't'maan'han 'nan na chito Tyo'ts'on conduihan', ndo' coninjnt'uehan ts'ian quindua'. Ndo' m'anhan na jndohan nn'an, ndo' na conan'ntja'han yo nn'an, ndo' m'anhan na xueehin yo ntyja 'naan' ntyjehan, ndo' min ve' ninnty'i jñ'oon, majo' conan'quito' ntjeinhan yo nn'an. Cojoo' n'onhan cha' quindui t'man nquehin, tanin ngiohan min na cont'ahan 'nan na tyi'quichuhan'. Ndo' ntyja 'naanhan cot'on nn'an yo ntyjehan, ndo' nque nn'an na tyi'quinan'jon yo joohan,

tyi'cuee' n'onhan nan'ñeen. ²¹ Ndo' conan'tëë' n'onhan ntyjehan na min 'nan. Covehin, condyehan. Ndo' comandyi'tohan ya na quindyehan, ndo' minchen mañoon nnon natyia na itsijonhan' yo natyiamin' na cont'ahan. Nque nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan 'nan tyiamin', tyi'je'cacüja'han' joohan ntyja nchu vaa na itye'ntjon Tyo'ts'on. Toxen'chen na totsiqui'man' ja 'o' ntyja 'naan' jñ'oonmin', ndo' naneinhin matsiqui'man' nnt'aho'.

²² Majo' nque nn'an na cotsam'anhan nacje 'naan' nquii Espíritu Santo, ts'ian na its'aa jon yo nan'ñeen itsijonhan' joohan' cha'vijon cove' tē. Vengiohan nn'an. Neinhin na cota'jn'aanhan Tyo'ts'on. Nan'xuanhan na tajñuaan' ts'onhan na tonnon jon. Quii n'onhan navi' na cont'a nn'anhan. M'anhan na ya nn'anhin yo nn'an na itsitjahan' 'nanhin. Conan'quindēhan jñ'oon na cota'hin jndyuehan ndëë nn'an. ²³ Min na cont'avi' nn'anhan, majo' tyi'conan'ntcüe'han jñ'oon s'a, jñ'oon scu. Cotquen nquehan xjen ntyja nchu vaa na nt'ue n'onhan. Ts'an na incyaa juu na its'aa Espíritu ts'ianmin' yohin, juu ntji'ñeen na ico'xenhan', tavi'nhan itsijnda'han' na aa itsitja tsan'ñeen. ²⁴ Nque nn'an na conduihan cüentaa' Jesucristo, tsoñ'en 'nan na tondineiin' ts'on si'ts'o 'naanhan na yo mancha'chen n'onhan nin'quint'a jndyihinhan', jndë t'ionhan' joohan' nnon juu tsonjn'aan najion na tue' Cristo cha' juu najndeí na nan'xuanhan' cüjehan'. ²⁵ Xeng'e na cota'nt'ö ntyja 'naan' nquii Espíritu, cüa, mantyi ncyá na cay'oon jon jaa cha'xjen na nt'ue ts'on jon na quitsam'an.

²⁶ Min tyi'nhan'quinjon nque jaa ndëë nn'an. Ee nn'an na cont'a na nnda', conan'xuehan yo ntyjehan ndo' ng'e jo', conan'tëë' n'onhan yo nan'ñeen.

6

Quitejndei jaa ntyjēēhē na vantyja n'on Cristo

¹ 'O' ntyjē na vantyja n'onho' Cristo, ya na covityincyoo' na itsitja ncüii ntyjeho', nqueho' na cotsam'anho' nacje 'naan' Espíritu, quitejndeiho'hin na ncju' nnda'han'hin nato 'naan' Cristo. Majo' tyi'nhan's'aho', tyi'nhan'ntcuho' nnon juu na cotejndeiho'hin. Ncüii cüiio' quitquen nqueho' cüenta ntyja 'naanho', tyi'nts'aahan' na mantyi nqueho' ntyii'han' ng'eehan' 'o'. ² Nque ntyjeho' na vantyja n'on Cristo, quitejndeiho'hin ncüii cüii nnon na iñchjehan'hin. Ya na cont'aho' 'nan'min', conan'quindēho' juu jñ'oon na tquen jon na ico'xenhan'.

³ Ee ncüii ts'an na ndyii' ts'on juu na njon conduihin, min na ta'nhan conduihin yu ro, itsivi'nn'an nquiihin. ⁴ Xi' ncüii cüiio' quitji' nqueho' cüenta nchu vaa na cotsam'anho' na tonnon Tyo'ts'on. Xe na aa juu 'nan na cont'aho' yahan', yajo' nincjeho' na neinho' ntyja 'naan'han', min tyi'xe'canhan' na ntji'ho' cüenta na aa yantychen conan'quindēho', chichen ncüiichen ntyjeho'. ⁵ Ee ncüii cüii 'o' icanhan' na c'oon' n'onho' na aa conan'quindēho' ndo' aa conan'tjaho' na tonnon Tyo'ts'on.

⁶ Nque nn'an na coninncyá jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, joo nn'an na condyehan', chuhan' na joohin ninncyahan 'nan na icanhan' nan'ñeen.

⁷ Tyi'nhan'vi'nn'an nqueho', nquii Tyo'ts'on tyi'jon quindëë ntonco ts'anhin. Ee min'cyá ro nnon 'nan na nnon' ts'an, majuuhan' ngue' na ntyjee juu. ⁸ Ee juu ts'an na incyaaahin na its'aa juu 'nan tyia na nt'ue jndyi ts'on si'ts'o 'naan' juu, joo natyia'ñeen ngoy'onhan'hin na ngitsu ñuaan' juu. Majo' juu ts'an na incyaaahin na co'xen Espírituhin, manquii Espíritu ntsiquindaa' jon tsan'ñeen na conduihin ts'an na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.

⁹ Tyi'quichuhan' na nnan'ntquen jaa na nnt'aha 'nan na ya na tonnon Tyo'ts'on, ee ngüentyja xjen na ntyjii jon na ncy'ön cüenta na tyi'quintycüii na cotando' ñuan njanhan xe na aa tyi'qui'ndyi cje jaa. ¹⁰ Ng'e na nnda', ncüii cüii jon na incyaaahan' na nnt'aha naya nn'an, quint'aha na nnda', majndeichen yo nque ntyjēēhē na vantyja n'onhan Jesucristo.

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pablo nn'an ndyuua Galacia

¹¹ Quitquen yaho' cüenta na t'man ntji na macüji ncö ncüii ve 'ndyo jñ'oon na vantycüii juu tsonvahin. ¹² Joo nan'ñeen na conan'chonhan na quita'nguee'ho' na nndui yoho' cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahan, conan'chonhan na quint'aho' juu nan'ñeen cha' ntji'ho' cüenta na joohan vaquinjon' cont'ahan. Majo' xia'ntyi cont'ahan

na nnda', cha' cüiya ngio nn'an yo jooohan, ndo' cha' tyi'nt'avi' nn'anhan tsojnaan' juu jñ'oon na t'ion nn'an Cristo nnon tsonjn'aan. ¹³Ee min nque nan'ñeen na coninncyahan jñ'oon na quinan'quindë nn'an cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, min tyi'quinan'quindëhan jñ'oon na ico'xen juu ntji'ñeen na tquen Moisés. Xia'ntyi nt'ue n'onhan na quindui yo 'o' cha'xjen na cont'a nquehan, cha' vi na jndë tyincyaho' na tuihan' yo 'o', nndëë nnan's'ahin na tyincyaho' na tui cha'xjen na nt'ue n'on nquehan. ¹⁴Majo' tyi'jon cüji's'a ja ntyja 'naan' ncüii nnon na mats'a ncö. Xia'ntyi ncüji's'a ja ntyja 'naan' na tue' Cristo ntyja njan xjen na t'ion nn'anhin nnon tsonjn'aan. Ntyja 'naan' na nnda' tjon jon, tsoñ'en natyia na tsixuan tsonnangue, jndë ñoonhan' nnon tsonjn'aan, ntyja njan tavinan'xuanhan' na vando'han'. Ndo' ng'e jo' mantyi ja condui ja ts'oo ntyja 'naan' joo 'nan tyia'ñeen. ¹⁵Ee tonnon nquii Tyo'ts'on, tanin min xe na aa jndë tui yohin cha'xjen juu 'nan na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin oo aa tyi'conduihan'. Xia'ntyi xe na aa tui xco ts'an ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, jo' na njonchen. ¹⁶Tsoñ'en nn'an na conan'jonhan yo jñ'oonva', mac'an na juu na condui Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'onhin yo ninjuu na m'aaan jon na nty'ia ro nn'an nchjii jon, cy'onhan cüenta jooohan'. Nquehan ndo' yo nin'tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' jon.

¹⁷Naneihin na tonnonchen, min'ncüii ts'an tyi'ntscüetë' juu ja na aa condui ja ts'an na i'ua Cristo ts'ian 'naan' jon nnön. Ee jndye quitsan chu si'ts'o njan na conan'manhan' na condui ja ts'an na itye'ntjontyen nnon nquii Jesús.

¹⁸O' ntyjë na vantyja n'onho' ta Jesucristo, juu naya na conduihin, mac'an nnon jon na nnan'xuanho'han'. Quindui na nnda'.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Éfeso

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an Éfeso

¹Ja Pablo matscüenön tsonvahn ndëëho'. Ng'e na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, jo' condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na jöncyä jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Matscüenön tsonvahn ndëë 'o' na nvantyja n'onho' Jesucristo na m'anho' tsjoon Éfeso na conduiho' nn'an cüentaa' jon. ²Nquii Tyo'ts'on conduihin tyëëhë ndo' nquii Jesucristo conduihin na itye'ntjon jon jaa. Juu naya na nan'xuanhan yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhin, mac'an ndëëhan na jndyentyichenhan' nimncyahan na ncy'onho' cüentahan'.

Jndye nnon min na ityio Tyo'ts'on jn'aan jaa ntyja 'naan' Espíritu Santo

³Cüit'maan' nquii Tyo'ts'on na conduihin tye Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. Ee na condui jaa nn'an na m'aan ntyja 'naan' Cristo, jo' ntyja 'naan' Espíritu Santo, nquii Tyo'ts'on ityio jon jn'aan jaa xeng'e na m'aan Cristo quiñoon'ndue. ⁴Vitjachen na ntquen Tyo'ts'on tsonnangue, ndo' juu xjen'ñeen tji jon jaa na condui jaa cüentaa' nquii jon ng'e juu ts'ian na siquindë Cristo. S'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' mnan'xuan ñuan nquii' yo na tajnan nan'xuan na tonnon jon. Ng'e na vi'nchjii jon jaa, ⁵Jo' na tivio sijnda' jon na jaa na vantyja nn'ön Jesucristo, iquen jon na condui jaa ntsinda nquii jon. S'aa jon na nnda' ng'e tèvee' nchjii jon, ndo' mantyi ng'e na nt'ue ts'on jon. ⁶Nnda' vaa its'aa jon cha' ninnquii'chen quinan't'maan' jaahin ntyja 'naan' juu naya na tsixuan jon na juuhan' téquintyja na njon jndy conduihan'. Tyi'vacuaa xjen na incyaa jon naya na tsixuan jon ng'e na vi'nchjii jndy jon nquii Jesús. ⁷Ntyja 'naan' nquii jon sijnda ntcüe' Tyo'ts'on jaa yo neon' Cristo. Ndo' ng'e jo', itsit'man ts'on Tyo'ts'on jaa tsoñ'en nnon jnan na nan'xuan. Its'aa jonhan' ng'e juu naya na condui jon, njon jndy conduihan'. ⁸Juu naya'ñeen, vantjo'chen itsiquindaa' jonhan' jaa ntyja 'naan' juu na jnda' xquen jon na téquintyja na njon tsixuanhan', ndo' yo na ivaa' ts'on jon nin 'nan na icanhan' jaa. ⁹Tivio tyi'quindio nn'an nchu vaa na nt'ue ts'on jon na quint'ahan cha' ndëë ntsin'man jon ñuaanhan. Majo' naneinhin jndë si'man jonhan' ndëë xeng'e ntyja 'naan' nquii Cristo, jo' na tèvee' nchjii jon na sijnda' jonhan'. ¹⁰Ntyjanty na nnda' vaa na sijnda' jon, tsoñ'en na m'an quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue, ncju'cje jon joohan nacje 'naan' nquii Cristo. Ya na ntyjii jon na jndë tentyja xjen, ntsiquindëñ'enhän' cha'xjen na sijnda' jon.

¹¹Tivio jndy tji Tyo'ts'on jaa ndo' tquen jon na condui jaa cüentaa' nquii jon. S'aa jon na nnda' ntyjanty na nt'ue ts'on jon na cuaa. ¹²S'aa jonhan' cha' quii' nt'an nn'an tsonnangue, nquii jon na taquintyja na t'man conduihin, ndit'maan' jon ntyja nján já na tye' jndyee na conan'qui n'ón Cristo. ¹³Ndo' 'o' nn'an na tyi'conduiho' tsjan já nn'an judíos, mantyi tyii'han' 'o' ntyja 'naan' Cristo xjen na tondyeho' juu jñ'oon naya na conduihan' na mayuu', jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo. Juu xjen na tantyja n'onho'hin, tyincyaa Tyo'ts'on na ty'onho' cüenta Espíritu Santo cha'xjen na jndë tco' jon 'ndyo jon cha' quitsi'manhan' na conduiho' nn'an cüentaa' nquii Tyo'ts'on. ¹⁴Nquii jon incyaa jon Espíritu Santo quii' n'onho', ncüii na tyuaa' ya coy'ön cüenta viochen xjen na covent'ö na ntsiquindyaa jon jaa na m'an nacje 'naan' jnan cha' nndui jaa nn'an na itsijnda jon. Juu 'nan'ñeen na itsiquindaa' jon jaa, taquintyja ndit'maan'hin ntyja 'naan'han'.

Jñ'oon na ican Pablo nnon Tyo'ts'on

¹⁵Mang'e na nnda' vaa, ntyjanty xjen na jndë jndy na vantyja n'onho' ta Jesús, yo na conan've'ngioho' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, ¹⁶Jo' tyi'cjöcüentyjé' na mancyä na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho', ndo' xjen na matsinën nnon jon, mac'an na quitejndeí jon 'o'. ¹⁷Nquii Tyo'ts'on na totye'ntjon Jesucristo nnon jon, nquii jon na conduihin Tyëëhë, m'aan jon najon na taquintyja na nancoo', mac'an nnon jon na ncyaa jon na jnda' nqenho' cha' juu 'nan na ntyjii jon, ntscüenon jonhan' quii' ñuaan 'naanho' na ncüaa'

n'onho' 'nan na itsi'manhan'. Ndo' na yantychen nta'jn'aanho' hin. ¹⁸Nnda' vaa na mac'an cha' quii' n'onho' ndëë nçüaa' n'onho' nchu vaa na nt'ue ts'on Espíritu na quint'aho' ndo' mantyi cha' nndëë ntji'ho' cüenta na juu na t'man qui n'onho' hin, njon jndyihan', ndo' na nçüaa' n'onho' na juu na ntsiquindaa' jon joo nn'an na conduihan cüentaa' nquii jon, njon jndyihan'. ¹⁹Nquë na vantyja nn'ön Cristo, nquii Tyo'ts'on na taquintyja najndei conduihin, juuhan' taquityja t'man tsixuanhan', mac'an na cüaa' n'onho' ntyja 'naan'han'. Juu najndei'ñeen mayo juuntyihan' ²⁰na tyincyaa jon na tando' xco Cristo vi na jndë na tue' jon. Ndo' t'ua jon ts'ian na caço Cristo tongiaa' jon quiñoon'ndue najon tsoñ'en conan't'maan'han jon. ²¹Naijon na m'aan jon, t'manntychen conduihin, chichen nçüii cüii nnon na cotoxen, min ángeles na nan'xuan najndë, min joo na conditque na cotoxenhan jo'. T'manntychen condui Cristo, chichen cha'xjen na nçüii cüii na t'man condui nnon tsonnanguevahin, min xjen neihin, min 'nan na ngue'ntyja na tonnonchen. ²²Ndo' tsoñ'en nnon na m'an, jndë tquen Tyo'ts'onhan na c'onhan nacje 'naan' nquii Cristo. Ndo' jndë t'ua jon ts'ian na nquii Cristo conduihin xquen jñ'oon ntyja 'naan' tsoñ'en, cha' quitejndeihan' juu tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' nquii jon. ²³Jaa tmaan' nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' jon, condui jaa si'ts'o 'naan' Cristo, juu tmaan'ñeen na ntyja 'naan'han' itsiquindëhan' nquii jon. Manquintyji jon na ntyja 'naan' jon itsiquindëhan' tsoñ'en.

2

Itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an ng'e t'man vaa na vi'ntyjii jonhan

¹Na toxen'chen tonduiho' nt'oo tsojnaan' na tonan'tjaho' ndo' na tom'anho' nacje 'naan' jnan. ²Juu xjen'ñeen totsam'anho' cha'xjen na cotsam'an nn'an tsonnangue Tonan'jonho' yo juu yutyia na conduihin na co'xen juu tyquii' jndye, nquii juu na iquen juu xjen nn'an na conan'vehan nacjoo' Tyo'ts'on. ³Ndo' nguee na toxen'chen, mantyi tsoñ'en jaa tonan'xuan cha'na joo nan'ñeen. Ntyjantyi 'nan na toquen si'ts'o njanhan xjen, joohan' tont'a. Tonan'jön yo min'cya ro nnon 'nan tyia na nt'ue ts'onhan', ndo' yo min'cya ro nnon natyia na tonan'tiu nquë. Ndo' ng'e na nnda', tondui jaa nn'an na quit'uii Tyo'ts'on jaa cha'xjen mantyi it'uii jon mañoon nn'an na conan'tjahan nnon jon. ⁴Majo' nquii jon tenon ntyja xjen m'aan jon na nty'ia ro jaa nchjii jon ndo' na t'man vaa na vi'ntyjii jon jaa, ⁵Ng'e na nnda', viochen xjen na tonan'xuan jaa nt'oo ng'e jnan, majuu xjen'ñeen tyincyaa jon na nan'xuan jaa na tyi'quintycüii na cotant'ö xeng'e Cristo. Ng'e juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na jndë sin'man jon ñuan njanhan. ⁶Ndo' ng'e na vantyja nn'ön Cristo Jesús, jo' xjen na tondui jaa nt'oo, nquii Tyo'ts'on tyincyaa jon na cota'nt'öxcö xeng'e Cristo, ndo' i'ua jon ts'ian na conan'jön yo Jesús quiñoon'ndue najon na vequityen jon na ico'xen jon. ⁷Its'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' joo ndyu na vacachen na m'aanhan', ndëë tsoñ'en na jndë tquen jon, ntsi'man jon na juu naya na conduihin na m'aan jon na vi'ntyjii jon jaa ng'e Cristo Jesús, tëquintyja na t'man conduihan'. ⁸Ee ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na itsin'man jon ñuaanho', ng'e na vantyja n'onho' Jesucristo. Min chito its'aa jon na nnda' ntyja 'naan' nçüii nnon na nan'xuan nqueho'. Nquii jon itsiquindaa' jonhan' 'o'. ⁹Min chito its'aa jon na nnda' ng'e nçüii nnon na cont'a nqueho'. Its'aa jonhan' cha' quiscu'han' na ntsiquinjon ts'an ntyja nchu vaa na its'aa nquii juu. ¹⁰Ndo' na conan'xuan na nnda' ng'e ts'ian na s'aa nquii jon, ee tquen jon jaa na ntejndei jaa nn'an ng'e Cristo Jesús. Tivio jndyi sijnda jon na cuaa na nnda' ntyja njanhan.

Ninncüii condui jaa na tonnon Tyo'ts'on ng'e Cristo

¹¹Ñ'enho' na chito tuiho' tsjan nn'an judíos. Tyi'ngitsuu' n'onho' nchu vaa na tonan'xuanho' xjen na tyi'quinan't'maan'ho' Tyo'ts'on. Nque nn'an judíos condeuhan na 'o' tyi'conduiho' cüentaa' jon ng'e na tacont'aho' juu ts'ian na cont'a nquehan yo yonon'ndaa ndahin. ¹²Majo' cañjoo' n'onho' na juu xjen'ñeen, 'o' tyi'c'onho' ntyja 'naan' Cristo. Ntyja 'naan' nn'an Israel na icüji Tyo'ts'onhan na conduihan cüentaa' nquii jon, jnty'iihan' 'o', tyi'caciüja'han' 'o' ntyja 'naan' jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon ndëëhan. Min

tat'onho' na qui n'onho' jon, min tyf'c'onho' ntyja 'naan' jon. ¹³ Majo' nanein, 'o' na toxen'chen na tycya tom'anho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, jndë tyii' jon 'o' ntyja 'naan' nquii jon ng'e na jndui' neonon' Cristo na tyincyaa jon na t'ion nn'anhin tsonjn'naan. ¹⁴ Ng'e ntyja 'naan' nquii jon, jo' condui jaa na tajñuaan' ts'on na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' ng'e ntyja 'naan' nquii Cristo, jaa nn'an judíos yo 'o' nn'an na mañoon tsjan conduiho', s'aa Tyo'ts'on na ninncüii tmaan' condui jaa, jndë sityuii' jon juu jñ'oon na tovachuhan' tsoñ'en jaa na tyi'tjon' tom'an na tonan'vjë ntyjë. ¹⁵ S'aa jon na nnda' juu xjen na nquii Cristo na ts'anhin, tue' jon nnon tsonjn'naan. Ndo' ntyja 'naan' jo', its'aahan' na juu jñ'oon na tquen Moisés yo joo mañoon jñ'oon na tocanhan' na quita'nc'uëëhan' tavi ntco'xenntyichenhan' jaa. S'aa Cristo na nnda' cha' ve tmaan' jaa ninjnt'uehin na ntquen jon ninncüii tmaan' xco cüentaa' nquii jon. Ndo' ng'e na nnda', joo na ve tmaan' jaa jndë ntycüii na m'an na tyi'quijnt'ö ntyjëhë. ¹⁶ Ng'e ntyja 'naan' na tyincyaa Cristo na tue' jon nnon tsonjn'naan, jo' sintycüii jon na tyi'ya tom'an nn'an judíos yo nn'an na mañoon tsjan conduihan. Ndo' na nnda', ntjo ntyjii Tyo'ts'on yohan. S'aa jon na ninncüii si'ts'o conduihan tonnon jon.

¹⁷ Ndëë 'o' na tyi'caciüja'han' 'o' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, jndyo Cristo ndo' tyincyaa jon jñ'oon naya cha' ndëë nan'xuanho' na tajñuaan' ts'on c'onho' na tonnon jon. 'O' ndo' mantyi ndëë nn'an judíos na ndyontyi tom'anhan ntyja 'naan' jon. ¹⁸ Ee ntyja 'naan' nquii Cristo, tsoñ'en jaa, tanin min na aa condui nn'an judíos ndo' aa condui jaa nn'an na mañoon tsjan, naneinhin condëë conan'ndyoo' jaa na m'aan tyëëhë Tyo'ts'on ng'e nquii Espíritu cüentaa' jon. ¹⁹ Mang'e na nnda', naneinhin na tonnon jon taviquinan'x-uanntyichenho' cha'vijon nn'an na cotsque ya, oo cha'na nn'an na ve' m'an yahan tsjoo mañoon nn'an. Naneinhin na tonnon jon, cüejon conduiho' yo nn'an cüentaa' jon cha'xjen mañoon nn'an na vantyja n'onhan Cristo, maninnquii' conduiho' nn'an vaa' jon. ²⁰ Nque nn'an na jñon Jesucristo yo jñ'oon naya 'naan' jon, yo nin'nque nn'an na tonan'neinhan juuhan' ndëëho', ntyja na vantyja n'onho' jon, joo nan'ñeen conduihan cha'vijon tsjaan' v'aa. Ndo' quityquii' juu ts'ian'ñeen, nquii Cristo Jesús conduihin tsjö' nqui v'aa. ²¹ Ntyja 'naan' nquii jon, juu vaa' jon na condui jaa, vandëhan'. Vandit'manhan' na conduihan' ncüii vats'on na ji'ua tsixuanhan' cüentaa' Tyo'ts'on najion na m'aan jon. ²² Ndo' ng'e na conan'jonho' yo Cristo, mantyi itsitjon'han'ho' yo tsoñ'en nn'an na vantyja n'on jon. Ntyja 'naan' jo' conduiho' ncüii v'aa najion m'aan Tyo'ts'on ndo' nquii Espíritu na conduihin na m'aan jon quityquii' juu v'aa'ñeen.

3

Chu Pablo ts'ian na incyaa jon jñ'oon naya ndëë nn'an na tachito judíos

¹ Mang'e na nnda' vaa na itsijnda' Tyo'ts'on, ja Pablo nty'i vancjo naneinhin ng'e na mancya jñ'oon ntyja 'naan' Cristo Jesús ndëë 'o' na chito conduiho' tsjan nn'an judíos. ² M'aan' ts'ön na jndë condyeho' na ng'e juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na i'ua jon ts'ianvahin nnön cha' quitejndeihaan' 'o'. ³ Juu jñ'oon na tyi'quindio nn'an ndyu na toxen'chen, jo' si'man jndyoyu jonhan' nnön. Juu jon incyaa jon na mavaa' ts'önhan', juuhan' jndë tji jaa vendye 'ndyo jñ'oon nnon tsonvahin. ⁴ Vi na jndë jnan'jn'aanho' jñ'oonva na macüji, ndëë ntji'ho' cüenta na mavaa' ts'ön juu jñ'oon ntyja 'naan' Cristo, jñ'oon na tacondye nn'anhan' ndyu' na toxen'chen. ⁵ Ee joo ndyu na jndyocahan', tyi'quitsiquindyi Tyo'ts'on nn'an juu jñ'oonva. Majo' naneinhin ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, jndë si'man jonhan' ndëë joo nn'an na ncho've nn'an na totsaj'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús na conduihan ñuan nquii' na tonnon Tyo'ts'on yo manin' nque nn'an na coninncyahin jñ'oon'ñeen ndëë nn'an. ⁶ Juu jñ'oonvahin na tyi'quindye nn'anhan', ndö vaa na itsiquindyihan'. Ng'e ntyja 'naan' jñ'oon naya 'naan' Jesucristo, jo' nque nn'an na chito conduihan nn'an judíos, cüejon coy'onhan cüenta juu naya na incyaa Tyo'ts'on cha'xjen juu naya na itsiquindaa' jon joo nn'an judíos. Nque nn'an na chito conduihan nn'an judíos, cüejon conduihan si'ts'o 'naan' Cristo cha'xjen nque nn'an judíos conduihinhan'. Nincüejon coy'onhan cüenta jñ'oon na ico' Tyo'ts'on 'ndyo jon na ndyio jon jn'aan nque nn'an na m'anhan ntyja 'naan' Cristo Jesús.

⁷ Min nciüi tyi'tsuxan ja na nc'ua jon ts'ian nnön, majo' tyii' jon ja quityquii'han' na ninncyä jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an ntyja 'naan' juu najndei na conduihin. ⁸ Min na tyi'njon condui ja cha'na condui vendye nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, majo' i'ua jon ts'ian nnön na ninncyä jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an na chito conduihan nn'an judíos, na quitsiquindyihan ntyja 'naan' joo jñ'oon na taquintyja na njon conduihan' ntyja 'naan' Cristo. ⁹ I'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na joo nn'an na m'an nciüi cüii joo, quits'a na ngovaa' n'onhan nchu vaa na sijnda' jon na ntsin'man jon ñuaan nque nn'an na chito judíos conduihan. Nnda' vaa sinchu' nquii jon na tquen jon tsoñ'en na min, majo' ata ngeemin si'man jon na ndui na nnda'. ¹⁰ Its'aa jon na nnda', cha' neinhin xeng'e ntyja 'naan' juu tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' jon, ndëë joo ángeles na cotoxen quiñoon'ndue yo mañoon nnon na conintque na m'anhan jo', ntsi'man jon ndëëhan nciüi cüii nnon na conduihin na jnda' xquen jon. ¹¹ Juu xjen na vitjachen na tquen jon tsonnangue, sijnda' jon na ndui na nnda'. Ndo' ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, jo' siquindë jonhan'. ¹² Nein nquii jon incyaa jon na qui nn'önhin ndo' ng'e jo', itsijnda' jon nquën na quinan'ndyoo' jaa na tonnon Tyo'ts'on, yo na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön na nnt'a na nnda' ng'e na vantyja nn'önhin. ¹³ Mang'e na nnda', mac'an ndëëho' na tyi'ntsichjoo'han' n'onho' ntyja 'naan' juu navi'va na maquenön na nty'i ja vancjo ntyja 'naanho', na ntyja 'naan'han' itsiquinjonhan' 'o'.

Vi'ntyjii Cristo jaa

¹⁴⁻¹⁵ Ya na ndyii' ts'ön ntyja 'naan' juu na jnda' xquen Tyo'ts'on na sijnda' jon na ntsin'man jon nn'an, maco'xyë tonnon nquii jon na conduihin Tye tondëë tsoñ'en na tquen jon, ñ'en joohan na m'an quiñoon'ndue ndo' mantyi ñ'enhan na m'an nnon tsonnanguevahn. ¹⁶ Tsoñ'en joo na conan'manhan' na taquintyja na njon conduihin, mac'an nnon jon na ntyja 'naan' joohan' nminncyaa jon na ntsay'onho' na jndëho' ntyja 'naan' juu najndei na conduihin ng'e nquii Espiritu Santo. ¹⁷ Nnda' vaa na mac'an cha' ninvito nc'oon Cristo quii' n'onho' ng'e na vantyja n'onho' jon. Mantyi mac'an na nminncyaa Tyo'ts'on na juu na m'aa jon na vi'ntyjii jon 'o', quintjotyen na nan'xuanho'han'. ¹⁸ Nnda' vaa na mac'an cha' 'o' yo nin'tsoñ'en nn'an cüentaa' Tyo'ts'on na ngaqueho' na nciüa' n'onho' tsa'nnda' t'man tsixuan juu na vi'ntyjii Cristo 'o'. Juuhan' t'manntyichen tsixuanhan', chintyi na ve' ntyja 'naan' juu na tuen nnon tsonnangue. Ntyja na vi'ntyjii jon 'o' tcontyichenhan', chintyi xueechuu' ts'an. Ndyentyihan', chito ve' cha'na nandye tsjö'ndue. Ndo' ndaandue min na njoonhan', juu na vi'ntyjii jon nn'an tjantyichen na njoonhan', chichen ndaandue. ¹⁹ Mantyi mac'an na juu na vi'ntyjii Tyo'ts'on nn'an na nmintyincyoo' yahan' ntyja 'naanho'. Juuhan' ivenoon'han' nchu vaa na nndëë nciüa' nn'ön. Nnda' vaa na mac'an cha' quindë ya nnan'xuanho' tsoñ'en na condui Tyo'ts'on. ²⁰ Nquii jon jndyentyichen ndëë nts'aa jon, chintyi na cotan na quits'aa jon oo na ndyii' nn'ön na aa ndëë nts'aa jon. Condëë its'aa jonhan' ntyja 'naan' juu najndei na conduihin na m'aa'han' quityquii' nn'ön. ²¹ Cüit'maan' nquii Tyo'ts'on na m'aa' jon quii' nt'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon, ndo' mantyi cüit'maan' Cristo Jesús. Mancha'xjen quindui na nnda' ndo' min tyi'jon cacüentyjee' na quinduihan'.

4

Ninncüii tmaan' condui jaa ng'e Espiritu Santo

¹ Ng'e na matye'ntjön nnon Jesucristo, jo' na m'an vancjo ntjoohin. Jo' mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na viochen xjen na cotsam'anho', c'onho' cha'xjen na chuhan' ng'e na tqueen' Tyo'ts'on 'o' na quinan'jonho' yo Cristo. ² Quinan'ndyia' n'onho' tondëë nn'an. C'onho' na cüiya ngioho' yo nn'an. C'onho' na t'man n'onho' tsoñ'en 'nan na tyi'ya na cont'a nn'an 'o'. Nque ntyjeho' na vantyja n'on' Cristo, yo na conan'vengioho'hin quinan't'man n'onho'hin yo 'non na cont'ahinho'. ³ Quita'nguee'ho' na nquii Espiritu Santo ngotsi'man jon ndëho' nchu vaa na quitsam'anho', yajo' ya nc'onho' yo ntyjeho'. ⁴ Ee jaa na vantyja nn'ön Jesucristo, ninncüii si'ts'o 'naan' jon condui jaa. Ndo' ninncüii Espiritu m'aa', cha'xjen na ninncüii vaa na t'man qui nn'ön Tyo'ts'on xjen na tqueen' jon

jaa na quinan'jõn ntyja 'naan' na ico'xen jon. ⁵Tondëë jaa na vantyja nn'õn Cristo, xia'ntyti nquii jon conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en jaa, ndo' ninncüii jñ'oon na vantyja nn'õn na nquii jon conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan, ndo' juu na cont'ehë yo xuee' jon, ninncüiihan'. ⁶Tondëë tsoñ'en jaa, ninncüii Tyo'ts'on na conduihin tyëëhë ng'e na vantyja nn'õn Cristo. Xia'ntyti nquii jon co'xen jon tsoñ'en. Its'aa jon yo tsoñ'en cha'xjen na nt'ue ts'on jon, ndo' m'aan jon yo ncüii ro ncüii jaa.

⁷Majo' ncüii cüii jaa, nquii Cristo itsiquindaa' jon ts'ian 'naan' jon na quint'ahan' cha'xjen na jndë sijnda' jon. ⁸Ng'e na nnda', nnon tson salmos vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan':

Xjen na tëva ntcüie' Cristo quiñoon'ndue vi jndë na tando' xco jon jndë na jnan'cuee' nn'anhin,

tsoñ'en joo na conduihan na jndë tju' cje jon, tëchu jonhan, ndo' itsiquindaa' jon jaa ncüii cüii nnon na itejndeihan' jaa.

Mannda' itsiquindy tson salmos.

⁹Ndo' ng'e na itso jñ'oon'ñeen na tëva ntcüie' jon quiñoon'ndue, mantyi itsiquindyihan' na jo' jnan jon, na jndyocue jon nnon tsonnangueva. ¹⁰Nquii jon na jnan quiñoon'ndue na jndyocue jon nnon tsonnanguevahin, manquiintyji jon tëva ntcüie' jon quiñoon'ndue na ndyentyichen, cha' condëë c'oon jon na ninvaan'en. ¹¹Jaa na vantyja nn'õnhin, manquii jon itsiquindaa' jon ncüii cüii nnon ts'ian jaa cha' condëë cotye'ntjõn nnon jon, cha' ntejndeihan' nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon. Ñ'en já na condui nn'an na i'ua jon ts'ian ndé na cotsay'õn jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, ndo' ñ'en vendye nn'an na coninncyaa jñ'oon' jon ndëë nn'an nchu vaa 'nan na nguua, ndo' ñ'en vendye nn'an na comandyi'han ndëë nn'an na coninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on cha' ntcüie' n'onhan jnanhan. Ndo' ñ'en vendyehan na itsiquindaa' jon ts'ianhan na coninncyahan jñ'oon' jon yo nin'nn'an na conan'man yahin juuhan' ndëë nn'an na vantyja n'on, cha ngaquehan ntyja 'naan' jon. ¹²Ts'ianmin' i'ua Cristo ndëë nan'ñeen cha' cüijnda' ncüii cüii nnon ts'ian na cotye'ntjon nn'an cüentaa' Tyo'ts'on nnon jon, cha' ntyja njan jaa na condui sits'o 'naan' Cristo, ngaque jaa quityquii' na vantyja nn'õnhin. ¹³Its'aa jon na nnda' cha' tsoñ'en jaa cüejon c'õn na vantyja nn'õn yo nquii jon na conduihin jnda Tyo'ts'on, ndo' cha' cüejon cüaa' nn'õn ntyja 'naan' na condui jnda jon. Yajo' nnan'xuan jaa nn'an na jndë tqe ntyja 'naan' Cristo na quindë ya nan'xuan jaa cha'xjen na tsixuan nquii jon. ¹⁴Ya na nan'xuan nan'min, taxe'quitsijonhan' jaa cha'na yotsca, ee joo yo'ñeen majndye jnda conan'cüejndyo joo nchu vaa na m'aan' n'on joo. Min tyi'xe'quinan'jñ'õn' jaa ncüii cüii nnon jñ'oon na conan'man nn'an na ndyii' manyan nquenhan na yo joo jñ'oon'ñeen conan'vi'nn'anhin ntyjehan. ¹⁵Majo' tyi'quichuhan' na nnda' vaa nnc'õn. Icanhan' na quinan'nën jñ'oon na mayuu' ndëë nn'an ndo' mantyi quinan'man na conan'vi'ngiõhan. Ya na cont'aha na nnda', yajo' ngaque jaa ntyja 'naan' Cristo, na nquii jon conduihin xquen ntyja 'naan' tmaan' jaa na vantyja nn'õn jon. ¹⁶Juu si'ts'o 'naan' ts'an, it'uii'han' jndye nnon ndui, yo jndye nnon quinjon'han'. Ncüii cüiihan' itejndeihan' ntyjehan'. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja njanhan na condui jaa ntyja 'naan' Cristo. Ncüii cüii jaa, vaa ncüii cüii nnon na itsijnda' Tyo'ts'on na ntyja 'naan'han' cotejndei ntyjëëhë na vantyja n'on Cristo. Ya na cont'a na nnda', yajo' tsoñ'en jaa covaque jaa ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndo' m'an na conan'vi'ngiõ ntyjë na vantyja n'on.

Cüixco ntyja na cotsam'an

¹⁷Mang'e na nnda', ndõ ro jñ'oon na matsjö ndëëho' ndo' maquëhan' ndëëho' ng'e juu najndei na condui nquii ta Jesús. Quitsacüentyjee'ho' na itsijonhan' 'o' cha'na nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on. Ee joohan ve' jn'aan jñ'oontiu 'naanhan nchu vaa na cotsam'anhin. ¹⁸Ee juu na covaa' n'onhan nchu vaa na condui Tyo'ts'on, tsijonhan' juuhan' cha'vijon juu najaan tsue'. Ndo' ng'e na nnda' nan'xuanhin, jo' jndë sitycyaa'han'hin ntyja 'naan' na ntsixuan ts'an na vando' ñuaan' juu na tonnon Tyo'ts'on. Ndõ' vaa na coquenonhan ng'e na m'anhin na que' n'onhan na tonnon jon. ¹⁹Ndo' jnaan' jo', tyi'tyia ngiohan nin ncüii nnon natyia na nin'quint'ahan. Coninncyatohan na nt'ahan

min'cya ro nnon na its'aa jndyihan' n'onhan na nin'quint'ahan. Min tyi'quinan'xjen n'onhan, m'anhhan na cotquenhan na cha'chen n'onhan na nin'quint'antyichenhan natyia. ²⁰ Majo' 'o' na conan'jonho' ntyja 'naan' Cristo, chito nan'min' na tonan'man nn'an ndëëho' na ntsanan'jonho'. ²¹ Ee 'o' tondye yaho' jñ'oon na mayuu' ntyja 'naan' Jesús, ndo' jndë tonan'man nn'an ndëëho' jñ'oon ntyja 'naan' jon na conduihan' jñ'oon na mayuu'. ²² Ee ntyja 'naan' na totsam'anho' na toxen'chen, jndyeho' jñ'oon na quitji ntcüe'ho' ntyja 'naanhan'. Ee xe na aa ngacachen na nnda' m'anho', ndi'ndaa'n'en nchu vaa na cotsam'anho', ee joo nan'ñeen conan'vi'nn'anhhan'. ²³ Chuhan' na ncyaho' na ntsixco Tyo'ts'on tsoñ'en nchu vaa na m'aan' n'onho'. ²⁴ Quityquii' na cotsam'anho', chuhan' na nnintyincyoo' na conduiho' nn'an xco, ts'ian na nquii Tyo'ts'on its'aa jonhan', na cütyincyoo'han' nchu vaa na its'aa ts'an 'nan na chuhan' ndo' na vam'aan juu na ñuaan nquii'hin cha'xjen condui nquii jon.

²⁵ Mang'e na nnda', tavinan'neinntyiho' jñ'oon quintu ndëë nn'an. Xia'nty quinan'neinho' jñ'oon na mayuu'. Ee jaa nn'an na vantyja nn'ön Cristo, ninncüii tmaan' condui jaa cha'xjen ninncüii tsixuan ts'an min na jndye vaa na quifjon'hin.

²⁶ Xe na aa conan'vjeho' ncüii ts'an, taninncyaho' na juuhan' ngay'oonhan' 'o' na nnan'tjaho' nnon Tyo'ts'on. Vitjachen na ngua ndo'cüjioon', quint'aho' na quintycüii na conan'vjeho' nn'an. ²⁷ Ee xe na aa mavio na conan'vjeho' ts'an, nninncyaho' xjen nnon juu yutyia na ntquen juu xjen 'naan' juu 'o'.

²⁸ Minninchén ts'an na toch'uee juu, tanch'ueentyichen juu. Quits'aa juu ts'ian cha'xjen na chuhan' cha' nninjnda' 'nan na icanhan'hin, ndo' mantyi cha' nndëë ntejnedei juu nn'an yo 'nan na itsitjahan'hin.

²⁹ Tanan'neinho' jñ'oon tsan'. Ninnquii'chen quinan'neinho' jñ'oon ya na ntejnedeihan' nn'an ntyjanty na icanhan'hin. Quint'aho' na nnda' cha' ntyja 'naan'han' ngaquehan na conan'jonhan yo Cristo. ³⁰ Min'ncüii nnon 'nan tant'aho' na ntsichjoo'han' ts'on nquii Espíritu Santo. Ee incyaa Tyo'ts'on jon quii' n'onho', cha' juu xuee ya na quindë ya ndyotsin'man Tyo'ts'on 'o', vaa na tsi'manhan' na conduiho' cüentaa' jon.

³¹ Tant'antiyiho' na ntji'ho' jñ'oonvi' nacjo nn'an na ntsi'ndaa'han' ngiohan. Tanan'jmi-in'toho' ndëëhan min tanan'vjeho'hin. Tanc'onho' na ve' c'uaato jndyueho' ndëëhan. Tanan'neinho' jñ'oon tsan' na aa cüejnaan'han'hin. Min min'ncüii nnon tyi'nan'tëë' n'onho' nn'an. ³² 'O' c'onho' na ya nn'anho' yo nn'an. Ncüii cüiioho' na vantyja n'onho', c'onho' na nty'ia rohan ngioho'. Ndo' cha'xjen nquii Tyo'ts'on jndë sit'man ts'on jon 'o' xeng'e Cristo, mantyi quinan't'man n'onho' joo nan'ñeen.

5

Jaa na condui ntsinda Tyo'ts'on, ndö vaa na ichuhan' na quitsam'an

¹ Ng'e na conduiho' ntsinda Tyo'ts'on na vi'ntyjii jonho', quitsam'anho' cha'xjen na condui nquii jon. ² Tsoñ'en ntyja 'naan' na cotsam'anho', quinan'vengioho' nn'an cha'xjen nquii Cristo m'aan jon na vi'ntyjii jon 'o', na tyincyaa nquiihin na tue' jon ntyja njanhan. Na tyincyaa jon na tui na nnda', itsijonhan' na nchjii Tyo'ts'on yo jon cha'vijon ya na conan'cuee' nn'an judíos quitsman cha' ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen ntsit'man ts'on jon jnanhan. Juu na nnda' s'aa Cristo, tsixuanhan' cha'vijon cüii jndye quichi na tonnon Tyo'ts'on.

³ Ng'e na conduiho' nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, jo' tyi'jon ninncyaho' na ninc'uaa jñ'oon na ncüiioho' m'aan juu yo ts'an na ve' ndö' ro. Tant'aho' min'ncüii nnon 'nan na tyi'ji'ua tsixuanhan' na tonnon Tyo'ts'on, min tyi'nan'cjaa' n'onho' 'naan' ncüiichen ts'an. 'Min tyi'quichuhan' na nnan'neinho' ntyja 'naan'nan'min'. Min tyi'nan'xuanho' na nnan'neinho' jñ'oon na jnaan' jndyi vaahan' oo jñ'oon tsan', min jñ'oon na nninncyaaahan' natyia ngio nn'an na condyehinhan'. Jñ'oonmin' tyi'ya na ntsinin ts'anhhan'. Majo' 'o' quinan'neinho' jñ'oon na ntsit'maan'han' Tyo'ts'on na yo concyaho' na ya jon. ⁵ Ee ngio yaho' ncüii ts'an na m'aan ya juu yo ts'an na ve' ndö' ro, je'quindëë ntsijonhin tyquii' juu na ico'xen Tyo'ts'on yo Cristo nchu vaa na cotsam'an nn'an. Min joo nn'an na

conan'jonhan yo 'nan na ji vaahan' ntyjii Tyo'ts'on, je'quindëë nnan'jonhan yohan', min nn'an na conan'cjaa' n'onhin 'naan mañoon nn'an. Ee ts'an na its'aa na nnda', conduihin ts'an na itsit'maan' juu 'nan, chito nquii Tyo'ts'on. ⁶Min'ncüii ts'an tyi'ninncyaho' na ntsivi'nn'an juu 'o' ntyja 'naan jñ'oonmin', na ngitso juu na tanin, cuaa nquii na jaa na vantyja nn'ön Cristo na nt'aha nan'min'. Ee tsojnaan' jooohan' na nt'uiivi' Tyo'ts'on joo nn'an na tyi'nin'quitañguee'hin ntyja 'naan' na ico'xen jon. ⁷Mang'e na nnda', min'chjo tyi'nan'jonho' yo nn'an na cont'ahin joo jnanmin'.

⁸Ndyu na toxen'chen, tonan'jonho' yo nan'min' na conduihan' ntyja 'naan' najaan, majo' naneihin conduiho' ntyja 'naan' juu naxuee na condui nquii Jesucristo. Quinan'jonho' ntyja 'naan'han'. ⁹Ee ts'an na vam'aan juu ntyja 'naan' jon na conduihin naxuee, its'aa juu 'nan ya, yo 'nan na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on. 'Nan na its'aa juu yo juu 'nan na ndyii' ts'on juu, m'aanhan' ntyja 'naan' juu na mayuu'. ¹⁰O' quinan'chonho' na ncüaa' n'onho' na nt'aho' ncüii cüii nnon 'nan na nquii Cristo ngavee' ts'on jonhan'. ¹¹Tanan'jonho' yo joo 'nan na tyi'cüijnt'ue na ve' jn'aanhan' na nque nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on conan'jonhin yohan'. Ndo' chito xia'ntyjo', mantyi quinan'quinaanho' joo 'nan tyia'ñeen. ¹²Ee itscüejnaan'han' xe na aa nnan'nën ntyja 'naan' joo natyia na ve' nty'iu cont'a nan'ñeen. ¹³Ee nquii Cristo condui jon naxuee. Jo' ncüii cüii nnon natyia, vi na jndë itsiquinaan jon ntyja nchu vaa na tsixuanhan', covityincyoy jndyoyu ntyja 'naan'han'. ¹⁴Ee juu naxuee itsiquinaanhan' na ji vaa na tsixuan natyia'ñeen. Mang'e jo' vaa jñ'oon na jndui na itsohan':

'U' ts'an na matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on, itsijonhan' 'u' cha'vijon ts'an na itso ndo' cha'na ts'oo.

Ng'e na tsixuan' nan'min', quinaquintya'.

Ndo' nninncyaa Cristo na ncüaa' tson', cha'vijon na incyaa jon naxuee ntyja na vam'an'.

Nnda' itsiquindy jñ'oon'ñeen.

¹⁵Mang'e jo' nqueho' quitquen yaho' cüenta nchu vaa na cotsam'anho', tyi'nc'onho' cha'na nn'an na ve' cotsam'antohan. 'O' tyquii' na cotsam'anho', quitsi'manhan' na conduiho' nn'an na jnda' nquen. ¹⁶Ncüii cüii jon na incyaaahan' na nt'aho' 'nan na chuhan', cüijnt'ue yaho' juuhan', ee joo ndyumin tyia jndyi 'nan na condui. ¹⁷Ndo' tyi'nc'onho' cha' na nque nn'an na nan' cont'ahan. 'O' cjo' ya ya n'onho' na ncüaa' n'onho' 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quint'aho'. ¹⁸O' tyi'ncüeho' ntajmin', ee juuhan' vay'oonhan' ts'an na ngitsu ñuaan' juu. Majo' 'io 'io ncyaho' na juu Espíritu Santo ntquen jon xjen 'o' na ninvaan' en quii' n'onho' cha'xjen juu ntajmin' iquenhan' xjen 'naan'han' juu tsanquindy. ¹⁹Xjen na conan'neinho' yo ntyjeho' na vantyja n'onhan Cristo, cüijnt'ueho' jñ'oon na chuu' tson salmos. Ndo' mantyi quitaho' alabanzas na cüit'maan' Cristo ntyja 'naanhan', yo mañoon nnon na cont'aho' na ntyja 'naan' ndit'maan'hin. Quint'aho'han' yo na xoncüee' n'onho', ²⁰Nquii Tyo'ts'on na conduihin Tyëëhë, ninquii'chen quindueho' nnon jon na ncyaa yahin ntyja 'naan' tsoñ'en yo xuee' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

Nan'min' chuhan' na c'oon tsanscu tonnon saa' juu ndo' na c'oon tsans'a tonnon scuu' jon

²¹Yo na njon ngiö nquii Cristo, jo' quitjue'cjeho' ndëë ntyjeho' na vantyja n'onhan jon.

²²O' nanntcu na jndë tonchoho', quita'nguee'ho' jñ'oon na conduce nnonho' ndëëho' cha'xjen na cotjue'cjeho' nnon nquii Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. ²³Ee nquii tsans'a conduihin xquen jñ'oon ntyja 'naan' scuu' jon cha'xjen nquii Cristo conduihin xquen jñ'oon ntyja 'naan' nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Nquii Cristo conduihin na itsin'man jon ñuaan nan'ñeen na conduihan si'ts'o 'naan' jon.

²⁴Ndo' cha'xjen jaa nn'an na condui tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on m'an nacje 'naan' Cristo, mannda' chuhan' na nque nanntcu na jndë tonco, quitjue'cjehan tondëë nnonhan ntyja 'naan' tsoñ'en.

²⁵Cha'xjen nquii Cristo t'oon jon na vi'ntyjii jon jaa nn'an na condui tmaan' cüentaa' jon, ndo' tyincyaa nquiihin na tue' jon cha' ndëë ntsin'man jon jaa, mannda' quinan'vengioho' ntcuho'. ²⁶S'aa Cristo na nnda' cha' ntquen jon na ntju' condui jaa na tonnon Tyo'ts'on

xeng'e juu jñ'oon naya 'naan' jon ndo' yo na jnt'ë jaa yo ndaa yo ntyja 'naan' xuee' jon. ²⁷ Tue' jon cha' nquëhë na condui tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nndëë ncy'oon jon cüenta jaa cha'xjen juu tsans'a ncy'oon jon cüenta yuscu yo na icoco jon. Ndo' cha'xjen juu yuscu'ñeen na tëquintyja na nancoo' na tycüi'hin na min'ncüii nnon 'nan tity'a na itsi'ndaa'han' ndiaa' juu, ndo' cha'xjen tijnty'ui ya ndiaa' juu, min tavi 'nan nciüichen nnon na ntyja 'naan'han' na nts'aahan' na tyi'nancoo'hin na minntyjee' juu na tongiaa' ts'an na nndui saa' juu, mannda' vaa itsijonhan' jaa tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Ngüentyjë' na tonnon jon na ninvaan'ën ntyja njanhan cüentaa' jon, na minncüii ta'nan itsi'ndaa'han' jaa na tonnon jon. ²⁸ Ndo' cha'xjen na vi'ntyjii tsans'a si'ts'o 'naan' nquii jon, mannda' ro chuhan' na c'oon jon na vi'ntyjii jon scuu' jon. Juu ts'an na vi'ntyjii scuu', vi'ntyjii nquiihin. ²⁹ Ee ta'nan ts'an na jndoo' jndy juu yo si'ts'o 'naan'. Chito jo'. Int'ue juu 'nan na ntquii juu ndo' ivantyjee' ya juu si'ts'o 'naan' juu. Mannda' vaa its'aa Cristo yo tmaan' nn'an na vantyja n'onhan jon, ³⁰ Ee jaa na vantyja nn'ön jon condui jaa si'ts'o 'naan' jon, ndo' nciüi cüii jaa itsijonhan' ntyja njanhan nciüi cüii nnon na itsiquiñjon'han' jon. ³¹ Cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan': "Ng'e na nnda' vaa, juu tsans'a n'ndyii juu tye juu ndyee juu na nc'oon jon yo scuu' jon, ndo' ve joohan ninncüii si'ts'o nduihan." ³² Jñ'oonva' na matsjö, t'man tsi'manhan'. Ndëë nn'an na tom'an ndy na toxen'chen, juu jñ'oon'ñeen vanty'iu tom'aanhan'. Majo' ja mavaa' ts'ön na vacy'oonhan' ntyja 'naan' Cristo yo juu tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' jon. ³³ Ng'e na nnda', mantyi 'o' ntyjännön, nciüi cüiiho' quinan'vengioho' ntcuho' cha'xjen na conan'vengio nqueho'. Ndo' mantyi 'o' nanntcu na m'an nnonho', nciüi cüiiho' icanhan' na quint'aho' na njon s'aho'.

6

Ndö vaa icanhan' na c'on nda nn'an na vantyja n'on

¹ O' yotsca, quita'nguee'ho' 'nan na condue tyeho' yo ndyeeho', ee tonnon Cristo ya icüij'han' na quint'aho' na nnda'. ² Ee quii' jñ'oon' Tyo'ts'on na tquen Moisés, vaa jñ'oon na ico'xenhan' na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon na itsohan': "Juu tye' yo 'ndyo', cüinjonhan tnyji'." ³ Quitsa'han' cha' nninjnda' 'nan na icanhan' 'u', ndo' cha' tco xeechu' nnon tsonnangueva." Juu jñ'oon'ñeen ndö' vaa na itsiquindyihan'.

⁴ O' nannon na m'an ndaho', chito ninncüii'chen nt'aho' na conan'tyia'toho'hin ee xe na aa nt'aho' na nnda', nc'on yo'ñeen na vje joo 'o'. Majo' 'o' quinan'queho'hin yo jñ'oon na nnan'jnda'han' nquen joo nchu vaa na nnan'jonhin yo Cristo.

Jñ'oon na itsiqui'maan'han' nn'an na cotype'ntjon ndëë patrón

⁵ O' nn'an na conduiho' moso ndëë patrón 'naanho', yo na xoncüii' n'onho' quita'nguee'ho' ts'ian na cot'ua nan'ñeen ndëëho'. Quint'aho' na njonhin, ndo' cjoo' ya n'onho' na quint'aho' cha'xjen 'nan na nt'ue n'onhan. Quint'aho'han' na cha'vijon nnon nquii Cristo na cotype'ntjonho'. ⁶ Min chito xia'nty na cont'aho' na nnda' ya na cotquenhan cüenta nchu vaa na cont'aho', cha' ngavee' ngiohan yo 'o'. 'O' quitye'ntjonho' ndëëhan yo na xoncüee' n'onho' ng'e na conduiho' nn'an na cotype'ntjonho' nnon nquii Cristo. Na nt'aho' na nnda', mantyi nt'aho' 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on. ⁷ Joo patrón 'naanho', quitye'ntjonho' ndëëhan yo na xoncüee' n'onho', cha'vijon na cotype'ntjonho' nnon nquii Cristo. ⁸ Ee mangio yaho' na nciüi cüii nnon ts'ian ya na cont'aho', ndyion ta Jesús 'o' ntyja 'naan'han', tanin min na aa ts'an na m'aan tyen juu moso ndo' aa ts'an na m'aan juu xjen 'naan' nquii.

⁹ Ndo' mantyi 'o' na m'an nn'an na cotype'ntjonhan ndëëho', ninncüii xjen quint'aho' yohan cha'xjen na jndë tsjö na quint'ahan na tondëëho'. Min tavint'a yaho' na nnan'-ty'ueho'hin na mndueho' jñ'oon vi' ndëëhan. Quiñjontyen n'onho' na juu Cristo na m'aan jon quiñoon'ndue, xia'nty nquii jon conduihin ty'ooho', nqueho' ndo' mantyi joohan. Min tyi'quits'aa jon na njon nchjii jon nciüi ts'an, majo' nciüichenhin xe'quits'aa jonhan'.

Min nt'ö ts'ian na ninjnt'ue jaa na nc'ö cjoo' juu yutyia

¹⁰ 'O' ntyjē, ndö jñ'oon na mats'ia na matsjö ndëëho'. Nquii ta Jesús conduihin na taquintya najndei jon, jo' c'onho' najndëho' ntyja 'naan' juuhan'. ¹¹ Incyaa Tyo'ts'on ncüii cüii nnon na icanhan' jaa cha' nndëë nnan'ty'ui joo 'nan na itsijnda' juu yutyia na nin'quitsi'ndaa' juu jaa. Cüijnt'ueho'han' cha' nndëë ngüentyjee'tyenko' quityquii' tsoñ'en na itsijnda' juu na nin'cju'cjehan' 'o'. ¹² Juu tyia' na m'an, chito yo nn'an m'anhhan', Juuhan' m'anhhan' nacjoo joo yotyia na coto'xen na vaa najndë na conduihan, joohan na coto'xehhan nn'an tsonnanguevahin na conduihan' na jaan. Juu tyia' na cotsam'an m'anhhan' yo joo natyia na m'an ntjō'ndue. ¹³ Ng'e na mnda' vaa, cüijnt'ueho' tsoñ'en nt'ö ts'ian tyia' na incyaa Tyo'ts'on ndëëho', cha' juu xjen na vja yutyia cjoho' yo ntyje yotyiahin, nndëë nta'ntjonho'hin. Ndo' vi na jndë tenon tyia' na co'oho' cjohan, mnntyincyoo' na coventyjee'tyenko'.

¹⁴ Cha'xjen ncüii sondaro itsityen juu tsiaa', mantyi 'o' quintjotyenko' yo jñ'oon na mayuu' 'naan' Tyo'ts'on. Ndo' cha'xjen juu coton xjo na cüe sondaro ivañoon'han'hin na tyi'ntquee' juu, mantyi cüijnt'ueho' juu na iquen Tyo'ts'on 'o' na tajnan nan'xuanho' na cüañoon'han'ho'. ¹⁵ Ndo' cha'xjen ncüii sondaro m'aaan cje jon na ñjon ntcoon' jon ng'ee jon, mantyi ninnquii'chen c'oncjeho' na nnan'quindyiiho' nn'an juu jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo na incyaaahan' na ntjo ya ntyjii ntcüe' Tyo'ts'on yohan. ¹⁶ Ndo' vantjo'chen nan'min', cantyjatyen n'onho' jon ee juuhan' ntsityuii'han' tsoñ'en navi' na iju' yutyia nacjoho', cha'xjen juu tjan t'man na ñooncjehan' nt'ö sondaro, itsinduu'han' chon na ntjo nnon ncjo isaa' cha' tyi'ntjon sondaro'ñeen natë'. ¹⁷ Cüijnt'ueho' juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho' na ngüañoon'han' nquenho' yo joo jñ'oon na m'aaan' n'onho'. Ndo' mantyi cüijnt'ueho' juu jñ'oon' jon na incyaa Espíritu na juuhan' conduihan' xjotë. ¹⁸ Tsoñ'en na coquenonho', ncyaho' na nquii Espíritu ntsi'man jon ndëëho' nin jñ'oon na ngitanho' nnon Tyo'ts'on. Quindueho' nnon jon 'nan na coquenonho' yo 'nan na icanhan' 'o'. Ndo' tyi'ntsacüentyjee'ho' na quitanho' na quitejndei jon tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on. ¹⁹ Ndo' mantyi quitanho' nnon jon ntyja njan na ya ntsixuan ñuan njan, na ninncyaa jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, juu jñ'oon'ñeen ndyu na toxen'chen, vanty'iuu' tom'aanhan' ndëë nn'an. Ndo' mantyi quitanho' na ntejndei jon ja na ya ntsitjōn' jñ'oon na mancya ndëëhan. ²⁰ Ndo' mantyi juu xjen na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, cañjooñ' n'onho' ja cha' na min'cya ro xjen na ntsiquinaanhan' na ntsinën ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an, nts'ahan' yo na ntsixuan ñuan. Juu jñ'oon'ñeen na vanty'iuu' tom'aanhan' ndyu na toxen'chen.

Jñ'oon na mats'ia na incyaa Pablo

²¹ Juu ntyjëhë Tíquico vay'oon jon tsonvahin na m'anho'. 'O' na njon jndyihin ngioho' ndo' mantyi ja. Xoncüee' ts'on jon quityquii' ts'ian 'naan' ta Jesús. Chen chen ntsiquindyi jon 'o' tsoñ'en ntyja njan cha' ncüaa' jnda' n'onho' nchu vaa 'nan na maquenōn yo juu na jōm'an. ²² Majuu ts'ianva' na majñōnhin na m'anho', cha' nndëë ncüaa' n'onho' nchu vaa na coquenón, cha' nninncyaaahan' na xoncüii' n'onho'.

²³ Nquii tyëhë ta Tyo'ts'on yo Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhan, mac'an ndëëhan na c'oonhan' yo 'o', ndo' mantyi yo na quinan'vengioho' ntyjeho' na m'anhhan ntyja 'naan' Cristo, yo juu na covantya n'onho' jon. ²⁴ Juu naya na condui ta Tyo'ts'on, c'oonhan' yo tsoñ'en nn'an na tyi'quintycüii na conan'vengiohan nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaaha.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Filipos

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

¹Ja Pablo yo Timoteo condui já nn'an na cotype'ntjón nnon Cristo Jesús. Conan'cüanón tsonvahin ndëë 'o' ntyjê na vantyja n'onho' jon na m'anho' tsjoon Filipos, ndo' mantyi ndëë 'o' na conintqueho' quityquii' juu tmaan' nn'an na vantyja n'onhan Jesús, ndo' mantyi ndëë nqueho' na cotype'ntjonho' ndëë ntyjeho' juu tmaan'neen. ²Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu naya na nan'xuanhan yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhin, mac'an ndëëhan na ncyahan na jndyentyichenhan' na ncy'onho' cüenta.

Ican Pablo ntyja 'naan nn'an na vantyja n'on

³Ncüii cüii jon na vañjoon' ts'ón 'o', mancyä naya Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. ⁴Ndo' ncüii ncüii jda na mac'an na quitejndei jon 'o', mats'ahan' yo na nën rō, ⁵Ng'e conan'jonho' yo ja yo juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on xee na vejndyee tye' na tondyeho' jñ'oon naya 'naan' jon ata xjen nein. ⁶Ee ntyjii' ya ts'ón, nquii Tyo'ts'on ta' jon juu ts'ian yavahin quii' n'onho', ndo' ngüantyyee' jonhan' ata xjen na jndë siquindëhan' juuhan' juu xuee ya na nndyo nnda' Jesucristo. ⁷Chuhan' na nnda' vaa na m'aa'n' ts'ón ntyja 'naanho' ng'e na t'man vaa na vi'ntyji 'o'. Ee conan'jonho' yo ja ntyja 'naan' juu naya na tsixuan Tyo'ts'on min na aa vancjo nty'i ja oo min na minntyjê' tondëë nanm'ann'ian na macüji' jndyoyu ndëëhan juu jñ'oon naya na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an. ⁸Ee ntyjii ya Tyo'ts'on na vi'ntyji jndyi ja 'o' yo manin'juu na vi'ntyjii Cristo 'o'. ⁹Ndö vaa jñ'oon na mac'an nnon jon ntyja 'naanho', na juu na conan'vengioho' nn'an, nninncyaaahan' na yantyichen ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' jon yo tson'en na icanhan'ho' na ntji'ho' cüenta 'nan na chuhan' na quint'aho' ndo' yo 'nan na tyi'quitsohan', ¹⁰Cha' nndëë ntji'ho' cüenta nin 'nan na yantyichen, ndo' cha' juu na cotsam'anho', nc'onhan' na ntju'han', yo na ta'n nan ncüii nnon na nts'aahan' na vaa jnan 'o' xjen na ncüjee' ntcüe' Cristo, ¹¹Cha' ntyja 'naanho' jndye nnon naya ninntyincyoo' na cont'aho', xeng'e Jesucristo, na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' joohan'.

Viochen xjen na vant'ö ntye'ntjón nnon Cristo

¹²'O' ntyjê, nt'ue ts'ón na cüaa' n'onho' na juu navi' na maquenön na nty'i vancjo, itejndeytyichenhan' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on. Ee ntyja 'naan'han' itsiquinaanntyichenhan' na covineintyichen jñ'oon naya 'naan' jon. ¹³Ata tson'en sondaro na cota'ntyjee'han vats'ian 'naan' tsanm'aants'ian t'man, conan'neinhan xeng'e na condui ja cüentaa' Cristo, jo' na covityen ja yo carena. ¹⁴Ndo' min na m'an ja vancjo, nque ntyjê na vantyja n'on Jesús, majndyentyihan coy'onhan na t'man n'onhan na coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on yo na min'ncüii tyi'quindyii' n'onhan ndo na min'ncüii tyi'tsity'uehan'hin.

¹⁵Mavaa' ts'ón na ñ'en nan'neen na coninncyahan juu jñ'oon'neen ve' ng'e na tée' n'onhan ja, na tyi'quintjo ya ngiohan na condijnt'ue Tyo'ts'on ts'ian na mats'a. Majo' minndyechenhan xoncüee' n'onhan na cont'ahan ts'ian'neen. ¹⁶Cont'ahinhan' na ya ngiohan ng'e na vengiohan ja, ee covaa' n'onhan na nquii Tyo'ts'on tqen jon ja ntjoohin na ngüentyjê' tondëë nanm'ann'ian na cüji' jndyoyu ndëëhan jñ'oon na ngüañoon'han' juu jñ'oon naya. ¹⁷Majo' minndyechen nan'neen na tée' n'onhan ja, coninncyahan jñ'oon ntyja 'naan' Cristo na contyja n'onhan na nndue nn'an na nquehin njonhin, tyi'xoncüee' n'onhan na cont'ahan ts'ian'neen. Ndo' ndyii' n'onhan na ntyja 'naan' 'nan na cont'ahan, nchjentyichenhan' ja na m'an vancjo. ¹⁸Majo' tyi'cotsi'ndaa'han' ntyji min na cont'ahan na nnda'. Ata incyaaahan' na nën na nnda' vaa na maquenön, ee minninchen na cont'ahan, min na aa xoncüee' n'onhan ndo' min na aa ve' cont'a nquehan, majo' juu jñ'oon ntyja 'naan' Cristo vja na condye nn'anhän'.

Ndo' ng'e na nnda', ninvito nc'ón na nën rō, ¹⁹Ee mavaa' ya ts'ón na ntyja 'naan' tson'en nan'min', ndyaa ja vancjo ng'e na cotejndeiho' ja na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on

ntyja njan, ndo' yo na nninncyaa Jesucristo na nquii Espírиту Santo ntejdei jon ja. ²⁰Ee mancha'xjen ndyii' ts'ón na tyi'xe'quits'a ncüii nnon na ncju'cjehan' Cristo na ntyja 'naan'han' ntjo jnaan' ja. Ndo' ntyja vichen ts'ón nanein yo na matsixuan ñuan, ntsinën ndëë nn'an cha'xjen jndë tots'a na toxen'chen, cha' nnint'maan' Cristo ntyja njan, tanin min xe na aa ngüant'öntyëchën, oo min xe na aa nnan'cuee'han ja. ²¹Ee ntyja njan, viochen xjen na vant'ò, Cristo mac'ò na tonnön. Ndo' min xe na aa nnan'cuee' nn'an ja, majo' yanty ncl'ón ee na ncjö najjon na m'aan jon. ²²Majo' xe na aa ngüant'öntyëchën, nninncyaaantyichenhan' xjen na nntyentjón nnon ta Jesús, majo' ndicüaa' ts'ón nin ncüii na ve nan'min' na ncüji. ²³Ee ve vaa na m'aan' ts'ón, min ndicüji' cüenta nin ncüii na ve nan'min' na ntyyichen. Ee ncüii ntyja cuaa nquii min xe na aa nnan'cuee'han ja cha' ncjö na m'aan Cristo. Ntyja na macüji' ja cüenta, juuhan' yantyichen. ²⁴Majo' cüiichen ntyja mat'mannty icanhan' na ntjontyichen ja cha' ntejdeintyëchën 'o'. ²⁵Ndo' ng'e ntyjii' ya ts'ón na xe'cü'io ty'ua, mancüiixjen ngüant'öntyë cha' ntejdeihan' 'o' na ngaqueho' tonnon nquii Tyo'ts'on ndo' na nc'onho' na neimntyichenho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho' jon. ²⁶Ndo' na nnda', na ntyja 'naan' nquii Jesucristo, ninncyaaahan' na nein jndyihó' na nguë nnt'a quii' nt'anho'.

²⁷Majo' min'cya ro na ve nan'min' ngenön, quitquenho' cüenta na ngom'anho' cha'xjen na chuhan' na c'oon ts'an na jndë sintju' Jesucristo quii' ts'on juu. Yajo' min xe na aa nguë ntcü'ë na m'anho', ndo' aa ve' nndyi jñ'oon ntyja 'naanho', majo' ncüaa' ts'ón na tyen ventyjee'ho' na ninncüii m'aan' n'onho' ntyja 'naan' Cristo, ninncüii jñ'oontiu nan'xuanho' na conan'chonho' na vantyja n'onho' juu jñ'oon naya, ²⁸Min tyi'nan'tyueho' nchu vaa nnt'a nn'an na jndohan 'o' ng'e na conan'jonho' yo juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Ng'e na tyi'conan'tyueho' tondëë nan'ñeen, itsi'man jndyoyuhan' ndëëhan na ñjonhan nato na vaquitsu ñuaanhan, majo' nqueho' vay'oonhan' 'o' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho'. ²⁹Ee nqueho' chito xia'nty incyaa Tyo'ts'on juu naya 'naanho' na vantyja n'onho' Cristo, mantyi incyaa jon na cont'avi' nn'an 'o' ng'e na conduiho' ntyja 'naan' nquii jon. ³⁰Maninjuu navi' na jnty'iaho' na tquenön xjen na tom'an quii' nt'anho', nanein majuuntyihan' covenon nqueho'. Ndo' mantyi tsoonva m'an nn'an na conan'chonhan na quinchjentyichenhan' ja cha'xjen juu jñ'oon na condyeho' ntyja njan.

2

Nquii Cristo sindyia'hin, ndo' mantyi taquintyja t'man conduihin

¹O' na ninncüii conduiho' ntyja 'naan' Cristo, juuhan' xe na aa incyaaahan' na jndëho' na tonnon Tyo'ts'on, ¿Aa ntejdeiho' ja ng'e na vi'nchjii jon 'o'? ¿Aa njon jndy ngioho' na condui jaa ntyja 'naan' Cristo, na nquii Espírиту Santo itsitjon' jaa ntyja 'naan' jon? ¿Aa conan'vengioho' ntyjeho' na vantyja n'on? ¿Aa m'anho' na nty'ia rohan ngioho'? ¿Xe conan'xuanho' nan'min', yajo' ncyaho' na nën rō na quinan'manho' na vengioho' ntyjeho' ndo' na conan'jonho' yohan, na ninncüii 'nan ndyii' n'onho' ndo' ninncüii na ntyja n'onho' na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. ³Min min'ncüii nnon 'nan tavint'aho' na ntsiquinjonhan' nqueho' min cha'na nan's'aho' oo na nan'ntcuho', tsoñ'en 'nan, quint'aho'han' yo na ndyia' n'onho', ndo' ncüii cüiicho' quitji'ho' cüenta na nque ntyjeho' njonchenhin chichen nqueho'. ⁴Ncüii cüiicho' chito xia'nty ncl'oon' ts'on juu nchu vaa na ntejdeihan' nquii, mantyi c'oon' ts'on juu nchu vaa nts'aa juu cha' quitejdeihan' ntyje juu.

⁵C'oon' n'onho' ntyja 'naan ntyjeho' cha'xjen tots'aa nquii Cristo Jesús xjen na tom'aan jon. ⁶Ee nquii jon min na Tyo'ts'on conduihin, majo' tyi'quitsichon jon na nnintyincyoo' na cüejon conduihin na co'xen jon cha'xjen nquii Tyo'ts'on,

⁷Majo' tji nquiihin juu na totsixuan jon. S'aa nquii jon na conduihin ts'an na itye'ntjon jon ndëë nn'an, ndo' tuihin cha'xjen na tui ja.

⁸Ndo' vi na jndë tuihin na ts'anhin, mantyi tju'cjentyichenhin nnon tye jon, ndo' na siu' jon na t'ua tye jon ts'ian nnon jon, tyincyaa jon na jnan'cuee' nn'anhin na jñon nan'ñeen jon tsonjn'aan.

Juu nan'ñeen na tqenenon jon, itscüejnaana'ntyichenhan', chito cha'na ncüiichen nnon na conancüje nn'an ntyjehan.

⁹Ndo' ng'e na nnda' s'aa jon, jo' jndë sit'maan' Tyo'ts'onhin na tëquintya na t'man conduihin. Ndo' jndë tqen Tyo'ts'on na njonntyichen tsixuan xuee' Jnda jon, chichen xuee' min'cya ro ts'an. Ta'nana ts'an na njonntyichen xuee' cha'na xuee' nquii Jesucristo.

¹⁰Ndö' vaa s'aa Tyo'ts'on cha' tsoñ'en na m'aan quiñoon'ndue, yo nin'nn'an na m'an nnon tsonnangue, yo nn'an na jndë tjë, xjen na ndyehan xuee' Jesús, ninncüii ngita'han ngitongityehan tonnon jon na nnan'tmaan'han jon,

¹¹Ndo' na ntji' jndyoyuhan na nquii Jesucristo conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'enhan. Na ndui na nnda', ntsit'maan'han' nquii Tyo'ts'on na conduihin tyëëhë.

Mannda' vaa na itsiquindy jñ'oon'ñeen ntyja 'naana' Cristo.

Nan'xuan jaa cha'vijon chon na coninxuee ndëë nn'an

¹²Jo', 'o' ntyjë na venchji ja 'o', ya na tom'an quii' nt'anho', tojoo' jndy n'onho' na tota'nguee'ho' jñ'oon na totsjö ndëëho'. Ndo' majndeichen nanein na taja c'oon quii' nt'anho', chuhan' quitquenntyichenho' na quinan'quindëho' jñ'oon na matsjö. Ng'e na conduiho' nn'an na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho', quinan'manho' na njon jndyihin ngioho' yo na incyaa'ho' na nnan'tjaho' nnon jon. ¹³Ndëë nt'aho' na nnda' ng'e nquii Tyo'ts'on its'aa jon na conan'n'onho' na nin'quint'aho' 'nan na cavee' ts'on jon, ndo' ninncyaa jon najndëho' na nnan'quindëho'han'.

¹⁴Tsoñ'en ntyja na cotsam'anho', tyi'nan'neinho' jñ'oon cjo nn'an, min tyi'nan'jndyeho' jndyueho' yohin. ¹⁵Quint'aho' na nnda' cha' nnan'xuanho' nn'an na tyi'quinan'tja na ji'ua conduiho' tonnon Tyo'ts'on. 'O' conduiho' ntsinda jon ndo' icanhan' na quinan'quindëho' quii' nt'an nn'an na cont'a 'nan tyia na covineiin' n'onhan na cont'ahinhan'. Quii' nt'an nan'ñeen itsijonhan' 'o' cha'vijon ncjuu na coninxuee ndëëhan na m'anhan ntyja 'naana' juu najaana na tsixuan tsonnangue. ¹⁶Nnda' vaa na chuhan' na quitsam'anho' viochen xjen na conan'quindyiiho' nn'an juu jñ'oon na incyaa'han' na cota'ndo' ñuaanho'. Na nnt'aho' na nnda', yajo' juu xuee na nndyo nnda' Cristo, nninncyaa'han' na nën jndy ntyja 'naanho'. Ee ntsi'manhan' na tyi've' jn'aana na sichön na tots'a ts'ian 'naana' Tyo'ts'on quii' nt'anho'. ¹⁷Ndëë nts'aahan' na ntscuee'han' ja jnaana' na toninncyaa jñ'oon 'naana' Cristo na ntyja 'naana' juuhan' na vantyja n'onho' jon. Xe na aa ntscuee'han' ja, ntsijonhan' na condui ja cha'vijon quioo' na conan'cüje nn'an judios na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Na ndui na nnda', ntsiquindëhan' juu na cote'ntjonho' nnon jon na vantyja n'onho' jon. Majo' tanin, m'an na nën rö xe na aa nnan'cuee' nn'an ja, ndo' mantyi nën rö na ityio Tyo'ts'on jn'aanho'. ¹⁸Ng'e na nnda', mantyi chuhan' na cüüneiin' n'onho' yo ja.

Xoncüee' ts'on Timoteo yo Epafrodito

¹⁹Xe na aa nquii ta Jesús nt'ue ts'on jon, ntyja ntcüii' ts'ön na cje nndëë nc'ua ts'ian nnon Timoteo na ngaquindyiaa' jon 'o'. Ndo' ya na nndyo ntcüie' jon, jñ'oon na nndyoy'oon jon ntyja 'naanho', nninncyaa'han' na ya ntyji. ²⁰Ee xia'nty nquii jon m'aana jon na xoncüee' ts'on jon ntyja 'naanho', ta'nana ncüiichen ts'an na m'aana' ts'on ntyja 'naanho' cha'xjen ja. ²¹Ee tsochen nn'an na m'an ntjoohin, xia'nty m'aana' n'onhan ntyja 'naana' ts'ian 'naanho', min tyi'cjoo' n'onhan ntyja 'naana' ts'ian 'naana' nquii Cristo Jesús. ²²'O' mangio yaho' nchu vaa na si'manhan' na t'man coninjnt'ue Timoteo na totye'ntjon juu na toninncyaa juu jñ'oon naya yo ja. Tots'aa juu ts'ian yo ja cha'vijon itejndei ts'an tye nquii juu. ²³Ya na ncüaa' jnda' ts'ön nchu vaa 'nan ngenön, yajo' njñön nnt'ahin na m'anho'. ²⁴Mantyi incyaa ta Jesús na qui ts'önhin na cje ro na nndëë ncjöquinty'ia nnt'a 'o'.

²⁵Min na nnda', jndë taa' ts'ön na chuhan' na quitscüenön ntcü'ë juu ntyjëhë Epafrodito na m'anho'. 'O' t'uaho' ts'ian nnon jon na quitejndei jon ja yo ts'ian 'naana' Tyo'ts'on na mats'a. Totsichon jon yo ja na totye'ntjón nnon Jesucristo. Manqueho' jñonho'hin na quindyoy'oon jon xoquitu' na ndijnt'ue ja. ²⁶Nt'ue jndy ts'on jon na ndyiaa' nnda' jon 'o', ndo' si'ndaa'han' ntyji jon na jndë jndyeho' jñ'oon na tivii' jon. ²⁷Ee mayuu'

mioon jndyi tivii' jon ata mavaa xjen na ntscuee'han'hin. Majo' m'aan Tyo'ts'on na ndyia' ro juu nchjii jon ndo' sin'man jonhin. Ndo' na t'oon jon na ndyia' juu ntyjii jon, mantyi t'oon jon na nty'ia rö ntyjii jon, ee xe na aa tue' tsan'neen, ntsichjoo'ntyichenhan' ts'ön. ²⁸ Mang'e jo', cje matscuenön ntcüi'ëhin na m'anho' cha' nninncyaaahan' na neinho' na njnty'ia nnda'ho'hin, yajo' tavije'c'önnntyëchën jñuaan' ts'ön. ²⁹ Cy'on ntcüe'ho' cüentahin yo na nein jndyihö' ng'e na conduihin ncüii ntyjë na vantyja ts'on jon ta Jesús. Quint'aho' na njonhin, ndo' mantyi yo nin'tsoñ'en nn'an na cotyentjonhan nnon Tyo'ts'on cha'na juu jon. ³⁰ Machjontyi ntscuee'han'hin ng'e na totsichon jndyi jon yo ts'ian na t'ua Cristo nnon jon. Ninvito tqenhin quityquii' ts'ian'neen min na tovaa na toncuu' na ntscuee'han'hin ng'e na totejndei jon ja, majo' ts'ian na t'uaho' nnon jon, itsiquindë jonhan' yo ja.

3

Njon jndyi na vajnaan' ts'an Cristo

¹ Nanein 'o' ntyjë, c'onho' na neinho' ng'e na nan'xuanho' cüentaa' nquii ta Jesús. Juu jñ'oon na jndë tji na toxen'chen, tyi'tscüetë'han' ja na matsjö nnt'ahan' ndëëho', ndo' na mats'a na nnda', ntejndeihan' 'o' na tyi'ntsivi'nn'anhan' 'o'. ² Taninncyaho' na joo nn'an na tyi'conduihan cüentaa' Tyo'ts'on na nnan'vi'nn'anhan' 'o'. Joo nan'neen conan'manhan na ijndei'han' na quinan'quindëho' juu costumbre cha'xjen cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, ndo' conduehan xe na aa tyi'cont'aho'han', yajo' tyi'xe'quen Tyo'ts'on ts'an na conduihin cüentaa' nquii jon. ³ Ee nquë condui nn'an na ityii' Tyo'ts'onhan cüentaa' nquii jon, manquëhé na conan't'man' jaahin ntyja 'naan' nquii Espíritu na conduihin. Jaa tyi'c'ön na qui nn'ön yo 'nan na cont'a nquëhé na cha' ntyii' Tyo'ts'on jaa ntyja 'naan' nquii jon. ⁴ Majo' ntyja 'naan' nn'an na cotji'han cüenta na njon jndyihan, xe na aa nnda' vaa, ja t'manntyichen ndëë ntsiqui ts'ön na ntsin'man Tyo'ts'on ja ntyja 'naan' na matsixuan ncö. Ta'n nan ncüiichen ts'an na ndëë ntsiquintyichen ts'on juu nchu vaa na tsixuan nquii juu, chichen ja. ⁵ Jndë nen xuee na tui ja ndo' tui yo ja cha'xjen na cont'a nn'an judíos yonon'ndaa ndahin. Tui ja tsjan Israel na jndyocahan' ntyja 'naan' jnda jon Benjamín. Condui ja ts'an hebreo ndo' majo'ntyti tsotyé yo tsondyö. Totsijön yo jñ'oon na tqen nquii Moisés cha'xjen juu jñ'oon na conan'man nn'an tmaan' fariseos. ⁶ Jaa' jndyi tots'a na tyi'quint'ue ts'ön na n'ndye nn'an judíos jñ'oon na tqen juu Moisés, ata nn'an na tentyja n'onhan Cristo, toty'i'han vancjo. Ntyja 'naan' 'nan na co'xen jñ'oon'neen na quits'aa ts'an cha' ntquenhan'hin na jndyoyu conduihin na tonnon Tyo'ts'on, ta'n nan min'ncüii ts'an na ndëë ntsi'man na matsitja ja ntyja 'naan'han'. ⁷ Tsoñ'en nanmin', na toxen'chen tocüji' cüenta na njon jndyihan', majo' nanein macüji' cüenta na ve' jn'aanhan', je'cüijnt'uehan' na ntyii'han' ja ntyja 'naan' Cristo. ⁸ Ndo' chito xia'ntyti jo'. Nein tsoñ'en nnon 'nan na cotji' nn'an cüenta na ntquenhan'hin na nduihan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, macüji' cüenta conduihan' 'nan na ve' jn'aanhan'. Mats'a na nnda' ng'e ntyja 'naan' na ngüaj'n'an Cristo, juuhan' taquintya na njonchenhan'. Min'cya ro ncüiichen nnon 'nan na ntsitiu ts'an na ngüañoon'han'hin tonnon Tyo'ts'on, tsoñ'ehhan' macüji' cüenta na conduihan' to'. ⁹ Maquen ja na ntsi'manhan' na condui ja ts'an na jndë tyii'han'hin ntyja 'naan' Cristo, na chito condui ja ts'an na tajnan tsixuan juu ng'e na itsiquindë juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xenhan'. Iquenhan' ja na tajnan tsixuan ng'e na vantyja ts'ön Cristo. Maninjuuntyihan' na covijnt'ue Tyo'ts'on na iquen jon ts'an na ta'n nan jnan tsixuan juu ng'e na vantyja ts'on juuhin. ¹⁰ Xia'ntyti nt'ue ts'ön na ya ya ngüaj'n'anchën Cristo, yo maninjuu najndei na tsixuan nquii jon juu xjen na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon. Ndo' mantyi na ntsijön yohin yo joo navi' na toquenon jon cha' joo na nt'ue jndyi ts'ön na tyi'cavee' ntyjii Tyo'ts'on joohan', ntsixuan ja ts'oo ntyja 'naanhan' cha'xjen nquii Cristo tue' jon. ¹¹ Nnda' vaa na maquen ja ee ntyja ts'ön vi na jndë t'io, nninncyaa Tyo'ts'on na ngüant'ö xcö cha'xjen na tyincyaa jon na tando' xco nquii Cristo.

Quinan'chonho' cha' ya ntsqueho' nquii na vijon na m'aan Cristo

¹² Chito na matsjö na jndë matsixuan tsochen nan'min', min chito matsiquindëëñ'ën tonnon Tyo'ts'on, majo' matsichön yantyë na ntsixuan ntyja 'naan' na sijnda' Cristo Jesús na nt'ue ts'on jon yo ja xjen na tji jon ja na ntsixuan cüentaa' jon. ¹³ 'O' ntyjë na vantyja n'onho' jon, joo na jndë sijnda' jon na nt'ue ts'on jon yo ja, chito macüji' cüenta na matsixuanhan'. Xia'ntyí ncüii vaa na nt'ue ts'ön. Mats'a ya na cotsuu' ts'ön nchu vaa na totsixuan na toxen'chen. Ndo' cojoo' ya ya ts'ön ntyja 'naan' 'nan na icanhan' na quits'a na tonnonchen. ¹⁴ Juu 'nan na itsijnda' Tyo'ts'on na quits'aa ts'an cha' nguee' juu na m'aan jon, matsichön yantyë na nguë jo'. Jo' iquen' jon jaa na nimncyaa jon na ncy'ön cüenta ncüii na njon jndyí conduihan' ng'e nquii Cristo Jesús.

¹⁵ Tsoñ'enho' na conduiho' na vaqueho' na vantyja n'onho' Cristo, ntyja ts'ön na nnan'jonho' yo ja ntyja 'naan' jñ'oonmin'. Majo' xe chito na mnda' vaa ngioho' ntyja 'naan'han', ntyji na ntsi'man Tyo'ts'on jñ'oon'ñeen ndëëho', ¹⁶ xe na aa cota'nguee'ho' juu jñ'oon na mayuu' na jndë ty'onho' cüenta.

¹⁷ 'O' ntyjë na vantyja n'onho', quitsam'anho' cha'xjen na mats'a. M'an nn'an quii' nt'anho' na co'om'anhán cha'xjen na tojnty'iaho' na tont'á juu xjen na tom'án quii' nt'anho'. Quitquenho' cüenta ntyja 'naan nan'ñeen cha' ncü'aho' nchu vaa na cotsam'anhán. ¹⁸ Quint'aho' na mnda' ng'e jndye nn'an m'an na tyi'quijndoo'han juu jñ'oon ntyja 'naan' Cristo na tue' jon nnon tsonjn'aaan. Jndë tijndye jnda na totsjöhan' ndëëho', ndo' cocyaa ndaa nnön na matsjö nnt'ahan'. ¹⁹ Majo' nts'aa Tyo'ts'on na quit'uiivi'han' nan'ñeen tyquii' v'io. Ee tyi'quint'ue n'onhan na nt'ahan' 'nan na nt'ue ts'on nquii jon, xia'ntyí nin'quint'ahan' 'nan na juu si'ts'o 'naanhan nt'ue ts'onhan'. Min tyi'c'onhan na tyia ngiohan ntyja 'naan' 'nan na cont'ahan, ata conan'saa' n'onhan ntyja 'naan'han'. Nin'nquii'chen m'aan' n'onhan 'nan tyia na min nnon tsonnangue. ²⁰ Majo' jaa nan'xuan ntyja 'naan' quiñoon'ndue. Nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, covent'ö tycüiili na nnan jon jo' na ntsin'man jon ñuan njanhan. ²¹ Ee joo si'ts'o ndyia' na nan'xuan jaa nnon tsonnanguevahin, ntscüejndyo jonhan' cha' nnan'xuanhan' cha'na si'ts'o na tsixuan nquii jon quiñoon'ndue. Nts'aa jon na mnda' xeng'e juu najndeí na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en.

4

Mancha'xjen c'ön na nën na condui jaa cüentaa' ta Jesús

¹ 'O' ntyjë na vantyja n'onho', nt'ue jndyí ts'ön na ncjöquinty'ia nnt'aho'. Vi'ntyji jndyí ja 'o' ndo' conduiho' cha'vijon ncüii nnon na njon jndyihan' na ncy'ön cüenta. Ng'e na conduiho' cüentaa' ta Jesús, matsijnt'a ja nquenho' na quitsam'antyenho' ntyja 'naan' jon cha'xjen na jndë totsjö ndëëho'.

² Juu Evodia yo Síntique, mats'a ty'oohin na quinan'ntycüiihan jñ'oon yo ntyjehan ng'e conduihan ntyjehan na vantyja n'onhan ta Jesús. ³ Ndo' mantyi mac'an vi naya'ñeen nnon', 'u' ntyjë na xoncüee' tson' na jndë sa' ts'ian yo ja, quitejndeí' ve nanntcumin' na quintjo ya ntcüe'han. Ee ve joohan tonan'jonhan yo ja na ninncüii t'oon' n'onhan na tonan'quindyiihan nn'an jñ'oon naya, mantyi Clemente yo mañoon vendye ntyjë na tonan'jonhan yo juu ts'ian'ñeen yo ja. Joohan jndë jnduí ngueehan nnon tson 'naan' Tyo'ts'on na itsiquindyihan' nin joo nn'an na conduihan na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan.

⁴ Mancha'chen xjen cüineinho' ng'e na conan'jonho' yo ta Jesús. Matsjö nnt'a, cüineinho'. ⁵ Quint'aho' tsoñ'en na ntsi'manhan' ndëë nn'an na ya ñuan nan'xuanho'. Ee mavaa'vi' xjen na nndyo mnda' ta Jesús.

⁶ Min'ncüii jñuaan' ts'on tanc'onho'. Tsoñ'en 'nan na coquenonho', ncyaho' cüentahan' nnon Tyo'ts'on, ndo' quitanho' nnon jon tsoñ'en nnon 'nan na icanhan' 'o'. Ndo' mantyi quindueho' na ncyaa jon. ⁷ Juu na incyaa Tyo'ts'on na c'oon ts'an na tajñuaan' ts'onhin na tonnon jon, ta'nan ts'an na ndëë ncüaa' ts'on juu ntyja 'naan'han'. Ncyaho' na juuhan' ngüantyyee'han' quii' n'onho' yo nin'joo na m'aan' jndyí n'onho'.

C'oon' n'onho' tsoñ'en nnon 'nan na ya

⁸ Jñ'oon na mats'ia na matsiqui'man' ja 'o' ntyjě, ninnquii'chen c'oon' n'onho' ntyja 'naan' tsoñ'en jñ'oon na conduihan' na mayuu', yo tsoñ'en na ntyja 'naanhan' ndit'maan' cüiichen ts'an, yo tsoñ'en na nt'aho' cha'xjen na chuhan', yo tsoñ'en na condui na ntju' na tonnon Tyo'ts'on, yo tsoñ'en na nts'aahan' na nque nn'an ndive'ngiohan 'o', yo tsoñ'en na ninncyaaahan' na cotji' nn'an cüenta na ya ñuan nan'xuanho'. Min'ninchen jñ'oonmin' na nan'xuanhan' na njonhan', na chuhan' na cüit'maan' ncüiichen ts'an, c'oon'tyen n'onho' ntyja 'naanhan'.

⁹ Min jñ'oon na jndě tots'i'man ja nděeho' na jndě ty'onho' cüentahan'. Joo jñ'oon'ñeen na jndě tondyeho'han' ndo' na jndě tojnty'ia nděeho' 'nan na tots'a, joo jñ'oonmin' quita'nguee'ho'han'. Ee na nt'aho' na nnda', nquii Tyo'ts'on na incyaa jon na tajñuaan' ts'on ts'an na tonnon jon, nc'oon jon yoho'.

Ncyaa ya 'o' na tejndeih'o' ja

¹⁰ Ng'e na matsijon ja yo ta Jesús, něn jndyi na cüiichen jon itsi'manhan' na ñjon n'onho' ja. Manchji na tyi'cotsuu' n'onho' ja, ve' tyi'itsijonhan' na nninncyaaahan' xjen na ntejdeintyih'o' ja. ¹¹ Chito na matsjö jñ'oonva' ng'e vaa ncüii nnon na itsitjahan' ja na mantya ts'ön na quint'aho' naya ja, ng'e nquii Tyo'ts'on jndě si'man jon nnön na quintjo nchji yo tsoñ'en 'nan na maquenön. ¹² Ntyji nchu vaa nc'ön min na maya 'nan y'ön ndo' min na aa chjohan'. Jñ'oon na mayuu', jndě si'manhan' nnön nchu vaa nc'ön na něn rö min'cya ro ncüii nnon 'nan na maquenön, min na aa nndinon 'nan na macü'a, ndo' min na aa nin'jnt'ö, min na aa covinon 'nan na mana chö oo min na itsitjahan' 'nan na ninjnt'ue ja. ¹³ Min'cya ro na maquenön, conděe manan yohan' ng'e nquii Cristo incyaa jon na conděe mats'a. ¹⁴ Majo' min na nnda', ya jndyi jnt'aho' na tejndei nnda'ho' ja juu xjen na sitjahan' 'nan na ninjnt'ue ja.

¹⁵ 'O' ntyjě na m'anho' tsjoon Filipos, mangioho' na ninnqueho' totejdeih'o' ja xjen na tēncyaa jñ'oon naya nděe nn'an mañoon njoon. Ee ta'n nan ncüiichen tmaan' nn'an na vantyja n'onhan Cristo na tejndeihan ja, xia'ntyí nqueho' tonan'cüanonho' xoquitu' na totejdeih'o' ja yo juu ts'ian'ñeen vi na jndě jnt'ui ndyuaaho' nt'ö Macedonia. ¹⁶ Ndo' juu xjen na tom'an tsjoon Tesalónica, chito ninjon jnda jnan'cüanonho' xoquitu' na totejdeihan' ja xjen na totsitjahan' 'nan na ninjnt'ue ja. ¹⁷ Tyi'ndyíi' n'onho' na xia'ntyí m'aa' ts'ön na nnan'cüanonho' xoquitu' na ntejdeih'o' ja. Jñ'oon na m'aa' ts'ön na t'man naya na nts'aa Tyo'ts'on na ngaquee' cüenta 'naanho' na tonnon jon ng'e na cotejdeih'o' ja. ¹⁸ Jndě ty'öññ'ën cüenta 'nan na jnan'cüanonho'. Ata vantjo'chen na tinonhan'. Yo xoquitu' na jndyoy'oon juu Epafrodito, mayahan' y'ön. Juu xoquitu'ñeen na jnan'cüanonho', itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii na ntyja jndye na quichihan', ncüii na coninncyaho' nnon Tyo'ts'on na cavee' nchjii jonhan'. ¹⁹ Ndo' nquii jon na matsit'man'hin, ntsinon jon tsoñ'en nnon 'nan na itsitjahan' 'o' ntyjantyí joo na taquintya na njon conduihan' na tsixuan jon ng'e Cristo Jesús. ²⁰ Nquii Tyo'ts'on na conduihin tyěehě, ninnquii'chen cüit'maan'hin naneinhin ndo' na tonnonchen. Quindui na nnda'.

Nděe tsoñ'enhan incyaa Pablo ts'on

²¹ Mancya ts'on njan nděe tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' nquii Tyo'ts'on na conan'jonhan yo Jesucristo. Nque ntyjě na vantyja n'on Jesús na m'anhan ntjoochin tsjoon Roma yo ja, mantyi coninncyahan ts'on 'naanhan nděeho'. ²² Ndo' mantyi tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, coninncyahan ts'on 'naanhan nděeho', majndeichen nque nn'an na cotyentjonhan vaa' tsanm'aants'ian t'man tsjoonvahn.

²³ Nquii ta Jesucristo quityio jon jn'aanho' ntyja 'naan' juu naya na tsixuan jon. Mantyjantyí ndö' ro jñ'oon na matsjö nděeho'.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Colosas

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an tsjoon Colosas

¹Ja Pablo mats'a ts'ian na condui tsonvahin. Ng'e na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, jo' na condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian nn'ön na mancyaa juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Juu ntyjêêhê Timoteo itsijonhin yo juu jñ'oonvahin. ²Nqueho' na vantyja n'onho' Cristo na conduiho' tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anho' tsjoon Colosas, ndëë 'o' matscienön tsonvahin. Nnon nquii tyêêhê Tyo'ts'on mac'an na juu naya na condui jon yo nin'juu na conduihin na tajñuaan' ts'onhin, ncyaa jon na nan'xuanho'han'.

Jñ'oon na ican Pablo ntyja 'naan' nn'an na vantyja n'on

³Nquii Tyo'ts'on conduihin tye Jesucristo ndo' juu jon conduihin na itye'ntjon jon jaa. Xjen na conan'nén nnon Tyo'ts'on, macha'chen xjen coninncyá na yahin ntyja 'naanho'. ⁴Cont'á na nnda' ntyjantyi xjen tye' na condyé na vantyja n'onho' Cristo Jesús. Ndo' mantyi na conan'vengioho' tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on. ⁵Juu na vantyja n'onho'hin, yo juu na conan've'ngioho' nn'an na conduihan cüentaa' jon, joohan' nan'xuanho'han' xeng'e ntyja n'onho' nquii Tyo'ts'on. Juu na vantyja n'onho' jon vavehan' quiñoon'ndue. Jndë macondyeho' ntyja 'naan'han' xeng'e juu jñ'oon naya 'naan' jon. ⁶Juu jñ'oon nayavahin na coninncyaa nn'an ndëëho', jndë vjacyahan' ninvaa tsonnangue. Ndo' minyuuchen na ivee'han', jndye nnon covityincyoo' na ico'yahan' nn'an. Ndo' mantyi nqueho', xjen na tye' condyeho'han' ata xjen neinhin, covityincyoo' na jndye nnon its'aahan' quii' nt'anho' ⁷Juu naya'ñeen, nquii ntyjêêhê Epafras tots'i'man jon ndëëho' ntyja 'naan'han'. Juu jon vengió jndyihin, conduihin na itye'ntjontyen jon nnon Cristo yo já. Xoncüee' ts'on jon na its'aa jon ts'ian'ñeen quii' nt'anho'. ⁸Nquii jon jndë siquindyí jon já ntyja 'naanho', na incyaa Espíritu Santo na conan'vengioho' nn'an.

⁹Ndo' ng'e na nnda' vaa jñ'oon na condyé, xjen na vejndyee na jndyéhan' ata xjen neinhin, ninnquii'chen conan'nén nnon Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. Cotán na nquii jon ntsijnda' jon nquenho' nchu vaa na nt'ue ts'on jon na quitsam'anho' na tonnon jon, yo na ncüaa' n'onho' nin 'nan chuhan' na quint'aho' ndo' nin 'nan na tyi'quichuhan'. ¹⁰Ndö' vaa na cotán cha' ntyja 'naanhan' nndëë nc'onho' cha'xjen na chuhan' na c'on nn'an na conduihan cüentaa' Cristo, cha' ngavee' ntyjii jon nchu vaa na cotsam'anho' ndo' na nnt'aho' jndye nnon naya viochen xjen na covaqueho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on. ¹¹Ndo' mantyi cotán na ngaqueho' ntyja 'naan' juu najndeí na conduihin na tēquintyja na tsixuanhan', cha' ntyja 'naan' jo' nndëë nc'onho' na t'man n'onho' tsoñ'en navi' na coquenonho', min tyi'xe'quityi'ho' cüenta yo 'nan na cont'a nn'anho'. Ata nninncyaaahan' na neinho' juu xjen na covenonho' joo navi'ñeen. ¹²Ndo' na nninncyaho' na ya nquii tyêêhê Tyo'ts'on. Nquii jon na sijnda' jon na ngacüja'han' jaa na ncy'ön cüenta juu naya na itsiquindaa' jon tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' jon, najjon naxuee na itye'ntjon Jesucristo. ¹³Juu najjon ico'xen nquii yutyia, jaan jndyihan'. Majo' nquii Tyo'ts'on, jndë siquindyaa jon jaa na tom'an nacje 'naan'han', ndo' tyii' jon jaa ntyja 'naan' juu na ityentjon jnda nquii jon na vi'ntyjii jndyí jonhin, na nnaan'jön yo juu na itye'ntjon jon. ¹⁴Ng'e ntyja 'naan' jnda jon, jo' jndë siquindyaa jon jaa ntyja 'naan' jnan, ndo' jndë sit'man ts'on jon jaa na nnda' nan'xuan.

Cristo taquintyja na t'man conduihin

¹⁵Cristo conduihin na jnduihin nquii Tyo'ts'on na nquii jon ndiquijnty'ia nn'an jon. Quii' nt'an tsoñ'en na tqeen Tyo'ts'on, nquii Jesús taquintyja na t'man conduihin. ¹⁶Ee ntyja 'naan' jon, jo' tqeen Tyo'ts'on tsoñ'en na min quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue, 'nan na covityincyoo' yo na tyi'covityincyoo'. Mantyi yo ncüii cüii nnon na cotando' na tonnon Tyo'ts'on na cotoxen, yo mañoon nnon na conintque na chito conduihan nn'an. Ntyja

'naan' Cristo tquen Tyo'ts'on tsoñ'en joochan, cha' ntyja 'naanhan ndit'maan' nquii Cristo. ¹⁷Vitjachen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en, mancüüixjen m'aaan Cristo, ndo' ntyja 'naan' nquii jon, tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on, contjo na m'anhah' cha'xjen na tquen jon. ¹⁸Ndëë jaa tmaan' nn'an na vantyja nn'ön, Cristo conduihin tsö'xquenan'. Ntyja 'naan' nquii jon tye' tsoñ'en. Manquii jon na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon na vejndyee quii' nt'an tsoñ'en nn'an na jndë tjë. S'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' quii' nt'an tsoñ'en na m'an, nc'oon Cristo na tēquintyja na t'man conduihin. ¹⁹Ee nquii Tyo'ts'on tavee' ntyjii jon na tsoñ'en na condui nquii jon, mantyi juu jnda jon Cristo, cüejon quinduihin. ²⁰Ndo' ntyja 'naan' na tue' jon na jndui' neonon' jon na jñon nn'anhin tsonjn'aan, jo' na sijnda' Tyo'ts'on na ntyja 'naan' jo' ntjo ya ntcüe' nchjii jon yo tsoñ'en. Its'aa jon na nnda', yo manquēntyë na m'an tsonnanguevahn, ndo' majo'nty'i yo nque joo na m'an quii'oon'ndue.

²¹Xjen na toxen'chen tatom'anho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Juu xjen'ñeen tonduiho' nn'an na v'ii' n'onho'hin nchu vaa na tonan'tiuho', ndo' yo ntyja 'naan' natyia na tont'aho'. ²²Majo' naneinhin ng'e na tquihan' si'ts'o 'naan' Cristo na tue' jon, jo' jndë ntjo nchjii Tyo'ts'on yoho'. Tyincyaa jon na tennon Cristo na nnda', cha' mndëë ntquen jon 'o' na ñuan nquii' 'o' na tonnon jon na min'ncüii jnanho', na ta'n'an ts'an na nndëë ngitso na vaa ncüii nnon ntyja 'naanho' na nt'uuiivi'han' 'o'. ²³Ndo' na nnda', icanhan' na ninvito cantyja n'onho' Cristo, ndo' na quintjotyenho' ntyja 'naan' juuhan'. Min tyi'nan'vee' n'onho' yo juu jñ'oon naya na condyeho' na incyaaahan' na t'man qui n'onho' Tyo'ts'on na ntsin'man jon ñuaanho'. Maninjuu jñ'oon naya na jndë macondyeho' na coninncyaa nn'anhah' ndëë nn'an tsonnangue. Ndo' mantyi ja Pablo, i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na matye'ntjön nnon jon na mancyaa jñ'oon'ñeen ndëë nn'an.

Itye'ntjon Pablo ndëë nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on

²⁴M'an na nën quityquii' joo navi' na maquenön ntyja 'naanho'. Ng'e na nnda' vaa na maquenön yo si'ts'o njan, itsiquindëhan' joo navi' na iquenon Cristo ntyja 'naan' navi' na coquenon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon. ²⁵Nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian nnön na condui ja ts'an na matye'ntjön ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon. Its'aa jon na nnda' cha' juu jñ'oon' jon, quindë ya ndyeho'han', ndo' na ntejndeihah' 'o'. ²⁶Juu jñ'oonva, nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen, tyi'quindyehan juuhan', majo' naneinhin jndë itsi'man jndyoyu Tyo'ts'onhan' ndëë tsoñ'en nn'an na iquen jon na conduihan cüentaa' jon. ²⁷Juu jñ'oon'ñeen, nquii jon jndë sijnda' jon na ntsi'man jonhan' ndëë tsoñ'en nn'an na chito conduihan nn'an judíos. Juu jñ'oonva na tyi'condye nn'anhah', taquintyja njon jndyi conduihan'. Ndö vaa na itsiquindyihan', nquii Cristo m'aaan jon quii' n'onho'. Juuhan' incyaaahan' na t'man qui n'onho' na nnan'jonho' yo Tyo'ts'on najjon na tēquintyja na t'man conduihin.

²⁸Mang'e jo', min'cyaa ro najjon na cotsá, coninncyá jñ'oon ntyja 'naan' Cristo. Yo na jnda' nquén conan'qui'mán' nn'an na cantyja n'onhan jon ndo' mantyi yo na conan'mán ndëëhan nin 'nan itsiquindyihan' ntyja 'naan' jon. Cont'á na nnda' cha' ncüii cüiihan tquenanhan'hin na quindë conduihan na tonnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' Cristo. ²⁹Ndo' ng'e ntyja 'naan'han', jo' matsichön yantýë yo ntyja 'naan' juu najnde'i na taquintyja na condui Cristo na incyaa jon na matsixuan jahan'. Cüityincyoo'ntyichenhan' yo ntyja njan.

2

M'aaan' jndyi ts'on Pablo ntyja 'naan' nn'an Colosas

¹'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho' na yo na ninvaa najndö, maquen yantyi ja ntyja 'naanho', ndo' mantyi ntyja 'naan' nque ntyjëëhë na m'anhah' tsjoon Laodicea. Ndo' majo'nty'i ntyja 'naan' tsoñ'en nn'an na vantyja n'on' Cristo min na tyi'quitajn'aanhan ja. ²Mats'a na nnda' cha' quitsay'onhan na jndëhan ndo' na quinan'vengiontyichenhan ntyjehan na vantyja n'on' Cristo. Mats'ahan' cha' ngüentyja na nan'xuanhan tsoñ'en nnon na ntquenhan'hin na cha'vijon na tyahin ntyja 'naan' Cristo, na quindë ya ncüaa' n'onhan ntyja 'naan' juu jñ'oon na tacotsi'man Tyo'ts'onhan'

ndëë nn'an ndyu na toxen'chen. Juuhan' itsiquindyihan' na nquii Cristo m'aan jon quii' n'onho'. ³Ntyja 'naan' nquii jon, tsoñ'en na njon jndyi conduihan' na jnda' xquen Tyo'ts'on yo juu na iva' ts'on jon, vanty'iuu' m'anh'an'. ⁴Matsjö na mnda' ndëëho' cha' joo jñ'oon na conan'nchu' nn'an na coninncyahan ndëëho', tyi'nan'vi'nn'anh'an' 'o', tanin min na aa its'aahan' ngioho' na njon jndyi nan'xuan joo jñ'oon'ñeen. ⁵Ee min na tyi'c'oon ja quii' nt'anho', nndëë ntji'ho' cüenta na cha'vijon na m'an yoho'. Ndo' incyaahan' na nën rö na maquën cüenta na nchu' vja 'nan na cont'aho' ntyja 'naan' Cristo, ndo' na cotsanan'chonho' na vantyja n'onho'hin.

Ng'e na vantyja nn'ön, jo' juu na cotsam'an covixcohan'

⁶Ndo' cha'xjen na ty'onho' cüenta Cristo Jesús na itye'ntjon jon 'o', ninvito quit-sam'anho' na conan'jonho' yohin. ⁷Quitsam'antyenho' ntyja 'naan' jon, cha'xjen na tyen too' nch'ioo' ts'oon quii' tyuaa. Ndo' juu na vantyja n'onho'hin, ncyaho' na ngaqueho' ntyja 'naan' jon cha'xjen jñ'oon na tots'i'man Epafra ndëëho'. Ndo' na ninnquii'chen quinan't'maan'ho' Tyo'ts'on na ncy'a ya jon ntyja 'naan' tsoñ'en.

⁸Ndo' quint'aho' cüenta na tanin ts'an ngachu juuho' na cha'vijon ts'an na m'aan navi' yo jñ'oon na incyaa juu. Ee nin'quinan'vi'nn'an nan'ñeen 'o' yo jñ'oon na cotji'han cüenta na juuhan' ve' jn'aanhan'. Ee juu jñ'oon na coninncyahin, x'eehan' na m'aan' n'on nn'an nchu vaa na icanhan' na quint'ahan cha' ntjo ya ntyjii Tyo'ts'on yohan, majo' juu jñ'oon'ñeen vat'io vjahan', chito cha'xjen juu jñ'oon ntyja 'naan' Cristo.

⁹Ee nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en na conduihin, mantyi nquii Cristo quindë ya condui jonhan' xjen na tom'aan jon tsonnangue na ts'anhin. ¹⁰Ndo' juu na quindë na condui Cristo, nquii Tyo'ts'on incyaa jon na nan'xuanho'han'. Ee nquii Cristo tēquintyja na t'man conduihin tondëë tsoñ'en na conintque quiñoon'ndue yo mañoon nnon na cotoxen, majo' chito conduihan ntyja 'naan' tsonnanguevahin. ¹¹Ntyja 'naan' jon jndë tui yoho' ncüii nnon na itsijonhan' juuhan' cha'vijon juu ts'ian na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin. Juu natyia na toquenhan' xjen 'naan'han' 'o' xjen na tyi'covantyja n'onho' Cristo, itsijonhan' ntyja 'naan'han' cha'vijon na jndë jnanhan'. Xia'ntyti nquii Cristo its'aa jon ts'ian'ñeen quii' n'onho'. ¹²Juu xjen na jnt'ëho' yo xuee' jon, sijonhan' 'o' cha'vijon nt'oo, tanty'iuho' yohin. Ndo' yo najndei na condui nquii Tyo'ts'on na tyincyaa jon na tando' xco Cristo, mantyi incyaa jon na cotando' xcoho' yo Cristo ng'e na vantyja n'onho'hin.

¹³Na toxen'chen tonduiho' nt'oo ng'e juu jnan na tonan'xuanho'. Xjen'ñeen juu 'nan na toquioo' jndyi n'onho' na tont'aho' jnan, cha'vijon tacotyjeho'han'. Majuu xjen'ñeen tyincyaa Tyo'ts'on na cota'ndo'ho' xeng'e Cristo, ndo' si't'man ts'on jonho' tsoñ'en jnanho'. ¹⁴Juu ntji 'naan' Tyo'ts'on na toco'xenhan' jaa, yo joo jñ'oon na tonan'jnda'han' nin 'nan na quint'aha, nquii Cristo sityuui' jonhan'. Joohan' jndë tyii' jon co'han' nnon tsonjn'aan. ¹⁵Ndo' tsoñ'en na tonditque na toco'xenhan' na conan'tja jaa, sityuui' jon najndë na tonan'xuanhan'. Ndo' ndëë tsoñ'en na tqen Tyo'ts'on, si'man tyincyo jon na nquii jon tantjon jonhan' xjen na tue' jon nnon tsonjn'aan.

Quijnt'uë vantyë jaa na ncy'ön cüenta tsoñ'en na min na m'aan Cristo

¹⁶Mang'e na s'aa Cristo na mnda', tyi'nan'jñ'oon'ho' joo jñ'oon na ngitso ts'an ndëëho' na conan'tjaho' yo 'nan na cocüa'ho' yo 'nan na coveho'. Min tyi'nty'i'ho' cüenta na na condeuhan na conan'tjaho' tsojn'aan' na tyi'cont'aho' na njon ncüii xuee na condeu nn'an judíos na t'man tsixuanhan', oo ya na covee' chi' jnt'a, oo xuee na cota'jndyee nan'ñeen.

¹⁷Ee tsoñ'en jñ'oonmin', ve' cha'vijon ncüan'han', chito 'nan nquii'han'. Joo jñ'oon'ñeen tonan'manhan' 'nan na nguua vi na jndë tyjee' Cristo. Majo' juu 'nan na mayuu' na conan'man jñ'oon'ñeen, itsiquindëhan' joohan' ntyja 'naan' nquii Cristo. ¹⁸Ndo' m'an nn'an na cont'a ya na conduihan nn'an na nty'ia jndyi na conan't'maan'han' ángeles. Taninncyaho' na ngité' nan'ñeen 'o' ntyja 'naan' juu naya na nan'xuanho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo. Nn'an na mnda' vaa nan'xuan, jndye jñ'oon conan'neihan ntyja 'naan' jñ'oon na jndë jnty'iahan quii' tsantsjon, ndo' ntyja 'naan'han' conan'quinjon nquehan.

¹⁹Ndo' na mnda' xjen nn'anhin, jndë t'ioo'hin ntyja 'naan' nquii Cristo na conduihin

tsö'xquen na co'xen jon jaa. Ntyja 'naan' nquii jon, nquë na condui si'ts'o 'naan' jon, tsoñ'en jaa na quiñjon' ntyja 'naan' jon, covaque jaa cha'xjen nquii Tyo'ts'on incyaa jon.

²⁰Ntyja 'naan' na tue' Cristo, mantyi itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na jndë tjêho'. Mang'e na nnda', joo jñ'oon na cotji' nan'ñeen cüenta na cotoxenhan' na nin 'nan na quint'aha cha' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan, conduiho' nt'oo ntyja 'naan' joo jñ'oon'ñeen. Jo' ndö vaa jñ'oon na mavax'ë ndëêho': ¿Ndu na cotsam'anho' na cha'vijon ninvaa nan'xuanho' ntyja 'naan' tsonnangue? Ndo' ¿Ndu na ninvaa na conan'veho' jñ'oon na conduë nan'ñeen? ²¹Cha'na conduehan: "Tyi'cüanaan na nt'ui' 'nanva'. Nan'min tyi'cüanaan na ntqui'han' ee t'man xuee. Min tyi'ninncyu' 'nanvahn ee ntsiv'ii Tyo'ts'on." Joo jñ'oonmin' jñ'oon na njon jndyi ngio nan'ñeen. ²²Ee joo 'nan na icüa' ts'an ndo' na i'u juuhan', contycüiihan' na covijnt'ue ts'anhan'. Majo' jñ'oonmin' na cotquenhin na ico'xenhan', ve' jñ'oon na cotquen nquehinhan' na conan'manhin joohan' ndëë nn'an. ²³Its'aahan' ntyjii ts'an na jnda' jndyi nquen nan'ñeen na nnda' vaa jñ'oon na cotquenhan na cotoxenhan'. Ee cojoo' n'onhan yo 'nan na conan't'maan'han na conan'quindëhan jñ'oon na cotquenhan. Cont'a nquehan na ndyia' jndyi n'onhan ndo' jaa' m'aanhan' na cotquen nquehan xjen si'ts'o 'naanhan ntyja nchu vaa na cotsam'anhän. Majo' jñ'oon'ñeen min'chjo tyi'quitejndeihan' ts'an na ntquen juu xjen si'ts'o 'naan' juu na juuhan' nin'quits'aahan' 'nan na nt'ue ts'onhan'.

3

Jñ'oon na cotoxenhan' cha' nc'ön na ñuan nquii' jaa tonnon Tyo'ts'on

¹O' conan'jonho' ntyja 'naan' na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco Cristo. Quiñoon'ndue naijon vequityen Cristo silla na manin' ts'iaan' tontyjaya ngiaa' Tyo'ts'on, jndye nnon min na condui jon na ntejndeihan' 'o'. Jo' quiijnt'ue yantiyiho' tsoñ'en nnon na itsijnda' jon ntyja 'naanho'. ²Ninvito quindy' n'onho' ntyja 'naan' joo naya na m'anhän' naijon m'aan nquii jon. Tyi'nty'ho' cüenta 'nan na coquenonho' nnon tsonnanguevahn. ³Ee ng'e na tue' Cristo, nein nan'xuanho' cha'vijon nt'oo tondëë 'nan na itsixuan tsonnangue. Ndo' ng'e na conan'jonho' yo Cristo, juu na cotsam'anho' na tonnon Tyo'ts'on, vanty'iuu' m'anhän' tondëë nn'an tsonnangue. ⁴Nquii Cristo conduihin na cotando' ñuan 'naanho'. Juu xjen na nndyo nnda' jon, ndo' mantyi tojnaan' nc'onho' yohin naijon na taquintya na t'man conduihin.

Juu na totsam'anho' tejndyohan' yo na cotant'ö xcö

⁵Yajo' tsoñ'en natyia na nt'ue jndyi n'on nn'an tsonnangue, quitji'ho' cüenta na nan'xuanhan' nt'oo ntyja 'naanho'. Cha'na juu 'nan tyia na nin'c'oon ya ts'an yo ncüiichen ts'an na ve' ndö' ro, ndo' na iquen ts'an na itsitiu ya juu 'nan tyia na ninquits'aa jndyi juu yo ncüiichen ts'an, yo juu 'nan tyia na incyaatohin yo 'nan na nt'ue jndyi ts'on si'ts'o 'naan' juu, tyi'nin'quen nquiihin xjen ntyja 'naan'han', yo na itscjaa' ts'on juu 'naan' ts'an, ee juu ts'an na nnda' vaa na itsitjahn, jnaan' juu cüejon tsixuanhan' cha'xjen jnaan' ts'an na itsit'maan' juu 'nan na jnan'ya nn'an na chito Tyo'ts'onhan'. ⁶Joo 'nan tyiamin' jndë tso Tyo'ts'on na tyi'nt'a nn'anhän'. Majo' jnaan' na cont'a yahn na cont'ahinhan', jo' nt'uii matyen jon nque nn'an na tyi'cota'nguee'hin na tonnon jon. ⁷Mantyi 'o' na toxen'chen cüejon totsantyjahö' ntyja 'naan' joo jnan'ñeen cha'xjen cont'a mañoon nn'an. ⁸Majo' naneihin ijndei'han' na quitsacüentyjee'ho' na cont'aho' nan'min. Nein tyi'nan'vje matyenho' nn'an, min tyi'nan'vje'ho'hin na ninjonto. Min tyi'nan'tiuho' na nt'avi'ho' nn'an. Min tyi'nan'cüejnaan'ho'hin. Min tyi'nan'neinho' jñ'oon tsan' cjoo' ncüiichen ts'an. ⁹Tavi nnan'neinho' quintu ndëë ntyjeho'. Ee joo natyia na tonan'jonho' yohan vitjachen na ngantya n'onho' Cristo, jndë siquindyaa Tyo'ts'on 'o' ntyja 'naanhan'. ¹⁰Ndo' ncyaho' na nquii Cristo ntsixco jon tsoñ'en nchu vaa na cotsam'anho'. Juuhan' ninvito quindixcohan' cha'ncüaa'ntyichen n'onho' nchu vaa na chuhan' na ntsam'anho' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on. ¹¹Ntyja 'naan' juu ts'ian xco na its'aa jon, tanin min na aa condui ts'an ts'an judío oo min na aa conduihin ts'an na mañoon tsjan. Na m'aan ts'an ntyja 'naan' Cristo, tanin min na aa jndë tui yo si'ts'o 'naan' juu cha'xjen na cont'a

nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, ndo' tanin min na aa tyi'conduihan'. Tanin min na aa conduihin ts'an na jnda' jndyi xquen, oo min na tyi'jnda' xquen juu. Tanin min na aa conduihin ts'an na itye'ntjonhin nnon patrón 'nan' juu oo aa m'aan juu xjen 'naan' nquii. Na m'aan Cristo, xia'ntyí juuhan' taquintya njon conduihan', ndo' juu jon m'aan jon quii' n'onho'.

¹² Ng'e na icüji Tyo'ts'on 'o' na conduiho' nn'an 'naan' jon, na iquen jon 'o' na ñuan nquii' conduiho' ndo' na vi' ntyjii jndyi jon 'o', jo' c'onho' na nty'ia ro nn'an ngioho', ndo' quitejndeiho'hin. Tyi'nan'ntsaho' na njonchen conduiho', chichen mañoon nn'an. Quinan'ndyia' n'onho' ndëë nn'an. Nque nn'an na conan'cüejnaan'han 'o', tyi'nan'tëë' n'onho'hin. Ndo' min tyi'ninncyaho' na ntsi'ndaa'han' ngioho' ya na conan'vje nn'anho'. ¹³ Nque ntyjeho' na mantyi vantyja n'onhan Cristo, tyi'ndyioon' n'onho' ya na conan'tjahan ndëëho'. Ndo' quinan't'iman n'onho'hin ya na vaa ncüii nnon na tyi'quichuhan' na jnt'ahin yo 'o'. Ndo' cha'xjen nquii Cristo Jesús sit'man ts'on jonho', mannda' ro quinan't'iman n'onho' nan'ñeen. ¹⁴ Ndo' ndö jñ'oon na njonntyichen quii' nt'an tsoñ'en jñ'oonmin', quinan'vengioho' ntyjeho' na vantyja n'on Cristo ee juu na conan'vengioho'hin itsiquindëhan' tsoñ'en jñ'oonmin' na tonnon Tyo'ts'on. ¹⁵ Nquii Cristo condui jon na tajñuaan' ts'onhin. Ncyaho' na juuhan' co'xenhan' tsoñ'en ntyja na m'aan' n'onho'. Ee ng'e na mnda' tsixuan jon, jo' tqueen' jon 'o' na conduiho' na ninncüii tmaan' cüentaa' nquii jon, ndo' nt'ue ts'on jon na quitsam'anho' na tajñuaan' ts'onho' yo ntyjeho' nn'an na conduihan cüentaa' jon. Ndo' ninvito ncyaho' na yahin.

¹⁶ Quint'aho' na juu jñ'oon na tyincyaa Cristo, quintjo tyenhan' quii' n'onho' yo tsoñ'en na taquintya na njon tsixuanhan'. Quint'aho' na mnda' viochen xjen na conan'manho' jñ'oon ntyja 'naan' jon ndëë nn'an na conduihan cüentaa' jon ndo' yo na jnda' nquenho' na conan'qui'maan'ho'hin nchu vaa na ngonan'jonhan yo jon. Quint'aho'han' viochen xjen na cotaho' salmos yo alabanzas na njon jndyi ngioho' Tyo'ts'on, ndo' yo mañoon nnon jñ'oon na conan't'imaan'ho'hin. Ndo' na concyaho' na ncyaa ya jon ntyja 'naan'han'. ¹⁷ Ndo' tsoñ'en na cont'aho', min xe na aa jñ'oon na conan'neinho' oo aa ncüii nnon 'nan na cont'aho', tsoñ'ehan' quint'aho'han' na concyaho' naya nquii Tyëëhé Tyo'ts'on ntyja 'naan' jon.

Ng'e na condui xco jaa, icanhan' na quinan'vëhé jñ'oonmin

¹⁸ 'O' nanntcu na jndë toncoho', quinan'quindëho' jñ'oon na condue s'aho' ndëëho', ee na tonnon nquii jon na itye'ntjon jon jaa, ya icüji'han' na quint'aho' na mnda'. ¹⁹ Ndo' mantyi 'o' nannon na m'an ntcuho', quinan'vengioho'hin. Tant'aho' na ve' vat'io na m'anho' yo joochan.

²⁰ 'O' yotsca, nque nn'an na ndahin 'o', quita'nguee'ho' tsoñ'en nnon 'nan na conduehan ndëëho', ee nquii Tyo'ts'on cavee' ts'on jon na quint'aho'han'. ²¹ Ndo' mantyi 'o' nannon na m'an ndaho', tyi'nt'aho' na ninnquii'chen condueho' ndëë yo'ñeen na tyi'cüijnt'ue 'nan na cont'a joo, ee xe na aa cont'aho' na mnda', nts'aahan' na taje'quinan'chonhan na nt'ahan 'nan na cavee' n'onho' yohan.

²² Ndo' 'o' na conduiho' nn'an na cote'ntjonho' ndëë patrón 'naanho', tsoñ'en na condue nan'ñeen ndëëho', quinan'quindëho'han'. M'an nn'an na xia'ntyí xjen na cotquen patrón cüenta, jo' cota'nguee'han ts'ian na cot'ua nan'ñeen ndëëhan cha' ngavee' n'on nan'ñeen yohan. Majo' 'o' tyi'nt'aho' na mnda'. 'O', ng'e na njon jndyi Cristo ngioho', yo mancha'chen n'onho' quita'nguee'ho' ts'ian na cot'uahan ndëëho'. ²³ Min'cya ro nnon 'nan na cont'aho', quint'aho'han' yo na mancha'chen n'onho'. Quint'aho'han' na cotji'ho' cüenta na nnon nquii ta Jesús cote'ntjonho', chito xia'ntyí ndëë nn'an. ²⁴ Ee mangioho' na nquii Jesucristo ntsiquindaa' jonho' ncüii na njon jndyihan'. Manquiiintyi jon na conduihin na i'ua jon ts'ian ndëëho', nnon jon cote'ntjonho'. ²⁵ Majo' mincyaa ro ts'an na its'aa juu 'nan natyia, ndyion Tyo'ts'onhin ntyja 'naan'han' ee nincüajon nco'xen jon tsoñ'en jaa, chito ve' jnda' ro ts'an na vay'oon jon jñ'oon yohin, majo' yo ncüiichen ts'an tyi'cuee' ts'on jon.

4

¹ Ndo' mantyi 'o' na m'an nn'an na cotype'ntjonhan ndëëho', tyi'nan'tjaho' ndëë nan'ñeen, quint'aho' yohan cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on. Cañjooon' n'onho' na joo 'nan na cont'aho' na mantyi nninncyaho' cüenta nnon nquii jon na conduihin ty'ööhö na m'aan jon quifoon'ndue.

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pablo jooan

² Ninnquii'chen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on, tyi'ndintyquenho' ntyja 'naan'han'. C'oon' ya n'onho' na cont'aho' na nda' ndo' ninvito ncyaho' na ya jon. ³ Ndo' mantyi nquë, quitanho' nnon jon ntyja nján na ntsiquinaan jon na nninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Juu jñ'oon'ñeen ndyu na toxen'chen, sijnda' Tyo'ts'onhan' na ntsin'man jon ñuaan nn'an xeng'e Cristo, majo' naneihin itsi'man jndyoyu jonhan' ndëë nn'an. Ee tsojnaan' na tsixuan ts'ianva, jo' na nty'i ja vancjo ntjoohin. ⁴ Quitanho' nnon jon na ntejnedei jon ja na ntsinën jñ'oon naya'ñeen cha'xjen na chuhan' na quits'a cha' ngovaa' n'on nn'anhan'.

⁵ C'onho' na jnda' nquenho' na cotsam'anho' quii' nt'an nn'an na tyi'covantyja n'onhan Cristo, tyi'nts'aahan' na ncüii nnon ntyja 'naanho' ntscu'han' na ngantyja n'onhan jon. Ndo' cüijnt'ueho' ncüii cüii jon na incyaa Tyo'ts'on na vanaan na nman'neinho' ndëëhan ntyja 'naan' na vantyja n'onho' Cristo. ⁶ Ya na covatjonho' yo nan'ñeen, ninnquii'chen quinan'neinho' ndëëhan jñ'oon na ntsi'manhan' na m'anho' na neinho' na conduiho' ntyja 'naan' Cristo. Ya na nt'aho' na nda', ntsijnda'han' nquenho' nin jñ'oon na nman'ntcüe'ho' ndëëhan xjen na cota'xee'han ndëëho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho' jon.

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

⁷ Juu ntyjëëhë Tíquico ntsiquindyí jon 'o' nchu vaa na maquenön. Vi'ntyji jndyi jahin. Yo mancha'chen ts'on jon na itejndeí jon ja na itye'ntjon jon nnon ta Jesús. ⁸ Mang'e na nda' vaa, ma'ua ja ts'ian nnon jon na chi ncja nda' jon na m'anho' cha' ncüaa' jnda' n'onho' nchu vaa na jöm'an, ndo' yo joo jñ'oon na ntsiquindyí jon 'o' nninncyaaahan' na jndëho'. ⁹ Mantyi yo juu jon vja Onésimo. Juu juu ncüii ts'an tsjoonho'. Vi'nchji jndyihin ndo' yo mancha'chen ts'on juu na vantyja ts'on juu ta Jesús. Chen chen nman'neinhan ndëëho' tsoñ'en na maquenön ntjoohin tsjoon Roma.

¹⁰ Aristarco m'aan jon navi' vancjo ntjoohin yo ja. Incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Ndo' mantyi juu Marcos, ts'an chuu'hin yo Bernabé. Jndë jndyeho' jñ'oon ntyja 'naan' Marcos xe na aa nguee' jon na m'anho', cy'onho' cüentahin yo na njon jndyihin ngioho'.

¹¹ Ndo' mantyi juu Jesús, tsan na xuee' juu vja ve Justo, incyaa juu ts'on 'naan' juu ndëëho'. Quii' nt'an nn'an judíos na covantyja n'onhan Cristo, xia'ntyí ndye nanmin' conan'jonhan yo ja na coninncyá jñ'oon naya ntyja 'naan' nchu vaa na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an juu na cotsam'aanhan. Ntyja 'naan' joo nan'ñeen t'man vaa na itsinjoon' jon ja quityquii' 'nan na maquenön. ¹² Mantyi ncüii nqueho', juu Epafras, incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Conduihin ts'an na itye'ntjon juu nnon Cristo Jesús. Iquen yantiyihin na ican juu nnon Tyo'ts'on na ncyaa jon na ngaqueho' tonnon jon cha'xjen na nt'ue ts'on jon, ndo' mantyi yo na covaa' ya n'onho' na quindë ya nan'xuanho' ntyja 'naan' jon. ¹³ Macüji' jndyoyu ja ntyja 'naan' juu na ijoo' jndyi ts'on juu ts'ian na its'aa juu ntyja 'naan' nqueho' na m'anho' Colosas ndo' yo nque ntyjëëhë na vantyja n'on na m'anhan tsjoon Laodicea yo tsjoon Hierápolis. ¹⁴ Nquii Lucas, tsan na incyaa nasi nn'an, incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Vi' nchji jndyi jahin. Ndo' mantyi juu Demas incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'.

¹⁵ Ncyaho' ts'on njan ndëë nque ntyjëëhë na vantyja n'onhan Cristo na m'anhan tsjoon Laodicea, ndo' mantyi nnon juu Ninfá yo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na covatjonhan vaa' tsanscu'ñeen na conan't'maan'han Tyo'ts'on. ¹⁶ Ndo' vi na jndë jnan'jn'aanho' tsonva, yajo' quinan'cüenonho'han' na m'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhin tsjoon Laodicea, na quinan'jn'aan nan'ñeen juuhan'. Ndo' mantyi juu tson na matscüenön ndëëhan, quinan'jn'aanho'han'. ¹⁷ Ndo' nnon nquii

Arquipo, quindueho' na matsjö quenhin na quitsiquindë jon ts'ian na i'ua ta Jesús nnon jon.

¹⁸Maja Pablo macüji jñ'oonva na mancyä ts'on njan ndëëho'. Cañjoon' ya n'onho' na tyen m'an ja vancjo ntjoohin. Nquii Tyo'ts'on quityio jon jn'aanho'.

Tson Na Vejndyee Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Tesalónica

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

¹Maja Pablo matscüenön tsonvahin ndëë 'o' na m'anho' tsjoon Tesalónica na conduiho' tmaan' nn'an na vantyja n'onho' Jesucristo. Juu Silvano yo Timoteo conan'jonhan na conduihan'. Coninncyá ts'on nján ndëë 'o' na conduiho' cüentaa' tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa. Juu naya na conduihan yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhin, cotán ndëëhan na cy'onho' cüenta joochan'.

Ncyaa Tyo'ts'on ng'e nn'an Tesalónica vantyja n'onhan Jesucristo

²Tsoñ'enho', 'io 'io coninncyá na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. Cotán nnon jon na quitejndei jon 'o'. ³Conan't'mán' Tyo'ts'on, nquii jon na conduihin Tyëëhë na ninnquii'chen covañjooon' n'ón nchu vaa na cotye'ntjonho' nnon jon ng'e na covantyja n'onho' Jesús. Min tyi'cotsuu' n'ón na vengioho' jon na conan'chonho' quii' ts'ian 'naan' jon, ndo' ng'e na t'man qui n'onho'hin min na coquenonho' navi', majo' contjotyenho' ntyja 'naan' jon. ⁴'O' ntyjë na vantyja n'onho' nquii Jesús, mangió na vi'ntyjii Tyo'ts'on 'o', ndo' mantyi covityincyoo' jndyoyu na nquii jon jndë tji jon 'o' na conduiho' cüentaa' jon. ⁵Ee xjen na squé na m'anho' na toninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëëho', chito ng'e jñ'oon na tonan'nén, jo' na tantyja n'onho'. 'O' tantyja n'onho' xeng'e juu najndei na condui nquii Espíritu Santo. Juu jon s'aa ts'ian na taa' ya n'onho' na juu jñ'oon'ñeen, jñ'oon na mayuu'han'. Totquenho' cüenta nchu vaa na tonan'xuán xjen na tom'án quii nt'anho' cha' quitejndei'han'ho'.

⁶Ndo' min na t'man navi' na toquenonho' na tont'a nn'anho', majo' 'o' tye' na cotsam'anho' cha'xjen na cojnty'iaho' na cotsam'án já, ndo' mantyi yo ntyja 'naan' nquii ta Jesús. Ndo' yo na tyincyaa Espíritu Santo na nein jndyihó, jo' na ty'onho' cüenta joo jñ'oon na toninncyá. ⁷Ndo' na nnda', tondëë tsoñ'en nn'an ndyuaa Macedonia yo nin'Acaya na vantyja n'onhan, conduiho' ncüii na itsi'manhan' ndëë nan'ñeen nchu vaa na quinan'jonhan yo Jesucristo. ⁸Juu jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesús jnanhan' na m'anho', tëcyahan' ndëë nn'an na m'an ndyuaaho', juu ndyuaa Macedonia, ndo' mantyi ndëë nn'an ndyuaa Acaya, yo nin'nque nn'an na m'an xi'jndio. Naijon na cotsaconty'í, conan'nein nan'ñeen ndé nchu vaa na vantyja n'onho' Cristo, min tyi'icanhan' na quinan'nén ndëëhan ntyja 'naanho'. ⁹Ee nquehan conan'neinhan ndé ntyja 'naan' na ty'onho' cüenta já xjen na squé na m'anho'. Conduehan ntyja 'naan' nchu vaa navejndyee na tonan't'maan'ho' 'nan na tonan'ya nn'an na chito Tyo'ts'onhan'. Majo' ntcüe' n'onho' ntyja 'naanhan' cha' ntye'ntjonho' nnon nquii Tyo'ts'on na vando' na conduihin na mayuu'. ¹⁰Ndo' na covendo'o'ho' na nndyo ntcüe' jnda jon na nman juu quiñoon'ndue, manquii Jesús na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon jndé na tue' jon. Manquinty' jon na ntsiquindyaa jon jaa quii' navi' t'man juu xjen ya na ngüentyja na nt'uiivi' Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan.

2

Totye'ntjon Pablo nnon Tyo'ts'on tsjoon Tesalónica

¹'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, mangioho' na tyi've'jn'aaan na squé na m'anho'. ²Ee mangioho' juu xjen na tom'án tsjoon Filipos, nque nn'an tsjoon'ñeen tenonntyja xjen jnt'a vi'han já, ndo' na jnan'cüejnaan'hin já. Majo' vi na jndé squé na m'anho', nquii Tyo'ts'on na conan't'mán', tyincyaa jon na xoncüii' n'ón na toninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëëho' min na jndye jndyi nn'an ty'ehan nacjó. ³Ee juu jñ'oon na coninncyá, tyi'conduihan'

ncüii na ngachuhan' nn'an ncüii nato na tyi'cüijnt'ue, min chito coninncyáhan' ng'e na nin'quint'á ncüii nnon 'nan na tyi'quichuhan' oo na nin'quinan'vi'nn'án nn'an. ⁴Majo' cha'xjen nquii Tyo'ts'on jndē tji' jon cüenta na conan'quindē ts'ian na i'ua jon ndē, jo' conan'chón na coninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndēē nn'an. Min chito cont'áhan' cha' ngavee' ngiohan yo já, cont'áhan' cha' nquii Tyo'ts'on ngavee' ts'on jon, ee nquii jon ntquen jon cüenta na aa cont'á ts'ian'ñeen yo mancha'chen n'ón. ⁵Ee mangio yaho' na min'jon taconan'nén jñ'oon na ve' nnon jndyué na quinan'jonho' yo já, min tyi'cont'á 'nan na ve'nty'iu cha' nta'ntjón 'naanho', ndo' nquii Tyo'ts'on ncüii' jndyoyu jon na mayuu' na nnda'. ⁶Min taconan'chón na ntsiquinjonhan' já tondēēho', oo tondēē mañoon nn'an. ⁷Majo' ng'e na condui já nn'an na ijñon Cristo yo juu jñ'oon naya 'naan' jon, vaa najndē na condui já na ngitán na quitixee'ho' já. Majo' tyi'quint'á na nnda'. Ee juu xjen na tom'án quii' nt'anho', tom'án cha'vijon ncüii tsanscu na ya ñuan tsixuan jon na itixee' jon ntsinda jon. ⁸Ng'e na nén jndyihó ngió, jo' chito xia'ntyí na tom'án cjé na nninncyá jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndēēho', majo' ng'e na vi'ngióho', mantyi tanin min xe na aa ncüjé na cotye'ntjón ndēēho', majo' contjo ngió. ⁹'O' ntyjé, covañjooon' n'onho' na t'man vaa totscüejndyaa'han' já na tont'á ts'ian, chjo ro xjen na tota'jndyé. Tont'áhan' cha' tyi'quityió xu nacjoho' na quitixee'ho' já viochen xjen na toninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on ndēēho'. Jo' naxuee ndo' natsjon tont'á ts'ian cha' nta'ntjón 'nan na tocanhan' já.

¹⁰Nqueho' na vantyja n'onho' Jesucristo, conduiho' nn'an na cotji' jndyoyuho' nchu vaa na totsam'án quii' nt'anho', ndo' mantyi nquii Tyo'ts'on jndyiaa' jon na nnda' tonan'xuán. Tom'án na ji'ua tonan'xuán tondēēho'. Tont'á cha'xjen na chuhan', min min'ncüii nnon tatonan'tja já ndēēho'. ¹¹Ncüii cüiiho' mangioho' na cha'xjen ncüii tsans'a na incyaa jon jñ'oon ya ndēē ntsinda jon, mannda' vaa totsam'án quii' nt'anho'. ¹²Juu xjen'ñeen na tonty'e nn'an 'o', toninncyá na t'onho' na nan'xuanho' ñuaanho'. Ndo' xjen na si'ndaa'han' ngioho' ng'e 'nan na toquenonho', toninncyá na t'man n'onho'. Tonan'jnt'á nquenho' na c'onho' quii' nt'an nn'an tsjooonho' ncüii cüii nnon na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanho', nquii jon na iqueen' jon 'o' na quinan'jonho' ntyja 'naan' juu na itye'ntjon jon najjon na taquintyja na quixuee na m'aan jon.

¹³Ndo' mantyi tyi'quitsacüentyjé' na coninncyá na ya Tyo'ts'on, ng'e juu xjen na toninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndēēho', ty'onho' cüentahan' na mayuu' conduihan' jñ'oon' jon, chito ve' jñ'oon na tonan'jnda' nn'an. Juuhan' mayuu' conduihan' jñ'oon na mayuu', na 'o' na vantyja n'onho' na its'aahan' yo 'o' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon. ¹⁴Mantyi nqueho', 'o' ntyjé, cüejon toquenonho' cha'xjen na toquenon ntmaan' nn'an na vantyja n'on Cristo na m'anhan ndyuaa Judea. Ee nque nn'an ndyuaaho', mantyi tont'avi'han' 'o' cha'xjen joo nn'an judíos'ñeen tont'ahan yo nque ntyjehan na vantyja n'on Jesucristo. ¹⁵Ee manque nn'an judíos'ñeen jnan'cuee'han nquii ta Jesús. Ndo' maninciájon tont'ahan yo nque ntyjehan na ndyu na toxen'chen toninncyá nan'ñeen jñ'oon' Tyo'ts'on ndēēhan ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' mantyi jnty'ehin já. Ndo' juu na nnda' cont'a nn'an judíos'ñeen, tyi'cavee' ntyjii Tyo'ts'onhan', ndo' mantyi m'anhan na conan'vehan cjo tsochen nn'an. ¹⁶Ata nin'quité'hin já na tavinan'nén jñ'oon naya ndēē nn'an na mañoon tsjan conduihan cha' ntyja 'naan' jo' nndēē ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naan nan'ñeen. Ndo' na cont'a nn'an judíos na nnda', covaquintoo'chen jnanhan. Ndo' naneinhin, juu na itsiv'ii Tyo'ts'onhan, quindē ya it'uiihan'hin ntyja 'naan' na conan'tjahin nnon jon.

Nn'an Tesalónica na vantyja n'on, nin'quindyiaa' nnda' Pablohin

¹⁷'O' ntyjé na vantyja n'onho', min na ve' chjovi' xjen na tji'han' já tondēēho', majo' ta'nan cotsuu' ts'ón 'o'. Ee s'aahan' na nt'ue jndyi n'ón na njnty'íá nnt'áho', jo' jndye jnda tonan'chón na ntsquē nnt'á na m'anho'. ¹⁸Tojoo' n'ón na ngitsá nnt'á, ja Pablo jndye jnda totsichón na nguē nnt'a na m'anho', majo' iscu' Satanás na nnt'áhan'. ¹⁹Ee juu xjen ya na

nrndyo nnda' ta Jesús, ntsit'maan' jon já ntyja 'naanho'. Ee xeng'e ntyja 'naanho', jo' na incyaahan' na ntyja n'ón na ntsit'maan' jon já yo na incyaahan' na nén ró na tonnon jon. Juu xjen'ñeen ntsi'man jndyoyuhan' na taquinjon' ts'ian 'naan' jon na tont'á quii nt'anho'.²⁰ Jñ'oon na mayuu', ng'e ntyja 'naanho', jo' na itsi'manhan' na taquinjon' ts'ian na cont'á, ndo' na incyaahan' na nén ntyja 'naan'han'.

3

M'aan' jndyi ts'on Pablo ntyja 'naan nn'an na vantyja n'on

¹ Ndo' juu xjen na tandiquindëë na nnan'quiiintyichen n'ón na iscu'han' na ntsaqui-jnty'ia' nt'áho', sijnt'a na ntjo nquii ja tsjoon Atenas. ² Jo' t'ua ts'ian nnon juu ntyjëëhë Timoteo na cja jon na m'anho'. Conduihin ts'an na its'aa jon ts'ian yo já na itye'ntjon jon nnon Tyo'ts'on na coninncyá jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an. T'ua ts'ian nnon jon na cja jon na m'anho' cha' quitejndei jon 'o' na ngaquentyichenho' quityquii' na vantyja n'onho' ta Jesús yo na nninncyaaahan' na t'man n'onho' ntyja 'naan'han'. ³ Jnt'á na nnda' cha' joo navi' na coquenonho' na conty'e nn'anho', tyi'ntji' ntcüe'ho' na vantyja n'onho'. Ee mangioyaho' na joo navi'min' na coquenón, coquenónhan' xeng'e nt'ue ts'on jon. ⁴ Covañjooon' n'onho' na viochen xjen na tom'án quii' nt'anho', tonan'quindyího' na mayuu' ntquenón navi', ndo' juu jñ'oon'ñeen jndë tiyuu'han'. ⁵ Mang'e na nnda', ng'e na tajñ'oon jndyi ntyja 'naanho', xjen na tandiquindëë na ntsiquiiintyichen ts'ón, jo' jñ'ón Timoteo na caquindyiaa' jon na aa ninvaa na vantyja n'onho' Cristo. Ee tom'an ja na ncyá na aa ndëë nts'aahan' na nquii yutyia jndë tyii' juu ng'ee juu 'o', ndo' xe na aa nnda', nts'aahan' na ve' jn'aan na toninncyá jñ'oon ndëëho'.

⁶ Majo' naneihin, jndë tyjee' ntcüe' juu Timoteo na tja jon na m'anho', ndo' na ya jndyi jñ'oon na jndyoy'oon jon ntyja 'naanho'. Ee tso jon na ninvaa na vantyja n'onho' Jesús ndo' na conan'vengioho' jon. Mantyi tso jon na neinho' na covañjooon' n'onho' já ndo' na nin'quijnty'ia nnda'ho' já cha'xjen mantyi nqué nin'quitsaquiinty'ia'ho'. ⁷ 'O' ntyjë mang'e na nnda', jo' coy'ón na t'man n'ón ntyja 'naanho' min na jndye nnon navi' na coquenón, juu na vantyja n'onho' Cristo incyaahan' na xoncüii' n'ón. ⁸ Ng'e na contjotyenho' tyquii' na vantyja n'onho' ta Jesús, jo' cha'vijon na incyaahan' na vant'ó xcó. ⁹ Xe'cüinon cha'xjen na ntyji na ninncyá na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho', ng'e na nén jndyi tonnon jon. ¹⁰ Naxuee ndo' natsjon, cotquen já na cotán yá naya nnon jon na nninncyáa jon na njnty'ia' nt'áho' na ntejndeintyého' ncüii nnon na icanchenhan'ho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho' Jesús.

¹¹ Nquii tyëëhë ta Tyo'ts'on yo nin'nquii ta Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, cotán ndëëhan na nquehan nnan'jnda'han nato cha' nndëë ntsaquiinty'ia' nnt'áho'. ¹² Ncyaa ta Jesús na cüit'manntyichen na ve'ngioho' ntyjeho' na vantyja n'onhan jon ndo' na vantjo'chen na quinan'xuanho'han', ndo' mantyi yo tsoñ'en nn'an. Nnda' cotán cha' nnan've'ngioho' nn'an cha'xjen na conan'vengióho'. ¹³ Ncyaa jon na quintjotyenho' ntyja 'naan' jon cha' juu xjen ya na nrndyo nnda' jon yo tsoñ'en nn'an na conduihan ñuan nquii', min'ncüii jnan tyi'nan'xuanho' na tonnon nquii tyëëhë ta Tyo'ts'on.

4

Nan'min quint'a cha' ngavee' ts'on Tyo'ts'on yo jaa

¹ Ndo' naneihin 'o' ntyjë na vantyja n'onho', co'nan'mán ndëëho' ndo' conan'qui'-maan'ho' nchu vaa na icanhan' na c'onho' na tondëë nn'an cha' ngavee' ntyjii Tyo'ts'on yoho'. Ndo' mayuu' na conan'quindëho' juuhan'. Majo' naneihin yo xuee' ta Jesús coty'í jndy'uého' na quint'antychenho'han'.

² Ee mangio yaho' jñ'oon na toninncyá ndëëho' yo juu najndei na condui nquii jon. ³ Juu 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on yoho', na c'onho' na ñuan nquii'ho' na tonnon jon, chito na ve' ndó' ro na nc'onho' yo ncüiichen ts'an. ⁴ 'O' nannon na m'an ntcuho', cüaa' n'onho' na chuhan' na c'onho' yohan yo na ji'uaho' na tonnon Tyo'ts'on ndo' yo na t'man ngioho'

yohin na conduihin ntcuho'. ⁵ Min chito na nc'onho' yohan na jen venonchen na its'aa jndyihan' n'onho' cha'xjen cont'a nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on. ⁶ Ntyja 'naan' juu jñ'oonva', 'o' nannon, min'ncüiicho' tyi'nt'a vi'ho' ncüiichen ntyje nnonho', na ntsitjon' 'u' yo scuu' tsan'ñeen. Ee jaa' jñ'oon na tondué ndéëho' na nt'uiivi' ta Jesús nque nannon na cont'a na nnda'. ⁷ Ee chito tqueen' Tyo'ts'on jaa na nc'ón yo nn'an na ve' ndó' ro. Tqueen' jon jaa na quinan'xuan ñuan nquii' nchu vaa na cotsam'an na tonnon jon. ⁸ Ndo' min'ninchen ts'an na tyi'quitsijñ'oon' juu jñ'oonva' na conan'mán, chito já its'aa tsan'ñeen na tyi'cuee' ts'on juu. Its'aa juu na tyi'cuee' ts'on juu nquii' Tyo'ts'on na incyaa jon Espiritu Santo quii' nn'ón.

⁹ Nque ntyjeho' na vantyja n'onhan, tyi'icanhan' na cüji nnt'a jñ'oon na quinan'vengioho'han, ee nquii' Tyo'ts'on jndé si'man jon ndéëho' na quinan'vengioho'hin, ndo' jndé macont'aho'han'. ¹⁰ Ndo' na mayuu', 'o' conan'vengioho' tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Cristo na m'anhan ndyuaa Macedonia. Majo' coty'f jndy'ué 'o' na cüive'ngiontyichen-ho'hin. ¹¹ Quinan'chonho' na ya ro c'onho' yo nn'an cha' ndiya ngiohan yoho'. Ndo' 'o' quint'aho' ts'ian cha' nninjnda' 'nan na icanhan' 'o' cha'xjen jñ'oon na tondué ndéëho' xjen na tom'án quii' nt'anho'. ¹² Ee xe na aa nnt'aho' na nnda', yajo' joo nn'an na tyi'covantyja n'on Tyo'ts'on nt'ahan na njonho'. Min tyi'xe'canhan' na ngitanho' ndéë nn'an na quitejndeihanho'.

Mandyo nnda' ta Jesús

¹³ 'O' ntyjé na vantyja n'onho' Cristo, nt'ue jndy' n'ón na cüaa' ya n'onho' nchu vaa na mayuu' na coquenon nn'an na jndé tjé, cha' tyi'nc'onho' na chjoo' n'onho' cha' na coquenon joo nn'an na tyi'quintyja n'onhin na nnta'ndo' xcóhin. ¹⁴ Jaa vantyja nn'ón na tue' Jesús ndo' na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon. Mang'e na nnda', mantyi covantyja nn'ón xjen na nndyo nnda' jon, ndo' nque nn'an na jndé tjé na tovantyja n'onhan jon, juu xjen'ñeen nninncyaa Tyo'ts'on na ntando' xcóhan.

¹⁵ Maninjoo jñ'oon na toninncyaa ta Jesús, joohan' condué ndéëho' na jaa nn'an na ninvaa na cota'nt'ó xjen na nndyo nnda' jon, chito jaa na ncju' jndyeehan' na tondéë joo ntyjéëhé na jndé tjé. ¹⁶ Ee nndye nn'an jndyee' nquii' jon na itye'ntjon jon tsoñ'en, ndo' yo jndyee' nquii' ángel na conintque ndo' na nninc'uaa ndu 'naan' Tyo'ts'on, juu xjen'ñeen nnan ta Jesús quiñoon'ndue, nndyocue jon, ndo' joo nn'an na jndé tjé na tovantyja n'onhan na nquii' jon conduihin Cristo, joohan' ntando' xcóhan navejndyee. ¹⁷ Ndé jo' jaa nn'an na ninvaa m'an, ntsitjon Tyo'ts'on jaa na ngancüii' jaa yo joo nan'ñeen quityquii' chincyu naijon na ntjon jaa yo Jesús, ndo' ninnquii'chen na ntjo jaa yo jon. ¹⁸ Mang'e na nnda', joo ntyjeho' na m'aan' jndy' n'onhan ntyja 'naan' ntyjehan na jndé tjé, quinan'njoon'ho'hin yo jñ'oonmin'.

5

C'ón cjéhé na ncüjee' nnda' ta Jesús

¹ 'O' ntyjé, tyi'icanhan' na cüji ja jñ'oon na ntsi'man ndéëho' ntyja 'naan' ndo'cüan oo nin xuee na itsijnda'han' na nndyo nnda' ta Jesús. ² Ee nqueho' ngio yaho' na cha'xjen na tyi'quintjii' ts'an yuu xjen na nndyoquee' tsanch'uee vaa' juu, mannda' vaa itsijonhan' na tyi'quindiö ndo'cüan na nndyo nnda' jon. ³ Ee majuuto xjen na conan'tiu nn'an na ta'nan na toncuu', ya ro m'anhan, juu xjen'ñeen ninjonto nnt'uii'navi' t'manhin, ndo' min tanchu ya nnt'ahan na tyi'nt'uiityenhan'hin. Juu nan'ñeen na ntquenonhan, itsijonhan' juuhan' cha'xjen na ninjonto na ngitye' na iquiihan' tsanscu na ntsingui' jon. ⁴ Majo' 'o' ntyjé na vantyja n'onho' Cristo, tyi'nan'xuanho' ntyja 'naan' juu najaan. Joo nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' jon, tyi'cjehin yuu xjen na nncüjee' nnda' jon. Ntyja na nnda' ngenonhan, itsijonhan' juuhan' cha'na ntjon ts'an na ninjonto ncüjee' tsanch'uee vaa' juu. ⁵ Ee 'o' conduiho' ntsinda nquii' jon na conduihin naxuee. Jaa chito condui jaa cha'na nn'an na cotsam'anhan nacje 'naan' najaan. ⁶ Mang'e na nnda', nan'xuan na quitquén na cüenta cha'vijon ts'an na tyi'tso. Ee m'an nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Cristo, ve'

m'antohan, min tyi'c'oon' n'onhan na aa nndyo nnda' jon. ⁷Ng'e natsjon conda nn'an, ndo' natsjon condyehan. ⁸Majo' ng'e condui jaa nn'an na cotsam'an ntyja naan' juu naxuee, icanhan' na quitquën ya cüenta tsoñ'en yo nquë. C'ön na t'man covantyja nn'ön Tyo'ts'on yo na conan'vengio' nn'an ee joohan' nta'ñoon'han' jaa na nin'quitsi'ndaa' yutyia jaa. Ndo' ng'e na covent'ötyën na ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan, juuhan' ivañoon'han' jaa juu na m'aan' nn'ön. ⁹Ee nquii Tyo'ts'on, chito tji jon jaa cha' nt'uiivi' jon jaa. Tji' jon jaa quii' navi' t'man. Its'aa jon na nnda' cha' cy'ön cüenta juu na itsin'man jon ñuan njanhan ntyja 'naan' nquii Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. ¹⁰Tue' jon ntyja njanhan cha' nta'nt'ö yo nquii jon, tanin min xe na aa jndë tjéhë oo aa ninvaa na cota'nt'ö xjen na ncüjee' ntcüe' jon. ¹¹Mang'e na nnda', nque ntyjeho' na jndë tjë nn'an 'naanhin, yo joo jñ'oonmin' quinan'njoon'ho'hin, cha' ntyja 'naan'han' ngaquehan quityquii' na vantyja n'onhan, cha'xjen na mancüixjen cont'aho'.

Jñ'oon ma mats'ia na itsiqui'maan' Pablo joohan

¹²O' ntyjë, joo nn'an na m'anhan quii' nt'anho' na cojoo' n'onhan na cont'ahan ts'ian 'naan' ta Jesús, quinan'njonho' nan'ñeen. Ee iquen jon joohan na conintquehin ndëëho' na conan'qui'maan'hinho' nchu vaa na ngom'anho' na tonnon jon. ¹³Quint'a jndyihö' na njonhin yo na conan'vengioho'hin ng'e cont'ahin ts'ian 'naan' jon. Ndo' mantyi quitsam'an yaho' yo tsoñ'en ntyjeho' na vantyja n'on.

¹⁴O' ntyjë, jñ'oonmin conduë ndëëho', joo nn'an na conan'ntyquen, quindueho' ndëëhan na quint'ahan ts'ian. Joo nn'an na m'anhan na chjoo' n'onhan na coquenonhan navi', ncyaho' na t'man n'onhan. Joo nn'an na min 'nan na nchjehan'hin na i'ndyihhan' joohan na tavijndëhan na tonnon Tyo'ts'on, quitejndeiho'hin na ntjo tyenhan ntyja 'naan' jon. Ndo' c'onho' na t'man n'onho' yo tsoñ'en nn'an.

¹⁵Xe ncüii ts'an nts'aa vi' juu 'o', tyi'nan'ntcüe'ho' navi' cjoo' tsan'ñeen. Ninnquii'chen quint'aho' na ya nn'anho' yo ntyjeho' na vantyja n'onhan ndo' mantyi yo tsoñ'en nn'an.

¹⁶Ninnquii'chen c'onho' na neinho'. ¹⁷Ndo' mancha'chen xjen quinan'neinho' mnon Tyo'ts'on tsoñ'en na coquenonho'. ¹⁸Min'ninchen na coquenonho', quindueho' na ncyaa jon ntyja 'naan'han' ee nquii jon nnda' vaa na nt'ue ts'on jon na quitsam'anho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo Jesús.

¹⁹Tyi'quitë'ho' juu Espíritu yo ntyja 'naan' ts'ian na its'aa jon. ²⁰Min tyi'nt'aho' na tyi'cuee' n'onho' jñ'oon na conan'nein nn'an na conduihin na Tyo'ts'on tyincyaa jñ'oon na conan'manhin ndëëho'. ²¹Quitji'ho' cüenta na aa mayuu' na nquii jon incyaa jon jñ'oon na conan'neinhan, ndo' tsoñ'en jñ'oon na itejndeihan'ho', quinan'veho'han'. ²²Ndo' mantyi quinan'tycaa'ho' yo tsoñ'en nnon natyia.

²³Nquii Tyo'ts'on na conduihin na tajñuaan' ts'onhin, ncyaa jon na quindë ya na nan'xuanho' ñuan nquii'. Juu na ndyii' na vando' 'o', yo juu ñuaan 'naanho' yo nin'juu si'ts'o 'naanho', cüantyyee' jon tsoñ'ehan'. Quindui na nnda', cha' juu xjen na ncüjee' ntcüe' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, ta'n nan min'ncüii nnon jñ'oon na nts'aahan' jnanho'. ²⁴Nquii Tyo'ts'on na iqueen' jon 'o', conduihin na itsiquindë jon, juu jon nts'aa jon tsoñ'en jñ'oon na ico' jon 'ndyo jon.

Coninncyahin ts'on 'naanhin

²⁵O' ntyjë, ninnquii'chen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja nján.

²⁶Xjen na covatjonho' yo ntyjeho' na covantyja n'onhan, ncyaho' ts'onhin na conan'-manho' na xoncüee' n'onho' na conan'vengioho'hin.

²⁷Nquii ta Jesús tyincyaa jon juu najndei na matsixuan ja. Mang'e jo' mat'ion' ts'ianho' na quinan'jn'aanho' tsonva ndëë tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan.

²⁸Quityio ta Jesucristo jn'aanho' ntyja 'naan' juu naya na condui jon.

Tson Na Jndë Ve Na Sciënon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Tsalónica

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

¹Ja Pablo matscüenön tsonvahin ndëë 'o' na m'anho' tsjoon Tsalónica na conduiho' tmaan' nn'an na vantyja n'onho' Jesucristo. Juu Silvano yo nin'Timoteo conan'jonhan juu tsonvahin. Coninncyá ts'on nján ndëë 'o' na conduiho' cüentaa' tyëëhë ta Tyo'ts'on yo ta Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa. ²Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu naya na nan'xuanhan yo nin'juu na conduihin na tajñaan' ts'onhan, cotán ndëëhan na na cy'onho' cüenta joohan'.

Xjen na nndyo nnda' Cristo ntco'xen Tyo'ts'on nn'an

³O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, 'io 'io chuhan' na concyá na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. Chuhan' na cont'á na nnda' ng'e na vandit'manntyi na vantyja n'onho' Cristo ndo' na ncüii cüiiho' conan'vengiontyichenho' ntyjeho' na vantyja n'onhan jon. ⁴Mang'e jo' ncüii cüii tmaan' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, conan'nén jñ'oon ya ntyja 'naanho' ndëëhan. Cotji's'a já ndëëhin ntyja 'naanho' na conan'quii n'onho' min na conty'e nn'anho' ndo' mantyi yo navi' na coquenonho'. Condué ndëëhan na contjotyenho' na vantyja n'onho' Jesús min na it'uiivi' nan'min' 'o'. ⁵Ndo' na conan'quii n'onho' quityquii' navi'min', joohan' conan'man jndyoyuhan' na juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan, its'aa jonhan' cha'xjen na chuhan'. Ndo' joo navi'min' na coquenonho', covijnt'ue jonhan' na itsjinda'han' na conan'jonho' ntyja 'naan' juu na itye'ntjon jon nn'an.

⁶Condui Tyo'ts'on na its'aa jon 'nan na chuhan'. Ng'e na nnda', nque nn'an na cont'avi'han 'o', nts'aa jon na quityion nan'ñeen na mantyi quenonhan navi'. ⁷Ndo' 'o' na coquenonho' navi', ntsiquindyaa jon 'o' na nndui'ho' quityquii'han', nqueho' ndo' mantyi yo nquë, nguaa na nnda' juu xjen na nnaan jon quiñoon'ndue yo tsachon t'man na ncüjee' ntcüe' jon yo ángeles 'naan' jon na jndë jndyi conduihan. ⁸Juu xjen'ñeen nnt'uiivi' jon joo nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, min tyi'quinan'jñ'oon'han juu jñ'oon naya ntyja 'naan' nquii ta Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa. ⁹Juu na nt'uiivi' Tyo'ts'on joohan, tyi'jon quintycüiihan' ndo' ntscu'han' na nc'onhan najjon na m'aan nquii jon na taquintyja najndeí conduihin. ¹⁰Juu xuee t'man'ñeen, xjen na nndyo nnda' jon, tsoñ'en nn'an na nan'xuan ñuan nquii', ndit'maan' jon ntyja 'naanhin. Tsoñ'en nn'an na vantyja n'on jon, jndye jndyi nc'oon' n'onhan ntyja 'naan' jon. Ndo' mantyi 'o' iv'ahan' 'o' yo nan'ñeen ee jndë tanyja n'onho' jñ'oon na tonan'quindy'ho'.

¹¹Ndo' ng'e na nndui nan'min', nquii Tyo'ts'on na tqueen' jon 'o' cha' nan'xuanho' cüentaa' jon, mancha' xjen cotán nnon jon na ninnquii'chen ngotsam'anho' cha'xjen na cavee' nchjii jon. Ndo' ntyja 'naan' juu najndeí na conduihin, mantyi cotán na mndëë nnt'aho' ncüii cüii nnon 'nan ya tondëë nn'an ndo' mantyi yo tsoñ'en nnon na cont'aho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo. ¹²Ndó' vaa jñ'oon na cotán cha' cüit'maan' xuee' ta Jesús ntyja 'naanho' ndo' mantyi nquii jon ntsiquinjon jonho'. Nguaa na nnda' ng'e juu naya na condui nquii Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa yo nquii ta Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

2

Nquii ts'an na nninncyaañ'enhin yo jnan

¹O' ntyjë na vantyja n'onho', conan'ntcüi nnt'á jñ'oonva ndëëho' ntyja 'naan' na nndyo nnda' ta Jesucristo na ntsitjon jon jaa najjon na m'aan jon. ²Cotán ndëëho' na tyi'ninncyaho' na ntsiquijñ'eehan'ho' na coninc'uaa jñ'oon na jndë tyjee' ntcüe' jon. Min tyi'ninncyaho' na ntsi'ndaa'han' ngioho' ya na condyeho' jñ'oonmin'. Min xe aa cotsque

nn'an na m'anho' na conduehan na ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo na si'man Tyo'ts'on jñ'oon'ñeen ndëëhan, oo min na aa conduehan na jndë tji jahan' nnon tson, majo' tyi'n'an'jñ'oon'ho' jñ'oon na condue nan'ñeen. ³Minchjo tyi'ninncyaho' na nan'vi'nn'an nn'anho' ntyja 'naan' na aa jndë tyjee' ntcüe' ta Jesús. Ee vitjachen na nndyo nntcüe' jon, jndye nn'an ncy'on tanhin ntyja 'naan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' mantyi nnintyincyo' nquii ts'an na nninncyaañ'enhin yo jnan. Nquii Tyo'ts'on ncu' jon tsan'ñeen quii' v'io ng'e tsixuan juu na ngitsuhin. ⁴Juu tsan'ñeen ngitso jon na min'chjo tayuu jnt'ue na conan't'maan' nn'an Tyo'ts'on, min tyi'quinjon 'nan na cotji'hin cüenta na njon jndyihan'. Ndo' mantyi ngitso tsan'ñeen na njonntyichen condui nquii jon, chichen tsoñ'en na conan't'maan' nn'an. Ata ntquen jon silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon quityquii' v'aa t'man vaa' Tyo'ts'on na ngacjo jon jo', ndo' ngitso jon na manquii jon conduihin nquii Tyo'ts'on.

⁵Mangioho' viochen xjen na tom'an yoho', totsjö ndëëho' na nguaa nan'min', ndo' nt'ue ts'ön na cañjoo' n'onho'han'. ⁶Majo' naneinhin m'aan nquii jon na itscu' na ncüjee' tsan'ñeen, ndo' covaa' n'onho' nchu vaa na itscu'han' na tyi'cüjee'non juu ata na jndë tentyja xjen na ngacüja'han' na nndyo juu. ⁷Juu natyia na vanty'iu m'aanhan', vaa najnde' na tsixuanhan'. Juuhan' its'aahan' 'nan na nt'ue ts'onhan' quii' n'on nn'an, majo' nquii jon na itscu' jon na juu natyia'ñeen nts'aañ'enhin' 'nan na nt'ue ts'onhan', ninvito ntscu' jonhan' ata nguee' xjen na ncüji' Tyo'ts'onhin. ⁸Ndo' vi na jndë tji' jonhin, yajo' nnintyincyo' juu tsan'ñeen na vja nacjo tsoñ'en jñ'oon na jndë tso Tyo'ts'on. Majo' vi na jndë tyjee' nnda' ta Jesús, ntscuee' jonhin yo jndye 'ndyo jon ndo' yo juu na nancoo' na quixuee na conduihin. Ndo' juu najnde' na tsixuan tsan'ñeen, ntsityuii'ñ'en jonhan'. ⁹Ya na ncüjee' juu na conduihin natyia'ñeen, nquii Satanás nninncyaa na quitsixuan tsan'ñeen najnde' na conduihin. Mang'e jo' ngondëë ngots'aa tsan'ñeen ncüii cüii nnon ts'ian t'man na tyi'je'quinduihan' na ve' yo najnde' na tsixuan ts'an. Mantyi nts'aa tsan'ñeen jn'aan t'man yo 'nan na nnts'aahan' na vacue nc'oon' n'on nn'an, joo ts'ian'ñeen chito conduihan' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on, ata nts'aahan' na nnan'tiuhin na m'aan tsan'ñeen ntyja 'naan' nquii jon. ¹⁰Ndo' mantyi nts'aa tsan'ñeen ncüii cüii nnon ts'ian tyia na ngonan'vi'nn'anhan' nque nn'an na mancüii'xjen cotsuhan. Nnda' vaa na ngenonhan ng'e tyi'cy'onhan cüenta jñ'oon na mayuu', tyi'njonhan' ngiohan cha' na ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naanhin. ¹¹Mang'e na nnda', njñon jon ncüii nnon na ntsivi'nn'anhan' nan'ñeen na nts'aahan' na ngantyja n'onhan juu quintu na itsi'man juu tsantya'ñeen. ¹²Its'aa jon na nnda' cha' tsoñ'en nn'an na tyi'covantyja n'on jñ'oon na mayuu', majo' tovineiin' n'onhan yo 'nan tyia, ntc'o'xen jonhan na vaa jnan nan'xuanhan na ngitsuhan.

Tji Tyo'ts'onho' na ntsin'man jon ñuan 'naanho'

¹³O' ntyjë na vi'ntyjii ta Jesús, chuhan' na ninnquii'chen concyá na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. Itsohan' na cont'á na nnda' ng'e juu xjen'ñeen na tye' tsoñ'en, nquii jon tji jon 'o' na ntsin'man jon ñuan 'naanho'. Ee ntyja 'naan' nquii Espíritu iquen jon 'o' na conduiho' nn'an cüentaa' nquii jon xeng'e juu jñ'oon na mayuu' 'naan' jon na vantyja n'onho'han'. ¹⁴Ee ntyja 'naan' juu jñ'oon naya na toninncyá ndëëho', jo' tqueen' jonho' na conduiho' cüentaa' nquii jon. S'aa jon na nnda' cha' nndëë nnan'jonho' ntyja 'naan' na ntsit'maan' Tyo'ts'on nquii ta Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jaa.

¹⁵Yajo' 'o' ntyjë, quintjotyenho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho'. Tyi'ndyeho' juu jñ'oon naya na tonan'mán ndëëho' xjen na tom'án quii' nt'anho', ndo' mantyi yo juu tson'ñeen na jnan'cüanón jndyë ndëëho'. ¹⁶Nquii Jesucristo conduihin na itye'ntjon jon jaa ndo' nquii Tyo'ts'on conduihin Tyëëhë. Juu jon m'aan na ve'nchjii jon jaa, na ntyja 'naan' juuhan' conda na tyi'quintycüii na itsinjoon' jon jaa ndo' mantyi ng'e juu naya na condui jon incyaa jon na coy'ön juu na contyja nn'önhin na ya jndyihan'. ¹⁷Mac'an na ninncyaa jon na t'man n'onho' quityquii' joo navi' na coquenonho', ndo' ntyja 'naan' nquehan ntsay'onho' najndëho' cha' tsoñ'en na nnan'neinho' ndo' na nnt'aho', nndui' yahan'.

3

Quitanho' na quitejndei Tyo'ts'on já

¹ 'O' ntyjē, jñ'oon na mats'ia na condué ndēēho', quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja nján. Quitanho' na cje ro ngocya jñ'oon naya 'naan' ta Jesús ndo' na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', cha'xjen na s'aahan' quii' nt'anho'. ² M'an nn'an na tyia jndyi nan'xuanhan. Mantyi quitanho' na tyi'ninncyaaahan' na nt'a vi' nan'ñeen já, ee tyi'tsoñ'en nn'an vantyja n'onhan jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesús. ³ Majo' nquii jon na itye'ntjon jon jaa conduihin na itsiquindē jon. Nts'aa jon na ntsay'onho' na jndēho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho'hin ndo' mantyi ngüañoon' jonho' quityquii' tsoñ'en nnon navi' na nin'quits'aa yutyia 'o'. ⁴ Incyaa ta Jesús na coy'ón na t'man qui n'ón na cota'nguee'ho' jñ'oon na condué ndēēho', ndo' mantyi na ninvito ngotsam'anho' ntyja 'naan'han'. ⁵ Quitejndei ta Jesús 'o' na nan've'ngioho' nn'an cha'xjen nquii Tyo'ts'on itsivi'ntyjii jonhan. Ndo' na nnan'xuanho' na ntsay'onho' najndēho' quityquii' navi' na coquenonho' cha'xjen tots'aa Cristo.

Chuhan' na quint'a ya ts'ian njanhan

⁶ 'O' ntyjē, min'ninchen ntyjeho' na vantyja ts'on juu Cristo na tyi'nin'quits'aa juu ts'ian, min tyi'nin'quitsindē juu jñ'oon na tonan'mán ndēēho', yo xuee' ta Jesucristo coty'í jndy'ué 'o' na tyi'nan'jonho' yo juu tsan'ñeen. ⁷ Ee nqueho' mangioho' na icanhan' na c'onho' cha'xjen na tojnty'iaho' na tont'á xjen na tom'án quii' nt'anho'. Ee juu xjen'ñeen, chito t'ón na tats'ian tont'á. ⁸ Min chito tocü'á 'naan' ncüiichen ts'an na tyi'quityiönhan', min tyi'jndye xjen na tota'jndyé. Xjen'ñeen vaa xjen naxuee ndo' natsjon na tont'á ts'ian cha' na tyi'quityiö xu cjo min'ncüiho'. ⁹ Min chito tont'á na nnda' ng'e na tyi'cüanaan na ninncyaho' 'nan na nninjnt'ue já. Tont'áhan' cha' quitsi'manhan' ndēēho' na quint'aho' cha'xjen na tont'á. ¹⁰ Ee viochen xjen na tom'án quii' nt'anho', totquén jñ'oonva' ndēēho', xe na aa m'aan nin juu na tsinchequen'hin, tanin, min tyi'cüa' juu. ¹¹ Majo' naneinhin condyé na ñ'en ntyjeho' na jndē jnty'ehan na cont'ahin ts'ian cha' nnan'jnda'hin 'nan na icanhan'hin, majo' coma'ndyi'tohan na cot'ioo'hin ts'ian na cont'a ntyjehin. ¹² Cotquén jñ'oon ndēē nan'ñeen yo xuee' ta Jesucristo, ndo' conan'jnt'á nquenhin, ijndei'han' na quint'ahin ts'ian cha' cuen 'nan na nninjnt'uehin na ntixee'hin nn'an 'naanhin. Ndo' mantyi c'onhin quii' nt'an ntyjehin cha'xjen na chuhan', min tyi'ntyii'hin na nt'ioo'hin nchu vaa na m'an nan'ñeen.

¹³ Ndo' ndēē mañoonchen 'o' ntyjē, maninjuu tmaan' na m'anho', tyi'nan'ntyquenho' na cont'aho' 'nan ya. ¹⁴ Mantyi quitquenho' cüenta xe na aa m'aan nin juu na tyi'n-in'cüanguee' juu jñ'oon na condué nnon tsonvahin, min tyi'nan'quiiho' yohin cha' c'oon juu na jnaan' juu. ¹⁵ Majo' tyi'nt'aho' yohin cha'vijon na conduihin ts'an na jndoho'hin. 'O' quinan'qui'maan'ho'hin xeng'e na conduihin ntyjeho' na vantyja ts'on juu Jesús.

Jñ'oon na mats'ia na tji Pablo tsonva

¹⁶ Nquii ta Jesús conduihin na tajñuaan' ts'onhin. Mancha'xjen ncyaa jon na c'onho' na tajñuaan' ts'onho' tsoñ'en nnon 'nan na coquenonho'. Ninnquii'chen c'oon jon yo tsoñ'enho'.

¹⁷ Ncö Pablo macüji jñ'oonva na mancya ts'on njan ndēēho'. Ndö vaa na maquén xuē ncüii cüii tson na macüji, cha' quita'jn'aanho' na ja matscüenönhan'. ¹⁸ Mac'an nnon ta Jesucristo na quityio jon jn'aanho' na tsoñ'enho' ntyja 'naan' juu naya na tsi'xuan jon.

Tson Navejndyee Na Scüenon Pablo Na M'aan Timoteo

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon nnon Timoteo

^{1,2}Ja Pablo macüji tsonvahin na mancyä ts'on njan nnon 'u' Timoteo. Condui 'u' jnda ncö ng'e na vantyja tson' Jesucristo. Ja condui ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na jöncyä jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Nquii Tyo'ts'on na conduihin na itsin'man jon ñuaan njanhan, nquii jon i'ua jon ts'ianvahin nnön yo Jesucristo na nquii jon conduihin na contyja nn'ön na ntsquë na m'aan Tyo'ts'on.

Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Cristo Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhan na juu naya na conduihan yo juu na nty'ia ro nn'an ngiohan, yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan, na nan'xuanho'han'.

Quen Timoteo xjen nn'an na tyi'yuu' jñ'oon conan'man

³Juu jñ'oon na tsjö nnon' xjen na jnt'ui tsoon Éfeso na tyjë ndyuaa Macedonia, matsintcüi nnt'ahan'. Xjen'ñeen tc'an na quintjo 'u' jo' cha' joo vendye nn'an na conan'man mañoon nnon jñ'oon na tyi'yuu'han', quen' jñ'oon ndëëhan na tant'ahan na ndda'. ⁴Quitsu' ndëë nan'ñeen na min tanc'oon' n'onhan joo jñ'oon na ve' cüentohan', min joo jñ'oon na tyi'contycüii ntyja 'naan nguee ndochiihi nn'an judíos na tom'an ndyu na toxen'chen. Ee ya na m'aan' n'onhan jñ'oonmin', ve' conan'jndyehan jndyuehan yo nn'an, tyi'tejndeihan' nan'ñeen na nnan'nchu'han nchu vaa na ngom'anhan ntyja 'naan' na vantyja n'onhan.

⁵Jo' ts'ian na siquichu jñ'oon 'u' na quitsi'man' jñ'oon ndëë nn'an tsoon Éfeso na quinan've'ngiohan nn'an cha'xjen nquii Tyo'ts'on vi'nchjii jonhan. Quint'ahan na ndda' yo na ntju' conan'tiuhan yo ntyjehan ndo' na mantyi nan'xuanhan na ya covicjehan quii' ñuaanhan, ndo' mantyi na xoncüee' n'onhan na vantyja n'onhan Jesús. ⁶Ee m'an cüanntyi nn'an na tyi'conan'jñ'oon'han cha'xjen na matsjö ndö', ndo' tsojnaan' jo' jndë' jnty'ehan na vantyja n'onhan Tyo'ts'on. Ndo' ng'e jo', ve' cotsantyjatohan ntyja 'naan' jñ'oon na ve' jn'aanhan' na itsiquijñ'eenhan'hin. ⁷Joo nan'ñeen nt'ue n'onhan na quitji' nn'an cüenta ntyja 'naanhan na conduihan nn'an na ya jndyi conan'manhan jñ'oon na tquen Moisés, majo' min nquehan tyi'covaa' n'onhan jñ'oon na conan'manhan ndëë nn'an, min ndicüaa' n'onhan nchu vaa conan'quindyi jñ'oon'ñeen na jen conan'chonhan ntyja 'naanhan'.

⁸Mangiö juu jñ'oon na tquen Moisés, njon jndyihan' xe na aa nninjnt'ue ts'ahan' cha'xjen na sijnda' Tyo'ts'on na tsixuanhan'. ⁹Majo'ntyti icanhan' na cañjoo' nn'ön na chito sijnda' Tyo'ts'on jñ'oon'ñeen ntyja 'naan nque nn'an na cont'ahan cha'xjen na chuhan'. Ts'iaan' na sijnda' jonhan' na quit'uiihan' nn'an na conan'que'to n'onhan tonnon jñ'oon na iquenhan' xjen ndo' na quit'uiihan'hin na tyi'nin'quita'nguee'hin jon. Sijnda' jonhan' na quit'uiihan' nn'an na conan'vehan nacjoo' Tyo'ts'on ndo' yo ntyja 'naan nn'an na tyi'quinan't'maan'han jon, ndo' mantyi ntyja 'naan nn'an na conan'tjahan nnon jon. Sijnda' jonhan' na quit'uiihan' joo nn'an na tyi'njon ngiohan juu na covantyja n'on nn'an Tyo'ts'on, ndo' mantyi ntyja 'naan nn'an na conchan joo ntyjehan na vantyja n'on jon. Sijnda' jon jñ'oon'ñeen na quit'uiihan' joo nn'an na conan'cüjehan tyehan, ndyeehan oo min'cya ro ts'an. ¹⁰Mantyi sijnda' jonhan' na quit'uiihan' nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yo nn'an, ndo' na quit'uiihan' nannon na m'anhan yo ntyje nnonhan. Sijnda' jonhan' na quit'uiihan' nn'an na conty'ueehan nn'an ndo' na quit'uiihan' nn'an na ve' quintu na conan'neinhan cjoo' ncüiichen ts'an, ndo' ntyja 'naan nn'an na conduehan na ntyjii Tyo'ts'on na mayuu' ncüii jñ'oon, majo' ngio yahan na ve' quintuhan', ndo' yo min'cya ro mañoon nnon na vjahan' nacjoo' jñ'oon na taquintyja na ya tsixuanhan' na conan'man nn'an ntyja 'naan' jon. ¹¹Nquii Tyo'ts'on na taquintyja na ya conduihin, i'ua jon ts'ian nnön na nnincya juu jñ'oonva, majuu jñ'oon naya na tëquintyja na t'man conduihan' na ntyja 'naan'han' na itsin'man jon ñuaan nn'an.

Ncyaa Pablo na ya Tyo'ts'on na ndyia' ro juu nchjii jon

¹² Mancya na ya nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa na incyaa jon na condëë mats'a ts'ianva. Ncyaa ya jon na tji' jon cüenta na tsixuan ja ts'an na itsiquindë, jo' na sijnda' jon na matye'ntjõn nnon jon. ¹³ Its'aa jon na nnda' min na toxen'chen totsienë jñ'oon tsan' cjo'o' jon, ndo' tonty'ëhin ndo' totsitéë' ts'õnhin na tots'a v'i nn'an na vantyja n'on jon. Majo' min nan'min' tots'a, tom'aan jon na nty'ia rö ntyjii jon ng'e ve' tots'atõhan' ee juu xjen'ñeen ta'nana taa' ts'õn min tyi'covantyja ts'õnhin. ¹⁴ Ndo' ng'e na nnda' vaa na totsixuan, jo' ntyja 'naan' juu naya na condui jon, tyi'vacuaa xjen na tyio jon jn'aan ja. Mantyi incyaa jon na vantyja ts'õn Jesús na vi'nchji ja jon yo nn'an ng'e na m'an jaa ntyja 'naan' Cristo Jesús.

¹⁵ Juu jñ'oonvahin, jñ'oon na mayuu'han' ndo' icanhan' na tsoñ'en nn'an cantyja n'onhinhan', na jndyo Cristo Jesús tsonnanguevahin cha' itsin'man jon ñuaan nn'an na nan'xuan jnan. Ndo' quii' nt'an tsoñ'en nn'an, mancõ na vejndyee na vaa jnan. ¹⁶ Ng'e min na nnda', ty'oon Tyo'ts'on na nty'ia rö nchjii jon cha' nndëë ntsi'man Cristo Jesús na tyi'quintycüii na m'aan jon na t'man ts'on jon yo nn'an. S'aa jon na nnda' cha' quitsi'manhan' nchu vaa nts'aa jon yo nque nn'an na ngantyja n'onhan jon na tonnonchen na nninncyaa jon na nnan'xuanhan na tyi'quintycüii na vando' ñuaanhan. ¹⁷ Nquii Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na co'xen jon, nquii jon na mancha'chen xjen m'aan jon, na min'ncüii ts'an ndiquindëë ndyiaa' juuhin, xiaa'nty nquii jon conduihin Tyo'ts'on, ta'nana ncüiichen. Ninvaa na vjahan' na tonnonchen cüit'maan'hin ntyja 'naan' tsoñ'en. Quindui na nnda'.

¹⁸ 'U' Timoteo na condui 'u' jnda ncõ, ndõ vaa na matsiqui'man' ja 'u'. Matyiõ xu 'u' na quen' xjen nn'an cha'xjen na jndë totsjö nnon'. Xuee'ñeenchen nque nn'an na vantyja n'on Cristo, jnduehan jñ'oon nchu vaa na ntsixuan' quityquii' ts'ian'naan' jon. Juu jñ'oon'ñeen cañjooon' tson'han' cha' nndëë ntsijonhan' 'u' ncüii sondaro 'naan' ta Jesús na its'aa juu tyia' 'naan' jon. ¹⁹ Ndo' viochen xjen na matsijon 'u' juu tyia'ñeen, quintjotyen 'u' na vantyja tson' jñ'oon na mayuu' ndo' xia'nty quitsa' 'nan na mavicje' quii' ñuan 'nan' 'nan na chuhan'. Ñ'en nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'han jñ'oonva', ndo' tsojnaan' jo' jndë tyuui' juu na covantyja n'onhan. ²⁰ Mannda' vaa tots'aa Himeneo yo Alejandro. Mang'e jo' jndë tyiõhan nt'õ Satanás cha' quitsi'manhan' ndëëhan na tanan'neinhan jñ'oon tsan' cjo'o' Tyo'ts'on.

2

Jñ'oon na conan'manhan' nchu vaa na nan't'maan' jaa Tyo'ts'on

¹ Ndõ vaa jñ'oon na matsiqui'man' jndyëë 'u', na tsoñ'en nn'an na vantyja n'on, quinan'neinhan nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' tsoñ'en na coquenonhan. Quitanhan nnon jon 'nan na icanhan'hin, ndo' na ncyahan na ya jon yo na quitanhan na quityio jon jn'aan tsoñ'en nn'an. ² Quitanhan na quitejndei jon nanm'ann'ian t'man yo nin'tsoñ'en nanm'ann'ian na cotsantyja, quindui na nnda' cha' nndëë nc'õn na tatyia' yo nn'an. Ee na nt'ahan', yajo' nts'aahan' nquii Tyo'ts'on njon jndyihin ngiõ, yo na nc'õn na ñuan nquii' jaa na tonnon jon. ³ Ya jndyi na nt'aha na nnda', ng'e nquii Tyo'ts'on na itsin'man jon ñuan njanhan, cavee' ts'on jon na nc'õn na nnda'. ⁴ Ee nquii jon nt'ue jndyi ts'on jon na tsoñ'en nn'an ncyahan na ntsin'man jon ñuaanhan. Ndo' mantyi ngüentyja xjen na tsoñ'enhan ncy'onhan cüenta juu jñ'oon na mayuu' 'naan' jon. ⁵ Jñ'oonva' vacüja'han' tsoñ'en nn'an ndo' ng'e ninncüii Tyo'ts'on m'aan cüenta tsoñ'enhan ndo' mantyi ninncüii ts'an na iv'a jon nn'an na tonnon Tyo'ts'on, manquiiintyi Cristo Jesús na mantyi ts'anhin. ⁶ Juu jon tyincyaa nquiihin na tue' jon. Na s'aa jon na nnda' tyionñ'en jon na chõjnan jaa nnon Tyo'ts'on, jo' ndëë ntsin'man jon ñuaan nn'an. Juu jñ'oonvahin si'man Tyo'ts'onhan' ndëë nn'an vi na taa' ts'on jon na jndë tuee'xjen na ndyehinhan'. ⁷ Mang'e na nnda', t'ua jon ts'ian nnõn na condui ja ts'an na ijñon jon ja yo jñ'oon naya 'naan' jon na mancyahan' ndëë joo nn'an na chito conduihan nn'an judíos. Jñ'oon na mayuu' na nnda', chito quinto

matsinën. Condui ja na quitsi'man ndëë nan'ñeen juu jñ'oon na mayuu' yo jñ'oon na cantya n'onhan.

⁸Minyuuchen joo najon na covatjon nn'an na conan't'maan'han Tyo'ts'on, nt'ue ts'ön na nque nannon quinan'neinhan nnon jon, na nman'vehan ndueehan na tonnon jon na ji'ua ntyja na cotsam'anhan, min chito conan'vjejan nn'an, min chito conan'tntja'han yo ntyjejan. ⁹Mantyi ntyja 'naan nanntcu, nt'ue ts'ön na cüehan ndiaa na ya ro xjenhan juuhan', ndo' quitji' yahan cüenta nchu vaa na cotsam'anhan, min tyi'ngüenonchen na conan'tycüi'han sonquenhan, min tyi'ngüenonchen na covijnt'uehan 'nan na jndë yo s'on ijan ndo' yo të' perlas, min ndiaa na jnda jndyi. ¹⁰Majo' quint'ahan ncüii cüii nnon 'nan naya na conduihan nanntcu na conan't'maan'han Tyo'ts'on yo na xoncüee' n'onhan. Ee na nt'ahan na nnda', joochan' nts'aahan' cha'vijon na conan'tycüi'han. ¹¹Viochen xjen na incyaa ts'an jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, icanhan' na joo nanntcu c'onhan na machen jndyuehan. Quitjue'cjejan ntyja 'naan jñ'oon na condyehan. ¹²Ee tyi'mancya ja na ncüii tsanscu na ntsi'man juu ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, min na ntc'o'xen jon nannon, xia'ntyi na c'onhan na machen jndyuehan jo'. ¹³Matsjö na nnda' ee Adán sia jndyee Tyo'ts'on, jndë jo' sia jon Eva. ¹⁴Ndo' min chito Adán sivi'nn'an Satanás, juu Eva sivi'nn'an juu. Ndo' ng'e na nnda', sitja tsanscu'ñeen ntyja 'naan' juu jñ'oon na tqen Tyo'ts'on. Jo' sijnda'han' na vaa jnaan' juu. ¹⁵Majo' itsin'man Tyo'ts'on nanntcu na conan'nguihan ndahan xe na aa ninvito covantya n'onhan jon, ndo' c'onhan na conan've'ngiohan nn'an, ndo' mantyi c'onhan tonnon jon cha'xjen na nt'ue ts'on jon, ndo' na quitquen nquehan cüenta ntyja nchu vaa na cotsam'anhan.

3

Nn'an conditque quii' tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nan'min quinan'xuanhan

¹Jñ'oon na mayuu' na minninchén ts'an na nt'ue jndyi ts'on jon na ngüantjyee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, ya jndyi ts'ian na nin'c'oon tsan'ñeen. ²Mang'e na nnda', nquii ts'an na ivantjyee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on, icanhan' na tsoñ'en ntyja na vam'aan jon, c'oon jon na itsiquindë jon, na ninncüii scuu' jon, ndo' na conduihin ts'an na jnda' itsitiu, ndo' tqe its'aa jon quityquii' na vam'aan jon. Icanhan' na quitejndei jon nn'an na cotsque ya na m'aan jon na cotsancyahan jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús, ndo' mantyi na conduihin ts'an na ya itsi'man jon jñ'oon' Tyo'ts'on. ³Tyi'quichuhan' na tsanquindyihin, min ts'an na iciüja' jon nn'an. Icanhan' na tyi'ndyioon' ts'on jon yo nn'an, chito na itsintja'hin yo nan'ñeen, min chito na nin'quitsit'ue jndyi jon xoquitu'. ⁴Icanhan' na conduihin ts'an na ya ico'xen jon nn'an vaa' jon, ndo' na quita'nguee' ntsinda jon tonnon jon na quint'a joo na njonhin ntyja 'naan tsoñ'en. ⁵Icanhan' na cuaa na nnda' ee xe na ndiquindë na ntquen nquii jon xjen nn'an vaa' jon, majndeichen xe'quindë ntquen jon xjen joo nn'an na conduihin tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. ⁶Ncüii ts'an na tyi'covijndyee xuee na vantya ts'on juu Jesucristo, tyi'quichuhan' na ngaquee' juu ts'ian'ñeen, ee xe na aa nnda', mndëë nts'aahan' na ntsintsahin, ndo' tsojnaan' jo' nt'uui Tyo'ts'onhin cha'xjen na s'aa jon yo juu yutyia. ⁷Ndo' mantyi icanhan' na joo nn'an na tyi'covantya n'on Tyo'ts'on, mantyi ya jñ'oon conan'neinhan ntyja 'naan' tsan'ñeen, cha' tyi'ntscüejnaan'han'hin tondëë nan'ñeen, ee xe na aa ndui na nnda', nts'aahan' na cha'vijon tyioohin xiu' na sijnda' yutyia na quit'uiihan'hin.

Nn'an na cotejndei ts'ian quii' tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nan'min chuhan' na quinan'xuanhin

⁸Mantyi joo nn'an na cotejndei ts'ian quii' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na quinduihan nn'an na tqe cont'ahin na cotsam'anhan, ndo' na nimmcüii tjon' jñ'oon conan'neinhan ndëë nn'an. Min tyi'quichuhan' na jndye vinon na ncüehan, min tyi'nc'onhan na jen nin'quita'ntjonhan xoquitu' yo ncüii nnon ts'ian na tyi'cüji' yahan' na nt'ahinhan'. ⁹Joo nn'an nan'xuanhan juu ts'ian'ñeen, icanhan' na quintjotyenhan ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' na vantya nn'ön na min'ncüii nnon

tyi'quits'aahan' na tyi'ya covicjehan quii' ñuaanhan. ¹⁰ Icanhan' na joo nn'an na vantyja n'on, quitquen jndyeehan cüenta na aa conan'quindë nan'ñeen jñ'oonmin', ndo' xe covityincyoo' na cont'ahan cha'xjen na tsjö ndö', jo' vanaan na ntejnideihan ts'ian quii' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on. ¹¹ Ndo' mantyi ntcu nan'ñeen icanhan' na quinduihan nn'an na tqe cont'ahan quityquii' na cotsam'adhan, chito na conan'neintohan ninntyi jñ'oon na condyehan na conan'nein nn'an. Ndo' mantyi icanhan' na jnda' na quinan'tiuhan ndo' na xoncüee' n'onhan tsoñ'en 'nan na cont'ahan. ¹² Ndo' nquii tsans'a na conduihin na itejndei jon yo juu ts'ian na vaa quii' tmaan' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na ninncüii scuu' jon. Ndo' mantyi na iquen ya jon xjen ntsinda jon yo nin'tsoñ'en nn'an vaa' jon. ¹³ Ng'e joo nan'ñeen na cotejnideihin yo ts'ian'ñeen, xe na aa ya ts'ian cont'ahan, yajo' itsiquinjonhan' ntyja 'naanhan, yo na t'man n'onhin nninncyaaahan' na nnan'nein jndyoyuhan ndëë nn'an ntyja 'naan' na vantyja n'onhan Cristo Jesús.

Ndyu na toxen'chen ve' nty'iu tom'an jñ'oon na njon tsixuanhan'

¹⁴ Macüji tsonva na matscürenöhan' nnon', majo' mantyi ts'ön na cje ncjöquinty'ia 'u'. ¹⁵ Majo' xe na aa ntsichjuhan' ja na tyi'nguë ty'ua, tanin, mancüixjen ncüaa' tson' nchu vaa na chuhan' na ngom'an nque nn'an na condui cüentaa' Tyo'ts'on. Jooan conduihan tmaan' nn'an cüentaa' nquii Tyo'ts'on na vando' na conan'vehan jñ'oon na mayuu' 'naan' jon ndo' na cota'ntyjee'hinhan'. ¹⁶ Juu jñ'oon na vantyja nn'ön na ve' nty'iu tom'aanhan', tanin juu na ndëë ngitso juu na tyi'njon tsixuanhan'. Ndö vaa na itsohan':
Tui Cristo tsonnangue na ts'anhin,
Nquii Espíritu Santo si'man jon na siquindë Cristo tsoñ'en cha'xjen na itsohan'.
Nque ángeles chen chen tondo'njoonhan na tojnty'ianhan' 'nan ntyja 'naan' jon.
Juu jñ'oon ntyja 'naan' jon toninncyaa nn'anhan' ndëë nn'an na ninvaa tsonnangue.
M'an nn'an na vantyja n'onhan jon,
ndo' nquii Tyo'ts'on ty'oon ntcüe' jonhin quiñoon'ndue.

4

Nn'an na cotji ntcüe'han ntyja 'naan' jñ'oon na vantyja n'onhin

¹ Nquii Espíritu Santo itsi'man jndyoyu jon na joo ngeee na mats'ia, nc'on nn'an na ngotji ntcüe'han ntyja 'naan' jñ'oon na vantyja n'onhan. Ndo' nnan'jonhan yo jñ'oon na conan'vi'nn'anhan' na conan'man joo nn'an na m'an nacje 'naan yotyia. ² Nque nn'an na ve vaa na cotsam'adhan nnan'manhan joo jñ'oon'ñeen na conan'vi'nn'anhan'. Joo nan'ñeen min tyi'tsi'ndaa'han' ngiohan na cont'ahinhan'. ³ Cotë'hin na nnonnco nn'an ndo' conan'jaa'han jñ'oon na tyi'ntcüa' nn'an minndye 'nan. Majo' nan'ñeen cochue' n'onhan ee nquii Tyo'ts'on sijnda' jon na joo nn'an na vantyja n'on Cristo na conan'vehan jñ'oon na mayuu', ntcüa'han jooan' yo na concyahan na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanhan'. ⁴ Ee tsoñ'en 'nan na tqen jon, tējuintyja na ya tsixuanhan'. Tanin'nan na chuhan' na tyi'ndijnt'ue jaahan' xe na aa ncy'ön cüentahan' yo na conincyaa na ya jon ntyja 'naan'han'. ⁵ Ee joo 'nan na cocü'a, iquen jon na ji'uahan' ntyja 'naan' jñ'oon' jon ndo' mantyi ng'e na incyaa ts'an na ya jon ntyja 'naan'han'.

Ts'an na ya itye'ntjon nnon Jesucristo

⁶ Joo jñ'oonmin' xe na aa ntsi'man'han' ndëë ntyjëëhë na vantyja n'onhan Cristo, ndui 'u' ts'an na ya itye'ntjon juu nnon Jesucristo cha'xjen na chuhan'. Ngaque 'u' ntyja 'naan' jon yo joo jñ'oon na vantyja nn'ön yo ntyja 'naan' juu jñ'oon na jndyoyu conduihan' na matsijon 'u' yohan'.

⁷ 'U' tyi'ntsiñ'oon' joo cüento na ve' conan'neinto nn'an nchu vaa na m'aan' n'onhan na icanhan' na quit'ahan cha' ncy'on Tyo'ts'on cüentahan, ee conduihan' jñ'oon tsan'. 'U' quitsichon' na condui 'u' ts'an na m'aan na jndu' na tonnon Tyo'ts'on. ⁸ Ee juu na itsichon ts'an cha' ndëë ntsixuan juu najndei juu yo si'ts'o 'naan' juu, itejndei chjohan'hin. Majo' juu ts'an na iquen yantyihiin na quinduihin ts'an na m'aan jndyi na jndei juu cha'xjen na

nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on yohin, nanein vaa naya 'naan' juu na its'aa juuhan' ndo' mantyi na ngüando' juu na m'aaan jon. ⁹Jñ'oonva' jñ'oon na mayuu'han' ndo' chuhan' na tsoñ'en nn'an cy'onhan cüentahan'. ¹⁰Mang'e na nnda', conan'cüejndyaa' jaa na conan'chön na cont'a ts'ian 'naan' Tyo'ts'on ee conan'quityen nn'ön jon, nquii jon conduihin Tyo'ts'on na vando' ee xia'ntyi nquii jon condui jon na itsin'man jon ñuaan nn'an, majndeichen nque nn'an na jndë vantyja n'onhan Cristo.

¹¹Jñ'oonmin', ninnquii'chen quitsi'man'han' ndëë nn'an na vantyja n'on. Quitsu' ndëëhin na quita'nguee'hinhan'. ¹²Tyi'ninn'cya' na ntji' nn'an cüenta na tyi'quinjon condui 'u' ng'e na tyi'tque 'u'. 'U' ntyja na vam'an', quitsa' na juu jñ'oon na matsinin', yo juu na vam'an', yo juu na vi'ntyji' nn'an, yo juu na vantyja tson' Tyo'ts'on, yo nin'juu na ntju' ntyja 'nan', tsoñ'en nan'min' quinan'manhan' ndëë nn'an na vantyja n'onhan Cristo, nchu vaa na ngom'anhhan. ¹³Ndo' viochen xjen na minndo' na nguë na m'an', quen ya 'u' na matsijnan' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, cüijnt'ue 'u' juuhan' na ncy'a jñ'oon ndëëhan ndo' na matsi'man'han' ndëëhan. ¹⁴Nque nn'an na conintque quii' nt'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, juu xuee'ñeen xjen na tyiohan ndueehan cjo', jnduehan nin ncüii nnon ts'ian 'naan' jon na i'ua jon nnon'. Cjoo' tson' na cüijnt'ue 'u' juu naya'ñeen na itsiquindaa' jon 'u'.

¹⁵Ninnquii'chen quitsa' nan'min', cjoo' ya ya tson' na ninvito m'aaan' tson' ntyja 'naan'han' cha' ntquen nn'an cüenta na vja' tonnonchen na condui 'u' ntyja 'naan' Jesucristo. ¹⁶Quen nquii 'u' cüenta ntyja nchu vaa na vam'an' ndo' mantyi ntyja 'naan' jñ'oon na matsi'man' ndëë nn'an. Ninvito juuhan' quitsa' ee ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan' ndo' mantyi joo nn'an na condyehan jñ'oon na mancya'.

5

Ndö vaa c'oon ts'an quii' tmaan' nn'an na vantyja n'on

¹Ncüii ntyjeho' tsantque na vantyja ts'on jon, tyi'ndic'uaa 'ndyo' nnon jon, majo' quitsiqui'man'hin na cha'vijon conduihin tye', cha' yantyichen ntsijonhin yo Cristo. Ndo' nque nannon ndyua na vantyja n'onhan na conduihan cha'vijon nty'iu' ncu', quitsin'chu' ndëëhan nchu vaa na chuhan' na quitsam'anhhan. ²Ndo' mantyi nque nanntcu tque na vantyja n'onhan, ncy'a'ya' na jnda' nquenhan na cha'vijon na conduihan 'ndyo'. Ndo' joo yontcu ndyua na mantyi vantyja n'onhan, c'on' quii' nt'anhan na cha'vijon conduihan nty'iu' ncu'. Ninnquii'chen c'on' na ntju' na m'aaan' tson' ntyja 'naan'han na tonnon ta Jesús.

³Joo nanntcu ninnque na ndicüijnda' 'nan na ndijnt'uehan, quitejndeicho'han. ⁴Majo' ncüii tsanscu ninnquii, xe na aa m'an ntsinda jon oo ntsindantyjo jon, chuhan' na joo nan'ñeen cüaa' jndyee n'onhan na quinan'manhan na vantyja n'onhan Jesucristo na quitixee'han ndyeehan oo chi'tanhan. Ee xe na nnt'ahan na nnda', nt'iohan na chojnhanhan ndëë nn'an na ndahan. Cavee' nchjii Tyo'ts'on na nndyiaa' jon na nnda' cont'a. ⁵Majo' nquii tsanscu ninnquii na tanchu ya na ntixee' nquiihin, xia'ntyi nquii Tyo'ts'on itsiquii ts'on juu. Naxuee ndo' natsjon itsixuaa juuhin na quitixee' jonhin. ⁶Majo' juu tsanscu ninnquii na vam'aaan juu yo 'nan na neiin' n'on nn'an tsonnangue, min na vando' juu, itsijonhan'hin cha'vijon ts'oo na tonnon Tyo'ts'on. ⁷Ninnquii'chen quen' jñ'oonmin' ndëë nn'an na vantyja n'on na quinan'quindëhinhan' cha' tanin juu na ngitso na vaa jnanhan. ⁸Ee ts'an na vantyja ts'on Cristo, majo' tyi'nin'quitixee' juu nn'an 'naan' juu, ndo' majndeichen nque nn'an vaa' juu, conduihin ts'an jndë tji ntcüe'hin ntyja 'naan' jñ'oon na vantyja nn'ön. Juu tsan'ñeen vi'ntyichen tsixuan juu, chichen nn'an na tyi'covantyja n'onhan Tyo'ts'on.

⁹Juu tson na chuhan' nguee nanntcu ninnque, ndö vaa na icanhan' cha' ndëë ntyi'ho' ngueehan nnon juu tson'ñeen. Najndë tēnonhan ndyenn'an chu ndo' na ninn'cüii jnda na jndë toncohan. ¹⁰Mantyi icanhan' na vaa jñ'oon na ngio nn'an na ya jndy tots'aa tsanscu'ñeen, cha' na aa sque jon ntsinda jon, ndo' na totsintjoo' jon nn'an na totsque ya vaa' jon, ndo' na aa totye'ntjon jon ndëë nn'an na conduihan cüentaa' Cristo na min'cya

ro nnon na tocanhan' nan'ñeen, ndo' na aa totejndei jon nn'an na coquenon navi', ndo' na aa tots'aa jon tsoñ'en na tondëë nts'aa jon na ntejndei jon nn'an.

¹¹ Majo' joo nanntcu ninnque na tyi'tquechenhin, tyi'ntyito' ngueehan nnon juu tson'ñeen ng'e xjen na its'aa jndyi n'onhan na nin'quitonco nnda'han, ndo' na cont'ahan na nnda', conan'tycyaa'hin ntyja 'naan' Cristo. ¹² Ee xe na aa ndonco nnda'han, vaa jnanhan na jndë jnan'tyuui' ntcüe'han juu jñ'oon na ta'han jndyuehan nnon Cristo na nnt'ahan. ¹³ Ndo' mantyi xe m'aan ngueehan nnon juu tson'ñeen, ndo' na ta'nan ts'ian 'naanhan, ve' comandyi'tohan, ve' v'aa ndo' v'aa nn'an covenonhan, ndo' na nnda' conan'ntyquenhan. Ndo' chito ve xia'ntyti na m'antohan, mantyi ve' conan'neintohan ninntyti jñ'oon na condyehan jndyue nn'an, cotyiii'han ntyja nchu vaa na cotsam'an nn'an min tyi'quichuhan' na nnt'ahan na nnda'. ¹⁴ Mang'e na nnda', matsiqui'man' ja 'u' na joo nanntcu ninnque na tyi'tquechen, quitonco nnda'han na nc'on ndahin, ndo' na quita'ntyjee' yahin nt'aahan, ndo' min'ncüii nnon tyi'nt'ahan na ntyja 'naan' jo' nnimncyaaahan' na joo nn'an jndohan jaa nnduehan jñ'oon tsan' nacjõ. ¹⁵ Ndõ' vaa na matsjõ ng'e vendye nanntcu ninnque na tyi'tquechen, jndui'han natoo' Cristo ndo' conan'jonhin ntyja 'naan' Satanás.

¹⁶ Ndo' minninchin tsanscu na vantyja ts'on Cristo, xe aa m'aan cüii nn'an 'naan' juu na tsanscu ninnquii, chuhan' na nquii juu quitixee' juu tsan'ñeen. Tyi'ndyio juu xu cjo nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na quitixee'han tsanscu'ñeen. Xe na aa nts'aa juu na nnda', yajo' joo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on nndëë ntixee'han nque nanntcu ninnque na ta'nan ncüiichen ts'an na ya ntixee'han.

¹⁷ Chuhan' na joo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nque ntyjehan na conintque ndëëhan, yo na t'man ngiohan, quint'ahan na njon nan'ñeen, ndo' joo nan'ñeen ncy'onhan cüenta xoquitu' ntyjantyi na cont'ahan ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, majndeichen nque nn'an na conimncyahan jñ'oon' jon yo manin' joo nn'an na conan'manhinhan' ndëë nn'an. ¹⁸ Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio, ndõ vaa na co'xenhan': "Tyi'ntyit'ho' tsqui' ndyo toro xjen na its'aa o' ts'ian." Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na nincüajon na itsiquindyihan': "Ts'an na m'aan ts'ian ntjon, chuhan' na cy'oon juu cüenta 'nan na ivantjon juu."

Ndõ' vaa conan'quindyti joo jñ'oon'ñeen.

¹⁹ Ya na vaa jñ'oon na iquen ts'an nacjoo' ts'an na conintque tondëë nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, tyi'ntsijñ'on' jñ'oon'ñeen xe chito ve ndo' aa ndye ts'an na ngiohan nchu vaa na ntyja 'naan' tsan'ñeen.

²⁰ Nque nn'an na ninvito conan'tjahan, quitsi'qui'man' nan'ñeen na tondëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, cha' ntsity'uehan' mañoon ntyjehan na vantyja n'on na tyi'nan'tjahin.

²¹ U' Timoteo, yo na ndyiaa' Tyo'ts'on yo Cristo Jesús ndo' mantyi tondëë nque ángeles na icüji Tyo'ts'onhan na cotye'ntjonhan nnon jon, ma'ua ja ts'ian nnon' na quitsiquindë' jñ'oonmin na matsjõ. Ncüii jñ'oon ntyja 'naan' ncüii ts'an na conintque, tyi'ntsijnda'han' vitjachen na nndyi' chu vaa jñ'oon na ntsintcüe' nquii jon ntyja 'naan' jñ'oon na cotquen nn'an cjoo' jon. Tyi'ncja' ntyja 'naan' nquii jon, min ntyja 'naan' joo nn'an na cotquen jñ'oon nacjoo' jon. ²² Tyi'ntsicje 'u' na ntyio' nt'õ' cjoo' ncüii ts'an na nc'ua' ts'ian nnon juu na nnditquehin tondëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Ee xe cje ro ntsa' na nnda', ndo' xe na aa vaa na itsitja tsan'ñeen, yajo' nt'uuihan' 'u' na matsijon 'u' yo juu 'nan na itsitjahin. Mantyi na tonnon Tyo'ts'on quen' cüenta na tyi'ntsitja 'u' nchcu vaa na vam'an'.

²³ Ng'e na jndye jnda vi' tsia' ndo' mantyi ntyja 'naan' mañoon ntycu na maquenoon', tyi'nts'a' na xia'ntyti ndaa ma'ua'. C'ua' chjo vinon.

²⁴ M'an nn'an covityincyo jndyoyu na conan'tjahan ndo' vitjachen na ntco'xen ts'anhan, majnda' 'nan na conan'tjahan. Ndo' mantyi m'an nn'an na ve' nty'iu na conan'tjahan na tyi'xe'vityincyoo' na jo' cont'ahan ata na jndë tji' ts'an cüenta ntyja 'naanhan.

²⁵ Manincüajon vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' nn'an na covityincyoo' na cont'a 'nan na ya,

ndëë nn'an tsi'man jndyoyuhan' na nnda'. Ndo' mantyi m'an nn'an min na cont'ahan 'nan na ya, tacovityincyoo'han', majo' joo ts'ian ya na cont'ahan tyi'xe'quintjohan' na ve' nty'iu.

6

Icanhan' na joo nn'an na cotyentjon, quint'ahan na njon patrón 'naanhin

¹Joo nn'an na vantyja n'on Cristo na conduihan nn'an na cotyentjonhan ndëë patrón 'naanhin, tsoñ'en 'nan na condue nan'ñeen, quita'nguee'hinhan'. Icanhan' na quint'ahan na nnda' cha' tyi'ndue nn'an na ve' jn'aaan na vantyja n'onhan yo xuee' Tyo'ts'on, min tyi'ndue nn'an na tayuu jnt'ue jñ'oon na coninnicya ntyja 'naan' Cristo. ²Nque nn'an na cotyentjon na mantyi vantyja n'on patrón 'naanhin, ijndeihan' na quita'nguee'hin jñ'oon na condue patrón'ñeen ng'e conduihin ntyjehin na cüejon na vantyja n'onhin Cristo. Ata chuhan' na cjoo' ya ya n'onhan na cotyentjonhan ndëë nan'ñeen ng'e joochan na cont'ahan ts'ian 'naan' patrón'ñeen, condui nan'ñeen ntyjehan na vantyja n'on ndo' mantyi venchjii Tyo'ts'on joo patrón'ñeen. Quitsi'man' jñ'oonmin ndëë nn'an. Ndo' quitsichon' na quita'nguee'hinhan'.

Ntyja 'naan nque nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na conan'man

³Minninchen ts'an na itsi'man juu mañoon nnon jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo na ityentjon jon jaa, na juu jñ'oon'ñeen tyi'itsijonhan' juuhan' yo jñ'oon na toninnicya jon min tyi'itsijonhan' yo jñ'oon na itsi'manhan' ndëë nchu vaa nt'ue ts'on Tyo'ts'on na c'ön na tonnon jon. ⁴Tsan na nnda' vam'aaan, conduihin ts'an na itsintsa nquihin, min na tyi'covaa' ts'on juu min'chjo. Ve' na nin'quitsijndye juu jñ'oon ntyja nchu vaa na icüjji' juu cüenta na nin'quitso ncüii cüii 'ndyo jñ'oon. Ndo' na nnda' tsixuan tsan'ñeen, ityiii' juu tyia' nn'an. Ntyja 'naan' tsan'ñeen na conan'tëë' n'on nn'an ntyjehan, ndo' na cotjue'han jñ'oonvi' cjo ntyjehan ndo' conan'tiuhan na nin'quint'avi'han ncüiichen ts'an. ⁵Juu tsan'ñeen, ng'e na tsixuan juu na nnda', tyi'contycüii na conan'ntja'hin yo nn'an ng'e na ti'ndaa' ntyja na m'aaan' n'onhan. Jndë tsu na tonan'y'onhan jñ'oon na mayuu'. Conan'tiuhan na ve' incyaa ts'an jñ'oon ntyja 'naan' Tyo'ts'on cha' ya ngüantjon juu. ⁶Majo' juu ts'an na vam'aaan cha'xjen na cavee' ntyjii Tyo'ts'on, t'man naya 'naan' tsan'ñeen vaa na ntjo ya nchjii juu yo 'naan' juu na min. ⁷Ee juu xjen na tui jaa nnon tsonnangue, minncüii 'nan tajndyoy'ön, ndo' mantyi xjen na ncüijë, min'ncüii 'nan je'quitsay'ön. ⁸Yajo' xe na aa vaa 'nan na ntcü'a ndo' yo ndiaa na ntcüë, quintjo ngiö. ⁹Majo' ñ'en nn'an na nin'cüityahin, ndo' ntyja 'naan' juuhan' ityiii'han' ng'eehan'hin na nnan'tjahan, cha'vijon na t'uui xiu'han. Jndye nnon nt'ue n'onhan na nguuaahan' ndueehan na tsan' nan'xuanhan', na ntyja 'naan' jo' conan'ndaa'han'hin ata cotsu ñuaanhan. ¹⁰Ee juu na njon ntyjii ts'an na nin'quitsit'ue juu xoquitu', conduihan' x'ee jñ'oon jndye nnon navi'. Ñ'en nn'an ng'e na cojoo' n'onhan na nnan't'uehan xoquitu', jndë jnty'ehan na conan'jonhan yo jñ'oon na conduihan' na mayuu', ndo' tsojnaan' s'on'ñeen, jndye nnon navi' jndë coquenonhan.

I'ua Pablo ts'ian nnon Timoteo

¹¹Majo' 'u' ntyjë na condui 'u' cüentaa' Tyo'ts'on, quitsitycyaa' 'u' ntyja 'naan tsoñ'en nan'min' na tyi'nt'uuihan' 'u'. Ninvito quitsijon 'u' yo 'nan na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, c'on' cha'xjen na nquii jon, c'on' na mancha' xjen na vantyja tson'hin. Ninnqui' cüivenchji' nn'an ndo' quintjotyen 'u' min'ninchen na maquenoan' yo na matsindya' tson' ndëë nn'an. ¹²Quitsichon' quityqui' na matye'ntjon' nnon Tyo'ts'on. Nquii jon tqueen' jon 'u' na tsixuan' na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'nan'. Quintjotyen 'u' ntyja 'naan'han'. Ee jndye nn'an jndyehan jñ'oon na tji'jndyoyu' ntyja 'naan'han'. ¹³Mantyi nquii Jesucristo tji' jndyoyu jon jñ'oon ya ntyja 'naan' nquii jon nnon Poncio Pilato. Na tonnon Jesucristo yo nnon Tyo'ts'on na incyaa jon na cotando' tsoñ'en, ndö vaa ts'ian na mat'iön 'u', Timoteo. ¹⁴Juu jñ'oonva' na ico'xenhan', cüangue'han' ata xuee na ncüjee' ntcüë' nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa. Min'ncüii tyi'ntsiti'ja 'u' ntyja

'naan ts'ian'ñeen cha' tanin ts'an nndëë ngitso juu na tyi'ya matsa'. ¹⁵Vi na jndë tentyja xjen na ntyjii Tyo'ts'on, nquii jon ntsinchu' na ncüjee' ntcüe' Cristo. Xia'ntyti nquii Tyo'ts'on conduihin na ityio jon jn'aaan nn'an ndo' na co'xen jon tsoñ'en. Mantyi nquii jon conduihin na taquintyja na itye'ntjon jon tsoñ'en nn'an na t'man condui na cotoxen ndo' joo nanm'ann'ian na cotoxenhan, itye'ntjon jonhan, ¹⁶Xia'ntyti nquii jon conduihin na tyi'jon cue' jon. Naijon na m'aaan jon taquintyja na quixueentyichenhan', ata tanin juu na nndëë ntsindyoo'hin jo'. Min'jon tacondyiaa' ts'anhin min tyi'xe'quindëë na ndyiaa' ts'an jon. Ninnquii'chen cüit'maan'hin. Tyi'jon ntycüüi na ico'xen jon. Quindui na nnda'.

Jñ'oon na itsiqui'maan'han' nantya

¹⁷C'ua' ts'ian ndëë nantya na tyi'nan'ntsahin min tyi'nc'onhan na t'man qui n'onhan yo joo 'nan na conan'tyahan'hin ng'e tyi'je'quindëë ncüaa' ts'on ts'an tsa'nnda' xuee na nguenhan'. Majo' icanhan' na t'man quinan'quichen n'onhan nquii Tyo'ts'on ee nquii jon tyi'vacuaa xjen na incyaa jon tsoñ'en nnon 'nan na icanhan' jaa cha' nc'õn na nën rō. ¹⁸C'ua' ts'ian ndëëhan na quint'ahan naya nn'an. Ndo' mantyi quijnt'uehan nchu vaa nt'ahan cha' nninjdyentyi nnon naya na nt'ahan. Tyi'nan'ntycüüi'han 'naanhan, ndo' c'oncjehan na quint'ahan naya nn'an. ¹⁹Ee na nnt'ahan na nnda', conan'vehan naya 'naanhan na njonntyichen tsixuanhan', chito s'on. Juuhan' itsijonhan' cha'vijon tsjan' v'aa. Juu nan'ñeen na njonntyichenhan' contjotyenhan' na ngüañoon'han'hin na tonnonchen. Quint'ahanhan' cha' cüityincyoo' na mayuu' conduihin nn'an na nan'xuanhan na vando' ñuan 'naanhan.

Jñ'oon na mats'ia na siquichu Pablo Timoteo

²⁰U' Timoteo, cüantyje' ya' juu ts'ian na i'ua Tyo'ts'on nnon'. Tyi'ntsijñ'on' joo jñ'oon na conan'nein nn'an na ve' jñ'oon yuhan', joo jñ'oon'ñeen tyi'quitejndeihan' ts'an na ncja juu na tonnon ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Condue nan'ñeen na ya covaa' n'onhan ntyja 'naan' jon, majo' cochue n'onhan. ²¹Matsjö na nnda' ng'e m'an vendye nn'an na cont'a nquehan na jndye jñ'oon ngiohan ndo' jndë tji ntcüe'han na vantya n'onhan.

Quityio Tyo'ts'on jn'aanho' na tsoñ'enho'.

Tson Na Jndë Ve Scüenon Pablo Na M'aan Timoteo

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon nnon Timoteo

¹Ja Pablo matscürenön tsonvahin. Condui ja ts'an na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na mancyä jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an ng'e na nnda' nt'ue ts'on Tyo'ts'on. Tco' jon 'ndyo jon na joo nn'an na vantyja n'on Jesucristo, nnan'xuanhan na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan. ²'U' Timoteo na condui 'u' jnda na vi' ntyji jndyi 'u', mancyä ts'on njan nnon'. Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Cristo Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu naya na nan'xuanhan yo juu na nty'ia ro nn'an ngiohan, ndo' mantyi yo nin'juu na tajñuaan' ts'on conduihan, cyahan na ntsixuan'han'.

Siqui'maan' Pablo Timoteo

³Xjen na matsinën nnon Tyo'ts'on, min na aa naxuee ndo' aa natsjon, mancyä na yahin ntyja 'nan'. Matyentjón nnon jon na min'ncüii tyi'quits'aahan' na tyi'ya vicjee' ñuan njan, cha'xjen mantyi nque ndochi tsjan nn'an na tui ja na tom'anhan na tonnon jon. ⁴Nin'quinty'ia jndyi 'u' cha' nninncyaaahan' na neiin' ts'ön ee vañjoo' ts'ön na juu xjen na jnty'li 'u', si'ndaa'han' nchji' ata tji'han' ndaa nnon'. ⁵Vañjoo' ts'ön na xoncüee' tson' na vantyja tson' Jesucristo. 'U' ndo' mantyi chitan' Loida yo 'ndyo' Eunice, joohan tentyja jndyee n'onhan jon. Ndo' nanein ntyjii' ya jndyi ts'ön na mantyi 'u' vantyja tson' jon cha'xjen joohan.

⁶Mang'e na vantyja tson', matsintcüi ja jñ'oonva nnon' na cjoo' ya ya tson' na matye'ntjon' nnon Jesucristo. Ee ya na tyiö nt'ö cjo', juu xjen'ñeen siquindaa' jon 'u' ncüii nnon naya cha' condëë matsa' ts'ian 'naan' jon. ⁷Ee chito incyaa Tyo'ts'on na nan'xuan na ncyaa' n'ön. Incyaa jon na nan'xuan najnde na condui nquii jon. Incyaa jon na conan'vengiö nn'an ndo' na cotquën nquë xjen nchu vaa na cotsam'an. ⁸Ng'e na nnda', tyi'ndyijnan' na ncüji' jndyoyu' ntyja 'naan' ta Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, min tyi'ndyijnan' na nty'li vancjo ng'e na mancyä jñ'oon naya 'naan' jon. Mantyi 'u', quitsijon 'u' yo ja navi' na maquenön. Nndëë ntsa' na nnda' ng'e na incyaa jon na matsixuan' ntyja 'naan' juu najnde na condui nquii jon. ⁹Nquii Tyo'ts'on tji' jon jaa quii' navi', jo' sin'man jon ñuan njanhan, ndo' tqueen' jon jaa na nnan'xuan nn'an cüentaa' nquii jon. Chito s'aa jon na nnda' ng'e vaa ncüii nnon na cont'a na cavee' nchjii jon. S'aa jonhan' ng'e nnda' vaa na sijnda' jon ndo' ng'e na vi'nchjii jon jaa ntyja 'naan' Cristo Jesús. Vitjachen na nguaa tsonnangue, ndo' m'aan jon na vi'nchjii jon jaa. ¹⁰Majo' nanein juu naya na conduihin, jndë tityincyoo' jndyoyuhan' ndëëhë ng'e na jndyo Cristo Jesús na conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan. Ee juu najnde na itsijnda'han' na covje nn'an, jndë sityuui' jonhan', ndo' totsi'man jon jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on na ntyja 'naan'han' coy'ön cüenta na tyi'quintycüii na cotant'ö.

¹¹Ndo' i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na ninncyä jñ'oon naya 'naan' jon ndo' mantyi iquen jon na condui ja ts'an na ijñon jon ja ndëë nn'an yo juu jñ'oon'ñeen, na quitsi'man jahan' ndëëhan. ¹²Ndo' ng'e juu ts'ian'ñeen na mats'a, jo' na maquenön navi'min'. Majo' tanin, min'chjo tyi'jn'an na nnda' its'aahan' ee ntyjii' ya jndyi ts'ön na nquii jon na vantyja ts'ön, ndo' mantyi nchji jnt'a na tsoñ'en ts'ian na i'ua jon nnön, nquii jon ngüantyyee'han' yo juu najnde na conduihin ata juu xuee na nndyo ntcüe' jon.

¹³Joo jñ'oon na mayuu' na jndë si'man nnon', quintjotyen 'u' ntyja 'naanhan'. Ncyä' na nnan'xuan joohan' ncüii na ntsijnda'han' nchu vaa na vam'an'. Tyi'ntsiquindyaa' 'u' na vantyja tson' Cristo Jesús yo ntyja 'naan' na vi'nchjii Tyo'ts'on nn'an. ¹⁴Yo na ntejnde Espiritu Santo na m'aan jon quii' nn'ön, cüantye'tyen' juu jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, na juu ts'ian'ñeen t'ua jon nnon', juuhan' cüii na njon jndyihan'.

¹⁵Mantyi' na tsochen nn'an na vantyja n'on Cristo na m'anhin ndyuaa Asia, tji ntcüe'lin na tonan'jonhan yo ja, quii' nt'an joohan ñ'en Figelo yo Hermógenes. ¹⁶Joo nn'an vaa' Onesiforo, quits'aa Tyo'ts'on na nty'ia rohan nchjii jon. Ee ntyja 'naan' tsan'ñeen, jndye

jnda tyincyaaahan' na tondineiin' ts'ön quityquii' navi' na toquenön, min tyi'jnaan' jon na tyen ja nty'i vancjo. ¹⁷Ee xjen na tyjee' jon tsjoon Roma, jnt'ue vichen ts'on jon ja ata xjen ntjii jon ja. ¹⁸Juu xuee ya na nndyo nnda' ta Jesús na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan, quits'aa ta Tyo'ts'on na ndyia' ro juu Onesiforo'ñeen nchjii jon. Ndo' mantyi' ya' na jndye nnon tejndeí tsan'ñeen ja xjen na tom'an Éfeso.

2

Ts'an na vantyja ts'on Jesucristo, conduihin sondaro 'naan' jon

¹Ntyja 'nan' 'u' ntyjé na condui 'u' jnda ncö, cayon'ntyi' najndu' ntyja 'naan' juu naya na itsiquindaa' Tyo'ts'on 'u' xeng'e Cristo Jesús. ²Tsoñ'en jñ'oon na jndé tondyi' na toninncyaa quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, joo jñ'oon'ñeen ncyaa'han' ndéé nn'an na vantyja n'on na quitquenhan cüentahan', na jooihin mantyi nnan'manhinhan' ndéé mañoon nn'an.

³Nque sondaro conan'quii n'onhan navi' na coquenonhan. Mantyi 'u' quintjo ntyji' yo navi' na coquenön xeng'e na condui 'u' sondaro 'naan' Jesucristo. ⁴Tanin ts'an na m'aaan juu ts'ian sondaro na ityii'hin ts'ian na cont'a min'cya ro nn'an. Ee juu sondaro na ivanguee' juu na itye'ntjon juu, itsichon juu na nquii comandante 'naan' juu ngavee' ts'on jon yohin, mang'e jo' tyi'ityii'hin yo ninntyi ts'ian na cont'a min'cya ro nn'an. ⁵Mantyi ts'an na itsijonhin xjen na conanon nn'an na co'ohan x'iaa', joo nan'ñeen njnty'iahan nin ncüii joohan na jndeichen inannon. Ndo' min na jndeityichen jnannon ncüiihan, majo' xe na aa tasiquindé jon jñ'oon na jnan'jnda' jndyeehan, tyi'xe'cy'oon jon cüenta 'nan na tantjon jon. ⁶Mantyi ntyja 'naan' nquii ts'an na yo mancha'chen ts'on its'aa ts'ian jndéé, chuhan' na juu jon nningnt'ue jndyeehin 'nan na tue'. ⁷C'oon' ya tson' nchu vaa conan'man jñ'oonmin' na matsinén nnon' ee nquii ta Jesús nninncyaa jon na ncüaa' ya tson' nchu vaa na conan'quindyihan'.

⁸Nquii Jesucristo na tuihin tsjan David na jndyocahan', cañjooñ' tson' ntyja 'naan' jon na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon vi jndé na tue' jon. Ndö' jñ'oon naya na mancyaa ndéé nn'an. ⁹Ndo' jnaan' na mancyaa jñ'oonvahan, jo' na maquenön navi', ata tyen tyen ja yo carena cha'na ts'an na t'man jnaan' vaa. Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on tyi'c'oonhan' na tyenhan' cha'na tyen m'aaan ncüii ts'an na m'aaan navi'. ¹⁰Mang'e na nnda', matsiquii ts'ön tsoñ'en 'nan na maquenön cha' joohan' ntejndeihan' joo nn'an na icüji Tyo'ts'on na conduihan cüentaa' jon. Ee nt'ue ts'ön na mantyi nnan'xuanhan juu na itsin'man jon ñuaan nn'an na vantyja n'on Cristo Jesús, na nc'onhan yo jon najjon na quixuee na tyi'quintycüii na condit'maan' jon.

¹¹Jñ'oonvahan jñ'oon na mayuu'han':

Xe na aa conan'ljón ntyja 'naan' na iscuee'han'hin, mantyi nnan'ljón yo jon yo juu na vando' jon.

¹²Ndo' xe aa conan'quii nn'ön navi' na coquenön, mantyi nnan'ljón yo jon ntyja 'naan' na ntye'ntjon jon nn'an tsonnangue.

Majo' xe na aa condué na tyi'nan'xuan ntyja 'naan' jon, mantyi nquii jon ngitso jon na tyi'condui jaa ntyja 'naan' jon.

¹³Mantyi jaa, xe na aa tyi'c'ön na vantyja nn'önhin, majo' nquii jon conduihin na itsiquindé jon.

Ee ntyja 'naan' na condui nquii jon, tyi'je'quindéé ncüjihin ntyja 'naan'han'.

Mannda' vaa itsiquindyí jñ'oonva'.

Ts'an na vaquinjon' ntyjii Tyo'ts'on na itye'ntjon juu nnon jon

¹⁴Nque nn'an na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndéé, quitsintcúii' jñ'oonmin' ndééhan. Ng'e na ndyiaa' jon tsoñ'en, jo' tonnon jon quitsu' ndééhan na tanaan'jndyehan jndyuehan ntyja 'naan' jñ'oon, ee ve' jn'aaan na nnda' vaa cont'ahan, ee juu ts'ian'ñeen ninntquii'chen itsityuui'han' nn'an na condyehinhan'. ¹⁵Quitsichon' quityquii' na vam'an' cha' ntyja 'naan'han' ngavee' ts'on Tyo'ts'on yo 'u', na condui 'u' ncüii mosoo' jon na ta'nan ncüii nnon na ncüji' jnaan'han'hin na tonnon jon, ng'e jndyoyu matsinchu' jñ'oon na mayuu' 'naan' jon ndéé nn'an. ¹⁶Joo jñ'oon na ve' jn'aaan na conan'nein nn'an na coñ'eento

jndyuehan, cüji 'u' ntyja 'naanhan' ee ts'an na iquen juu cüenta jñ'oonñeen, ngay'oonhan'hin na nts'aantyichen juu 'nan tyia. ¹⁷ Ee jñ'oon na conan'manhan tsixuanhan' cha'vijon cüii chje' na vacahan'. Mannda' vaa nan'xuan jñ'oon na tsi'man Himeneo yo Fileto. ¹⁸ Joo nan'ñeen jndë jnty'ehan jñ'oon na mayuu'. Conduehan juu na ninncyaa Tyo'ts'on na ntando' nda' nn'an na jndë tjë, jndë tenonhan'. Ndo' na nda' conduehin, conan'ndaa'hin n'on vendye ntyjëhë na vantyja n'on. ¹⁹ Majo' min na nda', vaa jñ'oon na jndë tqentyen Tyo'ts'on cha'vijon tsjaan' v'aa, juu jñ'oonñeen tyi'xe'quityui'han'. Ndö vaa na itsiquindyihan': "Vajnaan' Tyo'ts'on nin nn'an na conduihan cüentaa' nquii jon". Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na itsohan': "Ncüii cüii ts'an na tso juu na Cristo conduihin na itye'ntjon jonhin, quitsitycyaa'hin ntyja 'naan' ncüii cüii nnon natyia." Mannda' vaa na conan'quindy jñ'oonñeen.

²⁰ Ncüii v'aa t'man je', jndye nnon 'nan min na covijnt'ue jo'. Ñ'enhan' na jndë yo s'onijan ndo' mantyi yo s'onxuee. Ndo' mañoon nt'ö ts'ian na min v'aañeen na jndë yo ntcaa' yo ts'oquichu. Ñ'enhan' na covijnt'uehan' ts'ian na njon ndo' ñ'enhan' na ve' nimntyi ro na coninjnt'uehan'. ²¹ Joo 'nan natyia nan'xuan, xe na aa ncüji ts'an ntyja 'naanhan', na ntquenhin na ji'uahin, yajo' nduihin ncüii nnon nt'ö ts'ian na ninjnt'ue nquii jon na itye'ntjon jon jaa. Ndui tsan'ñeen ncüii nnon nt'ö ts'ian na ji'uahan' na vacje'han' na ninjnt'ue Tyo'ts'onhan' ncüii cüii nnon na ntyja 'naanhan' na ndit'maan' jon.

²² Tsoñ'en nnon 'nan natyia na nin'c'ontyja nanndyua, quitsicje 'u' na quitsitycaa' 'u' ntyja 'naanhan'. 'U' cjo' tson' na ngantyja' ntyja 'naan tsoñ'en na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on na ntsa' 'nan na chuhan'. C'on' na ninvito vantyjatyen tson' Cristo. Quitsivi'ntyji' nn'an. C'on' na tajñuaan' ts'on 'u' yo tsoñ'en nn'an. Ee tsoñ'en nn'an na contcüii'han xuee' ta Jesús, cont'ahin nanmin' yo na ji'ua nan'xuanhan. Jo' mantyi 'u' quita'han'. ²³ Majo' nque nn'an na conan'nein jñ'oon tsan' na tayuu ntejnideihan' ts'an, min tyi'ntsijon 'u' yo jñ'oonñeen ee ve' conan'quijñ'eentohan' nn'an. Nn'an na conan'jonhan yo jñ'oonñeen conan'ntja'han yo nn'an. ²⁴ Ee juu ts'an na itye'ntjon nnon ta Jesús, tyi'quichuhan' na ntsintja'hin yo ts'an. Icanhan' na conduihin ts'an na vaquinjon' na itsi'man jon ndëe nn'an. Min na conan'tja nan'ñeen nnon Tyo'ts'on, tyi'ndyioon' ts'on juu cha' nndëe ntsiquindy jon joochin nchu vaa tsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on. ²⁵ Ndo' mantyi joo nn'an na co'o cjo' jon, icanhan' na qui'man ya jon nan'ñeen yo na ndyia' ts'on jon na t'man qui ts'on jon Tyo'ts'on na nninncyaa jon na ntcüe' n'on nan'ñeen cha' ncüaa' n'onhan nchu vaa tsixuan jñ'oon na mayuu'. ²⁶ Yajo' ngioo nda' na jda' nquenhan ndo' ndui'han juu xiu' na sijnda' yutyia na t'uui juuhan na nt'ahan cha'xjen na nt'ue ts'on juu, cha'vijon ts'an na m'aan navi'.

3

Ndyu na mats'ia, ndö vaa nnan'xuan nn'an

¹ Ndö vaa icanhan' na cüaa' tson'. Joo ndyu na mats'ia, ji vaa jndyi 'nan na nguaa. ² Xia'ntyi nc'oon' n'on nn'an na nquehan njon jndyihan, nc'onhan na nein jndyihan xoquitu', nnan'ntsahin nchu vaa na nan'xuanhan, nc'oon' n'onhan na ta'nan ncüiichen ts'an na njon conduihin, xia'ntyi nquehin. Nnan'neinhan jñ'oon tsan' na vjahan' cjo' Tyo'ts'on. Tyi'xe'quita'nguee'han nchu vaa 'nan na itso tyehin ndyeehin. Min tyi'ncyahan na ya Tyo'ts'on na ivantyjee' jonhan, min ndëe nn'an. Tyi'quinjon ngiohan ntyja 'naan' jon. ³ Tyi'xe'c'onhan na nan'vi'ngiohan tyehan ndyeehan, ndahan. Tyi'xe'quintjo ya ngiohan yo nn'an na too'han tyia'. Nnan'neinhan quintu naco' nn'an. Nnt'ahan 'nan na cavee' n'on nquehan, tyi'xe'quitquen nquehan xjen ntyja 'naanhan. Ngüenonchen na nnt'avi'han nn'an, cha'xjen ncüii quioo' v'ii na ivenonchen na it'uii o' cüiichen tyje v'ii o'. Nan'ñeen tyi'neinhan nn'an na cont'a 'nan ya. ⁴ Nnt'a yahan na quit'uiivi'han' nn'an na ya jñ'oon yohan. Ve' na nnt'atohan nchu vaa na nin'quint'ahan, tyi'xe'quinan'tiuhan na aa ntsi'ndaa'han'hin. Conan'tiuhan na ta'nan cüiichen ts'an na t'man conduihin cha'xjen nquehan. Joo 'nan na incyaa'han' na neinhan, vi'ngiontyichenhinhan', chichen nquii

Tyo'ts'on. ⁵Nnt'ahan na quitquen nn'an cüenta na njon jndy jon ngiohan, majo' 'nan na cont'ahin itsi'manhan' ndëë nn'an na tyi'yuu' na m'anhin ntyja 'naan' juu najnde na condui jon.

Ts'ianmin' nnan'xuan nn'an ndyu na mats'ia.

Majo' 'u' je', min tyi'ntsijon 'u' yo nn'an na nan'xuan nan'min'. ⁶Ee quii' nt'an nan'ñeen m'an nn'an na cotsquehin nt'aa nn'an yo jñ'oon na itsivi'nn'anhah'. Joo jñ'oon'ñeen itsijonhan' joochan' cha'vijon xiu' na nnt'uiihan' nanntcu na ndiquitji' yahan cüenta na its'aahan' ngiohan na juu jnan na nan'xuanhan, tsijonhan' juuhan' cha'vijon xu ja. Ndo' joo jnan'ñeen vachuhan'hin quii' xi'jndui' nnon 'nan tyia na nt'ue ts'onhan'. ⁷Nque nanntcu'ñeen ninnquii'chen condyehin jñ'oon, majo' ndicüentya na ncüaa' n'onhan yuu va nquii'jñ'oon na mayuu'. ⁸Juu tsanquindua' Janes yo tyjequindua' jon Jambres, jnduehan na juu najnde na tondui Moisés, chito ntyja 'naan' Tyo'ts'on tovaahan'. Ndo' cha'xjen joo nan'ñeen jnan'vehan nacjoo' Moisés, majo'nty nque nn'an na conan'manhin jñ'oonmin' ndëë nanntcu'ñeen, co'ohan nacjoo' jñ'oon na mayuu'. Nn'an na conan'tiu jñ'oonmin', jndë si'ndaa' yutyiahan, ndo' juu na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, jndë tacüaa'han ntyja 'naan'han'. ⁹Majo' joo nan'ñeen na conan'manhan ndëë nanntcu'ñeen, tyi'jndye nn'an na nantjonhan ee ncüaa' ya n'on nn'an na joo ve' nn'an nan'hin cha'xjen juu Janes yo Jambres.

Ts'ian na mats'ia na siquichu Pablo Timoteo

¹⁰Majo' 'u' ntyjë, 'u' jndë tqen' ya' cüenta jñ'oon na matsi'man. Mantyji' jnda' nchu vaa na jöm'an. Mantyji' nchu vaa na matsijnt'a na nts'a. Mantyji' ntyja 'naan' na mavantyja ts'ön Tyo'ts'on. Mantyji' na may'ön na t'man ts'ön yo nn'an. Maquen' cüenta na vi'ntyjihan. Maquen' cüenta na contjotyen ja min'ñeenchen nnon navi' na maquenön. ¹¹Mantyji' 'nan na toquenön na tonty'e nn'an ja, tsoñ'en navi' na toquenön na tont'a nn'an tsjoon Antioquía ja, Iconio yo nin>Listra, na t'man jndy navi' tont'a nn'an ja. Majo' siquindyaa ta Jesús ja quii' ts'oñ'en joo navi'ñeen. ¹²Ee jñ'oon na mayuu' ncüii cüii ts'an na nin'quitsijonhin yo Jesucristo cha' na ngavee' ntyjii Tyo'ts'on yohin, nt'a vi' nn'anhin. ¹³Majo' joo nn'an na tyia cont'a na conan'vi'nn'anhin nn'an, nnduihin nn'an na tyiantyichen nn'anhah. Nnan'vi'nn'anhah nn'an ndo' manty nquehin nnan'vi'nn'an nan'ñeehan.

¹⁴Majo' 'u', joo jñ'oon na jndë tonan'man nn'an nnon', quintjotyen 'u' ntyja 'naan'han' ng'e mantyji' ya' na mayuu'han'. Manchji' nin nn'an na tonan'manhan' nnon'. ¹⁵Ee xjen chjo 'u' tajnan' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio na nan'xuanhan' na conan'jnda'han' xquen' na vantyja tson' Jesucristo na tsin'man jon ñuan 'nan'. ¹⁶Nquii Tyo'ts'on sijnda' jon nquen nn'an na tjihan tsoñ'en jñ'oon' jon. Juuhan' covijnt'uehan' na ntsi'man jon ndëëhë 'nan na nt'ue ts'on jon na cüaa' nn'ön nchu vaa na nc'ön na tonnon jon, covijnt'uehan' na ntsi'manhan' ndëë nn'an yo 'nan na conan'tjahan. Manty covijnt'uehan' na juu ts'an na jndë jnty'ii juu jñ'oon na mayuu', ntquen ya ntcüe'han'hin. Ndo' covijnt'uehan' na ntsi'manhan' ndëëhë nchu vaa na nc'ön tonnonchen cha'xjen na chuhan'. ¹⁷Nnda' vaa na sijnda' Tyo'ts'on na covijnt'ue jñ'oon' jon cha' min'ninchen ts'an na condui cüentaa' jon, quindë' ya na ntsixuan juu na conduihin ts'an na nts'aa juu ts'ian 'naan' jon.

4

Cya' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an

¹Mang'e na nnda', na tonnon Tyo'ts'on ndo' manty na tonnon Cristo Jesús, ndö vaa jñ'oon na matsiquichu ja 'u'. Juu xjen na nndyo ntcüe' jon, ntc'o'xen jon nn'an na cotando' yo nin'nn'an na jndë tjë ntyja 'naan' na jndë tonan'tjahan nnon Tyo'ts'on, ndo' na ngitye' na ntye'ntjon jon nn'an tsonnangue. ²Ng'e na nnda', ncya' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, cjoo' tson' na ntsa' ts'ian'ñeen, min na aa ncyaaahan' xjen ndo' min na aa ndincyaahan'. Cüijnt'ue 'u' juuhan' na juu ts'an na chue n'on juu, ntyii' nnda'han'hin natoo' Tyo'ts'on. Juu ts'an na itsique' ts'on, cüijnt'ue 'u' jñ'oon'ñeen na ntsytia'hin, ndo' manty cüijnt'ue 'u' juuhan' na nninn'cyaa' na t'man ts'on ts'an na chjo vantyja

ts'on juu. Tsoñ'en ts'ianmin' quitsa'han' yo na tsixuan ñuan' na matsi'man' ndëëhin. ³Ee mangüentyja xjen ya na tyi'xe'quinan'jñ'oon' nn'an jñ'oon na jndyoyu ntyja 'naan' Cristo. Ng'e na nnda', ngontyahan yo 'nan na nt'ue n'on nquehan, nnan'tjonhan nn'an na nnan'man nan'ñeen ndëëhan jñ'oon na cavee' n'on nquehan. ⁴Ndo' juu jñ'oon na mayuu' tavixe'quinduehan 'nanhan', ndo' ngonan'jonhan yo jñ'oon na conan'jnda' nque nn'an na ve' jn'aanhan'. ⁵Majo' 'u', ninnquii'chen cüji' ya' cüenta nchu vaa na vam'an'. Quitsiquii' tson' navi' na maquenoan' ng'e na mancya' jñ'oon naya. Ninnquii'chen cayon' jñ'oon' Tyo'ts'on ncüii cüii joo. Quitsiquindë' tsochen ts'ian na i'va jon nnon' na matye'ntjon' nnon jon.

⁶Ntyja njan ja, nt'ö Tyo'ts'on ma'ndyiñ'ën juu na vant'ö. Jndë tichjovi' xuee na vi nc'ön, ee mant'ui ja tsonnanguevahin. ⁷Cha'xjen ncüii sondaro itsichon yantyi juu na its'aa juu tyia', mannda' vaa itsijonhan' ntyja njan. Jndë jndëë s'a na matsichön quityquii'han'. Jndë matsiquindëëñ'ën ntyja 'naan' na mavantya ts'ön Cristo. ⁸Naneihin xia'ntyi minndoo'han' na juu Cristo na itye'ntjon jon ja na ntc'o'xen jon jñ'oon ntyja njan na aa jndë tots'a cha'xjen na tso jon, na nnnincyaa jon cüii corona nnön na ndit'maan' ja ntyja 'naan'han'. Nndui na nnda' juu xuee xjen na nndyo nnda' jon. Ndo' chito xia'ntyi nnön nnnincyaa jonhan', mantyi nnnincyaa jonhan' nnon ncüii ro cüii ts'an na ntyja jndyi ts'on juu na ncüjee' ntcüe' jon.

Nan'min quits'aa Timoteo

⁹Quitsichon' na macje na quindyoy' na m'an, ¹⁰Ee juu Demas jndë jnty'ii juu ja. Ee joo 'nan na tsixuan tsonnanguevahin, neiin'ntyi jonhan', jo' tja jon Tesalónica. Crescente tja jon ndyuua Galacia. Ndo' juu Tito jndë tja jon ndyuua Dalmacia. ¹¹Ninnquintyi Lucas na vi m'aan jon yo ja. Quindyoyon' Marcos ya na nndyo' ee nndëë ntejndei jon ja ts'ian 'naan' Cristo na vaa. ¹²Juu Tíquico, t'ua ja ts'ian nnon jon na tja jon Éfeso. ¹³Jnty'i ja ndiaatco njan vaa' Carpo tsjoon Troas, quindyoyon'han' xjen na nndyo'. Ndo' mantyi joo tson njan, na tentcüiihan' na chuhan' jñ'oon' Tyo'ts'on, mantyi quindyochu'han'.

¹⁴Juu Alejandro, tsan na iciüja' ncjo, t'man navi' s'aa juu ja. Nndyion Tyo'ts'on tsan'ñeen ntyja 'naan'han'. ¹⁵Ya ya quen' 'u' cüenta ntyja 'naan' juu, ee jen vaa jndyi na sijndei vichen ts'on juu cjoo' jñ'oon na concya.

¹⁶Najndyee na tyjë vats'ian tondëë nanm'ann'ian na ntsinch'u ja jñ'oon na ngüañoon'han' ja, min'ncüii ts'an tasijonhin yo ja cha' na ntejndei'han' ja. Tsoñ'ehin jnty'e'han ja. Mac'an nnon Tyo'ts'on na tyi'ntyi' jon cüenta na nnda' jnt'a joohan.

¹⁷Majo' nquii ta Jesús tentyjee' jon nc'ia ndo' tyincyaa jon na sixuan ja juu najndei na conduihin cha' ntyja 'naan'han' tsochen nn'an na chito conduihan nn'an judíos, jndëë tyincya jñ'oon naya 'naan' jon ndëëhan. Ndo' na nnda', tji' Tyo'ts'on ja quii' navi' na mavaa xjen na ngenön, jn'man quityquii'han'. ¹⁸Ndo' ncüii cüii nnon na conan'jnda' nn'an na nt'uiivi'han' ja, ntsiquindyaa jon ja quityquii'han'. Ndo' ngüantyyee' jon ja cha' nndëë ntsijon ja yohin naijon na ico'xen jon quiñoon'ndue. Ninnquii'chen cüit'maan'hin. Quindui na nnda'.

Ncyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë m'an

¹⁹Mancya ts'on njan nnon Prisca yo saa' jon Aquila, ndo' mantyi ndëë nn'an 'naan' Onesiforo. ²⁰Juu Erasto ntjohin tsjoon Corinto ndo' nquii Trófimo ty'oon tycuhin, jnty'ihin tsjoon Mileto. ²¹Quitsichon' na ncüje' ntjoohin vitjachen na ntsac'ë nguetein. Eubulo incyaa jon ts'on 'naan' jon nnon', mantyi Pudente, Lino, Claudia yo nin'tsoñ'en ntyjëëhë na m'an tsjoonvahin na vantya n'on Jesús.

²²Mac'an na c'oon ta Jesucristo yo 'u'. Quityio Tyo'ts'on jn'aan tsoñ'enho'.

Tson Na Scüenon Pablo Nnon Tito

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon nnon Tito

¹U' Tito, ja Pablo, matscülenön tsonvahin nnon'. Condui ja ts'an na itye'ntjon nnon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi condui ja ts'an na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na ninncyaa jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Its'aa jon na nnda', cha' nque nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' jon, ngantyjantyichen n'onhan Jesucristo, ndo' mantyi cha' ngay'oonhan'hin na quindë ya ncüaa' n'onhan juu jñ'oon mayuu' na juuhan' vay'oonhan' ts'an na ncü'ahin ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. ²Chuhan' na quint'a na nnda' ng'e contyja tcüüi' nn'ön na ncy'ön cüenta na tyi'quintycüüi na cota'nt'ö yo ñuan njanhan. Nquii jon, vitjachen na tqen jon tsonnangue, tco' jon 'ndyo jon na nque nn'an na conduihin cüentaa' jon, ncy'onhan cüentahan'. Ndo' nquii jon min tyi'xe'quitsivi'nn'an jon. ³Nquii Tyo'ts'on na conduihin na itsin'man jon ñuaan nn'an, nin'juu xjen na taa' ts'on jon na chuhan', jo' si'man jon juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, majuu jñ'oon'ñeen na t'ua jon ts'ian nnön na mancyahan' ndëë nn'an. ⁴U' ntyjé Tito, xeng'e juu jñ'oonvahin na covantyja nn'ön Jesús, jo' condui 'u' jnda. Nquii Tyo'ts'on conduihin tyééhë ndo' juu Jesucristo conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan. Mac'an ndëëhan na juu naya na nan'xuanhan, yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhan, c'oonhan' yo 'u'.

Ts'ian na t'ua Pablo nnon Tito

⁵Juu ts'iaan' na jnty'i ja 'u' ndyuaa Creta na m'aa'ndaandue xi'jndio ngiaa'han', na quitsijnda' joo ts'ian na vitja ndui, ndo' na nnin'jnda' nn'an na nnintquehin ndëë nn'an na vantyja n'onhan Jesús ncüüi cüüi tsjoon. ⁶Nquii ts'an na nnintquehin ndëë nn'an na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on, chuhan' na quinduihin ts'an na vaa jñ'oon ya ntyja 'naan' juu na tyi'cotsitjahan, na ninn'cüüi scuu' jon, na mantyi ntsinda jon vantyja n'on, min chito vaa jñ'oon ntyja 'naan' nan'ñeen na conan'jonhan yo 'nan na tsixuan tsonnangue, min chito m'anhin na conan'que' n'onhan nnon nquii tyehan. ⁷Ee nquii ts'an na conintquehin tondëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nquii jon xuu' jon juu ts'ian'ñeen. Ng'e jo' chuhan' na itsiquindë jon tonnon Tyo'ts'on ndo' mantyi tondëë nn'an. Icanhan' na chito conduihin ts'an na itsichon jon na xia'nty'i 'nan na ngitso jon, jo' na ndui, min chito conduihin ts'an na cje ro na itsiv'ii, min chito ts'an na quindyihin, min chito conduihin ts'an na ityio jon 'nan nn'an. Mantyi ng'e na conduihin jnda Tyo'ts'on, joo s'on na vantjon jon, cüantjon jonhan' yo ncüüi nnon ts'ian na chuhan'. ⁸Juu jon, nque nn'an na cotsque yahan na m'aa' jon na cotsacondyi'han yo ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, c'oon cje jon na cy'oon jon cüentahan na ntixee' jonhan. Chuhan' na conduihin ts'an na nein' jon na itejndei jon nn'an, na mantyi conduihin ts'an na iqen nquii jon xjen ntyja 'naan' na vam'aa' jon, na conduihin ts'an na jnda' 'nan na itsitiu jon na tonnon Tyo'ts'on yo na tondëë nn'an, na conduihin ts'an na its'aa' jon 'nan na cavee' ntyjii Tyo'ts'on, mantyi na conduihin ts'an na itsiquindë juu na tonnon jon. ⁹Ndo' mantyi juu ts'an na conintquehin ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na quintjotyenhin ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' cha'xjen juu jñ'oon na conan'mán, cha' mantyi nndëë nminjnt'uehinhan', cha' nque nn'an na condyehan jñ'oon na ncyaa' jon, nnan'jonhan yo jñ'oon na mayuu', ndo' mantyi yo juu jñ'oon'ñeen ngüantjon jon joo nn'an na co'manjndo juu jñ'oon na coninn'cyá.

¹⁰Ee jndye nn'an m'an na co'manjndohin, na nan' jñ'oon na conan'neinhan na yo juu jñ'oon'ñeen conan'vi'nn'anhan nn'an. Majndeichen nque nn'an na quii jndyuehan na condeuhan na juu ts'an na vantyja ts'on Jesús na icanhan' na quitsiquindë juu costumbre na cont'a nn'an judfos yonon'ndaa' ndahin. ¹¹Icanhan' na quitsichen' jndyue nan'ñeen xeng'e ntyja 'naan' joo jñ'oon na conan'neinhan, jndye nn'an conan'ndaa'han'. Mannda' vaa na cont'ahin ng'e na cotquen yantiyihin na nin'quita'ntjonhan xoquitu', min tajn'anhan na cont'ahin ts'ian'ñeen.

¹² Ncúii nquehin, tsan na tuihin juu ndyuaa Creta, na tonduihin ts'an na tonincyaa juu jñ'oon ntyja 'naan' 'nan na nndui, tso juu na tsoñ'en ntyjehin nn'an na m'an juu ndyuaa'ñeen, mancüixjen conduihan nanquintu, itsijonhan' joochan cha'vijon quioo' vje na vi' jndyi 'nan cont'ahin. Itso tsan'ñeen na condui nan'ñeen nanntyquen na nin'cüa' quintcuhin min tats'ian cont'ahan. ¹³ Juu jñ'oon na tso tsan'ñeen, mayuu'han'. Ng'e jo' cüan' yantyi ndëë nn'an Creta na vantyja n'on Jesús, cha' quen yantiyhan'hin ntyja 'naan' na vantyja n'on. ¹⁴ Cüan' ndëëhan na quitsacüentyjee'han na conan'jñ'oon'han joo jñ'oon na conan'jnda' nn'an judfos yo joo jñ'oon na nque nn'an conan'jnda'han na coto'xenhan'. Nn'an na cont'a na nnda', conduihan nn'an na tyi'cuee' n'onhan juu jñ'oon na mayuu'.

¹⁵ Nque nn'an na jndë tquen Tyo'ts'onhan na conduihin na ntju' ñuaanhan, ntyja 'naan joochan tsoñ'en nnon conduihan' na ntju'. Majo' ntyja 'naan nque nn'an na m'aan' n'onhan 'nan natyia, min tyi'cantyja n'onhan Cristo, juu na cotji'han cüenta, min ncüii nnon tyiquitsixuanhan' na ntju'. Ata juu na m'aan' n'onhan yo nin'juu na vicjee' ñuaanhan, m'aanhan' na ty'ahan' na tonnon Tyo'ts'on. ¹⁶ Joo nan'ñeen yo na saa' n'onhan, conduehan na cota'jn'aanhin Tyo'ts'on, majo' juu na cotsam'adhan, itsi'man jndyoyuhan' na cotjihhan ntyja 'naan' nquii jon. Ji vaa jndyi ntyjii jon ntyja 'naanhin. Min tyi'nin'quinan'quindëhan na tonnon jon. Min'ncüii nnon ts'ian na ya tyi'xe'cüijnt'uehin ntyja 'naan'han'.

2

Chuhan' na quitsi'man ts'an jñ'oonmin

¹ Majo' ntyja 'nan', ninvito quitsi'man' ndëë nn'an na 'u' vam'an' tyquii' joo jñ'oon na itejndëihan' na conan'nchu'han' nchu vaa na icanhan' na c'on nn'an na vantyja n'onhan Cristo Jesús. ² Nque nannon tqe, quitsu' ndëëhan na quitquen nquehin xjen ntyja 'naan' na cotsam'adhan, c'onhan na conduihan nn'an na tqe cont'a cha' ngioo' ngio nn'an ntyja 'naanhan, quinduihan nn'an na jnda' 'nan na cotji'han cüenta. Mantyi c'onhan na xoncüii' n'onhan ntyja 'naan' juu na vantyja n'onhan, ndo' mantyi cüivengiohan nn'an, ndo' mantyi c'onhan na t'man n'onhan quityquii' joo navi' na coquenonhan. ³ Ndo' majo'ntyi nanntcu tqe, quitsi'man' ndëëhin na quitsam'adhan yo na xoncüii' n'onhan, min chito conan'tja'han quintu nn'an, min chito na conduihan nanntcu na nan'cüenonhan xjen na covehan. Ndo' ndëë ntyjencuhin na tyi'tquechen, quinan'manhan ndëë nan'ñeen 'nan na chuhan' na quint'ahan. ⁴ Quint'a nanntcu tqe nan'min cha' nque ntyjencuhan na tyi'tquechen, ntsi'manhan' ndëë nan'ñeen na quinan'vengiohan s'ahin yo ndahin. ⁵ Nque nanntcu tqe, quinan'manhan ndëë nan'ñeen na quitquen nquehin xjen ntyja nchu vaa na cotsam'adhan. Na c'onhan na ntju' ntyja 'naan' 'nan na conan'tiuhan, ndo' mantyi quityi'xee' yahan s'ahin yo ndahin, ndo' c'onhan na ya ñuan nan'xuanhan yo tsoñ'en. Ndo' mantyi quinan'man nanntcu'ñeen ndëë ntyjencuhan na quitjue'cjehin ndëë s'ahan, cha' ntscu'han' na nnduehan nn'an na juu jñ'oon' Tyo'ts'on tyi'quijnt'uehan'.

⁶ Macha'xjen juu jñ'oon na jndë tsjö, mantyi nque nn'an ndyua, quitsijnda' nquenhan na quitsam'adhan na xoncüiii' n'onhan. ⁷ Majo' ncu' tyquii' tsoñ'en na vam'an', quitsa' na ncüaa' n'onhan nchu vaa na icanhan' na c'onhan na cotquenhan cüenta ntyja 'naan' na vam'an'. Xjen na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëhan, quitsa'han' yo na xoncüee' tson' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi na matsa' na juu ts'ian na tsixuan' njon jndyi conduihan'. ⁸ Joo jñ'oon na matsi'man' ndëë nan'ñeen, quitsinin' jñ'oon na ntejnideihan'hin na ngaquehan ntyja 'naan' na vantyja n'onhan, ncüii jñ'oon na tyi'xe'ncyaaahan' na nnduehan na tyi'cüijnt'ue juu jñ'oon na matsinin'. Na ntsa' na nnda', juu ts'an na tyi'cüji' yahan' jñ'oon na incyaa, ngüejnaan' juu ndo' ntsichenhan' 'ndyo juu na ta'nhan jñ'oon tyia na nndëë ntsinin juu nacjo'.

⁹ Ndo' nque nn'an na cote'ntjontyenhan ndëë patrón 'naanhin, quitsu' ndëëhan na quita'nguee'han tsoñ'en 'nan na condue nan'ñeen, cjo'o' n'onhan na ngavee' ngio nan'ñeen yo joochan, min tyi'nan'ntcüe'han jñ'oon ndëë nan'ñeen. ¹⁰ Min tyi'nty'ueehin 'naan nan'ñeen, majo' quinan'manhan na conan'quindëhin tondëë nan'ñeen. Quint'ahin cha'xjen na matsjö ndö', ee na aa nt'ahinhan', ntyja 'naanhin ntsiqinjonhan' juu jñ'oon

na conan'man ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa na conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan.

¹¹ Ee juu naya na tsixuan jon, jndë tityincyoo' jndyoyuhan' ndëë tsoñ'en nn'an. Ntyja 'naan' juuhan' na itsin'man jon ñuan 'naan' minnichen ts'an. ¹² Juu naya'ñeen itsi'manhan' ndëëhë na quitji ntcüe' jaa ntyja 'naan' min'cya ro nnon natyia na itsuehan' nacjoo' Tyo'ts'on, ndo' tsoñ'en nnon na cojoo' n'on nn'an na nin'quinan'jonhan yo juu na tsixuan tsonnangue, quitquen nque jaa xjen ntyja 'naan'han, yo na quint'aha tsoñ'en cha'xjen na chuhan' na tondëë nn'an, yo nchu vaa na quitsam'an quii' nt'an nn'an tsonnanguevahn. ¹³ Ndo' viochen xjen na cotsam'anntyëhë, cominnt'ö tçüihi na ncüjee' ntcüe' nquii Jesucristo na conduihin Tyo'ts'on na taquintyja na t'man conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan. ¹⁴ Tyincyaa nquiihin na tue' jon ntyja njanhan, cha' ncüji' ntcüe' jon jaa quii' tsoñ'en 'nan tyia, ndo' cha' ntquen jon jaa na ntju' cüentaa' nquii jon, ndo' na icüji jon jaa yo na ntquen jon nquë na condui jaa nn'an ntyja 'naan' nquii jon. Its'aa jon na nda' cha' na quitquen yantyi jaa na nt'aha ts'ian na ntyja 'naanhan' na ndit'maan' jon.

¹⁵ Ninnquii'chen quitsi'man' jñ'oonmin' ndëë nan'ñeen yo juu najnde na matsixuan'. Tyi'ntsinchqueen' 'u' na mancya'han' ndëëhin. Joo nn'an na tyi'nin'quinan'jñ'oon'han jñ'oon' ndyo', cuan' ndëëhin, min tyi'ninn'cya' na ncüji' ts'an cüenta na tyi'quinjon condui 'u'.

3

Ts'ianmin icanhan' na quint'a

¹ Nque nn'an na vantyja n'on Cristo, quitsa' na cañjoo' n'onhan na quitjue'c-jehin tondëë nanm'ann'ian yo nin'ndëë nn'an na cotsantyya nanquen' nan'ñeen, quita'nguee'hin ntyja 'naan' tsoñ'en, ndo' na c'on cjeahan na nt'ahin minnichen ts'ian na ya na conan'jnda' nanm'ann'ian'ñeen. ² Min tanan'neinhan jñ'oonvi' nacjoo' min'ncüii ts'an. Majo' joo nn'an na chohan tyia' yo ntyjehan, quinan'chonhan na nan'ntycüiihan tyia' 'naan' nan'ñeen ndo' na quint'ahan ncüii cüii nnon naya yo nn'an. Ndo' ndëë tsoñ'en nn'an quinan'manhan na ya ñuan nan'xuanhan.

³ Ee mantyi jaa ndyu na toxen'chen tom'an na tataa' nn'ön nchu vaa na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na c'ön, tatota'nc'ue' nan na nt'ue ts'on jon. Jñ'oon na tonan'man nn'an ndëëhë, tju'ndya'han' jaa nato na tyi'ya. Joo natyia na tovineiin' nn'ön yohan' yo cüii nnon natyia na nt'ue jndyi ts'on ts'an na nin'quits'aa juu, totye'ntjöntyën ndëëhan', ninnquii'chen tonan'jön yo tsoñ'en nnon 'nan tyia. Tonan'tëë' nn'ön nn'an, tondijndö joohan ndo' mantyi nquehan tondijndohan jaa. ⁴ Majo' nquii Tyo'ts'on na conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan, juu xjen na s'aa jon na tityincyoo' na ya ñuan tsixuan jon yo ntyja njanhan, yo juu na vi'nchjii jon nn'an, ⁵ juu xjen'ñeen sin'man jon ñuan njanhan. Min chito s'aa jon na nda' ng'e jaa jndë jnt'a 'nan na ya jndyi na tonnon jon. S'aa jonhan' xeng'e nty'ia ro nn'an nchjii jon. S'aa jonhan' juu xjen na tyincyaa jon na tui xco jaa na tman jon jaa, yo ntyja 'naan' juu najnde na condui nquii Espiritu Santo. ⁶ Ndo' ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan, jo' nquii Tyo'ts'on tyi'vacuaa xjen na incyaa jon Espiritu Santo quii' nn'ön. ⁷ Ng'e juu naya na condui Jesucristo, jo' na iquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan. Ndo' na nda', incyaa'han' na itsiquindaa' jon jaa na tyi'quintycüii na cota'nt'ö yo ñuan njanhan, 'nan na contyjatycüii' nn'ön na ncy'ön cüentahan'.

⁸ Joo jñ'oonmin' conduihan' jñ'oon na mayuu', ndo' nque nn'an na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, nt'ue ts'ön na jaa' quitsinin'han' ndëëhan cha' mnan'chonhan na nt'ahan ncüii cüii nnon ts'ian na ya. Ee joo jñ'oonmin' njon jndyihan', ndo' t'man naya nan'xuanhan' na ntejdeihan' tsoñ'en nn'an. ⁹ Majo' juu jñ'oon na conan'nein nn'an na vay'oonhan' nn'an na ic'onhan'hin yo ntyjehan, oo na conan'nchu'han nin nn'an tsjan na jndycahan' na tuihan, oo na conan'ntja'hin yo ntyjehan nchu vaa na itsi'man ncüii 'ndyo jñ'oon na tqen Moisés, 'u' tyi'ntyii' 'u' ntyja 'naan' na cotji' nan'ñeen cüenta. Ee joo jñ'oonmin' tyi'quitejdeihan' ts'an, ve' jn'aanhan'.

¹⁰Ncüii ts'an na incyaa jñ'oon na ntyja 'naan'han' na ic'onhan' nn'an yo ntyjehan na vantyja n'on, ncüii oo aa ve jnda na quitsiqui'man'hin, ndo' xe aa tyi'quitsijñ'oon' juu jñ'oon na mats'u' nnon juu, cüji'hin quii' nt'anho'. ¹¹Ee ndëë nctüji' cüenta na juu tsan'ñeen tyi'ndyoyu nato na m'aan juu, juu jnan na its'aa juu, it'uiihan'hin.

Jñ'oon na itsiqui'maan' Pablo Tito

¹²Ya na njñön juu ntyjëëhë Artemas oo Tíquico na m'an', quitsichon' na ngaquindyia' ja tsjoon Nicópolis, ee jndë sijnt'a na juu tsjoon'ñeen, jo' ngenön ngeetein. ¹³Juu Zenas, tsan na tsintyjaa' jñ'oon 'naan nn'an, yo juu Apolos, xjen na nndui'han na m'anho', ncyaho' tsoñ'en na icanhan'hin cha' ndëë nc'ohan na tonnonchen nato na ñjonhan, na min'cüii 'nan tyi'quitsitjahan'hin. ¹⁴Ee nque ntyjëëhë na vantyja n'on Jesús, icanhan' na cjoo' n'onhan na quint'ahan ncüii cüii nnon 'nan naya, ndo' quitejndeihihi nque nn'an na itsitja jndyihan' 'nan na ninjnt'uehan, ee xe na aa tyi'quint'ahan na nnda', juu na vantyja n'onhan itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'oon na tatë cove'.

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

¹⁵Tsoñ'en ntyjëëhë na vantyja n'on Jesucristo na m'anhan ntjoohin yo ja, concyahin ts'on 'naanhan nnon'. Ndo' mantyi ncyaa' ts'on njan ndëë nque nn'an na conan'vengiohan já ng'e na mantyi vantyja nn'ön jon. Juu naya na tsixuan nquii Tyo'ts'on, ncyaa jon na nman'xuanho'han'.

Tson Na Scüenon Pablo Na M'aan Filemón

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon nnon Filemón

¹Maja Pablo macüji tsonvahin na matscüenöghan' na m'an' Filemón, 'u' na condui 'u' ts'an na matsijon 'u' yo ts'ian na mats'a. M'an ja vancjo ng'e na condui ja ts'an cüentaa' Jesucristo. Juu ntyjééhë Timoteo itsijonhin yo juu jñ'oonva na macüji. ²Ndo' mantyi mancyä ts'on njan nnon juu ntyjééhë tsanscu Apia yo nnon juu ntyjééhë Arquipo na mantyi conduihin sondaro 'naan' Jesucristo, ndo' yo ndëë nn'an na conduihin tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na covatjonhan va'. ³Nquii Tyo'ts'on na conduihin tyééhë, yo nin'nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu naya na conduihan yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan, ncyahan na nnan'xuanho'han'.

Vi'nchjii jndyi Filemón nn'an

⁴'U' ntyjé, xjen na matsinën nnon Tyo'ts'on, ninquii'chen na mancyä naya jon na mavañjoon' ts'ön 'u'. ⁵Condue nn'an nnön ntyja 'naan' juu na vantyja tson' nquii Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa yo na vi'nchji'hin, ndo' mantyi matsa'han' yo tsoñ'en nn'an na iquen jonhin na conduihan cüentaa' nquii jon. ⁶Mac'an nnon Tyo'ts'on na juu na mavantyja tson' Cristo ngay'oonhan' 'u' na yantyichen ncüaa' tson' ntyja 'naan' joo na ityio Tyo'ts'on jn'aan na coy'ön cüentahan' ng'e na condui jaa cüentaa' nquii Jesucristo. ⁷'U' ntyjé, juu na vi'ntyji' nn'an, t'man vaa na ncyaaahan' na nën yo na may'ön na t'man ts'ön na nnda' tsixuan', ee ntyja 'naan' na vi'ntyji' nn'an, jo' itsiteinhan' ñuaan 'naan' nque ntyjééhë na vantyja n'on Jesucristo, yo tsoñ'en 'nan na matsa' ntyja 'naanhin.

Ican Pablo vi naya'ñeen ntyja 'naan' Onésimo

⁸Mang'e juu jñ'oon ya'ñeen na conan'nein nn'an nnön ntyja 'nan', min na vaa najndö na ncyaa Cristo na condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na cjöncyä jñ'oon naya 'naan' jon na ntsjö na quitsa' 'nan na chuhan', ⁹majo' min na nnda', yantyi ntyji na ntc'an na quitsa' vi nan'ñeen ng'e na vi'ntyji' nn'an. Mancö Pablo, nein na tsantque ja ndo' na m'an vancjo xeng'e na condui ja ts'an ntyja 'naan' nquii Jesucristo. ¹⁰Juu naya na mac'an nnon', iv'aahan' nquii Onésimo. Ee viochen xjen na m'an vancjo ntjoohin, siu' juu jñ'oon na totsinen nnon juu. Nein vantyja ts'on juu Jesucristo, ndo' na nnda', jo' condui ja tye juu.

¹¹Juu juu ngyee na toxen'chen s'aahan' ntyji' ntyja 'naan' juu na conduihin ts'an na tyi'cüijnt'uehin quityquii' ts'ian 'nan'. Majo' naneinhin ntyja njan ve jaa, mancu' ndo' mantyi ncö, t'man nninjt'uehin. ¹²Majñön ntcü'ëhin na m'an', ndo' mac'an nnon' na cyon' cüentahin na cha'vijon ncö na mayon' cüenta. ¹³Vi jndé vantyja ts'on juu Cristo, s'aahan' na nt'ue jndyi ts'ön na ntsintjö'hin. Nnda' matsitüu cha' ntyja na ndiquindëë na ntejndei' ncu' ja juu xjen na nty'i vancjo tsojnaan' na mancyä jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo, juu juu nndinonhin na ntye'ntjon juu nnön. ¹⁴Majo' min tyi'nin'quitsintjö'hin na chito yo jñ'oon 'nan', chito na nninncyä'hin na ntejndei juu ja ng'e na maju 'u', majo' na ntsa'han' xeng'e ncu' nt'ue tson'. ¹⁵Ndëë nts'aahan' na ve' vitan' xjen na sitycyaa'hin nnon', majo' naneinhin na ngyon' ntcüe' cüentahin, mancha'chen xjen ntjohin yo 'u'. ¹⁶Nanein chito xia'ntyti na conduihin ncüii ts'an na itye'ntjon juu nnon', nein conduihin ncüii ty'iu' na ve'nchjii Tyo'ts'onhin. Ja vi'nchji jndyihin, majo' 'u' chuhan' na mat'manntyichen nchji' yohin, navejndyee ng'e na conduihin ts'an na itye'ntjon juu nnon', ndo' na jndé ve na mantyi conduihin ts'an na cüajon vantyja ts'on juu Jesús cha'xjen ncu'.

¹⁷Mang'e na nnda', xe na aa macüji' cüenta na condui ja ts'an na nin'ncüii matye'ntjön nnon Jesucristo yo 'u', yajo' cyon' ntcüe' cüenta juu Onésimo na cha'vijon ncö na mayon' cüenta. ¹⁸Ndo' mantyi xe na aa vaa 'nan na tyi'quichuhan' na s'aa juu ntyji', oo xe na aa chujnan juu xoquitu' nnon', quityi' cüenta xoquitu'ñeen na ncö chöjnanhan' nnon'.

¹⁹Ja Pablo, ndöhin matyiö xué, ja nndyön na chujnan juu. Min tyi'icanhan' na nts'a na

cañjoon' tson' na t'manntyi chu'jnan' nnön, ee ntyja na condui 'u' jnda Tyo'ts'on, jo' na chu'jnan' nnön. ²⁰ Jo' nanein, 'u' ntyjä, ng'e na condui 'u' ts'an na vantyja ts'on, quitsa' vi naya'ñeen na mac'an nnon' ng'e na vi'ntyji' Cristo, juuhan' nninncyaaahan' na tein ro quityquii' ñuan njan. Jo' ntyja 'nan' ncy'ön na jndö quityquii' joo 'nan na maquenön.

²¹ Ndö' vaa jñ'oon na macüji ng'e ntyjii' ya ts'ön na jndyentyichen 'nan na ntsa', chito ve' xia'ntyí cha'xjen juu 'nan na mac'an. ²² Ndo' mantyi vaa ncüiichen naya na nin'c'an nnon'. Ntyja ts'ön na ncjöquinty'ia ja 'o'. Jo' vi naya'ñeen quitsijnda' ncüii v'aa najjon na nc'ön ya yo 'o'. Jo' quinan'neinho' jñ'oonvahin nnon Tyo'ts'on, cha' xe na aa nt'ue ts'on jon mninncyaa jon na nguënön na m'anho'.

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

²³ Juu Epafra, incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Ntjoo m'aan jon vancjo yo ja jnaan' na incyaa jon jñ'oon naya 'naan' Cristo Jesús. ²⁴ Ndo' mantyi Marcos, Aristarco, Demas yo nin'Lucas, coninncyahin ts'on 'naanhin ndëëho'. Joohin conan'jonhin yo ja quityquii' juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on.

²⁵ Nquii ta Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, quityio jon jn'aanho' na ncüii cüii 'o'.

Tson Na Ty'on Nn'an Hebreos Cüenta

Tyo'ts'on si'man jon ndëë nn'an nchu condui jnda jon

¹ Ndyu na toxen'chen, jndye jnda totsini Tyo'ts'on ndëë ndochihi yo jndyue nque nn'an na toninncyahan jñ'oon 'nan na xejnda ngüentyja na nguua. Jndye vaa nnon na totsiquindy jonhan ntyja 'naan' 'nan na itsijnda' jon na nts'aa jon. ² Majo' nanein ndyu na mats'ia, yo jñ'oon 'ndyo jnda nquii jon, itsi'man jon ndëë ntyja nchu vaa conduihin. Nquii jnda jon tquen jon tsjö'ndue yo tsonnangue, yo nin'tsoñ'en 'nan na m'aa. Ndo' t'ua Tyo'ts'on ts'ian na tsoñ'en nnon na jndë tquen jon, macüentaa' jnda jonhan'. ³ Nquii Tyo'ts'on manin' conduindui' na quixueehin, ndo' Jnda jon cüajon conduihin. Tsoñ'en na condui nquii Tye jon, cüajon conduihin. Nquii jon ivantyjee' jon tsoñ'en na tquen Tye jon yo ntyja 'naan' jñ'oon' jon na t'man najnde' conduihan'. Vi najndë na tue' jon na s'aa jon ts'ian cha' ndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan nn'an, tacjo jon tontyjaya ngiaa' Tyo'ts'on, nquii jon na taquintyja na t'man conduihin.

Njonntyichen condui jnda Tyo'ts'on chichen ángeles

⁴ Ng'e na nnda', iquenhan'hin na njonntyichen conduihin, chichen ángeles, cha'xjen xuee' jon na siquindaa' tye jonhin, njonntyichen tsixuanhan', chintyi nguee joo ángeles'ñeen. ⁵ Ee vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na tso jon nnon jnda jon:

Xia'nty'i nquii 'u' condui 'u' jnda,

xeevahin ma'ua ts'ian nnon' na cüejon matyentjon' yo ja.

Majo' minjon tacotso jon jñ'oon nnon ncüüi ángel cha'na juu jñ'oon'ñeen na tso jon nnon jnda jon. Itso jon:

Ja nts'a na ncüaa' n'on nn'an na condui ja tye jon, ndo' juu jon conduihin jnda.

⁶ Ndo' mantyi vaa ncüüichen jñ'oon na tso Tyo'ts'on xjen na jñon jon jnda jon na ninncüüi ts'onhin quii' nt'an nn'an na m'an nnon tsonnangue, tso jon:

'O' ángeles, tsoñ'enho' quitongityeho' nnon jnda.

⁷ Majo' ya na itsinin Tyo'ts'on ntyja 'naan' joo ángeles 'naan' jon, itso jon:

Mats'a na joo ángeles njan cje rohan cha'xjen na cje ro m'aa jndye.

Coty'e'ntjonhan nnön ndo' itsijonhan'hin cha'vijon tsachon.

⁸ Majo' nnon nquii jnda jon ñoncy'a tso jon. Itso jon:

'U' jnda, Tyo'ts'on condui 'u'.

'U' ntyja na matye'ntjon', tyi'xe'quintycüiihan'.

'U' matye'ntjon' cha'xjen na chuhan'.

⁹ 'U' nein' na quits'aa ts'an cha'xjen 'nan na chuhan'.

Majo' jndo' joo ts'ian tyia na cont'a nn'an.

Mang'e jo', ja Tyo'ts'on na matye'ntjön 'u',

mancya na t'manntyichen na nein' 'u' yo nty'iu' na vantyja n'onhan ja.

Ndö' vaa jñ'oon na tso jon nnon jnda jon. ¹⁰ Mantyi ndö vaa ncüüichen jñ'oon na itso Tyo'ts'on nnon jnda jon:

'U' na matye'ntjon' tsoñ'en, xjen na tye' tsoñ'en, tquen' tsonnangue.

Mantyi tsoñ'en na covityincyoo' tsjö'ndue,

ma'U' tquen'han'.

¹¹ Nngue'ntyja xjen na juu tsonnangue yo tsjö'ndue, ntscüejndyohan' juuhan', majo' 'U' m'an' ndo' m'an'.

Joohan' ndi'ndaa'ñ'enhan' cha'vijon ndiaa ntsa.

¹² Ndo' cha'xjen ts'an na itscüejndyo juu ndiaa' juu na ntcüe juu ndiaa xco,

mannda' vaa itsijonhan' na ntscüejndyo' tsonnangue yo tsjö'ndue.

Majo' ng'e na mancha'xjen na m'an',

mang'e jo' tyi'je'canhan' na ngüejndyo 'u'.

Nnda' jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon jnda jon.

¹³ Majo' min'jon tatso jon ncüüi jñ'oon nnon cüüi ángeles cha'xjen juu jñ'oon na tso jon nnon jnda jon. Itso jon nnon juu:

Quijman' ndöhin nc'ia ntyjaya najjon na tojnaan' na ngitoxén viochen xjen na nque nn'an yo nin'yotyia na conan'vehan nacjo', ncju'cjéhin.

Jñ'oonmin' tso Tyo'ts'on nnon jnda jon. ¹⁴ Yajo' joo ángeles, ¿Nchu vaa na nan'xuanhan? Joohan ninnquii'chen conduihin na cotye'ntjonhan nnon Tyo'ts'on. I'ua jon ts'ian nndéehan na condyotejndeihan joo nn'an na itsiquindaa' jonhan na tyi'jon quintycüüi na cotando' ñuan 'naanhan.

2

Juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, toncuu' jndyi xe na aa tyi'quinan'jñ'öön'han'

¹ Mang'e juu jnda Tyo'ts'on njonntyichen conduihin, chichen ángeles, jo' chuhan' na quitquénnyéchéen cüenta joo jñ'oon na condyéë na tyincyaa jnda jon, ng'e xe na aa tyi'nán'jñ'öön'han', ngitsuu' nn'öñhan', ndo' n'ndyéëhan'. ² Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan' na tyincyaa ángeles joohan' ndéë nn'an, njon jndyi tonduihan'. Ndo' ncüüi ncüüi nnon jñ'oon'ñeen na totsitja ts'an ntyja 'naan'han', min tyi'cüanguee' juuhan', tot'uiihan'hin cha'xjen na chuhan'. ³ Mang'e na nnda', xe na aa tyi'cotquén ya cüenta juu jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo, tanchu ya nt'aha na ngit'é na tyi'nt'uii Tyo'ts'on jaa. Ee nquii Jesucristo tyincyaa jndyee jon jñ'oon na njonntyichenhan' na ntyja 'naan'han' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an. Ndo' nque nn'an na tondye jndyee juu jñ'oon'ñeen, tonan'quindyiihan jaa ntyja 'naan'han'. ⁴ Ndo' nquii Tyo'ts'on jndye nnon min na tots'i'man jon na juu jñ'oon'ñeen na toninn'cyaa nan'ñeen conduihan' na mayuu'han'. Ee tont'ahan ts'ian t'man na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najndé nquehan, yo jndyechen nnon na tont'ahan na tots'aahan' na vacue tom'aan' n'oon nn'an na jnty'iahinhan'. Tui na nnda' ng'e tyincyaa Tyo'ts'on juu najndei na condui nquii jon ndéehan. Ndo' nquii Espíritu Santo, itsiquindaa' jon ncüüi cüüi nnon ts'ian'ñeen nan'ñeen na tondéë tont'ahan jndye nnon ts'ian na ya cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon.

Jesucristo totsixuan jon cha'na condui jaa ndö

⁵ Majo' tsonnangue xco ya na nguaahan', na ntyja 'naan' juuhan' na conan'nén, chito na tyincyaa Tyo'ts'on na joo ángeles ngitoxenhan. ⁶ Ng'e vaa jñ'oon nnon tson Salmos na sinin David nnon Tyo'ts'on, itso jon.

Já nn'an min tyi'quinjon condui já. Ndo' ng'e na nnda' ¿Ndu na jen m'aan' tson' ntyja nján?

Ndicüaa' ts'ön nin 'nan condui já nn'an na mavantye' já.

⁷ Chjochen xjen sijnda' na t'manntyi condui ángeles, chintyi já nn'an, majo' chito na ninnquii'chen na nguaa na nnda'.

Ee ndécya nntsa' na nndit'maan' já,

ndo' mantyi jndé sijnda' na já ngitoxén tsoñ'en na jndé tquen'.

⁸ U' jndé sijnda' na já ntye'ntjón tsoñ'en na jndé tquen'.

Nnda' jñ'oon na tji David. Majo' quitquenho' cüenta na tso jon na jaa nn'an ntye'ntjón tsoñ'en na min. Ndo' na nnda' vaa, itsiquindyihan' ta'nán 'nan jnty'iihan' na tyi'c'oonhan' nacje 'naan nn'an. Majo' ata xjen nein tacyjnty'ia na nguaa na nnda'. ⁹ Majo' ntyja 'naan' Jesús, cotquén cüenta na chjovi'xjen tquen Tyo'ts'on na tyi't'man tonduihin yo ntyja 'naan joo ángeles. Majo' naneinhan, nquii Jesús, taquintya itsiquinjonhan'hin yo na itsit'maan' Tyo'ts'onhin ng'e na tyincyaa hin na tquiihan'hin na tue' jon. Tui na nnda' cha' ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na t'uiihan' jon na tue' jon ntyja 'naan' jnanhan.

¹⁰ Ee ng'e nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en nnon na min na tquen jon, m'an ndo' m'anhan'. Nt'ue jndyi ts'on jon na nque nn'an na conduihan ntsinda jon, nnan'jonhan juu na condit'maan' jon. Ng'e na nnda', tcanhan' na c'ua jon ts'ian nnon Jesús na quenon jon navi' tman, cha' ntyja 'naan' juuhan' ntquenhan'hin na quindé conduihin na ntsin'man jon ñuaan nn'an.

¹¹Ee nquii jon na iquen nn'an na conduihan ñuan nquii', ndo' mantyi yo nin'nque nn'an na conduihan ñuan nquii'han, vehan ninncüii tyehan. Mang'e jo' neiin' Jesús na tso jon na condui jaa ntyje nquii jon. ¹²Ee cha'vijon nquii Jesús sinin jon nnon Tyo'ts'on juu jñ'oon na jndui, itso jon:

'U' Tye', ntsinën ndëë ntyjõ ncõ ntyja 'nan',
quii' juu tmaan' nn'an na conan't'maan'han 'u',
ngita alabanza na mats'a na njon 'u'.

¹³Ndo' ndö vaa ncüiichen jñ'oon jndui, itso jon:

Ja nquii Tyo'ts'on mantyiya ts'õn. Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na jndui, itso jon:
Ndö m'an ja yo nn'an na incyaa Tyo'ts'on na conduihin ntsinda.

Nnda' tso joo jñ'oon'neen.

¹⁴Jaa na condui ntsinda jon, nan'xuan si'ts'o ndo' neon'. Mang'e jo', mantyi nquii Jesús tuihin na ts'anhin na chu jon si'ts'o ndo' neon'. Tyincyaa nquiihin na jnan'cuee' nn'anhin, cha' ntyja 'naan' na tue' jon, ndëë ntsityuui' jon juu najnde na tsixuan yutyia na its'aa juu na covjê. ¹⁵Ndo' ng'e na nnda', tsoñ'en nn'an na conan'qui n'onhan jon, itsiquindyaa jonhan na m'anhin na coviquityuehan na ncüjehan. Majo' nque nn'an na tyi'quinan'qui n'onhan jon, joohan mancha'chen xjen m'anhin na ncyaaahan na ncüjehan. ¹⁶Majo' nquii Jesús, chito tyjee' jon tsonnanguevahin na ntejdei jon joo ángeles na cote'ntjonhan nnon Tyo'ts'on. Jndyo jon na ntejdei jon jaa nn'an na vantyja nn'õn jon na condui jaa tsjan 'naan' Abraham na jndyocahan'. ¹⁷Mang'e jo' ntyja 'naan tsoñ'en, tcanhan' na nquii Jesús, cüejon ntsixuan jon cha'xjen jaa ntyje jon cha' ndëë nduihin tyee tqe na taquintyja na t'man tondëéhê, ncüii tyee na nty'ia rö ntyjii jon ndo' na itsiquindê jon tsoñ'en jñ'oon na itsinin jon. Ndo' ng'e na conduihin na nnda', jo' nque nn'an na vantyja n'onhan jon, nndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan na nan'xuanhan, ng'e nquii Jesús tyincyaa jon na tue' jon ntyja 'naanhan. ¹⁸Ng'e na toquenon jon navi' xjen na sichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' jon, jo' nndëë ntejdei jon jaa mincy ro xjen na itsichon yutyia na ityiii' juu ng'ee juu jaa na quinan'tja jaa.

3

Njonntyichen condui Jesús, chichen Moisés

¹Mang'e jo', 'o' ntyjê na jndê tqen Tyo'ts'on 'o' na conduiho' cüentaa' jon ndo' na iqueen' jon 'o' na quinan'jonho' yo jon quiñoon'ndue, chuhan' na chen jndyi c'oon' n'onho' ntyja 'naan' Jesús. Ee jñon Tyo'ts'onhin ndëë nn'an tsonnanguevahin, ndo' t'ua jon ts'ian nnon Jesús na quitsiquindyi jon jaa juu jñ'oon naya na vantyja nn'õn, ndo' na conduihin tyee na taquintyja na t'man tondëéhê. ²T'ua Tyo'ts'on ts'ianmin' nnon Cristo, ndo' siquindê jonhan' cha'xjen nquii Moisés siquindê jon ts'ian na t'ua Tyo'ts'on nnon jon quii' nt'an nn'an Israel na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on. ³Ee ntyja 'naan' juu ts'ian na condui Jesús, njonntyichen conduihin, chichen Moisés. Ndo' na nnda' vaa na tsixuan jon, itsijonhan'hin cha'na ts'an na itsia v'aa. Nquii tsan'neen njonntyichen conduihin, chichen juu v'aa na sia jon. ⁴Ndo' m'an nn'an na cont'a ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, cha'na tots'aa Moisés, majo' tsoñ'en ts'ian'neen, nquii Tyo'ts'on itsijnda' jonhan'. ⁵Juu Moisés'neen tonduihin cha'vijon ts'an na itye'ntjon na siquindê jon quii' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on. Juu ts'ian na tots'aa jon na tocüjji' jndyoyuhan' ntyja nchu vaa na nts'aa Tyo'ts'on ndëcyachen. ⁶Majo' nquii Cristo, conduihin cha'vijon jnda ts'an na t'ua jon ts'ian nnon juu na co'xen juu vaa' jon. Ndo' jaa condui juu v'aa'neen xe na aa yo na xoncüee' nn'õn na contjotyen jaa na vantyja nn'õn ata xjen na nndyo nnda' Cristo. Ndo' yo na nën rö na mantyiya nn'õn na nguua na nnda'.

Sijnda' Tyo'ts'on na nque nn'an cüentaa' jon nta'jndyee ñuaanhan

⁷Icanhan' na c'oon' nn'õn juu jñ'oon na jndui na tso Espíritu Santo, na itsiquindyihan':
Xeevahin, xe aa condyeho' na itsiqui'maan' Tyo'ts'on 'o',

⁸Yajo' tanan'que' n'onho' juu jñ'oon na itsiquindyi jon 'o' cha'xjen tont'a ndochiiho' juu xjen na tomandyi'han juu ndyuua na xjen cova'.

Juu xjen'ñeen totquenhin xjen 'naanhin Tyo'ts'on na njnty'iahan na aa ntycüii na t'man ts'on jon yohan.

⁹Ng'e na nnda', nquii Tyo'ts'on sinin jon ntyja 'naan nan'ñeen:

Venn'an ndyu na totquenhan xjen 'naanhan na njnty'iahan na aa ntycüii na t'man ts'öghan. Nnda' tont'ahan min na tojnty'ia ndëéhin ncüii ncüii nnon ts'ian t'man na tots'a na totsi'manhan' ndëéhan na t'man condui ja.

¹⁰Mang'e jo' t'ön na v'i nanmin', ndo' ng'e jo' tsjö: "Mancha'chen xjen cont'ahan ncüii ncüii nnon na tyi'quint'ue ts'ön,

min tyi'nin'quitquenhan cüenta nato na sijnt'a cüentahan."

¹¹Ndo' jnaan' na jndë siv'ihan,

jo' jaa' jñ'oon tsjö na xe'quitscüejndyöhan' na tyi'jon xuee ninncyaa na nc'oque'han najjon na jndë sijnt'a na nta'jndyeehan.

Jñ'oonmin' na sinin Tyo'ts'on.

¹²Ve' ng'e jo', 'o' ntyjë na vantyja n'onho', quitquen ya yaho' cüenta na tanin ncüii 'o' m'aan juu na tyia jndyi ñuan tsixuan juu na tyi'covantyja ts'on juu nquii Tyo'ts'on na vando', na ntsitycyaa'hin ntyja 'naan' jon. ¹³Majo' nque ntyjeho' na vantyja n'on, 'o' ñoncyaa vaa quint'aho'. 'O' 'io 'io quinan'qui'maan'ho'hin viochen xjen na incyaa Tyo'ts'on na vanaan na ntquën cüenta jñ'oon na itsi'man jon ndëë. Ee xe na aa nnt'a na nnda', yajo' joo ts'ian'ñeen ntscu'han' na juu 'nan natyia ntsivi'nn'anhan' jaa ndo' min taje'quinan'que' nn'ön na tonnon jon. ¹⁴Ee xe na aa ntjotyen jaa na conan'qui nn'ön Cristo cha'xjen tont'a xjen najndyee na tye' na covantyja nn'öghin, yajo' tsoñ'en na itsixuan jon, nman'jön yohin ntyja 'naanhan'.

¹⁵Itsi'manhan' na nnda' ng'e ncüiiichen jñ'oon' Tyo'ts'on, nnda' vaa na itsiquindyihan'. Itsohan':

"Nanein i'man Tyo'ts'on 'o', quitquen ya yaho' cüenta jñ'oon na itsiquindyi jon 'o'.

Xe na aa condyeho' jñ'oon na itsiquindyi Tyo'ts'onho' nanein,

tyi'nan'que' n'onho' nnon jon cha'xjen tont'a nque nn'an Israel'ñeen na jnan'vehan cjoo' jon.

Ndö' vaa jñ'oon sinin Tyo'ts'on. ¹⁶Ndo' ¿Nin nn'an nan'ñeen na tondyehin jñ'oon na totso jon, majo' toan'que' n'onhin nnon jon? Manqueto nn'an na totsantyja toxen' Moisés xjen na tji' jonhin ndyuuaa Egipto. ¹⁷Venn'an ndyu totsiv'ii Tyo'ts'on joo nan'ñeen na tonan'que' n'onhan na taty'i'han nquenhan jñ'oon na totsiquindyi jonhan. Jo' tyincyaa jon na ncüii ro ncüii rohan tovjehan viochen xjen na toma'ndyi'hin juu ndyuuaa'ñeen.

¹⁸Ndo' ¿Nin nn'an nan'ñeen na sinin Tyo'ts'on jñ'oon nquii' ndëéhan na tyi'jon xuee ninncyaa jon na nc'oque'han najjon na jndë sijnda' jon na nta'jndyeehan? Manquentyi nn'an na tyi'quita'nguee'han jñ'oon na tquen jon. ¹⁹Yajo' itsi'man nquii'han' ndëéhë, tsojnaan' na tyi'cantyja n'onhan jñ'oon na siquindyi Tyo'ts'onhan, jo' na tatincyaa jon na ntsaque'han juu ndyuuaa na jndë tco' jon 'ndyo jon na ntsiquindaa' jonhan' joohan.

4

Jndë sijnda' Tyo'ts'on na nque nn'an cüentaa' jon nta'jndyeehan

¹Mangiö na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon na mndëë nc'ön na m'aan jon najjon na nancoo' na nta'jndyëë. Mang'e jo' icanhan' na quitquën jndyi cüenta na tyi'nan'que' nn'ön na tonnon jon cha'xjen na tont'a joo nan'ñeen, ee xe na aa cont'a na nnda', je'ncyaa jon na ntsac'ë na m'aan jon. ²Mantyij jaa macondyëë jñ'oon naya cha'xjen nque nn'an Israel'ñeen tondyehin nchu vaa na nc'onhan najjon na m'aan jon. Majo' juu jñ'oon'ñeen tatejndei'han'hin ng'e tatëntyja n'onhan juuhan'. ³Majo' jaa na covantyja nn'ön jñ'oon na incyaa Tyo'ts'on, jndë cotsac'ë najjon na m'aan nquii jon na nta'jndyëë. Majo' nque nn'an Israel, ta'n nan jndëë tyeque'han najjon na itso jon na nta'jndyeehan, ee vaa jñ'oon na tso jon ntyja 'naanhin: Jnaan' na jndë siv'i jahin, jo' jaa' jñ'oon na tsjö na tyi'je'quitscüejndyöhan' na tyi'jon xuee ninncyaa na nc'oque'han najjon na jndë sijnt'a na nta'jndyeehan.

Ndö' jñ'oon na tso Tyo'ts'on ntyja 'naan' nan'ñeen. Majo' ntyja 'naan' jon, vi na jndë tquen jon quiñoon'ndue yo nin'tsonnangue, tyincyaaahan' na neiin' jon, cha'vijon ts'an na vajndyee. ⁴Ee quii' jñ'oon' jon na jndui, vaa jñ'oon ntyja 'naan' juu xuee na jndë ntyque'. Itsohan' na nin'yon xuee tquen jon quiñoon'ndue, tsonnangue, nn'an yo quioo' yo nin'tsoñ'en 'nan na min. Ndo' xee na jndë ntyque' ta'nan nçüiichen nnon 'nan na tcanhan' na quits'aa jon, jo' ta'jndyee jon. ⁵Ndo' mantyi quii' jñ'oon'ñeen na jndui, sinin Tyo'ts'on ntyja 'naan nn'an Israel na tonan'jonhin yo Moisés. Itsohan':

Tyi'jon xuee ninncyaa na ngoque' nanmin' navijon na jndë sijnt'a na nta'jndyeehan.

⁶Yajo' ninvaa na vanaanchen na nnan'jon nn'an yo Tyo'ts'on najjon na nta'jndyeehan ntyja 'naan' nquii' jon. Majo' joo nn'an na tyenan'jonhan yo Moisés, tatyincyaaahan' na nta'jndyeehan ntyja 'naan' Tyo'ts'on ng'e tata'ngue'han jñ'oon na tso jon. ⁷Mang'e na nnda', covityincyoo' jndyoyu na nnda' vaa ng'e jndye ndyu jndyocahan' ndo' sijnda'cya jon nçüiichen xjen na nta'jndyee nn'an ntyja 'naan' jon. Juu xjen'ñeen itsiquijndy jonhan' xeeva, cha'xjen jñ'oon na sinin nquii' David. Itso jon:

Xeeva i'man Tyo'ts'on 'o'.

Majo' tyi'nan'que' n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na itsiquindy jon 'o'.

Ndö' vaa jñ'oon na tji David. ⁸Ndo' vi na jndë na tue' Moisés, t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon Josué na tachu jon joo nn'an Israel'ñeen na tyeque'han ndyuaa na tyincyaa Tyo'ts'on cüentahan najjon nta'jndyeehan. Majo' xe na aa tyincyaa Josué na ta'jndyee joo nn'an Israel'ñeen ntyja 'naan' jon, je'cy'oocya Tyo'ts'on nçüiichen xjen na nninncyaaahan' na nta'jndyee nn'an ntyja 'naan' jon. ⁹Mang'e jo', nanein itsi'man jndyoyuhan' na ninvaa na ninncyaa jon xjen na jaa nn'an na vantyja nn'önhin, nta'jndyë ntyja 'naan' jon. ¹⁰Ee min'ninchen ts'an na ntsijonhin yo juu na ivajndyee Tyo'ts'on, mantyi jndë jnty'ii juu na iquenhin na nin'quits'aa juu nçüii nnon na ntyja 'naan'han' na ntsin'man jon ñuaan' juu. Ntyja na vam'aan juu, itsijonhan'hin cha' ya na tajndyee jon vi na jndë tquen jon tsoñ'en. ¹¹Mang'e na nnda' vaa, chuhan' na tsoñ'en jaa quinan'chönhön cha' ya ro ntsquë najjon na incyaa jon na cota'jndyee nn'an. Tyi'ntsijonhan' jaa yo nque nn'an Israel'ñeen na tonan'que' n'onhan na tajnan'jñ'oon'hin jñ'oon na totso Tyo'ts'on ndëéhan.

Vaa najndei na condui jñ'oon' Tyo'ts'on

¹²Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on, conduihan' na vando'han' ndo' t'man najndei tsixuanhan'. Itsijonhan' juuhan' cha'vijon nçüii xjotë ve ntyjaquio. Juuhan' tentyichenhan' vequindy'ihan' quityquii'chen ñuaan' ts'an yo na njoonntyichen na ndyii' na vando' juu, itsiquinaanhan' 'nan na xia'nty' nquii' ts'an ntyjii, ico'xehan' tsoñ'en na ndyii' ts'on ts'an yo joo 'nan na itsitiu juu na nin'quits'aa juu. ¹³Tsoñ'en na jndë tquen Tyo'ts'on, minncüiihan' je'quindëë ngüantyi'uhan' na tonnon jon. Ndo' nçüii cüii jaa ninncyaa cüenta ntyja njanhan nnon nquii' jon na tsoñ'en vanaan nt'ëéhan' na tonnon jon.

Condui Jesús tyee na taquintya t'man

¹⁴Juu Jesús jnda Tyo'ts'on, taquee' jon quiñoon'ndue. Nanein conduihin tyee na taquintya t'man ntyja njanhan. Ng'e jo' icanhan' na quintjotyen na vantyja nn'önhin. ¹⁵Nquii' jon na conduihin tyee na taquintya t'man ntyja njanhan, ndëë ntsijonhin yo jaa quityquii' joo 'nan na coquenön na conan'manhan' na ta'nan najndë na tonnon Tyo'ts'on. Ng'e nçüii cüii 'nan na ityii'han' ng'eehan' jaa, ninçüajon jndë tjon jonhan', majo' tatyincyaa jon na juuhan' ngüantjonhan'hin. ¹⁶Mang'e na tantjon Jesús, jo' yo na qui nn'ön quitsquë tonnon juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' Tyo'ts'on, jo' vaa naya na conduihin. Quint'a na nnda' cha' ncy'ön cüenta juu na m'aan jon na nty'ia rö nn'an ntyjii jon, ndo' mantyi na ntquën cüenta na itejndei jon jaa xjen na vaa nçüii nnon na coquenön.

5

¹Ndyu na toxen'chen, nque nn'an Israel quii' nt'an ntyjehan totjihän nçüii ts'an na nduihin tyee na taquintya t'man tondëéhan. Joo ntyee'ñeen viochen xjen na tom'aan nçüiihan, tocan juu na quityio Tyo'ts'on jn'aan ntyjehin nn'an Israel'ñeen. Ndo' mantyi toninncyaa tsan'ñeen quioo' nnon Tyo'ts'on na tonan'cúje nan'ñeen cüentaa' jon, cha'

ntsit'man ts'on jon jnanhan. ² Ncüüi ncüüi tyee'ñeen viochen xjen na tom'aan ncüüihan, cüejon na ts'anhin cha'xjen nque nn'an Israel na t'uahan ts'ian'ñeen nnon jon. Ndo' juu jon mantyi conduihin ts'an na totsitjahin nnon Tyo'ts'on, ng'e jo' je'quityoon' ts'on jon yo ntyje jon nn'an Israel xjen na tonan'tjahan tonnon Tyo'ts'on na tyi'quitsanjonhin nato na si'man jon ndëëhan. ³ Ng'e na mantyi juu tyee'ñeen conduihin ts'an na totsitjahin, jo' nquii jon totsuee' jndyee juu quioo' na toninncyaa juu nnon Tyo'ts'on na quitsit'man ts'on jon jnaan' nquii juu. Majo'ntyj ts'ian tots'aa juu cha' ntsit'man ts'on jon tsoñ'en nn'an Israel jnan na nan'xuanhan. ⁴ Min'ncüüi ts'an Israel, ta'n nan siti nquii juu na nc'oon juu ts'ian tyee na taquintya na t'man conduihin. Xia'ntyj nquii Tyo'ts'on tji jon nin ts'an ntsixuan juu ts'ian'ñeen cha'xjen na tji jon Aarón ntyja 'naan'han'. ⁵ Ndo' ng'e na nnda' vaa, itsijonhan' juuhan' yo 'nan na tui ntyja 'naan' Cristo, ee chito siti nquii jon na nc'oon jon tyee na taquintya na t'man conduihin. Nquii Tyo'ts'on t'uua ts'ian'ñeen nnon Cristo cha'na juu jñ'oon na jndui na itso Tyo'ts'on:

'U' condui 'u' jnda, xeevahin ma'ua ts'ian nnon' na ntsijon 'u' na maco'xen' yo ja.

Ndö' vaa tso Tyo'ts'on nnon Cristo. ⁶ Ndo' mantyi vaa ncüüichen jñ'oon na jndui na itso jon nnon Cristo. Itsohan':

'U' tyi'je'quintycüüi na condui 'u' tyee na taquintya t'man,

ts'ian na ma'ua nnon', itsijonhan' juuhan' cha'na juu ts'ian na t'iön Melquisedec.

Mannda' vaa itsiquindyj juu jñ'oon'ñeen. ⁷ Viochen xjen na tom'aan Cristo tsonnangue, nin'nquii'chen tocan jon na quitejndei Tyo'ts'onhin ng'e taa' ts'on jon na nquii Tyo'ts'on taquintya najndei na conduihin na ntsin'man jonhin min na nnan'cuee' nn'anhin. Totsichon yantyi jon na tocan jon naya'ñeen, ata xi' tocüjji'han' ndaa nnon jon. Ndo' tyincyaa Tyo'ts'on jñ'oon na tcan jon, ng'e na tju'cjehin na ta'nguee' jon 'nan na nt'ue ts'on jon. ⁸ Ndo' nquii Cristo, min na conduihin jnda Tyo'ts'on, majo' ntyja 'naan' joo navi' na toqenon jon, quityquii'han' toan'manhan' nnon jon na vii' ngenon juu ts'an na vanguee' juu na tonnon Tyo'ts'on. ⁹ Ndo' ng'e 'nan na s'aa Cristo, tqenhan'hin na quindë ya conduihin, mang'e jo' na incyaa Tyo'ts'on na tsoñ'en nn'an na vantyja n'on jon, conan'xuanhan na tyi'quintycüüi na vando' ñuaanhan ntyja 'naan' nquii jon. ¹⁰ Ndo' ng'e na siquindë jon, nquii Tyo'ts'on tqen jonhin na conduihin tyee na taquintya na t'man ntyja njanhan, cha'xjen juu ts'ian na totsixuan Melquisedec.

Cjoo' nn'ön na ngaque jaa nchu vaa na vantyja nn'ön

¹¹ M'anchen jñ'oon na nin'quitsinën ndëëho' ntyja 'naan' na condui Jesús tyee na taquintya na t'man condui. Majo' ndicüji' cüenta nchu vaa ntsjöhan' ndëëho' ee 'o' jndyaa' jndyi na ncüaa' n'onho' 'nan tsi'manhan'. ¹² 'O' tandyo xuee na vantyja n'onho' Jesucristo. Ng'e jo', nanein chuhan' na conduiho' nn'an na conan'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. Majo' 'o' tyi'c'oon' n'onho' na nnda', 'o' ninvaa icanhan' na quitsi'man nnda' ts'an ndëëho' joo x'ee jñ'oon na tondye jndyeeho' ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na nnda' vaa, itsijonhan' 'o' cha'vijon yo'ndaa na cotei' na ndiquindëë ntcüa' joo 'nan na cocüa' nn'an na jndë tijnda' n'on. ¹³ Ng'e mangioho' na yuchjo na ninnquii'chen itei' juu, ninvaa jnt'ahin, ndo' ts'an na nnda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' juu, tyi'coquehin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, tyi'je'quindëë ncüjji' juu cüenta 'nan na chuhan' na quits'aa juu yo 'nan na tyi'ya. ¹⁴ Majo' jñ'oon' Tyo'ts'on na jaa'ntyichenhan', itsijonhan' juuhan' cha'vijon 'nan na cocüa' nn'an na jndë tijnda' n'on. Ng'e ninnquii'chen m'aan' n'onhin juu jñ'oon'ñeen, covaa' n'onhan nchu vaa na itsohan' na ngom'adhan na tonnon Tyo'ts'on ndo' mantyi yo na tyi'nt'ahan 'nan na tyi'ya nchjii jon.

6

¹ Mang'e na nnda', cüaa' yantychen nn'ön ntyja 'naan' na condui Cristo tyee na taquintya na t'man ntyja njanhan, chito xia'ntyj na ntjo ja yo joo jñ'oon na conduihan' x'ee jñ'oon ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an. Ee tyi'quichuhan' na ninnquii'chen ntsi'man ts'an ndëëho' juu x'ee jñ'oon na quintcüe' nnda' n'onho' yo joo 'nan na vay'oonhan' ts'an na ngitsu ñuaan' juu. Min tyi'quichuhan' na ninnquii'chen quitsi'man

ja ndëëho' na icanhan' na cantyja n'onho' Tyo'ts'on. ²Min yo na ntsi'man ts'an ndëëho' juu x'ee jñ'oon ntyja 'naan' na cont'ë nn'an yo xuee' Jesucristo. Min tyi'quichuhan' na quindy nnda'ho' juu x'ee jñ'oon ntyja 'naan' na cotyio nn'an na vantyja n'on ndueehan nacjo ntyjehan na cotanhin na cüijnt'ue Tyo'ts'on nan'ñeen quii' ts'ian 'naan' jon. Min tyi'quichuhan' na quitsi'man nnda' ts'an ndëëho' juu x'ee jñ'oon na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, min tyi'quichuhan' na ntsi'man ts'an ndëëho' na joo nn'an na jndë tco'xen Tyo'ts'on jnanhin, na tyi'quintycüii na nc'oon ñuaanhin navi'. ³Ndo' nanein, xe na aa nt'ue ts'on Tyo'ts'on, njnt'ue nin ncüii nnon 'nan na ntejdeihan' na ngaqueho' ntyja 'naan' Cristo.

⁴M'an nn'an na jndë jndyehan jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' ntyja 'naan' jo' coy'onhan cüenta na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan, ndo' na m'aan Espiritu Santo quityquii' n'onhan. ⁵Mangiohan na juu jñ'oon' Tyo'ts'on ya jndyi tsixuanhan'. Ndo' jndë tjihan cüenta ntyja 'naan' joo najndë ntsixuan juu tsonnangue na ya na ndëcya na nguentyja na nguahan', ⁶Ndo' vi na jndë totsam'adhan quii' jñ'oonmin', xe na aa ntji ntcüe'han ntyja 'naan' Cristo ndo' na 'ndyehan jñ'oon' jon, yajo' taje'quindë ntcüe' nnda' n'onhan, ng'e vi na jndë jnt'ahinhan', cüajon cont'ahan cha'na jnt'a nn'an na t'ionhan Jesús tsonjn'aa, ee itscüejnaan'han'hin tondëë nn'an na nnda' cont'a nan'ñeen. ⁷Itsijonhan' ntyja 'naan'han cha'vijon tyuaa. Ncüii ncüii jon na cova', co'uhan' tyuaa, yajo' ntjon na conon nn'an, co'onhan'. Ndo' ya na ityio Tyo'ts'on jn'aa ntjon'ñeen, cove'han'. ⁸Majo' xe na aa co'ndyë na conan'vë jñ'oon' jon, itsijonhan' ntyja njanhan cha'vijon ncüii tyuaa na tayuu jnt'uehan' na ve' neon yo tscöjndëë na co'on nnonhan'. Juu tyuaa na nnda' vaa na tsixuanhan', ta'n nan ngüantjon ts'an na 'naan'han', ndo' na mats'ia njñoon tsan'ñeen chonhan'.

Jñ'oon' Tyo'ts'on na contyja nn'ön, itejndeihan' na contjotyen jaa na tonnon jon

⁹O' ntyjë na vi'ntyji jndyihö', min na jndë tsjö jñ'oonmin' ndëëho', ntyjii' ya ts'ön na conduiho' cha'vijon tyuaa ya yo jndye nnon ntyja 'naanho' na conan'manhan' na jndë sin'man Tyo'ts'on ñuaanho'. ¹⁰Ee nquii Tyo'ts'on, ng'e na tyi'its'aa jon 'nan na tyi'quichuhan', jo' na tyi'je'quitsuu' ts'on jon na cotye'ntjonho' nnon jon na totejdeiho' mañoon ntyjeho' na vantyja n'onhan jon, ndo' ninvaa na cotejdeiho' nan'ñeen ng'e na vengioho' jon. ¹¹Nt'ue n'ön na ncüii ro ncüiiho' cjoö' ya ya n'onho' na quint'aho' cha'xjen na cavee' ts'on jon ata xjen na nndyo nnda' Cristo, cha' quitsi'manhan' na xoncüee' n'onho' na contyja n'onho' jon. ¹²Ee tyi'quint'ue n'ön na nan'ntyquenho' ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on. C'onho' na vantyja n'onho' jon cha'na tont'a nn'an na tom'an tivio. Ee joohan min chito maninñoon' ty'onhan cüenta joo 'nan na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëëhan na nts'aa jon nayahin, majo' tasacüentyjee'han na tovendoö'hin na ndui cha'xjen na tso jon ndëëhan. Ninvito tovantyja n'onhan jon.

Joo jñ'oon na ico' Tyo'ts'on 'ndyo jon tsoñ'engan' itsiquindë jonhan'

¹³Ee xjen na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham, ng'e na ta'n nan ncüiichen nin juu na t'man conduihin cha'xjen nquii jon, ng'e jo' tijnt'ue nquiihin xuee' jon cha' quitsi'manhan' na ntsiquindë jon jñ'oon'ñeen. ¹⁴Itso jon nnon juu: "Jñ'oon na mayuu' na t'man ndyio jn'aa 'u', ndo' joo ntsinda' na nc'on na tonnonchen, nts'a na nninjndyehin." ¹⁵Abraham'ñeen yo na t'man ts'on juu, tovendoö' juu na ngue'ntyja na ndui cha'xjen jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon juu, ndo' juu jñ'oon'ñeen ty'oon jon cüentahan'. ¹⁶Nque nn'an je', xjen na conan'neinhan jñ'oon nquii', coninjnt'uehin xuee' ncüiichen na t'manntyichen conduihin, chichen nquehan. Ndo' ya na conan'jnda'han jñ'oon yo ntyjehan, contycüii jñ'oon na conan'neinhan vi na jndë jnduehan na nquii jon na taquintyja na t'man conduihin, ndyiaa' jon na nnan'quindëhan jñ'oon na jnan'jnda'han. ¹⁷Cha'xjen na nnda' vaa na cont'a nn'an, mantyi nquii Tyo'ts'on mannda' its'aa jon. Ng'e ndëë nn'an na nndahan juu na tco' jon 'ndyo jon, nt'ue ts'on jon na quitsi'manhan' na tyi'xe'quitscüejndyo jon nchu vaa na itsijnda' jon, jo' sinin jon jñ'oon nquii'. ¹⁸Yajo' m'aan ve nnon na tyi'je'quitsivi'nn'an Tyo'ts'on jaa na tyi'je'quitscüejndyo jonhan'. Juu jñ'oon

na jndë tco' jon 'ndyo jon ndo' yo nin'juu na tijnt'ue nquii' jonhin xuee' jon na tsi'manhan' na ntsiquindë jonhan'. Toxen'chen tovaa na nin'quit'uiihan' jaa na ngitsu ñuan njanhan. Majo' nein ntyja 'naan ve joo jñ'oon'ñeen, m'an na qui nn'ön na ncy'oon jon cüenta jaa quiñoon'ndue. ¹⁹Juu na qui nn'ön jon, ntyja 'naan'han' na contjotyen ñuan njanhan. Ntyja 'naan' juuhan', tyi'je'qui'ndyihan' jaa na ngitsu ñuan njanhan. Juu na qui nn'önhin jndë tēquee'han' najon m'aan nquii jon. ²⁰Nquii Jesús, jo' vijon na jndë taquee' jon na itsi'man jon nato na vachuhan' jaa. Nanein tyi'quintycüii na conduihin tyee na taquintya t'man ntyja njanhan cha'xjen juu ts'ian na totsixuan juu Melquisedec.

7

Jesús cüejon conduihin tyee, cha'xjen na totsixuan Melquisedec

¹Juu Melquisedec'ñeen tonduihin tsanm'aants'ian t'man tsjoon Salem ndo' mantyi tonduihin tyee ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on na taquintya t'man najndeí na conduihin. Xjen na jndyo ntcüe' Abraham vi na jndë tantjon jon joo rey na jnt'ahan tyia' yo nn'an tsjoon Sodoma, juu tyee Melquisedec'ñeen, taquitjonhin jon. Ndo' tcan Melquisedec na quityio Tyo'ts'on jn'aan tsan'ñeen. ²Ndo' juu Abraham, tsoñ'en 'nan na tji' jon nduee joo rey'ñeen, 'nan na itsiquindëhan' nquihan', jo' tyincyaa jon ncüii ncüii nnonhan' nnon juu tyee Melquisedec'ñeen. Juu xuee' Melquisedec itsiquindyihan' na ico'xhen jon nn'an cha'xjen na chuhan'. Ndo' xuee' tsjoon najon na toco'xen jon itsiquindyihan' na joo nn'an tsjoon'ñeen ya tom'anhan, tatyia' quichohan ng'e ya toco'xen jon. ³Juu Melquisedec'ñeen, tyi'jnda' nchu jndyú tsotyé jon min tsondyee jon, ndo' min tyi'jnda' nin nn'an tsjan na tuihin, min yuu xjen na tuihin ndo' non'cüan na tue' jon. Yajo' juu tsan'ñeen mancha'xjen conduihin tyee cha'xjen nquii jnda Tyo'ts'on.

⁴Quitquenho' cüenta ntyja 'naan' na t'man jndyí totsixuan juu Melquisedec'ñeen. Ng'e nquii tachiihi Abraham, vi na jndë tantjon jon yo joo nn'an na s'aa jon tyia', tji' jon 'nan nduee nan'ñeen. Ndo' 'nan na condë nqui na tji' jon nduee nan'ñeen, 'nan na yantyichen tyincyaa jon ncüii ncüii nnonhan' nnon juu Melquisedec'ñeen. ⁵Jñ'oon na mayuu' nque nn'an tsjan Leví na jndyocahan', tacüja'han' na tonduihin ntyee ndëë ntyejhin nn'an Israel. Juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xhenhan', co'xhenhan' na nque ntyejhan nn'an Israel, ncüii cüii nnon na condë nqui 'naanhin na min, ncyahinhan' ndëë ntyee'ñeen. Nnda' vaa na tco'xen juu jñ'oon'ñeen min na nque ntyee'ñeen conduihan tsjan 'naan' Abraham na jndyocahan'. ⁶Majo' nquii Melquisedec, chito tuihin tsjan Leví. Ndo' min na nnda', joo 'nan na condë nqui 'nan na tji' Abraham nduee joo rey'ñeen, ty'oon tsan'ñeen cüenta ncüii ncüii nnonhan'. Ndo' juu Abraham conduihin nquii tsan na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon juu na nndijndye ntsinda juu, majo' min na nnda' conduihin, Melquisedec tcan jon na quityio Tyo'ts'on jn'aan nquii Abraham'ñeen. ⁷Ndo' mangiö na nquii ts'an na ican na quityio Tyo'ts'on jn'aan ncüiichen ntyje juu, t'manntyichen conduihin, chichen juu tsan'ñeen na ican jon ntyja 'naan' juu. ⁸Ntyja 'naan nque ntyee'ñeen na tuihan tsjan Leví, coy'onhan cüenta ncüii ncüii nnon na condë nqui 'nan na coninncyaa nn'an Israel, ndo' nque ntyee'ñeen conduihan nn'an na covje. Majo' ntyja 'naan' nquii Melquisedec'ñeen, vaa jñ'oon na icüji' jndyoyuhan' ntyja 'naan' jon na ninvaa vando' jon. ⁹Ndo' ng'e na nnda', ndëë ncüaa' nn'ön na tsoñ'en nn'an tsjan Leví na jndyocahan' na conduihan ntyee ndëë nn'an Israel, itsijonhan' ntyja 'naanhin na cha'vijon nquehan na tyionhan diezmo nnon Melquisedec'ñeen. ¹⁰Mantyi juu Leví'ñeen, min na tyi'conduihin juu xjen'ñeen, majo' cha'vijon nquii jon tyion jonhan'.

Nquii Jesús itsijonhan'hin cha'vijon nquii Melquisedec

¹¹Nque ntyee ntyja 'naan tmaan' nn'an Israel na conduihan tsjan Leví, juu jñ'oon na ico'xhenhan' na tqen Moisés ty'onhan cüentahan'. Nque ntyee'ñeen, ts'ian na tonan'xuanhan, cüejonhan' cha'xjen juu ts'ian na totsixuan Aarón. Majo' xe na aa ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an ntyja 'naan' ts'ian na tont'a ntyee'ñeen, tyi'xe'canhan' na ninjnda' ncüiichen tyee na ntsixuan juu ts'ian cha'na na totsixuan juu Melquisedec'ñeen. ¹²Ng'e xjen na covejndyo ts'ian na nan'xuan ntyee, mantyi juu ntji na ico'xhenhan' ntyja 'naan' juu

ts'ian na nan'xuan nan'ñeen, chuhan' na cüejndyohan'. ¹³Ndo' juu tyee na taquintya na t'man conduihin ntyja njanhan, nquii Jesús, tuihin tsjan na jndyocahan' tmaan' Judá, ndo' min'ncüii jon tatso Moisés na ncüii ts'an tsjan Judá quitsixuan juu ts'ian tyee cüenta nn'an Israel. ¹⁴Ee si'man nquii'han' na nquii jon na itye'ntjon jon jaa, tuihin tsjan tmaan' Judá. Ndo' juu jñ'oon na tquen Moisés, ta'nan siquindyihan' na ncüii ts'an tsjan tmaan'ñeen na caquee' juu ts'ian tyee.

¹⁵Ndo' itsi'man nquii'chenhan' na nnda' vaa ng'e na jndë tityincyoo' ncüiiichen tyee na tsixuan jon ts'ian cha'na juu ts'ian na totsixuan Melquisedec'ñeen. ¹⁶Ee chito m'aan Jesús ts'ian tyee ng'e ncüii jñ'oon na ico'xehan' cha'xjen juu jñ'oon na tquen Moisés na sijnda'han'. Juu jñ'oon'ñeen toco'xehan' na joo nn'an tsjan Leví nc'onhan ts'ian tyee. Majo' nquii Jesús, m'aan jon ts'ian tyee ng'e na vaa najndeí na conduihin na tyi'quintycüii na vando' jon. ¹⁷Ng'e ndö vaa na tsi'man jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon Jesús. Itsohan': 'U' condui tyee na tyi'jon quintycüii na vando'. Itsijonhan' ntyja 'nan' cha'na nquii tyee Melquisedec.

Nnda' jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon Jesús. ¹⁸Nque ntyee na tuihan tsjan Leví na jndyocahan', covityincyoo' jndyoyu na jndë jnty'iihan'hin yo ts'ian na tonan'xuanhin. Nnda' tui ng'e juu ntji na conan'y'onhan, tanajndeí tsixuanhan' na ntquenhan' nn'an Israel na tajnan nan'xuanhan ntyja 'naan' juu ts'ian na tont'a nque ntyee'ñeen. ¹⁹Ng'e juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xehan', ndiquenhan' nn'an na tajnan nan'xuanhan. Mang'e jo' sijnda' Tyo'ts'on ncüiiichen jñ'oon na incyaahan' na t'manntyichen na contya n'on nn'an. Ndo' naneinhin ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen condë conan'ndyoo' jaa na m'aan jon.

²⁰Majo' ntyja 'naan' na tijnt'ue nquii Tyo'ts'on xuee' jon, si'man jndyoyu jon na mayuu' juu jñ'oon'ñeen. Majo' joo nn'an tsjan Leví, ya na tyeque'han juu ts'ian ntyee, ta'nan tijnt'ue nquiihin xuee' jon cha' quitsi'manhan' na juu jñ'oon'ñeen ntjotyenhan'. ²¹Majo' ntyja 'naan' Jesús, t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na quinduihin tyee na taquintya na t'man ntyja njanhan, ndo' tijnt'ue nquii Tyo'ts'on xuee' jon ntyja 'naan' Jesús. Ee itso jon nnon juu:

Ja ta Tyo'ts'on, covijnt'ue nquii ja xuë cha' quitsi'manhan' na tyi'xe'quitscüejndyö jñ'oon na matsjö.

“U' tyi'jon quintycüii na matsixuan' ts'ian tyee cha'na juu ts'ian na totsixuan Melquisedec.”

Ndö' jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon jnda jon. ²²Mang'e jo', naneinhin yantychen jñ'oon na vaa ntyja 'naan' Jesús, chichen juu jñ'oon na tovaa jndyee ntyja 'naan' ntyee na tyeque'han ts'ian'ñeen ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen Moisés. ²³Joo ntyee na tom'anhin ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, ncüii ro ncüiihan tosaque'han juu ts'ian'ñeen, tovjehan, ndo' mañoon ntyjehan to'o'que'. Mang'e jo' jndyechenhan to'onan'xuanhan juu ts'ian'ñeen. ²⁴Majo' nquii Jesús, mancha'xjen vando' jon, ndo' ng'e jo' tyi'icanhan' ncüiiichen ts'an na ninnon ntyja 'naan' jon. ²⁵Mang'e jo', min'cya ro ts'an na nin'quitsindyoo'hin na m'aan Tyo'ts'on, ndëë ntsin'man Jesús ñuaan' tsan'ñeen. Ndëë nts'aa jon na nnda' ng'e ninquii'chen vando' jon. Jo' tyi'cacüentyjee' na ican jon na quitejndeí Tyo'ts'on jaa.

²⁶Mang'e na nnda' vaa, nquii Jesús, ya jndyi tacüji'han' na conduihin tyee na taquintya t'man cha'xjen nquii tyee na icanhan' ntyja njanhan. Condui jon ñuan nquii', min'jon tyi'quitsitjahn, min nnon ts'an, min nnon nquii Tyo'ts'on, vandyá' conduihin yo joo 'nan' tyia na nan'xuan nn'an. Ndo' jndë tay'oon Tyo'ts'onhin quiñoon'ndue naijon na ntsit'maan' jonhin. ²⁷Nque ntyee na taquintya na t'man conduihin ntyja 'naan' nn'an Israel, joohin 'io 'io tocanhan' na tonan'cuee'han quioo' na toninncyahan joo cho'ñeen nnon Tyo'ts'on. Tont'a jndyeehan na nnda' ntyja 'naan' jnan nquehan, ndo' jndë jo' mantyi ntyja 'naan' jnan nn'an. Majo' nquii Jesús, ñoncyá vaa ntyja 'naan' jon. Tyi'quits'aa jon cha'xjen tont'a joo ntyee'ñeen. Ee jon ninjon tyincyaahin na tue' jon ntyja 'naan' jnan tsoñ'en jaa xjen na taquiñoon jon nnon tsonjn'aan, tyi'icanhan' na ngue' nnda' jon. ²⁸Ee jñ'oon na ico'xehan' na tquen Moisés, sijnda'han' na ve' nn'an na tonan'tjahin nnon

Tyo'ts'on, na tyeque'han juu ts'ian'ñeen na taquintyja na t'man tonduihan. Majo' vi na jndë na tqen Moisés juu jñ'oon'ñeen, tēca jndye ndyu ndo' nquii Tyo'ts'on tijnt'ue nquiihin xuee' jon xjen na t'ua jon ts'ian nnon jnda jon na quinduihin tye. Ntyja 'naan' na tijnt'ue nquii Tyo'ts'on xuee' jon, jo' tqenhan' jnda jon na conduihin tye na quindë ts'ian na tsixuan jon.

8

Condui Jesús tye na taquintyja ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na itsijnda' Tyo'ts'on

¹Ndö jñ'oon na manjonntyichen na tsoñ'en na jndë tsjö. Jaa m'aan ncüii tye njanhan cha'xjen na jndë jndüë na icanhan' jaa. Jndë tava ntcüe' jon quiñoon'ndue. Nein vaquityen jon ngiaa' silla na manin' ts'iaan' na vaquityen nquii Tyo'ts'on na taquintyja na t'man conduihin. ²Jo' ijon na conduihin tye na taquintyja na t'man na itye'ntjon jon quii' vats'on na ji'uantyichenhan' na vaahan' quiñoon'ndue. Quiñoon'ndue itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii vats'on na sia nquii Tyo'ts'on, na chito nn'an jnan'yahan'.

³Jñ'oon na tqen Moisés na toco'xehan', iu'ahan' ts'ian nnon nquii tye na taquintyja t'man conduihin, na joo 'nan na condyoy'on nn'an na nt'ahan naya Tyo'ts'on, incyaa tye'ñeen joohan' nnon jon. Ndo' mantyi ntscuee' jon quioo' na juu jñ'oon'ñeen co'xehan' na nmimnycya nn'an cha' ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan nan'ñeen. Ndo' ng'e na nnda' vaa ts'ian na tont'a ntyee'ñeen, mantyi co'xehan' na nquii Jesús vaa ncüii nnon na nmimnycyaa jon nnon Tyo'ts'on. ⁴Ndo' nquii Jesús, xe na aa ninvaa m'aan jon tsonnanguevahin, tyi'xe'quitsixuan jon tye ng'e ninm'an ntyee na conimnycyahan 'nan nnon Tyo'ts'on cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon na tqen Moisés. ⁵Juu vats'on najon cont'a ntyee'ñeen ts'ian na nan'xuanhan, jnduihan' juu vats'on na vaahan' quiñoon'ndue. Ng'e na nnda', siquii'maan' Tyo'ts'on Moisés juu xjen na ngita' jon na ntsia jon vats'on ndiaa. Tso jon nnon juu: "Quen' ya' cüenta na ntsia' tsoñ'en 'nan cüentaa' vats'on cha'xjen na si'man nnon' xjen na ninm'an' juu tyo' Sinaí."

Ndö' vaa na tso Tyo'ts'on nnon Moisés. ⁶Majo' juu ts'ian tye na tsixuan Jesús, njonntyichen conduihan', chichen juu ts'ian na tonan'xuan ntyee na totye'ntjonhan quityquii' vats'on 'naan nn'an judós. Nnda' tsixuan jon ee condëë itsitjon' jon jaa yo nquii Tyo'ts'on xeng'e juu jñ'oon na itsijnda' Tyo'ts'on yo jaa, njonntyichenhan', chichen juu jñ'oon jndyo na sijnda' jndyee jon. Ee juu jñ'oon xcova contjotyenhan' na cjoo' jñ'oon na njonntyichenhan' na tco' jon 'ndyo jon.

⁷Ee juu jñ'oon na sijnda' jndyee Tyo'ts'on yo ntyjééhë nn'an Israel, xe na aa tqenhan' joohan na tajnan nan'xuanhan, yajo' min tyi'xe'canhan' na quitsijnda' jon ncüiichen jñ'oon na jndë ve. ⁸Majo' nquii Tyo'ts'on, tatyincyaahan' na ntjo ya ntyjii jon yo joo nn'an na tom'an nacje 'naan' juu jñ'oon'ñeen na tqen Moisés ng'e tyi'quita'nguee'hinhan'. Ng'e jo' tso jon:

Mangüentyja xjen ya na ntquën jñ'oon xco yo nn'an ndyuua Israel ndo' yo nin'ntyehin nn'an ndyuua Judá.

⁹Juu jñ'oon xco'ñeen tyi'je'quitsijonhan' juuhan' yo jñ'oon na sijnt'a yo nque ndochihan na tom'an ndyu na toxen'chen xjen na jndyochöhan,

ya na tom'anhan ndyuua Egipto.

Majo' nan'ñeen je', juu jñ'oon na tqüen ndëëhan, tata'nguee'hinhan', ndo' jnaan' jo', ja Tyo'ts'on na matye'ntjön tsoñ'en, jnty'ihan.

¹⁰Ndo' mantyi tsontyichen Tyo'ts'on:

Ndö vaa jñ'oon na ntquën yo 'o' nn'an Israel ya na ngüentyja juu xjen'ñeen:

Ja nts'a na nc'oon' n'onho' joo jñ'oon na maco'xënho' na quint'aho'han',

ndo' nts'a na nc'onho' na neinho' na ntjotyen jñ'oon'ñeen quii' n'onho'.

Yajo' ja na condui Tyo'ts'on,

xia'ntyinncö na nnan't'maan'ho' ndo' 'o' nnduiho' ntsinda.

¹¹Juu xjen'ñeen min tyi'xe'canhan' na nnan'manho' ndëë ntyjeho' cha' nta'jn'aanhin ja, ee tsoñ'en nn'an nta'jn'aanhin ntyja njan,

tanin min na aa ts'an na ndicüaa' ts'on ndo' aa ts'an na t'man conduihin.

¹² Ndo' ya na nguee'ntyja juu xjen'ñeen, taxe'c'oon'ntyichen ts'ön 'nan tyia na jndë tonan'tjahin nnön, ng'e jndë sit'man ts'önhin.

Jñ'oonmin' jñ'oon na sinin nquii Tyo'ts'on. ¹³ Xjen na tso jon na nguaa ncüii jñ'oon xco na ntejnideihan' nn'an, tsi'manhan' na iquen jon jñ'oon na juu jñ'oon na tovaa jndyee, vantycüii najnde na tsixuanhan' ndo' min tavijaa'han', jñ'oon jndyohan', jndë tenoon' na tovijnt'uehan', ndo' na nnda', jndë va'ndyiihan' juuhan'.

9

Ts'ian tyee na tsixuan Cristo quiñoon'ndue, mañoonhan'

¹ Juu jñ'oon na sijnda' jndyee Tyo'ts'on yo nn'an Israel, tots'i'manhan' nchu vaa na quinan't'maan'han jon. Si'man jon ndëëhin na quinan'yahin vats'on ndiaa, jo' vijon na tonan't'maan'han jon. ² Ntyja 'naan' juu vats'on ndiaa'ñeen, juu cüarto na vejndyee, jnan'quijndyuhinhan' na ji'ua tsixuanhan', jo' tominntyjee' xjo na toquintyo chon na tonan'xueehan', ndo' mantyi yo ncüii mesa. Nnon juu mesa'ñeen, nque ntyee'ñeen totyiohan tyoo' na joo nn'an Israel totquenhinhan' na conduihan' cüentaa' Tyo'ts'on. ³ Ndo' najjon na tjon' cuarto'ñeen yo cuarto na jndë ve, jo' toquintya ndiaa tco ata xjen tyuaachen. Juu cuarto'ñeen jndyuhan' na taquintya na ji'ua tsixuanhan' najjon na m'aan nquii Tyo'ts'on. ⁴ Quityquii' juu cuarto'ñeen tovaa nnontyiu na ninvaan'ehan' tcüe s'on ijan, nquii tyee na taquintya na t'man conduihin, jo' vijon na totsco jon su. Mantyi jo' tovaa ncüii iston na tcüe s'on ijanhan'. Quityquii' juu iston'ñeen, jnan've nn'an ncüii xuaa na jndë yo s'on ijan na jnan'quitoo'hinhan' ⁵ Tscaa' na t'e' 'ndyo juu iston'ñeen tcüe s'on ijanhan'. Cjoo'han' jndui ve ángeles na jndyuhan querubines na nancoo' jndyi na quixuee na jndëhan' yo s'on ijan. Itsi'manhan' ntyja 'naanhin na m'aan Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an. Ndo' ntsquii joo querubines'ñeen, tsincüan'han' nacjoo' juu tscaa'ñeen na nquii tyee na taquintya na t'man conduihin, jo' ijjon totsindë jon n'eon quioo' na tonan'cüje joo ntyee na cotsantyja cha' ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan nn'an. Joo jñ'oon'ñeen jndye nnon min na itsi'man ncüii ncüiihan', majo' nanein tyi'icanhan' na chen chen quitsinën ntyja 'naanhan'.

⁶ Ndo' vi na jndë tijnda' tsoñ'en ntyja 'naan' juu vats'on ndiaa'ñeen cha'xjen na si'man Tyo'ts'on nnon Moisés, yajo' joo ntyee, 'io 'io to'tsaque'han cuarto na vejndyee najjon na tonan'quindëhan tsoñ'en ts'ian na t'ua Tyo'ts'on ndëëhin nchu vaa na tonan't'maan' nn'an jon. ⁷ Majo' juu tyee na taquintya na t'man conduihin, xia'ntyí nquii jon vanaan na tovaquee' jon juu cuarto na jndë ve. Ninjon jnda na tovaquee' jon jo' na ncüii chu. Ncüii ro cüii jon na tovaquee' jon jo', tovey'oon jon n'eon quioo' na totsindë jonhan' cjoo' tscaa'ñeen cha' quitsit'man ts'on Tyo'ts'on jnaan' nquii jon, ndo' mantyi jnan ntyje jon nn'an Israel xjen tsoñ'en na tyi'quitquenhin cüenta na conan'tjahin. ⁸ Ng'e na tovaa na nnda', viochen xjen na tovaa vats'on ndiaa'ñeen, nquii Espiritu Santo tots'i'man jon ndëëhë na tyi'cüanaan na ngoque' nn'an najjon na taquintya na ji'ua na m'aan nquii Tyo'ts'on. ⁹ Juu vats'on'ñeen conduihan' ncüii na itsi'manhan' ndëëhë ntyja 'naan' ndyu na m'an jaa nanein. Ts'ian na tondui jo' na toninncyá nn'an 'nan na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanhan', yo na tonan'cüjehan quioo' cha' ntsit'man ts'on jonhan jnanhan, majo' juu ts'ian'ñeen, ndiquindë ntquenhin'hin na ya ndicjehin quii' ñuaanhin na tonnon jon. ¹⁰ Ee ts'ian na tondui ntyja 'naan' juu vats'on'ñeen, it'uiihan' 'nan na tocióa'han yo 'nan na tovehan ndo' yo ncüii nnon na tont'ahan na totquenhin'hin na ji'ua nan'xuanhan tonnon nquii Tyo'ts'on ntyja 'naan' si'ts'o 'naanhin. Majo' juu ts'ian'ñeen, xia'ntyí tonduihan' ata xjen na jñon Tyo'ts'on Cristo na sijnda' jon ncüii ts'ian na njonntyichen tsixuanhan'.

Neoon' Cristo, itsinchu'han' jñ'oon xco

¹¹ Nquii Cristo conduihin tyee na taquintya t'man conduihin ntyja 'naan' juu ts'ian na quindëntyichen na vaahan' tondëëhë nanein. Juu xjen ya na ta' jon ts'ian'ñeen, taquee' jon juu vats'on na t'manntyichen ts'ian tsixuanhan' ndo' njonntyichenhan', chintyi juu

'nan na tovaa jndyee. Juuhan' tyi'tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnanguevahn. ¹² Ndo' juu vats'on najjon na its'aa jon ts'ian, min chito incyaa jon n'eon quinch'io yo ntoro quijndë. Juu jon ninjon taquee' jon najjon na condue nn'an na taquintyja na ji'ua conduihan'. Tay'oon jon neoon' nquii jon. Ndo' na nnda', ityionñ'en jon na chöjnaan nnon Tyo'ts'on na ntyja 'naan'han' conda na tyi'quintycüii na cotant'ö. ¹³ Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na toco'xenhan' na toxen'chen, xe na aa vaa ncüii nnon na tquenhan' ts'an na tyi'ji'uahin, yajo' cha' ntquen ntcüe'han'hin na ji'uahin cha'xjen na tcan juu jñ'oon'ñeen, chuhan' na quitsindë tyee neoon' ncüii toro yo quinch'io cjoo' tsan'ñeen yo tsjaa' na tco ncüii quisondye cu chjo nnon tyiu. Ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen tqen ntcüe'han' tsan'ñeen na ji'uahin na jndë tity'ahin. ¹⁴ Xe nan'min' toquenhan' nan'ñeen na ji'ua tonduihan tonnon Tyo'ts'on, juu neoon' Cristo majndeintyichen ntquenhan' na ntju' covicjêhë quii' ñuan njan na ntyja 'naan' joo 'nan na tont'aha na tovachuhan' jaa na ngitsu ñuan njanhan, cha' ntyja 'naan' juu na cota'nt'ö xcö ndëë ntye'ntjön nnon nquii Tyo'ts'on na vando'. Ntyja 'naan' nquii Espíritu na mancha'xjen m'aan jon, jo' tyincyaa Cristo na cue' jon ntyja njanhan, ncüii na quindëhan' na ntyjii Tyo'ts'on.

¹⁵ Ng'e na nnda', nquii Cristo conduihin ts'an na itsijnda' jon ncüii jñ'oon xco, cha' ntyja 'naan' na tue' jon, ndëë ndyaa joo nn'an na tonan'tjahin tonnon juu ntji na tovaa jndyee, cha' nque nn'an na taquee' Tyo'ts'onhan ndëë ncy'onhan cüenta tsoñ'en na jndë tco' jon 'ndyo jon na ntsiquindaa' jonhin, ncüii na tyi'jon quintycüiihan'. ¹⁶ Ya na itsijnda' ts'an na ndë tson nin nn'an nduee na ntjo 'naan' jon vi na jndë na tue' jon, cha' nndëë ncy'onhan cüenta 'naan' tsan'ñeen, jndei'han' na ngüendoo'han ata xjen na jndë tue' jon, xjen'ñeen nndui cha'xjen na sijnda' jon. ¹⁷ Nnda' vaa ng'e tyi'je'quindëë ntsiquindëhan' juu jñ'oon na sijnda' tsan'ñeen viochen xjen na ninvaa vando' jon. Majo' vi na jndë na tue' jon, yajo' ntsiquindëhan' juu jñ'oon'ñeen. ¹⁸ Mang'e na nnda', xjen na sijnda' Tyo'ts'on jñ'oon na tqen jndyee jon yo ndochiihi jaa nn'an Israel, t'ua jon ts'ian ndëëhan na quinan'cuee'han quioo' na jndui' n'eon o' cha' quitsi'manhan' na contjotyen juu jñ'oon'ñeen. ¹⁹ Na vejndyee joo jñ'oon na ico'xenhan', tsoñ'enhan' sinin Moisés joochan' ndëë ndochiihi nan'ñeen. Ndë jo' sitjon' jon n'eon quisondye quijndë ndo' yo n'eon quinch'io yo ndaatioo. Ndo' ty'oon jon vi sêë' tsonda' hisopo, yo soo' quitsman sove. Yo joochan' sindë jon juu neon'ñeen nn'an Israel'ñeen, ndo' majo'ntyí s'aa jon juu tson na chuu' jñ'oon na ico'xenhan' joochin. ²⁰ Ndo' tso jon: "Ntyja 'naan' neon'va, itsi'man Tyo'ts'on ndëëho' na juu jñ'oon na itsijnda' jon yoho', contjotyenhan'. Iquen jon jñ'oon ndëëho' na quita'nguee'ho' juuhan'". ²¹ Ndë jo' mantyi sindë Moisés neon' juu vats'on ndiaa'ñeen yo tsoñ'en nt'ö ts'ian cüentaa'han' na toninjnt'ue nan'ñeen na tonan't'maan'han Tyo'ts'on. ²² Ndo' jñ'oon'ñeen na tqen Moisés na ico'xenhan', mandyo tsoñ'en 'nan quinan'ndë nn'an neon'han' cha' ntsiji'uahin' joochan' na ninjnt'uehinhan' na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ee xe'quindëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan nn'an xe na tyi'ntcüe' neon'.

Na tyincyaa Cristo na jnan'cuee' nn'anhin, jo' contju' jnan nn'an

²³ Mang'e na nnda', joo 'nan na toninjnt'ue nn'an Israel na tonan't'maan'han quityquii' juu vats'on ndiaa' naanhan na jnduihan' 'nan na min quiñoon'ndue, tcanhan' na quen ji'uahin' joochan' yo n'eon quioo'. Majo' joo 'nan na min quiñoon'ndue na jndui joo nan'ñeen, tcanhan' na cue' ncüii na njonntyichen conduihin cha' quen ji'uahin' joochan'. ²⁴ Jnan'ya nn'an juu vats'on ndiaa'ñeen. Quityquii'han' totyentjon ntyee nnon Tyo'ts'on. Juuhan' jnduihan' juu vats'on ji'ua na m'aan quiñoon'ndue. Majo' ya na tue' Cristo ntyja njanhan, tyi'caquee' jon juu vats'on ndiaa'ñeen. Taquee' jndyoyu jon quiñoon'ndue, ndo' nanein m'aan jon tonnon Tyo'ts'on, na iv'a jon jaa. ²⁵ Juu tyee 'naan nn'an judíos na taquintyja na t'man conduihin, chu ro chu ro tovaquee' jon cuarto na taquintyja na ji'ua tsixuanhan'. Tovay'oon jon n'eon quioo' na totsindë jonhan' nnonntyiu quii' juu cuarto'ñeen. Majo' Cristo, ninjon taquinjon tyincyaa jon na tue' jon cha' ndyon quindë jon jnan njanhan. ²⁶ Ng'e xe na aa s'aa jon cha' na tont'a joo ntyee'ñeen, yajo' ntyjantyi xjen na jndyocahan' na m'aan tsonnangue, jndye jnda ntcadhan' na quiihan'hin na ngue' jon. Majo' chito nnda' s'aa jon. Ninjon tyincyaahin na tue' jon cha' ntsintju' jon jnan

nn'an. Ngueemin na vantycüii na m'aan tsonnangue, ninjon tyincyaa jon na tue' jon ntyja 'naan jnan nn'an cha' ndëë ntsityuii' jon juu najnde na tsixuanhan'. ²⁷ Majnda' na ninncüii jon na ngue' ts'an, ndo' ndë jo' na ntco'xen Tyo'ts'onhin na aa nt'uiivi'han'hin ndo' aa nc'oon juu najjon na m'aan jon. ²⁸ Ndo' cha'xjen ninncüii jnda na ngue' ts'an, mantyi nquii Cristo ninjon tyincyaa nquiihin na jnan'cuee' nn'anhin cha' ntyja 'naan' jo' ntsit'man ts'on Tyo'ts'on tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan jon. Ndo' ngue'ntyja xjen na nndyo nnda' jon na ndë ve, chito cha' nngue' nnda' jon na ndyion jon jnan nn'an. Nndyo jon cha' nque nn'an na vantyja n'onhan jon ntsin'man jon ñuaanhan.

10

Ninjon tyincyaa Cristo na tue' jon cüenta jnan nn'an

¹ Juu jñ'oon na toco'xehan' na tqen Moisés, xia'ntyi tsi'manhan' ndëëhë joo 'nan ya jndy na ndëcya nguahaan' na tonnonchen, chito 'nan nquii'han'. Mang'e na nnda' vaa, juu ts'ian'ñeen na maninjuu maninjuuhan' na tont'ahan na chu ro chu ro tonan'cüjehan quioo', joo nan'ñeen na nnda' vaa na tonan't'maan'hin Tyo'ts'on, tyi'je'quenhan'hin na tajnan nan'xuanhan na tonnon jon. ² Ndo' joo quioo' na tonan'cüje nan'ñeen na toninncyahan nnon jon, xe na aa ng'e na tont'ahan juu ts'ian'ñeen jndëë tqenhan'hin na ntju'han' yo jnan na tonan'xuanhan, yajo' jndë sacüentyjee'han na tonan'cüjehan quioo'. ³ Majo' ng'e nnda' vaa na tont'ahan, tyi'cacüentyjee' na totsiquindyihan'hin na ninvaa nan'xuanhan jnan tonnon Tyo'ts'on. ⁴ Ng'e chito ve' yo n'leon ntoro yo quinch'io na conan'cüje nn'an, jo' na ntsintju' Tyo'ts'on jnan nn'an.

⁵ Mang'e na nnda', xjen na jndyo Cristo tsonnangue, tso jon nnon tye jon ta Tyo'ts'on: Conan'cüje nn'an quioo' cha' quitsit'man tson'hin,

ndo' min 'nan na coninncyahan na conan't'maan'hin 'u'.

Majo' ta'nan tëvee' ntyji' yo juu ts'ian'ñeen.

Ng'e jo' matsa' na ts'an ja na nninncyaa na ncü'io cha' ndyiön jnan nn'an.

⁶ Ee nein'ntyichen' na quits'a na nnda',

chintyi na conan'cüje nn'an quioo' na conan'cohan cha' na ngavee' ntyji' yohan ndo' yo n'leon o' na conan'ndëhan na cotanhan na quitsit'man tson' jnanhan.

⁷ Jo' tsjö nnon' cha'xjen juu jñ'oon na jndui ntyja njan nacjoo' tson na jndui jñ'on' na itsohan':

'U' tye' Tyo'ts'on, jndë jndyö na ncü'io ntyja 'naan jnan nn'an cha'xjen na nt'ue tson'.

⁸ Tso Cristo na ntyjii jon na nquii Tyo'ts'on tyi'ndincyaaahan' na ya ntyjii jon na conan'cüje nn'an quioo' na coninncyahan cho'ñeen nnon jon cha' ntsit'man ts'on jonhan, min tyi'quint'ue ts'on jon na conan'cohan cho'ñeen cha' ntsintju' jon ñuaanhan. Nnda' tso Cristo min na juu jñ'oon na tqen Moisés co'xehan' na quinan'quindë nn'an Israel joo ts'ian'ñeen. ⁹ Tsontyichen jon jñ'oon'ñeen nnon Tyo'ts'on: "'U' tye', ndö m'an, jndë jndyö na quits'a cha'xjen na nt'ue tson'". Juu jñ'oonvahn itsi'manhan' na icüji' ntcüe' Tyo'ts'on ts'ian na toco'xen juu jñ'oon na tqen Moisés na tonan'cüje nn'an quioo' cha' quitsit'man ts'on Tyo'ts'on jnanhan. Tui na nnda' cha' ntjotyen juu jñ'oon na tso Cristo. ¹⁰ Ndo' ng'e na s'aa Jesucristo cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, jo' na jndë tqen jon na nan'xuan jaa ñuan nquii'. Its'aa jon na nnda' ng'e na ninjon tyincyaa Jesucristo na jnan'cuee' nn'anhin. Tyi'icanhan' na cue' jnan' jon.

¹¹ Joo ntyee 'naan nn'an Israel, tyi'ncüii xuee yu tonan'cüjehan quioo' cha' quitsit'man ts'on Tyo'ts'on ntyjehan nn'an Israel. Tont'ahan na nnda' min na juu n'leon quioo'ñeen tyi'je'quenaan'han' jnan nn'an. ¹² Majo' nquii Cristo ninjon tyincyaaahn na tue' jon ntyja 'naan' jnan njanhan. Ng'e jo' tyi'icanhan' na cue' nnda' jon. Ndo' vi jndë na tue' jon, tacüetyen jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyja nájjon na covit'maan'hin. ¹³ Jo' nc'oon jon ata xjen tsoñ'en na jndohan jon, ncju'cje Tyo'ts'onhan nacje 'naan' nquii Cristo. ¹⁴ Mannda' vaa ng'e ntyja 'naan' juu ts'ian na tyincyaa jon na tue' jon ntyja 'naan' jnan nn'an, juu ts'ian'ñeen ityji'han' joo nn'an na iquen Tyo'ts'onhan na ji'ua conduihin, icüji' jon cüenta ntyja 'naanhan na min'ncüii nnon tyi'quitsitjahan nan'ñeen na tonnon jon. ¹⁵ Ndo' mantyi

nquii Espíritu Santo itsinin jon jñ'oon jndyoyu ntyja 'naan' jñ'oonvahin cha' ncüaa' nn'õn na mayuu'han'. Tso jon:

¹⁶Ja Tyo'ts'on, ndö vaa jñ'oon na ntsijnt'a yo nanmin' ya na ngüentyja xjen.

Joo jñ'oon njan na coto'xehan', ntquëhan' quii' n'onhan, ndo' nty'i joo jñ'oon'neen quityquii' na jnda' nquenan.

¹⁷Ndo' tsontyichen jon:

Min tyi'xe'cañjoo' ts'õn njan na conan'xuanhan, min joo ts'ian tyia na jndë tont'ahan.

Ndö' jñ'oon na tso Tyo'ts'on. ¹⁸Yajo' vi na jndë sit'man ts'on jon njan na nan'xuan nn'an, tyi'icanhan na cue' ncüiichen cha' ntyja 'naan'han' quitsit'man ts'on jon jaa.

Nan'xuan na quinan'ndyoo' jaa na tonnon Tyo'ts'on

¹⁹Ndo' nanein 'o' ntyjë, ng'e na tue' Jesucristo ndo' tcüe' neoon' jon cha' condëë itsintju' Tyo'ts'on ñuan njanhan, m'an jaa na min'ncüii tyi'quindyii' nn'õn na ntsac'ë jndyoyu na m'aan Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'on jaa. ²⁰Na s'aa jon na nnda', tsixuanhan' ncüii nato xco na ntyja 'naan' jo' cotant'õ xcö. Na toxen'chen tyquii' vats'on 'naan nn'an judíos, toquintya ncüii ndiaa tco na iscu'han' na ntsquehan na naijon na m'aan Tyo'ts'on. Majo' naneihin ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' Jesucristo na tue' jon ntyja njanhan, jo' siquinaanhan' na cotsac'ë jndyoyu na m'aan nquii Tyo'ts'on quiñoon'ndue. ²¹Jesús conduihin tyee na taquintya t'man ntyja njanhan na condui jaa nn'an cüentaa' nquii Tyo'ts'on. ²²Ng'e jo', yo na xoncüee' nn'õn quinan'ndyoo' jaa na m'aan jon yo na covaa' ya nn'õn na ncy'oon jon cüenta jaa ng'e na vantyja nn'õnhin. Quint'a na nnda' ng'e jndë sintju' jon ñuan njanhan ncüii cüii nnon na tovicjêhë na tonan'tja ja tonnon jon, ndo' na jndë jnt'ë yo ndaatioo ninnquii'. ²³Juu na cotji' jndyoyu jaa na mantya nn'õn Jesucristo, quintjotyen jaa ntyja 'naan'han'. Ee jñ'oon na ico' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëëhë itsiquindë jonhan'. ²⁴Ndo' quinan'chõn na cüicjë yaha ntyja 'naan ntyjêhë na mantyi vantyja n'onhan Jesucristo, na juu 'nan na cont'aha ntsi'manhan' na conan'vengiõhan yo na nt'aha ncüii cüii nnon na ntejndeihan'hin. ²⁵Tyi'ntscüentyjêë' na covancüii jaa na conan't'maan' Tyo'ts'on. Ñ'en ntyjêhë na vantyja n'onhan Cristo na jndë jnty'ehan na covancüiihan yo ntyjehan. Nan'xuan na nninncyä na jndëhan tyquii' na ngantyja n'onhan jon. Majndeichen na chuhan' na quint'a na nnda', ng'e jndë tindyo na ncüjee' nnda' jon.

Jñ'oon ntyja 'naan nn'an na cont'a yahan conan'tjahin

²⁶Ee vi na jndë covaa' ya nn'õn juu jñ'oon na mayuu', xe na aa ve' cont'a yaha na conan'tja jaa tonnon jon, ta'nan ncüiichen nnon na itsijnda' Tyo'ts'on na ntyja 'naan'han' na ndëë ntsit'man ts'on jon jaa. ²⁷Nn'an na cont'a na nnda', xia'nty'i ivendoo'han' na ntco'xen Tyo'ts'onhan 'nan na itsity'ue jndyihan' ts'an na nc'oon' ts'on juu ntyja 'naanhan'. Ee tsoñ'en nn'an na co'ohan nacjoo' nquii Tyo'ts'on, ntsiquitsu jonhan yo chon na ji vaa tsixuanhan'. ²⁸Ndo' cañjoo' n'onho' juu jñ'oon na tqen Moisés na ico'xehan' na itsohan' xe aa ve oo ndye nn'an Israel na ngio jnda'han na ncüii ntyjehin s'aa ya juu na sitjahin nnon jñ'oon'neen, icanhan' na quinan'cuee'hanhin. Ndo' juu jñ'oon'neen tyi'xe'cy'oonhan' na ndyia' ro tsan'neen ntyjiihan'. ²⁹Ng'e na nnda' vaa na itsiquindy' juu jñ'oon'neen, c'oon' n'onho' na juu ts'an na tyi'cuee' ts'on juu jnda nquii Tyo'ts'on, its'aa juu na juu neon'neen na sijnda'han' na vaa najnde' juu jñ'oon xco na tqen Tyo'ts'on na tyi'quinjonhan', majuuntyi neon' na yo na tqen jonhin na conduihin cüentaa' nquii jon, majo' juu juu its'aa juu na juu neon'neen na ve' minncyä 'nan conduihan'. Ndo' itscüejnaa' tsan'neen nquii Espíritu na conduihin nquii Tyo'ts'on. Ts'an na nnda' vaa ntyja 'naan', jaa'ntyichen nts'aa Tyo'ts'on na quit'uiihan'hin. ³⁰Ng'e cota'jn'aan jaa nquii Tyo'ts'on na itso jon: "Ncö vacüja'han' na nts'a 'nan na chuhan' yo nn'an na conan'tjahin nnõn, ndo' nts'a na quityionhin." Mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na itso jon: "Nn'an njan na cont'a yahin na conan'tjahin nnõn, ja ntco'xënhin ntyja 'naan'han'". ³¹Ng'e na nnda' vaa na itso jon, juu ts'an na itsitjahin, ji vaa jndy' 'nan na ngenon juu na ngioohin nt'õ nquii Tyo'ts'on na vando' na nt'uiivi' jonhin.

³² Majo' cañjoon' ya n'onho' juu xjen ya na tye' na tondye jndyeeho' ntyja 'naan' Cristo, tajnty'i cjeho' min na jndye nnon navi' na tont'a nn'anho'. ³³ Juu xjen'ñeen ñ'enho' na tonan'cüejnaan' nn'anho' tondëe nn'an, tonty'ehan 'o', ndo' ñ'enho' na tonan'jonho' yo ntyjeho' na nnda' vaa na toquenonhan. ³⁴ Joo ntyjeho' na tyi' nn'anhin vancjo, t'onho' na nty'ia rohan ngioho' na totyixee'ho'hin. Ndo' nque nn'an, xjen na tji'han 'naanho' yo najndeihan', tom'anho' na neinho' ng'e taa' ya n'onho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo, jo' quiñoon'ndue min 'naanho' na njonntychen nan'xuanhan' na tyi'je'quintycüiihan'. ³⁵ Juu na conan'qui n'onho'hin, tyi'ndyeho'han' ng'e njon jndyi tsixuan juu naya na ngay'oon Tyo'ts'on 'o' najjon na m'aan nquii jon. ³⁶ Icanhan' na quinan'quii n'onho' tsoñ'en navi' na coquenonho' cha' nnt'aho' cha'xjen na nt'ue ts'on jon, yajo' ncy'onho' cüenta juu na tco' jon 'ndyo jon na nminncyaa jonhan' ndëeho'. ³⁷ Ng'e vaa jñ'oon na jndui ntyja 'naan' Cristo na itsohan':

Nquii ts'an na nc'ua ts'ian nnon na cja jon na m'anho', mavaavi' xjen na ncüjee' jon, mataje'quitsichjuntyichen jon.

³⁸ Juu ts'an na jndë tquën na tajnan tsixuan, icanhan' na cam'aantyen juu na vantyja ts'on juu ja.

Majo' xe na aa ncüji ntcüe' ts'an yo na vantyja ts'on juu ja, tyi'xe'cavee' ts'ön yo tsan'ñeen.

Nnda' vaa jñ'oon na tso Tyo'ts'on. ³⁹ Majo' nquë na covantyja nn'ön Tyo'ts'on, chito condui jaa nn'an na cotji ntcüe' jaa. Ee joo nan'ñeen cotsu ñuaanhan. Majo' jaa ninvito covantyja nn'önhin, jo' condui jaa nn'an na itsin'man jon ñuan njanhan.

11

Nn'an na tovantyja n'on Tyo'ts'on, jndye nnon 'nan tui ntyja 'naanhan

¹ Ts'an na vantyja ts'on Tyo'ts'on, juu na minndoo' juu, nchjii jnda' juu na ncy'oon juu cüentahan', ndo' mantyi ntyja 'naan' juu na vantyja ts'on juu, jo' itsi'manhan' nnon juu na tsoñ'en nnon na tyi'covityincyoo', minnchuchen m'aanhan'. ² Nquii Tyo'ts'on, tovae'e' nchjii jon yo nque ndochiili na tom'an ndyu na toxen'chen ng'e na tovantyja n'onhan jon.

³ Ng'e na vantyja nn'ön, jo' covaa' nn'ön ng'e na tso jon c'oon tsjö'ndue yo tsonnangue, ndo'cüjjoon' yo nin'ncjuu, ng'e jo' na minhan', min tatijnt'uehin 'nan na covityincyo na tqen jon joohan'.

⁴ Juu Abel tovantyja ts'on juu Tyo'ts'on, yantyichen ts'ian s'aa juu na iscuee' juu quitsman na tyincyaa juu o' nnon jon. Majo' xio juu Caín, sique' ts'on juu na tyi'xe'quits'aa juu na nnda', ng'e jo' tyi'cavee' ts'on Tyo'ts'on yohin. Majo' juu Abel'ñeen ng'e na tovantyja ts'on jon, jo' tqen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu. Ndo' naneinhin, min na jndë tue' juu, ntyja 'naan' 'nan na s'aa juu, itsi'manhan' ndëe' na cantyja nn'ön Tyo'ts'on cha'xjen nquii juu.

⁵ Juu Enoc mantyi tovantyja ts'on juu Tyo'ts'on, ng'e jo' tay'oon jonhin, tatie' juu. Matavitityincyoo'hin ndëe' nn'an. Ee itsiquindy jñ'oon' Tyo'ts'on na vitjachen na ngay'oon jonhin, tavee' ts'on jon yo juu. ⁶ Ndo' cha' na nc'oon Tyo'ts'on na cavee' nchjii jon yo ts'an, icanhan' na cantyja ts'on juuhin. Ee min'cya ro ts'an na nin'quitsit'maan' juuhin, icanhan' na cantyja ts'on juu na vando' jon ndo' mantyi minninchén ts'an na int'uehin yo na xoncüee' ts'on, ityion jon tsan'ñeen cha'xjen na chuhan'.

⁷ Ndo' nquii Noé, tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on. Siquindyii jonhin na ntsiquitsu jon tsonnangue. Si'man juu na njon jndyihin ntyjii juu. Sia Noé'ñeen ncüii v'aandaa na ntyja 'naan'han' jn'man nn'an vaa' jon. Ndo' na s'aa jon na nnda', jo' joo nn'an na m'an juu xjen'ñeen, si'man jon na chuhan' na quit'uii Tyo'ts'onhan, ndo' ng'e na siquindë jon juu ts'ian'ñeen, tqen Tyo'ts'onhin na conduihin ts'an jndyoyuhin ng'e na tovantyja ts'on juu jon.

⁸ Ndo' mantyi Abraham tovantyja ts'on juu Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na nnda', ya na itso jon nnon juu na cja juu ncüiichen ndyuaa na tycya, juu ndyuaa'ñeen ntsiquindaa' jonhan'hin, jo' ta'nguee' juu jñ'oon na tso jon. Jndui' tsan'ñeen ndyuaa tsjoon' jon, ty'oon jon, to'tja

jon min na tyi'quintjii jon yuu vaa tontyja m'aanhan'. ⁹Ndo' ng'e na tovantya ts'on jon Tyo'ts'on xjen na tuee' jon jo', tonduihin ts'an na ve' tom'aan ya jon quii' nt'an nn'an juu ndyuaa'neen, ndo' juuhan' tyuaa na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon na ntsiquindaa' jonhan'hin. Juu jon yo jnda jon Isaac ndo' mantyi jnda ntyjo jon Jacob, ve' v'aa ndiaa tom'an yahan juu ndyuaa'neen. Mantyi tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëehan na nts'aa jon naya juu ndyuaa'neenhan. ¹⁰Juu Abraham ta'nan si'ndaa'han' nchjii jon na ve' v'aa ndiaa tom'aan jon, ng'e tominndoo' jndyi jon na ngüentyja xuee na chi ncja jon juu tsjoon na m'aan nquii Tyo'ts'on. Juu tsjoon'neen nquii jon tquen xjenhan' ndo' sia jonhan'.

¹¹Ng'e na tovantya ts'on Abraham Tyo'ts'on, jo' tyincyaa jon najndei juu cha' nc'oon jnda juu yo Sara. Ndo' juu juu tsanndue'hin. Nnda' vaa naya na s'aa Tyo'ts'on Abraham ng'e tovantya ts'on juu na ntsiquindë jon jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon nnon juu.

¹²Ndo' ng'e na tovantya ts'on jon, min na mavaa xjen na ngue' jon na jndë tquehin, majo' totsijndyehan' nn'an tsjan 'naan' jon cha'xjen na jndye ncjuu na m'an tsjö'ndue ndo' cha'vijon na jndye tei' 'ndyo ndaandue, ta'nan ts'an na nndëë nts'aa cüenta nchu xjen jndyehan'.

¹³Nquii Abraham, Isaac yo nin'Jacob, juu xjen na tjëhin, ninvaa na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, min na taty'onhan cüenta 'nan na jndë tco' jon 'ndyo jon ndëehan. Majo' min na nnda', ta'nan sivee'han' n'onhan. Tovantya n'onhan na nts'aa jon cha'xjen na jndë tso jon. Ee taa' ya n'onhan na viochen xjen na tom'anhan tsonnanguevahin, totsijonhan'hin cha'vijon ts'an na ve' m'aan ya juu quii' nt'an nn'an ncüiichen ndyuaa. Ee taa' n'onhan na conduihin nn'an na ve' covenon yahin tsonnanguevahin. ¹⁴Ndo' ng'e na taa' n'onhin na ta'nan tsonnangue cüentahin ntjoohin, itsi'man jndyoyuhan' na tojnt'ue jndyihan ncüiichen ndyuaa najjon na nc'onhan. ¹⁵Ee xe na aa tēñjoon' n'onhan tsjoonhan najjon jnanhan, tyi'nan ro vanaan na nc'o ntcüe'han jo'. ¹⁶Majo' tont'ue jndyi n'onhin na ntsquehin ncüii ndyuaa na yantyichen, majo' juu quiñoon'ndue. Mang'e jo', tyi'c'oon Tyo'ts'on na jnaan' jon ntyja 'naanhin na tonduihin na nquii jon conduihin Tyo'ts'on na connan't'maan'hin ee nquii jon jndë sijnda' jon ncüii tsjoon cüentahin.

¹⁷Nquii Tyo'ts'on nin'quindiyaa' jon na aa ntsiquindë Abraham. Ndo' ng'e na nnda', t'ua jon ts'ian nnon tsan'neen na quits'aa jon yo jnda jon Isaac cha'xjen cont'a nn'an judíos na conan'cüjehhan quio' na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' juu Abraham'neen tovantya ts'on jon, tanguée' jon na ntscuee' jon nquii jnda jon na ninncüii ts'onhin, min na ntyja 'naan' Isaac'neen na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham na ncüii ts'an tsjan 'naan' jon na nndui, jo' ndyio Tyo'ts'on jn'aan nn'an na ninvaa tsonnangue. ¹⁸Manquii tsan'neen na jndë tso Tyo'ts'on nnon jon: "Xia'nty'i ntyja 'naan' jnda' Isaac, jo' nty'i cuenta tsjan 'nan'".

Mannda' jñ'oon tso Tyo'ts'on. ¹⁹Ee juu Abraham, taa' ts'on jon na nquii Tyo'ts'on vaa najndei na conduihin na condëë ncyaa jon na ntando' nnda' joo nn'an na jndë tjë. Ndo' ta'nguee' Abraham jñ'oon'neen na tso Tyo'ts'on nnon juu, its'aahan' cha'vijon na tue' jnda juu, ndo' ndë jo' ntcüi nnda' tsan'neen.

²⁰Ndo' mantyi juu Isaac, tovantya ts'on juu Tyo'ts'on. Ng'e jo' tcan jon na quityio Tyo'ts'on jn'aan ntsinda jon Jacob yo Esaú.

²¹Ndo' mantyi nquii Jacob, tovantya ts'on jon Tyo'ts'on. Ndo' ng'e jo', xjen na vivave' jon, tcan jon na quityio Tyo'ts'on jn'aan ntsinda ntyjo jon, ntsinda José. Ve' vi yo tsonnch'io 'naan' jon na iy'oon jon najndei jon na ventyjee' jon xjen'neen na sit'maan' jon Tyo'ts'on.

²²Ndo' mantyi juu José, tovantya ts'on jon Tyo'ts'on. Ng'e jo', ya na mavaa xjen na ngue' jon, tso jon ndëë nn'an 'naan' jon nn'an Israel, na ndëcyaa na nndyaaahin navi' na cotyentjontyenhan ndëë nn'an Egipto na ngontcüe' nnda'han Canaán. Jo' t'ua jon ts'ian ndëehan xjen na nndui'han jo', quitsachohan ndeii' jon na nty'iuhinhan' ndyuaa Canaán.

²³Ndo' nque nn'an na nda Moisés, mantyi tovantya n'onhan Tyo'ts'on. Ng'e jo' vi na jndë na tui ndahin Moisés'neen, ndye chi' t'oon nty'iu juu tont'ahan. Ee taa' n'onhin na juu ndahin t'man conduihin, tyi'tsijonhan'hin cha'xjen min'cyaa ro ts'an. Jo' min nquii tsanm'aants'ian t'man ndyuaa Egipto tquen jon jñ'oon na quinan'cüje nn'an Israel ndahin,

nn'an na nda Moisés, tyi'quityuehin, min tajnan'jñ'oon'hin juu jñ'oon'ñeen na itso nquii tsan na coxen'ñeen.

²⁴ Ndo' mantyi nquii Moisés, tovantya ts'on jon Tyo'ts'on. Ng'e ya na tuee' jon na xoncüe ts'an, tasiu' jon na juu tsanscu jnda tsanm'aants'ian Faraón, na ndue nn'an na condui tsan'ñeen ndyee jon. ²⁵ Nnda' s'aa jon ng'e taa' ts'on jon na njonntyichen tsixuanhan' na quenon jon navi' cha'xjen na toquenon ntyje jon nn'an Israel, chichen na ntco'xen jon nn'an Egipto xjen na ngue' Faraón'ñeen, xe aa ntyja na ntco'xen jon nan'ñeen n'ndyii jon Tyo'ts'on. ²⁶ Ee tji' jon cüenta na njonntyichen tsixuanhan' na tyi'cuee' n'on nn'anhin cha'xjen na tyi'cuee' n'onhin nquii Cristo, chito na njon tsixuanhan' min xe na aa ntco'xen jon nn'an ninvaa ndyuua Egipto. Nnda' tji' jon cüenta ng'e taa' ts'on jon na ngüentyja xjen na nc'oon jon na m'aan Tyo'ts'on.

²⁷ Ng'e na tovantya ts'on Moisés Tyo'ts'on, tyi'quitsity'uehan'hin min na v'ii jndyi tsanm'aants'ian'ñeenhin xuee na jndui' jon ndyuua Egipto. Sisaa' ts'on jon tontjotyehin quii' ts'ian na tyii' Tyo'ts'onhin ng'e nchjii juu na nquii jon na tyi'ndyiaa' juuhin m'aan jon yohin. ²⁸ Ndo' ng'e na tovantya ts'on juu jon, jo' na t'ua jon ts'ian ndëe ntyje jon nn'an Israel na quinan'cüjehan quinman ndo' quinan'ndëhan n'eon cho'ñeen jndyue nt'aahan. Ng'e na nt'ahin na ndda', tyi'je'quitscüje ángel 'naan' Tyo'ts'on ndahin yonon na tui jndyee.

²⁹ Ndo' mantyi nque nn'an Israel, ng'e na tovantya n'onhan Tyo'ts'on, jo' xjen na têt'iohan Ndaandue Ve, s'aahan' ncüii nato tcan cha' jndëe tenonhan jo'. Majo' nque nn'an Egipto, xjen na tet'iohan juuhan', ntjon ntcüe' ndaa'ñeen cjohan, mana tjëhin na tëhin ndaa.

³⁰ Mantyi nn'an Israel, totantconhan ntyque' xuee xi'jndio tsjoon Jericó. Ndo' ng'e na tovantya n'onhan Tyo'ts'on, juu teonntjò'ndye toquindyii' juu tsjoon'ñeen, s'aa jon na tyuui'han'. ³¹ Juu tsjoon'ñeen tom'aan ncüii tsanscuntjaa' na jndyu juu Rahab na tovantya ts'on juu Tyo'ts'on. Sque ve nn'an Israel juu tsjoon'ñeen na tyequitquenhan cüenta nchu vaahan' ndo' ty'oon Rahab cüenta nan'ñeen. Ndo' ng'e na ndda', xjen na jnan'cüje sondaro Israel joo nn'an tsjoon'ñeen, tyi'quinan'cuee'han juu yo nin'nn'an vaa' juu.

³² Tsoñ'en nanmin' jndye jñ'oon jndë tsjö ndëëho' ntyja 'naan' na tovantya n'onhan Tyo'ts'on. Majo' ndincyaaahan' xjen na ntsinëntyëchën ndëëho' ntyja 'naan' Gedeón, Barac, Sansón, Jefeté, David, Samuel ndo' yo nin'tsoñ'en nn'an na tonan'neinhan jñ'oon na tso Tyo'ts'on ndëëhin yo 'nan na ndëcyaa nguaa. ³³ Ng'e na tovantya n'onhin jon, ñ'enhin na tantjonhan sondaro 'naan mañoon nanm'ann'ian t'man, toto'xenhan nn'an cha'xjen na chuhan'. Ndo' mantyi ty'onhan cüenta naya cha'xjen juu jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëëhin. Ndo' ñ'enhan ng'e na tovantya n'onhan jon, iscu'han' jndyue lión na tyi'ntquii o'han. ³⁴ Ndo' ñ'en joohan ng'e na tovantya n'onhin Tyo'ts'on, ta'nan iscüje chonhin xjen na tjue' nn'anhin quityquii' nton' na tinonchen na jmin'han'. Ndo' ñ'enhan ng'e na tovantya n'onhan Tyo'ts'on, jo' jn'manhin xjen na mavaa xjen na nnan'cüje nn'anhin yo xjo. Ndo' ñ'enhin min na tandiquinhan, majo' ng'e na tovantya n'onhin Tyo'ts'on, jo' na tyincyaa jon najndëhin, tantjonhan sondaro 'naan mañoon nanm'ann'ian na sque ndyuuaahin na jnan'quita' nan'ñeen tyia' yo joohin. ³⁵ Mantyi tom'an nanntcu xjen na tjë nn'an 'naanhin, tando' ndda' nan'ñeen ng'e na tovantya n'on nanntcu'ñeen Tyo'ts'on.

Ndo' ñ'en nn'an min na tovantya n'onhin jon, tjëhan na totja' nn'anhin yo nonnch'io. Tondue nn'an ndëëhan xe na aa ntji ntcüe'han ntyja 'naan' jon, ya jo' ndyaahan navi' na cont'a nan'ñeehan. Majo' tatjihan ng'e taa' n'onhin na ntsue ndda' jonhin na nta'ndo' xcohan najon na m'aan nquii jon. ³⁶ Ñ'en ntyjehin na tonan'cüejnan jndyi nn'an joohin, ndo' ñ'enhin na tonan'tja' nn'an tjantsi'hin, ndo' mantyi ñ'enhin na jnan'tyen nn'anhin yo carena ndo' ñ'en ntyjehin na tyi' nn'anhin vancjo. ³⁷ Ndo' mantyi ñ'en ntyjehin na tonan'cüje nn'anhin yo ntjö', ñ'en ntyjehin na tan' xoncüe nn'anhin yo xjo na itan' n'oon, ñ'enhin na tenonntyja xjen na tont'a vi' nn'anhin cha' quitjihan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ñ'enhan na jnan'cüje nn'anhin yo xjo espada. Ñ'enhan na tonty'e nn'anhin, jo' ndovanjan

toma'ndyi'hin, ve' ntjan quinman tocüehin yo ntjan quinch'io na min'chjo ta'nan 'nan cuen na ya ninjnt'uehin. Ninnquii'chen tont'avi' nn'anhin ng'e na tovantya n'onhan Tyo'ts'on. ³⁸Toma'ndyi'to nan'ñeen ndyuua na tann'an c'oon, yo quityquii' työ ntjô' najion na tanty'iuhan quityquii' ndue' yo nin'ndue' na cotoo' quioo' jndëë. Tsoñ'en navi'min' toquenon nan'ñeen na tovantya n'onhin Tyo'ts'on. Ndo' joo nn'an tsonnangue, min tyi'quinan'xuanhan na tom'an nan'ñeen quii' nt'anhan.

³⁹Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na tovantya n'onhan Tyo'ts'on, tèvee' ntyjii jon yohan. Majo' min na nnda', juu naya na jndë tco' jon 'ndyo jon, tajndahinhan'. ⁴⁰Ee ndyii' ts'on Tyo'ts'on ncüii nnon na njonntyichenhan' na nts'aa jonhan' yo jaa. S'aa jon na nnda' cha' nque nan'ñeen yo nin'yo jaa ntquen jon na quindë condui jaa.

12

Quitquën ya cüenta nchu vaa nt'ue ts'on Jesús yo jaa

¹Ng'e na cotquën cüenta na xi'jndio na m'an jndye jndyi nan'ñeen na tovantya n'onhan Tyo'ts'on, mantyi jaa quinan'chön na quitji jaa ntyja 'naan' min'cya ro nnon na itsintcüe'han' na ngantjantychen nn'ön jon, yo min'cya ro nnon 'nan natyia na tajndyaa' na ngay'oonhan' jaa na quinan'tja jaa. Ndo' yo na contjotyen na ninncüii na m'aan' nn'ön, quinan'chön na ntsquë najion na jndë sijnda' Tyo'ts'on ntyja 'naan' ncüii ncüii jaa. ²Tyi'tsacüentyjéë' na quit'ion tëndëë yo nquii Jesús, ee nquii jon conduihin x'ee jñ'oon na vantyja nn'ön Tyo'ts'on, ndo' mantya 'naan' jon itsiquindëhan' juuhan'. Tyincyaahein na t'ion nn'anhin tsonjn'aan min tyi'quityii' jon cüenta na itscüejaan' jndyihan' ts'an na ngue' juu nnon tsonjn'aan. S'aa jon na nnda' ng'e taa' ts'on jon vi na jndë tenon jon juu navi' t'man'ñeen, ninncyaaahan' na neiin' jon ntyja njan jaa na vantyja nn'önhin. Ndo' vi na jndë na siquindë jon juu ts'ian'ñeen, tava ntcüe' jon quiñoon'ndue, jo' vijon vequityen jon ngiaa' Tyo'ts'on na covit'maan'hin.

³Mang'e na nnda', c'oon' n'onho' ntyja 'naan' 'nan na toquenon Jesús. Juu jon totsiquii' ts'on jon yo 'nan na tont'a nn'an jnanhin na tonan'vehan nacjoo' jon. Xe na aa nt'aho' 'nan na matsjö, yajo' xe'ncyaaahan' na n'ndicjeho', min tyi'ntseeve'han' n'onho'. ⁴Ng'e tanin ncüii 'o' na jndë jnan'cuae' nn'anhin ng'e na itsichon juu na juu jnan tyi'ngay'oonhan'hin xjen 'naan'han'. ⁵O' jndë tsuu' n'onho' juu jñ'oon na itsiqui'maan' Tyo'ts'on na incyaaahan' na t'man n'onho' na itsohan':

'U' jnda, xjen na matsitja 'u' nnön, tyi'ntsiitu' na ve' jn'aan na macoxën 'u', min tyi'nin'ncy' na ntsivee'han' tson' juu xjen na matsiqui'man' 'u' ng'e condui ja tye'.

⁶Ee nque nn'an na venchji, maco'xëhan xjen na conan'tjahin nnön.

Ndo' juu ts'an na conduihin jnda na may'ön cüentahin,

xjen na tyi'quitsiquindë juu jñ'oon na matsjö, macüja'hin.

Ndö' jñ'oon na tso Tyo'ts'on. ⁷Yajo' joo navi' na coquenonho', cy'onho' cüentahan' yo na cotji'ho' cüenta na nquii Tyo'ts'on co'xen jon 'o', ee na nnda' coquenonho' itsiquindyihan' na iquen jon 'o' na conduiho' ntsinda jon. Ee ta'nan ncüii ts'an na venchjii juu ntsinda na tyi'co'xen juu yo'ñeen. ⁸Majo' xe 'u' condui 'u' ts'an na tyi'co'xen Tyo'ts'on 'u' xjen na matsitja 'u' nnon jon cha'xjen na its'aa jon yo ntsinda jon, yajo' tsi'man nquiihan' na chito condui 'u' jnda jon. Ndo' na nnda', its'aahan' ntyja 'nan' cha'vijon ts'an na tyi'jnda' tye. ⁹Ndo' nque nn'an na nda jaa, tonan'quehan jaa ndo' totoxehan jaa min'cya ro xjen na taa' n'onhin na tocanhan', ndo' to'ndyijice jaa ndëëhin. Ndo' ng'e na nnda' vaa, mat'manntyichen itsohan' na qui'ndyijice jaa nnon nquii tyëëhë Tyo'ts'on cha' nta'nt'ö ntyja 'naan' jon. ¹⁰Xjen na tovaque jaa, nque nn'an na nda jaa totoxehin jaa ndyu na tom'an nacje 'naanhin xi' ncüii cüii na taa' n'onhan na tocanhan'. Majo' nquii Tyo'ts'on, ico'xen jon jaa na ntejdeihan' jaa cha' juu na conduihin ñuan nquii', mantyi nnan'xuaanhan'. ¹¹Jñ'oon na mayuu', xjen na ico'xen ts'an jnda juu, tyi'neiin' yu'ñeen na nnda' itjon juu, vi' ntyjii jndyi juu. Majo' ndëcya ivaa' ts'on juu ng'e ya 'nan tui yohin, jo' na tju'han'hin na its'aa juu 'nan na chuhan' ndo' incyaaahan' na tajñuaan' ts'onhin na tonnon Tyo'ts'on.

Toncuu' xe na aa tyi'quitsijñ'oon' ts'an jñ'oon na tso Tyo'ts'on

¹² Cüa je', joo ndueho' na tycyaahan', quinan'nqueho'han', ndo' cüentyjee'tyenko' yo ndi'quityeho' na coviquijnty'ehan'. ¹³ Quita'yuhó' ng'eho' nato na ñjonho' cha' juu ts'an na ntjein vaca, tyi'xe'cacüaa'hin nato na ñjon juu, majo' ntco'yahan'hin.

¹⁴ Cjoo' n'onho' na tavingichoho' tyia' yo tsoñ'en nn'an. Mantyi cjoo' n'onho' na nnan'x-uanho' ñuan nquii' ntyja 'naan' na cotsam'anho' ee ts'an tyi'tsixuanhan', je'quindëë na nguee' juu najon m'aan nquii Tyo'ts'on. ¹⁵ Quitquenho' cüenta na ta'nan nin ncüii ntyjeho' na ntsitycyaa'hin ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on. Tyi'nts'aahan' na mnduihin cha'vijon nt'öö ja, ee na nnda' ntsixuan juu, ntsi'ndaa' juu ntyje juu na vantyja n'on Cristo, cha'xjen juu ts'öö ja itsi'ndaa'han' ts'an. ¹⁶ Min'ncüiiho' tyi'nc'onho' yo nn'an na ve' ndö' ro. Juu 'nan na njon nchjii Tyo'ts'on, min tyi'nt'aho' na tyi'cuee' n'onho'han' cha'xjen na s'aa nquii Esaú. Juu jon tui jndyee, ndo' ng'e jo' tovaa naya 'naan' jon na njon jndyihan' na tonnon tye jon. Majo' ve' ncüii xio ndaanan, jo' jndëë jon juu naya'ñeen nnon tye nquii jon. ¹⁷ Ndo' mangioho' na jndëcyá nt'ue jndyí ts'on jon na ncy'oon ntcüe' jon cüenta juu naya'ñeen. Majo' tanchu ya na nguaa nnda'han' min na t'ioo jndyí jon na s'aa jon ty'oo tye jon.

¹⁸ Majo' ya na conan'ndyoo'ho' na m'aan Tyo'ts'on, tyi'coquenonho' cha'na ndochihi nn'an Israel ya na tyincyaa Tyo'ts'on jñ'oon na co'xenhan' joohan. Ee ngioho' juu xjen'ñeen na jndyocue' jon xquen tyo' Sinaí, juu tyuaa'ñeen t'ahan' yo chon ndo' tondinon neon nton ñon, sijaanhan' na m'an nan'ñeen, ndo' tyioo jndye t'man. ¹⁹ Ndo' mantyi juu xjen'ñeen jndye nan'ñeen na tic'uaa ndu 'naan' Tyo'ts'on, ndo' nquii jon sinin jon yohan. Ndo' na nnda', tyue jndyihin ata tanhin nnon Moisés na quitso jon nnon Tyo'ts'on na tavintsininntyichen jon ndëehan. ²⁰ Nnda' vaa jñ'oon tanhin ng'e jndë tso jon ndëëhin min xe ve' na aa nc'oon quioo' na ngava o' juu tyo'ñeen, jndei'han' na quinan'cuee' nn'an o' yo ntjö' ndo' aa yo xjo lantsa. ²¹ Juu 'nan na tityincyoo' ndëëhin, sity'ue jndyihan'hin, ata nquii Moisés tso jon: "Mantyi coviquijnty'e ja na maquity'uë."

²² Majo' 'o', juu 'nan na coquenonho' vandy'han', chito cha'na tjon nque nan'ñeen. 'O' cotsqueho' na m'aan juu Tyo' Sión, juu tsjoon cüentaa' nquii Tyo'ts'on na vando'. Juuhan' conduihan' Jerusalén ntyja 'naan' quiñoon'ndue, najon na m'an minchen ángeles 'naan' jon na covatjonhan na conan't'maan'han jon. ²³ 'O' jndë saque'ho' quii' nt'an tmaan' nn'an na conduihan nn'an navejndyee na jndë jndui ngueehan quiñoon'ndue. Jndë saque'ho' najon na m'aan nquii Tyo'ts'on na vando' na conduihin na co'xen jon tsoñ'en nn'an ntyja 'naan' na conan't'jahan. Jndë saque'ho' najon na m'an nque nn'an na jndë ty'entyihan quiñoon'ndue, nque nan'ñeen na jndë ty'oon Tyo'ts'on cüentahan na jndë tqen jonhan na tavijan nan'xuanhan tonnon jon. ²⁴ 'O' jndë saque'ho' na m'aan Jesús, nquii jon na ivañoon' jon jaa yo ntyja 'naan' jñ'oon xco na sijnda' jon. Cotsaque'ho' jo' ng'e neonon' jon sintju'han' 'o'. Juu neon'ñeen njonntyichen jñ'oon na itsiquindyihan', chito juu neonon' Abel na tcüe'. Ee neonon' juu tsan'ñeen tsiquindyihan' na nt'uihan' xio juu na iscuee' jonhin.

²⁵ Ng'e jo' icanhan' na quinan'vë juu jñ'oon na incyaa Tyo'ts'on ndëë. Ee mangiö na tots'aavi' jon ndochihi ya na tatonan'quindëhin jñ'oon' jon na totsiqui'maan' Moisés joohan. Mantyi nquëhë min xe'quindyaa jaa juu navi' na nndyo xe na aa tyi'nta'nc'uë cha'xjen na itsi'man joo jñ'oon na itsinin jnda Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue. ²⁶ Juu jñ'oon na sinin Tyo'ts'on xjen na jndyocue jon Tyo' Sinaí, s'aahan' na sitoncüii'han' juu tyuaa'ñeen. Majo' nanein itsininntyichen jon: "Mangüentyja xjen ya na chito ve' tsonnangue na ntsitoncü'i jahan', mantyi juu tsjö'ndue ntsitoncü'ihan'."

Nnda' vaa na itso jon. ²⁷ Ndo' ng'e jndë itso jon na ntsitoncüii' nnda' jon juu tsonnangue yo tsjö'ndue, itsi'manhan' ndëëhë na tsoñ'en 'nan na tqen jon na cojnty'iahan', ndi'ndaa'ñ'ehan'. Ndo' joo 'nan na cojnty'ia naneihin, ya na tavicuenhan' majo' nquii jon na iquen jon 'nan na tyi'je'cüitoncüii'han', ninvaa m'aan jon. ²⁸ Ncyá ya jndyí jon na jndë incyaa jon na conan'jón yo juu na ico'xen jon, ncüii nnon na tyi'jon quinditoncüii'han'. Mang'e na nnda', chuhan' na quinan't'maan' jaa jon yo na xoncüee' nn'ón, ndo' yo na

ncyaa' nn'ön na tant'a 'nan na tyi'cavee' nchjii jon. ²⁹Ng'e juu Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa, itsijonhan'hin cha'vijon chon na icüa'n'enhan' tsoñ'en.

13

Nan'min quint'a cha' ngavee' nchjii Tyo'ts'on yo jaa

¹Mancha'chen xjen quinan'vengiö ntyjééhé na vantyja n'on Jesucristo. ²Joo ntyjeho' na tyi'quita'jn'aanho'hin, xjen na cotsque yahin na m'anho', tyi'ngitsuu' n'onho' na ntixee'ho'hin. Ichuhan' na quint'aho' na nnda' ng'e ñ'en nn'an na tixee'hin ángeles xjen na sque ya nan'ñeen na m'anhin min na tataa' n'onhin na condui nan'ñeen ángeles.

³Ndo' nque ntyjeho' na vantyja n'on Jesucristo na jndé tyi' nn'anhin vancjo, tyi'ngitsuu' n'onho'hin. C'oon' n'onho' ntyja 'naanhin na cha'vijon nqueho' too'ho' vancjo yohin na tyenho' yo carena. Ndo' mantyi cañjoo' n'onho' ntyjeho' na cont'a vi' nn'anhin. Quint'aho' nayahin cha'xjen contyja n'onho' na ntejndei nn'an 'o' xe na aa cont'a vi' nn'anho'.

⁴Juu na jndé toncoho', cüinjonhan' ngioho'. Mang'e na nnda', ninnquii'chen c'oon ts'an yo scuu' nquii juu, saa' nquii juu. Ee min'cya ro ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüiichen ts'an, nt'uiivi' Tyo'ts'on tsan'ñeen, min ts'an na jndé toco, oo min tsans'a oo aa tsanscu na ve' cotjon yahin yo ntyjehin.

⁵Tyi'nc'onho' na t'man ngioho' yo s'on, c'onho' na contjo ya ngioho' yo tsa'nnda'ntyi 'nan minho' ng'e itsijnda' Tyo'ts'on nquenho' yo jñ'oon' jon na jndui na itsohan': "Mancha'xjen nnincy'a 'nan na icanhan' 'o'. Tyi'jon xuee n'ndyi ja 'o', ninnquii'chen m'an yo 'o'."

Nnda' vaa jñ'oon na tso jon. ⁶Mang'e jo', yo na t'man qui nn'ön ndéé ndué: "Nquii jon na itye'ntjon jon jaa, itejndei jon ja. Taxe'c'ön na ncy'a na nin 'nan na nin'quint'a nn'an ja."

Mannda' vaa na itsiquindy juu jñ'oon'ñeen.

⁷Tyi'ngitsuu' n'onho' ntyja 'naan nque nn'an na jndé tonan'manhin jñ'oon' Tyo'ts'on ndéého'. Quiñjontyen n'onho' nchu vaa na tom'anhin na tovantyja n'onhan jon. Ndo' cantyja n'onho' jon cha'xjen na tont'a joo nan'ñeen.

⁸Nquii Jesucristo, cha'xjen na totsixuan jon ndyu na toxen'chen, macüajon conduihin naneinhin yo na tonnonchen. ⁹Jndye nn'an mañoon jñ'oon na conan'manhin ndéé nn'an na vandyah'an' ndo' tejndyohan' yo jñ'oon ntyja 'naan' juu Cristo. Tyi'ninncyaho' na joo jñ'oon'ñeen nnan'vi'nn'anhin' 'o'. Ee joo ñuan njanhan coquehan' yo juu naya na tsixuan Tyo'ts'on. Majo' joo 'nan na cotquii nn'an judíos xjen na conan't'maan'han jon, tyi'quitejndeihan' nan'ñeen na tonnon jon.

¹⁰Jaa na vantyja nn'ön Jesús, vaa ncüii nnontyiu na nan'xuan na nque nn'an na cotsantya yo jñ'oon na tquen Moisés, ndincyaaahan' na nnan'jonhan ntyja 'naan'han'.

¹¹Juu tyee na taquintya t'man conduihin tondéé nn'an judíos, vi na jndé iscuee' jon quioo' na coninncy'a nan'ñeen nnon Tyo'ts'on, vay'oon jon neoon' quioo'ñeen quityquii' juu cuarto na taquintya na ji'ua tsixuanhan' cha' ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnaan' nquii jon yo nin'nque nan'ñeen. Majo' si'ts'o' 'naan joo cho'ñeen tonan'cohan joohan' 'ndyo tsjoo.

¹²Mannda' vaa na itsijonhan' juu 'nan na tquenon Jesús. 'Ndyo tsjoo jnan'cuee' nn'anhin. Tui na nnda' cha' ntyja 'naan' neoon' jon na tcüe', joo nn'an na vantyja n'onhin jon, nmdéé ntquen Tyo'ts'onhin na nan'xuanhan ñuan nquii' tonnon jon. ¹³Ng'e jo' nan'xuan na quinan'jon jaa yo Jesús yo juu na jnan'cuee' nn'anhin. Nanein tavinan'jon jaa yo juu jñ'oon na contyja n'on ntyjééhé judíos min xe na aa nnan'vjehan jaa. ¹⁴Quint'a na nnda' ng'e viochen xjen na cotant'ö, ta'nan tsjöön ntjoohin na ntjotyen jaa. Cominnt'ö na ntsqué ncüii tsjoo na ntjotyenhan', juu quiñoon'ndue, na jo' vijon nc'ön. ¹⁵Yajo' ntyja 'naan' Jesucristo, cüa, ninvito quinan't'maan' Tyo'ts'on yo tsoñ'en na conan'nén. Ninnquii'chen quindué na ncy'a ya jon. ¹⁶Ndo' min tyi'ngitsuu' n'onho' na quint'aho' jndye nnon naya yo nque ntyjeho' na vantyja n'onhin Jesucristo. Xi' ncüii na ndéé nt'aho', quitejndeiho'hin yo 'nan na icanhan'hin. Nquii Tyo'ts'on neiin' jon na quint'aho' na nnda'. Ee na nt'aho'han',

itsijonhan' juuhan' cha'na juu 'nan na cont'a nn'an Israel na conan'cüjehan quioo' na conan't'maan'han jon.

¹⁷ Joo nn'an na conintquehin quii' nt'anho' quityquii' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, quita'nguee'ho' jñ'oon na conduehin ndëëho'. Quitjue'cjeho' ntyja 'naan' na nan'xuanhan na cotquenhan xjenho'. Nnda' quint'aho' ng'e joochin cotquenhin cüenta ntyja 'naanho' cha' yantychen ngantyja n'onho' jon. Icanhan' na quint'aho'han' ng'e ntcán Tyo'ts'on na nninncyahin cüenta nnon jon yo tsoñ'en ts'ian 'naan' jon na cont'ahin. Ndo' xe na aa tyi'quita'nguee'ho' cha'xjen na conduehan, xu'ñeen ntsijaa'han' nacjohan, ndo' nc'onhan na chjoo' n'onhan, chito na neinhan, ndo' jo' min tyi'xe'quitejndeihan' 'o'.

¹⁸ Tyi'ntsacüentyjee'ho' na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja njan ja. Juu na mav-icjé quii' ñuan njan, manchji jnt'a na mats'a cha'xjen na nt'ue ts'on jon, ng'e nt'ue jndyi ts'ön na ninnqui'chen quits'a na ndit'maan'hin ntyja 'naan' 'nan na matsijnt'a. ¹⁹ Mat'manntyichen na mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na quitanho' nnon jon na cje ro ntsiquinaanhan' na ncjö nnt'a najjon na m'anho'.

Nquii Tyo'ts'on incyaa jon na tajñ'oontiu c'oon quii' n'on nn'an

²⁰ Nquii Tyo'ts'on conduihin na tajñuaan' ts'onhin. Nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon vi na jndë jnan'cúee' nn'anhin. Juu Jesús na taquintyja t'man conduihin na vantyjee' jon nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, tyincyaa jon na tue' jnda jon cha' ntyja 'naan' neoon' juu, juu jñ'oon xco na sijnda' jon, mantjotyenhan'. ²¹ Mac'an vi naya nnon jon na nninncyaa jon tsoñ'en na icanhan' 'o' cha' ndëë nt'aho' 'nan na nt'ue ts'on jon. Quits'aa jon yo jaa min'cya ro na cavee' nchjii jon xeng'e juu najndeí na condui nquii Jesucristo. Ninnquii'chen quinan't'maan' jaa jon. Mandö' ro jñ'oon na mac'an.

²² 'O' ntyjé na vantyja n'onho' Jesucristo, tyi'jndye jñ'oon na tji ja na matscüenöghan' ndëëho'. Mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na quindyeha' juu jñ'oonvahin na matsijnt'a nquenho'. ²³ Matsiquindyí jaho' na jndë jndyaa juu ntyjéëhë Timoteo vancjo. Xe na aa cje ncüjee' jon na m'an, yajo' ncja jon na ntsaquijnty'ia' 'o'.

²⁴ Ncyaho' ts'on njan ndëë tsoñ'en nn'an na i'ua Tyo'ts'on ts'ian ndëëhin na conan'-manhin jñ'oon' jon ndëëho' ndo' na cota'ntyjee'hin 'o' na tonnon jon. Tsoñ'en ntyjeho' na vantyja n'onhan jon na m'anhin tsjoonho', mantyi ncyaho' ts'on njan ndëëhin. Nque ntyjeho' na m'an ntjoochin ndyuaa Italia na vantyja n'onhan Jesucristo, mantyi concyahan ts'on 'naanhin ndëëho'.

²⁵ Quityio Tyo'ts'on jn'aan na tsoñ'enho'. Mantyjantyí ndö' ro jñ'oon na macüji.

Tson Na Tji Santiago

Incyaa Santiago ts'on 'naan' jon ndëë nn'an Israel na jndë tycyahin

¹Ja Santiago macüji tsonvahin. Condui ja ts'an na itye'ntjon nnon Tyo'ts'on yo nnon Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. Mancya ts'on njan ndëë 'o' na conduihan ncho've tmaan' jaa nn'an Israel na jndë tycyaho' ninvaa tsonnangue.

C'oon ts'an na neiin' juu min vaa 'nan iquenon juu

²'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, vaa xjen jndye nnon min na iquenhan' xjen 'naanhan' 'o' na nin'quitscyaaahan' 'o' na m'anho' na vantyja n'onho' jon. Ya na nnda' vaa, c'onho' na cüineiin' jndyi n'onho'. ³Ee juu na vantyja n'onho', xjen na vaa 'nan na iquenhan' xjen juuhan', juu nan'neen na coquenonho' vay'oonhan' 'o' na contjotyenho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on. ⁴Majo' juu na ntjotyenho' quityquii' joo navi'neen, ncyaho' na quindë ya na ngay'oonhan' 'o' na ngaqueho' ntyja 'naan' jon, na quindë ya na nan'xuanho' na conduiho' ntyja 'naan' Cristo.

⁵Ndo' xe na aa ndyii' ncüiiho' ndicüaa' ts'on juu nchu vaa quits'aa juu quityquii' joo na iquenhan' xjenhin, can juu na ncyaa Tyo'ts'on na jnda' xquen juu. Na nts'aa juu na nnda', yajo' nninncyaa jon jñ'oon na ican tsan'neen ee juu jon tyi'vacuaa xjen na ncyaa jon ndëë nn'an, min tyi'tsityia' jon ts'an na icanhan'. ⁶Majo' ya na itsinin juu nnon Tyo'ts'on, cantyja ts'on juu na nninncyaa jon juu jñ'oon na ican juu. Min tyi'nc'oon juu na ve vaa na itsitiu juu. Ee ts'an na ve vaa na m'aan' ts'on xjen na ican juu vi naya nnon Tyo'ts'on, juu tsan'neen itsijonhan'hin cha'vijon juu ndaandue xjen na ijuuhan' na ntyque jndyehan' ncüii cüii ntyja. ⁷Ts'an na nnda' vaa m'aan' ts'on, tyi'ndyii' ts'on juu na ncy'oon juu cüenta jñ'oon na ican juu nnon jon. ⁸Ee xeevahin ncüii nnon na m'aan' ts'on juu, ndo' ncüiichen xuee mañoon nnon 'nan na m'aan' ts'on. Tyi'cüejon its'aa juu.

Ntyja 'naan' tsannndyia' yo tsantya

⁹Juu ntyjëëhë na vantyja ts'on Cristo na tsannndyia'hin, chuhan' na cüicjee' juu na njon conduihin ng'e na itsue Tyo'ts'onhin na conduihin jnda jon. ¹⁰Majo' juu ntyjëëhë na tyahin na mantyi vantyja ts'on juu Cristo, xjen na conan'cüejnaan' ntyje tya juuhin ng'e na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on, mantyi cüineiin' jndyi juu. Ee cha'xjen ntjaa' jndëë na tyi'vioo'han', cje co'uaahan', mannda' vaa na itsijonhan' na ngenon tsantya. ¹¹Ee xjen na ndyova ndo'cüjioon' na jmin' jndyihan', co'uaa tscö jndëë, ndo' cocyaa ntjaa' 'naanhan', juu na nancoo' ntjaa'neen, cotsuhan'. Mandö' vaa itsijonhan' ntyja 'naan' tsantya, ntycüii ntyja 'naan' jon viochen xjen na itsichon jon na nnintyantyichenhin.

Juu na iquenhan' xjen ts'an yo juu na ityii'han' ng'eehan'hin

¹²Juu ts'an na minntyjee'tyen quityquii' joo na iquenhan' xjen 'naanhan'hin na nin'quitsquioohan'hin, min tyi'vacüaa'hin ntyja 'naanhan', neiin' tsan'neen, ee vi na jndë tenonhan' ndo' tyi'qui'ndyicjehin nnonhan', nquii Tyo'ts'on ntsiquindaa' jonhin na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Ee jndë tco' jon 'ndyo jon na joo nn'an na ve'ngiohan jon, ncy'onhan cüentahan'. ¹³Ya na vaa ncüii nnon na ityii'han' ng'eehan' ts'an na quitsitjahin, tyi'nc'oon' ts'on juu na nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian na quits'aa juuhan'. Ng'e nquii jon, min'ncüii nnon natyia tyi'xe'quindëë ngay'oonhan'hin na ntsitjahin, min tyi'xe'quits'aa jon ncüii nnon na ntyja 'naan'han' ntsitja ts'an. ¹⁴Ee ncüii cüii ts'an ityii'han' ng'eehan'hin xjen na nquii juu ncyaa juu na juu 'nan natyia na nt'ue jndyi ts'on juu na nin'quits'aa juu, vay'oonhan'hin xjen 'naan'han'. ¹⁵Ndo' juu na vay'oonhan' tsan'neen na quitsitjahin, vi na jndë tantjonhan'hin, itsijnda'han' na vaa jnaan' tsan'neen, ndo' juu jnan'neen, vi na jndë siquindëh'engan' xjen 'naan'han', itsijonhan' ntyja 'naan' juu cha'vijon ts'oo.

¹⁶'O' ntyjë na vi'nchjiho' na vantyja n'onho' Cristo, tyi'nan'vi'nn'an nqueho' na nman'tiuho' na nquii Tyo'ts'on its'aa jon na vay'oonhan' ts'an na quitsitjahin. ¹⁷Ee nquii

tyëehë Tyo'ts'on, ninnquii'chen ncyaa jon tsoñ'en 'nan na coy'ön cüenta na cote'lndei-han' jaa. Tsoñ'en 'nan na cojnty'ia na conan'xueehan' tsjö'ndue, nquii jon tquenhan'. Majo' nquii jon min tyi'tsijonhan'hin yo joochan', ee covejndyo na conan'xueehan', majo' nquii jon tyi'jon quitscüejndyo jon ntjya 'naan' na its'aa jon yo jaa. ¹⁸ Ntyjantyi na nt'ue ts'on jon, tyincyaa jon na cota'nt'ö xcö ya na tanytja nn'ön juu jñ'oon naya 'naan' jon na mayuu'han'. Nnda' vaa na s'aa jon cha' njonntyichen iquenhan' jaa quii' nt'an tsoñ'en na tqen jon.

Quita'nguëë' nchu vaa na ico'xen jñ'oon' Tyo'ts'on

¹⁹ 'O' ntyjë na vi'ntyji na vantyja n'onho' Cristo, cüaa' n'onho' jñ'oonmin. Tsoñ'enho' c'oncjeho' na quindyeho' jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' tyi'nan'cjeho' na jen nin'quindueho' nchu vaa itsi'manhan', ndo' mantyi c'onho' na nion m'anho' na conan'vjehe' nn'an. ²⁰ Ee xjen na conan'vjëehë ntyjëehë, itscu'han' na quint'a cha'xjen na chuhan' na quitsam'an na tonnon Tyo'ts'on. ²¹ Mang'e na nnda', tsoñ'en na itsi'ndaa'han' ts'an na tonnon jon, ndo' mantyi yo nin'joo 'nan tyia jndyi nan'xuanhan', quitjiñ'enho' ntyja 'naanhan'. Ndo' yo na ndyia' n'onho', cy'onho' cüenta juu jñ'oon naya 'naan' jon na conduihan' najndei na yo juuhan' nndëë ntsin'man jon ñuaanho'.

²² Majo' quinan'manho' ndëë nn'an na conan'quindëho' nchu vaa na itsiquindy jñ'oon' Tyo'ts'on. Ee xe na aa ve' condye ngeeho'han' min tyi'quita'nguee'ho'han', ve' conan'vi'nn'an nqueho'. ²³ Ee minnichen jaa na ve' condyëë nguë jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' tyi'quita'nguëë'han', itsijonhan' ntyja njanhan cha'vijon ts'an na ve' ndyiaa' ngue juu nnon yo jnon. ²⁴ Ndo' vi na jndë jndyiaa' juu nchu vaa nnon juu yo jnon'hin, vja juu, ndo' maninñoon' ngitsuu' ntcüe' ts'on juu nchu vaa nnon juu. ²⁵ Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on, itsijonhan' juuhan' cha'vijon jnon. Juu jñ'oon'ñeen na taquintya na quindë conduihan' na ntyja 'naan'han' jndë jndyaa jaa na tom'an nacje 'naan' jnan. Xe na aa cotquën cüentahan' ndo' ninnquii'chen m'aaan' nn'ön ntyja 'naan'han', ndo' min tyi'cotsuu' nn'ön na nt'aha cha'xjen na co'xehan', yajo' t'man vaa na ndyio jon jn'aaan jaa.

²⁶ Minnichen ts'an na itsitiu nquii na quindë ya na itsit'maan' juu Tyo'ts'on, majo' tyi'iquen nquii juu xjen tsa juu, itsivi'nn'an nquiihin. Ve' jn'aaan ntyja na itsit'maan' juu jon. ²⁷ Ntyja na icüji' Tyo'ts'on cüenta na aa quindë ya na itsit'maan' ts'an jon, ndö vaa na itsi'manhan'. Nque yotsca na jndë tjë tye yo ndyee, quitejndei ts'an yo'ñeen navi' na coquenon joo, ndo' majo'ntyji joo nanntcu minnque. Ndo' mantyi quen nquii ts'an cüenta na tyi'ntsijonhin natyia na cont'a nn'an na conan'jonhan nchu vaa na tsixuan tsonnangue.

2

Cüejon quint'aho' yo nn'an, min nanninñen', min nantya

¹ 'O' ntyjë na vantyja n'onho' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa na taquintya na t'man conduihin, tant'aho' na njon ngioho' ncüii ts'an, majo' ncüiichenhin tyi'quinjon ngioho. ² Cüa, nnduë xe na aa ntsque ve nn'an najjon na covatjonho' na conan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on, ndo' ncüii joochin tsantyahin na cüe jon ndiaa na yantyichen, ndo' ñjon tsi'x'ee s'on ijan nt'ö jon. Majo' ncüiichen tsan'ñeen tsanjñen'hin, ve' ndiaa tjaa' cüe juu. ³ Majo' juu tsan'ñeen na cüe jon ndiaa na yantyichen, xe na aa conan'jñ'oon'ho'hin ndo' nndueho' nnon jon: "Nnda' ta, quijman' chjo ndöhin najjon na yantyichen." Majo' nnon juu tsanjñen' nndueho': "Ndö cüentyje!", Oo xe na aa nndueho' nnon juu: "Quijman' tyuaa ndyo na vequityën." ⁴ Ya na cont'aho' na nnda', yajo' tyi'cüejon cont'aho' yo nn'an. Ñ'enhan na njonhin ngioho', majo' ndyii' nn'an na tyi'quinjonhan ngioho'. Ndo' na nnda', itsi'manhan' na conduiho' nn'an na tyia conan'tiu na tyi'jndyoyu cotji'ho' cüenta nchu vaa na njon condui ncüii cüii ts'an.

⁵ 'O' ntyjë na vantyja n'onho' na vi'ntyjiho', quindyeho' chjo jñ'oon na matsjö. Covaa' nn'ön na icüji Tyo'ts'on nanninñen' na conduihan cüentaa' nquii jon. Its'aa jon na nnda' cha' ntyja 'naan' na vantyja n'onhan jon ntsijonhan' joochan cha'vijon tsantya na min'ncüii nnon tyi'itsitjahan'hin. Ndo' joo nn'an na conan'vi'ngiohan jon, jndë tco' jon 'ndyo jon na tsoñ'en na condui jon na itye'ntjon jon, ntsiquindaa' jonhan' joochan. ⁶ Majo' 'o' cont'aho'

na tyi'quinjon nque nanninñen'. Ndo' mangioho' na nque nantya'ñeen cont'avi'han 'o'. Manquehin cotsachohinho' nt'ö jüe cha' quit'uiivi'han'ho'. ⁷Ndo' manquentyi nantya na conan'neinhan jñ'oon tsan' cjo'o' xuee' Cristo, nquii jon na taquintya na t'man conduihin ntyja 'naanho', majo' 'o' xuee' jon njon jndyihan' ngioho', manquii jon na tyii' Tyo'ts'on 'o' ntyja 'naan' jon.

⁸Vaa jñ'oon na tqen Tyo'ts'on na taquintya na t'man ico'xenhan'. Itsohan': "Cüivi'ntyji' minnichen ts'an cha'xjen na vi'ntyji nquii 'u'." Juu jñ'oonva' xe na aa mavanguee'han' vaquinjon' matsa'. ⁹Majo' xe ve' cotjiho' nin nn'an na cont'aho' na njon, yajo' itsijnda'han' na conan'xuanho' jnan, ee jñ'oon na tqen Tyo'ts'on na ico'xenhan', juuhan' itsinchu'han' na jndë conan'tjaho'. ¹⁰Ee xe na aa vanguee' ts'an tsochen jñ'oon na tqen Moisés na ico'xenhan', ndo' xe na aa itsitjahan ntyja 'naan' min ve' ninncüiihan', condui tsan'ñeen ts'an na ta'n nan siquindë juu joo jñ'oon'ñeen, ndo' na nnda', chujnan juu nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan tsoñ'en jñ'oon' jon na ico'xenhan'. ¹¹Ee manquiiintyi jon na itso jon: "Tyi'nc'on' yo ts'an na ve' ndö' ro", mantyi itso jon: "Tyi'ntscue' ts'an." Ndo' xe na aa mavangue' na tyi'com'an'ya' yo ts'an na ve' ndö' ro, majo' xe na aa iscue' ts'an, jndë chujnan' ndëë tsoñ'en ntji 'naan' jon na ico'xenhan'. ¹²Vaa jñ'oon na ico'xenhan' na ntyja 'naan'han' itsiquindyaa Tyo'ts'on 'o'. Ndo' ntyja 'naan' majuu'ntyihan', jo' nntco'xen jon 'o' na aa conan'veho'han', ndo' aa ta'n nan. Mang'e jo' quint'aho' cüenta nin jñ'oon na nan'neinho' ndo' nin 'nan na nt'aho'. ¹³Ee xe naneinhan na tyi'c'ön na nty'ia ro nn'an ngiö, yajo' juu xjen na nntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan, min tyi'xe'c'oon jon na nty'ia rö ntyjii jon. Majo' xe naneinhan m'an na nty'ia ro nn'an ngiö, yajo' mantyi ncy'oon jon na nty'ia rö jaa ntyjii jon juu xjen na nntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan.

'Nan na its'aa ts'an, tsi'manhan' na aa vantyja ts'on juu Tyo'ts'on

¹⁴'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, xe na aa conduë na vantyja nn'önhin, majo' xe tyi'quitejndei jaa ts'an 'nan na itsitjahan'hin, xe na aa nnda' vaa na cont'a, juu na vantyja nn'önhin, ve' jn'aanhan'. Ndo' nquii Tyo'ts'on, ¿Aa ntsin'man jon ñuan njanhan ve' ng'e na conduë na nnda'? Tyi'je'quindëë. ¹⁵Cüa, nduë, xe na ncüii ntyjëëhë tsans'a, oo ncüii tsanscu na vantyja ts'on juu Cristo, juu xjen na itsitjahan' ndiaa na ntcüe juu oo 'nan na ntcüa' juu. ¹⁶Ndo' xe ncüiiho' ngitso juu nnon tsan'ñeen: "Ya ntyjë, cja' ntcüe' va'. Quityio Tyo'ts'on jn'aan 'u' na nninjnda' ndiaa na ntcüe' yo 'nan na ntcüa'." Ndo' na nnda' jñ'oon tsu' nnon tsan'ñeen, xe tyi'ninn'ya' 'nan na icanhan'hin, ¿Yuu vaa na itejndei'han'hin? ¹⁷Ndo' mantyi ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an Cristo, majo' tyi'nin'ncyaa juu 'nan na itsitjahan' ncüiiichen ts'an, juu na vantyja ts'on tsan'ñeen, ve' jn'aanhan'. Nn'an na vantyja n'onhan na cont'a na nnda', juu na vantyja n'onhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'oo.

¹⁸Majo' m'aan ts'an na ntsintcüe' juu jñ'oon nnön na ngitso juu: "'U' xia'ntyi na vantyja tson' Tyo'ts'on, majo' ja matejndei nn'an 'nan na icanhan'hin.'" 'U' na nnda' vaa na mats'u', quitsi'man' nnön nchu vaa na vantyja tson'hin na tyi'cotejndei' nn'an 'nan na icanhan'hin, ndo' ja yo na matejndei nan'ñeen, ntsi'man nnon' na vantyja ts'ön jon. ¹⁹Mats'u' na vantyja tson' na ninncüii Tyo'ts'on m'aan. Juu jñ'oon'ñeen mayuu'han', majo' itsiquijñ'eehan' 'u' na m'aan' tson' na xia'ntyi jo' 'nan icanhan' ntyja 'nan'. Ee nque yotyia na cotyentjonhan nnon yutyia tqe, mantyi vantyja n'onhan na ninncüii Tyo'ts'on m'aan, ndo' na nnda' cotji'hin cüenta, coquityuehin ata coviquijnty'ehin. ²⁰Condui 'u' ts'an na tsan' xquen'. Aa icanhan' na quitsi'man nnon' na ncüii ts'an na vantyja ts'on juu, majo' min tyi'cotejndei juu nn'an, juu na vantyja ts'on tsan'ñeen ve' jn'aanhan'. ²¹Cha' ntyja 'naan' tsochihi Abraham. Juu jnda jon Isaac, tyincyaa jonhin nnon Tyo'ts'on na tyio juuhin cjo'o' ncüii nntoyiu cha'vijon na ninncyaa ts'an quioo' nnon jon. Ndo' ng'e na siquindë tsan'ñeen jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon juu, jo' tqen jonhin na tajnan tsixuan juu. ²²Yajo' quitqenho' cüenta na juu na tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on, juuhan' si'manhan' yo 'nan na s'aa jon. Ndo' ng'e na nnda', juu na vantyja ts'on jon, tqenhan' juuhan' na quindëhan'. ²³Ndo' na nnda', juu jñ'oon na tji Moisés, siquindëhan' juuhan'. Itsohan': "Nquii Abraham, tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on, ndo' ng'e na nnda', jo' tqen jonhin na

conduihin ts'an na tajnan tsixuan." Ndo' mantyi na itsininhan' na condui tsan'neen ts'an na ya jñ'oonhin yo Tyo'ts'on.

²⁴Yajo' itsi'manhan' na tqwen Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu xeng'e ntyja 'naan' 'nan na its'aa juu, chito ve' xia'ntyi ng'e na vantyja ts'on juuhin. ²⁵Ndo' majo'ntyj itsijonhan' ntyja 'naan' tsanscuntjaa' Rahab. Ee nque nn'an na jñon Josué tsjoon' tsanscu'neen na tyequitquenhan cüenta nchu vaa juu tsjoon'neen, tejndei juu nan'neen ndo' jñon nctüe' juuhan nciüichen nato, cha' nque sondaro tsjoon' juu tyi'nan'cüjehan joo nan'neen. Ndo' ng'e na nnda' vaa 'nan s'aa juu, tqwen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu na tonnon jon. ²⁶Juu si'ts'o 'naan' ts'an, vi na jnde jndui' juu na ndyii' na vando' juu, conduihan' ts'oo. Mannda' vaa na itsijonhan' juu ts'an na ve' vantyja ngue ts'on juu Tyo'ts'on, majo' tyi'quitejndei juu nciüichen ts'an yo 'nan na icanhan'hin, juu na vantyja ts'on tsan'neen, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'oo.

3

Ntyja 'naan' tsa ts'an

¹O' ntyjê na vantyja n'onho', nque nn'an na conan'manhan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëe nn'an, jantyichen na ntco'xen jon joo nan'neen. Ng'e jo', yantyichen na tyi'jndyeho' na ntsaque'ho' juu ts'ian'neen. ²Tsoñ'en jaa jndye nnon min na tyi'caquinjoon' 'nan cont'aha. Majo' xe na aa tyi'cotsitja ts'an ntyja 'naan jñ'oon na itsinin jon, conduihin tsan na tqwe its'aa, ee xe na aa iquen jon cüenta 'ndyo jon, nndëe ntquen jon xjen ninvaa si'ts'o 'naan' jon. ³Cha' ntyja 'naan' quitso, coty'i frenon jndyue o' cha' ntquên xjen o' na c'o o' yuu va na nt'ue nn'ön, ndo' yo joo frenon'neen cotquên xjen ninvaa si'ts'o 'naan o'. ⁴Ndo' mantyi c'oon' n'onho' ntyja 'naan' nt'aandaa. T'manhan' ndo' jndei m'aan jndye na vantyquehan' joohan'. Majo' juu ts'an na vay'oonhan', chjo tscaa' pala 'naan'han', majo' yo juuhan' its'aa jon na cjahan' min'cya ro yuu va na nt'ue ts'on jon. ⁵Mantyi ntyja 'naan' tsa ts'an. Chjohan' quityquii' si'ts'o njanhan, majo' yo joohan' conan's'a jaa, conan'ntcu jaa, na jndye nnon 'nan na vaquinjon' cont'a. Ndo' mantyi nciüi ntqueen'chon chjo, min na chjohan', majo' nndëe ntscü'ahan' ninvaa nciüi jndëe tqwe. Mannda' vaa na itsijonhan' natê' na cont'a ya na conan'nên jñ'oon tyia cjoo' nciüichen ts'an. ⁶Ntyja 'nan na its'aa tsa ts'an natê', itsijonhan' juuhan' cha'vijon chon. Ee joohan' mat'mantyi jnan nan'xuanhan', chito min'cya ro nciüichen nnon si'ts'o njanhan. Ndo' joohan' cont'ahan' na ninvaa si'ts'o njanhan nan'xuanhan' jnan. Ee yo joohan' conan'jmiin' jaa ndëe nn'an tso xuee na cotsam'an. Joo yotyia na m'anv'io, joohan' coty'i'han chon jaa na conan'nên jñ'oon tyia. ⁷Nque nn'an condëe conan'xion'han nciüi cüii nnon quioo' na cotsaca' yo nciüi cüii nnon quintsa yo tsoñ'en quioo' na cotsaman' tsia, yo nin'quioo' na m'an quityquii' ndaandue, ndo' tondëe tonan'xion' nan'neen joo quioo'neen. ⁸Majo' juu tsa ts'an, ta'nan ts'an na nndëe ntsixion'han' cha' na tyi'nan'nên jñ'oon tsan'. Juu tsa ts'an itsichonntyichenhan', ndiquindëe ntquen ts'an xjenhan'. Itsi'ndaa'han' nn'an, itsijonhan' joohan' cha'vijon ndaa 'ndyo quitsu ntscuee'han' ts'an. ⁹Yo ndaha conan't'maan' jaa nquii Tyo'ts'on na conduihin tyëehë, ndo' mayo joontyihan' conduë jñ'oon tsan' cjo nn'an na mantyi sia jonhan na jndui joohan cha'na nquii jon. ¹⁰Conan't'maan' Tyo'ts'on yo jndyue, ndo' mantyi mayo joohan' conan'nên jñ'oon tsan' cjo nn'an. ¹¹O' ntyjê na vantyja n'onho' Cristo, taviquichuhan' na cont'aha na nnda'. ¹²O' ntyjê na vantyja n'onho' Cristo, mangioho' tyi'je'quit'uii' tēquichi ts'oon tēmanco, min tyi'je'quit'uii' tēndê' ts'oon tēndê. Mantyi ndaa ya yo ndaaja quitson, min tyi'xe'quindui'han' na manin'juuntyi tsui'.

Juu na jnda' nquen nn'an, ve nnonhan' min

¹³Xe na aa m'aan ts'an quii' nt'anho' na jnda' xquen juu ndo' t'man vaa na ivaa' ts'on juu, c'oon juu na nty'ia ro nn'an nchjii juu, ndo' quitsu'aa juu tsoñ'en cha'xjen na chuhan' cha' cüityincyoo' na conduihin ts'an na jnda' xquen. ¹⁴Majo' xe na aa conan'tëe' jndyi n'onho'

nn'an, ndo' yo na conan'quinjon nqueho', chintyi ntyjeho', yajo' tyi'nan'ntsaho' na conan'tiuho' na conduiho' nn'an na jnda' nquen. Ee ya na cont'aho' na nnda', nnintyincyoo' jndyoyu na conan'vi'nn'an nqueho' na condueho' na mayuu' na jnda' nquenho'. ¹⁵ Ts'an na nnda' tsixuan, juu na jnda' xquen juu, chito nquii Tyo'ts'on tyincyaaahan', cüejonhan' juuhan' tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnangueva. Cüejonhan'han' yo cha'xjen juu na jnda' nquen nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on. Juu na nnda' vaa na jnda' nquenhhan, nquii yutyia incyaa juu na nan'xuanhinhan'. ¹⁶ Ee minnichen ts'an na itsitëë' jndy ts'on juu ntyje, ndo' na itsiquinjon nquiihin, chito nque ntyje juu, tsojanaan' jo' conan'ntja' nn'an ndo' cont'ahan tsoñ'en nnon natyia. ¹⁷ Majo' juu na incyaa Tyo'ts'on na jnda' xquen ts'an, nein min 'nan na its'aahan'. Navejndyee juu ts'an na tsixuanhan', m'aa juu na ntju' 'nan na itsitjuu. Jndë jo' majuuuntyihan' its'aahan' na int'ue juu nchu vaa cha' joo nn'an na conan'ntja'han, quintjo ya ntcüe'han yo ntyjehan. Ndo' mantyi conduihin ts'an na ya ñuan tsixuan juu yo ntyje juu, ndo' min vandyä' ntyjii ncüii ts'an yo juu, majo' its'aa juu na njon nchu vaa na ntyjii tsan'ñeen. T'man vaa na m'aa juu na nty'ia nn'an ntyjii juu. Tyi'quits'aa juu na vay'oon juu jñ'oon yo ncüii ts'an, majo' ncüiiichen tsan'ñeen, min tyi'quitsue juu nnon juuhin. Ndo' mantyi tyi'quits'aa juu na ve vaa ntyja na vam'aa juu. Mantyi jndye vaa na itejndei juu nn'an. ¹⁸ Cha'xjen ncüii ts'an innon' juu 'nan cha' ngue' ntjon, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' ts'an na itsichon juu na quintjo ya ntcüe' nn'an na conan'ntja'hin yo ntyjehan. Juu na itsichon tsan'ñeen, ts'ian na its'aa juu na quintjo ya nan'ñeen, jndye nnon 'nan ya cove' ntyja 'naan' ts'ian'ñeen.

4

Quitjue'cjehe' nnon Tyo'ts'on

¹ ¿Ndu ñ'enho' na conan'quianho' ndyia' yo ntyjeho', conan'ntja'ho' yohan? ¿Nin ts'iaan' na nnda' vaa m'anho'? Aa chi nnda' vaa ng'e na nt'ue jndy n'onho' na cuaa 'nan ndueeho'. Joohan' cotquenhan' xjen 'naanhan'ho' na conan'quita'ho' tyia' yo ntyjeho'. ² Min 'nan na conan'cjaa' jndy n'onho' na cuenhan' ndueeho', majo' ng'e na nndiquindëë' nt'aho' na nnda', jo' nnan'cuee'ho' tsan'ñeen cha' 'naan' juu ntjohan' ndueeho'. Nt'ue jndy n'onho' na cuen 'naan nn'an ndueeho', ndo' jnaan' na tacuenhan', jo' conan'quianho' ndyia' yo nn'an, conan'ntja'ho' yohan. Ndo' 'nan na nt'ue jndy n'onho', tyi'cuenhan' ndueeho' ng'e na tyi'cotanho' nnon Tyo'ts'on na nninncyaa jonhan' na ninjnt'ueho'. ³ Ndo' xjen na cotanho' nnon jon na 'nan na nt'ue n'onho', itscu'han' na ninncyaa jonhan' ng'e cochue' n'onho' ntyja 'naan' na cotanho'han'. Ee ve' cotanho' na quitejndei jonho', cha' nguein 'nan na ninjnt'ueho'han' cha'xjen na cavee' n'onho'. ⁴ Ndo' na nnda' xjen nn'anho', itsijonhan'ho' cha'vijon nanntcu na m'an s'ahan, majo' cot'ahan jndyue mañoon nannon. ¿Aa tyi'covaa' n'onho' na joo nn'an na neiiin' jndy n'onhan ntyja 'naan' juu na tsixuan tsonnangue, conduihan nn'an na tyi'quijndoo'han Tyo'ts'on? Ndo' ng'e na nnda', minnichen ts'an na nt'ue ts'on juu na ntsijonhin yo juu 'nan na tsixuan tsonnangue, nquii juu its'aa juu na conduihin ts'an na jndoo' juu Tyo'ts'on. ⁵ Oo ¿Aa m'aa' n'onho' na ve' jñ'aa' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itso jon: "Juu Espiritu Santo na tyincyä Ja na c'oon Jon quii' n'onho', t'man vaa na vi'ntyjii Jon 'o', ndo' nt'ue jndy ts'on Jon na xia'ntyia Ja quinan'vengioho'?"

Nnda' vaa na itsiquindy jñ'oon'ñeen. ⁶ Majo' nquii Tyo'ts'on t'man vaa na itejndei jon jaa cha' nndëë ntji jaa ntyja 'naan' 'nan na nt'ue jndy nn'ön na tyia nan'xuanhan'. Ee mantyi vaa ncüiiichen jñ'oon na jndui na sinin Salomón na itsohan': "Joo nn'an na conan'ntsahin, ico' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen, majo' nque nn'an na conan'ndyia'hin na tonnon jon, itejndei jonhan." ⁷ Mang'e na nnda' itsiquindyihan', jo' quitjue'cjehe' nnon jon. Juu xjen na itsichon yutyia na quinan'tjaho', quita'ho' nnon juu. Ee xe na aa nt'aho' na nnda', yajo' nnannon juu 'o'. ⁸ Quinan'ndyoo'ho' na m'aa Tyo'ts'on, yajo' mantyi nquii jon ntsindyoo'hin yoho'. 'O' na nan'xuanho' jnan, quitjiho' ntyja 'naanhan' cha' nduiho' na ntju' ntyja 'naan' na cotsam'anho'. 'O' na ve vaa na m'aa' n'onho' na conan'jonho' yo Tyo'ts'on, quintcüe' n'onho' cha' nndëë nan'xuanho' na ji'uaho' na tonnon jon. ⁹ Ng'e

na ngioho' na conan'tjaho' nnon Tyo'ts'on, jo' ncyaho' na quitsichjoo' jndyihan' n'onho', quityueeho' ntyja 'naan'han'. 'Nan na incyaahan' na neinho' ndo' na concho' natyia na conanjonho', quitsityia jndyihan' ngioho' ata na ntycyaa ndaa ndëeho'. ¹⁰ Quitjue'cjeho' nnon Cristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. Quindue jndyoyuho' nnon jon 'nan na conan'tjaho', yajo' ntsiqinjon jonho'.

'U' tyi'ncüji' cüenta na aa itsitja ts'an na vantyja ts'on

¹¹ 'O' ntyjê na vantyja n'onho' Cristo, tanan'neinho' jñ'oon tyia nacjo ntyjeho'. Ee na itsinin ts'an jñ'oon tyia nacjo ntyje juu na mantyi vantyja n'onhan Cristo, ndo' na icüji' juu cüenta na conan'tja nan'neen, icüji' tsan'neen jñ'oon tyia nacjoo' jñ'oon na iqen Tyo'ts'on na ico'xenhan'. Ndo' its'aa nquii juu na conduihin jüe na icüji' juu cüenta nin jñ'oon na co'xenhan', chito conduihin ts'an na itsiquindê juu jñ'oon'neen. ¹² Xia'nty nquii Tyo'ts'on tquen jon jñ'oon na ico'xenhan', ndo' na manquiintyi jon ntco'xen jon jaa ntyja 'naan' na conan'tja jaa na tonnon jon. Juu jon tsixuan jon na ntsin'man jon ñuan njanhan oo na aa ncju' jon jaa v'io. Ng'e na nnda', tyi'nan'xuanho' na ngitoxenho' ntyjeho' na aa conan'tjahin tonnon nquii jon.

Joo 'nan na conan'jnt'a na nnt'a, min tyi'jnda' na aa nnduihan'

¹³ Vaa jñ'oon na nin'quitsjö ndëe 'o' na condueho' na xeevahin oo 'io cha nc'oho' ncüiichen tsjoon, na ntjoho' jo' ncüii chu na nnt'aho' jnda s'on. ¹⁴ Ndo' min tyi'quindioho' nin 'nan na ngenonho' 'io cha. Ee itsijonhan' ntyja na cotsam'an cha'vijon chincyuts'o na chjovi' xjen covityincyoo'han', ndê jo' cotsu ntcüe'han'. ¹⁵ Yantyichen na quindueho': "Xe na aa nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ndo' xe na aa nninncyaa jon na cotsam'anntyê, nt'a 'nan na m'aan' nn'ön." ¹⁶ Majo' ya na conan'jnda'ho' na nin ncüii nnon 'nan na nnt'aho' na min tyi'cotan jndyeeho' nnon Tyo'ts'on na aa nt'ue ts'on jon na nnduihan', ndo' na nnda' xjen nn'anho', conan'ntsa nqueho' ntyja 'naan' 'nan na nnt'aho'. Ndo' juu nan'neen tyia tsixuanhan'. ¹⁷ Ndo' juu jñ'oon'neen, itsiquindyihan' na juu ts'an na ntyjii juu nin 'nan na chuhan' na quits'aa juu, min tyi'quits'aa juuhan', majnda' na vaa jnaan' juu.

5

Nantya na vat'io cont'a, quitquenhan cüenta

¹ 'O' nantya, quitquen yaho' cüenta jñ'oon na mantsjö ndëeho'. Quitsichjoo'han' n'onho' ndo' jndei quityueeho' ng'e jndê mangüentyja xjen na ngenonho' navi'. ² Ee 'nan na conan'tjonho' na itsityahan'ho', jndê vandi'ndaa'han'. Ndo' mantyi joo ndiaa ya 'naanho', cocüa' quinty'uahan'. ³ Ndo' mantyi joo s'on 'naanho', s'on ijan yo s'on xuee, co'on tscüahan', ndo' juu tscüa'neen icüji' jndyoyuhan' na conan'tycüii 'o' s'on'neen ndëe nn'an. Mangüentyja xjen na vi' jndyi ntquenonho', ndo' juu navi'neen ntsijonhan' juuhan' cha'vijon chon na ntscohan' ninvaa si'ts'o 'naanho'. Majo' ngeueemin na mats'ia conan'jndyentyichenho' s'on ndo' naneinjin jndê tindyo na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan. ⁴ Majo' matsjö ndëeho', c'oon' n'onho' nchu vaa tont'aho' yo moso 'naanho' na totyjehan 'naanho' na tue'. Tonan'vi'nn'anho' nan'neen na tyi'quindê xoquiti' na totyionho'hin. Ndo' nquii Tyo'ts'on na tsoñ'en najndei na conduihin, jndê indyii jon na conan'xuaa nan'neen ndëeho' na nnda' cont'aho'. ⁵ 'O' taquintyja na ya m'anho' tsonnanguevahin. Coninncyatoho' yo minninchen nnon 'nan na cavee' ngioho'. Cha'xjen conan'qui'mën quioo' na ndëcyaa nnan'cuëë' juu o', mannda' ro itsijonhan' 'o' na coninnnyañ'enho' yo tsoñ'en nnon 'nan na nt'ue n'onho', ndo' min tyi'quitquenho' cüenta na mavaavi' xjen na nt'uiivi' Tyo'ts'on 'o'. ⁶ Majo' 'o' cont'aho' na nque nanm'ann'ian quityi'han joo nn'an cüentaa' Tyo'ts'on vancjo cha' quit'uiivi'han'hin, ata cont'aho' na quinan'cüje nan'neen joohan, ndo' min tanchu ya na nndëe ngita'hin na tyi'nt'aho' natê'hin.

C'onho' na t'man n'onho' quityquii' na inchjehan' 'o'

⁷ 'O' ntyjê na vantyja n'onho' Cristo, cüendoo'ho' na mancüjee' nnda' jon, tyi'ndyioon' n'onho' na coquenonho' nan'min'. Quitquenho' cüenta ntyja 'naan' ts'an na inon' ntjon.

Juu tsan'ñeen iminndoo' jon ndaatsua' na ngioo jndyee yo ndaatsua' na mats'ia cha' ngue' ntjon 'naan' jon na ntyjee jonhan' na nminjnt'uehinhan'. *Ng'e na tajndye xjen vitja na ncüjee' ntcüie' ta Jesús, jo' yo na t'man n'onho' cüendoo'tyenko'hin, cha'xjen juu tsan'ñeen na iminndoo' jon na ngue' ntjon 'naan' jon.

⁹O' ntyjê na vantyja n'onho' Jesús, tyi'ntyioo' jnan ntyjeho' yo 'nan na coquenonho', ee xe na aa cont'aho' na nnda', ncüji' Tyo'ts'on cüenta na nqueho' vaa jnanho'. Ndo' mantyi cañjooon' n'onho' na nquii jon na conduihin na ntco'xen jon nn'an ntyja na conan'tjahan, mavaavi' xjen na nndyo ntcüie' jon. ¹⁰O' ntyjê na vantyja n'onho', joo nn'an na toninncyaa jñ'oon na si'man Tyo'ts'on ndëehin ntyja 'naan' 'nan na nguua, tom'anhan na t'man n'onhan quityquii' joo navi' na toquenonhan. Mantyi nqueho' ncyaho' na joo jñ'oon ntyja 'naan' 'nan na toquenon nan'ñeen, nnan'manhan' ndëêho' na mantyi c'onho' na t'man n'onho' quii' 'nan na coquenonho'. ¹¹O' mangioho' na nque nn'an na contjotyenhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on min na coquenonhin navi', joo nan'ñeen conduihin nn'an na m'anhan na neinhan. Jndê jndyeho' jñ'oon ntyja 'naan' juu Job, na tontjotyenhin ntyja 'naan' Tyo'ts'on min na jndye nnon navi' na toquenon jon. Ndo' mantyi cotquenho' cüenta na joo 'nan ya na tots'aa Tyo'ts'on yohin vi na jndê tenon navi'ñeen. Ee nquii jon, ya ñuan tsixuan jon ntyja 'naan nn'an ndo' nty'ia rohan ntyjii jon.

¹²O' ntyjê na vantyja n'onho' Cristo, ndô jñ'oon na t'manntyichen na matsjô ndëêho'. Ya na ncüiiho' nin'quitsi'man nquii' juu na mayuu' cüii jñ'oon na itso juu, tyi'ngitso juu na ntyjii Tyo'ts'on. Min tyi'ngitso juu na nquii jon na m'aan quii'oon'ndue ndyiaa' jon na nnda' vaa cha'xjen na tso juu. Min tyi'ngitso juu na nquii jon na tqen tsonnangue ntyjii jon ntyja 'naan' 'nan na itso juu. Xjen na itso juu na mayuu' ncüii jñ'oon, cüiyuu'han'. Ndo' xe na aa itso juu na tyi'yuu' ncüii jñ'oon, cüityincyoo' na tyi'yuu'han'. Ya na conan'neinho' cha'na tsjô ndô', tana itsinjda'han' na quit'uii Tyo'ts'onho'.

Jndye nnon its'aa Tyo'ts'on xeng'e na conan'nên nnon jon

¹³Xe na aa ndyii' ncüii 'o' na vaa ncüii nnon 'nan na nchjehan'hin, quitsinin juu nnon Tyo'ts'on cha' quitejndei jonhin. Ndo' mantyi xe na aa ndyii' ncüii 'o' na neiin' juu, quitsit'maan' juu Tyo'ts'on na ita juu alabanzas. ¹⁴Ndo' xe na aa m'aan nin 'o' na vii' juu, queen' juu nn'an na conintquehan ndëê nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na c'ohan na m'aan juu. Ndo' vi na jndê squehan jo', quitanhan nnon Tyo'ts'on na quitsin'man jonhin, ndo' yo xuee' ta Jesús quityeehin nchen'hin. ¹⁵Ndo' juu jñ'oon na cotan nan'ñeen ntyja 'naan' juu ng'e na vantyja n'onhan jon, ntyja 'naan' juuhan' ntsin'man jon tsanvii'ñeen ndo' ntsue jonhin. Ndo' mantyi juu tsan'ñeen, xe na aa vaa jnaana' juu, ntsit'man ts'on jonhin. ¹⁶Mang'e na nnda', joo ntyjeho' na vantyja n'on jon, ncüii ro ncüiiho' quitji' jndyoyoho' ndëêhan ntyja 'naan' ncüii cüii nnon 'nan na conan'tjaho'. Ndo' mantyi nque ntyjeho' na it'uii tycuhin, ninnquii'chen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja 'naanhin na quitsin'man jonhan. Juu ts'an na vantyja ts'on juu Cristo na jndê tqen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu, nquii najndei na condui jon, t'man vaa na covityincyoo'han' ntyja 'naan' jñ'oon na ican tsan'ñeen nnon jon. ¹⁷Nquii Elías tonduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndyu na toxen'chen totsinin jon jñ'oon ntyja nchu vaa 'nan na nguua. Mats'anhin cha'xjen min'cyaa ro jaa. Nquii jon yo mancha'chen ts'on jon tcan jon na tyi'ngua', ndo' siquindê Tyo'ts'on jñ'oon na tcan jon ee ndye chu xoncüie tatua'. ¹⁸Ndo' vi ndëcyaa, tcan jon na quits'aa Tyo'ts'on na cua' nnda', ndo' tua', ndo' ntjon na jnon nn'an tue'han'.

¹⁹O' ntyjê na vantyja n'onho' Cristo, xe ncüiiho' na vajnaana' juu jñ'oon na mayuu' ndo' ntsitycyaa'hin ntyja 'naan'han', ndo' ncüiiichen ntyjeho' ntejndei jonhin na ntcüie' juu, ²⁰Cañjooon' n'onho' na minnichen ncüii 'o' na itsintcüie' juu tyje juu nato na tyi'ya na njon tsan'ñeen na itsitjahin nnon Tyo'ts'on, tsin'man jonhin na tyi'quitsu ñuaan' juu. Ndo' xeng'e na nnda' s'aa tsan'ñeen yohin, its'aa jon na juu jnan na nintotsixuan juu, jndê sit'man ts'on Tyo'ts'onhin.

Tson Navejndyee Na Tji Pedro

Incyaa Pedro ts'on 'naan' jon ndëë nn'an na jndë tycya

¹Ja Pedro maciiji tsonva. Condui ja ts'an na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na jöncyaa jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. 'O' ntyjë na vantyja n'onho' jon, matscüenön tsonvahin ndëëho' xeng'e juu navi' na coquenonho' na jndë tycyaho', ndo' naneinhin ve' m'an yaho' ndyuaa Ponto, yo Galacia, yo Capadocia, ndo' Asia yo nin'Bitinia. ²Vitjachen na tuen tyëëhë Tyo'ts'on tsoñ'en, ndo' ntyjii ya jon na ncüji jon 'o' na nnduiho' cüentaa' nquii jon. Ndo' neinhin, majndë conduiho' cüentaa' jon ng'e nquii Espíritu Santo ityii' jon 'o' ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Condui na nnda' cha' nnan'quindëho' tonnon jon ndo' na ntsintju' jon ñuaanho' yo neoon' Jesucristo. Mac'an nnon Tyo'ts'on na juu naya na tsixuan jon, jndyentyichenhan' cy'onho' cüenta yo nin'juu na conduihin na tajñuaan' ts'onhin.

Ncyaa Tyo'ts'on juu na contyja nn'önhin vando'han'

³Nquii Tyo'ts'on na conduihin tye nquii Jesucristo na juu jon conduihin na itye'ntjon jon jaa, cüit'maan'hin. Juu jon taquintyja na t'man vaa na nty'ia ro jaa ntyjii jon. Ntyja 'naan' juuhan', jo' jndë tyincyaa jon na tui xco jaa ng'e na tando' xco Jesucristo. Ng'e na nnda', jo' juu na contyja nn'ön, mantyi vando'han'. ⁴Na ntyja 'naan' juuhan' ninncyaa Tyo'ts'on na nndaho' ncüii naya na vavehan' quiñoon'ndue na ncy'onho' cüentahan'. Juu na ntsiquindaa' jonho', je'quintycüiihan', min je'cüi'ndaa'han', ndo' juu na nanncoo' tsixuanhan', mancha' xjen m'anhan'. ⁵Ng'e na vantyja n'onho' Jesucristo, jo' ivantyyee' Tyo'ts'onho' yo maninjuu najndei na conduihin. Ng'e na ntyja 'naan'han', ntsin'man jon ñuaanho'. Ntsi'man jon na nts'aa jonhan' juu xuee na mats'ia.

⁶Mang'e na ngioho' na ntsin'man jon ñuaanho', jo' t'man incyaaahan' na neinho', min na chjo ro xjen itsichjoo'han' n'onho' ng'e jndye nnon navi' na coquenonho'. ⁷Ee juu na vantyja n'onho' itsijonhan' juuhan' cha'xjen ts'ian na condui yo s'on ijan. Conan'co nn'an juuhan' quityquii' chon na jmin'ntyichen cha' ntsixuan s'on'ñeen na njonntyichenhan'. Majo' juu na covantyyja nn'ön Cristo xjen na covenön 'nan na nin'quenhan' xjen 'naan'han' jaa, juuhan' njonntyichen tsixuanhan' na tonnon Tyo'ts'on, chichen s'on ijan, 'nan na ndëë ntycüii na njonhan'. Juu na vantyja n'onho' Jesús, vi na jndë covityincyoo' na ya jndui' 'o' quityquii' joo navi'min' na coquenonho', juu xjen na ncüjee' ntcüe' Jesucristo, ntsiquinjon Tyo'ts'on 'o', ndo' nts'aa jon na nnan'jonho' yo Cristo najjon condit'maan' jon.

⁸Nquii Jesucristo, min na tacyonty'ia ndëëho'hin, majo' conan'vi'ngioho'hin. Ndo' min nanein tacyonty'iaho'hin, mancüixjen covantyyja n'onho'hin, ndo' juuhan' incyaaahan' na nein jndyihoh' ngioho' ata ndicüijnda' nchu vaa nquii jñ'oon na nndueho' na ntyja 'naan' jo' ntsi'manhan' na taquintyja na njon jndyihin ngioho', ndo' ndit'maan'hin ntyja 'naan'han'. ⁹Ee ng'e juu na vantyja n'onho' Jesucristo, jo' na coy'onho' cüenta juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho'.

¹⁰Ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen na toninncyahan jñ'oon' jon ntyja 'naan' nan na nguua, tojoo' yantyi n'onhan na nin'cüaa' n'onhinhan' ntyja 'naan'han'. Chen jndyi tonan'jn'aanhan jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na nincüaa' n'onhan ntyja 'naan' juu na itsin'man jon ñuaan nn'an. ¹¹Nquii Espíritu na condui nquii Cristo na itscüenon jonhin quii' nn'ön, tom'aan jon yo nan'ñeen. Mantyi tots'i'man jon ndëëhan joo navi' t'man na ngenon Cristo, ndo' mantyi yo ntyja 'naan' na ndëcyaa ndit'maan' nquii jon. Tonan'chon jndyi nan'ñeen na nin'cüaa' ya n'onhan nin ts'an tsi'manhan' na ntsixuan juu ts'ian'ñeen ndo' cüan na nnduihan'. ¹²Majo' tots'i'man Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen na joo jñ'oon na toninncyahan, tyi'vacüja'han' joochan. Joo jñ'oon'ñeen na jndë macondyeho'han' nanein, macüenta nqueho'han'. Nque nn'an na jndë tonan'neihan jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëëho', tonan'quindyihan 'o' ntyja

'naan jñ'oonmin' yo maninjuu najndei na tsixuan nquii Espíritu Santo. Joo jñ'oonmin', nque ángeles nin'cüaa' jndyi n'onhinhan'.

Iqueen' Tyo'ts'on jaa na quinán'xuan ñuan nquii' na tonnon jon

¹³Ng'e na nnda' vaa ntyja 'naan jñ'oonmin', quitquen xoncüeho' 'nan na m'aan' n'onho' yo na jnda' nquenho'. Juu na cotsam'anho', quitquen nqueho' xjenhan'. Xia'ntyí c'onho' na cüendoo' t'cüiho' juu naya na ntsiquindaa' Tyo'ts'on 'o' xjen na nndyo nnda' Jesucristo.

¹⁴Ndo' ng'e na conduiho' ntsinda Tyo'ts'on, jo' quita'nguee'ho' na tonnon jon. Min tyi'nán'jonho' yo joo 'nan tyia na tonan'jontoho' yohan' juu xjen na tyí'quitajn'aanho'hin.

¹⁵Nquii Tyo'ts'on na tqueen' jon 'o', conduihin ñuan nquii'. Mang'e na nnda', tsoñ'en ntyja na cotsam'anho', mantyi 'o' quinán'xuanho' ñuan nquii' na tonnon jon. ¹⁶Ee jndui jñ'oon' jon na itsohan': "Ng'e na condui Ja ñuan nquii', mantyi 'o' quinán'xuanho'han'."

¹⁷Ya na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, condueho' tyeho'hin ndo' na ngioho' na cüejon ncco'xen jon ncüii cüii ts'an nchu vaa na its'aa juu. Mang'e na nnda', xuee na tonnonchen na ve' m'an yaho' ncüii cüii tyuaa najon jndë tycyaho', jo' c'onho' na cüincyaa' n'onho' jon.

¹⁸Ee mangioho' na nque ndochiho' tonduehan jñ'oon nchu vaa 'nan na quint'aho' cha' ntsiquindyaa Tyo'ts'on ñuaanho'. Majo' juu jñ'oon'ñeen tyi'cüijnt'ue jonhan', ve' jn'aanhan'. Ee mangio yaho' na chito sin'man jon ñuaanho' yo s'on ijan oo yo s'on xuee, joohan' contycüii na njonhan'.

¹⁹Sin'man jon ñuaanho' yo juu neoon' nquii Cristo, na taquintya na njon conduihan'. Nquii jon conduihin Quitsman Chjo na jnan'cuee' nn'anhin na min'ncüii jnaan' jon, min'ncüii nnon ta'nán its'aahan' na tyi'ntju' conduihin.

²⁰Vitjachen na ntquen Tyo'ts'on tsonnangue, ndo' jndë t'ua jon ts'ian nnon Cristo na ngenon jon na nnda'. Majo' ata ndyumin na mats'ia, tyincyaa jon na jndyo Cristo na ntejndei jon 'o'.

²¹Naneihin ntyja 'naan' jon na vantyja n'onho' Tyo'ts'on. Nquii tyi jon tyincyaa jon na vando' xco Cristo vi na jndë tue' jon ndo' sijnda' Tyo'ts'on na cüit'maan'hin. Ndo' ng'e na s'aa jon na nnda', ninnquii'chen ntyja 'naan' Cristo m'anho' na vantyja n'onho' Tyo'ts'on ndo' na t'man qui n'onho'hin.

²²Nein na co'ndyihho' na juu jñ'oon na mayuu' co'xehan' 'o', juuhan' jndë tquenhan' na ntju' ñuaanho' na conan'vengioho' ntyjeho' na vantyja n'onhan Jesucristo, jo' cjoo' yaya n'onho' na cüivengioho'hin yo na xoncüii n'onho'.

²³Ee chito jndë tui xcoho' ntyja 'naan' ncüii nnon tsjan na contycüiihan'. 'O' ntyja 'naan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na vando'han' na je'quintycüii na m'aanhan', ntyja 'naan' juuhan' jndë tui xcoho'. ²⁴Cha'na jñ'oon' jon na tji Isaías na itsohan':

Itsijonhan' ncüii cüii ts'an cha'vijon tscó jndëë.

Ndo' tsoñ'en ntyja 'naanhan' na njon conduihan' itsijonhan' juuhan' cha'vijon ntjaa' jndëë, ee vi na jndë t'uaa tscó jndëë,

cocyya ntjaa' 'naanhan'.

²⁵Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on, tyi'jon quintycüii m'aanhan'.

Ndö' vaa itsiquindyí jñ'oon na tji Isaías. Ndo' majuu'ntyí jñ'oon'ñeen, conduihan' jñ'oon na toninncyá nn'an ndëëho' na ntyja 'naan'han' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho'.

2

¹Mang'e jo', tsoñ'en nnon natyia yo nin'tsoñ'en na itsivi'nn'anhan' nn'an, quinán't-cyaa'ho' ntyja 'naanhan'. M'an nn'an na cont'a nquehan na conan't'maan'han Tyo'ts'on cha' quitscu'han' ncüii nnon natyia na cont'ahan, majo' 'o' tavint'aho'han'. Tyi'nán'tëë' n'onho' joo nn'an na min 'naan, ndo' 'o' na ta'nanhan'. Quitsacüentyjee'ho' na conan'neinho' jñ'oonvi' naco nn'an. ²Yo'ndaa na xe jnda xco na tuihin, ninnquii'chen ndaatsu ndyee yo'ñeen na nin'quitei' joo. Juu jñ'oon' Tyo'ts'on conduihan' ndaatsu ninnquii'. Quitquen yantyiho' na cüijnt'ueho' juu jñ'oon'ñeen cha' ngaqueho' ntyja na itsin'man jon ñuaanho'. ³Quint'aho' na nnda' xe na aa mayuu' cotquen yaho' cüenta na nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon 'o', t'man vaa na nty'ia roho' nhjii jon.

Condui Cristo tsjô' na vando'

⁴Ninnquii'chen quinan'ndyoo'ho' na m'aan Jesucristo, nquii jon na conduihin tsjö' na vando'. Nque nn'an tji'han cüenta na tyi'cüijnt'ue jon, majo' nquii Tyo'ts'on tji jonhin na conduihin tsjö' na njon jndyi. ⁵Mantyi nqueho' na vantyja n'onho' Cristo, conduiho' ntjö' na cota'ndo'. Ng'e jo' ncyaho' na nquii Tyo'ts'on ninjnt'ue jon 'o' na ntsia jon v'aa najon na n'oon nquii jon. Quityquii'han' i'ua jon ts'ian ndëëho' na conduiho' ntyee na ji'ua nan'xuanhan na xia'nty nnon jon na cote'ntjonho', yo na ninncyaho' na nquii Espiritu Santo ntco'xen jon 'o' yo ntyja 'naan' na cotsam'anho'. Joo ts'ianmin' na cavee' ntyjii Tyo'ts'on ng'e Jesucristo. ⁶Mang'e jo' nacjoo' jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isafas vaa jñ'oon na itsiquindyihan':

Quitquenho' cüenta, quityquii' juu tsjooen Sión, jo' maquën tsjö' najon na tji'han' nqui tsjaan' v'aa, ncö tji tsjö'ñeen ntyja njan, ndo' njon jndyi conduihin.

Minninchen ts'an na vantyja ts'on juu jon, tyi'je'quits'aahan' na ncüji' tsan'ñeen cüenta na ve' jn'aanhan'.

⁷Ntyja 'naan' 'o' na vantyja n'onho', nquii jon na conduihin tsjö'va', njon jndyihin ngioho'. Majo' ntyja 'naan' joo nn'an na tyi'covantyja n'on, itsiquindëhan' ncüiichen jñ'oon' Tyo'ts'on na itsohan':

Nque nn'an na conan'va v'aa, tyque'han tsjö', jnduehan na tyi'je'cüijnt'uehan'.

Majo' nquii Tyo'ts'on tqen jon na conduihin tsjö' nqui tsjaan' v'aa.

⁸Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon ntyja 'naan' jo' na itsohan':

Juu tsjö'vahin conduihin ncüii na ntyja 'naan' jon itscyaahan' nn'an.

Ee jnaan' na tyi'canytyja n'onhan nchu vaa na itso juu jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' nquii jon na conduihin juu tsjö'ñeen, jo' na itscyaahan'hin. Nnda' vaa na sijnda' jon na ntquenonhan ng'e tajnan'quindëhan cha'xjen juu jñ'oon na tqen jon.

Nn'an na condui cüentaa' Tyo'ts'on

⁹Majo' 'o' conduiho' nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' nquii jon. Ndo' mantyi conduiho' ncüii tmaan' ntyee na cotyentjon nnon nquii jon na taquintyja na conintquehin, jo' nquii Cristo. Ndo' mantyi conduiho' ncüii tmaan' nn'an na iquen Tyo'ts'on na nan'xuan ñuan nquii'. Conduiho' nn'an na sijnda jon cüentaa' nquii jon. Nquii jon na tqueen' jon 'o', nan'min' its'aa jon yoho' cha' quitji' jndyoyuho' ndëë nn'an na taquintyja nquii jon t'man conduihin. Nquii jon tqueen' jon 'o' na jndui'ho' ntyja 'naan' najaan na tsixuan jnan ndo' na saque'ho' ntyja 'naan' juu naxuee na condui nquii Cristo na taxjen ya jndyi conduihan'. ¹⁰Ndyu na toxen'chen tyi'conduiho' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, majo' naneinhan manqueho' conduiho' nn'an cüentaa' nquii jon. Toxen'chen tyi'quindioho' na nty'ia roho' ntyjii jon, majo' naneinhan covaa' n'onho' na nnda' vaa nchjii jon yo 'o'.

Ndö vaa c'onho' tondëë nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on

¹¹'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji 'o', conduiho' nn'an na ve' m'an yaho' ndyuaamin' najon jndë tcyaho'. Mats'a ty'o'ho' na taninncyaho' xjen ndëë joo 'nan na tyia na nt'ue jndyi n'on nn'an. ¹²Juu na cotsam'anho' quii' nt'an nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on, quint'aho' cha'xjen na chuhan' cha' min na aa conan'neinhan jñ'oon tsan' ntyja 'naanho', jo' mancüixjen ntquenhan cüenta na cotsam'anho' ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on, ndo' na nnda', juu xuee na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan, nnan't'maan' nan'ñeen jon xeng'e na jndyoyu na totsam'anho' quii' nt'anhan.

Quitjue'cje jaa ndëë nanm'ann'ian

¹³Ng'e na conduiho' cüentaa' ta Jesús, jo' quitjue'cjeho' ndëë tsoñ'en nn'an na conduihan nanm'ann'ian. Navejndyee nnon nquii tsanm'aants'ian t'man, ee nquii jon taquintyja t'man conduihin na ico'xen jon. ¹⁴Ndo' mantyi nque nn'an na co'ontyja na i'ua jon ts'ian ndëëhan na mantyi conduihan nanm'ann'ian yo jon. Ee i'ua jon ts'ian ndëëhan na quit'uevi'han joo nn'an na tyi'ya cont'a, ndo' nnan'neinhan jñ'oon ya ntyja 'naan' nn'an na cotsam'anhan cha'xjen na chuhan'. ¹⁵Ee Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon na quint'aho' cha'xjen na chuhan' cha' ntyja 'naan'han' ntsichenhan' jndyue nn'an na tyi'jnda' nquen na ve' jñ'oon tsan' na conduehan cjoho'.

¹⁶ 'O' conduiho' nn'an na jndë siquindyaa Tyo'ts'on quityquii' juu 'nan natyia. Majo' tyi'ntji'ho' cüenta na s'aa jon na nnda' cha' nninncyaaahan' na vanaan na nnt'achenho' 'nan natyia. Quint'aho' tsoñ'en 'nan na ntsi'manhan' na conduiho' nn'an na cotyentjontyenho' nnon jon. ¹⁷ Ncüii cüii ts'an, quinan'manho' nnon juu na njonhin ngioho'. Quinan'vengioho' nn'an na vantyja n'on Jesús. Ninnquii'chen quinan't'maan'ho' Tyo'ts'on na quitsincyaa'han' n'onho' na nnt'aho' 'nan na tyi'quichuhan' ntyjii jon. Ndo' mantyi nquii ta tsanm'aants'ian t'man, quint'aho' na njonhin.

Juu navi' na tenon Cristo, vaa na itsi'manhan' ndëë

¹⁸ 'O' na conduiho' moso ndëë patrón 'naanho', yo na xoncüee' n'onho' quitjue'cjehe' ndëëhan na quita'nguee'ho' tsoñ'en 'nan na conduehan. Chito xia'nty na quint'aho' na nnda' ndëë joo nan'ñeen na ya nn'anhan ndo' na vi'ngiohan 'o', majo'nty quint'aho'han' yo joo patrón na tëë' n'onhan 'o'. ¹⁹ Ee nquii Tyo'ts'on cavee' nchjii jon xe na aa nan ts'an joo navi' na iqenon juu min na tyi'yuu' na sitjahin ng'e na ntyjii juu na nquii jon m'aan jon yohin. ²⁰ Ee tyi'tsit'maan'han' Tyo'ts'on xe na aa conan'quii n'onho' na cotja' patrón 'o' jnaan' na jnan'tjaho' ndëëhan. Majo' xe na aa cotja'han 'o' ng'e ncüii nnon 'nan naya na cont'aho', ndo' na conan'quii n'onho' na nnda' coquenonho', juu nan'ñeen na cont'aho' cavee' ntyjii jonhan'. ²¹ Ee nqueho' na tqueen' jon 'o', sijnda' jon na ntquenonho' navi'min', ng'e mantyi nquii Cristo tquenon jon navi' ntyja 'naanho'. Ndo' na nnda' tjon jon, itsi'manhan' na cotsanan'jonho' ntyja 'naan' na tots'aa nquii jon. ²² Juu jon min'ncüii tacotsitjahin min tacotsinin jon jñ'oon quinto. ²³ Ee juu xjen ya na tonan'cüejnaan' nn'anhin, tajñ'oon jnaan' sintcüe' jon. Min juu xjen na tont'avi' nn'anhin, ta'nan tso jon na ndyionhan nnon jon. Jnty'ii jon na nquii Tyo'ts'on na ico'xen jon tsoñ'en cha'xjen na chuhan', quitsijnda' jon tsoñ'en ntyja 'naan' juu cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon. ²⁴ Manquiiintyi Cristo, tēchu jon jnan jaa juu xjen na t'ion nn'an jon nnon tsojn'aan, cha' nndëë nnan'xuan jaa nt'oo ntyja 'naan'han' ndo' ngotsam'an ntyja 'naan' na jndyoyu condui nquii Tyo'ts'on. Cüii cüiii nnon joo na tquee' Cristo, yo joohan' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho'. ²⁵ Ee ntyja 'naan nqueho', totsijonhan' 'o' cha'vijon quinman na 'io 'io cocya o', majo' naneinhin jndë ntcüe'ho' yo nquii Cristo. Conduihin na ivantyyee' jon 'o' ndo' ic'ioo' jon ndëëho' cha' na its'aa ts'an na ivantyyee' quinman.

3

Ndö vaa na icanhan' na c'on nn'an na jndë tonco

¹⁻² Mantyi 'o' nanntcu na m'an s'aho', quita'ngue'ho' 'nan na n'onhan jñ'oon' Tyo'ts'on, xjen na cotquenhan cüenta nchu vaa na cotsam'anho' tondëëhan na conan't'maan'ho' jon yo na xoncüee' n'onho', jo' ntcüee' n'onhan ndo' ngantyya n'onhan ta Jesús min na taty'oo cont'aho'hin. ³ Chito xia'nty yo 'nan na cojnt'ue nqueho' na cüinancoo'ho' ndëëhan, cha' ntyja 'naan' na conan'tycüii'ho' sonquenho', oo na conan'tycüii'ho' yo 'nan na jndë yo s'on ijan, oo na cocüeho' ndiaa na ya jndyi. ⁴ Chuhan' na quityquii' n'onho' quinan'xuanho' ncüii nnon na tyi'covityincyoo'han' ndëë nn'an. Juu nan'ñeen na c'onho' na nancoo'ho' na tonnon Tyo'ts'on na vengioho' nn'an, min tyi'nan'tëë' n'onho'hin, ya na nnda' vaa na conduiho' na nancoo' 'o', juuhan' njon jndyihan' ntyjii jon. ⁵ Ndyu na toxen'chen nque nanntcu na yo jñ'ua tonan'xuanhin na tonan'qui n'onhan jon, mannda' vaa tont'ahan na sinancoo'han'hin. Totjue'cjehan ndëë nnonhan. ⁶ Nquii Sara, mannda' vaa tots'aa jon. Tovanguee' jon jñ'oon na totso Abraham. Totso juu ntyja 'naan' jon na conduihin na toco'xen jonhin. Ndo' naneinhin 'o' nanntcu, conduihin cha'vijon ndyeeho' xe na aa cont'aho' 'nan ya min tyi'c'onho' na ncyaa' n'onho'.

⁷ Ndo' mantyi 'o' nannon na m'an ntcuho', manincüajon quitsam'anho' yohan yo na jnda' nquenho'. C'oon' n'onho' ntyja 'naanhan ng'e na tyi'jndëchenhan cha'na nqueho', ng'e jo' cüinjjonhin ngioho' cha' tyi'ntscu'han' na nndyii Tyo'ts'on jñ'oon na conan'neinho' nnon jon. Ee cüejon incyaa jon naya na cota'ndo' xcoho' ntyja 'naan' jon cha'xjen incyaa jon na conan'xuanhinhan'.

Coquenon nn'an navi' ng'e na cont'ahin 'nan ya

⁸ Jñ'oon na mats'ia na matsjö ndëëho' ntyja 'naan' jñ'oonmin, nque ntyjeho' na vantyja n'on Jesús na vi' coquenonhan, tsoñ'enho' c'onho' na ninncüii m'aan' n'onho' ntyja 'naan nan'ñeen. Juu 'nan na coquenonhan, quint'aho' na conduihan' cha'vijon xu na cho nqueho'. Mantyi quinan'vengioho'hin. C'onho' na conan'ndyia' n'onho' ndëë nn'an. Min tyi'nan's'aho', tyi'nan'ntcuho' ndëëhan. ⁹ Natyia na cont'a nn'anho', tyi'nan'ntcüe'ho'han', min na cotjue'han jñ'oon tsan' nacjoho', tyi'nan'ntcüe'ho'han'. 'O' vandyä 'nan quint'aho', quitanho' nnon Tyo'ts'on na quityio jon jn'aan joo nan'ñeen. Ee jo' ts'ian na tqueen' jon 'o' cha' tsoñ'en nnon na nin'quitsiquindaa' jonho' na ndyio jon jn'aanho', ncy'onho' cüentahan'. ¹⁰ Ee nnon tson Salmos vaa jñ'oon na itsohan':

Minninchen ts'an na nt'ue ts'on juu na ya ngam'aan juu, ndo' na nin'c'oon juu na neiin' juu,

chuhan' na quen nquii jon xjen tsa juu,
min tyi'ntsinin juu quintu.

¹¹ Chuhan' na cüjihin ntyja 'naan' 'nan tyia ndo' quits'aa juu 'nan ya.

Ndo' quint'ue juu

na c'oon juu na tatyia' quichu juu yo nn'an. Ninnquii'chen nnda' quits'aa juu.

¹² Ee nque nn'an na jndë tqen Tyo'ts'onhin na tajnan nan'xuanhan,

iquen jon cüenta 'nan na coquenonhan.

Ndo' mantyi iquen jon cüenta jñ'oon na conduehan nnon jon.

Majo' nque nn'an na cont'a 'nantyia, vja jon nacjo nan'ñeen yo 'nan na cont'ahan.

Mannda' itsiquindy juu jñ'oon'ñeen.

¹³ Xe cojoo' n'onho' na nt'aho' 'nan ya, ta'nan ts'an nts'aa vi' 'o'. ¹⁴ Majo' min xe na aa cont'avi' nn'anho' ng'e na cont'aho' cha'xjen na chuhan', majnda' ityio Tyo'ts'on jn'aanho'. Tyi'ndyueho' na nin 'nan na nndëë nnt'a nan'ñeen 'o', min tyi'ninncyaho' na ntsiquijñ'eehan' 'o' na nnda' vaa na coquenonho'. ¹⁵ Majo' quii' n'onho' quitquenho' Cristo na nquii jon conduihin na itye'ntjon jonho'. Ndo' nque nn'an na cota'xee'han ndëëho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na contyja tycüii' n'onho' Cristo, c'oncjeho' na nndueho' jñ'oon'ñeen ndëëhan. ¹⁶ Majo' quint'aho'han' yo na ndyia' n'onho' ndo' yo na cont'aho' na njonhin min ta'nan nccüii nnon na itsi'ndaa'han' na covicjeho' quii' ñuaanho'. Quint'aho' na nnda' cha' nque nn'an na conan'tja'han quintu cjoho', ntscüejnaan'han'hin na cotquenhan cüenta na cotsam'anho' cha'xjen na nt'ue ts'on Cristo.

¹⁷ Ee yantyichen na njnty'iaho' navi' na ngüejn'anho' ng'e na cont'aho' ncüii nnon naya xe na aa nquii Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon na nnda', chito na ngüejn'anho' jnaan' ncüii nnon natyia na jndë jnan'tjaho'. ¹⁸ Ee mantyi nquii Cristo ninjon tqenon jon navi' na tue' jon ntyja 'naan' jnan na nan'xuan. Nquii jon conduihin ts'an na min'ncüii jnaan'. Jaa na condui nn'an jnan na tonnon Tyo'ts'on, tue' jon ntyja njanhan. S'aa jon na nnda' cha' ndëë ngachu jon jaa na m'aan Tyo'ts'on. Ntyja 'naan' na ts'anhin, jnan'cuee' nn'anhin, majo' ntyja 'naan' nquii Espiritu, jo' tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon. ¹⁹ Ndo' vitjachen na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon ntyja 'naan' nquii Espiritu, tja jon najon na m'antyen nt'oo. Jo' tyincyaa jon jñ'oon ndëëhan. ²⁰ Joo nan'ñeen, ndyu na toxen'chen, tominndoo'chen Tyo'ts'on na ntcüe' n'onhan jnanhan. Juu Noé, viochen xjen na totsia jon v'aandaa t'man, toninncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen. Xjen na siquitoo'han' tsonnangue yo ndaa, tyi'jndye nn'an jn'man quii' juu navi'ñeen, ninnenhan.

²¹ Juu ndaa'ñeen vat'uiihan' juuhan' yo ndaa na cont'ë, na ntyja 'naan' jo' naneinhin itsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan. Chito ng'e na itsintju'han' juu na ty'a na chuu' si'ts'o njanhan, majo' ntyja 'naan' juuhan' mantyi incyaahan' na ya covicjêhë quii' ñuan njanhan na tonnon Tyo'ts'on. Ntyja 'naan' na cont'ëhó' itsin'man jon 'o' ng'e na tyincyaa jon na vando' xco Jesucristo. ²² Naneinhin jndë tjantcüe' jon quiñoon'ndue. Jo' m'aan jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya najon nque ángeles yo nin'nque na conintque ndëë ángeles tyia, yo nin'tsoñ'en na cotoxenhin jo', cotjue'cjehan nnon nquii jon.

4

Xia'ntyi cha'xjen na itsiquindaa' Tyo'ts'on jaa, jo' condëë na cotye'ntjôn nnon jon

¹Ng'e nquii Cristo tyincyaahein na tquenon jon navi' ata iscuee'han'hin, mantyi 'o' quintjo ya ngioho' navi' na coquenonho'. Ee juu ts'an na jndë tquenon navi' yo si'ts'o 'naan', juu najndei na tsixuan jnan, jndë ntycüii na ico'xenhan'hin. ²Mang'e na nda', viochen xjen na m'anntyë, c'ôn cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on, chito cha'xjen juu 'nan natyia na njnt'ue jndyi n'on nn'an na cotsam'anhan ntyja nchu vaa na tsixuan tsonnangue. ³Nque nn'an tsonnangue, jndye nnon min na cont'ahan na tyi'cuua ya ntyjii Tyo'ts'on yohan'. Mantyi 'o' ndyu na toxen'chen, majndye xjen na tacahan' na tonan'jonho' yo joo natyia na cont'a nan'neen. Cha'na totquenhan na nin'c'onhan yo nn'an na ve' ndö' ro. Nin'quint'a jndyihan 'nan na tyi'quichuhan'. Tondyeho' na toveho'. Xjen na tocüa' quintcu nn'an ndo' na tove quintcuhan, tonan'jonho' yohan. Ndo' mantyi tonan't'maan'ho' 'nan na chito Tyo'ts'on conduihan', ndo' juu nan'neen, jndë tquenon jon jñ'oon na tavinduihan'. ⁴Majo' naneinhin nque nan'neen ndicüaa' n'onhan ndu na cotji ntcüe'ho' na toninncyañ'enho' na tonan'jonho' yo 'nantyia na cont'ahan. Ndo' ng'e na nda' cont'aho', jo' na conan'cüejnaan'han 'o'. ⁵Majo' ngüentyja xjen na yo na ijndei'han' ntji' jndyoyuhan nnon nquii jon na m'aan cje jon na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan, min na aa cotando'han ndo' min na aa jndë tjëhan. ⁶Mang'e na nda', jo' sijnda' Tyo'ts'on na joo nn'an na jndë tjë, jndyehan juu jñ'oon naya 'naan' jon. S'aa jon na nda' cha' ntyja 'naan' na tonan'xuanhan xjen na tom'anhan, nincüajon ntco'xen jonhan cha'xjen na ntco'xen jon min'cya ro ts'an. Nnda' vaa na s'aa jon cha' nddëë nnan'jonhan yo juu na incyaa jon na tsixuan ts'an na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu yo ntyja 'naan' espíritu 'naanhan.

⁷Jndë vavindyö na ntycüii tsoñ'en. Mang'e na nda', quinan'xuanho' na xoncüiii' n'onho', ndo' na conan'chonho' na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on. ⁸Ndo' na t'manntyichen na tsoñ'en, yo na mancha'chen n'onho', cüivengioho' ntyjeho' na vantyja n'onhan Cristo, ee ya na cont'aha na nda', itsiquinaanhan' na conan't'man nn'öghan ntyja 'naan' na conan'tjahin ndëéhë. ⁹Nque ntyjëéhë na cotsque yahin na m'anho', ncüii ro cüiioho' quitixee'ho'hin, yo na xoncüiii' n'onho' ntyja 'naanhan. ¹⁰Minninchen nnon ts'ian na itsiquindaa' Tyo'ts'on 'o', cüijnt'ueho' joohan' na ntejnideihan' ntyjeho'. Ee na nt'aho' na nda', ntsi'manhan' na cota'ntyjee' yaho' juu naya na condui Tyo'ts'on. ¹¹Min'ninchen ts'an na jndaa' juu na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, quitscüenon juuhan' cha'xjen na itsinin nquii Tyo'ts'on. Ndo' min'ninchen ts'an na jndaa' juu na ityentjon juu ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon, quitsquindë juu ts'ian'neen yo najndei na condui nquii jon. Xe na aa nts'aa juu na nda', tsoñ'en ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' Jesucristo. Xia'ntyi nquii jon vacüja'han'hin na mancha'chen xjen cüit'maan'hin. Taquintya nquii jon conduihin tsoñ'en najndei. Quindui cha'xjen na conduë.

Juu ts'an na vantyja ts'on na conty'e nn'anhin, ndö vaa quits'aa juu

¹²'O' ntyjë na vi'ntyji 'o', naneinhin coquenonho' ncüii nnon na jaa' jndyihan' ngioho' na itsichonhan' na ngacüaa' 'o'. Itsijonhan' juuhan' cha'vijon na covenonho' quii' chon. Majo' tyi'nc'oon' n'onho' ntyja 'naan'han' na jen mañoohan'. ¹³Majo' cüineiin' n'onho' na coquenonho' na nda', ee ntyja 'naan' jo' conan'jonho' juu navi' na tquenon Cristo, cha' juu xjen na ntsi'man Tyo'ts'on na taquintya na t'man condui nquii Cristo, mantyi 'o' juu xjen'neen nc'onho' na nein jndyihö'. ¹⁴Xjen na conan'cüejnaan' nn'an 'o' ng'e na conduiho' nn'an cüentaa' Cristo, vaa t'man jndyi na ityio Tyo'ts'on jn'aanho'. Ee na coquenonho' na nda', itsi'manhan' na nquii Espíritu na condui jon na taquintya na njon conduihin, m'aan jon yoho'. ¹⁵Xe na aa ngüejn'aaan ncüii 'o', chito ntjon juu na nda' ng'e conduihin ts'an na iscuee' juu ts'an, oo ng'e na x'uee juu 'naan' ts'an, oo ng'e ncüiichen nnon na sitjahin ndëë nanm'ann'ian, oo na ityii' yahin nchu vaa na tsixuan ncüiichen ts'an. ¹⁶Majo' xe na aa ng'e na condui ts'an cüentaa' Cristo, ndo' ng'e jo' cont'avi' nn'anhin,

tyi'nc'oon juu na jnaan' jndyi juu na nnda' vaa iquenon juu. Quitsit'maan' juu nquii Tyo'ts'on yo ncyá juu naya jon na condui juu ntyja 'naan' Cristo.

¹⁷ Ee jndë tentyja xjen na quit'uihan' jaa nn'an na condui cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' xe aa yo jaa cotye'han', yajo' jantyichen 'nan na ntquenon joo nn'an na tyi'ta'nguee'han jñ'oon' jon. ¹⁸ Cha'na juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Juu ts'an na itsin'man Tyo'ts'onhin na jndë tquen jonhin na tajnan tsixuan juu, xe ve' yo nc'ua na n'man ñuan 'naan' juu, yajo' juu ts'an na tyia ts'anhin yo nin'juu ts'an na vaa jnaan', vi'ntyichen ngenon tsan'ñeen."

Mannda' itsiquindyí juu jñ'oon'ñeen. ¹⁹ Mang'e na nnda', 'o' na coquenonho' navi' ntyjantyi yo 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ninvito quint'aho' 'nan ya ndo' juu na cotsam'anho', qui'ndyeho'han' nt'ö nquii jon na tquen jon 'o'. Ee joo jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon, tsoñ'engan' ntsiquindë jonhan'.

5

Itsiqui'maan' Pedro nn'an na conintque quii' nt'an nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on

¹ Naneihin, 'o' ntyjê na conintqueho' quii' nt'an nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, matsiqui'man' ja 'o'. Ee mantyi ja ndö, cüejon condui ja ts'an na conintque yoho'. Ncö jnty'ia nnön juu navi' t'man na tquenon Cristo na jñon nn'anhin tsonjn'aa. Ndo' juu xjen na nndityincyoo nnda'hin, mantyi ntsijon ja yo na ntsit'maan' Tyo'ts'on jon. ² Nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian ndëëho' na cota'ntyjee'ho' nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon, ee nquii jon nt'ue ts'on jon na nnda'. Quinan'quindëho' juu ts'ian'ñeen yo na xoncüee' n'onho', chito yo na ijnde'han', min chito ng'e na nt'ue jndyi n'onho' na ngioo xoquitu' ndueho'. ³ 'O' na i'ua Tyo'ts'on ts'ian ndëëho' na quitquenho' cüenta nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' nquii jon, tyi'nan'quinjon nqueho' ndëë nan'ñeen. Juu na cotsam'anho', quinduihan' 'nan na ntsi'manhan' ndëëhin nchu vaa nc'onhan. ⁴ Nquii Cristo conduihin na taquintyja na conintquehin na ivantyyee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on. Xjen na nndyo nnda' Jesús, nqueho' na cotyentjonho' nnon jon ncy'onho' cüenta na tyi'xe'quintycüii na ntsit'maan' jon 'o'.

⁵ Mantyi 'o' nn'an ndyua, quita'nguee'ho' jñ'oon na conan'jnda' nque nn'an na conintque ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, quitjue'cjeho' ntyja 'naan' na conan'jnda'han. Tsoñ'enho' c'onho' na ndyia' n'onho' yo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon. Ee vaa jñ'oon' jon na itsiquindyihan':

Joo nn'an na conan'quinjon nquehin, nquii Tyo'ts'on ico'hin ndëë nan'ñeen,

majo' nque nn'an na conan'ndyia' n'onhan, incyaa jon juu naya na condui jon ndëëhan.

Nnda' vaa na itsiquindyí juu jñ'oon'ñeen. ⁶ Nquii Tyo'ts'on vaa najndeí na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en, mang'e jo', quinan'ndyia'ho' na tonnon jon. Ee na nt'aho' na nnda', yajo' ntsiquinjon jon 'o' juu xjen na ivaá' ts'on jon na jndë tentyja xjen. ⁷ Tsoñ'en 'nan na ndyii' jndyi n'onho', ncyaho' na nquii Tyo'ts'on ngichu jonhan' ee ninnquii'chen m'aa'n' jndyi ts'on jon ntyja 'naanho' ndo' iquenchen jon cüenta tsoñ'en 'nan na coquenonho'.

⁸ Quitquen nqueho' xjen nchu vaa na cotsam'anho' ndo' ninnquii'chen quitquen ya yaho' cüenta, ee m'aa'n ncüiichen na ninnquii'chen v'ii' ts'on juuho', nquii yutyia. Imandyi' juu na int'ue juu nin ts'an na ntsi'ndaa' juu. Itsijonhan'hin cha'vijon líon na itsixuaa o', na mandyi' o' na int'ue o' quioo' na ntquii o'. ⁹ Xjen na nin'quen yutyia xjen 'o', tyi'ndyicjeho' nnon juu, tyen cüentyjee'ho' quityquii' na vantyya n'onho'. Yajo' xe'quindëë ngüantjon juu yoho'. Nque ntyjeho' na m'anhin ninvaa tsonnangue na mantyi vantyya n'onhan Cristo, mangioho' cüejon vi' coquenonhan cha'xjen juu 'nan na coquenonho'. ¹⁰ Nquii Tyo'ts'on na tsoñ'en naya tsixuan jon, nquii jon tqueen' jon 'o' na quinan'jonho' ntyja 'naan' juu na tyi'quintycüii na ntsit'maan' jon Cristo. Chjo ro xjen na coquenonho' navi', ndo' ndë jo' manquiiintyi jon nts'aa jon na ntco' ya ntcüe'han' 'o'. Nninncyaa jon najndëho' cha' nnanho' yo tsoñ'en mnon na coquenonho' ndo' cha' ntjotyenho' ntyja 'naan' jon. ¹¹ Xia'ntyí nquii jon tsixuan jon na iquen jon xjen nanein ndo' na ninvaa na tonnonchen. Quindui na nnda'.

Incyaa Pedro ts'on 'naan' jon ndëë nn'an

¹² Majñõn tsonvahin na m'anho' yo nt'õ Silvano. Yo na macüji' cüenta, conduihin ts'an na xoncüee' ts'on jon na vantyja ts'on jon Jesucristo. Nnonhan' jndë tsjö ncüii ve 'ndyo jñ'oon na ntejnideihan' na ngüentyjee'tyenko' quityquii' juu navi' na coquenonho'. Ndo' na macüji' jndyoyu na juu nayavahin na condui Tyo'ts'on na jndë conan'jonho' ntyja 'naan'han', conduihan' na mayuu'. Quintjotyenko' ntyja 'naan'han'.

¹³ Joo nn'an na m'an tsjoon Babilonia na mantyi icüji Tyo'ts'onhan na conduihan cüentaa' jon, coninncyahin ts'on 'naanhan ndëëho'. Ndo' mantyi nquii Marcos. Conduihin jnda. ¹⁴ Ncüii cüiiho' ncyaho' ts'on ntyjeho' yo na xoncüee' n'onho' na conan'manho' na conan'vengioho'han.

Tsoñ'enho' na conan'jonho' yo Cristo, ncyaa Tyo'ts'on na nan'xuanho' na tajñuaan' ts'onho' na tonnon jon.

Tson Na Jndë Ve Na Tji Pedro

Incyaa Pedro ts'on 'naan' jon

¹Ja Simón Pedro macüji tsonva. Condui ja ts'an na itye'ntjon nnon Jesucristo ndo' mantyi na i'ua jon ts'ian nnön na jöncyä jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Matscuenön tsonva ndëë 'o' na mantyi conduiho' na vantyja n'onho' cha'xjen já. Juu na vantyja nn'ön, njon jndyi conduihan'. Ng'e nquii Tyo'ts'on na conan't'maan' yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, condui jon na jndyoyuhin, jo' conincyahan na nan'xuan juu na vantyja nn'ön. ²Nquii Tyo'ts'on yo nin'nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu naya na nan'xuanhan yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhan, mac'an ndëëhan na nninncyahin na nan'xuanho'han'.

Ts'an na itsijonhin yo Jesucristo, nan'min icanhan' na quitsixuan juu

³Ee viochen xjen na cotsata'jn'aanho'hin, yo juu najndei na taquintyja na conduihin, nninncyaa jon tsoñ'en na icanhan'ho' cha' nta'ndo' 'o' na tonnon jon na ndit'maan' jon ntyja 'naanho'. Nguaa na ndda' ng'e na cota'jn'aanho' nquii Jesús na tqueen' jon 'o' na nman'jonho' na ndit'maan'hin yo nin'juu na taquintyja na quindë tsixuan jon. ⁴Ntyja 'naan' joo nan'min' incyaa Cristo jñ'oon na ico' jon 'ndyo jon ndëë. Joo jñ'oon'ñeen njon jndyihan', ndo' taquintyja na t'man nan'xuanhan'. Incyaa jon joo jñ'oon'ñeen cha' condëë conan'jonho' yo juu na condui Tyo'ts'on ndo' cha' ntyja 'naan'han' ndëë ndyaaaho' tsoñ'en nnon 'nan na min tsonnangue na conan'ndaa'han' nn'an ng'e na nin'quint'a jndyihan 'nan tyia. ⁵Majo' chito xia'ntyi icanhan' na cantyja n'onho' Cristo. Mantyi chuhan' na quinan'chonho' na quint'aho' ncüii cüii nnon 'nan ya. Ndo' yo joohan' quinan'quijon'ho' na ntsavaa' n'onho' nchu vaa na nt'ue ts'on Tyo'ts'on yoho', ⁶Ndo' yo juuhan' mantyi quinan'quijon'ho' nchu vaa na ntqen nqueho' xjen ncüii cüii nnon na nt'ue ts'on si'ts'o' 'naanho' na nin'quint'ahan'. Ndo' yo juuhan' chuhan' na quinan'quijon'ho' na quinan'quii n'onho' navi' na coquenonho'. Ndo' yo juuhan' chuhan' na quinan'quijon'ho' na nnan't'maan'ho' Tyo'ts'on cha'xjen na chuhan', ⁷Ndo' yo juuhan' mantyi chuhan' na quinan'quijon'ho' na m'anho' na neinho' nn'an, ndo' yo juuhan' na quinan'vengioho' tsoñ'en nn'an.

⁸Ee ya na conan'xuanho' joo nan'min', ndo' na vandyijndyentyichen joohan' ntyja 'naanho', nninncyaaahan' na ya nninjnt'ue Jesucristo 'o' na cotye'ntjonho' nnon jon. Ndo' mantyi jndye nnon nnintyincyoo' na nnan'manhan' na covaa' ya n'onho' ntyja 'naan' nquii jon na itye'ntjon jon jaa. ⁹Majo' minninchen ts'an na tyi'quitsixuan juu joo nan'min', tonnon Tyo'ts'on itsijonhan' ntyja 'naan' juu cha'vijon ts'an na tsë ténnon, jndë ntjohin na nchjaan' juu ntyja 'naan' jon. Ndo' jndë tsuu' tycya ts'on juu na sintju' jon jnan na totsixuan juu. ¹⁰Mang'e na ndda', 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, quinan'chon yantyiho' na juu na cotsam'anho' ntsi'manhan' na jndë tqueen' Tyo'ts'on 'o' ndo' jndë tji jon 'o' na conduiho' cüentaa' nquii jon. Ee xe na aa nt'aho' cha'xjen na matsjö ndö', tyi'xe'cüji' ntcüe'han' 'o' ntyja 'naan' jon. ¹¹Xe na aa cont'aho' nan'min', jo' neiin' jndyi Tyo'ts'on na nninncyaa jon ts'on 'o' juu xjen ya na ntsqueho' najon na tyi'jon quintycüii na itye'ntjon nquii Jesucristo tsoñ'en, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa ndo' na itsin'man jon ñuan njanhan.

Ts'iaan' na tji Pedro tsonva

¹²Mang'e jo', ninvito ntsintcüi jñ'oonmin' ndëëho' min na mangioho' joohan', ndo' na contjotyenho' ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' na jndë ty'onho' cüenta. ¹³Ee macüji' cüenta na chuhan' na quitsintcüintyëchëhan' ndëëho' viochen xjen na ninvaa vant'ö cha' tyi'ngitsuu' n'onho'han'. ¹⁴Ng'e mantyi ya na tajndye vitja ndo' ncü'i'ö, cha'xjen nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa jndë si'man jon nnön. ¹⁵Ndo' ntsichön yantye' na ntsijnt'a nchu ya na nts'a cha' vi na jndë t'i'ö, tyi'ngitsuu' n'onho' jñ'oonmin'.

Pedro ñ'enhin xjen na sit'maan' Tyo'ts'on Jesucristo

¹⁶ Ee juu xjen na jnan'quindyího' ntyja 'naan' juu najndeí na condui Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, ndo' yo ntyja 'naan' na ncújee' ntcüe' jon, juu jñ'oon'ñeen na jnan'quindyího', chito ve' cüento na conan'jnda' nn'anhán'. Ee nqué jnty'íá ndé juu na t'man conduihin. ¹⁷ Ñ'en já yo jon juu xjen'ñeen na nquii tyééhé Tyo'ts'on sit'maan' jonhin. Ndo' jndyé jndyee' nquii jon na jnanhan' najon na taquintya na quixuee na m'aañ jon, xjen na tso jon ntyja 'naan' Jesús: "Tsanvahin conduihin jnda na vi'ntyji jahin. Cavee' jndyi nchji yohin." ¹⁸ Ndo' manquéntyé jndyé juu jndye'ñeen na jnanhan' quiñoon'ndue xjen na nimm'án yo Jesús juu tyo'ñeen na ji'uañan'.

¹⁹ Ndo' na jndyé juu jñ'oon'ñeen, itsinchu'han' na mayuu' joo jñ'oon na toninncyaa nque nan'ñeen na tonan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguua. Mang'e jo', joo jñ'oon'ñeen quitquen yaho' cüenta nchu vaa conan'quindyihan'. Ee jooñan' conduihan' cha'vijon ncüii lámpara na itsixueehan' chon najon najaan ata xjen na nnonnco. Nquii Cristo na conduihin quixjuu nco, ncújee' ntcüe' jon, ndo' na nninncyaa jon na ncüaa' n'onho' tsoñ'en. ²⁰ Ee joo jñ'oon na toninncyaa nan'ñeen nchu vaa 'nan na nguua, ndó vaa na icanhan' na cüaa' n'onho' ntyja 'naanhan', na chito nque nan'ñeen tonan'jnda'han nchu vaa na conan'man jñ'oon na tjihan. ²¹ Ee jooñan chito tonan'neinhan nchu vaa na tont'ue n'on nquehan. Joo jñ'oon'ñeen na nin'quitsiquindyí Tyo'ts'onhan, nquii Espíritu Santo totsinchu' jonhan' quii' n'onhan, jndé jo' tonan'neinhan jooñan' ndéé nn'an.

2

Ntyja 'naan nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na conan'man
(Judas 4—13)

¹ Ndyu na toxén'chen quii' nt'an nn'an Israel tom'an nn'an na toninncyahan jñ'oon ndéé nan'ñeen, majo' tyi'yuu' na nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian'ñeen ndééhan. Mannda' ro itsijonhan' na nnc'on nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na nnan'manhan ndéého'. Cüenta cüenta ro ntsatyí'han jñ'oon'ñeen ndéého' na jooñan' nnan'tyuii'han' juu na vantyja n'onho'. Ata nduehan na tyi'yuu' na sijnda ta Jesús jooñan yo neonon' jon. Ndo' na nnda', nquehin nnt'ahan na ninjonto na quit'uiityen Tyo'ts'onhin na ngitsuhan. ² Nan'ñeen nduehan na ta'nán jnan tsixuan ts'an na ve' ndó' ro m'aañ juu yo mañoon ts'an. Ndo' juu jnan'ñeen, jndye nn'an nnan'jonhan yohan'. Ndo' ng'e na nnt'ahan na nnda', nnan'cüejnaañ' nn'an juu nato na mayuu' ntyja 'naan' Cristo. ³ Ndo' joo nan'ñeen na ve' conan'vi'nn'anhin, ng'e na conan'cjaa' jndyi n'onhan na nta'ntjonhan s'on 'naanho', jo' na nnan'manhin ndéého' jñ'oon na nnan'jnda' nquehan min na tyi'yuu'han'. Majo' tivio ndyu tso Tyo'ts'on na nt'uiityen jonhan ntyja 'naan' na nnt'ahan na nnda'. Ndo' juu jñ'oon'ñeen vaa cjehan' na ntsiquindéhan' juuhan'.

⁴ Ee joo ángeles na jnan'tjahin nnon jon, ta'nán sit'man ts'on jonhan, ata tyii' jonhan quityquii' v'io najon najaan tsue', tyen tyenhan yo carena. Sijnda' jon na quintjotyenhan jo' ata juu xuee ya na ngüentyja xjen na ntco'xen jon tsoñ'en nnon jnan. ⁵ Min ta'nán sit'man ts'on jon nque nn'an na tom'anhan xjen na s'aa jon na tsu tsonnangue, isquioo jon ndaatsua' na tua' ty'a. Yo juuhan' siquitsu jon nan'ñeen na tyi'quint'ahan na njon jon. Juu xjen'ñeen tom'aañ Noé. Conduihin ts'an na toninncyaa jon jñ'oon ndéé nan'ñeen na c'onhan na jndyoyuhin na tonnon Tyo'ts'on. Xia'ntyí nquii jon sin'man Tyo'ts'onhin yo ntyque' nn'an 'naan' jon quityquii' juu navi'ñeen. ⁶ Ndo' mantyi joo nn'an tsjoon Sodoma yo Gomorra, sijnda' jon na t'uiityenhan' nan'ñeen na iscohan'hin. Ninnquii' tsjaa' scüequenhan' joo njoon'ñeen jnaañ' na tenon ntyja xjen na ji vaa 'nan natyia na tont'ahan. Ndo' na nnda' tui, itsi'manhan' ndééhé nin 'nan na ntquenon nn'an na conan'jonhan yo 'nan tyia. ⁷ Majo' juu tsan na jndyu Lot, sin'man Tyo'ts'onhin quityquii' juu navi'ñeen. Ee tsan'ñeen tonduihin ts'an na jndyoyuhin na tonnon jon. Tots'ndaa'han' nchjii juu ntyja 'naan' natyia jndyi na tont'a joo nan'ñeen yo ntyjehan.

⁸Juu Lot'ñeen tonduihin ts'an na jndyoyuhin. Tom'aan ya jon quii' nt'an nn'an juu tsjoon'ñeen. 'Io 'io tondyiaa' jon 'nan tyia na tont'a nan'ñeen ndo' tondyii jon jñ'oon tsan' na tonan'neinhan, ndo' na nnda', totsi'ndaa'han' nchjii jon. ⁹Ng'e na nnda' conan'quindyi jñ'oonmin', itsi'manhan' na nchjii Tyo'ts'on nchu vaa nts'aa jon yo nn'an na conduihin cüentaa' nquii jon na ntsiquindyaa jonhan quityquii' navi' na ityii'han' ng'eehan'hin. Ndo' mantyi ntyja 'naan joo nn'an na cont'a 'nan natyia, nchjii jnda' jon nchu vaa nts'aa jon yo nan'ñeen ee juu na nt'uiivi'han'hin, m'aan cjeahan'. Nndui na nnda' juu xuee ya na ntco'xen jon nn'an na ninvaa tsonnangue ntyja 'naan' na conan'tjahin. ¹⁰Majndeichen nts'aa jon na nnda' yo joo nn'an na ve' coninncyatohin yo 'nan natyia jndyi na nt'ue n'onhan. Min tyi'cuee' n'onhan na quen jon xjenhan. Ee joo nan'ñeen na ve' quinto jñ'oon na coninncyahin, tyi'ncyaaahan min nquii Tyo'ts'on, majndeichen nn'an. Tyi'je'ncyahin na ntsixjen ts'an 'nan na cont'ahan. Min tyi'tsity'uehan'hin na conan'cüejnaan'hin joo ángeles na t'man jndyi conduihin na m'anhin najon na nancoo' na m'aan nquii Tyo'ts'on. ¹¹Majo' nque ángeles na cota'nguee'han na tonnon Tyo'ts'on, min na t'manntyi conduihin ndo' jndëntyichenhan, chito joo nan'ñeen, joo ángeles'ñeen tyi'c'onhan na saa' n'onhan, min tyi'conan'neinhan jñ'oon tsan' nacjo ntyjehan na tonnon nquii Tyo'ts'on.

¹²Majo' joo nan'ñeen na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahin, tanin min jñ'oon na ndicüaa' n'onhan, conan'cüejnaan'hinhan'. Itsijonhan'hin cha'vjon quioo' na tyi'jnda' nquen o', ee quioo' ve' cont'ato o'. Tui o' na ve' na ncy'on nn'an o' ndo' na nnan'cüejhan o'. Ndo' cha'na conan'cüje nn'an quioo', mannda' vaa nt'uiityenhan' joo nan'ñeen na ngitsu ñuan 'naanhan. ¹³Juu navi' na coquenon nn'an tsojnan nan'ñeenhan', ndyionhinhan'. Ee joohan xia'nty m'aan' n'onhan na ninncyatohan yo min'cy ro nnon 'nan na its'aahan' na neiin' si'ts'o 'naanhan min na aa naxuee. Ndo' na nnda' xjen nn'anhin, jo' ya na tojnaan' na cocüa'ho' yo ntyjeho' na vantya n'on Cristo, ndo' na ñ'en nan'ñeen quii' nt'anho', itsijonhan' joohan cha'vjon ndiaa na jndë t'a 'nan ty'ahan'.

¹⁴Joo nan'ñeen ve' na njnty'iahan nanntcu, nin'c'on jndyihan yo nan'ñeen. Tyi'c'ocüen-tyjee'han na conan'tjahin. Yo jñ'oon na conan'neinhan, cot'uehan nn'an na tyi'tyen m'anhin natoo' 'naan' Tyo'ts'on, cha'vjon na jndë ty'oon xiu' quioo'. Conan'cjaa' jndyi n'onhan 'naan nn'an na cojnt'ue nchu vaa nquii nnt'ahan cha' nmin'naanhinhan'. Ndo' ng'e na nnda' xjen nn'anhin, m'anhin nacje 'naan' na iju'vi' Tyo'ts'onhan. ¹⁵Juu nato jndyoyu na ntsiquindë ts'an na tonnon jon, jndë jnty'e nan'ñeenhan'. Vat'io cont'ahan, ve' cotsantyjatohan ntyja 'naan' juu natyia na s'aa juu Balaam, tsan na totso nchu vaa 'nan na nguaa. Tye juu tsan na jndyu Beor. Juu Balaam'ñeen nt'ue jndyi ts'on juu na ngüantjon juu s'on na ncju' juu jñ'oonvi' nacjo nn'an 'naan' Tyo'ts'on. ¹⁶Ndo' ng'e na tyi'quint'ue ts'on Balaam'ñeen na ntsiquindë juu jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon juu, jo' na sityia' jonhin yo jñ'oon 'ndyo snon tsjuen' juu, quioo' na ndiquitsinin. Ee tic'uaa jndyee' ts'an 'ndyo juu cho'ñeen. Ndo' na tui na nnda', sitsan'han' juu Balaam'ñeen na tsan' sítu juu yo 'nan na nin'quits'aa juu.

¹⁷Nque nan'ñeen na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahin, itsijonhan'hin cha'vjon ndui' na tandaa quindui', cha'vjon chincyu na itscyaato jndyehan' na min'chjo ndaa tsua' taquichuhan'. Nquii Tyo'ts'on jndë sijnda' jon na ntyii' jon nan'ñeen najon na taquintya najaan. ¹⁸Joo nan'ñeen, jñ'oon na conan'neinhan, min'ncüii ta'nan itejndeihan' ts'an. Conan'quinjon nquehin nchu vaa na conduihan. Tsoñ'en 'nan tyia na nt'ue ts'on si'ts'o 'naan' ts'an, covijnt'uehin joohan'. Nnda' vaa na cont'ahan cha' nque nn'an na tyi'cov-ijndye xuee na jndui'han quityquii' nt'an nn'an na tyi'c'onhin nacje 'naan' Tyo'ts'on, quitsintcüe' nnda'han' nan'ñeen. ¹⁹Joo nanmin' na tyi'yuu' jñ'oon na conaneinhan, conduehan xe na aa ntsijon ts'an yo jñ'oon na coninncyahin, vanaan na c'oon juu cha'xjen na cavee' ntjyii nquii juu. Ndo' na nnda' jñ'oon na conan'manhin, ninvaa na cotye'ntjonhan nnon jnanhan. Ndo' min'cy ro ncüii nnon na vay'oonhan' ts'an xjen 'naan'han', condui tsan'ñeen ts'an na itye'ntjontyen juu ntyja 'naan'han'. ²⁰Ee vi na jndë tajnaan' ts'an Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon ts'an, ndo' na itsin'man jon ñuaan' juu, na ntyja 'naan' jo' jndë jndyaaahin joo 'nan ty'a na tsixuan tsonnangue, xe na aa

ntsijon nnda'hin yo nan'min' na ji minhan', ndo' na nninncyaa juu na jooohan' ntye'ntjon nnda'han'hin, jen vantyichen ntsixuan tsan'ñeen, chichen na totsixuan juu vitjachen na tentyja ts'on juu Jesús. ²¹ Ee na nnda' nan'xuan nan'ñeen, juu jñ'oon na iquenhan' ts'an cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, yantyichen xe na aa tatajn'aaan nan'ñeenhan', chito vi na jndë tajn'aanhin juu jñ'oon'ñeen, ndo' na ntji ntcüe'hin ntyja 'naan'han'. ²² Ndo' na nnda' cont'ahan, itsi'manhan' na mayuu' juu jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na itsohan': "Juu quitsë', 'nan na jndë tan o', i'u ntcüe' o'han'. Ndo' quitscu xque, vi na jndë siquindëe' ts'an o', ivantcüe' o' quii' ndoo'."

3

Ntyja 'naan' na ndyo nnda' Jesucristo

¹ O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesucristo na vi'ntyji jaho', ndö tson na jndë ve na matscienön na m'anho'. Yo vehan' na mats'a na ninvito quinan'chonho' na ninncüii quitquenho' na c'oon' n'onho' ntyja 'naan' joo jñ'oonmin'. ² Tivio tom'an nn'an na tji Tyo'ts'onhan na tonan'xuanhan ñuan nquii' na toninncyahin jñ'oon' jon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Joo jñ'oon'ñeen nt'ue ts'ön na cañjoon' n'onho'han'. Ndo' mantyi icanhan' na cañjoon' n'onho' juu jñ'oon na ico'xehan' na toninncyaa Jesucristo, nquii jon na itye'ntjon jon 'o' yo na conduihin na itsin'man jon ñuaan nn'an. Nque nn'an na jñon jon yo jñ'oon naya 'naan' jon, jnan'manhan joo jñ'oon'ñeen ndëëho'.

³ Ndö 'nan quitquen jndyeeho' cüenta, nguee na mats'ia nc'on nn'an na ngom'anhan yo natyja na nt'ue n'on nquehan. Nnan'cüejnaan'han 'o'. 'Nndue nan'ñeen ndëëho' na juu jñ'oon na tco' ta Jesús 'ndyo jon ndëëho' na nncüjee' ntcüe' jon, tyi'xe'quitsiquindëhan' juuhan'. Ee conduehan na nque nn'an na tovantyja jndyee n'onhan jon, tovjehan, ndo' cüejon vja tsoñ'en cha'xjen na jndyocahan' xjen na tqen Tyo'ts'on tsonnangue, ndo' maninjuu ro xjen vacahan' xjen nein.

Nnda' nndue nan'ñeen. ⁵ Majo' ya na conduehan na nnda', cont'a yahan na cotsuu' n'onhan na tiviontyichen na tqen Tyo'ts'on jñ'oon na cuaa ntj'öndue yo tsonnangue. Quityquii' ndaa ndo' ntyja 'naan'han', jo' sia jon tyuaa tcüi. ⁶ Ndo' mantyi yo ndaa na tova' ty'a, jo' siquitoo'han' juu tsonnangue na tovaa juu xjen'ñeen, ndo' ntyja 'naan' juu ndaa'ñeen, tsu tsonnangue'ñeen. ⁷ Ndo' mantyi joo ntj'öndue yo tsonnangue na vaahan' nanein, iquen Tyo'ts'on jñ'oon na c'oonntyichenhan' ata na nguee' xjen na jndë sijnda' jon na ntcohan'. Ntsco chonhan' juu xuee ya na ntc'o'xen jon nn'an ntyja 'naan' na jndë tonan'tjahin ndo' na nt'uiivihan' nan'ñeen na ngitsuhin.

Xuee na ncüjee' ntcüe' ta Jesús

⁸ Mantyi 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji jaho', nt'ue ts'ön na cañjoon' n'onho' juu jñ'oonva. Nquii Tyo'ts'on, mavio ncüii xuee ntyjii jon cha'xjen na ngiö na mavio ncüii min ndyu, ndo' ncüii min ndyu itsijonhan' juuhan' na nchjii jon cha'na ngiö na vio ncüii xuee. ⁹ M'an minndyee nn'an na cotji'hin cüenta na jen nion na itsiquindë Cristo jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon ntyja 'naan' na ncüjee' ntcüe' jon. Majo' tyi'tsichju jon na ntsiquindë jon jñ'oon'ñeen. Juu jon t'man vaa na ivendo' jon na ntcüe' n'on nn'an yo jnan na nan'xuanhan. Ee min'chjo tyi'quint'ue ts'on jon na ngitsu ñuaan' ts'an.

¹⁰ Majo' ya na ngüentyja xuee na ncüjee' ntcüe' ta Jesús, itsijonhan' juu xuee'ñeen cha' ya na icijjee' tsanch'uee. Juu xjen'ñeen mninc'uaa vi na jndei na ntycüii ntj'öndue, cha'vijon na c'uaa chon t'man na coco ncüii jndëë tqe. Ndo' 'nan na sinchu' Tyo'ts'on na tijnt'uehin na tqen jon tsonnangue, nndyi'n'ehan' yo ncüii chon na tenonntyja xjen na jmin'han', ntcohan'. Ndo' tsonnangue yo tsoñ'en na tqen jon na min nnonhan', nndyuii'n'ehan'.

¹¹ Ng'e na nnda' vaa na jndë sijnda' jon na nndyuii' tsoñ'en nan'min', chuhan' na joo xuee na tonnonchen, quitsam'anho' na cota'nguee'ho' na conan'xuanho' ñuan nquii' na tonnon Tyo'ts'on yo na cont'aho' na njon ngioho' jñ'oon' jon. ¹² Quint'aho' na nnda' viochen xjen na cominndoo'tyenho' na ngüentyja xuee ya na ncüjee' ntcüe' ta Jesús. Tsoñ'en na ico'xen jñ'oon' jon, quita'nguee'ho'han' cha' ntsityuaa'han' na ngüentyja juu xuee'ñeen. Juu xjen'ñeen mninc'uaa ntj'öndue ndo' ntcoñ'ehan', ndo' 'nan na

sinchu' jon na yo na tqwen jon tsonnangue, nndyi'han' na tenon ntyja xjen na jmin' juu chon'ñeen. ¹³ Majo' nquii Tyo'ts'on jndë tco' jon 'ndyo jon ndëehë na nguaa ntjõ'ndue xco yo tsonnangue xco. Cominnt'õ joochan' yo na t'man qui nn'õn. Ndo' joo na nnc'on juu quiñoon'ndue xco yo tsonnangue xco, tsoñ'enhan ninnquii'chen nnc'onhan cha'xjen na chuhan' na tonnon jon.

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pedrohin

¹⁴ Mang'e jo' 'o' ntyjë na vi'ntyjiho', viochen xjen na cominndoo' 'o' na ngüentyja joo nan'min', quinan'chon yantyiho' na juu na tsixuan tsonnangue tyi'ncü'ahan' 'o', min min'ncüii nnon na nts'aahan' na va jnaanho', cha' nc'onho' na tajñuaan' ts'onho' na tonnon jon. ¹⁵ Cañjoo' n'onho' ntyja 'naan' na iminndoo' ta Jesús na ncüjee' ntcüe' jon, ng'e na nnda' vaa incyaaahan' na jndyentyi nn'an ntsin'man jon ñuaanhan. Juu tsanntyjëehë Pablo, cha'xjen na incyaa Tyo'ts'on na jnda' xquen jon, mannda' ro jñ'oon na tji jon na scüenon jonhan' na m'anho'. Joo jñ'oon'ñeen itsijonhan' joochan' cha'xjen juu jñ'oon na jndë tsjõ ndö'. Juu Pablo'ñeen, ve'ngió' jndyihin. ¹⁶ Tsoñ'en tson na icüji jon na itscüenon jon ndëë nn'an na vantyja n'on, itsinin jon ntyja 'naan' na nndyo nnda' ta Jesús na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahin. Joo tson'ñeen, ñ'en jñ'oon na chuhan' na jndyaa' na ncüaa' n'on nn'adhan'. Joo nn'an na tyi'covaa' n'on nin tsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on, yo joo nn'an na chjo vantyja n'on, joo nan'ñeen vandyä' cotji'han cüenta na conan'man joo jñ'oon'ñeen, cüajon cont'ahan cha'xjen cont'a yo vendyechen jñ'oon' jon. Ndo' na cont'ahan na nnda', nquehin cont'ahan na quit'uiihan'hin.

¹⁷ Ng'e jo' 'o' ntyjë na vi'ntyjiho', mangioho' na nc'on nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahin. Mang'e jo', ninvito quitquen jndyiho' cüenta ntyja 'naanho', tyi'nts'aahan' na joo jñ'oon'ñeen na coninncyaa nan'ñeen na tyia nn'anhin na conan'vi'nn'adhan, ntsyaaahan' 'o', ndo' na nnda' ntji' ntcüe'han' 'o' ntyja 'naan' na tyen m'anho' yo Jesucristo. ¹⁸ Mac'an na nninncyaa jon na ngaquentyichenho' ntyja 'naan' juu naya na condui nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, yo na itsin'man jon ñuan njanhan. Ncyaa Tyo'ts'on na t'manntyichen na ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' nquii Jesucristo. Cüit'maan' jon nanein, ndo' mancha'xjen quinduihan'. Quindui na nnda'.

Tson Navejndyee Na Tji Juan

Ntyja 'naan' nquii jon na conduihin jñ'oon na incyaahan' na vando' ts'an

¹Ja Juan macüji jñ'oonvahn ntyja 'naan' nquii jon na conduihin jñ'oon na incyaahan' na cotando' ñuan njanhan. Mancüixjen m'aaan jon xjen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en. Nqué tondyé jñ'oon na toninncyaa nquii jon na conduihin juu jñ'oon'ñeen. Ndo' tojnty'íá ndé nchu vaa na tots'aa jon. Mantyi totquén cüenta nchu vaa na totsixuan jon ndo' tot'ué nduee ntyjé yohin. ²Manquii jon na incyaa na cotando' ñuan njanhan, tityincyoo'hin tondéé nn'an, ndo' tots'i'man jon ntyja 'naan' na conduihin. Tojnty'íá na mats'anhin ndo' cotj'i' jndyoyú ndéëho' ntyja 'naan' juu na incyaa jon na tyi'quintycüüi na vando' ñuan 'naan' ts'an. Tom'aaan jon yo tyéëhé nquii Tyo'ts'on, ndo' vi jndécya, tyjee' jon quii' nt'an nn'an tsonnangue. ³Tojnty'íá ndé joo 'nan na tots'aa jon ndo' tondyé jñ'oon na toninncyaa jon. Ndo' conan'quindyí 'o' ntyja 'naan'han' cha' ndéé nnan'jonho' yo já ee já conan'jón yo tyéëhé Tyo'ts'on yo nquii jnda jon Jesucristo. ⁴Ng'e jo' macuji jñ'oonmin na matscüenönhan' ndéëho' cha' quindéya na cotsam'án na nén.

Tyo'ts'on conduihin naxuee

⁵Ndó vaa jñ'oon na toninncyaa Jesucristo na conan'mánhan' ndéëho'. Tso jon na nquii Tyo'ts'on conduihin naxuee. Juu jñ'oonva' tsi'manhan' na taquintyja na ya conduihin, min'chjo tyi'quitsixuan jon ntyja 'naan' juu na condui najaan. ⁶Majo' xe na aa condué na conan'jón yohin, ndo' cotsam'an ntyja 'naan' juu na jaan'ñeen, condui jaa nanquintu. Ndo' juu jñ'oon na mayuu' min tyi'quita'nc'ué nchu vaa na ico'xenhan'. ⁷Nquii Tyo'ts'on conduihin naxuee. Majo' xe na aa cotsam'an ntyja 'naan' juu naxuee na conduihin, ya jo' conan'jón yo ntyjéëhé na vantyja n'on Jesucristo na conduihin jnda Tyo'ts'on. Ndo' juu neon' Jesús, ninnquii'chen itsintju'han' ncüüi cüüi nnon jnan na nan'xuan.

⁸Majo' xe na aa condué taconan'tja jaa nnon Tyo'ts'on, conan'vi'nn'an nque jaa, min tyi'conan'jón yo jñ'oon na conduihan' na mayuu'. ⁹Majo' juu jnan na nan'xuan, xe na aa cotj'i' jndyoyu jaahan' nnon jon, nquii jon na conduihin na itsiquindé jon ndo' na its'aa jon cha'xjen na chuhan', ntsit'man ts'on jon ndo' ntsintju' jon ñuan njanhan tsoñ'en nnon 'nan na conan'tja jaa. ¹⁰Majo' xe na aa condué na ta'n'an conan'tja jaa nnon jon, cont'a na nquii jon conduihin tsanquintu, ndo' jñ'oon' jon min tyi'quita'nc'uéhan'.

2

Condui Cristo na iv'a jon jaa tonnon Tyo'ts'on

¹O' ntyjé na conduiho' ntsinda na vi'ntyjiho', macüji jñ'oonmin na matscüenönhan' ndéëho' cha' quitejndeihan' 'o' na tavinan'tjaho' nnon Tyo'ts'on. Majo' xjen na aa conan'tjaho' nnon jon, m'aaan ncüüi jon na iv'a jaa tonnon nquii Tyo'ts'on, manquii Jesucristo na jndyoyu conduihin ²Cha' ntjo nchjii Tyo'ts'on na jndé tonan'tja jaa nnon jon, tcانhan' na cue' ncüüichen ntyja njanhan. Nquii Jesucristo tinonhin na siquindé jon juu ts'ian'ñeen. Ndo' chito xia'ntyí na tue' jon ntyja 'naan' jnan njanhan, mantyi iv'ahan' nn'an na ninvaa tsonnangue.

³Ndéé ntj'i' jaa cüenta na cota'jn'aaan Tyo'ts'on xe na aa cota'nc'ué juu jñ'oon' jon na ico'xenhan'. ⁴Majo' minninchen ts'an na ngitso: "Ja vajn'anhin", majo' xe tyi'cüanguee' juu jñ'oon na ico'xen jon, juu tsan'ñeen, ve' tsanquintuhin, min tyi'c'oon juu ntyja 'naan' nquii jon na conduihin jñ'oon na mayuu'. ⁵Majo' minninchen ts'an na vanguee' juu cha'xjen na co'xen jñ'oon' Tyo'ts'on, juu na vi'ntyjii jon nn'an, quindé ya its'aahan' quii' ts'on tsan'ñeen cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon. Ndó vaa na itsi'manhan' ndéëhé na aa mayuu' cotsam'an yo Cristo. ⁶Minninchen ts'an na itso juu na itsijonhin yo Cristo, chuhan' na c'oon tsan'ñeen cha'xjen na tom'aaan nquii jon.

Jñ'oon xco na iquenhan' xjen

⁷O' ntyjé na vi'ntyji 'o', jñ'oonva na macüji na iquenhan' xjen na matscüenönhan' ndëëho', chito jñ'oon xcohan', jñ'oon jndyohan'. Manin'juuntyihan' na jndë tondyeho' na toxen'chen na quinan'vengiö ntyjëëhë. ⁸Majo' juu jñ'oon na macüji na iquenhan' xjen jaa, conduihan' jñ'oon xco. Ee juu na tovam'aan Cristo, yo nin'juu na conan'veho' jñ'oon'neen, conan'manhan' na mayuu'han'. Nnda' matsjö ng'e juu na condui najaan, jndë tye' na vacüenon juu na ico'xenhan' quii' n'on nn'an, ndo' juu na condui naxuee na mayuu', condixueehan'.

⁹Ndo' minninchen ts'an na itso juu na vam'aan juu ntyja 'naan' Cristo na nquii jon conduihin naxuee, majo' jndoo' juu ncüiichen tyje juu na mantyi vantyja ts'on, ninvaa tsixuan tsan'neen ntyja 'naan' najaan. ¹⁰Majo' minninchen ts'an na vi'ntyjii juu tyje juu na mantyi vantyja ts'on tsan'neen Cristo, ninnquii'chen vam'aan juu ntyja 'naan' juu na condui naxuee. Ndo' na nnda', tavi'nän ncüii nnon jnan na nts'aahan' na ngacüaa'hin tonnon Tyo'ts'on. ¹¹Majo' juu ts'an na jndoo' juu tyje juu na mantyi vantyja ts'on Cristo, nimm'aan tsan'neen ntyja 'naan' najaan, ndo' vam'aan juu ntyja 'naan'han'. Ndo' ng'e juu najaan'neen jndë sinchjaan'han'hin, jo' ndincyaahan' na ncüaa' ts'on yuu va nato na vja juu.

¹²O' ntyjé na conduiho' ntsinda na vi'ntyjiho', macüji tsonvahn ng'e na jndë sit'man ts'on Tyo'ts'onho' jnan na nan'xuanho', ng'e na njon jndyi xuee' Cristo ngioho'. ¹³O' ta na conintqueho', macüji jñ'oonvahn na matscüenönhan' ndëëho' ng'e cotsata'jn'aanntyiho' ntyja 'naan' Cristo. Juu jon mancüixjen m'aan jon xjen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en. 'O' ntyjé nn'an ndyua, macüji jñ'oon nnon tsonvahn na matscüenönhan' ndëëho' ng'e condëë cota'ntjonho' juu yutyia.

¹⁴O' na conduiho' ntsinda ncö, macüji jñ'oonva na matscüenönhan' ndëëho', ng'e jndë cotsata'jn'aanho' nquii tyëëhë Tyo'ts'on. 'O' ta na conintqueho', macüji jñ'oonva na matscüenönhan' ndëëho' ng'e cotsata'jn'aanntyiho' ntyja 'naan' Cristo na juu jon mancüiixjen m'aan jon xjen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en. Ndëë 'o' ntyjé nn'an ndyua, macüji jñ'oonva na matscüenönhan' na m'anho' ng'e na nan'xuanho' najndëho' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on, ndo' jñ'oon' jon m'aanhan' quii' n'onho' ndo' na condëë cotantjonho' juu yutyia.

Tyi'nän'vengiö juu na tsixuan tsonnangue

¹⁵Tyi'nän'vengiöho' juu na tsixuan tsonnangue min 'nan na min nnonhan'. Ee xe na aa itsivi'ntyjii ts'an joo 'nan na itsixuanhan', itsi'manhan' na tyi'yuu' na vi'ntyjii juu tyëëhë Tyo'ts'on. ¹⁶Ee tsoñ'en na tsixuan juu tsonnangue, cha'na juu na nt'ue jndyi ts'on si'ts'o 'naan' ts'an, yo juu na its'aahan' na conan'cjaa' nn'ön 'nan na nin'cüinjanhan', yo nin'juu na conan'ntsa jaa yo ntyja 'naan' 'nan na nan'xuan, ninnquii'chen juu na tsixuan tsonnangueva its'aahan' na cojoo' nn'ön ntyja 'naan' nan'min', chito nquii tyëëhë Tyo'ts'on its'aahan'. ¹⁷Majo' juu na tsixuan tsonnangue yo tsoñ'en natyia na nt'ue jndyi n'on nn'an ntyja 'naan'han', vantycüiihan'. Majo' juu ts'an na its'aa 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, je'quintycüii na m'aan juu.

Nquii na conduihin natyia na itsuehin cjoo' Cristo

¹⁸O' ntyjé, conduiho' ntsinda ncö. Joo ndyumin, ndyui na mats'iahan' ntyja 'naan' 'nan na tsixuan juu tsonnangue. Ndo' jndë jndyeho' jñ'oon na nnintyincyoo' nquii juu na tyi'quindo' juu Cristo. Ndo' naneihin jndye nn'an m'an na conduihan na tyi'quijn-doo'han Cristo. Mang'e na nnda', covaa' nn'ön na xjen neihin juu na tsixuan tsonnangue vantycüiihan'. ¹⁹Joo nan'neen, tjihan quii' nt'an jaa, min tyi'yuu' na tonduihan tmaan' na condui jaa. Ee xe na aa mayuu' na vantyja n'onhan jon cha'xjen na chuhan', je'quitjihän quii' nt'an. Majo' jnty'ehan jaa cha' quitsi'man jndyoyuhan' na tyi'c'onhan ntyja 'naan' tmaan' na condui jaa.

²⁰Majo' 'o' jndë tyincyaa Jesucristo na nan'xuanho' Espíritu Santo, ndo' ng'e na nnda', tsoñ'enho' cotsata'jn'aanho' nin jñ'oon na conduihan' na mayuu'. ²¹Chito macüji jñ'oonvahn na matscüenönhan' ndëëho' ng'e na tyi'quindioho' nchu vaa tsixuan jñ'oon

na mayuu', matscüenönhan' ng'e mancüüixjen cotal'n'aan juu jñ'oon'ñeen. Mats'a na nnda' ee mangioho' na juu jñ'oon na mayuu' je'quitscüequenhan' juuhan' jñ'oon quintu, ²² ¿Nin ts'an conduihin tsan quintu? Manquintyi ts'an na icüji' juu jñ'oon na Jesús, chito conduihin Cristo. Tsan na nnda' vaa jñ'oon na incyaa, conduihin ts'an na tyi'quindo' juu Cristo ee incyaa juu jñ'oon na nquii Jesús, chito jnda Tyo'ts'onhin, yo nin'jñ'oon na icüji' tsan'ñeen na nquii Tyo'ts'on chito conduihin tye Jesús. ²³ Ndo' minnichen ts'an na incyaa juu jñ'oon na nquii Jesús chito conduihin jnda Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen min tyi'c'oon juu ntyja 'naan' nquii jon na conduihin Tyëéhë. Majo' juu ts'an na icüji' jndyoyu na nquii Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen m'aan juu ntyja 'naan' tyëéhë Tyo'ts'on.

²⁴ Majo' nqueho', quitquen ya yaho' cüenta joo jñ'oon na tondye jndyeeho', quinan'veyaho'han' quii' n'onho'. Ee xe na aa cont'aho' na nnda', yajo' ninnquii'chen conan'jonho' ntyja 'naan' jnda Tyo'ts'on ndo' mantyi yo nquii jon na conduihin Tyëéhë. ²⁵ Ee ndö vaa jñ'oon na jndë tco' Jesucristo 'ndyo jon ndëéhë na nnincyaa jon na tyi'quintycüii na cotant'ö yo ñuan njanhan.

²⁶ Macüji jñ'oonmin ng'e m'an nn'an na nin'quitjue'han 'o' juu nato na itsivi'nn'adhan'. ²⁷ Majo' 'o' jndë ty'onho' cüenta Espíritu Santo. Nquii jon im'aan jon quii' n'onho'. Ndo' ng'e na nnda', tyi'icanhan' ncüiichen ts'an na ntsi'man ndëéhë' nchu vaa na icanhan' na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quint'aho'. Ee nquii Espíritu Santo itsi'man jon ndëéhë' tsoñ'en ng'e conduihin jñ'oon na mayuu', chito itsivi'nn'an jon. Jo' chuhan' na quinan'jontyenko' yo Cristo, cha'xjen jndë si'man Espíritu Santo ndëéhë'.

²⁸ Ndo' 'o' ntyjë na conduiho' ntsinda na vi'ntyji 'o', c'ontyenko' ntyja 'naan' Cristo, cha' juu xjen ya na ncüjee' ntcüe' jon, nc'ön na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön na tonnon jon, min je'c'ön na jn'an. ²⁹ 'O' covaa' n'onho' na nquii Jesucristo jndyoyu conduihin. Ndo' ng'e na nnda' vaa, mantyi covaa' n'onho' na ncüii cüii ts'an na vam'aan juu ntyja 'nan na chuhan', condui tsan'ñeen ts'an na tui ntyja 'naan' nquii jon.

3

Nn'an na condui ntsinda Tyo'ts'on

¹ Vaa t'man jndyi na njon juu na vi'ntyjii Tyëéhë jaa. Xe ng'e juuhan', jo' na itsiquijndyuhän' jaa ntsinda nquii jon. Ndo' mancüüixjen jo' condui jaa. Majo' joo nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan' juu na tsixuan tsonnangue, ndiquitji'hin cüenta na nnda' condui jaa ng'e min nquii jon tataa' n'onhan ntyja 'naan' na condui jon. ² 'O' ntyjë na vantyja n'onho' na vi'ntyji 'o', naneihin condui jaa ntsinda nquii Tyo'ts'on, majo' vitjachen na ntsi'man jon nchu vaa nnan'xuan na tonnonchen. Majo' covaa' nn'ön xjen na nnintyincyoo' nnda' Cristo, yajo' ntsijonhan' jaa yo nquii jon ng'e njnty'ia ndëe nchu vaahin. ³ Ndo' ncüii cüii ts'an na nnda' vaa na ntyja ts'on juu Cristo, iquen nquiihin na ji'ua conduihin, cha'xjen nquii Cristo conduihin na ji'uahin.

⁴ Majo' ncüii cüii ts'an na its'aa ya juu na itsitjähin, tyi'nin'cüa'nguee' tsan'ñeen juu ntji na tqen Tyo'ts'on na ico'xenhan', ee juu ntji'ñeen itsijnda'han' na juu ts'an na its'aa na nnda', vaa jnaan' juu. ⁵ Ndo' 'o' covaa' n'onho' na jndyo Cristo na tuihin na ts'anhin cha' quitsinduu' jon jnan na nan'xuan, ndo' juu jon min'ncüii jnan tyi'quitsixuan jon. ⁶ Minnichen ts'an na ninnquii'chen vam'aan juu ntyja 'naan' jon, chito na ninnquii'chen itsitjähin. Majo' juu ts'an na i'ndyii nquiihin na itsitjähin, tyi'cocüji' juu cüenta ntyja 'naan' nquii jon, min tyi'covaa' ts'on juu ntyja 'naan' jon. ⁷ 'O' ntyjë na conduiho' ntsinda, taninncyaho' na ntsivi'nn'an ts'anho' na ngitso juu cuaa nquii na itsitja ts'an nnon Tyo'ts'on. Juu ts'an na ninnquii'chen its'aa juu 'nan na chuhan' cha'xjen na sijnda' Tyo'ts'on na quitsam'an, condui tsan'ñeen na jndyoyuhin na tonnon nquii jon cha'xjen na condui nquii Cristo. ⁸ Majo' juu ts'an na ninnquii'chen its'aa 'nan na tsixuanhan' jnan, m'aan tsan'ñeen ntyja 'naan' yutyia. Ee ntyjanty xjen na tye' tsoñ'en, itsixuan yutyia jnan. Mang'e na nnda', nquii jnda Tyo'ts'on jndyo jon cha' ntsityuui' jon joo 'nan its'aa yutyia.

⁹ Minninchen ts'an na tui xcohin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen tyi'xe'ncyaaahin na vi ntyja ngaca na ntsitjahin nciüi cüii nnon jnan, ng'e nquii jon m'aan jon quii' ts'on juu. Jo' ng'e na jndë tui xcohin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, xe'ncyaaahin na ninvito ntsitjahin. ¹⁰ Ndö vaa na nciüa' nn'ön nin nn'an na condui ntsinda Tyo'ts'on ndo' nin nn'an conduihan ntsinda juu yutyia. Juu ts'an na tyi'vam'aan ntyja 'naan' 'nan na chuhan', min tyi'vi'ntyjii juu ntyje juu na vantyja n'onhan Cristo, chito jnda Tyo'ts'on condui tsan'ñeen.

Tyi'nt'aaha na ve' conduë nquë na conan'vengiö ntyjë na vantyja n'on Cristo

¹¹ Ndö vaa jñ'oon na tondye jndyeeho' xjen na tentyja n'onho' Cristo, na chuhan' na cüivengiö ntyjë na vantyja n'onhan jon. ¹² Min tyi'nt'aho' cha' na s'aa Caín. Juu tsan'ñeen tom'aan jon ntyja 'naan' yutyia, mang'e jo' iscuee' jon tyje jon. Ndo' ¿Ndu na iscuee' jonhin? S'aa jon na nnda' ng'e tovam'aan jon ntyja 'naan' 'nan tyia, majo' tyje jon tovam'aan juu cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on.

¹³ Mang'e jo', 'o' ntyjë na vantyja n'onho', tyi'nan'tiuho' na jen ñoncyaa na coquenonho' na joo nn'an na nan'xuan ntyja 'naan' tsonmangue m'anhan na jndohan 'o'. ¹⁴ Ee covaa' nn'ön na jndë jnt'ui jaa nato na cotsu nn'an ndo' jndë sac'ë juu nato na ntyja 'naan'han' na cota'ndo' ñuan njanhan. Nnda' vaa na covaa' nn'ön ng'e conan've'ngiö ntyjë na vantyja n'onhan Jesús. Minninchen ts'an na tyi'vi'ntyjii juu nn'an, ninvaa m'aan juu nacje 'naan' na cotsu ñuaan nn'an. ¹⁵ Majo' minninchen ts'an na itso na vantyja ts'on juu Jesús, majo' ninm'aan juu na jndoo' juu nciüi tyje juu na mantyi vantyja ts'on, juu tsan'ñeen conduihin ts'an na itscüje nn'an. Ndo' covaa' n'onho' nciüi ts'an na itscüje nn'an, ntyja 'naan' nquii juu tyi'itsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. ¹⁶ Ndö vaa na itsi'manhan' na vi'ntyjii Jesucristo jaa ee tyincyaa nquiihin na jnan'cuee' nn'anhin ntyja njanhan. Ndo' ng'e na nnda', icanhan' na quinan'vengiö ntyjëehë na vantyja n'onhan jon, cuaa nquii min xe na aa nnan'cüje nn'an jaa ntyja 'naanhan'. ¹⁷ Majo' xe na aa m'aan nciüi ts'an na vantyja ts'on juu Jesucristo, ndo' min 'naan' jon, ndo' iquen jon cüenta na nciüiichen tyje jon na mantyi vantyja ts'on juu na itsitjahan' 'nanhin, majo' tyi'nin'ncyaa jon 'nan na icanhan' tsan'ñeen, ndo' na nnda', joo na vi' ntyjii Tyo'ts'on nn'an, ta'nan covitincyoo' na ico'xenhan'hin ntyja 'naan' na vam'aan juu. ¹⁸ O' ntyjë na conduiho' ntsinda na vi'ntyjiho', chito ve' xia'ntyti na ndüë na conan'vengiö nn'an, mantyi quinan'man na nnda' nchu vaa na vja na cotsam'an.

Ndö vaa na nninncyaaahan' na t'man qui nn'ön Tyo'ts'on.

¹⁹ Ndö vaa na itsi'manhan' na conan'jñon yo juu jñ'oon na conduihan' na mayuu', ndo' ntyja 'naan'han' m'an na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön na tonnon Tyo'ts'on, ²⁰ Ee min'cyaa ro na covicjé quii' ñuan njanhan na conan'tja jaa na tonnon jon, covaa' nn'ön na nquii jon t'manntyichen conduihin, chichen joo jñ'oon'ñeen na m'aan' nn'ön, ndo' joo na covicjé, tsoñ'ehan' ntyjii jnda' jonhan'. ²¹ Yajo' 'o' ntyjë na vi'ntyjiho', xe tyquii' ñuan njanhan covicjé na tyi'conan'tja jaa, itsi'manhan' condëë conan'ndyoo' jaa na tonnon jon yo na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön. ²² Ndo' ng'e jo', nninncyaa jon jñ'oon na cotan nnon jon ng'e na cota'nc'uë joo jñ'oon na iquen jon ndëë na cotoxenhan', ndo' mantyi yo joo 'nan na cont'a na cavee' nchjii jon. ²³ Ndo' ndö vaa jñ'oon na iquen jon ndëë na iquenhan' xjen jaa, na cantyja nn'ön yo nquii jnda jon Jesucristo. Tquen jon jñ'oon na quint'a na nnda' ndo' cüivengiö ntyjëehë na mantyi vantyja n'on jon, cha'xjen nquii Jesucristo tqen jon na quint'ahan'. ²⁴ Minninchen ts'an na ivanguee' juu jñ'oon na ico'xen jon, itsijon tsan'ñeen yo nquii Tyo'ts'on, nquii jon m'aan jon quii' ts'on juu. Ndo' ndö vaa na itsi'manhan' ndëë nn'an na m'aan jon quii' nn'ön ng'e na incyaa jon na nan'xuan nquii Espíritu Santo.

4

Vaa na itsijnda'han' nin jñ'oon conduihan' na mayuu', ndo' nin jñ'oon na tyi'yuu'

¹ O' ntyjë na vi'ntyji 'o', m'an min'ndye nn'an na coma'ndyi'han na conduehan na joo jñ'oon na coninncyahan, nquii Espíritu Santo itsi'man jonhan' ndëëhan. Majo' 'o' tyi'ngantya n'onho'han'. Joo jñ'oon'ñeen, quitquen jndyeeho' cüenta na aa itsijonhan'

joochan' cha'xjen joo jñ'oon' Tyo'ts'on na jndë ty'oonho' cüenta. Icanhan' na quint'aho' na nnda', ng'e jndye nn'an coma'ndyi'han na conan'vi'nn'anhan na conduehin na nquii Tyo'ts'on incyaa jon jñ'oon na conan'manhan. ² Ndö vaa na ndëë ncüaa' n'onho' na aa mayuu' na nquii Espíritu Santo itsi'man jon jñ'oon na incyaa ts'an. Minninchen ts'an na icüji' jndyoyu juu na nquii Jesús conduihin Cristo, ndo' na tuihin na ts'anhin, itsixuan tsan'ñeen Espíritu na conduihin nquii Tyo'ts'on. ³ Majo' minninchen ts'an na itso juu na nquii Jesús tyi'yuu' na conduihin Cristo, min chito na tuihin na ts'anhin cha'xjen nquë, tsixuan tsan'ñeen ntyja 'naan' nquii juu na itsuehin cjoo' Cristo, tyi'c'oon tsan'ñeen ntyja 'naan' juu Espíritu na conduihin Tyo'ts'on. Ndo' 'o' jndë macondyeho' na nquii juu na itsuehin cjoo' Cristo ncüjee' nnon juu, ndo' naneihin jndë m'aan juu ntjoohin tsonnangue.

⁴ 'O' ntyjë na conduiho' ntsinda, nan'xuanho' cüentaa' nquii Tyo'ts'on. Ndo' jndë tejndei jon 'o' cha' joo nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyaa, ta'n'an jndëë jnan'vi'nn'an nan'ñeen 'o'. Ee nquii Espíritu Santo na m'aan jon quii' n'onho', t'manntyichen najndei conduihin, chichen nquii yutyia na m'aan juu yo nan'ñeen na nan'xuanhan ntyja 'naan' tsonnangue. ⁵ Joo nan'ñeen na conan'vi'nn'anhan na conduehan na coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on, nan'xuanhan ntyja 'naan' juu tsonnangue. Mang'e na nnda', conan'neinhan ntyja na tsixuanhan', ndo' ng'e jo' joo nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan'han', neinhan na condyehan jñ'oon na coninncyaa nan'ñeen. ⁶ Majo' nquë condui jaa nn'an cüentaa' nquii Tyo'ts'on. Ndo' minninchen ts'an na m'aan juu ntyja 'naan' jon, indyii tsan'ñeen jñ'oon na coninncyaa. Majo' juu ts'an na tyi'c'oon ntyja 'naan' jon, min tyi'nin'quindyii tsan'ñeen jñ'oon na conduë, ndo' ng'e na nnda' vaa, ndëë ncüaa' nn'ön na juu jñ'oon na coninncyaa nn'an, aa conduihan' jñ'oon na mayuu' ndo' aa jñ'oon na itsivi'nn'anhan'.

Tyo'ts'on conduihin na vi'ntyjii jon nn'an

⁷ 'O' na vi'ntyji jaho', nque ntyjë na covantyja n'onhan Jesucristo, chuhan' na quinan'vengiöhan. Ee juu na conan'vengiöhan, conanhan' na m'aan nquii Tyo'ts'on. Min'cya ro ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, condui tsan'ñeen jnda nquii Tyo'ts'on, ndo' vajnaan' juu jon. ⁸ Majo' min'cya ro ts'an na tyi'vi'ntyjii juu nn'an, min tyi'cüajnaan' juu Tyo'ts'on ee nquii jon ninnquii'chen conduihin na vi'ntyjii jon nn'an. ⁹ Nquii Tyo'ts'on, juu jnda jon na ninncüii ts'onhin, jñon jonhin na m'an jaa nn'an tsonnangue. S'aa jon na nnda' cha' ndëë nc'ön na tyi'quintycüii na cotant'ö yo ñuan njanhan. Nnda' vaa na si'man jon na vi'ntyjii jon jaa. ¹⁰ Ndö vaa na cotsavaa' nn'ön ntyja 'naan' na vi'ntyjii Tyo'ts'on jaa, chito jaa ty'ön jndyëë na vengiöhin. Nquii jon ty'oon jndyee jon na vi'nchjii jon jaa, ndo' t'ua jon ts'ian nnon jnda jon Jesús na cue' jon ntyja 'naan' jnan na nan'xuan, ng'e jo' ndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jaa.

¹¹ 'O' ntyjë na vantyja n'onho' na vi'ntyji 'o', ng'e na nnda' vaa na vi'ntyjii Tyo'ts'on jaa, jo' mantyi chuhan' na quinan'vengiö ntyjëëhë na vantyja n'onhan jon. ¹² Min'ncüii ts'an ta'n'an condyiaa' juu Tyo'ts'on. Majo' ya na ninvito m'aan na conan'vengiö nn'an, itsi'manhan' na m'aan jon quii' nn'ön ndo' juu na vi'ntyjii jon nn'an, itsiquindëhan' juuhan' ntyja njanhan. ¹³ Ndö vaa na tsi'manhan' na cotsam'an jaa yo Tyo'ts'on ndo' na m'aan jon quii' ñuan njanhan ng'e jndë tyincyaa jon Espíritu Santo quii' nn'ön. ¹⁴ Ndo' jndë tojnty'ia ndë nquii jnda Tyo'ts'on. Ndo' cotji' jndyoyü na jñon jonhin quii' nt'an nn'an tsonnangue cha' ntsin'man Jesús ñuaan nn'an jnan na nan'xuanhan. ¹⁵ Minninchen ts'an na icüji' jndyoyu na nquii Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on, m'aan Tyo'ts'on quii' ts'on tsan'ñeen ndo' juu tsan'ñeen ityii'han'hin ntyja 'naan' nquii jon.

¹⁶ Jo' jndë cotsavaa' nn'ön na m'aan Tyo'ts'on na vi'nchjii jon jaa ndo' vantyja nn'ön na nnda'. Nquii Tyo'ts'on conduihin na vi'nchjii jon nn'an. Yajo' minninchen ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, vam'aan juu ntyja 'naan' jon, ndo' mantyi m'aan jon quii' ts'on juu. ¹⁷ Juu na vi'ntyjii Tyo'ts'on nn'an, ndö vaa na tsi'manhan' na itsiquindëhan' juuhan' ntyja njanhan. Ya na ngue'ntyja xjen na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan nnon jon, tyi'je'quindyii' nn'ön na mantyi nt'uui jon jaa, ng'e covaa' nn'ön na cha'xjen na vi'ntyjii Cristo nn'an, mannda' vaa cotsam'an quii' nt'an nn'an. ¹⁸ Ya na vantyja nn'ön na

vi'ntyjii Tyo'ts'on jaa, icüjii'han' na coviquityüe na ntco'xen jon jaa ntyja 'naan' jnanhan. Ee ya na m'an na ncyaa na nt'uui jon jaa tsojnaan' na conan'tja jaa, tsi'manhan' na juu na conduihin na vi'ntyjii jon nn'an, tyi'quindë conan'xuanhan'.

¹⁹Ee navejndyee nquii Tyo'ts'on ty'oon jon na vi'ntyjii jon jaa, mang'le jo' conan'vengiö nn'an. ²⁰Ncüii ts'an, xe na aa ngitso juu na vi'ntyjii juu nquii Tyo'ts'on, majo' tyi'cuee' ts'on juu ncüiichen tyje juu na mantyi vantyja ts'on, ve' ts'an quintuhin. Ee xe tyi'vi'ntyjii juu tyje juu na ninnquii'chen indyiaa' juuhin, majndeichen je'quitsivi'ntyjii juu nquii Tyo'ts'on na min tyi'condyiaa' juuhin. ²¹Ndö vaa jñ'oon na ico'xenhän' na tyincyaa Cristo ndëe jaa. Itsohan' na minnichen ts'an na vi'ntyjii juu Tyo'ts'on, chuhan' na cüivi'ntyjii juu tyje juu na vantyja ts'on juu jon.

5

Ndö quint'a cha' ntantjön yo juu na tsixuan tsonnangue

¹Tyi'ncüii cüii ts'an na vantyja ts'on juu na nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnon Jesús na conduihin na itsin'man jon ñuaan nn'an, iquen Tyo'ts'on tsan'ñeen na conduihin jnda nquii jon. Ndo' minnichen ts'an na vi'ntyjii juu Tyo'ts'on na condui jon Tyëëhë, mantyi vi'ntyjii tsan'ñeen ntsinda Tyo'ts'on. ²Xe na aa conan'vengiö Tyo'ts'on, ndo' cota'nc'ueë jñ'oon na ico'xen jon, covityincyoo' na mayuu'han' ya na conan'vengiö nn'an na condui ntsinda jon. ³Ndö vaa na itsi'manhan' na condui jaa nn'an na conan'vengiö Tyo'ts'on, na quita'nc'ueë jñ'oon na ico'xen jon jaa. Ndo' joo jñ'oon'ñeen, tyi'jahan' cha'xjen na ja xu. ⁴Minnichen ts'an na jndë tui xochin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, condëe ivantjon juu yo 'nan tyia na tsixuan tsonnangue. Juu na tsixuanhan', condëe cotantjönhan' ng'e juu na vantyja nn'ön Jesucristo. ⁵¿Nin ts'an na nndëe ngüantjon yo juu 'nan tyia na tsixuan tsonnangue cha' tyi'ngüantjonhan'hin? Xia'ntyjii juu ts'an na vantyja ts'on na nquii Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen ngüantjon juu yo 'nan tyia'ñeen.

Jñ'oon na icüjii' jndyoyuhan' ntyja 'naan' jnda Tyo'ts'on

⁶Nquii Jesucristo tyjee' jon tsonnangue. Jndëe' jon quii' ndaa, ndo' manquiintyi jon tyincyaahein na jnan'cuee' nn'anhin na tcüe' neoon' jon, chito xia'ntyjii na jndëe' jon quii' ndaa, mantyi tyincyaa jon na tue' jon na tcüe' neoon' jon nnon tsonjn'naan. Majuuntyi Espiritu Santo conduihin na icüjii' jndyoyu jon ntyja 'naan'han', ndo' nquii jon ninnquii'chen conduihin jñ'oon na mayuu'. ⁷Ee m'aaan ndye nnon na cotji' jndyoyu ntyja 'naan' Jesucristo ndëehë, ⁸Manquiintyi Espiritu Santo, yo ndaatioo na jndëe' Jesús, yo neoon' jon na tcüe' na jñon nn'anhin tsonjn'naan. Ndo' ncüii ncüii na ndye nnon jñ'oon'ñeen, covijnt'ue Tyo'ts'onhan' na icüjii' jndyoyu jon na juu Jesucristo conduihin jnda jon. ⁹Joo jñ'oon na cotji' jndyoyu nn'an ndëe ntyjehan, coy'on nan'ñeen cüentahan'. Majo' juu jñ'oon na icüjii' jndyoyu Tyo'ts'on ndëehë, njonntyichen conduihan', ee juuhan' it'uiihan' yo juu jñ'oon na icüjii' jndyoyu jon ntyja 'naan' jnda nquii jon. ¹⁰Ndo' minnichen ts'an na vantyja ts'on juu na Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on, juu jñ'oonva' conduihan' na icüjii' jndyoyuhan' quii' ts'on juu. Majo' min'cya ro ts'an na tyi'canyja ts'on juu jñ'oon na icüjii' jndyoyu Tyo'ts'on ntyja 'naan' jnda jon, its'aa tsan'ñeen na nquii Tyo'ts'on quintuhin, ng'le tyi'covantyja ts'on juu juu jñ'oon'ñeen. ¹¹Ndo' ndö vaa jñ'oon na icüjii' jndyoyu Tyo'ts'on ndëe na incyaa jon na tyi'quintycüii na cotando' ñuan njanhan, ndo' juuhan' nan'xuan jaahan' ntyja 'naan' nquii jnda jon. ¹²Ndo' minnichen ts'an na nquii jnda Tyo'ts'on m'aaan jon quii' ts'on juu, tsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Majo' min'cya ro ts'an na tyi'c'oon juu ntyja 'naan' jnda jon, tyi'quitsixuan tsan'ñeen na vando' ñuaan' juu.

Naneihin nan'xuan na tyi'quintycüii na cotant'ö

¹³Macüjii jñ'oonmin na matscienönhan' ndëe 'o' na vantyja n'onho' nquii jnda Tyo'ts'on cha' cüaa' jnda' n'onho' na nan'xuanho' na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanho'.

¹⁴Ndö vaa na incyaaan' na t'man qui nn'ön Tyo'ts'on na conan'ndyoo' jaa na tonnon jon. Xjen na cotan cüii jñ'oon nnon jon, xe na aa juu jñ'oon'ñeen m'aaanhan' ntyja

'naan' na nt'ue ts'on jon, mangiö jnt'aha na ndyii jonhan'. ¹⁵ Ndo' ng'e covaa' nn'ön na iquen jon cüenta jñ'oon na cotan nnon jon, mantyi ngiö yaha na nninncyaa jonhan'. ¹⁶ Xe ncüiiho' ndyiaa' juu ncüiichen tyje juu na itsitja tsan'ñeen ncüii nnon jnan na tyi'xe'cay'oonhan'hin na ngitsuhin, chuhan' na can juu nnon Tyo'ts'on na ntcüe' ts'on tsan'ñeen. Ndo' nninncyaa jon na ntsixuan tsan'ñeen na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. M'aaan jnan na vay'oonhan' ts'an na ngitsu ñuaan' juu. Tyi'quitsjö na can ts'an na quitejndei Tyo'ts'on tsan'ñeen. ¹⁷ Ncüii cüii nnon 'nan na itsitja ts'an, tsixuanhan' jnan na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' min jnan na xe'quitsu ñuaan' ts'an ntyja 'naan'han'.

¹⁸ Juu ts'an na jndë tui xcohin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, mangiö na juu tsan'ñeen tavi 'nan itsitjahin nnon jon na ninvito. Ee nquii jnda Tyo'ts'on ivantyjee' jon tsan'ñeen ndo' ng'e na nnda', juu yutyia ndiquindë nt'uui juu tsan'ñeen. ¹⁹ Mangiö na condui jaa ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Majo' tsoñ'en nn'an na cotsam'an ntyja 'naan' juu na tsixuan tsjonnangue, m'anhana nacje 'naan' juu yutyia. ²⁰ Ndo' mantyi mangiö na nquii jnda Tyo'ts'on jndë jndyo jon. Ndo' incyaa jon na jnda' nquën, jo' na cota'jn'aaan nquii Tyo'ts'on na conduihin na mayuu'. Nanein cotsam'an yo nquii jon na conduihin na mayuu' ng'e na cotsam'an ntyja 'naan' nquii Jesucristo. Juu jon conduihin Tyo'ts'on na mayuu'. Ndo' ntyja 'naan' nquii jon nan'xuan na tyi'quintycüii na cotant'ö. ²¹ 'O' na conduiho' ntsinda na vi'ntyjiho', min jñ'oon na coninncyaa nn'an na min tyi'yuu'han' ntyja 'naan' joo 'nan na conan't'maan'han. Taninncyaho' na joohan' ntquenhan' xjen 'naan'han' 'o'

Tson Na Jndë Ve Na Tji Juan

Ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' yo na quitsivi'ntyjii ts'an tyje juu

¹ Mancô na conintque ja quityquii' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, macüji tsonva na matscïenönhan' ndëë 'o' na conduiho' tmaan' nn'an na icüji jonho' cüentaa' nquii jon yo nin'nque nn'an na conan'jon yo 'o'. Vi'ntyji ja 'o' yo na xoncüee' ts'ön, ndo' min chito xia'ntyi ncô, mantyi tsoñ'en nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu'. ² Mayuu' na vi'ntyji jndyi ja 'o' ee juu jñ'oon na mayuu'ñeen m'aanhan' quii' nn'ön ndo' mancha'chen xjen nc'oonhan' yo jaa. ³ Nquii tyëéhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin jnda jon, mac'an ndëëhan na nnan'quindaa'hin 'o' juu naya na conduihan yo juu na nty'ia ro nn'an ngiohan, yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhan. Ncyahan na nan'xuanho' joo nan'min' viochen xjen na cotsam'anho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu' yo na conan'vengioho' nn'an.

⁴ T'man incyaahan' na nën jndyi jnty'ia vendye ntyjeho' na cotsam'anhan ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu' cha'xjen nquii tyëéhë Tyo'ts'on tqen jon jñ'oon na quint'a. ⁵ Ndo' nanein 'o' ntyjë na vi'ntyjiho', vaa jñ'oon na nin'quitsiqui'man' ja 'o' na quinan'vengio ntyjë na vantyja n'onhan Jesús. Juu jñ'oonva chito jñ'oon xcohan', majo' maninjjuun-tyihan' na jndë tondyeho' xjen na tyë' na condyeho' ntyja 'naan' Jesucristo. ⁶ Ndô vaa na itsi'manhan' na vi'ntyjii ts'an Tyo'ts'on, na vanguëe' juu jñ'oon na iquen jon na ico'xenhan'. Ndo' juu jñ'oon'ñeen cüejonhan' cha'xjen juu jñ'oon na tondye jndyeeho' na quinan'vengio nn'an.

Nn'an na conan'vi'nn'an

⁷ Nnda' matsjö ndëëho' ng'e jndye nn'an m'an na coma'ndy'ihan tsonnangue na conduehan na nquii Jesucristo tyi'yuu' na jndyo jon na ts'anhin cha'xjen nquë. Majo' min'ninchen ts'an na itsi'man juu jñ'oonva', itsivi'nn'an tsan'ñeen nn'an. Conduihin ts'an na v'ii' ts'on juu Cristo. ⁸ Majo' quitquenho' cüenta na tyi'nan'vi'nn'an jñ'oon'ñeen 'o'. Ee xe nnda' vaa 'nan na ntquenonho', juu ts'ian na jndë jnt'aha, nts'aahan' na ve' jn'aanhan'. Quinan'chonho' na quindë ya ncy'onho' cüenta tsoñ'en nnon na ntsiquindaa' Tyo'ts'on 'o'.

⁹ Min'ninchen ts'an na nin'cüenoon' juu nchu vaa na itsiquindy jñ'oon na si'man Cristo, tyi'quitsixuan tsan'ñeen ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Majo' minnichen ts'an na contjohin yo jñ'oon'ñeen, condui tsan'ñeen ntyja 'naan' tyëéhë Tyo'ts'on ndo' yo jnda nquii jon. ¹⁰ Xe na aa nguee' ts'an na m'anho' na ngitso juu na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' juu jñ'oon na incyaa juu ntyja 'naan' Cristo, xe na aa tyi'cüejonhan' cha'xjen na matsjö ndô', yajo' min tyi'ntixee'ho'hin nt'aaho', min tyi'ninncyaho' ts'onhin. ¹¹ Ee xe na aa ngitso ts'an nnon tsan'ñeen: 'U' ntyjë, cüenoon', xe na aa nts'aa juu na nnda', itsijonhin yo juu ts'ian tyia na tsixuan tsan'ñeen.

Jñ'oon na mats'ia na chu tsonva na tji Juan

¹² Jndye jñ'oon min na icanhan' na quitsjö ndëëho', majo' xia'ntyi jñ'oonmin' na macüji nanein. Ee ntyja ts'ön na ncjö quinty'iaho', yajo' nnan'nën yo ntyjë, ndo' na nnda', minnycyaahan' na nën jndyihî.

¹³ Nque nn'an na mantyi icüji Tyo'ts'on cüentaa' nquii jon na m'anhin ntjohin, mantyi coninncyahin ts'on 'naanhin ndëëho'.

Tson Na Jndë Ndye Na Tji Juan

Itsiquinjón Juan Gayo

¹ Maja Juan na conintque ja, macüji tsonva na matscüenönhan' na m'an 'u' ntyjë Gayo. Yo na xoncüee' ts'ön vi'ntyji 'u'.

² 'U' ntyjë na vi'ntyji, mac'an nnon Tyo'ts'on na tyi'ndivi'. Ncyaa jon na ya ro ngam'an' tyquii' tsoñ'en cha'xjen na vja' na tonnonchen yo nquii' jon yo ntyja 'naan' ñuan 'nan'.

³ Minndye ntyjëëhë na vantyja n'on Cristo, sqe ntcüe'han na m'an. Ndo' conduehan nnön na xoncüee' tson' na vam'an' na vantyja tson' juu jñ'oon na mayuu', vam'an'tyen' ntyja 'naan'han'. Ndo' na nnda' vaa na mandyi, incyaahan' na nën jndyi. ⁴ Ee ta'nan ncüiichen nnon na incyaahan' na nënntyëchën cha' ya na mandyi na joo nn'an na tantjön cüentaa' Cristo na conduihin ntsinda, na cotsam'anhan ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu'.

Ya its'aa Gayo

⁵ 'U' ntyjë Gayo na vi'ntyji, joo ntyjëëhë na vantyja n'onhan na ve' cotsque yahan na m'an', ya jndyi matsa' na matixe'hin, min na toxen'chen tyi'cüajnan'han. ⁶ Minndyehan na jndë jndui' ntcüe'han naijon na m'anho', ndo' jnan'neinhan ndëë nque nn'an na condui tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on ntyja 'naan' na matsi'man' na vi'ntyji'han. Ndo' quitsa' vi naya'ñeen xjen na ntsque nnda'han na m'anho', mantyi quitejndei'ntyichen'han 'nan na icanhan'hin na cotsaondyi'han juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on. Ee nnda' vaa na icanhan' na quitejndei' jaa ntyjëëhë na cotsanan'neinhan jñ'oon' jon. ⁷ Ee jndui' nan'ñeen tsjoonhan, tyencyahan jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo, min taty'onhan cüenta xoquitu' nduee nn'an na tyi'covantyja n'on. ⁸ Mang'e jo', icanhan' na jaa quitix'ënhin ee na nt'aha na nnda', ntsi'manhan' na conan'jön yo ts'ian na cotsancyahin juu jñ'oon na mayuu'.

Sitsan' Diótrefes nn'an na cotey'ntjon nnon Tyo'ts'on

⁹ Tji ja ncüii tson na scüenönhan' na m'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo. Majo' juu Diótrefes tyi'quitsijñ'oon' juu na vaa najndö na tyincyaa Tyo'ts'on yo jñ'oon na tsjö, ng'e ya jndyi nchjii juu na ityiii' juu 'ndyo joohan. ¹⁰ Mang'e jo', juu xjen ya na nguë na m'anho', yajo' ntsintcüi ja ntyja 'naan' 'nan na its'aa juu. Ee i'man jndoo' juu já. Min tyi'quintjo nchjii juu na its'aa juu na nnda', mantyi min tyi'cy'oon juu cüenta nque ntyjëëhë na cotsquehin na m'anho' na comandyi'han na concyahan jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' joo ntyjëëhë na nin'cy'onhan cüenta nan'ñeen, mantyi itsi'ndaa' juu n'onhan, ata icüjii' juuhin quii' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Cristo.

¹¹ 'U' ntyjë Gayo na vi'ntyji ja 'u', joo nn'an na cont'a 'nan tyia, tyi'ncü'a 'u' yo nan'ñeen. Majo' joo nn'an na cotsantyja 'nan naya, cü'a 'u' ntyja 'naan'han. Ee ts'an na ninnquii'chen itsijonhin yo 'nan ya, m'aa juu ntyja 'naan' nquii' Tyo'ts'on. Majo' juu ts'an na ninnquii'chen its'aa juu 'nan tyia, tyi'c'oon tsan'ñeen ntyja 'naan' jon.

Ya its'aa Demetrio

¹² Tsoñ'en nn'an ya jñ'oon conduehan ntyja 'naan' Demetrio. Covityincyoo' na itsijonhin yo juu jñ'oon na conduihan' na mayuu'. Ndo' mantyi ncö matsjö na itsiquindë juu. Ndo' 'u' mantyi' na juu jñ'oon na matsinën, mayuu'han'.

Jñ'oon na mats'ia na icüjii Juan

¹³ Jndye jñ'oon min na nin'quitsjö nnon' majo' xia'ntyi ndö' ro na macüji naneinhan, ¹⁴ Ee ntyja ts'ön na cje ro nnty'ia ja 'u', yajo' nnan'ñen yo ntyjë.

¹⁵ Nquii' Tyo'ts'on ncyaa jon na tajñuaan' ts'on 'u' na tonnon jon. Nque ntyjëëhë na m'an ntjoochin na vantyja n'on Cristo, coninncyahan ts'on 'naanhan nnon'. Ncyaa' ts'on njan ndëë tsoñ'en ntyjëëhë na m'anhin jo'.

Tson Na Tji Judas

Incyaa Judas ts'on 'naan' jon ndëë nn'an cüentaa' Tyo'ts'on

¹Ja Judas condui ja ts'an na itye'ntjon nnon Jesucristo. Xiö Santiago. Macüji tsonva na matscürenöhan' ndëë 'o' nn'an na iqueen' tyëëhë Tyo'ts'on 'o' cha' nnduiho' ntsinda nquii jon, nqueho' na vi'ntyjii jon na ivantyjee' jon 'o' ng'e Jesucristo. ²Juu na nty'ia ro nn'an na ntyjii Tyo'ts'on, yo juu na incyaa jon na tajñuaan' ts'on ts'an na tonnon jon, yo nin'juu na vi'ntyjii jon nn'an, ncyaa jon na ncy'onho' cüentahan'.

Ts'iaan' na tji Judas tsonva

(2 Pedro 2:1-17)

³Tots'aa jndyihan' ts'ön na ncüji ncüii tson na ntscürenöhan' ndëëho' ntyja 'naan' juu na conan'xuan na itsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan. S'aahan' ts'ön na jnde' icanhan' na quity'i 'ndyöho' na cüentyjee'tyenko' quityquii' na vantyja n'onho' Jesucristo. Juuhan' ninjon tyincyaa Tyo'ts'on na nque nn'an na ityiii' jonhan ntyja 'naan' nquii jon, nan'xuanhinhan'. ⁴M'an nn'an na jndë squehin tyquii' nt'anho'. Joohan conduihan nn'an na tyi'quita'nguee'hin tonnon Tyo'ts'on. Joohan conan'cüejndyohan juu naya na condui nquii jon na conan'manhan na tanin min na ve' ndö ro m'aan ts'an yo ncüiichen tyje juu. Tivio jndui jñ'oon ntyja 'naan' nan'ñeen na nt'uiivi' Tyo'ts'on joo nn'an na cont'a na nda'. Ndo' na nda' conduehan, cotji ntcüe'han ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin ty'öhö yo na co'xen jon jaa.

Min jñ'oon na conan'manhan' nchu vaa ntquenon nn'an na conan'que'to n'onhan

⁵Juu 'nan na s'aa Tyo'ts'on tivio, mangio yaho'han', majo' min na nda', mats'a na cañjoon' n'onho'han'. Siquindyaa jon nn'an Israel navi' na tom'anhan ndyuaa Egipto, majo' ndëcyaa jndyehan iscüje jonhan tsojnaan' na tatovantya n'onhan jon. ⁶Ndo' mantyi cañjoon' n'onho' nchu vaa na tjon minndye ángeles, tyi'quintjohin quityquii' juu ts'ian na t'ua Tyo'ts'on ndëëhan, jnty'ehin najion na sijnda' jon cüentahan. Jo' na jndë tyii' jonhan ncüii jon na cha'vijon vancjo na taquintya najaanhan'. Sijnda' jon na quintjotyenhan jo' ata juu xuee t'man ya na ntco'xen jon ángeles yo nque nn'an xeng'e na tonan'tjahan nnon jon. ⁷Ndo' mantyi cañjoon' n'onho' ntyja 'naan' nn'an tsojoo Sodoma yo Gomorra yo nin'njoon tom'aan xi'jndio. Cha'xjen joo ángeles tyia'ñeen tonan'tjahin, mantyi joo nn'an njoon'ñeen tonan'tjatohan na ve' ndö' ro tom'anhan yo ntyjehan, ata nannon tom'anhan yo ntyje nonhan. Ndo' tsojnaan' jo', siquitsu Tyo'ts'onhan yo chon. Ndo' juu 'nan na tquenon nan'ñeen, ata xjen nein conduihan' 'nan na itsi'manhan' ndëë na nquii Tyo'ts'on nt'uiivi' jon nn'an na nan'xuan jnan yo chon na tyi'je'quinduu'.

⁸Min na nda' vaa, joo nan'ñeen na tyi'xoncüe jñ'oon na conan'manhin ndëëho', nquehan conan'ty'ahan si'ts'o 'naanhan na ve' ndö' ro m'anhan yo nn'an. Ndo' juu najnde' na condui ta Jesús na co'xen jon, tyi'quijue'cjehan ntyja 'naan'han'. Ndo' ata conan'neinhan jñ'oon tsan' nacjo ángeles na conditque na m'aan Tyo'ts'on. ⁹Min tyi'quint'a nan'ñeen cha'xjen s'aa juu ángel na conditque, tsan na jndyu Miguel. Sijnde' 'ndyo yutyia tque nnon juu Miguel'ñeen na nin'cay'oon juu si'ts'o 'naan' Moisés. Majo' tyi'quitsinin Miguel jñ'oon tsan' nnon yutyia tque'ñeen na quitscüe'naan'han'hin. Xia'ntyi tso jon: "Nquii Tyo'ts'on quitsityia' jon 'u'."

Mannda' jñ'oon tso jon nnon juu. Tyi'c'oon' ts'on jon na ntscüe'naan' jonhin na ngitso jon na tyi'ya its'aa juu. ¹⁰Majo' nanmin' na m'anhin quii' nt'anho' na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahan, conan'manhan jñ'oon na itscüe'naan'han' min'ninchen jñ'oon na ndicüaa' n'onhan joohan'. Tyquii' na covaa' n'on nan'ñeen joo jñ'oonmin', itsijonhan'hin cha'vijon quioo' na ve' cont'ato o', na ndiquindëë ntji' o' cüenta 'nan na chuhan'. Ndo' jnaan' na nda' vaa na cont'a nan'ñeen, tyi'je'quintycüii na it'uiivi' Tyo'ts'onhan.

¹¹Joo nanmin' na conan'vi'nn'anhan 'o' yo jñ'oon na conan'manhan ndëëho', nt'uiivi' jonhan ee cüejon cont'ahan cha'xjen tots'aa Caín. Ndo' cha'xjen juu Balaam nin'cüantjon jon xoquitu' yo juu natyia na si'man jon ndëë nn'an Israel, majo'ntyi cont'a nanmin'. Ndo' cha'xjen t'uiivi'han' Coré na suehin cjoo' Moisés, mantyi nt'uiivi'han' nanmin' na cüajon conan'vehan cjoo' Tyo'ts'on. ¹²Nanmin' ñ'enhan quii' nt'anho' xjen covancüiho' na tojnaan' cocüa'ho' ntyja 'naan' na vi'ngioho' ntyjeho' na vantyja n'on Cristo. Ndo' na conan'jon nan'ñeen yoho', itsijonhan'hin cha'vijon 'nan ty'a quii' nt'anho', ndo' jo' itscüejnaan'han'ho'. Majo' nan'ñeen min tyi'jn'anhin na cocüa'hin ndo' covehin yoho'. Joohan conduihan cha'vijon qito na ve' xia'ntyi na m'an n'onhin na cotixee' nquehan. Itsijonhan'hin cha'vijon chincyu na itscyaa jndyehan' na tandaatsua' quichuhan'. Itsijonhan'hin cha'vijon n'oon na tatë cove', itsijonhan'hin cha'vijon 'nan ve jnda jndë tjëhan', cüii nnon na jndë tye ts'anhan'. ¹³Mantyi itsijonhan'hin cha'na ndaandue na ndicüichen na ijuuhan'. 'Nan na cont'a nan'ñeen, jnaan' jndyi vaahan', itsijonhan' joohan' cha'na chon' ty'a na icüji' ndaandue xjen na ijuuhan'. Ndo' mantyi itsijonhan' nan'ñeen cha'na ncjuu na tajnda'to yuu jon co'ohan'. Ndo' na mnda' xjen nn'anhin, jndë sijnda' Tyo'ts'on na nt'uiivi' jonhan. Ntyii' jonhan yuu jon na taquintyja najaan na quintjotyenhan jo'. Tyi'jon vi ndui'han jo'.

¹⁴Nquii Adán, jon ts'an na tom'aan jndyee. Ndo' Enoc conduihin ts'an na jndë ntyque' jnda na jndyocahan' tsjan 'naan' juu Adán. Juu Enoc'ñeen sinin jon jñ'oon na si'man Tyo'ts'on nnon jon ntyja 'naan nanmin' na m'anhan quii' nt'anho'. Tso jon: "Quitquenho' cüenta, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en, jndë ndyo jon yo jndye min ángeles cüentaa' jon na ñuan nquii' conduihin. ¹⁵Ndyoco'xen jon tsoñ'en nn'an ntyja 'naan' na tonan'tjahan. Nnts'aa jon na quit'uiityenhan' nque nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, tsojnaan' tsoñ'en nnon na tont'ahan na tonan'vehan cjoo' jon. Ndo' mantyi ntyja 'naan' tsoñ'en jñ'oon tsan' na tonduehan cjoo' jon."

Ndö' vaa jñ'oon sinin Enoc'ñeen. ¹⁶Nanmin' na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahan, nin'quii'chen conan'ncyoo'hin, cota'jñ'oonhan 'nan na cont'a nn'an, joo nn'an na conduihan nn'anjan na tyi'xe'ncyahan na ntco'xen Tyo'ts'onhan. Cotsam'anhan yo ntyja 'naan' natyia na nt'ue jndyi n'onhan. Ndo' conan'ntsa jndyihin nchu vaa na conduihin. Mantyi conan'neinhan jñ'oon ntyja 'naan nquehin ndëë nn'an cha' quitji' nan'ñeen cüenta na t'manntyichen na vaquinjon' 'nan cont'ahan. Nnda' cont'ahan cha' minncyana nan'ñeen yo 'nan na ninjnt'uehan.

Itsiqui'maan' Judas nn'an na vantyja n'on

¹⁷Majo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyi jaho', cañjoo' n'onho' joo jñ'oon na jndë tondyeho'. Nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na tji jon, ty'ecyahan jñ'oon naya 'naan' jon. ¹⁸Jndue nan'ñeen ndëëho' na joo ndyu na mats'ia nc'on nn'an na nnan'cüejnaan'han nn'an na vantyja n'on Tyo'ts'on. Joohan xia'ntyi na nta'nguee'han yo 'nan natyia na nt'ue jndyi n'onhan.

Nnda' vaa jñ'oon na tonan'quindyii nan'ñeen 'o'. ¹⁹Joo nanmin' na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahin, cont'ahin na joo nn'an na vantyja n'on Cristo, cot'on nan'ñeen yo ntyjehan. Cotsam'an nanmin' cha'xjen na nt'ue jndyi n'on s'ihan, min tyi'c'on Espíritu Santo quii' n'onhan.

²⁰Majo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Jesucristo na vi'ntyi jndyi 'o', juu na vantyja n'onho' jon na ji'uaan', caqueho' ntyja 'naan'han'. Xjen na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, nquii Espíritu Santo quiti'si'man jon ndëëho' nin jñ'oon ndueho'. ²¹Nquii Tyo'ts'on m'aan jon na vi'ntyjii jon 'o'. Ninnquii'chen quintjotyenho' ntyja 'naan'han'. Viochen xjen na covendoo' tcüiiho' juu xuee na yo na nty'ia roho' ntyjii Jesucristo na nndyoy'oon jon na nnan'xuanho' na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanho'. Nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

²²M'an nn'an na ve vaa na m'aan' n'onhan yo juu jñ'oon' Tyo'ts'on. C'onho' na nty'ia ro nan'ñeen ngioho'. ²³Ñ'en ntyjehan na juu 'nan na conan'tjahin itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na jndë tyioohin quityquii' chon. Juu na vay'oonhan'hin na itsi'ndaa'han'

joochan, quitji' ntcüe'ho'han quityquii'han' cha' ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan. Ndo' ndëë mañoon ntyjehan na t'man jndyi na jndë jnan'tjahan, quinan'manho' na nty'ia rohan ngioho', majo' quitsincyaa' jndyihan' n'onho' na juu jnan na nan'xuanhan, tyi'ngachuhan'ho'. Tsoñ'en nnon 'nan na itsi'ndaa'han'hin yo 'nan na itsity'ahan'hin na tonnon Tyo'ts'on, cüijndo' jndyiho'han'.

Jñ'oon na mats'ia na itsit'maan'han' Tyo'ts'on

²⁴ Nquii Tyo'ts'on vaa najndei na conduihin na ngüantyyee' jon 'o' na juu jnan ty-i'ntscyaahan'ho'. Na mayo juu najndei'ñeen nninncyaa jon na nc'onho' najjon na nancoo' jndyi na m'aan jon na min'ncüii jnan tyi'nan'xuanho'. Na nndui na nnda', nninncyaaahan' na nein jndyiho'. ²⁵ Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan, cüit'maan'hin. Ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, quitji' nn'an cüenta na nquii Tyo'ts'on taquintyja t'man conduihin. Juu jon tsoñ'en najndei conduihin. Xia'ntyi nquii jon conduihin na co'xen jon. Vitjachen na tui tsoñ'en, nan'min' conduihin, ndo' macüajon conduihin nanein yo ninvaa na tonnonchen. Quindui na nnda'.

'Nan Na Tityncyoo' Nnon Juan Na Si'man Jesucristo

Jñ'oon na si'man Jesucristo 'nan na xejnda ngüentyja

¹Jñ'oonmin chuhan' jñ'oon na tyincyaa Tyo'ts'on nnon Jesucristo na quitsi'man jonhan' ndëë nn'an na cotyentjonhan nnon jon. Joo jñ'oonmin conan'quindyihan' ntyja 'naan' 'nan na cje ro na ngüentyja. Ja Juan na matye'ntjön nnon Cristo, t'ua jon ts'ian nnon ángel 'naan' jon na tyjee' tsan'ñeen na m'an na quitsiquindy tsan'ñeen jñ'oonmin ja. ²Macüji' jndyoyu ntyja 'naan' tsoñ'en 'nan na tityncyoo' nnön. Tsonvahin chuhan' jñ'oon ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on yo jñ'oon na mayuu' na si'man nquii Jesucristo.

³Ityio Tyo'ts'on jn'aan nquii ts'an na itsijnaan' joo jñ'oon na chu tsonva. Ndo' mantyi ityio jon jn'aan joo nn'an na condyehinhan' ndo' cota'nguee'hin nchu vaa tsi'manhan'. Ee jndë mavaa xjen na nndui cha'xjen na conan'quindy jñ'oonmin.

Incyaa Juan ts'on 'naan' jon ndëë nn'an cüentaa' Tyo'ts'on ndyuaa Asia

⁴Ja Juan matscuenön jñ'oonmin ndëë 'o' na conduiho' ntyque' tmaan' nn'an na vantyja n'onho' Jesucristo na m'anho' ndyuaa Asia. Nquii Tyo'ts'on mancüüixjen m'aan jon, mantyi tom'aan jon ndyu na toxen'chen vitjachen na nc'oon tsonnangue, ndo' ngüentyja xjen na nncüjee'non jon. Mac'an na nninncyaa jon na ncy'onho' cüenta juu naya na tsixuan jon, yo nin'juu na conduihin na tajñuaan' ts'onhin. Ndo' mantyi joo ntyque' espíritus na m'anhan tonnon juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon, ncyahan na nan'xuanho' joo nayamin'. ⁵Ndo' mantyi nquii Jesucristo ncyaa jon na nndaho' joo nayamin', nquii jon na conduihin na tocüji' jndyoyuhin ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Manquii Jesús na conduihin ts'an navejndyee na jnanquentyja jon quii' nt'an nn'an na jndë tjë na tando' xco jon. Conintquentyichenhin ndëë tsoñ'en nn'an na conduihan namm'ann'ian na cotoxenhan nn'an tsonnangue. Vi'ntyjii jndy' jon jaa, ndo' ng'e na jnan'cuee' nn'anhin na tcüe' neoon' jon, jo' juu jnan na tonan'xuan, jndë siquindyaa jon jaa na tonan'y'oonhan' jaa. ⁶Ndo' nquii Cristo jndë tquen jon na condui jaa tmaan' nn'an na itye'ntjon jon. Mantyi jndë tquen jon na condui jaa ntyee na cotye'ntjön nnon tye jon, nquii ta Tyo'ts'on. Ninnquii'chen cüit'maan'hin xeng'e juu najnde' na conduihin yo nin'juu na itye'ntjon jon tsoñ'en. Ninnquii'chen quindui na nnda'.

⁷Quitquenho' cüenta, jndë mandyo Cristo quityquii' chincyu.

Tsoñ'en nn'an njnty'iahan jon yo nque nn'an na jnan'jonhan na cue' jon, ndo' yo nin'tsoñ'en nn'an na ninvaa tsonnangue.

Juu xjen na njnty'iahan jon, jnde' nnan'xuaahan na itsi'ndaa'han' ngiohan.

Mayuu' na nndui cha'xjen na matsjö.

Nnda' vaa na tso tsan'ñeen.

⁸Nquii Tyo'ts'on na taquentyja najnde' conduihin, itso jon:

"Ja m'an vitjachen na tui tsoñ'en, ndo' nc'önntyëchën vi na jndë tenon tsoñ'en." Ndö' vaa tso nquii jon na mancüüixjen m'aan jon vitjachen na nguaa tsonnangue yo tsjö'ndue, ndo' mantyi ngüentyja xjen na ncüjee'non jon.

Nnon Juan tityncyoo' Cristo na quixuehin

⁹Ja Juan na macüji' tsonvahin, condui ja ntyjeho' na mavantyja ts'ön Jesucristo. Matsijon ja yoho' ntyja 'naan' na ico'xen jon. Mantyi condui ja ts'an na itsijonhin yo navi' na coquenonho' ng'e na vantyja n'onho' Jesús. Ndo' mantyi yo nin'juu na contjotyhenho' ntyja 'naan' jon yo na t'man n'onho' minnichen nnon 'nan na inchjehan' 'o'. Tom'an ja tyuaa chjo na jndyu Patmos na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Tyii' gobiernon ja jo' tsojnaan' na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' na tocüji' jndyoyu ntyja 'naan' nquii Jesús.

¹⁰Juu xuee na covañoon' nn'ön na tando' xco Jesús, tom'an ja nacje 'naan' Espiritu Santo. Ndo' juu xjen'ñeen tox'ën jndy' na cha'vijon jndyee' ts'an na c'uaa jndy' tsinin. Itsijonhan' na c'uaahan' cha'vijon ya na icüja' ts'an ndu. ¹¹Jndy' na itso jon nnön:

—Joo 'nan na mandyia', chen jndyi cüji'han' nnon ncüii tson. Quitscüenon'han' ndëë joo ntyque' ntmaan' nn'an na vantyja n'on ja na m'anhan ndyuaa Asia, juu tsjoon Éfeso, yo Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, ndo' yo nin'Laodicea.

Ndö' vaa jñ'oon na jndyi.

¹²Tequën cha' nty'ia nin nquii jon na itsinin yo ja. Yajo' jnty'ia ntyque' ncjo na jndëhan' yo s'on ijan na contyjo chonhan'. ¹³Ndo' xoncüe quii' nt'anhan' jnty'ia minntyjee' ncüii cha' vaa ts'an. Cüe jon ncüii ndiaa tco xjen tyuaachen. Ndo' tsi'jndya jon, tyen ncüii 'nan na jndëhan' yo s'on ijan. ¹⁴Soxquen jon quichi'tyengan' cha'vijon soo' quitsman quichi', cha'vijon quichi' tein. Ndo' tēnnon jon quixuehan' cha'vijon tsachon t'man. ¹⁵Mantyi ng'ee jon quixuee jndyihan' cha'na colo tsixuan s'on ve xjen na jndë jndui'han' quityquii' ton' na conein ncjo na sijnty'ui ya ts'anhan'. Ndo' jndyee' jon c'uaahan' cha'vijon na c'uaa vja ndaa jndaa. ¹⁶Nt'ö jon tontyja too' ntyque' ncjuu, ndo' quii' 'ndyo jon jndui' xjo na tē ve ntyjaquio. Ndo' xuee jndyi nnon jon cha'xjen naxuee ndo'cüjioon' na yajmin'.

¹⁷Ndo' xjen na jnty'iahin, jnaan' na ty'uë jndyi, tyiotoo ja tong'ee jon cha'vijon ts'oo. Yajo' nt'ö jon ntyjaya tyio jonhan' nacjö. Itso jon nnön:

—Tyi'nty'ue'. Ja condui nquii jon na tom'aan navejndyee vitjachen na nguaa tson-nangue ndo' min na quintycüiihan', majo' ja ninvaa m'an. ¹⁸Ja ninnquii'chen mavant'ö. Ndo' min na jndë t'iö, majo' nanein hin m'an na tyi'quintycüii na mavant'ö. Ndo' juu na co'xengan' na covje nn'an, condui ja na matye'ntjöhnan', juuhan' ndo' mantyi najon na m'an nn'an na jndë tjë na tyi'c'onhan ntyja njan. ¹⁹Ndo' itsontyichen jon nnön: 'Nan na jndë jndyia' na tityincyoo' nnon' yo mantyi tsoñ'en nnon na nmintyincyoo'ntyti na minhan' nanein yo 'nan na xejnda ndui, cüji'han'. ²⁰Ndo' ntyja 'naan' juu jñ'oon na vanty'iu m'aanhan' na tacovaa' n'on nn'anhan', ndö vaa na itsi'manhan'. Joo ntyque' ncjuu na jndyia' na too' nt'ö ntyjaya, conduihan' joo ntyque' ángeles na cotqenhan cüenta joo ntyque' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' mantyi joo ntyque' ncjo na jndëhan' yo s'on ijan na contyjo chon, joohan' conduihan' joo ntyque' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' nquii Tyo'ts'on.

2

Jñ'oon na tyincyaa Jesucristo ntyja 'naan ntyque' tmaan' nn'an jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Éfeso

¹Tsochen Jesús nnön: “U' Juan, cüji' jñ'oon na matsjö nnon' ndo' quitscüenon'han' na m'aan nquii ángel na ivantyjee' jon tmaan' nn'an na conduihan cüenta na m'anhan tsjoon Éfeso. Quitsu' ndëëhan: Ndö vaa na matsjö ncö na too' ntyque' ncjuu nt'ö ntyjaya. Mancö na mantyi' quii' nt'an joo ntyque' ncjo na jndëhan' yo s'on ijan na contyjo chonhan'. ²Ja ntyji ya ncüii cüii nnon na cont'aho' ntyja njan, ndo' mantyi yo na conan'jonho' na cötye'ntjonho' nnön. Ndo' mantyi ntyji na contjotyehno' ntyja njan. Ntyji na tyi'quintjo ya ngioho' yo joo nn'an na conan'jonhan yo 'nan tyia. Ndo' mantyi maquën cüenta na joo nn'an na conduehan na nquii Jesucristo jñon jonhan ndëë nn'an yo jñ'oon naya 'naan' jon, cotji'ho' cüenta na condui nan'ñeen nn'an na ve' conan'vi'nn'anhin. ³O' ng'e na njon jndyi ngioho' yo xuë, m'anho' na t'man n'onho' conan'quii n'onho' quityquii' tsoñ'en navi' na coquenonho', min tyi'qui'ndyeho' ntyja njan. ⁴Majo' ndö vaa na tyi'cavee' ntyji ntyja 'naanho'. ⁵O' tyi'conan'vengioho' ja cha'xjen na vejndyee. ⁶Ng'e na nnda', cañjoon' n'onho' nchu vaa na tom'anho' na tonnön na toxen'chen, nanein jndë tycyaa'ho' na nnda' tonan'xuanho'. Jo' quintcüe' n'onho' 'nan na conan'tjaho' ndo' quint'a nnda'ho' cha'xjen na tont'a jndyeeho'. Majo' xe na aa tyi'ntcüe' n'onho', yajo' ncüjenön ndo' ncüji' ntcü'ë juu xjo cüentaho' na ntyjo chonhan'. ⁶Majo' min na nnda', vaa ncüii nnon na nan'xuanho' na cavee' ntyji. M'anho' na jndoho' joo ts'an na cont'a nn'an tmaan' nicolaífas. Ndo' mantyi ja jndö jndyi 'nan na cont'a nan'ñeen.

⁷“Min'cya ro ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Juu ts'an na condëë its'aa yo natyia, ninncyia ja na ntquii juu tēë' ts'on na incyaa'han' na tyi'quintycüii

na vando' ñuaan' juu. Juu ts'oon'ñeen minntyjee'han' quii' paraíso naijon na m'aan nquii Tyo'ts'on."

Jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Esmirna

⁸Tsontyichen Jesús nnön: "Juu jñ'oon na matsjö nnon', cüji'han', ndo' quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on tsjoon Esmirna. Quitsu' ndëëhan: Jñ'oonmin matsinën ncö, ja na mancüixjen m'an navejndyee ndo' na mats'iañ'en. Mancö na jnan'cuee' nn'an ja, majo' vant'ö xcö. ⁹Joo navi' na coquenonho', nchji jnt'a ntyja 'naan'han', ndo' mantyi nchji na jñen' jndyihó'. Majo' na tonnon Tyo'ts'on conduiho' na tyaho'. Manchji jñ'oon tsan' na conan'nein minndye nn'an nacjoho'. Nan'ñeen tuihan tsjan nn'an judíos, majo' ng'e na cont'a vi'han 'o', jo' tsi'manhan' na chito conduihan nn'an judíos, conduihan tmaan' cüentaa' Satanás. ¹⁰Tyi'nan'tyueho' ntyja 'naan' juu navi' na mavaa xjen na ntquenonho'. Ee juu yutyia nts'aa juu na ntyi' nn'an vendyeho' vancjo cha' quitsi'manhan' na aa mayuu' na vantyja n'onho' ja. Juu navi'ñeen, nincüannty ro xuee na ngenonho'han', majo' quintjotyehó' na vantyja n'onho' ja min xe na aa nan'cüje nn'anho', ndo' nninncy na ncy'onho' cüenta na tyi'quintycüii na cota'ndo'ho', na juuhan' tsixuanhan' cha'vijon corona na njon jndyihan'. ¹¹Minninchen ts'an na nincüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espiritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Nquii ts'an na condëë its'aa yo 'nan tyia, juu na covje nn'an na vja ve, tyi'je'quit'uihan' tsan'ñeen".

Jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Pérgamo

¹²Tsontyichen Jesús nnön ja Juan: "Joo jñ'oonmin na matsjö nnon', cüji'han', ndo' quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on tsjoon Pérgamo. Quitsu' ndëëhan: "Ndö vaa jñ'oon na matsjö ncö na y'ön xjo na tē ve ntyjaquo. ¹³Mantyji ya ntyja 'naan' na cotsam'anho' xoncüe quii' nt'an nn'an na m'an tocje 'naan' Satanás. Majo' min na nnda', contjotyehó' ntyja njan. Tacotjihó' na vantyja n'onho' ja min na xoncüe quii' tsjoonho' jnan'cuee' nn'an juu ntyjehó' Antipas. Juu tsan'ñeen yo mancha'chen ts'on jon tocüji' jndyoyu jon ntyja njan ndëë nn'an tsjoonho' na m'anhan nacje 'naan' Satanás. ¹⁴Majo' m'aan cüannty ro jñ'oon na nchji na tyi'cotsam'anho' na tonnön cha'xjen na chuhan'. Ndyii' ntyjehó' na tyi'nin'qui'ndyehan jñ'oon na tots'i'man Balaam. Tsan'ñeen si'man jon nnon Balac jñ'oon na s'aahan' na tonan'tja nn'an Israel nnon Tyo'ts'on. Ee juu Balaam'ñeen itso juu na ya quinan't'maan' nan'ñeen 'nan na ve' tonan'ya nn'an. Ndo' tanin min na aa ntquiihan s'i quioo' na conan'cüje nn'an na conan't'maan'han juu nan'ñeen. Min tanin xe na aa m'anhan yo ntyjehan na ve' ndö' ro.

Ndö' ro jñ'oon na tots'i'man juu Balaam'ñeen. ¹⁵Ndo' tsontyichen Jesús: Mantyi vaa ncüiiichen 'nan na ntyji yoho', na ñ'en ntyjehó' na conan'jontyenhan yo juu jñ'oon na conan'man nn'an tmaan' nicolaítas. ¹⁶Mang'e jo' quintcüe' n'onho' jnanho' nan'min', ee xe tyi'ntcüe' n'onho', cje na nguënön ndo' ntsiquit'a ja tyia' yo nan'ñeen yo xjo na ndyii'han' quii' 'ndyö. ¹⁷Minninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on joo jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espiritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Ncüii ncüii ts'an na xe'ncyaa juu na juu 'nan tyia ntcó'xehan'hin, nninncy na ntcüa' juu 'nan na itsijonhan' juuhan' cha'vijon maná, ncüii nnon na tyi'covaa' n'on nn'an ntyja 'naan'han'. Ndo' mantyi nnon tsan'ñeen nninncy ja ncüii tsjö' chjo na quichi'. Nnonhan' nnintyincyoo' xuee' tsan'ñeen na xcohan' na tji ja na xia'nty nquii juu ncüaa' ts'on juu nchu vaa tsi'manhan'.

Jñ'oon cüenta nn'an Tiatira

¹⁸Tsontyichen Jesús nnön: "Joo jñ'oonmin na matsjö nnon', cüji'han', ndo' quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on tsjoon Tiatira. Quitsu' ndëëhan: "Ndö jñ'oon na matsinën ncö na condui ja jnda Tyo'ts'on. Maja na quixuee jndy tēnnön cha'vijon tsachon, mantyi'ia ata quityquii' n'on nn'an. Ndo' quixuee ng'ë cha'vijon colo s'on ve xjen na jndë jndui'han'

quii' ton' na conein ncjo ndo' na sijnty'ui ya ts'anhan'. ¹⁹Chen jndy ntyji 'nan na cont'aho'. Mantyyi ntyja 'naan' na conan'vengioho' nn'an yo juu na vantyja n'onho' ja. Ndo' maquën ya cüenta na xoncüee' n'onho' na cotyentjonho' nnön na conan'quii n'onho' navi' na coquenonho'. Mantyi maquën cüenta nchu vaa na conan'jonho' yo ja, majndyentyi nnon 'nan na cont'aho' cha'xjen na chuhan', chito cha'xjen na tom'an jndyeeho'. ²⁰Majo' vaa 'nan na ntyji na tyi'quichuhan' ntyja 'naanho'. Ee tyquii' nt'anho' m'aan ncüii tsanscu na itsi'man juu jñ'oon tsan' ndëëho'. Ve' itso nquii juu na conduihin ts'an na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' ve' its'aa juu cha' tots'aa tsanscu na jndy Jezebel, ndo' na nnda' joo nn'an na vantyja n'on ja, itsivi'nn'an juu nan'ñeen. Ee itsi'man juu na tanin min na ve' ndö' ro m'an nn'an yo ntyjehan, ndo' na cuaa nquii min na conan't'maan'han 'nan na conan'ya nn'an, ndo' mantyi ya min xe na aa cotquiihan s'i quioo' na conan'cüje nn'an na conan't'maan'hin joo nan'ñeen. ²¹Jndë tyincyaa xjen nnon juu tsanscu'ñeen na quintcüe' ts'on juu na ve' ndö' ro m'aan juu yo nn'an, majo' tyi'nin'qui'ndyii juu na nnda' vaa na vam'aan juu. ²²Majnaan' jo' ntsquiiö tycu v'ii nacjoo' juu. Ndo' nts'a na nque nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yohin, xe na aa tyi'ntcüe' n'onhan 'nan na jndë cont'ahan na si'man juu ndëëhan, cüejon t'man navi' ntquenonhan cha'xjen nquii tsanscu'ñeen. ²³Ndo' mantyi joo nn'an na conduihan cha'vijon ntsinda juu ng'e na conan'jonhan yo jñ'oon na incyaa juu, ntscüjêhan. Yajo' nque nn'an na conduihan ncüii ncüii tmaan' na icüji Tyo'ts'on cüentaa' nquii jon, ncüaa' n'onhan na chen chen ntyji ja nchu vaa 'nan itsitiu ts'an yo nchu vaa na m'aan' ts'on juu. Ja ndyion ncüii ncüii 'o' xi' ncüii nchu vaa 'nan na cont'aho'. ²⁴Majo' m'an minndyeho' tsjooon Tiatira na tyi'conan'jonho' yo juu jñ'oon na itsi'man juu tsanscu'ñeen. Joo nan'ñeen na conan'jonhin yo juu, conduehin na min jñ'oon na njon jndy nan'xuanhan' ntyja 'naan' Satanás. Majo' 'o' na tyi'conan'jonho' yo jñ'oon'ñeen, tavi'nan ncüiiichen xu na matyiö nacjoho'. ²⁵Xia'ntyti na quintjotyenho' tyquii' na vantyja n'onho' ja ata xjen na nguëntcü'ë na m'anho'. ²⁶Ntyja 'naan nque ntyjeho' na cont'ahin 'nan na nt'ue ts'ön, na tyi'xe'ncyahan na juu natyia ntquenhan' xjen 'naan'han'hin, ja nninncyaa na nditquehin ndëë tsoñ'en nn'an tsonnangue. ²⁷Jooohan ngitoxenhan nan'ñeen yo najnde'i'han', ndo' ya na tyi'nin'quita'nguee' nan'ñeen, nan'tyuii'han joo nan'ñeen cha'vijon ya na itsityuii' ts'an xuaa na jndëhan' yo ts'oquichu. Nquii Tyëh'ö' jndë tyincyaa jon najnde'i' na tsixuan ja na ntco'xën. Ndo' cha'xjen na s'aa jon na nnda', manda' vaa na ninncyaa na quinan'xuan nan'ñeen na jndë'han na quitoxenhan. ²⁸Ndo' mantyi nninncyaa na nndahan quixjuunco. ²⁹Minninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo ntmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on".

3

Jñ'oon cüenta nn'an tsjooon Sardis

¹Tsontyichen Jesús nnön: "Cüji' jñ'oon na matsjö nnon', ndo' quitscüenon'han' na m'aan ángel na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan tsjooon Sardis. Quitsu' ndëëhan: "Ndö jñ'oon matsjö, ncö na matsixuan ntyque' Espíritu cüentaa' Tyo'ts'on yo joo ntyque' ncjuu'ñeen. Ntyji 'nan na cont'aho' ndo' ntyji na conduce nn'an na 'o' t'man cojoo' n'onho' ntyja njan, majo' 'o' conduiho' cha'vijon nt'oo. ²Jo' quintcüiho' ndo' quinan'chonho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho' ja, na itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na vave'. Ee juu na cotsam'anho', maquën cüenta na ncüii cüii nnon ntyja 'naan' na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on, tyi'quindëhan' cha'xjen na chuhan'. ³Jo' cañjooon' n'onho' juu jñ'oon na ty'onho' cüenta. Quita'nguee'ho'han' ndo' quintcüe' n'onho' jnanho'. Majo' xe tyi'nan'jñ'oon'ho' 'nan na matsjö ndëëho', ninjonto ncüjënön cha'vijon na icüjee' tsanch'uee, min tyixe'cüaa' n'onho' yuu xjen nguë. ⁴Majo' tsjooonho' Sardis m'an vendye ntyjeho' na tyi'cov'ahan yo juu 'nan tyia ee cotsam'anhan cha'xjen na nt'ue ts'ön. Mang'e jo' nninncyaa ndiaa quichi' na ntcüehan na nnan'jonhan yo ja ee nan'xuanhan na ncy'onhan cüenta juu naya'ñeen. ⁵Nque ntyjeho' na tyi'xe'ncyahan na ntco'xen 'nan tyiahan, jooohan ntcüehan ndiaa quichi'. Min tyi'xe'quitsint'u' ngueehan

nnon tson na chuhan' nguee nn'an na incyaa Tyo'ts'on na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na vando' ñuaanhan. Ndo' nnon Tyëhö' yo ndëë ángeles 'naan' jon, ncüiji' jndyoyu na condui nan'ñeen nn'an na m'anhin ntyja njan. ⁶ Min'ninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo ntmaan' nn'an na icüji Tyo'ts'on na conduihan cüentaa' nquii jon."

Jñ'oon cüenta nm'an tsjoon Filadelfia

⁷ Tsontyichen Jesús nnön: "Cüji' jñ'oonmin na matsjö nnon', ndo' quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan tsjoon Filadelfia. Quitsu' ndëëhan: Condui ja ñuan nquii', ndo' mantyi juu jñ'oon na mayuu'. Nquii David totsixuan jon najndeí na tocoxen jon ninvaa ndyuaa 'naan' jon. Cha'xjen na totsixuan jon, mantyi ja vaa najndö na nninncyaa na vanaan na ngaquee' ts'an quiñoon'ndue oo aa tyi'cüanaan. Ncö matsiquinan ndo' tanin ts'an nndëë ntscu'tyen, oo matscu'tyëñ ndo' ta'nán ts'an na ndëë ntsiquinaan. ⁸ Ntyji nchu vaa na cotsam'anho'. Quitquenho' cüenta, jndë siquinan tondeëho' cha'vijon ncüii 'ndyo v'aa cha' ndëë ntji' jndyoyuho' ntyja njan. Ndo' juu na jndë siquinan, ta'nán ts'an na nndëë ntscu'han'. Ee min na tyi't'man najndeí na nan'xuanho' quii' nt'an nn'an, majo' conan'veho' jñ'oon njan ndo' min tyi'cotji ntcüe'ho' ntyja njan. ⁹ Ndö vaa na nts'a. Tsjoonho' m'an nn'an judíos na conduehan na jooan mayuu' judíos conduihan. Majo' 'nan na cont'ahan tsi'manhan' na tyi'yuu' na nnda'. Ee ninnquii'chen quinto conan'neinhan. Jooan conduihan tmaan' nn'an cüentaa' juu Satanás. Quitquenho' cüenta, nts'a na ngonan'ndyoo'han na m'anho' na ntconquiyehan tondeëho'. Ndo' na ntsavaa' n'onhan na vi'ntyji ja 'o'. ¹⁰ Ng'e 'o' jndë jnan'quindëho' jñ'oon na tsjö ndëëho', ndo' yo na t'man n'onho' conan'quii n'onho' ncüii cüii nnon 'nan na coquenonho'. Ng'e na nnda', mantyi ja ngüantyyjé' 'o' juu xjen na mdyohan' na nt'uivi'han' nn'an. Juu xjen'ñeen nn'an na ninvaa tsonnangue na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, vaa t'man jndyi navi' na ntquenonhan cha' ntsi'manhan' nchu vaa na nan'xuanhan tonnon jon. ¹¹ Cje ro nguë ntcü'ë na m'anho'. Tsoñ'en naya na jndë ty'onho' cüenta, quita'ntjee' yaho'han' na juuhan' tsijonhan' cha'vijon corona na njon jndyihan', tyi'nts'aahan' na ncüji' ts'anhan' ndueeho'. ¹² Ndëë joo ntyjeho' na tyi'xe'ncyahan na ntquen juu natyia xjen 'naan'han'hin, nninncyaa na nntjotyenhan na tongjaa' Tyo'ts'on. Ntsijonhan' jooan cha'vijon nont'eii' juu vats'on quiñoon'ndue. Ndo' tyi'jon ncüji'han'hin na m'anhan jo' yo jon. Ndo' nacjoan ncüji xuee' nquii Tyëhö' Tyo'ts'on yo xuee' Jerusalén xco, tsjoon' nquii jon na nnanhan' quiñoon'ndue na mdyocuehan'. Ndo' mantyi ncüji xué na xchoan' nacjo nan'ñeen. ¹³ Minninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on."

Jñ'oon cüenta nm'an tsjoon Laodicea

¹⁴ Tsontyichen Jesús nnön: "Joo jñ'oonmin na matsjö nnon', cüji'han', ndo' quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on tsjoon Laodicea. Quitsu' ndëëhan: "Ndö jñ'oon na matsjö na condui ja jñ'oon na tyi'je'quitscüejndyohan' juuhan'. Condui ja jñ'oon na macüji' jndyoyu ja, mancö na matsiquindëë, ncö na condui ja jñ'oon na nndëë ngantya ts'on ts'an. Ndo' condui ja x'ee jñ'oon ntyja 'naan tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on. ¹⁵ Chen jndyi ntyji ntyja 'naan' tsoñ'en na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on. 'O' min tyi'quitsijonhan' 'o' cha'na ndaatioo tein, min cha'na ndaatioo jmin'. Nt'ue jndyi ts'ón na ncüii na ve nan'min' na ntsijonhan' 'o'. ¹⁶ Majnaan' jo', ng'e na itsijonhan' 'o' cha'vijon ndaatioo na ngue ro vi, min chito na tein nan'xuanho', min chito na jmin' nan'xuanho', jo' na ncüji' 'o' ntyja njan, cha'xjen ya na itan ts'an. ¹⁷ Ee condueho': Condui jaa nn'an tya ntyja 'naan' Tyo'ts'on yo ntyja 'naan' tsonnangue. Jndë tijndye 'nan nján. Tanin 'nan vi itsitjahan' já. Ndö' vaa na condueho'. Majo' ndicüaa' n'onho' na conduiho' nn'an na nty'iachen, naninñen' jndyihoh'. Itsijonhan' 'o' na cha'vijon nannchjan, cha'vijon na ninquintseihoh'. ¹⁸ Mang'e jo' matsiqui'man' ja 'o' na quijnt'ueho' naya na tsixuan. Ee na nt'aho' na matsjö, cha'vijon na conan'jndahoh' s'on

ijan na jndantyi njonhan', yajo' nnan'xuanho' na tyaho' na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' nnön quijnt'ueho' ndiaa quichi' na ntcüeho', cha' ntscu'han' na jn'anho' na ninquintseiho'. Ndo' mantyi nnön quijnt'ueho' na cha'vijon nchen' nasi na ndyonho'han' tëndëeho' cha' xuee njnty'iaho'. ¹⁹Tsoñ'en nn'an na vi'ntyji, ya na conan'tjahin nnön, jaa' jñ'oon na mamanhan ndo' mac'öyuhan. Mang'e jo', cjoo' ya ya n'onho' na quintcüe' n'onho'. ²⁰Quitquenho' cüenta, minntyjê' to'ndyo v'aa ndo' matsicü'ahan'. Xe na aa m'aan nin juu na nndyii juu jndyëë ndo' ntsiquinaan juuhan', ncjôc'ë na m'aan juu. Ndo' ntsijon ja yohin na iciüa' juu, ndo' mantyi ntsijonhin yo ja. ²¹Ja tantjôn yo juu 'nan tyia na nin'co'xenhan' ja. Mang'e jo' jndê taquijman ngiaa' Tyêhò' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon najon na ico'xen jon. Ndëë joo ntyjeho' na mantyi tyi'xe'ncyahan na juu 'nan tyia quenhan' xjen 'naanhan'hin, nnnincya na ntsacüendyuuaahan juu silla na manin' ts'iaan' njan najon na maco'xën."

²²Mininchen ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espiritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' cüentaa' Tyo'ts'on."

4

'Nan na min quiñoon'ndue, tityincyoo'han' nnon Juan

¹Vi na jndê jndyi jñ'oonmin', tityincyoo' ncüiichen nnon 'nan na jnty'ia. Jnty'ia ncüii 'ndyo v'aa quiñoon'ndue na vanaanhan'. Ndo' juu ts'an na t'man jndyee ja na jndyi jndyee' jon na itsijonhan' juuhan' cha'vijon na iciüja' ts'an ndu, sinin nnda' jon nnön. Itso jon:

—Quindyovaa' ntjoohin, ndo' ntsi'man nnon' 'nan na majnda' na ngüentyja na nnduihan' vi na jndê na tenoon' joo nan'min'.

²Ndo' vi na jndê jndyi jñ'oonmin', ninñoon' t'ön ja nacje 'naan' nquii Espiritu. Ndo' quityquii' quiñoon'ndue, jo' jnty'ia na ventyjee' ncüii silla na manin' ts'iaan', ndo' m'aan ncüii juu na vequityenhan'. ³Quixuee jndyihin. Itsijonhan' na nancoo'hin cha'vijon tsjô' jaspe yo tsjô' cornalina na vando' jndyi colohan'. Ndo' xi'jndio juu silla'ñeen ntyjo quitsujn'an na itsijonhan' colo 'naan'han' cha'na tsjô' esmeralda na nancoo'han'. ⁴Ndo' mantyi xi'jndio juu silla'ñeen ventyjee' mañoon ntcyu ncho' nenque silla na manin' ts'iaan'. Ndo' nacjohan' vendyuua ntcyu ncho' nenque nn'an na conintque. Cüehan ndiaa quichi' ndo' nquenan ñjon corona na jndéhan' yo s'on ijan. ⁵Juu silla na minntyjee' xoncüe, condui' chonntsuee ndo' c'uaa na co'manhan'. Ndo' tonnon juu silla'ñeen ventyjee' ntyque' lámparas na conan'xueehan'. Joohan' conduihan' ntyque' espíritu cüentaa' nquii Tyo'ts'on. ⁶Mantyi tonnon juu silla'ñeen vaa ncüii na itsijonhan' juuhan' ndaandue na quixuee jndyihan' cha'vijon ndioo.

Ndo' xi'jndio na nennque ngiaa' juu silla'ñeen, ncüii ncüii ntyjaa'han' m'an nenque na cota'ndo'. Tondëéhan ndo' na tonquen'hin, too'chen na t'uuii' tëndëéhan. ⁷Juu na vejndyee na nenque na cotando'ñeen, itsijonhan'hin cha'na líón. Ndo' juu na jndê ve, itsijonhan'hin cha'na ncüii toro. Ndo' juu na jndê ndye, itsijonhan' nnon jon cha'na nnon ts'an. Ndo' juu na jndê nenque, itsijonhan'hin cha'na quichi na mantya. ⁸Ncüii ncüii joo na nenque na cota'ndo'ñeen, min yon yon ntsquihin, ndo' ninvaañ'enhan chuu' tëndëéhan. Naxuee ndo' natsjon tyi'quitsacüentyjee'han na conduehan:

Ñuan nquii', ñuan nquii', ñuan nquii' condui nquii Tyo'ts'on na taquintya najndeí na conduihin.

M'aan ndo' m'aan jon, mancüixjen m'aan jon vitjachen na nguaa tsonnangue yo tsjô'ndue ndo' mantyi ngüentyja xjen na ncüjee'non jon.

⁹Ndo' nque joo na cotando'ñeen, ncüii ncüii jon na contcüii'han, conan't'maan'han ndo' coninncyahan na ya nnon nquii jon na m'aan ndo' m'aan jon na vaquityen jon juu silla'ñeen. ¹⁰Juu xjen na cont'ahin na nnda', yajo' joo ntcyu ncho' nenque nn'an na conditque'ñeen, cotongityehan tonnon nquii jon na m'aan ndo' m'aan jon na vaquityen jon juu silla'ñeen na manin' ts'iaan'han'. Conan't'maan'han nquii jon na tayuu ntycüii na vando' jon. Mantyi cotyiohan corona 'naanhan tonnon juu silla'ñeen. Conduehan:

¹¹'U' na condui 'u' na matye'ntjon' já,

mancu' na condui 'u' nquii Tyo'ts'on na conan't'mán', tsoñ'en na tquen' chuhan' na quindit'maan' 'u' ntyja 'naanhan', chuhan' na caquinjon 'u' ntyja 'naan'han'.

Ee ntyja 'naan' juu najndei na condui 'u', jo' na tquen' tsoñ'en.

Ntyja 'naan' na nt'ue tson', jo' na tquen'han' ndo' na ninm'adhan'. Maquen' xjen já.

Tsoñ'en na tquen' tsixuan' na quintcüi'han' 'u'.

'U' tsoñ'en najndei na condui 'u'. 'U' tquen' tsoñ'en na min.

Tuihan' cha'xjen na nt'ue tson' ncu', ndo' ninvaa m'adhan' ng'e ntyja 'nan'.

5

Tson na ty'oon Quitsman Chjo cüenta

¹Yajo' jnty'ia nquii jon na vaquityen jon silla'ñeen na manin' ts'iaan'han', ndyii' ncüii tson nt'ö jon ntyjaya na tentcüi'han' na ncha' ve ntyjaquohan' chuu' ntji. Ntyque' joo na tē'tyenhan'. ²Ndo' jnty'ia ncüii ángel na m'aa' jndyi najndei jon, jndei tic'uaa 'ndyo jon, taxee' jon: "¿Nin ts'an chuhan' na ntyjee na ntyque' joo na tē'tyen tsonvahn?" ³Majo' min juu quiñoon'ndue, min nnon tsonnangue, min na quii' nt'an nt'oo, min'ncüii tatijnda' na vaa najndei na conduihin na ntsiquinaan juu tson'ñeen, min na ntsijnaan' juuhan'. ⁴Ndo' ng'e na nnda', tot'io' jndyi jnaan' na min'ncüii ts'an tatijnda' na chuhan' na ntsiquinaan juu tson'ñeen, min na ntsijnaan' juuhan'. ⁵Yajo' ncüii joo nantque'hin, tso jon nnön: "Nnda', tant'io', ee nquii jon na jndē tju'cje jon juu natyia, conduihin líon cüenta nn'an tmaan' Judá, ndo' conduihin tsjan nquii David na jndyocahan'. Ng'e jo' tsixuan jon na nquii jon ntyjee jon na ntyque' joo najjon na tē'tyen tson'va' ndo' na ntsijnaan' jonhan'."

Nnda' jñ'oon tso tsan'ñeen nnön.

⁶Ndo' jnty'ia ncüii ts'an na itsijonhan'hin cha'vion Quitsman Chjo na jndē jnan'cuee' nn'an. Ventyjee' jon na tonnon juu silla'hin quii' nt'an joo nenque na cota'ndo'ñeen yo tondē nan'ñeen na conditque. Min ntyque' ndi'ndyee' jon ndo' ntyque' tēnnon jon. Joo ntyque' tēnnon jon conduihan' ntyque' espíritu na condui nquii Tyo'ts'on na i'ua jon ts'ian ndēēhan na cont'ahan ts'ian 'naan' jon na ninvaa tsonnangue. ⁷Ndo' juu Quitsman Chjo'ñeen sindyoo'hin na m'aa' nquii jon na vaquityen jon juu silla'ñeen. Tson'ñeen na ndyii'han' nt'ö jon ntyjaya, ty'oon Quitsman Chjo cüentahan'. ⁸Ndo' vi na jndē ty'oon jon cüentahan', yajo' joo nenque na cota'ndo'ñeen yo nin'nque ntycy ncho' nenque nantque'ñeen, tongityehan na tonnon jon. Tsoñ'en nantque'ñeen ty'onhan arpa, ndo' y'onhan ngio na jndēhan' yo s'on ijan na too'chenhan' yo su. Juu su'ñeen conduihan' jñ'oon jndyue nn'an cüentaa' Tyo'ts'on na conan'neinhan nnon jon. ⁹Ndō vaa alabanza xco na tahan nnon jon:

'U' tsixuan' na cyon' cüenta tsonva' ndo' na ntyje' najjon na tē'tyenhan'.

Ee jnan'cuee' nn'an 'u' ndo' yo neon' sijnda ntcüe' Tyo'ts'on nn'an na ncüii ncüii tmaan' na m'adhan nnon tsonnangue,

ndo' mantyi nn'an na ncüii ncüii nnon jñ'oon na conan'nein yo manin' nn'an na ncüii cüii tyuaa.

¹⁰'U' jndē tquen' joo'han ncüii tmaan' nn'an na ico'xen Tyo'ts'on, ncüii tmaan' nn'an na conduihan ntyee na cotye'ntjonhan nnon jon, ndo' mantyi ngitoxenhan nn'an tsonnangue yo nquii jon.

¹¹Ndo' viochen xjen na jnty'ia, jndyi na c'uaa jndyue ángeles na cam'adhan xi'jndio juu silla'ñeen yo nque nenque na cota'ndo'ñeen ndo yo manin' joo nn'an na conditque. Joo ángeles'ñeen, tenonntyjachen na jndye minhin ata vantjo'chen minhan. ¹²C'uaa na conan'xuaa ángeles'ñeen, jnduehan:

Juu Quitsman Chjo na jnan'cuee' nn'an, condui jon na co'xen jon tsoñ'en.

Condui jon na taquintyja cy'oon jon cüenta tsoñ'en na quinan't'maan'han' jon, condui jon na jnda' xquen jon.

Condui jon najndei na siquindē jon ts'ian na t'ua Tyo'ts'on nnon jon.

Mantyi tsixuan jon na quindue nn'an jñ'oon ya ntyja 'naan' jon ndo' na nc'oon jon najjon na condit'maan' Tyo'ts'on,

tsoñ'en jaa, ninnquii'chen quindue na ya jndyi condui jon.

¹³Ndo' nquii Tyo'ts'on, ncüii ncüii nnon na tquen jon na m'an quiñoon'ndue, yo nnon tsonnanguevahin, yo najjon na m'aan nt'oo, yo tsoñ'en na m'an ndaandue, tsoñ'en na tquen jon na m'an joohan', ndö vaa jñ'oon na jndyi na jnduehan:

Conduë na taquintyja na ya condui nquii jon na vaquityen juu silla na manin' ts'iaan' yo nquii jon na conduihin Quitsman Chjo.

Conan't'maan' jaa joohan.

Xia'ntyi nquehan na taquintyja t'manntyichen conduihan.

Ninnquehan conduihan na cotoxenhan nanein ndo' ninvaan'en na tonnonntyichen.

¹⁴Ndo' joo nenque na cotando'ñeen jnduehan: "Ninnquii'chen quindui na nnda'." Man-tyi joo ntycyu ncho' nenque nantque'ñeen, tongityehan na tonan't'maan'han Tyo'ts'on.

6

Ityjee Quitsman Chjo najjon na të'tyen tson

¹Ndo' jnty'ia na nquii Quitsman Chjo tyjee jon najjon na vejndyee na të'tyen juu tson'ñeen. Yajo' ncüii joo na nenque na cota'ndo'ñeen, sinin jon, tic'uaa jndyee' jon cha'na ya na co'man ntsuee. Jndyi na tso jon nnön:

—Quindyo' ndo' quindyia'.

²Jo' tëquinty'ia, ndo' jnty'ia ncüii quiso quichi'. Vantjo ts'an juu o'. Juu tsan'ñeen y'oon jon ncüii isaa'. Ndo' jndë ty'oon jon cüenta ncüii corona. Tomandyi' jon na jndë tantjon jon na s'aa jon tyia' yo nn'an ncüii cüii tsonnangue, ndo' nt'ue jon yuu vijon minchen ndyuaa na nts'aantyichen jon tyia'.

³Jndë jo' juu Quitsman Chjo tyjee jon najjon na jndë ve na të'tyen juu tson'ñeen. Ndo' joo nenque na cota'ndo'ñeen, nquii jon na jndë ve, tso jon nnön:

—Quindyo' ndo' quindyia'.

⁴Ndo' jndi'non ncüiichen quiso quioo' ve. Ndo' ts'an na vantjo o', ty'oon juu cüenta na tsixuan juu na quityi' juu tyia' quii' nt'an nn'an tsonnangue cha' quintycüii na ya m'anhon yo ntyjehan, cha' quinan'cüjehan ntyjehan. T'man jndyi xjo espada na ty'oon tsan'ñeen cüenta.

⁵Ndë jo' juu Quitsman Chjo tyjee jon najjon na jndë ndye na të'tyen juu tson'ñeen. Yajo' joo nenque na cota'ndo'ñeen, juu jon na jndë ndye tso jon nnön:

—Quindyo' ndo' quindyia'.

Jnty'ia nnt'a, ndo' minntyjee' ncüii quiso nton. Juu tsan na vantjo o' y'oon jon ncüii tsö'xjo. ⁶Ndo' quii' nt'an joo nenque na cota'ndo'ñeen, jndyi na tic'uaa cha'vijon jndyee' ts'an na tsohan':

—S'on na ivantjon ts'an na ncüii xuee, xia'ntyi nnonnhan' na ntsijnda juu ncüii kilo ntquen trigo, oo ninndye kilos ntquen cebada. Majo' tyi'ntsa' na ntsitjahan' nchen' n'oon olivo yo vinon.

⁷Jndë jo' juu Quitsman Chjo tyjee jon najjon na jndë nenque na të'tyen juu tson'ñeen. Ya jo' nquii juu na jndë nenque na cota'ndo'ñeen, tso jon nnön:

—Quindyo' ndo' quindyia'.

⁸Tëquinty'ia nnt'a ndo' jnty'ia ncüii quiso colo ijan chioo. Ndo' ts'an na vantjo o', jndyi jon nquii na vaa najnde na covje nn'an. Ndo' yo jon itsijon nquii juu na co'xen najjon na cotoo' nt'oo. Ve joohan ty'onhan najndëhan na ncüii ncüii na nenque nn'an tsonnangue, cue' ncüii tsan'ñeen yo tyia', oo aa yo jndo' t'man, oo aa yo ntycyu na v'iichenhan' ndo' yo na nman'cüje quioo' vjehan.

⁹Ndë jo' juu Quitsman Chjo tyjee jon najjon na jndë 'on na të'tyen juu tson'ñeen. Yajo' tocje nnontyiu, jo' jnty'ia ñuan 'naan nque nn'an na jnan'cüje nn'anhin ng'e na tontjotyenhan ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' ng'e na totji' jndyoyuhan ntyja 'naan' Jesús. ¹⁰Jndei tic'uaa jndyuehan, jnduehan:

—'U' ta, xia'ntyi ncu' maco'xen' tsoñ'en, 'u' na condui 'u' ñuan nquii' ndo' na matsiquindé' jñ'oon na maco' 'ndyo'. ¿Tsa'nnda' xjen na ngacahan' ata nguee' xjen na ntco'xen' nn'an tsonnangue tsojnaa' na jnan'cüjehan já? ¿Yuu xjen ntsa' na quit'uiivi'han'hin tsojnaa' na nnda' tont'ahan?

¹¹Ndo' ncüii ncüii nan'ñeen, tyincyaa Tyo'ts'on ndiaa quichi' ndëëhan na toncohan'. Ndo' tso jon ndëëhan na cüendoo' yahan chjo. Ee tyi'cotsiquindëhan' xjen na tsa'nnda' ntyjehan na cotye'ntjonhan nnon Cristo na mantyi nnan'cüje nn'an nan'ñeen cha'xjen na tonan'cüje nn'an nquehan.

¹²Nquii Quitsman Chjo, jnty'ia xjen na tyjee jon najjon na jndë yon na tët'ysten juu tson'ñeen. Yajo' jndei s'ii. Ndo' s'aahan' na nton nnon ndo'cüjioon' cha'na ncüii ndiaa nton, ndo' chi'je', s'aahan' na ve nnonhan' cha'na neon'. ¹³Ndo' ncjuu, jnan o' tsjö'ndue, tycyaa o' tsonnangue. Sijonhan' ntyja 'naanhan' cha'vijon ya na jndei m'aan jndye na itscyaahan' tē higo 'nda. ¹⁴Ndo' juu tsjö'ndue tqüenaan'han', itsijonhan' na tjonhan' cha'na ya na itsintcüii ts'an tsue na tyen tēntcüiihan'. Ndo' ncüii ncüii tyo' yo ncüii cüii tyuaa chjo na m'aan ndaandue xi'jndiohan', tqüenaan'han' najjon na mancüii xjen m'aanhan'. ¹⁵Yajo' joo nn'an na t'manntyti condui na cotoxenhan nn'an, yo tsoñ'en ntyjehan na condui nanm'ann'ian yo nn'an na cotquen xjen sondaro, yo nque nantya, yo joo nn'an na jn'aaan jndyi, yo nn'an na cotye'ntjontyen ndëë patrón, yo nn'an na m'anhin xjen 'naan nquehan, tanty'iuhan quityquii' ndë'ntjō' ndo' quii' nt'an ntjō' ngia' ntyo'. ¹⁶Tonan'xuaahan ndëë ntyo'ñeen yo ndëë ntjō'ty'a, tonduehan:

—Cüa, maninjon ro cyaho' nadjó cha' nndëë nta'nty'iu nnon nquii jon na vequityen jon silla na manin' ts'iaan' yo nnon nquii Quitsman Chjo na t'man vaa itsiv'ii jon já. ¹⁷Ee juu xuee t'man na conan'vjehan, jndë tuee' xjenhan'. Ndo' ta'n'an ts'an na nndëë ncüijihin quityquii'han' cha' tyi'nt'uiihan'hin.

7

T'ion ángeles sello ndó'quita nn'an Israel

¹Juu Quitsman Chjo, vi na jndë tenon na tyjee jon yon joo najjon na tët'ysten juu tson'ñeen, yajo' jnty'ia nenque tontyja tsonnangue, jo' min'ntyjee' nenque ángeles. Cotëhan' joo nenque jndye cha' tyi'ngioohan' nnon tsonnangue, min mnon ndaandue min nacjo n'oon. ²Joohan jndë tyincyaa Tyo'ts'on na vaa najndëhan na quint'ahan naté' tsonnangue yo ndaandue. Ndo' mantyi jnty'ia ncüiiichen ángel na jnan jon tontyja na quindui' ndo'cüjioon'. Tava jon na m'an nenque ángel'ñeen, y'oon jon sello 'naan' nquii Tyo'ts'on na vando'. Jndei sixuaa jon ndëë joo nenque ángel'ñeen. ³Tso jon ndëëhan:

—Tyi'nt'aho' naté' juu tsonnangue, min ndaandue min n'oon, ata na jndë t'ión sello 'naan' Tyo'ts'on ndó'quita joo nn'an cüentaa' jon na cotye'ntjonhan nnon jon.

⁴Ndo' jndyi nchu xjen jndye nn'an na t'ionhan sello ndó'quita. Nan'ñeen tuee' ncüii ciento min vantjo' venn'an vantjo' nenque minhan quii' nt'an na ncho've tmaan' nn'an Israel. ⁵Ncho've min nn'an tsjan Judá t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Rubén t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Gad t'ionhan sello. ⁶Ndo' ncho've min nn'an tsjan Aser t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Neftalí t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Manasés t'ionhan sello. ⁷Ndo' ncho've min nn'an tsjan Simeón t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Leví t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Isacar t'ionhan sello. ⁸Ndo' ncho've min nn'an tsjan Zabulón t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan José t'ionhan sello. Mantyi yo nin'tsjan Benjamín t'ionhan sello ncho've minhan.

Tmaan' nn'an jndye jndyi na cüehan ndiaa quichi'

⁹Vi jndë na tenon nan'min', jnty'ia ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyi na tanin ts'an na nndëë nts'aa cüentahan. Ñ'en nan'ñeen na jnanhan ncüii ncüii tsonnangue, ncüii ncüii tsjan nn'an yo ncüii cüii nnon jñ'oon na conanein nn'an. Minntyjee'han tonnon juu silla

na manin' ts'iaan' najjon na m'aan Tyo'ts'on yo nquii Quitsman Chjo. Cüehan ndiaa quichi' na toncohan', ndo' ndueehan too' njon ntsqui tency'a. ¹⁰Jndeí jnan'xuaahan, jnduehan: Nquii Tyo'ts'on cüenta jaa na vaquityen jon silla na manin' ts'iaan' yo nquii Quitsman Chjo, xia'ntyá ntyja 'naanhan nan'xuan na n'man ñuan njanhan. ¹¹Ndo' xi'jndio juu silla'ñeen ventyjee' tsoñ'en ángeles, yo joo na conintque ndo' yo joo na nenque na cota'ndo'. Tsoñ'enhan tyetangiohan tonnon juu silla'ñeen. Tque' ndó'quitahan tyuaa. Jnan't'maan'han Tyo'ts'on. ¹²Jnduehan:

Quindui cha'xjen na conduë.

Tsoñ'en na jndë tquen Tyo'ts'on quinduehan na taquintya na ya its'aa jon.

Tsoñ'enhan quinan't'maan'hin nquii jon.

Tsoñ'enhan quitquenhan cüenta na taquintya na jnda' xquen jon.

Tsoñ'enhan quinduehan na ncyá ya jon yo na cüit'maan'hin.

Tsoñ'enhan quinduehan na quitsiquinjonhan' nquii jon; mantyi tsoñ'enhan quitquenhan cüenta na nquii jon taquintya najndeí conduihin.

Tyi'jon cjacüentyjee' na condui nan'min' cha'xjen na conduë.

Quindui cha'xjen na conduë.

Ndó' ro jñ'oon na jnduehan.

¹³Ndo' ncüii nque na conintque'hin, taxee' jon nnön, tso jon:

—Joo nanmin' na cüehan ndiaa tonco na quichi'han', ¿Nin nn'anhin, ndo' yuu jon jnanhan?

¹⁴Jo' t'a, tsjö nnon jon:

—Aa ja tyi'quintji ta, 'u' nchji'.

Ndo' tso jon nnön:

—Nanmin' nn'an na jn'man na jndui'han quityquii' juu navi' na t'manntyichenhan'. Ng'e na vantyja n'onhan nquii Quitsman Chjo, jo' na jndë sintju' jonhan yo neoon' jon. Mang'e jo' na cüehan ndiaa quichi' na ntju'han'. ¹⁵Mang'e jo' m'anhan na tonnon juu silla manin' ts'iaan'ñeen na vequityen nquii Tyo'ts'on, naxuee ndo' natsjon cotye'ntjonhan nnon jon, tyquii' vats'on na m'aan jon, ndo' nquii jon na vequityen juu silla'ñeen, ninnquii'chen m'aan jon yohan na ivantyjee' jonhan. ¹⁶Ndo' joo nan'ñeen tavijon jnda na nc'on nnda'han na nin'jndo'han oo na nin'cüehan ndaa, min tyi'xe'quindyiaa' ndo'cüjioon' nacjohan, min na ntscohan'hin. ¹⁷Ee nquii Quitsman Chjo na m'aan jon tonnon juu silla na manin' ts'iaan', ngüantyjee' jonhan cha'xjen ivantyjee' ts'an quinman, ngachu jon joohan najjon na m'aan tēnnon ndaa na nninncyaaahan' na cota'ndo'han, ndo' nquii Tyo'ts'on nngue' jon ndaa ndëehan.

8

Sello na jndë ntyque'

¹Nquii Quitsman Chjo tyjee jon juu sello na jndë ntyque' na tē'tyen juu tson'ñeen. Ndo' juu xjen'ñeen tsoñ'en na m'an quiñoon'ndue, cha' na xoncüe hora tichen jndyuehan. ²Jndë jo' jnty'ia nnt'a nque ntyque' ángeles'ñeen na ventyjee'han na tonnon Tyo'ts'on, ty'onhan cüenta ntyque' ndu. ³Ndo' mantyi tyjee' ncüiichen ángel. Tacüentyjee' jon na tonnon nmontyiu. Y'oon jon ncüii xiosu na jndëhan' yo s'on ijan. Ndo' juu jon jndye su ty'oon jon cüenta, na ntsco jonhan' nnon nmontyiu'ñeen na jndëhan' yo s'on ijan na minntyjee'han' na tonnon silla na manin' ts'iaan' na vequityen nquii Tyo'ts'on. Juu su'ñeen tijnt'ue ángel'ñeehan' yo jñ'oon jndyue nn'an cüenta Tyo'ts'on na conan'neinhan nnon jon na yo joohan' itsit'maan' ángel'ñeen jon. ⁴Ndo' na s'aa ángel'ñeen juu ts'ian'ñeen, ninncüii tojnaan' tava tseonsu'ñeen yo jñ'oon na conan'nein nn'an cüentaa' Tyo'ts'on nnon jon. ⁵Ndo' siquitoo' ángel'ñeen xiosu yo ñon na cov'a na ntyjohan' nmontyiu'ñeen. Jndë jo' tju' jonhan' xjen nnon tsonnanguechen, ndo' na nnda' tui, tic'uaa na co'man ntsuee, conduindui' choon' tsuee ndo' s'ii.

Ntyque' ndu na conan'cho ntyque' ángeles

⁶Ndo' joo ntyque' ángeles'ñeen na chohan ntyque' ndu, jnan'jnda'han na ntja'hinhan'.

⁷Juu ángel na vejndyee tja' jon ndu 'naan' jon, ndo' tua' tsan yo chon, tjon'han' yo neon', tycyaahan' nnon tsonnangue. Ndo' ncüii ncüii ndyuaa, quii' nt'an tsoñ'en na min, joo na vja ndye na nan'xuanhan', quii' nt'ahan' iscohan' ncüii cüiihan'. Ndo' ncüii ncüii na ndye ts'oön, iscohan' ncüiihan' ndo' majo'ntyí s'aahan' yo nin'tsoñ'en jndëë ndei.

⁸Yajo' juu ángel na jndë ve, mantyi tja' jon ndu 'naan' jon. Ndo' ncüii na itsijonhan' tyo' t'man na jndë t'ahan' yo chon, tju' Tyo'ts'onhan' quii' ndaandue. Yajo' juu ndaandue'ñeen, xjen joo ninvaan'len quityquii'han' scüaquenhan' neon'han'. ⁹Ndo' na mnda' tui, ncüii ncüii na ndye quioo' na m'an juu ndaandue, tue' ncüii o', ndo' mantyi ncüii ncüii na ndye nt'aandaa na min jo', sityuui'han' ncüii joohan'.

¹⁰Ndo' juu ángel na jndë ndye, mantyi tja' jon ndu 'naan' jon, jo' jnan ncüii quixjuu t'man tsjö'ndue. Cov'ahan' cha'vijon ncüii sca t'man. Ndo' ncüii ncüii na ndye ndaa jndaa yo t'ënnon ndaa na ninvaa tsonnangue, tycyaa quixjuu'ñeen nacjoo' ncüii joohan'. ¹¹Juu quixjuu'ñeen jndyuhán' Ndaa Ja. Ndo' yuu na tacyaa quixjuu'ñeen, ncüii cüii na ndye ndaatioo'ñeen scüaquenhan' na ja ncüiihan', ndo' joo nn'an na tijnt'uehan ndaa'ñeen, jndyehan tjë.

¹²Ndo' juu ángel na jndë nenque, tja' jon ndu 'naan' jon, ndo' juu ndo'cüjjoon', quii' nt'an na ndye tan'han', si'ndaa'han' ncüii tan' nnonhan', majo'ntyí s'aahan' yo chi' yo nin'ncjuu. S'aahan' na tyi'cüentyja na conan'xueehan'. Juu ndo'cüjjoon', s'aahan' na cha'na nenque hora na ncüii ncüii na tyi'cüixueehan', ndo' majo'ntyí chi', tyi'quixueehan' nenque hora natsjon.

¹³Ndo' jndë jo' jnty'ia ncüii quichi na mantyiya o' xoncüe tontyiya na m'aan ndo'cüjjoon' xjen na yajmin'. Jndei sixuaa o', itso juu:

—Manndyo na ntja' minndyechen ángeles ndu 'naanhan. Ndo' na nnda', ji vaa vi' jndyi ntquenon nn'an tsonnangue.

9

Ncüiichen ángel tja' jon ndu

¹Ndo' juu ángel na jndë 'on tja' jon ndu 'naan' jon. Ndo' jnty'ia ncüii quixjuu na jnan tsjö'ndue na tyioohan' nnon tsonnangue. Ndo' nnon juu quixjuu'ñeen, tyincyaa Tyo'ts'on nt'ö v'aa cüentaa' ncüii tsë'tsjoon na tayuu ntycüii na njoonhan'. ²Siquinaan juu quixjuu'ñeen 'ndyo tsë'tsjoon'ñeen. Yajo' jndui' neohan' cha'vijon ya na condui' neon ton' t'man. Ndo' jnaan' joo neon'ñeen, sijaanhan' tsjö'ndue na ndicüityncyoo' ndo'cüjjoon'. ³Ndo' quityquii' joo neon'ñeen jndye jndyi quintycaa ndyue' jnan'. Tcyaa o' nnon tsonnangue. Ty'on o' cüenta najndë o' na quint'a vi' o' nn'an cha'xjen cont'a quintjö na m'an nnon tsonnangue. ⁴Ty'on o' cüenta ts'ian na xia'ntyí quint'a vi' o' joo nn'an na ta'nán t'equiñoon sello 'naan' Tyo'ts'on ndö'quitahan. Tyi'ntcüa' o' jndëë na min nnon tsonnangue, min ntjon, min tscó n'oon. ⁵Mantyi t'ua ts'ian ndëë cho'ñeen na vanaan na quint'a o' na quiihan' nan'ñeen ncüii 'on chi'. Juu na ntquiihan' nan'ñeen, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ya na ico' quitsjö ts'an. Majo' cho'ñeen tyi'cüanaan na nnan'cüje o' joo nan'ñeen.

⁶Viochen xjen joo na 'on chi'ñeen, njnt'ue jndyi nn'an nchu ya nnt'ahan cha' na ncü-jetohan, majo' tyi'je'quindiohan nchu vaa nnt'ahan. Nt'ue jndyi n'onhan na nin'cüjehan, majo' taje'quindëë ncüjehan.

⁷Ndo' joo quintcaa'ñeen na jnty'ia, itsijonhan' joo o' cha'na quitso na m'an chenjnaan' o' na nc'o o' tyia'. Juu 'nan njon nquen o', sijonhan' joohan' cha'vijon corona na jndë yo s'on ijan, ndo' itsijonhan' ndëë o' cha'na ndëë nn'an. ⁸Ndo' sonquen o' itsijonhan' cha'na sonquen nanmtcu. Ndo' ndi'n'on o' itsijonhan' joohan' cha'na ndi'n'on lión. ⁹Ndi'ndya o' t'ëhan' yo ncjo ntuen. Ndo' c'uaa jndyi ntsquii o', cha'vijon na jndye jndyi carreta c'uaahan' xjen najndei conan'non quitso na contyiya o'han' na co'o o' tyia'. ¹⁰Ndo' n'aan joo quintcaa'ñeen, itsijonhan' joohan' cha'na n'aan quintjö. Ndo' ndaa x'ioon o' vje jndyihan'. Vaa najndei na nan'xuan quioo'ñeen na vanaan na nnt'a vi' o' nn'an ncüii 'on chi'. ¹¹M'aan ncüii ángel na taquintyiya na t'man conduihin na co'xen jon joo quintcaa'ñeen. Tsixuan

jon na iquen jon cüenta juu tsë'tsjoon na tayuu ntycüüi na njoonhan'. Xuee' ángel'ñeen, yo jñ'oon hebreo jndyu jon Abadón, majo' yo jñ'oon griego Apolión. Xuee' jon tsi'manhan' nquii na ntyja 'naan' juu cotsu nn'an.

¹²Jndë tenon juu navi' t'man na vejndyee, majo' ninm'aan ve nnon navi' t'man na xejnda ngüentyja.

Angel na jndë yon tja' jon ndu

¹³Ndo' juu ángel na jndë yon, tja' jon ndu 'naan' jon. Jndë jo' jndyi jndyee' ts'an. Jnanhan' tontyja nenque nqui juu nnontyiu'ñeen na jndëhan' yo s'on ijan na mintyjee'han' na tonnon Tyo'ts'on. ¹⁴Juu ángel'ñeen na jndë yon na y'oon jon ndu'ñeen, itso tsan'ñeen nnon juu:

—Joo nenque ángeles na m'antyenhan tontyja jndaa t'man Eufrates, quitsuquindya'hin.

¹⁵Ndo' juu ángel'ñeen, tatsiquinan' jon joo nenque ángeles'ñeen cha' ncüüi ncüüi na ndye nn'an na ninvaa nnon tsonnangue, nnan'cuee'han ncüüi joo nan'ñeen. Jndë tijnda' na c'on chenjnaan' ángeles'ñeen na nnt'ahan ts'ian'ñeen juu horava', ndo' yo xueeva', ndo' yo chi'va', yo nin'chua'. ¹⁶Ndo' jndyi ntyja 'naan sondaro 'naanhan na tantjohan quitso, joo nan'ñeen jndë ve ciento minyonhan.

¹⁷Ndo' quityquii' 'nan na tityincyoo' nnön, jnty'ia quitsö'ñeen yo sondaro na tantjohan joo o'. Ndi'ndya nan'ñeen cüe ncjo na ivañoon'han'hin na tyi'ntc'ehan. Chu ncjo'ñeen colo chon ve, yo colo su cha'na colo tsjö' jacinto yo colo ijan cha'na sufre. Ndo' quitsö'ñeen, nquen o' itsijonhan' joochan' cha'na nquen lión. Quii' jndyue o' condui' chon yo neon yo sufre. ¹⁸Ntyja 'naan joo ndye nnon navi'ñeen na jndui' quii' jndyue quitsö'ñeen, chon yo neon yo sufre, jo' ncüüi ncüüi na ndye nn'an na ninvaa nnon tsonnangue, tjë ncüüi joo nan'ñeen. ¹⁹Juu najndeí na nan'xuan quitsö'ñeen na nnan'cüje o' nn'an, m'aanhan' quii' jndyue o' yo n'aan o'. Ee tontyja na tantycüüi n'aan o', jo' ntyjo nquen quindu. Yo joochan' cont'a o' natë' nn'an.

²⁰Majo' joo nn'an na jnty'iian' na tatjéhan yo navi'ñeen, ta'nán ntcüe' n'onhan. Min tatecüentyjee'han na conan't'maan'han 'nan na tonan'ya nquehan. Ninvito conan't'maan'han yotyia yo 'nan na jndëhan' yo s'on ijan, s'on xuee, s'on ve, ntjö', yo nin'ts'oon. Nan'min' na conan't'maan'han ndiquijnty'iahan' min ndiquindyehan', min na ndicondyi'han'. ²¹Majo' min na nda', ta'nán ntcüe' n'on nan'ñeen na tsonan'cüjehan ntyjehan. Min ta'nán jnty'ehan ts'ian' quindua' na cont'ahan, min juu na m'anhin yo nn'an na ve' ndö' ro, min na conty'ueehan.

10

Ángel na y'oon tson chjo na tëntcüüiian'

¹Jndë jo' jnty'ia ncüüichen ángel na t'man jndyi conduihin. Jnan jon quiñoon'ndue. Ninvaahin ndyii' jon chincyu. Xquen jon ntyjo nduii' quitsuñ'an cha'vijon tjan na ñjon xquen ts'an. Xuee nnon jon cha'xjen naxuee ndo'cüjioon', ndo' ng'ee jon itsijonhan' joochan' cha'vijon colo tsachon na toncohan'. ²Ndo' ncüüi nt'ö jon, ndyii' ncüüi tson chjo na jndë sinueen' jonhan'. X'ee jon ntyjaya tco' jonhan' nnon ndaandue, ndo' x'ee jon ntyjatymaan', juuhan' tco' jonhan' tyuaa tcüü. ³Jndeí sixuaa jon cha'na itsixuaa lión. Ndo' vi na jndë sixuaa jon, yajo' joo ntyque' ntsuee, tic'uaa co'manhan'. ⁴Ndo' vi na jndë na t'man joo ntyque' ntsuee'ñeen, sijnt'a na ncüüi juu jñ'oon na jnduehan, majo' tic'uaa ncüüichen jndye na jndyi na jnanhan' quiñoon'ndue. Itsohan':

—Joo jñ'oon na jndyi' na jnan'nein joo ntyque' ntsuee'ñeen, min tyi'ntsi'manhan', min tyi'ncüüi'han'.

⁵Ndo' juu ángel'ñeen na jnty'ia na minntyjee' ncüüi x'ee jon nnon ndaandue ndo' ncüüichenhan' nnon tyuaa tcüü, sue jon nt'ö jon ntyjaya toquiñoon'ndue. ⁶Tji' jon xuee' nquii Tyo'ts'on na tayuu ntycüüi m'aan jon na tquen jon quiñoon'ndue yo tsonnangue yo tsoñ'en na min nnonhan', yo ndaandue yo tsoñ'en na min jo'. Ndö jñ'oon na tso jon:

—Taxe'cüendoo'ntyichen Tyo'ts'on. ⁷Ee ya na ngüentyja xjen na juu ángel na jndë ntyque' ncüüja' jon ndu 'naan' jon, yajo' ntsiquindëhan' juu jñ'oon na ntyjii Tyo'ts'on,

cha'xjen joo jñ'oon na siquindyii jon nn'an na totye'ntjonhan nnon jon na toninncyahan jñ'oon' jon ntyja nchu vaa na itsijnda' jon na nguaa.

⁸Jndë jo' jndyi nnt'a jndyee' nquii jon na c'uaahan' toquiñoon'ndue. Tso jon nnön:

—Cja', cacyon' juu tson chjo na minmueen'han' na ndyii'han' nt'ö juu ángel'ñeen na minntyjee' jon nnon ndaandue yo nnon tyuaa tcüi.

⁹Ndo' tyjentyj'a nnon juu ángel'ñeen. Tsjö nnon jon na nninncyaa jon tson chjo'ñeen nnön. Yajo' tso jon nnön:

—Cyon' cüentahan' ndo' cúa'han', nts'aahan' na chi quii' 'ndyo', majo' ndëcya nts'aahan' na ja quitson quii' tsia'.

Ndö' jñ'oon na tso jon nnön.

¹⁰Ndo' ty'ön cüenta juu tson chjo'ñeen na ndyii'han' nt'ö juu ángel'ñeen, ndo' vi na jndë tcü'ahan', s'aahan' na chi quii' 'ndyö, majo' ndëcya s'aahan' na ja quitson quii' tsia. ¹¹Ndo' jndyi na icanhan' na quitsinën nnt'a jñ'oon na itsiquindyi Tyo'ts'on ntyja nchu vaa ngenon nn'an na ninvaa tsonnangue. Quitsinën ntyja 'naan jndye nnon gobiernon na m'an nn'an ndo' jndye nnon jñ'oon na conan'neinhan, ndo' ntyja 'naan jndye nn'an na conditquehan ndëë nan'ñeen.

11

Ve ts'an na tji' jndyoyu ntyja 'naan' Tyo'ts'on

¹Ndo' ty'ön cüenta ncüii ts'oon. Ts'iaan' na covijnt'uehan' na icüjji' ts'an xjen 'nan. Ndo' jndyi na cjö cüjji' xjen juu vats'on cüentaa' Tyo'ts'on yo nnontyiu 'naan'han'. Ndo' mantyi na quits'a cüenta nchu xjen jndye nn'an na conan't'maan'han jon jo'. ²Ndo' viochen xjen na macüjji' ja xjen juu vats'on'ñeen, tyi'ncüjji' ja xjen toch'een'han', ee jndë tyincyaa Tyo'ts'on na joo nn'an na chito nn'an judíos conduihan, vanaan na ngondyi'han juu tsjoon'ñeen venn'an vantjo' ve chi. Ndo' na ntquenhan xjen 'naanhan juu tsjoon'ñeen, tsjoon na ji'ua cüentaa' nquii Tyo'ts'on ³Ndo' tso jon na nc'ua jon ts'ian ndëë ve ts'an na ntji' jndyoyuhan ntyja 'naan' jon ncüii min vantjo' ve ciento vantjo' ndyenn'an xuee. Nan'ñeen ntcüehan ndiaa nton na të.

⁴Ve joo nan'ñeen ninnquii'chen m'adhan na tonnon Tyo'ts'on. Conduihan ve ts'oon olivo ndo' yo ve ncjo na ntyjo chon na minntyjee'han' tonnon nquii jon na iquen jon xjen ninvaa tsonnangue. ⁵Ndo' xe na aa m'aan nin juu na nin'quits'aa natë' ve joo nan'ñeen, yajo' nndui' chon jndyuehan na ntscohan' ts'an na jndoo'han. Mannda' ro vaa na ntscuee'han' minninchen ts'an na ntsichon juu na nts'aa juu natë'han. ⁶Joo nanmin' viochen xjen na conincyahan jñ'oon' Tyo'ts'on, vaa najndeí na conduihan na ngitë'han tsjö'ndue na tyi'ngua'. Ndo' mantyi vaa najndëhan na juu ndaatioo ngüequen neon'han'. Ndo' min'cya ro xjen na nt'ue n'onhan, nndëë nnan'quioohan mincya ro nnon navi' nacjo nn'an tsonnangue.

⁷Vi jndë jndë joo ts'ian na t'ua Tyo'ts'on ndëëhan na cotji' jndyoyuhan, yajo' juu quioo'jndyi t'man na m'aan o' tsë'tsjoon na tayuu ntycüii na njoonhan', nndui' o' jo', ntsiquita' o' tyia' yo ve joo nan'ñeen. Ndo' ngüantjon o' joochan ndo' ntscüje o' nan'ñeen. ⁸Ndo' si'ts'o 'naanhan ngüendyuataohan' nata quii' tsjoon t'man naijon na t'ion nn'an ta Jesucristo tsonjn'aaan. Nquii jon conduihin na itye'ntjon jon joo ve nan'ñeen. Yo jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' itsiquijndyuhan' juu tsjoon'ñeen Sodoma ndo' Egipto. ⁹Ndo' si'ts'o 'naan ve nan'ñeen, ndye xuee xoncüe ngüendyuahan' quii' tsjoon'ñeen. Ndo' nque nn'an tsonnangue na ncüii cüii tsjan condui, ndo' nn'an na ncüii cüii nnon tmaan' na nan'xuan, ndo' nn'an na ncüii cüii nnon jñ'oon na conan'nein yo nin'nn'an na ncüii cüii tyuaa, ve' na njnty'iatohan si'ts'o 'naan nan'ñeen, min tyi'je'ncyahan na nganty'iu nan'ñeen. ¹⁰Ndo' nque nn'an tsonnangue nc'onhan na nein jndyihan na jndë iscüje quioo' t'man'ñeen ve nan'ñeen. Nnan't'maan'han ndo' nnt'ahan naya ntyjehan ng'e conduehan na ve joo nan'ñeen na tyincyahan jñ'oon' Tyo'ts'on, t'man vaa na tonan'cüetë'han nn'an tsonnangue.

¹¹ Majo' vi na jndë ndye xuee xoncüe na minndyuaato si'ts'o 'naan nan'ñeen, ndo' s'aa Tyo'ts'on na tja nnda'hin jndyee na tyincyaaahan' na tando' xochan. Ndo' quintyjachén sacüentyjee'han. Ndo' tsoñ'en nn'an na jnty'ia na tui na nnda', tyue jndyihan. ¹² Ndo' joo ve nan'ñeen jndyehan nciüi jndye na jndei tic'uaahan' tondey quiñoon'ndue, itsohan':

—Quindyovaho' ntjoohin.

Ndo' joo nn'an na vjehan nan'ñeen, viochen xjen na cojnty'iahan, teva ntcüe' nan'ñeen quiñoon'ndue quii' chincyu. ¹³ Ndo' majuuto xjen'ñeen, jndei jndyi s'ii, ndo' nciüi cüii na nqui nt'aa nn'an na minntyjee'han' quii' tsoon'ñeen, tyuii'ñ'en nciüi'han'. Ndo' nn'an na m'an juu tsoon'ñeen, tjê ntyque' minhan. Ndo' nn'an na jnty'ihan', tyue jndyihan. Ta'han na ntcüii'han nquii Tyo'ts'on na m'aaan quiñoon'ndue.

¹⁴ Juu navi' t'man na jndë ve, jndë tenonhan'. Majo' cje ro ngüentyja navi' t'man na jndë ndye.

Tja' ndu na jndë ntyque'

¹⁵ Ndo' juu ángel na jndë ntyque', tja' jon ndu 'naan' jon. Yajo' quityquii' quiñoon'ndue jndei tic'uaa na condinein. Conduehan:

Ndyu na toxén'chen,

nque nn'an na nciüi cüii tsonnangue totoxénhan ntyjehan.

Naneihin nquii Tyo'ts'on na conan't'mán',

yo nquii Cristo na conduihin ntyja 'naan' jon,

joohan ncy'onhan cüenta juu ts'ian'ñeen.

Ndo' nquii Cristo tyi'jon quintycüii na itye'ntjon jon tsoñ'en. ¹⁶ Yajo' joo ntcyu ncho' nenque nn'an na conintque na minndyuaahan silla na manin' ts'iaan' na tonnon Tyo'ts'on, tyetangiohan, ndo' tque' ndö'quitahan nnon tyuaa, ndo' mantyi tonan't'maan'han Tyo'ts'on. ¹⁷ Jnduehan:

'U' ta Tyo'ts'on na tsoñ'en najndei na matsixuan', 'U' m'an' na toxén'chen ndo' m'an' nanein,

'U' ntyja 'naan' juu najndei na matsixuan'.

Jo' jndë tye' na matye'ntjon'.

Ncya ya 'u' na nnda' vaa.

¹⁸ Nn'an tsonnangue tonan'vjehan 'u',

majo' jndë tentyja xjen na ntsiv'l'han,

ndo' na ntco'xen' nn'an na jndë tjê nchu vaa na tonan'tjahan nnon'.

Ndo' mantyi nque nn'an na totyentjonhan nnon' na toninncyahan jñ'oon 'nan' ntyja nchu vaa 'nan na nguua, ndyion'han.

Joohan yo nque nn'an na maquen'han cüenta' na conan't'maan'han xue',

nque nn'an na tyi'tque ndo' mantyi joo nn'an na jndë tque,

yo manin' joo nn'an na conan'ndaa'hin nn'an na ninvaa tsonnangue,

nanein jndë tentyja xjen na ntsityui'han.

¹⁹ Yajo' juu vats'on cüentaa' Tyo'ts'on na m'aaanhan' quiñoon'ndue jnaanhan', ndo' quityquii'han' tityincyoo' juu iston na ji'ua tsixuanhan'. Jñ'oon na sjnda' jon na tyi'je'quitscüe jndyo jonhan', jo' vavehan'. Yajo' tota' ntsuee chon ndo' to'manhan'. S'ii tyuaa ndo' tycyaa tsan tman.

12

Juu tsanscu yo quitsoontyia colo ve

¹ Yajo' quii' tsjö'ndue tityincyoo' nciüi jn'aan t'man na s'aaahan' na vacue na m'aaan' n'on nn'an. Jnty'ia nciüi tsanscu, cüe ndo'cüjjoon'hin, cha'vijon na cüe ts'an ndiaa. Minntyjee' juu nacjoo' chi' ndo' corona na ñjon xquen juu chu' ncho've ncjuuhan'. ² Ndo' ñjon jnda juu. Ta' juu na itsixuaa juu na iquiihan'hin na mavaa xjen na ntsingui juu. ³ Ndo' quen' cüenta, juu xjen'ñeen tityincyoo' nciüichen jn'aan t'man tsjö'ndue. Mantyi jnty'ia nciüi quitsoontyia na t'man o' ndo' ve o' cha' colo chon. Vaa ntyque' xquen o' ndo' nqui ndi'ndyee' o'. Ndo' nciüi cüii na ntyque' xquen o' ñjon corona. ⁴ Ya na tuein' o' ts'aaan

o' tsjõ'ndue, ncüii cüii na ndye ncjuu na m'an jo', ncüii quixjuu'ñeen tatyjohan', ndo' tju' o' joohan' tyuaa. Jndë jo' juu quitsoontyia'ñeen, tacüentyjee' o' na tonnon tsanscu'ñeen na mavaa xjen na ntsingui juu, cha' vi na jndë tui jnda juu, maquintyjachen ntquii o' juu yujnt'a'ñeen. ⁵Ndo' juu tsanscu'ñeen, yujnt'a na singui juu, yus'ahin. Juu yujnt'a'ñeen, tsixuan jon na quitye'ntjon jon nn'an ncüii cüii tsonnangue yo jñ'oon najndeihan', cha'vijon na y'oon jon tsonjnt'ei xjo. Majo' nquii Tyo'ts'on tji' jon juu yujnt'a'ñeen nt'õ tsanscu'ñeen. Tay'oon jonhin najjon na vaa silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon. ⁶Ndo' juu tsanscu'ñeen, jnannon jon ncüii joo na tojndëë najjon na jndë sijnda' Tyo'ts'on na ntjohin. Jo' m'an nn'an na ntixee'han jon ncüii min vantjo' ve ciento vantjo' ndyenn'an xuee.

⁷Ndë jo' tye' tyia' tsjõ'ndue. Nquii Miguel yo ángeles 'naan' jon jnt'ahan tyia' yo juu quitsoontyia'ñeen. Ndo' mantyi juu quitsoontyia'ñeen yo ángeles na ico'xen juu, jnan'chonhan, jnt'ahan tyia' yo nquii Miguel yo ángeles 'naan' jon. ⁸Majo' juu quitsoon'ñeen yo ángeles 'naan' juu, ta'nandë s'aa juu, min tajndëë na ntjontyichenhin tsjõ'ndue yo ángeles'ñeen. ⁹Ndo' tji'han juu jo', jnan'quioohanhin nnon tsonnanguechen. Mantyi jnan'cyaahan ntyje yotyia juu. Xjen na tye' tsoñ'en, itsiquijndyuhahin quitsu tque, yutyia ndo' Satanás. Itsivi'nn'an juu nn'an na ninvaa tsonnangue.

¹⁰Jndë jo' jndyi na jndei tic'uaa na conan'nein nn'an na m'an quiñoon'ndue. Ninncüii tjon' jndyeehan, jnduehan: Nquii Tyo'ts'on cüenta jaa, nanein jndë siquindë jon na itsin'man jon ñuan njanhan quii' najnde na totsixuan juu yutyia tque. Na s'aa jon na nnda', itsi'manhan' juu najnde na conduihin yo nin'ntyja na ityentjon jon, yo juu na conduihin Cristo. Ee nquehan jndë tji'han juu yutyia tque. Majuu juu naxuee ndo' natsjon na tots'aa juu ts'ian toninn'cya juu jnan ntyjëëhë na tonnon Tyo'ts'on. ¹¹Joo nn'an cüentaa' jon jndë tantjonhan juu yutyia yo ntyja 'naan' neonon' nquii Quitsman Chjo na tovantyja n'onhan jon, ndo' mantyi yo jñ'oon na totji' jndyoyuhan ndëë nn'an nchu vaa na s'aa Tyo'ts'on yo joohan. Tom'anhan na tanin ngiohan min na jnan'cüje nn'anhin. ¹²Mang'e na nnda', tsoñ'lenho' na m'anho' quiñoon'ndue, c'onho' na neinho'. Majo' 'o', nn'an na m'anho' nnon tsonnangue, yo 'o' na m'anho' ndaandue, nty'ia jndyihoe ee juu yutyia jndë isquioohan'hin na m'anho'. V'ii jndyi juu ng'e nchjii ya juu na jndë tichjo xuee ntyja 'naan' juu.

¹³Ndo' juu quitsoontyia'ñeen, vi na jndë jndyiaa' juu na tjue'hanhin nnon tsonnangue, yajo' tanyja juu toxen' juu tsanscu'ñeen na singui jon yujnt'a na yus'a. ¹⁴Majo' tyincyaa Tyo'ts'on ve ntsquii quichi t'man nnon juu tsanscu'ñeen cha' nndëë nmanva jon na nmannon jon juu quitsu tque'ñeen. Yajo' juu tsanscu'ñeen, tja jon ncüii joo ndyuaa najjon ta'nandëë na ndiquindëë na nts'aa quitsu tque'ñeen natë'hin. Jo' ntixee' Tyo'ts'on jon ndye chu xoncüe. ¹⁵Ndo' juu quitsu tque'ñeen, s'aa juu na jndui' ndaa jndye jndyi 'ndyo juu na tanyjahan' toxen' juu tsanscu'ñeen. S'aahan' cha'vijon ncüii jndaahan' cha' ntyja 'naan'han' ngavja tsanscu'ñeen. ¹⁶Majo' nquii tyuaa tejndeihan' juu tsanscu'ñeen na sinueen'han' 'ndyohan', na t'uhan' jndaa'ñeen na jndui'han' 'ndyo juu quitsoontyia'ñeen ¹⁷Mang'e na nnda', juu quitsoontyia'ñeen, tyionhan' na quindyaa' ntyjii juu ntyja 'naan' nquii tsanscu'ñeen. Jndë jo' tja juu, tëquits'aa juu tyia' nacio tsoñ'en nn'an na conduihan tsjan 'naan' tsanscu'ñeen na conan'quindëhan jñ'oon na tqen Tyo'ts'on na ico'xenhan', ndo' na contjotyenhan ntyja 'naan' jñ'oon na toninn'cya Jesús.

13

¹Yajo' juu quitsoontyia'ñeen tacüentyjee' juu 'ndyo ndaandue. Ndo' jnty'ia quityquii' ndaandue, jo' vandui' ncüii quioo'jndyi t'man. Min nqui ndi'ndyee' o' yo ntyque' xquen o'. Ndo' ncüii cüii tsi'jndyee' o' ñjon ncüii corona. Ndo' cjoo' ncüii cüii xquen o', jndë jndui jñ'oon tsan' na itscüejanhan' nquii Tyo'ts'on.

Ve quioo'jndyi t'man na jndui' quii' ndaandue

²Juu quioo'jndyi t'man'ñeen na jnty'ia, itsijonhan' juu o' cha'vijon ncüii quitsian ntji. Majo' ng'ee o' cha'vijon ng'ee oso, ndo' 'ndyo o' cha'vijon 'ndyo líón. Ndo' juu quitsoontyia'ñeen, tyincyaa juu juu najnde na tsixuan juu nnon quioo'jndyi t'man'ñeen.

Mantyi tyincyaa juu na ngüaquityen o' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' juu, ndo' yo nin'juu na t'man conduihin na co'xen juu. ³ Ncüii xquen juu quioo'jndyi t'man'ñeen, mioon jndyi tquee'han' ata mavaa xjen na ngue'han', s'aahan' na tyi'je'cüiyahan'. Majo' jndë ntyjaa' najion na mioon tquee' xquen juu o'. Ndo' tsoñ'en nn'an na ninvaa tsonnangue, vacue tom'aan' n'onhan ntyja 'naan' na mioon jndyi na tquee' juu cho'ñeen, majo' ta'n'an tue' o'. Ndo' tèvee' jndyi ngio nan'ñeen, ndo' tonan'jonhan yo juu quioo'jndyi t'man'ñeen. ⁴ Ndo' juu quitsoontyia'ñeen, tonan't'maan' nn'anhin na cha'vijon nquii Tyo'ts'onhin na ngiohan ng'e na jndë tyincyaa juu juu najnde na tsixuan juu nnon juu quioo' jndyi'ñeen. Mantyi tonan't'maan'han juu quioo'ñeen. Tonduehan ndëë ntyjehan na tanin juu na itsijonhan' na t'man conduihin cha'xjen nquii quioo'jndyi t'man. Tanin juu na nndëë ntsuehin nacjoo' o'.

⁵ Mantyi jnty'ii Tyo'ts'on na vanaan na quitsinin o' jñ'oon tsan' nacjoo' nquii jon yo jñ'oon na icüji' s'a nquii o'. Ndo' jndaa' o' na quits'aa o' nin 'nan na nin'quits'aa juu ncüii venn'an vantjo' ve chi'. ⁶ Ndo' juu quioo'jndyi'ñeen, ta' juu na itsinin juu jñ'oon ji vaa nacjoo' nquii Tyo'ts'on ndo' nacjoo' xuee' jon yo nacjoo' quiñoon'ndue najion na m'aan jon yo nin'tsoñ'en joo na m'an jo'. ⁷ Ndo' mantyi jndaa' o' na vanaan na quits'aa juu tyia' nacjo nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on ndo' na ngüantjon o' joohan. Ndo' mantyi jndaa' o' na co'xen juu ncüii ncüii tmaan' tsjan nn'an tsonnangue, yo ncüii cüii nnon nn'an na m'an ncüii ncüii ndyuaa yo ncüii cüii tmaan' nn'an na mañoon jñ'oon na conan'hein ndo' yo nn'an na ncüii cüii tsonnangue. ⁸ Tsoñ'en nn'an tsonnangue na tyi'quinan'xuanhan cüentaa' Tyo'ts'on, nnan't'maan'han juu quioo'jndyi t'man'ñeen na cha'vijon nquii Tyo'ts'onhin na ngiohan. Manque nn'an na tajndu ngueehan nnon tson 'naan' juu Quitsman Chjo na jnan'cuee' nn'an. Ee ntyjantyi xjen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en, vaa tson na jndui nguee nn'an na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na cota'ndo'han.

⁹ Minninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on juu, cüa, quindyii juu jñ'oonvahn: ¹⁰ Ncüii cüii ts'an na tijnda' na quit'uiivi'han'hin, majnda' na nndui na nnda', ndo' ncüii cüii ts'an na tijnda' na ngue' yo xjo, mayo xjo ngue' juu. Mang'e na nnda' vaa na itsiquindy juu jñ'oonva', joo nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na quinan'quii n'onhan navi' na ngoquenonhan ndo' yo na xoncüee' n'onhan cantyjatyen n'onhan jon.

Quioo'jndyi t'man na jndui' o' quii' tyuaa

¹¹ Jndë jo' jnty'ia ncüiihen quioo'jndyi t'man na vandui' o' quii' tyuaa. Juu quioo'ñeen ntyjo ve ndi'ndyee' o' cha'na ndi'ndyee' ncüii quitsman chjo. Majo' sinin o' cha'na itsinin nquii juu quitsoontyia. ¹² Tsoñ'en najnde na totsixuan juu quioo'jndyi t'man na vejndyee, majuuntiyhan' tsixuan juu o' na m'aan juu ntyja 'naan' quioo'jndyi tque t'man'ñeen. Yo najnde'han' its'aa o' na joo nn'an na ninvaa tsonnangue na quinan't'maan'han juu quioo'jndyi tque, majuu quioo'ñeen na mioon jndyi tquee' xquen na jndë jn'man ntcüe'. ¹³ Ndo' jndye jndyi nnon ts'ian t'man na tots'aa o' na tyi'je'quindë nduihan' yo najnde nquii ts'an. Mantyi yo jn'aan t'man na tots'aahan' na vacue tom'aan' n'on nn'an. Ata s'aa o' na jnty'ia nn'an na jnan chon tsjö'ndue, tyioohan' tyuaa. ¹⁴ Ndo' ng'e ntyja 'naan joo ts'ian t'man'ñeen na tots'aa o' na tonnon juu quioo'jndyi t'man na vejndyee, jo' totsivi'nn'an o' joo nn'an tsonnangue. Mantyi t'ua o' ts'ian na quinan'ya nn'an ncüii 'ndyonnon juu quioo'jndyi tque t'man'ñeen na quinan't'maan' nn'anhin' na cha'vijon conduihan' nquii Tyo'ts'on. Majuuntiy quioo' na mioon jndyi tquee' xquen yo xjo, majo' ninvaa vando' juu. ¹⁵ Ndo' vi na jndë jnan'ya nn'an juu 'ndyonnon quioo'jndyi tque t'man'ñeen, juu quioo'jndyi na jndë ve jndaa' o' najnde o' cha' nninncyaa o' na ndëë ncüjahan' jndye ndo' na ntsininhan'. Ndo' minninchen ts'an na tyi'nin'quitsit'maan' juu 'ndyonnon juu quioo'jndyi tque t'man'ñeen, its'aa juu quioo' jndyi na jndë ve na cue' tsan'ñeen. ¹⁶ Ndo' mantyi tyincyaaahan' na tsixuan o' na yo najnde'han' ncüii cüii ts'an quiñoon jn'aan nt'ö juu ntyjaya oo tsö'sta juu. Tanin min xe na aa ts'an tyi'tquehin oo min na aa jndë tquehin. Tanin min na aa tyahin oo min na aa jñen'hin. Tanin min xe na aa ts'an na ityentjontyen juu nnon patrón, oo min xe na aa nquii patrón. ¹⁷ Ndo' minninchen ts'an na tyi'coñoon jn'aan'ñeenhin, je'quindëë ntsijnda juu oo na njndëë juu

'nan. Juu jn'naan'ñeen tsi'manhan' xuee' juu quioo'jndyi tqe t'man oo juu número na tsixuan xuee' o'. ¹⁸Juu jñ'oonva icanhan' na c'oon ts'an na jnda' xquen juu. Ncüii cüii ts'an na ivaa' ts'on juu, cüji' juu cüenta ntyja 'naan' juu número na tsixuan juu quioo'jndyi'ñeen, ee tsi'manhan' xuee' ncüii ts'an. Juu número 'naan' tsan'ñeen ndö vaahan', yon ciento vantjo' ndyenn'an vantjo' yon.

14

Alabanza xco na cota minchen nn'an

¹Jndë jo' jnty'ia nnon tyo' Sión, jo' ventyjee' juu Quitsman Chjo. Yo nquii jon tojnaan' m'an ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyihan. Tuee' número joo nan'ñeen ncüii ciento min vantjo' venn'an vantjo' nenque minhan. Quitahan, jo' jndë jndui xuee' nquii jon yo xuee' Tye jon. ²Ndo' tondye quiñoon'ndue jndyi na tic'uaa. Juuhan' sijonhan' cha'vijon na coquioo jndaa t'man ndo' cha'vijon na jndei co'man ntsuee. Juu jndye'ñeen na jndyi, sijonhan' juuhan' cha'na na cotja' nn'an jndye jndyi arpa. ³Joo nan'ñeen minntyjee'han na tonnon juu silla na manin' ts'iaan' na vaquityen nquii Tyo'ts'on yo na tondëë nenque na cota'ndo'ñeen yo joo na conditque. Cotahan ncüii alabanza xco. Ndo' xia'nty'i nque joo nn'an na ncüii ciento min vantjo' venn'an vantjo' nenque min na sijnda Tyo'ts'onhan quityquii' nt'an nn'an tsonnangue, joochan vanaan na nnan'jn'aanhan juu alabanza'ñeen, tanin ncüiiichen ts'an. ⁴Joo nanmin' nn'an na tyi'conan'ndaa'hin na nc'onhan yo nanntcu na ve' ndö' ro, tota'ntyjee' nquehan cha' nan'xuanhan ñuan nquii' na tonnon Tyo'ts'on. Co'onan'jonhan yo nquii jon na conduihin Quitsman Chjo minyuuchen na vja jon. Sijnda Tyo'ts'on nan'ñeen quii' nt'an nn'an ndo' tqen jonhan na conduihan nn'an navejndyee cüentaa' nquii jon yo cüentaa' juu Quitsman Chjo. ⁵Nan'ñeen taconan'neinhan jñ'oon quinto. Ndo' min'ncüii nnon taconan'tjahan nnon Tyo'ts'on.

Jñ'oon na coninncyá ndye ángeles

⁶Jndë jo' jnty'ia ncüiiichen ángel. Mantya jon na tondye. Y'oon jon juu jñ'oon naya na tyi'quintycüii na m'anhan' na nquii Tyo'ts'on sijnda' jonhan' vitjachen na tqen jon tsoñ'en. Incyaa ángel'ñeenhan' ndëë nn'an tsonnangue, mantyi ndëë joo nn'an na ncüii cüii tsonnangue, yo joo nn'an na xi'jndui' nnon tsjan, ndo' yo joo nn'an ncüii cüii nnon jñ'oon na conan'neinhan. ⁷Jndei sinin jon, itso jon:

—Xia'nty'i nquii Tyo'ts'on cüinjohin ngioho'. Quinan't'maan'ho'hin, ee jndë tentyja xjen na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan nnon jon. Quinan't'maan'ho'hin na nquii jon na tqen ntjö'ndue yo tsonnanngue yo ndaandue yo nin'ncüii cüii joo najjon na m'aaan tëndëë ndaa.

⁸Ndo' ncüiiichen ángel, tsan na jndë ve, tanytya jon toxen' juu ángel'ñeen. Tso jon:

—Tsjoon t'man Babilonia, jndë tyuui', jndë tyuui'han'. Ntyja 'naan' joo natyia na cont'a nn'an juu tsjoon'ñeen, jndë conan'ndaa'han nn'an na ninvaa tsonnangue. Juu natyia'ñeen tsijonhan' juuhan' cha'vijon vinon na totsc'u jon nn'an na si'ndaa'han'hin, s'aahan' joochan cha'vijon na quindyehan.

⁹Jndë jo' ncüiiichen ángel na jndë ndye, tentytya jon na nquen' ve joo ángel'ñeen. Jndei sinin jon, tso jon:

—Minninchen ts'an na ntsit'maan' juu quioo'jndyi tqe yo 'ndyonnon o', vi' jndyi ngenon tsan'ñeen. Ndo' majo'nty'i ngenon juu ts'an na ninncyaa na ñoon jn'aaan tsö'sta juu oo nt'ö juu ntyja 'naan' juu quioo'ñeen. ¹⁰Ee xe na aa ñoon jn'aanhan, majnda' na nt'uiityen Tyo'ts'onhan, na juuhan' ji vaa tsixuanhan'. Juu na itsiv'li matyen jonhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon vinon nquii' na ntsiquitoo' jon vaso yohan' na ntsc'u jonhan' joo nan'ñeen. T'man jndyi navi' na ngenon nan'ñeen na ntcohin quii' chon yo sufre tondëë ángeles cüentaa' jon na ji'lua nan'xuanhan ndo' mantyi na tonnon nquii Quitsman Chjo. ¹¹Quii' chon na ñjon nan'ñeen na cojnty'iahan navi', ninvito cotsava neonhan'. Min naxuee ndo' min natsjon, tyi'je'ncaahan' na nta'jndyeehan chjo, jnaan' na tonan't'maan'han juu quioo' jndyi tqe'ñeen yo 'ndyonnon o', joochan ndo' mantyi minninchen ts'an na ñoon jn'aaan xuee' quioo' jndyi'ñeenhin.

Ndö' vaa jñ'oon na tso nquii ángel'ñeen.

¹² Mang'e na nnda' vaa, joo nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na quita'nguee'han jñ'oon na iquen jon na ico'xenhán', ndo' quintjotyehán ntyja 'naan' na vantyja n'onhan Jesús, ndo' yo na t'man n'onhan, quinan'quii n'onhan navi' na coquenonhan.

¹³ Ndo' jndyi ja ncüii jndye na jnanhan' toquiñoon'ndue, itsohan' nnön:

—Ndö ro jñ'oon cüji': "Nanein na tonnonchen, joo nn'an na m'anhan ntyja 'naan' ta Jesucristo xjen na ncüjehan, ityio Tyo'ts'on jn'aaan nan'ñeen."

Ndo' nquii Espíritu Santo sintcüe' jon jñ'oon. Itso jon: Mayuu' nnda' ee nta'jndyeehan quiñoon'ndue ng'e na tonan'chonhan quityquii' joo ts'ian na i'ua Tyo'ts'on ndëéhan. Min tyi'co'tsuu' ts'on jon nchu vaa na totyentjonhan nnon jon.

Cont'a ángeles cha'na ts'an na ityjee juu ntjon na jndë tue'

¹⁴ Jndë jo' jnty'ia ndo' na tonnön tityincyoo' ncüii chincyu quichi'. Nacjoo'han' vequityen ncüii cha'vijon ts'an. Xquen jon ñjon ncüii corona na jndëhan' yo s'on ijan ndo' nt'ö jon ndyii' ncüii xjo quix'en na të 'ndyohan'. ¹⁵ Jndë jo' quii' vats'on quiñoon'ndue najon na m'aaan Tyo'ts'on, jo' jndui' ncüiiichen ángel. Juu ángel'ñeen jndei sixuaa juu nnon nquii jon na vequityen nacjoo' chincyu'ñeen. Itso juu:

—Cüa je', cju' xjo quix'en 'nan'. Quityje' ntjonmin', ee jndë tentyja xjen na nt'uiihan' nque nn'an tsonnangue tsojanaan' na conan'tjahan. Itsijonhan' ntyja 'naanhan cha'vijon ntjon na jndë tman.

¹⁶ Ndo' nquii jon na vequityen nacjoo' juu chincyu'ñeen, tju' jon xjoo' jon nnon tsonnangue, jo' tyjee jon ntjon na min jo', juu nan'ñeen, conduihan' nn'an.

¹⁷ Jndë jo' jndui' ncüiiichen ángel quityquii' juu vats'on quiñoon'ndue. Mantyi y'oon juu ncüii xjo quix'en na të 'ndyohan'. ¹⁸ Ndo' mantyi jndui' ncüiiichen ángel na ivantyjee' juu chon na ntyjo nmontyiu quii' juu vats'on'ñeen. Jndei tic'uaa 'ndyo juu nnon nquii jon na y'oon xjo'ñeen. Itso juu:

—Cüa, cju' xjo quix'en 'nan'. Quityje' n'ein tëndöndyoo' tsjan, joo nt'öö na ventyjee' nnon tsonnangue, ee të na chuu'han', jndë jndëéhan'.

¹⁹ Ndo' ta' juu ángel'ñeen na iju' jon xjo'ñeen nnon tsonnangue. Sitjon jon n'ein tëndöndyoo' tsjan'ñeen, joo nt'öö na ventyjee' jo'. Ndo' tyion jon të'ñeen nnon ncüii tsjö' na quinjooon yuu na nndui' ndaa'han'. Ts'ian'ñeen itsijonhan' juuhan' juu navi' t'man jndyi na ntquenon nn'an na itsiv'ii Tyo'ts'onhan'. ²⁰ Ndyo tsjooon, jo' m'an joo na tondyuehan tëndöndyoo' tsjan'ñeen. Ndo' na tui ts'ian'ñeen, jo' jndui' n'eon nn'an ata sijonhan' juu neon'ñeen cha'vijon ncüii jndaa. Njooonhan' ata tuee'han' frenon jndyue quitso. Ndo' tycya tanoonhan', tuee' ndye ciento kilómetros na tjahan'.

15

Ntyque' navi' t'man na conan'cyaa ntyque' ángeles

¹ Ndo' jnty'ia ncüiiichen jn'aaan t'man quiñoon'ndue. S'aahan' na vacue m'aaan' ts'ön na ndicüaa' ts'önhan'. Jnty'ia ntyque' ángeles na conan'y'onhan ntyque' nnon navi' t'man. Jooonhan' nan'xuanhan' navi' na mats'ia, ee ya na ngüenon na nnduihan', mana contycüii na itsiv'ii Tyo'ts'on nn'an.

² Mantyi jnty'ia ncüii ndaandue na sijonhan' juuhan' cha'vijon ndioo na tjon'han' yo chon. To'ndyohan', jo' jnty'ia ventyjee' nn'an na jndë tantjonhan yo juu quioo' jndyi tque yo 'ndyonnon juu o' ndo' yo número na tsixuan xuee' o'. Nduee nan'ñeen, jo' too' arpa na tyincyaa Tyo'ts'on ndëéhan. ³ Cotahan alabanza ntyja 'naan na sin'man jon ñuaanhan. Juu jñ'oon'ñeen itsijonhan' juuhan' cha'na juu jñ'oon na si'man Moisés ndëé nn'an Israel xjen na totye'ntjon jon nnon Tyo'ts'on. Mantyi juu alabanza'ñeen itsit'maan'han' nquii Quitsman Chjo. Conduehan:

'U' ta Tyo'ts'on, tsoñ'en najndei condui 'u'.

Joo ts'ian na matsa',
t'man jndyi nan'xuanhan',

ndo' cavee' jndyi ngjöhan'.

'U' condui 'u' na matye'ntjon' nn'an na ninvaa tsonnangue.

'U' ninnquii'chen matsa' cha'xjen na chuhan',

tsoñ'en ntyja 'nan' conduihan' na mayuu'.

⁴'U' ta, ta'nan ts'an c'oon na tyi'ncyaa' juu 'u', tsoñ'en nn'an nnan't'maan'han xue'.

Ee xia'ntyi ncu' condui 'u' ñuan nquii'.

Nn'an ncüii cüii tsonnangue nninncyohan na nnan't'maan'han 'u',

ee ndëë tsoñ'en nn'an covityincyoo' na matsa' cha'xjen na chuhan'.

Ndö' vaa jñ'oon na ta nan'ñeen.

⁵Vi jndë na tenon nan'min', yajo' jnty'ia na jndë vanaan quityquii' juu vats'on quiñoon'ndue na quiñoon'ntyichen najion na m'aan nquii Tyo'ts'on. Majuuhan' yuu na tonan've nn'an Israel ntjö' na jndui joo nqui jñ'oon na ico'xenhan' xjen na tonan'y'onhan juu vats'on ndiaa. ⁶Quityquii' juu vats'on'ñeen jndui' ntyque' ángeles'ñeen. Conan'-chohan ntyque' nnon navi' t'man na ntquenon nn'an. Joo ángeles'ñeen cüehan ndiaa ntju' na jndëhan' yo tsan lino quichi' jndyi. Ndo' ndi'ndyahan tyen ncüii 'nan na jndëhan' yo s'on ijan. ⁷Ndo' ncüii joo na nenque na cota'ndo'ñeen, ndëë joo ángeles'ñeen tyincyaa jon ntyque' xio na jndëhan' yo s'on ijan. Ngio'ñeen too'chenhan' na ñjon navi' t'man na ntquenon nn'an tsonnangue ng'e nquii Tyo'ts'on na ninnquii'chen vando' jon, itsiv'ii matyen jonhan. ⁸Ndo' juu vats'on najion na m'aan jon, siquitoo'han' juuhan' yo neon ntyja 'naan' na quixuee jndyi na condui nquii jon yo na taquintyja najndeí na tsixuan jon. Ndo' ata xjen na jndë tenon joo na ntyque' navi' t'man'ñeen na conan'cho joo ntyque' ángeles'ñeen, tanin juu na nndëë ngaquee' najion na m'aan Tyo'ts'on.

16

Ntyque' ngio na too'han' ñjon juu na v'ii jndyi Tyo'ts'on

¹Ndo' jndyi ja na jndeí itsinin Tyo'ts'on quityquii' vats'on quiñoon'ndue. Tso jon ndëë joo ntyque' ángeles'ñeen:

—Joo ntyque' ngio na choho' na t'man vaa na matsiv'i nn'an tsonnangue, c'oho' na quitsanan'cüetanho'han' jo'.

²Ndo' juu ángel navejndyee tja jon, ndo' xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nnon tsonnangue. Ndo' na nnda', joo nn'an na ñoon jn'aan 'naan' juu quioo'jndyi tque'ñeen oo nn'an na tonan't'maan'han 'ndyonnon o', joo nan'ñeen, jnan' ntyje'han. Tsojnaan' ntyje'ñeen, mioon jndyi toquiihan'hin.

³Ndo' juu ángel na jndë ve, xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nnon ndaandue, ndo' ndaandue'ñeen scüequenhan' cha'vijon tyoncüe neon'. Ndo' tsoñ'en na cota'ndo' quityquii' ndaandue'ñeen, tjëhan.

⁴Ndo' juu ángel na jndë ndye, xio 'naan' jon na ñjon navi', mantyi tatscüetan jonhan' nacjo ndaa jndaa yo tsoñ'en joo najion na m'aan tëndëë ndaa. Ndo' ndaa'ñeen, scüaquenhan' neon'han'. ⁵Ndo' jndyi na itsinin juu ángel na tsixuan juu na ivantyjee' juu ndaa. Itso juu nnon Tyo'ts'on:

—'U' ta Tyo'ts'on, condui 'u' ñuan nquii'. 'U' m'an' ndo' m'an'. Vitjachen na ngitye' tsoñ'en, mancüiixjen m'an'. 'U' matsa' cha'xjen na chuhan' ndo' ng'e na conan'tja nn'an nnon', jo' na maco'xen'han yo joo nanvi'min'. ⁶Ee nque nn'an na tji'han cüenta', yo joo nn'an na tonan'neinhan jñ'oon na tots'i'man' ndëëhan ntyja nchu vaa 'nan na nguua, jndë jnan'cüje nn'anhin. Ndo' na nnda' tont'ahin yo nan'ñeen, nanein mancya' n'eon nn'an na covehinhan'. Cuaa nquii ee chuhan' na nnda' quitjonhan. Nnda' tso ángel'ñeen.

⁷Ndo' nquii ángel na iquen cüenta chon na ntyjo nmontyiu, jndyi na itsinin jon. Tso jon: —'U' ta Tyo'ts'on na matye'ntjon' na taquintyja najndeí na condui 'u' ntyja 'naan' na mayuu' ndo' yo na chuhan' na maco'xen' nn'an ng'e na conan'tjahin nnon'.

⁸Jndë jo' juu ángel na jndë ninque, xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nnon ndo'cüjioon'. Ndo' ng'e na nnda', s'aahan' na jmin'ntyichen ndo'cüjioon' na isochan' nn'an. ⁹Ata siquineinhan'hin. Majo' min na nnda', tyi'quintcüe' n'onhan min

tyi'quinan't'maan'han jon. Majndeichen totji'han jñ'oon ntjein, jñ'oon tsan', nacjoo' xuee' nquii jon na vaa najnde jon na tyi'nt'uii navi'min'han.

¹⁰Jndë jo' juu ángel na jndë 'on, xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nacjoo' silla na manin' ts'iaan' najjon na vequityen nquii quioo'jndyi tque'ñeen. Ndo' sijaanhan' ninvaan' en najjon na iqen jon xjen. Ndo' joo nan'ñeen totquiihan ndahan ng'e na vi' jndyi na coquenonhan. ¹¹Majo' min na nnda', ta'nan ntcüe' n'onhan 'nan natyia na cont'ahan. Ndo' jnaan' joo ntyje'ñeen yo na iquii jndyihan'hin, jo' totji'ntyichenhan jñ'oon tsan' cjoo' nquii Tyo'ts'on na m'aaan jon quiñoon'ndue.

¹²Jndë jo' juu ángel na jndë yon, xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nacjoo' juu jndaa t'man Eufates. Mana iscanhan' juu jndaa'ñeen. Nnda' tui cha' joo nn'an na cotoxenhan nn'an ndyuaa tontyja na ndyova ndo'cüjioon', ndëë ngüet'iohinhan'.

¹³Jndë jnty'ia ndye jndyetyia. Cüiihan' jndui' 'ndyo juu quitsootyia. Ncüiiichenhan' jndui' 'ndyo juu quioo'jndyi tque, ndo' ncüiiichenhan' jndui' 'ndyo juu tsan na incyaa jñ'oon quintu ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Itsijonhan' joo espíritu'ñeen cha'vijon quinda. ¹⁴Joo jndyetyia'ñeen conduihan' yotyia na condëë cont'ahan jn'aaan t'man. Cotsanan'ndyoo'han na m'an nque nn'an na conditquehin na cotoxenhan nn'an na ninvaan' en tsonnangue. Nquii Tyo'ts'on na tsoñ'en najnde na conduihin, mnguaa ncüii xuee na taquintyja na t'manhan' ntyja 'naan' jon. Joo jndyetyia'ñeen conan'ncüiihan nan'ñeen na nt'ahan tyia' cjoo' jon.

¹⁵Ndo' jndyi na tso nquii Jesucristo: "Quitquenho' cüenta, ninjonto ncüjënön na m'anho' cha' na its'aa tsanch'uee. Neiin' jndyi juu ts'an na m'aaan chen'jnaan' juu xjen'ñeen na ivantyyee' ya juu ndiaa' juu. Ee xe na aa nndui' ndiaa' juu, nc'oon juu na jnaan' juu na cojnty'ia nn'an na ninquisihin." ¹⁶Yajo' joo ndye espíritu'ñeen, jnan'ncüiihan nque nn'an na cotoxenhan nn'an ncüii cüii tsonnangue ncüii joo na yo jñ'oon hebreo jndyuhan' Armagedón.

¹⁷Jndë jo', juu ángel na jndë ntyque', xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nacjoo' jndye. Ndo' nquii Tyo'ts'on na vequityen jon silla na manin' ts'iaan' quityquii' vats'on quiñoon'ndue, jndei tic'uaa na sinin jon. Tso jon:

—Jndë siquindëhan' tsoñ'en.

¹⁸Ndo' cota' chon ntsuee ndo' chen to'manhan', c'uaa jndyi s'aaan' ndo' jndei jndyi s'ii. Ntyjantyi xjen na m'an nn'an nnon tsonnangue, min'jon tacots'ii cha'xjen na s'ii juu xjen'ñeen. ¹⁹Ndo' ng'e na nnda' tui, juu tsjoon t'man tji'han' ndye tan'han' na tiuhan'. Ndo' joo njoon na m'aaan xi'jndio tsonnangue, tyuii'han'. Majo' tañjoon' ts'on Tyo'ts'on nn'an tsjoon t'man Babilonia. Ndo' s'aa jon na joo nan'ñeen cüen'enhän juu vinon na ñjon vaso 'naan' jon ntyja 'naan' na t'man vaa na itsiv'ii jonhan. ²⁰Ndo' ncüii cüii tyuaa chjo na m'aaan ndaandue xi'jndiohan', tsuhan'. Ndo' tsoñ'en ntyo' tyuii'han'. ²¹Ndo' totsjo'ndue jnan tsan t'man na tycyaahan' cjo nn'an. Joo tsan'ñeen, tenon venn'an kilos xjen na ja na ncüiihan'. Ndo' jnaan' na tycyaahan' nacjohan, jo' tonan'neinhan jñ'oon tsan' cjoo' nquii Tyo'ts'on, ee juu navi'ñeen ji vaa jndyihan'.

17

It'uuiivi'han' tsanscuntjaa' na ji vaa its'aa

¹Ndo' ncüii joo na ntyque' ángeles'ñeen na tonan'chohan ntyque' xio'ñeen, tyjee'non jon na m'an. Tso jon nnön:

—Cja yo ja ndo' ntsi'man nnon' na nt'uuiivi' Tyo'ts'on joo nn'an na m'anhan tsjoon t'man na vequityenhan' najjon na jndye ndaa m'an. Itsijonhan' juu tsjoon'ñeen cha'vijon ncüii tsanscuntjaa' na ji vaa jndyi its'aa juu. ²Cha'xjen nque nn'an na ve' ndö ro m'anhan yo ncüii tsanscuntjaa', mannda' vaa itsijonhan' na conan'ntjein nanm'ann'ian t'man tsonnangue yo na conan'jonhan yo juu tsjoon t'man'ñeen. Cotsantjahan tsoñ'en nnon jnan na cotquenhan cüenta na cont'a joo nn'an tsjoon'ñeen. Nque nn'an na ninvaa tsonnangue na conan'jonhan yo 'nan natyia jndyi na tsixuan juu tsjoon'ñeen, its'aaan' na cha'vijon na jndë jndyehan na téhin vinon.

³ Yajo' quityquii' juu na tityincyoo' nnön, yo ntyja 'naan' nquii Espíritu, tay'oon juu ángel'ñeen ja ncüüi joo najion na tann'an c'oon, jo' jnty'ia ncüüi tsanscu na ntjo juu ncüüi quioo' jndyi na ve o'. Ninvaa o' chuu' jñ'oon tsan' na conan'cúejnaan'han' Tyo'ts'on. Juu cho'ñeen min ntyque' xquen o' ndo' nqui ndi'ndyee' o'. ⁴ Juu tsanscu'ñeen je', cüe juu ndiaa colo venton yo colo ve, ndo' tycüi'hin yo s'on ijan yo jndye nnon té' ntjò' na njon jndyihan', yo té' perlas. Nt'ò juu ndyüi' ncüüi vaso na jndèhan' yo s'on ijan. Too'chen juu vaso'ñeen na ñjon 'nan ty'a vaa yo na ve' ndò' ro m'aan juu yo nn'an. ⁵ Ndo' tsò'sta juu tsanscu'ñeen, jo' jndui jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja nchu vaa na tsixuan juu. Ndò vaa na itsohan': "Ndò juu tsjoon t'man Babilonia. Juu tsjoon'ñeen conduihan' ndyee nanntcuntjaa' ndo' mantyi x'ee tsoñ'en nnon 'nan na ji vaa na condui nnon tsonnangue." ⁶ Ndo' tquén cüenta na itsijonhan' juu tsanscu'ñeen cha'vijon ncüüi tsanquindy' jnaan' na jndye jndyi m'an cüentaa' Tyo'ts'on na totscüje juuhin ndo' mantyi nque nn'an na totji' jndyoyuhan ntyja 'naan' Jesús.

Ya na jnty'iahin, t'man vaa na vacue m'aan' ts'ön. ⁷ Ndo' ta'xee' ángel'ñeen nnön:

—¿Ndu na vacue m'aan' tson'? Ja ntsi'man nnon' ntyja 'naan' juu jñ'oon na vanty'iu m'aanhan' na tsixuan tsanscuva' yo ntyja 'naan' juu quioo'jndyi na ntjo juu na min ntyque' xquen o' ndo' nqui ndi'ndyee' o'. ⁸ Juu quioo'jndyi'ñeen na jndyia', nintovando' o' ndo' naneihin tyi'cüando' o', majo' ngüentyja xjen na nndui' nnda' o' quii' tsé'tsjoon na tayuu ntycüüi na njoonhan', ndo' ncju' Tyo'ts'on juu o' najion na cotsu ñuaan nn'an. Ee ntyjantyi xjen na tui tsonnangue, vaa tson na jndui' ngyee nn'an na nan'xuanhan na tyi'quintycüüi na cota'ndo' ñuaanhan. Majo' nque nn'an na tacondui ngyeehan nnon juu tson'ñeen, nts'aahan' vacue nc'oon n'onhin na ndicüaa' n'onhan na njnty'iahan quioo'jndyi'ñeen na tom'aan o' ndyu na toxen'chen, ndo' tyi'cüando' o' nanein, majo' nnintyincyoo' nnda' o'.

⁹ "Jñ'oonva' icanhan' na c'oon ts'an na jnda' xquen juu. Joo ntyque' xquen juu quioo' jndyi'ñeen, tsi'manhan' ntyque' ntyo' najion na vequityen juu na conduihin tsanscu'ñeen. Ndo' mantyi tsi'manhan' ntyque' rey na cotoxen. ¹⁰ On nan'ñeen yo na ijndei'han' tji'han'hin na cotoxenhan, ncüüihan ninvaa na ico'xen jon, ndo' ncüüichenhin xejnda nc'oon jon. Majo' ya na nc'oon jon, tyi'jndye xjen na ntc'o'xen jon. ¹¹ Ndo' juu quioo'jndyi'ñeen na tovando' o' ndyu na toxen'chen, majo' tyi'cüando' o' nanein, juu o' condui ncüüichen ts'an na condè nen na co'xen ndo' mantyi conduihin ncüüi joo na ntyque' joo nan'ñeen. Majo' ncju' Tyo'ts'on juu najion na cotsu ñuaan nn'an.

¹² "Ndo' joo nqui ndi'ndye na jndyia' na ntyjo xquen o', conduihan' nqui nn'an na ndécya na ngüentyja xjen na ngotoxenhan nn'an. Majo' tojnaan' ncy'onhan cüenta na ntoxenhan nn'an yo juu quioo'jndyi'ñeen, majo' tyi'vio xjen, nin'ncüüi hora. ¹³ Joo nqui nan'ñeen ninncüüi nnon 'nan conan'jnda'han. Tsoñ'en juu najndei na conduihan na m'adhan ts'ian, nninncyahinhan' nnon nquii quioo'jndyi'ñeen. ¹⁴ Ndo' joo nqui nan'ñeen yo nquii quioo'jndyi, nnt'ahan tyia' nacjoo' nquii jon na conduihin Quitsman Chjo, majo' ngüantjon jon joochan. Ngüantjon jonhin ng'e nquii jon conduihin na ico'xen jon nn'an na condui nanm'ann'ian yo na taquintyja conduihin na ico'xen jon nanm'ann'ian na jonchenhan. Nque nn'an na iqueen' jon na icüji jonhan cüentaa' nquii jon na contjotyenhan ntyja 'naan' jon, nnan'jon nan'ñeen yo jon."

¹⁵ Ndo' tsontyichen ángel'ñeen nnön:

—Joo ndaa jndye jndyi na jndyia' najion na vequityen tsanscuntjaa'ñeen, conduihan' nn'an na jndye jndyi na m'adhan ncüüi cüüi tsonnangue, yo xi'jndui' nnon tsjan nn'an, yo nn'an na ncüüi cüüi jñ'oon na conan'nein. ¹⁶ Ndo' joo ndi'ndye na jndyia' na ntyjo xquen quioo' jndyi'ñeen, conan'manhan' nqui nn'an na cotoxen, ngüentyja xjen na nc'onhan na jndohan juu tsanscuntjaa'ñeen. Nnan'tyüii'han juu ndo' n'ndyehanhin na quisihin. Nntquiihan sii' juu ndo' nnan'cohanhin yo chon. ¹⁷ Ee nan'ñeen na cotoxen, s'aa Tyo'ts'on quii' n'onhan na nnta'nguee'han cha'xjen na sijnda' jon na nguaa. Mang'e jo', nque ntyjehan na mantyi cotoxenhan ncüüi cüüi tsonmangue, jnan'jonhan jñ'oon yo nan'ñeen na nninncyahan juu najndei na conduihan nnon juu quioo' jndyi'ñeen. Mannda' nguaa ata xjen na jndé siquindèhan' tsoñ'en na tso Tyo'ts'on. ¹⁸ Ndo' juu tsanscuntjaa'ñeen na

jndyia', itsi'manhan' juu tsjoon t'man'ñeen na iquenhan' xjen tsoñ'en nn'an na taquintyja na t'man conduihan na cotoxenhan nn'an tsonnangue.

18

Juu tsjoon Babilonia tyuui'han'

¹Jndë tenon na tui nan'min', jnty'ia ncüiichen ángel na jnan jon quiñoon'ndue, jndyocue jon. T'man jndyi najndei na tsixuan jon. Ndo' juu na nancoo' quixuee'hin, sixueehan' nnon tsonnangue. ²Jndei sinin jon, tso jon:

—Juu tsjoon t'man Babilonia, ji vaa na jndë tjonhan', jndë tyuui'han'. Nanein tsixuanhan' v'aa cüenta yotyia yo najjon na m'an tsoñ'en jndyetyia na ji min. Najjon na contjo ncüii cüii nnon quintsa na jen n'ian o'. ³Ee tsoñ'en nn'an tsonnangue jndë tēhan vinon na tsixuan jon, jnaan' na ve' ndö ro m'anhan yo jon na ntyja 'naan' jo' itsintjeinhan'hin. Nque nn'an tsonnangue na taquintyja na t'man conduihan na cotoxenhan, juu na tonan'jonhan ntyja 'naan' Babilonia, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na ve' ndö ro m'aa juu yo ncüiichen ts'an, ndo' joo nn'an ncüii cüii tsonnangue, na cont'ahan jnda s'on, tityahan ng'e nque nn'an tsjoon'ñeen jnan'jndahan 'nan na taquintyja na yahan', min tajnt'ahan xjen. Ndö' jñ'oon na tso ángel'ñeen.

⁴Jndë jo' jndyi jndyee' nquii Tyo'ts'on na itsinin jon toquiñoon'ndue, itso jon:

—O' nn'an na conduiho' ntyja njan, quindui' 'o' quii' nt'an nn'an tsjoonva' cha' tyi'ngacüja'han' 'o' jnanhan, ee xe tyi'nt'aho' 'nan na matsjö, juu navi' t'man na ntquenonhan, mantyi nt'uiihan' 'o' ⁵Ee ata quiñoon'nduechen jndë taquinto' jnanhan, ndo' vañjoo' ts'ön tsoñ'en natyia na jndë cont'ahan. ⁶Jo' quityionho' joo nn'an tsjoon'ñeen cha'xjen na tyincyahan na tjon nn'an. Ve jnda ncyaho' na quitjon joo nan'ñeen cha'xjen na tont'ahan yo nn'an. Quii' vaso na concya nan'ñeen na cove nn'an, quinan'tjon'ho' 'nan na ncüehan na ve vee' jnda na v'lichenhan'. ⁷Ntyjantyi na tont'a nan'ñeen na tondit'maan'hin, ndo' cha'xjen na taquintyja na ya tom'anhan min tyi'quint'a nquehan xjen, mannda' ro quint'aho' na quii jndyihan'hin yo na quitsi'ndaa'han' ngiohan. Ee jnan'tiu nan'ñeen cha'xjen na itsitiu ts'an quii' ts'on juu: Ndö mavaquityën, condui ja tsanscu na macoxën, tyic'ön na itsi'ndaa'han' ntyji cha'na ncüii tsanscu na jndë tue' saa'. Tyi'je'quits'aahan' na ntsit'ioohan' ja na ncüje ntsinda. ⁸Mang'e na nnda' na itsiscuhin, jo' na ninncüii xuee nt'uii joo navi'ñeenhin, ncüje ntsinda juu ndo' ntsit'ioohan'hin. Ndo' jndo' t'man nt'uiihan'hin, ndo' ntcohin yo chon, ng'e nquii Tyo'ts'on na ico'xen jon jnaan' juu, tēquintyja najndei conduihin.

⁹Ndo' nque nn'an na taquintyja na t'man conduihan na cotoxenhan nn'an tsonnangue, mantyi ve' ndö' ro tom'anhan yo juu na conduihin tsanscu'ñeen. Mantyi tonan'jonhan yohin yo juu na tēquintyja na ya tovam'aa jon. Xjen na njnty'iahan na cotsava neon na coco juu tsjoon'ñeen, nndyueehan ndo' nnan'chjoo' jndyihan' n'onhan. ¹⁰Tcyá ngüentyjee'han ng'e m'anhan na coquityuehan xe juu navi' t'man na iquenon juu, mantyi aa na nnt'uiihan' joochan. Nnan'xuaahan, nnduehan:

—U' tsjoon t'man Babilonia, ay, ay, ji vaa jndyi maquenoon'. 'U' na t'man jndyi najndei na tsoixuan'. Taxjen jndye jndë tyjee' na it'uiihan' 'u'.

Mannda' ro jñ'oon na nnan'xuaahan.

¹¹Ndo' mantyi nque nn'an tsonnangue na cont'ahin jnda s'on, nndyueehan ndo' ntsi'ndaa'han' ngiohan ntyja 'naan' juu tsjoon'ñeen. Nnt'ahan na nnda' ng'e tanin ncüiichen ts'an na ntsijnda joo quichu t'man na condēehan. ¹²Quichu s'on ijan, yo s'on xuee, ntjö' na njon jndyihan', ndo' yo tē' perlas. Quichu ndiaa lino na tēquintyja na yahan' yo ndiaa seda, yo ndiaa colo venton yo ndiaa ve. Yo ncüii cüii nnon quichu n'oon na quichi, yo 'nan na jndēhan' yo tsi' 'ndyo elefante, yo 'nan na jndēhan' yo n'oon na njon jndyihan', yo 'nan na jndēhan' yo s'on ve, yo xjo hierro, ndo' yo tsjö' mármol. ¹³Quichu ntcüa canela yo jndye nnon 'nan na quichi, ndo' yo su, yo ntsue n'oon mirra ndo' yo ndaa quichi, ndo' yo quichu vinon, ndo' yo aceite, ndo' yo quichu jndë tyoo' na yantyichen, ndo' yo quichu ntquen trigo. Yo quichu quitsondye yo quinman, quitso yo carreta na contyja

joo o' ndo' yo quichu nn'an na condëehan na ntye'ntjontyen nan'ñeen ndëë nn'an na juu ts'ian'ñeen itsijonhan' juuhan' na cha'vijon condëehan ñuaan nque nn'an. ¹⁴Joo nan'ñeen na cont'ahin jnda s'on, mnduehan nnon juu tsjoon'ñeen:

—Tsoñ'en tē na taquintyja na ya jndyihan' na nt'ue jndy tson' na cuenhan', tsoñ'en 'nan na toqui' na tēquintyja na yahan', jndē ti'ndaa'han'.

Ndo' mantyi tsoñ'en 'nan na njon jndy na totsitycūi' 'u', tajon jnda na nguaa nnda'han' nt'ō'.

Nnda' ro jñ'oon na jndue nan'ñeen.

¹⁵Ndo' nque nan'ñeen na cont'ahin jnda s'on yo nan'min', jndē tityahin na tondëehan joohan' ndëë nn'an juu tsjon'ñeen, tycya ngüentyjee'han ng'e mantyi ncyaaahan juu navi' t'man na coquenon nn'an juu tsjoon'ñeen. Nndyueehan ndo' nnan'xuaahan na ntsichjoo' jndyihan' n'onhan. ¹⁶Ndo' mantyi nnduehan:

—'U' tsjoon t'man, ay, ay, ji vaa jndy matjon'. Totsijonhan' 'u' cha'vijon nciūi tsanscu na tocüe jon ndiaa lino na yantyichen. Tocüe' ndiaa colo venton yo ndiaa colo ve. Totsintycūi' 'u' yo s'on ijan yo tē' perlas yo ntjō' na njon jndy. ¹⁷Majo' ninvitan' xjen jndē tsu tsoñ'en 'nan na s'aahan' na tya jndy 'u'.

Nnda' vaa jñ'oon na nndue nan'ñeen ndëë nn'an juu tsjoon'ñeen.

Ndo' cūii cūii nn'an na conan'chohan nt'aandaa, yo tsoñ'en nn'an na ñjonhinhan', yo nanntjon cüentahan', yo nin'tsoñ'en nn'an na cota'ntjon ntyja 'naanhan', tycya tentyjee'han. ¹⁸Ndo' viochen xjen na cojnty'iahan neon na coco juu tsjoon'ñeen, tonan'xuaahan, tonduehan:

—Min'ncūii tsjoon tacovaahan' cha'na juu tsjoon t'manvahn.

Ndō' ro jñ'oon na jndue nan'ñeen. ¹⁹Totyiohan ts'ojndē nquenhan cha' quitsi'manhan' na itsi'ndaa'han' ngiohan. Totyueehan na chjoo' n'onhan. Tonan'xuaahan, tonduehan:

—Joo nn'an tsjoon t'man, ay, ay, vi' jndy coquenonhan. Ng'e na tya jndy nn'an tsjoonvahn, jo' tsoñ'en jaa na cotantjōn yo nt'aandaa, mantyi s'aahan' na titya jaa ntyja 'naan nque nn'an juu tsjoon'ñeen. Majo' ninvitan' xjen jndē tsuñ'en ntyja 'naan'han'.

Ndō' vaa jñ'oon na jnan'xuaa nan'ñeen.

²⁰Ndo' mantyi jndy ja nciūichen jñ'oon na itsohan': 'O' na m'anho' quiñoon'ndue, yo 'o' na conduiho' cüentaa' nquii Tyo'ts'on, yo 'o' nn'an na t'ua Jesucristo ts'ian ndëëho' na cotsancyaho' jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, yo nin'o' na toninnacyaho' jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, cüinein' n'onho', ee xeng'e nquii Tyo'ts'on jndē it'uiivi' jon joo nn'an tsjoon'ñeen, jndē sijnda' jon jñ'oon 'naanho' cha'xjen na chuhan'.

Nnda' vaa jñ'oon na jndy.

²¹Jndē jo' jnty'ia nciūi ángel na m'aan jndy najndeí jon. Sue jon nciūi tsjō' t'man na itsijonhan' juuhan' cha'vijon tosu t'man na cotua. Tju' jonhan' quityquii' ndaandue. Tso jon:

—Juu tsjoon t'man Babilonia, mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naan'han'. Cha'xjen na tju' tsjō'va, min taje'cüityincyoo' nnda'han'. ²²Quii' tsjoon 'naanho' taje'cüic'uaa nnda' na icüja' ts'an arpa, oo tsmán, oo ndu. Min'ncūii ts'an taje'c'oon tsjoonho' na nts'aa nciūi nnon ts'ian, min taje'cüic'uaa nnda' na cotua yo tosu t'man. ²³Tajon jnda na nninxuee nnda' chon lámpara quii' tsjoonho'. Ndo' min taxe'cüic'uaa nnda' jo' na conint'maan' na cotonco nn'an. Nn'an tsjoonho' na tont'ahan jnda s'on, tom'anhan na t'man tonduihan quii' nt'an nn'an tsonnangue. Ndo' joo ts'ian quindua' na tont'aho', yo juuhan' tonan'vi'nn'anho' nn'an na ninvaa tsonnangue. Ndō' vaa itsiquindy jñ'oon na sinin juu ángel'ñeen.

²⁴Ee joo nn'an tsjoon'ñeen, jnan'cüjehan nn'an na toninnacya jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' mantyi yo nn'an na conduihan cüentaa' jon. Nque nn'an tsjoon'ñeen, nnt'uiihan'hin ntyja 'naan tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Cristo na jnan'cüje nn'an tsonnanguehan.

19

Joo na m'an quiñoon'ndue, conan't'maan'hin

¹Jndë na tenon nan'min', jndyi na jndei tic'uaa quiñoon'ndue cha'vijon jndyee nçüii tmaan' t'man nn'an. Jnduehan:

Cüit'maan' Tyo'ts'on,

conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan.

Nquii jon tsixuan jon na conan'vë xuee' jon.

Xia'ntyí nquii jon taquintya najndei conduihin.

²Ico'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan cha'xjen na chuhan' ndo' yo jñ'oon na mayuu'.

Nanein jndë t'uiityen jon juu tsanscuntjaa'ñeen na t'man vaa na totsitjahan.

Nquii juu na jndë totsi'ndaa' juu nn'an tsonnangue yo ts'ian 'naan' juu natyia jndyihan'.

Ndo' nanein its'aa Tyo'ts'on yohin cha'xjen na totsçüje juu joo nn'an na totye'ntjonhan nnon jon, mannda' vaa quit'uiihan'hin na quityion juuhan'.

³Ndo' nçüiichen jon jnduehan:

Cüit'maan' nquii ta Tyo'ts'on.

Tyi'caminntjée' na cotsava neon na coco juu tsjoon'ñeen.

⁴Ndo' joo ntcyu ncho' nenque nn'an na conintque yo nin'joo nenque na cota'ndo'ñeen, tyetangiohan tonnon nquii jon na vequityen jon silla na manin' ts'iaan'ñeen. Jnan't'maan'han jon, jnduehan:

—Quindui na nnda'. Cüit'maan' nquii ta Tyo'ts'on.

⁵Ndo' tonnon juu silla'ñeen tic'uaa jndyee' nçüii na itso:

Tsoñ'enho' na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on, quinan't'maan'ho'hin.

Tsoñ'enho' na njon jndyihin ngioho',

'o' na tyi'tqueho',

ndo' 'o' na tqueho',

quinan't'maan'ho' nquii jon.

Nguee na ngoco nquii Quitsman Chjo

⁶Ndo' jndyi nçüii na itsijonhan' cha'na conan'nein nçüii tmaan' nn'an, cha'vijon na c'uaa yuu na coquioo ndaa jndaa t'man ndo' cha'vijon na jndei co'man ntsuee. Jnduehan:

Cüit'maan' nquii ta Tyo'ts'on. Ee juu jon conduihin Tyo'ts'on ntyja njanhan, ndo' nquii jon taquintya najndei na conduihin. Jndë tye' na ico'xen jon.

⁷Cüa, c'ön na nën, tyi'nc'ön na chjoo' nn'ön. Quinan't'maan' jaa nquii jon, ee jndë tentyja xjen na ngoco nquii jon na conduihin Quitsman Chjo.

Ee nquii juu na conduihin scuu' jon jndë sijnda' juu.

⁸Cüe juu ndiaa lino na ya jndyihan' na quixueehan' ndo' ntju' jndyihan'.

Juu ndiaa lino'ñeen tsi'manhan' joo ts'ian na cont'a nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on na totsam'anhan cha'xjen na chuhan'.

⁹Ndo' itso ángel'ñeen nnön:

—Joo jñ'oon na matsjö nnon', çüji'han': “Nque nn'an na iqueen' Tyo'ts'on na quinan'jonhan na ngoco nquii Quitsman Chjo, nein jndyihan.”

Ndo' mantyi tsontyichen ángel'ñeen nnön:

—Jñ'oonmin' conduihan' jñ'oon na mayuu' na itsinin nquii Tyo'ts'on.”

¹⁰Ndo' tēco'xtyē tong'ee juu ángel'ñeen na ntsit'man'hin. Majo' tso jon nnön:

—Tyi'ntsa' na nnda', ee mantyi nnon nquii Tyo'ts'on matye'ntjōn cha'xjen ncu', 'u' ndo' mantyi nque nty'iu' na contjotyenhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Xia'ntyí nquii Tyo'ts'on quitsit'man'.

Ee juu jñ'oon ntyja 'naan' Jesús conduihan' jñ'oon na totsijnda'han' nquen joo nn'an na toninncyahin jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa na nguaa.

Ts'an na ntjo quiso quichi'

¹¹Ndo' jnty'ia na vanaan quiñoon'ndue ndo' tityincyoo' nçüii quiso quichi'. Ndo' nquii jon na ntjo o', itsiquijndyuhan'hin nquii jon na ivanguee' jon ndo' mantyi na conduihin

jñ'oon na mayuu'. Nque nn'an na conan'tjahan na tonnon Tyo'ts'on, ico'xen jonhan cha'xjen na chuhan', ndo' mantyi its'aa jon tyia' yo nque nn'an na conan'vehan nacjoo' jon. ¹²Xuee ténnon jon cha'xjen tsachon ndo' jndye corona na ñjon xquen jon. Vaa ncüii xuee' jon na jnduihan' na xia'ntyí nquii jon ntyjii nchu vaa tsi'manhan'. ¹³Cüe jon ncüii ndiaa tco na tcoo' neon'han'. Ndo' xuee' jon na cotajn'aan nn'an jon, jo' jñ'oon' Tyo'ts'on. ¹⁴Ndo' nque na conduihan sondaro quiñoon'ndue tentyjahan toxen' jon, tantjohan quitso quichi'. Cüehan ndiaa lino ya, na quichi'han' ndo' na ntju'han'. ¹⁵Quii' 'ndyo jon condui' ncüii xjo na të jndyihan', yo juuhan' its'aavi' jon nn'an tsonnangue. Ntco'xen jonhan yo najndeihan'. Cha'xjen na condyue nn'an tëndöndyoo' tsjan cha' cüji'han' ndaa'han', mannda' ro itsijonhan' na nts'aa jon yo nn'an na tyi'nin'quitjue'cjehan ntyja 'naan' jon. Ee nquii Tyo'ts'on na taquintya najndeihan' conduihin, ntyjantyí xjen na itsiv'ii jndyí jon nn'an, mannda' vaa itsijonhan' na nts'aa jon na quit'uiivi'han' joo nan'ñeen. ¹⁶Ndo' cjoo' ndiaa' jon yo cjoo' tcüii' jon, jo' jndé jndui xuee' jon na itsohan': "Ncö condui tsan na taquintya na coxen tsoñ'en nn'an na cotoxen. Tëquintya na t'man condui ja ndëé tsoñ'en nn'an na t'man condui."

¹⁷Jndé jo', jnty'ia ncüii ángel na minntyjee' jon nnon ndo'cüjooon'. Jndei itsixuaa jon ndëé quintsa na ma'ntyja o' tsj'ndue. Itso jon:

—Ncyoho', cancüiho' na ntquiiho' jndye nnon si' na itsijnda' Tyo'ts'on cüentaho'.

¹⁸Ncyoho' na ntquiiho' si'ts'o 'naan nn'an na taquintya na t'man conduihan na cotoxenhan, yo si'ts'o 'naan nn'an na t'man condui na cotquenhan xjen sondaro, yo si'ts'o 'naan nn'an na taxjen vaa m'aan jndyí na jndéhan. Ndo' yo si'ts'o 'naan quitso yo nque nn'an na tantjohan joo o', si'ts'o 'naan nn'an na cotye'ntjontyen ndo' mantyi yo nn'an na m'anhan xjen 'naan nqehan. Nn'an na quiñdè ndo' mantyi nn'an na jndé tqe.

¹⁹Ndo' jnty'ia juu quioo'jndyí tqe'ñeen yo joo nn'an na taquintya na cotoxenhan nn'an tsonnangue ndo' yo nin'sondaro 'naanhan. Tëncüihan na nnt'ahan tyia' yo nquii jon na ntjo juu quiso quichi'ñeen ndo' yo sondaro 'naan' jon. ²⁰Ndo' t'uehan juu quioo'jndyí tqe'ñeen yo juu tsan'ñeen na toninnycyaa jñ'oon quintu na tonnon nquii jon. Tots'aa tsan'ñeen jn'aan t'man yo najndeihan' nquii quioo' jndyí tqe'ñeen. Ntyja 'naan joo jn'aan t'man'ñeen, totsivi'nn'an juu joo nan'ñeen na tyincyahan na tëquiiñoon jn'aan 'naan' quioo'ñeen ndö'quitahan oo ndueehan, ndo' na tonan't'maan'han 'ndyonnon juu cho'ñeen. Yajo' nquii jon na ntjo jon quiso quichi'ñeen, joo ve nan'ñeen, ninvaa vando'han, tju' jonhan quityquii' ndaandue chon na coco sufre. ²¹Ndo' nquii jon na ntjo quiso quichi'ñeen, iscüje jon tsoñ'en sondaro 'naan nan'ñeen yo xjo të na jndui'han' 'ndyo jon. Ndo' tsoñ'en quintsa tcüa' quintcu o' si'ts'o 'naan joo nan'ñeen.

20

T'uuityenhan' Satanás ncüii min ndyu

¹Jndé jo' jnty'ia ncüii ángel na jnan jon quiñoon'ndue, jndyocue jon. Y'oon jon nt'ö v'aa cüentaa' tsé'tsjoon na tyi'quintycüii na njoonhan' ndo' mantyi y'oon jon ncüii carena t'io. ²Ndo' t'uui jon juu quitsoontyia'ñeen na mantyi jndyü juu nquii quitsu tqe na tivio jndyí m'aan juu jo', nquii yutyia ndo' Satanás. Sityen jon juu yo carena'ñeen na quintjotyenhin ncüii min ndyu. ³Ndo' tju' jonhin quii' tsé'tsjoon'ñeen na tayuu ntycüii na njoonhan'. Jndé jo' iscu'tyen jonhan' ndo' cha' quitsi'manhan' na vaa najndeihan' na conduihin, t'ion jon sello 'ndyo juu tsé'tsjoon'ñeen, cha' tanin juu na ntsiquinaanhan' ndo' na nndui' ntcüe' juu yutyia na ntsivi'nn'amntyichen juu nn'an tsonnangue. Ya na nndé ncüii min ndyu'ñeen, yajo' chuhan' na quindyaa yahin chjo ro xjen.

⁴Jndé jo' jnty'ia silla cüenta jndye na manin' ts'iaan'han'. Ndo' nque joo na vendyuahan joo silla'ñeen, jndé ty'onhan cüenta na jndéhan na ngitoxenhan nn'an ntyja 'naan' na jndé tont'a nan'ñeen. Ndo' mantyi jnty'ia ñuaan nque nn'an na jndé tyje nn'an nqehenhan tsojnaan' na totji' jndyoyuhan ntyja 'naan' Jesús ndo' mantyi ng'e na toninnycyahan jñ'oon' Tyo'ts'on. Nan'ñeen tajnan't'maan'han juu quioo' jndyí'ñeen, min 'ndyonnon juu. Min tatyincyahan na ñnoon jn'aan 'naan' juu quioo'ñeen ndö'quitahan oo ndueehan.

Jnty'ia na ta'ndo' nnda'han ndo' tonan'jonhan yo nquii Cristo na ngocoxen jon nn'an ncüii min ndyu. ⁵Nan'va' tsixuanhan' juu navejndyee na cota'ndo' xco nnda' nn'an. Majo' mañoon nn'an na jndë tjë, tyi'contcui nnda'han ata xjen jndë tenoon' joo ncüii min ndyu'ñeen. ⁶Joo nn'an na conan'jonhan yo nn'an na cotando' xco navejndyee, nein jndiyhan ee jndë tqen Tyo'ts'onhan cüentaa' nquii jon. Juu na its'aa na covje nn'an na jndë ve, min taxe'cacüja'han'hin, ee juuhan' tavinajndeihan' na nt'uuihan'han. Joohan conduihan ntyee cüentaa' Tyo'ts'on yo nquii Cristo. Ndo' mantyi ngitoxenhan yo jon ncüii min ndyu.

Iju'cjeñ'engan' Satanás

⁷Vi na jndë tenon joo ncüii min ndyu'ñeen, nndyaa ntcüe' Satanás na jndë t'uuityenhan'hin. ⁸Ndo' ngondyi' juu quiii' nt'an nn'an na ninvaa tsonnangue na ntsivi'nn'an-ntyichen juuhan yo nque nn'an Gog yo Magog. Nts'aa juu na ngancüii nan'ñeen na nt'ahan tyia'. Tenonntyja xjen vaa jndye jndyi nan'ñeen, cha'vijon na jndye tei' ndyo ndaandue.

⁹Nnan nan'ñeen ninvaa tsonnangue, jnt'ahan tjon joo nn'an cüentaa' Tyo'ts'on ndo' mantyi yo juu tsjoon na vi'ntyjii jon. Majo' isquioo jon chon nacio nan'ñeen, iscoñ'engan'hin. ¹⁰Ndo' juu yutyia na sivi'nn'an juuhan, tju' Tyo'ts'onhin quityquii' ndaandue chon na coco sufere. Jo' m'aaan quioo'jndyi tque yo juu tsan na toninncyaa jñ'oon quintu. Jo' naxuee ndo' natsjon, ninvito coquenonhan navi'.

Nn'an na jndë tjë, ico'xen Tyo'ts'onhan xeng'e na tonan'tjahan

¹¹Jndë jo' jnty'ia ncüii silla quichi' na manin' ts'iaan' na t'man jndyi najnde tsixuanhan', ndo' mantyi jnty'ia nquii jon na vaquityen jon nacjoo'han'. Ndo' juu tsonnangue yo tsjõ'ndue, tsuhan' na tonnon jon. Tavi tityincyoo'ntyichenhan'. ¹²Ndo' mantyi jnty'ia nt'oo, joo nn'an na t'man tonduihan yo joo nn'an na cje tonan'xuanhan. Tsoñ'engan minntyjee'han na tonnon juu silla quichi'ñeen na manin' ts'iaan'han'. Jndë jo' sinueen' Tyo'ts'on joo tson na chohan' jñ'oon na tsiquindyihan' xi' ncüii 'nan na tont'a nt'oo'ñeen. Ndo' ntyja 'naan joo jñ'oon na cho tson'ñeen, jo' ntc'o'xehan'hin ntyja 'naan' 'nan na jndë tonan'tjahan. Ndo' mantyi vaa ncüiichen tson na sinueen' jon na chuhan' nguee nn'an na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na cotando'han. ¹³Ndo' nn'an na tjëhan quityquii' ndaandue, mantyi ta'ndo' nnda'han. Tëntyjee'han na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi yo nn'an na jndë tjë na covendoo'han na ntc'o'xen Tyo'ts'onhin. Ncüii cüii nan'ñeen tco'xen jonhan yo xi' ncüii cüii nnon 'nan na jndë tont'ahan. ¹⁴Jndë jo' juu na its'aa na covje nn'an, yo nin'juu najon na contjo nt'oo na vitjachen na ntsijnda' Tyo'ts'on ntyja 'naanhan, mantyi tju' jonhin quiii' ndaandue chon. Juu ndaandue chon'ñeen tsixuanhan' juu na jndë ve na covje nn'an. ¹⁵Ndo' minninchen ts'an na tyi'condui xuee' juu nnon juu tson na chuhan' nguee nn'an na nan'xuanhan na cota'ndo' ñuaanhan, mantyi tju'han' nan'ñeen quiii' ndaandue chon'ñeen.

21

Tsjõ'ndue xco yo tsonnangue xco

¹Ndo' jnty'ia tsjõ'ndue xco yo tsonnangue xco. Ee juu tsjõ'ndue yo tsonnangue na tom'aaan jndyeehan', jndë tsu ntyja 'naan'han'. Ndo' min tavindaandue cuaa. ²Ndo' mantyi jnty'ia juu tsjoon Jerusalén xco, tsjoon cüentaa' nquii Tyo'ts'on jnanhan' tondye na m'aaan nquii jon, jndyocuehan'. Tycüi'han' cha'vijon na tycüi' ncüii yuscundyua na ngoco juu yo ts'an na ndisaa' juu. ³Ndo' jndyi na jnde tic'uaa cha'vijon jndyee' ts'an tontyja na minntyjee' juu silla na manin' ts'iaan'ñeen na m'aaan Tyo'ts'on, itso:

—Nanein m'aaan Tyo'ts'on yo nn'an. Nc'oon jon yohan ndo' joohan nnan'xuanhan nn'an cüentaa' nquii jon. Ntjohin yo nan'ñeen ndo' nnduihin Tyo'ts'on cüentahan. ⁴Ncüii cüiihan ngue' jon ndaa ndëëhan. Juu xjen'ñeen tavi'nan ts'an na ngue', min taje'c'onhan na chjoo' n'onhan. Taje'quityueehan min taje'quiihan'hin. Ee tsoñ'en na tomin navejndyee, jndë tenonhan'.

⁵Ndo' nquii jon na vequityen juu silla'ñeen na manin' ts'iaan'han', sinin jon. Tso jon:
—Matsixcö ja tsoñ'en.

Ndo' mantyi jndyi na tso jon nnön:

—Cüji! jñ'oonmin ee conduihan' jñ'oon na mayuu' na nndëë ngantyja ts'on ts'anhan'.

⁶Jndë jo' tsontyichen jon nnön:

Jndë jndë tsoñ'en cha'xjen na tjnda'. Tsoñ'en nnon na min, vitjachen na nduihan', ja mancüiixjen m'an ndo' ninm'an ja xjen na ntycüiihan'. Mancö na condui ja navejndyee ndo' nc'önntyëchën na ntycüii tsoñ'en. Minninchen ts'an na ivaa' ts'on juu na ja matejn-deihin, itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon ts'an na ninc'u juu ndaa. Ja ve' yu minncyahan' na nc'u tsan'ñeen. Juu ndaa'ñeen conanhan' tsui' na incyaahan' na tyi'quintycüii na cotando' ñuaan nn'an. ⁷Minninchen ts'an na condëë ivantjon juu yo 'nan natyia, ntsiquindahin tsoñ'en joo jñ'oonmin'. Ndo' nndui ja Tyo'ts'on cüentaa' juu ndo' juu juu nduihin jnda. ⁸Majo' joo nn'an na ncyaaahin na nt'uiivi'han'hin na nnan'jonhan ntyja njan, ncju'han'hin quii' ndaandue chon na coco sufre. Majo'nty ngenon joo nn'an na tyi'cantlya n'onhan ja, joohan ndo' mantyi yo tsoñ'en nn'an na tyi'ntju' nan'xuanhan na tonnön. Ndo' nn'an na conan'cüjehan ntyjehan, majo'nty ntyjonhan, ndo' majo'nty nn'an na ve' ndö ro m'anhan yo nn'an. Ndo' nque nn'an na cont'ahan ts'ian quindua', majo'nty ncju'han'hin jo', ndo' mantyi yo joo nn'an na conan't'maan'han 'nan na chito Tyo'ts'on conduihan', ndo' manin' yo nn'an na conan'neinhan quintu. Tsoñ'en nan'ñeen majnda' na ncju'han'hin quii' ndaandue chon'ñeen. Juu nan'ñeen tsixuanhan' na jndë ve na covje nn'an.

Tsjoon Jerusalén xco

⁹Ndo' ncüii joo na ntyque' ángeles'ñeen na nintonan'chohan ntyque' xio na toquiñjon joo ntyque' nnon navi' na mats'ia, tyjee'non jon na m'an. Ndo' tso jon nnön:

—Quindyö' ndöhin, ndo' ntsi'man ja nnon' nquii jon na nduihin scuu' Quitsman Chjo.

¹⁰Yajo' quityquii' na tityincyoo' na s'aa nquii Espíritu na jnty'ia, tay'oon ángel'ñeen ja na m'aan ncüii tyo' t'man na ndyehan'. Ndo' juu tsjoon Jerusalén na conduihan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on, jo' si'man ángel'ñeehan' nnön. Quiñoon'ndue jnanhan', jndyocuehan'.

¹¹Juu tsjoon'ñeen quixuee jndyihan' yo juu na quixuee na condui nquii Tyo'ts'on. Juu na quixueehan', itsijonhan' juuhan' cha'vijon tsjö' jaspe, tsjö' na njon jndyihan', ndo' juu tsjoon'ñeen, quixueehan' cha'vijon ndioo cristal. ¹²Xejndio juu tsjoon'ñeen vaa teonntjö' t'man na ndye jndyihan'. Ndo' m'aan ncho've 'ndyohan', ndo' ncüii cüii 'ndyohan' minntyjee' ncüii cüii ángel na cota'ntyjee'han joohan'. Ncüii cüii 'ndyo juu teon'ñeen jndë jndui ncüii cüii nguee na ncho've ntsinda Israel. ¹³Ndye jndyuent'aa'ñeen cojnty'iahan' tontyja na quindui' ndo'cüjioon', ndo' ndyehan' cojnty'iahan' tontyja na m'an ncjuu ntyque', ndo' ndyehan' cojnty'iahan' tontyja na m'an ncjuu tsonjn'aaan, ndo' ncüiichen ndyehan' cojnty'iahan' tontyja na vacue ndo'cüjioon'. ¹⁴Ndo' juu tsjaan' teonntjö' tsjoon'ñeen, tequee' ncho've tsjö' t'man. Nacjo joo ntjö'ñeen jndui nguee nque ncho've nn'an na juu Quitsman Chjo t'ua jon ts'ian ndëéhan na totsaya'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon.

¹⁵Nquii ángel'ñeen na sinin jon yo ja, y'oon jon ts'oon na condui' xjen na jndëhan' yo s'on ijan. Yo juuhan' ncüji' jon xjen juu tsjoon'ñeen yo teonntjö' na ndyii' xi'jndiohan', ndo' yo jndyuent'aa' naan'han'. ¹⁶Juu tsjoon'ñeen nincüajon xjen na ninque nquihan', nimmcüii xjen na tcohan' yo na tuenhan'. Ya na tji' jon xjen ncüii ntjyaa' juu tsjoon'ñeen yo juu ts'oon'ñeen, tuee' cha'na ve min vantyjo' ve ciento kilómetros na tcohan'. Ninncüii xjen na tcohan' yo na tuenhan' yo na ndyehan'. ¹⁷Mantyi tji' jon xjen juu teonntjö'ñeen tsa'ndda' xjen na ndyehan'. Ndo' tuee' ndyenn'an ncho'nqui vantjoo' 'on metros na ndyehan'. Juu ts'oon'ñeen na condui' xjen na tijnt'ue ángel'ñeen, itsijonhan' na tcohan' cha'xjen ts'oon na coninjnt'ue nn'an na cotji'han xjen.

¹⁸Juu teonntjö'ñeen, jndëhan' yo tsjö' jaspe, ndo' nquii tsjoon je', jndëhan' yo s'on ijan nquii'. Itsijonhan' juu s'on ijan'ñeen cha'vijon ndioo na quixuee. ¹⁹Ndo' juu tsjaan' teonntjö' juu tsjoon'ñeen, tycüi'han' yo jndye nnon ntjö' na njon jndyi. Tsjö' navejndyee na tequee'han' tsjaan' juu teonntjö'ñeen, jo' tsjö' quichuii' na jndyuhan' jaspe. Tsjö' t'man

na jndë ve na tequee'han' jo', juuhan' tsjö' zafiro. Tsjö' t'man na jndë ndye, jo' tsjö' ágata. Tsjö' t'man na jndë nenque, jo' tsjö' esmeralda. ²⁰Tsjö' t'man na jndë 'on, juuhan' tsjö' ónice. Tsjö' t'man na jndë yon, jo' tsjö' cornalina. Tsjö' t'man na jndë ntyque', juuhan' tsjö' crisólito. Tsjö' t'man na jndë nen, jo' tsjö' berilo. Tsjö' t'man na jndë ñjen, juuhan' tsjö' topacio. Tsjö' t'man na jndë nqui, jo' tsjö' crisoprasa. Tsjö' t'man na jndë nqui ncho' ncüii, juuhan' tsjö' jacinto. Ndo' juu tsjö' t'man na jndë ncho've, jo' tsjö' amatista. ²¹Joo ncho've jndyue nt'aa na min juu teonntjõ'ñeen, jndëhan' yo tē' perlas. Ncüii cüii 'ndyo v'aa jndëhan' yo ncüii tē' perla t'man. Ndo' juu nata t'man quii' juu tsjoon'ñeen, jndëhan' yo s'on ijan nquii'. Itsijonhan' juu s'on ijan'ñeen cha'vijon ndioo na quixuee.

²²Majo' juu tsjoon'ñeen, tavi vats'on na jnty'ia tyquii'han' ee nquii ta Tyo'ts'on na taquintya najndeí na conduihin yo nquii Quitsman Chjo, joohan conduihan juu vats'on cüentaa' juu tsjoon'ñeen. ²³Ndo' tsjoon'ñeen min tyi'icanhan' ndo'cüjioon' min chi', ee juu na quixuee na condui nquii Tyo'ts'on, itsixueehan' jo'. Ndo' mantyi nquii Quitsman Chjo na conduihin cha'vijon lámpara, incyaa jon naxuee jo'. ²⁴Joo nn'an tsonnangue nc'onhan ntyja 'naan' juu naxuee chon juu tsjoon'ñeen. Ndo' mantyi nque nn'an na taquintya na cotoxenhan tsonnangue, ninnquii'chen na nc'ohan tsjoon'ñeen cha' juu na njon conduihin, cüit'maan' nquii Tyo'ts'on ntyja 'naanhan. ²⁵Juu tsjoon'ñeen, tavi'han natsjonhan', min tyi'quitē' jndyue nt'aa teonntjõ' xi'ndiohan', ee quii' tsjoon'ñeen mancha' xjen xueehan'. ²⁶Ndo' tsoñ'en nn'an nc'ohan juu tsjoon'ñeen na nnan't'maan'han nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en juu na tondit'maan'han, nnt'ahan na nquii jon cüit'maan' ntyja 'naanhan'. ²⁷Min'ncüii 'nan na tyi'ntju' tsixuanhan', tyi'je'caquee'han' juu tsjoon'ñeen, min min'ncüii ts'an na its'aa juu ncüii nnon na ji vaahan', min ts'an na itsivi'nn'an. Vaa tson cüentaa' Quitsman Chjo na jndui na chuhan' nguee nn'an na conan'xuanhan na tyi'quintycüii na cota'ndo'han. Xia'ntyí nque nan'ñeen ngoque'han juu tsjoon'ñeen.

22

Jndaa na ntyja 'naan'han' na cota'ndo' nn'an

¹Ndo' juu ángel'ñeen si'man jon nnõn juu ndaa jndaa na incyaahan' na cota'ndo' ñnaan nn'an. Quixuee jndyihan' cha'vijon ndioo. Juuhan' jnanhan' naijon vaa silla na manin' ts'iaan' 'naan' Tyo'ts'on ndo' mantyi yo nquii Quitsman Chjo. ²Juu jndaa'ñeen vjahan' xoncüe nata t'man quii' tsjoon'ñeen. Ncüii cüii ntyjaa' jndaa'ñeen, jo' minntyjee' juu ts'oon na incyaahan' na tyi'quintycüii na cota'ndo' nn'an. Juu ts'oon'ñeen t'uii' ncho've nnon tēhan', ndo' ncüii cüii nnon tē'ñeen condēehan' ncüii cüii chi'. Ndo' tscó juu ts'oon'ñeen conduihan' nasi na itsin'manhan' nn'an tsonnangue. ³Nquii Tyo'ts'on taje'quitsquioontyichen jon navi' cha'xjen na s'aa jndyee jon. Ndo' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon yo Quitsman Chjo, quii' tsjoon'ñeen, jo' m'aanhan', ndo' nque nn'an na cotye'ntjonhan nnon jon, nnan't'maan'han jon jo'. ⁴Njnty'ia ndēehan jon ndo' xuee' jon, nñoonhan' ndõ'quitahan. ⁵Min taje'c'oonntyichen natsjon, ndo' nn'an na m'an jo', taje'canhan' chon lámpara min ndo'cüjioon', xe ng'e nquii ta Tyo'ts'on conduihin chon na tsixueehan' ndēehan. Min je'quintycüii na conan'jonhan na cotoxenhan yo jon.

Manndyo na nndyo nnda' Jesucristo

⁶Ndo' tsontyichen ángel'ñeen nnõn:

—Jñ'oonmin' conduihan' jñ'oon na ngatsiquindēhan' joohan'. Conduihan' jñ'oon na mayuu'. Nquii ta Tyo'ts'on incyaa jon Espíritu na condui jon quii' n'on nn'an na coninncyahan jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa nguaa na tonnonchen. Ng'e jo', jndë t'ua jon ts'ian nnon ángel cüentaa' jon na quitsi'man juu ndēē nn'an na cotye'ntjonhan nnon jon joo 'nan na mavaa xjen na ndui.

⁷Itso Jesucristo:

—Quitquenho' cüenta, macje ncüjñenõn na m'anho'. Juu ts'an na itsue jñ'oon na jndui nnon tsonvahin ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa, neiiin' jndyi tsan'ñeen.

⁸Maja Juan, tsoñ'en nan'min' tityincyoo'han' nnön. Ndo' vi na jndë jnty'ia ndo' jndyi, jo' tēco'xtyë na tonnon ángel'ñeen na ntsit'man' jahin ng'e na si'man jonhan' nnön. ⁹Majo' tso jon nnön:

—Tyi'ntsa' na nnda' ee mantyi condui ja na matye'ntjön nnon Tyo'ts'on cha'xjen 'u'. 'U' ndo' mantyi nque nty'iu' na coninncyahan jñ'oon' jon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' yo nin'tsoñ'en nn'an na conan'vehan joo jñ'oon na chu tsonvahin. 'U' xia'ntyi nquii Tyo'ts'on quitsit'man'.

¹⁰Mantyi itsontyichen jon nnön:

—Joo jñ'oon na chu juu tsonvahin ntyja 'nan na xejnda na nguaahan', ncyá' na c'oon tyincyohan' ndëë nn'an, ee ng'e jndë tichjo xjen na ntsiquindëñ'ehan' joohan'. ¹¹Juu ts'an na its'aa natyia, quits'aatochen juu 'nan natyia. Ndo' juu ts'an na min'cyantyi vam'aan, quintjohin ntyja 'naan'han'. Ndo' juu ts'an na vam'aan juu ntyja 'naan' na ya, ninvito c'oon juu ntyja 'naan'han. Ndo' mantyi juu ts'an na itsiji'ua Tyo'ts'onhin, ninvito cam'aan jon ntyja 'naan'han'.

¹²Itso Jesucristo:

—Quitquenho' cüenta macje ncüjënön. Ndo' na ncjöy'ön naya na ngacüja'han' ncüii cüii ts'an xi' ncüii yo 'nan na tots'aa juu. ¹³Ja mancüixjen m'an vitjachen na nguaa tsoñ'en, ndo' nc'ön xjen na jndë tenon tsoñ'en. Ja m'an navejndyee ndo' mantyi juu xjen na mats'ia, ninvaa m'an. Condui ja x'ee tsoñ'en ndo' mantyi ntyji nchu vaa contycüiihan'."

Nnda' jñ'oon na tso jon nnön.

¹⁴"Nein jndyi joo nn'an na cotmanhan ndiaahan cha' na nninnyaahan' na vanaan na ngüenonhan jndyuent'aa na ngoque'han quii' juu tsjoon Jerusalén xco naijon na m'aan juu ts'oon na nninnyaahan' na cota'ndo'han, na ntquiihan tēë'han'. ¹⁵Majo' na toxen' teontjō' juu tsjoon'ñeen, jo' m'an joo nn'an na ntjein cont'ahan yo ntyjehan yo joo nn'an na cont'a ts'ian quindua', yo joo nn'an na ve' ndö ro m'anhan yo nn'an, ndo' nn'an na conan'cüjehan ntyjehan, ndo' mantyi yo nn'an na conan't'maan'han 'nan na chito Tyo'ts'onhan', yo nin'tsoñ'en nn'an na conan'vi'nn'anhan ntyjehan ndo' na conan'neinhan jñ'oon quinto.

Jñ'oon na mats'ia na icüji' jndyoyuhan'

¹⁶—Ja Jesús jndë jñön juu ángel' cüenta na m'anho' na quitsi'man jon tsoñ'en jñ'oonmin' ndëë 'o' na conduiho' tmaan' nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' nquii jon. Ja condui tsjan 'naan' David na jndyocahan'. Ndo' mantyi condui ja quixjuunco na quixuee jndyihan'.

¹⁷Nquii Espíritu Santo yo joo nn'an na conduihan scuu' Quitsman Chjo condeuhan:

—'U' ta Jesús, quindyo'.

Ndo' minnichen ts'an na indyii juu jñ'oonmin', mantyi quitso juu:

—Quindyo' ta Jesús.

Ndo' min'cya ro ts'an na nin'c'u juu ndaa, quitsindyoo'hin. Na ve' yu quindyoc'u juu ndaa na incyaaahan' na cota'ndo' nn'an.

¹⁸Tsonvahin chuhan' jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Nnon ncüii cüii ts'an na indyiihan', macüji' jndyoyu ja jñ'oon na toncuu'. Xe na aa ntscüantjo' juu jñ'oon na itsiquindyi jñ'oonmin', yajo' nacjoo' tsan'ñeen ntscüantjo' Tyo'ts'on ncüii cüii nnon navi' na itsiquindyi tsonvahin. ¹⁹Ndo' mantyi xe na aa ncüiji' ndya' ts'an minndye jñ'oon na chu tsonvahin ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, taxe'ncyaa Tyo'ts'on na vanaan na ntquii tsan'ñeen tēë' juu ts'oon na incyaaahan' na cota'ndo' nn'an, min tyi'je'ncyaa jon na vanaan na ngaquee' tsan'ñeen quii' tsjoon cüentaa' jon. Juu tsonvahin itsiquindyihan' ntyja 'naan ve nnon jñ'oonmin'.

²⁰Manquiiintyi Jesús na icüji' jndyoyu jon jñ'oonmin', itso jon:

—Jñ'oon na mayuu', cje na ncüjënön na m'anho'.

Quindui na nnda'. Quindyo' 'u' ta Jesús.

²¹Juu naya na condui nquii ta Jesús, c'oonhan' yo nque nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on.